Riusu cocabera: mai ëjaguë Jesucristo ba'iyete toyani jo'case'e'ë

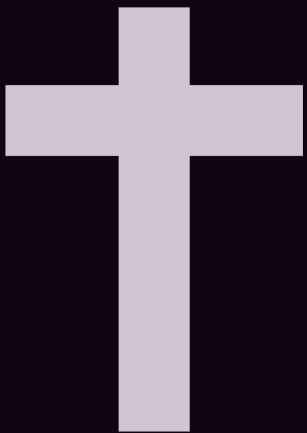

New Testament in Siona (CO:snn:Siona)

Riusu cocabera: mai ëjaguë Jesucristo ba'iyete toyani jo'case'e'ë

New Testament in Siona (CO:snn:Siona)

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Siona

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Siona [snn], Colombia

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Siona

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
ce8413d6-ff57-5b18-bda5-72d8f77005b2

Contents

SAN MATEO 1
SAN MARCOS 73
SAN LUCAS 117
SAN JUAN 197
HECHOS 255
ROMANOS 330
1 CORINTIOS 362
2 CORINTIOS 394
GÁLATAS 415
EFESIOS 429
FILIPENSES 442
COLOSENSES 450
1 TESALONICENSES 459
2 TESALONICENSES 466
1 TIMOTEO 470
2 TIMOTEO 479
TITO 485
FILEMÓN 489
HEBREOS 491
SANTIAGO 516
1 SAN PEDRO 524
2 SAN PEDRO 535
1 SAN JUAN 541
2 SAN JUAN 549
3 SAN JUAN 550
1 SAN JUDAS 552
APOCALIPSIS 555

Riusu Cocareba
SAN MATEO
Toyani Jo'case'e

Los antepasados de Jesucristo

1 Yureca, Jesucristo ira bain ba'isi'cuare toyani jo'case'e ba'iji. Baguë ira
bain ru'ruña ba'isi'cua yua David, Abraham, ja'ancua bateña.
2 Abraham yua Isaac pë'caguë baquëña. Isaac yua Jacob pë'caguë baquëña.
Jacob yua Judá, Judá yo'jecua, bacua pë'caguë baquëña.
3 Judá yua Tamarni huejani, Fares, Zara, bacua pë'caguë baquëña. Fares
yua Esrom pë'caguë baquëña. Esrom yua Aram pë'caguë baquëña.
4 Aram yua Aminadab pë'caguë baquëña. Aminadab yua Naasón pë'caguë
baquëña. Naasón yua Salmón pë'caguë baquëña.
5 Salmón yua Rahabni huejani, Booz pë'caguë baquëña. Booz yua Rutni
huejani, Obed pë'caguë baquëña. Obed yua Isaí pë'caguë baquëña.
6 Isaí yua mai ira taita ba'isi'quë David pë'caguë baquëña. Mai ira taita
ba'isi'quë David, yua Israel bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iguëbi yua Urías
rënjo hua'jesi'coni huejani, Salomón pë'caguë baquëña.
7 Salomón yua Roboam pë'caguë baquëña. Roboam yua Abías pë'caguë
baquëña. Abías yua Asa pë'caguë baquëña.
8 Asa yua Josafat pë'caguë baquëña. Josafat yua Joram pë'caguë baquëña.
Joram yua Uzías pë'caguë baquëña.
9 Uzías yua Jotam pë'caguë baquëña. Jotam yua Acaz pë'caguë baquëña.
Acaz yua Ezequías pëcaguë baquëña.
10 Ezequías yua Manasés pë'caguë baquëña. Manasés yua Amón pë'caguë
baquëña. Amón yua Josías pë'caguë baquëña.
11 Josías yua Jeconías, Jeconías yo'jecua, bacua pë'caguë baquëña. Ba'iguëna,
ja'anrën yua Israel bain preso zeanni sasirën baquëña, Babiloniana sasirën.
12 Ja'nca preso zeanni sasi'cua ba'ijënna, ja'nrëbi Jeconías yua Salatiel
pë'caguë baquëña. Salatiel yua Zorobabel pë'caguë baquëña.
13 Zorobabel yua Abiud pë'caguë baquëña. Abiud yua Eliaquim pë'caguë
baquëña. Abiud yua Eliaquim pë'caguë baquëña. Eliaquim yua Azor pë'caguë
baquëña.
14 Azor yua Sadoc pë'caguë baquëña. Sadoc yua Aquim pë'caguë baquëña.
Aquim yua Eliud pë'caguë baquëña.
15 Eliud yua Eleazar pë'caguë baquëña. Eleazar yua Matán pë'caguë
baquëña. Matán yua Jacob pë'caguë baquëña.
16 Jacob yua José, María ënjë, baguë pë'caguë baquëña. María yua Jesusni
të'ya raco'ë, Cristo hue'eguëni.
17 Ja'nca ba'iguëna, Abraham ba'isirënbi David ba'isirën tëca, ja'anrënte
cuencueto, catorce pë'caguë sanhuë zin jojosi'cua bateña. Ja'nrëbi, David
ba'isirënbi Israel bain preso zeanni Babiloniana sasirën tëca, ja'anrënte cuen-
cueto, catorce pë'caguë sanhuë zin jojosi'cua bateña. Ja'nrëbi, preso zeanni
sasirënbi Cristo të'ya raisirën tëca, ja'anrënre cuencueto, catorce pë'caguë
sanhuë zin jojosi'cua bateña.

Nacimiento de Jesucristo

18 Yureca Jesucristo të'ya raise'ere quëato, ñaca baji'i. Baguë pë'cago
María yua Joseni huejaja'go baco'ë. Yuta huejama'icua ba'ijënna, Riusu
Espíritubi bagona ti'anni, Ta'yejeiguë sëani, Riusu zin të'yajeija'ye re'huabi.
Re'huaguëna, bago bainbi masihuë.
19 Ja'nca masijënna, bago huejaja'guë José hue'eguë, re'o bainguë ba'iguëbi
bainni gu'aye caye güeguë, Bagote ro yahue jo'cani senjoza ro'taguë baji'i.
20 Ja'nca ro'taguë ba'iguëna, Riusu anje hua'guëbi gaje meni, Josebi ëoruna
canni ëñaguëna, baguëni quëani achobi:
—José, David bainguë, Maríani huejaye huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Riusu
Espíritubi bagona ti'anni, zin të'yajeija'ye re'huaguëna, zinbë ba'igo.
21 Ja'nca zinbë ba'igobi zinre të'ya raigona, baguë mamire JESUS
hue'yojë'ën. Baguë bain gu'a juchana zemosi'cuare tëani, bacua juchare
senjoni, bacuani baja'guë sëani, ja'nca baguëte hue'yojë'ën, anjebi guanseguë
cabi.
22 Yua Riusu ira coca cani jo'case'e, baguë ira bainguë raosi'quë toyani
jo'case'e, ja'anre ro'tani, güina'ru ba'ija'guë caguë, yure ba'iyete cuencueni
si'aye re'huabi. Ba coca toyani jo'case'e yua ñaca baji'i:
23 Romi zingobi zin ëcani, zinre të'ya raija'go'co. Të'ya raigona, baguë mami
yua Emanuel hue'yosi'quë ba'ija'guë'bi, toyani jo'case'e baji'i.
Ja'an mami yua bain cocabi cato, Riusu yua mai naconi te'e ba'iji, caji.
24 Ja'nrëbi, Josebi sëta rani, Riusu anje guanseni jo'case'e'ru güina'ru yo'obi.
Maríani huejani babi.
25 Ja'nca huejani baguëta'an, bago zin ru'rureba të'ya raisi'quëni të'ya raiye
tëca, Josebi María naconi zin cu'emaji'i. Cu'ema'iguëbi, bago zin të'ya raigona,
baguëte JESUS hue'yobi.

2

La visita de los sabios de Oriente

1 Jesús të'ya raisi jobo yua Belén hue'ebi, Judea yija ba'i jobo. Bain
ta'yejeiye ëjaguë Herodes hue'ebi ja'anrën. Ja'nca ba'iguëna, ma'choco ëñajën
ye'yesi'cuabi ënsëguë eta rai ca'ncobi rani, Jerusalenna ti'anni,
2 coca senni acha bi'rahuë:
—Judío bain ta'yejeiyereba ëjaguë ba'ija'guë yuara të'ya raisi'quë, ¿jarore
ba'iguë'ne baguë? Yëquënabi ënsëguë etajei yijare ba'ijën, ba ma'chocote
ëñani, baguë të'ya raise'ere masihuë. Ja'nca ëñani, ma'chocobi saguëna,
be'teni ti'anhuë. Ti'anni, baguëna gugurini rëañu cajën ba'iyë yëquëna, senni
achajën baë'ë.
3 Senni achajën ba'ijënna, bain ta'yejeiye ëjaguë Herodesbi achani, gue
ro'taye beoye ba'iguë, ai quëquëbi. Si'a Jerusalén bain'ga baguë naconi te'e
quëquëjën baë'ë.
4 Ja'nca quëquëjënna, Herodesbi pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, si'acuani
choini, ñë'coni, bacuani si'a jëja senni achabi:
—Ba Cristo ba'ija'guë ¿jarona të'ya raisi'quë ba'ija'guë'ne? senni achabi.
5 Senni achaguëna, bacua sehuohuë:
—Belén huë'e jobo, Judea yija ba'i jobo, ja'anruna të'ya raisi'quë
ba'ija'guë'bi. Riusu ira bainguë raosi'quëbi ñaca toyani maina jo'cabi:
6 Belén huë'e jobo bain, Judea yijare ba'icua, mësacuabi yua ai ta'yejeiyereba
ba'icua ba'ija'cua'ë. Judea yija ëja bain ba'ija'cuare ro'tato, te'eguëbi
mësacua huë'e jobobi rani, yë'ë bain Israel bain cacuare guanseguë
ba'ija'guë'bi, maina toyani jo'cabi, quëani achohuë bacua.

7 Quëani achojënna, ja'nrëbi Herodes yua ba ma'choco ëñajën ye'yesi'cuare
yahue choini, bacua ma'choco ëñasirënrebare senni achabi.
8 Senni achani, masini, ja'nrëbi, bacuare Belenna saoguë cabi:
—Mësacua sani, ba zin hua'guë ba'iyete re'oye senni achani cu'ejë'ën.
Cu'eni, tinjani, ja'nrëbi yë'ëna quëa raijë'ën. Yë'ë'ga baguëna sani gugurini
rëanza, cabi.
9 Ja'nca caguëna, bacua saë'ë. Sani ëñato, bacua ma'choco ënsëguë etajei yija
ëñase'e yua ja'ansirure sëji'i. Ja'nca së'iguë, bacuare sabi. Sani, ba zin hua'guë
ba'i huë'ena ti'anni, ja'anruna nëcajaji'i.
10 Nëcajaiguëna, ma'choco ëñajën ye'yesi'cuabi ba ma'chocore ëñajën, ai
bojoreba bojojën baë'ë.
11 Ja'nca bojojën, ba huë'ena cacani ëñato, ba zin hua'guë yua baguë
pë'cago María naconi baji'i. Ba'iguëna, bacua yua baguëna gugurini rëanjën,
baguë ta'yejeiye ba'iyete ro'tajën, ai bojohuë baguëre. Ja'nca bojojën, bacua
gajonguanre a'nqueni, ai ro'i bonsere inni, baguëna ro insihuë. Zoa curi,
incienso, mirra, ja'an ma'ña sëñete baguëna ro insihuë.
12 Insini, ja'nrëbi ëoruna canni ëñato, Riusu quëabi: Herodes ba'iruna se'e
go'ima'ijë'ën, cani ëñobi. Ëñoguëna, bacua yua tin ma'abi sani, bacua yijana
go'imate.

La huida a Egipto

13 Ja'nca gotena, Josebi ëoruna canni ëñato, Riusu anjebi ëoruna cabi:
—Yua huëijë'ën. Ba zin hua'guë, baguë pë'cago, bacuare sani, Egipto yijana
gatijë'ën. Baruna ti'anni, yë'ë quëaye tëca bëani ba'ijë'ën. Herodes yua ba zin
hua'guëte huaza caguë, baguëte cu'e ganoji, ëoruna cabi.
14 Caguëna, José yua ja'ansirën huëni, ba zin hua'guë, baguë pë'cago,
bacuare ñamibi sani, Egipto yijana gatini saë'ë.
15 Sani ti'anni, Herodes junni huesëye tëca bëani baë'ë. Riusu ira bainguë
raosi'quë cani jo'case'e'ru: "Yë'ë Zinre Egipto yijabi etaye choë'ë" ja'an cani
jo'case'e'ru güina'ru yo'o güesebi Riusu.

Herodes manda matar a los niños

16 Yureca Herodes yua ma'choco ëñajën ye'yesi'cuare ëjoni jëhuabi. Bacua
yijana go'ise'ere achani, Yë'ëre ro coquehuë caguë, ai bëinreba bënji'i. Ja'nca
bëinguëbi si'a zin hua'na samu tëcahuëan bacua go'ye ba'icuare, ëmëcua,
Belén huë'e jobo ca'nco ba'icua, ja'ancuare huani senjojë'ën guanseguë cabi.
Ma'choco ëñajën ye'yesi'cua case'ere ro'tani, zin hua'na ba'i tëcahuëanre
cuencueni, ja'nca guanseguë cabi.
17 Ja'nca ba'iguëna, Riusu ira bainguë raosi'quë Jeremías hue'eguë, baguë
coca cani jo'case'e'ru güina'ru baji'i:
18 Ramá yijana achato, ai ba'iye ai jëja ota oiye baji'i. Ira pë'cago ba'isi'co
Raquel baco'ë. Bago mamacua junni huesësi'cua ba'ijënna, ai ota
oco'ë bago. Zin hua'na beogo sëani, yequëcuabi bagoni bojo güeseye
poremaë'ë, cani jo'cabi Jeremías.
19 Ja'nrëbi, Herodesbi junni huesëguëna, Riusu anjebi gaje meni, José yua
Egipto yijare ba'iguëna, baguë ëo cainsiruna ëñoni, baguëni cabi:
20 —Yua huëijë'ën. Ba zin hua'guë, baguë pë'cago, bacuare sani, Israel yijana
go'ijë'ën. Zin hua'guëni huani senjoñe yëcuabi yua junni huesëhuë, cabi.
21 Caguëna, José yua ja'ansi'quë huëni, ba zin hua'guë, baguë pë'cago,
bacuare sani, Israel yijana goë'ë.

22 Goni, ti'an bi'rani achato, Arequelao hue'eguëbi yua Judea bainni
guanseguë baji'i. Baguë pë'caguë Herodesbi junni huesëguëna, baguëbi bëani,
bainni guanseguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, Josebi achani, Judeana saiye ai
huaji yëguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi ëoruna canni ëñato, Riusu anjebi baguëni
coca yihuoguë cabi. Ja'nca caguëna, Josebi huëni, ba zin hua'guë, baguë
pë'cago, bacuare sani, Galilea yijana quëñëni saji'i.
23 Ja'nca quëñëni sani, ti'anni, Nazaret huë'e jobona bëani baji'i. Riusu ira
bain raosi'cua cani jo'case'e: "Nazareno bainguë casi'quë ba'ija'guë'bi" zoe
cani jo'carena, güina'ru baji'i Jesusre.

3

Juan el Bautista en el desierto

1 Ja'nrëbi jë'te, Juan Bautizaguëbi Judea yija beo re'otona ti'anni, bainni
coca quëani acho bi'rabi:
2 —Riusu ba'i jobo ëñoja'ñe yurera ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ja'nca sëani, mësacua
gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani, mame recoyo re'huani ba'ijë'ën,
quëani achoguë baji'i Juan.
3 Juan ba'iyete cato, Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguëbi baguë
ba'ija'yete zoe cocare toyani jo'cabi:
Riusu bainguëbi beo re'otona ti'anni, ai jëja coca bainni quëani achoja'guë'bi:

> "Mai Ëjaguë rai ma'a re'huaye'ru re'huajë'ën. Te'e ruin ma'are baguëte
> yo'ocaijë'ën" quëani achoja'guë'bi, toyani jo'cabi Isaías.

4 Ja'nca toyani jo'caguëna, Juanbi ti'anni güina'ru yo'obi. Baguë cañare
ëñato, camello rañabi tëonse'e baji'i. Ga'ni tëinme baguë sëri seihuëte tënji'i.
Baguë aonre ëñato, ba yija bu'nsu, o'a baya, ja'an baji'i.
5 Ja'nca ba'iguëna, ai jai jubë bainbi, Jerusalén huë'e jobo, Judea yija, Jordán
ziaya ca'nco, ja'anruanbi rani, Juanni achañu cajën raë'ë.
6 Ja'nca raicuabi bacua gu'a jucha beoru quëareba quëatoca, Juanbi bacuare
Jordán ziayana bautizabi.
7 Ja'nca bautizaguëbi, fariseo bain, saduceo bain, ja'ancuabi bautiza
güesejañu cajën raijënna, bacuani bëiñe ëñani cabi:
—¡Mësacua yua ro añа jubë se'ga'ru ro coquejën raisi'cua'ë! Riusu bënni
senjosi'cua ba'ija'cua sëani, ¿queaca jëaye ro'taye'ne?
8 Mësacua yua gu'a juchare senjoni, mësacua recoyo mame re'huani
ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën.
9 Ro mësacua coca, Yëquëna yua taita Abraham mamacua sëani, Riusubi
yëquënani bëinma'iji catoca, ro huacha ro'tayë mësacua. Riusubi ënjo'on
ba'i gatabëanbi inni, Abraham mamacuare re'huaye yënica, ja'nca re'huaye
poreji.
10 Gu'a sunqui cueye'ru yo'oji Riusu. Zu'ubobi inni, re'oye guë'tosibo
ba'iguëna, si'a sunquire ëñani, gu'a sunqui ba'itoca, aon quëinma'itoca, yua ba
sunqui sita ru'rubi cueni, sunquire taonni, toana ëoji. Ja'nca yo'oye'ru gu'a
bainni yo'oye ro'taji Riusu, caguë quëabi Juan.
11 Mësacua gu'a jucha ro'tajën ba'ise'ere beoru jo'cani senjotoca, mësacuare
ocona bautizayë yë'ë. Ja'nca bautizaguëta'an, yequë, yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye
ëjaguëbi yuara raiye ba'iji. Baguëca yua Riusu Espíritu naconi, toa naconi,
mësacuare bautizaja'guë'bi. Quë'rë ta'yejeiye ëjaguëre sëani, yë'ë'ga ro yo'o
conguë yo'oye'ru, baguë güeon ju'iyete sacaiye porema'iñë yë'ë.
12 Trigo aonra'carëan tutuna huëaye'ru yo'oguë raiji. Baguë huëa macabi
inni, aonra'carëanre tutuna huëani, hui'ya sëohuëan senjoguëna, trigo aon
se'ga baguë aon re'huaruna ayani baji. Ja'nrëbi, hui'ya sëohuëanre chiani,

toana senjoni ëoji. Ba toare cato, gare yayaye beoye ba'iji. Baguë bain conjën ba'icuani ja'ncara'ru re'huani baji. Yequëcua conma'icuani toana senjoni ëoji, quëabi Juan.

Jesús es bautizado

13 Ja'nca bautizaguë ba'iguëna, Jesusbi Galilea yijabi rani, Jordañana ti'anni, Juanni bautiza güeseye ro'taguë raji'i.
14 Ja'nca ro'taguë raiguëna, Juanbi baguëni ënse ëaye cabi:
—Yë'ë yua ro yo'o conguëre'ru ba'iguëna, më'ë yua yë'ëni bautizare'ahuë. Ja'nca sëani, ¿më'ë guere ro'taguë yë'ëna raiguë'ne? cabi.
15 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Re'oji. Yureca Riusu re'oye ro'taguë ba'iyete güina'ru yo'ojën ba'ina'a. Ja'nca sëani, yë'ëre yureca bautizajë'ën, caguë sehuobi.
Ja'nca sehuoguëna, Juanbi baguëte bautizabi.
16 Bautizaguëna, ja'nrëbi Jesús yua ziayabi etabi. Etani, ja'ansirën guënamë re'otore ëñato, pico re'otobi joni a'nqueguëna, Riusu Espíritubi eta rani, ju'ncubo ba'iye'ru ëñoni, Jesusna gaje meni tuabi.
17 Tuaguëna, ja'nrëbi guënamë re'otobi coca achoni raobi:
—Ënquë yua yë'ë Zin ai yësi'quë'bi ba'iji. Baguëni ai bojoyë yë'ë, quëani achoni raobi.

4

Jesús es puesto a prueba

1 Ja'nrëbi, Jesús yua Riusu Espíritute baguëna, Espíritubi baguëte beo re'otona sabi. Saguëna, zupai huatibi Jesusni coqueza caguë, baguëte choji'i.
2 Jesús yua cuarenta umuguseñare ja'anrute ba'iguë, gare aon aiñe beoye ba'iguëna, ai aon gu'abi baguëre.
3 Aon gu'a ju'inguëna, ja'nrëbi, zupai huatibi baguëna ti'anni cabi:
—Më'ë yua Riusu Zin bani'ga, ën gatabëanre inni, aonbëan'ru re'huani ainjë'ën, cabi.
4 Caguëna, Jesusbi sehuobi:
—Bañë. Riusu coca ñaca toyani jo'case'e ba'iji: “Aon aiñe se'gabi ba'ima'icua'ë bain. Riusu cocarebare cato, si'ayebi recoyo aon sëani, ja'anbi recoyo huajëreba huajëjën ba'iyë bain” caguë sehuobi.
5 Sehuoguëna, ja'nrëbi, zupaibi baguëte sani, Riusu huë'e jobo Jerusalén casi jobona ti'anni, Riusu uja huë'e mi'chiyona mëani, nëconi,
6 baguëni cabi:
—Më'ëbi Riusu Zin bani'ga, yijana chajë'ën. Riusu coca yua ñaca caji:
Riusu anje sanhuëni më'ëre cuiraye guanseji. Guanseguëna, gatana junjama'iñe cajën, më'ëre ëñajën cuirajën, më'ëre tëani bayë, toyani jo'case'e ba'iji, cabi zupai.
7 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Yequëru'ga toyani jo'case'e ba'iji ën coca: “Mai Ëjaguë Riusuni ro coquejën choima'ijë'ën.” Ja'nca toyani jo'case'e sëani, më'ë case'ere yo'oma'iñë yë'ë, caguë sehuobi.
8 Sehuoguëna, ja'nrëbi zupaibi yua baguëte ëmë cubë na'miñona mëani, si'a ën yija re'otoña, ta'yejeiye ba'i joboan ba'iguëna, te'e jëana baguëni ëñoni,
9 baguëni cabi:
—Ai re'otoña si'ayere më'ëna insini, ba re'otoña ëjaguëre më'ëre re'huayë yë'ë. Yë'ëna gugurini rëantoca, ja'an beoru më'ëna insiyë yë'ë, cabi.
10 Caguëna, Jesús sehuobi:

—Bañë. Yë'ë ba'irubi quëñëni saijë'ën, zupai huati. Riusu coca yua ñaca caji:
“Mai Ëjaguë Riusu se'gana gugurini rëanni, baguë se'gani conjën ba'ijë'ën”
toyani jo'case'e sëani, më'ë case'e'ru yo'oma'iñë yë'ë, caguë sehuobi.
11 Ja'nca caguë sehuoguëna, zupai huatibi baguëte jo'cani saji'i. Saiguëna,
Riusu anje sanhuëbi rani, Jesusre conjën cuirahuë.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

12 Ja'nrëbi, Jesús yua Juan ba'iyete achato, preso zeansi'quë baji'i. Ja'nca
ba'iguëna, ja'nrëbi Jesús yua Galilea yijana saji'i.
13 Sani, Nazaret huë'e jobore jo'cani, Capernaum huë'e jobona ti'anni,
baruna bëani baji'i. Capernaum yua jai zitara yëruhua baji'i. Zabulón, Neftalí,
ja'an yija re'oto huë'e jobo baji'i.
14 Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguë ba'isi'quëbi coca toyani
jo'caguëna, yure güina'ru yo'obi Jesús. Isaías coca toyani jo'case'e yua ñaca
baji'i:
15 Zabulón yija, Neftalí yija, ja'an yijaña yua jai zitara yëruhua ba'i ma'a
ca'ncorëte ba'iji. Jordaña que ca'ncona ti'anji. Ja'an yija si'aye yua
Galilea casi yija ba'iguëna, judío bain jubë ba'ima'icuabi ja'anruna
ti'anjën ba'iyë.
16 Ja'an yija bain yua Riusu ba'iyete ro huesë hua'na ba'ijën, zijei re'oto
ba'iye'ru baë'ë. Ja'nca ba'ícuabi, ai mia re'oto ëñoguëna, ai bojojën
ëñahuë. Junni huesëse'e'ru ba'icuabi, zijeibëte ba'ijën, ai sa'nti hua'na
ba'ijënna, mame umuguse ñatani saoye'ru bacuani ëñose'e ba'iji. Ja'nca
ëñose'e ba'iguëna, ai bojoye huanoji bacuare, toyani jo'cabi Isaías.
Toyani jo'caguëna, Jesús yua baruna yure ti'anbi.
17 Ti'anni, ja'nrëbi, si'a bainni quëani acho bi'rabi:
—Riusu ba'i jobo ëñoja'ñe yurera ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ja'nca sëani, mësacua
gu'a juchare jo'cani, mësacua ro'tajën ba'ise'e beoru mame re'huani ba'ijë'ën,
quëani achoguë cabi.

Jesús llama a cuatro pescadores

18 Ja'nrëbi, Jesús yua Galilea zitara yëruhuana sani, mejabëbi ganiguë, ëñato,
Simón caguëbi, baguë yo'jeguë Andrés hue'eguë naconi ba'ijën, hua'ire yojën
baë'ë, hua'i yoye ye'yesi'cua sëani.
19 Hua'ire yojënna, Jesusbi bacuani coca caguë choji'i:
—Mësacua yua yë'ëni te'e conjën raijë'ën. Mësacua yua hua'i yoye ye'yesi'cua
ba'ijënna, bainre yoye mësacuani ye'yoyë yë'ë, caguë choji'i.
20 Caguë choiguëna, bacua hua'i yorëanre ja'ansiruna gare jo'cani, baguëni
te'e conjën saë'ë.
21 Saijënna, baguëbi se'erë sani ëñato, Zebedeo mamacua samucua, Santi-
ago hue'eguë, baguë yo'jeguë Juan naconi baë'ë. Bacua pë'caguë Zebedeo
naconi yogute ba'ijën, bacua hua'i yorëanre ta'nëjën ñuë'ë. Ja'nca ñu'ijënna,
Jesusbi bacuani choji'i.
22 Choiguëna, bacuabi ja'ansirën bacua pë'caguëte jo'cani saë'ë. Ba yogute
gare jo'cani, Jesusni te'e conjën saë'ë.

Jesús enseña a mucha gente

23 Ja'nrëbi, Jesús yua si'a Galilea yijana saiguë, bain ñë'ca huë'eñana cacani
ye'yoguë, Riusu ba'i jobore bojo cocare quëani achoguë, si'a rau bacuare
huachoguë ganiguë baji'i.

24 Ja'nca yo'oguë ba'iguëna, si'a bain Siria yijare ba'icuabi achani, bacua
bain rauna ju'incua, ja'si yo'ocua, huati bacua, hue'nhue rau bacua, gara rau
bacua, ja'ancuare Jesusna sani ëñohuë. Sani ëñojënna, bacuare huachobi.
25 Huachoguëna, ja'nrëbi, yequëcua ai jai jubë bain, Galilea yija, Decápolis
yija, Jerusalén huë'e jobo, Judea yija, Jordaña que ca'nco, si'aruan ba'icuabi
Jesús naconi te'e conjën saë'ë.

5

El sermón del monte

1 Bain jubëbi raijënna, Jesusbi bacuare ëñani, cubë na'miña quëñëni mëji'i.
Mëni ti'anni bëaguëna, baguë bain concuabi baguëna ti'an raë'ë.
2 Raijënna, Jesusbi yihuo cocare bacuani ye'yoguë cabi:

La verdadera dicha del hombre

3 —Ro porema'i hua'nabi Riusu Espíritute cu'etoca, ai bojoreba bojojën
ba'iyë. Riusu ba'i jobo ëjacua'ru ruinja'cua'ë.
4 Bain gu'a juchare ro'tajën ota oitoca, ai bojoreba bojojën ba'iyë. Riusubi
bacua oiyete senjoni jo'caja'guë'bi.
5 Riusu yëye se'gare yo'oye cu'ejën ba'itoca, ai bojoreba bojojën ba'iyë.
Bacua yua ëja bain ba'iye cu'ema'iñe cayë. Riusubi si'a yija ëjacuare bacuare
re'huaguë ba'ija'guë'bi.
6 Aon gu'ana ju'incua aon cu'eye'ru re'oye yo'oye ai cu'ejën ba'itoca, ai
bojoreba bojojën ba'iyë. Riusubi yajisi'cuare bacuare re'huaguë ba'ija'guë'bi.
Riusubi re'oye yo'oye bacuare conja'guë'bi.
7 Bainni ai oijën conjën ba'itoca, ai bojoreba bojojën ba'iyë. Riusubi
bacuare'ga ai oiguë conguë ba'ija'guë'bi.
8 Gu'a jucha gare yo'oye beoye ba'itoca, ai bojoreba bojojën ba'iyë. Ja'an
ba'icuabi Riusuni ëñajën ba'ija'cua'ë.
9 Bainni sa'ñeña bojo güesejën ba'itoca, ai bojoreba bojojën ba'iyë. Bacua
yua Riusu mamacua casi'cua ba'ija'cua'ë.
10 Yequëcuabi yë'ë bain re'oye yo'oyete ëñani, bacuani je'o batoca, yë'ë
bainbi ai bojoreba bojojën ba'iyë. Riusu ba'i jobo ëjacua ruinja'cua'ë.
11 Mësacuare'ga je'o bani, mësacuani hui'ya cani, yë'ëre concua ba'iyete
ai bëinjën, ro coquejën, gu'aye cajën ba'itoca, mësacua'ga bojoreba bojojën
ba'ijë'ën.
12 Riusu ira bain raosi'cuare'ga ai gu'aye yo'ojën baë'ë, ja'anrë. Yureca,
mësacuare'ga ai je'o bajën ba'ija'cua'ë. Ja'nca ba'ijënna, mësacua yua Riusu ba'i
jobona ti'anni, baguë bayete ro coreba coja'cua sëani, mësacua ai bojoreba
bojojën ba'ijë'ën.

Sal y luz del mundo

13 Mësacua yua onhua huanoñe'ru bainni re'oye ëñojën ba'icua'ë. Ja'nca
ëñojën, re'oye yo'ojën ba'ijënna, bacuabi huaji yëjën, gu'aye yo'oye yëma'iñe.
Ja'nca ëñojën ba'icuata'an, onhua huanoñebi carajeitoca, se'e mame re'huaye
gare porema'iñë. Gu'a onhua ba'itoca, senjoñe se'ga ba'iji, bain za'nguruna.
14 Mësacua yua mia re'oto ëñoñe'ru ba'ijën, bainni re'oye ëñojën ba'icua'ë.
Huë'e jobote cubëna yo'otoca, si'a bainbi ëñañe poreyë.
15 Majahuëte zëonni, guënarobi meñe jaoni ta'pimajën ba'iyë mai. Si'a huë'e
bainbi ëñaja'bë cajën, ëmëna reoyë.
16 Ja'nca sëani, mësacua yua mia re'oto ëñoñe'ru, bainni re'oye ëñojën
ba'ijë'ën. Ja'nca ëñojën ba'itoca, bainbi mësacua re'oye yo'ojën ba'iyete ëñani,

mësacua Taita Riusu guënamë re'otore ba'iguëte ro'tani, Riusu ta'yejeiye ba'iyete ai re'oye cajën bojoyë.

Jesús enseña sobre la ley

17 Riusu ira guansesi coca toyani jo'case'e, Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'e, ja'anre cato, gare quëñoni senjoguë raimaë'ë yë'ë. Ba coca case'e yua Riusu te'e ruiñe ba'i coca ba'iji. Ja'anre bainni masi güeseguë raisi'quë'ë yë'ë.

18 Ja'an cocare cato, guënamë re'oto, yija re'oto carajeiye tëca, te'e cocara'huërëte gue toñe beoye ba'ija'guë'bi. Ru'ru Riusu coca cani jo'case'e'ru si'aye güina'ru yo'ose'e ba'ija'guë'bi.

19 Ja'nca sëani, bainguëbi te'e guansesi coca cani jo'case'e'ru tin yo'oni, yequëcuani tin yo'oye ye'yotoca, ja'anguëbi yua Riusu ba'iruna ti'anni quë'rë yo'jereba ba'iguë hue'eguë ba'ija'guë'bi. Bainguëbi si'a guansesi coca cani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni, yequëcuani te'e ruiñe yo'oye ye'yotoca, ja'anguëbi Riusu ba'i jobona ti'anni, quë'rë jaiguëreba ba'iguë hue'eguë ba'ija'guë'bi.

20 Mësacuani ganreba yihuoguë cayë yë'ë. Ira coca ye'yocua, fariseo bain, bacua re'oye yo'oye'ru quë'rë re'oye yo'ojën ba'ima'itoca, mësacuabi yua Riusu ba'i jobona ti'añe porema'iñë.

Jesús enseña sobre el enojo

21 Mësacua yua ira coca guanseni jo'case'ere achani masiyë. Bainre huani senjoñe beoye ba'ijë'ën, caji. Bainre huani senjotoca, Riusu bënni senjoñe ba'ija'guë'bi. Ja'an coca guanseni jo'case'e ba'iji.

22 Ja'nca ba'iguëta'an, yë'ëca mësacuani ñaca yihuoguë cayë: Mësacua bainni bëinjën ba'itoca, bënni senjoñe mësacuare ba'ija'guë'bi. Mësacua bainni gu'aye catoca, ëja bain bënni senjoñe mësacuare ba'ija'guë'bi. Mësacua bainni, Gu'a bainguë'ë më'ë, mësacuabi catoca, Riusubi bënni, baguë toana senjoni ëoye ba'ija'guë'bi.

23 Ja'nca ba'iguë sëani, më'ëbi më'ë gue jo'ya ma'carëte Riusuna ro insiza caguë, misabëna sani jo'ca bi'rani, ja'nrëbi më'ë bainguë bëinguë ba'iyete ro'tatoca,

24 më'ë gue ma'carë bayete Riusuna insima'ijë'ën. Ja'anre ru'ru ca'ncorëna jo'cani, ja'nrëbi më'ë bainguëna sani, baguëni menajë'ën. Baguë naconi te'e bojoguë ba'ijë'ën. Ja'nca ba'iguë, ja'nrëbi yo'je, Riusu misabëna sani, më'ë gue ma'carë bayete Riusuna ro insiye poreyë.

25 Yequëbi rani, më'ë gu'aye yo'oye më'ëni cani, më'ëre ëja bainna sa ëaye yo'otoca, ru'ru baguëni besa ro'ini baguëni menajë'ën. Ja'nca yo'oma'itoca, baguë yua ëja bainguë bënni senjoñete më'ëre jo'caji. Jo'caguëna, ëja bainguëbi më'ëre soldado ëjaguëna insiji. Insiguëna, soldado ëjaguëbi më'ëre preso zeanni, ya'o huë'ena guaoji.

26 Guaoguëna, më'ë si'a curi ro'iye tëca gare etaye beoye ba'iyë. Ja'anre si'a jëja yihuoguë cayë yë'ë.

Jesús enseña sobre el adulterio

27 Mësacua yua ira coca guanseni jo'case'ere achani masiyë. Romini yahue baye beoye ba'ijë'ën caji. Ja'an coca guanseni jo'case'e ba'iji.

28 Ja'nca ba'iguëta'an, yë'ëca mësacuani ñaca yihuoguë cayë: Yeconi yahue ba ëaye gu'aye ro'taguë ba'itoca, yua gu'a bainguë ruiñë më'ë. Bagoni yahue basi'quë'ru gu'aye yo'osi'quë ba'iyë.

29 Më'ë jëja ñacogabi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë ñacogate rutani senjojë'ën. Te'e ñacoga se'gare beoguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë

re'oye ba'iji më'ëre. Si'a më'ë ga'nihuë Riusu toana senjoni ëose'e ba'itoca,
quë'rë ai gu'aye ba'iji.
30 Më'ë jëja ëntë sarabi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë ëntë sarare
tëyoni senjojë'ën. Te'e ëntë sara se'gare beoguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca,
quë'rë re'oye ba'iji më'ëre. Si'a më'ë ga'nihuë Riusu toana senjoni ëose'e
ba'itoca, quë'rë ai gu'aye ba'iji.

Jesús enseña sobre el divorcio

31 Ira coca guanseni jo'case'e yua ñaca'ga caji: "Më'ë rënjore jo'cani senjo-
toca, ru'ru senjo cocare utina toyani, bagona insijë'ën" caji.
32 Ja'nca case'e ba'iguëta'an, yë'ëca mësacuani ñaca yihuoguë cayë: Si'a
bain rënjore jo'cani senjocua, bagobi yequëni yahue bama'itoca, ja'ancuabi
bagoni ai gu'aye yo'oyë. Bagote gu'a romigore re'huayë. Y si'a bain
jo'cani senjosi'coni huejani bacua, ja'ancua yua bagoni yahue baye'ru bajën
ba'icua'ë, cayë yë'ë.

Jesús enseña sobre los juramentos

33 Mësacua yua ira coca guanseni jo'case'ere achani masiyë. Mësacuabi
Riusuni cuencueni ganreba catoca, ro coqueye beoye Riusuni cuencueni
ganreba cajën ba'ijë'ën. Riusuni cuencueni case'e'ru güina'ru yo'ojën
ba'ijë'ën, guanseni jo'case'e ba'iji.
34 Ja'nca ba'iguëta'an, yë'ëca mësacuani ñaca yihuoguë quëayë: Mësacua yua
ganreba coca canica, Riusuni cuencueye beoye ba'ijë'ën. Guënamë re'oto
mamire cuencueye beoye ba'ijë'ën, Riusu jëja ba'i jobo sëani.
35 Yija re'oto mamire'ga cuencueye beoye ba'ijë'ën, mai Ta'yejeiye Riusu
jëja guanseguë ba'i jobo sëani.
36 Mësacua sinjobëre'ga cuencueye beoye ba'ijë'ën. Mësacua yua te'e raña
ju'inse'e re'huaye gare porema'iñë.
37 Ja'nca sëani, mësacuabi "Ja'nca ba'iji" caye yëtoca, ja'an se'gare cajë'ën.
Mësacuabi "Bañë" caye yëtoca, ja'an se'gare cajë'ën. Quë'rë jëja catoca, gu'aye
se'ga cayë, yihuoguë cayë yë'ë.

Jesús enseña sobre la venganza

38 Mësacua yua ira coca guanseni jo'case'ere achani masiyë. Yequëbi
më'ëni ja'si yo'otoca, më'ë ñacogare totaye, o më'ë gunjiñëre hua'huaye,
ja'anre yo'otoca, më'ë yua baguëni güina'ru ja'si yo'o güeseye poreyë, guanseni
jo'case'e ba'iji.
39 Ja'nca ba'iguëta'an, yë'ëca mësacuani ñaca yihuoguë quëayë yë'ë: Më'ëni
gu'aye yo'oguëni güina'ru baguëni gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën. Yequëbi
më'ë jëja huayohuana huaitoca, yequë huayohuare'ga baguëna bonëni huai
güesejë'ën.
40 Yequëbi më'ë ëntë sara canre tëatoca, më'ë guayoni se canre'ga baguëna
insijë'ën.
41 Yequëbi baguë carga te'e kilómetro hue'oye më'ëni guansetoca, baguë
naconi samu kilómetro hue'oni saiguë bojojë'ën.
42 Yequëbi bonsere sentoca, baguëna insijë'ën. Yequëbi më'ë bonsere
prestaye sentoca, baguëni ënseye beoye ba'ijë'ën.

El amor a los enemigos

43 Mësacua yua ira coca guanseni jo'case'ere masiyë. Mësacua gaje bainni
ai yëjën ba'ijë'ën. Mësacuare je'o bacuani ai güereba güejën ba'ijë'ën, guanseni
jo'case'e ba'iji.

44 Ja'nca ba'iguëta'an, yë'ëca mësacuani ñaca yihuoguë quëayë: Mësacuare je'o
bacuani quë'rë yëjën ba'ijë'ën. Mësacuani bëinjën ganicuata'an, bacua ba'iyete
Riusuni ujajën ba'ijë'ën.
45 Ja'nca re'oye yo'ojën ba'itoca, mësacua Taita Riusu guënamë re'oto
ba'iguëbi baguë mamacuare mësacuare re'huani baji. Baguë yua gu'a bain
re'o bain, si'acuani te'e cuiraguë conji. Ënsëguëte mia güeseguë, oco güeseguë,
si'acuana jo'caguë, te'e conji.
46 Mësacuani ai yëjën ba'icua se'gani ai yëjën ba'itoca, Riusu ro insija'ye ai
caraji mësacuare. Impuesto curi tëacua, ja'ancua yua gu'a bain ba'icuata'an,
bacuabi sa'ñeña ai yëjën ba'iyë.
47 Mësacua bain se'gani saludaye cajën ba'itoca, ai caraji mësacuare. Ro
ën yija bain yo'oye'ru quë'rë yo'omajën ba'iyë mësacua. Judío bain jubë
ba'ima'icua'ga ja'anre yo'ojën ba'iyë.
48 Mësacua yua te'e ruiñereba yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua Taita Riusu, guënamë
re'oto ba'iguëbi te'e ruiñereba yo'oguë ba'iye'ru, güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën.

6

Jesús enseña sobre las buenas obras

1 Mësacuabi re'oye yo'oto, bainbi ëñaja'bë gare ro'taye beoye ba'ijën, mësacua
re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tajën ba'itoca, mësacua Taita Riusu guënamë
re'otore ba'iguëbi mësacua coja'yete gare insima'ija'guë'bi.
2 Ja'nca sëani, mësacua yua bonse beo hua'nana curi insijën, yequëcuani
quëaye beoye ba'ijë'ën. Yequëcuabi ja'nca yo'ojën ba'iyë. Yëquëna yua re'o
bain'ë cajën, ro coquejën, bain ñë'ca huë'eña, huë'e joboreba ba'iruan, bain
ba'iruanna sani, yëquëna re'oye yo'oyete ëñani re'oye caja'bë cajën, curi beo
hua'nana curi insiyë. Ja'nca yo'ojën, Riusu insija'yete coñu ro'tacuata'an,
Riusuna coye beoye ba'ija'cua'ë bacua. Ja'nca ro'tajën yo'oye'ru mësacua
yo'oye beoye ba'ijë'ën.
3 Curi beo hua'nana curi insinica, mësacua yua caye beoye ba'ijën,
4 ro yahue insijën ba'ijë'ën. Ja'nca insijën ba'itoca, mësacua Taita Riusu
se'gabi ëñani, baguë bayete mësacuana insireba insija'guë'bi.

Jesús enseña a orar

5 Mësacua yua Riusuni ujato, yequëcuabi yë'ë ujayete ëñaja'bë ro'taye beoye
ba'ijë'ën. Yequëcuabi ja'nca yo'ojën ba'iyë. Yëquëna yua re'o bain'ë cajën, ro
coquejën, bain ñë'ca huë'eña, huë'e joboreba ba'iruan, bain ba'iruanre nëcani
ujaye ai yëyë bacua. Ja'nca yo'ojën, Riusu insija'yete coñu ro'tacuata'an,
Riusuna coye beoye ba'ija'cua'ë bacua. Ja'nca ro'tajën yo'oye'ru mësacua yua
yo'oye beoye ba'ijë'ën.
6 Mësacuabi Riusuni ujato, mësacua cain sonohuëna cacani, anto sa'rore
ta'pini, ja'nrëbi te'e hua'guë ba'iguëbi yua më'ë Taita Riusuni yahuera'rë
ujajë'ën. Ja'nca ujajënna, më'ë Taita se'gabi ëñani, baguë bayete më'ëna
insireba insija'guë'bi.
7 Riusuni ujato, zoe raijeiyereba ujaye beoye ba'ijë'ën. Gu'a bainbi ai zoe
raijeiyereba uja cocare cani achotoca, Riusubi quë'rë re'oye achaji ro'tajën,
ro ta'yejeiye cajën ba'iyë.
8 Mësacua yua bacua ujajën caye'ru caye beoye ba'ijë'ën. Mësacua Taita
Riusuni senni achajënna, baguëbi mësacua carayete ru'ru masiji.
9 Ja'nca sëani, mësacua yua ñaca ujajën ba'ijë'ën:
Yëquëna Taita, guënamë re'otore ba'iguëna, si'acuabi më'ë ta'yejeiye ba'iyete
ruiñereba ro'tajën ba'ija'bë.

10 Më'ë ba'i jobo yuara yëquënana ti'anja'guëta'an ba'ija'guë.
Si'acua ën yija ba'icuabi më'ë yëye'ru yo'ojën ba'ija'bë, guënamë re'oto ba'icua
yo'ojën ba'iye'ru.
11 Yëquëna aon aiñe, yure umuguse aiñete insijë'ën.
12 Yëquëna gu'aye yo'ose'ere huanë yeni ro'tama'ijë'ën. Yëquënabi yequëcua
gu'aye yo'ose'ere huanë yeni ro'tamajën ba'iye'ru, më'ë'ga ja'nca
yo'ojë'ën.
13 Ai guaja ba'iyete yëquënani jo'cama'ijë'ën. Yëquënani gu'a ma'a ganiñete
quëñoni bajë'ën. Më'ë se'gabi ta'yejeiyereba pore ëjaguë sëani, më'ëni
caraye beoye go'sijei cocare cani tonjën bojojën bañuni. Ja'nca raë'ë.
14 Mësacuabi Riusuni ujajën, mësacuani gu'aye yo'osi'cua banica, bacua
gu'aye yo'ose'ere huanë yeye cajë'ën. Ja'nca catoca, mësacua Taita Riusu
guënamë re'oto ba'iguëbi mësacua gu'aye yo'ose'ere'ga huanë yeye caji.
15 Mësacuabi ja'nca huanë yeye cama'itoca, mësacua Taita Riusu guënamë
re'oto ba'iguëbi mësacua gu'aye yo'ose'ere gare huanë yema'iji.

Jesús enseña sobre el ayuno

16 Mësacuabi aon aiñe jo'canica, ro sa'nti hua'na'ru ëñojën ba'ima'ijë'ën.
Yequëcuabi ja'nca yo'ojën ba'iyë. Yëquëna yua re'o bain'ë cajën, ro coquejën,
yëquëna aon aiñe jo'cayete ëñani yëquëna re'oye yo'oyete masija'bë cajën,
bacua ziañare sa'nti ziaña ba'iye'ru ai yo'ojën re'huayë. Ja'nca yo'ojën, Riusu
insija'yete coni bañu ro'tacuata'an, Riusuna coye beoye ba'ija'cua'ë bacua.
Mësacua yua bacua yo'ojën ba'iye'ru yo'oye beoye ba'ijë'ën.
17-18 Mësacuabi aon aiñe jo'canica, Bainbi masima'ija'bë cajën, mësacua sin-
jobëte ëcobi so'onni, mësacua ziare zoani, yahue aon aiñe jo'cajë'ën. Mësacua
Taita Riusu se'gabi masija'guë cajënna, baguë se'gabi ëñani, baguë bayete
mësacuana insija'guë'bi.

Riquezas en el cielo

19 Ën yija bonse yua ro bu'juni si'aji. Ro pu'ncani si'aji. Jiancuabi ro inni
sayë. Ja'nca sëani, ja'an bonsere ro bëyoni baye beoye ba'ijë'ën.
20 Riusu ba'i jobo baja'yete quë'rë ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'anre cojënna, gare
bu'juma'iñe ba'ija'guë'bi. Gare pu'ncani si'ama'iñe ba'ija'guë'bi. Jiancuabi
gare inni saye porema'ija'cua'ë.
21 Riusu ba'i jobo baja'yete ro'tajën ba'itoca, ai recoyo bojojën ba'iyë
mësacua. Ën yija bonsere ro'tajën ba'itoca, ja'an se'gare coni baja'cua'ë
mësacua.

La lámpara del cuerpo

22 Mësacua ñaco yua recoyo majahuë'ru ba'iji. Mësacua ñacobi te'e ruiñe
yo'oye yëtoca, si'a recoyo yua miañereba miaji.
23 Mësacua ñacobi gu'aye yo'oye yëtoca, si'a recoyo yua zijepë'ru ruinji.
Ja'nca sëani, mësacua yua ëñare bajën, re'oye ro'tajën ba'ijë'ën. Yequërë
mësacuabi mia recoyo baye ro'tacuata'an, ¡zijei recoyo se'ga bajën ba'ima'iñe!

Dios y el dinero

24 Samu ëjacuani sehuoye mësacua porema'iñë. Ja'nca sehuojën ba'itoca,
yequëni ai gu'aye ro'tani, yequëni ai yëreba yëyë. Ru'ru ba'iguëni conreba
conni, yequëni ai je'o bayë mësacua. Ja'nca sëani, Riusuni ai yëjën ba'itoca,
bonsere te'e yëye porema'iñë mësacua.

Dios cuida de sus hijos

25 Yureca, mësacuani yihuoreba yihuoyë yë'ë. Mësacua bonse carayete oiye
beoye ba'ijë'ën. Mësacua aon aiñe, gono uncuye, can ju'iye, ja'anre oiye beoye

ba'ijë'ën. Riusubi mësacuare ro aon aincuare re'huamaji'i. Riusubi mësacua
ga'nihuëanre re'huaguë, ro caña ju'iye se'ga re'huamaji'i.
26 Mësacua yua bi'an hua'na ba'iyete ëñani ye'yejë'ën. Ba hua'nabi aon
tanma'icua ba'iyë. Aon tëama'icua ba'iyë. Aon aya huë'eña beoyë. Ja'nca
ba'icuareta'an, mësacua Taita Riusu guënamë re'otore ba'iguëbi bacua aonre
insiji. Ja'nca insiguëbi mësacuare ro'taguë, bi'an hua'nani bojoye'ru mësacuani
quë'rë ta'yejeiye bojoguë ro'taguë cuiraji.
27 Mësacua bonse carayete oitoca, gare quë'rë zoe ba'iye mësacua
porema'iñë.
28 ¿Mësacua queaca ro'tajën, caña ju'iyete coni baja'ma cajën oiye'ne? Jo'ya
corore irayete ëñani ye'yejë'ën. Jo'ya coro se'gabi re'o canre tëonma'iji.
Riusubi jo'ya coro re'oye ëñoñe jo'cabi.
29 Mai ira bonse ëjaguë ba'isi'quë, Salomón hue'eguë ba'isi'quë, baguë caña
ju'iguë ba'ise'e yua ai re'o cañara ba'ise'eta'an, jo'ya corobi ta'yejeiye ai re'oye
ëñoji.
30 Riusu se'gabi jo'ya corore cuiraji. Yure umuguse jorini, ja'nrëbi miato
güeanni si'aguëreta'an, Riusubi jo'ya corore ai re'oye cuiraji. Ja'nca cuiraguëbi
mësacuare'ga quë'rë ta'yejeiye ai re'oye cuiraye masiji. Ja'nca sëani, mësacua ro
ro'tajën ba'iyete jo'cani, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën.
31 Riusubi mësacuani ai re'oye cuiraye masiguë sëani, mësacua bonse
carayete oiye beoye ba'ijë'ën. "Aonre bani ainja'ma, gonore bani uncuja'ma,
cañare bani ju'ija'ma" ja'anre caye beoye ba'ijën, bonsere oimajën ba'ijë'ën.
32 Gu'a bain se'gabi ja'an bonsere cu'ejën ba'ijënna, mësacua bonse caraye
si'ayete masiji Riusu.
33 Ja'nca ba'iguëna, Riusu ba'i jobo ba'iyete ru'ru si'arën ro'tajën, baguë
re'oye yo'oye'ru re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, mësacua
bonse caraye si'ayete mësacuana insireba insija'guë'bi Riusu.
34 Mësacua miato ba'ija'yere'ga oiye beoye ba'ijë'ën. Miato ti'añe tëca ëjoni,
ja'nrëbi ja'an umuguse ba'iyete ro'taye poreyë. Yure umuguse ba'iye ai
yo'ojën ro'taye se'gare ba'iyë.

7

No juzgar a otros

1 Yequëcua gu'aye yo'ose'ere cama'ijë'ën. Ja'nca cama'itoca, Riusubi
mësacua gu'aye yo'ose'ere cama'iji.
2 Mësacuabi yequëcua gu'aye yo'ose'ere bëinjën cajënna, Riusubi güina'ru
mësacua gu'aye yo'ose'ere bëinguë caja'guë'bi. Mësacua cuencue ro'rohuëbi
güina'ru cuencueni insiguëna, Riusubi ja'ansi ro'rohuëbi cuencueni
mësacuana insija'guë'bi.
3-4 Më'ë bainguë ñacogana ëñani, Hui'yara'carëte rutacaza caguë, yua
jai hui'ya maca më'ë ñacogate ba'iguëna, ja'anre ro ro'taguë rutama'itoca,
¿queaca më'ë bainguë ñaco ba'i macare rutacaiguë'ne?
5 Më'ë ñaco ba'i macare rutaye ro'tama'itoca, ro coqueguë yihuoyë më'ë.
Ru'ru më'ë ñacoga ba'i maca, ja'anre rutani, ja'nrëbi, ai re'oye ëñañe
poreguëbi sani, më'ë bainguë ñacogana re'oye ëñani, baguë hui'yara'carëte
guaja beoye rutacaiye poreyë më'ë. Më'ë bainguë jucha yo'ose'ere senjoñe
yihuoye yënica, ru'ru më'ë gu'a juchare jo'cani senjojë'ën.
6 Riusu insini jo'case'ere gu'aye yo'ocuana insima'ijë'ën. Jo'ya yai hua'nana
insiye'ru ba'iji. Bacuabi ro coca yo'oni, mësacuani cuncuyë. Ai re'o
gatara'carëan ai ro'ira'carëan cuchi hua'nana insiye'ru ba'iji. Bacuabi ro
za'nguni senjoñë.

Pedir, buscar y llamar a la puerta

7 Mësacua yëyete jo'caye beoye senreba sentoca, Riusubi insiji. Mësacua
yëyete jo'caye beoye cu'ereba cu'etoca, mësacua cu'eyete tinjañë. Huë'ena
ti'anni, jo'caye beoye je'njuni achotoca, huë'e ba'icuabi mësacuana ancoyë.
8 Riusuni jo'caye beoye sentoca, Riusubi insiji. Riusuni jo'caye beoye
cu'etoca, Riusu ba'iyete tinjañë. Riusu anto sa'rona jo'caye beoye je'njuni
achotoca, Riusubi ancoji.
9 Mësacua zin hua'nabi aonbëte mësacuani sentoca, ¿gatabëte insiye mësacua?
Bañë.
10 Ziaya hua'ire sentoca, ¿añare insiye mësacua? Bañë.
11 Mësacua yua gu'a bain ba'icuabi mësacua zin hua'nana re'o aon insiye
masicuata'an, mësacua Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi yua, si'acua
baguëni senni achajënna, bacuana quë'rë ta'yejeiye baguë bayete ai re'oye
insiye masiji.
12 Ja'nca ba'iguëna, yequëcuani re'oye yo'oye cato, bacua yua mësacua
yëye'ru mësacuani re'oye yo'ojënna, mësacua'ga güina'ru bacuani re'oye yo'ojën
ba'ijë'ën.

La puerta angosta

13 Se'e baguë bainni ye'yoguë yihuobi Jesús. Mësacuabi Riusu ba'i jobona
ti'anni carajeiye beoye ba'iye yënica, rëño sa'robi cacajë'ën. Yequë sa'ro jai
sa'ro sëani, ai jai jubë bainbi cacani, jai ma'aja'an guaja beoye ganicuata'an,
gare huesëni ñaca ba'iruan carajeiyë.
14 Ba rëño sa'robi cacato, ba ai yo'ojën ba'i ma'aja'an ai guaja ganicu-
ata'an, Riusu ba'i jobona ti'anni carajeiye beoye ba'ijën, huajëreba huajëjën
ba'ija'cua'ë. Rëño jubë bain se'gabi ja'an ma'are tinjani ganini ti'añë.

El árbol se conoce por su fruto

15 Yequëcuabi rani, Riusu coca quëacua'ë yëquëna ro coquejën cajënna,
mësacua ëñare bajë'ën. Bacua yua Riusu bain ba'iye, oveja hua'na ba'iye, ja'an
ba'iye'ru ëñocuata'an, airu yai hua'na yo'oye'ru Riusu bain jubëte ro huesoni
si'aye ro'tajën raiyë bacua.
16 Bacua yo'o yo'oyete ëñani, bacua ba'iyete masiye poreyë mësacua. Sunqui
quëiñete ro'tani, bacua ba'iyete masiye poreyë. Miu sunquiñare ëñato, ëyere
tinjama'iñë. Susina ëñato, higo uncuere tinjama'iñë.
17 Re'o sunqui banica, re'o uncue quëinji. Gu'a sunqui banica, gu'a uncue
quëinji.
18 Re'o sunqui banica, gu'a uncue gare quëinma'iji. Gu'a sunqui banica, re'o
uncue gare quëinma'iji.
19 Si'a sunqui yua re'o uncue quëinma'itoca, ro cueni taonni, të'cani, toana
senjoni ëose'e ba'ija'guë'bi.
20 Ja'nca sëani, güina'ru re'o bain, gu'a bain, bacua ba'iyete masiye yënica,
bacua yo'o yo'ojën ba'iyete ëñani masijë'ën.

No todos entrarán en el reino de Dios

21 Ai jai jubë bainbi yë'ëni, Ëjaguë, Ëjaguë cajën ba'icuata'an, bacua yua
Riusu ba'i jobona gare ti'anma'ija'cua'ë. Yë'ë Taita Riusu guënamë re'oto
ba'iguë, baguë yëye'ru yo'ojën ba'icua, ja'ancua se'gabi baguë ba'i jobona
ti'anja'cua'ë.
22 Yë'ë ëñojai umugusebi ti'anguëna, ai jai jubë bainbi yë'ëni cajën
ba'ija'cua'ë: "Ëjaguë, Ëjaguë, yëquëna ai re'oye yo'ojën ba'ise'ere masiyë më'ë.
Më'ë ba'iyete ro'tajën, më'ë cocare quëani achojën baë'ë. Më'ë ba'iyete
ro'tajën, huati hua'ire etoni saojën baë'ë. Më'ë ba'iyete ro'tajën, ai ta'yejeiye

yo'o yo'ojën, bainni ëñojën baë'ë yëquëna. Ja'nca sëani, më'ëna ti'ansi'cua'ë yëquëna" cajën ba'ija'cua'ë.
23 Ja'nca cajën ba'ijënna, yë'ëbi bacuani bëinguë sehuoja'guë'ë: "Mësacuare
huesëguë'ë yë'ë. Yë'ë ba'iru quëñëni saijë'ën. Ro gu'aye yo'ojën ba'icua'ë
mësacua" sehuoja'guë'ë yë'ë.

Las dos bases

24 Ja'nca sëani, yë'ë coca case'ere achani te'e ruiñe yo'ocua ba'iyete cato,
gatabana huë'e yo'osi'quë'ru ba'iyë bacua. Masiguëbi ja'nca yo'oji.
25 Ja'nca yo'oguëna, ja'nrëbi ai tëñe ocoguëna, ai co'jeya raiguëna, ai jëja
tutuguëna, ba huë'ebi tainmaji'i. Jai gatabana gui'isi huë'e sëani, ai jëja babi.
26 Yequëcua yë'ë coca case'ere ro achani te'e ruiñe yo'oma'icua ba'iyete
cato, mejabëna huë'e yo'osi'cua'ru ba'iyë bacua. Ro ro'tajën ba'i hua'nabi
ja'nca yo'oyë.
27 Ja'nca yo'ojënna, ja'nrëbi ai tëñe ocoguëna, jai co'jeya raiguëna, ai jëja
tutuguëna, ba huë'ebi ma'mani gurujaji'i. Ai jëja gurujani meani huesëbi"
cabi Jesús.
28 Ja'nca caguë, baguë yihuo cocare cani tëjibi. Tëjiguëna, si'a bain hua'nabi
ai bojojën achahuë.
29 Bacua ira coca ye'yocua ye'yojën ba'ise'e'ru quë'rë ai ta'yejeiyera
ye'yoguë baji'i Jesús.

8

Jesús sana a un leproso

1 Ja'nrëbi, Jesusbi ba cubëbi gajeguëna, ai jai jubë bainbi baguë naconi saë'ë.
2 Saijënna, yureca yequëbi, gu'a ca'nmi rauna ju'inguëbi Jesusna ti'anni,
baguëna gugurini rëanni, baguëni cabi:

—Ëjaguë, më'ëbi yë'ëre onica, yë'ë gu'a raure tënoni huachojë'ën, huachoye
poreguë sëani, cabi.
3 Caguëna, Jesusbi baguë ëntë sarare mi'nani, baguëni pa'roni cabi:
—Më'ëni oiguë huachoyë yë'ë. Huajë hua'guë ba'ijë'ën, cabi.
Caguëna, ja'ansi'quë baguë gu'a ca'nmi rau yua gare tënosi'quë baji'i. Huajë
raji'i baguë.
4 Huajë raiguëna, Jesusbi baguëni yihuoguë cabi:
—Achajë'ën. Më'ë huajë raise'ere yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën.
Ëñe se'gare yo'ojë'ën. Pairina sani, më'ë huajë raise'ere ëñojë'ën. Ëñoni,
Moisés ira coca guanseguë ba'ise'e'ru, jo'ya hua'guë case'ere inni, pairini
quëani achoni, misabëna tëoni ëocaija'guë caguë, pairina insijë'ën, më'ë yua
huajë raisi'quë sëani. Ja'nca yo'otoca, bain hua'nabi më'ë huajë raise'ere
ëñani masiyë, cabi Jesús.

Jesús sana al criado de un capitán romano

5 Ja'nca cani, ja'nrëbi sani, Capernaum huë'e jobona ti'anbi. Ti'anguëna,
soldado ëjaguëbi baguëna ti'an rani,
6 cocare senni achaguë cabi:

—Ëjaguë, yë'ë yo'o conguëbi huë'ere ba'iguë, garasi'quë uinguë, ai yo'oji,
cabi.
7 Caguëna, Jesusbi:
—Ja'nca ba'ito, baguëni huachoguë saiyë, cabi.
8 Caguëna, soldado ëjaguëbi ënseguë cabi:

—Yë'ë huë'ena raima'ijë'ën, Ëjaguë. Më'ë yua ai ta'yejeiye ëjaguëte sëani, yë'ë huë'ena caca güeseye porema'iñë yë'ë. Si'aye ëñaguë sëani, so'obi ëñani huachojë'ën. Ja'nca huachoye catoca, yë'ë yo'o conguëbi huajë raija'guëbi.
9 Yë'ë yua ja'nca senni achaguëbi yequëcua yë'ë ëjacuani sehuoye bayë. Yequëcua soldado hua'nani guanseye bayë yë'ë. Te'e soldado hua'guëni, Saijë'ën catoca, baguë saiji. Yequëni, Raijë'ën catoca, baguë raiji. Yë'ë yo'o conguëni, Yë'ë case'e'ru yo'ojë'ën catoca, güina'ru yo'oji baguë. Ja'nca sëani, më'ë raima'ijë'ën caguë señë yë'ë, cabi.
10 Ja'nca caguëna, Jesús yua gue ro'taye beoye achaguë, yua bain jubë baguë naconi raisi'cuana bonëni, bacuani yihuoguë cabi:

—Ënquë soldado ëjaguëbi yë'ëni ai ta'yejeiye recoyo ro'taji. Si'a Israel bain recoyote ëñato, baguë recoyo ro'taye'ru ai caraji bacuare.
11 Mësacuani ganreba cayë yë'ë. Ai jai jubëan bain yequëruan bain ti'an raisi'cua yua Riusu ba'i jobona ti'anni, Abraham, Isaac, Jacob, bacua naconi guënamë re'otona ñë'cani aonre ainjën bojojën ba'ija'cua'ë.
12 Ja'nca ba'ijënna, Israel bainreba Riusu cuencuesi'cuata'an, bacuabi ti'ani raisi'cuana bonëni, bacuani yihuoguë cabi:

—Ënquë soldado ëjaguëbi yë'ëni ai ta'yejeiye recoyo ro'taji. Si'a Iñe porema'ija'cua'ë. Zijei re'otoreba ba'iruna bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë. Ja'nca ba'icuabi ai oijën, zemeñoana cuncujën, ai yo'ojën ba'ija'cua'ë, yihuoguë cabi Jesús.
13 Ja'nca cani, ja'nrëbi soldado ëjaguëna bonëni, baguëni cabi:

—Yua më'ë huë'ena go'ijë'ën. Më'ëbi si'a recoyo ro'taguëna, güina'ru yo'ose'e ba'iji, cabi.
Caguëna, baguë yo'o conguëbi te'e jëana huajë raji'i.

Jesús sana a la suegra de Pedro

14 Ja'nrëbi, Jesús yua Pedro huë'ena cacani ëñato, Pedro huagobi rau jayoni unco'ë.
15 Ja'nca uingona, Jesusbi bago ëntë sarana pa'robi. Pa'roguëna, bago rau jayoye tëni saji'i. Tëni saquëna, bagobi huajë hua'go huëni, baguëni cuira bi'rago.

Jesús sana a muchos enfermos

16 Ja'nrëbi na'iguëna, ai jai jubë bain huati bacuare Jesusna sani ëñohuë. Ëñojënna, baguë yua te'e coca se'ga cani, huati hua'ire etoni saobi. Saoni, si'a rauna ju'incuare'ga huachobi.
17 Ja'nca huachoguëbi Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías cani jo'case'e'ru güina'ru yure yo'oguë baji'i. "Maire pa'npo ëaye ba'iguëna, maire conreba conji. Maibi rauna ju'injënna, maire huachoyereba huachoji" cani jo'case'e ba'iguëna, güina'ru yure yo'oguë baji'i Jesús.

Los que querían seguir a Jesús

18 Ja'nrëbi, quë'rë jai jubëan bainbi Jesusre të'ijeiye nëcajënna, Jesusbi bacuare ëñani, baguëre concuani: Que të'huina je'eñu cabi.
19 Caguëna, yequëbi ira coca ye'yoguëbi ti'anni, Jesusni cabi:

—Ëjaguë, më'ëni conguë saza, si'a më'ë ganijeija'ruan, cabi.
20 Caguëna, Jesús sehuobi:

—Airu hua'i hua'nabi gojeñana caincua'ë. Ca hua'i hua'nabi ziaroan tuijën caincua'ë. Ja'nca ba'iyeta'an, yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi yua umeni cainru gare beoguë'ë yë'ë, sehuobi.
21 Sehuoguëna, yequë, baguëte conguë ba'iguëbi cabi:

—Ëjaguë, ru'ru yë'ë taita ju'insi'quëni tañe bayë. Tanni tëjini, më'ëre conguë te'e saiyë, cabi.
22 Caguëna, Jesusbi sehuobi:
—Yë'ëna te'e conguë raijë'ën yurera'rë. Yë'ëre recoyo bojoma'icua, junni huesësi'cua'ru ba'ijën, ja'ancua se'gabi bacua bain junni huesësi'cuare tanja'bë, cabi.

Jesús calma el viento y las olas

23 Cani, ja'nrëbi yoguna cacaguëna, baguëre concuabi baguë naconi je'enni saë'ë.
24 Sani, jobo zitara ba'ijënna, ai jëja tutu rabi. Raguëna, ai jai të'a jë'cani, yoguna cacaguëna, oco bu'i bi'rabi. Ja'nca ba'iguëna, Jesús yua cainsi'quë unji'i.
25 Ja'nca uinguëna, bacuabi sëtoni cahuë:
—¡Ëjaguë, huëni ëñajë'ën! ¡Maibi huesëni carajeiyë! huaji yëjën cahuë.
26 Cajënna, baguë cabi:
—¿Mësacua guere yo'ojën, yë'ëni si'a recoyo ro'tama'ijën, ro quëquëjën ba'iye'ne? cabi.
Cani, ja'nrëbi huëni, Tutu saojë'ën, zitara të'a cuaujaijë'ën caguë guansebi. Guanseguëna, tutu'ga, zitara'ga ja'anse'ebi nëcajaji'i. Gare tutuye beoye baji'i.
27 Ja'nca ba'iguëna, bacuabi ai ëñajën rëinjën, sa'ñeña senni achajën cahuë:
—¿Yua gue bainguëguë'ne ba hua'guë? Baguëbi guanseguëna, tutu'ga, jai zitara'ga ja'anse'ebi achani, jaë'ë cani guajaji'i, cahuë.

Los endemoniados de Gadara

28 Ja'nrëbi, que të'huina jenni, Gadara yijana ti'anhuë. Ti'anjënna, samucua huati zemosi'cuabi bain tansi re'ohuëbi etani, Jesusna tëhuo raë'ë. Huati zemosi'cua sëani, ai coca cu'ejën ba'ijënna, yequëcuabi baruna saiye huaji yëhuë.
29 Yureca Jesusna tëhuo rani, ai güijën cahuë:
—¿Më'ë guere ro'taguë raquë'ne ënjo'on? Më'ë yua Riusu Zin ba'iguë'ë. ¿Yëquënani ai yo'o güeseja'guëbi quë'rë ja'anrë raquë? güijën senni achahuë.
30 Senni achajënna, cuchi jubë ai ba'i jubëbi so'orë ba'ijën, aonre cu'ejën, aonre ainjën baë'ë.
31 Ba'ijënna, huati hua'i zemosi'cuabi Jesusni senreba sen'ë:
—Yëquënani etoni saotoca, ba cuchi jubëna saojë'ën. Bacuana cacaye yëyë, senni achajën cahuë.
32 Cajënna,
—Saijë'ën, cabi.
Caguëna, huati hua'ibi bainre jo'cani, etani sani, cuchi jubëna te'e cacahuë. Cacajënna, ja'ansirën si'a jubëbi hue'nhue raguëna, jaba të'ntëbana huë'huëni, rëi zitarana tonni runi huesëhuë.
33 Runi huesëjënna, cuchi cuiracuabi quëquëni, gatini saë'ë. Huë'e jobona sani, si'aye quëani achomate. Huati zemosi'cua ba'iyere'ga quëani achomate.
34 Quëani achojënna, ja'nrëbi huë'e jobo bain si'acuabi Jesusni tinjajën raë'ë. Rani, Jesusni ëñani, yëquëna yijabi etani gare saijë'ën sen'ë.

9

Jesús sana a un paralítico

1 Ja'nca senni achajënna, Jesusbi yua yoguna cacani, baguë huë'e jobona go'i bi'rabi.

2 Goni ti'anguëna, ja'nrëbi, yequëcuabi garasi'quëte camare uinguëna, Jesusna sani ëñohuë. Ëñojënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua recoyo
ro'tayete masini si'ani, garasi'quëni cabi:
—Bojo recoyo bajë'ën, mami. Më'ë gu'a jucha yua gare tënose'e ba'iji, cabi.
3 Caguëna, ja'nrëbi, ira coca ye'yocuabi sa'ñeña yahue ro'tajën ñuë'ë: "Baguë
yua Riusuni gu'aye caji" ro'tajën bën'ë.
4 Ro'tajën bëinjënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua yahue ro'tase'ere
masini, bacuani cabi:
—¿Mësacua guere gu'aye ro'tajën bëiñe'ne?
5 Bainbi "Më'ë gu'a jucha yua tënose'e ba'iji" caye porecuata'an, "Huëni
ganijë'ën" catoca, bacua huachoye porema'iñete masi güeseyë.
6 Ja'nca ba'iyeta'an, yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi bain gu'a
juchare tënoñe poreguë'ë. Ja'anre mësacuani ëñoñë yë'ë, cabi.
Cani, ja'nrëbi garasi'quëni cabi:
—Yureca huëijë'ën. Më'ë camare inni, më'ë huë'ena saijë'ën, cabi.
7 Ja'nca caguëna, baguë yua huëni baguë huë'ena saji'i.
8 Ja'nca saiguëna, bain hua'nabi quëquë ëaye ro'tajën, Riusuni bojoreba
bojojën, ro bainre huachoye poreguë re'huasi'quëre sëani, baguëni ai re'oye
cajën baë'ë.

Jesús llama a Mateo

9 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e sani ëñato, Mateo hue'eguëbi impuesto curi co huë'ere
ñuji'i. Ja'nca ñu'iguëna, Jesusbi:
—Yë'ëna te'e rani conjë'ën caguë choji'i.
Choiguëna, baguë yua huëni, baguëna te'e conguë saji'i.
10 Saiguëna, ja'nrëbi jë'të, Jesusbi huë'ere ba'iguë, aon ainguë ñu'iguëna,
yequëcua impuesto curi cocua, yequëcua gu'a bain casi'cua, ai jai jubëbi rani,
Jesús, baguëre concua naconi aon ainjën te'e bëahuë.
11 Bëajënna, fariseo bainbi ti'anni ëñahuë. Ja'nca ëñacuabi Jesusre concuani
bëinjën senni achahuë:
—¿Mësacua ëjaguë guere yo'oguë, impuesto curi cocua, gu'a bain, bacua
naconi aon ainguë te'e ñu'iguë'ne? senni achahuë.
12 Senni achajënna, Jesusbi achani, bacuani sehuobi:
—Huajëjën ba'icuabi ëco yo'oguëte senma'iñë. Rauna ju'incua se'gabi ëco
yo'oguëte señë.
13 Riusu coca toyani jo'case'e ëñere ye'yejë'ën: "Bain oijën concuare
cu'eyë yë'ë. Hua'ire huani misabëna ëocuare cu'ema'iñë yë'ë." Ja'an cocare
ye'yejë'ën. Yë'ë re'o bainguë'ë cajën ba'itoca, bacuare choiguë raimaë'ë yë'ë.
Yë'ë gu'a bainguë'ë cajën ba'itoca, ja'ancuare choiguë raisi'quë'ë yë'ë, cabi
Jesús.

La cuestión del ayuno

14 Ja'nrëbi, Juan Bautizaguëre concuabi rani, Jesusni senni achahuë:
—Yëquëna, fariseo bain, yua aon aiñe jo'cajënna, ¿më'ëre concua guere
ro'tajën, aon aiñe jo'cama'iñe'ne? senni achajën cahuë.
15 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Ro huacha ro'tajën ba'iyë mësacua. Huejaja'guëbi yuta ba'iguëna, baguë
huejaye concuabi aon aiñe jo'caye gare porema'iñë. Ja'nca porema'ijënna,
huejaja'guëre preso zeanni quëñoni gare sai umuguse ti'anguëna, ja'anrën
bacuabi aon aiñe jo'caja'cua'ë cabi.
16 Cani, ja'nrëbi bacuani yeque yihuo cocare quëabi:

—Mame canbi ira canna ja'chemajën ba'iyë. Ja'nca ja'chetoca, mame canbi
güë'nguëguëna, ira canbi quë'rë se'e ye'reni gu'ajeiji.
17 Bisi ëye jo'cha huajë jo'chare yua ira ga'ni jo'cha corohuëanna ayamajën
ba'iyë. Ayatoca, huajë jo'chabi ira ga'ni corohuëanre juejueni jañuni si'aji.
Ga'ni corohuëan'ga gu'a corohuëan'ru ruinji. Huajë bisi ëye jo'cha banica,
mame ga'ni jo'cha corohuëanna ayajë'ën. Ja'nca ayatoca, bisi ëye jo'cha, ga'ni
corohuëan'ga gare huesëye beoye ba'iji, cabi Jesús.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

18 Ja'an cocare caguë ba'iguëna, yequë bainguë, bain ëjaguë ba'iguëbi caca
rani, Jesusna gugurini rëanni, baguëni coca senni achaguë cabi:
—Yë'ë mamacobi yurera'rë junco'ë. Ja'nca ba'igoreta'an, raijë'ën. Më'ë ëntë
sarare bagona pa'rotoca, go'ya raija'go'co, cabi.
19 Ja'nca caguëna, Jesusbi huëni, baguë naconi saji'i. Baguëre concua'ga te'e
conni saë'ë.
20 Ja'nca saijënna, yeco, u'chu rauna ju'ingobi, si'a sara samu tëcahuëan ju'in
hua'go ba'igobi baguë yo'jeja'an rani, baguë can yëruhuate pa'rogo.
21 "Baguë can se'gare pa'roni huajëza" cago pa'rogo.
22 Ja'nca pa'rogona, Jesusbi bonëni, bagoni ëñani cabi:
—Bojo recoyo bajë'ën, mami. Më'ëbi yë'ëni si'a recoyo ro'tasi'co sëani, huajë
raë'ë më'ë, cabi.
Caguëna, bagobi ja'ansi'ru huajë raco'ë.
23 Ja'nrëbi, Jesús yua bain ëjaguë huë'ena ti'anni ëñato, bain hua'nabi ai ota
oijën, ro hui'ya güijën baë'ë. Yequëcuabi músicate sa'ntijën juë'ë.
24 Ja'nca yo'ojënna, Jesusbi bacuani cabi:
—Mësacua etani saijë'ën. Mamacobi ju'inmaco'ë. Ro canni uingo bago, cabi.
Ja'nca caguëna, baguëni bëinjën, ai jayajën chohuë.
25 Chojënna, yequëcuabi bacuare hue'sena etohuë. Etojënna, Jesusbi cacani,
ba romi zin hua'go ëntë sarana zeanguëna, bagobi huëni nëcago.
26 Ja'nca nëcagona, bainbi Jesús huachose'ere ëñani, si'aruanna quëani
achohuë.

Jesús sana a dos ciegos

27 Ja'nrëbi, Jesusbi barubi sani ganiguëna, samucua ñaco ëñama'icuabi baguë
yo'jeja'an be'tejën, ai jëja güihuë:
—Taita David bainguë, yëquëna hua'nani oiguë conjë'ën, güijën cahuë.
28 Cajënna, Jesús yua huë'ena cacani ba'iguëna, ñaco ëñama'icuabi baguëna
caca raë'ë. Raijënna, Jesusbi bacuani senni achabi:
—¿Mësacua yë'ë huachoye poreyete si'a recoñoa ro'taye? senni achabi.
Senni achaguëna,
—Ro'tayë, Ëjaguë, sehuohuë.
29 Ja'nca sehuojënna, Jesusbi bacua ñacore pa'roni, bacuani cabi:
—Mësacuabi yë'ëni recoyo ro'tajënna, yë'ë'ga güina'ru mësacuani huachoguë
ba'iyë cabi.
30 Caguëna, bacua ñaco yua ja'ansirën sëtani ëñani huajë raisi'cua baë'ë.
Ba'ijënna, Jesusbi bacuani si'a jëja yihuoguë cabi:
—Mësacuare huachose'ere yequëcuani gare quëani achoye beoye ba'ijë'ën,
cabi.
31 Caguëna, ba hua'nabi sani, Jesús re'oye yo'oni conse'ere si'a bainni
quëani achojën ganihuë.

Jesús sana a un mudo

32 Ja'nca saijënna, ja'ansirën yequëcuabi yi'o ma'tëbë ba'iguë, gu'a huati
baguë, ja'anguëte Jesusna sani ëñohuë.
33 Ëñojënna, Jesusbi baguë gu'a huatire etoni saoguëna, ba bainguëbi coca
ca bi'rabi. Ja'nca ca bi'raguëna, bain hua'nabi ai ëñajën rëinjën cahuë:
—Yure yo'ose'e'ru Israel yija bainbi gare ëñama'isi'cua ba'iyë, cahuë.
34 Cajënna, fariseo bainbi ti'an rani, bëinjën cahuë:
—Gu'aye yo'oji baguë. Zupai huatibi conguëna, ja'nca huati hua'ire etoni
saoye poreji, cajën bën'ë.

Jesús tiene compasión de la gente

35 Ja'nrëbi, Jesús yua si'a huë'e joboña, si'aruan bain ba'iruanna saiguë,
bacua ñë'ca huë'eñana cacani ye'yoguë, Riusu ba'i jobo cocare quëani
achoguë, rauna ju'incua, si'a rau ba'iye bacuani huachoguë, ja'anre yo'oguë
baji'i.
36 Ja'nca ba'iguëbi bain jubëni ai sa'ntiguë, oireba oiguë ëñabi. Chao hua'na
caguë, ro porema'i hua'nabi oveja hua'na cuiraguë beo hua'na'ru ba'iye
ëñoñë bacua, ro'taguë ëñabi Jesús.
37 Ja'nca ëñani, ja'nrëbi, baguëte concuani cabi:
—Queruna ëñajë'ën. Aon tanse'ebi yuara ya'jise'e sëani, yuareba tëaye ba'iji.
Riusu ba'i jobo cu'ecuare tëani baye cayë.
38 Ja'nca sëani, mai Ëjaguë Riusu yua bainre tëani ba Ëjaguë ba'iguëna,
baguëni ñaca senreba senni achajën ba'ijë'ën: Më'ë bainre tëani baye ro'taguë
sëani, më'ëre yo'o concua, më'ë tanse'ere tëacaicua, ja'ancuare cuencueni,
më'ë bainre tëaye raojë'ën, senni achajën ba'ijë'ën, cabi Jesús.

10

Jesús escoge a los doce apóstoles

1 Ja'nrëbi, Jesusbi baguëte concua si'a sara samucuare choiguëna, baguëna
ti'an raë'ë. Ti'an raijënna, bacuare gu'a huati hua'ire etoni saoye porecuare
re'huabi. Si'a bain ju'incua, si'a rau ju'incua huachoye porecuare bacuare
re'huabi.
2 Ba cuencueni re'huasi'cua yua ñaca hue'ecua baë'ë: Ru'ru, Simón caguëni
Pedro hue'yobi. Yequë, Andrés, Pedro yo'jeguë baji'i. Yequë Santiago, yequë
Santiago yo'jeguë Juan, ja'an samucua Zebedeo mamacua baë'ë.
3 Yequë Felipe, yequë Bartolomé, yequë Tomás, yequë Mateo impuesto curi
coguë baji'i. Yequë Alfeo zin Santiago, yequë Lebeo, Tadeo'ga hue'eguë baji'i.
4 Yequë Simón hue'eguë celote jubë baji'i. Yequë Judas Iscariote, Jesús je'o
bacuana insini senjoja'guë baji'i. Ja'an hue'ecuare cuencueni re'huabi Jesús.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

5 Ja'ancua si'a sara samucuare cuencueni re'huani, bacuani coca
guanseguë saobi:
—Judío jubë ba'ima'icuana saima'ijë'ën. Samaria yija huë'e joboñana gare
saimajën ba'ijë'ën.
6 Israel bain se'gana saijë'ën. Riusu bain quëñëni saisi'cua, oveja hua'na ro
quëñëni huesësi'cua'ru ba'iye, ja'ancua se'gana sani,
7 bacuani ñaca quëani achojë'ën: “Riusu ba'i jobo yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji”
quëani achojën ba'ijë'ën.
8 Ja'nca ba'icuabi rau ju'incuare huachojë'ën. Junni huesësi'cuare go'ya rai
güesejë'ën. Gu'a ca'nmi rau bacuare tënoni huachojë'ën. Huati hua'ire etoni
saojë'ën. Ja'nca yo'oye porecua'ru ro'iye beoye re'huasi'cua sëani, mësacua
yua bainre conjën, bacua ro'iye senma'ijë'ën.

9 Mësacua yua curire gare saye beoye ba'ijë'ën.
10 Bonse turubëte sama'ijë'ën. Te'e ëntë sara can se'ga sajë'ën. Guëon
ju'iyete sama'ijë'ën. Ro'ojën sai tubëte sama'ijë'ën. Yo'ore concuani ba'icua
aonre ro insiye ba'icua sëani, mësacua ja'nca saijë'ën.
11 Sani, huë'e jobona ti'anto, re'o bain banica, bacuare cu'eni, mësacua saiye
tëca, bacua huë'ena bëani ba'ijë'ën.
12 Ja'an huë'ena ti'anni, baru bainni saludajë'ën.
13 Re'o bain ba'itoca, mësacua bojojën saludase'ere bacuana jo'cajë'ën. Gu'a
bain ba'itoca, jo'cama'ijë'ën. Mësacua saludase'ere go'iye quëñojë'ën.
14 Yequërë baru bainbi mësacuani bojomajën, mësacua coca quëani achoyete
achaye güejën ba'itoca, barubi quëñëni saijë'ën. Ba huë'e jobobi saijën, ba
bainbi ëñajënna, mësacua güeon ba'i ya'ore cue'nconi tonjë'ën. Ja'nca yo'otoca,
bacua gu'a jucha yo'ose'ere masiyë.
15 Mësacuani ñaca ganreba quëayë. Sodoma, Gomorra, ja'an huë'e jobo
bainni bënni senjoja'ñe'ru, bacua yua quë'rë ta'yejeiye bënni senjosi'cua
ba'ija'cua'ë, Riusu ëñojai umugusebi ti'anguëna.

Persecuciones

16 Yureca, mësacuare saoguëna, mësacua yua oveja hua'na airu yai jubëna
ti'anja'cua'ru ba'ijën, mësacua saiyë. Ja'nca sëani, aña hua'na masiye ro'tareba
ro'taye'ru ai masiye ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuata'an, ju'ncubo hua'na
gu'aye yo'oye beoye ba'iye'ru, gare gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën.
17 Mësacua ëñare bajë'ën. Yequëcuabi mësacuani bëinjën, mësacuare preso
zeanni bacua ëja bainna sani nëcoja'cua'ë.
18 Yequëcuabi mësacuare zeanni, yë'ë bain concuare sëani, mësacuare bain
ta'yejeiye ëjacua ba'iruanna sani nëconi ëñoja'cua'ë. Ja'nca ëñojënna, mësacua
yua yë'ë ba'iyete gu'a bainni quëani achoye poreyë.
19 Ja'nca preso zeanni nëcojënna, mësacua sehuoja'yete ru'ru ro'taye beoye
ba'ijën, huaji yëmajën ba'ijë'ën. Mësacua sehuoja'rën ti'anguëna, Riusubi
mësacua coca sehuoja'yete quëaji.
20 Mësacua se'gabi ba sehuo cocare ro'tama'ija'cua'ë. Mësacua Taita Riusu
Espíritubi quëaguëna, ja'an cocare sehuoja'cua'ë mësacua.
21 Ja'anrën ti'anguëna, bainbi ba yo'jecuani preso zeanni huani senjo
güeseja'cua'ë. Yequëcua'ga ba mamacuare preso zeanni, huani senjo
güeseja'cua'ë. Yequëcua'ga ba pë'caguë sanhuëre preso zeanni, huani senjo
güeseja'cua'ë.
22 Mësacua yua yë'ë bainrebare sëani, si'a bainbi mësacuani ai je'o ëñaja'cua'ë.
Je'o ëñaja'cuata'an, yë'ëni si'a recoyo jo'caye beoye ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca
ro'tatoca, carajei umuguseña ti'anguëna, Riusubi mësacuani tëani baja'guë'bi.
23 Mësacuabi te'e huë'e jobona sani, mësacuare je'o batoca, yequë huë'e
jobona gatini saijë'ën. Ja'nca saijënna, mësacuani yihuoreba yihuoyë yë'ë:
Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi yë'ë gaje rai umuguse ti'anguëna, si'a Israel
bain huë'e joboña ëñajën saiye porema'iñë mësacua.
24 Ye'yeguëbi yua baguë ye'yoguë'ru quë'rë ta'yejeiye baye porema'iji. Yo'o
conguëbi baguë ëjaguë'ru quë'rë ta'yejeiye baye porema'iji.
25 Ye'yecuabi bacua ye'yocua te'e masijën te'e ta'yejeiye ba'iye'ru ruintoca,
re'oji. Yo'o concuabi bacua ëjacua ba'iye'ru ruintoca, re'oji. Yë'ë yua Riusu
ba'i jobo ëjaguë ba'iguëna, bainbi yë'ëni Beelzebú Zupai Huati cahuë. Ja'nca
cacuabi quë'rë se'e yë'ë bainrebare gu'aye caja'cua'ë.

A quién se debe tener miedo

26 Ja'nca caja'cua ba'ijënna, bacuani huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Riusubi
bacua gu'aye yo'oni yahuese'e beorure ëñoni, si'acuani masi güeseja'guë'bi.
27 Yë'ëbi mësacuani yahue coca caguëna, beoru si'a bainni quëani achojën
ba'ijë'ën. Mësacuabi bain yahue coca cayete achato, si'a bainni güijën quëani
achojën ba'ijë'ën.
28 Ro ën yija bainni huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Mësacua ëmëje'en ga'nihuë
se'gare huani senjoñe poreyë. Riusu se'gani huaji yëjën ba'ijë'ën, bain
recoyore gare carajei güeseye poreguëre sëani.
29 Samu bi'an hua'nare te'e curi so'corë naconi coye poreyë. Ja'nca choa
ma'carë ro'icuareta'an, Riusubi ga bi'an hua'guëni ro'taguë, gare huanë
yeye beoye ba'iji. Riusubi yëma'itoca, bi'an hua'guë te'eguë se'gabi junni
to'inma'iji.
30 Mësacua sinjobë rañare'ga cuencueguë, mësacua ba'iye si'ayete masiji
Riusu.
31 Ja'nca sëani, bainni gare huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Si'a bi'an jubë'ru
mësacuani ai re'oye ëñaguë, mësacuani quë'rë ta'yejeiye ai yëguë ba'iji Riusu.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

32 Bain jubëbi achajënna, mësacua yua ñaca cajë'ën: Yëquëna yua Jesucristo
baincua'ë cajë'ën. Ja'nca catoca, Yë'ë'ga, Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi
achaguëna, yë'ë bainreba concua ai re'o hua'na'ë caguë quëayë yë'ë.
33 Yequëcua, bain jubëbi achajënna, yë'ë ba'iyete gu'a güeye catoca, yë'ë'ga,
yua Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi achaguëna, bacuare gu'a güeye cayë
yë'ë.

Jesús, causa de división

34 Bainni sa'ñeña huaiye beoye ba'iyete jo'caguë raimaë'ë yë'ë. Mësacuabi
ja'anre huacha ro'tama'ijë'ën. Bainni sa'ñeña huai güeseguë raë'ë yë'ë.
35 Yequëni baguë pë'caguëte huaiye ro'ta güeseyë yë'ë. Yeconi bago pë'cagote
huaiye ro'ta güeseyë yë'ë. Yeconi bago huagote huaiye ro'ta güeseyë yë'ë.
36 Je'o bacuare cu'eto, bain te'e huë'e ba'icua'ë cayë.
37 Pë'caguë sanhuëte yë'ëre'ru quë'rë yëguëbi yë'ë bainguë ba'iye porema'iji.
Mama hua'nare yë'ëre'ru quë'rë yëguëbi yë'ë bainguë ba'iye porema'iji.
38 Yë'ë naconi te'e yo'o conguë ba'iye baji. Yë'ë yua ai yo'oye'ru güina'ru ai
yo'oye yëma'iguëbi yua yë'ë bainguë ba'iye porema'iji.
39 Bainbi ro bacua ba'iye se'gare ro'tatoca, junni si'aye se'ga ba'iji bacuare.
Yë'ë ba'iye ro'ina güeye beoye junni huesëtoca, ja'ancuabi go'ya rani,
huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë.

Premios

40 Yequëcuabi mësacuani te'e ruiñe ëñajën ba'itoca, yua yë'ëre'ga te'e ruiñe
ëñajën ba'iyë. Yë'ëni te'e ruiñe ëñajën ba'itoca, yua yë'ë Taita yë'ëre
raosi'quëre'ga te'e ruiñe ëñajën ba'iyë.
41 Yequëcuabi Riusu bainguë raosi'quëni te'e ruiñe ëñani bojotoca, Riusu
bainguë raosi'quë bojoja'ye'ru bojojën ba'ija'cua'ë. Yequëcuabi re'o bain-
guëni te'e ruiñe ëñani bojotoca, re'o bainguëni bojojën ba'ija'ye'ru bojojën
ba'ija'cua'ë.
42 Yequëcuabi yë'ë bainguë yë'ëre conguë te'eguë se'gani te'e ruiñe ëñani,
quë'rë yo'jereba ba'iye'ru baguëni oco se'gare uncuatoca, Riusubi baguë ro
insija'ye ro'tase'ere baguëni gare jo'caye beoye insija'guë'bi, yihuoguë cabi
Jesús.

Los enviados de Juan el Bautista

11

1 Ja'nrëbi, Jesusbi baguëre concua si'a sara samucuani coca yihuoni tëjini,
baguëbi sani, bain huë'e joboñana ti'anni, baguë cocare quëani achoni, bainre
ye'yoguë baji'i.
2 Ba'iguëna, Juanbi, ya'o huë'ere preso guaosi'quëbi Cristo yo'oguë ba'iyete
achani, baguëre concua samucuare choini, bacua naconi
3 Jesusni coca caguë saobi:
—¿Më'ë yua ba Cristo raija'guë ba'iguë'guë? Ba'ima'itoca, ¿yequë raija'guëni
ëjoye baye mai? Jesusni senni achaguë saobi.
4 Saoguëna, Juanre concuabi Jesusna ti'anni, senni achahuë. Senni
achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua yua Juanna go'ini, mësacua yure ëñase'e, mësacua yure achase'e,
ja'anre baguëni quëajaijë'ën.
5 Ñaco ëñama'icuabi yua ñaco huajëyë. Guëon garasi'cuabi yua ganiñë. Gu'a
ca'nmi rau bacuabi tënosi'cua ba'ijën, huajë raiyë. Ganjo achama'icuabi ganjo
achayë. Junni huesësi'cuabi go'ya raiyë. Riusu bojo coca yua bonse beo
hua'nani quëani achose'ebi ba'iji.
6 Yë'ëni güeye beoye recoyo ro'tajën ba'icuabi ai ba'iye ai bojoreba bojojën
ba'iyë, sehuoguë cabi Jesús.
7 Cani, bacuabi go'ijënna, Jesús yua bain jubëni Juan ba'iyete quëa bi'rabi:
—Mësacua yua beo re'otona sani, Juanre ëñañu cajën, ¿neni ëñañe
ro'tare'ne? "Ro jëja beo hua'guë, jë'je sahua tutu taonse'e'ru ba'iye ëñajaiñu"
ja'anre ëñañe gare ro'tamaë'ë mësacua.
8 ¿Neni ëñañe ro'tare'ne mësacua? "Ëjaguë caña ju'iguëte ëñajaiñu" ja'anre
ëñañe gare ro'tamaë'ë mësacua. Ëja bain caña ju'icua, yua me'najeiñe ba'icua,
ja'ancua yua ta'yejeiye ëja bain huë'eñare ba'iyë.
9 ¿Neni ëñañe ro'tare'ne mësacua? "Riusu coca quëaguëte ëñajaiñu" catoca,
mësacua yua te'e ruiñe ro'tahuë. Aito. Riusu coca quëacua si'acua'ru yua
quë'rë ta'yejeiye ëjaguëte mësacua ëñahuë.
10 Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñato, ën coca yua Juanre toyani jo'case'e
ba'iji:
Më'ëre quëaguëte ru'ru saohuë, më'ë rai ma'are re'huacaiguëte, toyani
jo'case'e ba'iji.
11 Ja'nca toyani jo'caguëna, mësacuani quëareba quëayë yë'ë. Juan Bautiza-
guëbi yua Riusu coca quëaye raosi'cua si'acua'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguëbi
ba'iji. Ja'nca ba'iyeta'an, Riusu ba'i jobo ba'icuare ëñato, baru ba'iguë quë'rë
yo'jeguëreba ba'iguëbi yua Juan'ru quë'rë ëjaguë'ru ba'iji.
12 Juan Bautizaguë ba'isirënbi yurerën tëca gu'a bainbi Riusu ba'i jobona
huañu cajën, ai je'o ëñajën ba'iyë.
13 Riusu ira bain raosi'cua, ira bainguë ba'isi'quë Moisés naconi, si'acuabi
Riusu ba'i jobore quëani achojën, Juan ba'iye tëca ja'nca cajën baë'ë.
14 Mësacuabi recoyo ro'taye poretoca, Juan yua Riusu ira bainguë raosi'quë
Elías hue'eguë te'e ba'iguë'bi. Ja'anguëbi yua bainna raija'guë baji'i.
15 Yureca ganjo banica, achani ye'yejë'ën.
16 Yureca, bain hua'na yureña ba'icua ¿queaca yo'ojën ba'iye'ne? Zin hua'na
sa'ñeña huere yo'ocua'ru ba'iyë. Yequëcuabi yua yequëcuani coca cayë:
17 "Yëquënabi jurihuëanbi juijën ba'iyeta'an, mësacua conjën pairamaë'ë.
Sa'ntiye gantajën ba'iyeta'an, mësacua conjën ota oimaë'ë." Ja'nca cajën
ba'iyete yureña bain ba'iyë.

18 Juanbi rani, baguë aon aiñe jo'cani, bisi ëye jo'cha gare uncuye beoye
ba'iguëna, mësacuabi Ro ro'taguë yo'o hua'guë'bi ba'iji, baguëte cajën baë'ë.
19 Ja'nrëbi yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi rani, aonre anni, gonore
uncuguëna, mësacuabi yeque cocabi yë'ëre cajën, Aon ain huati'bi. Jo'chana
güebe huati'bi. Gu'a bain, impuesto curi cocua, ro bacua gu'a gajeguë ba'i'te,
yë'ëre cajën, yë'ëre jayayë mësacua. Ja'nca cacuata'an, Riusu masiyete ëñañe
yënica, Riusuni ye'yereba ye'yecua bacua yo'oyete ëñajë'ën, cabi Jesús.

Los pueblos desobedientes

20 Cani, ja'nrëbi, baguë huë'e joboñana sani ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñosiruanre
ai bëinguë ca bi'rabi, baruan bainbi bacua gu'a juchare gare jo'caye beoye
ba'icuare sëani:
21 —Mësacua Corazín huë'e jobo bain, ai bënni senjoñe ba'ija'guë'bi
mësacuare, cayë. Betsaida bainre'ga, ai bënni senjoja'ñe cani jo'cayë
mësacuare. Riusu ta'yejeiye yo'ose'e, mësacuana ëñose'e, ja'anre Tiro bain,
Sidón bain, bacuani ëñose'e ba'itoca, ai ba'irën bacua gu'a juchare jo'cani
senjore'ahuë. Costal cañare sayani, yë'tëbi bacua sinjobëanna yu'yujën
ba'ire'ahuë, bacua jucha senjose'ere eñojën ba'icua.
22 Riusu cuencuesi umuguse ti'anguëna, Tiro, Sidón, ja'an bainre bënni
senjoja'ñe'ru mësacuani quë'rë ta'yejeiye ai jëja bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
23 Mësacua Capernaum bainre'ga ai bënni senjoja'ñe cani jo'cayë yë'ë.
¿Mësacua yua Riusu ba'i jobona ti'añe ro'taye? Bañë. Ba toana senjoni saoye
se'ga ba'ija'guë'bi mësacuare. Riusu ta'yejeiye yo'o yo'ose'e, mësacuana ëñose'e,
ja'anre yua Sodoma bainni ëñose'e ba'itoca, ja'an huë'e jobobi yureña tëca
ba'iguë ba'ire'abi.
24 Riusu cuencuesi umuguse ti'anguëna, Sodoma bainre bënni senjoja'ñe'ru
mësacuani quë'rë ta'yejeiye jëja bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë, cabi Jesús.

Vengan a mi y descansen

25 Cani, ja'nrëbi, Jesús yua Taita Riusuni ujaguë cabi:

—Taita, më'ë yua guënamë re'oto, yija re'oto, si'a re'oto ta'yejeiye Ëjaguë'ë.
Yë'ë coca yure quëani achoguëna, bain masi ëjacua si'aye ye'yesi'cua'ë cajën
ba'icuata'an, ja'an cocare masiye porema'iñë bacua. Bacua masiyete ënsehuë
më'ë. Yequëcua zin hua'na ba'iye'ru ba'icuabi "Ye'yeye caraji yë'ëre" cajënna,
ja'ancuani yë'ë cocare masi gûesehuë më'ë. Ja'nca sëani, më'ëni ai bojoguë,
surupa cayë yë'ë.
26 Më'ë yëse'e se'gare yo'osi'quë sëani, më'ë bainre ai re'oye conhuë më'ë,
ujaguë cabi.
27 Ujani ja'nrëbi bainni yihuoguë cabi:

—Yureca, yë'ë Taitabi yë'ëna si'ayete insini jo'cabi. Yë'ë Taita se'gabi yë'ëre
masiji. Yequëcua bañë. Yë'ë se'gabi yë'ë Taitare masiyë. Yequëcua bañë.
Yë'ëbi yë'ë Taita ba'iyete yë'ë bain cuencuesi'cuani ëñoguëna, ja'nrëbi yë'ë
Taitani masiye poreyë bacua.
28 Ai jëja yo'o yo'ojën guajasi'cua, ai rëquëye hue'ojën guajasi'cua, mësacua
si'acua yë'ëna raijë'ën. Raitoca, mësacuani te'e ruiñe bëani huajë güeseyë yë'ë.
29 Yë'ëna rani, yë'ë ba'iyete ye'yeye, ja'an se'gare hue'ojën ba'ijë'ën.
Huëjeiye'ru ba'iji. Yë'ë yua jëja guanseye beoye ba'iguë'ë. Ro yo'jereba
ba'iguë'ru ëñoguë'ë yë'ë. Ja'nca sëani, yë'ëna rani, te'e ruiñe bëani huajëjë'ën.
Mësacua yua recoyo re'o huanoñe ba'ijë'ën.
30 Ja'nca ba'icuabi yë'ë ba'iyete ye'yejën, rëquëye beoye hue'ojën, yë'ëre
guaja beoye conjën ba'ijë'ën, yihuoguë cabi Jesús.

12

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

1 Ja'nrëbi, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, Jesús yua trigo aon zio
re'otobi ganiguë, baguë concuare aon gu'aguëna, aon za'zaboanre tëani,
aonra'carëanre ain bi'rahuë.
2 Ja'nca yo'ojënna, fariseo bainbi ëñani, Jesusni bëinjën cahuë:
—Ëñajë'ën. ¿Më'ëre concua queaca ro'tajën, aonre tëaye'ne? Yo'o yo'oma'i
umuguse sëani, mai ira coca toyani jo'case'ere'ru tin yo'oye porema'iñë,
bëinjën cahuë.
3 Cajënna, Jesusbi sehuobi:
—Mai ira coca toyani jo'case'ere ëñajën, David yo'ose'ere cato, ¿ja'an
quë'rore mësacua ëñamate'ne? Baguëre concua naconi ganini, aon gu'aguëna,
4 Davidbi Riusu huë'ena cacani, baru ba'i aonbëan Riusuna jo'case'ere
inni ainguë ba'nji. Pairi bain se'gabi aiñe porejënna, yequëcuabi aiñe
porema'iñeta'an, Davidbi inni ainguë, baguëte concuare'ga aonguë ba'nji.
5 ¿Yequë quë'rore'ga mësacua ëñamate'ne? Yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna,
pairi bainbi Riusu huë'e yo'o ma'carëanre yo'ocuata'an, jucha beoyë caji.
6 Yureca mësacuani quëareba quëayë yë'ë. Riusu huë'e ta'yejeiye ba'iyete
cato, yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi quë'rë ta'yejeiye ba'iguë'ë.
7 Mësacua yua ën coca toyani jo'case'e: "Bainre oijën concuare cu'eyë
yë'ë. Hua'ire huani misabëna ëocaicuare cu'ema'iñë yë'ë." Ja'an cocare re'oye
ye'yejën ba'itoca, mësacua yua jucha beo hua'nare ëñajën, Gu'a bain'ë ro'tajën
bacuare cama'ire'ahuë.
8 Yureca Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi yua yo'o yo'oma'i umuguse ëjaguë'ë
yë'ë, cabi Jesús

El hombre de la mano tullida

9 Cani, ja'nrëbi se'e sani, bacua ñë'ca huë'ena cacabi.
10 Cacani ëñato, guë'nguësi sara baguëbi baji'i. Ba'iguëna, baru bainbi
Jesusni senni achahuë:
—¿Yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, bainre huachoye poreye'ne? senni
achahuë. Ro coquehuë. Baguë sehuoja'yete achañu. Re'oye sehuoma'itoca,
Gu'aye cahuë më'ë cañu ro'tajën, baguëni ja'nca senni achahuë.
11 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua jubë ba'iguëbi oveja jo'yare baguë, yo'o yo'oma'i umugusebi go-
jena to'intoca, baguë ovejare oire bani, baguëte zeanni, huëani etoma'iguë?
12 Ja'nca oire bani contoca, bainre coñe quë'rë ta'yejeiye yo'ojën ba'ijë'ën.
Ja'nca sëani, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, re'oye yo'oye poreyë mai, cabi.
13 Cani ja'nrëbi guë'nguësi sara baguëni:
—Më'ë ëntë sarare mi'najë'ën, cabi.
Caguëna, mi'nabi. Mi'nani, baguë yequë sara ba'iye'ru huajë sara re'huabi.
14 Ja'nrëbi, fariseo bainbi sani, sa'ñeña coca senni achajën: "¿Queaca yo'oni
Jesusre huani senjoñe'ne mai?" senni achajën bën'ë.

Una profecía acerca de Jesús

15 Ja'nca senni achajën ba'ijënna, Jesusbi masini, barubi etani saji'i. Sani, ai
jai jubë bainbi raijënna, si'a rau bacuare huachobi.
16 Huachoni, Yë'ë yo'oguë ba'iyete yequëcuani quëani achoye beoye
ba'ijë'ën, caguë yihuobi bacuare.
17 Ja'nca yihuoguë, Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguë ba'isi'quë,
baguë coca toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'oguë baji'i:
18 Yureca, yë'ë yo'o conguëte cuencueni bainna saoja'guë'ë.

Yë'ë ai yësi'quë'bi ba'iji.
Yë'ë recoyobi baguëni ai bojoguë ba'iyë yë'ë.
Baguëte saoguë, yë'ë Espíritute baguëna jo'caguëna, si'a bain judío bain jubë
ba'ima'icuare'ga, si'acuana sani, Riusu ëñojai umuguse ti'anja'ñete
bacuani quëani achoguë ba'ija'guë'bi.
19 Bain huai cocare caye beoye ba'ija'guë'bi.
Jëja güiye beoye ba'ija'guë'bi.
Ai jëja coca cani achoma'iguëbi bain huë'e jobona ganini, güiye beoye
ba'ija'guëbi.
20 Jëja recoyo beo hua'na banica, bacua recoyo ro'taye conja'guë'bi.
Yequëcua yua ja'ancuare ro jo'cani senjoñe'ru gare yo'oye beoye ba'ija'guë'bi.
Riusu ëñojai umuguse ti'añe tëca, ja'nca ba'ija'guë'bi baguë.
21 Ja'nca ba'iguëna, si'a bainbi baguë ba'iyete ro'tajën, baguë conja'ñete ëjojën
ba'ija'cua'ë, toyani jo'case'e ba'iji.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

22 Ja'nrëbi, yequëcuabi ñaco ëñama'iguë, yi'o ma'tëbë ba'iguë, huati baguë,
ja'anguëte Jesusna rani ëñohuë. Rani ëñojënna, Jesusbi baguëte huachoguëna,
ñaco ëñani, coca ca bi'rabi.
23 Ja'nca huachoguëna, si'a bainbi ai ëñajën rëinjën, coca cahuë:
—¿Yureca gue'ne? ¿David mamaquëma'iguë baguë? cahuë.
24 Ja'nca cajënna, fariseo bainbi achani, bëinjën cahuë:
—Gu'a huati ëjaguë Beelzebú hue'eguëbi conguëna, huati hua'ire ja'nca
etoni saoye poreji baguë, cahuë.
25 Cajënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua yahue ro'tase'ere masibi.
Ja'nca masini, bacuani cabi:
—Te'e jobo bainbi sa'ñeña huatoca, si'acuabi huesëni carajeiyë. Te'e jubë
bain, te'e huë'e bain, ja'ancuabi sa'ñeña huatoca, si'acuabi huesëni carajeiyë.
26 Ja'nca ba'iguëna, güina'ru, zupai huati concuabi sa'ñeña huatoca,
bacua'ga huesëni carajeiyë. Ro huacha ro'tayë mësacua. Zupaire concuabi
ja'nca yo'oma'iñë.
27 Mësacuabi cajën, Beelzebú conse'ebi huati hua'ire etoni saoyë yë'ë cajën,
ro huacha cayë mësacua. Ja'nca catoca, mësacua bainbi huati hua'ire etoni
saojënna, ¿nebi bacuare conguë'ne? ¿Zupai huatibi conma'iguë? Ja'nca etoni
saocuabi mësacua gu'aye yo'ose'ere ëñojën ba'ija'cua'ë.
28 Yë'ëbi huati hua'ire etoni saoguëna, Riusu Espíritu se'gabi yë'ëre conji.
Ja'nca conguëna, Riusubi baguë ta'yejeiye ba'iyete mësacuana yuara ëñoguë
ba'iji.
29 Yequëcuabi jëja baguë huë'ena jian cacaye yëtoca, ru'ru jëja baguëni preso
hueñe bayë. Baguëte preso huenma'itoca, baguë bonsere jiañe porema'iñë.
Zupai huati'ga ja'ncara'ru jëja baguëna, yë'ëbi baguëni preso huenja'guë'ë.
30 Yë'ë naconi te'e conma'icuabi yua yë'ëni je'o bayë. Yë'ë naconi te'e yo'o
yo'ojën ba'ima'icuabi yua yë'ë bain ñë'cosi'cuare saoni senjoñë.
31 Ja'nca sëani, mësacuani yihuoreba yihuoguë cayë yë'ë. Bain gu'a coca ro
bëyoni case'e si'ayete Riusubi huanë yeye poreji. Riusu Espírituni gu'a coca ro
bëyoni catoca, Riusubi gare huanë yeye beoye ba'iji.
32 Yequëcua, yë'ëni Riusu Raosi'quëreba ba'iguëna, gu'a coca ro bëyoni
catoca, Riusubi huanë ye güeseye poreji. Riusu Espírituni gu'a coca ro bëyoni
catoca, Riusubi gare huanë yeye beoye ba'iji. Yure ba'irën, Riusu ëñojairën'ga,
gare jo'caye beoye huanë yema'iji Riusu.

El árbol se conoce por su fruto

33 Re'o sunquiñë banica, re'o uncuere quëinji. Gu'a sunquiñë banica, gu'a
uncuere quëinji. Ba sunqui uncuere ëñani, si'a sunquiñë ba'iyete masiye
poreyë.
34 Mësacua yua aña hua'na ba'iye'ru ro coquejën, ro gu'aye yo'ojën ba'icua'ë.
Ja'nca sëani, mësacua yua re'oye caye gare porema'iñë. Bain recoyo ro'tayete
masiye yëtoca, baguë yi'obo cayete achani ro'tani masijë'ën.
35 Re'o bainguë banica, baguë recoyo re'oye ro'tani, ai re'oye conji. Gu'a
bainguë banica, baguë recoyo gu'aye ro'tani ai gu'aye yo'oji.
36 Mësacuani ganreba yihuoguë cayë yë'ë. Riusu ëñojai umuguse ti'anguëna,
Riusubi si'a bain gu'aye cani tonse'ere ro'ta güeseni, bacua gu'aye yo'ojën
ba'ise'ere senni achaja'guë'bi.
37 Ja'nca sëani, mësacuabi re'o coca cajën ba'itoca, Riusubi re'o bain'ë
mësacua, caja'guë'bi. Mësacuabi gu'a coca cajën ba'itoca, Riusubi gu'a bain'ë
mësacua, caja'guë'bi, cabi Jesús.

La gente mala pide una señal milagrosa

38 Caguëna, ja'nrëbi, ira coca ye'yocua, fariseo bain naconi, bacuabi Jesusna
sani, coca senni achahuë:
—Ëjaguë, më'ë ta'yejeiye ba'iyete ëñojë'ën. Ëñañu, cahuë.
39 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Yureña bainbi Riusure ro jo'cani senjojën, yë'ëni ta'yejeiye yo'o yo'oni
ëñoñete señë. Ja'nca sencuareta'an, Riusu ira bainguë raosi'quë Jonás
hue'eguë ba'isi'quë, baguë ba'ise'e se'gare quëani masi güeseyë yë'ë.
40 Jonás yua samute umuguseña na'ijani ñatajani ba jai ziaya hua'ibi
rëonsi'quë ba'iguë ba'nji. Ja'nca ba'iguëna, yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi
güina'ru samute umuguseña na'ijani ñatajani yijana tansi'quë ba'ija'guë'ë yë'ë.
41 Riusu ëñojai umuguse ti'anguëna, Nínive huë'e jobo bainbi huëni, yureña
bain gu'aye ba'iyete masi güeseja'cua'ë. Jonás coca quëani achose'ere achani
mame recoyo re'huasi'cua sëani, mësacua gu'aye ba'iyete masi güeseyë bacua.
Yurera ba'iguëna, Jonas'ru quë'rë ta'yejeiye ye'yoguëbi mësacuana ti'anhuë
yë'ë.
42 Riusu ëñojai umuguse ti'anguëna, sëribë ca'nco re'oto, baru ba'i ëjago
ba'isi'cobi huëni, yureña bain gu'aye ba'iyete ëñoja'go'co. Bago yua Salomón
masiye ye'yoyete achaza cago, ai so'ona sani baguë cocare achago ba'nco.
Yurera ba'iguëna, Salomon'ru quë'rë ta'yejeiye ye'yoguëbi mësacuana ti'anni
yë'ë ta'yejeiye ba'iyete mësacuani ëñohuë yë'ë.

El espíritu impuro que regresa

43 Gu'a huatibi bainguëte etani saiguë, beo re'otona ganiguë, bëani huajëye
ba'irute cu'eji. Cu'eni, re'orute tinjama'iguëbi yua
44 Yë'ë etasi huë'ena se'e goza caji. Ja'nca cani, baruna go'ini ëñato, yua
huati beo huë'e, re'oye re'huani re'oye yuase'e baji'i, bainguë recoyo.
45 Ja'nca ba'iguëna, baguë yua se'e sani, yequëcua huati hua'i, te'e ëntë sara
samucuare cu'eji. Baguë'ru quë'rë gu'a huati hua'ire cu'eni, bacuare choini,
rani, si'a jubëbi ba etasi huë'ena cacani bëayë, bainguë recoyona. Ja'nca
bëajënna, ba bainguë yua quë'rë se'e ai ba'iye ai gu'ajaiguë baji'i. Ru'rureba
ba'ise'e yua quë'rë re'oye baji'i. Yureña bain'ga ai gu'aye ba'ijën, quë'rë se'e
gu'ajeijën ba'ija'cua'ë, cabi Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús

46 Yuta cani tëjima'iguëna, yureca Jesús pë'cago, Jesús yo'jecua, bacuabi ti'an
rani, hue'se ca'ncore ëjojën, baguëte choni raohuë.

47 Raojënna, bacua raosi'quëbi Jesusni quëabi:
—Më'ë pë'cago, më'ë yo'jecua, bacuabi hue'se ca'ncore ëjojën, më'ëni choiyë, quëabi.
48 Quëaguëna, Jesús sehuobi:
—¿Yë'ë pë'cago, yë'ë yo'jecua, jarocua'ne? senni achaguë sehuobi.
49 Ja'nca senni, ja'nrëbi baguë concuare ba bainni ëñoni cabi:
—Yë'ë pë'cago, yë'ë yo'jecua yua ënjo'on ba'icua'ë.
50 Yë'ë Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguë, baguë yëye'ru yo'ojën ba'icua, ja'ancuabi yua yë'ë yo'jeguë sanhuë, yë'ë yo'jego sanhuë, yë'ë pë'cago sanhuë ba'icua'ë, cabi.

13

La parábola del sembrador

1 Cani, ja'ansi umuguse, Jesús yua baguë ba'i huë'ebi etani, zitara yëruhuana sani bëabi.
2 Bëani, ai jai jubë bainbi ñë'ca raë'ë. Ai jai jubë bain sëani, Jesús yua yoguna cacani bëaguëna, bain jubëbi mejagu yëruhuate achajën nëcahuë.
3 Achajën nëcajënna, ja'nrëbi ye'yo cocabi bacuani ai ba'iye ai yihuoguë quëani achobi:
—Bainguëbi zio yo'oguë saji'i.
4 Sani, yijare re'oye re'huani tëjini, aonra'carëanre mo'gasi yijana yu'yuguë ganibi. Yu'yuguë ganiguëna, yequëra'carëanbi ma'ana to'inguëna, bi'an hua'nabi chiani uncueni si'ahuë.
5 Yequëra'carëanbi gata yijana to'inguëna, ya'obi beanguëna, ai besa ticubi.
6 Ja'nca ticuguëna, ja'nrëbi ai ja'suye ënsëguëna, sita beo sahua sëani, ticubi cueneni junji'i.
7 Yequëra'carëanbi miubëna to'inguëna, miubi irani hueanguëna, aonbi quëinmaji'i.
8 Yequëra'carëanbi yua re'oye re'huasi yijana to'inguëna, aonbi irani, jorini, re'oye quënji'i. Quëinguëbi yequë sahuañabi cienra'carëan quënji'i. Yequë sahuañabi sesentara'carëan quënji'i. Yequë sahuañabi treintara'carëan quënji'i, caguë ye'yobi.
9 Ye'yoni ja'nrëbi, Mësacuabi ganjo banica, achani ye'yejë'ën, cabi.

El porqué de las parábolas

10 Ja'nca caguëna, ja'nrëbi baguëre conjën ba'icuabi rani, baguëni coca senni achahuë:
—¿Më'ë guere ja'ancuani ye'yo cocabi yihuoguë caguë'ne? senni achahuë.
11 Senni achajënna, sehuobi:
—Riusubi baguë ba'i jobo ba'iyete mësacuani te'e ruiñe quëani, baru ba'i yahuese'ere mësacuani te'e ruiñe masi güeseji. Ja'ancuareta'an, banji.
12 Mësacuabi ai ba'iye ai batoca, quë'rë ai ba'iye mësacuana insise'e ba'ija'guë'bi. Ja'nca ba'iguëna, mësacuabi aireba coni baja'cua'ë. Ai ba'iye beotoca, mësacua baye choa ma'carë se'ga batoca, beoru quë'ñeni tëase'e ba'ija'guë'bi.
13 Ja'nca ba'iye sëani, ja'ancuani yihuoguë, ye'yo coca se'gabi bacuani quëayë. Ñaco bacuata'an, ëñañe porema'iñë. Ganjo bacuata'an, achaye porema'iñë. Gue ye'yeye beoye ba'icua'ë.
14 Riusu ira bainguë raosi'quë, Isaías hue'eguë ba'isi'quëbi coca cani jo'caguëna, ja'ancuabi güina'ru yo'ojën ba'icua'ë. Ñaca cani jo'cabi Isaías:
Mësacuabi ganjo bacuata'an, mësacua achaye güecua'ë.

Ñaco bacuata'an, mësacua ëñañe güecua'ë.
Ja'anre bacuani quëani achojë'ën.
15 Bacuabi yë'ë ro'taye'ru ro'taye güecuare sëani, ja'nca bacuani quëajë'ën.
Bacua recoñoa bain huanoma'iñe'ru ro'tajën ba'iyë.
Bacua ganjo gui'ise'e'ru ba'iyë.
Bacua ñaco ta'pise'e'ru ba'iyë.
Ruiñe ëñañe beoye baza cajën, ruiñe achaye beoye baza cajën, ruiñe ye'yeye beoye baza cajën, yë'ëre güecua'ru ruën'ë bacua.
Yë'ëna bonë rani, huacho güeseye gare güejën ba'icua'ë, Isaíasni cani jo'cabi Riusu.
16 Ja'nca ba'icuata'an, mësacua ñacobi te'e ruiñe ëñacua sëani, bojojën ba'ijë'ën. Mësacua ganjobi te'e ruiñe achacua sëani, bojojën ba'ijë'ën.
17 Mësacuani yihuoreba yihuoguë cayë. Riusu ira bain ba'isi'cua, yequëcua re'o bain ba'ijën ba'isi'cua, bacuabi mësacua yure ëñañete ëñañe ëjocuata'an, bacuabi ëñañe poremaë'ë. Mësacua yure achayete achaye ëjocuata'an, bacuabi achaye poremaë'ë.

Jesús explica la parábola del sembrador

18 Ja'nca ba'isi'cua ba'ijënna, mësacua yureca achajë'ën. Zio yo'oguë cocare mësacuani te'e ruiñe quëayë yë'ë.
19 Bainbi Riusu ba'i jobo cocare achani, ro huesë ëaye achajën ba'itoca, zupai huatibi rani, bacua coca achase'ere bacua recoyo bayete tëani senjoji. Aonra'carëan ma'ana to'inse'e'ru ba'iyë bacua.
20 Yequëra'carëan gata yijana to'inse'ere ro'tato, ëñere ye'yejë'ën. Bainbi Riusu cocarebare achani, ja'ansirën bojojën ba'ijën, ba cocare ro'tayë.
21 Ja'nca ro'tacuata'an, sita beo sahua ba'iye'ru ba'ijën, jëja recoyo beocua'ru zoe ro'tama'iñë. Yequëcuabi je'o ëñajën, hui'ya yo'ojënna, bacua yua Riusu cocareba ro'ire ai yo'ojën, ba cocare recoyo ro'taye jo'cayë.
22 Yequëra'carëan miubëna to'inse'ere ro'tato, ëñere ye'yejë'ën. Bainbi Riusu cocarebare achajën ba'icuata'an, ro ën yija ba'iye se'gare ro'tajën, coquesi'cua'ru ruiñë. Bonse se'gare bani bojoza cajën, aonra'carëan hueanni si'ase'e'ru Riusu cocarebare recoyo ro'taye gare jo'cayë. Ja'nca jo'cajën, re'oye yo'oye gare ëñomajën ba'iyë.
23 Yequëra'carëan re'oye re'huasi yijana to'inse'ere ro'tato, ëñere ye'yejë'ën. Bainbi Riusu cocarebare achani, recoñoa re'huani, re'oye yo'oye ai ba'iye ai ëñojën ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi yequëcua yua cienra'carëan quëiñe'ru ba'iyë. Yequëcua yua sesentara'carëan quëiñe'ru ba'iyë. Yequëcua yua treintara'carëan quëiñe'ru ba'iyë, yihuoguë quëabi Jesús.

La parábola de la mala hierba entre el trigo

24 Quëani ja'nrëbi, se'e yeque ye'yo cocare bacuani yihuobi:
—Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, ën cocare achani ye'yejë'ën. Yequë bainguëbi baguë ziore tanguë, aonra'carëan re'ora'carëanre tanbi.
25 Tanguëna, ja'nrëbi baguë bainbi ñamibi cainjënna, je'o baguëbi yahue rani, ro tayara'carëanre ba ziona yahue tanni saji'i.
26 Tanni saquëna, ja'nrëbi re'hue aon sahuañabi irani quëinguëna, ba hui'ya taya'ga ba ziona ca'nquese'e baji'i.
27 Ba'iguëna, ba zio cuiracuabi yua bacua ëjaguëna sani quëani achohuë: "Ëjaguë, më'ë aonra'carëan tanse'e yua re'ora'carëan ba'itoca, ¿hui'yabi queaca huiguë'ne?" senni achajën cahuë.

28 Cajënna, baguë sehuobi: “Je'oguëbi tanguëna, hui'yabi huiji” sehuobi.
Sehuoguëna, bacuabi cahuë: “Ja'nca ba'itoca, hui'ya tayare rutani senjoñu”
cahuë.
29 Cajënna, baguëbi cabi: “Bañë. Ja'nca yo'oma'ijë'ën. Hui'ya tayare
rutatoca, aon sahuañare'ga yequërë hui'ya naconi huacha rutama'iñe.
30 Si'aye te'e irani, aon tëarën tëca te'e iraja'guë. Ja'nrëbi aon tëarën
ti'anguëna, aon tëacuani quëaja'guë'ë yë'ë: Ru'ru mësacua yua hui'ya tayare
rutani, jurëanre gueonni ëojaiñu cajën bëyojë'ën. Ja'nca bëyoni ja'nrëbi, aonre
tëani, yë'ë aon ayaruna ayajë'ën” caja'guë'ë yë'ë, cabi ba ëjaguë. Ja'an cocare
achani, Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yejë'ën, yihuoguë quëabi Jesús.

La parábola de la semilla de mostaza

31 Quëani ja'nrëbi yeque coca, ye'yo cocare bacuani yihuoguë quëabi:
—Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, ën cocare achani ye'yejë'ën: Yequë
bainguëbi mostazara'carë te'era'carëte sani, baguë ziona tanbi.
32 Si'ara'carëan'ru quë'rë zinra'carë ba'ito'ga, yijana tanse'ebi irani, yua si'a
sunquiñëa'ru quë'rë jai sunquiñëbi iraji. Ja'nca iraguëna, ca hua'i hua'nabi
rani, bacua ziaroanre mostaza sunquiñë cabëanna suaye poreyë, yihuoguë
quëabi Jesús.

La parábola de la levadura

33 Quëani ja'nrëbi yeque coca, ye'yo cocare bacuani yihuoguë quëabi:
—Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, ën cocare achani ye'yejë'ën: Romi
hua'gobi aonre boza cago, harina samute ro'rohuëanre cuencueni, ja'nrëbi
aon huo'co macare inni harinana ayani ja'mego. Ja'nca ja'megona, harinabë
si'abëbi huo'cojaji'i, yihuoguë quëabi Jesús.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

34 Ja'nca yihuoguë, ye'yo coca se'gare bain jubëanni quëani achobi. Ja'an
coca se'gabi quëaguë,
35 Riusu ira bainguë ba'isi'quë coca toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'oguë
baji'i. Ën coca toyani jo'case'e baji'i:
Yë'ë yua bainni yihuoza caguë, ye'yo coca se'gare bacuani yihuoguë
quëaja'guë'ë yë'ë.
Ën yija re'huani jo'casirën ba'iguëna, Riusubi ja'an cocare ro'tani, bainni zoe
quëamaji'i.
Quëama'iguëna, yurera bainni quëaja'guë'ë yë'ë, toyani jo'case'e ba'iji.

Jesús explica la parábola de la mala hierba entre el trigo

36 Ja'nrëbi, bain jubëanre yihuoni tëjini, bacuare jo'cani, huë'ena goji'i.
Go'iguëna, baguëre concuabi baguëna ti'an rani, coca senni achahuë:
—Më'ë coca quëase'e, gu'a hui'ya taya ziona tanse'e, ja'anre yëquënani te'e
ruiñe quëajë'ën, baguëni senni achahuë.
37 Senni achajënna, baguëbi sehuobi:
—Ba aonra'carëan re'ora'carëanre tansi'quë yua yë'ë'ë. Bainguë'ru
Raosi'quëreba'ë.
38 Ba zio yua si'a ën yija re'oto'ë. Ba aonra'carëan re'ora'carëanre ro'tato, yua
Riusu bain'ë. Riusu ba'i jobore ba'ija'cua'ë. Ba hui'ya taya tanse'ere ro'tato,
gu'a bain'ë.
39 Ba je'o baguë hui'ya tanse'ere ro'tato, ja'anguë yua zupai huati'bi ba'iji.
Aon tëarënre ro'tato, ën yija carajeirënre cayë. Aon tëacuare ro'tato, Riusu anje
sanhuë'ë cayë.

40 Gu'a hui'ya taya rutani gueonni ëoyete ro'tato, ën yija carajeirën
ti'anguëna, ja'nca ba'ija'guë'bi.
41 Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quërebabi yë'ë anje sanhuëre choini, bain
jubëan ñë'casi'cuana saoja'guë'ë yë'ë. Saoguëna, bacuabi gu'a jucha yo'ojën
ba'isi'cuare cu'eni, si'a gu'a bainre quë'ñeni,
42 baru ba'i toana senjoni saoja'cua'ë. Saojënna, bacuabi ai oijën, ai ja'siye
ai yo'ojën, bacuabi bacua zemeñoa cuncujën ba'ija'cua'ë.
43 Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi yequëcua re'oye yo'ojën ba'isi'cuabi Taita Riusu
ba'i jobore ba'ijën, ënsëguë miañe'ru ai go'sijeiye ba'ija'cua'ë. Yureca, ganjo
bacuabi achani ye'yejë'ën, yihuoguë cabi Jesús.

La parábola del tesoro escondido

44 Cani, ja'nrëbi se'e ye'yo cocare yihuoguë quëabi:
—Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, ën cocare achani ye'yejë'ën: Bain-
guëbi yequëcua ba yijana no'ani, a'ta bonse yahue tanni ta'pise'e ba'iguëna,
tinjabi. Ja'nca tinjaguëbi ai bojoguë, ba bonsere se'e ta'pini, ja'nrëbi baguë
baye si'aye bendieni, ba yija ëjaguëna sani, baguë yijare coni babi.

La parábola de la perla de mucho valor

45 Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, ën cocare achani ye'yejë'ën:
Go'sijei curi ëjaguëbi re'o curi perlara'carë te'era'carë quë'rë ta'yejeiye ai
ro'ira'carëte tinjabi.
46 Ja'nca tinjaguëbi baguë baye si'aye bendieni, ja'anra'carëte coni babi.

La parábola de la red

47 Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, ën cocare'ga achani ye'yejë'ën:
Yequëcuabi huanterëte sani, jai ziayana senjoni, ziaya hua'i hua'na si'a hua'i
hua'nare yoni bahuë.
48 Ja'nca yoni bacuabi ziaya yëruhuana bëani, ba hua'ire cuencuehuë.
Cuencueni, re'o hua'i hua'na ba'itoca, bacua sotoroanna ayani bahuë. Gu'a
hua'i hua'na ba'itoca, senjohuë.
49 Ën yija carajeirën ti'anguëna, Riusu anje sanhuëbi güina'ru yo'oja'cua'ë.
Bain jubëanna sani, gu'a bainre quë'ñeni, re'o bainre re'huani baja'cua'ë.
50 Ja'nrëbi, gu'a bainre sani, ba toana senjoja'cua'ë. Senjojënna, bacuabi
ai oijën ai ja'siye ai yo'ojën, bacua zemeñoa cuncujën ba'ija'cua'ë, yihuoguë
quëabi Jesús.

Tesoros nuevos y viejos

51 Ja'nca yihuoguë quëani, baguëre concuani senni achabi:
¿Mësacua yua yë'ë coca yihuose'e si'aye achare? senni achabi.
Senni achaguëna,
—Jaë'ë. Achahuë, Ëjaguë, cajën sehuohuë.
52 Sehuojënna, bacuani se'e yihuoguë quëabi Jesús:
—Ja'nca achatoca, mësacua yua Riusu ba'i jobo ba'iyete re'oye ye'yesi'cua
ba'ijën, Riusu ira coca ye'yocua'ru si'a bainni ye'yoye porecua'ë. Mësacua
ja'anrë masise'e, mësacua yurera mame ye'yese'e, mësacua si'aye masiyete
ro'tani, yequëcuani te'e ruiñe ye'yojën ba'ijë'ën. Jai huë'e ëjaguë baye, ira
ma'carëan, mame ma'carëan, ja'anre bani, baguë yo'o yo'oye yëtoca, si'a
ma'carëanre ëñani, baguë yësi ma'carëte cuencueni, baguë yo'o yo'oye masiji.
Ja'anguë ba'iye'ru ba'iyë mësacua'ga, yihuoguë quëabi Jesús.

Jesús en Nazaret

53 Ja'nca quëani, baguë ye'yo cocare yihuoni tëjini, baguë yua huëni, baguë
zinrën ba'isi jobona saji'i.

54 Sani ti'anni, bain ñë'ca huë'eña, baru ba'i huë'eñana cacani, bainre
ye'yobi. Ye'yoguëna, bain hua'nabi ai achajën rëinjën cahuë:
—¿Baguë coca ye'yose'e queaca ja'anre masiguë'ne baguë? ¿Baguë ta'yejeiye
yo'o yo'oni ëñose'e, queaca yo'oye poreguë'ne baguë?
55 Ro bainguë se'ga ba'iguëbi sunqui te'ntoguë mamaquë ba'iguë'bi. Baguë
pë'cago yua María hue'ego. Baguë yo'jecua yua Santiago, José, Simón, Judas,
ja'an hue'e hua'na ba'iyë.
56 Baguë romi yo'jecua si'acua yua mai naconi ba'iyë. Ja'nca sëani, ro mai
hua'na ba'iye'ru ba'iguëbi ¿queaca ja'an yo'oye poreguë'ne? cajën,
57 baguë cocare achaye güejën, baguëte te'e ruiñe ëñamajën baë'ë. Baguëni
ëñañe gu'a güejën baë'ë.
Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi bacuani cabi:
—Riusu bain raosi'cua banica, si'acuabi bacuani te'e ruiñe ëñajën bojoyë.
Bacua te'e jobo bain, bacua te'e huë'e bain, bacua se'gabi bacuani gu'aye
ro'tajën, bacuani ëñañe gu'a güejën ba'iyë, cabi Jesús.
58 Ja'nca caguë, baru ba'icuabi baguëni recoyo ro'taye güecua sëani, baguë
ta'yejeiye masiyete yua bacuani masi güeseye poremaji'i.

14

La muerte de Juan el Bautista

1 Ja'an umuguseñabi si'a re'oto bainbi Jesús ba'iyete achani masijënna, bain
ta'yejeiye ëjaguë Herodesbi achani,
2 baguë bain concuani cabi:
—Juan Bautizaguë'bi ba'iji baguë. Junni huesësi'quëbi yua go'ya raji'i. Ja'nca
go'ya raiguëbi ta'yejeiye masiguë ëñoñe poreji, cabi.
3 Herodes yua ja'anrë Juanre preso zeanni, ya'o huë'ena preso gueoñe
guansebi. Herodías yua baguë yo'jeguë Felipe rënjo ba'igona, Herodesbi
bagote tëani babi.
4 Ja'nca tëani baguëna, Juanbi Herodesni bëinguë caguë baji'i.
—Bagote ja'nca tëani baguëbi ai gu'aye yo'ohuë më'ë, caguë baji'i. Ja'nca
sëani, Baguëre preso zeanjë'ën, caguë guansebi.
5 Guanseni, baguëni huani senjoja'ma ro'taguë yo'omaji'i, bain jubëni huaji
yëguë sëani. Bacuabi Juanre ëñajën, Riusu raosi'quë'bi ba'iji ro'tajën baë'ë.
6 Ja'nrëbi, Herodes të'ya raisi tëcahuë'ru ba'iye ti'anguëna, baguë bain
choisi'cuabi ñë'ca raijënna, Herodías mamaco romi zingobi cacani pairago.
Pairagona, Herodesbi bagoni ëñani bojobi.
7 Ja'nca bojoguëbi bagoni cani jo'cabi:
—Më'ëni te'e ruiñe cayë yë'ë. Më'ë gue gu'a ma'carëanre sentoca, më'ëna
roreba insiyë yë'ë, cabi.
8 Caguëna, ja'nrëbi pë'cagobi yihuogona, ba romi zingobi Herodesni senni
achago cago:
—Juan Bautizaguë sinjobëte tëyoni, guëna re'ahuana tëoni, ënjo'ona rani,
yë'ëni ëñojë'ën, cago senco'ë bago.
9 Cagona, Herodesbi ai sa'nti hua'guë runji'i. Ja'nca ruinguëta'an, baguë
cani jo'case'e'ru tin yo'oye yëmaji'i, ba bain gajecuabi achasi'cua sëani.
Ja'nrëbi, Juanni huani senjojë'ën caguë,
10 ya'o huë'ena coca saobi. Saoguëna, bacuabi Juan sinjobëte tëyoni,
11 guëna re'ahuana tëoni raoni, ba romi zingona insihuë. Insijënna, bago
pë'cagona sani ëñogo.

12 Ja'nrëbi, Juanre conjën ba'icuabi rani, baguë ga'nihuëte sani tanhuë.
Tanni ja'nrëbi, Jesusna sani quëahuë.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

13 Quëajënna, ja'nrëbi, Jesús yua yoguna cacani, bain beo re'otona quëñëni
saji'i. Saiguëna, si'a bain jubëanbi achani, si'a huë'e joboanbi etani, ma'abi
saijën, baguëni be'tehuë.
14 Ja'nrëbi, Jesús yua baguë sairuna ti'anni, jeni, mëni, ai jai jubë bainre
ëñabi. Ja'nca ëñani, bacuani ai oire babi. Bacua ju'in hua'nare huachobi.
15 Ja'nrëbi na'iguëna, baguëre concuabi ti'anni, baguëni cahuë:
—Yua na'iji. Bain beo re'oto'ë ënjo'on. Ja'nca sëani, bacuare saojë'ën. Huë'e
jo'borëanna sani bacua aon aiñe coja'bë, cahuë.
16 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Ja'nca saoma'ina'a. Mësacua se'gabi bacuani aon cuiraje'en, cabi.
17 Caguëna, bacua cahuë:
—Yëquëna hua'na yua cinco jo'jo aonbëan, samu ziaya hua'i hua'na, ja'an
se'ga bayë ënjo'on, cahuë.
18 Cajënna:
—Ja'an aonre yë'ëna rani insijë'ën, cabi.
19 Cani ja'nrëbi, si'a bain hua'nani re'o tayahuëanna bëaye guansebi.
Guanseni ja'nrëbi, ba cinco jo'jo aonbëan, ba samu ziaya hua'i hua'nare
inni, guënamë re'otore mëiñe ëñani, Riusuni surupa cani, aonbëanre jë'yeni,
baguëre concuana insibi. Insiguëna, bacuabi yua bain hua'nana insihuë.
20 Insijënna, si'a hua'nabi anni yajihuë. Ja'nrëbi, aon anni jëhuasi
mi'chirëanre chiani, doce jë'eña bu'iye ayahuë.
21 Ba bain ainsi'cuare ëmëcua se'gare cuencuejënna, cinco mil baë'ë. Romi
hua'nare, zin hua'nare cuencuemaë'ë.

Jesús camina sobre el agua

22 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre concuare choini, yoguna cacani, Të'huina
je'enjë'ën caguë guansebi. Guanseni, saijënna, baguë yua bain jubëanre
quëani saobi.
23 Saoni tëjini, ja'nrëbi, cu re'otona sani, te'e hua'guë ba'iguëbi Riusuni coca
ujabi. Ujani na'ijani, te'e hua'guë baji'i.
24 Ba'iguëna, baguëre concuabi yogute ba'ijën, jobo zitarate huahuajënna,
ai jëja tutu raguëna, të'abi ai huëji'i. Huëiguëna, bacuabi ai yo'ojënna,
25 ñata ñamibi Jesusbi zitara canja'an ganiguë, bacuana ti'an raji'i.
26 Ti'an raiguëna, baguëre concuabi ëñani, ai quëquëreba quëquëjën güihuë:
—¡Huatibi raiji! quëquëjën güihuë.
27 Güijënna, Jesusbi ja'ansi'quë bacuani cabi:
—¡Mësacua jëja recoyo bajë'ën! Yë'ë'ë. Quëquëye beoye ba'ijë'ën, cabi.
28 Caguëna, Pedrobi baguëni cabi:
—Ëjaguë, më'ë ba'iye te'e ruiñe ba'itoca, yë'ëre'ga zitara canja'an ganiñe
guansejë'ën. Më'ë ba'iruna ti'anza, cabi.
29 Caguëna, Jesusbi:
—Raijë'ën, sehuobi.
Sehuoguëna, Pedro yua yogubi etani, zitara canja'an ganini, Jesús ba'iru
tëca saji'i.
30 Sani, ja'nrëbi ba jëja tuture ro'tani, ja'nrëbi huaji yë bi'rani, baguë yua
ruca bi'rabi. Ruca bi'rani, ai jëja güibi:
—¡Ëjaguë, yë'ëre zeanni huëajë'ën! cabi.

31 Caguëna, Jesús yua ja'ansi'quë baguë ëntë sarare mi'nani, Pedrote
zeanni, baguëni cabi:
—¿Më'ë guere yo'oguë huaji yëguë'ne? ¡Yë'ë ta'yejeiye yo'oye poreyete
recoyo ro'taye caraji më'ëre! cabi.
32 Caguëna, ba hua'nabi yoguna cacajënna, tutubi carajaji'i.
33 Carajeiguëna, yogu ba'icuabi Jesusna gugurini rëanni bojohuë.
—Riusu Zinreba'ë më'ë, cajën yo'ohuë.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

34 Ja'nrëbi, bacuabi je'enni, Genesaret yijana ti'anhuë.
35 Ti'anni mëijënna, baru bainbi baguëni masini, si'a ba re'otona coca saoni,
ju'in hua'nare raye guansehuë. Ja'nca guanseni, ju'in hua'nare rani, Jesusni
ëñoni,
36 baguëni cahuë: Më'ë can na'mire pa'roye se'ga yëyë cajën sen'ë. Senni,
si'a hua'na baguë canre pa'rocua, ja'ancuabi huajë raë'ë.

15

Lo que hace impuro al hombre

1 Ja'nrëbi, fariseo bain, ira coca ye'yocua, Jerusalenbi raisi'cuabi Jesusna
ti'anni baguëni bëinjën senni achahuë:
2 —¿Më'ëre concuabi guere yo'ojën, mai ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru
tin yo'oye'ne? Bacua ëntë abumajën, aonre aincua sëani, ai gu'aye yo'ohuë
bacua, bëinjën senni achahuë.
3 Senni achajënna, Jesús sehuoguë cabi:
—¿Mësacua'ga guere yo'ojën, ro mësacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru
yo'oñu cajën, Riusu guanseni jo'case'e'ru tin yo'oye'ne?
4 Riusu coca guanseni jo'case'ere ro'tajë'ën: "Më'ë pë'caguëni, më'ë pë'cagoni
te'e ruiñe ëñajën ba'ijë'ën" cani jo'cabi. "Bainguëbi baguë pë'caguë sanhuëni
gu'aye catoca, baguëni huani senjojë'ën" cani jo'case'e'ga ba'iji.
5 Ja'nca cani jo'case'e ba'iguëta'an, mësacuabi ro tin guansejën ba'iyë:
"Mësacuabi mësacua pë'caguë, pë'cago, bacuani: Yë'ë baye si'aye Corbán
ba'iji. Riusuna cuencueni jo'case'e'ë cayë. Ja'nca sëani, mësacuana in-
siye porema'iñë, ja'anre catoca, mësacua pë'caguë sanhuëni conni cuiraye
yo'oma'ijë'ën." Ja'an cocare ro huacha ye'yojën ba'iyë mësacua.
6 Ja'nca ye'yojën, mësacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'ere ye'yoñu cajën,
Riusu coca guanseni jo'case'ere ro huesoni senjojën ba'iyë mësacua.
7 Ja'nca sëani, mësacuabi re'o bain ba'iye ro cajën, ro coqueyë. Riusu
ira bainguë ba'isi'quë, Isaías hue'eguë ba'isi'quëbi mësacua yure ba'iyete ai
masiye quëabi:
8 Judío bainbi Riusuni te'e ruiñe ëñañe'ru ëñojën, ro bacua yi'oboan se'gabi
re'oye cajën, ro coqueyë.
Ja'nca cajën, bacua recoñoabi baguëni ro'tamajën ba'iyë.
9 Ro coquejën, Riusuni ro gugurini rëanjën ba'iyë.
Ro ën yija bain ro'tase'e se'gare ye'yojën, Riusu cocareba'ë cajën, ro coqueyë,
toyani jo'cabi Isaías, cabi Jesús.
10 Ja'nca cani, ja'nrëbi, bain hua'nare choini, bacuani yihuoguë cabi:
—Mësacua te'e ruiñe achani ye'yejë'ën.
11 Bain aon ainse'ebi gu'ajeiye beoye ba'iyë. Bain recoyo ro'tani case'e
se'ga, ja'an se'gabi gu'ajeijën ba'iyë, cabi.
12 Caguëna, ja'nrëbi, baguëre concuabi baguëna sani quëahuë:

—Më'ëbi yure coca caguëna, fariseo hua'na chao hua'nabi ai oijën, ai yo'ojën achahuë, quëahuë.
13-14 Quëajënna, Jesús sehuobi:
—Bacua oijën ba'iyete ro'tama'ijë'ën. Yë'ë Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi si'a sunquire, si'a sahuare ëñani, baguë tanma'ise'e banica, gare rutani senjoja'guë'bi. Ja'nca case'e sëani, bacua coca ye'yoyete achama'ijë'ën. Bainni te'e ruin ma'are ëñoñu cajën ba'icuata'an, ro coqueyë. Ñaco ëñama'icua'ru ba'iyë. Ñaco ëñama'iguëbi yua yequë ñaco ëñama'iguëni ma'are ëñoza caguë, baguëte satoca, ba samucuabi ro yorobëna tonni huesëyë, caguë sehuobi.
15 Caguëna, ja'nrëbi, Pedrobi baguëni coca senni achabi:
—Më'ë ye'yo coca yure case'e yëquënani te'e ruiñe quëajë'ën, senni achabi.
16 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—¿Mësacua yua ro huesë ëaye achare?
17 Ja'nca ba'itoca, mësacua te'e ruiñe achani ye'yejë'ën. Bain aon ainse'ebi guëtabë se'gana ti'anni, ja'nrëbi ro anni saoye se'gabi etani huesëji.
18 Bain recoyo ro'tani yi'obobi case'e'ga ja'anbi cajën, ro gu'ajeijën ba'iyë.
19 Bainbi ro recoyo ro'tajën, gu'aye se'gare ro'tani, gu'aye yo'ojën ba'iyë. Bainre huani senjojën, ëmëcua romicua sa'ñeña ro yahue bajën ro a'ta yo'ojën, bonsere jianjën, ro coquejën bain gu'aye yo'ose'ere tinja cajën, bainre gu'aye cajën, ja'anre gu'aye yo'ojën ganiñë.
20 Ja'nca gu'aye ro'tajën, gu'ajeijën ba'iyë bain hua'na. Ëntë abumajën aon aintoca, bainbi gare gu'ajeiye beoye ba'iyë, cabi Jesús.

Una extranjera que creyó en Jesús

21 Ja'nrëbi, Jesusbi sani, Tiro, Sidón, ja'anruan ba'i yijana etani saji'i.
22 Sani, ti'anguëna, yureca baru ba'i romigo, cananea baingobi Jesusna rani, ai güigo quëago:
—Ëjaguë, mai ira taita David bainguë, yë'ëre oire bani conjë'ën. Yë'ë zin hua'gobi huati zemosi'co ai yo'ogo, güigo quëago.
23 Güigo quëagona, gare sehuoye beoye baji'i baguë. Ba'iguëna, baguëre concuabi baguëni senreba sen'ë:
—Bagote saojë'ën. Yëquënani ai hui'ya güigo bago, senni achajën cahuë.
24 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Israel bain yua Riusu bain quëñëni saisi'cua, oveja hua'na ro quëñëni huesësi'cua'ru ba'ijënna, ja'ancua se'gana raosi'quë'ë yë'ë, sehuobi.
25 Sehuoguëna, ba hua'go yua Jesusna gugurini rëanni cago:
—¡Ëjaguë, yë'ë hua'goni conjë'ën! cago.
26 Cagona, baguë sehuobi:
—Tin bainre ru'ru contoca, gu'aji. Bain zin hua'na aonre tëani, jo'ya yai hua'nana aoñe, ja'ncara'ru yo'otoca, gu'aji sehuobi.
27 Sehuoguëna, bagobi cago:
—Te'e ruiñe cahuë më'ë, Ëjaguë. Ja'nca caguëta'an, jo'ya yai hua'nabi bacua ëjaguë aon zi'nga mesabi to'inse'ere aiñë, cago bago.
28 Ja'nca cagona, Jesusbi sehuobi:
—Mami, yë'ëni ai ta'yejeiye recoyo ro'tago, re'oye sehuohuë më'ë. Ja'nca sëani, më'ë yëye'ru ba'iye, güina'ru yo'ose'e'ë, sehuoguë quëabi.
Ja'nca quëaguëna, bago mamacobi ja'ansi'co huajë raco'ë.

Jesús sana a muchos enfermos

29 Ja'nrëbi, Jesusbi etani sani, Galilea zitara yëruhuana ti'anni, ja'nrëbi, cu
re'otona mëni, ja'anruna bëani baji'i.
30 Ba'iguëna, ai jai jubëan bainbi baguëna ti'an raë'ë. Bacua bain ëntë
saraña guëoña garasi'cua, ca'jacua ñaco ëñama'icua, yi'o ma'tëbëan ba'icua,
yequëcuare'ga Jesús guëon na'mi tëca rani umeni, baguëni ëñohuë. Ëñojënna,
bacuare huachobi baguë.
31 Huachoguëna, bain hua'nabi ëñani, yi'o ma'tëbëan ba'isi'cuabi coca
cajënna, ëntë saraña guëoña garase'e ba'isi'cuabi huajë raijënna, ca'jajën
ba'isi'cuabi te'e ruiñe ganijënna, ñaco ëñamajën ba'isi'cuabi ëñajënna, ja'nca
huajë raijënna, bain hua'nabi ai ëñajën rëinjën, Israel bain Riusubi ai
ta'yejeiye ëñasi'quë'bi ba'iji cajën, baguëni ai ta'yejeiye cajën bojohuë.

Jesús da de comer a cuatro mil hombres

32 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëte concuare choini, bacuani cabi:
—Ën bainbi samute umuguseña yë'ë naconi ba'ijën, aon aiñe beojënna,
bacuani ai oire bayë yë'ë. Bacua yua ro aon gu'ana ju'incuabi ma'ana ro
pa'npani gurujeima'iñe caguë bacuare saoye yëma'iñë, cabi.
33 Caguëna, baguëre concuabi sehuojën senni achahuë:
—Yua ën re'oto beo re'oto ba'iguëna, ¿bacua aon aiñe jarona cu'eye'ne mai?
Ai jai jubë bain sëani, porema'iñë, sehuohuë.
34 Sehuojënna, Jesusbi senni achabi:
—¿Mësacua jo'jo aonbëan quejeibëan baye'ne? senji'i. Senni achaguëna:
—Te'e ëntë sara samubëanre bayë. Ziaya hua'ire'ga rëño hua'na, samu
hua'nare bayë, sehuohuë.
35 Sehuojënna, Jesusbi bain hua'nani yijana bëa güesebi.
36 Bëa güeseni, ja'nrëbi, jo'jo aonbëan te'e ëntë sara samubëanre, ba ziaya
hua'ire inni, Riusuni surupa cani, ja'nrëbi jë'yeni, baguëre concuana insibi.
Insiguëna, bain jubëanna huo'hueni insihuë.
37 Insijënna, si'a hua'nabi anni yajihuë. Yajijënna, aon anni jëhuase'ere
chiani, te'e ëntë sara samu jë'eña bu'iye ayahuë.
38 Ba aon ainsi'cuare ëmëcua se'gare cuencuejënna, cuatro mil baë'ë. Romi
hua'nare, zin hua'nare cuencuemaë'ë.
39 Ja'nrëbi, Jesús yua bain hua'nare saoni, ja'nrëbi yoguna cacani, Magdala
yijana saji'i.

16

Los fariseos y los saduceos piden una señal milagrosa

1 Ja'nrëbi, fariseo bain, saduceo bain, bacuabi Jesusna tëhuo rani, Baguëni
huacha sehuo güeseñu cajën, Riusu ta'yejeiye yo'oni ëñoñe baguëni sen'ë.
2 Senjënna, baguëbi yua sehuobi:
—Mësacua yua na'ito ba'iguëna, guënamë re'otona ëñani, “Majei pico sëani,
re'o ñami ba'ija'guë'bi” cayë.
3 Ja'nrëbi ñataguëna, mësacuabi ëñani, “Majei picobi ëñoguëna, oco ca'niji”
mesacua cayë. Mësacuabi: Ai masiye ro'tani quëayë mai, cajën, ro coquejën
ba'iyë. Guënamë re'oto ba'iyete masini cacuata'an, yureña ba'ija'yete masini
caye mësacua gare huesëcua'ë.
4 Yureña bainbi ai gu'aye yo'ojën yë'ëni ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñoñe señë.
Ja'nca sencuareta'an, gare ëñoñe beoye ba'iyë. Riusu ira bainguë raosi'quë
Jonás hue'eguë ba'isi'quë, baguë ba'ise'e se'gare quëani masi güeseyë yë'ë,
sehuoguë cabi Jesús.
Ja'nca cani, bacuare jo'cani saji'i.

La levadura de los fariseos

5 Sani, baguëre concua naconi que të'huina jen'ë. Jenni ti'anni, baguëre
concua yua aonre saye huanë yehuë cajën baë'ë.
6 Ja'nca cajën ba'ijënna, Jesusbi bacuani yihuoguë cabi.
—Mësacua ëñare bajë'ën. Fariseo bain, saduceo bain, bacua aon huo'coye
ro'tamajën ba'ijë'ën, yihuoguë cabi.
7 Caguëna, bacuabi sa'ñeña coca ca bi'rahuë:
—Aonre saye huanë yesi'cuare sëani, ja'nca maini yihuoji baguë, cahuë.
8 Cajënna, Jesusbi bacua case'ere masini, bacuani bëinguë cabi:
—Yë'ëni recoyo ro'taye mësacuare ai caraji. ¿Mësacua queaca ro'tajën, aon
saye huanë yese'e sa'ñeña caye'ne?
9 Mësacuabi ñaco bajën, ¿guere ëñama'iñe'ne? Mësacua yua ro huesë ëaye
ba'ijën, yuta ye'yemajën ba'iyë. Yë'ëbi te'e ëntë sara jo'jo aonbëan naconi
cinco mil bainni aonguëna, ¿mësacua ja'anre huanë yete? ¿Mësacua chiase'e,
quejei jë'eña chiase'ere ro'tamajën huanë yete?
10 Ja'nrëbi, yë'ëbi te'e ëntë sara samu jo'jo aonbëan naconi cuatro mil bainni
aonguëna, ¿mësacua ja'anre huanë yete? ¿Mësacua chiase'e, quejei jë'eña
chiase'ere ro'tamajën huanë yete?
11 Mësacuabi ja'an ba'ise'ere huanë yema'itoca, yë'ë yure yihuoguë case'ere
achani, aon sayete camaë'ë yë'ë. Mësacua yua ja'anre ro'tani masijë'ën.
Mësacua yua ëñare bajë'ën. Fariseo bain, saduceo bain, bacua aon huo'coye
ro'tamajën ba'ijë'ën, cahuë yë'ë, cabi.
12 Caguëna, ja'nrëbi, bacua yua se'e ro'tani, baguë coca yihuose'ere masi-
huë. Ro aon huo'coyete camaji'i baguë. Fariseo bain, saduceo bain, bacua
coca ye'yoye, ja'anre ëñare bajën ro'tamajën ba'ijë'ën, cabi baguë.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

13 Ja'nrëbi, Jesús yua Cesarea Filipo casi re'otona ti'anni, baguëre concuani
coca senni achabi:
—Bainbi yë'ëre, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëte cajën, ¿gueguëguë'ne
yë'ëre caye'ne? senni achabi.
14 Senni achaguëna, bacua sehuohuë:
—Yequëcuabi më'ëre cajën, Juan Bautizaguë'bi më'ëre cayë. Yequëcuabi,
Elías'bi më'ëre cayë. Yequëcuabi, Jeremías'bi, o yequë Riusu ira bainguë
raosi'quë'bi më'ëre cayë, sehuohuë.
15 Sehuojënna, baguëbi senni achabi:
—Mësacua'ga cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ëre caye'ne? senni achabi.
16 Senni achaguëna, Simón Pedrobi sehuobi:
—Më'ë yua Riusu Raosi'quëreba'ë. Ba Cristo ba'iguë'ë më'ë. Mai Taita Riusu
huajëreba huajëguë ba'iguë, baguë Zinreba ba'iguë'ë më'ë, sehuoguë quëabi.
17 Ja'nca quëaguëna, Jesusbi sehuoguë cabi:
—Simón, Jonás mamaquë, ai ta'yejeiye ai re'oye ba'ija'guë'bi më'ëre. Ro ën
yija bain hua'nabi ja'an cocare më'ëni quëamaë'ë. Yë'ë Taita Riusu guënamë
re'otore ba'iguëbi ja'anre quëaguëna, më'ëbi achani masihuë.
18 Yureca, më'ëni ñaca yihuoguë cayë yë'ë. Më'ë yua Pedro hue'eyë.
Hue'eguëna, më'ë coca yure quëase'e yua te'e ruiñe quëase'e sëani, jai gatabë
jëja baye'ru gare carajeiye beoye ba'ija'guë'ë më'ë. Ja'nca ba'iguëna, yë'ëbi
ja'an coca quëase'ere jo'caguë, yë'ë bainreba jubëte ta'yejeiye re'huani
yo'oja'guë'ë yë'ë. Ja'nca yo'oguëna, si'a zupaire concua gu'aye guansejën
ba'icuabi yë'ë bainreba jubëte quëñoni senjoñe gare porema'ija'cua'ë.
19 Ja'nrëbi, Riusu ba'i jobo caca sa'ro re'hua ëjaguëre më'ëre re'huaja'guë'ë
yë'ë. Më'ëbi ën yija ënseye guanseguëna, Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi

güina'ru te'e ënseye caja'guë'bi. Më'ëbi ën yija yo'oye jo'caye guanseguëna, Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi güina'ru te'e jo'caye caja'guë'bi, Pedroni yihuoguë cabi Jesús.

20 Cani ja'nrëbi, baguëre concuani si'a jëja yihuoguë, baguë Cristo ba'iye, Riusu Raosi'quëreba ba'iye, ja'anre yequëcuani gare quëama'ijë'ën bacuani yihuoguë baji'i.

Jesús anuncia su muerte

21 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre concuani ñaca yihuoguë quëa bi'rabi:

—Yë'ë yua Jerusalén huë'e jobona sani, ai ta'yejeiye ai ja'siye ai yo'oye bayë. Ira ëja bain, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, ja'ancuabi yë'ëni ai je'o bajën, ai gu'aye yo'ojën, yë'ëni huani senjoja'cua'ë. Huani senjocuareta'an, samute umuguseña bani, go'ya raija'guë'ë yë'ë, caguë, bacuani yihuoguë quëabi.

22 Quëaguëna, Pedro yua baguëte ca'ncona sani, baguëni bëinguë ca bi'rabi:

—¡Ëjaguë, më'ë case'e'ru gare beoja'guë'bi! ¡Më'ëni gare ja'nca yo'oma'ija'cua'ë! cabi.

23 Caguëna, Jesusbi Pedrona bonëni cabi:

—¡Quëñëni saijë'ën! Më'ëbi zupai huati caye'ru caguë, yë'ë yo'oja'yete ro gu'aye ënse ëaye yo'oyë më'ë. Ja'nca sëani, Riusu ro'taye'ru tin ro'tayë më'ë. Ro ën yija bain ro'taye'ru te'e ro'tayë më'ë, cabi.

24 Cani, ja'nrëbi baguëre concuani yihuoguë cabi:

—Bainbi yë'ëni te'e coñe yëtoca, bacua ba'iyete ro'tamajën ba'ija'bë. Yë'ë ai yo'oja'ye'ru ai yo'oye ro'tajën ba'icuabi yë'ë naconi te'e yo'o conjën raija'bë.

25 Ro bacua ba'iye se'gare ro'tatoca, bacuabi huesëni si'ayë. Ro bacua ba'iyete ro'tamajën, yë'ë yo'ore satoca, bacuabi carajeiye beoye huajëreba huajëja'cua'ë.

26 Bainbi si'a ën yija ba'iyete bani, ja'nrëbi junni huesëtoca, bacua bonse base'ere coye gare porema'iñë. Ro guaja yo'o yo'osi'cua ba'iyë. Bacuabi gare se'e huajë rani bonse baye gare porema'iñë.

27 Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi yë'ë guënamë re'oto yo'o concua naconi raiguë, yë'ë Taita Riusu ta'yejeiye go'sijeiye'ru ai ta'yejeiye ai go'sijeiguëbi ti'an raija'guë'ë yë'ë. Ti'an rani, ja'nrëbi, si'a bain yo'o yo'ojën ba'ise'ere cuencueni, bacua ro'ija'yete insija'guë'ë yë'ë.

28 Yureca, mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Mësacua jubë ba'icua yequëcua ënjo'on nëcacuabi yuta junni huesëma'iñë. Ru'ru yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi ai ta'yejeiye ëjaguë ba'iye'ru guënamë re'otobi raiguëna, mësacuabi ëñaja'cua'ë, cabi.

17

La transfiguración de Jesús

1 Cani ja'nrëbi, te'e ëntë sara te'e ba'i umuguse, Jesusbi yua ëmë cubëna mëji'i. Mëni, Pedro, Santiago, Santiago yo'jeguë Juan, bacua se'gare ja'anruna mëabi.

2 Mëani, bacuabi ëñajënna, baguë ba'iye yua tin ëñobi. Baguë zia yua ënsëguë ma'ñoñe'ru ai go'sijei ziara runji'i. Baguë caña yua mia re'oto ñatani saoye'ru ai ta'yejeiye ai pojeiyereba ai go'sijei cañara runji'i.

3 Ja'nrëbi, Moisés, Elías, bacuabi gaje meni nëcahuë. Jesús naconi coca cajën nëcahuë.

4 Ja'nca nëcajënna, Pedrobi Jesusni cabi:

—Ëjaguë, ¡maibi ënjo'onre ba'ijënna, ai re'oye ba'iji! Ja'nca sëani, më'ëbi yëtoca,
samute huë'erëanre yo'ozaniñë. Te'e huë'erë më'ëre yo'ocaiyë. Te'e huë'erë
Moisesre yo'ocaiyë. Te'e huë'erë Elíasre yo'ocaiyë yë'ë, cabi.
5 Yureca, Pedrobi yuta coca cani tëjima'iguëna, picobë ai miañe ba'ibëbi nëca
meni, bacuare na'oguëna, picobë sa'nahuëbi bain cocare achoni raobi:
—Ënquë yua yë'ë Zin ai yësi'quë'bi ba'iji. Baguëni ai ba'iye ai bojoyë yë'ë.
Baguëbi coca caguëna, mësacua achajën ba'ijë'ën, achoni raobi.
6 Ja'nca achoni raoguëna, Jesusre concuabi ai ba'iye ai achajën ruinjën,
yijana tanni umehuë.
7 Tanni umejënna, ja'nrëbi Jesús yua bacuana pa'roni cabi:
—Mësacua huëijë'ën. Huaji yëye beoye gare ba'ijë'ën, cabi.
8 Caguëna, bacuabi mëiñe ëñani cu'eto, Jesús se'gabi bacua naconi baji'i.
9 Ja'nrëbi, cubëbi gajejën, Jesusbi bacuani coca guansebi:
—Mësacua guënamë toya yure ëñase'e yua yequëcuani gare quëaye beoye
ba'ijë'ën. Yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi junni tonni go'ya raiye tëca
ja'nca quëaye beoye ba'ijë'ën, guanseguë cabi.
10 Caguëna, baguëre concuabi baguëni senni achahuë:
—Ira coca ye'yocuabi, Elíasbi ru'ru ti'an raiye ba'iji cajën, ¿guere ro'tajën
caye'ne? senni achahuë.
11 Senni achajënna, sehuoguë quëabi:
—Te'e ruiñe cayë bacua. Elíasbi ru'ru ti'an raiye ba'iji. Si'aye mame
re'huaguë raiji.
12 Yureca, mësacuani ganreba cayë yë'ë. Elíasbi yuara ti'an raisi'quë
baji'i. Ja'nca ba'iguëna, baguëre je'o bacuabi baguëte huesëjën, ro bacua
gu'a ëase'ere baguëni gu'aye yo'ojën baë'ë. Ja'nca yo'ojën ba'icuabi yë'ëre'ga,
Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëna, yë'ëni ai gu'aye yo'ojënna, ai ba'iye ai
yo'oja'guë'ë yë'ë, quëabi Jesús.
13 Ja'nca quëaguëna, baguëre concuabi achani, Juan Bautizaguë ba'iyete
quëaguëna, masihuë.

Jesús sana a un muchacho que tenía un demonio

14 Ja'nrëbi, bain jubë ba'iruna ti'anjënna, yequëbi Jesusna ti'an rani,
gugurini rëanni cabi:
15 —Ëjaguë, yë'ë zinni ai oire bani conjë'ën. Hue'nhue neni, toana tainguë
yua ziayana tonni ruiguë yo'oji.
16 Ja'nca yo'oguëna, më'ëre concuabi huachoja'bë caguë, baguëte rahuë.
Raguëna, bacua poremaë'ë, cabi.
17 Caguëna, Jesusbi bacuani cabi:
—¡Yë'ëni si'a recoyo ro'taye ai caraji mësacuare! ¡Ro ën yija bain gu'aye
ro'taye'ru ro ro'tajën ba'iyë mësacua! ¿Mësacuani yuta quejei zoe ye'yoye
baye'ne? ¿Mësacua ye'yeye quejei zoe yuta ëjoye baye'ne yë'ë? Ba hua'guëre
yua yë'ëna rajë'ën, cabi.
18 Cani, baguëte rajënna, ba gu'a hue'nhue huatini bëinguë guanseni cabi.
Caguëna, huatibi etani saiguëna, zin hua'guëbi ja'ansi'quë huajë raji'i.
19 Ja'nrëbi jë'te, ba concua se'gabi Jesusna rani senni achahuë:
—¿Yëquëna hua'na guere ba huatire etoni saoye poremate'ne? senni
achahuë.
20 Senni achajënna, sehuobi:
—Mësacuare yë'ëni recoyo ro'taye caraguëna, huatire etoni saoye pore-
maë'ë. Mësacuani ganreba yihuoguë cayë. Mostazara'carë ai zinra'carë
ba'iguëna, mësacuabi ja'an se'gare'ru yë'ëni recoyo ro'tatoca, que cubëna,

Ja'anse'e quëñëni yequëruna saijë'ën guansejënna, ja'anse'ebi quëñëni saiji.
Mësacuabi yë'ë poreyete te'e ruiñe recoyo ro'tajën ba'itoca, si'aye yo'oye
poreyë mësacua.
21 Ja'an huati hua'ire etoni saoye yëtoca, mësacuabi aon aiñe jo'cajën,
Riusuni ujareba ujajën ba'ijë'ën, sehuoguë cabi Jesús.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

22 Ja'nrëbi, bacuabi se'e Galilea yijare te'e ba'ijën ganijënna, Jesusbi bacuani
yihuoguë quëabi:
—Yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëna, yequëcuabi yë'ëre preso zeanni,
gu'a bainna insija'cua'ë.
23 Insijënna, bacuabi yë'ëni huani senjoja'cua'ë. Huani senjorena, ja'nrëbi,
samute umuguseña bani, yë'ëbi go'ya raija'guë'ë, quëabi. Ja'nca quëaguëna,
bacuabi achani, ai ba'iye ai sa'nti hua'na baë'ë.

El pago del impuesto para el templo

24 Ja'nrëbi, Capernaum huë'e jobona ti'anjënna, Riusu huë'e impuesto curi
cocuabi Pedrona sani, baguëni senni achahuë:
—¿Më'ë ëjaguë yua ba impuesto curire ro'iguë? senni achahuë.
25 Senni achajënna:
—Jaë'ë. Ro'iji, sehuobi.
Ja'nca sehuoni, ja'nrëbi huë'ena ti'anni, ro'i cocare Jesusni senni achaza
caguëna, Jesusbi ru'ru baguëni senni achabi:
—¿Guere ro'taguë'ne, Simón? Ën yija bain ta'yejeiye ëjacuabi impuesto curire
senni achajën, ¿jarocuani seña'ne? ¿Bacua te'e bainni, o tincuani ro'iye seña?
senni achabi.
26 Senni achaguëna, Pedrobi:
—Tincuani ro'iye señë, sehuobi.
Sehuoguëna, Jesusbi cabi:
—Te'e ruiñe cahuë më'ë. Ja'nca ba'iguëna, ta'yejeiye ëjacua te'e bain yua
gare ro'iye beoye ba'icua'ë.
27 Ja'nca ba'itoca, impuesto curi sencuabi bëinma'iñe cajën, ba curire roñu.
Zitarana sani, huitose'enre senjoni, hua'ire maujë'ën. Ru'ru mausi'quëre
inni, baguë yi'obote ya'oni ëñato, curi so'cohuare tinjaja'guë'ë më'ë. Ja'an
so'cohuate sani, mai samucua impuesto ro'iyete ba impuesto sencuana
insijë'ën, cabi.

18

¿Quién es el más importante?

1 Caguëna, ja'nrëbi, Jesusre concuabi baguëna rani, baguëni senni achahuë:
—Riusu ba'i jobona ti'anjën, yëquëna jubë ba'icuare ba'iguë, ¿jaroguëbi
quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'ija'guëguë'ne? senni achahuë.
2 Senni achajënna, baguë yua zin hua'guëre choini, bacua jobona nëconi
ëñoni,
3 bacuani yihuoguë cabi:
—Mësacuani ganreba yihuoguë cayë yë'ë. Mësacua ro'tajën ba'iyete jo'cani,
zin hua'na ro'tajën ba'iye'ru ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ima'itoca, Riusu ba'i
jobona ti'añe gare porema'iñë.
4 Ën hua'guë zin hua'guë ba'iye'ru ba'itoca, yequëcua ba'iye'ru quë'rë
yo'jereba ba'iguë'ë yë'ë ro'taguë ba'itoca, ja'anguëbi Riusu ba'i jobona
ti'anni, quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'ija'guë'bi.

5 Yë'ë ba'iyete ro'tajën, zin hua'na ënquë'ru ba'icuani conjën ba'itoca,
yë'ëre'ga güina'ru ai conjën ba'iyë.

El peligro de caer en pecado

6 Zin hua'na ënquë'ru ba'icuabi yë'ëni si'a recoyo ro'tajënna, bacuare gare
gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën. Bainguëbi yua te'eguëni gu'a jucha yo'o
güesetoca, baguëni ai bëinreba bënni senjoja'guë'bi Riusu. Ru'ru jai gata
to'obëbi inni, baguë ñaje tëcana gueonni, baguëte jai ziayana senjoni rëotoca,
baguëte quë'rë re'oye ba'ire'abi.
7 Bainbi gu'aye yo'ojën, yequëcuani jucha yo'o güesejën ñu'ñujeima'iñë.
Ja'nca ba'ijënna, bacuani ai bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji.
8 Yureca, më'ë ëntë sarabi, më'ë güëonbi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca,
tëyoni senjotoca, quë'rë re'oye ba'ire'abi. Te'e ëntë sara se'ga, o te'e güëon se'ga
baguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji. Samu ëntë saraña,
samu güëoña baguëbi jai toana senjosi'quë ba'itoca, ai gu'aye ba'iji.
9 Më'ë ñacogabi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë ñacogate rutani
senjotoca, quë'rë re'oye ba'ire'abi. Te'e ñacoga se'ga baguëbi Riusu ba'i jobona
ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji. Samu ñacogaña baguëbi jai toana senjosi'quë
ba'itoca, ai gu'aye ba'iji. Ja'nca sëani, gu'a jucha yo'oye gare jo'cani senjojën
ba'ijë'ën.

La parábola de la oveja perdida

10 Ja'nca sëani, mësacua ëñare bajën, zin hua'na ënquë zin hua'guë ba'iye'ru
gare gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën. Te'eguëtere'ga gare gu'aye yo'oye beoye
ba'ijë'ën. Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë. Bacua anje hua'na ëñajën
cuiracuabi yë'ë Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëte gare jo'caye beoye
baguë naconi te'e ba'ijën ba'iyë.
11 Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi gu'a ma'ana ganijën
huesëcuare cu'eni, bacuare tëani baza caguë, ja'an raisi'quë'ë yë'ë.
12 Mësacua yua ën cocare ro'tani ye'yejë'ën. Jo'ya baguëbi yua cien
oveja hua'na baguëbi, te'eguëbi quëñëni huesëguëna, ¿queaca yo'oguë'ne?
Baguë oveja jubë, noventa y nueve ba'icuare cu jabana jo'cani, ba quëñëni
huesësi'quëni cu'eguë saiji.
13 Cu'eni, baguëte tinjatoca, mësacuani ganreba quëayë, baguëte ai
ta'yejeiye ai bojoji. Baguë oveja jubë noventa y nueve ba'icua quëñëni
huesëma'isi'cuare bojoye'ru baguëte quë'rë ta'yejeiye ai bojoji.
14 Ja'nca ba'iguëna, yë'ë Taita Riusu guënamë re'otore ba'iguëbi ëncua zin
hua'nani ëñaguë, Huesëni si'aye gare beoye ba'ija'bë caguë ëñaji.

Cómo se debe perdonar al hermano

15 Më'ë te'e bainguëbi më'ëni gu'aye yo'otoca, baguëna sani, baguë juchare
quëajë'ën. Quëaguëna, më'ëni achani bojotoca, re'oji. Më'ë bainguë naconi
recoyo te'e zi'inni ba'iyë.
16 Më'ëni achaye güetoca, yequëcua më'ë baincua, te'eguë o samucuare
choini sani, më'ë te'e bainguë gu'aye yo'osi'quëni coca senni achajë'ën. Senni
achaguëna, më'ë bain concuabi baguë sehuose'ere achani, baguë juchare te'e
ruiñe masiye poreyë. Riusu ira coca toyani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'guë:
Samucuabi o samutecuabi te'e quëatoca, te'e ruiñe quëayë, toyani jo'case'e
ba'iji.
17 Ja'nca senni achaguëna, ja'nrëbi, gu'aye yo'osi'quëbi më'ë bain concua
yihuojën cayete yuta achaye güetoca, baguë gu'aye yo'ose'ere si'a hua'na
Riusu bainreba jubë ba'icuani quëajë'ën. Quëaguëna, bacuabi yihuojënna,
ja'nrëbi yuta achaye güetoca, ro gu'a bainguë ba'iye'ru baguëni ëñamajën

ba'ijë'ën. Më'ë bain jubë ba'ima'iguë, impuesto curi coguë, bacua gu'aye
ba'iyete ëñañe'ru, baguëni ëñamajën ba'ijë'ën.
18 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Mësacua ën yija ënseye cajënna,
Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi güina'ru te'e ënseye caja'guë'bi. Mësacuabi
ën yija yo'oye jo'caye cajënna, Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi güina'ru
te'e jo'caye caja'guë'bi.
19 Ñaca'ga mësacuani yihuoguë quëayë. Mësacua jubë ba'icua samucua
se'gabi te'e ro'tajën, Riusuni te'e sentoca, yë'ë Taita Riusu guënamë re'oto
ba'iguëbi gare ënseye beoye mësacuare yo'ocaija'guë'bi.
20 Samucua o samutecua, yë'ë ba'iyete recoyo ro'tajën ba'icuabi te'eruna
ñë'ca raijënna, yë'ë'ga bacua naconi te'e ba'iyë yë'ë, yihuoguë cabi Jesús.
21 Caguëna, ja'nrëbi, Pedrobi rani, Jesusni coca senni achabi:
—Ëjaguë, yë'ë bainguëbi yë'ëni gu'aye yo'oni, ja'nrëbi yë'ëni huanë yeye
sentoca, yë'ëbi huanë yeye cayë. Ja'nrëbi, se'e gu'aye yo'oni se'e huanë yeye
sentoca, ¿quejei viaje baguëni huanë yeye caye baye'ne yë'ë? ¿Siete tëca caye
baye yë'ë? senni achabi.
22 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Ja'an se'ga catoca, ai caraji më'ëre. Më'ë huanë yeyete senni achaguëna,
gare jo'caye beoye baguëni setenta y siete tëca huanë yeye caguë ba'ijë'ën,
cayë yë'ë, caguë sehuobi.

La parábola del funcionario que no quiso perdonar

23 Sehuoni ja'nrëbi, bacuani se'e coca yihuoguë quëabi Jesús:
—Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, bain ta'yejeiye ëjaguë yo'ose'ere
ro'tani ye'yejë'ën. Baguëre yo'o concua curi debese'ere senni achaza caguë,
bacuani te'ena, te'ena, choji'i.
24 Choiguëna, te'eguë, ai ta'yejeiye debe baguë, millón ja'o quë'rë ta'yejeiye
debe baguëre ba ëjaguëna nëcohuë.
25 Nëcojënna, baguë debese'ere ro'iye porema'iguëna, ëjaguëbi baguëte
bendieye guansebi. Baguë, baguë rënjo, baguë zin hua'na, si'a jubëte ben-
dieni, curi coni, ja'an curibi baguë debese'ere ro'iye ba'iji, caguë guansebi.
26 Guanseguëna, ba yo'o conguëbi ëjaguëna gugurini rëanni, baguëni sen-
reba senni achabi: "Ëjaguë, yuta bëiñe beoye ëjojë'ën. Si'aye bojora'rë ro'iyë
yë'ë" senreba senji'i.
27 Ja'nca senni achaguëna, ëjaguëbi baguëni oire bani, baguë debese'e
beorure tënoni, si'aye huanë yeye cani, baguëte debema'iguëte re'huani
etobi.
28 Etoguëna, ba yo'o conguëbi etani, yequë baguë gajeguë cien ja'o
debesi'quëre tëhuobi. Tëhuoni, bënni, baguë ñajemona zeanni, Më'ë curi
debese'ere ro'ijë'ën cabi.
29 Caguëna, baguë gajeguëbi gugurini rëanni baguëni senreba senni achabi:
"Yuta bëiñe beoye ëjojë'ën. Si'aye bojora'rë ro'iyë" senreba senji'i.
30 Senguëna, baguë yua ëjoye güeguëbi baguë gajeguëte preso zeañe
guanseni, Më'ë ro'iye tëca ya'o huë'ere ba'ijë'ën cani jo'cabi.
31 Jo'caguëna, yequëcua baguë gaje concuabi baguë yo'ose'ere ëñani, ai oire
bajën, bacua ëjaguëna sani, si'aye quëani achohuë.
32 Quëani achojënna, ëjaguëbi baguëte choini, baguëni bëinguë cabi: "¡Ai
gu'aye yo'ohuë më'ë! Më'ëbi senreba senni achaguëna, më'ë debese'e si'aye
tënoni, huanë yeye cahuë yë'ë.
33 Ja'nca më'ëni oire bani conguëna, më'ë gajeguëni güina'ru oire bani
conre'ahuë më'ë" caguë bënji'i.

34 Ja'nca bëinguëbi baguë ya'o huë'e si'nsecuare choini, Baguë si'aye ro'iye
tëca baguëni si'nsejën ba'ijë'ën, caguë guansebi, quëabi Jesús.
35 Ja'nca quëani, ja'nrëbi bacuani ñaca yihuoni tëjibi:
—Mësacua'ga më'ë te'e bainni te'e ruiñe oire bani, bacua gu'aye yo'ose'ere
güina'ru huanë yeye cajë'ën. Ja'nca cama'itoca, yë'ë Taita Riusu, guënamë
re'oto ba'iguëbi mësacuani güina'ru si'nseja'guë'bi, yihuoguë cabi Jesús.

19

Jesús enseña sobre el divorcio

1 Ja'nrëbi, baguë cocare yihuoni tëjini, Galilea yijabi sani, Judea yija, Jordán
ziaya que ca'nco ba'i re'otona sani baji'i.
2 Sani ba'iguëbi, jai jubëan bainbi be'tejënna, bacua ju'in hua'nare hua-
chobi.
3 Huachoguëna, ja'nrëbi fariseo bainbi ti'an rani, Baguëni huacha sehuo
güeseñu cajën, baguëni cocare ro coquejën senni achahuë:
—Bainguëbi baguë rënjore jo'cani senjoñe yëtoca, ¿ro baguë yëse'e'ru bagote
jo'cani senjoñe poreguë? senni achahuë.
4 Senni achajënna, sehuobi:
—¿Mësacua yua Riusu cocare queaca yo'ojën ye'yemate'ne? Ru'rureba
ba'isirën, Riusubi bainre re'huaguë, ëmëguëte, romigote, re'huabi.
5 Ja'nca re'huaguë, yua ñaca cani jo'cabi: "Yureca ëmëguëbi baguë pë'caguëte
pë'cagote gare jo'cani, baguë rënjoni zi'inni ba'ijë'ën. Ja'nca ba'iguëna, ba
samucuabi te'e bainguë ba'iye'ru ba'iyë" cani jo'cabi Riusu.
6 Ja'nca cani jo'caguëna, bacua yua samucua ba'iye'ru ba'ima'iñë. Te'e
bainguë ba'iye'ru ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, Riusu re'huani zi'insi'cuare sëani,
ro bainbi gare quëñoñe beoye ba'ija'bë, cabi Jesús.
7 Caguëna, baguëni senni achahuë:
—Ja'nca ba'itoca, ¿Moisesbi queaca ro'taguë, tin guanseni jo'caguë'ne? Bain
rënjore jo'cani senjoñe yëtoca, bagote senjo cocare utina toyani bagona
insijë'ën, cani maina jo'cabi, senni achahuë.
8 Senni achajënna, sehuobi:
—Mësacua achaye gu'a güecua sëani, Moisesbi mësacua rënjore jo'cani sen-
joñe ënsemaji'i. Ja'nca ënsema'iguëna, Riusubi ru'rureba ba'isirënbi ja'nca
ro'tamaji'i.
9 Yë'ë'ga yureca ñaca yihuoguë cayë: Si'a bain rënjore jo'cani senjoni, bagobi
yequëni yahue bama'itoca, ja'nrëbi yeconi huejatoca, ai gu'aye yo'oyë. Si'a
bain yua romigo jo'cani senjosi'coni huejani bacua, ja'ancua'ga ai gu'aye
yo'oyë, cabi Jesús.
10 Caguëna, baguëre concuabi baguëni cahuë.
—Yureca, bainbi bacua rënjo naconi ja'nca bajën ba'itoca, bainbi romi
beocua ba'ire'ahuë, cahuë.
11 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Si'a bainbi mësacua case'ere achani masiye porema'iñë. Riusu cuen-
cuesi'cua se'gabi achani masiye poreyë.
12 Ja'ancuabi huejaye porema'iñë cajën ba'iyë. Yequëcua yua zin cu'eye
porema'icua'ru të'ya raisi'cua ba'iyë. Yequëcua yua, bainbi re'huajënna, zin
cu'eye porema'icuare'ru re'huasi'cua ba'iyë. Yequëcua yua Riusu yo'ore
yo'oza cajën, ja'an ro'ire romi beocua ba'iyë. Ja'an coca cani jo'case'ere
achani masiye porecua se'gabi ja'nca huejamajën ba'ija'bë, cabi Jesús.

Jesús bendice a los niños

13 Ja'nrëbi, yequëcuabi bacua zin hua'nare rani, bacuare Jesusni ëñoni
cahuë. Më'ë ëntë sarañabi bacuana pa'roni, ujajë'ën cajën, ëñohuë. Ëñojënna,
Jesusre concuabi bacuani bëinjën cani ënsehuë.
14 Ënsejënna, Jesusbi cabi:
—Zin hua'nabi yë'ëna raija'bë. Bacuare ënseye beoye ba'ijë'ën. Zin hua'na
recoyo ro'taye'ru ba'icua, Quë'rë yo'je bainguë'ë yë'ë cacua, ja'ancuabi Riusu
ba'i jobo ba'icua'ë, cabi.
15 Cani ja'nrëbi, baguë ëntë sarañabi zin hua'nana pa'roni, re'oye cani
jo'cani, ja'nrëbi saji'i.

Un joven rico habla con Jesús

16 Saiguëna, ja'nrëbi yequë bainguëbi Jesusna ti'an rani, baguëni senni
achabi:
—Ëjaguë, Riusu ba'i jobona sani, carajeiye beoye huajëreba huajëye yëyë.
Baruna ti'anto, ¿ru'ru gue re'o yo'o yo'oye baye'ne yë'ë? senni achabi.
17 Senni achaguëna, sehuobi:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, yë'ëni re'oye yo'o cocare senni achaguë'ne? Riusu
se'ga re'oguë'bi ba'iji. Baguë ba'i jobona sani, carajeiye beoye huajëreba
huajëye yëtoca, baguë coca guanseni jo'case'ere jo'caye beoye yo'oguë
ba'ijë'ën, sehuobi.
18 Sehuoguëna, baguë yua:
—¿Jaro coca? senni achabi.
Senni achaguëna, sehuobi:
—Bainre huani senjoma'ijë'ën. Yeconi yahue bama'ijë'ën. Bonsere
jiama'ijë'ën. Coquema'iguë ba'ijë'ën.
19 Më'ë pë'caguëte, më'ë pë'cagote te'e ruiñe ëñaguë ba'ijë'ën. Më'ë
ja'ansi'quë yëye ba'iye'ru, më'ë te'e jubë bainre güina'ru ai yëguë ba'ijë'ën.
Ja'an coca guanseni jo'case'ere yo'oguë ba'ijë'ën, cabi Jesús.
20 Caguëna, ba bainguëbi cabi:
—Ja'an si'aye yë'ë zinrënna achani yo'oguë ba'iyë yë'ë. ¿Guere yuta yë'ëre
yo'oye caraguë'ne? cabi.
21 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ë yua gare re'ojeiye yënica, më'ë bonse si'aye injani bendiejë'ën.
Bendieni, ba curi cose'ere curi beo hua'nana ro insijë'ën. Ja'nca insitoca,
Riusu bayete ai ta'yejeiye ai coreba coja'guë'ë më'ë. Ja'nca coja'guë sëani,
yë'ëre te'e conguë raijë'ën, sehuobi.
22 Sehuoguëna, ba hua'guëbi achani, ai sa'ntiguë, ro recoyo oiguë saji'i, ai
ba'iye ai bonse baguëbi ro insini jo'caye yëma'iguë sëani.
23 Ja'nca saiguëna, Jesús yua baguëre concuani yihuoguë cabi:
—Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Bonse ëjacuabi Riusu ba'i
jobona ti'añe yëcuareta'an, ai jëjaji.
24 Ja'anre ai yihuoguë quëayë yë'ë. Bonse ëjacuabi Riusu ba'i jobona ti'añe
yëcuareta'an, ai jëjaji. Camello hua'guëbi guëna miu gojena cacaye'ru Riusu
ba'i jobona ti'añe quë'rë ta'yejeiye ai jëjaji bacuare, yihuoguë cabi.
25 Caguëna, baguëre concuabi ai achajën rëinjën, baguëni senni achahuë:
—Ja'nca ba'itoca, ¿jarocuabi Riusu ba'i jobona ti'añe poreye'ne? Riusu bain
tëani baja'cuabi gare beoye, ro'tayë yëquëna, senni achahuë.
26 Senni achaguëna, Jesusbi bacuani ëñani cabi:
—Bain hua'na ja'ansi'cuabi ti'añe gare porema'icua'ë. Riusu se'gabi
bacuare tëani baye poreji. Si'aye yo'oye poreguë ba'iguë'bi, cabi.
27 Caguëna, Pedrobi sehuobi:

—Yëquënabi yua yëquëna bonse si'aye gare jo'cani, më'ëni te'e conjën zi'inhuë. Ja'nca sëani, ¿Yëquëna guere coja'ye'ne? sehuoguë senji'i.

28 Senguëna, Jesús sehuobi:

—Mësacuani ganreba quëani achoyë yë'ë. Riusubi si'aye mame re'huani jo'caguëna, yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi yë'ë jëja guëna seihuëna bëaguë, ai ta'yejeiye ba'iguëbi bëani ba'ija'guë'ë. Ja'nrëbi, mësacua'ga, yë'ëni te'e conjën zi'incua sëani, mësacua jëja guëna seihuëan si'a sara samuhuëanna bëani ba'ija'cua'ë. Bëani ba'ija'cuabi si'a Israel bain jubëan si'a sara samubëanre ëñani, bacuani ai jëja guansejën ba'ija'cua'ë.

29 Yureca, bainguëbi baguë huë'e, baguë ma'yë sanhuë, baguë yo'je sanhuë, baguë pë'caguë, baguë pë'cago, baguë zin hua'na, baguë ba'i yija, ja'anre yë'ë ba'iye ro'ina gare jo'catoca, baguë yua quë'rë se'e cien viaje'ru ta'yejeiye coni baja'guë'bi. Baguë'ga yua si'arën ba'iguë, gare carajeiye beoye ba'ija'guë'bi.

30 Yequëcua quë'rë ëja bain ba'iye yëcuareta'an, quë'rë yo'je ba'icuare re'huasi'cua ba'ija'cua'ë. Yequëcua quë'rë yo'je bain ba'icuareta'an, quë'rë ëja bainre re'huasi'cua ba'ija'cua'ë.

20

La parábola de los trabajadores

1 Riusu bainbi baguë ba'i jobore ba'ijën, ja'nca ba'iyë. Zio ëjaguë cocare achani, ja'anre ye'yejë'ën. Yo'o concuare cu'eni choza caguë, zijeirën sani, bainre tëhuobi.

2 Tëhuoni, "Mësacua si'a umuguse yo'o contoca, te'e denario so'core ro'iyë" caguëna, "Re'oji. Conñu" cajën saë'ë.

3 Satena, ja'nrëbi rëno ñëse ba'iguëna a las nueve'ru ba'iye së'iguëna, ba ëjaguëbi se'e huë'e jobona sani ëñato, yequëcua yo'o cu'ecuabi ro ëjojën baë'ë.

4 Ba'ijënna, ba ëjaguëbi choini cabi: "Mësacua sani yë'ë ëye ziona yo'o conjë'ën. Mësacua yo'o yo'oni tëjijënna, re'oye ro'iyë" cabi. Caguëna, yo'o conjën saë'ë.

5 Ja'nrëbi, mëñereba së'irën, ja'nrëbi a las tres'ru ba'iye, ja'anrëan'ga se'e huë'e jobona sani, yequëcua yo'o concuare choini, baguë ziona güina'ru saobi ba ëjaguë.

6 Ja'nrëbi, a las cinco'ru ba'iye se'e sani ëñato, yequëcua yo'o beo hua'na choima'isi'cua baë'ë. Ba'ijënna, ba ëjaguëbi, "Mësacua ¿guere ro ëjojën nëcaye'ne ënjo'on?" senni achabi.

7 Senni achaguëna, "Ëja bainbi yëquënare choimajënna, ro ba'iyë" sehuohuë. Ja'nca sehuojënna, ba ëjaguëbi cabi: "Mësacua'ga yë'ë ziona sani, yë'ë yo'ore conjë'ën" cabi. Caguëna, saë'ë.

8 Ja'nca sani tonni, ja'nrëbi na'i si'aguëna, ba ëjaguëbi baguë curi conni cuiraguëte choini, baguëte cabi: "Yua'ë. Yë'ë yo'o consi'cuare choini, bacuare ro'ini saojë'ën. Quë'rë yo'je raisi'cuare ru'ru ro'ini, quë'rë ru'ru raisi'cuare quë'rë yo'je ro'ini saojë'ën" cabi.

9 Caguëna, ja'nrëbi a las cinco choisi'cuabi curi ro'iruna raijënna, te'e denario so'core ga bainguë ba'iye roji'i.

10 Ja'nca ro'iguëna, zijeirën choisi'cuabi ëñani, "Quë'rë ta'yejeiye maire ro'ija'guë'bi" ro'tahuë. Ja'nca ro'tacuareta'an, bacuare'ga, ga bainguë ba'iye te'e denario so'core roji'i.

11 Ro'iguëna, bacuabi coni ëñani, ba ëjaguëni bëinjën

12 cahuë: "Quë'rë yo'je raisi'cuabi te'e hora se'ga yo'o yo'ojënna, yëquënare ro'iye'ru te'e so'core roë'ë më'ë. Yëquënabi si'a umuguse yo'o yo'ojën, ai ja'su

yajijënna, ai guaja yo'ohuë. Ja'nca sëani, yëquënare ai gu'aye yo'ohuë më'ë”
cahuë.
13 Cajënna, ba ëjaguëbi sehuobi: “Banhuë. Mësacuani gu'aye yo'omaë'ë
yë'ë. Mësacuani yo'o coñe choiguë, te'e denario so'co ro'iye cahuë. Mësacuabi
ja'anre masijën,
14-15 mësacua denario so'co ro'ise'ere bani saijë'ën. Yë'ë curi sëani, yë'ë
yëse'e'ru ro'iye poreguëbi quë'rë yo'je raisi'cuana mësacuare ro'ise'e'ru te'e
roë'ë yë'ë. Ja'nca bacuare re'oye ro'iguëna, ¿mësacua guere gu'aye ro'tajën
bëiñe'ne?” cabi ba ëjaguë.
16 Yureca ja'an cocare achani, Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yejë'ën. Quë'rë
yo'je ti'ansi'cuabi quë'rë jëja ba'icuare re'huasi'cua ba'ija'cua'ë. Quë'rë ru'ru
ti'ansi'cuabi quë'rë yo'je ba'icuare'ru re'huasi'cua ba'ija'cua'ë. Riusubi ai
jai jubë bainre choiguëta'an, rëño jubë se'gare baguë bainrebare cuencueni
re'huaji.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

17 Ja'nrëbi, Jesusbi Jerusalén huë'e jobona saiguë, baguëre concua si'a sara
samucuare yahue sani, yihuoguë quëabi:
18 —Yureca maibi Jerusalén huë'e jobona saiyë. Sani ti'anjënna, yequëcuabi
yë'ëre Bainguë'ru Raosi'quërebare preso zeanni, pairi ëjacua, ira coca
ye'yocua, ja'ancuana yë'ëre preso insija'cua'ë. Insijënna, ja'ancuabi yë'ëre
gu'aye cajën, yë'ëre huani senjoñe caja'cua'ë.
19 Ja'nca cani, judío bain jubë ba'ima'icuana yë'ëre insija'cua'ë. Insijënna,
bacuabi yë'ëre jayajën, yë'ëre si'nsejën, yë'ëre huani senjoja'cua'ë. Huani
senjoja'cuareta'an, samute umuguseña bani, Riusubi yë'ëre huajëguëte go'ya
rai güeseni jo'caja'guë'bi, yihuoguë quëabi Jesús.

Lo que pidió la madre de Santiago y Juan

20 Ja'nrëbi, Zebedeo mamacua, Santiago, Juan hue'ecua, bacua pë'cago na-
coni Jesusna ti'an raijënna, pë'cagobi baguëna gugurini rëanni, Më'ëbi yënica,
yë'ëre re'oye yo'ocaijë'ën cago senco'ë.
21 Sengona, Jesús yua bagoni senni achabi:
—Më'ë ¿guere senni achago'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, bago sehuogo:
—Më'ë ta'yejeiye re'otona ti'anni ba'iguë, yë'ë mamacuare re'oye ëñani,
te'eguëni më'ë jëja ca'ncona bëa güesejë'ën. Yequëni më'ë ari ca'ncona bëa
güesejë'ën, sehuogo senni achago.
22 Senni achagona, Jesús yua bago mamacuani sehuobi:
—Mësacuabi ro huesë ëaye sen'ë. Yequëcuabi yë'ëni ai ja'si yo'oja'cua'ë.
¿Mësacua güina'ru ai ja'siye ai yo'oye poreja'cua'ne? sehuoguë senni achabi.
Senni achaguëna, bacuabi:
—Ja'nca poreja'cua'ë yëquëna, sehuohuë.
23 Sehuojënna, yua bacuani cabi:
—Mësacua yua yë'ë ai yo'oye ba'iye'ru ai yo'ojën ba'ija'cuata'an, yë'ë jëja
ca'ncona, yë'ë ari ca'ncona bëaye, ja'anre cuencueni caye porema'iñë yë'ë.
Yë'ë Taitabi ja'anre cuencueguë, baguë se'gabi ja'anruan bëani ba'ija'cuare
cuencueni caja'guë'bi, cabi Jesús.
24 Caguëna, baguëre concua yequëcua si'a sara ba'icuabi achani, Santiago,
Juan, bacuani bëinjën ëñahuë.
25 Ja'nca ëñajënna, Jesusbi si'acuare choini, yihuoguë cabi:
—Ro ën yija bain ta'yejeiye ëjacuabi bacua bain, bacua yo'je ëjacua, si'acuani
ai jëja guansejën ba'iyë.

26 Ja'nca ba'icuata'an, mësacuaca yua ja'nca guansema'ija'cua'ë. Mësacua
jubë ba'iguëbi ëja bainguë ba'iye yëtoca, më'ë gajecuani conni cuiraguë
ba'ijë'ën.
27 Ru'ru ba'iguë ba'iye yëtoca, më'ë gajecua yo'o conguë'ru ruinguë,
bacuare cuirani conguë ba'ijë'ën.
28 Yë'ë'ga Bainguë'ru Raosi'quërebabi ba'iguë, yë'ëre cuirani concuare
cu'eguë raimaë'ë. Yequëcuani conni cuiraza caguë, bain zemosi'cuare etoye
ro'taguë, junni tonguë raisi'quë'ë yë'ë, yihuoguë cabi Jesús.

Jesús sana a dos ciegos

29 Ja'nca cani tonni, Jericó huë'e jobobi saiguëna, ai jai jubë bainbi baguëni
conjën saë'ë.
30 Saijënna, yureca ñaco ëñama'icua samucuabi ma'a yëruhuate ñuë'ë.
Ñu'icuabi Jesús raiyete achani, ai jëja güijën cahuë:

—¡Ëjaguë, mai ira taita David mamaquëbi ba'iyë më'ë! ¡Yëquënani oire bani
conjë'ën! güijën cahuë.
31 Cajënna, bain hua'nabi bacuani bëinjën, Güima'ijë'ën, bacuani cahuë.
Ja'nca cayeta'an, bacua yua quë'rë jëja güijën cahuë:

—¡Ëjaguë, mai ira taita David mamaquëbi ba'iyë më'ë! ¡Yëquënani oire bani
conjë'ën! güijën cahuë.
32 Güijën cajënna, Jesusbi nëcajani, bacuare choini, bacuani senni achabi:

—Mësacua ¿guere yë'ëre señe'ne? senni achabi.
33 Senni achaguëna, bacuabi sehuojën sen'ë:

—Ëjaguë, yëquënare ñaco re'huacaijë'ën, sehuojën sen'ë.
34 Ja'nca senni achajënna, Jesusbi bacuani ai oire bani, bacua ñacore
pa'robi. Pa'roguëna, bacuabi te'e jëana ñaco ëñani, baguë naconi te'e conni
saë'ë.

21

Jesús entra en Jerusalén

1 Ja'nrëbi, Jesús yua Jerusalén huë'e jobona ti'an bi'rani, Betfagé huë'e
jo'borë cueñe ba'ijën, Olivo cubë ca'ncorë ba'ijën, Jesusbi baguëre concua
samucuare choini,
2 bacuani coca cabi:

—Mësacua que huë'e jo'borëna saijë'ën. Burra hua'go, bago zin hua'guë
naconi gueonni rëonsi'cuare tinjañë. Tinjani, ba hua'nare jo'chini, yë'ëna
rajë'ën.
3 Yequëcuabi mësacuani ënseto ñaca yë'ë case'e'ru sehuojë'ën: Mai Ëjaguëbi
bacuare yëji. Jë'te bacuare go'yaji, cajën sehuojë'ën, cabi Jesús.
4 Yureca ja'an cocare caguëna, Riusu ira bainguë raosi'quë quëani
jo'case'ere ro'tajë'ën. Riusubi baguë cani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'guë
caguëna, yureca Jesusbi baguëre concuani burrote inja'ñe guansebi.
5 Riusu ira bainguë raosi'quëbi ru'ru ñaca quëani jo'cabi:

Yureca, Jerusalén huë'e jobo bain ba'ija'cuani quëani achojë'ën: Mësacua
quë'rë ta'yejeiye ëjaguëbi ti'an raiguëna, baguëte ëñajë'ën.

Ëja bain re'oye ëñoñe'ru re'oye ëñoñe beoye ba'iguëbi burrote tuiguë raiji,
quëani jo'cabi.
6 Ja'nrëbi, Jesusre concuabi baguë guanseni case'ere achani, güina'ru
yo'ojën saë'ë.

7 Sani, ba burra hua'go, bago mamaquë naconi, ba hua'nare injani rani,
bacua cañate ba hua'nana tëojënna, Jesusbi tuabi.
8 Tuani saiguëna, ai jai jubë bainbi bacua cañate baguë sai ma'ana
uanjënna, yequëcuabi ju'cahuëanre tëyoni, ma'ana baguë sairuna uanhuë.
9 Ai jai jubë bainbi ja'anrëna saijën, yo'jena saijën, ai bojora bojojën güihuë:
—¡Hosana! ¡Ai bojoreba bojoñuni! ¡Mai ira taita ba'isi'quë David mamaquëbi
raiguëna, bojojën bañuni! ¡Mai Ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi raoguëna, mai
Ëjaguëni ai bojoreba bojojën bañuni! ¡Hosana! güijën cahuë.
10 Ja'nrëbi, Jesús yua Jerusalén huë'e jobona ti'anguëna, si'a bain hua'na
baru ba'icuabi huë'huë ganojën, gue ro'taye beoye ëñajën,
—¿Gueguëguë'ne? senni achahuë.
11 Senni achajënna, baguë naconi raicuabi sehuohuë:
—Riusu bainguë raosi'quë'bi ba'iji. Nazaret huë'e jobo, Galilea ba'i jobobi
raisi'quë'bi ba'iji, sehuohuë.

Jesús purifica el templo

12 Ja'nrëbi, Jesús yua Riusu uja huë'ena ti'anni cacabi. Cacani, bonse
insicua, bonse cocua ba'ijënna, bacuare etoni saobi. Curi sa'ñecua ba'ijënna,
bacua mesañare bonani taonbi. Ju'ncubo insicua ba'ijënna, bacua ñu'i sei-
huëanre bonani taonbi.
13 Ja'nca yo'oni, bacuani bëinguë cabi:
—Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Yë'ë huë'e yua si'a re'oto
bain uja huë'e case'e'ë." Ja'nca toyani jo'case'eta'an, mësacuabi ro jiancua gati
huë'ere yë'ë huë'ere re'huahuë, bëinguë cabi Jesús.
14 Caguëna, ja'nrëbi ñaco beocua, yequëcua ca'jacua, bacuabi Riusu uja
huë'ena cacani Jesusna ti'anjënna, bacuare huachobi.
15 Ja'nca huachoguëbi ai ta'yejeiye yo'oni ëñoguëna, pairi ëjacua, a coca
ye'yocua, bacuabi ëñani, ai bën'ë. Zin hua'na'ga Riusu uja huë'ere ba'ijën,
"Mai ira taita David mamaquëbi raiguëna, ai bojoreba bojojën bañuni" cajën
ba'ijënna, bacuabi ai bëinjën,
16 Jesusni senni achahuë:
—¿Ba zin hua'na coca cajënna, më'ë guere yo'oguë ënsema'iguë'ne? senni
achahuë.
Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Bacuare ënsema'iñë. ¿Mësacua yua Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ën
cocare ëñamate?
Zin hua'na, chuchu hua'na yuta ba'icuareta'an, Riusuni re'o coca bojojën ca
güesehuë më'ë, toyani jo'case'e ba'iji, sehuoguë cabi Jesús.
17 Ja'nca sehuoni, bacuare jo'cani, jai huë'e jobobi sani, Betania casi
jo'borëna ti'anni, baruna canji'i.

Jesús maldice a la higuera sin fruto

18 Canni ñatani, jai huë'e jobona go'iguëna, ai aon gu'abi baguëre.
19 Aon gu'aguëna, higo uncuere tëani uncueza caguë, bañëna ti'anni ëñato,
higo uncue gare beobi. Ja'o se'ga baji'i. Ja'nca ba'iguëna, Jesús yua bañëna
bënni senjoñe cani jo'caguë:
—¡Gare se'e higo uncuere quëiñe beoye ba'ijë'ën, cani jo'cabi.
Cani jo'caguëna, ba higo sunquiñëbi te'e jëana cueneni si'abi.
20 Cueneni si'aguëna, Jesusre concuabi ai ëñajën rëinjën, baguëni senni
achahuë:
—¿Bañë queaca yo'oguë cueneni si'aguë'ne? senni achahuë.
21 Senni achajënna, Jesús sehuobi:

—Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Mësacua yua huaji yëye beoye ba'ijën, Riusu ta'yejeiye yo'oye poreyete si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca recoyo ro'tajën ba'itoca, yë'ë yua higoñëna yure yo'ose'e'ru quë'rë ta'yejeiye yo'oye poreja'cua'ë mësacua. Que cubëre'ga ta'yejeiye yo'oye poreja'cua'ë. Ën cocare cajën, "Ënjo'onbi gare quëñëni, ja'anse'ebi jai ziayana runi huesëjë'ën" ja'anre guansejënna, Riusubi ba cubëte ja'nca quëñoni rëoni huesoji.

22 Mësacuabi Riusuni coca senni achajënna, Riusubi si'aye gare ënseye beoye mësacuana insiji, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, yihuoguë cabi Jesús.

La autoridad de Jesús

23 Cani, ja'nrëbi Riusu uja huë'ena cacani, bainni ye'yo bi'rabi. Ye'yo bi'raguëna, pairi ëjacua, judío bain iracua, bacuabi ti'an rani, baguëni senni achahuë:

—¿Më'ë queaca ro'taguë, ënjo'ona rani ëjaguë yo'oye'ru yo'oguë'ne? ¿Nebi më'ëre guanseni raore'ne? senni achahuë.

24 Senni achajënna, Jesús sehuobi:

—Yë'ë'ga yua mësacuani coca senni achayë. Senni achaguëna, mësacua yua te'e ruiñe sehuojë'ën. Ja'nca sehuotoca, ja'nrëbi, yë'ë ëjaguë ba'iyete mësacuani quëayë yë'ë.

25 ¿Nebi Juanni bain bautizaye guanseni raore'ne? ¿Riusu raosi'quë o ën yija bain raosi'quë baquë baguë? senni achabi.

Senni achaguëna, bacuabi sa'ñeña yahue ca bi'rahuë:

—Baguë senni achase'ere sehuoye ai jëjaji maire. Riusu raosi'quë baji'i sehuotoca, Jesusbi maini: "¿Mësacua queaca ro'tajën, baguëni recoyo ro'tamate'ne?" cama'iguë.

26 Ja'nca ba'iguëna, "Bain raosi'quë baji'i" caye güeyë mai. Si'a bainbi Juan ba'ise'ere te'e ruiñe ro'tajën, Riusu bainguë raosi'quë baji'i ro'tajën ba'icua sëani, tin caye huaji yëyë mai, sa'ñeña cahuë bacua.

27 Ja'nca cani, ja'nrëbi, Jesusni sehuohuë:

—Juan raose'ere huesëyë yëquëna, sehuohuë.

Ja'nca sehuojënna, Jesusbi bacuani cabi:

—Mësacua ja'nca sehuotoca, yë'ë ëjaguë ba'iyete, yë'ë raose'ere mësacuani gare quëaye beoye ba'iyë yë'ë, cabi Jesús.

La parábola de los dos hijos

28 Cani ja'nrëbi, yeque coca bacuani yihuoguë cabi:

—Ën cocare achani ro'tani ye'yejë'ën. Yequë bainguëbi samu mamacuani babi. Ma'yë ba'iguëna sani, "Mami, yure umuguse më'ë sani, ziona yo'o yo'oguë ba'ijë'ën" cabi.

29 Caguëna, "Bañë. Yëma'iñë" sehuobi. Ja'nca sehuoguëbi jë'te "Gu'aye sehuohuë yë'ë" se'e go'iye ro'tani, ziona sani yo'o yo'obi.

30 Ja'nrëbi, baguë taitabi yequë mamaquë, ba yo'jeguë ba'iguëna sani, güina'ru cabi. Caguëna, baguë yua "Jaë'ë. Saiyë, Taita" sehuobi. Ja'nca sehuoguëbi yo'o yo'oguë saimaji'i.

31 Ja'nca ba'iguëna, mësacua ro'tani quëajë'ën. ¿Jaroguëbi baguë taita case'ere'ru yo'oguë'ne? ¿Ru'ru ba'iguë o yo'je ba'iguë re'oye yo'oguë'ne? senni achabi Jesús.

Senni achaguëna:

—Ru'ru ba'iguëbi re'oye yo'obi, sehuohuë.

Sehuojënna, Jesús yua bacuani bëinguë cabi:

—Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Impuesto curi cocua, gu'a romi hua'na, gu'areba gu'ana ba'icuabi mësacua'ru quë'rë re'o bain'ë. Riusu ba'i jobona ti'anjënna, mësacuaca bañë.

32 Juan bautizaguëbi yua mësacuana ti'an rani, re'o bainguë'ru ëñoguëna, baguë quëani achose'ere gare ro'tamaë'ë mësacua. Ja'nca ro'tama'icuata'an, impuesto curi cocua, gu'a romi hua'na, bacuabi achani, si'a recoyo ro'tahuë. Ro'tajënna, mësacuabi ëñani, mësacua gu'a juchare senjoñe beoye gare baë'ë. Juan coca case'ere gare ro'taye beoye baë'ë mësacua.

La parábola de los labradores malvados

33 Yureca yeque cocare achani ro'tani ye'yejë'ën. Yequë bainguëbi bisi ëye ziore tanbi. Tanni, tu'ahuëte baguë zio të'ijeiye yo'oni, ëye tumu ro'rohuëte gatabëna te'ntoni, ja'nrëbi ëmë huë'ere nëcobi, ba zio ëñañete.

Ja'nca yo'oni tëjini, zio cuiracaicuare choini, baguë ziore bacuana jo'cani, yequë yijana saji'i.

34 Sani, ja'nrëbi, ëye tëarën ti'anguëna, zio ëjaguëbi baguëre yo'o concuare choini, ëye tëase'ere injaijë'ën caguë, baguë zio cuiracuana saobi.

35 Saoguëna, ja'nrëbi ti'anjënna, ba zio cuiracuabi te'e yo'o conguëte zeanni huani, ja'nrëbi yequëni huani senjoni, yequëni gatabi senjojën huani senjohuë.

36 Ja'nca yo'ojënna, ba ëjaguëbi se'e yequëcua quë'rë jai jubë yo'o concuare saobi. Saoguëna, ba zio cuiracuabi bacuani güina'ru gu'aye yo'ohuë.

37 Yo'ojënna, ja'nrëbi yo'je, ba ëjaguëbi baguë zinre choiguë, "Yë'ë zinre saotoca, baguëni te'e ruiñe ëñañë bacua" ro'taguë, baguë zinre saobi.

38 Saoguëna, zio cuiracuabi baguëte ëñani, sa'ñeña coca cahuë: "Ëñajë'ën. Mai ëjaguë zinbi rai'te. Baguë taita bayete coni baja'guëre sëani, raijë'ën. Baguëni huani senjoñu. Ja'nca yo'otoca, baguë yija baja'yete coni bayë mai" sa'ñeña cahuë.

39 Ja'nca cani, baguëte zeanni, baguëte huani senjoni, baguë ga'nihuëte zio hue'se ca'ncona jo'cani senjohuë, yihuoguë cabi Jesús.

40 Cani ja'nrëbi, ba bain achacuani senni achabi:

—Ja'nca huani senjojënna, ba zio ëjaguëbi rani, ¿ba cuiracuani guere yo'oja'guë'ne? senni achabi Jesús.

41 Senni achaguëna, bacuabi sehuohuë:

—Ba zio cuiracuani ai jëja si'nseni, bacuani huani senjoni, ja'nrëbi yequëcua, ba zio tëaja'yete re'oye insicua, ja'ancuana cuiraye jo'caja'guë'bi, sehuohuë.

42 Sehuojënna, Jesús yua bacuani cabi:

—Mësacua yua Riusu coca toyani jo'case'ere ëñajën, ¿ën cocare ro'tamate'ne? Ñaca caji:

Riusubi baguë gatabëte jo'caguëna, ro ën yija bain yo'o concua huë'e yo'ocuabi ba gatabëte ëñani, gu'aji cajën, babëre senjohuë.

Senjocuata'an, ba gatabëbi yua quë'rë ze'en gatabë'ru re'huase'e baji'i.

Mai Ëjaguë Riusubi ja'nca re'huaguëna, maibi ai ëñajën rëinjën ba'iyë, caji Riusu coca.

43 Ja'nca case'e sëani, mësacuani ñaca quëareba quëayë. Riusu yua baguë ba'i jobore mësacuana jo'casi'quëbi yurera mësacuare quëñoni senjoni, yequë bain re'oye cuirani conja'cua, ja'ancuana jo'caja'guë'bi.

44 Riusu gatabë jo'case'ere cato, bainguëbi ja'an gatabëna gurutoca, hua'huani si'asi'quë'ru ruinji. Ja'an gatabëbi bainguëna to'intoca, ya'obë'ru

ruinji. Bainbi yë'ëre senjotoca, gurujani huesëyë. Si'nseni senjosi'cua'ru
ruiñë, bacuana bëiñe cabi Jesús.
45 Caguëna, pairi ëjacua, fariseo bain, bacuabi Jesús coca yihuose'ere
achani, “Maire gu'aye cani jo'cabi baguë” cajën,
46 baguëni preso zeanja'ma cajën ëñahuë. Bain hua'na si'a jubëbi Jesusre
re'oye ëñajën, “Riusu bainguë raosi'quë'bi ba'iji” cajën baë'ë. Ja'nca ba'ijënna,
bainre huaji yëjën, baguëte preso zeanmaë'ë.

22

La parábola de la fiesta de bodas

1 Ja'nrëbi se'e, Jesusbi bainre yihuoguë, bacuani coca cabi:
2 —Riusu ba'i jobo ba'iyete masiye yëtoca, hueja fiesta yo'ose'ere achani
ye'yejë'ën. Bain ta'yejeiye ëjaguëbi baguë zin huejaja'yete ro'tani, ai re'o aon
fiestate yo'ocaji'i.
3 Baguëre yo'o concuare choini, bain choisi'cua raiye quëajaijë'ën caguë
saobi. Saoguëna, ba bain choisi'cuabi raima'iñë cahuë.
4 Cajënna, se'e yequë yo'o concuani cabi: “Ba bain choisi'cuana sani
quëajë'ën. Yureca aon fiestate re'huahuë. Huaca hua'na, toro zin hua'na
jujusi hua'na, ja'an hua'nare huani, si'a aonre re'huani, mësacua raiyete ëjoyë
yë'ë. Ja'anre bacuani quëajë'ën” cani saobi.
5 Saoguëna, yo'o concuabi quëajatena, ba choisi'cuabi ro güeye cani,
yequëruanna saë'ë. Yequëbi baguë ziona saji'i. Yequëbi baguë bonse insiruna
saji'i.
6 Yequëcuaca ba ëjaguëre yo'o concua raosi'cuare ro zeanni, ro gu'aye yo'oni,
bacuani huani senjohuë.
7 Ja'nca yo'ojënna, bain ta'yejeiye ëjaguëbi ai bëinreba bënji'i. Ja'nca bëinguëbi
baguë soldado jubëte bacuani huaye saobi. Saoguëna, bain huani sen-
josi'cuare sëani, bacuani huani senjoni, bacua huë'e jobore ëoni senjohuë.
8 Ja'nca yo'ojënna, ba ëjaguëbi se'e baguëre yo'o concuani cabi: “Yua hueja
fiesta yo'oyete gare re'huahuë yë'ë. Re'huaguëna, choisi'cuabi gu'aye se-
huojënna, bacuani gare ruiñe ëñama'iñë yë'ë.
9 Ja'nca sëani, mësacua yua huë'e jobo ma'añana sani, si'a bainre cu'ejani,
fiestana raiye choijë'ën” cani, bacuare saobi.
10 Saoguëna, baguëre yo'o concuabi sani, bacua bain tinjasi'cuare choë'ë.
Re'o bain, gu'a bain, si'acuare choijënna, bacuabi rani, ba ëjaguë fiesta huë'e
bu'iye tëca ti'anhuë.
11 Ti'anjënna, ëjaguëbi cacani ëñato, te'eguëbi yua hueja fiesta can beoguëna,
12 ëjaguëbi baguëni bëinguë cabi: “¿Më'ë queaca ro'taguë, hueja fiesta canre
coma'iguëbi raquë'ne?” caguëna, gare sehuoye beoye baji'i.
13 Ja'nca ba'iguëna, ba ëjaguëbi baguë bain concuani cabi: “Baguëni zeanni,
baguë guëoñare baguë ëntë sarañare huenni, baguëte quëñoni, hue'se re'oto,
zijei re'otona senjojë'ën. Ja'anru yua bain ai yo'ojën ba'iru'ë. Bacuabi ai oijën,
bacua zemeñoare cuncujën ba'iyë cabi baguë” yihuoguë quëabi Jesús.
14 Ja'nca yihuoni, ba achacuani se'e cabi: Riusubi ai jai jubë bainre
choiguëta'an, rëño jubë se'gare baguë bainrebare cuencueni re'huaji, cabi
Jesús.

El asunto de los impuestos

15 Ja'nca caguëna, fariseo bainbi bacua gajecuana sani, bacua naconi coca
cahuë: “Jesusbi huacha sehuoja'guë cajën, baguëni coquejën senni achañu”
cahuë.
16 Cani ja'nrëbi, bacua bain concua Herodes gu'a gajecua naconi, bacuare
Jesusna saohuë. Saojënna, bacua yua Jesusna ti'anni, baguëni coca senni
achahuë:
—Ëjaguë, yëquënabi më'ë coca masiye ye'yose'ere achani, te'e ruiñereba'ë
ro'tajën ba'iyë. Ro ën yija bain ye'yojën ba'iyete achama'iguë, te'e ruiñe
ye'yoguë'ë më'ë. Ëja bain achacua ba'itoca, më'ëbi gare huaji yëye beoye te'e
ruiñe ba'i coca se'gare ye'yoguë'ë.
17 Ja'nca sëani, më'ëni coca senni achajën raë'ë yëquëna. Bain ta'yejeiye
ëjaguëbi impuesto curi ro'iye senni achaguëna, ¿maibi baguëni ro'iye baye?
senni achahuë.
18 Senni achajënna, Jesús yua bacua ro coque ëaye case'ere masibi. Ja'nca
masini, bacuani sehuoguë cabi:
—¿Mësacua gu'aye ro'tajën, guere yë'ëni ro coquejën, yë'ëni ro zemo cocare
senni achaye'ne?
19 Impuesto curi so'core injaijë'ën. Ëñaza, cabi.
Caguëna, denario so'cohuate injani rahuë.
20 Rani ëñojënna, bacuani senni achabi:
—¿Jaro bainguë ziabi curi so'cohuate së'iguë'ne? ¿Gue mami hue'eguëbi
së'iguë'ne? senni achabi.
21 Senni achaguëna:
—Bain ta'yejeiye ëjaguë'bi së'iji, sehuohuë.
Sehuojënna, baguë cabi:
—Bain ta'yejeiye ëjaguë ba ma'carëan ba'itoca, bain ta'yejeiye ëjaguëna
go'yani insijën ba'ijë'ën. Riusu ba ma'carëan ba'itoca, Riusuna go'yani
insijë'ën, cabi Jesús.
22 Caguëna, bacuabi ai achajën rëinjën quëquësi'cuabi ro jo'cani saë'ë.

La pregunta sobre la resurrección

23 Ja'nrëbi, yequëcua, saduceo bain hue'ecuabi Jesusna ëñajën saë'ë.
Ja'ancua yua, Bain ju'insi'cua yua go'ya raima'icua ba'iyë, ja'anre cajën
ye'yojën ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi Jesusna sani, baguëni coca senni achajën,
24 baguëni cahuë:
—Ëjaguë, Moisés coca cani jo'case'ere më'ëni senni achajën raë'ë. Maina
ñaca toyani jo'cabi baguë: Bainguëbi zin beoguë banica, ja'anguëbi junni
huesëtoca, baguë yo'jeguëbi baguë rënjo jo'casi'core huejaye baji. Bagote
huejani, baguë ma'yëre zinre cu'ecaiye baji baguë, toyani jo'cabi Moisés.
25 Ja'nca toyani jo'caguëna, yureca yequëcuabi yëquëna jubëte baë'ë.
Ma'yëreba ba'iguëbi baguë yo'jecua, te'e ëntë sara te'ecua naconi baë'ë.
Ma'yëreba ba'iguëbi baguë rënjoni huejani, zin beoguëbi junni huesëni, baguë
rënjore ba yo'jeguëna jo'cabi.
26 Jo'caguëna, ba samu ba'iguëbi ba hua'jegoni huejani, güina'ru junni
huesëbi. Ja'nrëbi samute ba'iguë, te'e ëntë sara samu ba'iguë tëca, si'acuabi
bagoni huejani, güina'ru zin beocua junni huesëhuë.
27 Junni huesëjënna, ja'nrëbi yo'je, ba hua'jego'ga junni huesëgo.
28 Ja'nca junni huesësi'cuabi se'e go'ya raitoca, ¿bago yua jaroguë rënjo
ba'ija'go'cone? Si'acua te'e ëntë sara samucua bagoni basi'cua sëani, ¿më'ë
guere quëaguë'ne? baguëni senni achani, baguë huacha sehuoye ëjojën
nëcahuë.

29 Ëjojën nëcajënna, Jesusbi bacuani sehuoguë cabi:
—Mësacua yua ai huacha ro'tajën ba'icua'ë. Riusu cocareba toyani
jo'case'ere gare huesëjën ba'icua'ë. Riusu ta'yejeiye yo'o yo'oye poreyete gare
huesëjën ba'icua'ë mësacua.
30 Bain junni huesësi'cuabi go'ya raijën, sa'ñeña gare huejama'icua ba'iyë.
Riusu anje sanhuë guënamë re'otore ba'icua'ru ba'iyë bacua.
31 Yeque cocare'ga mësacuani yihuoye bayë yë'ë. Mësacua yua Moisés toyani
jo'casi pëbëte anconi, toa zëinsi sahua quë'rona ëñani, bain ju'insi'cua go'ya
raiyete ye'yejë'ën. Riusubi yua Moisesni ñaca quëaguë ba'nji:
32 "Abraham yua yë'ëni Taita Riusu caji. Isaacbi yë'ëni Taita Riusu caji.
Jacobi yë'ëni Taita Riusu caji" Riusubi quëaguë ba'nji. Ja'nca quëasi'quë sëani,
mai Ëjaguë Riusubi bain junni huesësi'cua, bacua Riusu beoguë'bi ba'iji. Bain
huajëcua, bacua Riusu se'ga ba'iguë'bi, sehuoguë cabi Jesús.
33 Ja'nca sehuoguëna, bain hua'nabi achani, baguë coca yihuoguë
ye'yose'ere ai achajën rën'ë.

El mandamiento más importante

34 Jesús yua saduceo bainni ja'nca sehuoguëna, gare caye beoye baë'ë.
Ja'nca ba'ijënna, fariseo bainbi ja'anre achani, bacuabi ñë'cani baë'ë.
35 Ba'ijënna, bacua jubë ba'iguë, ira coca ai re'oye ye'yesi'quëbi Jesús
sehuoja'yete masiza caguë, Jesusna sani coca senni achabi:
36 —Ëjaguë, Riusu coca guanseni jo'case'ere cato, ¿Gue cocabi quë'rë
ta'yejeiye ba'i coca ba'iguë'ne? senni achabi.
37 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—"Më'ë Ëjaguë Riusuni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën. Më'ë recoyo, më'ë yac-
ahuë, më'ë ro'taye, ja'anbi më'ë porese'e'ru si'a jëja baguëni ai yëreba yëguë
ba'ijë'ën."
38 Ja'an coca yua quë'rë ta'yejeiye ba'i coca'ë cayë yë'ë.
39 Yeque coca ai ta'yejeiye ba'i cocare'ga maina guanseni jo'case'e ba'iji.
Ñaca caji: "Më'ë te'e bainni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën. Më'ë ja'ansi'quë yëguë
ba'iye'ru më'ë te'e bainni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën" guanseni jo'case'e ba'iji.
40 Ja'an coca, samu guanseni jo'casi coca yua Riusu coca quë'rë ta'yejeiye
ba'i coca ba'iji. Moisés coca toyani jo'case'e, Riusu ira bain raosi'cua toyani
jo'case'e, si'ayete ëñani masito, ja'an samu coca yure quëase'ebi quë'rë te'e
ruiñe ye'yoni ëñosi coca ba'iji, sehuoguë cabi Jesús

¿De quién desciende el Mesías?

41 Ja'nrëbi, fariseo bainbi barure ñë'casi'cua ba'ijënna, Jesusbi bacuani
42 coca senni achabi:
—Mësacua yua ba Cristo Raosi'quëreba ba'iyete ro'tato, ¿ja'an hua'guë,
jaroguë zinguë'ne? Quëajë'ën yë'ëre, caguë, senni achabi.
Senni achaguëna:
—Mai ira taita ba'isi'quë David, ja'anguë zin ba'iji, sehuohuë.
43 Sehuojënna, Jesusbi bacuani senni achabi:
—Ja'nca sehuoto, ëñere ro'tani sehuojë'ën. Riusu Espíritubi Davidni ro'ta
güeseguëna, Davidbi ñaca cani jo'cabi:
44 Riusubi yë'ë Ëjaguëni cabi:
"Yë'ë jëja ca'ncona bëani, më'ë je'o carajei ñësebë tëca ba'ijë'ën" cani jo'cabi.
45 Ja'nca cani jo'caguë, Cristo raosi'quëre David zin caye poremaji'i, baguëte
Ëjaguë casi'quë sëani, sehuoguë cabi Jesús.

46 Ja'nca sehuoguëna, si'acuabi ro caye beoye ba'ijën baë'ë. Ja'an umugusebi baguëni se'e coca senni achaye huaji yëjën baë'ë.

23

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

1 Ja'nrëbi Jesús yua bain jubë, baguëre concua, bacuani coca yihuoguë cabi:

2 —Ira coca ye'yocua, fariseo bain, bacua yua Moisés coca toyani jo'case'ere ëñajën, bainni ye'yojën quëacua ba'iyë.

3 Ja'nca ba'ijënna, bacua quëaye si'aye achani re'oye ro'tajën, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Bacua yo'ojën ba'iyete cato, ja'anre güina'ru yo'oye beoye ba'ijë'ën. Bacuabi ai coca yihuojën quëacuata'an, bacua quëaye'ru te'e ruiñe yo'oma'icua ba'iyë.

4 Bain hua'nani coca guansejën, Te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën cajënna, ai jëja yo'ojën guajayë. Ja'nca guajajënna, bacuaca gare coñe beoye ba'icua'ë.

5 Bacua yo'oyete cato, bainbi ëñani maire re'oye ro'tajën ba'ija'bë cajën, ja'anre ro'tajën, bacua yo'o ma'carëanre yo'ojën ba'iyë bacua. Riusu coca toyani bacua canna së'quese'ere ai ba'iye ju'ijën ëñoñu cajën, quë'rë zoa ma'carëan can yëruhuabi re'oye reojën ëñoñu cajën, ja'anre yo'ojën ba'icua'ë.

6 Aon fiestana saito, quë'rë ëja bain ba'iruna bëani ba'ijën bojoñu cayë. Riusu coca ye'ye huë'ena saito, quë'rë re'oruanna bëani ba'ijën bojoñu cayë.

7 Huë'e joborebana saito, bain saludayete ai bojojën ëjoyë. Bainbi bacuare saludato, Ta'yejeiye ëjaguë catoca, ai bojoyë.

8 Ja'nca ba'icuata'an, mësacua yua ja'an saludayete cu'eye beoye ba'ijë'ën. Mësacua yua te'e ëjaguë se'gare achaye bayë. Mësacua si'acua yua te'e bain ba'iyë.

9 Mësacuabi ën yija bainre saludatoca, Taitareba gare caye beoye ba'ijë'ën. Taita Riusu yua guënamë re'otore ba'iguëna, ja'anguë se'gani Taitareba saludajën cajën ba'ijë'ën, gañaguëre sëani.

10 Bainbi mësacuani ëjaguë caye, ja'anre cu'eye beoye ba'ijë'ën. Cristo se'gabi mësacua ëjaguë'bi ba'iji, gañaguëre sëani.

11 Mësacua jubë ba'iguëbi quë'rë ëja bainguë ba'itoca, më'ë gajecuani conni cuiraguë ba'ijë'ën.

12 Quë'rë ëja bainguë'ru re'huasi'quë baza catoca, quë'rë yo'je bainguë'ru re'huasi'quë ba'ija'guë'bi. Quë'rë yo'je bainguë'ru, ro yo'o con hua'guë'ru re'huasi'quë baza catoca, ëja bainguë'ru re'huasi'quë ba'ija'guë'bi, yihuoguë cabi Jesús.

13 Ja'nca cani, ja'nrëbi fariseo bain, ira coca ye'yesi'cua, bacuare ai bëinguë cani jo'cabi:

—Mësacua ira coca ye'yocua, fariseo bain, Re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, ro coquejën ba'iyë. Riusu ba'i jobona ti'añe yëcuani ënsejënna, ai bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji mësacuare. Mësacua baruna ti'anma'icuabi ba ti'añe yëcuare ënseyë.

14 Mësacua ira coca ye'yocua, fariseo bain, re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, ro coquejën ba'iyë. Romi hua'je hua'na huë'eñare tëani, bacuare senjoni ja'nrëbi, Re'o bain ba'iye ëñoñu cajën, uja coca ro zoe senreba sencua sëani, ai bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji mësacuare. Mësacua yua quë'rë ta'yejeiye bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë.

15 Mësacua ira coca ye'yocua, fariseo bain, Re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, ro coquejën ba'iyë. So'o bainguëte cu'eni Riusu bainguëre baguëte re'huaza cajën, si'a ën yija re'otona ro ganijën ba'ijën, baguëte cu'eni tinjani,

mësacua cocare ye'yoni tëjijënna, baguë yua mësacua'ru quë'rë gu'a bainguë re'huasi'quëbi ba'iji. Mësacua naconi Riusu toana te'e saiji. Ja'nca yo'ocuare sëani, ai bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji mësacuare.

16 Mësacua yua Riusu ma'a ëñocua ba'iyë yëquëna cajën, ro ñaco beocua'ru
ba'ijën, Riusu ma'a ëñoñe huesëcua'ë. Ja'nca sëani, ai bënni senjoñe cani
jo'case'e ba'iji mësacuare. Ën cocare ro huesë ëaye cajën ba'iyë mësacua:
"Bainbi Riusu uja huë'ere ro'tajën, ganreba coca cuencueni catoca, bacua
ganreba coca cuencueni case'e'ru yo'oye jo'caye poreyë. Ja'nca porecuabi
Riusu uja huë'e zoa curire ro'tajën, ganreba coca cuencueni catoca, bacua
cuencueni case'e'ru yo'oye bayë" cajën ba'iyë mësacua.
17 Ja'nca cacuabi ro ro'tajën, ñaco beocua'ru ba'ijën, gu'aye yo'ojën ba'iyë.
Ba zoa curire ro'tajën, ganreba coca cuencueni catoca, gare huacha yo'ojën
ba'iyë. Riusu uja huë'ere quë'rë ro'tajën ba'ijë'ën.
18 Ja'nrëbi yeque coca mësacuabi ro ro'tajën guansejën ba'iyë: "Bainbi mis-
abëte ro'tajën, ganreba coca cuencueni catoca, bacua cuencueni case'e'ru
yo'oye jo'caye poreyë. Ja'nca porecuabi Riusuna insise'e, misabëna jo'case'e,
ja'anre ro'tajën ganreba coca cuencueni catoca, bacua cuencueni case'e'ru
yo'oye bayë" cajën ba'iyë mësacua.
19 Ja'nca cacuabi ro ro'tajën ñaco beocua'ru ba'ijën, ro huesë hua'na'ru
ba'iyë. Riusuna insisi ma'carëte ro'tajën, ganreba coca cuencueni catoca,
gare huacha yo'ojën ba'iyë. Riusu huë'e misabëte quë'rë ro'tajën ba'ijë'ën. Ba
insisi ma'carëte misabëna tëoguëna, re'o maca'ë caji Riusu.
20 Ja'nca ba'iguëna, misabëte ro'tajën, ganreba coca cuencueni catoca,
babëna tëose'ere'ga ro'tajën, ganreba coca cuencueni cayë.
21 Riusu uja huë'ere ro'tajën, ganreba coca cuencueni catoca, Riusu yua ba
huë'ere ba'iguë, ja'anguëre'ga ganreba coca cuencueni cayë.
22 Guënamë re'otore ro'tajën, ganreba coca cuencueni catoca, Riusu jëja
guëna seihuëre'ga ro'tajën ganreba coca cuencueni cayë. Riusure'ga ro'tajën,
ganreba coca cuencueni cayë.

23 Mësacua, ira coca ye'yocua, fariseo bain, Re'o bain ba'iyë yëquëna cajën,
ro coquejën ba'iyë. Menta, anís, comino, ja'an re'o sën ja'ore ro'tajën,
décima parte ba'iyete quëñoni, ja'anre Riusuna insijën ba'icua'ë. Ja'nca
insijën ba'icuata'an, Riusu jëja coca guanseni jo'case'ere ro ro'tajën, ro
yo'omajën ba'iyë mësacua. Re'oye yo'oye, bainni oire bani coñe, Riusuni
si'a recoyo ro'taye, ja'anre guanseni jo'case'e ba'iguëna, quë'rë jëja ro'tajën
yo'ojën ba'ijë'ën mësacua. Ja'nca ro'tamajënna, ai bënni senjoñe cani jo'case'e
ba'iji mësacuare. Re'o sën ja'ore Riusuna insijënna, re'oye yo'ohuë. Ja'anre
yo'ojën, Riusu jëja coca guanseni jo'case'ere'ga ru'ru quë'rë ta'yejeiye yo'ojën
ba'ire'ahuë mësacua.
24 ¡Ja'nca yo'oma'isi'cuabi Riusu ma'are bainni ëñocua ba'iyë yëquëna cajën,
ro coquejën, ñaco ëñama'icua'ru ba'iyë mësacua! Mësacua aonre ainjën, taya
hui'yare ëñani, rutani senjoñë. Ja'nca senjocuabi camello hua'guë jaiguëte
ëñamajën, ja'anguëte ro ro'tajën rëoñë mësacua.

25 Mësacua ira coca ye'yocua, fariseo bain, Re'o bain ba'iyë yëquëna cajën,
ro coquejën ba'iyë. Tasa ro'rohuë, guëna re'ahuë, ja'anre zoajën, guërëbë
ca'nco se'gare zoajën ba'iyë mësacua. Yacahuëte zoaye beoye ba'iyë. Güina'ru,
mësacua yua re'oye abujën, re'o bain'ru ëñojën, ro coqueyë. Mësacua recoyo
ro'tayete cato, ai gu'aye yo'ocua ba'iyë. Ro coquejën jianjën, yequëcua bayete
ro coquejën tëani bayë mësacua. Ja'nca ba'icuani ai bënni senjoñe cani
jo'case'e ba'iji.

26 Mësacua fariseo bain, ro ñaco ëñama'icua'ru huacha yo'ojën, ru'ru guëna
re'ahua yacahuëre zoajë'ën. Mësacua recoyo ro'taye, si'aye mame re'huani
ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, re'o bainreba ruinjën ba'iyë mësacua.
27 Mësacua, ira coca ye'yocua, fariseo bain, Re'o bain ba'iyë yëquëna
cajën, ro coquejën ba'iyë. Mësacua yua bain tansiruan, pojei re'cobi re'oye
tënosiruan, ja'anruan'ru ba'iyë mësacua. Ëmëje'en ba'i ca'ncona ëñato, ai re'o
hua'na'ru ëñoñë mësacua. Ja'nca ëñocuata'an, ju'insi'cua gu'an tansiruan
sa'nahuë ba'iye ja'anra'ru ai gu'a recoñoa bayë mësacua. Si'si recoyo ro'tajën
ba'icua'ë mësacua. Ja'nca ba'icuare sëani, ai bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji
mësacuare.
28 Bain hua'nabi mësacuani ëñato, re'o hua'na'ru ëñojën ba'iyë mësacua.
Ja'nca ëñocuata'an, ro coquejën ëñoñë. Gu'a hua'na se'ga ba'iyë mësacua.
29 Mësacua ira coca ye'yocua, fariseo bain, Re'o bain ba'iyë yëquëna cajën,
ro coquejën ba'iyë mësacua. Riusu ira bain raosi'cua, si'a re'o bain, junni
huesësi'cuare ro'tajën, mësacua yua bacua tansiruanre re'oye re'huani ai re'o
gatare nëconi jo'cajën,
30 ñaca cayë: "Yëquënabi ba ira bain ba'isi'cua naconi ba'ijën ba'itoca, bacua
naconi Riusu bainni te'e huani senjoma'ire'ahuë, gu'aye yo'ose'e sëani" cayë
mësacua.
31 Ja'nca cacua sëani, mësacua gu'aye yo'oyete ëñojën ba'iyë. Mësacua ira
bain ba'isi'cuabi Riusu bainni huani senjojënna, mësacua yua bacua ma-
macua sëani, güina'ru yo'ocua ba'iyë mësacua.
32 Yureca, mësacua ira bain ba'isi'cua, bacua gu'a yo'o, ja'an yo'ore sani,
Riusu ta'yejeiyereba raosi'quëni yuareba huani senjoja'cua'ë mësacua.
33 Mësacua yua aña hua'na'ru ro coquejën, ro gu'aye yo'ojën ba'icua'ë. Ja'nca
ba'icuabi Riusu bënni, ba toana senjoja'ñete gare jëaye beoye ba'iyë mësacua.
34 Ja'nca ba'ijënna, yureca yë'ëbi yua Riusu bain raosi'cua, re'o bain masiye
ëñocua, Riusu cocare yihuocua, ja'ancuare mësacuana saoni jo'cayë. Saoni
jo'caguëna, mësacuabi yequëcuani crusu sa'cahuëna reoni, huani senjoja'cua'ë.
Yequëcuani mësacua coca ye'yo huë'eñana sani, si'nseni, ja'nrëbi si'a huë'e
joboñana bi'rajën, bacuani je'o bajën ba'ija'cua'ë.
35 Ja'nca ba'ijënna, Riusubi si'a baguë re'o bain huani senjosi'cuare ro'tani,
mësacua jucha'ë caguë bëinja'guë'bi. Ru'ru Abel, re'o bainguë ba'isi'quë huani
senjosi'quë, ja'anguëte ro'tani, ja'nrëbi yo'je, Berequías mamaquë Zacarías,
Riusu huë'e misabë ca'ncore ba'iguëna huani senjosi'quë, si'acuare ro'tani,
Mësacuabi huani senjohuë caguë ba'iji Riusu.
36 Ganreba mësacuani caguë quëayë yë'ë. Riusubi bënni senjoñe ro'taguë,
yurera güina'ru mësacuani yo'oye ro'taji baguë.

Jesús llora por Jerusalén

37 Jerusalén bain, Jerusalén bain, mësacuani coca quëaye bayë yë'ë. Riusu
ira bain raosi'cua si'acuani huani senjohuë mësacua. Riusu coca quëaye
raosi'cuani gatabi senjojën, huani senjohuë mësacua. Mësacua mamacuare
ai ta'yejeiye choini jëhuahuë yë'ë. Cura hua'gobi bago zin hua'nare choini,
bago ganhua cabëan yijacuana ta'pini cuirago yo'oye'ru mësacua mamacuare
güina'ru cuiraye yëhuë yë'ë. Ja'nca yëguëbi choiguëna, mësacua raiye güereba
güehuë.
38 Ja'nca sëani, mësacuani bënni senjoñe cani jo'cayë yë'ë. Mësacua huë'e yua
senjosi huë'e'ru ruinji.
39 Yureca ën coca: "Riusu cuencuesi'quëbi raiguëna, baguëni bojoreba
bojojën bañuni" ja'an coca cani jo'case'e ba'ija'ye tëca, mësacua yua yë'ëni gare
se'e ëñama'icua ba'iyë, cani, ja'nrëbi bacuare jo'cani saji'i Jesús.

24

Jesús anuncia que el templo será destruido

1 Jo'cani saiguë, Riusu uja huë'ere jo'cani saiguëna, baguëte concuabi tëhuo
rani, ba uja huë'eña jai huë'eñare Jesusni ëñohuë.
2 Ëñojënna, Jesús yua bacuani quëabi:
—Mësacuabi ën huë'eñare ëñajënna, mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Si'a
huë'eña yua ñañoni taonsi huë'eña ba'ija'guë'bi. Gare te'e gatabë tuiye beoye
ba'ija'guë'bi, quëaguë cabi Jesús.

Señales antes del fin

3 Ja'nca quëani, ja'nrëbi, Olivo casi cubëna mëni bëaguëna, baguëte concua
se'gabi tëhuo rani, baguëni yahue senni achahuë:
—¿Riusu huë'e quejeito taonni huesoye'ne? ¿Më'ë se'e raija'ye, ën yija
carajeiye, ja'anrën ti'anja'ñete queaca masiye poreye'ne yëquëna? senni
achahuë.
4 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua ëñare bajë'ën. Yequëcuabi mësacuani ro coquema'iñe cajën,
mësacua ëñare bajë'ën.
5 Bainre coquecua ai ba'icuabi rani, "Riusu Raosi'quëreba'ë yë'ë. Ba Cristo'ë
yë'ë" cajën, ro coquejën ba'ija'cua'ë.
6 Mësacua yua si'aruan guerra huayete achajën, quëquëye beoye ba'ijë'ën.
Bain guerra huaja'ye yuara cuencuese'e ba'iguëna, ën yija carajeirën yuta
ti'anma'iji.
7 Bain jubëan yua sa'ñeña ai guerra huani ai yo'ojën ba'ija'cua'ë. Si'aruan
yija ñu'cueye, aon gu'ana ju'iñe, ja'anna ai yo'ojënna,
8 yuta ai yo'ojën ba'iye ai caraji.
9 Ja'nrëbi, yequëcuabi mësacuani preso zeanni, mësacuani ai yo'o
güeseja'cua'ë. Mësacuare huani senjoja'cua'ë. Mësacua yua yë'ë bainrebare
sëani, si'a re'oto bainbi mësacuani bëinjën, je'o bajën ba'ija'cua'ë.
10 Ja'nca ba'iguëna, yequëcua yë'ë bainreba cacua, ai jai jubëbi yë'ë ma'a
ëñose'ere gare jo'cani senjoja'cua'ë. Sa'ñeña ro coquejën preso zean güesejën,
sa'ñeña je'o bajën ba'ija'cua'ë.
11 Yequëcua, Riusu bain raosi'cua'ë yëquëna cajën, ro coquejën, ai jai jubë
bainni ai gu'aye yo'o güesejën ganija'cua'ë.
12 Ja'nrëbi, bain hua'nabi ai ta'yejeiye gu'ajeijën, bacua sa'ñeña ai yëjën
ba'ise'ere gare jo'caja'cua'ë. Riusute ai yëye jo'cajën ba'ija'cua'ë.
13 Ja'nca ba'ija'yeta'an, yë'ëni si'a recoyo jo'caye beoye ro'tajën ba'ijë'ën.
Ja'nca ro'tajën ba'itoca, carajeirën ti'anguëna, Riusubi mësacuani tëani
baja'guë'bi.
14 Yureca Riusu ba'i jobo ba'iye, ja'an cocareba ru'ru si'a ën yija bainna
quëani achose'e ba'ija'guë'bi. Si'a re'oto bainbi ja'anre masija'bë caguë, ba
cocare si'aruanna quëani achose'e ba'ija'guë'bi. Ja'nca ba'iguëna, ja'nrëbi, ën
yijabi carajeija'guë'bi.
15 Yureca Riusu bainguë ja'anrë raosi'quë Daniel hue'eguë, ja'anguëbi
carajeirën ba'ija'guë, ba gu'aye huesoni si'aja'guë, ja'anguëte cani toyani
jo'cabi. Ro ën yija bainbi ja'an gu'aguëni inni sani, Riusu uja huë'ena nëconi
baja'cua'ë. Ën coca ëñacuabi te'e ruiñe ye'yeni masija'bë cayë.
16 Ja'nca nëconi bajënna, Judea yija ba'icuabi yua cu re'otona sani gatija'bë.
17 Yequëcua, bacua huë'e ëmëje'en ba'irute banica, bacua huë'e bonsere
injën gajema'ija'bë.

18 Yequëcua huë'e jobo ca'ncoña ba'icua banica, bacua cañate injën
go'ima'ija'bë.
19 Romi hua'na zinbë ba'icua, zin chuchajën ba'icua, ja'ancua banica,
¡bacuare ai yo'ojën ba'ija'guë'ë! ¡Chao hua'na!
20 Bacua sani gatija'rën ti'anguëna, sësërën, yo'o yo'oma'i umuguse, ja'anrën
ba'ima'ija'ñe cajën, Riusuni ujajën ba'ijë'ën.
21 Ja'an umuguseña ti'anguëna, bainbi ai ta'yejeiye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë.
Bainbi si'a Riusu re'huani jo'casi umuguseña ai yo'ojën ba'iye'ru quë'rë
ta'yejeiye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë.
22 Ja'nca ai yo'ojën ba'ijënna, mai Ëjaguë Riusubi zoe ai yo'oma'i güeseji. Ai
yo'o güesetoca, si'a bainbi gare huesëni carajeijën ba'ire'ahuë. Riusu bainreba
cuencuesi'cuani ai yëguë sëani, bainbi zoe ai yo'ojën ba'ima'ija'cua'ë.
23 Ja'an umuguseña ti'anguëna, yequëcuabi mësacuani coque ëaye yo'ojën
ba'ija'cua'ë. Bacuabi cajën, "Ëñajë'ën. Querute ba'iji Cristo" o "Ëñajë'ën.
Ënjo'onre ba'iji" ja'anre catoca, bacuani achaye beoye ba'ijë'ën.
24 Jai jubë bainbi Cristo'ë yë'ë cacua, Riusu raosi'quë'ë yë'ë cacua,
ja'ancuabi rani, bainni ro coquejën, Riusu ta'yejeiye masini ëñoñe'ru ëñojën,
Riusu bain cuencuesi'cuare'ga coqueñu cajën ba'ija'cua'ë.
25 Yureca yë'ëbi mësacuani ru'ru quëaguëna, bacua coquejën case'ere ëñare
bajën, achaye beoye ba'ijë'ën.
26 Ja'nca sëani, bacuabi, "Ëñajaijë'ën. Cristo yua beo re'otore ba'iji" catoca,
sani ëñama'ijë'ën. Yequëcuabi, "Huë'e sa'nahuëreba ba'iji Cristo" catoca, bacua
cocare ro'tama'ijë'ën.
27 Mëjobi ënsëguë etajei ca'ncobi jue'neni, ënsëguë rucajai ca'nco tëca mi-
aguëna, ja'anre ro'tani, yë'ë se'e ti'an raija'yete masijë'ën. Yë'ë yua Bainguë'ru
Raosi'quëreba ba'iguëbi te'e jëana gaje raija'guë'ë yë'ë.
28 Ga'nihuëbi pu'ncaguë uinguëna, guëta caro hua'nabi ñë'ca raiyë. Ja'anre
ro'tani, ëñe se'ga masijë'ën: Bainbi gare gu'ajaijën ba'ijënna, Riusubi yua te'e
jëana bënni senjoguë raija'guë'bi.

El regreso del Hijo del hombre

29 Ja'anrën ti'anguëna, bainbi ai yo'oni si'ajënna, ja'nrëbi ja'an umuguseña
bani, ënsëguëbi gare yayajeija'guë'bi. Ñañaguë'ga gare se'e ëñoma'ija'guë'bi.
Ma'choco hua'i'ga guënamë re'otobi tonni huesëni si'aja'cua'ë. Guënamë
re'oto si'a re'otobi ai jëja ñu'cueja'guë'bi.
30 Ja'nrëbi bain hua'nabi pico re'otona ëñato, yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba
ba'iguëbi gaje raija'guë'ë yë'ë. Gaje raiguë ba'iguëna, si'a ën yija bain jubëanbi
ëñani, bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere ro'tani, ai ota oijën güija'cua'ë. Yë'ë
yua ai ta'yejeiye ba'iguë, ai go'sijeiye ba'iguë, pico re'otobi gaje raiguëna,
yë'ëre ëñaja'cua'ë.
31 Ja'nca gaje meni ëñoja'guëbi yua coneta ai jëja juni, yë'ë guënamë re'oto
yo'o concuani coca guanseguë caja'guë'ë yë'ë: "Mësacua si'a yija ca'ncoña, si'a
guënamë ca'ncoña, si'aruanna sani, yë'ë bainreba cuencuesi'cuare ñë'cojani
rajë'ën" guanseguë cani, yo'o concuare saoja'guë'ë yë'ë.
32 Mësacua yua higo sunquiñë ja'o sariyete ëñani ye'yejë'ën. Bañëbi juinja
cabëanbi irani, ja'nrëbi ja'o sari bi'raji. Sari bi'raguëna, mësacuabi ëñani,
Ënsërën ti'anji cajën ba'iyë.
33 Yë'ë coca yure case'ere'ga ro'tajën, ja'an ba'ija'ye ti'anguëna, güina'ru,
mësacua yua Carajei umuguseña ti'anbi cajën, ja'anre masijën ba'ijë'ën, te'e
jëana ti'anja'ñe sëani.

34 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yureña bainbi yuta junni
huesëma'ijënna, yë'ë coca case'e'ru si'aye ru'ru ba'ija'guë'bi.
35 Guënamë re'oto, yija re'oto, ja'anbi gare carajeito'ga, yë'ë cocareba cani
jo'case'ebi yua carajeiye beoye ba'ija'guë'bi.
36 Ja'an umuguse ba'ija'ye, ja'an hora ba'ija'ye, ja'anre senni achatoca,
bainbi gare huesëjën ba'iyë. Riusu guënamë re'oto yo'o concua'ga gare
huesëjën ba'iyë. Yë'ë'ga, Riusu Zin ba'iguëca gare huesëguë ba'iyë. Taita Riusu
se'gabi masiji.
37 Yë'ë gaje raija'yete masiye yëtoca, ira bainguë ba'isi'quë Noé, baguë ba'isi
umuguseña'ru ba'ija'guë'bi.
38 Ja'an umuguseña, co'jeya yuta raimaquëna, bain hua'nabi bacua aon
ainjën gono uncujën, yequëcuabi romire huejajën, ja'nca yo'ojën ba'nhuë.
Noebi baguë yoguna cacaguëna, ja'an umuguse tëca ja'nca yo'ojën ba'nhuë.
39 Ja'nrëbi co'jeyabi rani, bacuani gare huesoni si'aguëna, ba co'jeya
raija'yete gare huesëjën ba'nhuë. Ja'nca huesëjën ba'ijënna, yë'ë gaje
rairën'ga güinajeiñe ba'ija'guë'bi.
40 Ja'anrën ti'anguëna, samucuabi ziore ba'ijën, te'e yo'o yo'ojënna, te'eguëte
sayë. Yequëni jo'cayë.
41 Romi hua'na samucuabi huea toarote te'e ba'ijën, hueare toajënna,
te'egote sayë. Yeconi jo'cayë.
42 Ja'nca ba'iguëna, mësacuaca ëñajën ba'ijën, Riusuni jo'caye beoye ujajën
ba'ijë'ën. Mësacua Ëjaguë ti'anja'rënre huesëcua sëani, ja'nca ëñajën ëjojën
ba'ijë'ën.
43 Ëñe'ga achani masijë'ën. Huë'e ëjaguëbi jianguë raija'yete, ñami gue
hora raija'yete masitoca, ëñaguë ëjoguë ba'ire'abi. Baguë huë'e bonsere jian
güesema'ire'abi.
44 Mësacua'ga güina'ru yë'ë gaje raija'yete ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Yë'ë, Bain-
guë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi gaje raija'ye cato, mësacuabi ro'tama'ijënna, te'e
jëana gaje raija'guë'ë yë'ë.

El criado fiel y el criado infiel

45 Ëja bainguëre yo'o concua yo'ose'ere ro'tajë'ën. Te'eguëbi te'e ruiñe
recoyo ro'taguëna, baguë ëjaguëbi so'o sai bi'raguë, baguë huë'ere cuiraye
guanseni, baguëni cani jo'cabi. "Yë'ëre yo'o concuani bacua yo'o yo'oye
guanseguë, bacua aon aiñe insiguë ba'ijë'ën" cani jo'cani saji'i.
46 Sani ja'nrëbi jë'te, se'e rani ëñato, baguëre yo'o conguëbi baguë huë'ere ai
re'oye cuiraguë ba'itoca, baguëni ai bojoguë, baguëni ai conguë ba'ija'guë'bi.
47 Ja'nca ba'iguë, baguë huë'e, baguë yija, baguë bonse, si'ayete baguëre
yo'o conguë re'oye yo'osi'quëna insini, baguë yo'je ëjaguëre re'huaguëna, ai
bojoguë ba'ija'guë'bi.
48 Ja'nca ba'iguëna, yequë yo'o conguë re'oye yo'oma'iguëna, ja'anguëna
güina'ru jo'cani so'ona saitoca, ja'anguëbi gu'aye yo'oji. "Yë'ë ëjaguëbi zoe sani
raima'iji" caguë,
49 baguë gaje concuani huani, güebe ëaye ba'icua naconi aon anni jo'cha
uncuni ba'iguëna,
50 baguë ro'taguë ba'ima'i umuguse, baguë huanë yeni ba'iguëna, baguë
ëjaguëbi joë ba'irënbi ti'an raija'guë'bi.
51 Ja'nca ti'an rani ëñani, baguëni ai bënni senjoguë, gu'a bain ba'iruna
jo'cani senjoja'guë'bi. Re'o bain'ë yëquëna, casi'cuabi ro coquejënna,
ja'anruna jo'cani senjosi'cua ba'ijën, ai ta'yejeiye oijën, bacua zemeñoare
cuncujën ba'ija'cua'ë.

25

La parábola de las diez muchachas

1 Yureca, Riusu ba'i jobo ba'iyete masiye yëtoca, yequëcua romi zincua si'a
sara ba'icuare quëaguëna, achani ye'yejë'ën. Hueja fiestana saicuabi bacua
majahuëanre sani, huejaja'guëni ëjoñu cajën saë'ë.
2 Bacua jubë ba'icua, te'e ëntë sara ba'icuabi ro ro'tajën huesë hua'na baë'ë.
Yequëcua te'e ëntë sara ba'icuabi ai masiye ro'tajën baë'ë.
3 Ro huesë hua'nabi saijën, maja ro'rohuëanre samaë'ë, bacua majahuëanna
queoyete.
4 Masiye yo'ocuaca maja ro'rohuëanre bacua majahuëan naconi sahuë.
5 Ja'nca sani ëjojënna, ba huejaja'guëbi yuta raimaquëna, si'acuabi umeni
cainjën ëjohuë.
6 Ja'nca ëjojënna, ñami jobo ba'iguëna, bainbi quëani achojën güihuë:
"¡Ëñajë'ën! Huejaja'guëbi raiji. Baguëni tëhuojën saiñu" güihuë.
7 Güijënna, ba romi zincuabi huëni, bacua majahuëanre re'huahuë.
8 Re'huani, ba huesë hua'na te'e ëntë sara ba'icuabi bacua masi gajecuani
cahuë: "Yëquëna majahuëan yaya bi'raji. Mësacua majare choa ma'carë
insijë'ën" cahuë.
9 Cajënna, maja bacuabi sehuohuë: "Bañë. Ja'nca yo'otoca, majabi
ti'anma'iji. Mësacua yua maja bendiecuana sani coni bajë'ën" sehuohuë.
10 Ja'nca sehuojënna, cojën saë'ë. Saisi'cua ba'ijënna, ba huejaja'guëbi
ti'anbi. Ti'anguëna, yequëcua re'o majahuëan re'huasi'cuabi baguë naconi
hueja fiesta huë'ena te'e cacahuë. Cacajënna, anto sa'ro yua ta'pise'e baji'i.
11 Ja'nrëbi ba maja cojën saisi'cuabi rani, anto sa'rona choë'ë: "Ëjaguë,
ëjaguë, ancojë'ën" cajën choë'ë.
12 Ja'nca choicuareta'an, huejaja'guëbi sehuobi: "Mësacuani ganreba caguë
quëayë. Mësacua yua tincuare sëani, mësacuani huesëguë'ë yë'ë" sehuobi.
13 Ja'nca ba'iguëna, ëñere achani ye'yejë'ën. Mësacua yua Ëjaguë ti'an raiyete
ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Baguë rai umuguse, baguë raija'rën, ja'anre gare
huesëja'cua'ë mësacua.

La parábola del dinero

14 Ën cocare achani, Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yejë'ën. Ëja bainguëbi so'o
yijana saiza caguë, baguëre yo'o concuare choini, baguë bonsere bacuana
jo'ca bi'rabi.
15 Ru'ru ba'iguëna curi so'co cinco mil so'coña insibi. Yequëna samu mil
so'coña insibi. Yequëna te'e mil so'coña insibi. Insini, bacuani cabi: "Mësacua
porese'e'ru negociajaijën, curi jaijei güesejën ba'ijë'ën" caguë, baguë curire
huo'hueni jo'cabi. Insini tëjini, ja'nrëbi saji'i.
16 Saquëna, cinco mil so'coña cosi'quëbi ja'ansi'quë sani, negociajani, se'e
yequë cinco milre ganani babi.
17 Samu mil so'coña cosi'quë'ga sani, se'e yequë samu milre güinajeiñe
ganani babi.
18 Te'e mil so'coña cosi'quëca sani, yijana no'ani, baguë ëjaguë curire
yahueni re'huani babi.
19 Ja'nca yo'ojënna, ai zoe ba'iguëna, ba ëjaguëbi se'e goni, baguëre yo'o
concuare choini, baguë curi insise'ere cuencueza caguë senji'i.
20 Senguëna, cinco mil so'co cosi'quë yua se'e yequë cinco milre
ganasi'quëbi rani, ëjaguëni quëabi: "Ëjaguë, më'ëbi cinco mil so'coña yë'ëna

insiguëna, se'e yequë cinco mil më'ëre ganacaë'ë. Më'ë curi sëani, se'e coni bajë'ën" cabi.
21 Ja'nca caguëna, ëjaguëbi sehuobi: "Ai re'oye jaijeini curi ganahuë më'ë.
Yë'ë yua choa ma'carëte insiguëna, yë'ëre jo'cani senjoma'isi'quëbi ai re'oye
yo'ohuë më'ë. Ja'nca sëani, quë'rë ta'yejeiye ëjaguëre më'ëre re'huayë yë'ë.
Yë'ë naconi te'e bojoguë ba'ijë'ën" cabi.
22 Caguëna, ja'nrëbi samu mil so'co cosi'quëbi baguë ëjaguëna rani quëabi:
"Ëjaguë, më'ëbi samu mil so'coña yë'ëna insiguëna, yureca se'e samu milre
më'ëre ganacaë'ë yë'ë. Më'ë curi sëani, se'e coni bajë'ën" cabi.
23 Ja'nca caguëna, ëjaguëbi sehuobi: "Ai re'oye jaijeini curi ganahuë më'ë.
Yë'ë yua choa ma'carëte insiguëna, yë'ëre jo'cani senjoma'isi'quëbi ai re'oye
yo'ohuë më'ë. Ja'nca sëani, quë'rë ta'yejeiye ëjaguëre më'ëre re'huayë yë'ë.
Yë'ë naconi te'e bojoguë ba'ijë'ën" cabi.
24 Caguëna, ja'nrëbi te'e mil so'co cosi'quëbi rani, ëjaguëni quëabi: "Ëjaguë,
më'ë yua ai jëja guanse ëjaguë ba'iguëna, masihuë yë'ë. Yequëcua yo'o
yo'ose'ere tëani baguë'ë më'ë. Yequëcua zioña tanse'ere tëani baguë'ë më'ë.
25 Ja'nca ba'iguëna, më'ë curire huesoma'iñe caguë, më'ëni huaji yëhuë yë'ë.
Më'ë te'e mil so'coña coni, sani, yijana no'ani yahueni re'huacaë'ë. Ja'nca
yahueni re'huase'e ba'iguëna, më'ë curire coni bajë'ën" cabi.
26 Ja'nca caguëna, ëjaguëbi bëinguë sehuobi: "Ai gu'aye yo'ohuë më'ë. Ro
ñame hua'guë se'ga ba'iyë. ¿Yequëcua yo'o yo'ose'ere tëani baguë'ë yë'ë, caguë?
¿Yequëcua zioña tanse'ere tëani baguë'ë yë'ë, caguë?
27 Ja'nca catoca, yë'ë curire sani, curi re'hua huë'ena jo'care'ahuë më'ë.
Ja'nca jo'catoca, yë'ëbi se'e rani coto, rédito naconi, curi jaijaquëna, coni
bare'ahuë yë'ë" cabi.
28 Cani, yequëcua, baru nëcacuana bonëni cabi: "Baguë te'e mil so'coña tëani,
diez mil baguëna insijë'ën.
29 Ai ta'yejeiye cosi'quëna quë'rë ai ta'yejeiye insise'e ba'ija'guë'bi. Baguëte
carajeiye beoye ba'ija'guë'bi. Choa ma'carë cosi'quëni baguë bayete tëase'e
ba'ija'guë'bi, cayë.
30 Yureca ba yo'o conguë gu'a ñame hua'guëni zeanni, hue'se ca'nco, zijei
re'otoreba ba'iruna baguëte senjojë'ën. Ja'anru ba'icuabi ai oijën, bacua
zemeñoare ai cuncujën ba'ija'cua'ë" cabi ba ëjaguë.

El juicio de las naciones

31 Yureca yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi, yë'ë guënamë re'oto
yo'o concua si'a jubë naconi se'e gaje raiguë, yë'ë jëja guëna seihuë go'sijei
seihuëna bëani,
32 si'a ën yija re'oto bain ñë'cosi'cuani ëñaja'guë'ë yë'ë. Ëñani, yequëcuare
ca'ncorëna quë'ñeni, yequëcuare jo'caja'guë'ë yë'ë. Jo'ya ëjaguë yo'oye'ru,
oveja hua'nare chivo jubëbi quë'ñeñe'ru, bainre quë'ñeja'guë'ë yë'ë.
33 Oveja hua'nare jëja ca'ncona quë'ñeñë. Chivo hua'nare ari ca'ncona
quë'ñeñë. Ja'nca quë'ñeñe'ru bainre quë'ñeja'guë'ë yë'ë.
34 Ja'nca quë'ñeñe'ru quë'ñeni, ja'nrëbi, yë'ë yua Ta'yejeiye Ëjaguë ba'iguëbi
jëja ca'ncona quë'ñesi'cuani caja'guë'ë yë'ë: "Mësacua raijë'ën. Yë'ë Taitabi
ësacuani cuencueni,ësacuani ai re'oye yo'oye ro'tani, baguë ba'i jobore
ën yija re'huani jo'casirënbiësacuare re'huacaiguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna,
ja'an jobona ti'anni, si'arën ba'ijën, bojojën ba'ijë'ën.
35 Yë'ë yua aon gu'a ju'inguë ba'iguëna, yë'ëre aon aonhuëësacua. Oco
ëa ju'inguë ba'iguëna, yë'ëre gono uncuahuë. Tinrubi raisi'quëbi ba'iguëna,
yë'ëni bojojën,ësacua huë'ena cacaye choë'ë.

36 Can beohuë ba'isi'quë ba'iguëna, yë'ëna canre insihuë. Ju'inguë
ba'iguëna, yë'ëre ëña raë'ë. Ya'o huë'ena zeansi'quë ba'iguëna, yë'ëna rani
conhuë.” Ja'an cocare bacuani caja'guë'ë yë'ë.
37 Caguëna, ja'nrëbi ba jubë re'o bainbi yë'ëni sehuoja'cua'ë: “Ëjaguë, më'ë
case'ere achama'iñë yëquëna. ¿Më'ë aon gu'a ju'inguë ba'iguëna, yëquëna
quejeito aon aonre'ne? ¿Më'ë oco ëa ju'inguë ba'iguëna, yëquëna quejeito
gono uncuare'ne?
38 ¿Më'ë tinrubi raisi'quë ba'iguëna, quejeito yëquëna huë'ena chote'ne?
¿Më'ë can beohuë ba'isi'quë ba'iguëna, quejeito më'ëre can insire'ne?
39 ¿Më'ë ju'in hua'guë ba'isirën, më'ë ya'o huë'ena zeansirën, ja'anrëan
ba'iguëna, quejeito më'ëni ëñajën sate'ne, Ëjaguë?” sehuojën senni
achaja'cua'ë.
40 Senni achajënna, yë'ë yua bacuani sehuoja'guë'ë: “Mësacuani quëareba
quëayë yë'ë. Yë'ë bainreba, quë'rë yo'je ba'icua, ja'ancuani re'oye yo'oni
conjën, ja'nca yë'ëni ai re'oye yo'oni conhuë mësacua” sehuoja'guë'ë yë'ë.
41 Ja'nca sehuoni, ja'nrëbi ari ca'nco ba'icuana bonëni, bacuani bëinguë
caja'guë'ë yë'ë: “Mësacua bënni senjosi'cua yua yë'ë ba'irubi quëñëni saijë'ën.
Ba toa yayaye beoye ba'iguëna, zupai huati, baguë huati concua, bacua ba'i
re'oto re'huani jo'case'e, ja'anruna sani, si'arën ba'ijë'ën mësacua.
42 Yë'ë yua aon gu'a ju'inguë ba'iguëna, mësacua yua yë'ëre aon aonmaë'ë.
Oco ëa ju'inguë ba'iguëna, yë'ëre gono uncuamaë'ë.
43 Tinrubi raisi'quë ba'iguëna, mësacua huë'ena cacaye choimaë'ë. Can
beohuë ba'iguëna, yë'ëre can insimaë'ë. Ju'inguë ba'iguëna, ya'o huë'ena
zemosi'quë ba'iguëna, mësacuabi gare yë'ëre ëñajaimaë'ë” bacuani bëinguë
caja'guë'ë yë'ë.
44 Caguëna, bacuabi sehuoja'cua'ë: “Ëjaguë, më'ë case'ere achama'iñë
yëquëna. ¿Më'ë aon gu'a ju'inguë ba'isi'quë, më'ë oco ëa ju'inguë ba'isi'quë,
më'ë tinrubi raisi'quë, can beohuë ba'isi'quë, ju'inguë ba'isi'quë, ya'o huë'ena
zemosi'quë, ja'an ba'iguëna, quejeito më'êni conmate'ne yëquëna?” sehuojën
senni achaja'cua'ë.
45 Senni achajënna, yë'ëbi bacuani sehuoja'guë'ë: “Mësacuani quëareba
quëayë yë'ë. Yë'ë bainreba, quë'rë yo'je ba'icua, ja'ancuare gare conmajën,
ja'nca yë'ëre güinajeiñe conmaë'ë mësacua” sehuoja'guë'ë yë'ë.
46 Ja'nca sehuoguëna, bacuabi sani, yua gare caraye beoye bënni sen-
josi'cua ba'ija'cua'ë. Re'o bainca yua caraye beoye si'arën bojojën ba'ija'cua'ë”
cani, baguëre concuani yihuoni tëjibi Jesús.

26

Conspiración para arrestar a Jesús

1 Ja'nca yihuoni tëjini, Jesusbi baguëre concuani cabi:
2 —Yureca samu umuguseña bani, pascua umugusebi ti'anji. Ja'anre
masiyë mësacua. Ja'nca ti'anguëna, judío ëja bainbi yë'ë, Bainguë'ru
Raosi'quëreba ba'iguë, yua yë'ëre preso zeanni, yë'ëni crusu sa'cahuëna reoñu
cajën, yë'ëni huani senjo güeseja'cua'ë, cabi.
3 Ja'nrëbi, pairi ëja bain, bain iracua, ja'ancuabi quë'rë ta'yejeiye pairi
ëjaguë, Caifás hue'eguë, baguë huë'ena ñë'cani,
4 sa'ñeña coca cajën, Jesusni yahuera'rë preso zeanni, baguëni huani
senjoñu cahuë.
5 Ja'nca cajën:

—Fiesta ta'yejeiye umuguse ba'itoca, preso zeañe porema'iñë. Zeantoca, bain hua'nabi ai jai jubë ba'ijën, yequërë maini bëinjën maini je'o ëñama'iñe, cahuë.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

6 Yureca, Jesusbi Betania huë'e jo'borëte baji'i. Simón hue'eguë, ira ca'mi raure junni huajë raisi'quë, baguë huë'ere baji'i Jesús.
7 Ja'nca ba'iguëbi aon ainguë ñu'iguëna, romigobi ti'anni, ma'ña re'co, nardo casi re'co, alabastro gata ro'rohuëna rago. Ai roji'i ba re'co. Ja'anre rani, ba re'core Jesús sinjobëna jañuni tongo.
8 Jañuni tongona, Jesusre concuabi ëñani, bagoni bëinjën, sa'ñeña cahuë:
—¿Queaca ro'tago bago, ba re'core ro jañuni tonni huesogo'ne?
9 Ba re'core bendietoca, ai curi coni, bonse caracuana ro insiye porere'ahuë, sa'ñeña cajën, bagoni bën'ë.
10 Bëinjënna, Jesusbi bacuani ëñani cabi:
—Mësacua ¿guere ro'tajën ënseye'ne? Ma'ña re'core yë'ëna jañuni tongo, ai re'oye yo'ogo bago.
11 Bonse caracuare cato, bacua yua mësacua naconi si'arën ba'iyë. Mësacua yëse'era'ru bacuana insiye poreyë. Yë'ëca mësacua naconi zoe ba'ima'iñë ënjo'on.
12 Yureca bagobi yë'ë junni tanja'ñete ro'tago, yë'ë ga'nihuëte ma'ña re'cobi ru'ru re'huago.
13 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yë'ë bainbi Riusu cocarebare si'aruanna quëani achojën, ënco ba'iyete gare huanë yema'iñe cajën, bago yure yo'ose'ere'ga quëani achojën ba'ija'cua'ë, cabi Jesús.

Judas traiciona a Jesús

14 Ja'nrëbi, Judas Iscariote hue'eguë, Jesusre concua jubë si'a sara samucua ba'i jubë, ja'an jubë ba'iguëbi yua pairi ëja bainna sani,
15 bacuani senni achabi:
—Jesusre mësacuana insitoca, ¿mësacua quejeiye yë'ëre ro'iye'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, bacua yua treinta curi so'coña, plata so'coñare baguëna insihuë.
16 Insijënna, ja'nrëbi, Judas yua Jesusre insini senjoñe ro'ta bi'rabi.

La Cena del Señor

17 Ja'nrëbi, judío bainbi Aon huo'coma'ise'ere aiñu cajën, ja'an fiesta umuguse ru'ru ba'i umugusebi ti'anguëna, Jesusre concuabi baguëni senni achahuë:
—¿Mai pascua aon ainru jarona sani re'huaye'ne yëquëna? senni achahuë.
18 Senni achajënna, Jesús yua bacuani cabi:
—Mësacua yua huë'e jobona saijë'ën. Sani ti'anni, Ja'anguë hue'eja'guëni tëhuoni, ñaca quëajë'ën: "Mai Ëjaguëbi më'ëni coca senni achaguë raobi: Yë'ë carajeirën ti'anbi. Më'ë huë'ena sani, yë'ëre concua naconi pascua aonre ainzaniñë" quëajë'ën, cani, bacuare saobi.
19 Saoguëna, bacuabi sani, Jesús quëase'e'ru güina'ru yo'oni, pascua aonre re'huahuë.
20 Re'huajënna, ja'nrëbi, na'i si'aguëna, Jesusbi ti'an rani, baguëre concua si'a sara samucua naconi bëani, aonre ain bi'rabi.
21 Ja'nrëbi, ainjënna, Jesús cabi:
—Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Mësacua jubë ba'iguë, te'eguëbi yë'ëre yequëcuana preso insini senjoja'guë'bi, cabi.

22 Ja'nca caguëna, bacuabi ai sa'ntijën, te'ena, te'ena, baguëni senni acha
bi'rahuë:
—¿Yë'ë'ye, Ëjaguë? senni acha bi'rahuë.
23 Senni achajënna, sehuobi:
—Yë'ë naconi te'e guëna re'ahuana aon ainguë, ja'anguëbi yë'ëre insini
senjoja'guë'bi.
24 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba
ba'iguëbi junni toñe ba'iye quëaji. Ja'nca quëase'eta'an, yë'ëre insini sen-
joja'guëte ai bënni senjoja'ñe cani jo'case'e ba'iji. ¡Baguë bënni senjoja'ñete
ro'tato, chao hua'guë ai yo'oja'guë'bi! Baguë të'ya raise'e beotoca, quë'rë
re'oye ba'ire'abi baguëre, sehuoguë cabi Jesús.
25 Caguëna, ja'nrëbi Judas hue'eguë, baguëte insini senjoja'guëbi Jesusni:
—¿Ëjaguë, yë'ë'ye? senni achabi.
Senni achaguëna, Jesusbi:
—Jaë'ë. Më'ë case'e'ru güinajeiñe ba'ija'guë'bi, sehuobi.
26 Ja'nrëbi, aonre ainjënna, Jesusbi ba jo'jo aonbëte inni, Riusuni ujaguë,
Surupa cabi. Cani ja'nrëbi, aonbëte jë'yeni, baguëre concuana huo'hueni,
bacuani cabi:
—Mësacua coni ainjë'ën. Yë'ë ga'nihuë'ë, cabi.
27 Cani ja'nrëbi, uncu ro'rohuëte inni, se'e Riusuni ujaguë, Surupa cani,
ja'nrëbi ba uncu ro'rohuëte bacuana insini, bacuani cabi:
—Mësacua si'acuabi coni uncujë'ën.
28 Yë'ë zie meni tonse'e'ë. Ai jai jubë bain gu'a juchana zemosi'cuare tëani
re'huani baza caguë, bainni mame coca cani jo'caja'guë'ë cayë yë'ë. Ja'an
ro'ire yë'ë zie yua meni tonse'e ba'ija'guë'bi.
29 Yureca, mësacuani quëareba quëayë yë'ë. Bisi ëye gonore gare se'e
uncuma'iñë yë'ë ënjo'on. Yë'ë Taita ba'i jobona ti'anni, ja'nrëbi ba gono
mame re'huase'ere mësacua naconi te'e uncuni ba'ija'guë'ë yë'ë, sehuoguë
cabi Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

30 Caguëna, ja'nrëbi, Riusuni bojojën gantani, bacuabi Olivo casi cubëna
saë'ë.
31 Sani, Jesús yua bacuani quëabi:
—Yure ñami, mësacua si'acuabi, yë'ëre güejën, yë'ëre ro jo'cani senjoja'cua'ë.
Riusu coca toyani jo'case'ere'ru güina'ru yo'oja'cua'ë mësacua. Ën coca toyani
jo'case'ere achajë'ën: "Oveja ëjaguëni huani senjojënna, oveja jo'ya hua'nabi
ro bacua yësiruanna gatini saiyë" toyani jo'case'e ba'iji.
32 Ja'nca huani senjojënna, yua go'ya raija'guë'ë yë'ë. Go'ya rani ja'nrëbi,
Galilea yijana mësacua ru'runa sani, mësacuare tëhuoja'guë'ë yë'ë, quëabi Jesús.
33 Quëaguëna, ja'nrëbi, Pedrobi baguëni cabi:
—Si'acuabi më'ëre güejën senjocuareta'an, yë'ëca bañë, cabi.
34 Caguëna, Jesús yua baguëni cabi:
—Më'ëni ganreba quëayë yë'ë. Yure ñami, curabi yuta yu'ima'iguëna, më'ëbi
samute ba'iye Jesusre ëñama'iguë'ë yë'ë caja'guë'ë më'ë, cabi.
35 Caguëna, Pedro yua baguëni cabi:
—Ja'nca cama'ija'guë'ë yë'ë. Më'ë naconi te'e junni tonza ru'ru, cabi.
Caguëna, si'acuabi Jesusni güinajeiñe cahuë.

Jesús ora en Getsemaní

36 Cajënna, bacua naconi sani, ja'nrëbi jo'ya re'ohuë, Getsemaní hue'eruna
ti'anni, bacuani cabi:

—Mësacua yua ënjo'ona bëani ëjojë'ën. Yë'ëbi queruna ujaguë saiyë, cabi.
37 Cani ja'nrëbi, Pedro, Zebedeo mamacua samucua, bacuare quë'rë so'orë
sabi. Ja'nca saguëbi recoyo ai sa'ntireba sa'ntiguë, ai yo'oguë bajï'i.
38 Ja'nca ba'iguëbi bacuani cabi:
—Ai recoyo sa'ntiye huanoji yë'ëre. Junni tonja'ñe huanoji yë'ëre. Ja'nca
ba'iguëna, mësacua yua ënjo'ona bëani, yë'ë naconi te'e ëñajën ëjojën ba'ijë'ën,
cabi.
39 Cani ja'nrëbi, se'erë quëñëni, yijana gugurini umeni, Riusuni senreba
senni achabi:
—Yë'ë Taita, më'ëbi si'aye yo'oye poreyë. Yë'ë ai yo'oja'ye yurera ti'anguëna,
më'ëbi yë'ëre tëaye poreyë. Ja'nca poreguëta'an, ro yë'ë yëse'e se'gare
yo'oma'ijë'ën. Më'ë yëye se'gare yo'ojë'ën, ujaguë cabi.
40 Cani ja'nrëbi, baguëre concua jo'casiruna goni ëñato, cainsi hua'na uën'ë.
Ja'nca uinjënna, Jesús yua Pedroni bëinguë cabi:
—¿Mësacua yua te'e hora se'ga yë'ë naconi ëñajën ëjoye poremate'ne?
41 Zupai huatibi coquema'ija'guë cajën, ëñajën ujajën ba'ijë'ën. Mësacua
recoyo jëja bacuata'an, mësacua ga'nihuëte pa'npoye se'ga ba'iji, cabi Jesús.
42 Cani ja'nrëbi, se'e samu ba'iye quëñëni, se'e Riusuni ujaguë cabi:
—Yë'ë Taita, yë'ë ai yo'oja'ye ba'ima'ija'ma caguëta'an, më'ë yëye'ru ai yo'oye
baja'guë'ë yë'ë ujaguë cabi.
43 Cani ja'nrëbi se'e goni ëñato, baguëre concuabi cainsi'cua uën'ë, ai ëo
caiñe bacua sëani.
44 Ja'nca uinjënna, baguë yua se'e samute ba'iye quëñëni, se'e Riusuni ujani,
güina'ru coca cabi.
45 Cani ja'nrëbi, se'e baguëre concuana go'ini, bacuani cabi:
—¿Mësacua yua zoe canni huajëye ro'taye? Yureca re'oji. Yë'ë, Bainguë'ru
Raosi'quëreba ba'iguëte preso zeanrën ti'anbi. Yureca yequëcuabi yë'ëre preso
zeanni, yë'ëre gu'a bainna insija'cua'ë.
46 Ja'nca sëani, huëijë'ën. Saiñu. Yë'ëre ro coqueguë insija'guëbi yuara ti'anji,
cabi Jesús.

Arrestan a Jesús

47 Ja'nca caguë, baguëre concuani yuta coca cani tëjima'iguëna, Judas
hue'eguëbi ti'anbi. Jesusre concua si'a sara samucua, bacua naconi ba'iguëbi
baji'i. Ja'anguëbi yua yequëcua naconi, ai jai jubë bain guerra hua hua'tiña,
bain huai cabëan, ja'anre bajën, Jesusre zeanjën raë'ë. Pairi ëjacua, judío bain
ira ëjacua, bacuabi guansejënna, raë'ë.
48 Ja'nca raijënna, Judasbi Jesusre insiza caguë ro'taguë, yua ba bainni ru'ru
ën cocare quëasi'quë baji'i:
—Jesús ba'iruna ti'anni, baguëni muchaguë saludayë yë'ë. Ja'nca
saludaguëna, ja'anguëni zeanni bajën, baguëte preso sajë'ën, quëasi'quë
baji'i Judas.
49 Ja'nca quëasi'quëbi yureca Jesusna ja'nsi'quë tëhuoni:
—¿Ba'iguë më'ë, Ëjaguë? cani, ja'nrëbi baguëni muchabi.
50 Muchaguëna, Jesús yua baguëni:
—¿Më'ë gue raquë'ne? Senni achabi.
Senni achaguëna, ja'nrëbi ba bainbi Jesusre tëhuoni, baguëni preso zeanni
bahuë.
51 Zeanni bajënna, joë ba'irën, Jesús naconi ba'iguëbi baguë guerra hua
hua'tire rutani, pairi ta'yejeiye ëjaguë yo'o conguëni huaguë, baguë ganjorote
jue'reni tonbi.

52 Tonguëna, Jesús yua ja'anguëni cabi:
—Më'ë guerra hua hua'tire se'e hua'ti re'hua corohuëna jëojë'ën. Se'e
yo'oma'ijë'ën. Si'acua ja'an hua'ti naconi huatoca, ja'ansi hua'tibi huani
senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
53 Aito. ¿Porema'iñe yë'ë Taitare ujaguë señe? Yë'ëbi Taita Riusuni ujani
sentoca, baguë guënamë re'oto yo'o concua si'a sara samu jubëan jai jubëanre
te'e jëana yë'ëna raoni coñe poreji.
54 Ja'nca coñe poreguëta'an, yureca ja'nca yë'ëre conma'iji. Ja'nca contoca,
baguë cocareba toyani jo'case'e'ru güinajeiñe yo'oma'ire'abi. Junni toñe ba'iji
yë'ëre toyani jo'case'e sëani yë'ëre jëa güesema'iji cabi Jesús.
55 Cani ja'nrëbi, bain jubëanni coca cabi:
—Mësacua yua guerra hua hua'tiñare bajën, bain huai cabëanre bajën,
¿queaca ro'tajën, jianguëre'ru yë'ëre yahue zeanjën rate'ne? Mësacua naconi
si'a umuguseña Riusu uja huë'ere baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi mësacuani coca
ye'yoguë ba'iguëna, mësacuabi yë'ëni preso zeañe beoye baë'ë ja'anrë.
56 Ja'nca ba'iyeta'an, Riusu ira bain ba'isi'cuabi baguë cocare toyani
jo'cajënna, Riusubi bacua case'e'ru ba'ija'guë caguëna, yureña bacua cani
jo'case'e'ru güina'ru yo'ose'e ba'iji, cabi Jesús.
Ja'nca caguëna, baguëre concua si'acuabi baguëte jo'cani senjoni, ro gatini
saë'ë.

Jesús ante la Junta Suprema

57 Ja'nrëbi, preso zeancuabi Jesusre sani, Caifás hue'eguë, pairi ta'yejeiye
ëjaguë, baguë ba'iruna nëcohuë. Ira coca ye'yocua, ira ëjacua, bacuabi
ñë'casi'cua baë'ë.
58 Pedro'ga Jesusre so'o be'teguë, yua pairi ta'yejeiye ëjaguë huë'e yija tëca
ti'anbi. Ti'anni, Jesús carajeiyete ëñaza caguë, soldado hua'na naconi bëani
baji'i.
59 Ba'iguëna, pairi ëjacua, si'a ëja bain ñë'casi'cua naconi, bacuabi Jesusre
huani senjoñe cañu cajën, baguë gu'aye yo'ose'ere tinjañu cajën ba'icuata'an,
baguëte gu'aye caye poremaë'ë.
60 Yequëcua, ai jai jubë ba'icua, Baguë gu'aye yo'ose'ere ëñahuë yë'ë cajën, ro
coquejën quëacuata'an, baguëni huani senjoñe caye yuta poremaë'ë. Ja'nrëbi
gu'aye cacua samucuabi nëca rani
61 cahuë:
—Ënquëbi gu'aye caguëna, yëquënabi achahuë: “Riusu uja huë'e, bain yo'osi
huë'ere taonni senjoñë yë'ë. Taonni senjoni, ja'nrëbi, samute umuguseña
bani, ba huë'ere se'e yo'oyë yë'ë” cabi baguë, gu'aye cajën coquehuë.
62 Ja'nca cajënna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi nëcani, Jesusni senni achabi:
—¿Gare sehuoye beoye ba'iguë më'ë? Bacuabi më'ë gu'aye yo'ose'ere
quëajënna, ¿më'ë guere yo'oguë sehuoma'iguë'ne? senni achabi.
63 Senni achaguëna, Jesús gare caye beoye nëcabi. Gare sehuoye beoye
baji'i. Ja'nca ba'iguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi baguëni bëinguë cabi:
—Mai huajëguë ba'i Riusubi ëñaguëna, cuencue coca cani te'e ruiñe
quëajë'ën. ¿Më'ë yua ba Cristo Raosi'quë'guë? ¿Mai Ëjaguë Riusu Zin'guë më'ë?
Te'e ruiñe sehuojë'ën, bëinguë cabi baguë.
64 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ë case'e'ru ja'nca ba'iguë'ë yë'ë. Mai Ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi
baguë Bainguë Raosi'quëre yë'ëre re'huani raoguëna, baguë jëja ca'ncona
bëani ba'ija'guë'ë yë'ë. Bëani ba'iguë, ja'nrëbi pico re'otobi gaje raiguëna,
mësacuabi yë'ëre ëñaja'cua'ë.

65 Ja'nca caguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi bëinreba bëinguë, baguë cañate
zeanni ye'reguë cabi:
—Riusuni gu'aye cabi baguë. Yua baguë gu'a jucha quëacuare se'e
cu'ema'ina'a. Baguëbi Riusuni gu'aye caguëna, mësacuabi achahuë.
66 Ja'nca sëani, ¿Queaca yo'oja'cua'ne mësacua caye'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, bacuabi:
—Baguëni huani senjoñe ba'ija'guë'bi, sehuohuë.
67 Sehuoni, yua baguë ñacona canbi gueonni nëcojënna, yequëcuabi baguë
ziana go tutuhuë. Yequëcuabi baguëre jëja huaë'ë. Yequëcuabi bacua ëntë
abëbi baguëni huaë'ë.
68 Ja'nca huaijën, baguëni bëinjën senni achahuë:
—¿Jaroguëbi më'ëni huaquë'ne? ¡Më'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iye caguë
sëani, masini quëajë'ën! cahuë.

Pedro niega conocer a Jesús

69 Yureca Pedrobi huë'e yijare ñu'iguëna, romi zingo yo'o congobi baguëni
tëhuoni cago:
—Më'ë'ga Jesús, ba Galilea bainguë, baguë naconi baë'ë, cago.
70 Cagona, Pedrobi sehuoguë, si'acuabi achajënna, cabi:
—Banhuë. Më'ë caye achama'iguë'ë yë'ë, cabi.
71 Ja'nca cani, bain caca sa'ro tëca quëñëni gatiguëna, yeco romi zingobi
baguëte ëñani, baru ba'icuani coca quëago:
—Ënquëbi Jesús Nazareno naconi te'e baji'i, quëago.
72 Quëagona, Pedro yua Riusu achayete senni achaguë, bacuani cuencue
cocare ganreba cabi:
—Banhuë. Ba bainguëte gare ëñama'iguë'ë yë'ë. Baguëte huesëguë'ë yë'ë,
cabi.
73 Caguëna, ja'nrëbi jë'te, baru ba'icuabi Pedroni tëhuoni cahuë:
—Aito. Jesusre consi'quë baë'ë më'ë. Më'ëbi Galilea bain caye'ru caguëna,
masihuë yëquëna, cahuë.
74 Cajënna, baguë yua ai jëja sehuobi:
—Banhuë. Yë'ëbi te'e ruiñe cama'itoca, Riusubi ëñani, yë'ëni huaija'guë.
Mësacuabi ba bainguëte cajënna, baguëte gare huesëguë'ë yë'ë, sehuoguë cabi.
Caguëna, ja'ansirën curabi yuji'i.
75 Ja'nca yu'iguëna, Pedrobi Jesús coca case'ere ro'tajaji'i: “Curabi yuta
yu'ima'iguëna, më'ëbi samute ba'iye yë'ëre huesëye caja'guë'ë më'ë.” Ja'an
coca case'ere ro'tani, ja'nrëbi sani, si'a recoyo oireba oji'i.

27

Jesús es entregado a Pilato

1 Ja'nrëbi ñataguëna, pairi ëjacua, judío bain ira ëjacua, si'a ëja bainbi ñë'cani,
sa'ñeña coca cajën, Baguëre sani huani senjo güeseñu cajën,
2 baguëte preso zeanni huenni, romano bain ta'yejeiye ëjaguë Pilato
hue'eguëna sani nëcohuë.

La muerte de Judas

3 Yureca Judas hue'eguë, Jesusre insini senjosi'quëbi Jesús huani sen-
joja'ñete ëñani, Baguëni ai gu'aye yo'ohuë yë'ë caguë, baguë treinta so'coña
plata so'coñare inni, pairi ëjacua, ira ëja bain, bacuana go'yani
4 quëabi:

—Ai gu'aye yo'ohuë yë'ë. Gu'aye yo'oma'iguëni ro zean güesehuë yë'ë, quëabi.

Quëaguëna, bacuabi sehuohuë:

—¿Më'ë queaca ro'taguë, ja'an cocare yëquënani quëaguë raquë'ne? Më'ë se'ga masijë'ën, sehuohuë.

5 Ja'nca sehuojënna, baguë plata so'coña Riusu huë'e ba'iruna ro senjoni jo'cani saji'i. Sani ja'nrëbi, bisimebi baguë ñaje tëcana gueonni, ja'nsi'quëbi huajë gui'ini reani junji'i.

6 Ja'nrëbi, pairi ëja bainbi ba plata curi senjose'ere chiani, sa'ñeña cahuë:

—Yureca, ën curi yua bainguëni huani senjoñe ro'ise'ere sëani, Riusu huë'e gajonguna ayaye porema'iñë cajën,

7 guere yo'oye'ne senni achajën, bacuabi sani, sotoroan re'huacua yija, ja'an casi yijare ba curibi cohuë. Yequë yijaña raisi'cuabi junni huesëtoca, ba yijana bacuare tañu cajën, ba yijare cohuë.

8 Ja'nca ro'tani cojën, ja'an yija yua zie yija hue'yohuë. Hue'yojënna, yure umuguseña tëca ja'nca hue'ejí.

9 Yureca Riusu ira bainguë ba'isi'quë Jeremías hue'eguëbi cocare cani jo'caguëna, bacua yo'ose'e yua ëñe'ru güina'ru baji'i: "Ja'nrëbi ba plata so'coña treinta so'coña Israel bain ro'tani bacua bainguëte ro'iye, ja'an so'coñabi inni,

10 soto re'huacua yijare cohuë. Mai Ëjaguë Riusu yë'ëni ëñose'e'ru güina'ru cohuë" cani jo'case'e baji'i.

Jesús ante Pilato

11 Yureca Jesusbi romano bain ta'yejeiye ëjaguë ba'irute nëcabi. Nëcaguëna, ba ëjaguëbi coca senni achabi:

—¿Më'ë yua judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë'guë? senni achabi.

Senni achaguëna, Jesusbi:

—Ja'nca ba'iguë'ë yë'ë, sehuobi.

12 Pairi ëja bainca, ira bainca baguë gu'aye yo'ose'ere cajënna, gare sehuoye beoye baji'i Jesús.

13 Yureca ja'nca sehuoma'iguëna, Pilatobi baguëni jëja senni achabi:

—Bacuabi më'ëre aireba gu'aye cajënna, ¿më'ë guere yo'oguë achama'iguë'ne? cabi.

14 Caguëna, Jesús yua gare sehuoye beoye nëcabi. Ja'nca nëcaguëna, Pilatobi gue ro'taye beoye ëñabi.

Jesús es sentenciado a muerte

15 Yua ja'an fiesta umuguseña ba'iguëna, Pilatobi si'a tëcahuëan preso zeansi'quë bain sensi'quë te'eguëte etoguë baji'i.

16 Yure tëcahuë, ja'an gu'aye yo'osi'quë Barrabás hue'eguë yua preso zeansi'quë baji'i.

17 Ja'nca ba'iguëna, bain ñë'casi'cua ba'ijënna, Pilatobi bacuani senni achabi:

—¿Jaroguëni tijoni etoye señe'ne mësacua? ¿Barrabasre etoye o Jesús, ba Cristo hue'eguëte etoye señe? senni achabi baguë.

18 Pairi ëjacua yua Jesusre ro bëinjën insijënna, Pilatobi ja'anre masibi. Ja'nca masiguëbi ja'an cocare bainni senni achabi.

19 Yureca baguë jëja ñu'i seihuëte ñu'iguëna, baguë rënjobi baguëna cocare quëago raogo:

—Ba re'o bainguëni gare gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën. Yure ñami ai gu'a ëo caingo ëñahuë. Baguë ba'iyete ëñani ai yo'ohuë yë'ë, quëago raogo.

20 Ja'nrëbi pairi ëjacua, judío bain ira ëjacua, bacuabi bain naconi coca
cajën, Barrabasni etoye senjë'ën. Jesusni huani senjoñe senjë'ën, cajën bainni
cahuë.
21 Cajënna, Pilatobi se'e bacuani senni achabi:
—Ba samucua preso zeansi'cuare ro'tajë'ën. ¿Jaroguëni tijoni etoye'ne yë'ë?
senni achabi.
Senni achaguëna, bacuabi:
—Barrabasni tijoni etojë'ën, cajën sehuohuë.
22 Ja'nca sehuojënna, Pilato yua bacuani senni achabi:
—Ja'nca catoca, ¿ba Jesús, yua Cristo casi'quë, ja'anguëte guere yo'oye'ne
yë'ë? senni achabi.
Senni achaguëna, si'a jubëbi:
—¡Crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën! sehuohuë.
23 Sehuojënna, Pilatobi se'e senni achabi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, ja'nca caye'ne baguëre? ¿Gue gu'a jucha yo'oguë
baquë'ne baguë? senni achabi.
Senni achaguëna, bain jubëbi quë'rë se'e ai güijën sehuohuë:
—¡Baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën! güijën sehuohuë.
24 Ja'nca sehuojënna, Pilatobi se'e sehuoye porema'iñe masibi. Guerra
huëoye se'ga ba'iguëna, bacuani se'e sehuoye jo'cani, ja'nrëbi ocore inni,
baguë ëntë sarare zoani tonguë, bainni cabi:
—Mësacuabi ënquë re'o bainguëni huani senjoñe yëtoca, mësacua se'ga
yo'ojë'ën. Yë'ëca baguë huani senjoñete sehuoma'iñë, cabi.
25 Caguëna, si'a jubë bainbi sehuohuë:
—Baguëni huani senjoñe guanseguëna, yëquëna, yëquëna zin hua'na yuta
raima'icuabi baguëre huani senjoñete Riusuni sehuoja'cua'ë, cajën sehuo-
huë.
26 Ja'nca sehuojënna, Pilatobi Barrabasni tijoni etoni, ja'nrëbi Jesusre
si'nseni, huani senjoñe guansebi.
27 Guanseguëna, Pilato soldado hua'nabi Jesusre Pilato huë'e yijana sani,
bacua soldado gajecua, si'a jubëre choë'ë.
28 Choijënna, bacuabi sani, baguë cañate rutani, ja'nrëbi bajacu can ëja bain
canre inni, baguëna sayahuë.
29 Sayani, miu ma ga'huare tëonni, baguë sinjobëna tëohuë. Ëja bain guanse
tëcabëre'ga inni, baguë jëja ëntë sarana zean güesehuë. Ja'nca yo'oni, ja'nrëbi
baguëna gugurini, baguëni ai jayajën cahuë:
—¡Carajeiye beoye huajëni ba'ijë'ën, judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë!
jayajën cahuë.
30 Ja'nca jayani ja'nrëbi, baguëna go tutuni, ja'nrëbi baguë jëja tëcabëbi
rutani, baguë sinjobëna huaë'ë.
31 Ja'nrëbi, baguëni jayani tëjini, baguë bajacu canre rutani, baguë cañate
baguëna sayani ja'nrëbi, Baguëte crusu sa'cahuëna quenni reoñu cajën sahuë.

Jesús es crucificado

32 Sani, ja'nrëbi Cirene bainguë Simón hue'eguëni tëhuoni rantoni, Jesús
crusu sa'cahuëte cuanni tëoni sajë'ën cajën guansehuë.
33 Guanseni ja'nrëbi, Jesusre sani, Gólgota casiru, sinjo gu'anbë casiru, ja'an
cubëna ti'anhuë.
34 Ti'anni, gu'a jo'cha sënje naconi ja'mese'ere inni, Jesusni rurajënna,
baguë yua ro ne'neni jo'cabi.

35 Ja'nrëbi, baguëte crusu sa'cahuëna quenni reoni, soldado hua'nabi,
Baguë cañate inni baja'cuare masiñu cajën, gata toyasira'carëanre sa'ñeña
ña'goni tonni ëñahuë.
36 Ja'nca ëñani, ja'nrëbi bëani, baguë ba'iyete re'oye ëñañu cajën yo'ohuë.
37 Ja'nrëbi, baguë gu'a jucha yo'ose'ere ro'tani, ën cocare toyani, ba crusuna
së'ohuë: "Ënquë Jesús hue'eguë yua judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë'bi ba'iji"
toyani së'ohuë.
38 Yequëcuare'ga bain huani bonse jiancua samucuare, ja'ancuare'ga Jesús
naconi bacua crusu sa'cahuëanna gueonni retohuë. Yequëre Jesús jëja
ca'ncona reohuë. Yequëre Jesús ari ca'ncona reohuë.
39 Ja'nrëbi, bain hua'na ca'ncorë ganijën saicuabi Jesusni bëinsi ziaña
ëñajën, baguëni bain ëyëjën
40 cahuë:
—Më'ëbi ro ro'tani caguë ba'isi'quë'ë. Riusu uja huë'ere taonni si'ani,
ja'nrëbi samute umuguseña mame huë'e yo'oyë yë'ë casi'quë sëani, yurera'rë
ja'ansi'quë jëajë'ën. Më'ë yua Riusu Zin ba'itoca, crusu sa'cahuëbi gajejë'ën,
bëinjën cahuë.
41 Ja'nca bëinjënna, pairi ëjacua'ga, ira coca ye'yocua, ira ëja bain, bacua
naconi Jesusni jayajën, sa'ñeña cahuë:
42 —Yequëcuabi ai yo'ojënna, bacua jëayete ëñoguë baji'i baguë. Ja'nca
ëñoguëta'an, ja'ansi'quëbi jëaye poremai'te baguë. Baguë yua Israel bain
quë'rë ta'yejeiye ëjaguë banica, yurera'rë baguë crusu sa'cahuëbi tijini
gajeja'guë. Tijini gajetoca, baguëni si'a recoyo ro'tayë mai.
43 Baguë yua Riusuni si'a recoyo ro'tayë yë'ë caguëna, Riusubi yurera'rë
baguëte tëani conja'guë. Yë'ë yua Riusu Zinreba'ë casi'quë sëani, ja'nca
yo'oja'guë Riusu, baguëni ai yëguë ba'itoca, baguëni jayajën, sa'ñeña cahuë.
44 Cajënna, jiancua'ga, baguë naconi retosi'cua, bacua'ga baguëni güina'ru
te'e jayajën cahuë.

Muerte de Jesús

45 Ja'nrëbi mëñereba së'iguëna, si'a re'oto beoru na'i si'abi. Samute hora
ba'iye tëca zijei re'oto se'ga baji'i.
46 Ba'iguëna, ja'nrëbi, ënsëguëbi a las tres'ru së'iguëna, Jesusbi si'a jëja coca
güini achobi:
—Elí, Elí ¿lama sabactani? güini achobi. Bain cocabi cato, Taita Riusu, Taita
Riusu, ¿më'ë queaca ro'taguë, yë'ëre jo'cani senjoguë'ne? güini achobi Jesús.
47 Güini achoguëna, yequëcua baru ba'icuabi achani:
—Mai ira bainguë ba'isi'quë Elíasni choi'te baguë, cahuë.
48 Cani, bacua jubë ba'iguëbi besa sani, can së'ohuëre inni, zoa huansoyo
na'miñona huenni, sënje jo'cha re'cona huahuani saënni, Jesusbi zu'nzuja'guë
caguë, baguë yi'obona ëcoguëna,
49 baguë gajecuabi cahuë:
—Yo'oma'ijë'ën. Yequërë Elíasbi rani, baguëte tijoni gachoma'iguë cajën,
ëjoni ëñañu, cahuë.
50 Cajënna, ja'nrëbi Jesús yua se'e ai jëja güini achoni, ja'nrëbi junni tonbi.
51 Junni tonguëna, ja'ansirën Riusu uja huë'e sa'nahuë retosi canbi samu
të'ntëña ba'iye ja'anse'e yua jobora ye'reni saji'i. Ëmëje'enbi yijacua tëca
ye'reni saji'i. Yija'ga ñu'cueguëna, gatabëanbi joni saji'i.
52 Bain tansiruan'ga a'nqueguëna, Riusu bainreba junni tonni tansi'cuani
huajë hua'nare etobi Riusu.

53 Etoguëna, Jesús go'ya rairën ti'anguëna, bacuabi bacua tansiruanbi etani,
Jerusalén huë'e jobo Riusu cuencuesi jobona sani ba'ijënna, ai jai jubë bainbi
ëñahuë.
54 Ja'nrëbi soldado ëjaguë, baguë naconi ba'ijën Jesusre ëñajën ba'icua,
bacuabi yija ñu'cuese'e, yequë yo'oguë ba'ise'ere'ga ëñani, gue ro'taye beoye
quëquëni cahuë:
—Aito. Ënquëbi Riusu Zinreba baji'i, cahuë.
55 Romi hua'na'ga so'orëbi ëñajën nëcahuë. Jesús naconi Galilea yijabi te'e
raijën, baguëni consi'cua baë'ë.
56 Ja'nca ba'icuare cato, yeco María Magdalena, yeco María, Santiago, José
bacua mamá baco'ë. Yeco, Zebedeo mamacua, bacua mamá baco'ë.

Jesús es sepultado

57 Ja'nrëbi, na'i si'aguëna, Arimatea huë'e jobo bainguë José hue'eguë, ai
bonse baguë, ja'anguëbi ti'anbi. Baguë'ga Jesús bainguë consi'quë baji'i.
58 Ja'anguëbi yua Pilatona sani, Jesús ga'nihuëte senji'i. Senguëna, Pilatobi
baguëna insini saoye guansebi.
59 Guanseguëna, Josebi Jesús ga'nihuëte sani, re'o can pojei canbi ga'nebi.
60 Ga'neni ja'nrëbi. José tanja'ru, gata të'ntëbana mame no'asi goje,
ja'anruna sani, baguëte uanbi. Ja'nca uanni, jai gatabëbi bonani, ba tansi
gojere taunni ta'pini jo'cabi.
61 Ja'nca yo'oguëna, María Magdalena, yeco María naconi baë'ë. Jesús
tansiru ca'ncorëte ëñajën ñuë'ë.

La guardia ante el sepulcro de Jesús

62 Ja'nrëbi yequë umuguse, yo'o yo'oma'i umuguse ja'anrë ba'i umuguse
si'aguëna, pairi ëjacuabi, fariseo bain naconi Pilatona sani,
63 si'a jubëbi baguëni quëahuë:
—Ëjaguë, ba Cristo ro coqueguë casi'quëbi yua huajëguë ba'i umuguseña
ñaca caguë baji'i: "Samute umuguseña bani, go'ya raija'guë'ë yë'ë" caguëna,
baguë case'ere yure ro'tahuë yëquëna.
64 Ja'nca casi'quë ba'iguëna, yure samute umuguseña tëca ba'iguëna,
baguë tansirute re'oye ëñajën cuiraye guansejë'ën. Yequërë baguëte conjën
ba'isi'cuabi baguë ga'nihuëte jianni satoca, "Go'ya raisi'quë'bi" quëani
achoma'iñe. Ja'nca ro coquejën yo'otoca, baguë Cristo ba'iye ro coqueguë
case'e'ru quë'rë ai gu'aye coquejën ba'ire'ahuë maire, Pilatoni cahuë.
65 Cajënna, Pilatobi sehuobi:
—Mësacua yua soldado jubëte bacua sëani, ja'ancuare baguëre tansiruna
sani nëconi, mësacua porese'e ai re'oye ëñajën cuirajën ba'ijë'ën, sehuoguë
cabi.
66 Ja'nca caguëna, bacua yua baguëre tansiruna sani, ba gatabë ta'pisibëte
quëonni së'queni jo'cahuë. Jo'cani, soldado hua'na tansiruna jo'cahuë. Ja'nca
yo'ojënna, jiancuabi ti'añe poremaë'ë.

28

La resurrección de Jesús

1 Ja'nrëbi, judío bain yo'o yo'oma'i umuguse si'aguëna, semana ja'anrë
ba'i umuguse, domingo umugusebi ñatani, María Magdalenabi, yeco María
naconi Jesús tansiruna ëñajën saë'ë.
2 Sani ëñato, yija ai jëja ñu'cuebi. Riusu anje conguëbi guënamë re'otobi gaje
meni, ba gatabëte bonani quëñoni, babëre bëani ñuji'i.

3 Anje ga'nihuë ba'iyete cato, mëjo jue'neñe'ru ëñobi. Baguë cañа yua ai
pojeiyereba ai pojei cañara baji'i.
4 Ja'nca ba'iguëbi gaje raiguëna, soldado hua'na tansirute ëñacuabi ai
quëquëreba quëquëjën to'ntojën, ja'nrëbi junni garasi'cua'ru nëcajën ëñohuë.
5 Ja'nrëbi, Riusu anje conguëbi ba romi hua'nani cabi:
—Mësacua huaji yëma'ijë'ën. Mësacua yua Jesús, ba quenni reosi'quë,
ja'anguëni cu'ejën raisi'cuare masiyë yë'ë.
6 Ënjo'on'ga beoji baguë. Go'ya raji'i. Baguë cani jo'case'e'ru güina'ru ba'iji.
Raijë'ën. Baguë uinsirute ëña rani masijë'ën.
7 Yureca besa sani, baguëte concuani quëajaijë'ën: Ju'insi'quëbi go'ya raji'i
baguë. Go'ya raisi'quëbi yureca Galilea yijana mësacua ru'ru sani, mësacuani
ëjoji. Ja'anruna sani, baguëni tëhuoni ëñajë'ën. Ja'anre quëajaijë'ën. Yë'ë
case'e'ru yo'ojë'ën, cabi.
8 Caguëna, bacuabi ba tansirute jo'cani, besa saë'ë. Huaji yëjën, ja'nrëbi ai
bojoyereba bojojën, Jesusre concuana quëajaiñu cajën, huë'huëjën saë'ë.
9 Ja'nca saijënna, yureca Jesusbi bacuani tëhuoni saludabi. Saludaguëna,
baguë güeoñare gugurini su'ncajën, baguëni ai bojojën baguëni ai yëhuë.
10 Ja'nca yo'ojënna, Jesús yua bacuani yihuoguë cabi:
—Mësacua huaji yëma'ijë'ën. Yë'ë bainrebana sani quëajë'ën: “Galilea,
yijana saijë'ën. Sani yë'ëre tëhuoni ëñaja'cua'ë” quëajë'ën, cabi Jesús.

Lo que contaron los soldados

11 Caguëna, romi hua'nabi quëajën saijënna, ba soldado jubë ba'icuabi huë'e
jobona sani, pairi ëjacuani ba yo'oguë ba'ise'e si'aye quëahuë.
12 Quëajënna, pairi ëjacuabi si'a ira ëjacua naconi ñë'cani, sa'ñeña coca cani,
ja'nrëbi soldado hua'nana ai curire insijën,
13 bacuani yahue yihuojën guansehuë:
—Mësacua yua bainna sani, ñaca quëajë'ën: “Yëquënabi cainjënna, baguëre
concuabi ñamibi ti'anni, baguë ga'nihuëte jianni samate” cajën quëajë'ën.
14 Ja'nca quëajënna, Pilatobi achatoca, yëquënabi baguëni re'o coca cajën,
baguëni bojo güeseyë. Ja'nrëbi mësacuani bëiñe beoye ba'iji, cahuë.
15 Ja'nca cajënna, soldado hua'nabi bacua curire coni, pairi ëja bain guans-
ese'ere'ru coca quëani achohuë. Quëani achojënna, yure umuguseña tëca
judío bainbi ja'an cocare sa'ñeña quëani achojën ba'iyë.

El encargo de Jesús a los discípulos

16 Ja'nrëbi, Jesusre concua, si'a sara bain te'e bainguë, bacuabi Galilea
yijana sani, Jesús quëasi cubëna më'ë.
17 Mëni, ja'nrëbi baguëni ëñani, baguëna gugurini rëanni, baguëni ai yëjën
bojohuë. Bacua jubë ba'icua yequëcuaca baguëni si'a recoyo ro'taye huaji
yëhuë.
18 Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi bacuana cueonni quëabi:
—Taita Riusubi cuencueguëna, guënamë re'oto, yija re'oto, si'aye bani,
Ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iguëbi si'aye baru ba'icuani guanseguë ba'iguë'ë
yë'ë.
19 Ja'nca sëani, mësacua yua si'a jubëan bainna sani, yë'ë bainreba concuare
re'huajë'ën. Ja'nca re'huajën, Taita Riusu, baguë Zin, baguë Espíritu, ja'ancua
ba'iyete ro'tajën, yë'ë bainrebare oco bautizajën ba'ijë'ën.
20 Ja'nca yo'oni, yë'ë yua mësacuani guanseni jo'case'e'ru si'aye güina'ru
ye'yojën ba'ijë'ën, bacua te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'yete. Ja'nca ba'ijënna,

yureca, mësacuare gare jo'caye beoye ba'iguë, ën yija carajeirën tëca mësacua naconi te'e conguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

Riusu cocareba
SAN MARCOS
Toyani jo'case'e

Juan el Bautista en el desierto

1 Yureca, Riusu cocarebare, baguë Zin Jesucristo ën yijana raise'ere toyani
jo'cayë:
2 Riusu ira bainguë raosi'quë, Isaías hue'eguëbi Riusu cocare uti pëbëna
toyani jo'caguëna, ñaca toyase'e baji'i:
Achajë'ën, yureca.
Më'ëre quëaja'guëte ru'ru saohuë, më'ë rai ma'are re'huacaiguëte.
3 Saoguëna, ja'anguëbi yua beo re'otona ti'anni, ñaca quëani achoja'guë'bi:
"Mai Ëjaguë rai ma'are re'huaye'ru re'huajë'ën.
Te'e ruin ma'are yo'ocaijë'ën baguëre" toyani jo'case'e ba'iji.
4 Ja'nca ba'iguëna, yureca Juan Bautizaguëbi beo re'otona ti'anni, bainna
ñaca quëani achobi: "Mësacua ro'tajën ba'ise'e beoru mame re'huani ba'ijën,
bautiza güesejë'ën. Riusubi yë'ë gu'a jucha yo'oguë ba'ise'ere huanë yeni
ro'tama'ija'guë cajën, ja'nca yo'ojë'ën" quëani achoguë baji'i Juan.
5 Ja'nca quëani achoguëna, si'a bainbi baguëni achajaiñu cajën, baguëni
tëhuojaë'ë. Judea yija, Jerusalén huë'e jobo, ja'anruanbi etani, baguëni
tëhuojaë'ë. Tëhuojani, bacua gu'a jucha beorure Riusuni quëajën, Juanni
bautiza güesehuë, Jordán ziayana.
6 Yureca, Juanbi yua camello raña canre ju'iguë, ga'ni tëinme baguë sëri
seihuëte tënji'i. Bu'nsu, o'a baya, baguë aon ja'an baji'i.
7 Ja'nca ba'iguëbi yua bainni ñaca quëani achoguë baji'i:
—Yequëbi, yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëbi yuareba raiye ba'iji. Yë'ë'ru
quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëte sëani, yë'ë'ga gugurini rëanni, baguëni yo'o coñe gare
ti'anma'iguë ba'iyë. Baguë güeon ju'iyete ti'jeye ti'anma'iguë'ë yë'ë, baguëre.
8 Yë'ëbi yua mësacuare ocona bautizaguë'ë. Baguëca yua Riusu Espíritu
naconi mësacuare bautizaja'guë'bi, quëani achoguë baji'i Juan.

Jesús es bautizado

9 Quëani achoguë ba'iguëna, ja'an umuguseñabi Jesusbi Nazaret huë'e jobo,
Galilea yija ba'i jobo, ja'an jobobi sani, Juanna ti'anjani, Jordán ziayana
bautiza güesebi.
10 Bautiza güeseni, ja'nrëbi, guënamë re'otobi a'nqueni saoguëna, Riusu
Espíritubi eta rani, ju'ncubo ba'iye'ru ëñoni, Jesusna gaje meni tuabi.
11 Tuaguëna, ja'nrëbi, guënamë re'otobi ñaca cani achobi:
—Më'ë yua yë'ë Zin ai yësi'quë'ë. Më'ëni ai bojoyë yë'ë, cani achobi.

Jesús es puesto a prueba

12 Cani achoguëna, ja'ansirën, Riusu Espíritubi Jesusre beo re'otona sabi.
13 Saguëna, cuarenta umuguseña barute ba'iguë, airu hua'i hua'na naconi
ba'iguëna, zupai huatibi ti'an rani, Yë'ëna rani conjë'ën, coqueguë choji'i.
Choquëna, conmaji'i. Conma'iguëna, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'nabi
baguëni cuirahuë.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

14 Ja'nrëbi jë'te, Juanni preso zeanni guaorena, Jesusbi Galilea yijana sani,
Riusu cocarebare bainni quëani acho bi'rabi.
15 Ñaca quëani achoguë baji'i:
—Yua'ë. Riusu ba'i jobo ëñoja'ñe yurera ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ja'nca sëani,
mësacua ro'tajën ba'ise'e beoru mame re'huani, Riusu cocarebare achani, si'a
recoñoa ro'tajën ba'ijë'ën, quëani achoguë baji'i.

Jesús llama a cuatro pescadores

16 Ja'nca ba'iguëbi Galilea zitara yëruhuana sani, mejabëbi ganini ëñato,
Simón hue'eguëbi, baguë yo'jeguë Andrés naconi ba'ijën, hua'ire yojën baë'ë,
hua'i yoye ye'yesi'cua sëani.
17 Hua'ire yojënna, Jesusbi bacuani coca caguë choji'i:
—Mësacua yë'ëni te'e conjën raijë'ën. Mësacua yua hua'i yoye ye'yesi'cua
ba'ijënna, bainre yoye mësacuani ye'yoyë yë'ë, caguë choji'i.
18 Caguë choiguëna, bacua yua ja'ansirën bacua hua'i yorëanre gare jo'cani,
Jesusni te'e conjën saë'ë.
19 Saijënna, baguëbi se'erë sani ëñato, Zebedeo mamacua, Santiago
hue'eguë, baguë yo'jeguë Juan naconi baë'ë. Bacua pë'caguë Zebedeo naconi
yogute ba'ijën, bacua hua'i yorëanre ta'nëjën ñuë'ë.
20 Ja'nca ñu'ijënna, Jesusbi bacuani choji'i. Choiguëna, bacuabi yua bacua
pë'caguë Zebedeore jo'cani saë'ë. Yo'o concua naconi yoguna jo'cani, Jesusni
te'e conjën saë'ë.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

21 Sani ja'nrëbi, Capernaum huë'e jobona ti'anhuë. Ti'anrena, ja'nrëbi, yo'o
yo'oma'i umuguse ba'iguëna, Jesusbi bain ñë'ca huë'ena cacani, bainni coca
ye'yo bi'rabi.
22 Ai ta'yejeiye Ëjaguë masiye ye'yoye'ru bacuani ye'yoguëna, bain hua'nabi
ai achajën rën'ë. Bacua ira coca ye'yocua ye'yoye'ru quë'rë ta'yejeiyera
ye'yoguë baji'i Jesús.
23 Ye'yoguë ba'iguëna, yequë bainguë gu'a huati cacasi'quë yua bacua ñë'ca
huë'ere baji'i. Ja'nca ba'iguëbi yua te'e jëana güiguë cabi:
24 —¿Yëquëna ba'iru queaca ro'taguë raquë'ne Jesús Nazareno? Yëquënani
ro huesoni si'aguë raisi'quë'ë më'ë. Më'ëre masiyë yë'ë. Më'ë yua Riusu Zin
Raosi'quëreba ba'iguë'ë, güiguë cabi.
25 Güiguë caguëna, Jesusbi gu'a huatini bëinguë guanseni cabi:
—¡Cama'ijë'ën, huati! ¡Ba bainguëte etani saijë'ën! cabi.
26 Ja'nca caguëna, huatibi ba bainguëte ai jëja hue'nhue yo'oni, ai jëja güiguë,
bainguëte etani jo'cani saji'i.
27 Etani saiguëna, si'a bain hua'nabi quëquësi'cua ba'ijën, sa'ñeña senni
achajën cahuë:
—¿Gue'ne, yureca? ¿Guerebare ye'yoguë'ne baguë? ¡Ai masi Ëjaguëbi rani,
huati hua'ini coca guanseguëna, bacuabi achani yo'oyë! sa'ñeña cajën, ai
ëñajën rëinjën baë'ë.
28 Ja'nrëbi, si'a Galilea yija ca'ncoñana Jesús yo'ose'ere ai quëani achohuë.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

29 Ja'nrëbi, ba ñë'ca huë'ebi etajënna, Jesusbi Simón, Andrés, bacua naconi
bacua huë'ena sani cacabi. Santiago, Juan, bacuabi conjën saë'ë.
30 Cacani ba'ijënna, Simón huago, baguë rënjo pë'cagobi rau jayogo uingona,
Jesusni quëahuë.

31 Quëajënna, baguë yua bago uinruna cacani, bago ëntë sarare zeanni,
bagote huëabi. Huëaguëna, ja'ansirën rau go'yani huajëgo, yua bacuani cuira
bi'rago.

Jesús sana a muchos enfermos

32 Ja'nrëbi na'iguëna, yua ënsëguë ruajaquëna, rau ju'incuare, huati ca-
casi'cuare'ga, si'acuare Jesusna sahuë.
33 Sani, si'a huë'e jobo bainbi ti'anni, baguë anto sa'rore ñë'cani ëjohuë.
34 Ëjojënna, Jesús yua ai jai jubë bain si'a rau ju'incuani huachobi. Gu'a
huati hua'i bain cacasi'cuare'ga guanseni, bacuare etoni saobi. Ja'nca saoni,
huati hua'ibi coca caye yëjënna, ënsebi, baguëte masicuare sëani.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

35 Ja'nrëbi, ñata ñamibi, yuta ënsëguë etama'iguëna, Jesusbi huëni, bain
beoruna sani, Taita Riusu naconi coca uja bi'rabi.
36 Ujaguë ba'iguëna, Simón, yequëcua baguë naconi ba'icuabi Jesusni
cu'ejën saë'ë.
37 Sani, baguëte tinjani, baguëni cahuë:
—Si'a bainbi më'ëni cu'eyë, cahuë.
38 Cajënna, Jesusbi sehuobi:
—Cueñe ba'i huë'e joboñana saiñu. Ja'anruan bainre'ga Riusu cocarebare
quëani achoza caguë, ja'an raisi'quë'ë yë'ë, sehuoguë cabi.
39 Ja'nca cani, si'a Galilea yija ca'ncoñana ganini, bain ñë'ca huë'eñana
cacani, Riusu cocarebare bainni quëani achoguë, gu'a huati hua'ire etoni
bi'rani saoguë baji'i.

Jesús sana a un leproso

40 Ba'iguëna, ja'nrëbi, gu'a ca'mi rau ju'inguëbi Jesusna rani, baguëna
gugurini rëanni, baguëni senreba senji'i:
—Më'ëbi yënica, yë'ë gu'a raure tënoni huachojë'ën, huachoye pore Ëjaguë
sëani, senguë cabi.
41 Ja'nca caguëna, Jesusbi baguëni oiguë bani, baguë ëntë sarare mi'nani,
baguëni pa'roguë cabi:
—Huachoye yëyë. Më'ë yua huajë hua'guë ba'ijë'ën, cabi Jesús.
42 Caguëna, ja'ansirën gu'a ca'mi rau go'yani, yua huajë raji'i.
43 Huajë raiguëna, Jesús yua baguëte sao bi'rani, baguëni si'a jëja coca
yihuoguë cabi:
44 —Achajë'ën. Më'ë huajë raise'ere yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën.
Ëñe se'gare yo'ojë'ën. Më'ë pairina sani, më'ë huajë raise'ere baguëni
ëñojë'ën. Ëñoni, Moisés ira coca guanseguë ba'ise'e'ru, baguë casi jo'ya
hua'guëre inni, më'ë pairina sani, pairibi huani ëocaija'guë caguë, jo'ya
hua'guëre pairina insijë'ën, më'ë yua huajë raisi'quë sëani. Ja'nca yo'otoca,
bain hua'nabi më'ë huajë raise'ere ëñani masiyë, cabi Jesús.
45 Ja'nca cani saoguëna, ba huajë raisi'quëbi ro achani, baguë huajë
raise'ere si'a bainna quëani achojaji'i. Ja'nca quëani achoguëna, Jesusbi,
yua bainbi ëñajënna, huë'e jobona ti'añe poremaji'i. Beo re'otoña se'gare
ba'iguëna, si'aruan ba'icuabi baguëni ëñajën saë'ë.

2

Jesús sana a un paralítico

1 Ja'nrëbi, yequë umuguseña ba'iguëna, Jesús yua Capernaum huë'e jobona
go'ini, baguë huë'ere ba'iguëna, bainbi achahuë.
2 Ja'nca achani, yurera, ai jai jubë bainbi baguë huë'ena ñë'ca rani, huë'e
bu'íye ba'iye sëani, anto sa'ro ba'iruna ti'añe poremaë'ë. Ja'nca ba'ijënna,
Jesusbi Riusu cocarebare bacuani quëani achobi.
3 Quëani achoguëna, yequëcua gajese'gacuabi garasi'quëni camare uin-
guëna, cuanni rahuë.
4 Rani, ai jai jubë bain ba'ijënna, Jesusna cacaye poremajën, huë'e ëmëje'ena
mëani, Jesús ëmëje'en ba'irute goje otani, garasi'quëre camare uinguëna, Jesús
ba'iruna meñe gachohuë.
5 Gachojën, Jesusbi huachoye poreji ro'tajënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani,
bacua recoyo ro'tayete masini, ba garasi'quëni cabi:
—Mami, më'ë gu'a jucha yua gare tënose'e ba'iji, cabi.
6 Caguëna, ira coca ye'yocuabi achajën ñu'ijën, ja'ansi'cua bëinjën ro'tajën
baë'ë:
7 "¿Ba hua'guë queaca ro'taguë, ja'an cocare caguë'ne? Riusu se'gabi bain
juchare tënoñe poreji. Yequëcuabi porema'iñë. Ja'nca sëani, baguë yua tëno
cocare caguë, Riusure ro gu'aye cají" sa'ñeña ro'tajën ñuë'ë.
8 Ro'tajën ñu'ijënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua bëinjën ro'tase'ere
masini, bacuani cabi:
—¿Mësacua guere yo'ojën, ja'nca ro'tajën bëiñe'ne?
9 Bainbi, "Më'ë gu'a jucha yua tënose'e ba'iji" caye poreyë. Ja'nca caye
porecuata'an, "Huëni, më'ë camare inni ganijë'ën" catoca, bacua huachoye
porema'iñete ëñoñë.
10 Ja'nca ba'iyeta'an, yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi bain gu'a
juchare tënoñe pore Ëjaguë'ë. Ja'anre mësacuani ëñoñë yë'ë, cabi.
Cani, ja'nrëbi, garasi'quëni cabi:
11 —Yureca, huëijë'ën. Më'ë camare inni, më'ë huë'ena go'ijë'ën, caguë cayë
yë'ë, cani achobi Jesús.
12 Caguëna, baguë yua ja'ansirën huëni, baguë camare inni saji'i. Ja'nca
saiguëna, si'a bainbi ai ëñajën rëinjën, Riusuni bojoreba bojojën, re'o cocare
baguëni cahuë:
—Yure yo'ose'e'ru maibi gare ëñama'isi'cua'ë, cahuë.

Jesús llama a Leví

13 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi se'e Galilea zitara yëruhuana saji'i. Sani, si'a bain
hua'nabi baguëna ñë'cajënna, bacuare coca yihuobi.
14 Yihuoni tëjini, se'e sani ëñato, Alfeo mamaquë Leví hue'eguëbi impuesto
curi co huë'ere ñuji'i. Ja'nca ñu'iguëna, baguëni:
—Yë'ëni te'e conguë raijë'ën, caguë choji'i.
Caguë choiguëna, Levibi huëni, Jesusni te'e conguë saji'i.
15 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi baguë bain concua naconi Leví huë'ere ba'ijën,
aonre ainjën ñu'ijënna, gu'a bain impuesto curi cocua naconi ai jai jubëbi
Jesusni te'e conjën, aonre aën'ë. Ai jai jubë bainbi baguëni te'e conjën baë'ë.
16 Ba'ijënna, ira coca ye'yocua, fariseo bain naconi, bacuabi ti'anni, Jesusbi
gu'a bain naconi te'e aon ainguëna, ëñahuë. Ja'nca ëñani, Jesús bain concuani
bëinjën cahuë:
—¿Mësacua ëjaguë guere yo'oguë, impuesto curi cocua, gu'a bain, bacua
naconi aon ainguë'ne? cajën bën'ë.
17 Bëinjënna, Jesusbi bacua case'ere achani, bacuani coca sehuobi:

—Huajëjën ba'icuabi ëco yo'oguëte senma'iñë. Rauna ju'incua se'gabi ëco yo'oguëte señë. Yë'ë re'o bainguë'ë cajën ba'itoca, ja'ancuare choiguë raimaë'ë yë'ë. Yë'ë gu'a bainguë'ë cajën ba'itoca, ja'ancuare choiguë raisi'quë'ë yë'ë, sehuoguë cabi Jesús.

La cuestión del ayuno

18 Ja'nrëbi jë'te, Juanre concua, fariseo bainre concua, bacuabi aon aiñe jo'cajënna, yequëcuabi Jesusna sani, coca senni achahuë:

—Juanre concua, fariseo bainre concua, bacuabi aon aiñe jo'cajënna, ¿më'ëre concua guere yo'ojën aon aiñe jo'cama'iñe'ne? senni achahuë.

19 Senni achajënna, Jesús sehuobi:

—Ro huacha ro'tajën ba'iyë mësacua. Huejaja'guëbi fiestare yo'oguëna, ja'anre ro'tajën ba'ijë'ën. Huejaja'guëbi yuta ba'iguëna, baguë bain choisi'cuabi aon aiñe jo'caye gare porema'iñë.

20 Ja'nca porema'ijënna, huejaja'guëre preso zeanni quëñoja'an umuguse ti'anguëna, ja'anrën bacuabi aon aiñe jo'caja'cua'ë, cabi.

21 Cani ja'nrëbi, bacuani yeque ye'yo cocare quëabi:

—Mame canbi ira canna ja'cheye bañë. Ja'nca ja'chetoca, mame canbi guë'nguëguëna, ira canbi quë'rë se'e ye'reni gu'a can'ru ruinji.

22 Bisi ëye jo'cha huajë jo'chare yua ira ga'ni jo'cha corohuëanna ayaye bañë. Ayatoca, huajë jo'chabi ira ga'ni corohuëanre juejueni jañuni sani si'aji. Ga'ni corohuëan'ga gu'a corohuëan'ru ruinji. Huajë bisi ëye jo'cha banica, mame ga'ni jo'cha corohuëanna ayaye ba'iji, cabi Jesús.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

23 Ja'nrëbi, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, Jesusbi baguëte concua naconi trigo aon zio re'otobi ganijën, baguëre concuabi aon za'zaboanre tëa bi'rahuë.

24 Tëa bi'rajënna, fariseo bainbi ëñani, Jesusni bëinjën cahuë:

—Ëñajë'ën. ¿Më'ëre concua guere yo'ojën, aonre tëaye'ne? Yo'o yo'oma'i umuguse sëani, mai ira coca guanseni jo'case'e'ru tin yo'oye porema'iñë, bëinjën cahuë.

25 Cajënna, Jesusbi sehuobi:

—Mai ira coca toyani jo'case'ere ëñajën, ¿David yo'ose'ere cato, ja'an quë'rore mësacua ëñamate'ne? Baguëre concua naconi ganini, aon gu'aguëna,

26 pairi ta'yejeiye ëjaguë Abiatar ba'isirën ba'iguëna, Davidbi Riusu huë'ena cacani, baru ba'i jo'jo aonbëan Riusuna jo'case'ere inni ainguë ba'nji. Pairi bain se'gabi aiñe porejënna, yequëcuabi aiñe porema'iñeta'an, Davidbi inni ainguë, baguëte concuare'ga aonguë ba'nji, sehuoguë cabi Jesús.

27 Cani, bacuani se'e yihuoguë cabi:

—Riusubi ru'ru bainguëte re'huani jo'caguë ba'nji. Ja'nrëbi yo'je, yo'o yo'oma'i umugusere re'huani jo'caguë ba'nji, bain bëa huajëyete. Yo'o yo'oma'i umugusere re'huaguë, bainni ro guanseye ro'tama'iji Riusu.

28 Ja'nca sëani, yë'ë'ga yua Riusu Raosi'quërebabi yua yo'o yo'oma'i umuguse Ëjaguë'ë, cabi.

3

El hombre de la mano tullida

1 Ja'nrëbi se'e, Jesusbi bain ñë'ca huë'ere ba'iguëna, guë'nguësi sara baguëbi baji'i.

2 Ja'nca ba'iguëna, fariseo bainbi yua Jesús huachoja'ye ëñañu cajën, yahue
ro'tajën ëjohuë. Guë'nguësi sara baguëte huachotoca, “Ai gu'aye yo'ohuë
më'ë” cañu, ro'tajën ëjohuë, yo'o yo'oma'i umuguse sëani.
3 Ja'nca ro'tajën ëjojënna, Jesusbi guë'nguësi sara baguëni cabi:
—Huëni raijë'ën. Bain joborana nëca raijë'ën, cabi.
4 Cani ja'nrëbi, baguëbi raiguëna, fariseo bain barute ba'icuani cabi Jesús:
—Mai ira ba'isi coca toyani jo'case'ere ëñato, yo'o yo'oma'i umuguse banica,
¿gue yo'o yo'oye poreye'ne mai? ¿Guere caguë'ne? ¿Bainni coñe o bainni ja'si
yo'oye caguë? ¿Rauna ju'inguëte huachoye o baguëni huesoni si'aye caguë?
bacuani senni achaguë cabi.
Ja'nca senni achaguëna, bacuabi gare sehuoye beoye baë'ë.
5 Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi si'acuare bonëjeiñe ëñaguë bënji'i. Bacua achaye
güejënna, ai sa'ntiguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi guë'nguësi sara baguëni cabi:
—Më'ë ëntë sarare mi'najë'ën, cabi.
Caguëna, baguë yua mi'nani, huajë raji'i.
6 Huajë raiguëna, ja'nrëbi, fariseo bainbi etani, Herodes bainna sani,
bacuani coca senni achahuë:
—¿Queaca Jesusre huani senjoñe'ne mai? senni achahuë.

Mucha gente a la orilla del lago

7 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre concua naconi etani, zitarana saë'ë. Saijënna,
ai jai jubë bain Galileabi raisi'cua yua baguëni achajën be'tejaë'ë.
8 Judea, Jerusalén, Idumea, Jordán ziaya que ca'ncoña, Tiro, Sidón,
ja'anruan bain'ga ai jai jubëbi Jesús yo'ose'ere achani, baguëna ñë'ca raë'ë.
9 Raijënna, baguëre concuani: “Yogute injani, yë'ëre re'huacaijë'ën” cabi.
Bain jubëbi baguëni quëon ëaye ba'ijënna, ba yogute re'huacaiye guansebi.
10 Ai bainre huachosi'quë sëani, si'acua rau ju'incuabi ti'anni, baguëni
pa'roni huajëñu cajën, baguëni quëon ëaye yo'ojën baë'ë.
11 Gu'a huati hua'ibi yua baguëni ëñajën, baguëni gugurini rëanjën, baguëni
güijën cahuë:
—¡Riusu Zinreba'ë më'ë! güijën cahuë.
12 Ja'nca cajënna, Jesusbi bacuani si'a jëja guanseguë, Yë'ë ba'iyete quëani
achoma'ijë'ën, cabi.

Jesús escoge a los doce apóstoles

13 Ja'nrëbi yo'je, Jesusbi cubëna mëni ba'iguë, baguë bain jia'noni cuen-
cueja'cuare choji'i. Choiguëna, baguëna mëni ñë'cahuë.
14 Ñë'cajënna, si'a sara samucuare, baguë naconi conjën ba'icuare, Riusu
cocareba quëani achocuare, ja'ancuare jia'noni cuencuebi.
15 Cuencueni, ju'incuare huacho ëjacua, gu'a huati hua'ire etoni sao ëjacua,
ja'ancuare bacuare cuencueni re'huabi.
16 Ba cuencueni re'huasi'cua yua ñaca hue'ecua baë'ë: Simón caguëni Pedro
hue'yobi.
17 Ja'nrëbi Santiago, ja'nrëbi Santiago yo'jeguë Juan, Zebedeo mamacua
ba'ijënna, jëja bacuare sëani, Boanerges hue'yobi.
18 Ja'nrëbi Andrés, ja'nrëbi Felipe, ja'nrëbi Bartolomé, ja'nrëbi Mateo,
ja'nrëbi Tomás, ja'nrëbi Alfeo mamaquë Santiago, ja'nrëbi Tadeo, ja'nrëbi
Simón ja'an celote jubë ba'iguë,
19 ja'nrëbi Judas Iscariote, Jesusre je'o bacuana insini senjoja'guë,
ja'ancuare cuencueni re'huabi Jesús.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi baguëre concua naconi yequë huë'ena sani ti'anni,
20 ai jai jubë bainbi ñë'ca raijënna, bacua aon aiñe'ga poremaë'ë.
21 Ja'nca porema'ijënna, yequëcuabi, Loco hua'guë'ru ruinguë ba'iji baguë
cajënna, Jesús te'e huë'e bainbi achani, Baguëte zeanni rañu cajën, baguëte
zeanjën saimate.
22 Yequëcua'ga ira coca ye'yocua, Jerusalenbi raisi'cuabi baguëte gu'aye
cahuë:
—Baguë yua gu'a huati ëjaguë Beelzebú hue'eguë, ja'anguë naconi ze-
mosi'quë'bi ba'iji. Ja'nca sëani, Beelzebubi conguëna, gu'a huati hua'ire etoni
saoye poreji, cahuë.
23 Cajënna, ja'nrëbi, Jesús yua bacuare choini, ye'yo cocabi bacuare bëinguë
yihuoguë quëabi:
—¿Mësacua yua zupai huatire concua sa'ñeña etoni saoye poreye ro'taye?
Ja'nca yo'oma'iñë.
24 Te'e jobo bainbi sa'ñeña huatoca, si'acuabi huesëni carajeiyë.
25 Te'e huë'e bainbi sa'ñeña huatoca, si'acuabi huesëni carajeiyë.
26 Ja'nca carajeijënna, güina'ru zupai huatire concuabi sa'ñeña huatoca,
bacua'ga huesëni carajeiyë. Zupai'ga huesëni carajeiji.
27 Yequëcuabi jëja baguë huë'ena jian cacaye yëtoca, ru'ru jëja baguëni preso
hueñe bayë. Baguëte preso huenma'itoca, baguë bonsere jiañe porema'iñë.
Huentoca, baguë bonsere tëani saye poreyë. Güina'ru, Zupaini huentoca,
baguë zeansi'cuare tëani saye poreyë.
28 Mësacuani ganreba yihuoguë cani achoyë yë'ë. Si'a bain gu'a jucha
yo'ojën ba'ise'e, bacua gu'aye cani tonse'e, ja'anre huanë yeye poreji Riusu.
29 Ja'nca huanë yeye poreto'ga, Riusu Espíritute gu'aye cani tontoca, ja'an
gu'a juchare gare huanë yeye beoye ba'iji Riusu. Ja'an gu'a juchare gare
tënoñe beoye ba'iji, cabi Jesús.
30 Bainbi Gu'a huati zemosi'quëbi ba'iji cajënna, ja'nca coca yihuoguë cabi
Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús

31 Ja'nrëbi jë'te, Jesús pë'cago, baguë yo'jecua, bacuabi ti'an rani, hue'se
ca'ncore ëjojën, baguëte choijaijë'ën cani raohuë.
32 Raojënna, bain hua'na Jesús të'ijeiye ñu'icuabi baguëni quëahuë:
—Më'ë mamá, më'ë yo'jecua, bacuabi hue'se ca'ncore ëjojën, më'ëni choiyë,
quëahuë.
33 Quëajënna, Jesús sehuobi:
—¿Yë'ë mamá, yë'ë yo'jecua, jarocua'ne? senni achaguë sehuobi.
34 Ja'nca sehuoni ja'nrëbi, si'acuani bonëjeiñe ëñani, bacuani se'e cabi:
—Yë'ë mamá, yë'ë yo'jecua yua ënjo'on ba'icua'ë.
35 Riusu yëyete yo'ojën ba'icua, ja'ancuani, Yë'ë yo'jeguë, yë'ë yo'jego, yë'ë
mamá, ja'anre bacuani cayë yë'ë, cabi Jesús.

4

La parábola del sembrador

1 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi zitara yëruhuate ba'iguë, bainni coca yihuo
bi'raguëna, ai jai jubë bainbi ñë'ca raë'ë. Ai jai jubë bain sëani, Jesús yua
yoguna cacani bëaguëna, bain jubëbi mejabë yëruhuate achajën ñuë'ë.
2 Achajën ñu'ijënna, Jesusbi ye'yo cocabi bacuani ai yihuoguë quëabi:
3 —Mësacua achajë'ën. Bainguëbi zio yo'oguë saji'i.

4 Sani, yijare re'oye re'huani tëjini, aonra'carëanre mo'gasi yijana yu'yuguë
ganibi. Yu'yuguë ganiguëna, yequëra'carëanbi ma'ana to'inguëna, bi'an
hua'nabi chiani uncueni si'ahuë.
5 Yequëra'carëanbi gata yijana to'inguëna, bean yija ba'iguëna, ai besa ticubi.
6 Ja'nca ticuguëna, ja'nrëbi, ai ja'suye ënsëguëna, sita beo sahua sëani, ticubi
cueneni junji'i.
7 Yequëra'carëanbi miubëna to'inguëna, miubi quë'rë ta'yejeiye irani huean-
guëna, aon quëinmaji'i.
8 Yequëra'carëanbi yua re'oye re'huasi yijana to'inguëna, aonbi irani, jorini,
re'oye quënji'i. Quëinguëbi yequë sahuañabi treintara'carëan quënji'i. Yequë
sahuañabi sesentara'carëan quënji'i. Yequë sahuañabi cienra'carëan quënji'i,
caguë yihuobi Jesús.
9 Yihuoni ja'nrëbi, bacuani se'e cabi:
—Mësacuabi ganjo banica, achani ye'yejë'ën, cabi.

El porqué de las parábolas

10 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi te'e hua'guë ba'iguëna, baguëre concua si'a sara
samucuabi, yequëcua baru ba'icua, bacuabi yua Jesús ye'yo coca te'e ruiñe
quëayete senni achahuë.
11 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Riusubi baguë ba'i jobo ba'iyete mësacuani te'e ruiñe quëani, baru ba'i
yahuese'ere mësacuani te'e ruiñe masi güeseji. Yequëcuareta'an, banji. Baguë
bain jubë beocuare sëani, ye'yo coca se'gabi bacuani beoru quëani achoyë,
ñaca toyani jo'case'e'ru ba'ija'ye:
12 Ñaco bacuata'an, ëñani ye'yema'ija'bë caguë, ganjo bacuata'an,
achani ye'yema'ija'bë caguë, bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e yua mame
re'huama'ija'bë caguë, ye'yo coca se'gabi bacuani quëaji Riusu, caguë
sehuobi Jesús.

Jesús explica la parábola del sembrador

13 Caguë sehuoni, ja'nrëbi ba ye'yo cocare bacuani te'e ruiñe quëabi:
—¿Mësacua yua yë'ë ye'yo coca case'ere achamate? Ja'nca achama'itoca,
¿mësacua yua si'a ye'yo cocare queaca achaye poreye'ne?
14 Aonra'carëan yu'yusi'quë yua Riusu cocareba quëani achoguë'ru ba'iji.
15 Quëani achoguëna, yequëcuabi achajën, aonra'carëan ma'ana to'inse'e'ru
ba'iyë. Riusu cocarebare achajënna, ja'nrëbi jë'te, zupai huatibi rani, ba
cocareba bacua recoñoana re'huase'ere quë'ñeni si'aji.
16 Yequëcuabi achajën, aonra'carëan gata yijana to'inse'e'ru ba'iyë. Riusu
cocarebare achani bojojën,
17 sita saima'iñe'ru ba'ijën, ja'nji recoñoa bacuabi zoe beoye recoyo
ro'tama'iñë. Yequëcuabi je'o ëñajën, hui'ya yo'ojënna, bacua yua Riusu co-
careba ro'ire ai yo'ojën, ba cocare recoyo ro'taye jo'cayë.
18 Yequëcuabi achajën, aonra'carëan miubëna to'inse'e'ru ba'iyë.
19 Riusu cocarebare achajën ba'icuata'an, ën yija bonsere ba ëaye ro'tajën,
ro coquesi'cua ruiñë. Bonse se'ga si'ayete bani bojoza ro'tajën, aonra'carëan
huenni si'ase'e'ru Riusu cocarebare recoyo ro'taye gare jo'cayë. Ja'nca
jo'cajën, re'o yo'o yo'oye ëñomajën ba'iyë.
20 Yequëcuabi achajën, aonra'carëan re'oye re'huasi yijana to'inse'e'ru
ba'iyë. Riusu cocarebare achani, recoyona re'huani, re'o yo'o yo'oye ai
ta'yejeiye ëñojën ba'iyë. Yequëcua yua treintara'carëan quëiñe'ru ba'iyë.
Yequëcua yua sesentara'carëan quëiñe'ru ba'iyë. Yequëcua yua cienra'carëan
quëiñe'ru ba'iyë, cabi Jesús.

La parábola de la lámpara

21 Cani ja'nrëbi, yeque cocare bacuani yihuoguë cabi:
—Majahuëte zëonto, ¿ro gajongu sa'nahuëna meñe jaoni ta'piye? ¿o cama yijacuana nëcoye? Bañë. Si'aruanna miaja'guë cajën, ëmëna reoyë.
22 Ja'nca ba'iye'ru ba'iguëna, bainbi bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere yahueye yëcuareta'an, Riusubi si'aye ëñoni, si'acuani masi güeseji.
23 Mësacua yua ganjo banica, achani ye'yejë'ën, yihuoguë cabi.
24 Cani ja'nrëbi, yeque cocare bacuani yihuoguë cabi:
—Mësacua yua ye'yo cocare ëñare bajën, achajën ba'ijë'ën. Mësacua yua bainna cuencueni insijën ba'iye'ru, Riusubi güina'ru mësacuana cuencueni inisji. Mësacua yua baguë cocarebare te'e ruiñe achajën ba'itoca, mësacuana quë'rë se'e ai ta'yejeiye insireba insiji Riusu.
25 Mësacuabi ai batoca, quë'rë ta'yejeiye mësacuana insise'e ba'ija'guë'bi. Ai ba'iye beotoca, mësacua baye choa ma'carë se'ga batoca, beoru quë'ñeni tëase'e ba'ija'guë'bi, yihuoguë cabi Jesús.

La parábola de la semilla que crece

26 Cani ja'nrëbi, yeque cocare bacuani yihuoguë cani achobi:
—¿Riusu ba'i jobo queaca ba'iguë'ne? Aonra'carë yijana tanse'e'ru ba'iji.
27 Bainguëbi yijana tanni, ja'nrëbi yequë umuguseña canni ñataguëna, aonra'carëbi ticuni iraji. ¿Queaca jojoni ticuguë'ne? sento, huesëji.
28 Yijana tanse'e yua ja'anse'ebi jojoni iraji. Ru'ru, ticu se'gabi jojoni irani, ja'nrëbi aon za'zabo quëinji. Quënni, ja'nrëbi yo'je, za'zabobi yayuni ya'jiji.
29 Ya'jiguëna, aon tëa umuguse ti'anguëna, aonre tëajën saiyë, yihuoguë cabi Jesús.

La parábola de la semilla de mostaza

30 Cani ja'nrëbi, yeque cocare bacuani yihuoguë cani achobi:
—¿Riusu ba'i jobo queaca ba'iguë'ne? ¿Que ye'yo cocare quëaye'ne?
31 Mostazara'carë ai zinra'carë, ja'an'ru ba'iji. Si'ara'carëan'ru quë'rë zinra'carë ba'iguëta'an,
32 yijana tanse'ebi irani yua si'a sunquiñëa'ru quë'rë jai sunquiñë irani, jai cabëan quënquëna, bi'an hua'nabi ba sunquiñë sësëyena ziaroan suani, bëa huajëye poreyë, yihuoguë cabi Jesús.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

33 Ja'nca ye'yoguë, ye'yo coca se'gare ye'yoguë, Riusu cocarebare bainni ye'yoguë, bacua achaye porese'e'ru yihuoguë quëabi.
34 Bainre ye'yoguë, ye'yo coca se'gare quëabi. Baguëre concuare ye'yoguë, si'aye te'e ruiñera quëani yihuobi.

Jesús calma el viento y las olas

35 Yihuoni, ja'nrëbi na'iguëna, baguëre concuani:
—Zitara que të'huina je'eñu, cabi.
36 Caguëna, bacuabi bain jubëte jo'cani, Jesusre, ba yogute ñu'iguëna, sahuë. Yequë bainbi bacua yoguanbi te'e conni saë'ë.
37 Jesusre sajënna, ja'nrëbi ai jëja tutu raguëna, të'a yua huëni, oco yua yoguna cacaguëna, oco bu'i bi'rabi.
38 Ja'nca ba'iguëna, Jesús yua yogu sëri seihuëte ba'iguë, sinjo tëobëna tëoni cainguë unji'i. Cainguëna, baguëte sëtoni cahuë:
—¡Ëjaguë! ¿Më'ë guere yo'oguë, mai huesëni si'ayete ëñama'iguë'ne? huaji yëjën cahuë.

39 Cajënna, Jesusbi sëta rani, huëni, tutu can jëjoni saoni, zitarana
guanseguë cabi:
—¡Ja'anse'e guajë'ën! ¡Ja'anse'e carajeijë'ën! cabi.
Caguëna, tutu'ga, zitara'ga, ja'anse'ebi carajaji'i. Gue tutuye beoye baji'i.
40 Ja'nca ba'iguëna, Jesusbi baguëre concuani cabi:
—¿Mësacua guere yo'ojën, yë'ëni si'a recoyo ro'tamajën, ro quëquëjën
ba'iye'ne? cabi.
41 Caguëna, ba hua'nabi ai huaji yëjën, ai ëñajën rëinjën, sa'ñeña cahuë:
—¿Yua queaca ba'iguë'ne ba hua'guë? Baguëbi guanseguëna, tutu'ga, jai
zitara'ga, ja'anse'ebi achani, Jaë'ë cani carajaji'i, cahuë.

5

El endemoniado de Gerasa

1 Ja'nrëbi, zitarate je'enni, Gerasa yijana ti'anhuë.
2 Ti'anni, Jesusbi mëi bi'raguëna, yua gu'a huati cacasi'quëbi bain tansi
re'ohuëbi etani, tëhuo raji'i.
3 Ja'anguë yua bain tansi re'ohuëte ba'iguëna, yequëcuabi que maca'ga,
guëname'ga baguëni preso zeanni tayoñu cajën yo'ocuata'an, jëja beohuë.
4 Baguëni preso zeansi'cuabi guënameñabi baguë guëoña, baguë ëntë
saraña, baguëni ai re'oye huento'ga, baguë yua ro tëteni si'aye se'ga yo'oguë
baji'i. Ja'ansi'quë yua baguë ëntë sarañabi ra'nteni tëteni, ja'nrëbi gatabi
hua'huani guënameare jë'yeni si'aguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, baguëni zeanni
hueñe porecuabi beohuë.
5 Baguë yua umugusebi, ñamibi bain tansirute ba'iguë, cu re'otore ba'iguë,
si'a jëja güiguë, gatabi ja'ansi'quë huaiguë, ja'si yo'oguë baji'i.
6 Ja'nca ba'iguëbi Jesusni, so'orëbi raiguëna, ëñani, baguëna ai jëja huë'huëni
tëhuoni, baguëna gugurini rëanni,
7 baguëni cabi:
—¿Më'ë guere ro'taguë, yë'ë ba'iruna raquë'ne, Jesús? Më'ë yua ba
ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu Zin'ë. Riusubi ëñaguëna, më'ëni senreba señë
yë'ë: Yë'ëni ai yo'o güesema'ijë'ën, señë, güiguë cabi baguë.
8 Jesús yua ën coca:
—Etani saijë'ën, gu'aye yo'o huati, ja'anre casi'quë sëani, ai jëja güiguë cabi
baguë.
9 Caguëna, Jesusbi baguëni senni achabi:
—¿Më'ë gue mami hue'eguë'ne? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Jai Jubë hue'eyë, jai jubë huati hua'i ba'icua sëani, sehuobi baguë.
10 Sehuoni ja'nrëbi, Jesusni senreba senji'i:
—Yëquëna huati jubëte ën yijabi gare etoni saoma'ijë'ën, senguë baji'i.
11 Senguë ba'iguëna, cuchi jubë ai jai jubëbi cueñe ba'i cubë jabate ba'ijën,
bacua aonre cu'ejën, aonre ainjën baë'ë.
12 Ba'ijënna, huati hua'ibi Jesusni senni achahuë:
—Ja'an cuchi hua'nana yëquënate saojë'ën. Ba hua'nana cacaye yëyë, senni
achahuë.
13 Ja'nca senni achajënna, Jesusbi Saijë'ën cabi. Caguëna, huati hua'ibi
ba bainguëte jo'cani, cuchi hua'nana sani cacahuë. Cacani ba'ijënna, samu
mil cuchi hua'na ba'iye'ru ba'ijën, ja'ansi'cua yua rëi të'ntëbana huë'huëni,
zitarana tonni runi huesëhuë.

14 Runi huesërena, cuchi cuiracuabi ai quëquëni, ja'nrëbi huë'e jobo, huë'e
jobo ca'ncoña, ja'anruan bainna sani quëamate. Quëajënna, bainbi ëñajën
raë'ë.
15 Jesús ba'iruna rani ëñato, huati hua'i basi'quë yua caña sayasi'quëbi te'e
ruiñe ro'taguë ñuji'i. Ja'nca ñu'iguëna, bacuabi ai huaji yëjën ëñahuë.
16 Ëñajënna, baru bain ëñasi'cuabi huati hua'i etosi cocare, cuchi hua'na
huesësi cocare quëani achohuë.
17 Quëani achojënna, Jesusni bacua yijabi gare saiye guansehuë.
18 Guansejënna, ja'nrëbi, Jesusbi baguë yoguna cacaguëna, huati hua'i
etosi'quëbi Jesusni, Më'ë naconi te'e saza caguëna,
19 Jesusbi ënseni, baguëni yihuoguë cabi:
—Më'ë huë'ena go'ijë'ën. Më'ë bainni yë'ë conse'e, yë'ë oiguë base'e, ja'anre
quëani achojë'ën. Yë'ë ta'yejeiye Ëjaguëbi yë'ëni ai re'oye conbi caguë, bacuani
quëani achojaijë'ën, yihuoguë cabi Jesús.
20 Caguëna, baguë yua sani, si'a bain Decapolis huë'e joboña ba'icuare Jesús
conguë ba'ise'e si'aye quëani achobi. Quëani achoguëna, bain hua'na si'acuabi
ai achajën rën'ë.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

21 Ja'nrëbi, Jesús yua yogubi jenni go'iguëna, ai jai jubë bainbi zitara
yëruhuana ti'anni, baguëni tëhuo raë'ë. Tëhuo raijënna, baguë yua ba yëruhuate
ba'iguëna,
22 bain ñë'ca huë'e ëjaguë Jairo hue'eguëbi raji'i. Rani, Jesusni ëñani, baguë
guëon na'mina gugurini rëanni,
23 baguëni senreba senji'i:
—Yë'ë zin hua'gobi ai ju'in hua'go ba'igona, raijë'ën. Më'ë ëntë sarañare
bagona pa'roni huachojë'ën. Huajë raija'go caguë, bagote conjë'ën, senreba
senji'i.
24 Senguëna, Jesusbi baguë naconi saji'i. Saiguëna, ai jai jubë bainbi
baguëni be'tejën, ai quëon ëaye yo'ohuë.
25 Ja'nca yo'ojënna, u'chu rau ju'ingobi, si'a sara samu tëcahuëan ju'in hua'go
ba'igobi bain jubë naconi ba'igo, Jesusni be'tego baco'ë.
26 Ba hua'go yua ai ëco yo'ocuana saisi'cobi ai yo'ogo, bago curire bacuana
ro'igo si'agoca gare huajë raima'igo, quë'rë ju'in hua'go runco'ë.
27 Ja'nca ba'igobi Jesús ba'iyete achani, Jesusna sani, yurera bain jubë
naconi baguë yo'jeja'an sani, baguë canre pa'rogo.
28 Baguë can se'gare pa'roni huajëza cago yo'ogo.
29 Ja'nca pa'rogona, ja'ansirën u'chu rau tëcabi. Tëcaguëna, Yë'ëre rau tëcaye
huanoji ro'tago.
30 Ro'tagona, Jesús yua baguë ta'yejeiye poreyebi huachoye huanoguëna,
bain jubë ba'iguëbi go'iye bonëni, bainni ëñani:
—¿Nebi yë'ë can pa'roye'ne? senni achabi.
31 Senni achaguëna, baguëre concuabi baguëni cahuë:
—Ëñajë'ën, Ëjaguë. Bainbi më'ëna ai quëonjënna, ¿më'ë guere ro'taguë, më'ë
can pa'rosi'cuare cu'eguë'ne? cahuë.
32 Cajënna, Jesús yua si'a bainna bonëjeiñe ëñaguë, baguëni pa'rosi'core
cu'ebi.
33 Cu'eguëna, ba hua'go yua ai huaji yëgo to'ntogobi baguëna gugurini
rëanni, bago yo'ose'e si'aye quëago.
34 Quëagona, baguë yua bagoni yihuoguë cabi:

—Mami, më'ëbi yë'ëni si'a recoyo ro'tasi'co sëani, huajë raë'ë më'ë. Ja'nca huajë raisi'co yua bojogo saijë'ën. Më'ë raure senjosi'cobi huajë hua'go ba'ijë'ën, yihuoguë cabi.

35 Ja'nrëbi, Jesús yuta coca cani tëjima'iguëna, ñë'ca huë'e ëjaguë quë'robi Jaironi coca quëacuabi ti'anhuë. Ja'nca ti'ancuabi:

—Më'ë zin hua'gobi junni huesëgo. Ja'nca sëani, mai Ëjaguëte choima'ijë'ën, cahuë.

36 Cajënna, Jesús yua bacua quëase'ere ro achani, ñë'ca huë'e ëjaguëni yihuoguë cabi:

—Huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Yë'ëni si'a recoyo ro'taye se'ga ba'ijë'ën, cabi.

37 Ja'nca cani, bain jubëbi baguë naconi sai ëaye ba'ijënna, ënsebi Jesús. Pedro, Santiago, Santiago yo'jeguë Juan, bacua se'gare sabi.

38 Sani, ñë'ca huë'e ëjaguë quë'rona ti'anni ëñato, bain hua'nabi ota oijën, hui'ya güijën, ai gu'aye achohuë.

39 Ja'nca yo'ojënna, Jesusbi cacani, bacuani cabi:

—¿Mësacua guere ro'tajën, ro ota oijën güiye'ne? Zin hua'gobi ju'inmaco'ë. Cainsi hua'go se'ga ba'igo, cabi.

40 Caguëna, bacuabi baguëni ai jayajën chohuë. Ja'nca chojënna, Jesusbi si'a hua'nare etoni saobi. Saoni ja'nrëbi, ba zin hua'go pë'caguë, pë'cago, baguë naconi raisi'cua, ja'ancua se'gare sani, zin hua'go uinruna cacahuë.

41 Cacani, baguëbi yua bago ëntë sarare zeanni, bagoni:

—Talita, cumi, cabi. Bain cocabi cato, "Huëijë'ën, mami, cayë" cabi.

42 Caguëna, ja'ansirën, zin hua'go si'a sara samu tëcahuëan ba'igobi sëtani huëni, gani bi'rago. Gani bi'ragona, bain hua'nabi ai ëñajën rën'ë.

43 Ëñajën rëinjënna, Jesús yua bacuani si'a jëja guanseguë, Yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën cabi. Cani ja'nrëbi, bagote aon cuiraye guansebi.

6

Jesús en Nazaret

1 Ja'nrëbi, Jesús yua barubi sani, baguëre concuabi conjënna, baguë yijana gojí'i.

2 Go'ini, ti'anni, yo'o yo'oma'i umugusebi bain ñë'ca huë'ena sani, bainni coca yihuo bi'rabi. Yihuo bi'raguëna, ai jai jubë bainbi ai achajën rëinjën, sa'ñeña coca cahuë:

—¿Baguë coca ye'yose'e queaca ye'yeni masiguë'ne baguë? Ai masi ëjaguëbi ye'yoguëna, ¿nebi baguëni ye'yore'ne? Baguë ta'yejeiye masiguë ëñoguëna, ¿nebi baguëte coñe'ne?

3 Ro bainguë se'ga ba'iguëbi ro María mamaquë'bi ba'iji. Baguë yo'jecua Santiago, José, Judas, Simón, baguë romi yo'jecua'ga, si'acuabi ënjo'on bain, mai naconi ba'icua'ë, cahuë.

Ja'nca cajën, baguë cocare achaye güejën, baguëte te'e ruiñe ëñamajën baë'ë.

4 Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi bacuani cabi:

—Riusu bain raosi'cua banica, si'acuabi bacuani te'e ruiñe ëñajën bojoyë. Bacua te'e huë'e bain, bacua se'gabi bacuani gu'aye ro'tajën, bacuani te'e ruiñe ëñamajën ba'iyë, cabi.

5 Ja'nca caguë, yua baguë ta'yejeiye masiye baru bainni masi güeseye gare poremaji'i. Rau ju'in hua'na, te'e hua'na se'gare baguë ëntë sarañabi pa'roni huachobi.

6 Baru bainbi yua baguëni recoyo ro'taye güecua sëani, ja'an se'gare yo'oye
poreguë, gue ro'taye beoye bacuani ëñabi. Ja'nrëbi jë'te, yequë huë'e joboña
cueñe ba'iguëna, baguë yua baruanna sani, bainni coca yihuobi.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

7 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre concuare si'a sara samucuare choini, bacuani
cabi:
—Mësacua yua huati hua'ire etoye porecuabi saijë'ën caguë, bacuare samu
baincua jubëanre cuencueni, tinruanna saicuare re'huabi.
8 Ja'nca re'huani, bacuani coca yihuoguë cabi:
—Mësacua yua bonsere sama'ijë'ën. Bonse turubë, aon, curi, ja'anre
sama'ijë'ën. Mësacua ro'ojën sai turubëan se'gare sajë'ën.
9 Guëon ju'i pe'perëanre ju'ijë'ën. Te'e ëntë sara can ju'ijë'ën. Samu caña
sama'ijë'ën.
10 Mësacua yua huë'e jobona ti'anni, ba huë'e jobobi saiye tëca te'e huë'e
se'gare ba'ijë'ën.
11 Yequërë baru bainbi mësacuani bojomajën, mësacua coca quëani achoyete
achaye güejën ba'itoca, barubi quëñëni saijë'ën. Saijën, bacuabi ëñajënna,
mësacua guëon ba'i ya'ore cue'nconi tonjë'ën. Ja'nca yo'otoca, bacuabi bacua
gu'a jucha yo'ose'ere masiyë. Ja'nca yo'ocua banica, Sodoma, Gomorra,
ja'anruan bain bënni senjoja'ñe'ru, bacua yua quë'rë ta'yejeiye bënni sen-
josi'cua ba'ija'cua'ë, yihuoguë cabi Jesús.
12 Ja'nca caguëna, bacuabi sani, Riusu cocare bainni quëani achohuë:
—Mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere beorure jo'cani, mame recoyo
re'huani ba'ijë'ën, quëani achojën saë'ë.
13 Ja'nca quëani achojën, gu'a huati hua'ire ai ta'yejeiye etoni saojën, olivo
hui'yabebi jañuni tonjën, rau ju'incua ai ta'yejeiye huachojën baë'ë.

La muerte de Juan el Bautista

14 Ja'nca yo'ojënna, bain ta'yejeiye ëjaguë Herodes hue'eguëbi achabi. Si'a
bainbi Jesús yo'oye porese'ere achani masihuë. Herodesbi ja'anre achani,
coca cabi:
—Juan Bautizaguë'bi ba'iji baguë. Junni huesësi'quëta'an, baguë yua go'ya
raimaquë. Ja'nca go'ya raiguëbi baguë ta'yejeiye masini ëñoñe poreji, cabi.
15 Caguëna, yequëcuabi:
—Riusu ira bainguë raosi'quë Elías'bi ba'iji, cahuë.
Cajënna, yequëcuabi:
—Banji. Yequë'bi. Riusu ira bain raosi'cua ba'icua, te'eguëbi ba'iji, cahuë.
16 Cajënna, Herodesbi achani cabi:
—Banji. Juan'bi ba'iji. Baguë sinjobëte tëyoye guansehuë yë'ë.
Guanseguëna, yurera go'ya raji'i baguë, cabi.
17 Herodes yua ru'ru Juanre preso zeanni, ya'o huë'ena guaoye guansebi.
Herodías ro'ina ja'nca yo'obi. Ja'ango yua Herodes yo'jeguë Felipe rënjo
ba'isi'cobi ba'igona, Herodes yua bagote tëani babi.
18 Tëani baguëna, Juanbi baguëni bëinguë cabi:
—Më'ë yo'jeguë rënjore sëani, bagote tëani baye porema'iñë më'ë, cabi.
19 Caguëna, Herodíasbi yua Juanni bëingo, Baguëni huani senjoza
cagoreta'an, Herodesbi ënsebi.
20 Juan ba'iyete ëñani, re'o bainguë, jucha beo hua'guë ba'iguëna,
Herodesbi ja'anre masiguë, bagote ënsebi. Juanbi Riusu cocare quëani
achoguëna, Herodesbi ro huesë ëaye achaguëta'an, baguëni bojoguë achabi.

21 Ja'nca bagote ënseguëna, jë'te ba'iguëna, Herodíasbi Juanni huani senjoñe
poreyete ro'tago. Herodes të'ya raisi tëcahuë'ru ba'iye ti'anguëna, Fiestare
yo'oza caguë, baguë yo'je ëjacua, baguë soldado ëjacua, Galilea ëjacua, bacuare
choini, aon fiestare yo'obi.
22 Ja'nca yo'oguëna, Herodías mamaco, romi zingobi fiesta yo'oruna cacani
pairagona, Herodes, baguë choisi'cua naconi, bacuabi bagoni ai ëa ëñani
bojohuë. Pairani tëjigona, Herodes yua bagoni cabi:
—Më'ëbi gue gu'a ma'carëanre sentoca, më'ëna ro insiyë yë'ë.
23 Ro coquema'iñë yë'ë. Më'ëbi yëtoca, yë'ë guanse jobore cuencueni, jobo
ba'iye tëca më'ëna ro insiyë yë'ë, cabi.
24 Caguëna, bagobi etani, bago pë'cagoni senni achago:
—Mamá, ¿guere señe'ne yë'ë? senni achago.
Senni achagona, Herodíasbi sehuogo:
—Juan Bautizaguë sinjobëte senjë'ën, sehuogo.
25 Ja'nca sehuogona, ba romi zingobi ja'ansirën Herodesna go'ini, baguëni
sengo quëago:
—Juan Bautizaguë sinjobëte tëyojë'ën. Tëyoni ja'nrëbi, guëna re'ahuana
tëoni, yurera'rë yë'ëna rani ëñojë'ën, cago sengo bago.
26 Ja'nca sengona, Herodesbi ai sa'nti hua'guë runji'i. Ja'nca ruinguëta'an,
baguë ganreba case'e'ru tin yo'oye yëmaji'i, baguë gajecua achasi'cuare sëani.
27 Ja'nca ba'iguëna, Herodes yua ja'ansirën soldadote choini, Juan sinjobëte
tëyoni rajë'ën caguë guansebi.
28 Guanseguëna, soldadobi ya'o huë'ena sani, Juan sinjobëte tëyoni, guëna
re'ahuana tëoni, Herodesna rani jo'cabi. Jo'caguëna, Herodes yua ba romi
zingona insiguëna, bago'ga sani, bago pë'cagona jo'cajaco'ë.
29 Jo'cagona, ja'nrëbi, Juanre consi'cuabi baguë huani senjose'ere achani,
baguë ga'nihuëte injën raë'ë. Rani, baguë ga'nihuëte sani tanhuë.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

30 Ja'nrëbi jë'te, Jesús bain cuencueni saosi'cuabi se'e baguëna ñë'ca rani,
bacua yo'ojën ba'ise'e, bacua ye'yojën ba'ise'e si'aye baguëni quëani achohuë.
31 Quëani achojënna, Jesusbi bacuani cabi:
—Re'oji. Yureca raijë'ën. Bain beoruna sani, bëani huajëñu, cabi.
Ai jai jubë bainbi ëñajën, raijën ba'ijënna, Bacuare conñu cajën yo'ojën,
bacuabi yuta bacua aon aiñe poremaë'ë. Ja'nca sëani, Jesusbi bëani huajë
cocare bacuani cabi.
32 Cani, bacua se'gare sabi. Sani, yoguna cacani, bain beo re'otona saë'ë.
33 Saijënna, ai jai jubë bainbi bacuare ëñani, Jesusre masini, bacua
saija'runa ma'abi ru'ru sani ti'anhuë. Si'a joboña bainbi sani, baruna ti'anni
ëjohuë.
34 Ëjojënna, ja'nrëbi, Jesusbi ti'anni, yogubi etani mëni, ai jai jubë bain
raisi'cuani ëñabi. Ja'nca ëñani, bacuare ai oire babi. Oveja hua'na cuiraguë
beocua'ru ba'iye ëñoñë bacua caguë, bacuani ai ba'iye coca yihuo bi'rabi.
35 Yihuoni na'ijaiguëna, baguëre concuabi rani, baguëni coca cahuë:
—Yua na'iji. Ën re'oto yua bain beo re'oto sëani,
36 bainre go'i güesejë'ën. Bacua yua cueñe ba'i huë'e jo'borëanna sani, bacua
cainruan, bacua aon aiñe, ja'anre cu'eja'bë caguë, bacuare go'i güesejë'ën.
Aon beocua'ë bacua, cahuë.
37 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua se'gabi bacua aonre aonjë'ën, sehuobi.
Sehuoguëna, bacua senni achahuë:

—¿Yua yëquëna sani, samu cien denario so'coña ro'iye aonre coni rani bacuani aoñe yëguë më'ë? senni achahuë.
38 Senni achajënna, Jesusbi sehuoguë senni achabi:
—¿Mësacua jo'jo aonbëan quejeibëan baye'ne? Sani ëñajë'ën, cabi.
Caguëna, sani ëñani rani quëahuë:
—Te'e ëntë sarabëanre bayë. Samu ziaya hua'ire'ga bayë yëquëna, quëahuë.
39 Quëajënna, Jesusbi si'a bainni guanseguë cabi:
—Mësacua yua jubëan ñë'cani, re'o tayahuëanna bëani huajëjë'ën, cabi.
40 Caguëna, yequëcua cien ba'icua'ru ba'iye, yequëcua cincuenta ba'icua'ru ba'iye, jubëan ñë'cani bëahuë.
41 Bëajënna, ja'nrëbi, Jesús yua ba te'e ëntë sara jo'jo aonbëanre, ba samu ziaya hua'ire inni, mëiñe ëñani, Riusuni bojoguë, Surupa cabi. Cani, aonbëanre jë'yeni, baguëre concuana insibi, bainni aoñete. Insini, güina'ru, ba samu ziaya hua'ire inni jë'yebi, si'a hua'na aiñete.
42 Ja'nca jë'yeni aonni, si'a hua'nabi anni yajihuë.
43 Anni yajirena, ja'nrëbi, Jesusre concuabi ba aon anni jëhuasi mi'chirëanre chiani, ziaya hua'i mi'chirëanre chiani, si'a sara samu jë'eñana bu'iye ayahuë.
44 Ba aon ainsi'cua, ëmëcua se'gare cuencueto, cinco mil baë'ë.

Jesús camina sobre el agua

45 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi baguëre concuani guanseguë cabi:
—Mësacua yua yoguna cacani, Betsaida huë'e jobona je'enni, ru'ru saijë'ën. Yë'ëbi yua bainre bacua huë'eñana go'i güeseyë, guanseguë cabi.
46 Caguëna, baguëre concuabi saë'ë. Saijënna, baguë yua bainre go'i güeseni, ja'nrëbi cubëna mëni, Riusu naconi ujabi.
47 Ujaguë na'iguëna, ñami ti'anguëna, Jesusbi cubëte te'e hua'guë ba'iguëna, baguëre concuabi jobo zitarate ba'ijën, go'iye tutuguëna, ai jëja ro'ajën, ro guajahuë.
48 Guajajën ñatajaijënna, ñata ñami ba'iguëna, Jesusbi ëñani, bacua ba'iru tëca zitara canja'an ganiguë raji'i. Rani, bacuare tayojeiye saiye'ru ëñoguëna,
49 bacuabi ëñani, Huatibi raiji ro'tajën,
50 ai quëquëreba quëquëjën, ai jëja güihuë. Güijënna, Jesusbi bacuani cabi:
—¡Mësacua jëja recoyo bajë'ën! ¡Yë'ë'ë! ¡Quëquëye beoye ba'ijë'ën! cabi.
51 Cani ja'nrëbi, bacua yoguna cacaguëna, tutubi carajaji'i. Carajaquëna, bacuabi gue ro'taye beoye ai ëñajën rën'ë.
52 Ëñajën rëinjën, Jesús ta'yejeiye yo'oni ëñoguë ba'ise'e, bain jubë aonguë ba'ise'e, ja'anre te'e ruiñe ye'yemaë'ë. Yuta bacua ye'yeni si'a recoyo ro'taye ai carabi bacuare.

Jesús sana a los enfermos de Genesaret

53 Ja'nrëbi, zitarate je'enni, Genesaret yijana ti'anhuë. Ti'anni, yogute gueonni,
54 mëijënna, bain hua'na baru ba'icuabi Jesusre ëñani masihuë.
55 Masini ja'nrëbi, si'a ca'ncoñabi bacua ju'incuare camañare uinjënna, Jesús ba'irute quëajënna, baguëna cuanni rahuë.
56 Ja'nca rajënna, bacuare huachobi. Si'a baru ba'i huë'e joboñana ti'anni, huë'e joboña ca'ncoñana ti'anni ba'iguëna, bacua rau ju'incuare rani, bacua huë'e jobo ma'a yëruhuana uanni ëjoni, Jesusbi raiguëna, Më'ë can na'mi se'gare pa'roni huajëja'bë cajën, Jesusni sen'ë. Senjënna, si'acua baguëni pa'rocuabi huajë hua'na go'ya raë'ë.

7

Lo que hace impuro al hombre

1 Ja'nrëbi, fariseo bainbi ira coca ye'yocua naconi, Jerusalenbi rani,
2 Jesusre concuare ëñato, yequëcuabi bacua ëntë saraña si'si sarañare bajën,
bacua aonre ainjën baë'ë. Ëntë abuma'isi'cuare sëani, fariseo bainbi bacuani
bëinjën ëñahuë.
3 Fariseo bain, si'a judío bainbi bacua aonre aiñe yëto, ru'ru ai tayejeiye
ëntë abuyë. Bacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë.
4 Aon coruna sani rani, bacua ëntë yua re'oye abuma'itoca, bacua aonre
ainma'iñë. Ro bacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru yo'ojën, bacua gono
ro'rohuëanre zoaye, bacua sotoroanre, bacua guënaroanre re'oyera zoaye,
ja'anre ai cuirajën yo'oyë.
5 Ja'nca yo'ojën ba'icua, fariseo bain, ira coca ye'yocua, bacuabi Jesusre
tëhuoni, baguëni senni achahuë:
—¿Më'ëre concua queaca yo'ojën, mai ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru
tin yo'oye'ne? Ro si'si ëntë sarañate bajën, bacua aonre ainjën, ai gu'aye
yo'oyë, senni achajën bën'ë.
6 Ja'nca bëinjënna, Jesusbi sehuobi:
—Mësacua re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, ro coqueyë. Riusu ira bainguë
raosi'quë Isaías hue'eguëbi mësacua ba'iyete ro'tani, ai masiye toyani jo'cabi:
Judío bainbi Riusuni te'e ruiñe ëñañe'ru ëñojën, ro bacua yi'oboan se'gabi ro
re'oye achoye cajën, ro coqueyë.
Ja'nca cajën, bacua recoñoabi baguëni ro'tamajën ba'iyë.
7 Ro coquejën, Riusuni ro gugurini rëanjën ba'iyë.
Ro bain ro'tase'e se'gare ye'yojën, Riusu cocareba'ë cajën, ro coqueyë, toyani
jo'cabi Isaías.
8 Mësacua'ga Isaías toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'ojën, ro coquejën ba'iyë.
Riusu cocarebare ro jo'cani senjojën, ro bain yo'ojën ba'iye'ru yo'ojën ba'iyë.
Mësacua ocobëan, uncu ro'rohuëan, ja'anre re'oye zoañu cajën, ro mësacua ira
bain yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru ro ta'yejeiye yo'ojën ba'iyë.
9 Mësacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru yo'oñu cajën, Riusu
coca guanseni jo'case'ere ro jo'cani senjohuë mësacua.
10 Riusu bainguë Moisesbi coca guanseni jo'cabi: "Më'ë pë'caguë, më'ë
pë'cago, bacuare te'e ruiñe ëñaguë ba'ijë'ën. Bainguëbi baguë pë'caguë san-
huëni gu'aye catoca, baguëni huani senjojë'ën" guanseni jo'cabi.
11 Ja'nca guanseni jo'caguëta'an, mësacuabi ro tin ye'yojën, bainre ñaca cayë:
"Mësacuabi mësacua pë'caguë, pë'cago, bacuani: Yë'ë baye si'aye Corbán ba'iji.
Riusuna insise'e'ë cayë.
12 Ja'nca insise'ere sëani, mësacuana insiye porema'iñë, ja'anre catoca,
mësacua pë'caguë sanhuëni conni cuiraye yo'oma'ijë'ën." Ja'an cocare huacha
ye'yojën ba'iyë mësacua.
13 Ja'nca ye'yojën, Riusu coca guanseni jo'case'ere ro carajei güesejën, ro
mësacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'ere ro ye'yojën ba'iyë. Ja'nca yo'ojën,
mësacua yequë yo'o ai ta'yejeiye ro yo'oreba yo'ojën ba'iyë, cabi Jesús.
14 Ja'nca cani, ja'nrëbi, bainre se'e choini, bacuani yihuoguë cabi:
—Mësacua si'acua yë'ëre achani ye'yejë'ën.
15 Bain aon ainse'ebi gu'a bain'ru ruiñe beoye ba'iyë. Bain recoyo ro'tani
case'e se'ga, ja'an se'gabi gu'ajeijën ba'iyë.
16 Mësacua ganjo banica, achani ye'yejë'ën, cani achobi.

17 Ja'nca cani, ja'nrëbi, bainre jo'cani, baguë huë'ena go'ini cacaguëna,
baguëre concuabi baguë ye'yo coca yure case'ere senni achahuë.
18 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—¿Mësacua'ga ro huesë ëaye achare? Ja'nca ba'itoca, mësacua te'e ruiñe
achani ye'yejë'ën. Bain aon ainse'ebi bacuani gu'aye yo'o güesema'iji.
19 Bain aon ainse'ebi bacua recoyona ti'anma'iji. Guëtabë se'gana ti'anni,
ja'nrëbi, ro anni saoye se'gabi etani huesëji, sehuobi.
Ja'nca sehuoguë, si'a aon re'o aon ba'iye cabi.
20 Ja'nca cani, bacuani yihuoguë quëabi:
—Bain recoyo ro'tani yi'obobi case'e, ja'anbi cajën, ro gu'ajeijën ba'iyë.
21 Bainbi ro recoyo ro'tajën, gu'aye se'gare ro'tani gu'aye yo'ojën ba'iyë.
Ëmëcua, romicua, sa'ñeña ro yahue bajën, ro a'ta yo'ojën,
22 bonsere ro ëa ëñajën, bainre gu'aye cajën, bacua se'gare'ru huanoñe
ro'tajën, ro huesë ëaye yo'oreba yo'ojën ba'iyë.
23 Ja'nca gu'aye ro'tajën, recoyo se'gabi ro'tani yo'ojën, gu'ajeijën ba'iyë
bain hua'na, yihuoguë quëabi Jesús.

Una extranjera que creyó en Jesús

24 Ja'nrëbi, Jesusbi sani, Tiro, Sidón, ja'anruan ba'i yijana ti'anbi. Ti'anni,
Bainbi yë'ë ënjo'on ba'iyete achama'ija'bë caguë, baru ba'i huë'ena cacani,
te'eguë ba'iye ro'tabi. Ja'nca ro'taguëta'an, te'eguë ba'iye poremaji'i.
25 Yeco romigobi baguë ba'iyete achani, baguëna rani, baguë guëon
na'mina gugurini rëango.
26 Judía baingo beogo. Tin baingo, Sirofenicia baingo ba'igona, bago zin
hua'gobi gu'a huati cacasi'co baco'ë. Ja'nca ba'igona, pë'cagobi Jesusna rani,
bago gu'a huati etoni saoye senco'ë.
27 Sengona, Jesusbi ye'yo cocabi sehuobi:
—Yë'ë bain se'gare coñe bayë ru'ru. Tin bainre ru'ru contoca, gu'aji.
Bain zin hua'na aonre tëani, jo'ya yai hua'nana aoñe, ja'nca yo'otoca, gu'aji,
sehuobi.
28 Sehuoguëna, bagobi cago:
—Te'e ruiñe cahuë më'ë Ëjaguë. Ja'nca caguëta'an, zin hua'nabi aonre ainjën,
bacua aon zi'ngare mesa yijacuana tonjënna, jo'ya yai hua'nabi chiani aiñë,
cago.
29 Ja'nca cagona, Jesusbi bagoni quëabi:
—Ai re'oye sehuohuë më'ë. Ja'nca sëani, më'ë huë'ena go'ijë'ën. Gu'a huatibi
më'ë zin hua'gore gare jo'cani saji'i, quëabi.
30 Quëaguëna, bagobi go'ini ëñato, zin hua'gobi camate unco'ë. Gu'a huati
gare etani saisi'quëbi baji'i.

Jesús sana a un sordomudo

31 Ja'nrëbi, Jesús yua Tirobi sani, ja'nrëbi Sidonbi sani, Decápolis huë'e
joboñabi sani, Galilea zitarana ti'anbi.
32 Ti'anguëna, yequëcuabi bacua bainguëte baguëna sani ëñohuë. Ja'anguë
yua ganjo achama'iguë, hue'nhue coca caguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, baguëte
ëñojën, Jesús ëntë sarabi pa'roni huachoye sen'ë.
33 Senjënna, Jesusbi baguëte bain ba'irubi quëñoni, ca'ncona sabi. Sani
ja'nrëbi, baguë mëoñoabi yua ba bainguë ganjoroanna guioni, ba bainguë
zemeñona gore tonni tëobi.
34 Ja'nca yo'oni ja'nrëbi, mëiñe ëñani, ba bainguëni oire bani, ja'nrëbi:
—¡Efata! cabi. Bain cocabi cato, ¡Ja'anse'e ti'jija'guë! cabi.

35 Ja'nca caguëna, ba bainguë ganjo, baguë zemeño, yua ja'anse'e ti'jiguëna,
baguë yua huajë raji'i. Re'oye coca caye porebi.
36 Ja'nca huajë raiguëna, Jesusbi bain hua'nani guanseguë, “Yequëcuani
gare quëani achoma'ijë'ën” guanseguë cabi. Cani, quë'rë guansese'eta'an, ba
hua'nabi quë'rë cani achohuë.
37 Ja'nca cani achojën, ai ëama'iñereba ëñajën rëinjën, coca cahuë:
—Baguë yo'o yua si'aye ai re'oye yo'oji. Ja'nca yo'oguëna, ganjo
achama'icuabi achaye poreyë. Yi'o ma'tëbë ba'icua'ga coca caye poreyë,
cajën bojohuë.

8

Jesús da de comer a cuatro mil personas

1 Ja'nrëbi, ja'an umuguseña ba'iguëna, ai jai jubë bainbi ñë'ca raijënna,
bacua aon aiñe beobi. Beoguëna, Jesusbi baguëre concuare choini, bacuani
cabi:
2 —Ën bainbi samute umuguseña yë'ë naconi ba'ijën, aon aiñe beojënna,
bacuani ai oire bayë yë'ë.
3 Bacua huë'ena go'i güesetoca, bacua yua ro aon gu'ana ju'incuabi ma'ana
ro pa'npani gurujaiyë. Yequëcua yua ai so'o raisi'cua ba'iyë, cabi.
4 Caguëna, baguëre concuabi sehuoye senni achahuë:
—Yua ën re'oto beo re'oto ba'iguëna, ¿guere bacuani aon aoñe'ne mai? senni
achahuë.
5 Senni achajënna, Jesusbi bacuani senni achabi:
—¿Mësacua jo'jo aonbëan quejeibëanre baye'ne? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Te'e ëntë sara samubëanre bayë, sehuohuë.
6 Sehuojënna, ja'nrëbi, Jesusbi bainre yua yijana bëaye guansebi. Ja'nca
guanseni, ba aonbëan te'e ëntë sara samubëanre inni, Riusuni Surupa cani,
ba aonbëanre jë'yeni, baguëre concuana insibi. Insiguëna, bacuabi yua bain
hua'nana huo'hueni insihuë.
7 Ziaya hua'ire'ga samu rëño hua'nare bahuë. Ja'an hua'ire Jesusna
insijënna, Jesusbi ba hua'ire re'oye cani, bainna huo'hueye guansebi.
8 Guanseguëna, si'a hua'nabi aon anni yajihuë. Anni yajirena, ja'nrëbi, aon
anni jëhuase'ere chiani, te'e ëntë sara samu jë'eña bu'iye ayahuë.
9 Ba aon ainsi'cuare cuencueto, cuatro mil ba'icua'ru baë'ë. Ja'nrëbi, Jesús
yua bacuare go'i coca cani,
10 baguëre concua naconi yoguna cacani, Dalmanuta yijana saë'ë.

Los fariseos piden una señal milagrosa

11 Sani ti'anjënna, ja'nrëbi, fariseo bainbi Jesusre tëhuo rani, baguëni
coca senni acha bi'rahuë. Baguëni huacha sehuo güeseñu cajën, baguëni:
“Ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñojë'ën. Guënamë re'otobi etoni ëñojë'ën” senni
achahuë.
12 Senni achajënna, Jesusbi ai sa'ntiguë, bacuani bëinguë cabi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñojë'ën yë'ëre caye'ne?
Mësacuani ganreba caguë quëayë. Ta'yejeiye yo'o yua mësacuani gare
ëñoma'iñë yë'ë, cabi.
13 Cani ja'nrëbi, bacuare jo'cani, yoguna se'e cacani, zitara të'huina se'e
je'enni sajï'i.

La levadura de los fariseos

14 Ja'nca saiguëna, baguëre concuabi yogute ba'ijën, aonre saye huanë
yehuë. Te'e jo'jo aonbë se'gare bahuë.
15 Ja'nca bajënna, Jesusbi bacuani guanseguë cabi:
—Mësacua ëñare bajë'ën. Fariseo bain, Herodes bain, bacua aon huo'coye
ro'tamajën ba'ijë'ën, guanseguë cabi.
16 Caguëna, baguëre concuabi sa'ñeña coca ca bi'rahuë:
—Aonre saye huanë yesi'cua sëani, ja'anre maini guanseguë cabi baguë,
cahuë.
17 Cajënna, Jesusbi bëinguë cabi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, aonre saye huanë yehuë caye'ne? Mësacua yuta
ye'yema'icua ba'iyë. Yuta ro huesë ëaye achajën ba'iyë. Mësacuare recoyo
ro'taye ai caraji.
18 Mësacua ñaco bajën, ¿guere yo'ojën ëñama'iñe'ne? Mësacua ganjo bajën,
¿guere yo'ojën achama'iñe'ne? Mësacuabi ro ro'tajën, ro huanë yejën ba'iyë.
19 Yë'ëbi te'e ëntë sara jo'jo aonbëanre jë'yeni cinco mil bainre aonguëna,
mësacuabi aon anni jëhuase'ere chiani, ¿quejei jë'eñara bu'iye ayare'ne? senni
achabi.
Senni achaguëna:
—Si'a sara samu jë'eña, sehuohuë.
20 Sehuojënna, baguë yua se'e senni achabi:
—Yë'ëbi te'e ëntë sara samu aonbëanre jë'yeni, cuatro mil bainni aonguëna,
mësacuabi aon anni jëhuase'ere chiani, ¿quejei jë'eñara bu'iye ayare'ne? senni
achabi.
Senni achaguëna:
—Te'e ëntë sara samu jë'eña, sehuohuë.
21 Sehuojënna, baguë yua bacuani:
—¿Yuta achama'iñe mësacua? senni achabi.

Jesús sana a un ciego en Betsaida

22 Ja'nrëbi jë'te, Betsaidana ti'anhuë. Ti'anjënna, yequëcuabi ñaco
ëñama'iguëte Jesusna rani, Baguëte pa'roni huachojë'ën, sen'ë.
23 Ja'nca senjënna, Jesusbi ñaco ëñama'iguëni ëntë sarana zeanni, huë'e
jobo ca'ncona sabi. Sani ja'nrëbi, baguë ñacona gore tonni tëoni, baguë ëntë
sarañabi baguëna pa'roni, ja'nrëbi, baguëni coca senni achabi:
—¿Më'ë guere ëñaguë'ne? senni achabi.
24 Senni achaguëna, ñaco ëñama'iguëbi sëtani ëñani sehuobi:
—Bainre ëñañë yë'ë. Bain ganicua ba'icuareta'an, sunquiñëa ba'iye'ru
yë'ëre ëñoñë, cabi.
25 Caguëna, ja'nrëbi, Jesús yua se'e baguë ëntë sarañabi baguë ñacona
pa'roguëna, baguëbi se'e sëtani ëñato, si'aye te'e ruiñe ëñaguë baji'i. Gare huajë
raisi'quë baji'i.
26 Ja'nca ba'iguëna, Jesús yua baguëni cabi:
—Ba huë'e jobona se'e saima'ijë'ën. Yë'ë yure huachose'ere yequëcuani gare
quëaye beoye ba'ijë'ën caguë, më'ë huë'ena go'ijë'ën guanseni jo'cabi Jesús.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

27 Ja'nrëbi jë'te, Jesús, baguëre concua naconi, bacuabi yua Cesarea Filipo
huë'e joboña tëca saë'ë. Sani, ma'abi ganijënna, Jesusbi baguëre concuani
coca senni achabi:
—Bainbi yë'ëre coca cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ëre caye'ne? senni achabi.
28 Senni achaguëna, sehuohuë:

—Yequëcuabi më'ëre cajën, Juan Bautizaguë'bi, më'ëre cayë. Yequëcuabi, Elías'bi, më'ëre cayë. Yequëcuabi, Riusu bainguë raosi'quë'bi, më'ëre cayë, sehuohuë.
29 Sehuojënna, bacuani se'e senni achabi Jesús:
—Mësacua'ga cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ëre caye'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, ja'nrëbi, Pedrobi sehuobi:
—Më'ë yua Riusu Raosi'quëreba'ë. Ba Cristo ba'iguë'ë më'ë, sehuobi.
30 Ja'nca sehuoguëna, Jesusbi bacuani guanseguë:
—Mësacua yua ja'anre yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën, cabi.

Jesús anuncia su muerte

31 Ja'nrëbi, baguëre concuare yihuoguë ca bi'rabi:
—Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba sëani, ai ta'yejeiye ja'siye ai yo'oye bayë yë'ë. Israel bain ira ëjacua, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, ja'ancuabi yë'ëre ai je'o bajën, yë'ëni huani senjoja'cua'ë. Huani senjocuata'an, samute umuguseña ba'ini, go'ya raija'guë'ë yë'ë caguë, bacuani te'e ruiñera quëabi.
32 Ja'nca quëaguëna, Pedro yua baguëte ca'ncona sani, baguëni ai bëinguë cabi.
33 Caguëna, Jesusbi yua baguë yequë concuana bonëni, Pedroni bëinguë sehuoguë cabi:
—¡Quëñëni saijë'ën! ¡Zupai huati caye'ru cayë më'ë! Riusu ro'taye'ru tin ro'tayë më'ë. Ro bain ro'taye'ru te'e ro'tayë më'ë, cabi Jesús.
34 Cani ja'nrëbi, baguëre concua, bain hua'na baru ba'icua, bacuare choini, bacuani coca yihuoguë quëabi:
—Bainbi yë'ëni te'e coñe yëtoca, bacua ba'iyete ro'tama'ijën ba'ija'bë. Bainbi crusu sa'cahuëna ju'iñe ro'tani, yë'ë naconi te'e ganijën raija'bë.
35 Ro bacua ba'iye se'gare ro'tatoca, bacuabi huesëni si'ayë. Yë'ë ba'iye, Riusu cocareba, ja'anre quëani achojën, ja'an ro'ina junni huesëtoca, bacuabi go'ya rani huajëreba huajëja'cua'ë.
36 Bainbi si'a ën yija ba'iyete coni bani, ja'nrëbi junni huesëtoca, bacua bonsere baye gare porema'iñë. Ro guaja yo'o yo'osi'cua ba'iyë.
37 Bacuabi gare se'e go'ya rani bonse baye gare porema'iñë.
38 Yë'ëre gu'a güeni senjoñe ro'tatoca, yë'ë cocareba ye'yose'ere gu'a güeni senjoñe ro'tatoca, yë'ë'ga bacuare güeni senjoja'guë'ë. Ën yija bainbi ai gu'aye yo'ojën, sa'ñeña ro a'ta yo'ojën ba'ijënna, mësacuabi bacua naconi te'e conjën ba'itoca, yë'ë bënni senjo umuguse ti'anguëna, mësacuare güeni senjoja'guë'ë yë'ë. Yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi, yë'ë Taita Riusu naconi, baguë guënamë re'oto yo'o con hua'na naconi, ai ta'yejeiye ai go'sijeiye raiguë, yë'ë bainrebare inguë raija'guë'ë yë'ë, yihuoguë quëabi Jesús.

9

1 Ja'nca quëani, ja'nrëbi, bacuani se'e yihuoguë cabi:
—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Mësacua jubë ba'icua yequëcua ënjo'on nëcacuabi yuta junni huesëma'iñë. Ru'ru, Riusubi ënjo'ona ti'anni, baguë ta'yejeiyereba yo'oye poreyete ëñoguëna, mësacuabi ëñaja'cua'ë, cabi Jesús.

La transfiguración de Jesús

2 Ja'nrëbi, te'e ëntë sara te'e umuguseña ba'ini, Jesusbi yua ai ëmë cubëna mëji'i. Mëni, Pedro, Santiago, Juan, bacua se'gare ja'anruna mëabi. Mëani, bacuabi ëñajënna, baguë ba'iye yua tin ëñobi.

3 Baguë caña yua ai ta'yejeiye pojeiyereba ai go'sijei cañara runji'i. Caña
zoacua si'acuabi baguë cañate zoatoca, ta'yejeiye pojei caña zoaye gare
porema'iñë.
4 Ja'nrëbi, Elías, Moisés, bacuabi gaje meni nëcahuë. Jesús naconi coca cajën
nëcahuë.
5 Ja'nca nëcajënna, Pedrobi Jesusni cabi:
—Ëjaguë, ¡maibi ënjo'onre ba'ijënna, ai re'oye ba'iji! Ja'nca sëani, samute
huë'erëanre yo'oñu. Te'e huë'erë më'ëna yo'ocaiyë. Te'e huë'erë Moisesna
yo'ocaiyë. Te'e huë'erë Elíasna yo'ocaiyë, cabi.
6 Jesusre concuabi ai quëquësi hua'na ba'ijënna, Pedrobi ro huesë ëaye coca
cabi.
7 Caguëna, ja'nrëbi, oco picobi nëca meni, si'acuare na'oguëna, picobë
sa'nahuëbi bain coca achoni raobi:
—Ënquë yua yë'ë Zin'bi. Yë'ë ai yësi'quë'bi. Baguëbi coca caguëna, mësacua
achajën ba'ijë'ën, achoni raobi.
8 Ja'nca achoni raoguëna, ba hua'nabi bonëjeiñe ëñani, Jesús se'gare ëñahuë.
Yequëcuabi gare beohuë.
9 Ja'nrëbi, cubëbi gajejën, Jesusbi bacua ëñase'ere yequëcuani quëani achoye
beoye ba'ijë'ën guanseguë cabi. Yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi
junni tonni go'ya raiguëna, ja'nrëbi, yequëcuani quëani achojë'ën cabi.
10 Ja'nca caguëna, bacua se'gabi bacua ëñase'ere yahue masijën, yequëcuani
quëani achomaë'ë. Quëani achoma'icua'ga yua sa'ñeña coca senni achajën,
baguë junni tonni go'ya raiye caguë, guere caguë'ne, sa'ñeña senni achajën
baë'ë.
11 Ja'nca senni achajën, ja'nrëbi Jesusni senni achahuë:
—Ira coca ye'yocuabi, Elíasbi ru'ru ti'an raiye ba'iji cajën, ¿guere ro'tajën
caye'ne? senni achahuë.
12 Senni achajënna, baguë sehuobi:
—Te'e ruiñe cayë bacua. Elíasbi ru'ru ti'an raiye ba'iji. Si'aye mame
re'huaguë raiji. Ja'nca re'huaguë raiguëta'an, Riusu coca toyani jo'case'ere
ëñato, yë'ë ba'iyere'ga quëaji. Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi
ai ta'yejeiye ja'siye ai yo'oguë ba'iguëna, yequëcuabi yë'ëni je'o ëñajën
ba'ija'cua'ë.
13 Elías ba'iyete cato, mësacuani ñaca quëayë yë'ë. Yua ti'an raisi'quë'bi baji'i.
Ja'nca ba'iguëna, Elíasre je'o bacuabi ro bacua gu'a ëase'e'ru baguëni güina'ru
gu'aye yo'ojën baë'ë, sehuoguë quëabi Jesús.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

14 Ja'nrëbi jë'te, baguë yequë concua ba'iruna ti'anni ëñato, ai jai jubë bain,
ira coca ye'yocua naconi baë'ë. Ira coca ye'yocuabi yua baguëre concua
naconi bëin coca cajën baë'ë.
15 Ja'nca ba'ijën, ja'nrëbi, Jesusni ëñani, si'a bainbi ai ëñajën rëinjën, baguëna
besa sani saludahuë.
16 Saludajënna, Jesusbi baguëre concuani senni achabi:
—¿Mësacua yua gue coca bacua naconi cajën ba'iye'ne? senni achabi.
17 Senni achaguëna, yequë bainguë ba jubë bain naconi ba'iguëbi sehuoguë
quëabi:
—Ëjaguë, yë'ë zin hua'guëte më'ëni ëñoguë raë'ë. Gu'a huati cacasi'quë sëani,
yi'o ma'tëbë ba'iji.
18 Baguëbi pasiaguë saiguëna, ba huatibi baguëni hue'nhue yo'oni, baguëte
yijana ro jëjoni saoni taonguëna, baguë yi'obobi chiri mëani to'inji. Mëani

tonni, gunjire ai jëja guëonni, si'a ga'nihuë garani, ai yo'oji. Ja'nca ba'iguëna, më'ëre concuanni huati etoye sen'ë yë'ë. Senguëna, bacuabi etoye poremaë'ë, cabi baguë.

19 Caguëna, Jesusbi ai sa'ntiguë, baguëre concuani cabi:

—¡Yë'ëni si'a recoyo ro'taye ai caraji mësacuare! ¡Ro bain ro'taye'ru ro'tajën ba'iyë mësacua! ¿Mësacua ye'yeyete quejei zoe yuta ëjoye ba'iye'ne yë'ë? Ba hua'guëre yua yë'ëna rajë'ën, cabi.

20 Caguëna, ba zin hua'guëre rajënna, ba gu'a huatibi Jesusni ëñani, zin hua'guëni ai jëja hue'nhue yo'obi. Yo'oguëna, baguë yua yijana tanni, bo'neguë uinguë, baguë yi'obobi chirire mëani tonni, ai yo'obi.

21 Ai yo'oguëna, Jesús yua baguë pë'caguëni senni achabi:

—¿Quejei zoe huatire baguë'ne baguë? senni achabi.

Senni achaguëna, pë'caguëbi sehuobi:

—Baguë zinrënna gu'a huatire baji.

22 Gu'a huatibi cue'yonica, baguëni huani senjoza caguë, yua toabo, ziaya, ja'anruanna jëjoni saoni tonji. Ja'nca ba'iguëna, më'ëbi poretoca, yëquënani oireba oiguë conjë'ën, cabi.

23 Caguëna, Jesús cabi:

—Më'ëbi yë'ë poreyete si'a recoyo ro'tatoca, baguëni huachoyë yë'ë. Bainbi yë'ë yo'oye poreyete si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi bacuare si'aye yo'ocaiji, cabi.

24 Caguëna, ja'nrëbi, ba pë'caguëbi si'a jëja güiguë sehuobi:

—¡Më'ëna si'a recoyo ro'tayë yë'ë! ¡Më'ëni si'a recoyo ro'taye caratoca, yë'ëre oireba oiguë conjë'ën! güiguë cabi.

25 Caguëna, ai jai jubë bainbi ñë'ca raijënna, Jesusbi ëñani, ba gu'a huatini bëinguë guanseguë cabi:

—Më'ë gu'a huati, yi'o ma'tëbë huati, ganjo achama'i güese huati, ja'an ba'iguëna, më'ëni si'a jëja guanseguë cayë yë'ë. Ba zin hua'guëre gare etani saijë'ën. Baguëte gare se'e caca raima'iguë ba'ijë'ën, cabi.

26 Caguëna, gu'a huatibi ai jëja güini, zin hua'guëni se'e hue'nhue yo'oni, ju'insi'quë'ru jo'cani, gare etani saji'i. Saiguëna, bain hua'nabi, Yua junji'i baguë, cahuë.

27 Cajënna, Jesusbi baguë ëntë sarare zeanni, baguëte huëabi. Huëaguëna, zin hua'guëbi huajë rani nëcabi.

28 Ja'nrëbi, Jesús yua baguë huë'ena go'ini ba'iguëna, baguëre concuabi baguëni senni achahuë:

—¿Yëquëna hua'na guere yo'ojën, gu'a huatire etoni saoye poremate'ne? senni achahuë.

29 Senni achajënna, sehuobi:

—Mësacua yua aon aiñe jo'cajën, Riusuni ujareba ujajën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oma'itoca, ja'an huati hua'ire etoni saoye gare porema'iñë, sehuoguë cabi Jesús.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

30-31 Ja'nrëbi, bacuabi barubi sani, Galilea ma'aja'an ganijaë'ë. Jesús yua baguëre concuani coca yihuoguë sëani, yequëcuabi baguë ganiñete masima'ija'bë caguë, bacua naconi yahue ganiguë saji'i. Baguëre concuani coca yihuoguë, baguë ba'ija'yete quëabi:

—Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëna, yequëcuabi yë'ëre preso zeanni, gu'a bainna insija'cua'ë. Insijënna, bacuabi yë'ëni huani senjoja'cua'ë. Huani senjorena, ja'nrëbi, samute umuguseña ba'ini, yë'ëbi go'ya raija'guë'ë, quëabi.

32 Quëaguëna, baguëre concuabi ro huesë ëaye achahuë. Baguë coca
yihuose'ere senni achaye huaji yëjën baë'ë.

¿Quién es el más importante?

33 Ja'nrëbi, bacuabi Capernaum huë'e jobona ti'anhuë. Ti'anni, bacua
huë'ena cacani ba'ijënna, Jesusbi bacuani senni achabi:
—¿Mësacua gue coca cajën rate'ne? senni achabi.
34 Senni achaguëna, ro sehuoye beoye achahuë. Bacuabi ma'a raijën, bacua
quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'ija'yete sa'ñeña ro'tajën, sa'neña cajën bëinjën raë'ë.
35 Ja'nca sëani, Jesusbi bëani, baguëre concua si'a sara samucuare choini,
bacuani yihuoguë cabi:
—Bainguëbi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iye yëtoca, quë'rë yo'je ba'iguë ruiñe
baji. Si'a bain yo'o con hua'guë'ë cajën, si'acuani conni cuiraguë ba'ijë'ën,
cabi.
36 Cani ja'nrëbi, zin hua'guëre choini, bacua joborana rani nëcobi. Ja'nrëbi,
baguëte cuanni, si'nquina ñoni, bacuani yihuoguë cabi:
37 —Bainbi yë'ëni re'oye yo'oni coñe ro'tatoca, zin hua'guë, ënquë
ba'iguëre'ru re'oye ro'tani yo'ojën conjë'ën. Ja'nca yo'otoca, yë'ëni te'e
ruiñe ëñajën ba'iyë. Yë'ëni te'e ruiñe ëñajën ba'itoca, yë'ë Taitare'ga, yë'ëre
raosi'quë, ja'anguëre'ga te'e ruiñe ëñajën ba'iyë, yihuoguë cabi Jesús.

El que no está contra nosotros está a nuestro favor

38 Caguëna, ja'nrëbi, Juanbi baguëni quëabi:
—Ëjaguë, yequë bainguë Më'ëni te'e coñë yë'ë, caguëbi huati hua'ire etoni
saoguëna, yëquënabi ëñahuë. Ëñani, mai naconi te'e ba'ima'iguëre sëani,
baguëte ënsehuë, cabi.
39 Caguëna, Jesusbi sehuobi:
—Ja'an yo'ocuare ënsema'ijë'ën. Yë'ëni coñe cacuabi ta'yejeiye yo'o yo'oni
ëñoni, ja'nrëbi jë'te, yë'ëre gu'aye caye gare porema'iñë.
40 Maini gu'aye yo'omajën ba'icuabi maire te'e conjën ba'iyë.
41 Si'a bainbi, mësacuare, Cristo bainrebare sëani, Mësacuare re'oye conñu
cajën, oco se'gare mësacuana uncuatoca, Riusubi baguë ta'yejeiye insija'ye
ro'tase'ere bacuana jo'caye beoye insija'guë'bi, cabi Jesús.

El peligro de caer en pecado

42 Cani ja'nrëbi, bacuani yihuoguë cabi:
—Zin hua'na ënquë'ru ba'icuabi yë'ëni si'a recoyo ro'tajënna, ai bojoyë yë'ë.
Bainguëbi yua te'e zin hua'guë se'gani gu'a jucha yo'o güesetoca, baguëni ai
bënni senjoja'guë'bi Riusu. Ru'ru, jai gata to'obëbi inni, baguë ñaje tëcana
gueonni, baguëte jai ziayana senjoni rëotoca, baguëre quë'rë re'oye ba'ire'abi.
43 Më'ë ëntë sarabi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë ëntë sarare të'cani
senjojë'ën. Te'e ëntë sara se'gare baguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë
re'oye ba'iji. Samu ëntë sarañare baguëbi ba toana senjosi'quë ba'itoca, ai
gu'aye ba'iji. Ja'an toare yayoye gare porema'iñë.
44 Baru ba'i peco hua'nabi gare carajeiye beoye ba'ijënna, baru ba'i toabi
gare yayaye beoye ba'iji.
45 Më'ë güeonbi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë güeonre të'cani sen-
jojë'ën. Te'e güeon se'gare baguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë re'oye
ba'iji. Samu güeoñare baguëbi ba toana senjonsi'quë ba'itoca, ai gu'aye ba'iji.
Ja'an toare yayoye gare porema'iñë.
46 Baru ba'i peco hua'nabi gare carajeiye beoye ba'ijënna, baru ba'i toabi
gare yayaye beoye ba'iji.

47 Më'ë ñacogabi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë ñacogate rutani
senjojë'ën. Te'e ñacoga se'gare baguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë
re'oye ba'iji. Samu ñacogañare baguëbi ba toana senjosi'quë ba'itoca, ai gu'aye
ba'iji. Ja'an toare yayoye gare porema'iñë.
48 Baru ba'i peco hua'nabi gare carajeiye beoye ba'ijënna, baru ba'i toabi
gare yayaye beoye ba'iji.
49 Jo'ya hua'nare huani, Riusu misabëna uanni, toabi ëoni insito, ru'ru
onhuabi so'oñe bayë. Riusu bain hua'na'ga Riusuna insisi'cua sëani, toana
ëosi'cua ba'iye'ru, yë'ë ro'ina ai yo'oye bayë. Ja'nca ai yo'ojën ba'itoca, quë'rë
ai re'oye ba'iji.
50 Onhuabi so'ontoca, hua'ibi ai hua'i sënguë ba'iji. Gu'a onhua ba'itoca,
onhua huanoma'iñe ba'itoca, hua'i sënma'iji. Gu'aji. Mësacua'ga ëñare bajën,
recoyo gu'ajeiye beoye ba'ijë'ën. Sa'ñeña bojojën ba'ijë'ën, yihuoguë cabi
Jesús.

10

Jesús enseña sobre el divorcio

1 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi Capernaum huë'e jobobi sani, Judea yija, Jordán
ziaya que ca'nco, ënsëguë eta rai ca'nco, ja'anruna saji'i. Sani, bainbi ñë'ca
raijënna, baguë yo'oguë ba'ise'e'ru bacuani coca yihuoguë ye'yoguë baji'i.
2 Ba'iguëna, fariseo bainbi ti'an rani, Baguëni huacha sehuo güeseñu cajën,
baguëni cocare ro coquejën senni achahuë:
—¿Bainguëbi baguë rënjore jo'cani senjoñe poreguë? senni achahuë.
3 Senni achajënna, Jesús sehuoguë senni achabi:
—Moisesbi coca guanseni jo'caguë, ¿guere mësacuani guanseguë'ne? senni
achabi.
4 Senni achaguëna, sehuohuë:
—Moisés coca guanseni jo'case'ere ëñato, bain rënjore jo'cani senjoñe
yëtoca, bagote senjo cocare utina toyani, bagona insijë'ën, cani jo'case'e baji'i,
sehuohuë.
5 Sehuojënna, Jesús cabi:
—Mësacua achaye güecuare sëani, Moisesbi ja'an cocare mësacuani guanseni
jo'cabi.
6 Ja'nca jo'caguëta'an, ru'rureba ba'isirën, Riusubi si'aye re'huani jo'caguë,
bainre re'huaguë, ëmëguëte, romigote, re'huani jo'cabi.
7 Ja'nca re'huani jo'cani, ën cocare guanseni jo'cabi: "Ëmëguëbi baguë
pë'caguëte pë'cagote gare jo'cani, baguë rënjoni zi'inni ba'ijë'ën.
8 Ja'nca ba'iguëna, ba samucuabi te'e bainguë ba'iye'ru ba'iyë" guanseni
jo'cabi Riusu. Ja'nca guanseni jo'caguëna, bacua yua samucua ba'iye'ru
ba'ima'iñë. Te'e bainguë ba'iye'ru ba'iyë.
9 Ja'nca ba'ijënna, Riusu re'huani zi'nzi güesese'e sëani, ro bainbi gare
quë'ñema'ija'bë, cabi Jesús.
10 Cani, ja'nrëbi huë'ena ti'anni ba'ijënna, baguëre concuabi ba coca guans-
ese'ere ro'tani, baguëni se'e senni achahuë.
11 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Ëmëguëbi baguë rënjore senjoni, yeconi huejatoca, ja'anrë ba'isi'coni ai
gu'aye yo'oji.
12 Romigobi bago ënjëre senjoni, yequëni huejatoca, ai gu'aye yo'ogo, cabi
Jesús.

Jesús bendice a los niños

13 Ja'nrëbi jë'te, yequëcuabi bacua zin hua'nare rani, Jesusbi baguë ëntë
sarañabi bacuana pa'roni, bacuare re'oye cani jo'caja'guë cajën, baguëni
tëhuohuë. Tëhuojënna, Jesusre concuabi bacuani bëinjën cani ënsehuë.
14 Ënsejënna, Jesusbi ëñani, baguëre concuani bëinguë cabi:
—Zin hua'nabi yë'ëna raija'bë. Bacuare ënsema'ijë'ën. Zin hua'na recoyo
ro'taye'ru ba'icua, ja'ancuabi Riusu ba'i jobo ba'icua'ë.
15 Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë: Bainbi Riusu ba'i jobona ti'añe
yëtoca, zin hua'na recoyo ro'tajën ba'iye'ru yë'ëni si'a recoyo ro'taye bayë.
Ja'nca recoyo ro'tama'icuabi Riusu ba'i jobona gare ti'anma'ija'cua'ë, cabi
Jesús.
16 Cani ja'nrëbi, zin hua'nare cuainguë, baguë ëntë sarañabi bacuana
pa'roni, bacuare re'o cocare cani jo'cabi.

Un hombre rico habla con Jesús

17 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e saiguëna, yequë bainguëbi baguëna huë'huë rani,
baguëna gugurini rëanni, coca senni achabi:
—Ëjaguë, më'ë yua re'o bainguëre sëani, më'ëni coca senni achaguë raë'ë.
Riusu ba'i jobona sani, carajeiye beoye si'arën huajëguë ba'iyete yëyë yë'ë.
Baruna ti'anto, ¿guere ru'ru yo'oye baye'ne yë'ë? caguë senni achabi.
18 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, yë'ëre re'o bainguë ba'iyete caguë'ne? Riusu se'ga
re'oye yo'oguë'bi ba'iji. Yequëcua re'oye yo'ocua beoyë.
19 Më'ëbi carajeiye beoye huajëguë ba'iye yëtoca, Riusu coca guanseni
jo'case'ere yo'oguë ba'ijë'ën. Riusu cocare ëñato, "Yequëni yeconi yahue
bani a'ta yo'oma'ijë'ën. Bainre huani senjoma'ijë'ën. Bonsere jianma'ijë'ën.
Yequëcua ba'iyete coquemajën ba'ijë'ën. Ro coqueye yo'oma'ijë'ën. Më'ë
pë'caguëni pë'cagoni te'e ruiñe ëñaguë ba'ijë'ën" ja'an cocare toyani jo'case'e
ba'iguëna, më'ëbi masiyë, sehuobi Jesús.
20 Sehuoguëna, ba bainguëbi cabi:
—Ëjaguë, Riusu coca guansese'ere yë'ë zinrënna achani yo'oguë ba'iyë yë'ë,
cabi.
21 Caguëna, Jesusbi baguëni oiguë ëñani, baguëni yihuoguë cabi:
—Te'e yo'oye se'ga caraji më'ëre. Më'ë bonse si'ayete injani, bonse beo
hua'nana ro insijë'ën. Ja'nca insitoca, Riusu bayete ai ta'yejeiye coreba
coja'guë'ë më'ë. Ja'nca coja'guë sëani, yë'ëre te'e conguë, ro junni tonja'guë'ru
ba'iye yë'ë naconi te'e conguë raijë'ën, yihuoguë cabi Jesús.
22 Ja'nca caguëna, ba hua'guëbi achani, ai sa'ntiguë, ro recoyo oiguë, ai
ba'iye bonse baguëbi ro conma'iguë saji'i.
23 Saiguëna, Jesusbi bonëjeiñe ëñani, baguëre concuani cabi:
—¡Bonse ëjacuabi Riusu ba'i jobona ti'añe yëcuareta'an, ai guaja'ë bacuare!
cabi.
24 Ja'nca caguëna, baguëre concuabi baguë cocare achani, ai sa'nti hua'na
ruën'ë. Ruinjënna, Jesusbi bacuani se'e yihuoguë cabi:
—Mami sanhuë. ¡Bonse ba ëaye ro'tacuabi Riusu ba'i jobona ti'añe
yëcuareta'an, ai guaja'ë bacuare!
25 Camello hua'guëbi guëna miu gojena cacaye yëtoca, ai guaja'ë baguëre.
Bonse ëjaguë'ga Riusu ba'i jobona ti'añe yëtoca, quë'rë ai guaja'ë baguëre, cabi.
26 Caguëna, bacuabi ai achajën rëinjën, sa'ñeña senni achahuë:
—Ja'nca ba'itoca, ¿jarocuabi Riusu ba'i jobona ti'añe poreye'ne? Riusu bain
tëani basi'cua gare beoyë, cahuë.
27 Cajënna, Jesusbi bacuani ëñani cabi:

—Ro bain hua'na ja'ansi'cuabi ti'añe gare porema'iñë. Riusu se'gabi bacuare tëani baye poreji. Si'aye yo'oye poreguë ba'iguë'bi ba'iji baguë, cabi Jesús.
28 Caguëna, Pedrobi Jesusni cabi:
—Ëjaguë, yëquënabi yua yëquëna bonse si'aye gare jo'cani, më'ëni te'e conjën zi'inhuë, cabi.
29 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Mësacuani ganreba yihuoguë cayë yë'ë: Bainguëbi baguë bonse, baguë huë'e, baguë ma'yë sanhuë, baguë yo'je sanhuë, baguë pë'caguë, baguë pë'cago, baguë rënjo, baguë zin hua'na, baguë ba'i yija, ja'anre yë'ë ro'ina, yë'ë cocareba quëani achoye ro'ina gare jo'cani, yë'ëni te'e conguë zi'intoca,
30 baguë yua quë'rë se'e yure ba'irënra cien viaje'ru quë'rë coni baja'guë'bi. Huë'eña, ma'yë sanhuë, yo'je sanhuë, pë'cago sanhuë, zin hua'na, baguë ba'i yijaña, ja'anre ai coreba coni baja'guë'bi. Baguëna, yequëcuabi baguëni je'o bajënna, ai ja'siye aireba yo'oguë baja'guë'bi. Ja'nrëbi, ën yija carajeirën ti'anguëna, baguë yua gare ju'iñe beoye si'arën ba'ija'guë'bi.
31 Yureña bain, ai ta'yejeiye ba'icuabi quë'rë ëja bain ba'iye yëcuata'an, quë'rë yo'je ba'icua'ru re'huasi'cua ba'ija'cua'ë. Yure ba'icua quë'rë yo'je bain ba'icuareta'an, quë'rë ta'yejeiye ëja bain re'huasi'cua ba'ija'cua'ë, sehuoguë cabi Jesús.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

32 Yureca, bacuabi ma'aja'an saijën, Jerusalén huë'e jobona ti'añe ro'tahuë. Jesusbi ru'ru saiguëna, baguëre concuabi quëquësi'cua ba'ijën, baguë yo'jena huaji yëjën be'teni saë'ë. Saijënna, Jesusbi bonëni, baguëre concua si'a sara samucuare choini, yequëcua baguëre gu'aye yo'oja'yete bacuani quëani achoni,
33 bacuani yihuoguë cabi:
—Yureca, maibi Jerusalenna saijënna, mësacua masiyë. Ja'anruna ti'anjënna, yequëcuabi yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëna, yë'ëre zeanni, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, bacuana preso insija'cua'ë. Insijënna, bacuabi yë'ëre huani senjoñe cani, gu'a bainna insija'cua'ë.
34 Insijënna, gu'a bainbi yë'ëre jayajën, yë'ëni huaijën, yë'ëre go tutujën, ga'ni za'zabobi yë'ëre si'nsejën, ja'nrëbi yë'ëni huani senjoja'cua'ë. Huani senjojënna, ja'nrëbi, samute umuguseña ba'ini, go'ya raija'guë'ë yë'ë, yihuoguë quëabi Jesús.

Santiago y Juan piden un favor

35 Quëaguëna, ja'nrëbi, Santiago, Juan, Zebedeo mamacua ja'an hue'ecua, bacuabi Jesusna sani cahuë:
—Ëjaguë, yëquënabi senjënna, yëquënani re'oye yo'ojë'ën, cahuë.
36 Cajënna, Jesusbi:
—¿Mësacua guere yë'ëni senni achaye'ne? senni achabi.
37 Senni achaguëna, bacua cahuë:
—Yëquënabi më'ë go'sijei re'otona ti'anni ba'ijënna, yëquënani re'oye ëñani, te'eguëni më'ë jëja ca'ncona bëa güesejë'ën. Yequëni me'ë ari ca'ncona bëa güesejë'ën, cahuë.
38 Cajënna, Jesusbi cabi:
—Mësacuabi ro huesë ëaye senni achajën ba'iyë. Yequëcuabi yë'ëni ai ja'si yo'oni, yë'ëre huani senjoja'cua'ë. ¿Mësacua güina'ru ai ja'siye ai yo'oye poreye? caguë senni achabi.
39 Senni achaguëna, bacuabi:

—Ja'nca poreyë yëquëna, sehuohuë.
Sehuojënna, Jesús cabi:
—Mësacua yua yë'ë ai yo'oye ba'iye'ru ai yo'ojën ba'ija'cuata'an,
40 yë'ë jëja ca'ncona, yë'ë ari ca'ncona bëaye, ja'anre cuencueni caye
porema'iñë yë'ë. Yë'ë Taitabi ja'anre cuencueguë, baguë se'gabi ja'anruan
bëani ba'ija'cuare cuencueni caja'guë'bi, cabi Jesús.
41 Ja'nca caguëna, baguëre concua yequëcua si'a sara ba'icuabi achani,
Santiago, Juan, bacuani bëinsi'cua ëñahuë.
42 Ja'nca ëñajënna, Jesusbi si'acuare choini, yihuoguë cabi:
—Ro bain ta'yejeiye ëjacuabi bacua bain, bacua yo'je ëjacua, si'acuani ai jëja
guansejën ba'iyë.
43 Ja'nca ba'icuata'an, mësacua yua ja'nca guansema'ija'cua'ë. Mësacua jubë
ba'iguëbi ëja bainguë ba'iye yëtoca, më'ë gajecuani conni cuiraguë ba'ijë'ën.
44 Ru'ru ba'iguë ba'iye yëtoca, më'ë gajecua yo'o conguë ruinguë, si'acuare
conni cuiraguë ba'ijë'ën.
45 Yë'ë'ga Bainguë'ru Raosi'quë'bi ba'iguë, yë'ëre conni cuiracuare cu'eguë
raimaë'ë. Yequëcuani cuirani conza caguë, bain zemosi'cua etoye ro'taguë,
junni tonguë raisi'quë'ë yë'ë, yihuoguë cabi Jesús.

Jesús sana a Bartimeo el ciego

46 Ja'nca cani tonni, Jericó huë'e jobona ti'anni, baguëre concua naconi
ganini, ja'an huë'e jobobi saiguëna, ai jai jubë bainbi baguëni conjënna, ñaco
ëñama'iguë, Bartimeo hue'eguëbi ma'a yëruhuate ñu'iguë, curi senguë baji'i.
Timeo mamaquë baji'i.
47 Ja'nca ba'iguëbi Jesús Nazareno raiyete achani ai jëja güiguë cabi:
—¡Jesús, mai ira taita David mamaquëbi ba'iguë'ru ba'iyë më'ë! ¡Yë'ëni oire
bani conjë'ën! güiguë cabi.
48 Güiguëna, bain hua'nabi baguëni bëinjën, Güima'ijë'ën, baguëni cahuë.
Ja'nca cacuareta'an, baguë yua quë'rë se'e jëja güiguë cabi:
—¡David mamaquë, yë'ëni oire bani conjë'ën! güiguë cabi.
49 Ja'nca caguëna, Jesusbi nëcajani, bain hua'nani:
—Baguëte choijë'ën, cabi.
Caguëna, bain hua'nabi ñaco ëñama'iguëte choini cahuë:
—Jëja bani huëijë'ën. Ëjaguëbi më'ëre choiji, cahuë.
50 Ja'nca cajënna, baguëbi yua baguë se canre tijoni senjoni, ja'nrëbi besa
huëni cha'caguë, Jesusna saji'i.
51 Saiguëna, Jesusbi baguëni senni achabi:
—¿Më'ë guere yë'ëre senguë'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, ñaco ëñama'iguëbi Jesusni:
—Ëjaguë, ñaco ëñañe yëyë yë'ë, sehuobi.
52 Sehuoguëna, Jesús cabi:
—Yua huajëguë saijë'ën. Yë'ëni si'a recoyo ro'taguë sëani, huajë raë'ë më'ë,
cabi.
Caguëna, baguë yua te'e jëana ëñani, Jesús naconi ma'aja'an te'e conni saji'i.

11

Jesús entra en Jerusalén

1 Ja'nrëbi, Jerusalén huë'e jobona ti'an bi'rani, Betfagé, Betania, ja'an huë'e
jo'borëan cueñe ba'ijën, Olivo cubë ca'ncorë ba'ijën, Jesusbi baguëre concua
samucuare choini,
2 coca cabi:

—Mësacua yua que huë'e jo'borëna saijë'ën. Burro bonsëguë yoni rëonsi'quë, yuta bain tuama'iguë ba'iguëna, ja'an hua'guëre tinjañë mësacua. Tinjani ja'nrëbi, baguëte jo'chini rajë'ën.
3 Yequëcuabi ¿Mësacua guere yo'ojën ba burrote jo'chiye'ne? senni achatoca, mësacua yua bacuani ñaca sehuojë'ën: Mai Ëjaguëbi baguëte yëji. Jë'terë baguëte go'yaji, cajën sehuojë'ën, cabi Jesús.
4 Caguëna, bacuabi sani ëñato, bain ba'i huë'e ma'a yëruhuate ba'iguëna, burro bonsë hua'guë yoni rëonsi'quë baji'i. Ba'iguëna, bacuabi baguëte jo'chihuë.
5 Jo'chijënna, yequëcua baru ba'icuabi bacuani coca senni achahuë:
—¿Mësacua guere yo'ojën, burro hua'guëre jo'chiye'ne? senni achahuë.
6 Senni achajënna, bacua yua Jesús quëase'e'ru güina'ru bacuani sehuohuë. Ja'nca sehuoni, bacuare se'e ënsema'ijënna, ba burro hua'guëte sahuë.
7 Sani ja'nrëbi, Jesús ba'iruna ti'anni, bacua cañate burrona tëojënna, Jesusbi baguëna tuabi.
8 Tuaguëna, ai jai jubë bainbi bacua cañate baguë sai ma'ana uanjënna, yequëcuabi ju'cahuëanre tëyoni, ma'ana uanhuë.
9 Ai jai jubë bainbi ja'anrëna saijën, yo'jena saijën, ai bojora bojojën güihuë:
—¡Ai bojoreba bojoñuni! ¡Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu Raosi'quëbi maina ti'an raji'i!
10 ¡Mai ira taita ba'isi'quë David guanseguë ba'ise'e'ru quë'rë ta'yejeiye maini guanseguë conguë raji'i baguë! ¡Riusuni ai bojoreba bojojën bañuni! güijën cahuë.
11 Ja'nca güijën cajënna, Jesusbi Jerusalenna ti'anni, Riusu uja huë'ena cacabi. Cacani, si'a ca'ncoña ba'i ma'carëanre ëñani, ja'nrëbi, na'iguëna, baguëre concua si'a sara samucua naconi Betaniana sani caën'ë.

Jesús maldice la higuera sin fruto

12 Canni ñatani, ja'nrëbi, Betaniabi saijënna, Jesusre aon gu'abi.
13 Aon gu'aguëna, Jesusbi so'ona ëñato, higo sunquiñë ja'o sarisiñë baji'i. Ba'iguëna, bañëna sani uncue cu'eguëna, beobi. Higo ya'jirën yuta ti'anmaji'i.
14 Ja'nrëbi, Jesús yua bañëre bëinguë cabi:
—Bainbi yua më'ë uncuere gare se'e uncueye beoye ba'ija'bë, cabi.
Ja'nca caguëna, baguëre concuabi achahuë.

Jesús purifica el templo

15 Ja'nrëbi sani, bacuabi Jerusalenna ti'anhuë. Ti'anni, Jesusbi Riusu uja huë'ena cacani, bonse insicua, bonse cocua ba'ijënna, bacuare etoni sao bi'rabi. Curi sa'ñecua ba'ijënna, bacua mesañare bo'neni tantobi Jesús. Ju'ncubo insicua ba'ijënna, bacua ñu'i seihuëanre bo'neni tantobi.
16 Yequëcuabi bacua bonse ma'carëanre Riusu huë'e sa'nahuëbi rë'rëjënna, Jesusbi ënsebi.
17 Ja'nrëbi, Jesusbi bain hua'nare coca yihuo bi'rabi:
—Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Yë'ë huë'e yua si'a re'oto bain uja huë'e case'e'ë." Ja'nca cani jo'case'eta'an, mësacuabi ro jiancua gati huë'ere yë'ë Taita huë'ere re'huahuë, bëinguë cabi Jesús.
18 Ja'nca caguëna, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, bacuabi achani, baguëni bëinjën, Baguëni huani senjoñu cacuata'an, baguëni huani senjoñe huaji yëhuë, ai bain hua'nabi baguë ye'yose'ere ai bojojën achacuare sëani.
19 Ja'nrëbi na'i si'aguëna, Jesusbi ba huë'e jobobi saji'i.

La higuera sin fruto se seca

20 Sani ñataguëna, baguëre concua naconi se'e rani, ma'abi ganini ëñato,
higo sunquiñë baji'i. Gare güeanni si'a sita ju'insiñë baji'i.
21 Ja'nca ba'iguëna, Pedrobi yequë umuguse case'ere ro'tani, Jesusni cabi:
—Ëjaguë, ëñajë'ën. Më'ëbi ja'an sunquiñëna bënni senjoni jo'caguëna, yure
hueanni ju'insiñë ba'iji, cabi.
22 Caguëna, Jesusbi sehuobi:
—Mësacua yua Riusuni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën.
23 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Mësacua huaji yëye beoye
ba'ijën, Riusu ta'yejeiye yo'oye poreyete si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën.
Bainbi ja'nca recoyo ro'tajën ba'itoca, bacuabi que cubëna coca guansejën:
"Ja'anse'ebi quëñëni, ja'anse'ebi jai ziayana tonni runi huesëjë'ën" ja'an
cocare guansejënna, Riusubi ja'nca tonni rëoni huesoji. Bainbi Riusuni te'e
ruiñe si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi bacua ujase'e'ru güina'ru yo'oji.
24 Ja'nca sëani, mësacuani ganreba yihuoyë yë'ë. Mësacuabi Riusuni coca
senni achajën, Riusubi yë'ë sensi ma'carë si'aye yë'ëna ënseye beoye insiji
ro'tajën ba'itoca, Riusubi si'aye gare ënseye beoye mësacuana insiji.
25 Mësacuabi Riusuni ujajën, mësacuani gu'aye yo'osi'cua banica, bacua
gu'aye yo'ose'ere huanë yeye cajë'ën. Ja'nca catoca, mësacua Taita Riusu
guënamë re'oto ba'iguëbi mësacua gu'aye yo'ose'e'ga huanë yeye caji.
26 Mësacuabi ja'nca huanë yeye cama'itoca, mësacua Taita Riusu guënamë
re'oto ba'iguëbi mësacua gu'aye yo'ose'ere gare huanë yema'iji, cabi Jesús.

La autoridad de Jesús

27 Cani ja'nrëbi, baguëre concua naconi Jerusalenna sani ti'anhuë. Ti'anni,
Jesusbi Riusu uja huë'ena cacani, si'a ca'ncoña ganiguëna, pairi ëjacua, ira coca
ye'yocua, judío bain iracua, bacuabi Jesusna tëhuoni,
28 baguëni coca senni achahuë:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, ënjo'ona rani, ëjaguë yo'oye'ru yo'oguë'ne? ¿Nebi
më'ëre raore'ne? senni achahuë.
29 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë'ga yua mësacuani coca senni achayë. Senni achaguëna, mësacua te'e
ruiñe sehuojë'ën. Ja'nca sehuotoca, ja'nrëbi, yë'ë Ëjaguë ba'iyete mësacuani
quëayë yë'ë.
30 ¿Nebi Juanni bain bautizaye raore'ne? ¿Riusu raosi'quë, o ro bain
raosi'quë baquë baguë? Mësacua te'e ruiñe sehuojë'ën, cabi Jesús.
31 Caguëna, bacuabi sa'ñeña yahue senni acha bi'rahuë:
—Baguë senni achase'ere sehuoye ai huaji yaye'ë maire. Riusu raosi'quë
baji'i sehuotoca, Jesusbi maini: "¿Mësacua guere yo'ojën, baguëni recoyo
ro'tamate'ne?" cama'iguë.
32 Ja'nca ba'iguëna, "Bain raosi'quë baji'i" caye güeyë mai, sa'ñeña senni
achajën baë'ë.
Bainre huaji yëcua sëani, Bain raosi'quë baji'i caye güehuë bacua. Si'a
bainbi Juan ba'ise'ere te'e ruiñe ro'tajën, Riusu bainguë raosi'quë baji'i,
ro'tajën baë'ë.
33 Ja'nca ro'tajën ba'ijënna, judío bain ëjacuabi huaji yëjën, Jesusni ñaca
sehuohuë:
—Juan raose'ere huesëyë yëquëna, sehuohuë.
Ja'nca sehuojënna, Jesusbi bacuani cabi:
—Mësacuabi ja'nca sehuotoca, yë'ë Ëjaguë ba'iyete mësacuani gare quëaye
beoye ba'iyë yë'ë, cabi Jesús.

12

La parábola de los labradores malvados

1 Cani ja'nrëbi, Jesús yua ye'yo cocabi bacuani caguë, ñaca yihuoguë quëabi:
—Yequë bainguëbi bísi ëye ziore tanbi. Tanni, tu'ahuëte baguë zio bonëjeiñe
ta'ntani, ëye tumu ro'rohuëte gatabëna te'ntoni, ja'nrëbi ëmë huë'ere gatabi
nëcobi, ba zio ëñañete.
Ja'nca yo'oni tëjini, zio cuiracaicuare choini, baguë ziore bacuana jo'cani,
ja'nrëbi yequë yijana saji'i.
2 Sani, ja'nrëbi ëye tëarën ti'anguëna, zio ëjaguëbi baguëre yo'o conguëte
choini, Ëye tëase'ere injaijë'ën caguë, baguë zio cuiracuana saobi.
3 Saoguëna, baguë yua sani ti'anguëna, bacuabi yua baguëte zeanni, huani,
ro ëye beo hua'guëre saoni senjohuë.
4 Senjojënna, ëjaguëna go'iguëna, ëjaguëbi yequë yo'o conguëte choini, zio
cuiracuana saobi. Saoguëna, baguëre'ga ai gu'aye yo'ohuë. Gatabi baguëni
senjojën, baguë sinjobëna huaijën, baguëte saoni senjohuë.
5 Senjojënna, ëjaguëbi yequëre'ga bacuana saobi. Saoguëna, ba hua'guëre
huani senjohuë. Huani senjojënna, ëjaguëbi yequëcuare'ga te'enate, te'enate
saobi. Saoguëna, zio cuiracuabi yequëcuani gu'aye huaë'ë. Yequëcuani huani
senjohuë.
6 Ja'nca yo'ojënna, ja'nrëbi, zio ëjaguëbi baguë zin ai yësi'quëre ro'tani, "Yë'ë
zinre bacuana saotoca, baguëni te'e ruiñe ëñañë bacua" caguë, baguë zinre
saobi.
7 Ja'nca saoguëna, zio cuiracuabi baguëte ëñani, sa'ñeña coca cahuë:
"Ëñajë'ën. Mai ëjaguë zinbi rai'te. Baguë taita bayete coni baja'guëre sëani
raijë'ën. Baguëni huani senjoñu. Ja'nca yo'otoca, baguë yija baja'yete coni
baja'cua'ë mai" cahuë sa'ñeña.
8 Ja'nca cani, baguëte zeanni, baguëte huani senjoni, baguë ga'nihuëte zio
ca'ncona jo'cani senjohuë, yihuoguë quëabi Jesús.
9 Quëani ja'nrëbi, ba bain achacuani senni achabi:
—Ja'nca huani senjojënna, ¿ba zio ëjaguë guere yo'oja'guë'ne? Baguë yua
zio cuiracuana sani, bacuare huani senjoni, ja'nrëbi, baguë ziore yua
yequëcuana cuiraye jo'caja'guë'bi.
10 Mësacua yua Riusu coca toyani jo'case'ere ëñajën, ¿ën cocare ëñamate'ne?
Ñaca caji:
Riusubi baguë gatabëte jo'caguëna, ro bain yo'o concua huë'e yo'ocuabi ba
gatabëte ëñani, Gu'aji cajën, babëte senjohuë.
Senjocuata'an, ba gatabëbi yua quë'rë ze'en gatabë re'huase'e baji'i.
11 Mai Ëjaguë Riusubi ja'nca re'huaguëna, maibi ai ëñajën rëinjën ba'iyë, caji
Riusu coca, bacuani quëabi Jesús.
12 Ja'nca quëani tonguëna, bacuabi Jesusni ai bëinjën, Baguë ye'yo cocabi
yihuoguë, maire gu'aye caji cajën, baguëni preso zean ëaye ba'icuata'an,
bainni ro huaji yëjën, baguëni preso zeanmaë'ë. Baguëte ro quëñëni saë'ë.

El asunto de los impuestos

13 Ja'nrëbi jë'te, judío ëja bainbi fariseo bain, Herodes gu'a gajecua, bacuare
choini, coca guansehuë:
—Mësacua yua Jesusna sani, baguëni coquejën, coca senni achajë'ën.
Huacha sehuoja'guë cajën, baguëni senni achajë'ën. Huacha sehuoguëna,
ja'nrëbi, baguëni preso zean güeseye poreyë mai, guansejën cahuë.
14 Cajënna, bacuabi Jesusna sani, baguëni senni achajën cahuë:

—Ëjaguë, yëquënabi më'ë coca masiye ye'yose'ere achani te'e ruiñereba'ë ro'tajën ba'iyë. Ro bain ye'yojën ba'iyete achama'iguë, te'e ruiñe ye'yoguë'ë
më'ë. Ëja bain ye'yose'e ba'ito'ga, më'ëbi bacua ye'yose'e'ru güina'ru
ye'yoma'iguë'ë. Riusu ma'ana ganiñe se'gare te'e ruiñe ye'yoguë ba'iyë
më'ë. Ja'nca sëani, më'ëni coca senni achaye yëyë yëquëna. Bain ta'yejeiye
ëjaguëbi impuesto curi ro'iye senguëna, ¿maibi baguëni ro'iye baye? ¿Ro'iye, o
ro'ima'iñe'ne? Quëajë'ën yëquënate, senni achajën cahuë.

15 Senni achajënna, Jesús yua bacua ro coque ëaye case'ere masibi. Ja'nca
masini, bacuani sehuoguë cabi:

—¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ëni ro coquejën, yë'ëni zemo cocare senni
achaye'ne? Curi so'corëte injaijë'ën. Ëñaza, cabi.

16 Caguëna, bacuabi inni rani ëñohuë. Ëñojënna, baguë yua bacuani senni
achabi:

—¿Gue bainguë ziabi curi so'corëte së'iguë'ne? ¿Gue mami hue'eguëbi
së'iguë'ne? senni achabi.

Senni achaguëna, bacuabi:

—Bain ta'yejeiye ëjaguë'bi së'iji, sehuohuë.

17 Ja'nca sehuojënna, Jesusbi bacuani yihuoguë cabi:

—Bain ta'yejeiye ëjaguë ba ma'carëan ba'itoca, bain ta'yejeiye ëjaguëna
go'yaye insijën ba'ijë'ën. Riusu ba ma'carëan ba'itoca, Riusuna go'yaye
insijë'ën, cabi.

Ja'nca caguë sehuoguëna, bacuabi ai quëquësi'cua achahuë.

La pregunta sobre la resurrección

18 Ja'nrëbi, yequëcua, saduceo bain hue'ecuabi Jesusna ëñajën saë'ë.
Ja'ancua yua, Bain ju'insi'cuabi gare go'ya raima'icua ba'iyë, ja'nca ye'yojën
ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi Jesusna sani, baguëni coca senni achajën cahuë:

19 —Ëjaguë, Moisés ira coca toyani jo'case'ere më'ëni senni achaye bayë
yëquëna. Ën cocare maina toyani jo'cabi baguë: “Bainguëbi zin beoguë
banica, ja'anguëbi junni huesëtoca, baguë yo'jeguëbi baguë rënjo jo'casi'core
huejaye baji. Bagote huejani, baguë ma'yëre zinre cu'ecaiye baji baguë”
toyani jo'cabi Moisés.

20 Ja'nca toyani jo'caguëna, yequë bain ba'ise'ere më'ëni quëaye bayë
yëquëna. Ma'yëreba ba'iguëbi baguë yo'jecua, te'e ëntë sara te'ecua ba'ijën
ba'nhuë. Ma'yëreba ba'iguëbi baguë rënjoni huejani, zin beoguëbi junni
huesëguë ba'nji.

21 Ja'nca junni huesëguëna, baguë yo'jeguë samu ba'iguëbi ba hua'jegoni
huejani, baguë'ga güina'ru zin beoguëbi junni huesëguë ba'nji. Junni
huesëguëna, samute ba'iguëbi güina'ru bagoni huejani, zin beoguëbi junni
huesëguë ba'nji.

22 Si'a hua'na, te'e ëntë sara samucuabi ja'nca bagoni huejani, zin beocuabi
junni huesëjën ba'nhuë. Ja'nca junni huesëjënna, ja'nrëbi, bago'ga junni
huesëgo ba'nco.

23 Ja'nca junni huesësi'cuabi se'e go'ya raitoca, ¿bago yua jaroguë rënjo
ba'ija'go'ne? Si'acua, te'e ëntë sara samucuabi bagoni basi'cua sëani, ¿më'ë
guere quëaguë'ne? baguëni senni achani, baguë huacha sehuoja'ye ëjojën
nëcahuë.

24 Ëjojën nëcajënna, Jesusbi bacuani sehuoguë cabi:

—Mësacua yua ai huacha ro'tajën ba'icua'ë. Riusu cocareba toyani
jo'case'ere gare huesëjën ba'icua'ë. Riusu ta'yejeiye yo'o yo'oye poreyete gare
huesëjën ba'icua'ë mësacua.
25 Bain junni tonsi'cuabi go'ya raijën, sa'ñeña gare huejama'icua ba'iyë.
Bacua romi zincuare yequëcuana huejaye gare jo'cama'icua ba'iyë. Riusu
guënamë re'oto yo'o concua'ru ba'iyë bacua.
26 Yeque cocare'ga mësacuani yihuoye bayë yë'ë. Mësacua yua Moisés
toyani jo'casi pëbëte anconi, toa zëinsi sahua quë'rona ëñani, bain ju'insi'cua
go'ya raiyete ye'yejë'ën. Riusubi yua Moisesni ñaca quëabi: "Yë'ë yua quë'rë
ta'yejeiyereba Riusu ba'iguë'ë. Më'ë ira bain ba'isi'cua Abraham, Isaac,
Jacob, ja'ancuabi yureña yë'ëni recoyo te'e zi'inni ba'icua'ë" quëabi Riusu.
27 Ja'nca quëasi'quë sëani, bain junni huesësi'cuabi Riusuni recoyo zi'iñe
beoye ba'iyë. Bain huajëcua, junni tonni go'ya raisi'cua, ja'ancuabi Riusuni
recoyo te'e zi'inni ba'icua'ë. Ja'nca ba'icua sëani, mësacuabi ai huachareba
huacha ro'tajën ba'iyë, cabi Jesús.

El mandamiento más importante

28 Ja'nca caguëna, yequë, ira coca ye'yoguëbi Jesús coca yure ye'yose'ere
achani, Ai re'oye masiye sehuobi caguë, Jesusni coca senni achabi:
—Riusu coca guanseni jo'case'ere cato, ¿Gue cocabi quë'rë ta'yejeiye ba'i
coca ba'iguë'ne? senni achabi.
29 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Quë'rë ta'yejeiye ba'i coca yua ëñe ba'iji: "Achajë'ën, Israel bain. Mai
Ëjaguë Riusubi yua gañaguë'bi ba'iji. Yequë ëjaguë beoji.
30 Ja'nca ba'iguëna, më'ë Ëjaguë Riusuni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën. Më'ë
recoyo, më'ë ro'taye, më'ë ba'iye, ja'anbi më'ë porese'e'ru si'a jëja baguëni
ai yëreba yëguë ba'ijë'ën" maina guanseni jo'case'e ba'iji. Ja'an coca guanseni
jo'case'e yua quë'rë ta'yejeiye ba'i coca'ë cayë yë'ë.
31 Yeque coca ai ta'yejeiye ba'i cocare'ga maina guanseni jo'case'e ba'iji.
Ëñe ba'iji: "Më'ë te'e bainni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën. Më'ë ja'ansi'quë yëguë
ba'iye'ru më'ë te'e bainni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën" guanseni jo'case'e ba'iji.
Yeque guanseni jo'casi cocare cu'eto, quë'rë ta'yejeiye ba'i coca beoji, cabi
Jesús.
32 Caguëna, ba ira coca ye'yoguëbi Jesusni cabi:
—Ai masiye quëahuë më'ë, Ëjaguë. Te'e ruiñereba ba'iji më'ë coca ye'yose'e.
Mai Ëjaguë Riusu yua gaña Ëjaguë'bi ba'iji. Yequë ëjaguë beoji. Ja'anre caguë,
te'e ruiñe quëahuë më'ë.
33 Mai Ëjaguë Riusuni ai yëreba yëjën, mai recoyo, mai ro'taye, mai ba'iye,
ja'anbi mai porese'e'ru si'a jëja baguëni ai yëreba yëjën bañuni. Mai te'e
bainre'ga ja'ansi'cua yëye'ru ai yëreba yëjën bañuni. Ja'nca yëjën ba'itoca,
Riusubi si'a mai misabëna ëoni insiye, ja'anna bojoye'ru quë'rë ta'yejeiye
bojoguë ëñaji maire, cabi baguë.
34 Caguëna, ja'nrëbi, Jesús yua baguë case'ere achani cabi:
—Te'e ruiñe masiye sehuohuë më'ë. Ja'nca yëguë ba'itoca, Riusu ba'i jobona
ti'añe ba'ija'guë'ë më'ë, cabi Jesús.
Ja'nca caguëna, ja'nrëbi, bain hua'nabi Jesusni se'e coca senni achaye gare
huaji yëhuë.

¿De quién desciende el Mesías?

35 Ja'nrëbi, Jesusbi Riusu uja huë'ere ba'iguë, bainre coca ye'yoguë cabi:

—Ira coca ye'yocuabi Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, Cristo hue'eguëte bainni quëajën, Mai ira taita David, ro baguë mamaquë se'ga ba'iji Cristo, quëajën, ro huacha ro'tajën ba'iyë.
36 Riusu Espíritubi Davidni ro'ta güeseguëna, Davidbi ñaca cani jo'cabi:
Riusubi yë'ë Ëjaguëni cabi:
"Yë'ë jëja ca'ncona bëani, më'ë je'o carajei ñësebë tëca ba'ijë'ën" cani jo'cabi.
37 Ja'nca cani jo'caguëna, Cristo raosi'quëre baguë mamaquë caye poremaji'i, baguëte Ëjaguë casi'quë sëani, ye'yoguë cabi Jesús.
Ja'nca caguëna, bain hua'na ai jai jubë ba'icuabi baguëni ai bojojën achahuë.

Jesús acusa a los maestros de la ley

38 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e ye'yoguë, ñaca cabi:
—Ira coca ye'yocuabi coca ye'yojënna, mësacua yua ëñare bajën, bacuare achamajën ba'ijë'ën. Ëja bain ba'iye se'ga ëñoñe yëyë bacua. Zoa can re'o canre sayani, si'aruanna ëño ëaye ba'ijën ganiñë bacua. Bainbi re'oye achoye saludajënna, ai acha ëaji bacuare.
39 Bain ñë'ca huë'eñana sani, ëja bain bëaruan se'gare cu'ejën ba'iyë. Aon fiestana sani, quë'rë re'oruan se'gare cu'eni bëayë bacua.
40 Ja'nca ba'icuata'an, hua'je hua'nani ro coquejën, bacua huë'eñare ro tëteni bayë. Riusuni zoe coca ujajën, Bain ëñaja'bë caye se'ga ba'ijën, ro coqueyë. Ja'nca yo'ojënna, Riusubi bacuani quë'rë ta'yejeiye bënni sen-joja'guë'bi, cabi Jesús.

La ofrenda de la viuda pobre

41 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi Riusu huë'e curi gajongu ba'iruna sani, ca'ncorëna bëani ëñato, bain hua'nabi bacua curire Riusuna insijën, gajonguna ayajën baë'ë. Yequëcua curi ëjacuabi ai ta'yejeiye ai curire ayajën insihuë.
42 Ja'nca insijënna, ja'nrëbi, hua'je hua'go bonse beo hua'gobi rani, samu curi so'corëan, te'e centavo ro'irëan, ja'an se'gare ayago insigo.
43 Insigona, Jesusbi baguëre concuare choini, bacuani cabi:
—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Ja'an hua'je hua'go bonse beo hua'gobi bago curire Riusuna insigo, si'a bain insiye'ru quë'rë ta'yejeiye insigo bago.
44 Bacuabi a'ta curire bajën, ro bacua jëhuase'e se'gare ayajën insiyë. Bagoca bonse beo hua'gobi bago gaña so'corëanre insini si'ago, cabi Jesús.

13

Jesús anuncia que el templo será destruido

1 Ja'nrëbi, Jesusbi Riusu huë'ebi eta bi'raguëna, baguëte conguë te'eguëbi baguëni cabi:
—¡Ëjaguë, ëñajë'ën! ¡Ën huë'e ai re'o huë'e bëaji! ¡Ai re'o gatabi re'huase'e ba'iji! bojoguë cabi.
2 Caguëna, Jesús sehuoguë cabi:
—Më'ëbi ën huë'eña jai huë'eñare ëñaguë, yë'ë quëayete te'e ruiñe achajë'ën. Si'a huë'eñare ëñaguë, yë'ë quëayete te'e ruiñe achajë'ën. Si'a huë'eña yua ñañoni taonsi huë'eña ba'ija'guë'bi. Gare te'e gatabë tuiye beoye ba'ija'guë'bi, cabi Jesús.

Señales antes del fin

3 Cani ja'nrëbi, Olivo casi cubë, Riusu huë'e ca'ncorëte ba'iguëna, bacuabi
mëni bëahuë. Bëani ja'nrëbi, Pedro, Santiago, Juan, Andrés, bacuabi Jesusni
tëhuo rani, baguëni yahue senni achahuë:
4 —¿Riusu huë'e quejeito tanni huesëguë'ne? ¿Më'ë coca yure quëase'e'ru
ba'ija'ye queaca masiye poreye'ne yëquëna? senni achahuë.
5 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua ëñare bajë'ën. Yequëcuabi mësacuani ro coquema'iñe cajën,
mësacua ëñare bajë'ën.
6 Bainre coquecua ai jai jubë ba'icuabi rani, “Riusu Raosi'quëreba'ë yë'ë. Ba
Cristo'ë yë'ë” cajën, ro coquejën ba'ija'cua'ë.
7 Mësacua yua si'aruan guerra huayete achajën, quëquëye beoye ba'ijë'ën.
Bain guerra huaja'ye yuara cuencuese'e ba'iguëna, ën yija carajeirën yuta
ti'anma'iji.
8 Bain jubëan yua sa'ñeña ai guerra huani ai yo'oja'cua'ë. Si'aruan yija
ñu'cueye, aon gu'ana ju'iñe, ja'anna ai yo'ojën, yuta quë'rë se'e ai yo'ojën
ba'ija'cua'ë.
9 Mësacuaca ai ëñare bajë'ën. Yequëcuabi mësacuare preso zeanni, ëja
bain ñë'casiruanna nëconi, mësacuare gu'aye caja'cua'ë. Mësacuare bain ñë'ca
huë'eñana sani, mësacuani gu'aye huaija'cua'ë. Mësacua yua yë'ë cocare quëani
achocuare sëani, ëja bain ba'iruan, ta'yejeiye ëjacua ba'iruan, ja'anruanna
mësacuare rërëni sani nëcojënna, mësacuabi nëcani coca sehuojën ba'ija'cua'ë.
Ja'nca nëcani sehuojën, yë'ë ba'iyete bacuani te'e ruiñe quëani achoye
poreja'cua'ë mësacua.
10 Ën yija carajeirën ti'anguëna, ru'ru si'a joboña bainbi Riusu cocarebare
achaye bayë.
11 Mësacuare preso zeanni nëcojënna, mësacua coca sehuoja'yete ru'ru
ro'tamajën, huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Mësacua sehuorën ti'anguëna,
Riusubi mësacua coca sehuoja'yete quëaji. Mësacua se'gabi sehuo cocare
ro'tama'ija'cua'ë. Riusu Espíritubi mësacuani quëaguëna, ja'an cocare se-
huoja'cua'ë mësacua.
12 Ën yija carajeirën ti'anguëna, bainbi bacua yo'jecuani preso zeanni
bacuare huani senjo güeseyë. Pë'caguë sanhuë'ga bacua zin hua'nare preso
zeanni huani senjoja'cua'ë. Yequëcua'ga bacua pë'caguë sanhuëre preso
zeanni huani senjo güeseja'cua'ë.
13 Mësacua yua yë'ë bainrebare sëani, si'a bainbi mësacuani ai je'o ëñaja'cua'ë.
Je'o ëñaja'cuata'an, yë'ëni si'a recoyo jo'caye beoye ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca
ro'tatoca, carajeirën ti'anguëna, Riusubi mësacuani tëani baja'guë'bi.
14 Riusu bainguë ja'anrë raosi'quë Daniel hue'eguë, ja'anguëbi carajeirën
ba'ija'guë, ba gu'aye ñu'ñujei güeseni si'aja'guë, ja'anguëte cani toyani jo'cabi.
Ro bainbi ja'anguëte inni sani, Riusu bain ñë'ca huë'ena nëconi baja'cua'ë. Ën
cocare ëñacuabi te'e ruiñe ye'yeni masija'bë cayë. Ja'nca nëconi bajënna, Judea
yija ba'icuabi yua cu re'otona sani gatija'bë.
15 Yequëcua bacua huë'e ëmëje'en ba'irute banica, bacua huë'e bonsere
injën gajema'ija'bë.
16 Yequëcua huë'e jobo ca'ncoña ba'icua, ziore ba'icua banica, bacua cañate
injën go'ima'ija'bë.
17 Romi hua'na zinbë ba'icua, zin chuchajën ba'icua, ja'ancua banica,
¡bacuare ai ta'yejeiye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë! ¡Chao hua'na!
18 Bacua sani gatija'rën ti'anguëna, Sësërën ba'ima'ija'ñe cajën, Riusuni
ujajën ba'ijë'ën.

19 Ja'an umuguseña ti'anguëna, bainbi ai ta'yejeiye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë.
Bainbi si'a Riusu re'huani jo'casi umuguseña ai yo'ojën ba'ise'e'ru quë'rë
ta'yejeiye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë.
20 Ja'nca ai yo'ojën ba'ijënna, mai Ëjaguë Riusubi, Zoe ai yo'oma'iñe caji.
Cama'itoca, si'a bainbi gare huesëni si'are'ahuë. Riusu bainreba cuen-
cuesi'cuani ai yëguë sëani, bainbi zoe ai yo'oma'iñë.
21 Ja'an umuguseña ti'anguëna, yequëcuabi mësacuani coque ëaye yo'ojën
ba'ija'cua'ë. Bacua coca, "Ëñajë'ën. Querëte ba'iji" o "Ëñajë'ën. Cristobi
ënjo'onre ba'iji" ja'anre catoca, bacuani achamajën ba'ijë'ën.
22 Jai jubë bain, Cristo'ë yë'ë, cacua, Riusu raosi'quë'ë yë'ë cacua, ja'ancuabi
rani, bainni ro coquejën, Riusu ta'yejeiye masini ëñoñe'ru ëñojën, Riusu bain
cuencuesi'cuare'ga coquejën ba'ija'cua'ë.
23 Ja'nca coquejën ba'ija'cuabi raijënna, yë'ëbi mësacuani ru'ru quëaguëna,
bacua coca coqueja'yete ëñare bajën, achamajën ba'ijë'ën.

El regreso del Hijo del hombre

24 Ja'an umuguseña ti'anguëna, bainbi ai yo'ojën carajeijënna, ja'nrëbi,
ënsëguëbi gare na'ini huesëja'guë'bi. Ñañaguë'ga gare se'e miama'ija'guë'bi.
25 Ma'choco hua'i'ga guënamë re'otobi tonni huesëjën ba'ija'cua'ë. Guënamë
re'oto si'a re'otobi ai jëja ñu'cueja'guë'bi.
26 Ja'nrëbi, pico re'otona ëñato, yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëbi ai ta'yejeiye
ba'iguë, ai go'sijeiye ba'iguë, yijana gaje meni ëñoja'guë'ë yë'ë.
27 Gaje meni ëñoni yua yë'ë guënamë re'oto yo'o con hua'nani coca
guanseguë caja'guë'ë: "Mësacua si'a yija ca'ncoña, si'a guënamë ca'ncoña,
si'aruanna sani, yë'ë bainreba cuencuesi'cuare ñë'coni rajë'ën" guanseguë
caja'guë'ë yë'ë.
28 Mësacua yua higo sunquiñë ja'o sariyete ëñani ye'yejë'ën. Ja'añëbi juinja
cabëanbi irani, ja'nrëbi ja'o sari bi'raji. Sari bi'raguëna, mësacuabi ëñani,
Ënsërënbi ti'anji cajën ba'iyë.
29 Yë'ë coca yure case'ere'ga ro'tajën, ja'an ba'ija'yete ti'anguëna, güina'ru,
mësacua yua, Carajei umuguseña ti'anbi cajën, ja'anre masijën ba'ijë'ën, te'e
jëana ti'anja'ñe sëani.
30 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yureña bainbi yuta junni
huesëma'ijënna, yë'ë coca case'e'ru si'aye ru'ru ba'ija'guë'bi.
31 Guënamë re'oto, yija re'oto, ja'anbi gare carajeiguëta'an, yë'ë cocareba
cani jo'case'ebi yua carajeiye beoye ba'ija'guë'bi.
32 Ja'an umuguse ba'ija'ye, ja'an hora ba'ija'ye, ja'anre senni achatoca,
bainbi gare huesëjën ba'iyë. Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'na'ga gare
huesëjën ba'iyë. Yë'ë'ga, Riusu Zin ba'iguëca gare huesëguë ba'iyë. Taita Riusu
se'gabi masiji.
33 Ja'nca ba'iguëna, mësacuaca ëñajën ba'ijën, Riusuni jo'caye beoye ujajën
ba'ijë'ën. Ba joë ba'irën ti'anja'ñe huesëcua sëani, ja'nca ëñajën ëjojën ba'ijë'ën.
34 Bainguë so'o yijana saiyete ro'tani ye'yejë'ën. Ru'ru, baguëre yo'o
concuare choini, baguë huë'ere cuiracaiye guanseni, si'acuani bacua yo'ore
guanseni, ja'nrëbi baguë huë'e anto sa'ro cuiraguëni, Yë'ë raiyete ai ëñaguë
ëjoguë ba'ijë'ën cani, ja'nrëbi bacuare jo'cani saiji.
35 Mësacua'ga güina'ru ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Ba huë'e cuiracuabi bacua
ëjaguë raija'yete huesëyë. Mësacua'ga yë'ë ti'an raija'rënre huesëyë. Ënsëguë
ruajairën, ñami jobo, cura yu'irën, zijeirën, ¿quejeito ti'an raiguë'ne? cajën,
mësacuabi huesëyë.

36 Yequërë cainsi hua'nabi yë'ë ti'an raija'rën ëñamajën ba'itoca, yë'ëbi te'e
jëana ti'an rani, mësacuare ëñani bojoma'iñë.
37 Mësacuani yihuoye'ru si'a bainni yihuoreba yihuoguë cayë yë'ë: Yë'ë ti'an
raija'rënre ëñajën ëjojën ba'ijë'ën, yihuoguë cani jo'cabi Jesús.

14

Conspiración para arrestar a Jesús

1 Ja'nrëbi, judío bain pascua umuguse, bacua aon huo'coma'ise'e aiñe, ja'an
umuguse yuta samu umuguseña carabi. Pairi ëja bain, ira coca ye'yocua
naconi ñë'cani, Jesusni yahue preso zeañu cajën, Baguëni huani senjoñu cajën
baë'ë.
2 Ja'nca ba'icuabi sa'ñeña cahuë:
—Fiesta ta'yejei umuguse ba'itoca, baguëni preso zeañe porema'iñë. Zean-
toca, bain hua'nabi ai jai jubë ba'ijën, yequërë maire coca huajën ënsema'iñe,
cahuë.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

3 Yureca, Jesusbi Betania huë'e jobore baji'i. Simón hue'eguë, ira ca'mi
raure junni huajë raisi'quë, baguë huë'ere baji'i Jesús. Ja'nca ba'iguëbi aon
ainguë ñu'iguëna, romigobi ti'ango. Ma'ña re'co, nardo casi re'co alabastro
gata ro'rohuëna rago. Ai roji'i ba re'co. Ja'anre rani, ja'nrëbi, ro'rohuëte
hua'huani, ba re'core Jesús sinjobëna jañuni tongo.
4 Jañuni tongona, yequëcua barute ñu'icuabi bëinjën ëñahuë. Bëinjën ëñacuabi
sa'ñeña coca cahuë:
—¿Queaca ro'tago bago, ba ma'ña re'core ro jañuni tonni huesogo'ne? Ai
gu'aye yo'ogo bago.
5 Ba re'core bendietoca, samute cien denario so'core coni, bonse beo
hua'nana ro insiye porere'ahuë, sa'ñeña cajën, bagoni bëinjën ëñahuë.
6 Bëinjën ëñajënna, Jesusbi cabi:
—Mësacua yua bago yëse'e yo'ogona, ënseye cama'ijë'ën. Ma'ña re'core
yë'ëna jañuni tongo, ai re'oye yo'ogo bago.
7 Bonse beo hua'nare cato, mësacua naconi si'arën ba'ijënna, mësacua
yëse'e'ru bacuani re'oye yo'oye poreyë. Yë'ëca mësacua naconi zoe ba'ima'iñë
ënjo'on.
8 Ja'nca ba'iguëna, ëncobi bago porese'e'ru yë'ëni re'oye yo'ogo. Yë'ë junni
tanja'ñete ro'tago, yë'ë ga'nihuëte ma'ña re'cobi ru'ru re'huago.
9 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yë'ë bainbi Riusu cocarebare
si'aruanna quëani achojën, ënco ba'iyete gare huanë yema'iñe cajën, bago
yure yo'ose'ere'ga quëani achojën ba'ija'cua'ë, cabi Jesús.

Judas tradiciona a Jesús

10 Ja'nrëbi, Judas Iscariote hue'eguë, Jesusre concua jubë ba'iguëbi, yua
pairi ëja bainna sani, Jesusre mësacuana preso insijaza caguë, bacua naconi
coca senni achabi.
11 Senni achaguëna, bacuabi, Curire më'ëna ro'iyë cajën, baguë senni
achase'ere bojohuë. Ja'nca bojojënna, Judasbi sani, Jesusre insini senjoñete
re'huajaza caguë bají'i.

La Cena del Señor

12 Ja'nrëbi, judío bainbi, Aon huo'coma'ise'ere aiñu cajën, ja'an fiesta umu-
gusebi ti'anguëna, bacua pascua aonre re'hua bi'rahuë. Oveja jo'yare huani,
Riusubi yi'eni bojoja'guë cajën, ja'an hua'ire boye ro'tahuë. Ja'nca ro'tajën
yo'ojënna, Jesusre concuabi baguëni senni achahuë:

—¿Mai pascua aon aiñe jarona sani re'huaye'ne yëquëna? senni achahuë.
13 Senni achajënna, baguë yua samucua baguëre concuare choini, bacuani
guanseguë cabi:
—Mësacua yua huë'e jobona saijë'ën. Sani ti'anjënna, ocobë cuanguëbi
mësacuani tëhuoja'guë'bi. Tëhuoguëna, baguë naconi saijë'ën.
14 Baguë ba'i huë'ena cacaguëna, mësacua yua ba huë'e ëjaguëni ñaca
quëajë'ën: "Mai Ëjaguëbi më'ëni coca senni achaguë raobi: ¿Jaro sonohuëna
cacani, yë'ëre concua naconi pascua aonre aiñe'ne yë'ë?" Ja'an cocare ba
huë'e ëjaguëni senni achajë'ën.
15 Senni achajënna, ja'nrëbi, baguë yua mësacuare samu ba'i huë'ena mëani,
ëmëje'en ba'i sonohuë jai sonohuëte mësacuani ëñoja'guë'bi. Ja'nca ëñoguëna,
mësacua ja'anruna cacani, mai pascua aonre re'huajë'ën, guanseguë cabi
Jesús.
16 Caguëna, baguëre concua saosi'cuabi huë'e jobona sani ti'anjënna, Jesús
quëase'e'ru güina'ru baji'i. Ba'iguëna, ba huë'e sonohuëna cacani, bacua
pascua aonre re'huahuë.
17 Re'huajënna, ja'nrëbi, na'i si'aguëna, Jesusbi baguëre concua si'a sara
samucua naconi ti'anni,
18 bëani, ba aonre ain bi'rani, bacuani coca quëa bi'rabi:
—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Mësacua jubë ba'iguëbi, yë'ë naconi te'e
aonre ainguë ñu'iguëbi, ja'anguëbi yua yë'ëni ro coqueguë, yë'ëre yequëcuana
preso insini senjoja'guë'bi, quëabi.
19 Ja'nca quëaguëna, bacuabi ai sa'ntijën, te'ena, te'ena baguëna cueonni,
baguëni senni acha bi'rahuë:
—¿Yë'ë'ye? ¿Yë'ë'ye? ¿Yë'ëbi ba'ija'guë'ye? baguëni senni acha bi'rahuë.
20 Senni achajënna, bacuani sehuobi:
—Mësacua jubë si'a sara samucua ba'i jubë ba'iguë, yë'ë naconi te'e guëna
re'ahuana aon ainguë, ja'anguëbi yë'ëre insini senjoja'guë'bi.
21 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba
ba'iguëbi junni toñe ba'ija'ye quëaji. Ja'nca quëase'eta'an, yë'ëre insini sen-
joja'guëte ai bëiñe cani jo'case'e ba'iji. ¡Baguë bënni senjoja'ñete ro'tato, chao
hua'guë ai yo'oja'guë'bi! Baguë të'ya raise'e beonica, quë'rë re'oye ba'ire'abi
baguëre, sehuoguë cabi Jesús.
22 Ja'nrëbi, bacua aonre ainjënna, Jesusbi ba jo'jo aonbëte inni, Riusuni
ujaguë, Surupa cabi. Cani ja'nrëbi, aonbëte jë'yeni, baguëre concuana
huo'hueni, bacuani cabi:
—Mësacua coni ainjë'ën. Yë'ë ga'nihuë'ë, cabi.
23 Cani ja'nrëbi, baguë uncu ro'rohuëte inni, se'e Riusuni ujaguë, Surupa
cani, ja'nrëbi ba uncu ro'rohuëte bacuana insini, si'acuabi coni uncuhuë.
24 Uncujënna, bacuani cabi:
—Yë'ë zie meni tonse'e'ë. Ai jai jubë bain gu'a juchana zemosi'cuare tëani
baza caguë, bainni mame coca jia'noni jo'caja'guë'ë yë'ë. Ja'an ro'ire yë'ë zie
yua meni tonse'e ba'ija'guë'bi.
25 Yureca, mësacuani te'e ruiñe quëayë: Bisi ëye gonore gare se'e uncuma'iñë
yë'ë ënjo'on. Riusu ba'i jobona ti'anni, ja'nrëbi ba mame gono re'huase'ere
uncuni bojoja'guë'ë yë'ë, cabi Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

26 Caguëna, ja'nrëbi, Riusuni bojojën gantani, bacuabi yua Olivo casi cubëna
saë'ë.
27 Sani, Jesusbi bacuani quëabi:

—Yure ñami, mësacua si'acuabi, yë'ëre gu'a güeye ro'tajënna, yë'ëre ro jo'cani senjoñë. Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'oyë mësacua. Ën coca toyani jo'case'e ba'iguëna, mësacua achajë'ën: "Oveja ëjaguëni huani senjojënna, oveja jo'ya hua'nabi ro gatini saiyë" toyani jo'case'e ba'iji.

28 Ja'nca huani senjosi'quë ba'ija'guëbi yua go'ya raija'guë'ë yë'ë. Go'ya rani ja'nrëbi, Galilea yijana mësacua ru'runa sani, mësacuare tëhuoja'guë'ë yë'ë, cabi Jesús.

29 Caguëna, ja'nrëbi, Pedrobi baguëni cabi:

—Si'acuabi më'ëre gu'a güeni jo'cani senjocuata'an, yë'ëca bañë, cabi.

30 Caguëna, Jesús yua baguëni cabi:

—Më'ëni ganreba quëayë yë'ë. Yure ñami, curabi yuta samu ba'iye yu'ima'iguëna, më'ëbi samute ba'iye yë'ëre huesëye caja'guë'ë më'ë, cabi.

31 Caguëna, Pedrobi si'a jëja sehuoguë cabi:

—Ja'nca yo'oma'ija'guë'ë yë'ë. Më'ë naconi te'e junni tonza ru'ru, cabi.

Caguëna, si'acuabi Jesusni güina'ru cahuë.

Jesús ora en Getsemaní

32 Ja'nrëbi jë'te, jo'ya re'ohuë, Getsemaní casiruna ti'anjënna, Jesusbi baguëre concuani cabi:

—Mësacua yua ënjo'ona bëani ëjojë'ën. Yë'ë ujaguë saiyë, cabi.

33 Cani ja'nrëbi, Pedro, Santiago, Juan, bacuare quë'rë so'orë sabi. Ja'nca saguëbi recoyo ai sa'ntireba sa'ntiguë, ai yo'oguë baji'i.

34 Ja'nca ba'iguëbi bacuani cabi:

—Ai recoyo sa'ntiye huanoji yë'ëre. Junni toñe'ru ba'iji yë'ëre. Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ënjo'ona bëani, ëñajën ëjojën ba'ijë'ën, cabi.

35 Cani ja'nrëbi, se'erë quëñëni, yijana gugurini rëanni, Riusuni senreba senji'i:

—Taita, më'ëbi porenica, yë'ë ai yo'oni junni tonja'ñe jëayete yë'ëre ëñojë'ën.

36 Yë'ë Taita, më'ëbi si'aye yo'oye poreyë. Yë'ë ai yo'oja'ye yurera ti'anguëna, më'ëbi yë'ëre tëaye poreyë. Ja'nca poreguëta'an, ro yë'ë yëse'e se'gare yo'oma'ijë'ën. Më'ë yëse'e yo'ojë'ën, ujaguë senji'i Jesús.

37 Senni ja'nrëbi, baguë concuare jo'casiruna go'ini ëñato, cainsi hua'na uën'ë. Ja'nca uijënna, Jesusbi Pedroni bëinguë cabi:

—Simón, ¿më'ë guere yo'oguë cainguë'ne? ¿Rëño ñë'serë se'ga huajëguë ëjoye poremaquë?

38 Zupaibi coquema'ija'guë cajën, ëñajën ujajën ba'ijë'ën. Mësacua recoyo jëja bacuata'an, mësacua ga'nihuëte pa'npaye se'ga ba'iji, cabi Jesús.

39 Cani ja'nrëbi, se'e ujaza caguë quëñëbi. Quëñëni, baguë ja'anrë ujase'e'ru güina'ru ujabi.

40 Ujani, ja'nrëbi se'e go'ini ëñato, baguëre concua ai ëo canni ju'incua sëani, yua se'e cainsi hua'na uën'ë. Ja'nca uincuabi sëtani, Jesusni coca sehuoye ro'tamajën baë'ë.

41 Ba'ijënna, Jesusbi se'e ujaguë sani, ja'nrëbi se'e go'ini, bacuani cabi:

—¿Mësacua yua zoe canni huajëye ro'taye? Yureca, re'oji. Yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëte preso zeañe ti'anbi. Yureca, yequëcuabi yë'ëre preso zeanni, yë'ëre gu'a bainna insini senjoja'cua'ë.

42 Ja'nca sëani, huëijë'ën. Saiñu. Yë'ëre insini senjoja'guëbi yuara ti'anji, cabi Jesús.

Arrestan a Jesús

43 Ja'nca caguë, baguëre concuani yuta coca cani tëjima'iguëna, Judas hue'eguëbi ti'anbi. Jesusre concua si'a sara samucua ba'i jubë ba'iguëbi

baji'i. Ja'anguëbi yua yequëcua naconi ai jai jubë bain guerra hua hua'tiña,
bain huai cabëan, ja'anre bajën, Jesusni zeanjën raë'ë. Pairi ëjacua, ira coca
ye'yocua, judío bain ira ëjacua, bacuabi raojënna, raë'ë.
44 Ja'nca raijënna, Judasbi Jesusre insini senjoñe ro'taguë, yua ba bainni
ru'ru ën cocare quëasi'quë baji'i:
—Jesús ba'iruna ti'anni, baguëni muchaguë saludayë yë'ë. Ja'nca
saludaguëna, ja'anguëni zeanni bajën, ëñajën ba'ijën, baguëte preso sajë'ën,
quëasi'quë baji'i Judas.
45 Ja'nca quëasi'quëbi Jesús ba'iruna ti'anni, Jesusni tëhuoni saludaguë cabi:
—¿Ba'iguë më'ë, Ëjaguë? cani, ja'nrëbi baguëni muchabi.
46 Ja'nca muchaguëna, ja'nrëbi, Jesusre preso zeanni sahuë.
47 Sajënna, ja'ansirën, Jesús naconi ba'iguëbi baguë guerra hua hua'tire
rutani, pairi ta'yejeiye ëjaguë yo'o conguëni huani, baguë ganjorote cue'reni
tonbi.
48 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëte zeancuani cabi:
—Mësacua yua guerra hua hua'tiñare bajën, bain huai cabëanre bajën,
¿queaca ro'tajën, jiansi'quë ba'iguëreta'an, yë'ëni yahue preso zeanjën rate'ne?
49 Mësacua naconi si'a umuguseña Riusu uja huë'ere baë'ë yë'ë. Ja'nca
ba'iguëbi mësacuani coca ye'yoguë ba'iguëna, mësacuabi yë'ëre gare preso
zeanmajën baë'ë ja'anrë. Ja'nca ba'ise'eta'an, Riusubi baguë coca toyani
jo'case'e'ru yë'ëre preso zeañe ënsema'iji, cabi Jesús.
50 Caguëna, baguëre concuabi baguëte jo'cani senjoni, ro gatini saë'ë.
51 Ja'nrëbi yequë, bonsëguëbi Jesús naconi te'e saiguëbi baji'i. Ga'ne can
se'gare ju'iguëna, Jesús zeansi'cuabi bonsëguëte zeanjënna,
52 baguë canre jo'cani senjoni, can beohuë gatini saji'i.

Jesús ante la Junta Suprema

53 Ja'nrëbi, preso zeansi'cuabi Jesusre sani, pairi ta'yejeiye ëjaguë ba'iruna
ëcohuë. Nëcojënna, pairi ëjacua, judío bain ira ëjacua, ira coca ye'yocua,
bacuabi ñë'cahuë.
54 Pedro'ga Jesusre so'orë be'teguë, yua pairi ta'yejeiye ëjaguë huë'e yija tëca
ti'anbi. Ti'anni, soldado hua'na naconi bëani, bacua toana cuin bi'rabi.
55 Cuin bi'raguëna, pairi ëjacua, si'a ëja bain ñë'casi'cua naconi, bacuabi Je-
susre huani senjoñe cañu cajën, baguë gu'aye yo'ose'ere cu'ejën ba'icuata'an,
baguëte gu'aye caye ti'anmaë'ë.
56 Yequëcuabi ro coquejën, baguë gu'aye yo'ose'ere tinja cajën, bacua yua
te'e camaë'ë.
57 Yequëcua'ga nëcani, baguë yo'oguë ba'ise'ere coquejën quëahuë:
58 —Baguëbi gu'aye caguëna, yëquënabi achahuë: "Riusu uja huë'e, bain
yo'osi huë'ere taonni senjoja'guë'ë yë'ë. Taonni senjoni ja'nrëbi, samute
umuguseñabi yequë huë'e, bain yo'oma'isi huë'ere yo'oja'guë'ë yë'ë" cabi
baguë, coquejën quëahuë.
59 Ja'nca quëacua'ga gare te'e quëamaë'ë.
60 Ja'nrëbi, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi bacua jobona nëcani, Jesusni senni
achabi:
—¿Gare sehuoye beoye ba'iguë më'ë? Bacuabi më'ë gu'aye yo'ose'ere
quëajënna, ¿më'ë guere yo'oguë sehuoma'iguë'ne? senni achabi.
61 Senni achaguëna, Jesús gare caye beoye nëcabi. Gare sehuoye beoye
baji'i. Ja'nca ba'iguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi baguëni se'e senni achabi:
—¿Më'ë yua ba Cristo Raosi'quë'guë? ¿Mai Ëjaguë Riusu Zin'guë më'ë? senni
achabi.

62 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Ja'nca ba'iguë'ë yë'ë. Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi baguë Bainguë'ru
Raoja'guëre yë'ëre re'huani raoguëna, baguë jëja ca'ncona bëani ba'ija'guë'ë
yë'ë. Pico re'otobi gaje meni raija'guë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, mësacuabi
yë'ëre ëñaja'cua'ë, sehuoguë cabi Jesús.
63 Ja'nca caguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi bëinreba bëinguë, baguë cañate
ye'reguë cabi:
—¡Yua baguë gu'a jucha quëacuare se'e cu'ema'ina'a!
64 Baguëbi yure gu'aye caguëna, mësacua achahuë. Riusuni gu'aye
casi'quëre sëani, ¿mësacua gue si'nseyete caye'ne? senni achaguë cabi.
Caguëna, si'a jubëbi baguëni huani senjo güeseñu cahuë.
65 Cajënna, yequëcuabi baguëre go tutuni, ja'nrëbi, baguë ziare canbi huenni
ta'pini, baguëni cuehuë. Ja'nca cuejën, baguëni jayajën cahuë:
—¿Nebi më'ëni cuere'ne? Masiye ëñajë'ën, cahuë.
Soldado hua'na'ga Riusu huë'ere ëñacuabi baguë ziare cuejën huaë'ë.

Pedro niega conocer a Jesús

66 Ja'nrëbi, Pedro yua huë'e yijare ba'iguë, toa ba'irute cuinguë ñu'iguëna,
pairi ta'yejeiye ëjaguëre yo'o concua jubë ba'igobi ti'anni,
67 baguëni ëñani, coca cago:
—Më'ë'ga Jesús Nazarenote te'e consi'quë baë'ë, cago bago.
68 Cagona, Pedrobi sehuobi:
—Banhuë. Baguëte gare huesëguë'ë yë'ë. Më'ëbi coca cagona, baguëre gare
ëñama'iguë'ë yë'ë, sehuobi.
Ja'nca sehuoni, bain caca sa'ro tëca quëñëni gatiguëna, ja'nrëbi curabi yuji'i.
69 Yu'iguëna, ja'nrëbi, ba yo'o congobi Pedroni se'e ëñani, baru ba'icuani
coca quëa bi'rago:
—Jesús Nazareno te'e consi'quë'bi. Baguëreba'bi, quëago.
70 Quëagona, Pedrobi se'e huesëye sehuobi. Ja'nrëbi jë'te, baru ba'icuabi
Pedroni se'e cahuë:
—Aito. Jesús consi'quë baë'ë më'ë. Galilea bain coca caye'ru cayë më'ë,
cahuë.
71 Cajënna, Pedrobi ai jëja sehuobi:
—Banhuë. Yë'ëbi te'e ruiñe cama'itoca, yë'ëre huaijë'ën. Mësacuabi ba
bainguëte cajënna, baguëte gare huesëguë'ë yë'ë, sehuobi.
72 Sehuoguëna, ja'ansirën curabi samu ba'iye yuji'i. Yu'iguëna, Pedrobi
Jesús coca case'ere ro'tabi: “Curabi yuta samu ba'iye yu'ima'iguëna, më'ëbi
samute ba'iye yë'ëre huesëye caja'guë'ë.” Ja'an coca case'ere ro'tani, si'a
recoyo oi bi'rabi.

15

Jesús ante Pilato

1 Ja'nrëbi ñataguëna, pairi ëjacua, judío bain ira ëjacua, ira coca ye'yocua,
si'a ëja bainbi ñë'cani, Jesús yua preso gueonsi'quë ba'iguëna, baguëte bain
ta'yejeiye ëjaguë Pilato hue'eguëna sani nëcohuë.
2 Nëcojënna, Pilatobi baguëni senni achabi:
—¿Më'ë yua judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë'guë? senni achabi.
Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ëbi ja'nca caguëna, ja'nca ba'iguë'ë yë'ë, sehuobi.
3 Ja'nrëbi, pairi ëja bainbi ai ta'yejeiye Jesusre gu'aye cani jëhuahuë.

4 Cani jëhuajënna, Pilatobi baguëni se'e senni achabi:
—Bacuabi më'ëre ai ta'yejeiye gu'aye cajënna, ¿më'ë guere yo'oguë, se-
huoma'iguë'ne? senni achabi.
5 Senni achaguëna, Jesús yua gare caye beoye sehuomaji'i. Sehuoma'iguëna, Pilatobi gue ro'taye beoye ëñabi.

Jesús es sentenciado a muerte

6 Yua ja'an fiesta umuguseña ba'iguëna, Pilatobi si'a tëcahuëan preso zeansi'quë, bain sensi'quë, te'eguëte etoguë baji'i.
7 Yure tëcahuë, guerra huañu caguë, bain huani senjosi'quë Barrabás hue'eguë yua preso zeansi'quë baji'i.
8 Yureca, bain jubëbi Pilatoni, Më'ë yo'oguë ba'ise'e'ru yurera yo'ojë'ën cajën, te'e preso zeansi'quëre tijoni etojë'ën sen'ë.
9 Senjënna, Pilatobi bacuani senni achabi:
—¿Judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë, ja'anguëte tijoni etoye señe mësacua? senni achabi.
10 Pairi ëjacua yua baguëte ro bëinjën insise'ere masiguëbi bacuani ja'nca senni achabi.
11 Ja'nca senni achaguëna, pairi ëjacuabi bainni tin ro'ta güesejën, Barrabás tijoni etoye señu bainre ca bi'rahuë.
12 Ca bi'rajënna, Pilatobi bainni senni achabi:
—Ja'nca tijoni etoye sentoca, ¿mësacua quë'rë ta'yejeiye ëjaguë, judío bain ëjaguë casi'quë, ja'anguëni guere yo'oye'ne yë'ë? senni achabi.
13 Senni achaguëna, si'a jëja güijën sehuohuë:
—¡Baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën! sehuohuë.
14 Sehuojënna, Pilatobi bacuani se'e senni achabi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën baguëre caye'ne? ¿Gue gu'a jucha yo'oguë baquë'ne baguë? senni achabi.
Ja'nca senni achaguëreta'an, bain jubëbi quë'rë jëja güijën sehuohuë:
—Baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën, güijën sehuohuë.
15 Ja'nca güijën sehuojënna, Pilatobi, Bainbi bëinma'iñe caguë, bacua yëse'e'ru yo'obi. Barrabasre tijoni etoni, ja'nrëbi, Jesusre si'nseye guanseni, baguëte quenni reoja'cuana jo'cabi.
16 Ja'nca jo'caguëna, soldado hua'nabi baguëte güenaro huë'e yijana sani, bacua soldado gaje concua si'acuare choë'ë.
17 Choini ja'nrëbi, bajacu can, ëja bain canre inni baguëna sayahuë. Sayani, miu ga'hua marote tëonni, baguë sinjobëna tëohuë.
18 Ja'nca yo'oni ja'nrëbi, baguëni jayajën saludajën güihuë:
—¡Carajeiye beoye huajëni ba'ijë'ën, judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë! güijën cahuë.
19 Ja'nca cajën, baguë sinjobëna tëcabëbi huaijën, baguëre go tutujën, baguëni gugurini rëanjën, ai jayajën yo'ohuë.
20 Ja'nca jayani tëjini, baguë bajacu canre rutani, baguë cañate baguëna sayahuë. Sayani ja'nrëbi, baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojën sahuë.

Jesús es crucificado

21 Sajënna, ja'nrëbi, Cirene bainguë Simón hue'eguë, Alejandro, Rufo, bacua taita ba'iguëbi yua zio re'otona saisi'quëbi raji'i. Raiguëna, soldado hua'nabi baguëte tëhuoni rantoni, Jesús crusu sa'cahuëte cuanni sajë'ën guansehuë.
22 Guanseni ja'nrëbi, Jesusre sani, Gólgota casiru, sinjo gu'anbë casiru, ja'an cubëna ti'anhuë.

23 Ti'anni ja'nrëbi, gu'a jo'cha mirra ma'ña naconi ja'mese'ere inni, Jesusni
rurajënna, uncumaji'i.
24 Ja'nrëbi, baguëte crusu sa'cahuëna quenni reohuë. Reoni, soldado
hua'nabi, Baguë cañate coni baja'cuare masiñu cajën, gata toyasira'carëanre
sa'ñeña senjojën ëñahuë.
25 Baguëte quenni reosirënre cato, ënsëguëbi las nueve'ru sëji'i.
26 Quenni reoni, ja'nrëbi, baguë gu'a jucha yo'ose'ere ro'tani, ën cocare
toyani, ba crusuna së'ohuë: "Judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë'bi ba'iji"
toyani së'ohuë.
27 Yequëcuare'ga bonsere tëtejën huaicua samucuare Jesús naconi bacua
crusu sa'cahuëanna reohuë. Yequëre Jesús jëja ca'ncona reohuë. Yequëre
Jesús ari ca'ncona reohuë.
28 Ja'nca reojënna, Riusu ira coca zoe toyani jo'case'e'ru güina'ru baji'i: "Gu'a
bain naconi cuencuesi'quë ba'ija'guë'bi" toyani jo'case'e ba'iguëna, bacuabi
Jesusni güina'ru yo'ohuë.
29 Ja'nrëbi, bain hua'na ca'ncorë ganijën saicuabi Jesusni bëinsi ziaña
ëñajën, baguëni bain ëyëjën cahuë:
—¡Ba! Më'ëbi ro ro'taguë casi'quë'ë. Riusu uja huë'ere taonni si'ani, ja'nrëbi
samute umuguseña mame huë'e yo'oja'guë'ë yë'ë casi'quë sëani,
30 yurera'rë ja'ansi'quë jëajë'ën. Crusu sa'cahuëbi gajejë'ën, bëinjën cahuë.
31 Cajënna, pairi ëja bain, ira coca ye'yocua, bacua'ga Jesusni jayajën,
sa'ñeña coca cajën baë'ë:
—Yequëcuabi ai yo'ojënna, bacua jëayete ëñoguë baji'i baguë. Ja'nca
ëñoguëta'an, ja'ansi'quëbi jëaye gare porema'iji baguë.
32 Baguë yua Riusu Raosi'quëreba, ba Cristo hue'eguë, Israel bain quë'rë
ta'yejeiye Ëjaguë, ja'anguëbi ba'itoca, yurera'rë baguë crusu sa'cahuëbi tijini
gajeja'guë. Tijini gajetoca, baguëni si'a recoyo ro'tayë mai, sa'ñeña cajën
baë'ë.
Cajën ba'ijënna, baguë ca'ncorëan reosi'cua'ga baguëni te'e jayajën cahuë.

Muerte de Jesús

33 Ja'nrëbi, mëñera së'iguëna, si'a re'oto beoru na'i si'abi. Samute hora ba'iye
tëca zijei re'oto se'ga baji'i.
34 Ba'iguëna, ja'nrëbi, ënsëguëbi las tres'ru së'iguëna, Jesusbi si'a jëja coca
güini achobi:
—Eloi, Eloi ¿lama sabactani? güini achobi. Bain cocabi cato: Taita Riusu,
Taita Riusu, ¿më'ë queaca ro'taguë, yë'ëre jo'cani senjoguë'ne? güini achobi
Jesús.
35 Güini achoguëna, yequëcua baru ba'icuabi achani, sa'ñeña cahuë:
—Achajë'ën. Riusu ira bainguë raosi'quë Elías hue'eguëte choiji baguë,
cahuë.
36 Cani, bacua jubë ba'iguëbi besa hua'guë sani, sayabëte inni, sënje
jo'chana ja'njeni, tëcabëbi jëoni, Jesusna mëani, baguëni rurani, baguë bainni
cabi:
—Yua ëjojën bañuni. Yequërë Elíasbi rani, baguëte tijoni gachoma'iguë cajën,
ëjoni ëñañu, cabi.
37 Caguëna, ja'nrëbi, Jesusbi ai jëja güini achoni, ja'nrëbi junni reabi.
38 Junni reaguëna, ja'ansirën Riusu uja huë'e sa'nahuë reosi canbi samu
të'ntëña ba'iye ja'anse'e yua joboraja'an ye'rebi. Ëmëje'en ca'ncobi yijacua
ca'nco tëca ye'rebi.

39 Jesusbi güini achoni, junni reaguëna, soldado ëjaguëbi nëcaguë ëñani, ja'nrëbi coca cabi:
—Riusu Zinreba baji'i baguë, cabi.
40 Romi hua'na'ga so'orëbi ëñajën nëcahuë. Yeco María Magdalena baco'ë. Yeco María, Santiago bë'jeguë, José, bacua mamá baco'ë. Salome'ga baco'ë.
41 Ja'ncuabi yua Jesús Galilea ba'isirën baguëte te'e conjën, cuirajën baë'ë. Yequë romi hua'na'ga ai jai jubë Jesús naconi Jerusalenna raisi'cuabi baguëni ëñajën nëcahuë.

Jesús es sepultado

42 Ja'nrëbi na'iguëna, yo'o yo'oma'i umuguse ja'anrë ba'i umuguse sëani, bain yo'o yo'oma'iñe re'huaye baji'i.
43 Ja'nca ba'iguëna, Arimatea huë'e jobo bainguë José hue'eguëbi Pilatona sani, Jesús ga'nihuëre senji'i. Judío ëja bain jubë ba'iguëbi ba'iguëna, si'a bainbi baguëni ai ruiñe ëñajën baë'ë. Ja'anguë yua Riusu ba'i jobo ti'an raija'yete ëñaguë ëjoguë ba'iguëbi yua jëja recoyo re'huani, Pilatona sani, Jesús ga'nihuëre senji'i.
44 Senguëna, Pilatobi, ¿Yure'ne junquë baguë? senni achani, ja'nrëbi, baguë soldado ëjaguëte choini, Jesús ju'inse'ere senni achabi.
45 Senni achaguëna, soldado ëjaguëbi, Yua ju'insi'quë ba'iji baguë, sehuobi. Ja'nca sehuoguëna, Pilatobi Jesús ga'nihuëte Josena insiye guansebi.
46 Guanseguëna, Josebi re'o can pojei canre coni, Jesús ga'nihuëte gachoni, ba canbi ganobi. Ganoni ja'nrëbi, bain tan goje gata të'ntëbana te'ntose'e ba'iguëna, baguëte sani, ba gojena uanni, ja'nrëbi, jai gatabëbi bonani, ba gojere ta'pibi.
47 Ja'nca uanni ta'piguëna, María Magdalena, yeco María José mamá, bacuabi ëñahuë.

16

La resurrección de Jesús

1 Ja'nrëbi, yo'o yo'oma'i umuguse si'aguëna, María Magdalena, María Santiago mamá, Salomé, bacuabi, Jesús ga'nihuëte ma'ña so'onjën saiñu cajën, ma'ñare cohuë.
2 Coni ja'nrëbi, semana ja'anrë ba'i umuguse ñataguëna, zijeirën ba'iguëna, bacuabi Jesús tansiruna saë'ë.
3 Saijën, sa'ñeña cahuë:
—Ba gatabëbi tansi gojena ta'pisibë ba'iguëna, ¿nebi maire bonani otacaija'cua'ne? cahuë.
4 Cani ja'nrëbi, ti'anni ëñato, ba gatabë ai jaibë ba'iguëreta'an, yua otani quëñose'e baji'i.
5 Ja'nca ba'iguëna, bacuabi ba tansi gojena cacani ëñato, bonsëguëbi jëja ca'ncore ñuji'i. Zoa can pojei canre ju'iguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, romi hua'nabi gue ro'taye beoye ëñajën quëquëhuë.
6 Quëquëjënna, bonsëguëbi bacuani cabi:
—Mësacua quëquëma'ijë'ën. Mësacuabi Jesús Nazareno crusu sa'cahuëna quenni reosi'quëre cu'ejënna, ënjo'on beoji baguë. Yua go'ya rani saji'i. Baguëre uansirute ëñani masijë'ën.
7 Yureca, mësacua sani, Jesusre concua, Pedro sanhuëni quëajaijë'ën: "Jesusbi mësacua ru'ru, Galilea yijana saji'i. Ja'nca saquëna, mësacua yua ja'anruna baguëte tëhuojën saijë'ën. Mësacuabi baguë quëase'e'ru, ja'anruna baguëte tëhuoni ëñaja'cua'ë" quëajë'ën, bonsëguëbi quëani achobi.

8 Quëani achoguëna, romi hua'nabi ai quëquëreba quëquëjën, tansi gojebi besa etani sani gatihuë. Huaji yëjën ba'icuabi yequëcuani gue quëaye beoye saë'ë.

Jesús se aparece a María Magdalena

9 Yureca, semana ja'anrë umuguse ñataguëna, Jesusbi go'ya rani, María Magdalenana ru'ru gaje meni ëñobi. Ja'ango yua te'e ëntë sara samu gu'a huati hua'i cacasi'co ba'igo ba'nco. Ja'nca ba'isi'co ba'igona, Jesusbi ba huati hua'ire etoni saoguë ba'nji. Ja'nca ba'iguëbi yureca bagona gaje meni ëñobi.

10 Ëñoguëna, ja'nrëbi, bago yua, baguëre conjën ganisi'cua ai sa'ntijën ota oijën ba'ijënna, bacuana sani quëago.

11 Jesusbi go'ya raji'i. Baguëni ëñahuë yë'ë, quëagona, bacuabi bago cocare achani, Te'e ruiñe cama'iñë më'ë, cahuë.

Jesús se aparece a dos de sus discípulos

12 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi baguëre concua samucua zio re'otona ganijën ba'ijënna, tin re'huasi'quë'ru gaje meni, bacuani ëñobi.

13 Ëñoguëna, bacuabi sani, yequë bacuare conjën gajecuana quëajaë'ë. Quëajaijënna, bacua cocare'ga achani Te'e ruiñe cama'iñë mësacua, cahuë.

El encargo de Jesús a los apóstoles

14 Ja'nrëbi jë'te, Jesusre concua si'a sara te'ecuabi aon ainjën ñu'ijënna, Jesusbi bacuana gaje meni ëñobi. Ëñoni, baguëni te'e ruiñe ro'tama'isi'cua, recoyo ro'taye güesi'cua, ja'an ba'isi'cuare sëani, bacuani bëinguë cabi. Baguë go'ya raise'ere ëñasi'cuani te'e ruiñe recoyo ro'taye güecuare sëani, bacuani bëinguë cabi.

15 Ja'nca cani, ja'nrëbi bacua yo'ore guanseni jo'cabi:

—Mësacua yua si'a yija re'otona sani, si'a bainni Riusu cocarebare quëani achojën ba'ijë'ën.

16 Ba cocarebare si'a recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuare tëani baja'guë'ë yë'ë. Ba cocarebare ro'taye güecuare ai ta'yejeiye bënni senjoja'guë'ë yë'ë.

17 Ba cocarebare si'a recoyo ro'tajën ba'icuare masiye yëtoca, ën cocare ëñani, bacuare masijë'ën: Yë'ë ta'yejeiye ba'iyete cajën, gu'a huati hua'ire etoni saoye poreyë. Tin cocare caye ye'yema'icuata'an, te'e jëana ba cocare caye poreyë.

18 Aña hua'nare zeantoca, aña hua'nabi bacuani ja'si yo'oma'iñë. Eore uncutoca, gare ja'siye beoye ba'iyë. Yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'icuabi bacua ëntë sarañabi rau ju'incuare pa'roni huachoye poreyë. Ja'anre ëñani, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'icuare masijë'ën, guanseni jo'cabi Jesús.

Jesús sube al cielo

19 Ja'nca guanseni jo'cani tëjiguëna, Riusubi baguëte guënamë re'otona mëabi. Mëaguëna, Riusu jëja ca'ncona bëani baji'i.

20 Ba'iguëna, ja'nrëbi, bacuabi sani, Riusu cocarebare si'a re'oto bainni quëani achojaë'ë. Quëani achojaijënna, mai Ëjaguë Jesusbi bacuani conguë baji'i. Bacuabi ba cocarebare quëani achojaijënna, Jesusbi ai ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguë, baguë cocareba te'e ruin cocareba ba'iyete si'a bainni masi güeseguë baji'i. Ja'nca raë'ë. Amén.

Riusu cocareba
SAN LUCAS
Toyani jo'case'e

Prólogo

1 Yë'ë bainguë Teófilo: Cristobi mai naconi yo'oguë ba'ise'ere quëato, ai bain
hua'nabi ja'an cocare toyani jo'cahuë.
2 Yequëcua, baguë yo'oguë ba'ise'e beoru ëñasi'cuabi quëani achojënna, ai
bain hua'nabi toyani maina jo'cahuë.
3 Ja'nca jo'cajënna, yë'ë'ga bacua quëani toyase'e si'ayereba te'e ruiñe ëñani
ro'taguë ye'yehuë. Ye'yeni, ja'nrëbi, baguë yo'oguë ba'ise'ere re'oye toyani
jo'caza caguë, ën cocare te'e ruiñe toyani, më'ëna saohuë, ëjaguë.
4 Bain ye'yose'ere te'e ruiñe masijë'ën, caguë, ën cocare re'oye re'huani,
më'ëna saohuë yë'ë.

Un ángel anuncia el nacimiento de Juan el Bautista

5 Herodes yua Judea yija ëjaguë ba'isirën ba'iguëna, pairi bainguë Zacarías
hue'eguë baji'i. Abías jubë bainguë ba'iguëna, baguë rënjo Isabel hue'egobi
yua pairi jubë bain romigo baco'ë. Bago ira bainguë ba'isi'quë Aarón
hue'eguë ba'nquëña.
6 Ai re'o bain baë'ë, ba samucua. Riusubi ëñaguëna, gare te'e ruiñereba
yo'ojën baë'ë. Riusu guanseni jo'case'e beoru achani, si'aye te'e ruiñe yo'ojën
baë'ë. Ja'nca sëani, yequëcuabi bacuare gu'aye cañu ro'tacuata'an, poremaë'ë.
7 Ja'nca ba'icuabi, bago gare zin beogo baco'ë. Zin garasi'co baco'ë. Si'a jubë
yua ai ahuero hua'na baë'ë.
8 Ja'nrëbi, Zacarías yua Riusu huë'e ba'i ma'carëanre ëñaguë ba'iguë, baguë
yo'o yo'obi, baguë yo'o yo'o umuguse cuencuese'e sëani.
9 Ja'an umuguse cuencuesi'quë sëani, Riusu huë'ena cacani, baguë ira pairi
bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru ma'ñare misabëna ëoni, Riusuna
mëobi.
10 Ja'nca cacani ëoguëna, bain jubëbi hue'sere ujajën nëcahuë, ma'ña ëorën
ba'iguëna.
11 Ujajën nëcajënna, ja'nrëbi, Zacarías yua ma'ñare ëoni mëoguëna, Riusu anje
hua'guëbi yua misabë jëja ca'ncona gaje meji'i.
12 Gaje mequëna, baguë yua ai quëquë huesësi'quëbi caye beoye ëñabi.
13 Ja'nca ëñaguëna, anje hua'guëbi cabi:
—Zacarías, quëquëma'ijë'ën. Më'ëbi Riusuni senni achaguëna, Riusubi
achani conji. Ja'nca conguëna, më'ë rënjo Isabelbi yua më'ë zinre të'ya
raija'go'co. Të'ya raigona, baguë mami Juan hue'yojë'ën.
14 Aireba bojoguë ba'ija'guë'ë më'ë, zinre baguë sëani. Yequëcua'ga ai jai
jubë bainbi më'ë naconi te'e bojojën ba'ija'cua'ë.
15 Riusubi ëñaguëna, ai re'o ëjaguë ba'ija'guë'bi. Jo'cha gare uncuye beoye
ba'ija'guë'bi. Baguë të'ya rai umugusebi Riusu Espíritu naconi te'e zi'insi'quë
bojo recoyo baguë ba'ija'guë'bi.
16 Ja'nca ba'iguëbi Israel bain gu'a ma'a ganicuani cu'eni rani, ba Ëjaguë
Riusuni recoyo se'e zi'in güeseja'guë'bi.
17 Riusu bainguë raosi'quë ba'ija'guë'bi. Riusu ira raosi'quë Elías hue'eguë,
baguë jëja recoyo baguë, yua Riusu Espíritu naconi te'e zi'insi'quë ba'iguë

ba'nji. Ja'nca ba'iguëna, më'ë zin yua güina'ru ba'ija'guë'bi. Yequëcuabi bacua zincua naconi je'o bajënna, yequëcuabi bacua pë'caguë sanhuë naconi je'o bajënna, baguëbi yua sa'ñeña je'o beoye ba'i güeseja'guë'bi bacuare. Achaye yëma'icuani Jaë'ë sehuo güeseja'guë'bi. Sa'ñeña bojojën ba'i güeseja'guë'bi. Ba'i güeseguëna, se'e te'e ruiñe ro'tajën ba'ija'cua'ë. Bainbi bacua Ëjaguë Riusuni te'e ruiñe ro'taja'bë caguë, bacua recoyo ro'tayete mame re'huaja'guë'bi baguë, cani jo'cabi Riusu anje hua'guë.

18 Caguëna, Zacarías yua baguëni senni achabi:

—Më'ëbi coca quëaguëna, ¿queaca masiye'ne yë'ë? Yë'ë, yë'ë rënjo, yëquënabi ai ahuero hua'na ba'ijënna, huesë ëaji, cabi.

19 Caguëna, anje sehuobi:

—Yë'ë yua Gabriel hue'eguë, yua Riusu raosi'quë'ë. Baguëbi guanseguëna, më'ëna gaje meni, baguë bojo güese cocare quëahuë yë'ë.

20 Quëaguëna, më'ëbi te'e ruiñe ro'tama'iguë achamaë'ë. Ja'nca achama'isi'quë sëani, yua yi'o ma'tëbë ba'ija'guë'ë më'ë. Më'ë zin të'ya raima'i ñësebë, coca caye gare porema'iñë më'ë, yë'ë case'e'ru ba'ija'ye tëca, anjebi sehuobi.

21 Ja'nrëbi, bain jubë yua hue'se ca'ncore nëcajën, Zacaríasni ëjojën, ¿Guere yo'oguë baguë, sa'nahuë zoe ba'iguë'ne? cahuë.

22 Cajënna, ja'nrëbi baguëbi yua etani, bacuani coca caye porema'i hua'guë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, baguë guënamë toya ëñase'ere masihuë. Baguë ëntë sarañabi bacuani ro ña'queye se'ga quëabi.

23 Ja'nrëbi, baguë cuencuesi umuguseña si'aguëna, Riusu huë'e yo'o ma'carëanre yo'oni tëjini, baguë huë'ena goji'i.

24 Go'iguëna, ja'nrëbi yo'je, baguë rënjo Isabelbi yua zin nëcago, te'e ëntë sara ñañaguë hua'ire huë'ena bëago, huë'ere etaye beoye baco'ë.

25 Ja'nca ba'igobi ja'ansi'co ro'tago: Yë'ë Ëjaguë Riusubi yë'ëre ai re'oye conguëna, bainbi se'e yë'ë zin të'ya raima'iñete gu'aye caye beoye ba'ija'cua'ë, ro'tago bojogo.

Un ángel anuncia el nacimiento de Jesús

26 Ja'nrëbi, te'e ëntë sara te'e ñañaguë hua'i zinbë ba'igona, Riusubi baguë guënamë re'oto yo'o conguë, Gabrielni guanseni, Galilea yija huë'e jobo, Nazaret huë'e jobo, ja'an jobona baguëte saobi.

27 Ja'anru ba'i romi zingo María hue'egoni coca quëaguë saobi Riusu. Bago yua José hue'eguë, ira ëjaguë ba'isi'quë David bainguë, ja'anguëni huejajaza cago ro'tago ba'igona,

28 Riusu anje hua'guëbi bagona ti'anni, bagoni saludaguë cabi:

—Bojogo ba'ijë'ën. Riusubi më'ë naconi ba'iguëna, baguë quë'rë ta'yejeiye consi'co'ë më'ë. Më'ëni ai re'oye ëñaguë sëani, si'a romicua'ru më'ëni quë'rë ai conji Riusu, cabi.

29 Caguëna, Maríabi ai quëquëni huesësi'cobi caye beoye ëñago.

30 Ja'nca ëñagona, anjebi bagoni cabi:

—Quëquëma'ijë'ën, María. Riusubi më'ëni re'oye ëñaguë, më'ëni ai re'oye conja'guë'bi.

31 Më'ëbi yua zin nëcago, ëmëguëni të'ya raija'go'ë. Të'ya rani, baguë mami Jesusre hue'yojë'ën.

32 Ai ta'yejeiye ëjaguë ba'ija'guë'bi. Mai ta'yejeiyereba Riusu Zin casi'quë ba'ija'guë'bi. Riusubi baguë bain ta'yejeiye ëjaguëre baguëre re'huaye ro'taji, baguë ira ëjaguë ba'isi'quë David ba'ise'e'ru.

33 Israel bain ëjaguë si'arën ba'ija'guë'bi. Gare carajeiye beoye guanseguë
ba'ija'guë'bi, anjebi quëabi.
34 Quëaguëna, Maríabi cago:
—Ënjëre beogo sëani, ¿queaca zin ba'ija'go'ne? cago, senni achago.
35 Senni achagona, anjebi quëabi:
—Riusu Espíritubi më'ëna ti'anni, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi më'ëni
guënamë pico naconi gaje meni, më'ëni na'oni baguëna, Riusu Zinre të'ya
raija'go'ë më'ë. Të'ya raigona, Riusu Zin casi'quëbi Riusu cuencuesi'quë
ba'ija'guë'bi.
36 Më'ë baingo Isabelre'ga ro'tajë'ën. Të'ya raima'igo garasi'co case'eta'an,
bago yua te'e ëntë sara te'e ñañaguë hua'i zinbë ba'igo. Ai ahuera hua'go
ba'igota'an, ja'nca të'ya raija'gota'an ba'igo.
37 Bain yo'oye porema'icuata'an, Riusubi si'aye yo'oye poreji, anjebi quëabi.
38 Quëaguëna, Maríabi cago:
—Riusu yo'o con hua'go se'ga ba'i hua'go'ë yë'ë. Më'ë quëase'e'ru ba'iye
yë'ëre yo'oja'guë Riusu, cago sehuogo bago.
Cago sehuogona, anjebi quëani tonni huesëbi.

María visita a Isabel

39 Ja'nrëbi, Maríabi huëni, Yë'ë baingo Isabelni ëñajaza cago, cu re'oto huë'e
jobo, Judea yija huë'e jobo, ja'anruna besa saco'ë.
40 Sani, Zacarías huë'ena ti'anni, Isabelni saludago.
41 Saludagona, Isabelbi achagona, Isabel zinbi bago guëtabë sa'nahuë yua
ñu'cuebi. Ñu'cueguëna, Isabel yua Riusu Espíritu naconi te'e zi'inni ba'igobi
bojo recoyo bago runco'ë.
42 Runni, ja'nrëbi, re'oye achoye Maríani bojogo ai jëja ujago cago:
—Riusubi si'a romicuare ëñaguëta'an, më'ëre quë'rë ta'yejeiye conguë baji.
Më'ë zin të'ya raija'guëre'ga ai conji Riusu.
43 Më'ëbi, mai Ëjaguë pë'cagobi yë'ëni ëña raigona, ai bojoyë yë'ë. Riusubi
bojo güeseguë, yë'ë hua'go, ro baingo ba'igote ai re'oye ëñani, Riusu re'huabi.
44 Më'ëbi yë'ëni saludagona, yë'ë zin sa'nahuë ba'iguëbi ja'ansirën ai bo-
joguë ñu'cuebi.
45 Më'ëbi Riusu coca quëase'ere achani, ja'nca ba'ija'guë ro'tago, ai bojogo
ba'iyë më'ë, cago Isabel.
46 Cagona, Maríabi cago:
Yë'ë recoyo ai bojoyereba bojogo ba'iyë yë'ë.
47 Riusu ai ta'yejeiguë'bi ba'iji, cayë yë'ë hua'go, yë'ëre tëani baja'guëre sëani.
48 Baguë yo'o con hua'go se'ga ba'igona, yë'ëna re'oye ro'tani, yë'ëre tëani baji
yë'ë hua'gore.
Ja'nca sëani, si'a bainbi yë'ëre ëñani,
Bagoni ai re'oye ai conji Riusu cajën bojoja'cua'ë.
49 Ta'yejeiyereba Riusubi yë'ëre conreba conguëna, ai bojoreba bojoyë yë'ë,
Riusu se'ga re'oye ba'iguë sëani.
50 Si'a hua'na baguëna oijën gugurijën ba'itoca, bacuani oiguë, bacuani conji
Riusu.
Ja'nca conguë, gare carajeiye beoye baguë bainre oiguë conji.
51 Yequëcua ro bacua se'gare'ru huanoguëna, bacuabi ai huacha ro'tajënna,
Riusubi yua bacuare te'e jëana etoni senjobi.
52 Yequëcua bain ta'yejeiye ëjacua ba'icuareta'an,

Riusubi bacuare etoni saoni, yequëcua ro porema'icua se'gare ëñani, bacuani
ëja bain re'huani baji Riusu.
53 Yequëcua aon caracuare ëñani, bacuani ai re'oye conreba conguë insibi.
Yequëcua a'ta bonse bacuareta'an, ro bonse beo hua'nare etoni saobi Riusu.
54 Mai ira bain ba'isi'cuani coca cani jo'case'ere ro'tani, güina'ru yo'oji Riusu.
Baguë bain Israel hue'ecuani gare huanë yeye beoye conji.
55 Abrahamre'ga ro'tani, baguëni ai oiguë ai re'oye conbi Riusu.
Abraham bain ba'ija'cua, yureña ba'icua, yequëcua yuta ba'ima'icuare'ga,
si'acuare ro'tani, gare carajeiye beoye conreba conji Riusu, cago
María.
56 Ja'nca cani, ja'nrëbi samute ñañaguë hua'i Isabel naconi bëani ba'igo,
ja'nrëbi bani tëjini, bago huë'ena goco'ë.

Nacimiento de Juan el Bautista

57 Ja'nrëbi, Isabel të'ya rai umuguse ti'anguëna, ëmëguëni të'ya raco'ë.
58 Të'ya raigona, bago bain gaje hua'nabi bagona ti'anni ëñajën, bago
naconi bojoreba bojohuë, Riusu ai re'oye conse'e sëani.
59 Ja'nrëbi, zin hua'guëbi te'e ëntë sara samute umuguseña baguëna,
bainbi baguë go neño ga'nirëte tëyojën rani, Baguë pë'caguë mami Zacarías
hue'eja'guë, cahuë.
60 Cajënna, pë'cagobi:
—Banji. Juan hue'eja'guë'bi, cago.
61 Cagona, bacua cahuë:
—¿Më'ë guere cago'ne? Më'ë bain Juan hue'ecua beoyë, cahuë.
62 Ja'nca cani, ja'nrëbi, baguë pë'caguëna bonëni, bacua ëntë saraña se'gabi
ro ña'queni, mamaquë mami hue'eja'yete senni achahuë.
63 Senni achajënna, Zacaríasbi uti ja'ore senni, ja'nrëbi, Juan hue'eji, toyani
eñobi. Ja'nca toyani ëñoguëna, bacuabi ai ëñajën rën'ë.
64 Ëñajën rëinjënna, ja'ansirënbi, Zacaríasbi, yi'obobi ti'jiguëna, yua Riusuni
re'o cocareba bojoguë ca bi'rabi.
65 Ca bi'raguëna, baincuabi ai huaji yëjën, ba huë'ebi sani, si'aye quëajënna,
ba yo'ose'e si'a Judea yija cu re'oto ba'iruan'ga quëani achojaise'e baji'i.
66 Si'acua ja'an cocare achani ro'tani, sa'ñeña senni achahuë:
—¿Gueguë ba'ija'guëguë'ne ba zin hua'guë? senni achahuë.
Riusubi oiguë, baguëre ëñani consi'quëre sëani, si'a bainbi ëñani, ja'anre
sa'ñeña senni achahuë.

El canto de Zacarías

67 Ja'nca ba'iguëna, Juan pë'caguë Zacaríasbi Riusu Espíritu naconi zi'inni,
bojo recoyo runji'i. Runni, Riusu coca yihuoni raose'ere quëani acho bi'rabi:
68 Israel bain, mai Ta'yejeiye Ëjaguë Riusu, baguë ba'iyete ro'tajën bojojën
gantañuni.
Baguë bain jucha zemosi'cuani conguë raisi'quë'bi ba'iji.
Maire huajëreba ba'icuare etojeiguë raisi'quë'bi ba'iji.
69 Riusu raoja'guë, baguë bainguë David yo'je ba'ija'guë, maire tëani baja'guë,
ja'anguëre mai ta'yejeiye ëjaguëre re'huani, maina raobi Riusu.
70 Baguë ira bain raosi'cua naconi quëani jo'case'e ba'iguëna, güina'ru maina
quëani jo'cabi Riusu:
71 Yequëcuabi maini je'o bajën, maire hueso ëaye yo'ojënna, Riusubi maire
tëani, maini baye cabi.

72 Mai ira bain ba'isi'cuani oiguë, bacuani coca cani jo'case'ere ro'taguë,
baguë cani jo'case'e'ru güina'ru yo'obi Riusu.
73 Riusu coca cani jo'case'e, mai ira bainguë ba'isi'quë Abrahamni ganreba
cani jo'case'e ën coca baji'i:
74 Yequëcuabi maini je'o bajënna, maire tëani, maini baye cabi Riusu.
Maini baguë, baguë yo'o con hua'nare re'huani, Mësacua gare huaji yëye
beoye yë'ëni conjën ba'ijë'ën, cabi.
75 Si'a mai ba'i umuguseñabi baguë naconi ba'ijën, baguë ai yëreba yësi'cua
ba'ijënna, te'e ruiñe yo'ocuare maire re'huani baye cabi Riusu, cabi
Zacarías.
Cani ja'nrëbi, baguë zin hua'guëre ëñani, baguëte cabi:
76 Ja'nca sëani, yë'ë mami, më'ë yua mai ta'yejeiyereba Riusu cuencueni
raosi'quë'ë.
Baguë coca quëaja'guëre më'ëre re'huabi Riusu.
Më'ëbi ru'ru sani, mai Ëjaguë rai ma'are re'huaye bayë.
77 Baguë bainna sani, bacua gu'a juchare jo'cani senjojënna, Riusubi
bacuare tëani bani, bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare ro'tama'iñe
caja'guë'bi Riusu.
Ja'anre bacuani quëani achoye bayë më'ë.
78 Mai Ëjaguë Riusubi maini ai oiguë conji.
Mai hua'nabi ro porema'icuareta'an, maini ai re'oye cuiraguë oiguë conji.
Go'sijei umuguse ñatani saoye'ru maina ti'an rani, bojo recoyo ba hua'nare
maire re'huani jo'caji.
79 Ja'nca re'huani jo'caguëbi zijei re'oto ba'icua, gare bënni senjosi'cua
ba'ija'cua, ja'ancuani baguë go'sijei re'otore te'e ruiñe masi güeseji
Riusu.
Mësacua gare huaji yëye beoye yë'ëni te'e zi'inni conjën ba'ijë'ën caguë, maire
choiji Riusu, gantaguë cabi Zacarías.
80 Caguëna, ja'nrëbi, baguë zin hua'guëbi irani, jëja baguë, te'e ruiñe ba'i
recoyo re'huani baji'i. Irani tëjini, ja'nrëbi, bain beo re'otona sani, bëani baji'i.
Israel bainna sani quëa umuguse ti'añe tëca baruna bëani ba'iguë ëjobi Juan.

2

Nacimiento de Jesús

1 Ja'nrëbi, bain ëjaguëreba, Augusto hue'eguëbi si'a bainni guanseguë,
Si'acua mamire ëja bain uti pëbëna toya güesejë'ën caguë guanseni jo'cabi.
2 Ja'nca guanseni jo'caguë, bain cuencuese'e, ru'ru ba'iye cuencuese'e
baji'i. Ja'nca ba'iguëna, Cirenio hue'eguëbi yua Siria yija bain quë'rë
ta'yejeiye ëjaguë baji'i, ja'anrën.
3 Bainre cuencueye guanseguë, Si'acuabi mësacua të'ya raisi huë'e jobona
go'ini, mësacua mamire ëja bain uti pëbëna toya güesejë'ën, guanseni tonni
jo'cabi.
4 Ja'nca guanseni jo'caguëna, Josebi baguë huë'e jobona sai bi'rabi. Nazaret
huë'e jobo, Galilea yija ba'i jobobi sani, Belén huë'e jobo, baguë ira ëjaguë
ba'isi'quë David hue'eguë, baguë huë'e jobo, Judea yija ba'i jobo, ja'anruna
sani, baguë mamire toya güesejaji'i.
5 Toya güesejaiguë, Maríare'ga sabi, bago naconi huejaye ro'taguë sëani. Yua
ira zinbë ba'igoni sabi.
6-7 Ja'nca sani, Belenna ti'anni, bain cain huë'ena cainru cu'eni jëhuani,
cainru beoguëna, jo'ya hua'na be'jerëna sani cacani baë'ë. Ba'ijën, bago të'ya

rairën ti'anguëna, bago zin ru'ru ba'iguëte të'ya rani, canbi ganoni, jo'ya hua'na aon aonguna uango.

Los ángeles y los pastores

8 Ja'nrëbi, ja'ansi ca'nco jo'ya hua'na cuiracua baë'ë. Cuirajën ba'icuabi bacua oveja jo'ya hua'nare ñamibi ëñajën baë'ë.
9 Ja'nca ëñajën ba'ijënna, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'guëbi bacuana gaje meni ti'anbi. Ti'anguëna, ai go'sijei re'otora ti'anguëna, jo'ya ëñacuabi ai quëquësi'cua ëñajën baë'ë.
10 Ja'nca ba'ijënna, yo'o con hua'guëbi bacuani quëabi:
—Quëquëma'ijë'ën mësacua. Bojo güese cocare mësacuani quëaguë raisi'quë'ë yë'ë. Si'a bainbi achani ai bojoreba bojoye'ë.
11 Yure, ira ëjaguë David huë'e jobo, Belenre ba'iguë, Riusu raosi'quë të'ya raisi'quë'bi ba'iji. Mësacuana ti'an rani, mësacuare Riusu bainrebare re'huani baza caguë raji'i. Mai ta'yejeiyereba ëjaguë ba'ija'guëbi Cristo hue'eji baguë.
12 Mësacuabi huë'e jobona sani cu'eto, Riusu Zin raosi'quëre tinjani ëñaja'cua'ë. Canbi ganosi'quëbi jo'ya hua'na aon aongute uinguëna, baguëte ëñani masija'cua'ë, cabi.
13 Caguëna, ja'nrëbi, ai jai jubë anje hua'nabi te'e jëana gaje meni ti'anhuë. Ti'anni, si'a jubëbi Riusuni bojoreba bojojën gantahuë:
14 Mai ta'yejeiyereba Riusubi guënamë re'oto ëjaguëreba'bi ba'iji.
Baguë bain ai yësi'cua, yija re'otore ba'icuani bojoguë, huaji yëye beoye
ba'ija'bë caji, Riusure yo'o con hua'nabi gantajën quëahuë.
15 Gantani tonni, yua guënamë re'otona go'ijënna, jo'ya hua'na cuiracuabi sa'ñeña ca bi'rahuë:
—Belenna saiñu. Riusu raosi'quëre yure quëani achosi'quëni sani ëñajaiñu cahuë.
16 Cani, besa sani ëñato, María, José baë'ë. Zin hua'guëbi jo'ya hua'na aon aongute uinguëna, ëñahuë.
17 Ja'nca ëñani, ba zin hua'guë ba'iye, anje hua'guë cani jo'case'ere bacuani quëahuë.
18 Ja'nca quëajënna, si'a hua'nabi ai bojoreba bojojën achahuë.
19 Ja'nca bojojënna, Maríabi ja'an si'aye ro'tani, bago recoyona re'huani, gare huanë yeye beoye baco'ë.
20 Ja'nrëbi, jo'ya hua'na cuiracuabi yua Riusu quëani achose'e beoru achani, Riusu yo'oni jo'case'e beoru ëñani, Riusuni bojoreba bojojën, baguëni gantajën goë'ë. Riusure yo'o conguë quëase'e'ru güina'ru baji'i, cajën bojojën goë'ë.

El niño Jesús es presentado en el templo

21 Ja'nrëbi, te'e ëntë sara samute umuguseña ba'ini, ba zin hua'guë go neño ga'nirëte tëyo güeseni, baguë mami Jesús hue'yohuë. María yuta zin nëcama'irën, Riusure yo'o conguëbi gaje meni quëaguëna, ja'an mamire yure baguëte hue'yohuë.
22 Hue'yoni ja'nrëbi pë'caguë sanhuë pa'roma'i umuguseña carajeiye tëca ba'ijën, Moisés coca cani jo'case'e'ru yo'ojën, tënosi hua'na runni tonni, ja'nrëbi Zin hua'guëre Riusu huë'ena sani, Riusu conja'guëte re'hua güeseñu cajën, Jerusalén huë'e jobona sani, Riusu huë'ena cacahuë.
23 Moisés coca toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'ohuë:
Si'a zin hua'na ru'ru të'ya raisi'cua banica,
Riusu conja'cuare re'hua güesejë'ën,
cani jo'case'e

ëani, Jesusre sani, Riusu conja'güete re'hua güesehuë.
24 Ja'nca re'hua güesejën, Moisés coca toyani jo'case'e'ru yo'ojën, jo'ya ca hua'i
hua'nare inni, samu jure hua'na, o samu ju'ncubo hua'na, ja'an hua'nare
inni, misabëna ëoni Riusuna mëojën, zin hua'güere Riusu conja'güete re'hua
güesehuë.
25 Ja'nca re'hua güesejënna, yequë Simeón hue'eguëbi Riusu huë'ena cacani
baji'i. Ja'an ba'iguëbi ai re'o bainguë ba'iguë, Riusuni caraye beoye yo'o
conguë te'e ruiñe yo'oye se'ga baji'i. Israel bain etojeirënre ai ro'taguë, Riusu
etojeiyete caraye beoye ëñaguë ëjoguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, Riusu Espíritubi
baguë recoyona gaje meni bëani, ba'iguë baji'i.
26 Bëani ba'iguëbi Simeonni masi güeseguë baji'i: Më'ë yija yuta ba'iguë,
Riusu raoja'güete ëñaja'guë'ë më'ë, masi güesebi Riusu. Ja'nca masi güeseguë
sëani,
27 yureca Riusu Espíritubi saguëna, Simeonbi Riusu huë'ena cacani baji'i.
Cacani ba'iguëbi, Jesús pë'caguë sanhuëbi Riusu coca cani jo'case'e'ru
yo'ojënna, bacuana ti'anbi.
28 Ti'anni, zin hua'güere inni cuanni ëñaguë, Riusuni ai bojoreba bojoguë
cabi:
29 Ah, Ëjaguë, më'ë coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'osi'quë sëani, yë'ë hua'guë
me'ë yo'o con hua'guë se'ga ba'iguëbi më'ëni ai bojoreba bojoyë yë'ë.
Më'ë raosi'quërebabi ti'anguëna, yurera baguëni ai bojoguë ëñañë yë'ë.
Ja'nca ëñaguë, yureca bojo hua'güebi junni, ën yijare gare jo'caye poreyë yë'ë,
Ja'quë.
30 Më'ë bainrebare re'huani baja'güere raoguëna, baguëte yure ëñahuë yë'ë.
31 Si'a bainni baguëre ëñani masija'bë caguë raoguëna, yurera ti'an
raisi'quë'bi ba'iji baguë.
32 Si'a ën yija bainni go'sijei re'otorebare ëñoni masi güeseja'guë'bi ti'anguëna,
bojoyë yë'ë.
Judío bain jubë ba'ima'icuare'ga go'sijeiyete te'e ruiñe ëñoni, Israel bainre
quë'rë ëja bainre re'huani jo'caja'guë'bi ba'iji ënquë, bojoguë cabi
Simeón.
33 Ja'nca caguëna, ba zin hua'guë pë'caguë sanhuë, José, María, bacuabi ai
bojo recoyo re'huani baë'ë, bacua zinre case'e sëani.
34 Ba'ijënna, Simeonbi bacuani ai re'oye caguë, ëñani jo'cani, ja'nrëbi Jesús
pë'cago Maríani jë'te ba'ija'yete cani achobi:
—Achajë'ën. Riusubi ënquëre cuencueni raoguëna, ai bain Israel ba'icuabi
baguë yo'oguë ba'iyete ëñaja'cua'ë. Ëñani, yequëcuabi baguëni zi'inni re'oye
ba'ija'cua'ë. Yequëcuaca baguëni gu'a güejën, gu'aye ba'ija'cua'ë. Baguëte
Riusu raosi'quërebare ro jo'cani senjojën,
35 bacua gu'a recoyo ro'tayete te'e ruiñe masi güesejën ba'ija'cua'ë. Baguëte
ro jo'cani senjojën gu'aye yo'ojënna, më'ëbi aireba sa'ntigo, si'a recoyo oireba
oigo ba'ija'go'ë, cani jo'cabi Simeón.
36 Cani jo'caguëna, yeco'ga Ana hue'egobi querë baco'ë. Riusu baingobi
baguë cocare masini quëago baco'ë. Aser jubë baingo ba'igo, bago taita
Fanuel hue'eguëna, ai ahuera hua'go baco'ë. Romi zingo ba'isirën huejani,
bago ënjë naconi te'e ëntë sara samu tëcahuëan ba'igona, junni huesëguëña
baguë.
37 Junni huesëguëna, bago hua'jeni ba'irën yua ochenta y cuatro tëcahuëan
te'e hua'go baco'ë. Ja'nca ba'igobi Riusu huë'e se'gare ba'igo, Riusu yo'o coñe

se'ga ba'igo. Aon aiñe jo'cago, Riusuni ujago, jo'caye beoye Riusu yo'o se'gare
yo'ogo.
38 Ja'nca ba'igobi ja'ansirën Jesús pë'caguë sanhuëna ti'an rani, Riusu zin
hua'guëni ëñani bojogo. Riusuni ai bojoreba bojogo, surupa cago, zin hua'guë
ba'ija'yete bago bainni quëani acho bi'rago. Quëani achogona, bacuabi
achani, Maire etoja'guëni ëjojën ba'icuareta'an, yua ti'anbi cajën bojojën
achahuë.

El regreso a Nazaret

39 Ja'nrëbi, Jesús pë'caguë sanhuëbi Moisés coca toyani jo'case'e'ru yo'oni
tëjini, bacua huë'e jobo Nazaretna goë'ë, Galilea yija huë'e jobo.
40 Go'ini ti'anni ba'ijënna, zin hua'guëbi irani, ai jëja bani, ai masiye
ye'yeguëna, Riusubi baguëni ai re'oye conni cuiraguë baji'i.

El niño Jesús en el templo

41 Yureca, Jesús pë'caguë sanhuëbi Nazaret huë'e jobore ba'ijën, si'a
tëcahuëan Pascua umuguseña ba'iguëna, Riusuni bojojën yo'ojaiñu cajën,
Jerusalén huë'e jobona saijën baë'ë.
42 Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi si'a sara samu tëcahuëanre bani, baguë bain
yo'ojën ba'iye'ru yo'oguë, Pascua umuguseñabi Riusuni bojoñu cajën saijënna,
baguë yua te'e conguë saji'i.
43 Sani, Pascua umuguseña yo'oni tëjini, baguë bainbi go'ijënna, Jesusbi
Jerusalenna bëabi. Bëaguëna, baguë pë'caguë sanhuëbi huesëjën,
44 Mai jubë bain naconi ba'ima'iguë baguë cajën, ma'abi go'ijën na'ijaë'ë.
Na'ijani, ja'nrëbi bacua bain ba'iruanna baguëre cu'e ganocuata'an,
45 gare baguëre tinjamaë'e. Tinjamajën, ja'ansirën Jerusalenna bonëni,
baguëni cu'ejën, se'e goë'ë.
46 Go'ini, samute umuguseña baguëte cu'eni, ja'nrëbi Riusu uja huë'ena
cacani ëñato, Riusu coca masiye ye'yocua naconi ñu'iguë baji'i baguë. Ja'nca
ñu'iguëbi bacuani ai coca senni achaguë baji'i.
47 Senni achani bacua cocare'ga masiye sehuoguë ba'iguëna, ba hua'nabi
ai achajën rëinjën, sa'ñeña cajën, ¿Queaca masiye sehuoye poreguë'ne baguë?
ro'tajën cajën, baguëre ëñahuë.
48 Ja'nca cajën ëñajënna, baguë pë'caguë sanhuë'ga ti'anni, ¿gue'ne? sa'ñeña
cajën, pë'cagobi Jesusni cago:
—Mami, ¿më'ë guere yo'oguë, bëani ba'iguë'ne? Më'ë taita, yë'ë, yëquënabi
më'ëni ai cu'ejën ai sa'ntijën baë'ë, cago.
49 Cagona, Jesús sehuobi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ëni cu'eye'ne? Yë'ë Ja'quë yo'o ma'carëanre
yo'oguë bëaguëna, mësacua ro'tama'iñe? caguë sehuobi.
50 Ja'nca sehuoguëna, baguë coca case'ere ro huesë ëaye achahuë.
51 Ja'nrëbi, bacua naconi Nazaret huë'e jobona goji'i Jesús. Go'ini ba'iguë,
bacua guanseyete achani jaë'ë caguë yo'oguë baji'i. Yo'oguë ba'iguëna, baguë
pë'cagobi ja'an si'aye ro'tani, bago recoyona re'huani, gare huanë yeye beoye
baco'ë.
52 Ja'nrëbi, Jesusbi irani, ai jëja baguë'ru runni, ai masiye ye'yesi'quë'ru
ruinguëna, Riusubi baguëni ëñani bojoguë baji'i. Bain'ga baguëni re'oye
ëñajën baë'ë.

3

Juan el Bautista en el desierto

1 Ja'nrëbi, bain ta'yejeiye ëjaguëreba Tiberio hue'eguëbi bëani, quince
tëcahuëan ba'iguëna, ja'an tëcahuë ti'anguëna, Judea bain ëjaguë Poncio Pilato
baji'i. Herodes'ga Galilea bain ëjaguë baji'i. Herodes yo'jeguë Felipe yua
Iturea, Traconite, ja'an bain ëjaguë baji'i. Lisanias yua Abilinia bain ëjaguë
baji'i.
2 Ja'an tëcahuë, judío bain pairi ta'yejeiye ëjacua, Anás, Caifás, ja'ancua
baë'ë. Ja'nca ba'ijënna, ja'an tëcahuë, Zacarías mamaquë Juanbi bain
beo re'otore ba'iguëna, Riusubi baguëna ti'anni, Ën cocare bainni quëani
achojë'ën, caguë guansebi.
3 Caguë guanseguëna, Juanbi si'a Jordán ziaya ba'i re'otobi ganini, Riusu
cocare quëani achoguë baji'i:
—Mësacua gu'aye yo'ojën ba'ise'e beoru jo'cani senjoni, bautiza güesejë'ën.
Ja'nca yo'otoca, Riusubi mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere huanë yeni,
gare mësacua recoyore mame re'huani tënoni baja'guë'bi quëani achoguë
baji'i Juan.
4 Yua Juanre cuencueni raose'ere ro'tato, Riusubi baguëte ai zoe cuen-
cuebi. Riusu ira bainguë ba'isi'quë Isaíasbi ñaca toyani jo'cabi:
Riusu bainguëbi beo re'otona ti'anni, Riusu cocare si'a jëja cani achoja'guë'bi:
Mësacua recoyore mame re'huani ba'ijë'ën.
Mai ëjaguë rai ma'are re'huaye'ru re'huani, te'e ruin ma'are yo'ocaijë'ën
baguëre.
5 Si'a yorobëan ba'itoca, yua beoru ya'obi pë'npëye ba'iji.
Cubëan ba'itoca, yua beoru quëroni ñañoni tonni, senjoñe ba'iji.
To'nqueboan ba'i ma'a ba'itoca, yua te'e ruin ma'a ba'iye re'huaye ba'iji.
Gu'a ma'a ba'itoca, te'e ruiñe gani güeseye ba'iji.
6 Ja'nca re'huani ba'iguëna, Riusubi baguë bainre tëani, baguë ba'i jobona sani
baguëna, si'a bainbi ëñaja'cua'ë, toyani jo'caguë ba'nji Isaías.
7 Ja'nca ba'iguëna, ai bainbi Juanna ti'anni, Bautiza güesejañu cajënna,
Juanbi bacuani si'a jëja yihuoguë cabi:
—Mësacua yua aña hua'na'ru gu'aye ro'tajën raë'ë. Riusu bënni senjosi'cua
yuara ba'ija'cua sëani, ¿mësacua queaca jëaye ro'taye'ne?
8 Mësacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjoni, mësacua mame
recoyo re'huani ba'ijë'ën. Te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua sa'ñeña
coca cajën ba'iye'ru gare se'e cama'ijë'ën: "Yëquëna yua Abraham re'o bain
yo'je ba'icuare sëani, Riusubi bënni senjoma'iji" ro huacha ro'tayë mësacua.
Mësacuani ganreba cayë. Riusubi Abraham re'o bainre re'huaye yëtoca,
ënjo'on ba'i gatabëanre inni, baguë re'o bainre guaja beoye re'huaye poreji.
9 Gu'a sunqui cueye'ru yo'oji Riusu. Zu'ubo re'oye guë'tosibobi inni, si'a
sunquire ëñani, gu'a sunqui ba'itoca, aon quëinma'iñe ba'itoca, yua si'a
sunqui sitare cueni, sunquire taonni, toana senjoni ëoji. Ja'nca yo'oye'ru
yo'oye ro'taji Riusu, yihuoguë cabi Juan.
10 Caguëna, bainbi baguëni senni achahuë:
—Ja'nca yo'oye ro'tatoca, yëquëna ¿queaca yo'oja'cua'ne? senni achahuë.
11 Senni achajënna, bacuani sehuobi Juan:
—Mësacua bainni oijën conjë'ën. Samu ëntë sara cañare banica, te'e canre
ëntë sara can beo hua'guëna ro insijë'ën. Mësacua aonre bajën, aon beocuana
huo'hueni ro insijë'ën, sehuobi.
12 Ja'nrëbi, impuesto curi cocuabi Bautiza güeseñu cajën, Juanna ti'anni,
baguëni senni achahuë:
—Yequëna'ga ¿queaca yo'oja'cua'ne, Ëjaguë? senni achahuë.
13 Senni achajënna, bacuani yihuoguë cabi:

—Ëja bain guanseni jo'casi cocare ëñani, ja'an coca caye se'gare'ru yo'ojën, impuesto curire coni bajë'ën. Coqueye beoye yo'ojën, quë'rë ta'yejeiye coni bama'ijë'ën, cabi.

14 Caguëna, ja'nrëbi soldado hua'nabi Juanna ti'anni, baguëni senni achahuë:

—Yequëna'ga ¿queaca yo'oja'cua'ne? senni achahuë.

Senni achajënna, Juan sehuobi:

—Bain bonsere coqueye beoye tëtema'ijë'ën. Mësacua jubë yequëcuabi gu'aye cajën, Bain bonsere tëteni baza cajën, bainre ro huai ëaye yo'ojën tëteyë. Yequëcuabi bainre preso zean ëaye yo'ojën tëteyë. Ja'an yo'oye'ru yo'omajën ba'ijë'ën. Mësacua ëja bain curi ro'ise'ere coni, ja'an se'gare bani, bojojën ba'ijë'ën, caguë sehuobi Juan.

15 Ja'nca sehuoguëna, bainbi achani, baguëte re'oye ëñajën, ¿Riusu raosi'quërebama'iguë baguë? sa'ñeña senni achajën baë'ë.

16 Ja'nca senni achajën ba'ijënna, Juanbi si'acuani quëareba quëabi:

—Bañë. Ocona bautizaye se'ga ba'iguë'ë yë'ë. Yequëca yë'ë ba'iye'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguërebabi yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji. Baguëbi bainre bautizato, Riusu Espíritu naconi, toa naconi, ja'anre gaje me güeseni, bainre bautizaja'guë'bi. Ai ta'yejeiye ëjaguërebare sëani, baguëni yo'o coñe gare ti'anma'iguë'ë yë'ë. Baguë guëon ju'i co'rore ti'jeye'ga gare ti'anma'iguë'ë yë'ë.

17 Bain recoyo ro'tayete masiza caguë, baguë ñacobi ëñani, bain re'oye ro'taye, bain gu'aye ro'taye, ja'anre te'e ruiñe masija'guë'bi baguë. Trigo aonra'carëanre tutuna huëaye'ru yo'oguë raiji. Baguë huëa macabi inni aonra'carëanre tutuna huëani, hui'ya sëohuëan senjoguëna, trigo aonra'carëan se'gare baguë aon re'huaruna ayani baji. Ja'nca bani, ja'nrëbi hui'ya sëohuëanre chiani, toana senjoni ëoji. Ja'an toare cato, gare yayaye beoye ba'iji. Baguë bainrebare re'huani baja'yete quëayë. Yequëcua, baguëte güeni senjocuare toana senjoni ëoja'guë'bi, bainni quëabi Juan.

18 Ja'nca quëaguë, si'a bainni ai yihuoguë, Riusu bojo güese cocarebare quë'rë ai ba'iye quëani achoguë baji'i.

19 Ja'nca quëani achoguë, bain ëjaguë Herodesni ai bëinguë cabi: Më'ë yo'jeguë Felipe rënjore ro tëani baguë sëani, ai gu'aye yo'ohuë më'ë, bëinguë cabi. Herodías hue'egote ro tëani baguëre sëani, ai bëinguë cani, yequë baguë gu'aye yo'ose'ere'ga baguëni ro'ta güeseni, Herodesni bëin coca cani jo'cabi Juan.

20 Cani jo'caguëna, Herodes yua achaye güeguë, quë'rë se'e ai gu'aye yo'oguë, Juanni preso zeanni, baguëte ya'o huë'ena guao güeseni babi.

Jesús es bautizado

21 Juanre zeanni guao güesesirën yuta ti'anma'iguëna, Juan yua bainre bautizaguë ba'iguëna, Jesusbi ti'an raji'i. Ti'an rani, Juanbi baguëte bautizaguëna, Jesusbi Ja'quë Riusu naconi coca ca bi'rabi. Ca bi'rani mëiñe ëñato, guënamë re'otobi ja'anse'e a'nqueni saoguëna,

22 Riusu Espíritubi eta rani, ju'ncubo ba'iye'ru ëñoni, Jesusna gaje meni tuabi. Tuaguëna, guënamë re'otobi coca cani achobi:

—Më'ë yua yë'ë Zin ai yësi'quë'bi ba'iyë. Më'ëni ai bojoguë ëñañë yë'ë, guënamë re'otobi cani achobi.

Los antepasados de Jesucristo

23 Jesucristo ën yija ba'iguë ba'iyete cato, baguë bainre con bi'raguë, yua
treinta tëcahuëan baye'ru babi. Bainbi ro'tani cato, baguë pë'caguë yua José
baquëña. José pë'caguë yua Elí baquëña.
24 Elí pë'caguë yua Matat baquëña. Matat pë'caguë yua Leví baquëña. Leví
pë'caguë yua Melqui baquëña. Melqui pë'caguë yua Jana baquëña. Jana
pë'caguë yua José baquëña.
25 José pë'caguë yua Matatías baquëña. Matatías pë'caguë yua Amós
baquëña. Amós pë'caguë yua Nahum baquëña. Nahum pë'caguë yua Elsi
baquëña. Elsi pë'caguë yua Nagai baquëña.
26 Nagai pë'caguë yua Maat baquëña. Maat pë'caguë yua Matatías baquëña.
Matatías pë'caguë yua Semei baquëña. Semei pë'caguë yua Josec baquëña.
Josec pë'caguë yua Judá baquëña.
27 Judá pë'caguë yua Joanán baquëña. Joanán pë'caguë yua Resa baquëña.
Resa pë'caguë yua Zorobabel baquëña. Zorobabel pë'caguë yua Salatiel
baquëña. Salatiel pë'caguë yua Neri baquëña.
28 Neri pë'caguë yua Melqui baquëña. Melqui pë'caguë yua Adi baquëña.
Adi pë'caguë yua Cosam baquëña. Cosam pë'caguë yua Elmadam baquëña.
Elmadam pë'caguë yua Er baguëña.
29 Er pë'caguë yua Jesús baquëña. Jesús pë'caguë yua Eliezer baquëña.
Eliezer pë'caguë yua Jorim baquëña. Jorim pë'caguë yua Matat baquëña.
30 Matat pë'caguë yua Leví baquëña. Leví pë'caguë yua Simeón baquëña.
Simeón pë'caguë yua Judá baquëña. Judá pë'caguë yua José baquëña. José
pë'caguë yua Jonam baquëña. Jonam pë'caguë yua Eliaquim baquëña.
31 Eliaquim pë'caguë yua Melea baquëña. Melea pë'caguë yua Mena
baquëña. Mena pë'caguë yua Matata baquëña. Matata pë'caguë yua Natán
baquëña.
32 Natán pë'caguë yua David baquëña. David pë'caguë yua Isaí baquëña. Isaí
pë'caguë yua Obed baquëña. Obed pë'caguë yua Booz baquëña. Booz pë'caguë
yua Sala baquëña. Sala pë'caguë yua Naasón baquëña.
33 Naasón pë'caguë yua Aminadab baquëña. Aminadab pë'caguë yua Admin
baquëña. Admin pë'caguë yua Arni baquëña. Arni pë'caguë yua Esrom
baquëña. Esrom pë'caguë yua Fares baquëña. Fares pë'caguë yua Judá
baquëña.
34 Judá pë'caguë yua Jacob baquëña. Jacob pë'caguë yua Isaac baquëña.
Isaac pë'caguë yua Abraham baquëña. Abraham pë'caguë yua Taré baquëña.
Taré pë'caguë yua Nacor baquëña.
35 Nacor pë'caguë yua Serug baquëña. Serug pë'caguë yua Ragau baquëña.
Ragau pë'caguë yua Peleg baquëña. Peleg pë'caguë yua Heber baquëña.
Heber pë'caguë yua Sala baquëña.
36 Sala pë'caguë yua Cainán baquëña. Cainán pë'caguë yua Arfaxad
baquëña. Arfaxad pë'caguë yua Sem baquëña. Sem pë'caguë yua Noé
baquëña. Noé pë'caguë yua Lamec baquëña.
37 Lamec pë'caguë yua Matusalén baquëña. Matusalén pë'caguë yua Enoc
baquëña. Enoc pë'caguë yua Jared baquëña. Jared pë'caguë yua Mahalaleel
baquëña. Mahalaleel pë'caguë yua Cainán baquëña.
38 Cainán pë'caguë yua Enós baquëña. Enós pë'caguë yua Set baquëña. Set
pë'caguë yua Adán baquëña. Adán pë'caguë yua Riusu baquëña.

4

Jesús es puesto a prueba

1 Yureca, Jesusbi Riusu Espírituna te'e zi'inni, recoyo bojoreba bojoguë,
Jordán ziaya re'otore jo'cani saiguëna, Riusu Espíritubi baguëte beo re'otona
sabi.
2 Saguëna, cuarenta umuguseña ba'iguëna, zupai huatibi ti'an rani, Jesusni
gu'aye yo'o güeseza caguë, baguëni coqueguë ca bi'rabi. Ca bi'raguëna, Jesusbi
gare aon ainmaquë ba'iguëna, cuarenta umuguseña ba'iguëna, ai aon gu'abi
baguëre.
3 Aon gu'aguëna, zupai huatibi Jesusni gu'aye ro'ta güeseza caguë, ti'anni,
cabi:
—Më'ëbi Riusu Zin sëani, ën gatabëte inni, jo'jo aonbëte re'huani ainjë'ën,
cabi.
4 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Bain hua'nabi aon
aiñe se'ga yo'ojën ba'itoca, re'oye ba'ima'iñë. Riusu cocareba cani jo'case'ere
te'e ruiñe ye'yejën ba'itoca, ai re'oyereba ba'ijën ba'ija'cua'ë." Ja'an coca
toyani jo'case'e sëani, më'ë case'ere yo'oma'iguë'ë yë'ë, sehuobi.
5 Sehuoguëna, ja'nrëbi zupai huatibi baguëte ëmë cubë na'miñona mëani
nëconi, si'a ën yija re'otoñare te'e jëana ëñobi.
6 Ëñoni, baguëni cabi:
—Ja'an si'ayete më'ëna insini, si'a ën yija re'otoña ëjaguëre më'ëre re'huayë
yë'ë. Yë'ëna insini jo'case'e sëani, yë'ë yëse'e'ru më'ëna insini jo'caye poreyë
yë'ë.
7 Ja'nca sëani, më'ëbi yë'ëna gugurini rëanni, ujatoca, si'a ëña re'otoña beoru
më'ë se'gana ro insini jo'cayë yë'ë, cabi.
8 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Yë'ëre gare jo'cani saijë'ën, Zupai. Riusu coca toyani jo'case'ere
ëñato, ñaca caji: "Mai Ëjaguë Riusu se'gana gugurini rëanni, baguë se'gana
ujajën ba'ijë'ën" caji. Ja'nca toyani jo'case'e sëani, më'ë caye'ru yo'oma'iguë'ë
yë'ë, sehuobi.
9 Sehuoguëna, zupaibi baguëte se'e sani, Jerusalén huë'e jobona ti'anni,
Riusu huë'e mi'chiyona nëconi, baguëni cabi:
—Më'ëbi Riusu Zin sëani, yijana chajë'ën.
10 Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, ñaca caji:
Riusubi guanseguëna, baguë guënamë re'oto yo'o con hua'nabi më'ëre ëñajën
cuirayë.
11 Gatana ju'njema'ija'guë cajën, më'ëre ëñajën cuirajën, më'ëre tëani bayë,
toyani jo'case'e ba'iji, cabi.
12 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Riusu coca yequë ca'nco'ga ñaca caji: "Riusuni gu'aye yo'o güeseza
cama'ijë'ën" toyani jo'case'e sëani, më'ë case'ere yo'oma'iguë'ë yë'ë, sehuobi
Jesús.
13 Sehuoguëna, zupai huatibi baguëni se'e yo'o güeseye ro'taye porema'iguë
sëani, baguëte jo'cani sani, se'e zoe raimaji'i.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

14 Ja'nrëbi, Riusu Espíritu naconi te'e zi'inni ba'iguëbi ai ta'yejeiye yo'oguë,
Galilea yijana go'iguëna, si'a bain ja'anruan ba'icuabi baguë ba'iyete ai cani
achojën baë'ë.

15 Si'a huë'e joboñana sani ti'anni, bacua ñë'ca huë'eñana cacani, bainni
coca yihuoguëna, si'acuabi bojojën, baguë ta'yejeiye ba'iyete ai re'oye cani
achojën baë'ë.

Jesús en Nazaret

16 Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi, Nazaret huë'e jobo, baguë zinrën ba'isi jobona
sani, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, baguë bain yo'ojën ba'ise'e'ru yo'oguë,
bain ñë'ca huë'ena cacani baji'i. Ja'nca ba'iguëbi bain jobona nëcani,
17 Riusu coca toyani jo'case'ere cani achoza caguë, Isaías toyani jo'casi
pëbëte insijënna, baguëbi inni anconi ëñato, ën coca toyasiru baji'i:
18 Riusu cuencueni raosi'quëre sëani, baguë Espírituni yë'ëna gaje meni ba
güeseguëna, yë'ë yo'ore yo'ojë'ën, caguë guansebi yë'ëre.
Yë'ë bojo güese cocare bonse beo hua'nani quëani achojë'ën.
Recoyo ai yo'ojën sa'nti hua'nare bojo recoyo bacuare re'huajë'ën.
Jucha zemosicuana sani, bacua etojeiyete cani achojë'ën.
Ñaco ëñama'icuare se'e ëña güesejë'ën.
Je'o base'e ro'ire ai yo'ojën ba'icuana sani, bacua etojeiyete masi güesejë'ën.
19 Riusu rani mame re'huaja'yete si'acuani quëani achoguë ba'ijë'ën caguë,
yë'ëre cuencueni raobi Riusu, cani achobi Jesús.
20 Cani achoni tëjini, uti pëbëte se'e ganoni, uti pëbë re'hua ëjaguëna go'yani,
bëabi. Bëaguëna, si'a ñë'ca huë'e bainbi baguëni ai zoe ëñajën baë'ë.
21 Zoe ëñajënna, Jesusbi bacuani coca ca bi'rabi:
—Ja'an coca cani jo'case'e ba'iguëna, yure umuguse Riusubi güina'ru yo'o
bi'raguë, baguë Raosi'quërebare mësacuani ëñobi, cabi Jesús.
22 Caguëna, si'acuabi Jesus ba'iyete ai re'oye cajën, baguë re'o coca
cani achose'ere ai bojoreba bojojën baë'ë. Yequëcuaca sa'ñeña senni acha
bi'rahuë:
—¿José mamaquëma'iguë baguë? baguëte jayaye'ru cahuë.
23 Cajënna, bacuani sehuobi Jesús:
—Mësacua ira bain coca cani jo'case'ere ro'tajën, yequërë yë'ë ba'iyete
güina'ru caye'ne? "Më'ëbi ëco uañe masinica, ja'ansi'quëre huachojë'ën" ja'an
cocare ro'tani, yë'ë ba'iyete ro'taye mësacua? Yequë cocare'ga yë'ë ba'iyete
ro'tajën, yë'ëre cama'iñe'ne? "Më'ëbi Capernaum huë'e jobo ba'iguë yo'ose'e,
yëquëna achani masise'e, ja'an'ru güina'ru yëquënani re'oye yo'ojë'ën, më'ë
zinrën ba'iguë ba'isi jobore sëani" ja'an coca yë'ëre cama'iñe'ne mësacua?
24 Ja'nca ro'tajën cacuare sëani, mësacua gu'a recoyo ro'tayete masiyë yë'ë.
Riusubi baguë bainre coca cani achocuare raoguëna, bacua zinrën ba'ijën
ba'isi jobo bainbi bacuani te'e ruiñe ëñamajën, bacuani bojoma'iñë. Ja'nca
bojoma'icua sëani, Riusubi tinruan ba'icuare quë'rë re'oye ëñaguë conji.
25 Riusu ira bainguë raosi'quë Elíasre ro'tajë'ën. Baguë ba'i umuguseña
ba'iguëna, ai romi hua'je hua'na Israel yijare ba'ijën, ai yo'ojën bateña.
Samute tëcahuëan jobo ocoma'iguëna, ai aon gu'ana ju'iñe ba'iguëna, Riusubi
Elíasni baguë yo'ore guanseguëña:
26 Israel romi hua'je hua'nana conguë saima'ijë'ën. Sarepta baingo, Sidón
huë'e jobo ca'ncore ba'igona, ja'ango Israel bain jubë ba'ima'igore conguë
saijë'ën caguë, baguëte saoguëña Riusu.
27 Riusu ira bainguë raosi'quë Eliseore'ga ro'tajë'ën. Baguë ba'i umuguseña
ba'iguëna, ai ira ca'mi rau bacua Israel yijare ba'ijën, ai yo'ojën bateña. Ja'nca
ba'ijënna, Riusubi Eliseoni baguë yo'ore guanseguëña: Naamán hue'eguë,
Siria yijabi raisi'quë, ja'anguë se'gare conguë, baguë ira ca'mi raure hua-
chojë'ën caguë, baguëte saoguëña Riusu, cabi Jesús.
28 Caguëna, si'acua ñë'ca huë'ere ba'icuabi achani, ai bëinreba bën'ë.

29 Ja'nca bëinjën, bacuabi Jesusre zeanni rërëni, huë'e jobo ca'ncona sani,
ja'anru ba'i cubëna mëani, Ëmë të'ntëbana senjoni baguëre tonñu cajën, senjo
ëaye yo'ojënna,
30 Jesusbi tijini, bacua joborebabi etajani saji'i.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

31 Ja'nca sani, yequë Galilea huë'e jobo, Capernaum huë'e jobona ti'anni,
yo'o yo'oma'i umugusebi bainbi ñë'cajënna, bacuani coca yihuo bi'rabi.
32 Yihuo bi'raguëna, bain hua'nabi achani, ai bojo recoyo re'huani, Ai
masiyereba te'e ruiñe caguë, maire yihuoji baguë, sa'ñeña cahuë.
33 Ja'nrëbi, yihuoguë ba'iguëna, yequëbi gu'a huati recoyo cacasi'quëbi bain
jobona nëcani, ai jëja güiguë cabi:
34 —¿Më'ë guere yo'oguë raquë'ne, Jesús Nazareno? Yëquëna jobore jo'cani,
gare saijë'ën. Yëquënani ro carajei güeseguë raiguëna, gare saijë'ën. Më'ë yua
Riusu raosi'quëreba ba'iguëna, më'ëni masiyë yë'ë, güiguë cabi baguë.
35 Güiguë caguëna, Jesusbi baguë huati cacasi'quëni ai bëinguë cabi:
—¡Caye beoye ba'ijë'ën, huati! ¡Ba bainguëre jo'cani, etani saijë'ën! bëinguë
cabi Jesús.
Caguëna, gu'a huatibi ja'an bainguëte te'e jëana yijana taonni uanni,
ja'nrëbi baguëte jo'cani etani saji'i. Baguëte ja'si yo'oye beoye saji'i.
36 Saiguëna, si'a bain hua'nabi ai quëquëjën, sa'ñeña senni acha bi'rahuë:
—¿Gue'ne yureca? Ta'yejeiye ëjaguërebabi coca guanseguëna, gu'a huati
hua'ibi bainre jo'cani etani saiyë, sa'ñeña cajën baë'ë.
37 Ja'nrëbi, Jesus yo'ose'ere cani achojën, si'a ca'ncoña bainbi achani, bojo
coca sa'ñeña cahuë.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

38 Ja'nrëbi, yihuoni tëjini, Jesusbi ñë'ca huë'ebi etani sani, Simón huë'ena
ti'anbi. Ti'anni bainbi quëajënna achato, Simón rënjo pë'cagobi ai rau jayoni
uncoña.
39 Uingona, baguë yua bago uinruna cacani, ja'an rau jayoyete bëin coca
cabi. Caguëna, bago rau yua ja'anse'e tëquëna, go'yago. Go'yani, bago yua
ja'ansi'co huëni, bain cuira bi'rago.

Jesús sana a muchos enfermos

40 Ja'nrëbi ënsëguë ruajaquëna, si'a bainbi bacua rauna ju'incua, si'a rau
bacuare Jesusna sani ëñojënna, bacuare huachobi. Baguë ëntë sarañabi
pa'roni ga ju'in hua'nani huachoguëna, si'a hua'nabi huajë hua'na saë'ë.
41 Gu'a huati hua'i cacasi'cuare'ga Jesusna sani ëñojënna, Jesusbi coca
guanseguëna, huati hua'ibi ai güijën, bainre jo'cani etani gare saë'ë. Ja'nca
güijën,
—Më'ë yua Riusu Zinreba'ë, güijën cajënna, Jesusbi bëin coca caguë, bacua
coca güijënna, ënseguë baji'i. Riusu raosi'quërebare masijënna, Jesús yua bacua
coca cayete ënseguë baji'i.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

42 Ja'nca ba'iguëbi canni ñatani, huë'e jobobi sani, bain beojën ba'iruna
ti'anni baji'i. Ti'anni ba'iguëna, bain hua'nabi huëni, ¿Jarona saquë'ne baguë?
cajën, baguëni cu'ejaë'ë. Cu'ejani, baguëte tinjani, Yëquëna naconi gare bëani
ba'ijë'ën cajën ba'icuareta'an,
43 bacuani sehuobi Jesús:

—Porema'iñë. Si'a huë'e jobo bainna raosi'quë sëani, Riusu bainrebare mame re'huani baja'yete yequë huë'e joboña bainni quëani achoguë saiyë yë'ë, cabi.
44 Ja'nca cani, si'a Galilea yija huë'e joboñana sani, bain ñë'ca huë'eñana cacani, Riusu cocarebare quëani achoguë baji'i.

5

La pesca milagrosa

1 Ja'nca ba'iguëbi yequë umuguse Genesaret zitara yëruhuana ti'anni ba'iguëna, ai ëama'iñereba bain jubëbi baguëna ti'an rani, Riusu cocarebare achañu cajën, si'a ca'ncoñabi baguëni jë'jejën guiojën baë'ë.
2 Ba'ijënna, Jesusbi ca'ncore ëñato, samu yoguan mejabëna rërëni tëosiguan baji'i. Hua'i yocuabi mëani, bacua huanterëanre zoajën saimate.
3 Te'e yogu Simón yogu ba'iguëna, Jesusbi cacani, Simonni, Choa ma'carë quëñëni huahuañu cabi. Cani, ja'nca quëñëni, Jesusbi yogute ñu'iguë, bain hua'nani coca yihuobi.
4 Yihuoni tëjini, ja'nrëbi Simonni cabi:
—Rëi zitara ba'iruna saiñu. Më'ë huanterëanre senjoni, hua'ire yojë'ën, cabi.
5 Caguëna, Simonbi sehuobi:
—Ëjaguë, yëquënabi yure ñami hua'ire yojën ñata hua'nata'an, ro hua'i beo hua'na raë'ë. Ja'nca ba'iyeta'an, më'ëbi guanseguëna, huanterëte se'e senjoni, ëñana'a, cabi.
6 Cani, ja'nrëbi huanterëte senjoni, ziaya hua'ire ai ta'yejeiye yohuë. Huanterë ye're ëaye ba'iye ai hua'i yohuë.
7 Ja'nca yoni, bacua gajecua yequë yogute ba'ijënna, bacua ëntë sarañabi ba'bojën choë'ë. Choni, bacuabi raijënna, samu yoguan ruca ëaye ba'iye tëca hua'ire bu'iye ayahuë.
8 Ayajënna, ja'nrëbi, Simón Pedrobi ba hua'i yose'ere ëñani, Jesusna gugurini rëanni, baguëni cabi:
—Ai gu'a bain hua'guë'ë yë'ë. Ja'nca sëani, Ëjaguë, yë'ëre jo'cani saijë'ën, cabi.
9 Ja'nca caguë, Simón, baguë naconi ba'icua, si'acuabi bacua hua'i yo'ose'e ai ba'iye yose'ere ëñajën, ai quëquëhuë.
10 Simón gajecua Santiago, Juan, ja'an Zebedeo mamacua, bacua'ga güina'ru ai quëquëhuë. Quëquëjënna, Jesusbi Simonni cabi:
—Quëquëma'ijë'ën. Yureca bainrebare yoguë ba'ijë'ën, cabi. Jesús.
11 Caguëna, bacuabi bacua yoguanre rërëni mëani, si'ayete gare jo'cani senjoni, Jesús naconi te'e conjën, gare saë'ë.

Jesús sana a un leproso

12 Sani, yequë huë'e jobona ti'anjënna, ira ca'mi rauna ju'inguëbi yua Jesusna ti'anni, gugurini rëanni, baguëni senni achabi:
—Ëjaguë, më'ëbi yënica, yë'ë hua'guëre huachojë'ën. Ta'yejeiye ba'iguë sëani, huachoye poreyë më'ë, cabi.
13 Caguëna, Jesusbi baguë ëntë sarare mi'nani, baguëna pa'roguë cabi:
—Aito. Yëyë. Huajë hua'guë ba'ijë'ën, cabi.
Ja'nca caguëna, ja'ansirën, ira ca'mi rau beo hua'guë runji'i.
14 Ruinguëna, Jesusbi baguëni guanseguë cabi:
—Yequëcuani më'ë huajë raise'ere gare quëamaquë ba'ijë'ën. Pairi se'gana saiguë ba'ijë'ën. Ja'nca ba'iguë, më'ë huajë raise'ere baguëni ëñojë'ën. Ja'nca

ëñoni, ja'nrëbi, ba hua'i ëoye, Moisés guanseni jo'case'e'ru inni, misabëna tëoni
ëoni, Riusuna mëojë'ën. Ja'nca bojoguë yo'oguëna, bainbi më'ë huajë raise'ere
masija'cua'ë, cabi.
15 Ja'nca caguëta'an, Jesús yo'ose'e, baguë ba'iye cato, bain hua'nabi yua
quë'rë se'e sa'ñeña quëajën, si'aruanna quëani ganojaë'ë. Quëani gano-
jaijënna, ai bainbi, Baguë coca yihuoyete achañu cajën, bacua rau huacho
güesejën raë'ë.
16 Raijënna, baguë se'gabi yua bain beo re'otona gatini sani, Taita Riusu
naconi ujaguë baji'i.

Jesús sana a un paralítico

17 Ja'nrëbi, yequë umuguse ba'iguëna, Jesusbi bainre coca yihuoguëna,
yequëcua fariseo bain, yequëcua ira bain toyani jo'casi coca masiye ye'yocua,
bacuabi achajën ñuë'ë. Ši'a huë'e joboñabi raisi'cua baë'ë. Galilea huë'e
joboña, Judea huë'e joboña, Jerusalén, ja'anruanbi rani, Jesusre achajënna,
Ja'quë Riusubi ai ta'yejeiyereba conguëna, Jesusbi rau ju'incuare huachoguë
baji'i.
18 Huachoguë ba'iguëna, yequëcuabi garasi'quëni camare uinguëna, cuanni
rahuë. Rani, Jesusna cacani, Ënquëre uanjaiñu cajën ba'icuata'an,
19 ai bain ba'ijënna, garasi'quë naconi cacaye gare poremaë'ë. Ja'nca
sëani, huë'e ëmëje'ena mëani, huë'e ja'ore otani, goje yo'ohuë. Yo'oni ja'nrëbi,
garasi'quëre cama uinguëna, bain jobona meñe gachoni, Jesús ba'iruna
uanhuë.
20 Ja'nca uanni, Jesusbi huachoye poreji cajën, baguëni recoyo ro'tajënna,
Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua ro'tase'ere masibi. Ja'nca masini,
garasi'quëni cabi:
—Mami, më'ë gu'a jucha yo'oguë ba'ise'e yua gare huanë yeni tonse'e ba'iji.
Më'ë recoyo yua mame re'huani tënose'e ba'iji, cabi Jesús.
21 Ja'nca caguëna, bain ye'yocua, fariseo bain naconi, bacuabi achani,
ja'ansi'cua ro'tajën, ¿Baguë guere yo'oguë, Riusure gu'aye caguë'ne? Ro
bainguë sëani, bain juchare gare huanë yeni toñe ti'anma'iji, ro'tajën ñuë'ë.
22 Ro'tajën ñu'ijënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua ro'tase'ere masini,
bacuana bonëni cabi:
—¿Mësacua guere yo'ojën ja'nca ro'tajën cajën ñu'iñe'ne?
23 Si'a bainbi "Më'ë gu'a jucha yua huanë yeni tonse'e ba'iji" caye poreyë.
Caye porecuata'an, "Huëni, më'ë camare inni ganijë'ën" catoca, bacua hua-
choye porema'iñete masi güeseyë.
24 Ja'nca güesecuata'an, yë'ë yua Riusu raosi'quëreba ba'iguë sëani, bain gu'a
juchare huanë yeni toñe pore ëjaguë'ë yë'ë. Ja'anre mësacuani yure ëñoñë
cabi.
Cani ja'nrëni, garasi'quëni cabi:
—Achajë'ën. Më'ë camare inni, më'ë huë'ena go'ijë'ën cabi.
25 Caguëna, si'acuabi ëñajënna, garasi'quëbi yua ja'ansirën huëni, baguë
camare inni, Taita Riusuni ai bojo coca caguë, baguë huë'ena goji'i.
26 Go'iguëna, si'a bainbi ai bojoreba bojojën, Riusuni ai re'oye ro'tajën
cahuë:
—Riusurebabi ai ta'yejeiyereba ai re'oye yo'oguëna, gare ëñama'icuabi
ëñañë mai, cahuë.

Jesús llama a Leví

27 Ja'nrëbi, Jesusbi etani sani ëñato, impuesto curi coguë, Leví hue'eguëbi
baguë curi corute ñuji'i. Ñu'iguëna, Jesús yua baguëni

—Yë'ëre te'e conguë raijë'ën, caguë choji'i.

28 Choiguëna, Levibi te'e jëana huëni, si'aye gare jo'cani senjoni, Jesusni te'e
conni saji'i.

29 Sani ja'nrëbi jë'te, Jesusni bojoguë, Fiestare yo'oza caguë, baguë gaje-
cuare baguë huë'ena choji'i. Choiguëna, impuesto curi tëtecua, yequëcua
naconi, ai bainbi sani, Leví huë'ena ti'anni, Jesús naconi aon ainjën te'e
bojojën ñuë'ë.

30 Ñu'ijënna, fariseo bain, bacua gaje ye'yocua naconi ti'anni, Jesusre yo'o
concuani ëñani, bëin coca ca bi'rahuë:

—¿Mësacua guere yo'ojën, gu'a bain naconi te'e ñu'ijën, aon ainjën, gono
uncujën conni ba'iye'ne? Impuesto curi tëtecua naconi te'e ñu'ijën, ai gu'aye
yo'oyë mësacua, senni achajën bën'ë.

31 Ja'nca senni achajënna, Jesusbi bacuani ye'yo coca caye'ru bacuani
sehuobi:

—Huajë hua'nabi ëco yo'oguëte senma'iñë. Rauna ju'incua se'gabi ëco
yo'oguëte señë.

32 Güina'ru, re'o bain casi'cua ba'itoca, bacuare choiguë raimaë'ë yë'ë.
Gu'a bain se'gare choiguë raisi'quë'ë yë'ë, bacua gu'a juchare senjoni mame
recoyo re'huacuare, caguë sehuobi Jesús.

La cuestión del ayuno

33 Sehuoguëna, bacua yua yeque cocare baguëni senni achahuë:

—Juanre yo'o concua, fariseo bainre yo'o concua, bacuabi Riusuni ujaye
se'ga yo'oñu cajën bacua aon ainmajënna, ¿më'ëre yo'o concua queaca
ro'tajën, güina'ru yo'oma'iñe'ne? Ro aon ainjën, ro gono uncujën yo'ocua'ë,
senni achajën bën'ë.

34 Senni achajënna, Jesús sehuobi:

—Mësacua ¿queaca ro'tajën, bain hueja fiestana choisi'cuani aon ainma'iñe
guanseye'ne? Huejaja'guëbi yuta ba'iguëna, aon aiñe gare jo'cama'iñë.

35 Ja'nca jo'camajënna, jë'te yequëcuabi ba huejaja'guëte preso zeanni
quëñoja'cua'ë. Ja'nca quëñojënna, ja'anrën ti'anguëna, yë'ëre yo'o concuabi
aon aiñe jo'caja'cua'ë, sehuoguë cabi Jesús.

36 Ja'nca cani, ja'nrëbi se'e yeque ye'yo cocare bacuani quëa bi'rabi:

—Ira ye'resi canre re'huaye yëtoca, mame ju'i canbi ye'reni, ira canna
ja'cheni ta'nëñe gare yo'oma'icua'ë. Ja'nca yo'otoca, mame can yua gu'a
can'ru ruinguëna, ira can ja'chese'ebi ai si'si ëñoji.

37 Bisi ëye jo'cha huajë jo'cha ba'itoca, ira ga'ni corohuëanna ayaye gare
yo'oma'icua'ë. Yo'otoca, huajë jo'chabi huo'coni, ira ga'ni corohuëanre jue-
jueni, jañuni huesëji. Ga'ni corohuëan'ga gu'a corohuëan'ru ruinji.

38 Ja'nca sëani, maibi huajë jo'chare mame ga'ni corohuëanna ayayë. Ja'nca
ayajënna, ba jo'cha, ba ga'ni corohuëan re'oye ba'iji.

39 Bisi ëye jo'cha ira jo'cha, ja'anre uncuye ye'yesi'cuabi yua huajë jo'chare
uncuye güeyë. "Ira jo'cha yua quë'rë hua'i sëñera ba'iji" cajën, huajë jo'chare
güecua'ë.

6

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

1 Ja'nrëbi yequë umuguse, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, Jesusbi
baguëre yo'o concua naconi trigo zio re'otobi ganijën, baguëre concuabi trigo
za'zare tëani, bacua ëntë sarañabi bo'teni, trigora'carëanre huajë ainjën saë'ë.

2 Ja'nca ainjën saijënna, fariseo bainbi ti'anni, bacuani bëinjën, coca senni
achahuë:
—¿Mësacua guere yo'ojën, mai ira coca toyani jo'case'e'ru tin yo'oye'ne, yo'o
yo'oma'i umuguse sëani? senni achahuë.
3 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua yua mai ira coca toyani jo'case'ere ëñajën, ¿David yo'osi cocare
ëñamate'ne? Baguëre concua naconi sani, aon gu'aguëna,
4 baguë yua Riusu huë'ena cacani, Riusuna jo'casi aonbëan, jo'jo aonbëanre
inni anquëña. Ainguë, baguëre concuare'ga aon huo'hueguëña. Riusu pairi
bain se'gabi ja'an aonre ainja'bë cani jo'case'eta'an, David yua bain ta'yejeiye
ëjaguë sëani, tin yo'oguëña. Ja'an coca toyani jo'case'e ba'iguëna,
5 yë'ë'ga Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, yo'o yo'oma'i umuguse ëjaguë'ë yë'ë,
cabi.

El hombre de la mano tullida

6 Ja'nrëbi, yequë umuguse yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, Jesusbi bain
ñë'ca huë'ena ti'anni, bainre coca yihuoguë baji'i. Yihuoguë ba'iguëna,
yequëbi baguë jëja ëntë sara guë'nguësi sara ba'iguë, ja'anguëbi baji'i.
7 Ba'iguëna, fariseo bain, ira coca ye'yocua naconi ba'ijën, Jesusni yahue
ëñajën ëjohuë. Ja'an bainguëni huachotoca, baguë gu'aye yo'oyete cani
achoñu cajën, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, Jesusre yahue ëñajën ëjohuë.
8 Ja'nca ëjojënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua yahue ro'tase'ere
masini, guë'nguësi sara baguëte choiguë cabi:
—Huëni raijë'ën. Bain joborana nëcani ba'ijë'ën, caguë choji'i.
Choni, ba bainguëbi huëni raiguëna,
9 Jesús yua bain hua'nani cabi:
—Yë'ëbi coca senni achaguëna, mësacua ro'tajë'ën. Mai ira coca toyani
jo'case'ere ëñato, yo'o yo'oma'i umuguse ba'itoca, ¿gue yo'o yo'oye poreye'ne
mai? ¿Guere caguë'ne? ¿Bainni re'oye yo'oye, o bainni gu'aye yo'oye caguë?
¿Rauna ju'inguëte huachoye, o baguëte carajei güeseye caguë? ¿Guere caguë'ne
mai ira coca toyani jo'case'e? senni achaguë cabi Jesús.
10 Ja'nca senni achaguë, si'acuani bonëjeiñe ëñani, ja'nrëbi guë'nguësi sara
baguëni cabi:
—Më'ë ëntë sarare mi'najë'ën, cabi.
Caguëna, ba hua'guë yua baguë ëntë sara mi'nani, ja'ansirën huajë ëntë
sara baguë runji'i.
11 Ja'nca ruinguëna, ja'an gu'aye ro'tacuabi ai bëinreba bëinjën, sa'ñeña coca
ca bi'rahuë: ¿Queaca yo'oni baguëte carajei güeseja'ye'ne mai? senni achajën,
Jesusni bën'ë.

Jesús escoge a los doce apóstoles

12 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi, Taita Riusu naconi ujajaza caguë, jai cubëna mëni,
si'a ñami ujaguë ñatajaji'i.
13 Ñatajani ja'nrëbi, baguëre yo'o concuare choini, si'a sara samucuare
cuencueni, Yë'ë ta'yejeiye yo'ore yo'ojën ba'ijë'ën caguë jo'cabi.
14 Bacua mami hue'eyete cato, ñaca hue'ecua baë'ë: Simón hue'eguëte yua
yequë mami Pedrote hue'yobi. Yequë Andrés, Simón yo'jeguë baji'i. Yequë
Santiago, yequë Juan, yequë Felipe, yequë Bartolomé,
15 yequë Mateo, yequë Tomás, yequë Alfeo mamaquë Santiago, yequë
Simón hue'eguë cananista jubë baji'i.

16 Yequë Santiago yo'jeguë Judas, yequë Judas Iscariote hue'eguë, Jesusre
preso zean güeseni senjoja'guë, ja'ancuare cuencueni, baguë ta'yejeiye yo'o
concuare re'huabi Jesús.

Jesús enseña a mucha gente

17 Ja'nca re'huani tëjini, bacua naconi gajeni, te'e ruin yija ba'iguëna,
baguëre yo'o concua naconi ti'anni, bainre yihuo bi'rabi. Ai jai jubë bain
ñë'casi'cua baë'ë. Judea yija bain, Jerusalén huë'e jobo bain, Tiro, Sidón, ja'an
huë'e joboña bain, ai jai jubëbi ti'an rani, Jesús cocare achañu cajën, Mai raure
huacho güeseñu cajën raisi'cua baë'ë.
18 Ja'nca ba'ijën, gu'a huati cacasi'cua'ga ti'an raijënna, Jesusbi si'acuare
huachobi.
19 Ja'nca huachoguë ba'iguëna, bain hua'nabi, Baguë ta'yejeiyereba
yo'oyete ëñani masiñu cajën, baguëni pa'ro ëaye yo'ojën baë'ë.

La felicidad y la infelicidad

20 Ja'nrëbi, Jesusbi baguëre yo'o concuani ëñaguë, yihuo cocare cabi:
Mësacua yua yo'jereba ba'i hua'na ba'icuata'an, bojo recoyo re'huani
ba'ijë'ën. Riusu re'otorebare ba'ijën ai ta'yejeiye coreba cojën ba'ija'cua'ë.
21 Mësacua yua Riusu ba'iyete quë'rë se'e masi ëaye ba'icuata'an, bojo recoyo
re'huani ba'ijë'ën. Riusuni te'e ruiñereba masija'cua'ë.
Mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere ai oijën ba'icuata'an, bojo recoyo
re'huani ba'ijë'ën. Jë'te gare oiye beoye chojën bojojën ba'ija'cua'ë.
22 Mësacua yua yë'ë bainreba, Riusu Raosi'quëreba re'huasi'cua ba'ijënna,
yequëcuabi ja'an ro'ina mësacuare ai je'o bajën, mësacuare saoni senjojën,
mësacuare ro a'ta gu'aye ro'tajën, ai hui'ya cajën, ja'an ba'ija'cua'ë. Ja'nca
ba'ijënna, mësacuabi ai yo'ojën ba'icuata'an, bojo recoyo re'huani ba'ijë'ën.
23 Ja'an umuguseñabi ai yo'ojën ba'icuata'an, mësacua ai bojoreba bojojën,
Riusu guënamë re'oto insija'yete te'e jëana coja'yeta'an ba'iji yë'ëre cajën, ai
bojo recoyo re'huani ba'ijë'ën. Ja'an gu'a bainbi mësacuani je'o bajën, bacua
ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru, Riusu bainre gu'aye yo'ojën ba'ise'e'ru,
mësacuani güina'ru gu'aye yo'ojën ba'ija'cua'ë.
24 Yureca mësacua bonse ëjacua ba'ijën, ja'an bonse se'gare bojojën ba'itoca,
ai bëiñe cani jo'case'e ba'iji mësacuare. Riusu insija'yete gare coye beoye
ba'ija'cua'ë.
25 Mësacua yua ro ën yija ba'iyete bojoreba bojojën ba'itoca, mësacuare ai
bëiñe cani jo'case'e ba'iji. Mësacua yua ai aon gu'ana ju'injën ba'ija'cua'ë.
Mësacua yua yureña ba'iye se'gare ai bojojën, sa'ñeña gue güihuara chojën
ba'itoca, ai bëiñe cani jo'case'e ba'iji mësacuare. Mësacua yua si'a recoyo ai
sa'ntireba sa'ntijën ai oijën ba'ija'cua'ë.
26 Mësacua bainbi mësacua ba'iyete ai re'oye cajën ba'itoca, Riusu ro'tayete
te'e ruiñe masijë'ën. Mësacuani bënni senjoja'ñeta'an ba'iji. Mësacua ira bain
ba'isi'cuabi güina'ru yo'ojën bateña. Yequëcuabi ti'anjën, Riusu raosi'quë'ë
yë'ë coquejën cajënna, mësacua ira bain ba'isi'cuabi bacua ba'iyete ai re'oye
cajën bateña. Mësacua bainbi yureña mësacuare'ga ai re'oye cajënna, Riusu
bënni senjoja'ñete masijë'ën.

El amor a los enemigos

27 Yureca, mësacua, yë'ë cocare achani Jaë'ë cajën ba'icua, mësacuani ñaca
yihuoyë yë'ë: Yequëcuabi mësacuani je'o batoca, bacuare ai oijën conjën,
bacuani ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Yequëcuabi mësacuani ai bëintoca, bacuare
re'oye yo'oye se'ga ba'ijë'ën.

28 Yequëcuabi mësacuani gu'aye catoca, bacuani re'oye cani jo'caye se'ga
ba'ijë'ën. Yequëcuabi mësacuani ai hui'ya yo'otoca, bacuani oire bajën, Riusuni
senni achajën, bacua ba'iyete ujajën ba'ijë'ën.
29 Yequëbi më'ë huayohuana huaitoca, më'ë yequë huayohuare'ga baguëni
huai güesejë'ën. Yequëbi më'ë guayoni se canre tëteni batoca, më'ë ëntë sara
canre'ga baguëna ro insijë'ën.
30 Yequëbi më'ë ba ma'carëanre sentoca, ënseye beoye baguëna ro insijë'ën.
Më'ë bayete ro tëteni batoca, baguë se'e go'yayete senma'ijë'ën.
31 Yequëcuani re'oye yo'oye ro'tato, mësacuani re'oye yo'oye, mësacua yëyete
ro'tajën, yequëcuare'ga güina'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
32 Mësacuare ai yëcua se'gani ai yëjën ba'itoca, mësacuabi re'oye yo'oye
ti'anma'icua ba'iyë. Gu'a bainbi güina'ru re'oye yo'oye masiyë.
33 Mësacuare re'oye yo'ocua se'gani re'oye yo'ojën ba'itoca, mësacuabi re'oye
yo'oye ti'anma'icua ba'iyë. Gu'a bainbi güina'ru re'oye yo'oye masiyë.
34 Mësacua bonse go'yajaicua se'gani bonse prestajën ba'itoca, mësacuabi
re'oye yo'oye ti'anma'icua baesacua yëyete ro'tajën, yequëcuare'ga güina'ru
te'e ruiñe 'iyë. Gu'a bainbi bacua gu'a gajecuani bacua bonsere prestajën,
Bacuabi ja'anre go'yaja'bë cajën ba'iyë.
35 Mësacuaca mësacuani je'o bacuani ai yëjën ba'ijë'ën. Bacuani re'oye
yo'oye se'ga ba'ijë'ën. Mësacua bonsere prestaye sentoca, ja'anre se'e coni
baye ro'tamajën, bacuana insijën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, Riusu
ta'yejeiye insija'yete ai coni baja'cua'ë mësacua. Riusu ta'yejeiyereba ba'iguë
sëani, mësacuani caraye beoye ai conreba conguë ba'iji. Baguë yua ro gu'a
bain, baguëni surupa gare cama'icua, ja'ancuare ai re'oye conguë sëani,
mësacuare'ga quë'rë ta'yejeiye conreba conguë'bi ba'iji.
36 Ja'nca sëani, mësacua yua Taita Riusu oiguë bani coñete ro'tajën, mësacua
güina'ru bainre oijën conjën ba'ijë'ën.

No juzgar a otros

37 Mësacua yua yequëcua gu'aye yo'oyete bëinjën cama'ijë'ën. Bacuare bënni
senjo cocare caye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, Riusu'ga mësacuare bënni
senjoma'ija'guë'bi. Bacuabi gu'aye yo'ojënna, Më'ë gu'aye yo'oni tonse'ere
huanë yeye se'ga ba'iyë yë'ë, bacuani cajë'ën. Ja'nca catoca, Riusubi mësacua
gu'aye yo'ojën ba'ise'ere ëñani, mësacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere huanë yeye
se'gare caja'guë'bi Riusu.
38 Mësacua bonsere ëñajën, yequëcuana ro insijën ba'ijë'ën. Ja'nca ro insijën
ba'itoca, Riusu'ga mësacuana ai insireba insija'guë'bi. Gare ënseye beoye
insiguë, mësacua jai turubëna ayani, ña'goni guioni, turubë bu'iye tëca ai
ayaye'ru mësacuana ta'yejeiye ai insireba insija'guë'bi Riusu. Mësacua yua,
Bonsere bendieza cajën, bonsere cuencueni insijënna, Riusubi ëñani, mësacua
cuencuese'e'ru güina'ru cuencueni mësacuana insija'guë'bi.
39 Mësacua yua ën cocare'ga ro'tani ye'yejë'ën. Ñaco ëñama'iguëbi baguë ñaco
ëñama'i gajeguëni caguë: Raijë'ën. Saiñu. Ma'are më'ëni ëñoza caguë, ja'nrëbi
saitoca, ¿queaca ma'are ëñoñe poreguë'ne? Porema'iji. Si'a samucuabi saijën,
yorobëna te'e gurujani tonni huesëyë.
40 Masiye ye'yoguëna, baguë coca ye'yeguëbi ye'yoguë'ru quë'rë ta'yejeiye
masiye ti'anma'iji. Ti'anma'iguë, baguë uti ye'yeni tëjini, baguë ye'yoguë
ba'iye'ru te'e ba'ija'guë'bi.
41 Yureca, më'ë gaje hua'guëbi gu'aye yo'oguëna, baguëni bënni senjo cocare
cama'ijë'ën. Baguë ñacogana ëñani, Hui'ya zin'garëte rutaza caguë, yua jai
hui'ya maca më'ë ñacogate ba'iguëna, ja'anre ro ro'taguë rutama'itoca,

42 ¿queaca më'ë gajeguë ñaco ba'i zi'ngarëte rutaguë'ne? Më'ë ñacoga ba'i
macare rutaye ro'tama'itoca, ro coqueguë yihuoyë më'ë. Ru'ru, më'ë ñacoga
ba'i maca, ja'an jai hui'ya macare rutani, ja'nrëbi ai re'oye ëñañe poreguëbi
sani, më'ë gajeguë ñacogana re'oye ëñani, ja'an hui'ya zi'ngarëte guaja beoye
rutaye poreyë më'ë. Më'ë gajeguëni gu'a jucha yo'ose'ere senjojë'ën yihuoye
ro'tatoca, ru'ru më'ë gu'a juchare jo'cani senjojë'ën.

El árbol se conoce por su fruto

43 Bain coca cayete achani, bacua recoyo ba'iyete masijë'ën. Re'o sunquiñë
ba'itoca, gu'a uncue gare quëinma'iji. Gu'a sunquiñë ba'itoca, re'o uncue gare
quëinma'iji.
44 Mësacua yua si'a sunquire ëñajën, ba uncue quëinse'ere ëñajën, ja'an
sunquiñë ba'iyete masijë'ën. Miu sunquiñë ba'itoca, higo uncuere ja'añëna
tëaye porema'iñë. Susihuë ba'itoca, ëyere tëaye gare porema'iñë.
45 Güina'ru, re'o bainguëbi coca catoca, re'oye se'gare caji, re'o recoyo baguë
sëani. Gu'a bainguëbi coca catoca, gu'aye se'gare caji, gu'a recoyo baguë sëani.
Ja'nca sëani, bain recoyo ba'iyete masiye yëtoca, bacua coca cayete achani
masijë'ën.

Las dos bases

46 Mësacua jubë ba'icua yequëcuabi yë'ëre cajën, Ëjaguë, Ëjaguë, cajën
ba'icuata'an, yë'ë cayete gare yo'oye beoye ba'iyë.
47 Yë'ëna ti'an rani, yë'ë cocare te'e ruiñe achani, gare güeye beoye yo'otoca,
48 re'o huë'e yo'oguë'ru ba'iyë. Ja'an huë'ere yo'oguë, ai rëiye no'ani, gata
yija tëca no'ani, huë'e ture gata naconi guioni, re'oye pë'npëni, re'o huë'ere
nëcoji. Nëcoguëna, ja'nrëbi, ziayabi ai co'jeya rëoni, ai saoya ti'anguëna, baguë
huë'e gurujaima'iji, gata naconi guiose'e sëani.
49 Yequëbi yë'ëna ti'an rani, yë'ë cocare ro achani, ro yo'oye beoye saitoca,
gu'a huë'e yo'oguë'ru ba'iji. Ja'an huë'ere yo'oguë, bean goje no'aguë, huë'e
ture re'oye guioma'iguë, huë'ere te'e ruiñe nëcoma'iji. Ja'nrëbi, ziayabi ai
co'jeya rëoni, ai saoya ti'anguëna, baguë huë'e yua te'e jëana gurujani meaji,
yihuoguë cabi Jesús.

7

Jesús sana al criado de un oficial romano

1 Cani, bainre yihuoni tëjini, ja'nrëbi Capernaum huë'e jobona sani baji'i
Jesús.
2 Ba'iguëna, romano bainguë soldado jubë ëjaguëbi baguë yo'o conguëbi rau
neni ju'inguë ba'iguëna, baguëte ai oire baguë,
3 Jesús ba'iyete achani, Yë'ë yo'o con huaguëni huacho raija'guë caguë, judío
ëja bainni caguë guansebi: Jesusni quëajaijë'ën: Yë'ë yo'o con hua'guëbi rau
neni ju'inguëna, huacho raija'guë caguë guanseni saobi.
4 Saoguëna, bacuabi Jesusna sani, baguëni si'a jëja senni achahuë:
—Romano ëjaguëbi ai re'oye yo'oguëre sëani, baguëte conjë'ën.
5 Yëquëna jubë judío bainni ai re'oye conguë, yëquëna ñë'ca huë'ere yo'oye
guanseni, si'aye roji'i. Ja'nca sëani, baguë yo'o conguëte huacho raijë'ën,
senni achajën cahuë.
6 Ja'nca cajënna, bacua naconi saji'i. Sani, ti'an bi'rani, yuta so'orë
ba'iguëna, romano ëjaguëbi baguë gaje hua'na naconi Jesusna coca raobi:
—Ëjaguë, më'ëni ro guaja choë'ë yë'ë. Më'ë yua ai ta'yejeiye ëjaguërebare
sëani, yë'ë huë'ena cacayete më'ëni choiye ti'anma'iguë'ë yë'ë.

7 Yë'ë'ga sani, më'ëni choiye ti'anma'iguë'ë yë'ë. Ja'nca ti'anma'iguëre sëani,
yë'ë huë'e ti'anma'ijë'ën. Më'ë guanse coca se'gare caguëna, yë'ë yo'o con
hua'guëbi huajë raija'guë'bi. Ja'an se'gare yo'ojë'ën caguë saoyë yë'ë.
8 Ja'nca caguë saoguëbi yequëcua yë'ë ëjacuani sehuoye bayë yë'ë. Yequëcua
soldado hua'nare guanseye bayë yë'ë. Yequëni, Saijë'ën catoca, baguë saiji.
Yequëni, Raijë'ën catoca, baguë raiji. Yë'ë yo'o con hua'guëre'ga, Yë'ë case'e'ru
yo'ojë'ën catoca, te'e ruiñe yo'oji baguë. Yë'ë case'e'ru te'e yo'ocua sëani, më'ë
raima'iguë huacho coca guanseye se'ga cajë'ën, caguë raobi.
9 Caguë raoguëna, Jesusbi achani, romano ëjaguë case'ere ai bojoguë, bain
be'tejën raicuana bonëni cabi:
—Ja'an soldado ëjaguëbi yë'ëni ai recoyo ro'taji. Si'a Israel bain recoyo
ro'tayete ëñato, baguë recoyo ro'taye'ru ro'taye ti'anma'iñë si'acua, cabi
Jesús.
10 Caguëna, judío ëja bainbi romano ëjaguë huë'ena go'ini ëñato, baguë yo'o
con hua'guëbi gare huajë raisi'quë baji'i.

Jesús resucita al hijo de una viuda

11 Ja'nca ba'iguëna, ja'nrëbi, Jesús yua yequë huë'e jobo, Naín huë'e jobona
saji'i, baguëre yo'o conjën ye'yecua naconi. Ai bain jubë be'tejën saë'ë.
12 Sani, huë'e jobo caca sa'rona ti'anni ëñato, bain hua'nabi ju'insi'quëni
tanza cajën, etajën baë'ë. Ju'insi'quë pë'cago hua'jeni ba'igobi gaña hua'guëni
hueansi'co baco'ë. Ai bain jubëbi bagore conjën saë'ë.
13 Ja'nca saijënna, Jesusbi ai oiguë, bagoni cabi:
—Oima'ijë'ën cabi Jesús.
14 Cani ja'nrëbi, baguëre tan ganjoguna ti'anni pa'roguëna, bagu sacuabi
nëcajaë'ë. Nëcajaijënna, ja'ansi'quëbi ju'insi'quëni coca cabi:
—Huëijë'ën, mami, yë'ëbi cayë më'ëre, cabi Jesús.
15 Caguëna, ja'nrëbi ba bonsëguë junni uinguëbi huëni bëani, coca ca bi'rabi.
Coca ca bi'raguëna, baguëte ba pë'cagoni ëñobi.
16 Ëñoguëna, si'a bainbi ai ëñajën rëinjën, Taita Riusuni ai bojojën cahuë:
—Riusu Raosi'quë ai ta'yejeiye ëjaguëbi maina ti'an raji'i. Baguë bainna
rani, maini ai oiguë conji. Baguë bainrebare re'huani, maire tëani baza caguë
raisi'quë'bi, cajën bojohuë bacua.
17 Cajën bojojënna, ja'nrëbi yequëcuabi achani, baguë yo'ose'ere si'a Judea
huë'e joboñana quëani achojaë'ë.

Los enviados de Juan el Bautista

18 Quëani achojaijënna, Juanre concuabi achani, Juanna sani, si'aye
quëahuë. Quëarena, Juan yua baguëre yo'o concuare samucuare choini,
bacuani guanseguë cabi:
19 Mësacua yua Jesusni senni achajaijë'ën. ¿Më'ë yua Riusu Raoja'guëreba
cani jo'casi'quë ba'iguë'guë? Ba'ima'itoca, ¿Riusubi yequëre raoja'guë'guë?
Ja'an cocare baguëni senni achani rani quëajë'ën caguë, bacuare saobi.
20 Saoguëna, bacuabi Jesusna sani ti'anni, baguëre senni achahuë:
—Yëquëna yua Juan Bautizaguë raosi'cua'ë. Më'ëni coca senni achaye
guansebi: ¿Më'ë yua Riusu Raoja'guëreba cani jo'casi'quë ba'iguë'guë?
Ba'ima'itoca, ¿Riusubi yequëre raoja'guë'guë? Jesusni senni achahuë.
21 Ja'nca senni achajën ëñato, Jesusbi ai bain hua'nani huachoguë baji'i.
Yequëcuabi rauna ju'injënna, yequëcuabi huati hua'ire bajënna, yequëcuabi
ñaco ëñama'ijënna, Jesusbi si'acuare huachoguë baji'i.
22 Ja'nca huachoguë, bacuani sehuobi:

—Mësacua yua Juanna go'ini, mësacua ëñase'e, mësacua achase'e, ja'an si'ayete baguëni quëajaijë'ën. Ñaco ëñama'icuabi ñaco huajëyë. Ira ca'mi rau bacuabi huajë raiyë. Ganjo achama'icuabi ganjo huajëyë. Guëon garasi'cuabi se'e ganiñë. Junni huesësi'cuabi go'ya raiyë. Bonse beo hua'na'ga Riusu bojo güese cocare te'e ruiñe achaye poreyë.

23 Ja'nca sëani, yë'ëni jo'caye beoye recoyo ro'tajën ba'itoca, ai bojoreba bojojën ba'ija'cua'ë. Ja'anre Juanna quëajaijë'ën caguë, bacuare Juanna saobi.

24 Saoni, gotena, Jesusbi bain jubëni Juan ba'iyete quëa bi'rabi:

—Mësacuabi beo re'otona sani, Juanre ëñañu cajën, ¿neni ëñañe ro'tare'ne? "Ro jëja beo hua'guë, jë'je sahua tutu taonse'e'ru ba'iguëte ëñajaiñu" cacuata'an, ai jëja recoyo babi Juan.

25 ¿Mësacua neni ëñañe ro'tare'ne? "Ëjaguë caña ju'iguëte ëñajaiñu" cacuata'an, ja'nca ju'imaji'i. Ëjaguë caña ju'icua yua me'najeiñe ba'icua, ja'ancua yua ta'yejeiye ëja bain huë'eña se'gare ba'iyë.

26 ¿Mësacua neni ëñañe ro'tare'ne? "Riusu coca quëani achoguëte ëñajaiñu" catoca, mësacua te'e ruiñe ro'tahuë. Aito. Riusu coca quëani achocua si'acua'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iguëni mësacua ëñahuë.

27 Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñato, yua Juanre ñaca toyani jo'case'e ba'iji:

Bain ëjaguë rai ma'are re'huacaija'guë caguë, yë'ë coca quëani achoguëte bainna ru'ru saohuë yë'ë, cani jo'cabi Riusu.

28 Ja'nca cani jo'caguëna, mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Juanbi yua Riusu coca quëaye raosi'cua si'acua'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iji baguë. Ja'nca ba'iguëta'an, Riusu ba'i jobona ëñato, baru ba'iguë quë'rë yo'je ba'i hua'guëbi Juanre quë'rë ta'yejeiye ëjaguëbi ba'iji, caguë quëabi Jesús.

29 Ja'nca quëaguëna, bain hua'na, impuesto curi cocua ja'ancua yua Juanna sani bautiza güesesi'cua ba'ijën, ja'ancuabi achani, Riusubi te'e ruiñe yo'oji cajën baë'ë.

30 Ja'nca cajën ba'ijënna, fariseo bain, ira coca ye'yocua naconi, bacuabi yua Juan bautizayete güejën, Riusu insini jo'caja'ye, baguë coñete gare gu'a güejën senjohuë.

31 Güejën senjojënna, Mai Ëjaguë Jesusbi bacuani quëabi:

—Yureña bain ba'iyete ¿queaca quëaye'ne yë'ë?

32 Zin hua'na sa'ñeña huere yo'ocua'ru ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, bacua gajecuani güijën cayë: "Yëquënabi jurihuëte juijënna, ¿mësacua guere yo'ojën pairamate'ne? Yëquënabi sa'ntiye gantajënna, ¿mësacua guere yo'ojën oimate'ne?" güijën cayë zin hua'na.

33 Ja'nca güijën cajënna, yureña bainbi güina'ru yo'ojën ba'iyë. Juan Bautizaguëbi rani, baguë aon aiñe jo'caguë, bisi ëye jo'cha uncuye beoye ba'iguëna, mësacuabi Ro hue'nhue huati hua'guë'bi baguëte cajën baë'ë.

34 Ja'nrëbi yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi rani, aonre anni, gonore uncuguëna, mësacuabi yeque coca yë'ëre cajën, "Aon ain huati'bi. Jo'cha güebe huati'bi. Gu'a bain, impuesto curi cocua, ro bacua gajeguë'ru ba'i'te" yë'ëre ja'nca cajën ye'ere gu'a güeyë mësacua.

35 Ja'nca cacuata'an, Riusu masiyete ye'yeye yënica, Riusu bain baguë ba'iyete masicuare ëñani masijë'ën quëabi Jesús.

Jesús en casa de Simón el fariseo

36 Ja'nrëbi, fariseo bainguë Simón hue'eguëbi Jesusre choiguëna, Jesusbi baguë huë'ena sani, baguë naconi bëani aon anji'i.

37 Aon ainguëna, yeco gu'a romigo ba'igobi ja'ansi huë'e jobore ba'igo yua
Jesús ba'iye, fariseo huë'ere aon ainguë ba'iye, ja'anre achani, bago yua ma'ña
sën re'core inni, alabastro gata ro'rohuëna bu'iye tëca queoni ayani,
38 fariseo huë'ena saco'ë. Sani ti'anni, Jesús yo'je, baguë guëoña ba'iruna
rëanni, ai oco'ë. Oni, bago oise'ebi baguë guëoñana ai meoni tonni zoago.
Zoani, bago rañababi cuenani, baguë guëoña ai muchani, bago ma'ña re'core
baguë guëoñana jañuni zoani tongo.
39 Ja'nca yo'ogona, ja'an fariseo bainguë Simonbi bago yo'ose'ere ëñani
ro'tabi: "Ënquë yua Riusureba Raosi'quë banica, bago gu'aye yo'ogo ba'iyete
masire'abi. Bagoni ëñani, gu'a romigo ba'iyete masini ënsere'abi" ro'taguë
ëñaguë ñuji'i.
40 Ro'taguë ñu'iguëna, Jesusbi cabi:
—Simón, më'ëni coca quëaye yëyë yë'ë cabi.
Caguëna,
—Cajë'ën, Ëjaguë sehuobi.
41 Sehuoguëna, ye'yo cocare baguëni quëabi Jesús:
—Curi presta ëjaguëbi curi prestaguëna, samucuabi baguëni ro'ija'cua
baë'ë. Yequëbi quinientos denario so'coña ro'ija'ye baji'i. Yequëbi cincuenta
denario so'coña ro'ija'ye baji'i.
42 Si'a jubëbi baguëni ro'iye porema'icua ba'ijënna, ba ëjaguëbi bacua
ro'iyete se'e senmaji'i. Mësacua yua gare yë'ëre ro'iye beoye ba'ijë'ën caguë,
bacuani huanë ye cocare cani tonbi. Ja'nca huanë yeye caguëna, ¿jaroguëbi
ba ëjaguëni quë'rë ta'yejeiye ai yëguë'ne? senni achabi Jesús.
43 Senni achaguëna, Simón sehuobi:
—Baguëni quë'rë ro'ija'ye ba'isi'quëma'iguë sehuobi.
Sehuoguëna, Jesusbi
—Te'e ruiñe sehuohuë më'ë cabi.
44 Cani, ja'nrëbi ba romigona bonëni ëñani, Simonni se'e cabi:
—Ënconi ëñani ro'tajë'ën. Yë'ëbi më'ë huë'ena caca rani ba'iguëna, më'ëbi
yë'ëni bojoguë conmaë'ë. Yë'ë guëoñare zoaye ocore gare guansemaë'ë
më'ë. Ënco'ga bago oise'e se'gabi yë'ë guëoña jo'caye beoye zoani tongo, bago
rañababi cuenago, ja'an se'ga yo'ogo.
45 Më'ëbi yë'ëni gare oiye beoye ëñani saludaguëna, ënco'ga yë'ë ti'ansirënbi
yë'ëni ai bojogo, yë'ë guëoñare muchago gare jo'caye beoye yo'ogo.
46 Më'ëbi hui'yabe re'core guansemaë'ë, yë'ë sinjobëna queoni jañuñete.
Ënco'ga ma'ña re'core rani, yë'ë guëoñana queoni jañuni tongo.
47 Ja'nca yo'ogobi yë'ëni ai ta'yejeiye ai yëreba yëgo sëani, bago ai gu'a jucha
huanë yese'ere bainni masi güesego. Yequëcua'ga choa ma'carë se'ga gu'aye
yo'oni huanë ye güesejën, yë'ëni ta'yejeiye yëma'icua ba'iyë cabi Jesús.
48 Cani ja'nrëbi, ba romigona bonëni cabi:
—Mami, më'ë gu'a jucha yo'ogo ba'ise'e si'ayete huanë yeyë yë'ë cabi.
49 Caguëna, yequëcua ba aon aiñete choisi'cuabi yua sa'ñeña bëin coca ca
bi'rahuë:
—¿Ënquë, bain juchare huanë yeye caguë, gueguëguë'ne? sa'ñeña senni
achajën cahuë.
50 Cajënna, Jesusbi bagoni cabi:
—Yë'ëni si'a recoyo ro'tani bojogo sëani, Riusu ba'i jobona ti'anni ba'ija'go'ë
më'ë. Yureca jucha beogo, bojogo saijë'ën cabi.

8

Mujeres que ayudaban a Jesús

1 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi sani, ai huë'e joboña, bain ba'iruanna ti'anni,
Riusu bojo güese coca, Riusu bainreba re'huani baja'yete quëani achoguëna,
baguëre ta'yejeiye yo'o concua si'a sara samucuabi baguëni te'e conjën saë'ë.
2 Conjën saijënna, yequë romi hua'na'ga baguëni conjën saë'ë. Romi hua'na
ba'iyete ëñato, yequë romi hua'naca yua huati cacasi'cua baë'ë. Yequë romi
hua'naca rauna ju'incua baë'ë. Ja'nca ba'isi'cua ba'ijënna, Jesusbi si'acuani
huachoni gare huajë rai güesebi. María hue'ego'ga, Magdalena mami bago,
yua te'e ëntë sara samu huati hua'i cacasi'co ba'igona, Jesusbi si'a huati
hua'ire etoni saoni senjoguëna, querë huajë raco'ë bago.
3 Juana hue'ego'ga baco'ë. Bago ënjë Cuzabi Herodes meñe yo'je ëjaguë
baji'i. Yeco Susana, yequëcua romi hua'na naconi ba'ijënna, Jesusbi si'acuani
bacua rau base'ere huachobi. Huachoguëna, ba hua'na yua bacua porese'e
Jesusni conjën, insijën baë'ë.

La parábola del sembrador

4 Ja'nrëbi, ai jai jubëan bainbi si'a huë'e joboñabi etani, Jesusna ti'anni
ba'ijënna, bacuani ye'yo coca cani acho bi'rabi:
5 —Bainguëbi Aonre tanza caguë saji'i. Sani, yijare re'oye re'huani tëjini,
aonra'carëanre re'oye mo'gasi yijana senjoguë, yequëra'carëanre ma'ana
tonguëna, bain za'nguye, bi'an uncueye, ja'anna huesëbi.
6 Yequëra'carëanre senjoguë, gata yijana tonguëna, ticubi irani, ja'nrëbi yija
yaquima'iguëna, ro güeanbi.
7 Yequëra'carëanre senjoguë, miubëna tonguëna, miubi irani huenni hue-
sobi.
8 Yequëra'carëanre senjoguë, re'oye re'huasi yijana tonguëna, aon sahuabi
irani, aonre quënji'i. Aonra'carëan quëinse'ere cuencueto, cien viaje ba'iye
tëca quë'rë ta'yejeiye quënji'i, cabi Jesús. Ja'an ye'yo cocare cani, bainni si'a
jëja cabi:
—Mësacua yua ganjo banica, te'e ruiñe achani ro'tajën ye'yejë'ën cabi.

El porqué de las parábolas

9 Ja'nca caguëna, baguëre yo'o concuabi huesë ëaye achajën baguëni senni
achahuë:
—¿Gue cocare ye'yoguë caguë'ne, Ëjaguë? senni achahuë.
10 Senni achajënna, baguë sehuobi:
—Riusubi baguë ba'i jobo ba'ija'yete cani achoza caguë, mësacuani si'aye te'e
ruiñe masi güeseji. Yequëcuareta'an banji. Bacuani cani achoto, ye'yo coca
se'gare bacuani quëaji Riusu. Te'e ruiñe ye'yeye yëma'icua sëani, yë'ë cocare
achani, ro huesë ëaye ba'icua'ë. Yë'ë ëñoñere'ga ëñani, ro huesë ëaye ëñajën
ba'iyë bacua, caguë sehuobi Jesús.

Jesús explica la parábola del sembrador

11 Caguë sehuoni, ja'nrëbi zio tanguë cocare bacuani te'e ruiñe quëabi:
—Baguë yua aonra'carëan senjoguëna, yua Riusu coca cani achoye'ru ba'iji.
12 Ma'ana tonsira'carëanre cato, bain hua'nabi Riusu cocare achani,
ja'nrëbi ro ro'tajën saiyë. Zupai huatibi rani, Riusu bënni senjoja'ñete
jëama'ija'bë caguë, bacua coca achase'ere ro tëteni saoni senjoji. Bacuabi ro
recoyo ro'tamajën saiyë.
13 Gata yijana tonse'ere cato, Riusu coca achacua yequëcua ba'iyë. Riusu
cocare achasi'cuata'an, ai bojoye achani, ja'nrëbi sani, zoe beoye ba'ijën, ba
cocare gare huanë yeni jo'cani senjoñë. Be'su sita ba'iye'ru ba'iyë bacua.

14 Miubëna tonsira'carëanre cato, Riusu cocare achacua yequëcua ba'iyë.
Riusu cocare achacuata'an, ën yija bonsere ba ëaye ba'ijën, ja'an se'gare
ro'tani, Riusu yëyete gare se'e ro'tamajën, baguëte gare jo'cani senjoñë. Gare
aon quëiñe beoye ba'iye'ru ba'iyë bacua.
15 Re'oye re'huasi yijana tonse'ere cato, Riusu cocare achacua yequëcua
ba'iyë. Bacuabi achani, bacua recoyona re'oye re'huani, Riusu case'ere te'e
ruiñe yo'oyë. Aon tëarën ti'añe tëca re'oye yo'o conjën, Riusu yëyete gare
caraye beoye yo'ojën ba'iyë.

La parábola de la lámpara

16 Bainbi majahuëte zëontoca, guënarobi ro meñe jaoni ta'pima'iñë. Cama
yijacuana ro yahuema'iñë. Bañë. Huë'ena ti'ancuabi re'oye ëñaja'bë cajën,
majahuëte zëonni, ëmëna reoyë.
17 Ja'nca cani jo'caguëna, ëñere ro'tani ye'yejë'ën. Bain hua'nabi gu'aye
yo'oni gatiza cajën yo'ocuareta'an, Riusubi si'aye ëñani, bacua yo'ose'ere
si'acuani masi güeseja'guë'bi.
18 Ja'nca sëani, mësacua yua yë'ë cocare achani, te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën.
Riusu insise'ere ai coni batoca, quë'rë se'e ai coni baja'cua'ë. Riusu insise'ere
choa ma'carë se'gare coni batoca, Riusubi ja'anre gare tëani, ro beo hua'guëre
saoni senjoja'guë'bi, quëabi Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús

19 Caguë quëaguëna, Jesús pë'cago, baguë yo'je hua'na naconi, bacuabi ti'an
rani, ai jai jubë bain ba'ijënna, baguëna ti'añe poremaë'ë.
20 Porema'ijënna, yequëbi Jesusni cabi:
—Më'ë pë'cago, më'ë yo'jecua, bacua yua hue'se ca'ncore nëcajën, më'ëni
cu'eyë cabi.
21 Caguëna, Jesusbi sehuoguë, si'acuani cabi:
—Bacuabi yë'ëre cu'ecuata'an, yë'ë cocare achani te'e ruiñe yo'ojën ba'icua,
ja'ancua se'gabi yë'ë bainreba ba'iyë. Yë'ë mamá, yë'ë yo'jecua, ja'anre cayë
bacuare, cabi Jesús.

Jesús calma el viento y las olas

22 Ja'nrëbi, yequë umuguse, Jesús yua baguëre yo'o concua naconi ba'iguë,
yua yoguna cacani, Que të'huina saiñu caguëna, bacuabi conjën saë'ë.
23 Sani, jobo zitara ba'ijënna, Jesusbi umeni canji'i. Canni ba'iguëna, ai jëja
tutu raiguëna, yogu yua oco bu'i bi'rabi. Bu'i bi'raguëna, Rucani huesëma'iñe
cajën, ai huaji yëjën,
24 Jesusni sëtoni cahuë:
—Ëjaguë, conjë'ën. Maibi rucani huesëyë cahuë.
Cajënna, Jesusbi huëni, gue tutu, gue zitara të'a, ja'anre bëinguë cani,
cuauye guanseguëna, si'aye beoru ja'anse'ebi cuauni carajaji'i.
25 Carajaiguëna, Jesús yua baguëre yo'o concuani bëin coca cabi:
—¿Mësacua guere yo'ojën, yë'ëni recoyo ro'tama'iñe'ne? cabi.
Caguëna, bacuabi ai quëquëjën, sa'ñeña senni achahuë:
—¿Ba hua'guë gue bainguëguë'ne? Baguë coca guanseye se'ga caguëna,
tutu'ga, zitara të'a'ga ja'anse'ebi achani Jaë'ë cani cuaubi, cahuë.

El endemoniado de Gerasa

26 Cajënna, ja'nrëbi que të'huina ti'anni ëñato, Gerasa yija baji'i, Galilea
je'eñera.

27 Ti'anjënna, Jesusbi mëji'i. Mëiguëna, baru bainguë huati zemosi'quëbi
baguëna tëhuo raji'i. Tëhuo raiguëbi yua huë'e ba'iye jo'cani senjosi'quë baji'i.
Can beohuë ba'iguë, bain tanru se'gare baji'i.
28 Ja'nca ba'iguëbi yua Jesusni ëñani, baguëna ti'anni, gugurini rëanni,
baguëni ai jëja huaji yaye achoyereba güiguë cabi:
—Më'ë yua Ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu Zin sëani, ¿më'ë queaca ro'taguë
raquë'ne, Jesús? Më'ëni senreba señë. Yë'ëni bënni senjoñe beoye ba'ijë'ën,
güiguë cabi baguë.
29 Jesusbi baguë huati etaye guanseguë sëani, ja'nca güiguë cabi baguë.
Baguë huatibi yua baguëni ai hue'nhue yo'oguë baji'i. Ba'iguëna, baru bainbi
guënameanbi inni, baguëni gueonza cani yo'ojënna, baguë ëntë sara gueonse'e,
baguë guëon gueonse'e, ja'anre ro tëteni si'aguëna, huati hua'ibi ba bainguëre
beo re'otona sani bahuë.
30 Ja'nca ba'isi'quë ba'iguëna, Jesús yua baguëni senni achabi:
—¿Më'ë gue mami hue'eguë'ne? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Yë'ë ai jai jubë hue'eyë sehuobi, ai jai jubë huati hua'i zemosi'quë sëani.
31 Sehuoguëna, ja'nrëbi, huati jubë yua Jesusni senreba senni achahuë:
—Ja'an rëi gojena saoni senjoma'ijë'ën yëquënare, cajën sen'ë.
32 Senjënna, ja'nrëbi cubë jabare ëñato, ai jai jubë cuchi hua'na aon ainjën
baë'ë. Ba'ijënna, huati hua'ibi, Yëquënare cuchi jubëna saojë'ën, baguëni senni
achajën cahuë.
33 Cani, Jesusbi bacuare saoguëna, huati hua'ibi ba bainguëte jo'cani sani,
cuchi hua'nana cacahuë. Cacajënna, cuchi hua'na, si'a jubëbi ro ro'tajën,
huë'huëjën sani, të'ntëbana tonni, zitarana chani runi huesëhuë.
34 Runi huesëjënna, cuchi cuiracuabi ëñani, ja'nrëbi huaji yëjën, besa
huë'huëni sani, si'aruan huë'e jobo ti'añe tëca sani, cuchi runi huesëse'ere
quëani achojaë'ë.
35 Quëani achojaijënna, bainbi ëñajën raë'ë. Jesusna rani, ëñato, huati etoni
saosi'quëbi yua Jesús guëon na'mi ca'ncore ñuji'i. Caña yua ju'iguëbi, yua te'e
ruiñereba ro'taguë ñuji'i. Ja'nca ñu'iguëna, si'a bainbi ai huaji yëjën ëñahuë.
36 Ëñajënna, baguë huajë raise'ere ëñasi'cuabi yua bacuani quëahuë.
37 Quëajënna, si'acua Gerasa yija ba'icuabi ai huaji yëjën, Jesusna ti'anni,
Ënjo'onbi gare go'ijë'ën, cajën cahuë. Ja'nca cajënna, Jesús yua yoguna cacani
go'i bi'rabi.
38 Go'i bi'raguëna, huati hua'ire saosi'quëbi yua Jesusni, Më'ë naconi saza
senni achaguë cabi. Caguëna, Jesusbi baguëte sehuoguë cabi:
39 —Ënjo'ona bëani ba'ijë'ën, mami. Më'ë huë'ena go'ini, Riusu conse'e,
më'ëni ai re'oye yo'ose'e, ja'anre coca quëaguë go'ijë'ën, caguë guansebi Jesús.
Caguë guanseguëna, baguë sani, Jesús conni yo'ose'ere si'a bainni quëani
achojaji'i.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

40 Ja'nrëbi, Jesús yua go'ini, Galileana ti'anguëna, bain jubëbi baguëni zoe
ëjocua sëani, baguëni ai bojojën, baguëni saludahuë.
41 Saludajënna, ñë'ca huë'e ëjaguë Jairo hue'eguëbi raji'i. Rani, Jesusna
gugurini rëanni, baguëni caguë senni achabi:
—Yë'ë huë'ena sani, yë'ë zin hua'gore ëñajaijë'ën cabi.
42 Baguë zin hua'go gaña hua'go ba'igo, si'a sara samu tëcahuëan bagobi, ai
ju'in hua'go baco'ë. Ja'nca caguëna, Jesusbi conguë saji'i. Ma'abi saiguëna, ai
bain be'tejën baë'ë. Si'a ca'ncoñabi baguëni jë'jejën saë'ë.

43 Ja'nca saijënna, yecobi u'chu rauna si'a sara samu tëcahuëan ju'ingo
baco'ë. Ëco yo'ocuana ëñogo ba'igobi bago curire bacuana insini si'agota'an,
gare huajë raima'igo baco'ë.
44 Ja'nca ba'igobi bain jubë naconi saigo, Jesús yo'jena ti'anni, baguë can
na'mire pa'rogona, u'chu rau te'e jëana tëcabi.
45 Tëcaguëna, Jesús cabi:
—¿Nebi yë'ë can pa'rore'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, si'acua, Banhuë cajënna, Pedro, baguë gajecua naconi,
bacua cahuë:
—Ëjaguë, bain hua'nabi si'a ca'ncoñabi më'ëna jë'jejënna, ¿queaca ro'taguë,
Nebi pa'rore'ne senni achaguë'ne? cahuë.
46 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë huachose'e huanoguëna, yë'ëni pa'rosi'core cu'eyë yë'ë, cabi.
47 Caguëna, huajë raisi'cobi yua se'e gatiye porema'igo, yua ai huaji yëgo
to'ntogo, Jesús guëon na'mina gugurini rëanni, baguëni pa'rose'e, bago te'e
jëana huajë raise'e, ja'anre beoru quëago, si'acua ëñajënna.
48 Quëagona, Jesús cabi:
—Yë'ëni si'a recoyo ro'tago sëani, huajë raë'ë më'ë, mami. Ja'nca ba'igo
sëani, bojogo saijë'ën, cabi.
49 Caguë, yuta cani tëjima'iguëna, ëjaguë Jairo bainguëbi coca quëaguë raji'i.
Rani, Jaironi cabi:
—Më'ë zin hua'gobi yua junni huesëgo. Ja'nca sëani, yua mai Ëjaguëre se'e
cama'ijë'ën, cabi.
50 Caguëna, Jesusbi achani, Jaironi cabi:
—Oima'ijë'ën. Më'ë recoyo ro'taye se'ga ba'ijë'ën. Bagobi huajë raija'go'co,
cabi.
51 Ja'nca cani, baguë huë'ena sani ti'anni, yequëcuare cacaye ënsebi. Pedro,
Santiago, Juan, ba romi zingo pë'caguë sanhuë, bacua se'gare baguë naconi
sa'nahuëna guaobi.
52 Guaoni, si'a bainbi ba romi zingote aireba oijën sa'ntiye gantajën
yo'ojënna, Jesusbi cabi:
—Mësacua oima'ijë'ën. Romi zingo ju'inmaco'ë. Ro cainsi'cobi uingo bago,
cabi.
53 Caguëna, si'acuabi baguëni ai jayajën ai chohuë, bago junni huesëse'ere
masicua sëani.
54 Ja'nca jayajënna, ja'nrëbi, Jesús yua romi zingo ëntë sarana zeanni,
bagoni jëja cabi:
—Huëijë'ën, mami, cabi.
55 Caguëna, go'ya rani, te'e jëana huëco'ë. Huëigona, Jesusbi bago bainni,
Aon aonjë'ën bagore, caguë guansebi.
56 Ja'nca ba'iguëna, bago pë'caguë sanhuëbi ai ëñajën rëinjënna, Jesusbi Bago
go'ya raise'ere yequëcuani quëama'ijë'ën, caguë cabi.

9

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

1 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre yo'o concua si'a sara samucuare choini,
huatire etoni saocuare, rau huachocuare, bacuare re'huabi.
2 Ja'nca re'huani, bacuani yihuoguë cabi:
—Mësacua yua Riusu ba'i jobona ti'anni ba'ija'yete quëani achojaijë'ën.
Rauna ju'incuare huachojë'ën.

3 Mësacua sani, bonse, aon, ja'anre sama'ijë'ën. Ro'ojën sai tubë, turubë,
curi, yequë ëntë sara can, ja'anre gare saye ro'tama'ijë'ën.
4 Ja'nca sani, mësacuani bojojën ba'icua, bacua huë'ena cacani, ba huë'e
jobobi saiye tëca, ba huë'ena bëani ba'ijë'ën.
5 Yequëcuabi bacua huë'ena cacaye ënsetoca, mësacuabi ba huë'e jobobi
saijën, ja'anru bainbi ëñajënna, mësacua güeon ba'i ya'ore cue'nconi tonjë'ën.
Bacua gu'aye yo'ose'ere masija'bë cajën, ja'nca yo'ojë'ën, cabi Jesús.
6 Cani tëjini, bacuare saoguëna, bacua saë'ë. Si'a huë'e joboñabi saijën, Riusu
bojo güese cocare quëani achojën, si'a bain rau bacuare huachojën baë'ë.

Incertidumbre de Herodes

7 Ja'nca yo'ojënna, Galilea ëjaguë Herodes hue'eguëbi yua Jesús yo'ose'e
si'aye achani, ai ro'taguë ëñabi. Bain hua'nabi Jesusre cajën, yequëcuabi, Juan
Bautizaguë'bi junni go'ya raisi'quëma'iguë, cahuë.
8 Yequëcuabi, Riusu ira raosi'quë Elíasbi maina se'e gaje meni ba'ima'iguë,
cahuë. Yequëcuabi, Mai ira bain ba'isi'cua Riusu coca casi'cua, ja'ancua'ru
ba'ima'iguë. Maina gaje meni ba'ima'iguë, cahuë.
9 Cajënna, Herodes'ga cabi:
—Juanni huani senjo güesehuë yë'ë. Baguë sinjobëte tëyoye guans-
esi'quëta'an, ënquë ¿gue bainguëguë'ne? Bain hua'nabi baguë ta'yejeiye yo'ore
cani achojënna, yë'ëbi achaguë, ¿guere yo'oye'ne yë'ë? senni achaguë cabi.
Cani, baguë yua quë'rë se'e Jesusna ti'an ëaye yo'oguë, Baguëni ëñaja'ma
caguëta'an, poremaji'i baguë.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

10 Ja'nrëbi, Jesusre yo'o concua saisi'cuabi raë'ë. Rani, bacua yo'ose'e beoru
baguëni quëahuë. Quëajënna, bacuani cabi:
—Re'oji, mami sanhuë. Raijë'ën. Bain beoruna bëani huajëjaiñu, caguë,
bacuare Betsaida huë'e jobo cueñe ba'iruna huëoni sabi.
11 Sani ti'anjënna, bain hua'nabi bacua sairute masini, Jesusna be'tejën
saë'ë. Sani ti'anjënna, Jesusbi bacuani bojoguë ëñaguë, Riusu ba'i jobona
ti'anni ba'ija'yete bacuani quëani achoni, bacua jubë ba'icua rau bacuare
huachobi.
12 Ja'nca yo'oguëna, ënsëguëbi ruajaiguëna, baguëre ta'yejeiye concua si'a
sara samucuabi baguëni cueonni cahuë:
—Ëjaguë, bain hua'nare go'i güesejë'ën. Bacua aon, bacua cainru, ja'anre
bain ba'iruanna sani cu'eni cainja'bë caguë, bacuare cani go'i güesejë'ën. Beo
re'oto'ë ënjo'on, cahuë.
13 Cajënna, Jesús yua bacuani sehuobi:
—Mësacua se'ga aon aonjë'ën bacuare, sehuobi.
Sehuoguëna, bacua sehuojën quëahuë:
—Te'e ëntë sara jo'jo aonbëan, samu ziaya hua'i, ja'an se'gare bayë yëquëna.
Bacua yua ai jai jubë bain ba'ijënna, ¿yëquënabi bacuare cuiraye aon cojani
raye yëguë më'ë? senni achahuë.
14 Bain jubëre cuencueto, cinco mil ëmëcua ba'iye'ru baë'ë. Ja'nca senni
achajënna, Jesús yua baguëre yo'o concuani cabi:
—Bain hua'nani jurëan bëa güesejë'ën, cincuenta ba'i jurëan'ru, cabi.
15 Caguëna, ja'nca yo'oni tëjijënna, bainbi jurëan bëahuë.
16 Bëajënna, Jesusbi ba cinco jo'jo aonbëan, samu ziaya hua'i hua'nare,
ja'anre inni, guënamëna mëiñe ëñaguë, Riusuni senni surupa cani, aonre
jë'yeni, baguëre concuana insibi, Bainni cuirajë'ën caguë.

17 Ja'nrëbi, si'a hua'nabi yajiye tëca aën'ë. Anni tëjijënna, Jesusre concuabi
aon ainjën jëhuase'ere chiani, si'a sara samu jë'eña bu'iye ayahuë.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

18 Ja'nrëbi, Jesús yua te'eguë ba'iguë, Riusuni ujaguëna, baguëre yo'o con-
cuabi baguëna raë'ë. Raijënna, bacuani senni achabi:
—Bainbi yë'ëre cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ëre, cajën ro'taye'ne bacua? senni
achabi.
19 Senni achaguëna, bacua sehuohuë:
—Yequëcuabi cajën, Juan Bautizaguë'ë më'ë cayë. Yequëcuabi, Elías ba'iguë'ë
më'ë cayë. Yequëcuabi, Mai ira bain ba'isi'cua Riusu raosi'cua, ja'ancua
ba'iye'ru ba'iyë më'ë cayë. Junni tonni go'ya raisi'quë'ë më'ë cayë, sehuohuë
bacua.
20 Sehuojënna, bacuani se'e senni achabi:
—Mësacua'ga yë'ëre cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ëre, cajën ro'taye'ne mësacua?
senni achaguë cabi Jesús.
Senni achaguëna, Pedro sehuobi:
—Riusu Raosi'quëreba'ë më'ë. Baguë Cristo'ë më'ë, sehuobi.

Jesús anuncia su muerte

21 Ja'nca sehuoguëna, Jesús yua bacuani yihuoreba yihuoguë guanseguë,
Yequëcuani yë'ë ba'iyete quëaye beoye ba'ijë'ën caguë,
22 yua yeque cocare bacuani quëabi:
—Yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, ai ja'si huanoñe ba'ija'guë'ë yë'ë. Ira
bain, pairi ëjacua, ira ba'isi coca ye'yocua, bacuabi yë'ëre ai gu'a güejën,
yë'ëni huani senjo güeseja'cua'ë. Huani senjo güesejënna, samute umuguseña
ba'iguëna, yë'ëbi go'ya raija'guë'ë, bacuani cabi Jesús.
23 Cani ja'nrëbi, si'a bainni cabi:
—Bainbi yë'ë naconi te'e zi'inni ba'iye yënica, bacua ba'iyete huanë yeni,
jo'cani senjoñe bayë. Si'a umuguseña bacuabi crusu sa'cahuëna ju'iñe'ru
ba'iye ro'tajën, bacua yëyete gare jo'cani, yë'ë yëye se'gare güeye beoye
yo'ojën, te'e coñe bayë.
24 Ro bacua ba'iye se'gare ro'tatoca, bacuabi ro huesëni si'ayë. Yë'ë ba'iye
se'gare ro'tatoca, bacuabi huajëreba huajëjën ba'iyë.
25 Bacuabi te'e jëana carajeitoca, ¿queaca ro'tajën, si'a ën yija bayete coni
baye ro'taye'ne?
26 Yë'ëre gu'a güeguë senjoñe ro'tatoca, yë'ë coca ye'yose'ere gu'a güeguë
senjoñe ro'tatoca, yë'ë'ga Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, yë'ë Taita naconi,
Riusu guënamë re'oto yo'o concua naconi, ba in rai umugusebi ënsëguë
ma'ñoñe'ru quë'rë ta'yejeiye rani, bacuare'ga güeguë senjoja'guë'ë yë'ë.
27 Ganreba yihuoguë, mësacuani quëani achoyë. Ënjo'on ba'icuare ëñato,
yequëcuabi Riusu ba'i jobore ëñañe tëca, bacua junni huesëma'iñë, cabi Jesús.

La transfiguración de Jesús

28 Ja'nrëbi, te'e ëntë sara samute umuguseña ba'ini, Jesús yua Pedro,
Santiago, Juan, bacuare choini, Riusu naconi coca ujañu caguë, bacuare ëmë
cubë na'miñona mëabi.
29 Mëani, baguë yua ujaguëna, baguë zia yua tin zia ëñoguëna, baguë cañare
ëñato, ai pojeiyereba go'sijei cañare ëñobi.
30 Ëñoguëna, ja'ansirën samucua ëmëcuabi gaje meni eta rani, Jesús naconi
coca cajën baë'ë. Moisés, Elías, ja'ancua baë'ë.

31 Riusu ta'yejeiye go'sijeiyereba ba'ijën, bacuabi gaje meni, Jesús naconi
coca cajën, baguë junni tonja'ñete cahuë. Riusu re'huase'e sëani, Jerusalén
huë'e jobore ba'iguë junni tonja'ñete sa'ñeña cahuë.
32 Ja'nca cajënna, Pedro sanhuëbi ai ëo caincuata'an, cainmajën, Jesús
go'sijeiyete ëñajën, baguë naconi ba'icuare'ga ëñajën baë'ë.
33 Ja'nca ëñajën, ja'an raisi'cuabi go'ijënna, Pedro yua Jesusni cabi:

—Ëjaguë, maibi ënjo'on ba'ijënna, ai re'oye ba'iji. Ja'nca sëani, samute
huë'erëanre yo'oñu. Më'ëna te'e huë'erë yo'ocaiyë. Moisesna yequë huë'erë
yo'ocaiyë. Elíasna yequë huë'erë yo'ocaiyë, cabi Pedro.

Ro ro'taguë cabi Pedro.

34 Yuta cani tëjima'iguëna, oco picobi nëca meni, si'acuare na'oguëna, Je-
susre concuabi ai quëquëhuë.
35 Quëquëjënna, picobë sa'nahuëbi bain coca achoni raobi:

—Ënquë yua yë'ë Zin ai yësi'quëreba'bi. Yë'ë cuencueni raosi'quëre sëani,
baguëbi coca caguëna, mësacua achajë'ën, cani achobi.
36 Cani tëjiguëna, bacuabi ëñato, Jesús yua te'e hua'guë baji'i. Ja'nca
ba'iguëna, bacua yua gare caye beoye ëñahuë. Bacua ëñase'ere ro'tato,
yequëcuani gare quëaye beoye baë'ë.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

37 Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, bacua ba'i cubëbi gajehuë. Gajejënna,
ai jai jubë bainbi Jesusni tëhuojën raë'ë.
38 Tëhuojën raijënna, ba jubë ba'iguë te'eguëbi Jesusni güiguë cabi:

—Ëjaguë, më'ëni senreba señë yë'ë. Yë'ë zin hua'guë gaña hua'guëre ëña
raijë'ën.
39 Gu'a huatibi baguëni hue'nhue yo'oguë, baguëte yijana taonni, yi'obobi
chiri mëañe tëca yo'oguë, baguëte ai ja'si güeseye gare jo'cama'iguë ba'iji.
40 Ja'nca ba'iguëna, yë'ëbi yua më'ëre yo'o concuana rani, baguë huati etoni
saoyete bacuani senni achahuë. Senni achato'ga bacua poremaë'ë, cabi
baguë.
41 Caguëna, Jesusbi bacuani cabi:

—Mësacua yua ro ro'tajën, recoyo gu'aye ro'tajën ba'iyë. ¿Quejei zoe ro
ye'yemajën ba'iye'ne mësacua? Ro guaja ye'yo coca mësacuani caguë ba'iyë
yë'ë, cani, ja'nrëbi, ba bainguëni: Më'ë zin hua'guëre yë'ëna rajë'ën cabi.
42 Caguëna, zin hua'guëbi rai bi'raguëna, gu'a huatibi se'e baguëni hue'nhue
yo'oni, baguëte yijana jëjoni taonbi. Taonguëna, Jesusbi ja'an huatini bëinguë
cabi:

—Zin hua'guëre etani gare saijë'ën caguëna, ja'ansirën etani gare saji'i.

Ja'nca saiguëna, Jesús yua zin hua'guëre huachoni, baguë pë'caguëna sani,
huajë hua'guëre baguëna ëñobi.
43 Ja'nca ëñoguëna, bain hua'nabi ai bojoreba bojojën, Riusu ta'yejeiyereba
ba'iyete ai cani achojën baë'ë.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

Ja'nca ai bojoreba bojojën cajënna, Jesusbi baguëre yo'o concuani coca
quëabi:
44 —Mësacua yua yë'ë cocare achajë'ën. Gare huanë yeye beoye achajë'ën.
Yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëna, yequëcuabi yë'ëre gu'a jucha baguëre'ru
zeanni, yë'ëre gu'a bainna insini senjojën ba'ija'cua'ë, cabi.

45 Caguëna, baguë case'ere ro huesë ëaye achahuë. Riusu coca yuta
masi ëama'iñere sëani, achani masiye ti'anmaë'ë bacua. Ja'nca huesë ëaye
achacuabi Jesusni Te'e ruiñe quëajë'ën caye huaji yëhuë bacua.

¿Quién es el más importante?

46 Ja'nrëbi, Jesusre yo'o concuabi sa'ñeña cajën, Mai jubë ba'icua ¿gueguëbi
quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iguë'ne? cajënna,
47 Jesusbi bacuani ëñani, bacua cayete masibi. Masini ja'nrëbi zin hua'guëre
choini rani, baguë ca'ncona nëcobi.
48 Nëconi, bacuani yihuoguë cabi Jesús:
—Yë'ë ba'iyete ro'tajën, ënquë zin hua'guëni conjën ba'itoca, yë'ëre'ga
güina'ru conjën ba'iyë. Yë'ëre conjën ba'itoca, Ja'quë Riusu yë'ëre raosi'quë,
baguëre'ga güina'ru conjën ba'iyë. Mësacua jubë ba'icua, quë'rë yo'jereba ba'i
hua'guë, ja'anguëbi mësacua jubë quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'ija'guë'bi, cabi
Jesús.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

49 Caguëna, Juanbi baguëni cabi:
—Ëjaguë, yequë bainguëni tëhuohuë yëquëna. Më'ë ta'yejeiye ba'iyete
caguë, gu'a huati hua'ire etoni saoguë baji'i. Ja'nca yo'oguëna, mai jubë
ba'ima'iguëre sëani, baguëre ënsehuë yëquëna, cabi.
50 Caguëna, Jesús cabi:
—Baguëre ënsema'ijë'ën. Maini je'o bama'itoca, maini te'e yo'o conji, cabi
Jesús.

Jesús reprende a Santiago y a Juan

51 Ja'nrëbi, Jesús guënamë re'otona go'irën ti'anja'ñeta'an ba'iguëna, baguë
yua, Yurera Jerusalén huë'e jobona te'e ruiñe saiza caguë, yo'o bi'rabi.
52 Ja'nca yo'oguë, baguë bainre ru'ru saobi. Saoguë, bacuani cabi:
—Yë'ë yure ñami cain huë'ere cu'eni, ja'an bain naconi re'hua coca cajë'ën
caguë, bacuare ru'ru saobi.
Saoguëna, bacuabi yua Samaria huë'e jo'borëna sani, cainrute senni
achajënna,
53 Samaria bainbi ënsehuë. Jerusalenna te'e ruiñe saija'guëre sëani, bacua
huë'e jobona choiye yëmaë'ë.
54 Yëmajënna, Santiago, Juan, bacuabi masini, Samaria bainre bëiñe
ro'tajën, Jesusni cahuë:
—Ëjaguë, yëquëna hua'nabi guënamë re'otona guanseni, toare gachoni, ja'an
Samaria bainni ëoni si'añu. Riusu ira bainguë raosi'quë yo'ose'e'ru güina'ru
yo'oñu cajënna, ¿më'ë queaca ro'taguë'ne? senni achajën cahuë bacua.
55 Senni achajënna, Jesusbi bacuani ëñani, bëin coca sehuobi:
—Bañë. Ja'nca yo'oma'ijë'ën. Riusu Espíritubi mësacua naconi ba'iguë,
ja'anre yo'oye gare güeji. Ja'nca sëani, mësacua ¿queaca ro'tajën bainre ñu'ñujei
güeseye caye'ne?
56 Yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi yua bainre ñu'ñujei güeseye gare
ro'tama'iguë'ë. Bainre mame recoyo re'huaye, ja'an se'gare yo'oye ro'taguë
ba'iguë'ë yë'ë cabi Jesús.
Cani ja'nrëbi, bacuabi conjën, yequë huë'e jobona saë'ë.

Los que querían seguir a Jesús

57 Ja'nca sani, ma'aja'an saijën, yequë bainguëni tëhuojënna, baguë yua
Jesusni cabi:

—Ëjaguë, si'a më'ë sairuanna te'e conguë saiza cabi.
58 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë ën yijare ba'iye'ru ba'iye yënica, raijë'ën. Airu hua'i hua'nabi yija gojeñana caincua'ë. Ca hua'i hua'nabi bacua ziaroanre tuijën caincua'ë. Ja'nca caincuata'an, yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë yua umeni cainru gare beo hua'guë'ë yë'ë, sehuoguë cabi.
59 Cani ja'nrëbi, yequë bainguëni choiguë:
—Yë'ëre te'e conguë raijë'ën, cabi.
Caguëna, baguë sehuobi:
—Ëjaguë, yë'ë taita ju'insi'quëni tanjaza ru'ru, sehuobi.
60 Sehuoguëna, Jesús yua baguëni cabi:
—Yë'ëni recoyo bojoye güecua, recoyo ju'insi'cua'ru ba'icua, ja'ancua se'gabi bacua bain junni huesësi'cuare tanja'bë. Më'ëca Riusu bojo güese cocare quëani achoguë raijë'ën, cabi Jesús.
61 Caguëna, ja'nrëbi yequëbi Jesusni cabi:
—Ëjaguë, më'ëre te'e conguë saiza caguë, ru'ru yë'ë bainna sani gare sai cocare bacuani quëajani raiyë cabi.
62 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Riusu yo'ore coñe porema'iñë më'ë. Yë'ë yo'ore conza cani, ja'nrëbi yequë yo'ore yo'oye ro'tatoca, gu'aji, sehuobi Jesús.

10

Jesús envía a los setenta

1 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi yequë bain setentacuare cuencueni, baguë coca quëani achocuare re'huani, samucua ba'i jurëanre quë'ñeni, si'a huë'e jo'borëan baguë ëñaguë saijai joboñana bacuare sao bi'rabi Jesús. Sao bi'raguë, bacuani yihuoguë
2 cabi:
—Mësacua yua saijën, ën cocare ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'quë Riusubi ai aonre tëani baye'ru tëani baye ro'taguëta'an, aon tëaja'cua yua choa jubë se'ga ba'iyë. Ja'nca sëani, Riusuni ujajën, Ja'quë, më'ë cocareba quëani achojaicua quë'rë jai jubëre huëoni re'huani raojë'ën. Më'ë aon tëani baja'cua ba'iye'ru më'ë bain ba'ija'cuare ñë'coni re'huaja'bë cajën, Ja'quë Riusuni jo'caye beoye ujajën ba'ijë'ën.
3 Mësacua yua yë'ë cocare quëani achojën, ëñere'ga ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua yua jo'ya hua'na ba'iye'ru ba'icuareta'an, airu yai jobona saoye'ru mësacuare saoyë yë'ë.
4 Mësacua yua turubë, curi ayabë, güeon jui coro, ja'anre gare sama'ijë'ën. Te'e ruiñe se'ga saijën, ma'ana tëhuocuare gare saludamajën, te'e ruiñera saijë'ën.
5 Sani, ja'nrëbi bain huë'ena ti'anni, bainre saludajën, "Ën huë'e ba'icua yua bojojën ba'ijë'ën" cajë'ën.
6 Cajënna, mësacuani bojojën sehuotoca, bacuani bojojën ba'ijë'ën. Bojojën sehuoma'itoca, bacuani bojoma'iñe cani, ja'nrëbi jo'cani se'e saijë'ën.
7 Bojojën sehuocua huë'ena ti'anni, ja'an huë'ena bëani ba'ijë'ën. Bacuabi cuirajënna, bacua aon, bacua gono, Riusu insise'ere sëani, coni ainjën, bacuani bojojë'ën. Ja'an huë'e jobore ba'ijën, ja'an huë'e se'gare ba'ijë'ën. Yequë huë'eñana cainjën saima'ijë'ën.
8 Ja'nca sëani, mësacuabi bain ba'iruna ti'anni, mësacuana bojojën ba'icuana cacani ba'ijën, bacua aonre ainjën,

9 bacua rau ju'incuare huachojën, bacuani quëani achojë'ën: Riusu bain-
rebare re'huani baja'yete cato, yua te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji, quëani
achojën ba'ijë'ën.
10 Ja'nrëbi, yequë huë'e jobona ti'anni, mësacuani bojoma'itoca, bacua huë'e
joboreba ba'iruna sani, si'acuani bëin coca cajë'ën:
11 Mësacuabi yequënani bojoma'icuare sëani, mësacua huë'e jobo ya'o
së'ase'ere yëquëna guëoñabi cue'nconi tonni gare jo'cayë ënjo'on. Ja'nca
yo'ojënna, mësacua yua ën cocare ro'tajë'ën: Riusu bainrebare re'huani
baja'yete cato, yua te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ja'anre cajën, bacua bënni
senjoja'ñete bacuani masi güesejë'ën.
12 Ja'an umuguse, Riusu cuencuesi umuguse ti'anguëna, Sodoma bainni
bënni senjose'e'ru quë'rë ta'yejeiye bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë bacua, cabi
Jesús.

Los pueblos desobedientes

13 Cani ja'nrëbi, yequë huë'e joboña bainni bënni senjoja'ñete quëa bi'rabi
Jesús:
—Corazin huë'e jobo bain, Betsaida huë'e jobo bain, mësacua yua ai yo'ojën
ba'ija'cua'ë. Riusu ta'yejeiye yo'ose'e, mësacuani ëñose'e, ja'anre Tiro bain,
Sidón bain, ja'ancuani ëñoguë ba'itoca, bacua yua ai zoe ba'irën bacua gu'a
juchare gare jo'cani senjore'ahuë. Bacua yua ai sa'ntiye ai oijën, costal cañare
sayani, yë'tëbi inni, bacua sinjobëna yu'yujën ba'ire'ahuë.
14 Ja'nca sëani, Riusu cuencuesi umuguse ti'anguëna, Riusubi mësacuani
ëñani, Tiro, Sidón, ja'an huë'e jobo bainni bënni senjoja'ñe'ru mësacuani quë'rë
ta'yejeiye ai bënni senjoguë ba'ija'guë'bi.
15 Mësacua Capernaum bainre'ga ai bënni senjoja'ñete quëayë yë'ë.
Mësacuabi ro'tajën, Riusu ba'i re'otona ti'anja'cua'ë mai, cajën ba'icuareta'an,
ja'an jai toa se'gana ti'anja'cua'ë mësacua, cani jo'cabi Jesús.
16 Ja'nrëbi baguëre concuani se'e caguë quëabi Jesús:
—Si'a hua'na mësacua cocare te'e ruiñe achacuabi yë'ë cocare'ga te'e ruiñe
achayë. Si'a hua'na, mësacuare gu'a güeni senjocuabi yë'ëre'ga gu'a güeni sen-
joñë. Si'a hua'na, yë'ëre gu'a güeni senjocua'ga Ja'quë Riusu yë'ëre cuencueni
raosi'quëre'ga gu'a güeni senjoñë, cabi.

Regreso de los setenta

17 Ja'nca cani tonni, baguë bain setentacuare saobi. Saoguëna bacuabi sani,
baguë case'ere yo'oni, ai bojo hua'na rani, Jesusni quëahuë:
—Ëjaguë, yëquënabi më'ë ta'yejeiye ba'iyete cani achojën, si'a yo'ore
ta'yejeiye yo'oye porehuë. Gu'a huati hua'i'ga yëquëna cocare achajën,
yëquëna case'ere achani yo'ohuë, cajën bojohuë.
18 Cajën bojojënna, Jesusbi quëabi:
—Ja'nca raë'ë. Zupai huati'ga guënamë re'otore ba'iguë, mëjo jue'neñe'ru
te'e jëana tonni huesëguëna, ëñahuë yë'ë.
19 Ja'nca sëani, mësacua achajë'ën. Yë'ëbi mësacuare sao bi'raguë, ai
ta'yejeiye ba'icuare mësacuare re'huahuë. Añna hua'na, buni hua'na, ja'an
hua'nana za'nguto, gare ja'si yo'oma'iñë bacua. Zupai huatibi ta'yejeiye
je'o baguëna, mësacuabi, baguëni quë'rë ta'yejeiyereba yo'oni, baguëre saoni
senjoñe poreyë. Ja'nca porejënna, gare ja'si yo'oye beoye ba'iji mësacuare.
20 Ja'nca porecua ba'ijën, zupaire concuabi mësacuare achani yo'ojënna,
ja'anre ro'tajën bojomajën ba'ijë'ën. Mësacua mami yua Riusu uti pëbëna
toyani jo'case'e ba'iguëna, ja'an se'gare ro'tajën, ja'an se'gare bojojën ba'ijë'ën,
cabi Jesús.

Jesús se alegra

21 Ja'nca cani, Riusu Espíritu naconi bojo recoyo re'huani, ai bojoreba
bojoguë, Riusuni ujaguë cabi:
—Taita Riusu, më'ëbi guënamë re'oto, yija re'oto, si'aye re'huani baguëna,
më'ëni ai bojoreba bojoguë cayë yë'ë. Ro bain cocare ta'yejeiye ye'yeni
masicuabi më'ë masi güeseyete masiye yëcuareta'an, bacuani masi güesemaë'ë
më'ë. Zin hua'na ro'taye'ru ro'tacua, bacua se'gani më'ë ba'iyete masi
güesehuë më'ë. Aito, Taita. Më'ë yëse'e sëani, ja'nca bacuani masi güesehuë
më'ë, ujaguë cabi Jesús.
22 Ja'nca ujani, baguëre concuare quëabi:
—Yë'ë Taita Riusubi si'aye yë'ëna insini jo'cabi. Yë'ë Taita se'gabi yë'ëre,
baguë Zinre masiji. Yequëcuabi yë'ëre gare huesëyë. Yë'ë se'gabi yë'ë Taita
Riusuni masiyë. Yequëcuabi baguëte gare huesëyë. Yë'ë, baguë Zin sëani, yë'ë
yëye'ru yo'oguë, yequëcuani yë'ë Taita ba'iyete masi güeseye poreyë. Ja'nca
masi güeseguëna, bacua se'gabi baguëni masiyë, cabi Jesús.
23 Ja'nrëbi baguëre yo'o concuare ëñani, bacua se'gani ñaca quëabi Jesús:
—Mësacua yua yë'ëni ëñajën, yë'ë yo'o yo'oyete ëñajën, bojoreba bojojën
ba'ijë'ën.
24 Riusu ira bain raosi'cua, bain ta'yejeiye ëjacua, bacua yua yë'ë, Riusu
Raoja'guëreba ba'iguëte ëñani masiye yëcuata'an, yë'ëre ëñamaë'ë. Yë'ë cocare
achaye yëcuata'an, yë'ëre achamaë'ë. Mësacuaca yë'ëre ëñani, yë'ëre achani,
yë'ëni masicua sëani, ai bojoreba bojojën ba'ijë'ën, cabi Jesús.

Parábola del buen samaritano

25 Caguëna, ja'nrëbi ira coca toyani jo'case'ere ye'yoguëbi ti'anni, Jesusni
huacha sehuo güeseza caguë, baguëni coqueguë senni achabi:
—Ëjaguë, Riusu naconi carajeiye beoye si'arën ba'iye yëyë yë'ë. Ja'an
ba'ija'yete baza caguë, ¿gue yo'o yo'oye baye'ne yë'ë? senni achabi.
26 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñaguë, ¿guere ye'yeguë'ne më'ë? ¿Gue
coca cani jo'case'e ba'iguë'ne? senni achaguë sehuobi.
27 Sehuoguëna, ba hua'guëbi cabi:
—Ja'an cocare ëñato, ñaca caji: "Më'ë Ëjaguë Riusuni si'a recoyo bojoguë,
baguëni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën. Më'ë ba'iye, më'ë ro'taye, ja'an naconi
si'a jëja ta'yejeiye baguëni yëreba yëjën ba'ijë'ën. Më'ë ba'iyete te'e ro'taguë
ba'iye'ru më'ë te'e bain hua'nani re'oye ro'taguë, bacuare yëreba yëguë
ba'ijë'ën." Ja'anre caji Riusu ira coca toyani jo'case'e, caguë sehuobi baguë.
28 Sehuoguëna, Jesús cabi:
—Te'e ruiñera sehuohuë më'ë. Ja'an cani jo'case'e'ru yo'otoca, Riusu naconi
carajeiye beoye ba'ija'guë'ë më'ë, cabi Jesús.
29 Caguëna, ira coca ye'yoguëbi ja'ansi'quë ro'taguë, Bain hua'nabi yë'ë
cocare achani, yë'ë masiye ro'tayete masija'bë caguë, Jesusni se'e senni
achabi:
—Më'ëbi te'e bainre caguëna, ¿jarocua'ne? senni achabi baguë.
30 Senni achaguëna, Jesusbi ye'yo cocare quëaguë, baguëni sehuobi:
—Yequë bainguëbi Jericó huë'e jobona saza caguë, Jerusalenbi saiguëna,
ja'nrëbi bonse jiancuabi baguëni tëhuo rani, baguëni zeanni, baguë bonse,
baguë caña, si'ayete tëteni, baguëni ai ja'si yo'oni, baguëni huani ya'tu güeseni,
baguëte ju'in hua'guëre jo'cani senjoni saë'ë.
31 Senjoni satena, ja'nrëbi pairi hua'guëbi ja'ansi ma'abi saiguë, ju'in
hua'guëna ti'anni ëñaguë, ca'nco quëhuijani saji'i.

32 Saquëna, ja'nrëbi Riusu huë'e yo'o conguë Levita bainguë'ga ti'anni
ëñaguë, baguë'ga ro ca'nco quëhuijani saji'i.
33 Saquëna, ja'nrëbi Samaria bainguë tin jobo bainguëbi ti'anni ëñaguë,
baguëca Chao hua'guë caguë, ju'in hua'guëni ai oire baguë, baguëre coñe se'ga
ro'tabi.
34 Ja'nca ro'taguë, Baguë ja'si nesiruanre re'huaza caguë, hui'yabe, jo'cha,
ja'anbi ja'ñeni, canbi re'oye huenbi. Huenni, baguë burro hua'guëna tëoni,
bain cain huë'ena sani, baguëre cuira bi'rabi.
35 Cuirani ñatani, ja'nrëbi samu curi so'corëanre inni, ba huë'e ëjaguëna
insini cabi: "Ënquëre re'oye ëñaguë cuirajë'ën. Quë'rë se'e ro'iye banica, yë'ëbi
se'e rani, më'ë ro'ise'ere go'yayë" cabi baguë, caguë quëabi Jesús.
36 Quëani, Jesús yua baguëni senni achabi:
—Më'ë yua ëñere ro'tani quëajë'ën. Ya'tu güesesi'quëbi ma'are uinguëna,
¿jaroguëbi baguëni ëñaguë, baguë te'e bainre yo'oye'ru yo'oguë'ne? ¿Queaca
ro'taguë'ne më'ë? senni achabi Jesús.
37 Senni achaguëna, ira coca ye'yoguëbi sehuobi:
—Baguëni ai oire baguë consi'quë, ja'anguë baji'i. sehuobi.
Sehuoguëna, Jesús cabi:
—Ja'anguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, më'ë'ga güina'ru sani, bainre güina'ru oire
baguë conguë ba'ijë'ën, cabi.

Jesús en la casa de Marta y María

38 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e sani, baguëre concua naconi yequë huë'e jobona
ti'anguëna, Marta hue'egobi baguëte choigona, bago huë'ena cacani ëñabi.
39 Cacani ëñaguëna, yeco, María hue'ego, Marta yo'jego ba'igobi Jesús
cocare achani ye'yeza cago, baguë guëon na'mi ca'ncona bëani achago baco'ë.
40 Achago ba'igona, Martabi bago yo'o ma'carëanre zoe yo'oni ya'jani,
Jesusna bonëni cago:
—Ëjaguë, yë'ë yo'jegobi ro cue'yoni, huë'e yo'o ma'carëanre conma'igona,
yë'ë se'gabi yo'oye porema'iñë. Ja'nca sëani, ¿yë'ëre coñe bagoni guanseye
ro'tama'iguë më'ë? cago.
41 Cagona, Jesús sehuobi:
—Marta, Marta, ai sa'nti hua'go cayë më'ë.
42 Yë'ë cocarebare achani ye'yetoca, re'oye ba'iji. Maríaca yë'ë cocare ja'nca
te'e ruiñe achani ye'yegona, bagore gare ënsema'iguë ba'iyë yë'ë. Ja'an cocare
bojogona, yequëcuabi bagoni gare sa'nti güeseye beoye ba'ija'cua'ë, caguë
sehuobi Jesús.

11

Jesús y la oración

1 Ja'nrëbi, yequë umuguseña ba'iguëna, Jesusbi sani, Riusuni ujaguë, coca
senni tëjiguëna, baguëre yo'o con hua'guëbi baguëni senni achabi:
—Ëjaguë, yëquënani ujaye ye'yojë'ën. Juanbi baguëre yo'o concuani ujaye
ye'yoguëna, yëquënare'ga güina'ru ujaye ye'yojë'ën senni achabi.
2 Senni achaguëna, Jesús cabi:
—Mësacuabi Taita Riusuni ujanica ñaca ba'iye cajë'ën:
Yëquëna Taita, quënamë re'otore ba'iguëna, si'a bainbi më'ë ta'yejeiyereba
ba'iyete te'e ruiñe ro'tajën ba'ija'bë.
Më'ë bainreba jobore re'huaguë, yëquënare te'e jëana ëño raijë'ën.
Më'ë guënamë re'oto ba'icuabi më'ë yëye'ru yo'ojënna, ën yija bain'ga më'ë
yëye'ru güina'ru yo'ojën ba'ija'bë.

3 Yëquëna aon aiñe, yure umuguse aiñe se'gare insijë'ën.
4 Yëquëna gu'aye yo'ojën ba'ise'ere huanë yeni ro'tama'ijë'ën.
Yequëcuabi yëquënani gu'aye yo'ojënna, bacua gu'aye yo'ose'ere huanë yeye
cani se'e ro'tamaë'ë yëquëna.
Ja'nca ro'tamajënna, më'ë'ga yëquënani güina'ru yëquëna gu'aye yo'ose'ere
ro'tama'iguë ba'ijë'ën.
Yëquënani gu'aye yo'oye ro'ta güesema'ijë'ën.
Ja'anre yëquënare etojei güesejë'ën, cabi.
5 Cani, bacuani se'e yeque cocare ye'yo bi'rabi Jesús:
—Yequë bainguë yo'ose'ere ro'tajë'ën. Ñami jobo ba'iguëna, baguë gajeguëbi
ëñaguë raiguëna, aon beoguëña, baguëte cuirayete. Ja'nca beoguëbi yequë
baguë gajeguë huë'ena sani, baguëni senni achaguëña: "Besa, samute jo'jo
aonbëanre prestajë'ën.
6 So'o bainguëbi yë'ë huë'ena ti'anguëna, baguëni aon cuiraye beoyë yë'ë"
caguë quëaguëña.
7 Caguë quëaguëna, baguë gajeguë huë'e sa'nahuë ba'iguëbi sehuoguëña:
"Porema'iñë. Anto sa'rore ta'pini tëjihuë yë'ë. Zin hua'na naconi yua cain
umesi'cua sëani, huëni insiye porema'iñë yë'ë" sehuoguëña.
8 Ja'nca sehuoguëna, hue'se nëcaguëbi jo'caye beoye se'e senni achaguëna,
baguë gajeguëbi, Yë'ëre se'e hui'ya senma'ija'guë caguë, baguë yua huëni,
baguë yëse'e insiguëña.
9 Ja'nca insisi'quë sëani, mësacuare güina'ru quëayë yë'ë. Mësacua yëyete
senreba sentoca, Riusubi insija'guë'bi. Jo'caye beoye ujajënna, Riusubi ai
masiye sehuoja'guë'bi. Riusuni recoyo te'e zi'inni baza catoca, Riusubi baguë
ba'iyete mësacuani masireba masi güeseja'guë'bi.
10 Ën yija bain senreba señe'ru Riusuni senni achajën ba'ijë'ën. Ën yija
bainbi si'a jëja sentoca, bacua bainbi insiyë. Si'a jëja cu'etoca, bacuabi
tinjañë. Si'a jëja je'njuni achotoca, bacua bainbi anconi caca güeseyë.
11 Mësacua'ga ën cocare achani ye'yejë'ën. Mësacua zin hua'nabi ziaya
hua'ire sentoca, ¿añare insiye mësacua? Bañë. ¿Jo'jo aonbëte sentoca, gatabëte
insiye mësacua? Bañë.
12 ¿Cura ziare sentoca, bunire insiye mësacua? Bañë.
13 Mësacua yua gu'aye yo'oye ye'yesi'cua ba'ijën, mësacua zin hua'nani
re'oye insini cuiraye masijënna, mai Taita Riusu guënamë re'otore ba'iguëbi
quë'rë ta'yejeiye maini conni cuirareba cuiraye masiji. Maibi baguë Espíritu
raoyete sentoca, gare ënseye beoye maina raoji Riusu, cabi Jesús.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

14 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi yi'o ma'tëbë bainguëni tëhuoni, baguë gu'a huatire
etoni saoguë baji'i. Etoni tëjiguëna, ja'an bainguëbi coca ca bi'rabi. Coca
caguëna, bain hua'nabi ai bojoreba bojojën ëñahuë.
15 Ëñajënna, yequëcua'ga ai jayajën cahuë:
—Huati hua'i ëjaguë Beelzebú hue'eguë, ja'anguëbi conguëna, Jesusbi huati
hua'ire etobi'te, jayajën cahuë.
16 Cajënna, yequëcua'ga Jesusni huacha sehuo güeseñu cajën, baguëni ñaca
senni achahuë:
—Ta'yejeiyereba yo'ore yo'ojë'ën. Ëñaza, senni achajën cahuë.
17 Ja'nca gu'aye cajënna, Jesusbi bacua ro'tayete masiguë, bacuani sehuobi:
—Te'e yija bainbi si'a jurëanre re'huani sa'ñeña guerra huatoca, si'a jubë
gare ñu'ñujeiñë. Te'e huë'e bainbi sa'ñeña je'o batoca, si'acua gare ñu'ñujeiñë.

18 Ja'nca sëani, zupai jobobi güina'ru sa'ñeña huatoca, güina'ru jëja beoguë
carajeiji. Mësacuabi jaya coca cajënna, ja'nca sehuoyë yë'ë. Yureca Beelzebubi
¿queaca yë'ëre conguë'ne?
19 Mësacua bain'ga huati hua'ire etoni saojënna, ¿jaro ëjaguëbi ta'yejeiye
conguë'ne? Bañë. Mësacuabi yë'ëre jayajën cajën, mësacua ro huacha cayete
si'acuani masi güeseyë.
20 Riusu se'gabi yë'ëre conguëna, huati hua'ire etoni saoyë yë'ë. Ja'nca
conguëna, baguë bainrebare re'huani baja'yete ro'tajë'ën. Te'e jëana
ti'anja'ñeta'an ba'iji.
21 Ën cocare'ga ro'tani, Riusu ta'yejeiye ba'iyete masijë'ën. Yequë bainguë
ai jëja baguëbi baguë hua guëna naconi baguë huë'ere re'oye ëñaguëna,
yequëcuabi tëani saye porema'iñë.
22 Yequë'ga baguë'ru quë'rë jëja baguëbi baguë huë'ena ti'anni, baguëni
quë'rë ta'yejeiye huani saoni senjotoca, baguë huë'ena cacani, baguë hua
guëna, baguë bonse beoru tëteni sani, baguë bainna huo'hueni insiji.
23 Yureca, yë'ëre re'oye ëñama'icua ba'itoca, yë'ëni gu'aye ro'taye se'ga
ba'iyë. Yë'ëre yo'o conma'icua ba'itoca, yë'ë re'huase'ere ro ñu'ñu güesejani
senjoñë.

El espíritu impuro que regresa

24 Ën cocare'ga ro'tani, bain gu'ajeiyete ye'yejë'ën. Gu'a huatibi bainguëte
etani saiguë, beo re'otona ganiguë, ¿Jarona bëani huajëye'ne yë'ë? caguë,
cu'eni jëhuani, se'e ro'tani, Yë'ë etasi huë'ena goza cabi.
25 Ja'nca cani, baruna go'ini ëñato, yua re'oye re'huasi huë'e, yua re'oye
yuase'e baji'i, bainguë recoyo.
26 Ja'nca ba'iguëna, baguë yua se'e sani, baguë gu'a gajecua te'e ëntë
sara samucuare tëhuoni choji'i. Baguë'ru quë'rë ta'yejeiye gu'aye ba'icuani
choini, rani, si'a jubëbi ba etasi huë'ena cacani bëahuë, bainguë recoyona.
Ja'nca bëani ba'ijënna, ja'an bainguë yua quë'rë ta'yejeiye ai gu'ajeiguë baji'i.
Ru'rureba ba'ise'e'ru quë'rë ta'yejeiye gu'aguë baji'i, ye'yoguë cabi Jesús.

La felicidad verdadera

27 Ye'yoguë caguëna, romi hua'go bain jubë naconi ba'igobi baguëni coca
güigo cago:
—¡Më'ë pë'cagobi më'ëni të'ya rani, më'ëni chuchasi'co sëani, ai bojoreba
bojogo ba'ija'go! güigo cago.
28 Güigo cagona, Jesús sehuobi:
—Riusu cocare achani te'e ruiñe yo'ocua'ga bago bojoye'ru quë'rë ta'yejeiye
ai bojoreba bojojën ba'ija'cua'ë, caguë sehuobi.

La gente mala pide una señal milagrosa

29 Ja'nca sehuoni, bain hua'nabi quë'rë jai jubë ñë'cajënna, bacuani coca
quëa bi'rabi:
—Yureña bainbi ai gu'aye ro'tajën, yë'ëni senni achajën, Ta'yejeiyereba
yo'ore yo'ojë'ën. Ëñaza, senni achajën cajënna, Riusu ira raosi'quë Jonás
hue'eguë, baguë ba'ise'e se'gare yureña bainni masi güeseyë yë'ë.
30 Jonás yua Nínive huë'e jobo bainna raosi'quë ba'ise'e'ru yë'ë'ga, Riusu
Raosi'quëreba ba'iguë, yureña bainna raosi'quë'ë yë'ë.
31 Yecore'ga, ira baingo ba'isi'co, sëribë ca'nco bain ta'yejeiye ëjago
ba'isi'core ro'tani, Riusu bënni senjoja'ñete masijë'ën. Bain ta'yejeiye ëjaguë
Salomonbi ai masiguë yihuoguëna, bagobi Salomón masiguë yihuo cocare
achani masijaza cago, ai so'o sani baguëna ti'anni achagoña. Ja'nca achani

masisi'core sëani, mësacua yua bago yo'ogo ba'ise'ere ro'tani, yë'ë cocareba yureña quëani achose'ere quë'rë te'e ruiñe achani ye'yejën ba'ijë'ën. Achaye güetoca, yë'ë yua Salomon'ru quë'rë ta'yejeiyereba masiguë sëani, Riusubi mësacuani quë'rë ta'yejeiye bënni senjoguë ba'ija'guë'bi.

32 Riusu cuencuesi umuguse ti'anguëna, Nínive huë'e jobo bainre'ga ëñaja'cua'ë mësacua. Bacua yua Jonás coca quëani achose'ere achani, bacua gu'a juchare jo'cani senjoreña. Yureña'ga yë'ëbi ti'an rani, Riusu cocarebare quëani achoguëna, mësacua yua achaye güetoca, ai ta'yejeiyereba bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë mësacua, yë'ë yua Jonas'ru quë'rë ta'yejeiye ba'iguë sëani.

La lámpara del cuerpo

33 Mësacua yua te'e ruiñe yo'ocua ba'iye yënica, ën cocare achani ye'yejë'ën. Bainbi majahuëte zëonni, ro'rohuëbi meñe jaoni ta'pima'icua ba'iyë. Majahuëte gare yahueye beoye ba'iyë. Bain ti'ancuabi, re'oye ëñaja'bë cajën, majahuëte zëonni ëmëna reoyë.

34 Mësacua ñaco yua mësacua recoyo majahuë'ru ba'iji. Mësacua ñacobi ëñajën, te'e ruiñe yo'oye ro'tatoca, si'a recoyo miañereba miaji. Gu'aye yo'oye ro'tatoca, si'a recoyo yua zijei recoyo'ru ruinji.

35 Ja'nca sëani, mësacua ëñare bajën, te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tama'itoca, gu'a ëase'e se'gare ro'tatoca, zijeiye se'ga ba'iji mësacua recoyore.

36 Si'a recoyoreba te'e ruiñe ro'tajën ba'itoca, gare zijeiye beoye ba'itoca, mësacua yua gare jo'caye beoye te'e ruiñereba masini re'oye yo'oye se'ga ba'iyë. Majahuë re'oye miañe'ru te'e ruiñe ëñani, te'e ruiñe masini yo'oye porecua'ru ruiñë mësacua, yihuoguë cabi Jesús.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

37 Cani tëjiguëna, fariseo bainguëbi baguëni choiguë, Yë'ë huë'ena sani, yë'ëre aon aiñe conjë'ën caguë choiguëna, Jesusbi te'e conguë saji'i.

38 Sani ti'anni, fariseo bain yo'oye'ru yo'oma'iguë, baguë ëntë sarañare bacua zoaye'ru zoamaquëna, baguëre choisi'quëbi gu'aye ro'taguë ëñabi.

39 Ja'nca ëñaguëna, Ëjaguë Jesusbi baguëni cabi:

—Mësacua fariseo bainbi guëna ro'rohuëanre zoajën, guërëbë ca'nco se'gare zoacua ba'iyë. Sa'nahuë ca'ncore zoaye ro'tama'icua ba'iyë. Güina'ru, mësacua recoyo gu'a recoyoreba se'ga ba'iyë. Ro gu'aye ro'tajën, bain bayete ro tëteni bajën,

40 mësacua ¿queaca ro'tajën, ro huesë ëaye yo'ojën ba'iye'ne? Mësacuabi ëmëje'en ca'nco se'gare ëñajën, Yë'ë ga'nihuë Riusu re'huani jo'case'ere sëani, re'oye zoani re'huaza cajën, mësacua ¿queaca ro'tajën, mësacua recoyo re'oye re'huani, Riusu yëyete yo'oma'iñe'ne?

41 Mësacua yua bonse beo hua'nana insijën, Riusu yëye'ru bacuana ro insiñu cajën, ro yo'omajën ba'ijë'ën. Mësacua recoyo oire bajën, Bacuana te'e ruiñe conñu cajën, Riusu yëyete yo'ojën, bacuani te'e ruiñe conjën ba'ijë'ën.

42 Mësacua fariseo bain gu'aye yo'ojënna, Riusubi mësacuani ai bënni senjoja'guëbi. Mësacua yua Riusu coca cani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oñu cajën, mësacua ma'ña sëñete inni, décima parte ba'iyete cuencueni, Riusu cani jo'case'e'ru cuencueni, baguëna insiyë mësacua. Ja'nca insicuata'an, Riusu yëye'ru te'e ruiñe yo'omajën, Riusuni gare yëye beoye ba'icua'ë mësacua. Ja'anre quë'rë ta'yejeiye ro'tajën, mësacua cuencueni insiye'ru yo'ojën, quë'rë ta'yejeiye yo'ojën, Riusuni si'a recoyo yëjën ba'ijë'ën.

43 Mësacua fariseo bain gu'aye yo'ojënna, Riusubi mësacuani ai bënni senjoja'guë'bi. Mësacua yua bain ñë'ca huë'ena sani, ëja bain ñu'i seihuë se'gana

bëaye yëyë. Mësacua yua huë'e joborebana sani, bain saludayete ëjojën, Ëja bainre saludaye'ru yë'ëre saludaja'bë cajën, ëjoyë mësacua.

44 Mësacua ira coca cani jo'case'ere ye'yocua, mësacua fariseo bain, si'acuabi re'o bain ba'iye'ru ro coquejën ëñojënna, Riusu bënni senjoñe se'ga ba'ija'guë'bi mësacuare. Bain tansiruan se'ga'ru ba'iyë mësacua. Ro ëmëje'en ca'nco se'gare re'oye ëñocuata'an, ai ënto sëñe se'ga ba'iyë, sa'nahuë ca'ncore. Bain hua'nabi ëmëje'en ca'nco se'gare ëñajën, Bain tansiruan ai re'oye ëñoji cajën, mësacua gu'a recoñoa ba'iyete ro huesë ëaye ëñañë, bëinguë cabi Jesús.

45 Caguëna, ira coca cani jo'case'ere te'e ruiñe masiguëbi Jesusni cabi:

—Ëjaguë, më'ëbi ja'an cocare caguë, yë'ë, yë'ëre conjën ba'icuare'ga caguë, yëquënare gu'aye achoye cayë më'ë, cabi.

46 Caguëna, Jesús sehuobi:

—Aito. Mësacua, ira coca cani jo'case'ere te'e ruiñe masicuare'ga ai bënni senjoja'guë'bi Riusu. Mësacua yua bain hua'nani ai guaja yo'o güesecuata'an, mësacuabi güina'ru yo'oye beoye ba'ijën, bacuani gare conmajën ba'icua'ë.

47 Mësacuabi ai gu'aye ro'tajën ba'ijënna, Riusubi mësacuani ai bënni senjoñe ba'ija'guë'bi. Riusu ira bain cuencueni raosi'cua tansiruanre re'oye re'huajën, re'oruan ëñoja'guë cajën, bojojën yo'ojënna, Riusubi bëinji. Mësacua ira bain ba'isi'cuabi Riusu bain raosi'cuani huani senjosi'cuare sëani, mësacua yua bacua ro'tajën ba'ise'e'ru güina'ru gu'aye ro'tajën ba'iyë.

48 Mësacua yua ja'an bain tansiruanre re'oye re'huajën, mësacua ira bain ba'isi'cua huani senjose'ere re'oye ro'tajën, bacua ro'tajën ba'ise'e'ru te'e ro'tacua'ru ëñoñë mësacua. Bacuabi Riusu bainni huani senjosi'cua ba'ijënna, mësacua yua Riusu bain tansiruanre re'oye re'huajën, güina'ru gu'aye yo'ocua'ru ëñoñë mësacua.

49 Riusubi mësacua yo'ojën ba'ija'yete te'e ruiñe masiguë sëani, ñaca cani jo'cabi: "Yë'ëbi yë'ë coca cani achocua, yë'ë ta'yejeiye yo'ore concua, ja'ancuare re'huani, bainna saoguëna, bain hua'nabi ro cue'yoni, bacuani ro je'o bajën, yequëcuare ja'si yo'ojën, yequëcuare huani senjoja'cua'ë" cani jo'cabi Riusu.

50 Ja'nca cani jo'casi'quë sëani, baguë bain cuencueni raosi'cuare ro'taguë, baguë ën yija re'huani jo'casirënbi raosi'cua huani senjosi'cua ba'ijënna, yureña bain gu'aye yo'ose'e ba'iji caguë, mësacuani sehuoye senja'guë'bi Riusu.

51 Baguë ira bainguë raosi'quë Abel hue'eguë, baguë huani senjose'ere ro'taguë, si'a jë'te raosi'cua huani senjose'ere ro'taguë, baguë bainguë Zacarías ba'isirën tëca raosi'cua, si'acuare huani senjojënna, mësacuani sehuoye senja'guë'bi Riusu. Zacarías hue'eguë ba'isi'quëre cato, baguë yua misabë ca'ncorëte nëcaguëna, mësacua ira bain ba'isi'cuabi baguëni huani senjohuë. Ja'nca sëani, mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Riusu bain raosi'cua huani senjosi'cua si'acuare ro'taguë, yureña bainni sehuoye senji Riusu.

52 Mësacua, ira coca te'e ruiñe masicua, ai bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë. Riusubi baguë masiye ye'yose'ere bainna jo'caguëna, mësacua se'gabi ro yahue re'huani, bainni gare ye'yomaë'ë. Ye'yomajën, bain hua'nabi ye'yeye yëcuareta'an, gare ënsehuë mësacua. Ja'nca sëani, Riusubi mësacuani ai bënni senjoja'guë'bi, caguë quëabi Jesús.

53 Ja'nca caguë quëaguëna, ira coca te'e ruiñe masicua, fariseo bain, bacuabi ai bëinreba bëinjën, baguëni ai hui'ya senni achajën baë'ë.

54 Baguëni huacha sehuo güeseñu cajën, baguëni coque ëaye ro'tajën, baguëni hui'ya senjën, baguë sehuoyete ai achajën baë'ë.

12

Jesús enseña contra la hipocresía

1 Ja'nca ba'icuata'an, quë'rë jai jubëan bainbi Jesús cocare achañu cajën,
sa'ñeña jë'jejën quëonjën, baguëna ti'anhuë. Ja'nca ti'anjënna, Jesusbi baguëre
yo'o concuani ru'ru yihuoguë cabi:

—Mësacua yua ëñare bajën, fariseo bain aon huo'coye, bacua yo'ojën ba'iye
ja'anre ëñani, gare yo'oye beoye ba'ijë'ën. Bacua yua ëmëje'en ca'nco se'gare
re'huajën, Re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, ro coquejën, ro gu'aye yo'ojën
ba'iyë.

2 Bacuabi ro yahue gu'aye yo'ojënna, Riusubi si'aye ëñani masiji. Si'a bain
yahue gu'aye yo'ojënna, Riusubi si'ayereba masini, si'ayete si'a bainni masi
güeseja'guë'bi.

3 Ja'nca sëani, mësacua yahue case'e, zijei re'oto cani jo'case'e ba'iguëna,
Riusubi si'a bainni te'e ruiñera masi güeseja'guëbi. Si'a bainbi te'e ruiñe
achajën ba'ija'cua'ë. Mësacua huë'ena yahue quëajën ba'ise'e ba'itoca, si'a
huë'e jobona quëani achose'e ba'ija'guë'bi.

A quién se debe tener miedo

4 Mësacua yua yë'ë gaje hua'na ba'ijënna, mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë.
Yequëcuabi mësacuani huani senjo ëaye yo'otoca, bacuani gue huaji yëye beoye
ba'ijë'ën. Bain ga'nihuë se'gare huani senjoñe porecuabi mësacua recoyo
carajei güeseye gare porema'iñë.

5 Riusu bënni senjoja'ñe se'gare huaji yëjën ro'tajën ba'ijë'ën. Gu'a jucha
yo'otoca, mësacuabi junni huesëjënna, Riusu yua ja'an toana mësacuare
senjoni saoye poreji. Ja'nca sëani, Gu'aye yo'oma'iñe cajën, Riusuni bëin
güesemajën ba'ijë'ën.

6 Ën cocare ro'tani, Riusu ta'yejeiye conreba coñete masijë'ën. Bi'an hua'na
te'e ëntë sara ba'i hua'nare coni misabëna ëoye yëtoca, samu curi so'corëan
se'gare ro'iye bayë mai. Ta'yejeiye ro'ima'iñe ba'iguëna, Riusu'ga bi'an
ba'iyete gare huanë yema'iji.

7 Bi'an hua'na ba'iyete ai ro'taguë, mësacua ba'iyere'ga quë'rë ta'yejeiye ai
ro'taguë ba'iji Riusu. Mësacua sinjobë rañare'ga cuencueni, ga rañañë ba'iye
masiji Riusu. Ja'nca sëani, mësacua yua gare huaji yëye beoye Riusu conreba
coñete masijë'ën.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

8 Ën cocare'ga mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë. Bain hua'nabi achajënna,
mësacua yua yë'ë ba'iyete quëani achojën ba'ijë'ën. Yë'ë yua Cristo bainguë'ë.
Riusu Raosi'quëreba bainguë'ë yë'ë, quëani achojën ba'itoca, yë'ë'ga mësacua
ba'iyete ëñaguë, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'nabi achajënna, Yë'ë
bainreba yo'o concua ai re'o hua'na'ë, cani achoja'guë'ë yë'ë.

9 Yequëcua yë'ë ba'iyete ro'tajën, bain hua'nabi achajënna, Cristo bain
ba'iyete cani achoye yëma'iñë yë'ë, catoca, yë'ë'ga, Riusu Raosi'quëreba
ba'iguë, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'nabi achajënna, bacua ba'iyete
güeni senjoñe caja'guë'ë yë'ë.

10 Yë'ë ba'iyete gu'aye catoca, ja'nrëbi ja'an gu'aye case'ere huanë yeye sen-
reba sentoca, Riusubi huanë yeni ro'tama'iguë ba'ija'guë'bi. Riusu Espíritu
ba'iyete gu'aye catoca, ja'an gu'aye case'ere huanë yeye senreba sento'ga,
Riusubi gare huanë yeye beoye ba'ija'guë'bi.

11 Yequëcuabi mësacuare preso zeanni, huë'e jobo ëjacua, bain ta'yejeiye
ëjacua, bacua ba'iruanna nëconi gu'aye cajënna, mësacua sehuo coca caja'yete
ru'ru ro'tamajën ba'ijë'ën.
12 Mësacua sehuorën ti'anguëna, Riusu Espíritubi masi güeseguëna, ja'an
cocare ëja bainni sehuojë'ën, cabi Jesús.

El peligro de las riquezas

13 Caguëna, yequë, bain jubë naconi ba'iguëbi Jesusni cabi:
—Ëjaguë, yë'ë ja'yëbi yëquëna taita bonse jo'case'ere yë'ëna huo'hueni insiye
yëma'iguëna, baguëni huo'hueye guansejë'ën, cabi.
14 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Mësacua bonse huo'hueye cama'iguë'ë yë'ë, cabi.
15 Ja'nca cani, si'a hua'nani ñaca yihuoguë cabi:
—Mësacua ëñare bajën, bonse ba ëayete ro'tamajën ba'ijë'ën. Bonse se'gare
batoca, quë'rë re'oye ba'iye gare porema'iñë mësacua, cabi.
16 Ja'nca cani, ye'yo cocare ñaca quëabi:
—Ai ta'yejeiye bonse ëjaguë baquëña. Baguë aon tanse'ere ëñaguë, ai aon
tëa güeseguëña.
17 Ja'nca tëa güeseguë, ja'ansi'quë ro'taguëña: "¿Queaca yo'oye'ne yë'ë? Ai
aon tëase'e ba'iguëna, ¿jarona ayani baye'ne yë'ë? Aon aya huë'eñana ayaye
ti'anma'iñe sëani,
18 yë'ë rëño huë'eñare ñañoni taonni, senjoni, quë'rë jai huë'eñare yo'oza,
ro'taguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca yo'oni tëjini, yë'ë aonre ayani bani,
19 ja'nrëbi yë'ë se'ga bojoguë caja'guë'ë: Yë'ëre ai re'oye ba'iji. Surupa. Gare
se'e aon carajeiye beoye ba'ija'guë'ë yë'ë. Gare se'e gono uncuye carajeiye
beoye ba'ija'guë'ë yë'ë. Ja'anna ta'yejeiye bojoguë, re'o recoyo huanoñe se'ga
ba'ija'guë'ë yë'ë" ro'taguëña baguë.
20 Ja'nca ro'taguë ba'iguëna Riusubi baguëni caguëña: "Ro huesë ëaye
ba'i hua'guë'ë më'ë. Yure ñami junni huesëja'guëta'an ba'iyë më'ë. Junni
huesëguëna, më'ë re'o bonse ¿jarocuabi bëani baja'cua'ne?" caguëña Riusu.
21 Mësacua yua ja'an ye'yo cocare achajën, ñaca ro'tajën ba'ijë'ën. A'ta
bonsere bëyoni ta'yejeiye bonse ëjacua'ru ruñu cajën yo'otoca, carajeiye
se'ga ba'ija'cua'ë. Riusuni yo'o conmajën, Riusu insija'yete gare coye beoye
ba'ija'cua'ë, yihuoguë cabi Jesús.

Dios cuida a sus hijos

22 Ja'nca cani tonni, ja'nrëbi jë'te, baguëre yo'o con hua'nani yihuoguë
quëabi:
—Mësacua aon ainja'ñe, mësacua caña ju'ija'ye, ja'anre ta'yejeiye ro'tamajën
ba'ijë'ën.
23 Riusubi mësacuare ro aon aincuare re'huamaji'i. Riusubi mësacua
ga'nihuëanre re'huaguë, ro caña ju'iye se'gare caguë jo'camaji'i.
24 Mësacua yua bi'an hua'na ba'iyete ëñani ye'yejë'ën. Ba hua'nabi gare aon
tanma'icuata'an ba'iyë. Aon tëani re'huama'icuata'an ba'iyë. Bain hua'na
re'huani baye'ru ba'ima'icuareta'an, Riusubi bacua aon ainjën ba'iye insiji.
Ja'nca insiguë, mësacua ba'iyete quë'rë ta'yejeiye ro'taguë, mësacuani quë'rë
re'oye conreba conni insiye masiji Riusu.
25 Mësacuabi ro'tajën, Quë'rë jëja yo'oni quë'rë zoa hua'guë'ru runza ro'tajën
ba'icuata'an, gare porema'iñë mësacua.
26 Ja'anre yo'oye poremajën, mësacua ¿queaca ro'tajën mësacua baja'yete
ta'yejeiye cu'eye'ne?

27 Jo'ya coro irayete ëñani ye'yejë'ën. Jo'ya coro se'gabi re'o canre tëonni
ta'nëñe porema'iguëna, Riusu se'gabi jo'ya corore re'oye ëñoñe re'huaye
masiji. Bain ta'yejeiye ëjaguë Salomón hue'eguë ba'isi'quëbi ai re'o caña
me'najei cañare ju'ini ai re'oye ëñoguëreta'an, Riusu jo'ya coroña yua quë'rë
ta'yejeiyereba ai re'oye ëñoji.
28 Jo'ya coroña yua rëño ñësebë se'ga ba'iguë, ja'nrëbi te'e jëana junni
huesëguëna, Riusubi ja'an coroñare ai re'oye re'huani jo'caji. Ja'nca re'oye
re'huani jo'caye masiguëbi mësacuare'ga quë'rë ta'yejeiyereba ai re'oye con-
reba coñe masiji.
29 Ja'nca masiguë sëani, mësacua yua ¿Queaca aon coni aiñe'ne? ¿Queaca
gonore coni uncuye'ne? ja'anre ta'yejeiye ro'tamajën ba'ijë'ën.
30 Ro ën yija bainbi ja'an se'gare ai ro'tajën ba'icuata'an, mësacua Taita
Riusu insiyete si'a recoyoreba ro'tajën ba'ijë'ën, mësacua carayete ai masiguë
sëani.
31 Riusu ba'i jobore ru'ru ro'tajën, Riusu yo'o coñe se'gare ro'tajënna,
Riusubi si'a ën yija carayete mësacuana insija'guë'bi.

Riqueza en el cielo

32 Mësacua yua yë'ë bainreba ai yësi'cua sëani, gare huaji yëye beoye
ba'ijë'ën. Mai Taita Riusubi mësacuani ai bojoguë, baguë ba'i jobo ba'ija'yete
mësacuana ai insireba insija'guë'bi.
33 Ja'nca sëani, mësacua bonsere bendieni, bonse beo hua'nana ro insijë'ën.
Ja'nca yo'onica, mësacua yua gare carajeiye beoye quë'rë ta'yejeiye coni
baja'cua'ë. Riusu naconi guënamë re'otore ba'ijën, baguë insija'yete gare
caraye beoye coni baja'cua sëani, ja'an se'gare ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'anre
bajënna, gare huesëni si'aye beoye ba'ija'guë'bi. Gare pu'ncaye beoye
ba'ija'guë'bi. Gare jian güeseye beoye ba'ija'guë'bi.
34 Riusu insija'yete coni baja'cua sëani, recoyo bojoreba bojojën ba'ijë'ën.
Ro ën yija bonse se'gare ba ëaye ro'tatoca, rëño ñësebë se'ga bojojën, Riusu
insija'yete gare coye beoye ba'ija'cua'ë mësacua.

Hay que estar preparados

35 Riusu cuencuesi umuguse yua te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iguë sëani,
mësacua te'e jëana sani ba'ija'yete re'oye ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Guëon ju'i
corore sa'yeni, Majahuëre zëonni saiñu cajën ba'iye'ru ëñajën ëjojën ba'ijë'ën.
36 Ëja bainguë yo'o concua ëñajën ëjojën ba'iye'ru ba'ijë'ën. Bacua ëjaguëbi
hueja fiestana saisi'quë ba'iguëna, Baguë yua joë ba'irën ti'anma'ija'guë cajën,
baguë anto sa'rore ancoja'yete ëjojën bateña.
37 Ja'nca ëjojën ba'icuana ti'anni, bacuani ai bojoguë, bacuani ai re'oye
conreba conguëña. Ja'an ëjaguëbi bacuani bëa güeseni, bacuani re'o aon
cuiraguëña.
38 Quë'rë ñami jobo ba'iye'ru ti'anni, baguëre yo'o concua ëjojën ba'icuare
ëñani, bacuani ai ta'yejeiye ai insireba insiguë bojoguëña.
39 Mësacua yua ën cocare'ga achani te'e ruiñe ro'taye ye'yejë'ën. Huë'e
ëjaguëbi bonse jianguë rairën masinica, baguë ti'anja'ñete ëñaguë ëjoguë,
baguë huë'ere jian güesema'ire'abi.
40 Mësacua'ga yë'ë in rai umugusere ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Yë'ë ti'anja'ñete
ta'yejeiye ro'tama'ijënna, yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi te'e jëana
ti'anja'guëta'an ba'iyë yë'ë, cabi Jesús.

El criado fiel y el criado infiel

41 Caguëna, ja'nrëbi Pedrobi baguëni senni achabi:

—Ëjaguë, ën cocare ye'yoguë caguë, ¿yëquëna hua'na se'gani yihuoguë, o si'a bainni yihuoguë caguë më'ë? senni achabi.

42 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Ëja bainguëre yo'o concua yo'ose'ere ro'tani masijë'ën. Baguëre yo'o conguë te'eguëbi te'e ruiñe recoyo ro'taguëna, baguë ëjaguëbi so'o sai bi'raguë, baguë huë'ere baguëna jo'caguë guanseguëña: "Yë'ëre yo'o con hua'nare bacua yo'o yo'oye guanseguë ba'ijë'ën. Bacuare aon cuiraye guanseguë ba'ijë'ën" cani tonni saquëña.

43 Sani, ja'nrëbi zoe ba'irën se'e rani ëñato, baguëre yo'o con hua'guëbi baguë huë'e ba'iyete ai re'oye cuiraguë baquëña. Ja'nca ba'iguëna, baguëni ai bojoguë, baguëni ai re'oye conguë ëñaguëña.

44 Baguë huë'e, baguë yija, baguë bonse, si'ayete baguëna jo'cani, baguë bain ëjaguëre baguëre re'huani, baguëni ai bojoreba bojoguë baquëña.

45 Yequë yo'o con hua'guë'ga baquëña. Baguë ëjaguëbi so'o saisi'quë ba'iguëna, yo'o con hua'guëbi ro'taguë, Yë'ë ëjaguëbi zoe raima'iji caguë, baguë gaje yo'o concuani ai je'o baguë, baguë ëjaguë aonre a'ta ainguë, baguë jo'chare uncuni güebeguë,

46 Yë'ë ëjaguëbi raima'iji caguëna, baguë ëjaguëbi te'e jëana ti'an rani, baguë gu'aye yo'ose'ere ëñani, baguëni zeanni, baguëni ai ta'yejeiye bënni senjoni, achaye güecua ba'iruna senjoni saoguëña.

47 Ja'nca ba'ise'e sëani, mësacua ro'tani masijë'ën. Ëjaguëre yo'o conguëbi baguë ëjaguë guansese'ere achani, baguë yo'o yo'oye masiguë, ja'nrëbi baguë guansese'ere yo'oma'itoca, ëjaguëbi baguëni ai ta'yejeiye bënni senjoja'guë'bi.

48 Yequë yo'o conguëbi baguë ëjaguë guansese'ere huesëguë, ja'nrëbi baguë yo'o guansese'ere re'oye yo'oma'itoca, ëjaguëbi baguëni ta'yejeiye bëinma'ija'guë'bi. Güina'ru, mësacuani ai ta'yejeiye insini, ai ta'yejeiye masi güesetoca, mësacua yua quë'rë ta'yejeiye te'e ruiñe yo'o coñe bayë.

Jesús es causa de división

49 Yë'ëbi ën yijana raiguë, bainni ai yo'o güeseguë raë'ë, jai toa zëonse'e ba'iye'ru. Yuta toa zëoñe'ru yo'oma'iguë, te'e jëana zëonni, jai toa re'huaye'ru yo'oye ro'taguë'ë yë'ë.

50 Taita Riusubi ja'an toabi yë'ëni bautizaye ro'taguëna, ja'an bautizaja'ye tëca ai recoyo ja'siyereba ja'siguë ba'ija'guë'ë yë'ë.

51 Mësacua yua yë'ë ba'iyete ro'tajën, ¿Bainni bojo güeseguë raisi'quë'bi ro'tajën ba'ima'iñe mësacua? Gare banhuë. Bainni sa'ñeña hua güeseguë raisi'quë'ë yë'ë. Sa'ñeña bëin güeseguë raisi'quë'ë yë'ë.

52 Yureñabi te'e huë'e bain ba'icua, te'e ëntë sara ba'icua ba'ijën, si'a jubëbi sa'ñeña je'o bajën, sa'ñeña huaye se'ga ba'ija'cua'ë.

53 Pë'caguëbi baguë mamaquëni je'o baguëna, mamaquëbi baguë pë'caguëni je'o baja'guë'bi. Pë'cago'ga bago mamaconi je'o bagona, mamacobi bago pë'cagoni je'o baja'go'go. Romi huacua banica, sa'ñeña ai je'o bajën ba'ija'cua'ë. Ja'nca sa'ñeña hua güeseguë raisi'quë'ë yë'ë, cabi Jesús.

Las señales de los tiempos

54 Ja'nca cani tonni, ja'nrëbi, si'a bainni quëani achoguë cabi:

—Mësacua yua ënsëguë ruajai ca'ncona ëñani, oco pico ba'itoca, Oco ca'niji cayë mësacua. Ja'nca cajënna, mësacua case'e'ru oco raji.

55 Ja'nrëbi, sëribë ca'ncobi tutu ratoca, mësacuabi, Ja'su umuguse ba'ija'guë'bi cayë. Cajënna, mësacua case'e'ru ja'su umuguse ruinji.

56 Mësacua yua oco raja'ye, ja'su umuguse ruinja'ñe. ja'anre ai masiye
quëacuata'an, ¿mësacua queaca ro'tajën, Riusu yureña yo'oja'yete ro huesë ëaye
ba'iye'ne? Mësacua yua re'o bain ëñocuata'an, ro coquejën ba'iyë mësacua.

Procura ponerte en paz con tu enemigo

57 ¿Mësacua queaca ro'tajën, te'e ruiñe yo'oyete cani yo'oma'iñe'ne?
58 Yequëbi më'ëni preso zeanni ëja bain guanse huë'ena sa bi'ratoca, ru'ru
më'ë porese'e'ru baguë naconi ro'i cocare cani tonjë'ën. Ëjaguë ba'iruna
yë'ëre rërëni sama'iguë caguë, ja'nca baguëni cani tonjë'ën. Ja'anruna satoca,
ëjaguëbi më'ëre ëñani, soldado hua'nana insiguëna, ya'o huë'ena guaoni
baja'cua'ë.
59 Më'ëre ja'nca guaoni batoca, më'ë curi beoru ro'iye tëca, ya'o huë'ebi gare
etaye porema'ija'guë'ë më'ë, cabi Jesús.

13

Importancia de la conversión

1 Caguëna, bain jubë ba'icuabi Jesusni coca quëahuë:
—Ëjaguë, Galilea bainbi Jerusalén huë'e jobona ti'anni, Riusuni bojoñu
cajën, bacua jo'ya hua'nare huani, misabëna tëoni ëo bi'rahuë. Ëo bi'rajënna,
bain ëjaguë Pilatobi bacuare zeanni, bacuani huani senjoni, bacua zie yua
bacua jo'ya hua'na zie naconi ja'meni jo'cabi quëahuë bacua.
2 Quëajënna, Jesús sehuobi:
—Ja'nca huani senjosi'cua ba'ijënna, ¿Mësacua queaca ro'taye'ne? Mësacua
yequërë ro'tajën, Ja'an Galilea bain yua bacua yija ba'icua'ru quë'rë gu'aye
yo'ojën ba'isi'cua ba'imate, ro'tama'iñe mësacua?
3 Bañë. Te'e ruiñe ro'tama'iñë mësacua. Mësacua'ga mësacua gu'a jucha
yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjoma'itoca, mësacua'ga güina'ru cara-
jeija'cuata'an ba'iyë.
4 Yequëcua ëmë huë'e quëonsi'cuare'ga ro'tajë'ën. Ëmë huë'e Siloere ba'iguë,
ñañani taonni, ja'an dieciocho bain hua'nana quëonguëna, huajë junni
huesëhuë. Ja'nca quëonni huesësi'cua ba'ijënna, mësacua ¿queaca ro'taye'ne?
Si'a Jerusalén bain ba'iye'ru quë'rë gu'aye yo'ojën ba'isi'cua ba'imate,
ro'tama'iñe mësacua?
5 Gare banhuë. Mësacua'ga mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani
senjoma'itoca, mësacua'ga güina'ru carajeija'cuata'an ba'iyë, cabi.

La parábola de la higuera sin fruto

6 Ja'nca cani, ja'nrëbi ye'yo cocare caguë, bainni quëani achobi:
—Ën cocare achani, mësacua gu'a jucha jo'cani senjoñete te'e ruiñe
ro'tajë'ën. Yequë ëjaguëbi higo sunquiñëte baguë ziona tanni, samute
tëcahuëan ëjoni ëñato, higo uncuere gare quëinma'iñe baquëña.
7 Ja'nca quëinma'iguëna, ëjaguëbi baguë zio cuiraguëni cabi: “Ja'an sunquiñë
gu'a sunquiñë'ë. Higo uncuere tëani uncueja'ma caguë, ro cu'eni jëhuahuë
yë'ë. Cueni taonni senjojë'ën, ro irani ba'iñëre sëani” cabi baguë.
8 Caguëna, zio cuiraguëbi sehuobi: “Banji. Cueni senjoma'iñu. Se'e yequë
tëcahuë ëjona'a, ëjaguë. Bañë yijare re'oye mo'gani, re'o yijare pë'npëni uanni,
re'oye re'huazaniñë yë'ë.
9 Ja'nca re'huani ëjoguëna, ja'nrëbi yequë tëcahuë uncuere quëinma'itoca,
cueni senjoñu” cabi baguë.

Jesús sana en día de reposo a una mujer jorobada

10 Ja'nrëbi, yequë umuguse yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, Jesús yua
bain ñë'ca huë'ena cacani, bainre coca ye'yoguëna,
11 romi hua'gobi me gurubë garani ju'ingo baco'ë. Dieciocho tëcahuëan gu'a
huati cacasi'cobi te'e ruiñe nëcaye porema'i hua'go baco'ë.
12 Ja'nca ba'igona, Jesusbi ëñani, bagoni choini, ja'nrëbi bagoni quëabi:
—Yë'ë baingo, më'ë rau beo hua'go ba'ijë'ën. Huati beogo, huajë hua'go
ba'ijë'ën, caguë quëabi.
13 Ja'nca quëani, baguë ëntë sarañabi bagona pa'roguëna, ja'ansirën te'e
ruiñe nëcani, Riusuni ai bojoreba bojogo ca bi'rago.
14 Ja'nca huajëni bojogona, ñë'ca huë'e ëjaguëbi baguë yo'o yo'oma'i umu-
guse huachose'ere ëñani, ai bëinreba bëinguë, bainni cabi:
—Te'e ëntë sara te'e umuguseña yo'o yo'o umuguseña ba'iguëna, ja'an
umuguseña se'gare rani huacho güesejë'ën. Yo'o yo'oma'i umuguse ba'itoca,
huacho güeseye beoye ba'ijë'ën, bëinguë cabi.
15 Caguëna, Jesusbi sehuobi:
—Mësacua judío ëja bainbi Riusu cocare te'e ruiñe yo'oñu cajën ro coqueyë.
Mësacua jo'ya hua'na, toro, burro, ja'an hua'na ba'iyete ëñajë'ën. ¿Yo'o
yo'oma'i umuguse ba'iguëna, mësacua yua bacuare jo'chini, oco uncuruna
sani, ocore uncu güesema'iñe? Aito.
16 Ja'nca yo'ojën ba'icua sëani, ¿mësacua guere yo'ojën, bago huachoyete
ënseye caye'ne? Ira taita Abraham baingorebare sëani, dieciocho tëcahuëan
zupai huati cacani ba'iguëna, bagore yo'o yo'oma'i umugusebi huachoye
ënsema'ijë'ën, cabi Jesús.
17 Ja'nca caguëna, Jesusni se'e je'o ëñamajën, ro gati ëaye yo'o bi'rahuë. Bain
hua'naca Jesús ta'yejeiye yo'o conse'ere ëñani, ai bojoreba bojojën baë'ë.

La parábola de la semilla de mostaza

18 Ja'nrëbi, Jesús yua ye'yo cocare cabi:
—Mësacua yua Riusu bainreba ba'i jubë re'huani baja'ye, ja'anre ye'yejë'ën
caguë, ¿queaca mësacuani quëaye'ne yë'ë?
19 Mostazara'carë ba'iyete ro'tani ye'yejë'ën. Ai zinra'carë ba'iguëna, yijana
tantoca, ai jai sunquiñë runni, jai cabëan quënquëna, ca hua'i hua'nabi
ja'añëna ti'anni, bacua ziaroanre suayë.

La parábola de la levadura

20 Mësacua yua ën cocare'ga achani, Riusu bain re'huani baja'yete
ye'yejë'ën.
21 Romi hua'gobi bago jo'jo aonbëanre yo'ogo, aon huo'coyete inni, harin-
abë naconi ja'mego. Ja'nca ja'megona, si'a harinabëbi ta'yejeiye huo'coni, ai
jaibë'ru ruinji, cabi Jesús.

La puerta angosta

22 Cani tonni, ja'nrëbi se'e sani, Jerusalén huë'e jobona ti'añe tëca si'a bain
huë'e jo'borëanna bonëni, bainre ye'yoguë baji'i.
23 Ye'yoguë ba'iguëna, yequëbi baguëni coca senni achabi:
—Ëjaguë, ¿më'ë bain ba'ija'cua, Riusu bënni senjoñe jëaja'cua, rëño jubë se'ga
ba'ija'cua'ne? caguë senni achabi.
24 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Mësacua yua Riusu ba'i jobona ti'añe ro'tanica, ja'an rëño sa'ro se'gabi
cacani ba'ijë'ën. Ai jai jubë bainbi ja'an sa'robi cacaye güejën, Riusu ba'i
jobona ti'añe gare porema'ija'cua'ë.

25 Riusu cuencuesirën ti'anguëna, Riusubi ja'an sa'rore gare ta'piguëna,
ai bain hua'nabi hue'se ca'ncore nëcajën, ja'an sa'rona je'njuni achojën
caja'cua'ë: “Ëjaguë, yëquëna hua'nare ancojë'ën. Cacaye yëyë yëquëna”
cajënna, baguëbi senni achaja'guë'bi: “Mësacua ¿jaro bain'ne?” senni ach-
aguëna,
26 bacua sehuoja'cua'ë: “Më'ë bain'ë yëquëna. Më'ëbi yëquëna huë'e jobona
ye'yo raiguëna, më'ë naconi te'e aon ainjën, gono uncujën baë'ë yëquëna”
sehuoja'cua'ë bacua.
27 Ja'nca sehuojënna, yë'ëbi bacuani quëaja'guë'ë: “Bañë. Mësacua yua yë'ë
bain beojën, ro tin hua'na ba'icua'ë. Yë'ëni gu'aye yo'ojën ba'isi'cua sëani, gare
saijë'ën” quëaja'guë'ë yë'ë.
28 Quëaguëna, ba hua'nabi ai oijën, recoyo ai ta'yejeiye sa'ntijën, ai yo'ojën,
bacua zemeñoan cuncujën nëcaja'cua'ë. Ja'nca nëcajën, Riusu bainreba jubëte
ëñajën, mësacua ira bain ba'isi'cuare ëñajënna, Abraham, Isaac, Jacob, si'a
Riusu bain zoe re'huani raosi'cua ba'ijënna, mësacua yua ro hue'se ca'ncona
jo'cani senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
29 Ja'nrëbi mësacuabi se'e ëñato, judío bain jubë ba'ima'icua'ga si'a
ca'ncoñabi ti'an rani, Riusu ba'i jobona cacani ba'ija'cua'ë. Cacani, Riusu
naconi te'e bëani, baguë guënamë re'oto aonre ainjën bojoja'cua'ë. Ja'nca
ba'ijënna, hue'se ca'ncore nëcacuabi ai oireba oijën ëñaja'cua'ë.
30 Ja'nca ëñaja'cua ba'ijënna, ën yija ba'icua quë'rë ta'yejeiye beoye ba'icua
ba'ijënna, Riusubi bacuare ëñani, baguë bainre quë'rë ta'yejeiye ëjacuare
re'huani baja'guë'bi. Yequëcua ën yijare ba'icua'ga quë'rë ta'yejeiye ba'icua
ba'ijënna, Riusubi bacuare ëñani, quë'rë ta'yejeiye beoye ba'i hua'nare
bacuare re'huani jo'caja'guë'bi, caguë quëabi Jesús.

Jesús llora por Jerusalén

31 Quëaguëna, ja'ansi umuguse fariseo bainbi ti'an rani, Jesusni quëahuë:
—Achajë'ën. Herodesbi më'ëni huani senjojaza caguëna, besa gatini
saijë'ën, quëahuë.
32 Quëajënna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Mësacua yua ja'an ro ca huatina go'ini quëajaijë'ën: “Yë'ëbi
yure umuguse, miato, ja'an umuguseñabi huati hua'ire etoni saoguë, bain
hua'nare huachoguë ba'ija'guë'ë yë'ë. Ja'nrëbi que miato yë'ë yo'ore yo'oni
tëjija'guë'ë yë'ë” ja'an cocare baguëni quëajaijë'ën.
33 Ja'nca quëajaijë'ën caguë, ja'an samute umuguseña yë'ë yo'ore yo'oguë,
Jerusalenna ti'anja'guë'ë yë'ë. Ja'nca ti'anni, Riusu bain raosi'cua yua
Jerusalén huë'e jobo se'gare ba'ijën, huani senjosi'cua ba'ijënna, yë'ë'ga ja'an
huë'e jobona sani, güina'ru junni tonja'guë'ë yë'ë.
34 Ja'an ba'ija'yete ro'taguë, Jerusalén huë'e jobo bain gu'aye yo'oyete
ro'taguë, ai oireba oiyë yë'ë. Riusubi baguë bainre re'huani baguë
coca quëani achocuare re'huani raoguëna, Jerusalén bainbi ro cue'yoni,
bacuani huani senjoñu cajën, bacua gatabëanre inni, bacuani huani senjojën
ba'icua'ë. Ja'nca yo'ojënna, bacuani ai zoe choini jëhuahuë yë'ë. Cura
hua'gobi bago zin hua'nare choini, bago ganhua cabëan yijacuana jëoni
güëoye'ru, yë'ë'ga ja'an bainni güina'ru cuirani baza caguë choiguëna, bacuabi
ro cue'yoni yë'ëre gu'a güejën senjohuë.
35 Ja'nca senjojënna, bacuani ai bëinguë cani jo'cayë yë'ë. “Mësacua jubë
si'acuare jo'cani senjoguëna, yë'ë bain ba'iye gare porema'ija'cua'ë. Yë'ë
cuencuesi umuguse ti'añe tëca mësacua gare se'e yë'ëni ëñama'ija'cua'ë. Ja'an
umuguse ti'anguëna, mësacuabi yë'ëre se'e ëñajën, yë'ë ta'yejeiye ba'iyete te'e

ruiñe masijën, yë'ëre caja'cua'ë: Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi ti'an raiguëna, baguëni bojoreba bojojën cani achoja'ma, yë'ëre cajën ëñaja'cua'ë" caguë quëabi Jesús.

14

Jesús sana a un enfermo de hidropesía

1 Quëani ja'nrëbi, yequë umuguse yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, fariseo ëja bainguëbi baguëni aon choiguëna, baguë huë'ena sani ëñato, fariseo bain hua'nabi baguë yo'oja'yete ro yahue ëñañu cajën baë'ë.

2 Yequë'ga baji'i. Rauna ju'inguë, ëntë sara ai ri'risi'quë baji'i.

3 Ja'nca ba'iguëna, Jesusbi ja'an fariseo bain, ira coca cani jo'case'ere te'e ruiñe masicua, ja'an si'acuani senni achabi:

—Mësacua ¿queaca ro'taye'ne? ¿Mai ira coca cani jo'case'e'ru yo'otoca, yo'o yo'oma'i umugusebi bainre huachoye poreye mai? senni achabi Jesús.

4 Senni achaguëna, ba hua'na yua ro sehuoye beoye achahuë. Ja'nca sehuomajënna, Jesús yua ju'in hua'guëna bonëni, baguëte huachoni saobi.

5 Saoni ja'nrëbi, fariseo bainni cabi:

—¡Mësacuabi yë'ë yure yo'ose'ere bëinjën ëñajën, ro gu'aye ro'tayë! Mësacua jo'ya hua'na, burro, toro, ja'an hua'na ba'iyete ro'tani, yë'ë re'oye yo'ose'ere masiye ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua jo'ya hua'guëbi yo'o yo'oma'i umugusebi gojena gurujani to'intoca, mësacua yua ja'ansirën baguëte conjën rutayë, cabi Jesús.

6 Caguëna, ba hua'nabi achani, ro sehuoye poremajën, baguëni ro ëñajën nëcahuë.

Los invitados a la fiesta de bodas

7 Ja'nrëbi ja'an bain hua'nabi ti'anni, aon ainruna bëa bi'rajën, ëja bain ñu'i seihuëan se'gare ëñani bëahuë. Ja'nca ëñani bëajënna, Jesusbi bacuani yihuoguë quëabi:

8 —Mësacua yua huejaja'cua aon ainruna choisi'cua banica, quë'rë jëja bain ñu'i seihuëanre cu'ema'ijë'ën. Ja'anruna bëatoca, yequërë më'ë'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguëbi ti'anguëna,

9 huejaja'guëbi më'ëna ti'anni, më'ëni coca cama'iguë: "Ën ñu'i seihuë, ën ëjaguë ñu'i seihuë'ë" caguë ënsetoca, më'ë yua ro huaji yaye ba'iguëbi quë'rë yo'je ñu'i seihuëna bëaye bayë më'ë.

10 Ja'anre ro'tajë'ën. Huejaja'cua aon aiñe choisi'quë ba'itoca, quë'rë ta'yejeiye beo hua'na ñu'i seihuëna bëajë'ën. Ja'nca bëasi'quëreta'an, yequërë huejaja'guëbi rani, më'ëni cama'iguë: "Raijë'ën, ja'yë. Quë'rë ta'yejeiye ëja bainguë ñu'i seihuëna bëajë'ën." Ja'anre catoca, yequëcua baruna choisi'cuabi më'ëni ai re'oye ëñañë.

11 Më'ëbi yua quë'rë ta'yejeiye ëja bainguë runza caguë yo'otoca, ta'yejeiye beo hua'guëre re'huasi'quë ba'ija'guë'ë më'ë. Më'ëbi yua ta'yejeiye beo hua'guë runza caguë yo'otoca, ai ta'yejeiye ëjaguëre re'huasi'quë ba'ija'guë'ë më'ë, cabi Jesús.

12 Cani ja'nrëbi, ja'an aon choisi'quëna bonëni cabi:

—Më'ëbi aon re'huani bainre choi bi'raguë, më'ë bain hua'na, më'ë gaje hua'na, yequëcua bonse ëjacua, ja'ancuare choima'ijë'ën. Choiguëna, bacua'ga aon re'huani, më'ëre'ga güina'ru aon choija'cua'ë. Ja'nca më'ëre choijën, më'ë aon re'huani choise'ere güina'ru go'yaja'cua'ë.

13 Ja'nca sëani, më'ëbi aon re'huani bainre choi bi'raguë, bonse beocua, güëon garasi'cua, ca'jacua, ñaco ëñama'icua, ja'ancuare aon choijë'ën.

14 Ja'nca choitoca, Riusubi më'ëna ta'yejeiye ai insireba insija'guë'bi.
Bacuabi më'ëni sa'ñejën choiye porema'icua sëani, Riusu bainreba go'ya rai
umuguse ti'anguëna, më'ëbi bacua naconi Riusu ba'i jobona sani ba'iguëna,
Riusubi baguë ba'iyete më'ëna ta'yejeiye ai insireba insija'guë'bi, cabi Jesús.

La parábola de la gran cena

15 Caguëna, yequëbi mesa ca'ncore ñu'iguëbi Jesusni cabi: Riusu bainreba
baguë naconi te'e zi'inni aon ainjën ba'icua, ja'ancuabi ai bojoreba bojojën
ba'ija'cua'ë, cabi.

16 Caguëna, Jesusbi baguëni cabi:

—Yë'ëbi ye'yo cocare caguëna, achajë'ën. Yequë ëja bainguë baquëña. Ai
re'o aonre re'huani, ai jai jubë bainni choquëña.

17 Choni ja'nrëbi, aonre re'huani tëjini, baguëre yo'o con hua'guëni
guanseguëña: "Yë'ë bain choisi'cuana sani quëajaijë'ën. Yua'ë. Mësacua
raijë'ën. Aonre re'huani tëjihuë quëajaijë'ën" caguë guanseni saoguëña.

18 Saoguëna, yo'o con hua'guëbi sani quëaguëna, si'a hua'na te'ena, te'ena,
"Aon ainguë saiye porema'iñë yë'ë. Yequë umuguse conja'guë'ë yë'ë" ca
bi'rareña. Yequëbi "Mame zio yijare yure cohuë yë'ë. Ja'an yijana sani ëñañe
bayë. Aon aiñe conguë saiye porema'iñë yë'ë" caguëña.

19 Yequë'ga "Toro hua'na si'a saracuare yure cohuë yë'ë. Bacua rërëye
poreyete masiye bayë yë'ë. Ja'an yo'oja'guë sëani, conguë saiye porema'iñë
yë'ë" sehuoguëña.

20 Yequë'ga "Yureta'an romi hua'goni huejani bayë yë'ë. Më'ë ëjaguëre aon
aiñe coñe porema'iñë" sehuoguëña.

21 Ja'nca sehuojënna, yo'o con hua'guëbi go'ini, baguë ëjaguëni quëaguëña.
Quëaguëna, ëjaguëbi ai bëinreba bëinguë, baguëre yo'o con hua'guëni caguëña:
"Ja'nca raiye güesi'cua sëani, si'a huë'e jobona sani, bonse beo hua'na, güëon
garasi hua'na, ca'ja hua'na, ñaco ëñama'i hua'na, ja'an hua'nani choijani
rajë'ën" guanseguë caguëña.

22 Caguëna, yo'o con hua'guëbi choijani rani, baguë ëjaguëni quëaguëña:
"Bainre choni rahuë, ëjaguë. Bacuare rani bëa güeseguëna, yequëcua raitoca,
bëani aon aiñe ti'anji" quëaguëña.

23 Quëaguëna, ëjaguëbi caguëña: "Ja'nca ba'itoca, huë'e jobo ca'ncoña
ma'añaja'an saiguë, si'a hua'na so'o ba'icuani choijani rajë'ën. Yë'ë aon ain
huë'e bu'iye tëca ja'an bainni bëa güesejë'ën.

24 Yë'ë bain ru'ru choisi'cuabi cue'yoni saisi'cua sëani, yë'ë aonre conni aiñe
gare porema'ija'cua'ë" bëinguë caguëña, cabi Jesús.

Lo que cuesta seguir a Cristo

25 Yureca quë'rë jai jubëan bainbi Jesusni conñu cajën, baguëni
be'tejaijënna, Jesusbi bacuana bonëni quëabi:

26 —Mësacua yua yë'ëre yo'o concua ba'iye yënica, mësacua yo'ojën ba'iye
si'aye gare jo'cajë'ën. Pë'caguë, pë'cago, rënjo hua'go, zin hua'na, ma'yë
hua'na, yo'je hua'na, mësacua bain si'acuare ta'yejeiye ëñamajën, yë'ëre con
raijë'ën. Mësacua yëse'e'ga gare se'e yo'oye ro'tamajën, yë'ë yëye se'gare
yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oma'itoca, yë'ëre yo'o con hua'na ba'iye gare
porema'iñë mësacua.

27 Yë'ë ai yo'oguë ba'iye'ru güina'ru ai yo'oye yëmanica, yë'ëni con
raima'ijë'ën.

28 Jai huë'ere yo'oja'guëni ro'tani ye'yejë'ën. Jai huë'ere yo'oza caguëbi ru'ru
¿Guebi ro'ija'guë'ne yë'ë? caguë, ja'an ro'ija'yete si'aye cuencueni masini,
ja'nrëbi huë'ere yo'o bi'raguëña.
29 Ja'an ro'ija'yete cuencuemani'ga huë'ere ro ro'taguë yo'o bi'rani, ja'nrëbi
se'nquehuë se'gare yo'oni, curi carajeiguëna, baguë bainbi ti'anni, ja'an huë'e
tëjima'ise'ere ëñani, baguëre ai jayajën caja'cuayeña:
30 "Ja'anguëbi jai huë'ere yo'oza casi'quëta'an, yo'oni tëjiye ti'anmaji'i"
jayajën caja'cuayeña.
31 Bain ta'yejeiye ëjaguë guerra huaja'yete ro'taguëna, mësacua achani
ye'yejë'ën. Yequë ëjaguëbi je'o baguë, veinte mil soldado hua'na naconi ti'an
rai bi'raguëna, baguë jëja bayete cuencueni ro'taguëña baguë. Baguë soldado
hua'na naconi, diez mil ba'icua naconi quë'rë ta'yejeiye guerra huani, je'o
baguëni saoni senjoñe porema'itoca,
32 je'o baguëbi yuta so'o ba'iguëna, baguëni coca saoguë, Huaye beoye
ba'ina'a. ¿Guere më'ëna insiye'ne yë'ë? senni achaguë saoja'guëguëña baguë.
33 Mësacua yua ja'anre ro'tajën, mësacua yo'o conja'ñete re'oye ro'tajë'ën.
Yë'ëni yo'o coñe yëtoca, ru'ru mësacua baye si'ayete gare jo'cani, yë'ë yëyete
yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oye yëma'itoca, yë'ëni yo'o coñe gare porema'iñë.

Cuando la sal deja de estar salada

34 Mësacua yua yë'ë bain ba'iye yënica, mësacua onhua ba'iye'ru ëñani
ye'yejë'ën. Re'o onhua ba'iguëna, ai re'o huanoji maire. Re'o huanoñe
carajeitoca, re'o onhua ba'iye gare se'e re'huaye porema'iñë mai.
35 Gu'a onhua ba'itoca, yija tanse'ena pë'npëni, ja'anruna tanni, re'oye iroye
porema'iñë. Abono pëbë naconi ja'metoca, gu'aji. Ja'an gu'a onhuare senjoñe
se'ga ba'iji. Mësacua yua ganjo banica, achani ye'yejë'ën, cabi Jesús.

15

La parábola del pastor que encuentra su oveja

1 Caguëna, ja'nrëbi impuesto curi cocua, gu'a bain, ja'an si'acuabi Jesusna
ti'anni, Baguë coca caguëna achani masiñu cajënna,
2 fariseo bain, ira coca cani jo'case'ere masicuabi Jesusre ai bëinjën cahuë:
—Gu'a bainbi raijënna, baguë yua ro bacuani bojoguë, bacua naconi te'e
aon ain'te, bëinjën cahuë.
3 Ja'nca cajënna, Jesusbi ye'yo cocare bacuani quëabi:
4 —Mësacua yua oveja jo'ya hua'na cuiraguë yo'ose'ere achani ye'yejë'ën.
Cien oveja hua'nare baguëna, te'eguëbi quëñëni sani huesëtoca, ¿guere
yo'oja'guë'ne baguë? Mësacua yua masiyë. Baguë jubë ba'icua, noventa y
nueve ba'icuare bacua aon ain yijana jo'cani, huesësi'quëni oiguë, baguëni
cu'ejaquëña.
5 Cu'ejani, tinjani ëñani, ai ëama'iñereba bojoguëña. Ja'nca bojoguëbi baguë
oveja hua'guëre zeanni, baguë tanta cubëna tëoni, hue'oni,
6 baguë huë'ena ti'anni, baguë gaje bainre choini quëaguëña: "Yë'ë naconi
te'e bojojën ba'ijë'ën. Yë'ë oveja hua'guëbi sani huesësi'quëreta'an ba'iguëna,
baguëre tinjani rahuë yë'ë" caguëña.
7 Ja'nca bojoguë caguëna, Riusu guënamë re'oto ba'icuabi gu'a jucha
yo'osi'quë mame recoyo re'huase'ere ëñani, güina'ru ai bojojën ba'iyë. Te'e
gu'aye yo'osi'quë se'gabi mame recoyo re'huaguëna, bacuabi ja'an hua'guëre
ëñani, noventa y nueve re'o bainni bojoye'ru baguëni quë'rë ta'yejeiye ai
bojoreba bojojën ba'iyë. Ja'an re'o bain cacuabi "Gu'a jucha yo'oma'isi'quë'ë
yë'ë. ¿Queaca yo'oguë, mame recoyo re'huaye'ne yë'ë?" ja'an cacua ba'ijënna,
bacuare ta'yejeiye bojoma'iñë Riusu guënamë re'oto ba'icua.

La parábola de la mujer que encuentra su moneda

8 Romi hua'go curi so'corë huesosi'core'ga achani ye'yejë'ën. Ba hua'gobi
si'a sara so'corëanre bani, te'e so'corëte huesogoña. ¿Ja'nca huesoni, guere
yo'ogo'ne? Mësacua yua masiyë. Majahuëte zëonni, bago huë'ere yuago, ba
so'corë tinjañe tëca si'a ca'ncoña ëñago cu'ego yuagoña.
9 Ja'nca yuani tinjani, ai bojo hua'gobi si'a bago gaje bainre choini
quëagoña: "Yë'ë naconi te'e bojojën ba'ijë'ën. Yë'ë curi so'corë
huesësi'quëreta'an ba'iguëna, tinjani bayë yë'ë" cago bojogoña.
10 Ja'nca bojogo cagona, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'na'ga gu'a jucha
yo'osi'quë mame recoyo re'huase'ere ëñani, güina'ru ai bojojën ba'iyë. Te'e
gu'aye yo'osi'quë se'gabi mame recoyo re'huaguëna, bacuabi ai ta'yejeiye
bojoreba bojojën ba'iyë, caguë quëabi Jesús.

La parábola del padre que perdona a su hijo

11 Ja'an ye'yo cocare cani, ën cocare'ga ye'yoguë cabi Jesús:
—Yequë bainguëbi samu mamacuare baguëña.
12 Ja'nca baguëna, ba yo'jeguëbi caguëña: "Taita, yë'ëre insija'yete si'aye
cuencueni te'e jëana yë'ëna insijë'ën" caguëña. Caguëna, pë'caguëbi si'aye
cuencueni, baguë samu mamacua si'acuana huo'hueni insiguëña.
13 Insiguëna, yequë umuguseña ba'iguëna, ba yo'jeguëbi baguë baye si'ayete
re'huani, ja'nrëbi so'o yijana saquëña. Sani ba'iguëbi baguë curi carajeiye tëca
ro a'ta gu'aye yo'oguë baquëña.
14 Ja'nca curi si'aguëna, ja'an yija aon carajei bi'raguëna, ba hua'guë yua aon
gu'ana ju'in bi'raguëña.
15 Ju'in bi'raguëbi ja'an yija ëjaguëna sani, baguëni yo'o yo'oye senquëña.
Senguëna, baguë cuchi hua'nare cuiraye saoguëña.
16 Saoguëna, cuiraguë ba'iguëbi cuchi aon, aon hui'ya ga'ni, ja'anre
ainja'ma caguëreta'an, ja'anru bainbi baguëna gare insimateña.
17 Insimatena, ba hua'guë ja'ansi'quë ro'taguëña: "Ai yo'oyë yë'ë hua'guë.
Yë'ë taita yo'o con hua'nabi ai aonre anni jëhuajënna, yë'ë hua'guë ro aon
gu'ana ju'iñë.
18 Ja'nca ju'inguë, yë'ë taitana go'ini, baguëni caja'guë'ë yë'ë: Taita, Riusure,
më'ëre ai gu'aye yo'ohuë yë'ë.
19 Më'ë zin beoguë'ru huë'ena ti'anhuë yë'ë. Ro më'ë yo'o con hua'guëre
re'huani yë'ëni bajë'ën, taitani caja'guë'ë yë'ë" ro'taguë ñuquëña.
20 Ja'nca ro'tani, baguë yua huëni, pë'caguë huë'ena go'i bi'raguëña.

Go'i bi'rani, yuta so'orë raiguëna, pë'caguëbi baguëni ëñaguëña. Ëñani,
baguëni recoyo ai oire baguë, yua baguëna huë'huëni tëhuojaquëña. Tëhuojani,
baguëre su'ncareba su'ncani muchaguë bojoguëña.
21 Ja'nca bojoguëna, mamaquëbi caguëña: "Taita, Riusure, më'ëre, ai gu'aye
yo'ohuë yë'ë. Më'ë zin beoguë'ru huë'ena ti'anhuë yë'ë" caguëña.
22 Caguëna, pë'caguëbi baguëre yo'o con hua'nare choini, bacuani
guanseguë caguëña: "Besa, re'o canre inni, baguëni sa'yejë'ën. Sutijei
ga'huare inni, baguë mëoñona jëojë'ën. Guëon ju'i corore inni, baguëni
sa'yejë'ën.
23 Ja'nrëbi ja'an toro bonsëguë jujusi'quëre zeanni huaijë'ën. Ai re'o aonre
re'huani te'e ainjën bojoñuni.
24 Yë'ë mamaquë junni senjose'e'ru ba'iguëbi go'ya raji'i. Sani huesësi'quëbi
maina ti'an raji'i" caguë bojoguëña. Ja'nrëbi si'a hua'nabi aonre re'huani,
sa'ñeña bojo bi'rareña.

25 Ja'nca bojojënna, yequë mamaquë ma'yë ba'iguëbi ziona saisi'quëbi
huë'ena goquëña. Go'ini, huë'ena ti'anni achato, bain hua'nabi música
huaijën, pairajën bojoreña.
26 Ja'nca yo'ojënna, ba hua'guë yua yo'o con hua'guëre choini, "¿Guere
bojoye'ne raijeiye?" senni achaguëña.
27 Senni achaguëna, "Më'ë yo'jeguëbi ti'anguëna, ëjaguëbi toro bonsëguëre
huani ainguë bojo güeseguëña, huajëguë ti'anse'ere bojoguë sëani" se-
huoguëña.
28 Sehuoguëna, ba ma'yëbi bëinreba bënquëña. Huë'e cacaye güeguëña.
Güeguëna, pë'caguëbi etani, baguëni "Cacani bojoguë rani te'e conjë'ën" caguë,
baguëni senreba senquëña.
29 Senguëna, sehuoguëña baguë: "Bañë. Ai zoe ba'irën më'ë naconi ai jëja
yo'o yo'oguë ba'iguë, më'ë yo'ore guanseguëna, gare go'iye sehuoma'iguë
baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguë, yë'ë gaje hua'na naconi ñë'cani te'e bojoza
caguëreta'an, ro chivo bonsëguë se'gare yë'ëna gue insiye beoye baë'ë më'ë.
30 Ja'an hua'guë'ga, më'ë mamaquë caguë, më'ë baye beoru ro coni sani,
ro a'ta yo'oni, gu'a romi hua'nana ro insini senjosi'quë'bi. Ja'nca yo'oni se'e
raquëna, më'ë yua ja'an toro bonsëguë jujusi'quëre ro huaicaë'ë baguëre"
bëinguë caguëña.
31 Caguëna, pë'caguëbi sehuoguëña: "Mami, yë'ë naconi si'arën ba'iyë më'ë.
Yë'ë bayere'ga më'ë'ga te'e bayë.
32 Ja'nca masiguëta'an, yureña re'o aonre re'huani sa'ñeña te'e bojoñu cajën,
tin yo'oye porema'iñë mai. Më'ë yo'jeguë junni senjose'e'ru ba'iguëbi go'ya
raji'i. Huesësi'quë ba'iguëbi yua huajë hua'guë maina ti'an raji'i" caguë
sehuoguëña. Ja'an ye'yo cocare fariseo bainni quëabi Jesús.

16

La parábola del mayordomo que abusó de la confianza

1 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre yo'o con hua'nani ye'yo cocare yihuoguë cabi:
—Yequë ëjaguë ta'yejeiye bonse ëjaguë baquëña. Ja'nca ba'iguëbi yequëre
baguë bonse re'huaguëte cuencueni baguëña. Baguëna, baguë bainbi
baguëna ti'an rani quëareña: "Më'ë bonse re'huaguëbi më'ë curi carajeiye tëca
ro insini senjoji" quëareña.
2 Quëarena, ba hua'guëre choini, baguëni bëinguë senni achaguëña: "Më'ë
¿guere yo'oguë, yë'ë bonsere te'e ruiñe re'huama'iguë'ne? Yureca yë'ë bonse
re'huase'e, më'ë yo'ose'e beoru cuencueni toyani, yë'ëna rani ëñojë'ën. Yë'ë
bonsere quë'rë se'e re'huaye porema'iñë më'ë. Më'ëre gare etoza caguë
yo'oyë yë'ë" caguëña.
3 Ja'nca caguëna, ba hua'guëbi ja'ansi'quë ro'taguëña: "Yë'ë ëjaguëbi yë'ëre
gare etotoca, ¿yë'ë guere yo'oye'ne? Yijana no'añe, ja'an yo'o yo'oye jëja beoyë
yë'ë. Yequëcuani curi señe huaji yaye'ë yë'ëre.
4 Yua yë'ë yo'oja'yete ro'tahuë. Yë'ë ëjaguëni ro'ija'cuare yë'ë gaje hua'nare
re'huaza cayë yë'ë. Ja'nca re'huani, ëjaguëbi yë'ëre etoguëna, yë'ë yua bacua
huë'ena ti'anguëna, yë'ëre bëa güeseja'cua'ë" ro'taguëña baguë.
5 Ja'nca ro'tani, ja'nrëbi baguë ëjaguëni ro'ija'cuare te'enate, te'enate choi
bi'raguëña. Choni, ru'ru ba'iguëbi ti'anguëna, "¿Yë'ë ëjaguëni quejeiye ro'iye
baguë'ne më'ë?" senni achaguëña.
6 Senni achaguëna, sehuoguëña: "Olivo hui'yabe cien ro'rohuëanre ro'iye
bayë yë'ë" sehuoguëña. Sehuoguëna, "Më'ë ro'iye cuencuesi ja'ohuare inni,
besa cincuenta ro'rohuëan ro'iye toyajë'ën" caguëña.

7 Cani tonni, ja'nrëbi yequëbi ti'anguëna, “Yë'ë ëjaguëni ¿quejeiye ro'iye
baguë'ne më'ë?” senni achaguëña. Senni achaguëna, “Trigo aon cien
ro'rohuëan ro'iye bayë yë'ë” sehuoguëña. Sehuoguëna, “Më'ë ro'iye cuen-
cuesi ja'ohuare inni, ochenta ro'rohuëan ro'iye toyajë'ën” caguëña. Bacua
ro'ija'yete gachoguëña.
8 Gachoguëna, ja'nrëbi baguë ëjaguëbi ja'an cuencuesi ja'orëanre ëñani
ro'tani, ja'ansi'què caguëña: “Ai masiye coquebi yë'ëre” caguëña. Aito. Ën
yijare ba'iye ye'yesi'cuabi yua Riusu bainreba ba'iye'ru què'rë ta'yejeiye
masiye ro'tani yo'ocua'ë.
9 Ja'nca masiye yo'ocua ba'ijënna, bacua ba'iyete ro'tajën, mësacua'ga ën yija
bonsere bajën, ën yija gaje bainre re'huañu cajën, ja'an bonsere bacuana
huo'huejën ro insijën ba'ijë'ën. Ja'nca ro insijën ba'icuabi ën yija bonse
carajeiyete ëñani, Riusu guënamë re'totona ti'anni ëñato, ai bain gajecuabi
mësacuani bojojën ba'ija'cua'ë.
10 Mësacua'ga rëño bonse ma'carëan se'ga bajën te'e ruiñe yo'ojën banica, ai
bonsere bani'ga, güina'ru te'e ruiñe yo'oja'cua'ë. Rëño bonse ma'carëan bajën,
coquejën yo'ojën banica, ai bonse bani'ga güina'ru coquejën yo'oja'cua'ë.
11 Mësacua'ga ën yija bonsere bajën, te'e ruiñe yo'oma'itoca, Riusubi baguë
guënamë baye ¿queaca mësacuana jo'caja'guëguë'ne?
12 Yequëcua bonsere re'huacaijën, te'e ruiñe yo'oma'itoca, Riusubi baguë
guënamë bayete mësacuana gare jo'caye beoye ba'ija'guë'bi.
13 Yo'o con hua'guëbi samu ëjacuani bani, bacuani te'e coñe gare porema'iji.
Ja'nca contoca, yequëni je'o baguë, yequëni ai yëreba yëji. Yequëni te'e ruiñe
yo'o conguë, yequëni yo'o coñe güeji. Güina'ru, Riusuni yëreba yëjën coñe
yënica, mësacua bonsere te'e yëye gare porema'iñë, cabi Jesús.
14 Caguëna, fariseo bainbi Jesús quëase'e si'aye achani, bonsere baye ai
yëcua sëani, baguëni ai jayajën cahuë.
15 Jayajën cajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua yua ëmëje'en ca'nco se'gare re'o bain ba'iye ro coquejën ëñojënna,
bain hua'nabi mësacuare re'oye ëñajën bojoyë. Riusu'ga mësacuare re'oye
ëñama'iji. Mësacua gu'a recoyore ëñani, mësacua gu'aye yo'ojën ba'iyete masiji.
Bain hua'nabi yequëcua ta'yejeiye ba'iye'ru ba'iyete re'oye ëñani bojojënna,
Riusu'ga tin ro'taguë, ja'an bojoma'iji. Gu'aye se'ga ba'iji caji Riusu.

La ley y el reino de Dios

16 Ru'ru, Moisesbi Riusu ira coca cani jo'case'ere bainna toyani jo'caguëna,
ja'nrëbi jë'te, Riusu ira bain raosi'cuabi coca toyani jo'cajënna, bain hua'nabi
si'aye achani ye'yesi'cua baë'ë. Juan Bautizaguë ba'irën tëca achani
ye'yesi'cua ba'ijënna, ja'nrëbi Riusubi baguë bojo güese coca, mame recoyo
re'huani baguëna zi'inni bojojën ba'i coca ja'an cocare cani acho bi'raguëna,
si'a bainbi Riusuna ti'anni recoyo zi'inni ba'iñu cajën, baguë cocare si'a
recoyo achani yo'o bi'rahuë.
17 Ja'nca ba'icuata'an, Riusu ira coca cani jo'case'ere gare carajei güeseye
beoye jo'cabi Riusu. Guënamë re'oto, yija re'oto, ja'anbi ru'ru carajeija'guë'bi.

Jesús enseña sobre el divorcio

18 Bainguëbi baguë rënjo hua'gore jo'cani senjoni, ja'nrëbi yeconi huejani
batoca, ro gu'aye yo'oye se'ga rëinji baguëre. Romigo jo'cani senjosi'coni
huejani batoca, güina'ru ro gu'aye yo'oye se'ga rëinji.

El rico y Lázaro

19 Mësacua yua ën cocare achani, Riusu yo'oguë ba'ija'yete masijë'ën. Yequë
bonse ëjaguë baquëña. Si'a umuguseña ai re'o caña me'najei cañare sa'yeguë,
ai re'o aon se'gare caraye beoye ainguë bojoguë baquëña.
20 Yequë'ga Lázaro hue'eguëbi bonse beo hua'guë si'a ga'nihuë ca'mi
bu'isi'quë ba'iguë, yequëcuabi cuanni rajënna, bonse ëjaguë caca sa'ro
ca'ncona bëani ëjoguë baquëña.
21 Ëja bainguë aon zi'nga mesabi to'inguëna, porenica ja'anre coni anza
caguë ro'taguë ñu'iguëna, yai hua'na'ga rani, baguë ca'mire ne'nejën bateña.
22 Ja'nca ba'iguëbi ai yo'oguë, yequë umuguse junni huesëguëna, Riusu
guënamë re'oto yo'o con hua'nabi gaje meni, baguëte cuanni, Riusu
guënamë re'otona mëani, Riusu aon choisiruna bëa güesereña, Taita Abraham
ca'ncona. Ja'nrëbi bonse ëjaguë'ga junni huesëguëna, baguë bainbi baguëte
tanreña.
23 Tanrena, ba hua'guë yua ja'an gu'aruna ti'anni, ai ja'sireba uguë
baguëña. Ja'nca ba'iguëbi mëiñe ëñato, Taita Abraham baquëña. Lázaro'ga
baguë ca'ncore ñuquëña.
24 Ja'nca ñu'ijën ba'ijënna, bonse ëjaguëbi güiguë caguëña: "Taita Abraham,
yë'ë hua'guëre oire bajë'ën. Ën toare ai ja'sireba uguëna, Lázarote yë'ëna
raojë'ën. Baguë mëoñobi yua ocona tanni, yë'ë zemeñona ti'ntini sësaye se'ga
yo'oja'guë" güiguë caguëña.
25 Caguëna, Abrahambi sehuoguëña: "Më'ë yija ba'iguë ba'ise'ere ro'tajë'ën,
mami. Më'ëbi ai re'oye ba'isi'quëbi me'najeiñe se'ga ba'iguëna, Lázarobi ai
yo'oguë ba'isi hua'guëbi baji'i. Yureca, Riusubi baguëni oire bani conni bojo
güeseguëna, më'ëreca uye se'ga ba'iji.
26 Mai sa'ñeña ëñañe ai rëi yorobë ba'iguëna, më'ë ba'iruna saiye beoji
ënjo'onbi. Güina'ru, më'ë ba'irubi etani ënjo'ona raiye gare porema'iñë"
sehuoguëña Abraham.
27 Sehuoguëna, bonse ëjaguë ba'isi'quëbi caguëña: "Ja'nca porema'itoca,
ën cocare më'ëni senreba señë yë'ë. Lázarote cuencueni, yë'ë bain huë'ena
saojë'ën.
28 Yë'ë yo'je hua'na te'e ëntë sara hua'na ba'ijënna, bacuana sani, bacua
gu'a juchare jo'cani senjojë'ën caguë quëaja'guë. Yë'ë ai yo'oguë ba'i re'otona
raima'ija'bë caguë, bacuani coca yihuoguëte saojë'ën, taita" caguë senquëña.
29 Senguëna, Abraham sehuoguëña: "Saoye porema'iñë. Më'ë bainbi Riusu
coca, Moisés toyani jo'case'e, Riusu ira raosi'cua toyani jo'case'e, ja'an cocare
bacua sëani, ja'an cocare ëñajën ye'yeja'bë. Ye'yetoca, bacua gu'a juchare
jo'cani senjoma'iñe yequërë" caguë sehuoguëña Abraham.
30 Sehuoguëna, baguë caguëña: "Bañë. Ira coca case'ere achama'iñë, taita.
Ju'insi'quëbi etani sani, bacuani quëatoca, bacuabi achani mame recoyo
re'huaja'cua'ë" caguëña.
31 Caguëna, Abraham sehuoguëña: "Bañë. Moisés coca toyani jo'case'e,
Riusu ira raosi'cua toyani jo'case'e, ja'anre ro achajën, te'e ruiñe yo'oye
güetoca, ju'insi'quë etani sani quëaye'ga güina'ru ro achajën te'e ruiñe yo'oye
güeja'cua'ë bacua" sehuoguë, baguëni coca cani tonguëña Abraham, quëabi
Jesús.

17

El peligro de caer en pecado

1 Ja'nca cani, ja'nrëbi baguëre yo'o con hua'nani yihuoguë cabi:

—Bain hua'nabi yequëcuani gu'a jucha yo'o güesejën, gare carajeiye beoye
gu'aye yo'ojën ba'icua'ë. Ja'nca ba'icuabi bënni senjoja'ñe se'ga ba'iji bacuare.
2 Ëncua zin hua'nani iracuabi te'eguë se'gani gu'aye yo'oye ye'yoto,
bacuare quë'rë ta'yejeiye bënni senjose'e ba'ija'guë'bi. Jai to'obëbi bacua
ñaje tëcana gueonni, jai ziayana senjoni rëoto'ga, bacuare bënni senjoñe
ti'anma'ija'guë'bi.
3 Ja'nca sëani, mësacua'ga ëñare bajën, gare gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën.
Yureca më'ë yo'je hua'guëbi më'ëni gu'aye yo'otoca, baguëni bojora'rë bëin
coca yihuoguë cajë'ën. Ja'nca caguëna, baguëbi mame recoyo re'huani, baguë
gu'a jucha yo'ose'ere jo'cani, më'ë huanë yeni ro'tama'iñete sentoca, baguë
gu'a juchare huanë yeni baguëni te'e bojoguë ba'ijë'ën.
4 Ja'ansi umuguse te'e ëntë sara samu ba'iye më'ëni gu'aye yo'oni, ja'nrëbi
më'ëni senni achaguë, Gu'aye yo'ohuë yë'ë. Se'e ro'tama'ijë'ën quëani
sentoca, baguë gu'a jucha yo'ose'ere caraye beoye huanë yeyete sehuoni
re'huani, baguëni bojoguë ba'ijë'ën, yihuoguë cabi Jesús.

El poder de la fe

5 Caguëna, ja'nrëbi baguëre ta'yejeiye yo'o concuabi baguëna ti'an rani,
baguëni senni achahuë:
—Yëquënani quë'rë ta'yejeiye recoyo ro'taye conjë'ën, sen'ë.
6 Senjënna, sehuobi:
—Recoyo ta'yejeiye ro'taye yëtoca, mostazara'carëte ro'tani masijë'ën. Ai
zinra'carëte sëani, ta'yejeiye irani, jai sunquiñë ruinji. Mësacua'ga güina'ru
ta'yejeiye recoyo ro'tajën ba'itoca, ai ta'yejeiye yo'oye porëyë mësacua. Ën
sunquiñë sicómoroñëna coca cani guanseye poreyë: "Ja'ansi sunquiñë si'a
seihuë tëtëni, huëni, jai ziayana sani tonni ruijë'ën" ja'an cocare cani guanse-
toca, bañë se'gabi achani ja'anse'e yo'oji.

El deber del que sirve

7 Mësacua yua yo'o con hua'na yo'oye bayete ro'tani masijë'ën. Ëja bain-
guëre yo'o con hua'guëbi baguë yo'ore yo'oguë, zio yijare re'huani, oveja
jo'yare cuirani, ja'an yo'ore yo'oni na'ijani, ja'nrëbi huë'ena go'ini ba'iguëna,
ba ëjaguë ¿gue coca baguëre caguë'ne? "¿Besa rani, më'ë aonre ainjë'ën" caguë?
8 Banji. "Besa, yë'ë aonre re'huani, yë'ëre aonjë'ën. Yë'ë aonre ainguë, yë'ë
gonore uncuguë ba'iguëna, më'ë yua yë'ë yëyete injani rani insijë'ën. Yë'ë aon
anni tëjiguëna, ja'nrëbi yo'je, më'ëbi aiñe poreyë" ja'anre guanseguë caji ëja
bainguë.
9 Ëja bainguëbi guanseguëna, yo'o con hua'guëbi si'aye te'e ruiñe yo'oni
tëjiguëna, ëjaguëbi ¿guere caguë'ne? "Surupa. Ai re'oye yo'ohuë më'ë" gare
caye beoye ba'iji bain ëjaguë.
10 Ja'nca ba'iguëna, mësacua'ga Riusu yo'ore yo'o conjën, si'aye yo'oni tëjini,
ñaca cajën ba'ijë'ën: "Yëquëna hua'nare yua Riusu yo'o con hua'na se'ga
ba'ijën, gare ta'yejeiye beoye ba'icua'ë" cajën ba'ijë'ën, cabi Jesús.

Jesús sana a diez leprosos

11 Ja'nrëbi Jesusbi se'e sai bi'raguë, Samaria, Galilea, ja'an yijañabi saji'i.
12 Sani, yequë huë'e jo'borëna ti'anni ëñato, ira ca'mi rauna ju'incua si'a
saracuabi baguëna tëhuo raë'ë. Tëhuo rani, so'orëbi ëñajën,
13 baguëni si'a jëja güijën cahuë:
—Ëjaguë Jesús, yëquënani oireba oiguë conjë'ën güijën cahuë.
14 Ja'nca cajënna, Jesusbi sehuobi:

—Mësacua yua pairi hua'na quë'rona sani, pairini ëñojë'ën, caguë sehuobi Jesús.
Sehuoguëna, bacuabi sai bi'rajën, ma'aja'an saijën, ëñatoca, yua ja'si tënosi'cua baë'ë.
15 Tënosi'cua ba'ijënna, bacua jubë te'eguëbi Jesusna bonëni raiguë, Riusuni ta'yejeiyereba bojoguë güiguë quëaguë baji'i.
16 Ja'nca quëaguë ba'iguë, Jesús ba'iruna ti'anni, baguë guëon na'mi ca'ncona gugurini, meñe rëanni Jesusni bojoguë, Surupa caguë baji'i. Ja'an ba'iguëbi Samaria yija bainguë baji'i.
17 Ja'nca bojoguë caguëna, Jesús yua bain jubëni cabi:
—Ira ca'mi rauna ju'incua si'a saracua ba'icuani huachohuë yë'ë. ¿Yequëcua nuevecua guere yo'ojën surupa cajën raimate'ne?
18 Ën hua'guë se'ga, tin yija bainguë ba'iguëbi Riusuni surupa caguë, Riusuni bojoguë raji'i. Yequëcua'ga raimaë'ë cabi Jesús.
19 Cani, ja'nrëbi huachosi'quëni cabi:
—Yua huëni saijë'ën. Më'ëbi yë'ëni si'a recoyo ro'tasi'quë sëani, huajë raisi'quë'ë më'ë, cabi Jesús.

Cómo llegará el reino de Dios

20 Caguëna, fariseo bainbi baguëna ti'anni, baguëni senni achahuë:
—Riusu bainreba mame re'huani baja'ye ¿quejeito ti'anguë'ne? senni achahuë.
Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Ja'anrën ti'anguëna, bain hua'nabi ëñañe porema'ija'cua'ë.
21 Ja'anrën ti'anguëna, bain hua'nabi Riusu ba'iyete recoyo huanoñe ba'ija'cua'ë. Ja'nca sëani, yequëcuabi ro ro'tajën, "Ënjo'ona ti'anni ba'iji Riusu" cajën, o "Ja'anruna ti'anni ba'iji Riusu" cajën, ja'an cocare caja'cuabi ro huacha caja'cua'ë sehuobi Jesús.
22 Ja'nca sehuoni ja'nrëbi, baguëre yo'o concuani yihuoguë quëabi:
—Mësacua yua yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, yë'ë gaje rairënre ëñajën ëjojën, ja'an umuguse raija'yete ai cu'e ëaye ba'ija'cuareta'an, yë'ë ti'an raiye yuta caraguë ba'ija'guë'bi mësacuare.
23 Ja'nca ba'iguëna, yequëcuabi rani, mësacuani coquejën caja'cua'ë: "Riusu Raosi'quëbi ti'anbi. Ënjo'on ba'iji" catoca, o "Ja'anruna sani ëñañu" catoca, mësacua yua gare achamajën, bacua cayete yo'omajën ba'ijë'ën.
24 Yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi ti'an rai bi'raguë, te'e jëana gaje raiguëna, si'a bainbi ëñañe poreja'cua'ë. Mëjo jue'neni si'a guënamë re'oto miañete ro'tani, yë'ë ti'an raija'yete masijë'ën.
25 Ja'nca ti'an raija'guë'ga yureca ta'yejeiye ai yo'oguë ba'ija'guë'ë yë'ë. Yureña bainbi yë'ëre gu'a güejën senjojënna, ai yo'oguë ba'ija'guë'ë yë'ë.
26 Yureca, yë'ë ti'an rai umuguse yua Noé ba'isi umuguseña'ru güina'ru ba'ija'guë'bi.
27 Bain hua'nabi bacua aonre ainjën, bacua gonore uncujën, romi huejajën, ro bacua yëse'e yo'ojënna, ja'nrëbi Noé yoguna cacajën ba'i umuguse te'e jëana ti'anbi. Cacani ba'iguëna, ja'nrëbi ziaya co'je raguëna, ja'an bain hua'na si'a hua'nabi rucani carajaë'ë.
28 Yë'ë ti'an rai umuguse ba'ija'yete masiye yënica, Lot ba'isi umuguseñare'ga ro'tajë'ën. Ja'anrën bain'ga bacua aonre ainjën, bacua gonore uncujën, bonsere coni bajën, bonsere bendiejën, bacua zioñare tanjën, bacua huë'eñare yo'ojën, ro bacua yëse'e yo'ojën baë'ë.

29 Yo'ojën ba'ijënna, Lotbi Sodoma huë'e jobobi gare saiguëna, ja'ansi
umuguse Riusu toabi bacuana joë ba'irënbi tonni ëobi. Toa zi'nga, toa gata,
ju'ju sëñe ba'iguë guënamë re'otobi ai ja'suye tonni, si'a bainre joë ba'irën
gare carajei güesebi Riusu.
30 Ja'nca ba'iguëna, yë'ë'ga bainna ti'an rai bi'raguë, güina'ru joë ba'irën
ti'anja'guë'ë yë'ë.
31 Ja'nca ti'an raiguëna, huë'e hue'se ca'ncore ñu'ijën ba'icua'ga bacua
bonsere cacani inma'ija'bë. Ziore ba'icua'ga güina'ru huë'ena go'ima'ija'bë.
32 Lot rënjo yo'ogo ba'ise'ere ro'tani, bago yo'ose'ere yo'oma'ijë'ën.
33 Mësacua se'gabi re'oye baza cajën ro'tajën ba'icua'ga ro huesëni cara-
jeija'cua'ë. Mësacua ba'iyete ro'tamajën, Riusuni coñe se'gare yo'oza cajën
ro'tajën ba'icuabi gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë mësacua.
34 Yë'ë ti'an rai umugusere cato, ja'ansi ñami samucuabi te'e camana
cainjën ba'ijënna, te'eguëte in rani saja'guë'ë yë'ë. Yequëre jo'caja'guë'ë.
35 Romi hua'na samucuabi te'erute ba'ijën hueare toajënna, te'egore in rani
saja'guë'ë. Yecore jo'caja'guë'ë.
36 Ëmëcua samucuabi ziore ba'ijën te'e yo'ore yo'ojënna, te'eguëre in rani
saja'guë'ë. Yequëre jo'caja'guë'ë yë'ë, quëabi Jesús.
37 Quëaguëna, bacuabi achani, baguëni senni achahuë:
—¿Ja'an ba'ija'yete cato jarona ti'anja'guë'ne më'ë, Ëjaguë? senni achahuë.
Senni achajënna, sehuobi:
—Huayo hua'na ñë'ca raiye'ru ba'ija'guë'bi. Ga'nihuëbi pu'ncaguë uin-
guëna, ba hua'nabi ñë'ca raiyë. Güina'ru, gu'a jucha jo'caye beoye yo'ojën
ba'icua ba'ijënna, Riusubi yua te'e jëana bënni senjoguë raija'guë'bi, sehuobi
Jesús.

18

La parábola de la viuda y el juez

1 Sehuoni ja'nrëbi bacuani ye'yo cocare quëabi:
—Mësacua yua Taita Riusuni ujajën, gare jo'caye beoye baguëni senreba
senni achajën ba'ijë'ën. Ja'anre te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën caguë, ën cocare
quëani achoguëna, achani yo'ojën ba'ijë'ën.
2 Yequë huë'e jobo ëjaguë baquëña. Ja'nca ba'iguëbi Riusuni re'oye
ëñama'iguë baquëña. Bain hua'nare'ga re'oye ëñama'iguë baquëña.
3 Hua'je hua'go'ga ja'an jobore ba'igobi, yequëbi bagoni ai je'o baguëna,
ja'an ëjaguëna sani, baguë coñete senreba senni achago bacoña.
4 Jo'caye beoye si'a umuguseña senni achago ba'igona, ëjaguëbi coñe güeguë
ba'isi'quëbi bago señete ya'jani, ja'ansi'quë ro'taguëña: "Yë'ë yua Riusuni
re'oye ro'tama'iguë, bainre'ga re'oye ëñama'iguëta'an,
5 ja'an hua'je hua'gobi yë'ëni ai raijera senni achago raigona, ai ya'jahuë
yë'ë. Bago yua se'e hui'ya senni achago raima'ija'go caguë, bago sense'e'ru
conja'guë'ë yë'ë" cani conguëña.
6 Gu'a ëjaguëbi ja'nca bagoni conguëna, mësacua'ga Riusu coñete ro'tajën
ba'ijë'ën.
7 Mësacua yua Riusu bainreba cuencuesi'cua ba'ijën, baguëni na'ijani
ñatajani senreba senni achajën ba'ijënna, mësacuani gare ëjoye beoye conreba
conguë ba'ija'guë'bi.
8 Aito. Mësacuani te'e jëana conja'guë'bi Riusu. Ja'nca conguë ba'ija'guëta'an,
yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi se'e raiguëna, ¿jarocuabi Riusuni si'a

recoyo ro'tajën, baguëni jo'caye beoye coca senni achajën ba'ija'cua'ne? ¿Yequërë yë'ëni recoyo ro'tajën ujacuabi carajeima'ija'cua'ne? cabi.

La parábola del fariseo y el cobrador de impuestos

9 Caguëna, ja'nrëbi yequëcua re'o bain ba'iye cacuabi ti'anhuë. Ti'ancuabi yequëcua ba'iyete gu'aye cacua baë'ë. Ja'nca ba'icuabi ti'anjënna, Jesusbi ye'yo cocare bacuani cani achobi:

10 —Samu bain hua'na ëmëcuabi Riusu huë'ena cacani, Riusuni ujareña. Te'eguë yua fariseo ba'iguëna, yequë yua impuesto curi ro'iye coguë baquëña.

11 Ja'an fariseo hua'guëbi cacani nëcaguë, ñaca ujaguëña: "Ah, Taita Riusu, më'ëni ai bojoguë, më'ëni surupa cayë yë'ë. Yequëcua gu'a bain, bonse jiancua, ro coquecua, romicua ëmëcua sa'ñeña ro a'ta yo'o ëaye ba'icua, bacua yo'ojën ba'iye'ru yo'oma'iguë'ë yë'ë. Ënquë'ga impuesto curi ro'iye co hua'guë, baguë gu'aye yo'oguë ba'iye'ru gare gu'aye yo'oma'iguë'ë yë'ë, re'o bainguë sëani.

12 Yë'ë re'oye yo'oguë ba'iyete cato, ga semana ba'iye samu umuguseña aon aiñe jo'caguë, si'a yë'ë curi coni base'ere ëñani, décima parte ñë'serë ba'iyete cuencueni më'ëna ro insiguë yo'oyë yë'ë" ujaguë caguëña fariseo hua'guë.

13 Caguëna, impuesto curi ro'iye coguëbi ca'nco se'gare ba'iguë, Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete te'e ruiñereba ro'taguë, yija se'gare ëñaguë, baguë coribana ai sa'ntiguë huaiguë, Riusuni ujaguë caguëña: "Ja'quë Riusu, yë'ë hua'guë ro gu'a hua'guë se'ga ba'iguëreta'an, yë'ëni oire baguë conjë'ën" ujaguë caguëña.

14 Ja'nca ujajën cajënna, mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë. Ba samucua si'a jubëbi huëni huë'ena go'ijënna, Riusubi ja'an impuesto curi ro'iye coguë se'gani re'oye ëñaguë bojo güesebi. Fariseo hua'guëca banbi. Si'a bain re'o bain ba'iye ta'yejeiye cacua ba'ijënna, Riusubi bacuare ëñani, ta'yejeiye beo hua'nare bacuare re'huani jo'caji. Si'a bain Ro ta'yejeiye beo hua'guë'ë yë'ë cajën ba'ijënna, Riusubi bacuare ëñani, baguë ta'yejeiye re'o bainre bacuare re'huani baji, quëabi Jesús.

Jesús bendice a los niños

15 Ja'nrëbi bain hua'nabi bacua zin hua'nare Jesusna sani, Bacuani re'oye pa'roja'guë cajën, ti'an bi'rajënna, Jesusre yo'o con hua'nabi bainni ëin coca cajën, bacuani ënsehuë.

16 Ënsejënna, Jesusbi bain hua'na raiye choiguë, baguëre yo'o con hua'nani cabi:

—Zin hua'nabi yë'ëna raijënna, ënseye beoye ba'ijë'ën. Riusu ba'i jobo ba'ija'yete ëñato, ëncua zin hua'na ba'iye'ru si'a jubë ba'ija'cua'ë.

17 Ja'nca sëani, mësacua re'oye ro'tajën yë'ë bainreba ba'ija'yete masijë'ën. Riusu bainreba ba'iye yëcuabi zin hua'na ro'tajën ti'anja'ñe'ru güina'ru te'e ruiñe ro'tajën ti'anma'itoca, Riusu ba'i jobona ti'añe gare porema'ija'cua'ë, cabi Jesús.

Un hombre rico habla con Jesús

18 Ja'nrëbi judío ëja bainguëbi ti'anni, Jesusni senni achabi:

—Ëjaguë, më'ëbi re'o bainguë sëani, yë'ë senni achayete quëajë'ën. Yë'ë'ga Riusu bainguë runni baguë naconi carajeiye beoye ba'ijaza caguë, ¿gue yo'ore yo'oye baye'ne yë'ë? senni achabi.

19 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—¿Më'ë queaca ro'taguë, yë'ëre re'o bainguë ba'iye caguë'ne? Riusu se'gabi
re'oguë ba'iguë'bi. Yequëcua bañë.
20 Ja'nca sëani, Riusu coca guanseni jo'case'ere ro'taguë, ja'anre te'e ruiñe
yo'oguë ba'ijë'ën: "Romini yahue bani a'ta yo'oma'iñe, bainni huani sen-
joma'iñe, bonsere jianma'iñe, bain ba'iyete ro coquejën cama'iñe, pë'caguë
sanhuëni te'e ruiñe ëñañe" ja'anre te'e ruiñe yo'oguë ba'ijë'ën më'ë'ga, cabi
Jesús.
21 Caguëna, ba hua'guë sehuobi:
—Ja'anre yë'ë zinrënna caraye beoye yo'oguë ba'iyë yë'ë sehuobi.
22 Sehuoguëna, Jesusbi achani, baguëni cabi:
—Ja'nca yo'oguëta'an, yeque yo'o yo'oye se'ga caraji më'ëre. Më'ë bonse
beoru insini, curi coni, bonse beo hua'nana ro insijë'ën. Ro insiguëna,
Riusubi baguë guënamë re'oto bayete më'ëna ai insireba insija'guë'bi. Më'ë
ën yija bonsere ja'nca gare insini jo'cani, ja'nrëbi yë'ëni te'e conguë raijë'ën,
cabi Jesús.
23 Caguëna, baguëbi achani, ai bonse baguë sëani, ro sa'nti hua'guë runji'i.
24 Ja'nca ruinguëna, Jesusbi cabi:
—Yua ai bonse bacuabi Riusu ba'i jobona ti'anni ba'i ëaye yo'ojën, ai guaja
yo'ojën ba'iyë.
25 Camello hua'nabi guëna miu gojena cacani etajei ëaye yo'oto, ai guaja
yo'oyë. Bonse bacua'ga Riusu ba'i jobona ti'anni ba'i ëaye yo'oto, quë'rë
ta'yejeiye guaja yo'oyë bacua, cabi.
26 Caguëna, ja'anre achacuabi baguëni cajën senni achahuë:
—Ja'nca ba'itoca, ¿jarocuabi Riusu ba'i jobona ti'añe poreye'ne? cajën senni
achahuë.
27 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Bain hua'nabi ro yo'ojën, ta'yejeiye yo'oye porema'icuata'an, Riusubi
si'aye ai ta'yejeiyereba yo'oye poreji, sehuobi.
28 Caguë sehuoguëna, ja'nrëbi Pedrobi cabi:
—Ëjaguë, yëquënabi si'aye gare jo'cani, më'ëni yo'o conjën, recoyo te'e
zi'inhuë cabi.
29 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Bain hua'nabi Riusu yo'o case'e
se'gare yo'oza cajën, bacua baye si'aye gare jo'cajën, bacua huë'e, pë'caguë
sanhuë, ma'yë sanhuë, yo'je hua'na, rënjo hua'go, zin hua'na, ja'an si'ayete
gare cu'e ëaye beoye jo'catoca,
30 Riusubi quë'rë ta'yejeiye ai insireba insija'guë'bi. Ën yija baye, guënamë
re'oto baja'ye, ja'anre quë'rë ta'yejeiye ai insireba insiguë, bacuani baguë
naconi gare carajeiye beoye ba'i güeseja'guë'bi Riusu, cabi Jesús.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

31 Ja'nca cani, ja'nrëbi baguëre yo'o concuare ca'ncona sani, bacuani quëabi:
—Yureca mai hua'nabi Jerusalén huë'e jobona saiyë. Ja'nca sani, ti'anni
ba'ijënna, ja'an bain hua'nabi yë'ëni ai yo'o güeseja'cua'ë. Riusu ira bain
raosi'cua toyani jo'case'e si'aye cani jo'case'e'ru güina'ru yo'ojën, yë'ëre Riusu
Raosi'quëreba ba'iguëre ai yo'o güeseja'cua'ë.
32 Yë'ëre zeanni, judío bain jubë ba'ima'icuana insini senjojënna, bacuabi
yë'ëni jayajën, yë'ëre ai gu'aye yo'ojën, yë'ëre go tutujën yo'oja'cua'ë.
33 Ja'nca yo'oni, ja'nrëbi ga'ni za'zabobi inni, yë'ëre si'nseni tëjini, ja'nrëbi
yë'ëre huani senjoja'cua'ë. Huani senjojënna, samute umuguseña ba'ini,
ja'nrëbi go'ya raija'guë'ë yë'ë, cabi.

34 Caguëna, ba hua'nabi ro huesë ëaye achahuë. Tin acho coca caguëre sëani,
gare masiye porema'iñë mai, sa'ñeña cahuë.

Jesús sana a un ciego en Jericó

35 Ja'nca cajën, Jericó huë'e jobona ti'an bi'rajënna, ñaco ëñama'iguëbi bacua
ma'a yëruhuare ba'iguë, bain hua'nani curi so'corëanre senni achaguë ñuji'i.
36 Ja'nca ñu'iguëbi achaguë, ai jai jubë bain saijënna, bacuani ¿Mësacua guere
ëñajën saiye'ne? senni achaguëna,
37 Jesús Nazarenobi raiji sehuojënna,
38 ba hua'guë yua, ai jëja güiguë cabi:
—Yë'ë bainguë Jesús, David yo'je raisi'quë, yë'ë hua'guëre oireba oiguë
conjë'ën ai jëja güiguë cabi.
39 Ja'nca güiguëna, Jesús ru'ru saicuabi baguëni bëinjën, Güiye beoye
ba'ijë'ën cahuë. Cacuata'an, ba hua'guë yua quë'rë ta'yejeiye güiguë cabi:
—David bainguë yo'je raisi'quë, yë'ë hua'guëre oireba oiguë conjë'ën,
güiguë cabi.
40 Ja'nca güiguë caguëna, Jesusbi nëcajani, Ja'an hua'guëre yë'ëna rajë'ën
caguëna, baguëre cuanni rahuë. Rajënna, Jesusbi baguëni senni achabi:
41 —¿Guere yë'ëre senni achaguë'ne më'ë? senni achabi.
Senni achaguëna, sehuobi:
—Ëjaguë, yë'ëre ñaco ëña ëaji, sehuobi.
42 Sehuoguëna, Jesús cabi:
—Më'ë ñaco ëñaguë ba'ijë'ën. Yë'ëni si'a recoyo ro'taguë sëani, huajë raë'ë
më'ë, cabi.
43 Caguëna, ja'ansirën ñaco sëtani ëñabi. Riusuni ai bojoguë, surupa caguë,
Jesusni te'e conguë saji'i. Ja'nca bojoguëna, bain hua'na'ga baguë ñaco
sëtase'ere ëñani, Riusuni ai ta'yejeiye bojohuë.

19

Jesús y Zaqueo

1 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e sani, Jericó huë'e jobona ti'anni, yequë ca'ncobi etani
sai bi'raguëna,
2 ai bonse ëja bainguë Zaqueo hue'eguëbi baji'i. Impuesto curi ro'iye cocua,
bacua ëjaguë baji'i.
3 Ja'nca ba'iguëbi Jesusni ëñani masiza caguë, bë'je hua'guë sëani, bain
ñë'casi jubë ba'ijënna, ti'anni ëñañe gare poremaquë baji'i.
4 Ja'nca ëñañe porema'iguëbi quë'rë ru'ru huë'huëni, sicómoro sunquiñë
Jesús rai ma'a yëruhua ba'iguëna, tinja mëni ëjobi.
5 Ëjoguë tuiguëna, Jesusbi ti'anni, ñaco mëñe, Zaqueoni ëñani cabi:
—Zaqueo, besa gajeni, yë'ë naconi raijë'ën. Yure umuguse më'ë huë'ena
bëaye bayë yë'ë, caguë choji'i.
6 Caguë choiguëna, Zaqueobi querë gajeni, Jesusni ai bojoguë, baguë
huë'ena sabi.
7 Ja'nca saguëna, bain hua'nabi ai bëinjën ëñajën, sa'ñeña cahuë:
—Ro gu'a bainguë huë'ena cacani bëaza caguë yo'oji baguë, cahuë.
8 Ja'nrëbi, Zaqueobi baguë huë'ere ba'iguë, Jesusni te'e ruiñe ro'taguë cabi:
—Ëjaguë, yë'ë bonse, jobo ba'iye quëñoni, bonse beo hua'nana ro in-
sija'guë'ë yë'ë. Yequëcuare'ga, yë'ë coqueguë tëtesi'cua ba'icuare'ga, gajese'ga
ba'iye bacua curire quë'rë se'e ba'iye go'yaja'guë'ë yë'ë, cabi.
9 Caguëna, Jesusbi quëabi:

—Ënquë yua Taita Abraham bainguërebare sëani, Riusubi baguë recoyo ro'tayete ëñani, baguë bainguëre re'huani babi yure umuguse.

10 Yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi bain hua'na so'ona sani huesësi'cuani cu'eza caguë, bacuare tëani baye ro'taguë raisi'quë'ë yë'ë, cabi.

La parábola del dinero

11 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e sani, Jerusalén huë'e jobo tëca sani ti'an bi'raguëna, baguë naconi saicua, Zaqueoni coca case'ere achasi'cuabi ro'tajën, "Riusu ba'i jobo yua te'e jëana ëñaja'ñeta'an ba'iji maire" ro'tajën ba'ijënna, Jesusbi bacuani ye'yo cocare

12 quëa bi'rabi:

—Yequë bainguë, ta'yejeiye ëja bain jubë ba'iguëbi baquëña. Ja'nca ba'iguëbi ja'ansi'quë ro'taguë, "Quë'rë ta'yejeiye ëja bain huë'e jobona sani, ënjo'on bain ta'yejeiye ëjaguë runni, ja'nrëbi rani bainni guanse bi'raja'guë'ë yë'ë" caguëña.

13 Ja'nca cani, sai bi'raguë, baguëre yo'o concua si'a saracuare choiguëna, rateña. Ratena, ga bainguëna curi so'cohua ai ro'i so'cohuare insini, bacuani yihuoguë caguëña: "Mësacua curi so'cohuare sani, bonsere coni bendiejën, Curi so'cohua quë'rë jaijeija'guë cajën, yë'ë se'e raiye tëca quë'rë beyojën ba'ijë'ën" cani tonni, ja'nrëbi bacuare jo'cani saquëña.

14 Saquëna, baguë yija bain ai jai jubëbi baguëni gu'a güejën, bacua bain hua'na rëño jurëte cuencueni, ëjaguë saijai jobona saojën, ta'yejeiye ëja bainni quëa güesereña: "Ja'an saiguëni gu'a güecua sëani, yëquëna ta'yejeiye ëjaguëte baguëre re'huama'ijë'ën" cajën saoreña.

15 Ja'nca cajën saocuareta'an, bacua ta'yejeiye ëjaguëre re'huasi'quë ba'iguëna, baguë yijana goquëña. Go'ini, ti'anni, ja'nrëbi baguëre yo'o concuare, baguë curi so'coñare insisi'cuare choiguë, bacua curi jaijeise'ere achani masiza caguë choquëña bacuare.

16 Choiguëna, ru'ru ba'iguëbi ti'anni quëaguëña: "Ëjaguë, më'ë curi so'cohua naconi bonse cojani bendieni, si'a sara so'coñare se'e coni bahuë yë'ë" quëaguëña.

17 Quëaguëna, ëjaguëbi sehuoguëña: "Ai re'oye yo'oguë, curi jaijei güesehuë më'ë. Yë'ë choa so'cohua se'ga naconi ai jaijei güesesi'quëre sëani, si'a sara huë'e joboñare më'ëna jo'caja'guë'ë yë'ë. Jo'caguëna, ja'an bainni ëñaguë guanseguë ba'ijë'ën" cani, baguëre saoguëña.

18 Saoguëna, samu ba'iguëbi ti'anni quëaguëña: "Ëjaguë, më'ë curi so'cohua naconi bonse cojani bendieni, te'e ëntë sara so'coñare se'e jaijeini coni bahuë yë'ë" quëaguëña.

19 Quëaguëna, ëjaguëbi sehuoguëña: "Re'oji. Ja'nca jaijei güesesi'quëre sëani, te'e ëntë sara huë'e joboñare më'ëna jo'caja'guë'ë yë'ë. Ja'an bainni ëñaguë guanseguë ba'ijë'ën" caguë, baguëre saoguëña.

20 Saoguëna, ja'nrëbi yequë yo'o con hua'guëbi ti'an rani quëaguëña: "Ëjaguë, më'ë curi so'cohua insise'e, ja'ansi so'cohuare coni bajë'ën. Can të'tërëna reani gueonni re'huani bacaë'ë yë'ë. Ja'ansi so'cohuare më'ëna go'yayë yë'ë.

21 Më'ë yua ai huaji yaguë ëjaguëre sëani, më'ë curi insise'ere jaijei güeseye ai huaji yëguë baë'ë yë'ë. Më'ëbi ai jëja guanseguë sëani, yequëcua yo'o yo'ose'ere tëani bayë më'ë. Yequëcua tanse'ere'ga tëani bayë më'ë" caguëña.

22 Caguëna, ëjaguëbi ai bëinguë sehuoguëña: "Ai gu'aye yo'oguë, yë'ëre re'oye conmaë'ë më'ë. Më'ë coca case'e se'gare achani, më'ëre bënni senjoñe bayë

yë'ë. Më'ë yua yë'ë ba'iyete ja'nca masiguë, Ai jëja guanseguë yequëcua yo'o
yo'ose'ere tëani bayë yë'ë caguë,
23 më'ë ¿queaca yo'oguë, yë'ë curi insise'ere curi re'hua huë'ena
jo'camaquë'ne? Jo'catoca, yë'ëbi raiguëna, ja'an curi quë'rë jaijeiguëna,
coni bare'ahuë yë'ë" bëinguë caguëña.
24 Cani, ja'nrëbi baguë bain ja'anrute nëcacuani guanseguëña: "Baguë curi
so'cohuate tëani, si'a sara so'coña baguëna insijë'ën" caguë guanseguëña.
25 Guanseguëna, ba hua'nabi sehuojën senni achareña: "Ëjaguë, më'ë
¿queaca ro'taguë, si'a sara so'coña baguëna quë'rë ta'yejeiye insiye
ro'taguë'ne?" senreña.
26 Senjënna, sehuoguëña: "Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Ai jaijeiye
re'huani baguëna quë'rë se'e ai insise'e ba'ija'guë'bi. Choa ma'carë se'gare
baguëna, baguë baye si'ayete tëase'e ba'ija'guë'bi.
27 Yureca yë'ëni gu'a güesi'cuare te'e jëana zeanjani rajë'ën. Bacuabi yë'ëre
gu'a güejën, bacua ta'yejeiye ëjaguë ba'ima'ija'guë casi'cuare yë'ë ba'iruna
rani, bacuani huani senjojë'ën" caguë guanseguëña, quëabi Jesús.

Jesús entra en Jerusalén

28 Ja'nca quëani, Jerusalén ma'aja'an se'e sani ti'an bi'rabi.
29 Ti'an bi'raguëbi baru so'o ca'ncoñare ëñato, Betfagé, Betania, ja'an huë'e
jo'borëan baji'i. Olivo cubë casirute ba'iguëna, baguëre yo'o concua samu-
cuare choini,
30 bacuani quëabi:
—Mësacua yua ja'an huë'e jo'borëna saijë'ën. Sani ti'anni, burro hua'guë
bonsëguë yoni rëonsi'quëni ëñaja'cua'ë. Yuta bain tuama'iguë, ja'anguëni ëñani
jo'chini rajë'ën.
31 Ja'nca jo'chi bi'rajënna, yequëcuabi "¿Mësacua guere yo'ojën, baguëte
jo'chini saye'ne?" Ja'nca senni achatoca, "Mai Ëjaguëbi baguëte yëji" cajën
sehuojë'ën, cabi Jesús.
32 Caguëna, bacuabi sani ëñato, Jesús quëase'e'ru güina'ru baji'i.
33 Ja'nca ba'iguëna, burro hua'guëre jo'chijënna, ba burro bacuabi senni
achahuë:
—¿Mësacua guere yo'ojën, burro hua'guëre jo'chiye'ne? senni achahuë.
34 Senni achajënna:
—Mai Ëjaguëbi baguëte yëji, sehuohuë.
35 Ja'nca sehuoni, burro hua'guëre sani, Jesusna ti'anni insihuë. Insini,
bacua guayoni se canre burro guërëbëna tëoni, ja'nrëbi Jesusni tua güesehuë.
36 Tua güeseni, Jesús yua Jerusalén ti'añe cueñe saiguëna, bacua guayoni se
cañare baguë ru'ru sai ma'ana jaoni uan bi'rahuë.
37 Uan bi'rajënna, ja'nrëbi Jerusalenna ti'anni, Olivo cubë jaba ba'irute
ba'iguëna, baguëre yo'o con hua'na te'e ai jai jubë ba'icua baguëre concuabi
Taita Riusuni ai bojoreba bojojën, Cristo ta'yejeiye yo'oguë ba'ise'ere quëajën,
38 si'a jëja güini achohuë:
—Riusubi bojoguë raoguëna, mai ta'yejeiyereba ëjaguëbi maina ti'an raji'i.
Ja'nca sëani, guënamë re'oto ba'icua si'acua ai bojoreba bojojën bañuni. Mai
ta'yejeiyereba ëjaguë Riusuni ai ëama'iñereba bojojën cañuni, güireba güijën
cahuë bacua.
39 Cajënna, fariseo hua'na, bain jubë naconi saicuabi Jesusni bëinjën cahuë:
—Ëjaguë, më'ëre concuani bëinguë cani, bacua cayete ënsejë'ën cahuë.
40 Cajënna, sehuobi:

—Bañë. Ba hua'nabi caye beoye ba'itoca, ën gatabëan ja'anse'ebi huëni güina'ru te'e güire'abi, sehuobi.
41 Cani, Jerusalén huë'e jobona ti'an bi'rani, si'a jobore ro'tani oji'i.
42 Oiguë, ja'an huë'e jobo bainre ro'taguë cabi:
—Yure umuguse yë'ë yua mësacuani ta'yejeiye bojo güeseguë raisi'quëreta'an, mësacua achaye güehuë. Riusubi yë'ëre raoguëna, mësacua ñacobi ëñani masiye gare porema'icua baë'ë.
43 Ja'nca porema'icuare sëani, ai yo'ojën ba'ija'cua'ë mësacua. Mësacuare je'o bacuabi ti'an rani si'a huë'e jobo të'ijeiye nëcajën, etaye yëcuare ënsejën, mësacuare si'a ca'ncoñabi ai ta'yejeiye huajën ba'ija'cua'ë.
44 Ja'nca ba'icuabi mësacuani gare carajei güesejën, mësacua huë'e jobo tu'ahuëte gare ñañoni taonni, si'ayerebare gare ñu'ñujei güesejën, mësacuani ai ta'yejeiye huaja'cua'ë. Mësacua yua Riusu ëñaguë raisi umugusere gare ro'tamajën huesëcuare sëani, je'o bacuabi ja'nca carajei güeseja'cua'ë, cani tonbi Jesús.

Jesús purifica el templo

45 Cani tonni, ja'nrëbi Riusu uja huë'ena cacani, bonse bendiecuare gare etoni saobi.
46 Saoguë, bacuani cabi:
—Mësacua yua Riusu coca toyani jo'case'e ën cocare ro'tajë'ën: "Yë'ë huë'e yua bain uja huë'e'ë" toyani jo'case'eta'an, mësacuabi ti'anni, ro gu'a huë'e, jian hua'na gati huë'ere ro re'huani jo'cahuë mësacua, caguë, bacuare etoni saobi.
47 Ja'nrëbi, Jesús yua si'a umuguseña Riusu uja huë'ena cacani, bainni ye'yoguë baji'i. Ye'yoguë ba'iguëna, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, bain ëjacua, bacuabi Jesusni ai je'o bajën, sa'ñeña senni achajën, "¿Queaca baguëni huani senjoñe'ne mai?" cajën ba'icuata'an,
48 bain hua'nabi baguë cocare ai re'oye achajën ba'ijënna, baguëni huani senjoñe poremaë'ë.

20

La autoridad de Jesús

1 Ja'nrëbi, yequë umuguse ba'iguëna, Jesús yua Riusu huë'ere ba'iguë, bainbi achajënna, bacuani ye'yoguë, Riusu bainreba mame recoyo re'huani baja'yete quëani achoguëna, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, ira bain ëjacua, bacuabi ti'anni,
2 baguëni senni achahuë:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, ënjo'ona rani, ëjaguë yo'oye'ru yo'oguë'ne? ¿Jaro ëjaguëbi më'ëre ta'yejeiye caye guanseni raoguë'ne? senni achahuë.
3 Senni achajënna, sehuobi:
—Ru'ru, mësacuani senni achaza. Quëajë'ën yë'ëre.
4 ¿Jaro ëjaguëbi Juanre bain bautizaguëre re'huani raoguë'ne? ¿Riusu re'huani raosi'quë, o bain re'huani raosi'quë baquë baguë? senni achabi.
5 Senni achaguëna, bacua jubë se'ga sa'ñeña senni achajën, coca cajën baë'ë:
—¿Queaca sehuoye'ne mai? "Riusu raosi'quë baji'i" catoca, baguë yua "¿Mësacua queaca ro'tajën, Juan cani jo'case'ere recoyo ro'tamate'ne?" cama'iguë.
6 "Bain raosi'quë baji'i" catoca, si'a bain jubëbi huëni, maini gatabi senjojën huaiyë, bacua yua Riusu raosi'quë ba'iye ro'tacua sëani, sa'ñeña cahuë.
7 Ja'nca cani, ja'nrëbi Jesusna bonëni sehuohuë:
—Juan re'huani raosi'quëre huesëyë yëquëna, sehuohuë.

8 Sehuojënna, Jesús cabi:
—Mësacua ja'nca sehuocuare sëani, yë'ëre re'huani raosi'quëre mësacuani
gare quëama'iñë yë'ë cabi.

La parábola de los labradores malvados

9 Cani ja'nrëbi se'e yeque ye'yo cocare ja'an bainni quëabi:
—Zio ëjaguë baquëña. Bisi ëye ziore tanni, ja'nrëbi yequëcua zio cuiracuana
jo'cani, yequë so'o yijana sani zoe baquëña.
10 Sani ba'iguëbi, bisi ëye tëarën ti'anguëna, baguëre yo'o conguëte choini,
zio cuiracuana saoguëña, ëye tëase'ere coni raja'guëte. Saoguëna, ti'anguëna,
zio cuiracuabi ba yo'o conguë raosi'quëre zeanni ro ja'si yo'oni ëye beo
hua'guëre go'yareña.
11 Go'yarena, baguë ëjaguëna ti'anguëna, zio ëjaguëbi se'e yequë yo'o con
hua'guëre saoguëña. Saoguëna, baguëre'ga güina'ru, gu'aye yo'oni, ro ja'si
yo'oni, ëye beo hua'guëre'ga go'yareña.
12 Go'yarena, se'e yequë yo'o con hua'guëre saoguëna, bacua'ga güina'ru ja'si
yo'oni, baguëte ro senjoni go'yareña.
13 Ja'nca yo'orena, ëjaguëbi ro'tani, ja'ansi'quë caguëña: "¿Queaca yo'oye'ne
yë'ë? Yë'ë zin hua'guë ai yësi'quëre bacuana saotoca, yequërë baguëni te'e
ruiñe ëñani re'oye yo'oma'iñe bacua" ro'taguëña baguë.
14 Ja'nca ro'tani, baguë zin hua'guëre saoguëña. Saoguëna, zio cuiracuabi
baguëni ëñani, sa'ñeña careña: "Ëñajë'ën. Zio ëjaguë bayete coni baja'guë'bi
rai'te. Ja'nca sëani, baguëni huani senjoñu. Junni huesësi'quë ba'iguëna, mai
hua'nabi zio ëjacua ruinja'cua'ë" cahuë.
15 Ja'nca cani, baguëni zeanni bani, zio ca'ncona sani, huani senjoreña,
cabi.
Ja'nca cani, bain achacuani senni achabi Jesús:
—¿Mësacua queaca ro'taye'ne? ¿Zio ëjaguë queaca yo'oja'guëguë'ne?
16 Ba hua'guë yua te'e jëana sani, zio cuiracuani huani senjoni, ja'nrëbi
yequëcuare baguë zio cuiracuare re'huani jo'caja'guë'bi, quëabi Jesús.
Quëaguëna, bain hua'nabi achani cahuë:
—Ai Riusume. Ja'nca yo'oma'ija'guë cahuë.
17 Cajënna, Jesús yua bacuani ëñani cabi:
—Mësacua ja'nca cajën, Riusu coca toyani jo'case'e ën ca'nco toyani
jo'case'ere ëñani ye'yejë'ën:
Judío bain ëjacua Riusu bainre ye'yojën ba'icuabi Riusu cuencueni
raoja'guëre gu'a güejën senjoja'cuata'an, Riusubi baguë bain quë'rë
ta'yejeiye ëjaguëre re'huaja'guë'bi, toyani jo'case'e ba'iji.
18 Ja'nca sëani, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi ti'an raiguëna, yë'ëre gu'a
güeye beoye ëñajë'ën. Yë'ëre gu'a güeni senjotoca, carajeiye se'ga ba'iji
mësacuare. Ja'nrëbi, yë'ëbi se'e ti'an raiguë, yë'ë güeni senjosi'cuare gare bënni
senjo güeseja'guë'ë yë'ë, quëabi.

El asunto de los impuestos

19 Quëaguëna, pairi ëjacua, ira coca masiye ye'yocua, bacuabi achani,
sa'ñeña cahuë:
—Maire gu'aye caguëre te'e jëana zeanni bañu cajën ba'icuata'an, bain
jubëni huaji yëjën, Jesusre zeanmaë'ë.
20 Ja'nca yo'omajën, Baguëre zeañe ti'anguëna, ëñajën ëjojën ba'ina'a cajën,
bacua gu'a gajecuare choini, bacuani cahuë:

—Mësacua yua baguëni te'e ruiñe coca senni achaye'ru cajën, baguëni huacha sehuo güesejë'ën bacuani cani saohuë. Huacha sehuotoca, baguëni zeanni, bain ta'yejeiye ëjaguëna insiye ro'tahuë.
21 Ja'nca ro'tajën, bacua gu'a gajecuare saojënna, Jesusna ti'anni ñaca senni achahuë:
—Ëjaguë, më'ëbi te'e ruiñe masiye ye'yoguëna, achani bojoyë yëquëna. Më'ë yua bain hua'na ro ëmëje'en yo'oni ëñoñete ro'tama'iguë, yua Riusu te'e ruiñe yo'oye yëyete ye'yoguë ba'iyë më'ë.
22 Ja'nca ba'iguë, yua yëquënabi coca senni achajënna, te'e ruiñe sehuojë'ën. ¿Romano bain ta'yejeiye ëjaguëni impuesto curi ro'iye baye yëquëna? ¿Baguëni ro'iye, o ro'ima'iñe yëquëna? senni achahuë.
23 Senni achajënna, Jesús yua bacua coquejën senni achase'ere masini, bacuani sehuobi:
—Mësacua ¿queaca ro'tajën, ro coquejën yë'ëre senni achaye'ne?
24 Curi so'corëte inni, yë'ëni ëñojë'ën cabi.

Caguëna, so'corëte inni rani ëñohuë. Ëñojënna, Jesusbi senni achabi:

—Ën so'co bainguë, baguë mami toyase'e ¿gue bainguëbi së'iguë'ne? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Bain ta'yejeiye ëjaguë'bi së'iji, sehuohuë.
25 Sehuojënna, Jesús cabi:
—Ja'nca ba'iguëna, bain ëjaguë re'huani jo'case'ere bain ëjaguëna insijë'ën. Ëjaguë Riusu re'huani jo'cose'ere Riusuna insijë'ën, caguë sehuobi.
26 Ja'nca sehuoguëna, bain hua'nabi achajënna, baguëni huacha sehuo güeseye poremaë'ë. Ja'nca porema'icuabi baguë coca sehuose'ere ai ta'yejeiye ro'tajën, gare caye beoye baë'ë.

La pregunta sobre la resurrección

27 Ja'nrëbi, yequëcua, saduceo bainbi Jesusni ëñajën saë'ë. Bacua yua ju'insi'cua se'e go'ya raima'iñë cajën ba'icua'ë. Baguëna sani ti'anni, baguëni senni achahuë:
28 —Ëjaguë, Moisés coca toyani jo'case'ere ro'tajë'ën. Ñaca caji: Bainguëbi zin beo hua'guë junni huesëtoca, baguë yo'jeguëbi baguë jo'casi rënjoni huejani bani, baguë ma'yë ju'insi'quëre zin cu'ecaija'guë, toyani jo'case'e ba'iji.
29 Ja'nca ba'iguëna, yequëbi baguë yo'je hua'na naconi te'e ëntë sara samu hua'na bateña. Ma'yëbi huejani yuta zin beoguë junni huesëguëña.
30 Junni huesëguëna, samu ba'iguëbi baguë jo'casi rënjoni huejani, baguë'ga zin beoguë junni huesëguëña.
31 Junni huesëguëna, yequëcua'ga, te'ena, te'ena, güina'ru bagoni huejani, si'acuabi zin beojën junni huesëreña.
32 Junni huesëjënna, ja'nrëbi yo'je, ba hua'go'ga junni huesëgoña.
33 Ja'nca ba'ini tonjënna, yua go'ya rai umuguse ti'anguëna, ¿jaroguë rënjo ba'ija'gogo'ne? ¿Si'acua, te'e ëntë sara samucuabi bagoni basi'cua sëani, queaca sehuoguë'ne më'ë? senni achahuë.
34 Senni achajënna, Jesusbi sehuobi:

—Ën yija bain, ëmëcua, romicua, bacuabi huejani bajën ba'icuata'an, ju'insi'cua go'ya raija'cua, yë'ë bainreba ba'ija'cua,
35 ja'ancuabi Riusu guënamë re'otona ti'anni, gare huejaye beoye ba'ija'cua'ë.

36 Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'na ba'iye'ru ba'ija'cua sëani, gare hue-
jama'icua ba'ija'cua'ë. Ju'insi'cua go'ya raisi'cua sëani, Riusu mamacuareba
ba'ija'cua'ë.
37 Ja'an Moises'ga yequë ca'ncore maina toyani jo'cabi. Zëinsi sahua
quë'rona toyani jo'caguëna, Mai Ëjaguëreba Riusu, gaña Riusu ba'iguëna, Abra-
ham, Isaac, Jacob, bacuabi baguëni te'e zi'inni ujajën ba'icua baë'ë, toyani
jo'cabi.
38 Ja'nca toyani jo'caguëna, mai Ëjaguë Riusubi baguë bain huajëcua se'gare
conji. Gare junni huesësi'cuare ro'tama'iji. Riusubi ro'taguëna, baguë bain-
reba si'acuabi huajë hua'na se'ga ba'iyë, caguë sehuobi Jesús.
39 Ja'nca caguë sehuoguëna, yequëcua, ira coca te'e ruiñe masicuabi cahuë:
—Ai re'oye sehuohuë më'ë, Ëjaguë, cahuë.
40 Cani, Jesusni se'e senni achaye huaji yëjën baë'ë.

¿De quién desciende el Mesías?

41 Ja'nrëbi, Jesús yua bain hua'nani senni achaguë, ro'ta güesebi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, Cristo raosi'quë yua ira ëjaguë ba'isi'quë David
mamaquë ba'iji cajën, huacha ro'taye'ne?
42 Mësacua yua Salmo quë'rona ëñajë'ën. Ira ëjaguë ba'isi'quë David'ga ñaca
toyani jo'cabi:
Riusubi yë'ë Ëjaguë raija'guëni cabi:
"Yë'ë jëja ca'ncona bëani, quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'ijë'ën,
43 Më'ë je'o bacua carajei ñësebë tëca" cabi.
44 Ja'nca toyani jo'caguë Cristo raosi'quëre baguë mamaquë ba'iye caye
gare poremaji'i David, baguëre Ëjaguë casi'quë sëani, cabi Jesús.

Jesús acusa a los maestros de la ley

45 Cani, si'a bain hua'nabi achajënna, baguëre yo'o concuana bonëni, yi-
huoguë quëabi:
46 —Ira coca toyani jo'case'ere ai masicua, bacua yo'ojën ba'iyete ëñare
bajën, bacua ye'yoni yo'oye'ru yo'omajën ba'ijë'ën. Ro ëja bain ba'iye se'ga
ëñoñe yëyë bacua. Zoa can re'o canre sayani, huë'e jobo si'a ca'ncoña ganini,
ba huë'e joborebana ti'añë. Ti'anni, ta'yejeiye ëja bain ba'iye ëñojën, bain
re'oye ëñajën saludayete ëjojën, ja'nrëbi bain ñë'ca huë'ena cacani, ëja bain ñu'i
seihuëanre cu'eni bëayë. Aon choisi'cua ba'ito, quë'rë re'oruan se'gare cu'eni
bëayë bacua.
47 Ja'nca yo'ocua sëani, hua'je hua'nani ro coquejën, bacua huë'ere ro tëteni
bacua'ë. Riusuni ujato, ai zoe ujajën, bain ëñajën achaja'bë cajën, Riusuni ro
ujacua'ë. Ja'nca yo'ojën ba'ijënna, Riusubi ja'ancuani ëñani, bacuani quë'rë
ta'yejeiye bënni senjoguë ba'ija'guë'bi, quëabi Jesús.

21

La ofrenda de la viuda pobre

1 Quëani ja'nrëbi, bonëni ëñato, curi ëjacuabi bacua curire Riusu huë'e curi
gajonguna ayajën, Riusuna insijën baë'ë.
2 Insijën ba'ijënna, hua'je hua'go bonse beoreba beogo ba'i hua'gobi ti'anni,
samu curi so'corëanre ayago.
3 Ayagona, Jesús cabi:

—Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Ja'an hua'go, hua'je hua'go bonse beo hua'gota'an, yequëcua ayani insise'e'ru quë'rë ta'yejeiye Riusuna insigo bago.
4 Ja'ancua yua bacua curi bani jëhuase'e se'gare rani ayani insijënna, bago chao hua'gobi bago aon co curire rani, beoru ayani insigo, Riusure bojogo sëani, cabi.

Jesús anuncia que el templo será destruido

5 Caguëna, yequëcuabi Riusu huë'e ba'iyete cajën, Ai re'o gatabi yo'ose'e sëani, ai re'o huë'e bëaji cajën, Riusuna ro insise'ere bojojën cahuë. Cajënna, ja'nrëbi Jesusbi bacuani cabi:
6 —Mësacua yua ën huë'e jai huë'ere ëñajën, re'oye cajënna, yequë umuguseñabi si'aye gare taonni senjose'e ba'ija'guë'bi. Gare te'e gatabë tuiye beoye ba'ija'guë'bi, cabi Jesús.

Señales antes del fin

7 Caguëna, Bacuabi baguëni senni achahuë:
—Ëjaguë, ¿quejeito ja'an ba'ija'guëguë'ne? ¿Ja'an ba'ija'ye queaca masija'cua'ne yëquëna? senni achahuë.
8 Senni achajënna, Jesús yihuoguë cabi:
—Mësacua ëñare bajën, coquejën cacuare achamajën ba'ijë'ën. Ai bainbi yë'ë ba'iyete coquejën, "Yë'ë yua Riusu raosi'quë'ë" cajënna, yequëcuabi "Carajei umuguse ti'anbi. Yua'ë" cajënna, bacua coquejën case'ere achama'ijë'ën. Bacua naconi te'e saima'ijë'ën.
9 Yequëcua'ga guerra huayete cato, ëja bainre etoni senjoñe cato, mësacua yua ja'anre achajën, gare huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Ja'an si'aye ru'ru ba'iguëna, carajei umuguseña jë'te ti'anja'guë'bi cabi.
10 Ja'nca cani, ja'nrëbi bacuani se'e yihuoguë quëabi:
—Te'e yijaña bainbi yequë yijaña bainni guerra huajën, ai yo'o güesejën ba'ija'cua'ë.
11 Yija ñu'cueye'ga ai raijeija'guë'bi. Bain hua'nabi ja'an ro'ina ai yo'ojën, aon gu'ana ju'injën, si'a rau neni ju'injën, ja'an ba'ija'cua'ë si'a ën yija bain. Ja'nrëbi, guënamë re'otona bain gare ëñama'ise'ere ëñajën, ai quëquëjën, ai huaji yëjën, ro rënni ganocua se'ga ba'ija'cua'ë.
12 Ja'nca ba'iguëna, ru'ru, mësacuani preso zeanni, mësacuani je'o bajën, bain ñë'caruanna sani, mësacuare si'nseye cajën, ya'o huë'ena guaojën ba'ija'cua'ë. Mësacuabi yë'ë bainrebare sëani, mësacuare zeanni, bain ta'yejeiye ëjacuana nëconi, mësacuani coca sehuo güeseja'cua'ë.
13 Ja'nca yo'ojënna, mësacuabi yë'ë ba'iyete te'e ruiñe cani achoye poreja'cua'ë.
14 Ja'nca cani achoye porejën, mësacua jëa coca sehuoye, ru'ru gare ro'taye beoye ba'ijë'ën.
15 Yë'ë se'gabi mësacuani te'e ruiñe masi güeseguëna, mësacuabi ja'anre sehuojënna, mësacua je'o bacuabi achani, ro sehuoye beoye ba'icuareba ba'ija'cua'ë.
16 Ja'nrëbi mësacua te'e bainbi mësacuani gu'aye yo'oja'cua'ë. Mësacua pë'caguë sanhuë, yo'je sanhuë, bain hua'na, gaje hua'na, bacuabi mësacuare preso zeanni, yequë bainna insini senjojënna, mësacua jubëre ba'icuani, te'ecuani huani senjoja'cua'ë.
17 Mësacua yë'ë yo'ore yo'ocuare sëani, si'a bainbi mësacuani je'o bajën mësacuani ai gu'a güejën ba'ija'cua'ë.

18 Ja'nca ba'ija'yeta'an, mësacua yua gare ja'si neñe beoye ba'ija'cua'ë. Huajë
hua'na se'gabi etajeijën, gare te'e rañarëte huesoye beoye ba'ija'cua'ë mësacua.
19 Ja'nca sëani, mësacuabi gare jo'caye beoye si'a jëja recoyo ro'tajën ba'itoca,
yë'ë naconi te'e bojojën gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë.
20 Ja'nrëbi jai soldado jubëan guerra huajën raisi'cuabi Jerusalén huë'e jobo
të'ijeiye nëcajënna, mësacuabi ëñani, ja'an huë'e jobo taonni carajeija'yeta'an
ba'iyete masija'cua'ë.
21 Ja'nca carajei güese bi'rajënna, Judea yija ba'icuabi cu re'otona te'e jëana
sani gatija'bë. Jerusalén huë'e jobo ba'icua'ga te'e jëana etani saija'bë. Zio
re'otore ba'icuabi Jerusalenna go'iye beoye ba'ija'bë.
22 Ja'an umuguseña ti'anguëna, Riusu bënni senjo umuguseña ba'ija'guë'bi.
Baguë coca toyani jo'case'e'ru ba'iye, güina'ru ba'ija'guë'bi.
23 Ja'anrën ti'anguëna, romi hua'na zinbë ba'icua, yequëcua zin chuchacua,
ja'ancuabi jëja beocua sëani, ai yo'ojën ba'ija'cua'ë. Riusubi bainre ai bënni
senjo bi'raguëna, si'a ën yija bainbi ai ja'sireba ja'siye ba'ijën, ai yo'oreba
yo'oja'cua'ë.
24 Ai yo'ojën ba'ijënna, je'o bacuabi ti'anni, te'ecuani guerra hua hua'tiñabi
huani senjoja'cua'ë. Yequëcuani zeanni, tin yijañana sajënna, tin yijaña gu'a
bain'ga ti'anni, Jerusalén huë'e jobore taonni senjojën, si'a bonsere za'nguni
si'ajën, ai gu'aye yo'ojën, Riusu etoni saoye ba'irën tëca yo'ojën ba'ija'cua'ë.

El regreso del Hijo del hombre

25 Ja'nrëbi, ënsëguë, ñañaguë, ma'choco hua'i, ja'anre ëñato, ai ba'iye ai huaji
yaye yo'ose'e ba'ija'guë'bi. Si'a yijaña bainbi ta'yejeiye ai huaji yëjën, jai ziaya
ai achoreba achoye, ziaya të'a ai jai të'a huëiguëna, ba hua'nabi ai quëquëreba
quëquëjën ba'ija'cua'ë.
26 Ja'nrëbi ën yijare ai huaji yaye ba'ija'yete ro'tajën, bacuabi ai ta'yejeiye
ai huaji yëjën, guënamë re'oto'ga ai ta'yejeiye ñu'cueguëna, ai huaji yëjën,
quëquëreba quëquëjën ba'ija'cua'ë.
27 Ja'nca ba'irënbi guënamë pico re'otona ëñato, yë'ë, Riusu Raosi'quëreba
ba'iguëbi ai ta'yejeiyereba ñatani saoye'ru gaje meni raija'guë'ë yë'ë.
28 Ja'nca sëani, ën yija bainbi ta'yejeiye ai yo'o bi'rajënna, yë'ë yure case'e
si'aye ba'iguëna, ja'anrën ti'anguëna, mësacua yua bojoreba bojojën, Mai
ëjaguë yuara ti'an raija'guëta'an ba'iji cajën, mësacua etajeiyete ëñajën ëjojën
ba'ijë'ën, quëabi Jesús.
29 Ja'nca quëani, bacuani se'e ye'yo cocare yihuoguë quëabi:
—Mësacua yureca higo sunquiñë, yequë sunqui'ga ëñani Riusu ba'i jobo
ti'anja'ñete masijë'ën.
30 Sunquiñëbi ja'o sari bi'raguëna, mësacuabi ëñani ënsërën ba'iyete masiyë.
31 Güina'ru, yë'ë yure case'e, ai huaji yaye yo'oja'ye, ja'an ba'iguëna, Riusu
ba'i jobo te'e jëana ti'anja'ñete masija'cua'ë.
32 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yureña bainbi yuta junni
huesëma'ijënna, yë'ë yure quëase'e si'aye yua ru'ru ba'ija'guë'bi.
33 Guënamë re'oto, yija re'oto, ja'an si'aye gare carajeija'guëta'an, yë'ë coca
cani jo'case'e gare carajeiye beoye ba'ija'guë'bi.
34 Yë'ë ti'anjai umugusere gare huanë yema'iñe cajën, mësacua ëñare bajën,
gu'aye yo'omajën ba'ijë'ën. Riusuni gu'a güeni senjoma'iñe cajën, ro a'ta
yo'oye, jo'chana güebeye, ën yija ba'iye, ja'anre recoyo huacha ro'tamajën
ba'ijë'ën. Ja'an se'gare ro'tatoca, yë'ëbi te'e jëana ti'an raiguëna, bain hua'nabi
gue ro'taye beoye ba'ijën, ro gati ëaye ba'ijën quëquëja'cua'ë.
35 Taongu quëoñe'ru ba'ija'guë'bi bacuare, si'a ën yija re'oto bainre.

36 Ja'nca ba'ija'guë sëani, mësacua'ga ëñare bajën, gare jo'caye beoye ujajën
ba'ijën, yë'ë in raiye tëca ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Ja'an ba'ija'ye, Riusu bënni
senjoja'ñe, ja'anre jëani, yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëni bojojën tëhuojaiñu
cajën, gare jo'caye beoye ujajën ba'ijë'ën, quëabi.
37 Ja'nca quëaguë, si'a umuguse bain hua'nabi ñë'ca raijënna, bacuani
ye'yoguë na'ijani, ja'nrëbi Olivo cubëna sani bëani ñatajaji'i. Ñatajani, yequë
umuguse güina'ru Riusu huë'ena ti'an raiguëna,
38 si'a bain hua'nabi baguëre achajaiñu cajën, zijeirën ti'an bi'rahuë.

22

Conspiración para arrestar a Jesús

1 Yureca, judío bain pascua umuguse, bacua aonbëan huo'coma'ise'ere
anni Riusuni bojoñu cajënna, ja'an umuguse ti'añe choa ma'carë se'ga carabi.
2 Ja'nca ba'iguëna, pairi ëjacua, ira coca re'oye masicua, bacuabi Jesusni
huani senjoja'ma cajën, bain hua'nani huaji yëjën, yuta yo'omaë'ë.
3 Ja'nrëbi, zupai huatibi Judas Iscariote hue'eguë, Jesús bainreba jubë, si'a
sara samucua ba'i jubë ba'iguëna ti'an rani, baguë recoyona cacani bëani
baji'i.
4 Ja'nca bëani ba'iguëbi Judasni ta'nhue güeseguëna, ba hua'guëbi pairi
ëjacua, Riusu huë'e ëjacua, bacuana sani, bacua naconi Jesusre insijai cocare
cani achobi.
5 Ja'nca cani achoguëna, bacuabi ai bojojën, baguëni curi ro'ija'yete cahuë.
6 Cajënna, Judasbi Re'oji sehuoni, ja'nrëbi Jesusre yahue insini senjoñe ro'ta
bi'rabi.

La Cena del Señor

7 Ja'nrëbi judío bain ta'yejeiye ba'i umuguse ti'anguëna, Aon
huo'coma'ise'ere anni Riusuni bojoñu cajën yo'o bi'rahuë. Ja'nca yo'o
bi'rajën, ru'ru bacua oveja bonsëguëre huani Riusuna boni mëoñe, ja'anre
yo'o bi'rahuë.
8 Ja'nca yo'o bi'rajënna, Jesusbi Pedro, Juan, bacuare choini, guanseguë
cabi:
—Mësacua sani, mai pascua aon ainja'ñete re'hua bi'rajë'ën cabi.
9 Caguëna, bacuabi senni achahuë:
—¿Jarona sani re'huaja'ye'ne yëquëna? senni achahuë.
10 Senni achajënna, sehuobi Jesús:
—Mësacua yua jai huë'e jobona saijë'ën. Sani ti'anni, ja'nrëbi ocobë tuiguë
saiguëni tëhuoja'cua'ë. Tëhuoni, ja'an hua'guëna be'teni, baguë cacajai huë'ena
cacajë'ën.
11 Cacani, ja'an huë'e ëjaguëni senni achajë'ën: "Mai ëjaguëbi më'ëni senni
achaguë raobi: ¿Yë'ëre concua naconi pascua aon ainru, jaro sonohuë'ne?"
ja'anre ja'an huë'e ëjaguëni senni achajë'ën.
12 Senni achajënna, ba hua'guëbi mësacuare ëmëje'en ba'iruna mëani, jai
sonohuë re'oye re'huase'ere ëñoja'guë'bi. Ja'nca ëñoguëna, ja'anruna cacani,
mai pascua aon ainja'ñete re'huajë'ën cabi Jesús.
13 Caguëna, ba hua'nabi sani, Jesús case'e'ru güinareba'ru ba'iguëna, bacua
pascua aon ainja'ñete re'huahuë.
14 Re'huajënna, ja'nrëbi pascua aon ainrën ti'anguëna, Jesusbi baguëre yo'o
concua naconi sani, ja'an ñu'i seihuëanna bëani,
15 ja'nrëbi ba hua'guë yua si'a jubëni quëabi:

—Yë'ë junni tonja'ñe yuara ti'an bi'raguëna, mësacua naconi pascua aon aiñete ai ro'taguë ba'isi'quëbi mësacua naconi aon anni tëjiza caguë quëayë yë'ë.
16 Ja'nca quëaguëbi Riusu ba'i jobona ti'anni ja'anru aon aiñe tëca, pascua aonre gare se'e ainma'ija'guë'ë yë'ë ënjo'on, cabi.
17 Cani ja'nrëbi, baguë uncu ro'rohuëre inni, Riusuni Surupa cani, baguëre concuani ëñani cabi:
—Mësacua yua ën ro'rohuëre coni, sa'ñeña huo'hueni uncujë'ën.
18 Mësacua achareba achajë'ën. Riusu ba'i jobo ti'añe tëca, ën jo'cha, bisi ëye su'rise'ere se'e uncuye beoye ba'ija'guë'ë yë'ë, cabi.
19 Cani ja'nrëbi, jo'jo aonbëte inni, Riusuni Surupa cani, aonbëte jë'yeni, bacuana insini cabi:
—Yë'ë ga'nihuë'ë. Mësacua gu'a jucha senjoja'ñe ro'ire Riusuna insija'ye'ë. Ja'an aonre jo'caye beoye ainjën, yë'ëre ro'tajën ba'ijë'ën cabi.
20 Cani, aon anni tëjijënna, uncu ro'rohuëte inni, bacuana güina'ru insini cabi:
—Mësacua yua ën ro'rohuëte ëñani, Riusu mame cani jo'case'ere ro'tajën ba'ijë'ën. Yë'ë zie, mësacua gu'a jucha senjoja'ñe ro'ire jañuni tonguëna, Riusubi mame cocare cani, mësacuana jo'caja'guë'bi.
21 Ja'nca jo'caguëna, yë'ëre insini senjoja'guëbi yurera'rë mai naconi ënjo'onre ñu'iji.
22 Yureca yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi Riusu cuencuese'e'ru junni tonguë saiyë yë'ë. Saiguëta'an, yë'ëre insini senjoja'guëte ai bënni senjoguë ba'ija'guë'bi Riusu, cabi.
23 Caguëna, ba hua'nabi sa'ñeña senni acha bi'rahuë: "¿Mai jubë ba'icua, jaroguëbi insini senjoja'guëguë'ne?" quëquëni, sa'ñeña senni achajën baë'ë.

Quién es el más importante

24 Ja'nrëbi yo'je ba hua'nabi sa'ñeña coca cajën, "Mai jubë ba'iguë ¿jaroguëbi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iguë'ne?" sa'ñeña senni achajënna,
25 Jesusbi bacuani cabi:
—Ën yija bain ta'yejeiye ëjacuabi bacua bainni ai jëja guansejënna, bain hua'nabi bacuani ëñajën, "Maini conreba concua'ë" bacuare cajën ba'iyë.
26 Ja'nca ba'iyeta'an, mësacuabi bacua jëja guanseye'ru guansemajën ba'ijë'ën. Mësacua jubë quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iguëbi quë'rë ta'yejeiye beo hua'guë'ru ba'ijë'ën. Quë'rë ta'yejeiye guanseguë ba'iguëbi bain hua'nani quë'rë ta'yejeiye conreba conguë ba'ijë'ën.
27 Te'eguëbi aon ainguë ñu'iguëna, yequëbi baguë aonre aonguëna, ja'anre ro'tani, ¿jaroguëbi quë'rë ta'yejeiye ëjaguëguë'ne? Aon ainguë ñu'iguëbi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iji, cayë yë'ë. Ja'nca caguëta'an, yë'ë yua mësacua naconi ba'iguë, mësacuani yo'o conguë ba'iyë yë'ë.
28 Yureca, mësacua yua yë'ë naconi jo'caye beoye te'e ba'ijën, yë'ë naconi te'e oijën, ai yo'ojënna,
29 mësacuare ta'yejeiye ëjacuare re'huaja'guë'ë yë'ë. Yë'ë Taita Riusubi yë'ëre ëjaguëre re'huani jo'caguëna, mësacuare'ga güina'ru ëjacuare re'huani jo'caja'guë'ë yë'ë.
30 Ja'nca re'huani jo'caguëna, mësacuabi Riusu ba'i jobona ti'anni, yë'ë naconi te'e ñu'ijën, aon ainjën, gono uncujën ba'ija'cua'ë. Ja'nca ba'ijën, mësacua yua ëja bain ñu'i seihuëan guëna seihuëan si'a sara samuhuëanre ñu'ijën, Israel bain jubëan si'a sara samubëan bainni guansejën ba'ija'cua'ë, cabi Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

31 Ja'nca cani, ja'nrëbi Pedroni quëabi:
—Simón, Simón, zupai huatibi Riusuni ai senji: Mësacua si'acuani tëani baza
caguë, mësacuani ai yo'o güeseye yëji. Trigo aon jë'jebë suni toñe'ru mësacuare
senjo güeseza caji.
32 Ja'nca caguëta'an, yë'ë yua më'ë ba'iyete ai senreba senni achaguë ba'iyë
yë'ë. Më'ë gare caraye beoye si'a recoyo ro'taguë ba'ija'guë caguë, më'ë
ba'iyete Riusuni senni achaguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca senni achaguëna, më'ë
yua gu'a jucha yo'oja'yete senjoni, ja'nrëbi më'ë bain concuare oiguë conguë,
bacuani jëja recoyo bacuare re'huajë'ën, cabi Jesús.
33 Caguëna, Simón cabi:
—Ëjaguë, je'o bacuabi më'ëni zeanni, ya'o huë'ena guaoni, më'ëni huani
senjotoca, yë'ë'ga më'ë naconi te'e sani, më'ëre te'e conguë junni tonjaza
caguë quëabi.
34 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Pedro, më'ëni ganreba quëayë yë'ë. Yure ñami, cura yu'ima'i ñësebë,
më'ëbi yua yë'ëre huesëye samute ba'iye caja'guë'ë më'ë, quëabi Jesús.

Se acerca la hora de prueba

35 Quëani, ja'nrëbi si'a hua'nani senni achabi:
—Mësacuare cuencueni bainna saosirënre ro'tajë'ën. Turubëan beo hua'na,
curi ayahuë beo hua'na, güeon ju'i coro beo hua'na, ja'nca ba'ijën saisi'cuabi
¿guere carajën bate'ne mësacua? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Banhuë. Bonse caraye beoye gare baë'ë yëquëna, sehuohuë.
36 Sehuojënna, baguë cabi:
—Ja'nca ba'isi'cuata'an, yureca tin yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua yua turubë,
curi ayahuë, ja'anre batoca, inni sajë'ën. Guerra hua hua'ti beotoca, mësacua
guayoni se canre bendieni, hua'tire coni sajë'ën.
37 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani, yë'ë ba'ija'yete masijë'ën. “Gu'a bain
naconi huani senjosi'quë ba'ija'guë'bi” caguë, yë'ë ba'ija'yete cani jo'case'e
sëani, güina'ru huani senjosi'quë ba'ija'guë'ë yë'ë, quëabi.
38 Quëaguëna, bacuabi cahuë:
—Ëñajë'ën, Ëjaguë. Samu hua'tiña ba'iji cahuë.
Cajënna,
—Yua'ë, sehuobi Jesús.

Jesús ora en Getsemaní

39 Sehuoni ja'nrëbi, ja'an huë'ebi etani sani, baguë yo'oguë ba'ise'e'ru
yo'oguë, Olivo cubëna mëni bëabi, baguëre yo'o concuabi conjënna.
40 Ja'nca ti'anni, bacuani yihuoguë quëabi:
—Mësacuabi gu'aye yo'o ëaye beoye ba'ijë'ën caguë, Riusuni ujajën ba'ijë'ën
quëabi.
41 Quëani, ja'nrëbi bacuare jo'cani, so'orë ba'iye sani, gugurini rëanni,
Riusuni ujaguë cabi:
42 —Taita, më'ëbi yëtoca, yë'ëni ai yo'o güesema'ijë'ën caguëta'an, ro yë'ë
yëse'e se'gare yo'oma'ijë'ën. Më'ë yëye se'gare yo'ojë'ën cabi.
43 Caguëna, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'guëbi Jesusna gaje meni,
baguëni jëja recoyo re'hua güesebi.
44 Re'hua güeseguëna, Jesús yua ai ta'yejeiye ai yo'oguë, quë'rë si'a jëja
ujabi. Ja'nca ujaguëna, baguë të'ribë ja'su yajiye yua zie co'yohuëan jai
co'yohuëan'ru ba'iye yijana meni tonji'i.

45 Ja'nrëbi, ujani tëjini, baguë yua huëni, baguëre yo'o concua ba'iruna go'ini
ëñato, yua cainsi hua'na uën'ë, ai sa'ntijën oijën ba'isi'cua sëani.
46 Ja'nca ba'ijënna, bacuani cabi Jesús:
—¿Mësacua guere yo'ojën, cainsi hua'na uiñe'ne? Huëni, gu'aye yo'o ëaye
beoye ba'ijë'ën caguë, Riusuni ujajën ba'ijë'ën cabi.

Arrestan a Jesús

47 Ja'nca caguë, yuta cani tëjima'iguëna, ai jai jubë bainbi raë'ë. Raijënna,
Judas, Jesús bainguë cuencueni re'huasi'quë, baguë bain si'a sara samucua
naconi te'e ba'isi'quëbi bacua rai ma'are ëñoguë raji'i. Rani, Jesusni much-
aguë saludaza casi'quë ba'iguëbi Jesusna ti'anbi.
48 Ti'anguëna, Jesús cabi:
—Judas, yë'ëre, Riusu Raosi'quërebare ro coqueguë muchaguë, yë'ëre ro
insini senjoza caguë ro'taguë raquë më'ë? senni achabi.
49 Senni achaguëna, Jesusre concua baru ba'icuabi baguëni zeanja'ñete
ëñani, Jesusni cahuë:
—Ëjaguë, guerra hua hua'tiñabi zeanni, bacuani huani saoñu cahuë.
50 Cajënna, te'eguëbi hua'tibi inni huani, pairi ta'yejeiye ëjaguëre yo'o con
hua'guëni, baguë jëja ganjorote te'ntoni tonbi.
51 Te'ntoni tonguëna, Jesús cabi:
—Se'e yo'oma'ijë'ën, cabi.
Cani, baguë ganjorote pa'roni, baguëni huachobi.
52 Huachoni ja'nrëbi, pairi ëjacua, Riusu huë'e ëjacua, bain iracua, ja'ancua,
baguëni preso zeanjën raisi'cuani cabi Jesús:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, guerra hua hua'tiña, huai cabëan, ja'an naconi
rani, jian hua'guëre'ru yë'éni zeanjën rate'ne?
53 Si'a umuguseña mësacua naconi Riusu huë'ere ba'iguëna, yë'ëre gare
zeanmaë'ë mësacua. Ja'nca yo'oma'isi'cuata'an, yure'ga mësacua yua zijei
re'otore ba'ijën zemosi'cua sëani, mësacua gu'aye yo'o yo'oye porecua'ë cabi.

Pedro niega conocer a Jesús

54 Caguëna, ja'nrëbi Jesusre zeanni, pairi ta'yejeiye ëjaguë huë'ena sahuë.
Sajënna, Pedro yua bacuani so'orëbi be'tebi.
55 Be'teni ti'anni, ja'an huë'e quë'ro ba'iruna toa suase'e ba'iguëna, ja'anru
bain hua'nabi toa të'ijeiye ñu'ijënna, Pedrobi bacua naconi te'e bëani toare
cunji'i.
56 Cu'inguëna, ja'anru romi zingo yo'o con hua'gobi baguëni ëñareba ëñani,
bago gaje bainni cago:
—Ja'anguë'ga Jesús naconi te'e ba'isi'quë'bi cago.
57 Cagona, Pedro sehuobi:
—Bañë. Baguëre huesëguë'ë yë'ë, sehuobi.
58 Sehuoguëna, ja'nrëbi jë'te, yequëbi baguëni ëñani cabi:
—Më'ë'ga bacua jubë te'e ba'iguë'ë cabi.
Caguëna, Pedro sehuobi:
—Bañë. Bacua jubë ba'ima'iguë'ë yë'ë, cabi.
59 Caguëna, ja'nrëbi, te'e hora ba'iye ba'iguëna, yequëbi ti'anni, ai jëja caguë
quëabi:
—Aito. Ën hua'guëbi Jesús naconi te'e ba'isi'quë'bi, Galilea bainguë sëani,
cabi.
60 Caguëna, Pedro cabi:
—Më'ë coca caye, yë'ë gare huesëguë'ë, cabi.
Caguëna, ja'ansirën, Pedrobi coca cani tëjima'iguëna, cura hua'guëbi yuji'i.

61 Yu'iguëna, mai ëjaguëbi bonëni, Pedroni ëñaguëna, Pedrobi baguë coca
case'ere ro'tabi. “Yure ñami, cura hua'guëbi yuta yu'ima'iguëna, më'ëbi yua
yë'ëre huesëyete samute ba'iye caja'guë'ë” ja'an coca quëase'ere ro'tani,
62 ba hua'guëbi etani sani, ai sa'ntiguë oji'i.

Se burlan de Jesús

63 Ja'nrëbi, Jesusre zeanni bajën, baguëni ëñajën bacuabi baguëni jayajën
hua bi'rahuë.
64 Huani, baguë ñacore can të'ntëbi ta'pini gueonni, ja'nrëbi baguë ziana
huaijën, baguëni senni achahuë:
—¿Nebi më'ëre huate'ne? Më'ë ñacobi ëñani masini quëajë'ën cahuë.
65 Ja'nca cajën, baguëni ai hui'ya jayajën, baguëni ai gu'aye yo'ohuë.

Jesús ante la Junta Suprema

66 Ja'nca yo'ojënna, ja'nrëbi ñataguëna, judío bain iracua, pairi ëjacua, ira
coca ai masicua, si'a jubëbi ñë'ca raijën, Jesusre zeanni, bacua ta'yejeiye ëja
bain jobona nëconi, baguëni coca senni achahuë:
67 —¿Më'ë yua Riusu Raosi'quë'guë? Quëajë'ën yëquënani, cahuë.
Cajënna, baguë sehuobi:
—Yë'ëbi quëatoca, yë'ëre te'e ruiñe achama'iñë mësacua.
68 Yë'ë yua mësacuare'ga coca senni achatoca, yë'ëre sehuoma'iñë. Ja'nca
sehuomajën, yë'ëre etoni saoma'iñë mësacua.
69 Ja'nca yo'oma'ijënna, yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi yua Ta'yejeiye
Ëjaguë Riusuna go'ini, baguë jëja ca'ncona bëani ta'yejeiguë ba'ija'guë'ë yë'ë,
quëabi Jesús.
70 Caguë quëaguëna, ba hua'nabi baguëni senni achahuë:
—Ja'nca ba'ija'guë ba'itoca, ¿më'ë yua Riusu Zin ba'iguë? senni achahuë.
Senni achajënna:
—Ja'nca ba'iguë'ë yë'ë. Mësacua caye'ru ba'iguë'ë yë'ë, sehuobi.
71 Sehuoguëna, bacuabi bëinjën cahuë:
—Achajë'ën. Baguë se'gabi Riusure gu'aye caguëna, achahuë mai. Ja'nca
casi'quëre sëani, baguë gu'aye case'ere achasi'cuani se'e ëjoma'ina'a, cahuë.

23

Jesús ante Pilato

1 Ja'nca cani, ja'nrëbi Jesusre se'e zeanni, romano ëjaguë Pilatona sani
nëcohuë.
2 Nëconi, baguëre gu'aye cahuë:
—Ënquëni ëñajë'ën, ëjaguë. Yëquëna bainni ai hui'ya coqueguë ye'yoguë,
yëquëna bainre gu'aye yo'ocuare re'hua bi'rabi. Bain ta'yejeiye ëjaguëni
impuesto curire ro'ima'ijë'ën quëabi baguë. Riusu Raosi'quëreba ba'iguë'ë
yë'ë caguë, Ta'yejeiye ëjaguë runza caguë, maire ai hui'ya ye'yoguë caguëna,
yëquënabi baguëni zeanni, më'ëna rahuë, ëjaguë, cahuë bacua.
3 Ja'nca cajënna, Pilatobi Jesusni senni achabi:
—¿Më'ë yua judío bain ta'yejeiye ëjaguë'guë? senni achabi.
Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Ja'nca ba'iguë'ë yë'ë, sehuobi.
4 Ja'nca sehuoguëna, Pilato yua pairi ëjacua, si'a bain hua'na, bacuani cabi:
—Ënquëbi gare gu'aye yo'oma'iguë ba'iji. Si'nseye beoye ba'iji baguëre, cabi.
5 Ja'nca caguëna, bacua yua quë'rë jëja achoni quëahuë:

—Banji. Bain hua'nani coqueguë ye'yoguë, bainre gu'aye yo'ocuare re'hua bi'rabi. Galilea yijare ru'ru ye'yoni, si'a Judea yijana ye'yoguë, ja'nrëbi ënjo'ona ti'anni, ai hui'ya caji, cahuë.

Jesús ante Herodes

6 Cajënna, Pilatobi ¿Galilea bainguë'guë? senni achaguëna,
7 Ba'iji sehuohuë bacua. Sehuojënna, Herodes hue'eguë, Galilea yija ëjaguë
Jerusalenre yure ba'iguëna, Pilatobi Jesusre baguëna saobi.
8 Saoguëna, Herodesbi baguëni ëñani, ai bojoguë ro'tabi. Yequëcuabi Jesús
ba'iyete ai quëajënna, ai ba'irën baguëni ëña ëaguëna, bojoguë ëñabi. Ja'nca
ëñaguë, Ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñojë'ën. Ëñaza cabi.
9 Ja'nca caguë baguëni ai zoe senni achaguëreta'an, gare sehuoye beoye
ëcabi Jesús.
10 Ëcaguëna, pairi ëjacua, ira coca ai masicua, bacuabi huëni, Jesusre ai
gu'aye cajën, si'a jëja quëahuë.
11 Quëajënna, Herodes, baguë soldado hua'na naconi, bacuabi Jesusni ai
hui'ya jayajën, baguëni ai gu'aye cahuë. Cani ja'nrëbi, ai re'o caña ëja bain
cañare inni baguëni jayaye'ru sa'yeni, baguëte Pilatona se'e go'yahuë.
12 Ja'nca go'yajënna, Pilato, Herodes, bacua yua sa'ñeña ai je'o basi'cua
ba'ijën, ja'ansi umuguse sa'ñeña bojojën, te'e gaje hua'na ruën'ë.

Jesús es sentenciado a muerte

13 Ja'nrëbi, Pilatona go'yasi'quëbi ti'anguëna, Pilatobi pairi ëjacua, bain
ëjacua, si'a bain hua'nare ñë'coni,
14 bacuani cabi:

—Mësacua yua ënquëre yë'ëna rani, Bainre gu'aye ye'yoguë ba'iji cahuë.
Cajënna, yë'ëbi baguëni senni achaguë, baguë ba'iyete masiguë, mësacua
gu'aye case'e'ru ba'iye gare yo'oma'isi'quë'bi cayë yë'ë.
15 Herodes'ga baguëni senni achani baguë ba'iyete masiguë, baguëte
go'ya raoguë sëani, gu'aye yo'oma'iguë'bi ba'iji cabi baguë. Ja'nca gu'aye
yo'oma'isi'quëre sëani, baguëni huani senjo güeseye gare porema'iñë mai.
16 Ja'nca porema'icua sëani, ga'ni za'zabobi baguëni si'nse güeseni, baguëni
etoja'guë'ë yë'ë, cabi.
17 Yureca pascua umuguseña ba'irën ba'iguëna, Pilato yo'oguë ba'ise'e'ru
si'a tëcahuëan preso zeanni basi'quë te'eguëte etoni bainna go'yaguë
ba'ise'e'ru yo'oguë baji'i Pilato. Ja'nca yo'oguë ba'isi'quëbi Jesusre etoye
caguëna,
18 si'a jubë bainbi ai güireba güijën, te'e cahuë:

—Baguëni huani senjojë'ën. Barrabás hue'eguëte etoni yëquënani jo'cajë'ën
güijën cahuë.
19 Güijën cacuabi Barrabasre senni achajënna, ai gu'a bainguë baji'i. Bain
hua'nare huëoguë, Ëja bainni huani senjoñu caguë yo'oguëna, baguëni zeanni,
ya'o huë'ena guaoni bahuë.
20 Guaoni bajënna, Pilatobi Jesusre etojaza caguë, baguë etojaiyete bain
jubëni caguëna,
21 ba hua'nabi quë'rë si'a jëja güireba güijën cahuë:

—Crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën. Crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën
cajën, si'a jëja te'e güijën baë'ë.
22 Güijën ba'ijënna, Pilatobi samute ba'iye bacuani se'e cabi:

—Gare gu'aye yo'oma'isi'quëre sëani, mësacua ¿guere güiye'ne? Baguëni huani senjoñe porema'iñë mai. Ga'ni za'zabobi huai güeseni, baguëni etoja'guë'ë yë'ë, cabi.

23 Caguëna, bacua yua quë'rë si'a jëja jo'caye beoye güijën, Crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën cajënna,

24 Pilatobi se'e caye jo'caguë, bacua sense'e, pairi ëjacuabi sen güesejënna, ja'anre achani yo'o bi'rabi.

25 Ja'an gu'a bainguë preso zeansi'quëre senni achajënna, Pilatobi baguëte etoni saobi. Etoni saoni ja'nrëbi, Jesusre bacuana jo'cani, Mësacua yua ënquëni bajën, mësacua yëse'e'ru baguëre bain be'rujën ba'ijë'ën cabi.

Jesús es crucificado

26 Caguëna, ba hua'nabi Jesusre zeanni, Crusu sa'cahuëna quenni reojaiñu cajën, baguëre sahuë. Sani ëñato, Simón hue'eguë, Cirene bainguë, zio re'otona saisi'quëbi huë'e jobona raiguë baji'i. Raiguëna, baguëni tëhuoni zeanni, Jesús crusu sa'cahuëte baguë tanta cubëna tëoni, Jesús yo'je hue'eguë sajë'ën cajënna, ja'nca yo'obi.

27 Ja'nca hue'eguëna, ai jai jubë bainbi Jesusni be'tejën saë'ë. Yequëcua romi hua'nabi baguëte ai jëja ota oijën be'tejën saë'ë.

28 Be'tejën saijënna, Jesusbi bacuana bonëni cabi:

—Mësacua Jerusalén romicua, yë'ëre oimajën ba'ijë'ën. Mësacua ba'iye, mësacua zin hua'na ba'iye, ja'an se'gare ro'tani oijën ba'ijë'ën.

29 Mësacua ai yo'ojën ba'ija'yete ro'tajë'ën. Ja'an umuguseña ti'anguëna, bain hua'nabi mësacua ai yo'ojën ba'ija'yete ëñajën, ñaca caja'cua'ë: "Romi hua'na zin beo hua'na, zin të'ya raima'isi hua'na, zin chuchama'i hua'na, ja'an hua'na ba'itoca, ai bojojën ba'ija'bë" cajën ba'ija'cua'ë bain hua'na.

30 Ja'anrën ti'anguëna, bain hua'nabi cu re'otona gati ëaye yo'ojën saijën, ai yo'ojën, cubëanna caja'cua'ë: "Cubëan ñañani, yëquënani te'e jëana ta'pini pë'npëja'guë" caja'cua'ë.

31 Yureñabi juinja sunqui ba'irënbi ai gu'aye yo'ojën ba'itoca, ju'insi sunqui ba'irën ti'anguëna, quë'rë ta'yejeiye gu'aye yo'ojën ba'ija'cua'ë bain hua'na. Gu'aye yo'oma'isi'quëni yure gu'aye yo'otoca, yequëcua gu'aye yo'osi'cuani quë'rë ta'yejeiye gu'aye yo'ojën ba'ija'cua'ë, cabi Jesús.

32 Caguëna, yequëcua samucua gu'aye yo'osi hua'nare zeanni, Jesús naconi huani senjojën sahuë.

33 Sani, sinjo gu'anbë casi cubëna ti'anni, Jesusre crusu sa'cahuëna quenni reohuë. Gu'aye yo'osi hua'nare'ga bacua crusu sa'cahuëanre reojën, te'eguëte Jesús jëja ca'ncona reohuë. Yequëre Jesús ari ca'ncona reohuë.

34 Jesusre quenni reojënna. Jesusbi ujaguë cabi:

—Taita, bacua gu'a juchare huanë yeni ro'tama'ijë'ën, bacua gu'aye yo'ose'ere huesëcuare sëani, ujaguë cabi.

Caguëna, soldado hua'nabi, Baguë cañare tëani huo'hueni bañu cajën, gata toyasira'carëanre sa'ñeña senjajën ëñahuë.

35 Ëñajënna, bain hua'nabi baguëni ëñajën nëcajënna, judío bain ëjacuabi baguëte ai jayajën cahuë:

—Yequëcuani jëa güesesi'quëta'an, ja'ansi'quë jëaye porema'iji. Riusu cuencueni Raosi'quëreba banica, ja'nca yo'oja'guë, sa'ñeña cahuë.

36 Cajënna, soldado hua'na'ga baguëni jayajën, sënje jo'chare baguëni uncuani,

37 baguëni cahuë:

—Më'ëbi judío bain ta'yejeiye ëjaguë banica, ja'ansi'quë jëajë'ën cahuë.

38 Ja'nrëbi yequëcuabi cocare toyani, baguë sinjobë ëmëje'en ca'ncona
sëohuë. Griego coca, romano coca, hebreo coca, ja'anbi toyahuë: “Ënquëbi
judío bain ta'yejeiye ëjaguë ba'iji” toyani sëohuë.
39 Yequë, gu'aye yo'osi'quë cueñe reosi'quëbi baguëni hui'ya cabi:
—Më'ë yua Riusu Raosi'quë, ja'an Cristo banica, ja'ansi'quë jëani,
yëquënare'ga tëani sajë'ën, güiguë reji'i.
40 Güiguë reguëna, yequë reosi'quëbi baguë gajeguëni bëinguë sehuobi:
—¿Më'ë guere yo'oguë, Riusu bënni senjoñete huaji yëma'iguë'ne? Mai
samutecuabi te'e reoni senjosi'cua ba'icuata'an,
41 mai samucua se'gare mai gu'aye yo'ose'ere masini, maire reoni senjoñë.
Ja'anguë'ga, gare gu'aye yo'oma'isi'quë ba'iji cabi.
42 Cani, yua Jesusni ëñani, baguëni senni achabi:
—Jesús, më'ë ba'i jobona ti'anni, yë'ë ba'iyete re'oye ro'taguë ba'ijë'ën, cabi.
43 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Ganreba më'ëni quëayë yë'ë. Yure umugusebi yë'ë naconi Riusu bojo
güese re'oto, Riusu jo'ya re'ohuë, ja'anruna ti'anja'guë'ë më'ë, cabi.

Muerte de Jesús

44 Ja'nrëbi, mëñereba ba'iguëna, si'a re'oto zijei re'oto'ru runji'i, samute hora
ba'i ñësebë tëca.
45 Ruinguëna, ënsëguë na'ini huesëguëna, Riusu huë'e tëhuosi can yua jobora
ye'reni saise'e baji'i.
46 Ja'nrëbi, Jesusbi ai jëja güiguë cabi:
—Taita, yë'ë recoyore coni bajë'ën, cabi.
Ja'nca cani, ja'nrëbi junni reabi Jesús.
47 Junni reaguëna, romano bainguë soldado ëjaguëbi si'aye ëñani, Riusuni
bojoguë cabi:
—Aito. Ja'anguëbi te'e ruiñereba yo'oguë ba'isi'quë'bi, cabi.
48 Caguëna, bain hua'nabi Jesús junni tonse'ere ëñajën raisi'cuabi ai oijën,
bacua coribare je'njujën, Ai gu'aye yo'ohuë cajën, bacua huë'eñana sa'ntijën
goë'ë.
49 Go'ijënna, si'acua, Jesusni masijën ba'icua, romi hua'na Galileabi be'tejën
raisi'cua naconi, bacuabi so'orëbi ëñajën nëcahuë.

Jesús sepultado

50 Ja'nrëbi, yequë, re'o bainguë, José hue'eguë, Arimatea huë'e jobo bain-
guë, baguëbi te'e ruiñe yo'oguë ba'iguëna, bainbi baguëni te'e ruiñe ëñajën
baë'ë. Judío bain ta'yejeiye ëjacua jubë bainguë baji'i.
51 Ja'nca ba'iguëbi Riusu bainrebare mame re'huaja'yete ëñaguë ëjoguë
baji'i. Judío ëja bain gajecua ro'tajën ba'iye'ru te'e ro'tama'iguë baji'i.
52 Ja'nca ba'iguëbi yua Pilatona ti'anni, Jesús ga'nihuëre senji'i.
53 Ja'nca senni, Pilatobi insi güeseguëna, Jesús ga'nihuëre gachoni, pojei
canbi ga'nebi. Ga'neni ja'nrëbi, mame tan goje, gata të'ntëbana te'ntosi goje
ba'iguëna, ja'anruna sani, re'oye uanni, jai gatabëre bonani, ja'an gojere
ta'pibi.
54 Ja'an umuguse sábado ja'anrë umuguse ba'iguëna, yo'o yo'oma'i umuguse
yuara ti'anguë baji'i.
55 Ja'nca uanni ta'piguëna, romi hua'na, Galilea yijabi Jesús naconi
raisi'cuabi yua Josena be'teni, ëñahuë.

56 Ëñani ja'nrëbi, huë'ena go'ini, ma'ña sëñete baguë ga'nihuëre so'onja'ñete
re'huahuë. Ja'nca re'huani, yequë umuguse yo'o yo'oma'i umuguse
ba'iguëna, ira coca toyani jo'case'e'ru ba'iye bëani huajëhuë.

24

La resurrección de Jesús

1 Ja'nrëbi, semana ja'anrë umuguse ñataguëna, zijeirën ba'iye cato, romi
hua'nabi huëni, ma'ña sëñe re'huase'ere inni, Jesusre tansi gojena saë'ë.
2 Sani ti'anni, gatabë goje ta'pisibëbi quëñose'e ba'iguëna,
3 bacua yua ja'an gojena cacani ëñato, Ëjaguë Jesús ga'nihuë beobi.
4 Beoguëna, bacua yua huaji yëjën, gue ro'taye beoye ba'ijënna, samucua
go'sijei cañare ju'icuabi te'e jëana bacua ca'ncona eta rani nëcahuë.
5 Nëcajënna, bacuabi ai quëquëjën, yijana ëñañe se'ga baë'ë. Ba'ijënna,
bacuabi cahuë:
—Jesucristobi go'ya raisi'quë ba'iguëna, ¿mësacua guere yo'ojën ju'insi'cua
ba'iruna baguëte cu'eye'ne?
6 Ënjo'onre beoji. Go'ya rani yua saisi'quë'bi. Baguë Galilea yija ba'isirën
quëase'ere ro'tajë'ën:
7 "Yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëte zeanni, gu'a bainna insijënna, yë'ëre
crusu sa'cahuëna quenni reoni, huani senjojënna, samute ba'i umuguse go'ya
raija'guë'ë yë'ë" quëabi baguë, cahuë.
8 Cajënna, bacuabi Jesús coca case'ere ro'tahuë.
9 Ro'tani, baguëre tansi gojebi etani, Jesusre conjën ba'isi'cua, ja'an once-
cua, bacua ba'iruna go'ini, yequëcua'ga ba'ijënna, bacuani si'aye beoru quëani
achohuë.
10 Ja'an quëacua romi hua'nabi bacua mami hue'ecua yua María Mag-
dalena, Juana, María Santiago pë'cago baë'ë. Yequë romi hua'na'ga bacua
naconi baë'ë.
11 Ja'nca quëajënna, Jesusre conjën ba'isi'cuabi ro achajën, bacua quëase'ere
ro'taye güehuë. "Ro cayë bacua" ro'tahuë.
12 Ja'nca ro'tacuata'an, Pedrobi huëni, Jesusre tansiruna huë'huëguë saji'i.
Sani ti'anni, rëanni, cacani ëñato, baguë ga'nihuë ga'nesi cañe se'gabi
ca'ncorëte unji'i. Ja'nca ëñani, gue ro'taye beoye huëni, baguë ba'i huë'ena
bonëni goji'i.

En el camino a Emaús

13 Ja'nrëbi, ja'ansi umuguse, Jesusre conjën ba'isi jubë ba'icua samucuabi
Emaús huë'e jobo tëca ganijën saë'ë. Jerusalenbi sani, once kilómetro ba'iye
ganiñe baë'ë.
14 Ja'nca sani, sa'ñeña cajën, yure umuguseña ba'ise'e si'aye senni achajën
cahuë.
15 Ja'nca cajënna, Jesusbi ti'anni, bacua naconi achaguë, te'e gani bi'rabi.
16 Achaguë conguë ganiguëna, baguëte ëñacuata'an, baguëni masimaë'ë.
17 Masimajënna, baguë yua bacuani senni achabi:
—¿Mësacua gue cocare sa'ñeña cajën ganiñe'ne? ¿Mësacua guere sa'ntiye'ne?
senni achabi.
18 Senni achaguëna, te'eguë Cleofas hue'eguëbi sehuobi:
—Yure umuguseña ba'ise'ere achamaquë më'ë? Si'a ënjo'on bainbi ja'anre
masiyë, cabi.
19 Caguëna:
—¿Gue ba'ise'ere caguë'ne më'ë? senni achabi Jesús.

Senni achaguëna, sehuobi:

—Jesús Nazarenoni gu'aye yo'ojën ba'ise'ere cayë. Riusu coca quëaguë raosi'quë ba'iguëna, Riusubi baguëni ai bojoguë ëñabi. Bain hua'na'ga baguëni ai bojojën ëñajënna, baguë yua ai ta'yejeiyereba yo'oni, bain gare ëñama'ise'ere yo'oni ëñoni, te'e ruiñereba quëani achoguëna,

20 yëquëna ëja bainbi pairi ëjacua naconi baguëte preso zeanni, baguëni huani senjo güesehuë. Baguëni crusu sa'cahuëna quenni reoni senjohuë.

21 Yëquëna hua'nabi ro'tajën, "Israel bain zemosi'cuare etojani ëja bainre re'huaja'guë" cajën, baguë ja'an yo'oja'yete ëñajën ëjojën baë'ë. Ëjojën ba'ijënna, yure umuguse samute umuguseña junni tonse'e ba'iguëna,

22 yëquëna jubë ba'icua romi hua'nabi coca quëajënna, gue ro'taye beoye achahuë yëquëna. Yure zijeirën bacua yua Jesusre tansiruna sani ëñato,

23 Jesús ga'nihuë beoguëña. Ja'nca ëñani, se'e rani, Riusu guënamë re'oto yo'o concuabi toyare ëñojënna, bacuabi ëñani rani quëahuë: "Go'ya raji'i baguë. Riusu toyare ëñani masihuë yëquëna" quëajën raë'ë.

24 Quëajën raijënna, yequëcua yëquëna jubë ba'icuabi baguëre tansiruna sani ëñato, romi hua'na quëase'e'ru güina'ru baquëña. Ba'iguëna, Jesusni gare ëñamateña, baguëni sehuojën quëahuë.

25 Quëajënna, ja'nrëbi, Jesusbi baguë te'e conni ganicuani sehuobi:

—Jesucristo ba'iyete ye'yeye ai caraji mësacuare. Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'ere ëñajën, mësacua ¿guere yo'ojën, si'a recoyo ro'tama'iñe'ne?

26 Riusu raosi'quëbi yua ai ja'siye ai yo'oye babi. Baguëna, ja'nrëbi jë'te, go'ya raija'guë baji'i. ¿Ja'an coca toyani jo'case'ere, guere ye'yemate'ne mësacua? cabi Jesús.

27 Cani ja'nrëbi, Riusu coca toyani jo'case'ere bacuani ëñoni, si'a ca'ncoñare ëñoni, baguë ba'ija'ye toyani jo'case'ere te'e ruiñe bacuani masi güesebi. Ru'ru, Moisés coca toyani jo'case'ere ëñoni, ja'nrëbi Riusu ira bain raosi'cua si'acua bacua toyani jo'case'ere ëñoni, baguë ba'ija'yete bacuani te'e ruiñe masi güesebi.

28 Ja'an cocare masi güeseguëna, ja'nrëbi bacua sai jobona ti'anjënna, Jesusbi se'e saiye ëñobi.

29 Ja'nca ëñoguëna, bacuabi ënsejën, baguëni choë'ë:

—Yëquëna naconi te'e bëani ba'ijë'ën. Ai na'iji cahuë.

Cajënna, bacua naconi cacani te'e bëabi.

30 Bëani ba'iguëbi bacua naconi bëani aonre ain bi'raguë, bacua jo'jo aonbëanre inni, Riusuni bojoguë cani, aonbëanre jë'yeni, bacuana huo'hueni insibi.

31 Insiguëna, ja'ansirën baguëni ëñani masihuë. Masini, ja'nrëbi baguëni se'e ëña bi'rato, gare beobi. Querë huesëbi.

32 Huesëguëna, sa'ñeña coca cahuë:

—Ëñajë'ën, maire Riusu yo'ose'e, maibi baguë naconi te'e ganijën, baguë yua Riusu cocare quëani achoguëna, maibi achajënna, bojo recoyora ai re'o huanobi maire. Ja'anre ro'tana'a, cahuë bacua.

33 Cani, bacua yua ja'ansirën huëni, besa sani, Jerusalenna goë'ë. Go'ini ti'anni, Jesusre yo'o conjën ba'isi'cua, baguë bain si'a sara te'ecua naconi ba'icua, ja'ancuare tëhuohuë.

34 Tëhuojënna, bacua ja'ansirën quëani achohuë:

—Mësacua achare bajë'ën. Mai Ëjaguëbi go'ya raji'i. Simonbi baguëni ëñabi, si'a jëja quëani achohuë.

35 Quëani achojënna, ja'nrëbi bacua ma'a ganijën tëhuose'ere quëahuë.
Ja'nrëbi baguë yua jo'jo aonbëan jë'yeni huo'hueguëna, ja'nrëbi bacua ma-
sise'ere quëahuë.

Jesús se aparece a los discípulos

36 Ba hua'na yuta sa'ñeña cani tëjima'ijënna, Jesusbi te'e jëana bacua jobo-
rana gaje meni ëñobi. Ëñoni, bacuani saludaguë cabi:
—Mësacua bojo recoyo huanoñe ba'ijë'ën cabi.
37 Caguëna, bacuabi na'oñe tëca quëquëjën, Huatibi raiji cajën ro'tahuë.
38 Ro'tajënna, baguë cabi:
—¿Mësacua guere yo'ojën quëquëye'ne? Ro huacha ro'taye beoye ba'ijë'ën.
39 Yë'ë ëntë saraña, yë'ë guëoña, ja'anre ëñani, yë'ëreba ba'iyete masijë'ën.
Yë'ëni pa'roni, yë'ë ba'iyete masijë'ën. Hua'i, gu'an, ja'an bayë yë'ë. Huati
banica, ja'anre beore'ahuë, cabi Jesús.
40 Cani ja'nrëbi, baguë ëntë saraña, baguë guëoña, ja'anre bacuani ëñobi.
41 Ëñoguëna, ru'ru bojojën, ja'nrëbi huaji yëjën, yuta baguë ba'iyete recoyo
ro'taye poremaë'ë. Poremajënna, baguë yua coca senni achabi:
—¿Mësacua gue aon baye'ne? caguë, senni achabi.
42 Senni achaguëna, ziaya hua'i bosi ma'carë, o'a baya, ja'anre inni, rani,
baguëna insini ëñato,
43 baguë yua coni, si'aye anji'i.
44 Anni ja'nrëbi bacuani cabi:
—Mësacua naconi ba'isirënbi mësacuani coca quëaguë ba'nhuë yë'ë. Quëaguë
ba'iguëna, si'aye güinareba'ru yë'ëre yo'ose'e baji'i. Riusu coca, Moisés toy-
ani jo'case'e, Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'e, ja'anre ëñato, yë'ë
ba'ija'yete cani jo'case'e ba'iji. Ja'nca cani jo'case'e ba'iguëna, si'aye güina'ru
baji'i yë'ëre. Salmo coca cani jo'case'ere'ga güina'ru baji'i yë'ëre, Riusu
cuencueni jo'case'e sëani, cabi Jesús.
45 Ja'nca cani ja'nrëbi, Riusu coca toyani ja'case'ere bacuani te'e ruiñe masi
güeseza caguë yo'oguë,
46 bacuani quëani achobi:
—Ñaca toyani jo'cabi Riusu: Baguë Raosi'quë, Cristo hue'eguëbi ai ja'siye
ai yo'oguëna, ja'nrëbi samute umuguseña ba'ini, junni tonsi'quëbi go'ya
raija'guë'bi, cani jo'case'e ba'iji.
47 Go'ya raiguëna, ja'nrëbi, baguë bainreba ba'icuabi ru'ru Jerusalén
bainna sani, ja'nrëbi si'a yijaña bainna sani, Riusu cocareba, gu'a
jucha jo'cani senjoñe, mame recoyo re'huaye, ja'anre si'a bainni quëani
achoja'cua'ë mësacua, cani jo'case'e ba'iji.
48 Mësacua yua yë'ë yo'oguë ba'ise'ere ëñani masicua sëani, si'a bainni
quëani achocuare mësacuare re'huahuë yë'ë.
49 Yë'ë Taita cani jo'case'ere ro'tani, baguë Espíritu raoja'yete cato, yë'ë
se'gabi Espíritute mësacuana ti'an güeseni jo'caja'guë'ë yë'ë. Ru'ru, guënamëbi
raoni jo'cani, mësacuani ai ta'yejeiye yo'ore yo'o güeseja'guë'bi. Ja'anrën ti'añe
tëca ënjo'on ba'i huë'e jobore ba'ijën ëjojë'ën, quëabi Jesús.

Jesús sube al cielo

50 Quëani ja'nrëbi, baguë bain cuencuesi'cuare sani, huë'e jobo ca'ncona
sabi, Betaniana ti'añe tëca. Ti'anni, baguë ëntë sarañare mëiñe huëani,
bacuani re'o coca cani jo'cabi.
51 Ja'nca cani jo'caguë, guënamë re'otona huahua mëni saji'i.

52 Mëni saiguëna, ba hua'nabi baguëni ai bojojën, baguëni gugurini rëanni,
baguëni ai ta'yejeiye coca cani achohuë. Ja'anre yo'oni, ja'nrëbi ai bojo recoyo
re'huasi'cuabi Jerusalenna goë'ë.
53 Go'ini ti'anni, ba hua'na yua Riusu huë'ena cacani ba'ijën, Riusuni
bojoreba bojojën, Riusuni gugurini rëanjën, baguëni surupa cajën, jo'caye
beoye ja'nca yo'ojën baë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

Riusu cocareba
SAN JUAN
Toyani jo'case'e

La Palabra de Dios hecha hombre

1 Ru'rureba ba'ijën ba'isirën Riusu cocareba quëani achoguëbi baji'i. Riusu
naconi baji'i. Ja'an cocareba quëani achoguë, Jesucristo hue'eguë, ja'ansi'quë
yua Riusureba baji'i.
2 Ru'rureba ba'isirën, ja'anguëbi yua Riusuni te'ereba conguë baji'i.
3 Ja'nca ba'iguëbi, Riusubi ro'tani ëñoguëna, si'aye beoru re'huani jo'cabi.
Yequëcuabi re'huaye beoye baë'ë. Baguë se'gabi si'aye re'huani jo'cabi.
4 Re'huani jo'caguë, ta'yejeiyereba huajë güeseguebi, si'a hua'nare huajë
hua'nare jo'cabi. Ja'nca jo'caguëbi yua mia re'oto ñatani saoye'ru baguë te'e
ruiñe ba'iyete bainni masi güeseni jo'cabi.
5 Masi güeseni jo'caguëna, zijei re'oto ba'iguëna, zijei re'oto ba'iguë, zupai
huati caguëbi yua baguë te'e ruiñe ba'iyete quëñoni senjoñe porema'iji. Mia
re'oto ñatani saoye'ru ba'iguëna, zijei re'oto ëjaguëbi gare yayoye porema'iji.
6 Yequë bainguë, Juan hue'eguë, Riusu raosi'quë, baguë yua bainna ti'anbi.
7 Ti'anni, mia re'oto ñatani saoye ba'iguëte bainni quëani acho bi'rabi. Ja'an
cocarebare quëani achoye raosi'quë baji'i. Bainbi achani, Ja'an ba'iguëni si'a
recoyo ro'taja'bë caguë, mia re'oto ñatani saoyebi ba'iguë, baguë cocarebare
quëani achoguë raji'i.
8 Ja'nca raiguë, ja'ansi'quë yua mia porema'iji. Mia re'oto ñatani saoye'ru
ba'iguëna, zijei re'oto ëjaguëbi gare yayoye porema re'oto ñatani saoye
poreguëbi beobi. Baguë ba'iye quëani achoguë se'ga baji'i.
9 Ba'iguëna, mia re'oto ñatani saoye poreguë, te'e ruiñereba ba'iguë,
ja'anguëbi yuara bainna ti'an rani, baguë ba'iye, baguë cocareba, ja'anre
si'acuani te'e ruiñe masi güeseguë raiguë baji'i.
10 Ja'nca raiguë yua si'a re'oto re'huani jo'caguëbi ti'anni baji'i.
Ba'iguëreta'an, bainbi baguë ba'iyete ëñani, baguëte ro huesëjën baë'ë.
11 Ja'nca ba'ijënna, baguë te'e bain ba'iruna sani ba'iguëna, baguë te'e bainbi
baguëte te'e ruiñe ëñamajën, baguëte bojomaë'ë.
12 Bojomajënna, si'a bain baguëni te'e ruiñe ëñani bojojën ba'icua, baguë
ba'iyete si'a recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuani: Yë'ëna rani, yë'ë naconi te'e
ba'ijë'ën caguë, Riusu mamacuare bacuare re'huani babi.
13 Ro bain mamacua ba'iye'ru bacuare re'huamaji'i. Ro bain mamacua
bayete cato, pë'caguë sanhuëbi, Zinre bañu cajën, zinre cu'ejënna, pë'cagobi
zinre nëcani, zinre të'ya raigo. Riusu mamacua bayete cato, ja'nca ba'iye'ru
baguë mamacuare re'huama'iji. Baguë se'gabi mame re'huaguëna, baguë
mamacua ruiñë.
14 Yureca, Riusu cocareba quëani achoguë, baguë ba'iyete cato, baingobi
të'ya raigona, bainguë runji'i baguë. Ja'nca ruinguëbi mai naconi ba'iguë,
maini ai yëreba yëguë, te'e ruiñe ba'i coca se'gare maini quëani achoreba
achoguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, baguë ta'yejeiye ba'iyete ëñani masihuë
yëquëna. Ëñani masijën, Taita Riusu te'eguë Zin sëani, ai ta'yejeiyereba Ëjaguë
ba'iji. Ba'iguëna, baguëni ëñajën bojohuë.
15 Ja'nca ba'iguëna, Juan'ga baguëni ëñani, baguë ba'iyete jëja quëani achobi:

—Ja'anguëbi ba'iji. Yë'ëbi coca quëani achoguë, baguë ba'iyete yua quëahuë
yë'ë: Yë'ë jë'te raiguëbi yë'ë ba'iye'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëbi ba'iji, yë'ë'ru
quë'rë ru'ru ba'isi'quë sëani, quëani achobi Juan.
16 Ja'an Ëjaguë yua maini ai ba'iye ai yëguë ba'iji. Baguë baye si'aye
carajeiye beoyete maina insireba insiji.
17 Riusubi baguë ira coca guansese'ere Moisesni toya güeseni, maina
jo'caguë ba'nji. Yureca, Riusubi baguë te'e ruiñe ba'i cocare maina jo'caye
yëguë, Jesucristo hue'eguë naconi maina raoni, baguë yëguë ba'iyete maini
masi güesebi.
18 Bainbi Riusuni ëñañe yëcuata'an, gare ëñañe porema'iñë. Porema'ijënna,
baguë te'eguë Zin, baguë naconi te'e recoyo ba'iguë, ja'anguëbi Riusu ba'iyete
maini ye'yoni masi guesebi.

Juan el Bautista da testimonio de Jesucristo

19 Yureca, Juanbi Riusu cocarebare quëani achoguëna, judío bain Jerusalén
huë'e jobo ba'icuabi Juan ba'iyete senni achaye saoñu cajën, bacua pairi bain,
levita bain pairite concua, bacuare Juan ba'iruna guanse saohuë. Saojënna,
bacuabi sani, baguë ba'iyete senni achajënna,
20 sehuoni, coca bacuani te'e ruiñe quëabi Juan:
—Ba Cristo raija'guë, ja'anguë beoyë yë'ë, caguë sehuobi.
21 Sehuoguëna, bacua yua se'e baguëni senni achahuë:
—Ja'nca ba'itoca, ¿gueguëguë'ne më'ë? ¿Riusu ira bainguë raosi'quë Elías
hue'eguëma'iguë? senni achahuë.
Senni achajënna, Juanbi:
—Bañë, sehuobi.
Sehuoguëna:
—Ja'nca ba'itoca, Riusu coca quëani achocaija'guë, ¿ja'anguë ba'ima'iguë
më'ë? senni achahuë.
Senni achajënna,
—Bañë, sehuobi.
22 Ja'nca sehuoguëna, bacuabi senreba senni achahuë:
—Yureca më'ë ba'iyete yëquënani te'e ruiñereba quëajë'ën. Yëquëna ëja
bainbi raojënna, bacuana go'ini më'ë ba'iyete quëaye bayë yëquëna. Ja'nca
sëani, më'ë ba'iyete quëato, ¿gue coca yëquënani quëaguë'ne? senni achahuë.
23 Senni achajënna, sehuobi:
—Yë'ë yua bain beo re'otona rani, cocare jëja quëani achoguë, ja'an
ba'iguë'ë yë'ë. Riusu ira bainguë raosi'quë, Isaías hue'eguë, baguë coca
cani jo'case'e'ru ba'iguë'ë yë'ë. “Mai Ëjaguë raija'guë sëani, mësacua recoyo
ro'tayete mame re'huajë'ën” cani jo'caguë ba'iguëna, ja'an ba'iguë'ë yë'ë,
sehuobi Juan.
24 Sehuoguëna, bacuabi, fariseo bain raosi'cua ba'ijën,
25 se'e Juanni senni achahuë:
—Yureca, Cristo, Elías, Riusu coca quëani achocaija'guë, ja'ancua beoyë
më'ë. Ja'nca beotoca, ¿më'ë queaca ro'taguë, bainni bautizaguë'ne? senni
achahuë.
26 Senni achajënna, Juanbi sehuobi:
—Yë'ëbi oco se'gabi bainni bautizayë. Bautizaguëna, yequëbi mësacua jubë
naconi ba'iguëna, baguëni huesëyë mësacua.
27 Yë'ë jë'te raiguëbi yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iji. Ro yë'ë hua'guëbi
gugurini rëanni, baguë guëon ju'iyete ti'jeye ti'añe porema'iñë, caguë sehuobi
Juan.

28 Juanbi Betania casirute bautizaguë ba'iguëna, baguëni senni achajën
raë'ë. Jordán ziaya que ca'nco, ënsëguë eta rai ca'nco, ja'anru baji'i ba huë'e
jobo.

Jesús, el Cordero de Dios

29 Ba'iguëna, ja'nrëbi, yequë umugusebi Juanbi Jesusni ti'an raiguëna, ëñani
quëabi:
—Mësacua ja'anguëni ëñajë'ën. Riusu Raosi'quë'bi. Si'a bain gu'a jucha
quëñoni senjoñe ro'ire, oveja huani insiye'ru huani senjosi'quë ba'ija'guë'bi
baguë.
30 Yë'ëbi baguë ba'iyete ru'ru quëahuë. "Yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë,
yë'ë'ru quë'rë ru'ru ba'iguëbi yë'ë yo'je raiji" quëahuë yë'ë.
31 Yë'ë se'gabi baguë ba'iyete huesëguë ba'iguëta'an, Israel bainbi baguëni
ye'yeni masija'bë caguë, oco bautizaguë raë'ë yë'ë, quëabi Juan.
32 Quëaguë, ja'nrëbi, se'e yeque coca quëabi:
—Yureca, Riusu Espíritubi ju'ncubo'ru gaje meni, baguëna tua raiguëna,
ëñahuë yë'ë.
33 Yuta baguë ba'iyete huesëguë, Riusu coca quëase'ere ro'tahuë yë'ë. Yë'ëre
oco bautizaye raoguë, ñaca yë'ëni quëabi Riusu: "Yë'ë bainguëte më'ëna
saoguëna, yë'ë Espíritubi baguëna gaje meni, baguëna tuani ba'ija'guë'bi.
Ja'anre ëñani, yë'ë Espíritu naconi bautizaja'guëte masijë'ën" yë'ëni quëabi
Riusu.
34 Quëaguëna, Riusu quëase'e'ru güina'ru ba'iguëna, ëñahuë yë'ë. Ja'nca
ëñaguë, yua ñaca te'e ruiñe quëani achoyë yë'ë: Ja'anguëbi Riusu Zin ba'iji
caguë quëayë yë'ë, cabi Juan.

Los primeros discípulos de Jesús

35 Ja'nca caguëbi, yua se'e yequë umuguse ba'iguëna, baguë bain concua
samucua naconi ba'iguë,
36 yua se'e Jesusni ëñabi Juan. Jesús yua baru cueñe ganiguëna, Juanbi ëñani
quëani achobi:
—Ëñajë'ën. Riusu Raosi'quëbi ba'iji. Bain jucha ro'ire oveja misabëna huani
boye'ru ba'iye ba'ija'guë'bi, quëani achobi.
37 Ja'nca quëani achoguëna, Juanre concua ba samucuabi achani, Jesusna
be'tehuë.
38 Be'tejënna, Jesusbi go'iye bonëni ëñani, bacuani senni achabi:
—¿Mësacua guere cu'eye'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, bacuabi sehuoni senni achahuë:
—Ëjaguë, ¿më'ë jaro huë'ere ba'iguë'ne? senni achahuë.
39 Senni achajënna,
—Rani ëñajë'ën, sehuobi.
Sehuoguëna, bacuabi baguë naconi sani, baguë ba'i huë'ere ëñani, a las
cuatro ba'iye'ru ba'iguëna, baguë naconi bëani ba'ijën na'ijaë'ë.
40 Ja'ancua samucua, Juan quëani achose'ere achani Jesusni be'tesi'cuare
cato, te'eguë yua Andrés hue'eguë baji'i. Simón Pedro yo'jeguë baji'i.
41 Ja'nca ba'iguëbi Jesusni ëñani tëjini, besa huëni baguë ma'yë Simonni
cu'ejaji'i. Cu'ejani, tinjani, baguëni quëabi:
—Cristo hue'eguëte tinjahuë yëquëna, cabi. Bain cocabi cato, Riusu
Raosi'quërebare quëabi.
42 Quëani ja'nrëbi, Simonre Jesusna sani ëñobi Andrés. Sani ëñoguëna,
Jesusbi baguëni ëñani, baguëni coca cabi:

—Më'ë yua Simón hue'eguë, Juan mamaquë ba'iguëna, më'ëni yua Cefas hue'yoyë yë'ë, cabi. Judío bainbi ja'anre cajënna, yequëcuabi Pedro cayë.

Jesús llama a Felipe y a Natanael

43 Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, Jesusbi Galilea yijana sani, Felipeni tinjani, cabi:
—Yë'ëni te'e conguë raijë'ën, caguë choji'i.
44 Felipe yua Betsaida huë'e jobo bainguë baji'i, Andrés, Pedro, bacua ba'i jobo.
45 Ja'nca ba'iguëbi Jesusni conguë saji'i. Ja'nca saiguëbi yua Natanaelni tëhuobi. Tëhuoni, baguëni coca quëabi:
—Riusu Raosi'quërebare tinjahuë yëquëna. Moisés, Riusu ira bain raosi'cua, bacuabi baguë ba'iyete toyani jo'cajënna, baguëte tinjahuë yëquëna. Jesús Nazareno hue'eji. José mamaquë'bi baguë, quëabi Felipe.
46 Quëaguëna, Natanaelbi sehuoguë cabi:
—Ro huere coca cayë më'ë. Nazaret huë'e jobona cu'eto, re'o bain beoyë, cabi.
Caguëna, Felipe sehuoguë cabi:
—Rani ëñajë'ën, cabi.
47 Caguëna, sani ti'anjënna, Natanaelbi ti'an raiguëna, Jesusbi baguëte quëabi:
—Ëñajë'ën. Israel bainguë te'e ruin recoyo baguëbi raiji. Gare coca coqueye beoye ba'iji, cabi Jesús.
48 Caguëna, Natanaelbi:
—¿Queaca masiguë'ne më'ë, yë'ë ba'iyete? senni achabi.
Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ëbi higo sunquiñëte ñu'iguëna, Felipe yuta më'ëre choimaquëna, më'ë recoyona ëñani masihuë yë'ë, sehuobi.
49 Sehuoguëna, Natanaelbi baguëni quëabi:
—Ëjaguë, më'ë yua Riusu Mamaquë ba'iguë'ë. Më'ëbi quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iguë sëani, si'a Israel bainbi më'ëni sehuoye bayë, quëabi.
50 Quëaguëna, Jesusbi baguëni quëabi:
—Yë'ëbi më'ëni coca quëaguë: Higo sunquiñë ñu'iguëna, më'ëni ëñahuë yë'ë, ja'an cocare më'ëni quëaguëna, ¿yë'ëni si'a recoyo ro'taguë më'ë? Yë'ë ta'yejeiye masise'ere ëñoguëta'an, më'ëbi yuta quë'rë se'e ta'yejeiye yo'ore ëñaja'guë'ë, quëabi.
51 Quëani, ja'nrëbi, se'e baguëni coca yihuoguë quëabi:
—Mësacuani ganreba yihuoyë yë'ë: Guënamë re'oto anconi saose'e ba'iguëna, Riusu guënamë re'oto yo'o concuabi yë'ëna gajejën, guënamëna mëijën yo'ojënna, ja'anre mësacuabi ëñajën ba'ija'cua'ë, Bainguë'ru Raosi'quërebare sëani, yihuoguë cabi Jesús.

2

Una boda en Caná de Galilea

1 Ja'nrëbi, samute umuguseña ba'iguëna, yequëcuabi huejajënna, Galilea yija bain Caná huë'e jobo ba'icuabi fiestare yo'ojën, Jesús pë'cagote choë'ë.
2 Choni, Jesús, baguëre conjën ba'icua naconi, bacuare'ga choë'ë.
3 Choisi'cuabi ti'anni ba'ijënna, bisi ëye jo'cha carajeijaquëna, Jesús pë'cagobi baguëni quëago:
—Jo'cha si'abi, quëago.

4 Quëagona, Jesusbi sehuobi:
—Mamá, ¿queaca ro'tago, yë'ëre ja'an cago'ne? Bainre yë'ë masiye ëñojaiñe
yuta yë'ëre ti'anma'iji, caguë sehuobi.
5 Sehuoguëna, bago yua fiesta aon tëocuani guansego:
—Mësacua yua Jesús guanseyete achani yo'ojë'ën, cago.
6 Cagona, ca'ncorë ëñato, gata ocobëan, te'e ëntë sarabëan, yequë sara te'ebë
baji'i. Judío bainbi mame tëno güesejën, ja'anbëanbi oco rutani zoacua'ë.
Ochenta litro, cien litro, ja'an ba'ibëan baji'i.
7 Ba'iguëna, Jesusbi fiesta aon tëocuani guanseguë cabi:
—Que ocobëanna oco buni jo'cajë'ën, cabi.
Caguëna, ai bu'iye queoni jo'cahuë.
8 Jo'cajënna, Jesusbi se'e bacuani guanseguë cabi:
—Yua ocobëan re'core eani, fiesta ëjaguëna sani insijë'ën, cabi.
Caguëna, ja'nca eani sani insijënna,
9 fiesta ëjaguëbi coni na'guni masibi. Bisi ëye jo'cha baji'i. Oco se'gabi
jo'cha'ru runquëna, huesëbi. Fiesta aon tëocua oco easi'cua sëani, bacua
se'gabi masihuë. Ja'nrëbi, fiesta ëjaguëbi ba huejaguëni choini
10 baguëni cabi:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, quë'rë re'o jo'chare yo'je uncua güeseguë'ne?
Fiesta yo'ocuabi ru'ru quë'rë re'o jo'chare uncuayë. Ja'nrëbi, yo'je, bainbi ai
jo'chare uncurena, gue gu'a jo'chare uncuayë, cabi.
11 Yureca, Jesusbi ai ta'yejeiye masiye yo'oni ru'ru ëñoguë, Caná huë'e
jobo Galilea yija ba'i jobo ba'iguë ëñoguëna, baguëre conjën ba'icuabi baguë
ta'yejeiye ba'iyete ëñani, baguëni si'a recoyoreba ro'tahuë.
12 Ro'tajënna, ja'nrëbi, Jesús yua Capernaum huë'e jobona saji'i. Baguë
pë'cago, baguë yo'jecua, baguëre conjën ba'icua, bacuabi conjënna, saji'i.
Sani, bëani, rëño ba'i umuguseña barute baë'ë.

Jesús purifica el templo

13 Ja'nrëbi, judío bain pascua umuguseña ba'iguëna, Jesusbi Jerusalén huë'e
jobona saji'i.
14 Sani, Riusu huë'ena cacani ëñato, bainbi bonsere negociajën baë'ë.
Huaca, oveja, ju'ncubo, ja'anre insijën, curi cojën baë'ë. Curi sa'ñejën
cocua'ga baë'ë.
15 Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi bisi za'zabobi re'huani, si'a jubëte si'nseni, Riusu
huë'e hue'sena etobi. Etoni, curi sa'ñecua curi so'coñare senjoni saoni, bacua
mesañare bo'neni tonbi.
16 Tonni ja'nrëbi, ju'ncubo insicuani bëinguë cabi:
—Ëñe beoru chiani quë'ñejë'ën. Yë'ë Taita huë'ere ro bonse insi huë'ere
re'huaye beoye ba'ijë'ën, cabi.
17 Ja'nca caguëna, baguë conjën ba'icuabi Riusu coca toyani jo'case'ere
ro'tato, ñaca baji'i: "Riusu ba'i huë'ere yua re'o uja huë'ere te'e ruiñe ëñaja'bë
caguëna, bacuabi yë'ëni ai bëinja'cua'ë." Ja'an cocare ro'tahuë, Jesusbi
gu'ayete etoguëna.
18 Ja'nrëbi, judío ëja bainbi Jesusna rani, baguëni ai bëinjën, senni achahuë:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, jo'ya hua'na insicuare etoni saoguë'ne? ¿Nebi
më'ëre guanse raore'ne? Riusubi guanseni raotoca, gue yo'o, më'ë ta'yejeiye
yo'ore yo'oni yëquënani ëñojë'ën. Ëñotoca, më'ë raosi'quë ba'iyete masiyë
yëquëna, cahuë.
19 Cajënna, Jesús sehuobi:

—Mësacuabi ën huë'e Riusu huë'ere taonni senjotoca, samute umuguseñabi mame huë'ere nëcoyë yë'ë, sehuoguë cabi.
20 Caguëna, judío bainbi bëinjën cahuë:
—Ën huë'e Riusu jai huë'e yo'ose'ere ro'tato, cuarenta y seis tëcahuëan ba'iguëna, bainbi yo'oni tëjihuë. Ja'nca yo'orena, ¿më'ë queaca samute umuguseña se'gabi nëcoye ro'taguë'ne? cajën sehuohuë.
21 Sehuojënna, Jesusbi ba gata huë'ere ro'tamaji'i. Baguë ga'nihuëte ro'taguë, Riusu huë'e ba'iye'ru ro'taguë, bacuani coca cabi.
22 Ja'nca casi'quë sëani, baguë junni tonse'ebi go'ya raiguëna, ja'anrën ti'anguëna, baguëre conjën ba'icuabi baguë yure case'ere ro'tani, Riusu cocareba, Jesús coca cani jo'case'e, si'a recoyo ro'tahuë.

Jesús conoce a todos

23 Yureca, Jesusbi Jerusalén huë'e jobore ba'iguë, judío bain naconi pascua umuguseña ro'tani fiesta yo'oguëna, ai jai jubë bainbi baguë ta'yejeiye yo'oni ëñose'ere ëñani, baguëni si'a recoyo ro'tahuë.
24 Ja'nca ro'tacuareta'an, Jesusbi baguë recoyo ro'tayete bacuani masi güesemaji'i, si'a bainni te'e ruiñe masiguë sëani.
25 Yequëcua bain ba'iye masini quëacuani senni achama'iguë baji'i Jesús. Baguë se'gabi baguë ñacobi ëñani, bain recoyoreba ro'tajën ba'iyete te'e ruiñe masiguë baji'i.

3

Jesús y Nicodemo

1 Ja'nrëbi, fariseo bainguë Nicodemo hue'eguë, judío bain ëjaguë ba'iguë,
2 ja'anguëbi huëni, ñamibi Jesusna sani, coca cabi:
—Ëjaguë, Riusubi raoguëna, më'ëbi maini ye'yoguë raisi'quë'ë. Raisi'quëbi yua ai ta'yejeiye yo'oni ëñoñë më'ë. Riusubi conma'itoca, ja'anre yo'oni ëñoñe gare porema'ire'ahuë më'ë. Ja'anre ruiñe masiyë yë'ë, cabi.
3 Caguëna, Jesusbi sehuobi:
—Më'ëni ën cocare ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Bainbi zin hua'na mame të'ya raisi hua'na ba'iye'ru ba'ima'itoca, Riusuni te'e zi'inni ba'iye gare porema'iñë, cabi.
4 Caguëna, Nicodemobi coca senni achabi:
—Ira hua'guë ba'itoca, ¿queaca se'e mame të'ya raisi hua'guë ruinguë'ne? Baguë mamá guëtabëna se'e cacani, mame të'ya raisi'quë'ru etaye gare porema'iji, cabi.
5 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ëni ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Bainbi zin hua'na mame të'ya raisi hua'na ba'iye'ru ba'iye yëtoca, oco zoaye'ru Espíritu gaje meñe, ja'anbi mame re'huasi'cua ba'iye bayë. Ja'nca ba'ima'itoca, Riusuni te'e zi'inni ba'iye porema'iñë.
6 Bain se'gabi të'ya raitoca, ro bain recoyo ro'taye'ru ro'tajën ba'iyë. Riusu Espíritu gaje meñebi mame të'ya raisi'cua ba'iye'ru ba'itoca, Riusu recoyo ro'taye'ru ro'tajën ba'iyë.
7 Ja'nca sëani, yë'ë coca yihuose'e: "Zin hua'na mame të'ya raisi hua'na ba'iye'ru mame të'ya raisi'quë ba'ijë'ën" yihuoguë caguëna, ro huesë ëaye beoye ba'ijë'ën.
8 Tutubi raiguë, ja'anse'ebi tutuguëna, më'ëbi ba tutu jubëte achayë. Ja'nca achaguëta'an, ba tutu raisirute huesëyë. Ba tutu saisirure'ga huesëyë më'ë.

Ja'nca ba'iguëna, Riusu Espíritu gaje meñebi mame të'ya raisi'cua yua tutu
ba'iye'ru güina'ru ba'iyë, Nicodemoni yihuoguë cabi Jesús.
9 Caguëna, Nicodemobi se'e senni achabi:
—¿Queaca ja'an ba'iye'ne? senni achabi.
10 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ë yua Israel bain ta'yejeiye ye'yoguë ba'iguëta'an, yë'ë yure yihu-
ose'ere yua ¿guere ye'yemaquë'ne më'ë?
11 Më'ëni ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yëquëna achani ye'yese'ere bainni
güina'ru quëajën ba'iyë. Yëquëna ëñase'ere bainni güina'ru quëani achoyë.
Quëani achojënna, mësacuabi achaye güejën ba'iyë.
12 Yë'ëbi ën yija re'huani jo'case'e, ja'an ba'iyete mësacuani quëaguëna,
mësacuabi yë'ëre ro'tamaë'ë. Ja'nca ro'tama'icuabi, mësacuani Riusu ba'i jobo
ba'iyete quëatoca, quë'rë se'e yë'ëni ro'taye beoye ba'iyë.
13 Bainbi yua Riusu ba'i jobore huesëcua'ë. Baruna sani ëñacuare cu'eto,
gare beoyë. Yë'ë se'ga masiyë, ba jobore. Bainguë'ru Raosi'quëbi Riusu ba'i
jobobi gaje rani, baru ba'iyete quëaye poreyë yë'ë, yë'ë ba'i jobo sëani.
14 Ira bainguë ba'isi'quë Moisés hue'eguëbi yua beo re'otore ba'iguë, baguë
aña yo'oni te'ntose'ere ëmë tubëna reoni ëñoguë ba'nji. Ja'nca ëñoguëna,
yë'ë'ga Bainguë'ru Raosi'quë yua güina'ru ëmëna reosi'quë ba'ija'guë'ë.
15 Ja'nca ba'ija'guëna, si'a bain yë'ëni si'a recoyo ro'tacuabi yua si'arën
ba'ijën, gare ju'iñe beoye ba'ija'cua'ë, caguë sehuobi Jesús.

El amor de Dios para el mundo

16 Yureca, Riusubi si'a bainni ai ba'iye ai yëguë ba'iji. Ja'nca yëguë ba'iguëbi
baguë Zin gaña hua'guëre maina raoni jo'cabi. Si'a bain baguë Zinni recoyo
ro'tacua, ja'ancuabi huesëni si'ama'iñe caguë, si'arën ba'ijën ju'iñe beoye
ba'ija'bë caguë, baguë Zinre ja'nca maina ro'taguë raobi.
17 Raoni, bainre si'nseguëte baguë Zinre re'huamaji'i Riusu. Baguë bainre
tëani baja'guë caguë, baguëte re'huani, maina raobi Riusu.
18 Riusu Zinni si'a recoyo ro'tatoca, maire bënni senjoñe beoye ba'iji.
Ro'tama'itoca, bënni senjoñe se'ga ba'iji, Riusu Zin gaña hua'guëni si'a recoyo
ro'tama'icuare sëani.
19 Yureca, Riusu cocarebare quëani achoguëbi mia re'oto ñatani saoye'ru
bainna ti'anbi. Ti'anguëna, bainbi mia re'otore ba'iye yëma'iñë. Te'e ruiñe
ba'i cocare achaye yëma'iñë. Zijei re'otore ba'iye quë'rë cu'eyë, gu'aye yo'ojën
ba'icua sëani. Ja'nca miañe ëñotoca, gu'a recoyo ro'tajën ba'icuare masiye
poreyë.
20 Gu'aye yo'ocuabi yua mia re'otona ti'añe güeyë. Bacua yo'ojën ba'ise'ere
ëñoñe güejën, gati ëaye se'ga ba'iyë.
21 Te'e ruiñe ba'i cocare achani yo'ojën ba'icua'ga yua Riusu conguë yo'ose'e
se'ga ba'iji cajën, mia re'otona ti'anni bacua yo'ojën ba'ise'ere masi güeseye
yëyë.

Juan el Bautista vuelve a hablar de Jesús

22 Ja'nrëbi, ba'iguë ba'iguëna, Jesusbi baguëre conjën ba'icua naconi sani,
Judea yijana ti'anni bëahuë. Ja'nca bëajën, bainre bautizajën baë'ë.
23 Ba'ijënna, Juan'ga Enón casirute ba'iguë, bainbi raijënna, bacuare bauti-
zaguë baji'i, ai oco ba'iru, Salim cueñe ba'irute.
24 Yuta Juanni preso guaomatena, ja'nca bautizaguë baji'i.
25 Ja'nca ba'iguëna, baguëre conjën ba'icuabi judío bain naconi bain tëno
cocare bëiñe cani,
26 yua Juanna sani, baguëni coca bëiñe cahuë:

—Më'ë naconi Jordaña que ca'nco ba'isi'quë, ja'an Jesús hue'eguëte ro'tajë'ën. Më'ëbi baguë ba'iyete te'e ruiñe quëani achoguëna, baguë yua bainre bautizaguë ba'iji. Si'a bainbi bonëni baguëna sani, bautiza güesejën ba'iyë, cahuë.

27 Cajënna, Juanbi sehuobi:

—Riusubi insima'itoca, bainbi coni baye porema'iñë.

28 Yë'ë quëani achose'ere achani masiyë mësacua. "Ba Cristo raija'guë, ja'anguë beoyë yë'ë" quëani achoguë baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi baguë ru'ru raosi'quë'ë yë'ë.

29 Mësacua yua huejaja'guë ba'iyete ro'tani ye'yejë'ën. Baguë se'gabi ba huejaja'coni baji. Baguë gajeguë consi'quëbi banji. Gajeguëbi yua ca'nco nëcani, huejaja'guë coca bagoni cayete ai bojoguë achaji. Ja'nca ba'iguëna, yë'ë'ga güina'ru ba'iguë, bainbi Jesús naconi saijënna, ai bojoreba bojoyë yë'ë.

30 Baguë se'gabi quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë'ru te'e ruiñe baji. Yë'ëca re'hue ba'iguë'ru ruiñe bayë, sehuoguë cabi Juan.

El que viene de arriba

31 Yureca guënamë re'otobi raisi'quëbi quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iji. Yija ba'icuaca yija ba'iye se'gare masijën, ja'an se'gare coca cajën ba'iyë. Guënamë re'oto ba'iguëca quë'rë ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iji.

32 Ja'nca ba'iguëbi baguë ñacobi ëñase'e, baguë ganjobi achase'e, ja'anre te'e ruiñereba quëani achoji. Quëani achoguëna, si'a bainbi baguë cocare ro achajën ba'iyë.

33 Baguë cocarebare achani recoyo ro'tatoca, Riusu yua te'e ruiñe ba'iguë'bi ba'iji cajën, bainni masi güesejën ba'iyë.

34 Yureca, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, Jesús hue'eguë, baguëbi Riusu cocarebare quëani achoji. Riusu Espíritu ta'yejeiye ba'iyete baguë naconi caraye beoye ba'iguë ba'iji.

35 Taita Riusubi baguë Mamaquëni ai yëguë ba'iguë, baguë baye si'ayete baguë Mamaquëna ro insini jo'cabi.

36 Ja'nca sëani, Riusu Zinni recoyo ro'tacuabi si'arën ba'ijën, gare ju'iñe beoye ba'icua'ë. Riusu Zinni achaye güecuabi Riusu naconi si'arën ba'iye gare porema'iñë. Riusu bënni senjose'e se'ga ba'iji bacuare.

4

Jesús y la mujer de Samaria

1 Ja'nrëbi re'hue, fariseo bainbi achato, Jesusre concua yua Juanre concua'ru quë'rë jai jubëte re'huani babi. Jesusbi yua Juan bautizaye'ru quë'rë jai jubë concuani bautizabi. Ja'anre case'e ba'iguëna, fariseo bainbi achahuë.

2 Jesusbi bainre bautizamaji'i. Baguëre concua se'gabi bainre bautizajën baë'ë.

3 Fariseo bainbi ja'an case'ere achajënna, Jesusbi masibi. Masini, Judea yijabi sani, Galilea yija sai ma'aja'an ganijaji'i.

4 Ja'nca ganijani, Samaria yijabi saiye babi.

5 Ja'nca saiguë, ja'nrëbi, Samaria yija huë'e jobo, Sicar casi jobona ti'anbi. Mai ira bainguë ba'isi'quë Jacob hue'esi'quë, baguë yija baguë zin Josena insise'e, ja'an ba'isi yija yua cueñe baji'i.

6 Ti'anni ëñato, ba oco uncu goje Jacob no'ani jo'casi goje baji'i. Ba'iguëna, Jesusbi ganiguë guajabi. Ënsëguë mëñera së'irën ba'iguëna, ba goje yëruhuana bëabi.

7-8 Bëaguëna, baguëre concuabi huë'e jobona aon cojën saisi'cua ba'ijënna,
joë ba'irënbi Samaria baingobi oco eago raco'ë. Raigona, Jesusbi:
—Oco uncuajë'ën yë'ëre, senji'i.
9 Senguëna, sehuogo senni achago:
—Më'ë judío bainguë sëani, ¿queaca ro'taguë, yë'ë, Samaria baingote oco
senguë'ne? cago sehuogo.
Judío bainbi Samaria bainni güecuare sëani, ja'nca senni achago bago.
10 Senni achagona, Jesús sehuobi:
—Më'ëbi Riusu re'huani raosi'quërebare masitoca, yë'ëre, oco senguëte ma-
sitoca, më'ëbi güina'ru yë'ëni senre'ahuë. Sentoca, bain huajë ocore më'ëna
uncuare'ahuë yë'ë, caguë sehuobi.
11 Sehuoguëna, bago cago:
—Më'ëbi oco ea maca beoyë. Ai rëi goje sëani, ¿më'ë bain huajë ocore jarona
eaguë'ne?
12 Mai ira bainguë ba'isi'quë Jacobi ën gojere no'ani, yëquënana jo'caguë
ba'nquëña. Baguë, baguë mamacua, baguë jo'ya hua'na, si'acuabi ën gojebi
eani uncujën ba'ñeña. ¿Ja'nca ba'iguë'ru quë'rë ta'yejeiguë ba'iguë më'ë? cago
sehuogo bago.
13 Cagona, Jesús sehuobi:
—Ën gojena eani uncucuabi se'e oco ëaye ba'iyë.
14 Yë'ë oco uncuayete coni uncucuabi gare se'e oco ëaye beoye ba'iyë.
Yë'ë oco uncuayete coni uncutoca, bacua sanjeiñe yacahuë ba'iye re'huaji
bacuare. Bain huajë oco sëani, oco carajeiye beoye ba'iye'ru ba'iguëna,
si'arën ba'ijën, ju'iñe beoye ba'iyë bacua, caguë sehuobi.
15 Sehuoguëna, bagobi cago:
—Ja'nca ba'itoca, më'ë oco cayere yë'ëna uncuajë'ën. Uncuza. Se'e oco
ëama'iñe cago, se'e ën gojena ea raimaco ba'iye, cago.
16 Cagona, Jesusbi:
—Ru'ru, më'ë ënjëre choijani raigo rajë'ën, cabi.
17 Caguëna:
—Ëmë beogo'ë yë'ë, sehuogo.
Ja'nca sehuogona, Jesús cabi:
—Te'e ruiñe quëahuë më'ë, Ëmë beogo'ë casi'co sëani.
18 Më'ë yua te'e ëntë sara ënjë sanhuëni basi'co ba'igona, më'ë yure ëmëguë
baguë yua më'ë ënjëre'ru ro'tama'ijë'ën. Ja'nca sëani, te'e ruiñe quëahuë më'ë,
cabi.
19 Caguëna, bagobi quëquëni achago rëingo sehuogo:
—Më'ëbi Riusu coca masini quëacaiye'ru ba'iye yë'ëre ëñoñë.
20 Yëquëna ira bain ba'isi'cuabi yua ën cubëna mëni, Riusuni gugurini
rëanjën ba'nhuë. Më'ë bainbi, Riusuni gugurini rëañe yëtoca, Jerusalén huë'e
jobo se'gana saiye poreyë, cayë, cago bago.
21 Cagona, Jesús yua bagoni yihuoguë cabi:
—Yë'ëbi coca yihuoguëna, ro'tago ba'ijë'ën. Yurera, bainbi Taita Riusuni
gugurini rëañe yëjën, ën cubëna mëima'iñë. Jerusalenna saima'iñë.
22 Më'ë bainbi gugurini rëanjën, bacuabi Riusuni ro'taye huesëyë. Yë'ë
bainca Riusuni ro'taye masiyë. Riusubi judío bainre cuencueni, baguë tëani
baja'guëre bacua jubë ba'iguëte cuencueni re'huabi. Ja'nca sëani, judío bainbi
Riusuni te'e ruiñe ro'taye masiyë.
23 Ja'nca ba'iyeta'an, yurera, bainbi Taita Riusuni gugurini rëañe yëtoca,
gugurini rëanrute cu'ema'iñë. Baguëni si'a recoyo ro'tajën, baguëni te'e ruiñe
recoyo bojojën ba'iye bayë. Ja'nca baguëni ro'tajën bojocuare cu'eji Riusu.

24 Riusubi yua ro bain ga'nihuë beoguëna, baguëni ëñañe porema'iñë mai.
Ja'nca sëani, baguëni bojojën catoca, baguëni si'a recoyo ro'tajën, baguëni te'e
ruiñe recoyo bojojën ba'iye bayë, caguë yihuobi Jesús.
25 Yihuoguëna, bagobi cago:
—Riusu Raosi'quëreba, Cristo hue'eguë, ja'anguëbi maina raiye ba'iji.
Ja'anre masiyë yë'ë. Ja'nca rani, maini si'ayete masi güeseja'guë'bi, cago
sehuogo.
26 Sehuogona, Jesusbi quëabi:
—Yë'ë yua ba Cristo ba'iguë'ë. Më'ë naconi coca caguëbi ja'nca hue'eyë yë'ë,
quëabi Jesús.
27 Quëaguëna, ja'ansirën Jesusre concuabi raë'ë. Rani, romigo naconi coca
caguëna, bacuabi ëñajën rën'ë. Ëñajën rëincuabi bacuani coca senni achaye
huaji yëhuë. Bagoni, ¿më'ë gue raco'ne? senmaë'ë. Baguëni, ¿gue coca bago
naconi caguë'ne më'ë? senmaë'ë.
28 Ja'nca cama'ijënna, bago yua bago ocobëte ro jo'cani senjoni ñoni, huë'e
jobona goco'ë. Go'ini, baru bainni quëago:
29 —Raijë'ën. Saiñu. Masi Ëjaguëte ëñajaiñu. Yë'ë yo'ogo ba'ise'e si'ayete
masini, yë'ëni te'e ruiñe quëabi. Ja'nca ba'iguëbi ¿Riusu Raosi'quëma'iguë
yequërë? cago quëago.
30 Cago quëagona, huë'e jobo bainbi Jesusni ëñajën sai bi'rahuë.
31 Ja'nrëbi, Jesusre concuabi baguëni coca guansejën baë'ë:
—Aonre inni ainjë'ën, Ëjaguë, cahuë.
32 Cajënna, baguëbi sehuobi:
—Yeque aon bayë yë'ë. Mësacuabi ja'an aonre huesëyë, caguë sehuobi.
33 Sehuoguëna, sa'ñeña senni acha bi'rahuë:
—¿Queaca? ¿Yequëcuabi rani, aon insimate baguëna? sa'ñeña senni achahuë.
34 Senni achajënna, Jesusbi coca quëabi:
—Banhuë. Riusu aonre cayë. Baguë yëye'ru yo'oye yë'ëre raobi. Raoguëna,
baguë yo'o guansese'ere beoru yo'oguë, ai ba'iye ai recoyo bojoyë yë'ë. Ja'nca
sëani, aon anni yajiye'ru ba'iji yë'ë recoyote.
35 Yureca, mësacua bain coca cani jo'case'ere ro'tato, ñaca cajën ba'iyë:
"Gajese'ga ñañaguëan bani, aon tëarënbi ti'anji" cajën ba'iyë. Cajën ba'ijënna,
yë'ëca yeque cocare yihuoguë quëayë: Mësacua yua querure ëñajë'ën. Queru
aon tanse'ebi yuara ya'jise'e sëani, yua tëaye ba'iji. Riusu ba'i jobo cu'ecuare
tëani bayë cayë.
36 Zio ëjaguëte tëacaicuabi baguë ro'ise'ere coni bayë. Güina'ru, yë'ëre
concuabi, bainbi si'arën ba'ijën, ju'iñe beoye ba'ija'bë cajën, bainni yë'ë ba'i
jobore cu'e güesejënna, yë'ëre concuani premiote ro'iyë yë'ë. Ja'nca si'arën
ba'ijënna, yë'ë aon tansi'cua, yë'ë aon tëasi'cua, yë'ëre conjën ba'icua caguë,
si'acuabi ñë'cani, yë'ë ba'i jobona ti'ansi'cuare ëñani, te'e bojojën ba'ija'cua'ë.
37 Ja'nca sëani, te'e ruiñe cani jo'case'e ba'iji: "Yequëbi aonre tanguëna,
yequëbi tëaji" cani jo'case'e ba'iji.
38 Mësacuabi bainni ru'ru ye'yoma'isi'cuata'an, bain recoyo ro'tayete ru'ru
conjën ba'iyë mësacua, caguë yihuobi Jesús.
39 Ja'nrëbi, Samaria baingobi bago bainni coca quëani achogo: "Yë'ë yo'ogo
ba'ise'e si'ayete masini yë'ëni te'e ruiñe quëabi" ja'anre quëani achogona, ai
jai jubë bain ba Samaria huë'e jobo ba'icuabi Jesusni si'a recoyo ro'tahuë.
40 Ja'nca ro'tajën, baguëna sani, Yëquëna naconi bëani ba'ijë'ën, cajën choë'ë.
Choijënna, samu umuguseña bacua naconi bëani baji'i Jesús.

41 Ja'nca ba'iguëbi baguë cocarebare quëani achoguëna, yequëcua'ga ai jai
jubëbi achani baguëni si'a recoyo ro'tahuë.
42 Ja'nca ro'tajën, ba romigoni cahuë:
—Yua baguëni si'a recoyo ro'tajën bojoyë yëquëna. Më'ë cocare achani
baguëni si'a recoyo ro'tasi'cuata'an, yureca ja'ansi'quëbi baguë cocarebare
quëani achoguëna, yëquënabi achajën, baguëni si'a recoyo ro'tajën, quë'rë ai
ta'yejeiye bojojën ba'iyë. Baguë ba'iyete ai bojojën ba'iyë. Baguë ba'iyete
masini, Bain tëani baguëreba ba'iji cajën, bojojën ba'iyë yëquëna, cahuë.

Jesús sana al hijo de un oficial del rey

43 Ja'nrëbi, samu umuguseña ba'ini, Jesusbi Galilea yijana saji'i.
44 Riusu raosi'cuabi bacua bain quë'rona saitoca, bacua bainbi bacuani te'e
ruiñe ëñama'iñë, case'e baji'i. Jesús yua ja'ansi'quëbi ja'an cocare caguë baji'i.
Ja'nca sëani, Galilea yijana saji'i.
45 Sani ti'anguëna, Galilea bainbi baguëni ai bojohuë, Jerusalén huë'e jobo
fiesta yo'ojën saisi'cua sëani, Jesús yo'oguë ba'ise'ere, ja'anrute ba'ijën, ëñani
bojohuë.
46 Ja'nrëbi, se'e sani, Caná huë'e jobona ti'anbi, Galilea yija huë'e jobo. Oco
se'gabi bisi ëye jo'chare re'huabi ja'anru. Ti'anni ba'iguëna, yequë huë'e jobo
bainguë, Capernaum casiru, baru ba'i ëjaguëbi baji'i. Ja'nca ba'iguëbi, baguë
mamaquëbi rau neni ju'inguëna,
47 Jesús ti'anni ba'iyete achabi. Judea yijabi rani, Galileana ti'anni ba'iyete
achani, yua Jesusni ëñaguë saji'i. Sani, baguë zinre rani huachoye senji'i, ai
ju'in hua'guëre sëani.
48 Senguëna, Jesusbi baguëni sehuobi:
—Yë'ëbi ta'yejeiye yo'oni ëñoma'itoca, mësacuabi yë'ëni te'e ruiñe recoyo
ro'tama'iñë, sehuobi.
49 Sehuoguëna, ba ëjaguëbi jëja senji'i:
—Besa rani conjë'ën, Ëjaguë. Yë'ë zinbi yuara junni huesëguë ba'iji, caguë
senji'i.
50 Senguëna, Jesús yua baguëni quëabi:
—Yua më'ë huë'ena go'ijë'ën. Më'ë zinbi huajëji, caguë quëabi.
Quëaguëna, baguëbi achani, Jesús coca quëase'ere recoyo ro'tani goji'i.
51 Go'ini ti'anguëna, baguëre yo'o concuabi baguëni tëhuojën raë'ë. Rani:
—Më'ë zinbi huajë raji'i, cajën quëahuë.
52 Quëajënna, baguë hora huajë bi'rase'ere senni achabi. Senni achaguëna,
sehuohuë:
—Na'itë, mëñera ënsëguë së'irën ba'iguë, se'e te'e hora cuencuejënna, baguë
rau jayoye tëji'i, sehuohuë.
53 Ja'nca sehuojënna, ëjaguëbi ba horate ro'tani, Jesús quëase'e: “Më'ë zinbi
huajëji” ja'an coca ja'ansi hora Jesús quëase'e sëani, ai ro'tani bojobi baguë.
Ja'nca ba'iguëna, baguë, baguë huë'e bain, si'acuabi Jesusni si'a recoyo
ro'tajën baë'ë.
54 Ja'nca baguëte huachobi Jesús. Judeabi sani Galileana rani ba'iguëbi
ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguë, ba huachose'e yua baguë samu ba'i yo'o baji'i.

5

Jesús sana al paralítico de Betzata

1 Ja'nrëbi, jë'te, judío bainbi se'e fiesta yo'ojënna, Jesusbi Jerusalenna saji'i.

2 Yua Jerusalén huë'e jobo anto sa'ro, Oveja casi sa'arobi cacani ëñato, oco
goje, bain abu goje ba'iji. Hebreo cocabi cato, Betzata casiru ba'iji. Te'e ëntë
sara huë'erëan ba goje yëruhua të'ijeiye nëcosi huë'erëan ba'iji.
3 Ja'nca ba'iguëna, ai jai jubë bain rauna ju'incuabi ba huë'erëanre
uinjën baë'ë. Yequëcuabi ñaco ëñama'icua baë'ë. Yequëcuabi ca'jacua baë'ë.
Yequëcuabi guë'nguë rauna ju'injën baë'ë. Ja'nca ba'icuabi oco somoja'ñete
ëñajën ëjohuë.
4 Riusu anjebi somo güeseguëña. Anje yësirënbi gajeni, oco somo
güeseguëña. Somo güeseguëna, oco gojena ru'rureba cacaguëbi yua baguë gue
gu'a rau tëcani huajë raiguëña.
5 Ja'nca ba'iguëna, yequë bainguë treinta y ocho tëcahuëan ju'inguë ba'i
hua'guëbi barute ëjobi.
6 Ëjoguëna, Jesusbi ti'anni, baguëte ëñabi. Ëñani, Chao hua'guë ai zoe
ju'inguëbi uinji caguë, baguëni coca senni achabi:
—¿Huajëguë ruiñe yëguë më'ë? senni achabi.
7 Senni achaguëna, ju'inguëbi sehuobi:
—Oco gojena besa cacaye porema'iñë yë'ë hua'guë. Ocobi somoguëna,
yë'ëre cacaye conguëbi beoji. Beoguëna, caca ëaye ba'iguëta'an, yequëbi ru'ru
ti'anni cacaji, sehuobi.
8 Sehuoguëna, Jesusbi coca guansebi:
—Yua huëni nëcajë'ën. Më'ë camabëte inni saijë'ën, guanseguë cabi.
9 Caguëna, ja'ansirën huajë raji'i baguë. Huajë rani, baguë camabëte inni
huëni saji'i. Judío bain yo'o yo'oma'i umuguse baji'i.
10 Saiguëna, judío ëja bainbi huajë raisi'quëni tëhuoni, baguëni bëin coca
cahuë:
—Yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, më'ë camabëte cuanma'ijë'ën, ira coca
ënseye case'e sëani, cahuë.
11 Cajënna, sehuobi:
—Yequë bainguëbi yë'ëre huachoni, “Më'ë camabëte inni saijë'ën” caguë
guanseguëna, raiyë yë'ë, sehuobi baguë.
12 Sehuoguëna, baguëni senni achahuë:
—¿Jaro bainguëbi më'ëni ja'nca guanseguë'ne? senni achahuë.
13 Senni achajënna, sehuoye poremaji'i. Baguë rau huachosi'quëre huesëbi.
Ai jai jubë bain ba'ijënna, Jesusbi yequëruna quëñëni saisi'quë baji'i.
14 Saisi'quëbi jë'te rani, Riusu huë'ena cacani, ba huajë raisi'quëni tëhuobi.
Tëhuoni, baguëni coca yihuoguë cabi:
—Yua huajë raisi'quë ba'iyë më'ë. Ja'nca ba'iguë, yua se'e gu'aye yo'oye
beoye ba'ijë'ën. Gu'aye yo'otoca, yequërë ru'ru ba'ise'e'ru quë'rë ai ja'si
yo'oguë'ru ruinma'iñe, cabi Jesús.
15 Caguëna, baguë yua judío ëja bainna sani quëajaji'i. Jesús hue'eji baguë,
yë'ëre huachosi'quë, quëabi.
16 Ja'nca quëaguëna, judío ëja bainbi bëinjën, Yo'o yo'oma'i umugusebi
baguë yo'o yo'oguëna, baguëni je'o ba bi'rahuë.
17 Je'o ba bi'rajënna, Jesusbi bacuani coca quëabi:
—Yë'ë Taitabi yurerën tëca baguë yo'ore yo'oguë ba'iji. Güina'ru yë'ë'ga yë'ë
yo'ore yo'oguë ba'iyë, quëabi.
18 Ja'nca quëaguëna, judío ëja bainbi quë'rë bëinjën, baguëni huani senjo
ëayete quë'rë yëhuë. Bacua yo'o yo'oma'i umugusebi yo'oye porema'iñete tin
yo'oguëna, baguëni ai je'o bahuë. Baguë coca case'ere'ga achani, quë'rë se'e
baguëni je'o bahuë. Baguë yua Riusubi yë'ë Taita ba'iji caguëna, bacuabi

bëinjën, Riusu ba'iye'ru te'e ba'iyë catoca, ai gu'aye caji baguë, ro'tajën achani bën'ë.

La autoridad del Hijo de Dios

19 Bëinjënna, Jesusbi bacuani sehuoguë quëabi:
—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Yë'ë yua Riusu Zin ba'iguëbi ro yë'ë yëse'e yo'oma'iguë'ë. Yë'ë Taitabi yo'o yo'oguëna, ja'anre ëñani, ja'an yo'o se'gare yo'oyë yë'ë. Baguë Zin sëani, baguë yo'o yo'oye güina'ru yo'oguë ba'iyë yë'ë.
20 Baguë Zinre sëani, yë'ë Taitabi yë'ëni ai yëguë, yë'ëni bojoguë, baguë yo'o yo'oye si'ayete yë'ëni ëñoji. Ja'nca ëñoni, yë'ëbi ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguëna, baguë yua quë'rë se'e quë'rë ta'yejeiye yo'ore yë'ëni ëñoji. Mësacuabi jai ñacobi ëñajën rëinjën ba'ijë'ën caguë, ja'nca yë'ëni ëñoji baguë.
21 Yë'ë Taitabi bain junni huesësi'cuare huajëcuare mame re'huaguë sëani, yë'ë'ga yë'ë yëye'ru bainre güina'ru huajëcuare mame re'huaye poreyë yë'ë.
22 Yë'ë Taita se'gabi bain gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere bacuani sehuo güesema'iji. Ja'an sehuo güeseye si'aye yë'ëna jo'cabi, yë'ë yua baguë Zinre sëani.
23 Si'a bainbi yë'ë Zinni te'e ruiñe ëñajën ba'ija'bë caguë jo'cabi baguë. Taitani te'e ruiñe ëñajën ba'iye'ru, yë'ë Zinni güina'ru te'e ruiñe ëñajën ba'ija'bë caji. Yë'ëni te'e ruiñe ëñama'itoca, yë'ë Taitani güina'ru te'e ruiñe ëñamajën ba'iyë.
24 Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Yë'ë cocarebare achani yë'ëre raosi'quë ba'iyete ro'tacua, ja'ancuabi si'arën ba'ijën, gare ju'iñe beoye ba'iyë. Gare bënni senjoñe beoye ba'iji bacuare. Riusu naconi ba'ijën, carajeiye beoye huajëcua se'ga ba'ija'cua'ë.
25 Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Yë'ë bain choirënbi yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ja'nca choiguë, Bainguë'ru Raosi'quëre sëani, bainbi recoyo ju'inse'e'ru ba'icuata'an, yë'ë choiyete achayë. Achatoca, recoyo mame huajë rani ba'iyë.
26 Yë'ë Taita ja'ansi'quëbi si'arën ba'iguë, bain si'arën ba'iye re'huaye masiji. Yë'ë'ga baguë Zin sëani, si'arën ba'iguë, bain si'arën ba'iye re'huaye masiyë yë'ë.
27 Ja'nca ba'iguë yë'ë Taitabi cuencueni raoguëna, yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëbi bain juchare ëñani, bacuani sehuoye senja'guë'ë yë'ë.
28 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua yë'ë cocare achajën rëinma'ijë'ën. Yurera bain ju'insi'cua tan gojeñana tansi'cua, ja'ancuani choiguëna, bacuabi rani, yë'ëni achajën ba'ija'cua'ë.
29 Achani, yë'ëna rani ëcaja'cua'ë. Re'oye yo'ojën ba'isi'cuabi go'ya rani, se'e ju'iñe beoye ba'ijën, Riusu naconi si'arën ba'ija'cua'ë. Gu'aye yo'ojën ba'isi'cuabi go'ya rani, Riusu bënni senjoruna sani, ai yo'ojën, ja'anrute si'arën ba'ija'cua'ë.

Pruebas de la autoridad de Jesús

30 Yë'ë se'gabi guanseza catoca, guanseye gare porema'iñë yë'ë. Yë'ë Taitabi guanseguëna, baguë cocare achani baguë cuencuese'e'ru güina'ru bainni masi güeseyë. Ja'nca masi güeseguë, bain juchare te'e ruiñe masini bacuare bënni senjoja'ñete te'e ruiñe cayë yë'ë. Yë'ë yëye se'ga yo'oye ro'tama'iñë. Yë'ë Taitabi yë'ëre raosi'quë sëani, baguë yëye se'gare yo'oye ro'tayë yë'ë. Ja'nca sëani, bainre bënni senjoja'ñete te'e ruiñe cayë yë'ë.
31 Yë'ë se'gabi yë'ë ba'iyete quëani achotoca, yë'ë guanseye poreyete te'e ruiñe masi güesema'iñë.
32 Yequë'ga yë'ë ba'iyete quëani achoji. Ja'an quëani achoguëbi, yë'ë guanseye poreyete yë'ëre te'e ruiñe masi güeseji. Ja'anguëbi yua yë'ë Taita ba'iji.

33 Mësacua yua Juanna coca saoni senni achajënna, baguë yua te'e ruin
cocare masini, te'e ruiñe quëani achoguë sehuobi.
34 Ja'nca sehuoguëna, ro bain quëani achose'e se'gare ro'tama'iñë yë'ë.
Ro'tama'iguëta'an, mësacua mame recoyo re'huasi'cua ba'ijë'ën caguë, Juan
quëani achose'ere mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë.
35 Juan yua majahuë re'oye miañe'ru, mësacua te'e ruiñe sai ma'are
ëñoguëna, baguë ëñose'ere ëñajën, rëño ba'irën bojojën achahuë mësacua.
36 Bojojën achajënna, yë'ë ta'yejeiye yo'oni ëñoguë, Juan coca case'ebi
ëñoñe'ru yë'ë ba'iyete quë'rë te'e ruiñe ëñoni, yë'ë guanseye poreyete masi
güeseyë yë'ë. Yë'ë ta'yejeiye yo'oni ëñoguë, yë'ë Taitabi yo'o güeseguëna, ja'nca
yo'oni ëñoñë yë'ë. Ja'nca yo'oni ëñoguëna, bainbi yë'ë Taita Raosi'quërebare
yë'ëre masiye poreyë.
37 Yë'ë Taita'ga yë'ëre raoni, yë'ë ba'iyete te'e ruiñereba ëñoguë baji'i.
Baguëbi coca quëani achoguëna, mësacuabi baguëte gare achama'icua'ë.
Baguë ba'iyete gare ëñama'icua'ë.
38 Yë'ë yua Riusu Raosi'quë ba'iguëna, yë'ë cocare recoyo ro'tamajën
ba'icua'ë mësacua. Ja'nca sëani, baguë cocarebare yua mësacua recoñoa
re'huaye beoye ba'icua'ë.
39 Baguë cocareba toyani jo'case'ere bojora'rë ëñajën, Riusu naconi si'arën
ba'iñu cajën, ba coca se'gare ai ba'iye ai ye'yeyë mësacua. Ye'yecuata'an, yë'ë
ba'iyete baru te'e ruiñe ëñose'ere gare ye'yema'iñë mësacua.
40 Yë'ë ba'iyete ye'yeye porecuata'an, yë'ëna rani recoyo ro'taye gu'a güeyë
mësacua. Rani recoyo ro'tatoca, Riusu naconi si'arën ba'ire'ahuë.
41 Re'o coca yë'ëre quëani achocua, ja'ancuani yëma'iñë yë'ë.
42 Mësacua recoyo ro'tayete masiyë yë'ë. Masiguëna, mësacua se'gabi
Riusuni ai yëmajën ba'iyë.
43 Yë'ë Taitabi yë'ëre cuencueni raoguëna, yë'ëni te'e ruiñe ëñamajën, bojo-
majën ba'iyë mësacua. Ro yequë se'gabi rani, mësacua ta'yejeiye ëjaguë'ë yë'ë
catoca, ja'anguëni te'e ruiñe ëñajën bojojën ba'iyë mësacua.
44 Mësacua sa'ñeña se'ga te'e ruiñe ëñajën bojocuabi Riusu ta'yejeiye ba'iyete
cu'eye beoye ba'iyë. Ja'nca sëani, yë'ëni recoyo ro'taye beoye ba'iyë.
45 ¿Mësacua guere ro'taye'ne? ¿Yë'ëbi Taita Riusu naconi coca caguë,
mësacua gu'aye yo'oyete quëani, mësacuare bënni senjoja'ñe, Riusuni señe,
ja'anre ro'taye mësacua? Bañë. Mësacuabi ñaca cacua'ë, Ira taita ba'isi'quë
Moisés, baguë coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'ocua sëani, Riusu naconi
si'arën ba'ija'cua'ë cayë mësacua. Ja'nca cacuata'an, Moisés se'gabi mësacua
gu'aye yo'oyete Riusuni quëani, mësacuare bënni senjoja'ñe senji.
46 Mësacua yua Moisés coca toyani jo'case'ere ëñajën, te'e ruiñe ye'yemaë'ë.
Te'e ruiñe ye'yeni, baguë quëani jo'case'ere recoyo ro'tanica, yë'ë coca te'e
ruiñe quëani achose'ere ro'tajën ba'ire'ahuë, yë'ë ba'iyete quëasi'quë sëani.
47 Moisés coca toyani jo'case'ere ro achani recoyo ro'tama'icua sëani, yë'ë
coca yure quëani achoguëna, ja'an cocare quë'rë ai ba'iye recoyo ro'tama'iñë
mësacua, bacuani yihuoguë quëabi Jesús.

6

Jesús da de comer a cinco mil hombres

1 Ja'nrëbi, Galilea zitara, Tiberias zitara'ga hue'eguëna, ja'anruna saisi'quë
ba'iguë, yua que të'huina jenni saji'i Jesús.
2 Saiguëna, ai jai jubë bainbi, Jesús ta'yejeiye yo'oni ëñose'e, rau ju'incuare
huachose'e, ja'anre ëñasi'cua sëani, Jesusni be'tejaë'ë.

3 Be'tejaijënna, Jesús yua baguëre conjën ba'icua naconi cu re'otona
saisi'quëbi bacua naconi baruna bëani baji'i.
4 Judío bain pascua umuguseña fiesta yo'oye baji'i.
5 Bëani ba'iguë, so'ona ëñato, bain jubëbi raë'ë. Raijënna, Jesús yua Felipeni
coca senni achabi:
—¿Queaca aon coni, ja'an bain jubëni aon aoñe'ne mai? senni achabi.
6 Senni achaguë, ¿Felipe queaca sehuoja'guë'ne baguë? caguë, ja'an cocare
senni achabi Jesús. Baguë yo'oja'yete yua ro'tasi'quë baji'i.
7 Senni achaguëna, Felipe sehuobi:
—Aon coni aoñe ti'anma'iji maire. Curi so'co samu cien ro'iye coni
huo'huetoca, ga bainguëbi choa zi'nga se'gare coji, sehuobi.
8 Sehuoguëna, ja'nrëbi, Andrés hue'eguëbi baji'i. Jesusni conguë ba'iguë yua
Simón Pedro yo'jeguë baji'i. Ja'anguëbi coca quëabi:
9 —Ënjo'on ba'iji zin hua'guë. Te'e ëntë sara jo'jo aonbëan cebadabëan, samu
ziaya hua'i, ja'anre baji baguë. Ja'nca ba'iguëta'an, ¿queaca ja'an se'gabi si'a jai
jubëre aon aoñe'ne? senji'i.
10 Senguëna, Jesusbi:
—Bainni bëa güesejë'ën, cabi.
Caguëna, taya re'oto ai ba'iye sëani, bëa güesejënna, si'acuabi bëahuë. Ëmëcua
se'gare cuencueto, cinco mil ba'icua'ru baë'ë.
11 Bëajënna, ja'nrëbi, Jesús yua ba cebadabëanre inni, Riusuni surupa cani,
baguëre concuana insiguëna, bainna huo'huehuë. Ziaya hua'ire'ga inni
güina'ru huo'hue güeseguëna, bacua yëse'e aën'ë.
12 Anni yajijënna, Jesús yua baguëre concuani coca guansebi:
—Aon anni jëhuase'ere chiani re'huajë'ën. Jo'cani senjoñe beoye ba'ijë'ën,
guanseguë cabi.
13 Caguëna, cebada aon anni jëhuasi mi'chirëanre chiani, doce jë'eña bu'iye
ayahuë.
14 Ja'nca ayajënna, bainbi Jesús ta'yejeiye yo'oni ëñose'ere ai ëñajën rëinjën,
sa'ñeña cahuë:
—Riusu bainguë maina raoja'ye cani jo'case'e ba'iguëna, yureca maina
ti'ansi'quë ba'iji, cajën ëñajën rën'ë.
15 Ëñajën rëinjën, sa'ñeña coca cajën, baguëni zeanni sani, mai ta'yejeiye
ëjaguëre baguëte re'huani bañu cajënna, Jesusbi masini, cu re'otona quëñëni,
te'e hua'guë ba'iguëbi ganini saji'i.

Jesús camina sobre el agua

16 Saiguëna, ja'nrëbi, ënsëguë ruajairën ba'iguëna, Jesusre concuabi zitara
yëruhuana gajehuë.
17 Gajeni, Jesús yuta raimaquëna, Capernaum huë'e jobona go'iñu cajën,
yoguna cacani, zitara je'en bi'rahuë, ñamibi.
18 Je'en bi'rajënna, ja'nrëbi, ai jëja tutuni, të'a huëji'i.
19 Huëiguëna, cinco o seis kilómetro ba'iye ro'ani ëñato, Jesusbi zitara
canja'an ganiguë raji'i. Ja'nca raiguëna, ai quëquëni huesëni ëñahuë.
20 Huesëni ëñajënna, baguë cabi:
—Mësacua quëquëma'ijë'ën. Yë'ë yua Jesus'ë, cabi.
21 Caguëna, ja'nrëbi, bacuabi ai bojojën, baguëni yua yoguna guaoni bahuë.
Guaoni bajënna, ja'ansirën bacua yija sairuna ti'ansi'cua baë'ë.

La gente busca a Jesús

22-23 Ja'nca ba'ijënna, yequë umuguse ñataguëna, bain jubëbi yuta que të'hui
baë'ë. Jesús aon aonsiru, surupa cani aon huo'huesiru, ja'anrute baë'ë.
Ba'ijën, zitara yëruhuana gajeni ëñato, Jesusre concua yua bacua yogubi
saisi'cua baë'ë. Bacua se'gabi saijënna, Jesusbi bacua naconi saimaji'i cajën,
gue ro'taye beoye baë'ë. Ba'ijënna, yequë bain Tiberias huë'e jobobi rani
ba'ijënna,
24 Jesús, baguëre concua, bacua yua beoyë cajën, ba bain naconi yobi saë'ë.
Capernaum huë'e jobona jenni, Jesusre cu'ejaë'ë.

Jesús, el pan de la vida

25 Cu'ejani, je'ensi'quëre tinjahuë. Tinjani, baguëni senni achahuë:
—Ëjaguë, ¿quejeito më'ë raquë'ne? senni achahuë.
26 Senni achajënna, sehuobi:
—Mësacuani ganreba quëayë. Yë'ë ta'yejeiye yo'oni ëñose'ere ro'taye beoye
ba'iyë mësacua. Ro mësacua aon anni yajise'e se'gare ro'tani, yë'ëre cu'ehuë.
27 Mësacua aon coye ro'ire jëja yo'o yo'oye beoye ba'ijë'ën, besa carajeiye
sëani. Yë'ë aon insiye, ja'anre ro'tani, yo'o yo'oni cojë'ën. Coni aintoca,
si'arën ba'ijën, huajëreba huajëjën ba'iyë mësacua. Yë'ë yua Bainguë'ru
Raosi'quërebare sëani, Taita Riusubi yë'ë ta'yejeiye yo'oye conji, caguë se-
huobi Jesús.
28 Sehuoguëna, baguëni senni achahuë:
—Riusu yo'o guansese'ere yo'oye yëtoca, ¿queaca yo'oye'ne yëquëna? senni
achahuë.
29 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Riusu yo'o guansese'e yua ëñe ba'iji. Yë'ë yua baguë raosi'quërebare sëani,
yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën, sehuobi.
30 Sehuoguëna, baguëni senni achahuë:
—Ja'nca ba'itoca, më'ë ta'yejeiye yo'ore yo'oni, yëquënani ëñojë'ën. Më'ë
poreyete ëñañu cayë. Ëñani, ja'nrëbi, më'ëni recoyo ro'tayë yëquëna. ¿Gue
yo'ore yo'oni ëñoguë'ne?
31 Mai ira bain ba'isi'cuabi beo re'otore ba'ijën, ba maná aonre ainjën
ba'ñeña. Riusu coca toyani jo'case'e'ru ba'iye: Guënamë re'otobi aon tonni,
bacuani aon aonguë baji'i Riusu, case'e sëani, më'ë'ga ¿gue yo'ore yo'oni
ëñoguë'ne? senni achahuë.
32 Senni achajënna, Jesusbi bacuani yihuoguë quëabi:
—Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Moisés aon guënamëbi
to'inse'ere aintoca, bainbi huajëreba huajëmaë'ë. Yë'ë Taita se'gabi te'e ruiñe
ba'i aonre insiji.
33 Yë'ë Taitabi baguë aonre guënamë re'otobi raoni jo'cabi. Raoni
jo'caguëna, bainbi coni aintoca, huajëreba huajëyë bacua, yihuoguë quëabi.
34 Quëaguëna, bacua senni achahuë:
—Ëjaguë, ja'an aonre yëquënana jo'caye beoye insireba insijë'ën, senni
achahuë.
35 Senni achajënna, sehuobi:
—Yë'ëbi yua ja'an aon ba'iyë. Yë'ëna rani aintoca, aon gu'aye beoye ba'iye'ru
ba'iyë. Yë'ëni si'a recoyo ro'tatoca, oco ëaye beoye ba'iye'ru ba'iyë.
36 Yureca, mësacuani ëñere quëahuë. Yë'ëni ëñasi'cuata'an, yë'ëni recoyo
ro'tama'iñë mësacua.
37 Yë'ë Taita bain cuencuesi'cuare si'acuare yë'ëna raoguëna, si'acuabi
yë'ëna raiyë. Raijënna, yë'ëbi bacuani bani, bacuare gare senjoñe beoye
ba'iyë.

38 Yë'ë yua güënamë re'otobi raiguë, yë'ë yëye se'ga yo'oza camaë'ë. Yë'ëre
raosi'quë, baguë yëye se'gare yo'oza caguë raë'ë yë'ë.
39 Yë'ëre raosi'quë, baguë yëyete cato, ëñe ba'iji: Baguë bain cuen-
cuesi'cuare yë'ëna raoguëna, te'e bain hua'güëreta'an gare huesoye beoye
ba'iyë. Ja'nca ba'iguëbi, ën yija carajei umuguseña ti'anguëna, si'acua
ju'insi'cuare mame go'ya rai güeseja'guë'ë yë'ë.
40 Yë'ë Taita yëyete cato, ëñe ba'iji: Yë'ëbi baguë Zin sëani, si'a bain yë'ëni
recoyo ro'tajën ba'icuabi si'arën ba'ijën, ai huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë. Ën
yija carajei umuguseña ti'anguëna, bacuare mame go'ya rai güeseja'guë'ë yë'ë,
caguë sehuobi Jesús.
41 Caguë sehuoguëna, judío ëja bainbi baguë coca case'e: "Yë'ë yua güënamë
re'otobi raisi'quë'ë. Si'a bain aon ba'iyë yë'ë" ja'an case'ere achani, baguëte
sa'ñeña ai
42 bëinjën cahuë:
—¿Queaca ro'taguë caguë'ne baguë? Ba hua'guë Jesús hue'eguë yua José
mamaquë se'ga ba'iji. Baguë taita, baguë mamá, bacuare masiyë mai. Ja'nca
sëani, ¿queaca ro'taguë, Güënamë re'otobi raisi'quë'ë yë'ë caguë'ne? bëinjën
cahuë.
43 Cajënna, Jesusbi cabi:
—Mësacua sa'ñeña cajën, yë'ëre bëin coca caye jo'cajë'ën.
44 Ro bain se'gabi yë'ëna rani recoyo ro'taye porema'iñë. Yë'ë Taitabi yë'ë
ba'iyete ëñoguëna, bainbi yë'ëna raiye poreyë. Raijënna, yua ën yija carajei
umuguseña ti'anguëna, yë'ëbi yë'ë bainrebare mame go'ya rai güeseja'guë'ë.
45 Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'ere ro'tajë'ën. "Riusubi si'a bainni
cocare ye'yoji." Ja'nca toyani jo'case'e sëani, si'acua Riusu ye'yose'ere achani
ye'yecuabi yë'ëna raiyë. Raijënna, yë'ë bainrebare re'huani ba'iyë.
46 Bainbi Taita Riusure gare ëñama'isi'cua ba'iyë. Yë'ë se'ga baguë ba'irubi
raisi'quëbi yë'ë Taitare ëñasi'quë'ë.
47 Ganreba caguë, mësacuare quëayë yë'ë. Yë'ëni recoyo ro'tacua, ja'ancuabi
yë'ë naconi si'arën ba'ijën, huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë.
48 Yë'ë yua bain aon ba'iguëbi bacuani huajëreba huajë güeseyë.
49 Mësacua ira bain ba'isi'cuabi beo re'otore ba'ijën, maná aonre ainjën
baë'ë. Ba'icuabi ja'an aonre ainsi'cuata'an, yurera junni huesësi'cua ba'iyë.
50 Yequë aonre cayë yë'ë. Ja'an aonre güënamë re'oto raose'e ba'iguëna,
bainbi aintoca, ju'iñe beoye ba'iyë.
51 Yë'ë yua ja'an aon ba'iyë. Huajëreba huajë güeseyë yë'ë. Bainbi
ja'an aonre aintoca, si'arën ba'ijën, huajëreba huajëjën ba'ija'bë caguë, yë'ë
ga'nihuëte insini jo'cayë yë'ë, yihuoguë cabi Jesús.
52 Caguëna, judío ëja bainbi bëinjën, sa'ñeña coca senni achahuë:
—¿Baguë ga'nihuë mai aon aoñe caguë, queaca maina insiye poreguë'ne?
senni achahuë.
53 Senni achajënna, Jesús yua se'e bacuani quëabi:
—Ganreba mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë. Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quë
ba'iguëna, yë'ë ga'nihuëte ainjën ba'ijë'ën. Yë'ë ziere uncujën ba'ijë'ën. Ja'nca
yo'oma'itoca, mësacua recoyo huajëye beoye ba'iyë.
54 Yë'ë ga'nihuë aiñe, yë'ë zie uncuye, ja'anre yo'ocuabi si'arën ba'ijën,
huajëreba huajëjën ba'iyë. Ba'ijënna, ën yija carajei umuguseña ti'anguëna,
bacuare go'ya rai güeseja'guë'ë yë'ë.
55 Yë'ë ga'nihuë yua bain aonreba re'huase'e ba'iji. Yë'ë zie yua bain
gonoreba re'huase'e ba'iji.

56 Yë'ë ga'nihuë aiñe, yë'ë zie uncuye, ja'anre yo'ocuabi yë'ë naconi te'e
recoyo ba'icua'ru bojojën ba'iyë. Yë'ë'ga bacua naconi te'e recoyo ba'iguë'ru
bojoguë ba'iyë.
57 Yë'ë Taita huajëreba huajëguëbi yë'ëre raosi'quë sëani, yë'ë'ga güina'ru
huajëreba huajëyë. Ja'nca ba'iguë, yë'ëna aincuani huajëreba huajë güeseyë.
58 Riusu aon guënamë re'otobi raose'e, ja'an aonre cayë yë'ë. Ira bain
ba'isi'cua ainse'ere cama'iñë, ju'insi'cuare sëani. Yë'ëna aincuabi si'arën
ba'ijën, huajëreba huajëjën ba'iyë, yihuoguë quëabi.
59 Ja'nca coca yihuoguë, judío bain ñë'ca huë'e Capernaum huë'e jobore
ye'yoguë baji'i Jesús.

Palabras de vida eterna

60 Ja'an cocare quëani achoguëna, baguëre concuabi achani, yequëcuabi gue
ro'taye beoye ba'ijënna, bacuabi ja'anre sa'ñeña cahuë:
—Ja'an coca ro'taye ai jëjaji. Achaye porema'iñë, cahuë.
61 Cajënna, Jesusbi baguëre concua cayete masini, bacuani yihuoguë cabi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ë coca case'ere bëinjën achaye'ne?
62 Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quë ba'iguëbi yë'ë quë'ro raisiruna se'e mëiguë
go'iguëna, ja'anre ëñatoca, ¿mësacua queaca ro'tajën ba'ija'cua'ne?
63 Riusu Espíritu se'gabi bainni huajë güeseji. Recoyo beotoca, bain ga'nihuë
se'gabi huajëye porema'iji. Yë'ë coca mësacuani quëani achoguë, bain recoyo
huajë coca, ja'anre quëani achoguë, te'e ruiñereba ba'i coca'ë, caguë quëayë
yë'ë.
64 Ja'nca quëani achoguëna, yequëcua mësacua naconi ba'icuabi yë'ëni re-
coyo ro'tama'iñë, cabi Jesús.

Jesús yua baguëni recoyo ro'tama'icuare si'arën masiguë baji'i. Baguëni
insini senjoja'güere'ga masiguë baji'i. Ja'nca masiguëbi baguë yure case'ere
quëabi.
65 Quëani ja'nrëbi, se'e coca cabi:
—Ja'nca ro'tama'icua ba'ijënna, yë'ë coca quëase'e: Yë'ë Taitabi yë'ë ba'iyete
ëñoma'itoca, bainbi yë'ëna ti'añe porema'iñe mësacuani quëahuë yë'ë, cabi.
66 Ja'nca caguëna, baguëte conjën ba'icua ai jai jubëbi baguëni coñe jo'cani
quëñëhuë. Baguë naconi se'e saimaë'ë.
67 Saima'ijënna, baguëre concua, si'a sara samucua ba'icuani senni achabi:
—¿Mësacua'ga yë'ëre jo'cani saiye ro'taye? senni achabi.
68 Senni achaguëna, Simón Pedrobi sehuobi:
—Bañë. Yëquënabi sani, yequëni ye'yetoca, bain huajë cocare ye'yoguëbi
beoji. Më'ë se'gabi ja'an cocare ye'yoguëna, yëquënabi ye'yeni si'arën ba'ijën,
huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë.
69 Ja'nca sëani, më'ëni si'a recoyo ro'tahuë yëquëna. Më'ë yua mai
Ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu Zin, ba Cristo ba'iguëna, yëquënabi më'ë ba'iyete
ye'yeni masihuë, sehuoguë cabi.
70 Caguëna, Jesusbi bacuani quëabi:
—Mësacua si'a sara samucuare cuencueni yë'ëre conjën ba'icuare
re'huahuë. Ja'nca re'huaguëta'an, mësacua jubë ba'iguë, te'eguë yua huati
bainguë ba'iji, quëabi.
71 Judas Iscariote, Simón mamaquë, ja'anguëte quëabi Jesús. Baguëte
conjën ba'icua, si'a sara samu ba'icua, bacua naconi cuencuesi'quëta'an,
Jesusre insini senjoja'guëta'an ba'iji.

7

Los hermanos de Jesús no creían en él

1 Ja'nca ba'iguëna, Jesús yua Galilea yija se'gare baji'i. Judío ëja bainbi
baguëte huani senjoñe yëjënna, Judea yijana saimaji'i.
2 Saima'iguëna, ja'nrëbi judío bain aon tëase'ere bojojën, fiesta yo'oye baë'ë.
3 Ja'nca ba'ijënna, baguë yo'jecuabi baguëni coca yihuo bi'rahuë:
—Ënjo'onbi sani, Judeana saijë'ën. Sani, më'ë ta'yejeiye yo'oni ëñoguëna,
më'ëre concua baru ba'icuabi ëñañe poreyë.
4 Më'ë yua ënjo'onre ba'iguë, më'ë yo'ore ro yahuera'rë yo'oguë ba'iyë.
Ta'yejeiye yo'oni ëñocuabi ja'nca yo'oma'iñë. Si'a bainbi ëñani masija'bë
cajën, bain jubëan ba'iruanna sani, bacua yo'o yo'oni ëñoñë. Ja'nca sëani,
më'ë'ga më'ë ta'yejeiye yo'oyete si'a bainni ëñojaijë'ën, yihuojën cahuë.
5 Ja'nca cajën, bacua'ga baguëni recoyo ro'tamajën baë'ë.
6 Ba'ijënna, Jesusbi bacuani sehuoguë cabi:
—Yë'ë fiesta sairën yuta ti'anma'iji. Mësacua fiestana saiye yëjën, mësacua
yësirën saiye poreyë.
7 Bainbi mësacuani je'o baye beoye ba'iyë. Yë'ëca bain gu'a juchare masi
güeseguë sëani, yë'ëni je'o bajën ba'iyë.
8 Mësacua se'ga yua fiestana sani ba'ijë'ën. Yë'ëca bañë. Yë'ë fiesta sairën
yuta ti'anma'iji, cabi Jesús.
9 Ja'nca caguë, yua Galilea yijana bëani baji'i.

Jesús en la fiesta de Enramadas

10 Ba'iguëna, baguë yo'jecuabi fiestana saë'ë. Satena, Jesus'ga yahuera'rë
saji'i. Bainni ëñoma'iguë saji'i.
11 Sani ti'anguëna, judío ëja bainbi baguëni cu'eni ganojën, sa'ñeña senni
achajën baë'ë:
—¿Jarote ba'iguë'ne baguë? senni achahuë.
12 Bain hua'na'ga baguë ba'iyete sa'ñeña coca cajën baë'ë. Yequëcuabi: "Re'o
bainguë'bi" cajënna, yequëcuabi: "Banji. Bainni ro coqueguë yihuo'te" cajën
baë'ë.
13 Yahue caye se'ga baë'ë. Judío ëja bainni huaji yëhuë.
14 Fiesta yo'ojënna, jobo ba'i umuguseña ba'iguëna, Jesusbi Riusu huë'ena
cacani, bainni ye'yo bi'rabi.
15 Ye'yo bi'raguëna, judío bainbi achajën rëinjën, sa'ñeña coca cahuë:
—Aiguë yua uti ye'yema'isi'quëta'an, ¿queaca baguë masiyera masiguë'ne?
senni achahuë.
16 Senni achajënna, bacuani sehuobi Jesús:
—Yë'ë masiye se'gare ye'yoma'iñë yë'ë. Yë'ë Taitabi yë'ëre raoguëna, baguë
masiye se'gare ye'yoguë ba'iyë yë'ë.
17 Yë'ë Taita yëye'ru yo'oye ro'tacuabi yë'ë ye'yoyete achani masiyë. Yë'ë
Taita coca ba'itoca, masiyë. Yë'ë coca se'ga ba'itoca, masiyë bacua.
18 Yequëcuabi ro bacua coca se'gare quëani achotoca, ro bacua ta'yejeiye
ba'iyete yëyë. Yë'ëca bañë. Yë'ë Taitabi yë'ëre raoguëna, baguë ta'yejeiye
ba'iye se'gare yëyë yë'ë. Ja'nca yëguëbi te'e ruiñe ye'yoguë ba'iyë. Yë'ë Taitabi
coqueye beoye ba'iji.
19 Moisesbi Riusu ira coca guansese'ere toyani, mësacuana jo'caguë ba'nji.
Ja'anre mësacua masiyë. Masicuata'an, ba coca guanseni jo'case'ere yo'oye
ro gu'a güeyë mësacua. Ja'nca yo'oye güecuabi ¿queaca ro'tajën, yë'ëni huani
senjoñe ro'taye'ne? cabi Jesús.

20 Caguëna, bainbi sehuohuë:
—Bañë. Më'ëni huani senjoñe ro'tama'icua'ë yëquëna. Gu'a huati baguë
sëani, güebe nesi'quë'ru caguë cayë më'ë, sehuohuë.
21 Sehuojënna, Jesús cabi:
—Yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, yë'ëbi ta'yejeiye yo'o, te'e yo'o se'gare
yo'oni ëñoguëna, mësacua si'acuabi ëñajën rën'ë.
22 Moisés yua bain go neño ga'nihuë tëyoye, ja'anre ye'yoni jo'caguë ba'nji,
Moisesbi ye'yoni jo'caguëta'an, baguë ira bain ba'isi'cua, bacuabi ru'ru bacua
zin hua'nani go neño ga'nihuëte tëyojën ba'nhuë. Ja'nca ye'yoni jo'caguëna,
yureñabi mësacuabi yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëta'an, zin hua'guëni go neño
ga'nire tëyoyë.
23 Moisés coca guanseni jo'case'ere'ru güina'ru yo'oñu cajën, baguë go neño
ga'nire tëyoyë. Ja'nca ba'iyeta'an, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, yë'ë
yua bain raure huachoye ro'taguë, si'a ga'nihuë huajë ga'nihuëte mame
re'huaguëna, ¿mësacua queaca ro'tajën yë'ëni bëiñe'ne?
24 Mësacuabi bain gu'aye yo'ose'ere caye ro'tatoca, ru'ru bacua gu'aye
yo'ose'ere te'e ruiñe masini, te'e ruiñe cuencueni gu'aye cajë'ën. Bain
yo'ose'ere ro besa ëñani, gu'aye yo'ose'e'ë catoca, ro gu'aye cayë mësacua, cabi
Jesús.

Jesús habla de su origen

25 Ja'nca caguëna, yequëcua Jerusalén ba'icuabi sa'ñeña ca bi'rahuë:
—¿Judío ëja bain yua aiguëni huani senjoñe ro'taye?
26 Ja'nca ro'tacuata'an, si'a bain naconi ba'iguë, bacuani caraye beoye
ye'yoguë ba'iji. Ba'iguëna, judío ëja bainbi ënsema'iñë. ¿Yequërë ëja bainbi
baguë Cristo ba'iyete masima'iñe? ¿Riusu Raosi'quë'bi cama'iñe?
27 Ja'nca ba'iyeta'an, baguë quë'ro raisirute masiyë mai. Ba Cristo
Raosi'quëbi maini ëñoguëna, baguë quë'ro raisirute masiye porema'iñë mai,
sa'ñeña cahuë.
28 Cajënna, Jesusbi Riusu huë'ere ba'iguë, bainre ye'yoguë, si'a jëja ñaca
quëani achobi:
—¿Yë'ë ba'iye, yë'ë quë'ro raisirute ja'anre masiye ro'taye mësacua? Yë'ë
se'gabi ro ro'taguë raimaë'ë. Yequë, te'e ruiñe ba'iguëbi yë'ëre raobi.
Ja'anguëni huesëyë mësacua.
29 Yë'ë'ga baguëre masiyë, baguë naconi te'e ba'iguë sëani. Baguëbi yë'ëre
raoguëna, yë'ë raisi'quë'ë, quëani achobi.
30 Quëani achoguëna, baguëni preso zean ëaye baë'ë. Ba'icuata'an, baguëte
zeanjai umuguse ti'anma'iñe sëani, baguëte zeanmaë'ë.
31 Yequëcuaca ai jai jubëbi baguëni si'a recoyo ro'tani, sa'ñeña cahuë:
—Baguë se'gabi ba Cristo, ba Riusu Raosi'quëreba ba'iji. Baguë ta'yejeiye
yo'oni ëñose'ere ro'tato, quë'rë ta'yejeiye yo'oni ëñoguëte cu'eto, yequëbi beoji,
sa'ñeña cahuë.

Los fariseos intentan arrestar a Jesús

32 Ja'nca sa'ñeña cajënna, fariseo bainbi achani, pairi ëjacua naconi ñë'cani,
Jesusre preso zeanjaijë'ën, soldado ëjacuani guanseni saomate.
33 Saojënna, Jesusna ti'anjënna, Jesusbi bacuani quëabi:
—Mësacua naconi yuta rëño ñësebë se'ga ba'iyë. Ba'ini, ja'nrëbi, yë'ëre
raosi'quëna go'ija'guë'ë.
34 Go'iguëna, mësacuabi yë'ëre cu'eja'cua'ë. Cu'eja'cuata'an, yë'ëre tinjañe
porema'ija'cua'ë. Yë'ë quë'ro ba'ija'runa ti'añe porema'ija'cua'ë mësacua,
quëabi.

35 Quëaguëna, judío ëja bainbi sa'ñeña ca bi'rahuë:
—¿Jarona saiye ro'taguë'ne baguë? Baguëni tinjañe porema'iñe caguë, ¿gue
quë'rore caguë'ne? Yequërë mai te'e jubë bain saoni senjosiruan, ja'anruan
griego bain ba'iruanna sani, ba griego bainni ye'yoye ro'taguë cama'iguë
baguë.
36 Baguë coca case'ere achama'iñë mai. "Mësacuabi yë'ëre cu'ecuata'an,
yë'ëre tinjañe porema'ija'cua'ë. Yë'ë quë'rona go'iguëna, më'ë sacuabi ti'añe
porema'ija'cua'ë" caguëna, maibi achama'iñë, cahuë.

Ríos de agua viva

37 Ja'nrëbi, fiesta umuguseña si'a bi'raguëna, quë'rë ta'yejei umuguse
ba'iguëna, Jesusbi nëcani, bainni si'a jëja quëani achoguë cabi:
—Mësacua yua huajë oco ëaye ba'itoca, yë'ëna rani, yë'ëna coni uncuye'ru
yë'ë ba'iyete ye'yejë'ën.
38 Yë'ëni recoyo ro'tatoca, Riusu coca toyani jo'case'e'ru ba'iye mësacuare
güina'ru mame re'huaja'guë'ë yë'ë. Mësacua recoñoa ai bojo huanoñe'ru
ba'iguëna, bain huajë oco yua carajeiye beoye ba'iye'ru mësacuare
re'huaja'guë'ë yë'ë. Re'huaguëna, mësacuabi ai jai jubë bainni huajë güeseyete
ëñoja'cua'ë, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, quëani achobi Jesús.
39 Ja'nca quëani achoguë, Riusu Espíritu huanoñete cabi. Baguëni recoyo
ro'tacuani Espíritu gaje meni ba'ija'ye, ja'anre quëabi. Jesús yuta junni tonni
go'ya raima'iguë sëani, Espíritu gaje meni, baguë bainni baja'ye carabi.

División entre la gente

40 Ja'nca quëani achoguëna, bainbi baguë cocare achani, yequëcuabi cahuë:
—Riusu coca quëani achocaiguë, Moisés quëasi'quë, ja'anguë ba'iji baguë.
Riusubi baguë raija'yete zoe quëaguëna, yua maina ti'anni ba'iji baguë, cahuë.
41 Cajënna, yequëcuabi:
—Riusu Raosi'quëreba, ba Cristo hue'eguë ba'iji, cahuë.
Cajënna, yequëcuabi sehuohuë:
—Banji. Ba Cristo hue'eguëbi Galilea yijabi raima'iguë ba'iji.
42 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ba Cristo yua ira ëjaguë ba'isi'quë
David bainguë, Belén huë'e jobo bainguë, ja'an ba'iji, David huë'e jobo sëani.
Ja'anre quëaji Riusu coca, cahuë.
43 Ja'nca cacua sëani, Jesús ba'iyete ro'tato, bainbi te'e ro'tamaë'ë.
44 Yequëcuabi baguëni preso zeañe yëcuata'an, baguëni zeanmaë'ë.

Las autoridades no creían en Jesús

45 Ja'nrëbi, soldado ëjacuabi baguëni preso zeanmajën, pairi ëjacua, fariseo
bain, ja'ancuana goë'ë. Go'ijënna, bacuabi bëinjën, coca senni achahuë:
—¿Mësacua guere yo'ojën, baguëte zeanni ramate'ne? senni achahuë.
46 Senni achajënna, soldado ëjacuabi sehuohuë:
—Baguë ta'yejeiye ye'yose'ere quëani achoto, yequëcua coca ye'yocuabi
ja'ncara'ru masiye ye'yoye beocua ba'iyë, sehuohuë.
47 Sehuojënna, fariseo bainbi bëinjën cahuë:
—Mësacua'ga ro coque güesehuë.
48 Ëja bain, fariseo bain, ja'ancuare cu'etoca, baguëni recoyo ro'tacua gare
beoyë.
49 Bain jubëca Riusu coca huesëcuabi yua baguë cocare achajënna, Riusu
bënni senjosi'cua ba'ija'cua se'ga ba'iyë, bëinjën cahuë.
50 Cajënna, Nicodemo hue'eguë, bacua jubë ba'iguë, Jesusni ja'anrë ñamibi
ëñaguë saisi'quë, baguë yua bacuani cabi:

51 —Riusu coca maina jo'case'ere ëñato, bainguë gu'aye yo'ose'ere case'e
bani'ga, Baguëni te'e jëana si'nsema'ijë'ën caji. Ru'ru, baguë coca sehuoni
quëayete te'e ruiñe achani masiye bayë caji, cabi baguë.
52 Caguëna, fariseo bainbi sehuohuë:
—Më'ë'ga ro Galilea bainguë'ru huesëguë cayë. Riusu coca toyani
jo'case'ere ëñani masijë'ën. Riusu bain raoja'cua yua Galilea yijabi raicua
beoyë caji. Ja'anre ëñani masijë'ën, sehuohuë.

La mujer adúltera

53 Ja'nca cajënna, ja'nrëbi, si'acuabi bacua huë'ena go'imate.

8

1 Go'ijënna, Jesusbi Olivo casi cubëna sani mëji'i.
2 Mëni, ja'nrëbi ñataguëna, Riusu huë'ena goji'i. Goni, si'a bainbi baguëna
raijënna, baguë yua bëani, bacuani coca ye'yoguë yihuobi.
3 Yihuoguëna, ja'nrëbi, Riusu ira coca ye'yocua, fariseo bain bacuabi
romigote rani bacua jobona nëconi, Jesusni ëñohuë. Gu'a romigo yequëni
yahue bago ba'igoni, zeanni rahuë.
4 Ja'nca rani, Jesusni quëahuë:
—Ëjaguë, ëncobi yequë naconi yahue ba'igo, gu'aye yo'ogo ba'igona, bagote
preso zeanni rahuë.
5 Moisés coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca guanseguë ba'nji: Ja'nca gu'aye
yo'otoca, gatabi inni huani senjojë'ën, guanseguë ba'nji. Ja'nca guanseguë
ba'iguëna, ¿më'ë'ga guere bagote caguë'ne? senni achahuë.
6 Baguë sehuoyete masiñu cajën, ja'nca Jesusni senni achahuë. Gu'aye
sehuotoca, baguëni preso zeañu cajën, ja'nca baguëni senni achahuë. Senni
achajënna, Jesús yua rëanni, baguë mëoñobi yijana coca toyabi.
7 Toyaguëna, bacuabi yua quë'rë se'e ja'an cocare baguëni senni jëhuahuë.
Senni jëhuajënna, baguë yua nëcani, bacuani cabi:
—Mësacua jubë ba'iguë, gu'a jucha yo'oye beoye ba'iguë ba'itoca, ja'anguëbi
bagoni gata ru'ru senjoja'guë. Ja'nrëbi, yequëcuabi gata senjoñe poreyë, cabi.
8 Cani ja'nrëbi, se'e rëanni, yijana toyabi.
9 Toyaguëna, bacuabi baguë cocare achani, gu'a recoyo huanoñe'ru baë'ë.
Ja'nca ba'icuabi, te'ena, te'ena quë'ñeni saë'ë. Quë'rë iracuabi ru'ru saë'ë.
Saijënna, Jesusbi nëcani ëñato, ba romigo se'gabi te'e hua'go nëcago baco'ë.
10 Ba'igona, yequëcuabi quë'ñesi'cua ba'ijënna, Jesusbi bagoni ëñani bagoni
senni achabi:
—¿Më'ëre gu'aye cacua jarona sate'ne? ¿Më'ëni bënni senjoja'cua beoye?
senni achabi.
11 Senni achaguëna, sehuogo:
—Beoyë, Ëjaguë, sehuogo.
Sehuogona, Jesús cabi:
—Yë'ë'ga më'ëni si'nseye beoye ba'iyë. Se'e gu'aye yo'oma'igo saijë'ën, cabi.

Jesús, la luz del mundo

12 Ja'anrëbi, jë'te, Jesús yua bain ñëcasi'cuani se'e coca quëani achobi:
—Yë'ë yua si'a bain recoñoa miaguë, yë'ë cocare ye'yoguë masi güeseyë.
Ja'nca masi güeseguëna, yë'ëni recoyo ro'tacuabi yë'ë ba'iyete te'e ruiñe
ye'yeni, mia re'oto ñatani saoye ba'iruna ganijën ba'iyë. Gu'aye yo'oye gare
jo'cajën, zijei re'otona gare se'e ganiñe beoye ba'iyë, quëani achoguë cabi.
13 Caguëna, fariseo bainbi cahuë:

—Ro më'ë ba'iye se'gare quëani achoyë më'ë. Ja'nca sëani, te'e ruiñe
quëama'iguë, ro coqueguë ba'iyë më'ë, cahuë.
14 Cajënna, sehuobi:
—Bañë. Te'e ruiñe quëayë yë'ë. Yë'ë ba'iyete quëani achoguëta'an, te'e ruiñe
caye se'ga ba'iyë yë'ë. Yë'ë quë'ro raise'ere masiyë. Baruna go'iye'ga masiyë
yë'ë. Mësacuaca ja'anre huesëcua'ë.
15 Mësacua yua ro bain ro'taye'ru ro'tajën, bainre gu'aye cajën ba'iyë. Yë'ëca
bainre ja'nca cama'iñë.
16 Bain ba'iyete masini caguë, te'e ruiñe se'ga cayë yë'ë. Yë'ë se'gabi bain
ba'iyete masini cama'iñë. Yë'ë Taitabi yë'ëre raoguë, ja'an masini cayete
yë'ëni ëñoji.
17 Mësacua ira coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: Samucuabi te'e
quëatoca, te'e ruiñe quëayë bacua, caji.
18 Ja'nca caguëna, yë'ë ba'iyete quëacua yua samucua ba'iyë. Yë'ëbi yë'ë
ba'iyete quëani achoyë. Yë'ë Taita yë'ëre raosi'quë, baguë'ga yë'ë ba'iyete
quëani achoji. Ja'nca sëani, te'e ruiñe quëase'e ba'iji, sehuoguë cabi.
19 Caguëna, bacuabi baguëni senni achahuë:
—¿Më'ë Taita jarote ba'iguë'ne? senni achahuë.
Senni achajënna, sehuobi:
—Mësacua yua yë'ëre huesëcua'ë. Yë'ë Taitare'ga huesëcua'ë. Yë'ëre
masinica, yë'ë Taitare'ga masijën ba'ire'ahuë, sehuobi.
20 Ja'an sehuoguë, Riusu huë'e curi gajongu ba'irute ba'iguë, bainni
ye'yoguë baji'i. Ja'nca ye'yoguëna, baguëni preso zeañe beoye baë'ë, baguëte
zeanjairën yuta ti'anma'ise'e sëani.

"A donde yo voy, ustedes no pueden ir"

21 Ja'nrëbi, Jesús yua se'e bacuani quëabi:
—Ënjo'onbi gare saiyë yë'ë. Saiguëna, mësacuabi yë'ëre cu'eni, yë'ëre tin-
jama'ija'cua'ë. Ro gu'a jucha tënoma'isi'cuabi junni huesëye se'ga ba'iyë. Yë'ë
go'ija'runa go'iguëna, mësacuabi be'teni saiye porema'iñë, quëabi.
22 Quëaguëna, judío bainbi sa'ñeña cahuë:
—Ja'ansi'quëre huani huesë ëaye caji. Ja'nca sëani, baguë go'ija'runa saiye
porema'iñë mai caji, jayaye'ru cahuë bacua.
23 Cajënna, bacuani quëabi:
—Mësacuabi ro bain ro'taye'ru ro ro'tajën ba'iyë. Yë'ëca Riusu ro'taye'ru
ro'taguë ba'iyë. Mësacuabi ën re'oto ba'icua se'ga ba'iyë. Yë'ëca bañë.
24 Mësacua ro gu'a jucha tënoma'isi'cuabi junni huesëye se'ga ba'iyë, quëani
achohuë yë'ë. Yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, ja'an ba'iyete recoyo
ro'tama'itoca, ja'nca junni huesëyë mësacua, quëabi.
25 Quëaguëna, bacuabi baguëni senni achahuë:
—¿Gueguëguë'ne më'ë? senni achahuë.
Senni achajënna, sehuobi:
—Yua yë'ë ba'iyete mësacuani ai quëani jëhuahuë yë'ë.
26 Mësacua ba'ijën yo'ose'ere quëaguë, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere
masijë'ën caguë, ja'anre caye ai ba'iye caraji yë'ëre. Yë'ë raosi'quë yua
te'e ruiñe ba'iguëbi yë'ëni te'e ruiñe quëaguëna, yë'ëbi si'ayete bainni quëani
achoguë ba'iyë yë'ë, caguë sehuobi.
27 Taita Riusure cabi Jesús. Ja'nca caguëna, bacuabi ro huesë ëaye achahuë.
28 Ja'nca huesëjënna, bacuani quëabi:
—Mësacuabi yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëte ëmëna reoni sen-
joja'cua'ë. Senjoni, ja'nrëbi, yë'ë ba'iyete te'e ruiñe masija'cua'ë. Yë'ë case'e'ru

ba'iye masija'cua'ë. Yë'ë se'gabi ro yë'ë cocare quëani achoye beoye ba'iguë,
yë'ë Taita ye'yoni ëñose'e se'gare quëani achoyë. Ja'anre ëñani masija'cua'ë
mësacua.
29 Yë'ë Taitabi yë'ëre raoguë, yua yë'ë naconi te'e ba'iji. Yë'ëre te'e hua'guëre
jo'cama'iji. Jo'cama'iguëna, yë'ëbi baguë yëyete jo'caye beoye yo'oguëna,
yë'ëni bojoji baguë, caguë quëabi Jesús.
30 Ja'nca quëaguëna, ai jai jubë bainbi achani, baguëni si'a recoyo ro'tahuë.

Los hijos de Dios y los esclavos del pecado

31 Ja'nca recoyo ro'tajënna, Jesusbi bacua, judío bain ba'icuani yihuoguë
cabi:
—Yë'ë cocarebare achani, jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, yë'ë
bainreba ruiñë mësacua.
32 Ja'nca ruinjën, si'ayete te'e ruiñe masiyereba masiyë. Ja'nca masijën,
mësacua yua gu'a juchana zemoni basi'cua ba'ijënna, mësacuani etoyë yë'ë,
cabi.
33 Caguëna, bacuabi sehuohuë:
—Yëquëna yua ira taita ba'isi'quë Abraham, baguë mamacua sëani,
yequëcuabi yëquënani zemomaë'ë. ¿Më'ë guere ro'taguë, yëquënare etoyete
caguë'ne? sehuohuë.
34 Sehuojënna, Jesús cabi:
—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Gu'a jucha yo'ocuabi yua gu'a juchana
zemosi'cua'ru ba'iyë.
35 Gu'a jucha zemosi'cuabi si'arën ba'ima'iñë. Riusu bainreba se'gabi
si'arën ba'iyë.
36 Yë'ë yua Riusu Zin sëani, mësacua zemosi'cuare etoye poreyë. Ja'nca
etotoca, gare se'e zemosi'cua ruiñe beoye ba'iyë.
37 Mësacua yua Abraham mamacua ba'iyete masiyë yë'ë. Ja'nca
ba'icuata'an, yë'ë cocarebare achaye gu'a güecua sëani, yë'ëni huani senjoñe
yëyë mësacua.
38 Yë'ë Taita naconi ba'iguë, baguë ëñoñete quëani achoguë ba'iyë yë'ë.
Mësacua taita zupai huatibi guanseguëna, mësacuabi achajën yo'ojën ba'iyë,
cabi.
39 Caguëna, baguëni sehuohuë:
—Abraham yua yëquëna taita ba'iji. Yëquëna yua Israel bain sëani, re'o bain
ba'iyë, cahuë.
Cajënna, Jesús cabi:
—Mësacua yua Abraham mamacuareba ba'itoca, Abraham yo'oguë
ba'ise'e'ru güina'ru yo'ojën ba'ire'ahuë.
40 Yureca yë'ëni huani senjo ëaye ba'iji mësacuare. Yë'ëbi Riusu te'e ruiñe
ba'i cocarebare achani, mësacuani güina'ru quëani achoguëna, yë'ëni huani
senjoñe yëyë. ¡Ja'nca yo'oma'iguë baji'i Abraham!
41 Ro mësacua taita yo'oye'ru yo'ojën ba'iyë, cabi.
Caguëna, bacua yua baguëni bëinjën cahuë:
—Yëquëna yua huacha zinma'icua'ë. Riusu se'gabi yëquëna Taita ba'iji,
cahuë.
42 Cajënna, Jesús cabi:
—Riusubi mësacua Taita banica, yë'ëni ai yëjën ba'ire'ahuë mësacua. Yë'ë
yua Riusu ba'irute ba'iguëbi raë'ë. Yë'ë se'gabi raiye ro'tamaë'ë. Baguëbi
yë'ëre raoguëna, raisi'quë'ë yë'ë.
43 ¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ë coca quëayete achama'iñe'ne? Yë'ëbi coca
quëani achoguëna, mësacuabi achaye gu'a güejën ba'iyë.

44 Mësacua taita yua zupai huati se'ga ba'iji. Ja'nca sëani, zupai yëye se'gare
yo'oye ro'tajën ba'iyë mësacua. Ru'rureba ba'isirënbi bainni huani senjoñe
yo'oguë ba'iji. Te'e ruiñe ba'i cocare achaye beoye ba'iji, te'e ruiñe ba'iyete
ro'tama'iguë sëani. Baguë ro'tayete cato, coqueye se'ga ba'iji. Coque huati
sëani, si'acuani coque güeseji baguë.
45 Yureca, yë'ëbi mësacuani te'e ruiñe quëaguëna, yë'ëni achaye gu'a güeyë
mësacua.
46 Mësacua jubë ba'icua, ¿gueguëbi yë'ë juchare ëñoñe poreguë'ne? Beoji.
Mësacuani te'e ruiñete quëaguëna, ¿queaca ro'tajën, yë'ë cocare ro'tama'iñe'ne?
47 Riusu bainbi Riusu naconi te'e ba'ijën, baguë cocarebare achayë.
Mësacua yua Riusu bain beocua sëani, baguë cocarebare achaye gu'a güejën
ba'iyë, cabi.

Cristo existe desde antes de Abraham

48 Caguëna, judío bainbi sehuohuë:
—Yua më'ë ba'iyete masini, te'e ruiñe quëayë yëquëna. Ro gu'a bainguë,
Samaria yija bainguë'ë më'ë. Gu'a huati re'osi'quë'ë më'ë, sehuojën cahuë.
49 Cajënna, Jesús cabi:
—Bañë. Huati re'oma'isi'quë'ë yë'ë. Yë'ëbi yë'ë Taitani te'e ruiñe ëñaguëna,
mësacua yua yë'ëni te'e ruiñe ëñamajën, yë'ëni gu'aye cayë.
50 Ja'nca ba'icuata'an, bain te'e ruiñe ëñañete cu'ema'iñë yë'ë. Bain recoyo
ro'tayete masiguë, ja'anguëbi Taita Riusu sëani, yë'ëre te'e ruiñe ëñañete cu'eji.
Ja'anguëbi bain juchare masini ëñoji.
51 Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Yë'ë cocarebare achani yo'ocua,
ja'ancuabi gare junni huesëye beoye ba'iyë, cabi.
52 Caguëna, judío bainbi sehuohuë:
—Yua më'ë gu'a huati re'osi'quë ba'iyete te'e ruiñe masiyë yëquëna. Abra-
ham yua junni huesësi'quë ba'iji. Riusu ira bain raosi'cua si'acuabi junni
huesësi'cua ba'iyë. Ja'nca ba'icua sëani, më'ë coca achani yo'ocuabi gare junni
huesëye beoye ba'iyë caguë, ro huacha ro'taguë cayë më'ë.
53 Yëquëna taita Abraham ba'iye'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iye catoca,
ro coqueyë më'ë. Baguë yua ju'insi'quë ba'iji. Riusu ira bain raosi'cua'ga
ju'insi'cua ba'iyë. Më'ë ba'iyete caguë, ¿queacara ro'taguë quëaguë'ne?
jayaye'ru senni achahuë.
54 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë se'gabi yë'ë ta'yejeiye ba'iyete ëñotoca, ta'yejeiye beoye ba'ire'ahuë
yë'ë. Yë'ë Taita se'gabi yë'ë ta'yejeiyete ëñoguë ba'iji. Mësacuaca baguëte cajën,
yëquëna Riusu ba'iji quëayë.
55 Ja'nca quëacuata'an, mësacua yua baguëni huesëcua'ë. Yë'ëca baguëni
masiyë. Yë'ëbi baguëni huesëye catoca, mësacua ro coqueye'ru, coqueguë
ba'ire'ahuë yë'ë. Yë'ëbi baguëni masiguë, baguë cocarebare achani yo'oguë
ba'iyë yë'ë.
56 Mësacua taita Abrahambi yë'ë raija'yete masini, yë'ëni ai bojoreba bo-
joguë baji'i, sehuobi Jesús.
57 Sehuoguëna, judío bainbi cahuë:
—Më'ë yuta cincuenta tëcahuëan beoyë. ¿Queaca Abrahamni ëñañe
poreguë'ne më'ë? senni achahuë.
58 Senni achajënna, Jesusbi sehuobi:
—Mësacuani ganreba quëaguë'ë yë'ë. Abraham ba'ise'e'ru quë'rë ru'ru
ba'iyë yë'ë, sehuoguë cabi.
59 Caguëna, bacuabi yua gatare chiani, baguëni senjoni huai ëaye yo'ohuë.
Yo'ojënna, Jesusbi gatini, Riusu huë'ebi etani, bain jubëna huesoni saji'i.

9

Jesús da la vista a un hombre que nació ciego

1 Ja'nca sani, ja'nrëbi, ñaco ëñama'iguëni ëñabi Jesús. Baguë zinrënna ñaco
beora'bërë të'ya raisi'quë baji'i.
2 Ja'nca ba'iguëna, Jesusre conjën ba'icuabi Jesusni senni achahuë:
—Ëjaguë, ¿baguë gue jucha ro'ire ñaco ëñama'iguë të'ya raisi'quë ba'iguë'ne?
¿Baguë jucha ro'ire o baguë pë'caguë sanhuë jucha ro'ire ñaco beoguë'ne?
senni achahuë.
3 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Banbi. Baguë jucha, baguë pë'caguë sanhuë jucha, ja'an ro'ire beobi.
Riusu ta'yejeiye yo'oni ëñoñe, ja'anna ñaco ëñama'iguë ba'iji baguë.
4 Umuguse carajeiye tëca bainbi bacua yo'o yo'oye poreyë. Ñami ti'anguëna,
yo'o yo'oye gare porema'iñë. Yë'ë Taitabí yë'ëre raoguëna, baguë yo'o guans-
ese'e yureña yo'oye bayë mai. Yë'ë yo'o yo'oye poreye ba'irënbi carajeiguëna,
yë'ë Taita yo'o guansese'ere yo'oye porema'iñë.
5 Ja'anrën carajeiye tëca, yë'ë yua umuguse ñatani saoye'ru bain recoñoa
miañe ëñoguë'ë, sehuoguë cabi.
6 Cani ja'nrëbi, gore raoni, yijana tonni, ya'ora'bërëte re'huani, ñaco
ëñama'iguëna sani, ja'an ya'obi baguë ñacona së'quëbi.
7 Së'quëni ja'nrëbi, baguëni guanseguë cabi:
—Më'ë yua Siloé casiru, ba oco goje ba'iruna sani, më'ë ñacore zoajë'ën, cani
saobi. Bain cocabi cato, Oco Raose'e hue'eji.
Ja'nca cani saoguëna, ñaco ëñama'iguëbi sani, ñacore zoani, ñaco ëñaguëbi
raji'i.
8 Raiguëna, baru bain baguëni ja'anrë masicuabi yua baguëni ëñani, sa'ñeña
coca senhuë. Yequëcuabi:
—¿Aiguë yua curi senguë ñu'iguë ba'isi'quëma'iguë? senni achahuë.
9 Yequëcuabi:
—Baguë'bi, sehuohuë.
Yequëcuaca:
—Banji. Tinguëta'an, baguëra'ru ëñoji, sehuohuë.
Sehuojënna, baguëca:
—Baguë'ë yë'ë, sehuobi.
10 Quëaguëna, bacuabi baguëni senni achahuë:
—Ja'nca ba'itoca, ¿queaca më'ë ñaco sëtani ëñaguë'ne? senni achahuë.
11 Senni achajënna, sehuobi:
—Ba bainguë Jesús hue'eguëbi ya'obi re'huani, yë'ë ñacona së'queni, yë'ëni
coca guansebi: “Siloena sani, ñaco zoajë'ën” caguë saobi. Ja'nca cani
saoguëna, yë'ëbi sani, ñaco zoani, ñaco sëtani ëñahuë, sehuoguë quëabi.
12 Quëaguëna, bacuabi senni achahuë:
—¿Ja'an bainguë jarona saquë'ne? senni achahuë.
Senni achajënna:
—Huesëyë, sehuobi.

Los fariseos interrogan al ciego que fue sanado

13 Sehuoguëna, bacuabi baguëte sani, fariseo bainni nëconi ëñohuë.
14 Ja'an umuguse, Jesusbi ya'o së'queni ñaco ëñama'iguëte huachoguëna,
judío bain yo'o yo'oma'i umuguse baji'i.
15 Ja'nca ba'iguëna, fariseo bainbi ñaco sëtasi'quëni baguë ñaco ëñase'ere
senni achahuë. Senni achajënna, baguë sehuobi:

—Baguë yua ya'obi re'huani, yë'ë ñacona së'queguëna, zoajani ñaco ëñahuë yë'ë, sehuoguë quëabi.
16 Quëaguëna, fariseo jubë ba'icua yequëcuabi cahuë:
—Ba bainguë Jesús hue'eguë, baguë ba'iyete cato, Riusubi baguëte raomaji'i. Yo'o yo'oma'i umugusebi yo'o yo'oguë, mai ira coca guanseni jo'case'e'ru tin yo'oji baguë, bëinjën cahuë.
Cajënna, yequëcuabi sehuohuë:
—Banji. Gu'a bainguë beoji. Gu'a bainguë ba'itoca, baguë ta'yejeiye yo'oni ëñoñe porema'ire'abi, sehuohuë.
Sa'ñeña bëiñe cajën sehuojën baë'ë.
17 Ja'nca cajën, ñaco beosi'quëni se'e senni achahuë:
—Më'ë'ga baguë ba'iyete ro'taguë, ¿guere caguë'ne? senni achahuë.
Senni achajënna:
—Riusubi baguë coca quëacaiguëte re'huani baguëte raobi, sehuobi.
18 Ja'nca ba'iguëna, judío bainbi ba ñaco sëtasi'quëni ëñani, baguë ñaco ëñama'ise'e, baguë ñaco huachose'e, ja'anre ro'taye güehuë. Ja'nca ro'taye güecuabi baguë pë'caguë sanhuëni choë'ë.
19 Choni, bacuani senni achahuë:
—¿Ënquë yua mësacua zin'guë? ¿Baguë të'ya raisirënbi ñaco beoguë baquë? Ja'nca ba'itoca, ¿queaca yo'oguë ñaco ëñaguë ba'iguë'ne? senni achahuë.
20 Senni achajënna, pë'caguë sanhuëbi sehuohuë:
—Yëquëna zin hua'guë'bi ba'iji. Baguë të'ya raisirënbi ñaco ëñama'iguë'bi baji'i. Ja'anre masiyë yëquëna.
21 Ja'nca masicuata'an, baguë ñaco yure ëñaguë ba'iyete huesëyë. Baguëni ñaco huachosi'quëre'ga huesëyë yëquëna. Yëquëna zinni senni achajë'ën. Ira hua'guë sëani, baguë se'gabi sehuoye masiji, sehuohuë.
22 Judío ëja bainni huaji yëcua sëani, ja'nca bacuani sehuohuë. Judío ëja bain yua ën cocare te'e cajën baë'ë: Jesús yua Riusu Raosi'quëreba ba'iyete quëacua, ja'anre quëacua ba'itoca, bacuare mai ba'i jubëbi quëñoni senjoñu cajën baë'ë.
23 Ja'nca sëani, baguë pë'caguë sanhuëbi, "Yëquëna zinni senni achajë'ën, ira hua'guë sëani" sehuohuë.
24 Sehuojënna, ja'nrëbi, judío ëja bainbi ñaco ëñama'iguë ba'isi'quëre se'e choni, se'e cahuë:
—Riusuni te'e ruiñe ëñani, coqueye beoye quëajë'ën. Baguë gu'a jucha yo'oguë ba'iyete masiyë yëquëna, cahuë.
25 Cajënna, baguë sehuobi:
—Gu'a jucha yo'oyete huesëyë yë'ë. Ëñe se'gare masiyë yë'ë. Yë'ëbi ja'anrë ñaco ëñama'iguë ba'isi'quëta'an, yure ñaco ëñañe poreyë yë'ë, sehuobi.
26 Sehuoguëna, baguëni se'e senni achahuë:
—¿Guere më'ëni yo'oguë'ne baguë? ¿Queaca më'ë ñacore sëtoguë'ne baguë? Quëajë'ën yëquënani, senreba sen'ë.
27 Senjënna, sehuobi:
—Mësacuani yuara quëahuë yë'ë. Quëaguëna, mësacuabi achaye güehuë. ¿Mësacua queaca ro'tajën, ba cocare se'e achaye yëye'ne? ¿Mësacua'ga baguëre conjën ba'icua ruiñe yëye? senni achabi.
28 Ja'nca senni achaguëna, baguëni ai bëinreba bëinjën sehuohuë:
—Bañë. Më'ë se'gabi baguëre conguë ba'iguë ruën'ë. Yëquënabi Moisesni conjën ba'iyë.

29 Riusubi Moisesni coca guanseni jo'caguëna, yëquënabi masiyë.
Ja'anguëta'an, gu'aye se'ga ba'iji. Baguë raosi'quëre huesëyë yëquëna,
sehuohuë.
30 Sehuojënna, ñaco sëtasi'quëbi cabi:
—¿Mësacua yua baguë raosi'quëre huesëye caye? ¿Mësacua ro huesë ëaye
caye? Ja'anre huesëcuata'an, baguëbi yë'ë ñacore huachoni sëtobi.
31 Riusubi gu'a bain ujayete achama'iji. Ja'an coca yua te'e ruin coca
ba'iyete masiyë mai. Riusuni recoyo te'e ruiñe bojocua, bacua ujayete achaji.
Baguëni te'e ruiñe ro'tajën, baguëni gugurini rëinjën, baguë yëye'ru yo'ojën
ba'icua sëani, bacua ujayete achani conji Riusu.
32 Ñaco ëñama'iguë, baguë të'ya raisirën ñaco beoguë ba'itoca, ¿jarocuabi
baguëni huachore'ne? Ja'an yo'oye porecua gare beocua ba'iyë. Ja'anguë
se'gabi porebi, Riusu raosi'quë sëani.
33 Riusubi raoma'itoca, huachoye beoye ba'ire'abi, cabi.
34 Caguëna, baguëni bëinjën sehuohuë:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, yëquënani coca ye'yoguë'ne? Më'ë zinrënna gu'a
juchana gare zemosi'quë'ë më'ë, cahuë. Cani, bacua ba'i jubëbi baguëte
quëñoni senjohuë.

Ciegos espirituales

35 Quëñoni senjorena, Jesusbi achani, baguëte cu'ejani, baguëte tinjani,
baguëni coca senni achabi:
—¿Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëni si'a recoyo ro'taguë më'ë? senni
achabi.
36 Senni achaguëna, sehuoye senji'i baguë:
—¿Jaroguë'ne baguë? Yë'ëni quëajë'ën. Baguëni si'a recoyo ro'taza, cabi.
37 Caguëna, Jesusbi quëabi:
—Më'ë yua baguëni ëñahuë. Yë'ëbi yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguë'ë.
Më'ë naconi coca caguëbi yua ba Cristo ba'iguë'ë yë'ë, quëabi Jesús.
38 Quëaguëna, cabi:
—Ëjaguë, më'ëni si'a recoyo ro'tayë yë'ë, caguë, Jesusni gugurini rëanbi.
39 Gugurini rëanguëna, ja'nrëbi Jesusbi quëabi:
—Gu'a bain ba'iye, re'o bain ba'iye, ja'anre masiza caguë, ën yijana raë'ë
yë'ë. Bainbi, Riusuni ye'yeye caraji yë'ëre, catoca, ja'anre cacua, ñaco beocua
ba'icua sëani, bacua ñaco sëtoni huachoye'ru yo'oguë, bacua ye'yeyete coñë
yë'ë. Yequëcua, Riusuni ye'yesi'quë'ë yë'ë cajënna, yë'ëbi, ja'ancua yua yë'ë
ba'iyete ye'yema'ija'bë caguë, ñaco ëñama'icuare'ru bacuare re'huayë yë'ë,
caguë quëabi Jesús.
40 Quëaguëna, yequëcua fariseo bain jubë ba'icuabi ca'ncore achajën
nëcajën, Jesusni senni achahuë:
—Yëquëna'ga ¿ñaco ëñama'icua ba'iye caguë më'ë? senni achahuë.
41 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacuabi: ñaco beocua'ë catoca, jucha beoye ba'ire'ahuë. Ñaco ëñañe
poreyë cacua sëani, gu'a jucha yuta bayë mësacua, sehuobi Jesús.

10

El pastor y sus ovejas

1 Ja'nca sehuoni, ja'nrëbi, bacuani ye'yo coca quëabi:
—Ganreba mësacuani quëayë yë'ë. Oveja jiancuare ro'tani ye'yejë'ën.
Bacuabi oveja guaosiruna cacaye yëtoca, anto sa'robi cacama'iñë. Yo'je

ca'ncobi yahue mëni cacayë, bacua yua oveja hua'nare jian ëaye ro'tacua
sëani.
2 Ovejani ba ëjaguëca banji. Ja'anguëbi anto sa'arobi cacaji.
3 Anto sa'rona choiguëna, oveja cuiracaiguëbi baguëna ancoji. Ancoguëna,
jo'ya ba ëjaguëbi baguë oveja jo'ya hua'nare, ga mami hue'eguëte choiguëna,
oveja hua'nabi achani, baguë naconi hue'se ca'ncona saiyë.
4 Bacua ëjaguë cayete achani masicuabi baguëna së'ajën, baguëni te'e conjën
saiyë. Saijënna, bacua ru'runa saiguë, baguë jo'ya jubë si'acuare etoni saji.
5 Yequëbi choitoca, ja'anguë cayete huesë ëaye achajën, baguëna së'ama'iñë.
Baguë choiyete achani, quëñëni gatiyë, quëabi Jesús.
6 Ye'yo cocabi quëaguëna, bacuabi ro huesë ëaye se'ga achahuë.

Jesús, el buen pastor

7 Huesë ëaye achajënna, Jesusbi bacuani se'e yihuoguë quëabi:
—Ganreba mësacuani quëayë yë'ë. Yë'ë yua oveja guaosiru anto sa'ro
ba'iye'ru ba'iyë yë'ë. Oveja hua'nabi ba anto sa'ro se'gabi etani cacayë.
Güina'ru, bainbi Riusu ba'i jobona ti'añe yëtoca, yë'ë se'gani si'a recoyo ro'taye
bayë.
8 Yequëcua, yë'ë ja'anrë raisi'cua, bainni coquejën ye'yocua ba'ijën, oveja
jiancua'ru baë'ë. Bacuabi coqueye ye'yojënna, yë'ë bainbi bacua choise'ere
huesëjën, bacuana së'amaë'ë.
9 Oveja guaosiru anto sa'ro ba'iye'ru ba'iyë yë'ë. Bainbi yë'ëni si'a recoyo
ro'tatoca, bacuani tëani bayë yë'ë. Tëani baguëna, bacuabi bojojën, huaji yëye
beoye ba'ijën, yë'ë bayete ai coreba cojën ba'iyë.
10 Oveja jiancuabi oveja hua'nare jianni, huani si'aye, ja'an se'gare ro'tajën
raiyë. Ye'yo cocare coquejën quëacuabi güina'ru ro'tajën ba'iyë. Yë'ëca
huajëreba huajë güeseguë raisi'quë'ë. Huajë güeseguëna, bainbi bojo huanoñe
se'ga huajëreba huajëjën ba'iyë.
11 Jo'ya ëjaguë bani cuiraye'ru, yë'ë bainrebare bani, bacuani conreba
coñë yë'ë. Bacuabi carajeima'iñe caguë, bacua ro'ire junni tonza ro'taguë
raisi'quë'ë yë'ë.
12-13 Jo'ya ëjaguëbi yo'o conguë naconi jo'yare jo'catoca, ja'nca'ru bacuani
conni cuirama'iji. Airu yaibi zeanguë raiguëna, yo'o conguë yua baguë ëjaguë
oiye'ru jo'yani oiye beoguëbi ro huaji yëguë gatini saiji. Gatini saiguëna, airu
yaibi oveja jubëna ti'anni, bacuani zeanni saoni senjoji.
14 Jo'ya ëjaguë oiguë baye'ru, yë'ë bainrebani oiye bayë yë'ë. Bacuani te'e
ruiñe masiyë yë'ë. Masiguëna, bacuabi yë'ëre te'e ruiñe masiyë.
15 Güina'ru, yë'ë Taitabi yë'ëni te'e ruiñe masiguëna, yë'ëbi baguëni te'e ruiñe
masiyë yë'ë. Ja'nca masiguëbi yë'ë bainrebani oiguë bani, bacua ro'ire junni
tonza caguë raisi'quë'ë yë'ë.
16 Yequë jubë bain, Israel bain jubë ba'ima'icua, ja'ancuare'ga bayë
yë'ë. Bacuare'ga choiguëna, bacuabi yë'ë cocare achani, ñë'cajën raija'cua'ë.
Ñë'cajën raijënna, si'acuani te'e jubëni baja'guë'ë yë'ë. Bacua ëjaguë te'e ëjaguë
ba'ija'guë'ë yë'ë.
17 Yë'ë bain ro'ire junni tonni, ja'nrëbi se'e go'ya raija'guë'ë yë'ë. Ja'nca
sëani, yë'ë Taitabi yë'ëni ai yëguë ba'iji.
18 Yë'ëbi Jaë'ë cama'itoca, yequëcuabi yë'ëni huani senjoñe porema'iñë.
Yë'ë se'gabi bain ro'ire junni toñe poreguë'ë. Junni tonni, yë'ë se'gabi se'e
go'ya raiye poreguë'ë. Yë'ë Taitabi yë'ëre cuencueni raoguëna, ja'anre yo'oye
poreguë'ë yë'ë, yihuoguë quëabi Jesús.

19 Yihuoguë quëaguëna, judío bainbi achani, sa'ñeña coca bëinjën cajën, te'e
ro'tamaë'ë.
20 Yequëcuabi ñaca cajën baë'ë:
—Huati re'osi'quëbi ba'iji baguë. Ja'nca sëani, güebe nesi'quë'ru ro caguëna,
baguë cocare achaye beoye bañu, cajën bën'ë.
21 Bëinjënna, yequëcuabi ñaca sehuojën baë'ë:
—Banji. Huati re'osi'quë ba'itoca, baguë cocareba case'e'ru ro'tani caye
porema'ire'abi. Huati hua'ibi ñaco ëñama'icuani huachoni sëtoye gare
porema'icua'ë, sehuohuë.

Los judíos rechazan a Jesús

22 Ja'nrëbi jë'te, judío bain fiesta umuguseña, Riusu huë'e mame
re'huase'ere ro'tañu cajën, fiestare yo'ojënna, Jesusbi Riusu huë'ere baji'i.
23 Sësë ocoye ba'irën ba'iguëna, Jesusbi huë'e tubëan ba'iru Salomón
casirute ganiguë baji'i.
24 Ba'iguëna, judío bainbi baguëna tëhuoni, baguë bonëjeiñe ñë'cani, baguëni
senni achahuë:
—¿Më'ë quejeito më'ë ba'iyete yëquënani te'e ruiñe masi güeseye
ro'taguë'ne? Më'ëbi Riusu Raosi'quëreba, ba Cristo hue'eguë ba'itoca, yurera'rë
yëquënani te'e ruiñe quëajë'ën. Ja'anre achaye ai ëjoni jëhuahuë
yëquëna, senni achahuë.
25 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacuani yë'ë ba'iyete yua ai quëani jëhuahuë yë'ë. Quëani jëhuaguëna,
mësacuabi yë'ëni recoyo ro'tamaë'ë. Yë'ë Taitabi yë'ëre cuencueni raoguëna,
baguë ta'yejeiye yo'oni ëñoguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca yo'oni ëñoguëna, yë'ë
ba'iyete masiye poreyë mësacua.
26 Ja'nca masiye porecuata'an, mësacuabi yë'ë bainreba beocua sëani, yë'ëni
recoyo ro'tama'icua ba'iyë.
27 Yë'ë bainreba ba'icuabi yua yë'ë cocare achani, yë'ëna te'e conni zi'iñë.
Bacuani te'e ruiñe masiguë sëani,
28 bacuani huajëreba huajë güeseyë yë'ë. Huajë güeseguëna, bacuabi cara-
jeiye beoye ba'ijën, yë'ë naconi si'arën ba'ijën, gare junni huesëye beoye
ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, bacuani senjoñe beoye ba'iguë, bacuani bayë yë'ë.
Baguëna, yequëcuabi bacuani tëani baye porema'iñë.
29 Yë'ë Taita yua quë'rë Ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iguëbi bacuare yë'ëna
insini jo'cabi. Insini jo'caguëna, yequëcuabi baguë bainrebare tëani baye gare
porema'iñë.
30 Yë'ë Taita ba'iye'ru, yë'ë'ga güina'ru te'e ba'iyë, sehuoguë cabi Jesús.
31 Sehuoguë caguëna, judío bainbi bëinjën, se'e gatare chiani, Jesusni
senjoni huai ëaye ro'tahuë.
32 Ja'nca ro'tajënna, Jesusbi bacuani coca senni achabi:
—Yë'ë Taitabi cuencueni raoguëna, baguë ta'yejeiye yo'o, re'o yo'ore ai
ta'yejeiye yo'oni ëñohuë yë'ë. Ja'nca ëñoguëna, ¿mësacua gue re'o yo'o
yo'ose'ere ro'tajën, yë'ëni gata senjoni huaiye'ne? senni achabi.
33 Senni achaguëna, bacuabi sehuohuë:
—Më'ë re'o yo'o yo'ose'e ro'ire më'ëni gata senjoma'iñë yëquëna. Riusuni
ai gu'aye casi'quëre sëani, më'ëni gata senjoni huaiyë. Ro bainguë ba'iguëbi
Riusu ba'iye'ru te'e ba'iyë, cahuë më'ë. Ja'nca casi'quë sëani, ai gu'aye yo'oyë
më'ë, sehuohuë.
34 Sehuojënna, Jesusbi bacuani quëabi:
—Mësacuabi ira coca toyani jo'case'e, mësacua ai yëse'e, ja'anre ëñatoca, ñaca
caji: “Mësacua yua riusu sanhuë'ru te'e ba'iyë” cani jo'case'e ba'iji.

35 Riusureba coca sëani, yequëcuabi quëñoni senjoñe porema'iñë. Baguë
bain cuencuesi'cua, baguë cocarebare achani re'huasi'cua, ja'ancuare ja'nca
quëani jo'casi'quë sëani,
36 ¿mësacua guere ro'tajën, yë'ë, Riusu cuencueni raosi'quë ba'iguëte
Riusuni gu'aye caguë ba'iyete caye'ne? Yë'ëbi yua Riusu Zin ba'iyë caguëna,
yë'ëre gu'aye cahuë mësacua.
37 Mësacuabi yë'ë Taita yo'ore yo'oma'iñë yë'ë, ro'tatoca, yua yë'ë cocare-
bare ro'tama'ijë'ën.
38 Ja'nca ro'tama'icuabi yë'ë yo'o yo'oni ëñose'e se'gare ro'tani, ñaca
ye'yejë'ën: Yë'ë Taita yua yë'ë naconi te'e ba'iguëna, baguë naconi te'e ba'iyë
yë'ë. Ja'anre ye'yeni masijë'ën, quëabi Jesús.
39 Quëaguëna, bacuabi se'e baguëni preso zean ëaye yo'ojënna, baguëbi ro
quëñëni saji'i.
40 Sani ja'nrëbi, Jordaña que ca'nco, ënsëguë etajei ca'ncona sani bëabi. Juan
ru'ru bautizaguë ba'isiru ba'iguëna, bëani baji'i.
41 Ba'iguëna, ai jai jubë bainbi baguëni ëñajën saë'ë. Sani, ëñani, sa'ñeña
coca cahuë:
—Juan yua ta'yejeiye yo'oni ëñoma'iguëbi te'e ruiñe quëani achoguë baji'i.
Ënquë ba'iye, ja'anre quëani achoguëna, te'e ruiñe se'ga baji'i baguë coca,
sa'ñeña cahuë.
42 Ja'nrëbi, bainbi ja'anrute ba'ijën, ai jai jubëbi Jesusni si'a recoyo ro'tahuë.

11

Muerte de Lázaro

1 Ja'nrëbi, yequë bainguë Lázaro hue'eguë, Betania huë'e jobo ba'iguëbi yua
rau neni ju'inguë baji'i. María, Marta, bacua ma'yë ba'iguëbi bacua naconi
te'e baji'i.
2 Ja'an María hue'egobi ma'ña re'cobi jañuni, mai Ëjaguë guëonna tonni
zoani, bago rañababi cuenago ba'ija'go baco'ë. Ja'nca ba'igo, yurera bago
ma'yë Lázarobi rau neni ju'inguë baji'i.
3 Ja'nca ba'iguëna, baguë romi yo'jecuabi cocare Jesusna saoni quëahuë:
—Ëjaguë, më'ë gajeguë ai ësi'quëbi ju'inji, cocare cani saohuë.
4 Saojënna, Jesusbi bacua cocare achani, baguë naconi ba'icuani cabi:
—Ja'nca ju'inguë ba'iguëta'an, gare junni huesëma'iji. Go'ya raija'guëta'an
ba'iji baguë. Go'ya raiguëna, bainbi Riusu ta'yejeiye ba'iyete ëñani
masija'cua'ë. Yë'ë, Riusu Zin ba'iguëbi, Lázarobi go'ya raija'guëna, yë'ë
ta'yejeiye ba'iyete bainni masi güeseyë yë'ë, cabi Jesús.
5 Ja'nca caguëbi yua Marta, María, Lázaro, ja'ancuani ai yëguë baji'i.
6 Ja'nca ba'iguëbi baguë ju'iñete achani, yuta se'e samu umuguseña baguë
ba'irute ba'iguë ëjobi.
7 Ja'nca ëjoni ja'nrëbi, baguëre concuani cabi:
—Raijë'ën. Judea yijana go'iñu, cabi.
8 Caguëna, bacuabi sehuohuë:
—Ëjaguë, ¿më'ë queaca ro'taguë, ja'anruna go'iguë'ne? Yurera judío bain
ja'anru ba'icuabi më'ëni gatabi huani senjo ëaye yo'ohuë, sehuohuë.
9 Sehuojënna, bacuani ye'yo cocabi yihuoguë quëabi:
—Huaji yëma'ijë'ën. Umugusebi ënsëguë yua si'a sara samu hora miaji.
Mia re'oto ba'iguëna, maibi ma'aja'an ganijën, gurujaiye beoye ba'iyë, re'oye
ëñañe porecua sëani.

10 Ñamibi ganito'ga, gurujani taiñe se'ga ba'iyë, mia re'oto carajeise'e sëani,
yihuoguë quëabi.
11 Jesús junni tonjairën yuta ti'anma'iguë sëani, ja'an cocare bacuani quëani
achobi. Ja'nrëbi, se'e bacuani quëabi:
—Mai gajeguë Lázaro yua cainsi'quë ba'iguëna, baguëni sëtojaza, caguë
quëabi.
12 Quëaguëna, baguëre concuabi cahuë:
—Ëjaguë, cainsi'quë ba'itoca, re'oji. Huajë raiye ba'iji, cahuë.
13 Ja'nca cajën, huacha achasi'cua baë'ë. Jesusbi Lázaro junni huesëse'ere
quëaguëna, baguë canni huajëye ro'tahuë.
14 Ja'nca ro'tajënna, Jesusbi bacuani te'e ruiñe quëabi:
—Lázaro yua ju'insi'quë ba'iji.
15 Mësacua yua yë'ëni si'a recoyo ro'taja'bë caguë, Lázaro ba'iruna yuta
saimaë'ë. Ja'nca saima'iguëbi mësacua recoyo ro'taja'yete bojoguë, yuara
baguëna saiñu, cabi Jesús.
16 Caguëna, Tomás hue'eguëbi yequë baguëre concuani cabi:
—Mai'ga saiñu. Mai Ëjaguë naconi te'e junni huesëjaiñu, cabi. Ja'nca caguëbi
yequë mami Te'e Të'ya Raisi Hua'na hue'eguë baji'i, yequë naconi te'e të'ya
raisi'quë sëani.

Jesús, la resurrección y la vida

17 Ja'nrëbi, Jesús yua Lázaro ba'iruna sani ti'anni ëñato, gajese'ga umu-
guseña yua ju'insi'quëni tansi'quë baji'i,
18 Betania huë'e jobore, Jerusalén cueñe jai jobore. Samu kilómetro jobo
ba'iye saito, ti'añë.
19 Cueñe ba'iguëna, judío bain ai jai jubëbi Marta, María, bacua ma'yë junni
huesëse'ere oijën, bacuani conjën raisi'cua baë'ë.
20 Ja'nrëbi, Martabi yua Jesús ti'anse'ere achani, baguëna tëhuojaco'ë,
Maríabi huë'ere ba'igona.
21 Tëhuojani, baguëni cago:
—Ëjaguë, më'ëbi ënjo'onre ba'isi'quë ba'itoca, yë'ë ja'yëbi junni
huesëma'ire'abi.
22 Ja'nca ba'iguëta'an, yurera ëñere masiyë yë'ë. Më'ëbi Riusuni sentoca,
Riusubi më'ëna si'aye insini conji, cago.
23 Cagona, Jesús quëabi:
—Më'ë ja'yëbi go'ya raija'guëta'an ba'iji, cabi.
24 Caguëna, bago sehuogo:
—Aito. Ja'nca go'ya raija'guë'bi. Carajei umuguse ti'anguëna, ju'insi'cuabi
go'ya rani huajëja'cua'ë, sehuogo.
25 Ja'nca sehuogona, Jesusbi bagoni quëabi:
—Yë'ëbi yua bain ju'insi'cuare mame go'ya rai güeseye poreguë ba'iguë'ë.
Huajëreba huajë güeseguë ba'iguë'ë yë'ë. Yë'ëni si'a recoyo ro'tacua, junni
huesëye ba'icuata'an, ja'ancuabi huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë.
26 Yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'icuabi yua yë'ë naconi si'arën ba'ijën, gare
junni huesëye beoye ba'ija'cua'ë. ¿Më'ë yua ja'anre si'a recoyo ro'tago? caguë
senni achabi.
27 Senni achaguëna, sehuogo:
—Aito. Ro'tani, Ëjaguë. Më'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguë'ë. Riusu
Zin ba'iguë'ë më'ë. Më'ë raija'yete ai zoe quëani achose'e ba'iguëna, yurera
bainna raë'ë më'ë, sehuogo.

Jesús llora junto al sepulcro de Lázaro

28 Ja'nca sehuogo, ja'nrëbi, bago yo'jego Maríana go'ini, bagote choini,
yahue quëago:
—Mai Ëjaguëbi ti'anbi. Më'ëni choiji, quëago.
29 Quëagona, ja'ansirën huëni, etani, Jesús ëjoguë ba'iruna besa ëñago saco'ë.
30 Jesús yuta huë'e jobona ti'anmaji'i. Marta tëhuogo ba'isiru se'gare ëjoguë
baji'i.
31 Ja'nca etani saigona, judío bainbi bagote oijën conjën, bago etase'ere
ëñani, Yequërë tansiruna oigo saigo cajën, bagoni yo'je be'tehuë.
32 Ja'nrëbi, María yua Jesusna sani ti'anni, baguë guëon na'mina gugurini,
baguëni cago:
—Ëjaguë, më'ëbi ënjo'onre ba'isi'quë ba'itoca yë'ë ja'yëbi junni
huesëma'ire'abi, cago oco'ë.
33 Ja'nca oigona, judío bain concua'ga be'teni oijënna, Jesusbi ëñani, baguë
recoyo oiguë, ai sa'ntiguë baji'i.
34 Ja'nca ba'iguë, bacuani senni achabi:
—¿Mësacua jarona baguëte tanre'ne? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Ëjaguë, rani ëñajë'ën, sehuohuë.
35 Sehuojënna, Jesusbi oji'i.
36 Ja'nca oiguëna, judío bainbi ëñani cahuë:
—Lázaroni ai ba'iye ai oiguë, ai yëguë ba'iji, cahuë.
37 Cajënna, yequëcua bacua jubë ba'icuabi cahuë:
—Baguë yua ñaco ëñama'icuare huachosi'quë sëani, ¿queaca ro'taguë,
Lázaroni huachomaquë'ne baguë? cahuë.

Resurrección de Lázaro

38 Cajënna, Jesusbi se'e recoyo ai sa'ntiguë oji'i. Oiguë, Lázaro tansiruna
saji'i. Gata të'ntëba te'ntosi goje ba'iguë, gatabëbi ta'pini quëonse'e baji'i.
39 Ba'iguëna, Jesusbi:
—Gatabëte otani quëñojë'ën, cabi.
Caguëna, ja'nrëbi, Marta, ba ju'insi'quë yo'jegobi Jesusni cago:
—Ëjaguë, gajese'ga umuguseña ju'insi'quë sëani, otatoca, ai ëto sëñe ba'iji,
cago.
40 Cagona, Jesusbi sehuobi:
—Marta, yë'ë quëase'ere ro'tajë'ën. Më'ëbi yë'ëni si'a recoyo ro'tatoca, Riusu
ta'yejeiyereba ba'iyete ëñañë më'ë, quëahuë yë'ë, sehuobi.
41 Sehuoguëna, gatabëte otani quëñohuë. Quëñojënna, Jesusbi mëiñe ëñani,
Riusuni coca cani achobi:
—Taita, më'ëbi yë'ë cocare achaguëna, më'ëni ai bojoguë, surupa cayë yë'ë.
42 Më'ëbi yë'ë cocare jo'caye beoye achaguëna, yë'ëbi masini bojoyë.
Yureca, ënjo'on bain nëcacuare ro'taguë, yë'ë cocare me'ëni caguë ba'iyë yë'ë.
Më'ëbi yua yë'ëre cuencueni raose'e, ja'anre si'a recoyo ro'taja'bë caguë,
më'ëni ën cocare caguë ba'iyë yë'ë, cani achobi Jesús.
43 Cani achoni ja'nrëbi, ai jëja güiguë cabi:
—¡Lázaro, huëni raijë'ën! caguë choji'i.
44 Choiguëna, ju'insi'quëbi huajëni, huëni raji'i. Ja'nca raiguë, baguë ëntë
sara, baguë guëon, baguë zia yua canbi re'o jobë huensi'quë baji'i. Ba'iguëna,
Jesusbi guanseguë cabi:
—Baguë canre jo'chijë'ën, cabi.

Conspiración para arrestar a Jesús

45 Ja'nca yo'oguëna, judío bain María naconi rani baguë yo'ose'ere ëñasi'cua,
ai jai jubëbi baguëni si'a recoyo ro'tahuë.
46 Yequëcuata'an, Jesusni recoyo ro'tamaë'ë. Ro'tama'icuabi yua fariseo
bainna sani Jesús yo'ose'ere quëahuë.
47 Ja'nca quëajënna, pairi ëja bain, fariseo bain, bacuabi ñë'cani sa'ñeña coca
cahuë:
—Baguë yua ai ta'yejeiye yo'oni ëñoguëna, ¿queaca baguëni ënseye'ne mai?
48 Ënsema'itoca, quë'rë ai jai jubë bainbi baguëni recoyo ro'tayë. Ja'nca
ro'tani bacua ëjaguëre baguëte re'huajënna, romano ëja bainbi rani, mai uja
huë'e, Riusu huë'ere taonni senjoñë. Maini ai huajënna, maibi carajeiyë,
sa'ñeña cahuë.
49 Cajënna, yequë bacua jubë ba'iguë, Caifás hue'eguë, yua ja'an tëcahuë
pairi ta'yejeiye ëjaguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi bacuani coca cabi:
—Mësacua yua ro huesë ëaye cayë.
50 Si'a jubë bainbi carajeima'iñe cajën, te'eguë se'gabi junni huesëja'guë
cayë mai. Ja'an ba'ija'ye yua quë'rë re'oye ba'iye ba'iji maire. Ja'anre caguë
mësacua huesë ëaye cacuare quëani achoyë yë'ë, cabi.
51 Caifás se'gabi ja'an cocare ro'tamaji'i. Ja'an tëcahuë pairi ta'yejeiye
ëjaguëte sëani, Riusubi ja'an cocare baguëni ro'ta güeseguëna, Riusu ëñose'e
yuta ti'anma'iguëna, quëani achobi baguë. Jesús junni huesëja'ye, Israel bain
ro'ire junni huesëja'ye baji'i, quëani achobi baguë.
52 Israel bain ro'i se'gare Jesusni cuencuemaji'i Riusu. Si'a re'oto bain saoni
senjosi'cua, Riusu mamacua ba'icuare cu'eni, te'e jai jubëna choini ñë'coye
ro'tabi Riusu. Ja'nca sëani, si'a bain ro'ire Jesús junni huesëja'yete cuencueni,
Caifasni ro'ta güesebi Riusu,
53 Ja'nca sëani, judío ëja bainbi ja'an umugusebi Jesusni huani senjoñe
ro'tajën, sa'ñeña coca cajën baë'ë.
54 Ja'nca cajën ba'ijënna, Jesusbi judío bain jubëan naconi se'e ganimaji'i.
Yequëru, beo re'oto ba'iguëna, ja'anruna sani, Efraín casi jobona ti'anni,
baguëre concua naconi bëani baji'i.
55 Ja'nrëbi, judío bain pascua umuguseñabi ti'añe ba'iguëna, ai jai jubë
bainbi Jerusalenna sai bi'rahuë. Riusubi maini te'e ruiñe ëñani bojoja'guë
cajën, Riusu huë'ena cacani, bacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru tëno
güesehuë. Ja'nrëbi, pascuabi ti'anguëna, fiestare yo'oye ro'tahuë.
56 Riusu huë'ere ba'icuabi yua Jesusni cu'ejën, sa'ñeña senni acha bi'rahuë:
—¿Mësacua guere ro'taye'ne? ¿Fiestana raima'iguë baguë? senni achahuë.
57 Fariseo bain, pairi ëja bain, bacuabi yua guanse cocare toyani jo'cajën
cahuë: Jesús ba'iyete masitoca, yëquënani quëani achojë'ën. Quëani achojënna,
baguëni preso zeañë yëquëna, guansejën cahuë bacua.

12

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

1 Ja'nrëbi, pascua umuguseña ti'añe, te'e ëntë sara te'e umuguseña
caraguëna, Jesusbi Betania huë'e jobona saji'i. Lázaro yua junni huesëni go'ya
raisi'quë ba'iguëna, baguëna ëñaguë saji'i Jesús.
2 Sani ti'anguëna, baru bainbi baguëni bojojën, aonre re'huacaë'ë. Martabi
aon cuiragona, Lázarobi baguë naconi aon ainguë ñuji'i, yequëcuabi conjënna.
3 Ja'nca aon ainjënna, Maríabi ma'ña re'co jobo litro ba'iyete inni rago.
Nardo casi ma'ña se'gabi re'huase'e sëani, ai ba'iye ai roji'i. Ja'an re'core rani,

Jesús güëonna jañuni tonni zoago. Zoani, bago rañababi cuenagona, si'a huë'e
ca'ncona ma'ña sën re'otora runji'i.
4 Ja'nca ruinguëna, ja'nrëbi, Judas Iscariote hue'eguë, Jesusre concua jubë
ba'iguë, Jesusre insini senjoja'guë, ja'anguëbi bëin coca cabi:
5 —¿Queaca ro'tago, ma'ñare jañuni senjogo'ne? Bonse cocuana insitoca,
samute cien denario so'core coni, bonse beo hua'nana insiye porere'ahuë
mai, bëinguë cabi.
6 Bonse beo hua'nani gare oiye beoye baji'i baguë. Jian huati sëani, ja'nca
cabi. Bacua curi re'huacai ëjaguë ba'iguë, ba curire yua yahue insi'quë baji'i.
7 Caguëna, ja'nrëbi, Jesusbi sehuobi:
—Bagote ënsema'ijë'ën. Yë'ëre tanjai umugusere ro'tago yo'ogo.
8 Bonse beo hua'nabi si'arën mësacua naconi ba'icuata'an, yë'ëca banguë'ë,
caguë sehuobi.

Conspiración contra Lázaro

9 Ja'nrëbi, judío bain ai jai jubëbi, Jesusbi Betania ba'iguëna, achani, ëñajën
saë'ë. Jesús se'gare ëñañe ro'tamaë'ë. Lázarore'ga ëñañe ro'tahuë, junni
huesëni go'ya raisi'quëre sëani.
10-11 Ja'nca ëñañe ro'tajën, ai jai jubë judío bainbi Lázaroni ëñani, Jesusni si'a
recoyo ro'tajën, bacua pairi coca ye'yose'ere jo'cani senjo bi'rahuë. Ja'nca
sëani, pairi ëja bainbi Lázarore'ga huani senjoñe ro'tahuë.

Jesús entra en Jerusalén

12 Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, ai jai jubë bainbi Jerusalenna fiesta
yo'ojën ti'anjën, Jesús raiyete achahuë.
13 Ja'nca achani, ju'care tëyoni, Jesusni tëhuojaë'ë. Tëhuojaijën, baguëni
bojojën, ai jëja cani achohuë:
—¡Riusubi ai Ta'yejeiye Ëjaguërebabi ba'iji! ¡Baguë cuencueni raosi'quëbi
maina ti'anguëna, baguëni bojoreba bojojën bañuni! ¡Israel bain ta'yejeiye
ëjaguëre sëani, baguëni bojojën bañuni! jëja cajën baë'ë bain jubë.
14 Ja'nrëbi, Jesús yua burro hua'guë bonsëguëte tinjani tuabi. Riusu ira coca
toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'obi, ën coca jo'case'ere'ru:
15 Mësacua Jerusalén huë'e jobore ba'icua yua huaji yëye beoye ba'ijë'ën.
Mësacua Ëjaguë raiyete ëñani, baguëni masijë'ën.
Burro hua'guë bonsëguëte tuiguë raiji, cani jo'case'e ba'iji.
16 Ja'nca ba'iguëna, Jesusre concuabi ja'an cocare ru'ru achaye huesëhuë.
Ja'nrëbi yo'je, Jesús ta'yejeiye ëño umugusebi ti'anguëna, bacuabi yua Riusu
coca toyani jo'case'ere ro'tani, ja'an cocabi Jesús yo'oja'yete quëani jo'case'e
ba'iguëna, ro'tani masihuë.
17 Ja'nrëbi, yequëcua Lázaro go'ya raise'ere ëñasi'cua baë'ë. Jesusbi Lázaroni
raiye choni, baguëni go'ya raiye huëaguëna, bacuabi ëñani, yurera si'a bainni
quëani achojën baë'ë.
18 Ja'nca quëani achojënna, bainbi achani, si'a jubëbi baguë ta'yejeiye yo'oni
ëñose'ere masini, ja'anre ro'tani, baguëna tëhuojën saë'ë.
19 Tëhuojën saijënna, fariseo bainbi sa'ñeña cahuë:
—Yua si'a bainbi baguëni conjën saiyë. Ja'nca sëani, mësacuabi ënseye beoye
ba'iyë, cahuë.

Unos griegos buscan a Jesús

20 Yureca, yequëru bain, Jerusalenna fiesta yo'ojën saisi'cua, griego bain
baë'ë. Riusuni gugurini rëañu cajën saisi'cua baë'ë.

21 Ja'nca ba'icuabi Felipe hue'eguë, Betsaida huë'e jobo bainguë, Galilea
yijabi raisi'quë, ja'anguëna sani, baguëni coca senni achahuë:
—Jesús naconi coca caye yëyë yëquëna, cahuë.
22 Cajënna, Felipebi Andresna sani quëabi. Quëaguëna, ba samucuabi jubë
sani Jesusni quëahuë.
23 Quëajënna, Jesusbi sehuobi:
—Yë'ë yua si'a bainna Raosi'quëreba sëani, yë'ë ta'yejeiye ba'iyete ëñojairën
yuara ti'añe ba'iji.
24 Ganreba mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë. Aonra'carëte yijana tanni
pu'ncani si'ara'carëte jo'cama'itoca, aon sahuabi irama'iji. Ai ba'iye ai aon
quëinma'iji.
25 Ja'nca ba'iguëna, bain ba'iyete ro'tato, güina'ru ba'iyë. Ro bacua ba'iye
se'gare'ru huanotoca, ro huesëni carajeiyë. Bacua yure ba'iyete jo'cani
senjotoca, Riusu ba'i jobona ti'anni, huajëreba huajëjën, gare carajeiye beoye
ba'ija'cua'ë.
26 Yë'ë yo'ore coñe yëtoca, yë'ë cocarebare te'e ruiñe achani caraye beoye
yo'ojën ba'ijë'ën. Yë'ë yo'ore te'e contoca, yë'ë naconi Riusu ba'i jobore
te'ereba ba'ija'cua'ë. Yë'ë yo'ore te'e ruiñe concua, ja'ancuare te'e ruiñe ëñani
bojoji yë'ë Taitabi, sehuoguë cabi Jesús.

Jesús anuncia su muerte

27 Cani ja'nrëbi, baguë junni huesëja'yete quëabi:
—Yureca, si'a recoyo ai sa'ntiguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguë, ¿gue cocare
caye'ne yë'ë? "¿Taita, yë'ë ai yo'oguë junni huesëyete yë'ëre jo'cama'ijë'ën"
caguë? Bañë. Junni huesëguë raisi'quë'ë yë'ë, ën yijana.
28 Taita, më'ë ta'yejeiye ba'iyete yurera ëñojë'ën, ujaguë cabi.
Caguëna, ja'nrëbi, guënamë re'otobi coca cani achobi:
—Yë'ë ta'yejeiye ba'iyete yuareba bainre masi güesehuë yë'ë. Ja'nca masi
güeseni, se'e masi güeseja'guë'ë yë'ë, cani achobi.
29 Cani achoguëna, bain jubëbi barute ëcajën achahuë. Achani, yequëcuabi
mëjo guruye'ru achoye quëahuë. Yequëcuabi:
—Anje hua'guëbi baguëni coca cabi, cahuë.
30 Cajënna, Jesusbi quëabi:
—Riusubi yuara mësacua achaye se'gare ba'ijë'ën caguë, guënamë re'otobi
coca cani achobi. Yë'ë se'ga achaye ro'tamaji'i.
31 Yureca Riusu bënni senjorën yua ti'anja'ñeta'an ba'iji. Gu'a bainni bënni
senjoñe ba'iji. Zupai huati'ga bain recoyo ëjaguë ba'iguëna, Riusubi ja'anguëte
saoni senjoñe ba'iji.
32 Ja'nrëbi, gu'a bainbi yë'ëni crusu sa'cahuëna reojënna, yë'ëbi yua yë'ë
bainreba si'acuani choni ñë'coni bayë, caguë quëabi.
33 Ja'nca quëaguë, baguë crusu sa'cahuë junni tonja'ñete masi güesebi.
34 Masi güeseguëna, bain jubë ba'icuabi sehuohuë:
—Yëquënabi Riusu coca toyani jo'case'ere ëñajën, Cristo carajeiye beoye
ba'iye ye'yehuë. Ja'nca sëani, huacha cahuë më'ë. ¿Queaca ro'taguë më'ë,
bainna Raosi'quërebabi crusu sa'cahuëna junni toñe ba'iji caguë'ne? ¿Bainna
Raosi'quëreba hue'eguë, jaroguëguë'ne? sehuojën senni achahuë.
35 Senni achajënna, Jesusbi quëabi:
—Mësacua recoñoana miaguë, yuta rëño ñësebë ba'irënbi yë'ë cocare
mësacuani ye'yoguë masi güeseye ba'iyë yë'ë. Ja'nca ye'yoguë masi güeseguëna,
mësacua te'e ruiñe ye'yejën, re'o ma'ana ganijën ba'ijë'ën. Zijei re'otona

ganima'iñe cajën, re'o ma'aja'an ganijën ba'ijë'ën. Zijei re'otona ganicuabi ro
huesëjën, bacua carajeiyete ëñama'iñë.
36 Ja'nca sëani, mësacuabi yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Yë'ë yua bain
recoñoana miañe ëño cocare recoñoa re'huani bajën, yë'ë bainreba ruinjë'ën,
yihuoguë quëabi Jesús.
Quëani tëjini, ja'nrëbi, bain jubë ba'irubi quëñëni gatibi.

Por qué los judíos no creían en Jesús

37 Yuara Jesusbi ai ba'iye ai ta'yejeiye yo'oni, bainni ëñoguëta'an, baguëni
recoyo ro'taye gu'a güehuë bacua.
38 Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguë, baguë coca cani jo'case'e'ru
güina'ru yo'ohuë. Riusu zoe ba'irën quëani jo'case'e'ru güina'ru yo'ohuë bacua:
Ëjaguë, mai cocareba te'e ruiñe
quëani achose'eta'an, recoyo quëani achose'eta'an, recoyo ro'tacuabi beoyë.
Riusu ta'yejeiye yo'oni ëñose'eta'an, ëñañe güecua se'ga ba'iyë, cani jo'cabi
Isaías.
39 Ja'nca cani jo'case'e sëani, yureña bain'ga recoyo ro'taye beoye ba'iyë.
Ja'nrëbi, Isaías yua se'e yeque cocare cani jo'caguë ba'nji:
40 Riusubi coca caguëna, recoyo ro'taye gu'a güecua'ru saë'ë bacua.
Ñaco ëñama'icua ba'iye'ru ye'yeye beocua saë'ë bacua.
Bacua ñacobi ëñañe güejën, bacua recoñoabi ro'tani yë'ëni ye'yeye gu'a güecua,
ja'an'ru ba'icua sëani, yë'ëna bonëni huajë raiye beoyë bacua, cani
jo'cabi Riusu.
41 Isaíasbi yua Riusu Raoja'guëreba ba'iguë, baguë ta'yejeiye ba'iyete
ëñasi'quë sëani, ja'an coca Jesús ba'ija'yete cani, maina jo'caguë ba'nji.
42 Ja'an bainbi Jesusni recoyo ro'taye güecuata'an, yequëcuabi Jesusni si'a
recoyo ro'tahuë. Ëja bain'ga choa jurë baguëni recoyo ro'tahuë. Recoyo
ro'tacuata'an, fariseo bainni huaji yëjën, bacua recoyo ro'tayete quëani
achomaë'ë. Fariseo bainbi bacuani bacua jubë ñë'caye ënsema'iñe cajën,
bacuabi huaji yëjën, bainre quëani achomaë'ë.
43 Ja'nca quëani achoma'icuabi Riusu te'e ruiñe ëñañete cu'eye ro'tajën
ba'icuata'an, ro bain ruiñe ëñañete quë'rë cu'ehuë.

Las palabras de Jesús juzgarán a la gente

44 Ja'nrëbi, Jesusbi bainni si'a jëja cani achobi:
—Yë'ë yua yë'ë Taita cuencueni raosi'quëre si'a recoyo ro'tacuabi yua yë'ë
Taitare'ga si'a recoyo ro'tayë.
45 Yë'ëni ëñani masicuabi yua yë'ë Taitare'ga, yë'ëre cuencueni raosi'quëre
ëñani masiyë.
46 Ja'nca yë'ëre raoguëna, si'a bainna yë'ëre cuencueni raosi'quëre ëñoguë
raisi'quë'ë yë'ë. Mia re'oto ñatani saoye'ru bain recoñoana ëñoguë raisi'quë'ë
yë'ë. Yë'ëni si'a recoyo ro'tacuabi zijei re'otona ro huesë hua'na'ru gan-
ima'ija'bë caguë, bainni ëñoguë raisi'quë'ë yë'ë.
47 Bainbi yë'ë cocarebare ro achani, yë'ëni recoyo ro'taye güetoca, yë'ëbi
bacua bënni senjoja'ñete cani jo'cama'iñë. Bainre bënni senjoja'ñete cani
jo'caguë raimaë'ë yë'ë. Bain zemosi'cuare tëani baza caguë raisi'quë'ë.
48 Bainbi yë'ë cocarebare ro achani, yë'ëni recoyo ro'taye güetoca, yequëbi
bacuare bënni senjoja'ñete bacuani masi güeseji. Ja'nca masi güeseguëbi
yë'ë cocarebare cani jo'case'ere bacuani ro'ta güeseguëna, bacua bënni sen-
joja'ñete masiyë bacua, carajei umugusebi ti'anguëna.

49 Yë'ë se'gabi ja'an cocare ro'tani quëama'iñë yë'ë. Yë'ë Taita, yë'ëre
cuencueni raosi'quë, ja'ansi'quëbi yë'ë coca te'e ruiñe caye, ja'anre guanseni,
yë'ëna jo'cabi.
50 Yë'ë Taitabi coca guanseguëna, te'e ruiñe achani yo'ojën ba'ijë'ën.
Ja'nca yo'otoca, baguë naconi te'e ba'ijën, gare junni huesëye beoye ba'iyë.
Ja'nca sëani, yë'ë Taitabi guanseguëna, baguë coca se'gare'ru güina'ru quëani
achoguë ba'iyë yë'ë, cabi Jesús.

13

Jesús lava los pies de sus discípulos

1 Ja'nrëbi, pascua aon fiesta ja'anrë ba'i umuguse ti'anguëna, Jesusbi baguë
Taitana yuara go'iye ro'taguë, ën yijare gare jo'cani go'iye, ja'anre masibi.
Ja'nca masiguëbi baguë bainreba ën yijare ba'icuani ai oiguë bani, bacuani
caraye beoye quë'rë ai yëguë baji'i.
2 Ja'nrëbi, pascua aon fiesta ba'iguëna, Jesús yua baguëre concua naconi,
bacuabi aon ainjën ñuë'ë. Ñu'ijënna, zupai huatibi Judas Iscariote hue'eguë,
Simón mamaquë casi'quë, ja'anguëni yuara gu'aye yo'oye ro'ta güesebi. Je-
susre insini senjoñe baguëni ro'ta güesebi zupai.
3 Ja'nca ba'iguëna, Jesusbi baguë Taita baye si'aye baguë Taitana cosi'quë
bají'i. Baguë Taita cuencueni raosi'quëbi yua baguë Taitana go'iye baji'i.
Ja'anre masibi Jesús.
4 Ja'nca masiguëbi yua huëni nëcani, baguë ju'i canre rutani, toallare inni
tëanbi.
5 Tëanni ja'nrëbi, ocobi guëna ro'rohuëna queoni, baguëre concua guëonre
zoani, baguë toalla tëinbëbi cuenabi.
6 Ja'nca zoaguëbi yua Simón Pedro ba'iruna ti'anguëna, baguëbi yua coca
senni achabi:
—Ëjaguë, ¿Yë'ë guëoñare zoaye ro'taguë më'ë? senni achabi.
7 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ë guëoñare zoaguëna, më'ëbi yureña ro huesë ëaye ëñañë. Jë'te, më'ëbi
ro'tani masiyë, sehuoguë quëabi.
8 Quëaguëna, Pedro yua ënseye cabi:
—Yë'ë guëoñare gare zoama'ijë'ën, cabi.
Caguëna, Jesús cabi:
—Më'ë guëoñare zoama'itoca, yë'ë naconi te'e ba'iye gare porema'iñë më'ë,
cabi.
9 Caguëna, Simón Pedrobi sehuobi:
—Ëjaguë, ja'nca ba'itoca, yë'ë guëoña, yë'ë ëntë saraña, yë'ë sinjobë, si'aye
zoajë'ën, sehuoguë cabi.
10 Caguëna, Jesusbi yihuoguë quëabi:
—Abusi'cuabi yua si'a ga'nihuë tënosi'cua sëani, se'e zoaye bañë. Guëoña
se'gare zoaye bayë. Mësacua yua recoyo tënosi'cua ba'iyë. Te'eguë se'ga gu'a
recoyo baguëbi ba'iji, quëabi.
11 Baguë insini senjoja'guëte masiguë sëani, “Te'eguë se'ga gu'a recoyo
baguëbi ba'iji” cabi.
12 Ja'nrëbi, bacua guëoñare zoani tëjini, baguë ju'i canre se'e sayani, se'e ñu'i
seihuëna bëani, bacuani yihuoguë cabi:
—Yureca, mësacua guëoña zoase'ere ro'tani ye'yejë'ën.
13 Mësacuabi Masiguë, Ëjaguë, ja'anre yë'ëni cajën, te'e ruiñe cayë, mësacua
Ëjaguëte sëani.

14 Mësacua Ëjaguë ba'iguëbi mësacua guëoñare zoasi'quë sëani, mësacua'ga
sa'ñeña guëoña zoajën ba'ijë'ën.
15 Yë'ë zoase'ere ro'tani ye'yejë'ën. Ro yo'o concua yo'oye'ru mësacuani
güina'ru yo'ohuë yë'ë. Mësacua'ga güina'ru sa'ñeña yo'ojën ba'ijë'ën.
16 Mësacuani ganreba quëani achoyë yë'ë. Yo'o concuabi bacua ëjacua'ru
quë'rë ta'yejeiye beoyë. Güina'ru, mësacua yua yë'ë yo'o coñe raosi'cua sëani,
yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye beoyë mësacua.
17 Mësacuabi ja'anre ye'yeni masitoca, ja'anre te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
Ja'nca ba'itoca, ai bojoreba bojojën ba'iyë mësacua.
18 Mësacuani yihuoguë, mësacua jubë ba'iguë te'eguëni ja'nca yihuoma'iñë
yë'ë. Ja'anguëte masiye cuencueni re'huahuë yë'ë. Riusu coca toyani
jo'case'e'ru: "Yë'ë naconi te'e aon ainguëbi yë'ëni je'o eñabi" ja'an coca toyani
jo'case'e'ru, güina'ru ba'ija'guë caguë, baguëte cuencuehuë yë'ë.
19 Ja'an ba'iye yuta ti'anma'iguëna, mësacuani quëahuë yë'ë. Ja'an ba'iye
ti'anguëna, mësacuabi ëñani, yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëte te'e ruiñe
masiyë. Ja'nca sëani, yureña mësacuani quëahuë yë'ë.
20 Mësacuani ganreba quëani achoyë yë'ë. Yë'ë cuencueni raosi'cuani te'e
ruiñe ëñacuabi yë'ëre'ga te'e ruiñe ëñacua ba'iyë. Yë'ëni te'e ruiñe ëñacuabi
güina'ru yë'ëre raosi'quëni te'e ruiñe ëñacua ba'iyë, yihuoguë quëabi Jesús.

Jesús anuncia que Judas lo traicionará

21 Ja'nca quëani ja'nrëbi, Jesús yua recoyo ai sa'ntiguë, ai oiguë quëabi:
—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Mësacua jubë ba'iguë, te'eguëbi yë'ëre
coqueguë, yë'ëre insini senjoja'guë'bi, caguë cabi.
22 Caguëna, ja'nrëbi, bacuabi sa'ñeña ëñajën, baguë casi'quëre huesë ëaye
cu'ehuë.
23 Ja'nca cu'ejënna, yequë bacua jubë ba'iguë Jesús ai yësi'quë, ja'anguëbi
Jesús ca'ncore cueñe ñu'iguëna,
24 Simón Pedrobi baguë ëntë sarabi ña'queni, Baguë casi'quëre senni achani,
yëquënani quëajë'ën, senni achabi.
25 Senni achaguëna, Jesús ai yësi'quëbi yua Jesús ca'ncore cueñe ñu'iguë,
Jesusni senni achabi:
—Ëjaguë, ¿jaroguëbi më'ëre insini senjoja'guëguë'ne? senni achabi.
26 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Yureca ën aon ma'carëte yë'ë aon ro'rohuëna tanni, yequëna insiyë yë'ë.
Insiguëna, ja'an coguëbi yë'ëre insini senjoja'guë'bi ba'iji, quëabi.
Quëani, ba aon ma'carëte baguë ro'rohuëna tanni, ja'nrëbi Judas, Simón
Iscariote mamaquë, ja'anguëna insibi Jesús.
27 Insiguëna, Judasbi coguëna, ja'nrëbi, zupai huatibi baguë recoyona
cacani bëasi'quë baji'i. Ba'iguëna, Jesús yua Judasni cabi:
—Më'ë yo'o cuencuese'e yua besa sani yo'ojaijë'ën, cabi.
28 Caguëna, yequëcua aon ainjën ñu'icuabi baguë cocare ro huesë ëaye
achahuë.
29 Judas yua bacua curi re'huacaiguë sëani, yequëcuabi Jesús case'ere
ro'tajën, Fiesta yo'o ma'carëanre cojaijë'ën cabi baguë, ro'tajën achahuë.
Yequëcuabi, Bonse beo hua'nana curi insijë'ën cabi baguë, ro'tajën achahuë.
30 Ja'nrëbi, Judas yua Jesús aon ma'carëte cosi'quëbi ja'ansirën, ñami
ba'iguëna, etani saji'i.

El nuevo mandamiento

31 Ja'nca saquëna, Jesusbi coca yihuo bi'rabi:

—Yureca, yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguë, yë'ë ta'yejeiyereba ba'iyete yurera bainni ëñoja'ñe ba'iji. Ja'nca ba'iguë, Riusu ta'yejeiyereba ba'iyere'ga bainni ëñoñë yë'ë.

32 Yë'ë yua Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete bainni ëñoguëna, Riusu'ga güina'ru yë'ë ta'yejeiyereba ba'iyete bainni ëñoji. Yurera ja'ansirën ja'nca ëñoji Riusu.

33 Yureca, mami sanhuë, yuta rëño ñësebë se'ga mësacua naconi ba'iguë, ja'nrëbi, gare saiyë yë'ë. Saiguëna, mësacuabi yë'ëre cu'ejën ba'ija'cua'ë. Judío bainni quëase'e'ru mësacuani güina'ru quëayë yë'ë: Yë'ë saija'runa ti'añe porema'iñë mësacua, quëayë.

34 Ja'nca sëani, mame guanse cocare mësacuani cani jo'cayë yë'ë. Sa'ñeña ai yëjën ba'ijë'ën. Yë'ë yua mësacuani ai yëguë ba'ise'e'ru, güina'ru sa'ñeña ai yëjën ba'ijë'ën.

35 Ja'nca sa'ñeña ai yëjën ba'itoca, si'a bainbi ëñani, yë'ë bainreba concua ba'iyete masiyë, yihuoguë quëabi Jesús.

Jesús anuncia que Pedro le negará

36 Quëaguëna, ja'nrëbi, Simón Pedrobi baguëni cabi:

—Ëjaguë, ¿jarona saiye ro'taguë'ne? caguë senni achabi.

Senni achaguëna, sehuobi:

—Yë'ë saija'runa yure conguë saiye porema'iñë më'ë. Jë'te, më'ëbi conguë saiye poreyë, sehuoguë cabi.

37 Caguëna, Pedrobi baguëni senni achabi:

—Ëjaguë, ¿më'ë queaca ro'taguë, yure më'ëre conguë saiye porema'iñe caguë'ne? Më'ëbi junni huesëye ba'itoca, yë'ë'ga më'ë naconi te'e ju'injaza, caguë cayë yë'ë, cabi.

38 Caguëna, Jesús sehuobi:

—¿Yë'ë ro'ire ju'iñe ro'taguë më'ë? Më'ëni ganreba caguë quëayë yë'ë. Cura yu'irën yuta ti'anma'iguëna, më'ëbi samute ba'iye yë'ëre ëñama'iñe caguë coqueja'guë'ë më'ë, sehuobi Jesús.

14

Jesús, el camino al Padre

1 Sehuoni, ja'nrëbi, se'e bacuani coca yihuobi:

—Mësacua recoyo sa'ntiye beoye ba'ijë'ën. Riusuni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Güina'ru, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën.

2 Yë'ë Taita ba'i jobore quëato, ai jai jobo ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, mësacuani te'e ruiñe quëahuë. Coqueye beoye quëaguë, mësacua ba'ija'rute re'huacaiguë saiye quëahuë yë'ë.

3 Mësacua ba'ija'rute re'huacani, ja'nrëbi, mësacuare se'e inguë raiyë yë'ë. Mësacua'ga yë'ë naconi te'e ba'ijë'ën caguë, mësacuare inguë raiyë yë'ë.

4 Yë'ë sai ma'are yuareba masiyë mësacua, yihuoguë quëabi.

5 Quëaguëna, Tomasbi baguëni senni achabi:

—Ëjaguë, më'ë saija'rute huesëyë yëquëna. Ja'nca huesëcua sëani, ¿queaca ba ma'are masiye poreye'ne? senni achabi.

6 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Riusu ba'i jobona saiye yëtoca, yë'ë ba'iye se'gare ye'yeni, ba ma'a masijë'ën. Te'e ruiñe ba'iyete masiye yëtoca, yë'ë ba'iye se'gare ye'yejë'ën. Huajëreba huajëye yëtoca, yë'ë se'gabi bainni huajë güeseyë. Riusuna ti'añe yëjënna, yë'ë se'gabi ba ma'are ëñoñë. Yequëcua ba ma'a ëñocua beoyë.

7 Mësacuabi yë'ëni masijën ba'isi'cua ba'ijënna, mësacua yua yë'ë Taitare'ga
masijën ba'iyë. Yë'ë Taitare yure ëñani masihuë mësacua, sehuoguë quëabi
Jesús.
8 Quëaguëna, Felipebi baguëni cabi:
—Ëjaguë, Taita Riusure yëquënani ëñojë'ën. Ëñoguëna, yëquënabi ëñani,
bojoye se'ga ba'iyë, cabi.
9 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Felipe, yë'ë yua më'ë naconi zoe ba'iguëna, ¿më'ë queaca ro'taguë, yë'ëni
masima'iguë'ne? Yë'ëni ëñani masicuabi Taita Riusure'ga ëñani masicua
ba'iyë. Ja'nca sëani, ¿më'ë queaca ro'taguë, Taita Riusure yëquënani ëñojë'ën
caguë'ne?
10 Yë'ë yua Taita Riusu naconi te'e ba'iyë. Taita Riusu'ga yë'ë naconi te'e
ba'iji. ¿Ja'anre recoyo ro'tama'iñe mësacua? Yë'ëbi coca yihuoguë, ro yë'ë
se'gabi ba yihuo cocare ro'tama'iñë. Yë'ë Taita yë'ë naconi te'e ba'iguë,
baguëbi yë'ëni yihuo cocare ro'ta güeseji. Baguëbi baguë yo'ore yë'ëni yo'o
güeseji.
11 Yë'ë yua Taita Riusu naconi te'e ba'iguë, ja'anre quëaguëna, mësacua yua
ja'anre si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'anre ro'tama'itoca, yë'ë Taita yo'o
yo'oni ëñose'e se'gare ëñani, si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën.
12 Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Yë'ëni recoyo te'e ruiñe ro'tajën
ba'icuabi yë'ë yo'o yo'oye poreye'ru güina'ru yo'oye poreyë. Ja'nrëbi, yë'ëbi
Taita Riusuna go'iguë sëani, quë'rë ta'yejeiye yo'o yo'oye poreja'cua'ë mësacua.
13 Yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, yë'ë yo'oyete yë'ëni senni achajën ba'ijë'ën.
Ja'nca senni achatoca, mësacua señete si'aye yo'oyë yë'ë. Ja'nca yo'oguë, Taita
Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete bainni ëñoñë yë'ë.
14 Yë'ëni si'a recoyo ro'tajën sentoca, si'aye yo'oguë ba'iyë yë'ë.

Jesús promete enviar el Espíritu Santo

15 Mësacuabi yë'ëni ai yëjën ba'itoca, yë'ë coca guanseni jo'case'ere yo'ojën
ba'iyë mësacua.
16 Ja'nca yo'ojën ba'itoca, yë'ëbi yë'ë Taitani ujaguë, yequë yihuoguë
conguëte mësacuana raoye señë, mësacua naconi jo'caye beoye conguëte.
17 Ja'anguëbi yua Riusu Espíritu sëani, Riusu te'e ruiñe ba'iyete mësacuani
masi güeseji. Ro bain hua'nabi baguëte huesëjën, baguëni baye porema'iñë.
Baguëni ëñani masiye gare porema'iñë. Mësacua recoñoare ba'ija'guë sëani,
mësacuabi baguëni masijënna, mësacuare jo'caye beoye conreba conji baguë.
18 Mësacuare yëhui hua'nare'ru ro jo'cani senjoñe beoye ba'iyë yë'ë. Jë'te,
mësacuare conguë raiyë yë'ë.
19 Yua rëño ñësebë ba'iguëna, ro bain hua'na yë'ëni recoyo ro'tama'icuabi
yë'ëni se'e ëñama'iñë. Mësacuaca yë'ëni ëñaja'cua'ë. Yë'ëbi huajëguë ba'ija'guë
sëani, mësacua'ga huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë.
20 Riusu Espíritu rai umuguse ti'anguëna, yë'ë yua yë'ë Taita naconi te'e
ba'ija'guë'ë. Güina'ru mësacuabi yë'ë naconi te'e ba'ijënna, yë'ë yua mësacua
naconi te'e ba'ija'guë'ë. Ja'anre te'e ruiñe masija'cua'ë mësacua.
21 Yë'ë coca guanseni jo'case'ere achani yo'ocua, ja'ancuabi yë'ëni ai yëjën
ba'iyë. Yë'ëni ai yëcua, ja'ancuani yë'ë Taitabi ai yëguë ba'iji. Yë'ë'ga ja'ancuani
ai yëguë ba'iguë, yë'ë ba'iyete bacua recoñoa huanoñe'ru bacuani ëñoñë yë'ë,
yihuoguë quëabi Jesús.
22 Quëaguëna, yequë Judas, Iscariote hue'ema'iguë, baguëbi coca senni
achabi:

—Ëjaguë, më'ëbi yëquënani ëñoguë, ro bain më'ëni recoyo ro'tama'icuani ëñoma'iñe cahuë më'ë. ¿Më'ë guere ja'an yo'oguë'ne? senni achabi.

23 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Yë'ëni ai yëjën ba'icua, yë'ë cocarebare achani yo'ojën ba'icua, ja'ancuani ëñoja'guë'ë yë'ë. Yë'ë Taitabi bacuani ai yëguë ba'iji. Ja'nrëbi, yëquëna samucuabi bacuana ti'anni, bacua recoñoare te'e ba'ijën, bacuare gare jo'caye beoye ba'ija'cua'ë yëquëna.

24 Yequëcua yë'ëni yëma'icua, ja'ancuabi yë'ë cocarebare ro achajën, ro yo'omajën ba'iyë. Ro yë'ë se'gabi ba cocarebare ro'tama'iñë. Yë'ë Taita yë'ë cuencueni raosi'quëbi yë'ëni ro'ta güeseguëna, ba cocarebare mësacuani quëani achoyë yë'ë.

25 Yë'ëbi mësacua naconi yuta ba'iguë, yua ja'an cocare mësacuani yihuoguë quëahuë.

26 Riusu Espírituca yua mësacuana ti'anni, si'aye mësacuani ye'yoni masi güeseji. Yë'ëbi caguëna, Taita Riusubi baguë Espíritute mësacuana raoji. Raoguëna, Espíritubi yua mësacuani jo'caye beoye yihuoguë, te'e conguë ba'iji. Ba'iguë, yua yë'ë cocareba quëase'e si'ayete mësacuani ro'ta güeseji.

27 Yureca, mësacuare jo'cani saiguë, mësacua recoñoa bojo huano güeseyë yë'ë. Yë'ë se'gabi ja'nca bojo güeseye poreyë. Ro bain se'gabi bojo güeseye porema'iñë. Ja'nca sëani, recoyo sa'ntiye beoye ba'ijë'ën. Recoyo huaji yëye beoye ba'ijë'ën.

28 Yua yë'ë coca ja'anrë quëase'ere achahuë mësacua: Yë'ëbi gare go'iyë. Go'ini, ja'nrëbi jë'te, mësacuani ëñaguë raija'guë'ë. Ja'nca quëaguëna, achahuë mësacua. Mësacuabi yë'ëni ai yëjën ba'itoca, mësacua yua yë'ë Taitana go'iyete achani, ai bojojën ba'ire'ahuë, yë'ë Taita yua yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë sëani.

29 Yureca, yë'ë go'irën yuta ti'anma'iguëna, mësacuani quëahuë. Mësacuabi yë'ë coca quëase'ere ro'tani, yë'ëbi goquëna, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën caguë, ja'nca yure quëahuë yë'ë.

30 Gu'a bain ëjaguë, zupai huati, ja'anguëbi raiguëna, yua rëño ñësebë se'ga mësacua naconi coca caguë ba'iyë yë'ë. Zupaibi yua yë'ëni ënseye porema'iguë ba'iji.

31 Yë'ë Taita guansese'e se'ga'ru güina'ru yo'oguë ba'iyë. Yë'ë Taitani ai yëguë ba'iguëna, si'a bainbi ëñani yë'ë Taita ai yëguë ba'iyete masija'bë caguë, baguë guansese'e'ru yo'oguë ba'iyë yë'ë. Yureca raijë'ën. Saiñu, cabi Jesús.

15

La vid verdadera

1 Cani ja'nrëbi, ye'yo cocare yihuoguë quëabi:

—Bisi ëye sahua, te'e ruiñe ba'i sahua'ru ba'iyë yë'ë. Ba'iguëna, yë'ë Taitabi, ëye zio ëjaguë'ru ba'iguë, yë'ëre conni cuiraguë ba'iji.

2 Yë'ë bain cuencuesi'cua yua ëye sahua cabëan'ru ba'iyë. Gue cabëbi ëyere quëinma'iguëna, yë'ë Taitabi ëñani, Gu'aji caguë, ba cabëte të'ntani senjoji. Gue cabëbi ëyere quëinguëna, yë'ë Taitabi ëñani, Quë'rë se'e quëinja'guë caguë, ba cabëte re'oye të'cani cuiraji. Zio ëjaguëbi baguë ëye sahuaña të'cani cuiraye'ru, yë'ë'ga yë'ë bainrebare conni cuiraguë, quë'rë re'oye yo'o yo'oye concuare bacuare re'huayë yë'ë.

3 Mësacuaca yua yë'ë cocareba quëani achose'ere ye'yeni, si'a recoñoa tënosi'cua ba'iyë.

4 Ja'nca sëani, yë'ëre zi'inni ba'ijën, yë'ë naconi recoyo te'e ba'ijë'ën. Yë'ë'ga
mësacua naconi recoyo te'e ba'iyë. Ja'nca ba'ima'itoca, mësacuabi yë'ë Taita
yëye'ru yo'oye gare porema'iñë. Ëye cabëbi ëye sahuate zi'inni ba'ima'itoca,
ja'anse'ebi ëyere quëiñe porema'iji. Ja'nca quëiñe porema'iguëna, güina'ru
mësacuabi yë'ëre zi'inni ba'ima'itoca, mësacua ja'ansi'cuabi yë'ë Taita yëye'ru
yo'oye gare porema'iñë.

5 Bisi ëye sahua ba'iye'ru ba'iyë yë'ë. Mësacua yua ëye cabëan'ru ba'iyë.
Ëye cabëanbi ëye sahuate zi'iñe'ru güina'ru yë'ëre zi'injën, yë'ë naconi recoyo
te'e ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijën, yë'ë'ga mësacua naconi recoyo te'e ba'iguëna,
mësacuabi yë'ë Taita yëye'ru ai ba'iye yo'oye poreyë. Ai ba'iye ai ëye quëiñe'ru
ba'iji mësacuare.

6 Bainbi yë'ëna zi'inma'itoca, quëñoni senjoñe se'ga ba'iji bacuare. Ëye
cabëan quëinma'iñe'ru ba'iyë. Ba cabëan yua gu'a cabëan sëani, zio ëjaguëbi
tën'toni senjoji. Senjoni, ja'nrëbi cueneguëna, chiani toana senjoni ëoji.

7 Ja'nca sëani, yë'ëna zi'inni ba'ijë'ën. Yë'ë naconi recoyo te'e ba'ijë'ën.
Ja'nca ba'ijën, yë'ë cocareba quëani achose'ere ro'tani, recoñoa re'huani
batoca, mësacua yëye'ru senni achajën ujajën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijënna,
mësacua señe si'aye mësacuare re'huacaise'e ba'ija'guë'bi.

8 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ai ba'iye ëye quëiñe'ru Taita Riusu yo'ore
yo'oreba yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijënna, si'acuabi Taita Riusu ta'yejeiye
ba'iyete ëñani masiye poreyë. Ja'nca ëñajën, Cristoni te'e ruiñe conjën ba'iyë,
mësacuare cayë.

9 Yë'ë Taita yua yë'ëni ai yëguë ba'iye'ru, güina'ru mësacuani ai yëguë ba'iyë
yë'ë. Yëguë ba'iguëna, yë'ë naconi recoyo te'e bojojën ba'ijë'ën.

10 Yë'ë'ga yë'ë Taita guanse cocare yo'oguë, baguë yëguë ba'iyete masiguë
bojoguë ba'iyë. Güina'ru mësacuabi yë'ë guanse coca cani jo'case'ere yo'ojën
ba'itoca, yë'ë yëguë ba'iyete masijën bojojën ba'iyë.

11 Yë'ëbi bojo güeseguëna, mësacua yua ai ba'iye ai bojojën ba'ijë'ën caguë,
ja'an cocare mësacuani ja'nca yihuoguë quëahuë yë'ë.

12 Yë'ë guanse cocare cato, yua ñaca ba'iji: Mësacua yua sa'ñeña ai yëjën
ba'ijë'ën. Yë'ëbi mësacuani yëse'e'ru güina'ru sa'ñeña ai yëjën ba'ijë'ën.

13 Bainguëbi baguë gajecua ro'ire junni tontoca, bacuani ai ba'iye ai yëguë
ba'iji. Quë'rë ta'yejeiye yëguë ba'iye beoji.

14 Mësacua yua yë'ë guanse cocare te'e ruiñe yo'otoca, yë'ë gajecua'ë cayë.

15 Yë'ëre yo'o conjën ba'icua mësacuare se'e cama'iñë. Yo'o conguëbi baguë
ëjaguë yo'o yo'oyete huesëji. Yë'ëca yë'ë Taita cocareba masi güesese'e si'aye
mësacuani quëahuë. Ja'nca sëani, mësacua yë'ë gajecua'ë cayë.

16 Mësacua yua yë'ëna zi'inni ba'iye ro'tamaë'ë. Yë'ëbi mësacuani cu'ejani
cuencueni, yë'ë bainrebare re'huani bahuë. Mësacua yua yë'ë re'o yo'ore te'e
ruiñe yo'oreba yo'ojë'ën caguë, yua mësacuare cuencueni jo'cahuë. Ai ba'iye
ëye quëiñe'ru mësacuabi yë'ë re'o yo'o yo'oreba yo'otoca, mësacuabi guajaye
beoye yo'ojën ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, mësacua yëyete
yë'ë Taitani senjë'ën. Senjënna, si'aye mësacuana ënseye beoye insiji.

17 Yë'ë coca guansese'e: mësacua yua sa'ñeña ai yëjën ba'ijë'ën, ja'anre
ro'tani yo'ojën ba'ijë'ën.

El mundo odia a Jesús y a los suyos

18 Ro bainbi yua mësacuani je'o batoca, sa'ntiye beoye ba'ijë'ën. Yë'ëni ru'ru
je'o base'ere ro'tajë'ën.

19 Mësacua yua ro bain jubë ba'icua ba'itoca, ro bainbi mësacuani ai
yëjën ba'ire'ahuë. Ro bain jubë beocua, yë'ë bainreba cuencuesi'cua, ja'an
ba'icuare sëani, ro bainbi mësacuani je'o bayë.
20 Yë'ë coca quëase'e: "Yo'o concuabi bacua ëjacua'ru quë'rë ta'yejeiye
beoyë" ja'an cocare ro'tajë'ën. Ro bainbi yë'ëni ai gu'aye huaitoca, güina'ru
mësacuare'ga ai gu'aye huaiyë. Yë'ë coca quëani achose'ere achani yo'otoca,
güina'ru mësacua coca quëani achoyete achani yo'oyë.
21 Mësacua yua yë'ë bainrebare sëani, bacuabi yë'ë Taita yë'ëre cuencueni
raosi'quëre ro huesëjën, mësacuani gu'aye yo'ojën ba'iyë.
22 Yë'ëbi bacuani coca quëani achoguë raima'itoca, bacua gu'a juchare
huesëjën ba'ire'ahuë. Yua bacuani quëani achoguë raisi'quë sëani, bacua gu'a
juchare masijën, yua sehuo cocare caye porema'iñë.
23 Yë'ëni je'o bacuabi yë'ë Taitare'ga je'o bayë.
24 Yë'ëbi yua ta'yejeiye yo'o, yequëcua yo'oye porema'iñe yo'o, ja'anre yo'oni
bacuani ëñoma'itoca, bacua gu'a juchare sehuoye senma'ire'ahuë yë'ë. Ja'an
yo'ore ëñasi'cuata'an, bacuabi yua yë'ë, yë'ë Taita, yëquëna samucuani je'o
bahuë.
25 Bacua ira coca toyani jo'case'e: "Ro ro'tajën, yë'ëni ro je'o bahuë" ja'an
coca toyani jo'case'e'ru güinareba'ru yure yo'ohuë bacua.
26 Yureca, yë'ë Taitana go'iguë, baguë Espíritu, ba te'e ruiñe quëani masi
güeseguë, ja'anguëte mësacuani yihuoguë conreba conguë, yë'ë ba'iyete te'e
ruiñe quëani masi güeseji.
27 Mësacua'ga yë'ë naconi si'arën ba'isi'cuabi yë'ë ba'iyete te'e ruiñe quëani
achojën ba'ijë'ën.

16

1 Mësacuabi yë'ëre jo'cani senjoma'iñe caguë, ja'an cocare mësacuani yi-
huoguë quëahuë.
2 Mësacua yua yë'ë bainreba sëani, yua bacua jubëanna ñë'cajënna, mësacuani
saoni senjoñë. Yurera bacua gu'aye yo'ojairënbi ti'anji. Riusu yo'ore conjën
ba'iñu cajën, mësacuani huani senjo ëaye yo'oyë.
3 Yë'ë, yë'ë Taita, yëquënani gare huesëcua sëani, ja'nca yo'oni jëhuajën ba'iyë
bacua.
4 Yureca, ja'nca mësacuani quëani achohuë yë'ë. Bacua gu'aye yo'ojairënbi
ti'anguëna, bacua gu'aye yo'oyete ëñani, yë'ë güina'ru quëase'ere ro'tajë'ën.

Lo que hace el Espíritu Santo

Yurera, ja'an cocare mësacuani quëahuë yë'ë. Mësacua yë'ë naconi ba'icuare
sëani, ja'anrë mësacuani quëamaë'ë yë'ë.
5 Yurera, yë'ë raosi'quëna go'iguëbi ja'an cocare mësacuani quëahuë yë'ë.
Go'iguëna, mësacuabi ¿Jarona saiguë'ne më'ë? yë'ëni senma'iñë.
6 Ja'an cocare mësacuani quëaguëna, mësacua yua recoñoa ai sa'ntijën ai oiyë.
7 Oicuareta'an, yë'ë yua mësacuani te'e ruiñe coca quëaguëbi gare saiguëna,
ai re'oye ba'iji mësacuare. Saima'itoca, Riusu Espíritubi mësacuani yihuoguë
conguë raima'iji. Saiguëca baguëte mësacuana raoyë yë'ë.
8 Raoguëna, baguëbi rani si'a bain gu'a jucha, bacua re'oye yo'oye caraye,
Riusu bënni senjoja'ñe, ja'anre bainni ëñoni masi güeseji.
9 Yë'ëni recoyo ro'taye güecua sëani, bacua gu'a juchare ëñoni masi güeseji.
10 Yë'ë yua se'e ëñoma'iguëbi yë'ë Taitana go'iguë sëani, re'oye ba'iyete
bainni ëñoni masi güeseji baguë.

11 Zupai huati ro gu'a bain ëjaguë bënni senjosi'quë ba'ija'guë sëani, Riusu
bënni senjoja'ñete bainni ëñoni masi güeseji Riusu Espíritu.
12 Yuta mësacuani coca yihuoguë quëaye ai caraguëna, yë'ëbi mësacuani yure
quëama'iñë, mësacua te'e ruiñe achajairën yuta ti'anma'iguë sëani.
13 Riusu Espíritu rairën ti'anguëna, baguëbi yua Riusu te'e ruiñe ba'i cocare
mësacuani caraye beoye ëñoni masi güeseji.
14 Ja'nca quëani achoguë, yë'ë ta'yejeiye ba'iyete ai ba'iye ai ëñoji baguë.
Bainbi yë'ëni gugurini rëanni bojoja'bë caguë ëñoji. Yë'ë te'e ruiñe ba'iyete
mësacuani ëñoni masi güeseji baguë.
15 Yë'ë Taita ba'iye'ru güinareba'ru ba'iyë yë'ë'ga. Ja'nca sëani, Riusu
Espíritubi yë'ë te'e ruiñe ba'iyete mësacuani ëñoni masi güeseye, ja'anre
mësacuani quëahuë yë'ë.

La tristeza se cambiará en alegría

16 Yureca, rëño ñëserë ba'iguëna, mësacuabi yë'ëre ëñañe beoye ba'iyë. Ja'nca
ba'ini, ja'nrëbi se'e rëño ñëserë ba'iguëna, yë'ëre se'e ëñañë, quëabi Jesús.
17 Quëaguëna, baguëre conjën ba'icua yequëcuabi sa'ñeña coca senni
achahuë:
—¿Baguë queaca ro'taguë, ja'an cocare quëaguë'ne? Rëño ñëserë ba'iguëna,
yë'ëre ëñañe beoye ba'iyë. Ja'nrëbi se'e rëño ñëserë ba'iguëna, yë'ëre se'e
ëñañë, caji baguë. Cani, Yë'ë Taitana go'iguë sëani, ja'an case'ere'ga quëabi.
18 Rëño ñëserë caguëna, maibi baguë cocare ro huesë ëaye achayë, sa'ñeña
senni achahuë.
19 Senni achajënna, Jesusbi bacua cocare masiguë, baguëni senni achaye
yëyete masiguë baji'i. Ja'nca sëani, Jesusbi bacuani coca senni achabi:
—Yë'ëbi coca caguë: Rëño ñëserë ba'iguëna, yë'ëre ëñañe beoye ba'iyë.
Ja'nrëbi, se'e rëño ñëserë ba'iguëna yë'ëre se'e ëñañe, ja'an cocare caguëna,
mësacuabi ro huesë ëaye achajën, ¿ja'anre sa'ñeña senni achaye mësacua?
20 Yureca, mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë: Mësacuabi ai oijën ai
sa'ntireba sa'ntijënna, gu'a bain si'acuabi bojora bojojën ba'ija'cua'ë. Ja'nca
ba'iyeta'an, mësacua yua sa'nti hua'na ba'icuabi yuara ai bojoreba bojojën
ba'ija'cua'ë.
21 Romigobi zinre të'ya rai bi'ragona, ai ba'iye ai ja'sina ju'ingobi sa'nti
hua'go se'ga ba'igo, bago të'ya rairën ti'anse'e sëani. Ja'nrëbi të'ya rani tëjini,
bago zinni ëñani ai bojoreba bojogo. Bago sa'ntise'ere ro'tama'igo bojogo.
22 Güina'ru, mësacuabi yureña ai sa'nti hua'na ba'iyë. Ja'nca ba'icuata'an,
yë'ëbi se'e mësacuani ëñaguë raiguëna, mësacuabi recoñoa ai bojoreba bo-
joja'cua'ë. Ja'nca bojojënna, yequëcuabi mësacuani se'e sa'nti güeseye gare
porema'iñë.
23 Ja'anrën ti'anguëna, mësacua si'aye te'e ruiñe masijën, yua yë'ëni coca
senni achaye beoye ba'ija'cua'ë. Ganreba mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë.
Mësacuabi yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, Taita Riusuni baguë bayete sentoca,
mësacuani caraye beoye insireba insise'e ba'ija'guë'bi.
24 Yure tëca mësacuabi yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, yë'ë bayete gare señe
beoye ba'icua'ë. Yureca, yë'ë bayete Taita Riusuni senjë'ën. Ja'nca sentoca,
mësacuabi ai ta'yejeiye coreba cojën, ai recoyo bojojën ba'ija'cua'ë.

Jesucristo, vencedor del mundo

25 Yureca, mësacuani coca yihuoguë, ye'yo coca se'gabi quëahuë yë'ë. Ja'nca
quëaguë, mësacuani Taita Riusu ba'iyete ai ruiñe quëajairën ti'anji. Mësacuani
ye'yo cocabi se'e quëaye beoye ba'iyë.

26 Ja'anrën ti'anguëna, mësacua yëye'ru senni achaguëna, yë'ëbi Taita
Riusuni mësacuare sencaiye beoye ba'iyë.
27 Taita Riusubi mësacuani, yë'ëni ai yëjën ba'icua sëani, mësacuani ai yëguë
ba'iji. Mësacuabi yua yë'ë Taita raosi'quë ba'iyete si'a recoyo ro'tajën, yë'ëni ai
yëjën ba'iyë.
28 Yë'ë Taitabi yë'ëre raoguëna, bainna ëñaguë raisi'quë'ë yë'ë. Ja'nca
raisi'quëbi yuara bainre jo'cani, yë'ë Taitana go'iyë, yihuoguë quëabi Jesús.
29 Quëaguëna, baguëre concuabi cahuë:
—Yurera më'ëbi yëquënani ro ye'yo cocabi quëama'iñë. Te'e ruiñe ba'i cocabi
quëaguëna, achayë yëquëna.
30 Më'ëbi yua si'aye te'e ruiñe masiguëna, yëquënabi ro huesë ëaye beoye
achayë. Ja'nca masiguëna, yëquënabi më'ëre, Riusu Raosi'quë ba'iyete si'a
recoyo ro'tayë, cahuë.
31 Cajënna, Jesusbi sehuobi:
—¿Mësacuabi yë'ë ba'iyete si'a recoyo ro'taye caye?
32 Yurera ba'iguëna, yequëcuabi saoni senjojënna, mësacua si'a jubëbi yë'ëre
jo'cani senjoni, mësacua huë'eñana gare go'iyë. Ja'nca go'ijën, yë'ëre te'e
hua'guëre jo'cani senjoñë mësacua. Ja'nca jo'cani senjocuata'an, yë'ë yua te'e
hua'guë beoyë, yë'ë Taitabi coñe sëani.
33 Yureca, mësacuabi yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, recoyo bojo huanoñe
ba'ijë'ën caguë, ja'an cocare mësacuani quëahuë yë'ë. Mësacuabi ën yijare
ba'ijënna, zupaire concuabi mësacuani ai je'o baja'cua'ë. Ja'nca bacuata'an,
mësacua yua recoñoa bojoye se'gare re'huani ba'ijë'ën. Yë'ëbi zupaire con-
cuare ënseye poreguë sëani, recoyo bojoye se'ga ba'ijë'ën, yihuoguë quëabi
Jesús.

17

Jesús ora por sus discípulos

1 Ja'nca yihuoguë quëani tëjini, Jesusbi mëiñe ëñani, Riusuni ujaguë ca
bi'rabi:
—Taita, yureca më'ë casirën ti'anbi. Ja'nca ti'anguëna, yë'ë ta'yejeiye
ba'iyete bainni ëñojë'ën. Ëñoguëna, yë'ë'ga më'ë ta'yejeiye ba'iyete bainni
ëñoñë.
2 Më'ëbi yë'ëre si'a bain Ëjaguëre re'huaguëna, yë'ëbi më'ë cuencueni
raosi'cuare bani, bacuare si'arën huajëreba huajëcuare re'huayë yë'ë.
3 Më'ëbi te'e ruiñereba ba'iguë'ë. Yequë riusu beoji. Yë'ë'ga Jesucristo
hue'eguëbi më'ë raosi'quëreba ba'iguë'ë. Ja'nca ba'iyë mai. Ja'nca ba'ijënna,
maini si'a recoyo ro'tacuani si'arën huajëreba huajëcua ba'iyë.
4 Yë'ëbi ën yijana rani, më'ë yo'o case'ere yo'oni tëjihuë. Ja'nca yo'oguë, më'ë
ta'yejeiye ba'iyete bainni ëñohuë yë'ë.
5 Ja'nca ëñosi'quëbi më'ëna go'iyë yë'ë. Go'iguëna, yë'ëre më'ë naconi
ta'yejeiye Ëjaguëre se'e re'huani, yë'ëre bajë'ën. Ën yija re'huani jo'casirën,
quë'rë ja'anrë ëjaguë ba'ise'e'ru se'e yë'ëre re'huani bajë'ën, Taita.
6 Yua më'ë ta'yejeiye ba'iyete më'ë bainreba cuencueni raosi'cuani ëñohuë
yë'ë. Më'ëbi si'a bainre ëñani, më'ë bainreba se'gani tëani bani, yë'ëna
raoni jo'caguëna, më'ë bainreba sëani, yë'ëbi bacuani bani, më'ë cocarebare
bacuani te'e ruiñe quëani achohuë yë'ë. Quëani achoguëna, bacuabi achani
si'a recoyo ro'tahuë.
7 Ja'nca recoyo ro'tajën, yë'ë cocarebare achajën, si'aye më'ë cocareba
ba'iye masijën, Te'e ruiñe caji Riusu cajën ba'iyë.

8 Yë'ëbi më'ë coca quëani achose'ere bacuani te'e ruiñe cani achoguëna,
bacuabi te'e ruiñe achani, yë'ë yua më'ë raosi'quë ba'iyete te'e ruiñe masini,
ja'anre te'e ruiñe recoyo ro'tahuë.
9 Ja'nca sëani, bacua ba'iyete ro'taguë, më'ëni ujaguë ba'iyë yë'ë. Si'a bainre
ro'tama'iñë yë'ë. Bacua se'gare më'ë bainreba ba'ijënna, yë'ëna raosi'cuare
sëani, bacuare ro'taguë, më'ëni ujayë, Taita.
10 Më'ë bainrebare yë'ëna raoguëna, yë'ëbi bacuani bani bojoguëna, yë'ëni
si'a recoyo ro'tahuë. Ja'nca ro'tajënna, bainbi bacua ba'iyete ëñani, yë'ë
ta'yejeiye ba'iyete re'oye cajën ba'ija'cua'ë.
11 Yureca, yë'ëbi ën yijana se'e bëama'iñë. Bacua se'ga bëayë. Bëajënna,
yë'ëbi më'ëna go'iyë. Go'iguëna, më'ë yua jucha beoguë, më'ë ta'yejeiye
yo'oni ëñoguë, bacuani conguë ba'ijë'ën, Taita. Bacuare yë'ëna raoni jo'caguë,
yua mai recoyo te'e zi'inni ba'iye'ru bacua, bacuare'ga recoyo te'e zi'inni
ba'icuare re'huajë'ën.
12 Yë'ëbi bacua naconi ba'iguë, më'ë raosi'cuare sëani, më'ëbi ta'yejeiye
yo'oni conguëna, bacuare conni re'huani bahuë yë'ë. Ja'nca conni baguëna,
gu'a juchana bonëñe beoye baë'ë. Te'eguë se'ga, gu'a juchana bonëni
huesëja'guë, ja'anguë se'gabi gu'a juchana tonni huesëjaji'i. Më'ë cocareba
toyani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'ye caguë, më'ë cuencueni jo'case'e'ru
güina'ru baji'i baguëre.
13 Yureca, më'ëna go'iyë yë'ë. Ja'nca go'iye ro'taguë, bacua yua yë'ë recoyo
bojoye'ru güina'ru caraye beoye bojoreba bojoja'bë caguë, yë'ë coca yure
ujaguë cayë yë'ë.
14 Yua më'ë cocarebare bacuani quëani achoni jo'cahuë yë'ë. Ro bain
ba'iye'ru tin ba'icua sëani, ro bain ba'icuabi bacuani je'o bayë. Yë'ë yua ro
bain ba'iye'ru tin ba'iguëna, bacua'ga güina'ru ba'iyë.
15 Bacua ba'iyete ro'taguë, më'ëni ujayë yë'ë. Ro bain ba'irubi quëñoni
bajë'ën senma'iñë yë'ë. Zupai huatibi bacuani coquema'ija'guë caguë,
bacuani ëñaguë conguë ba'ijë'ën. Ja'anre ujaguë señë yë'ë, Taita.
16 Bacuabi yua ro bain ba'iye'ru tin ba'iyë. Yë'ë yua ro bain ba'iye'ru tin
ba'iguëna, bacua'ga güina'ru ba'iyë.
17 Te'e ruiñe ba'i recoñoa bacuare re'huani bajë'ën. Më'ë cocareba yua te'e
ruiñe ba'i coca sëani, ja'anbi bacuare te'e ruiñe ba'i recoñoa bacuare re'huani
bajë'ën.
18 Më'ë yua yë'ëre bainna raoguëna, yë'ëbi güina'ru bacuare bainna saohuë
yë'ë.
19 Bacua yua më'ë cuencueni ëñose'e'ru më'ë yo'ore sani te'e ruiñe yo'ojën
ba'ija'bë caguë, yë'ë'ga më'ë cuencuese'e'ru junni tonguë saiyë, Taita.
20 Yureca, bacuare ujaguëna, yequëcuabi bacua cocare achani yë'ëni si'a
recoyo ro'tajënna, ja'ancuare'ga ujaguë ba'iyë yë'ë.
21 Si'a jubëbi recoyo te'e ro'tajën ba'ija'bë caguë ujayë yë'ë. Më'ë yua
yë'ë naconi te'e recoyo ba'iguëna, yë'ë'ga më'ë naconi te'e recoyo ba'iyë.
Bacua'ga güina'ru mai naconi te'e recoyo ba'ija'bë caguë ujayë, Taita. Ja'nca
te'e recoyo ba'ijënna, si'a bainbi ëñani, yë'ë yua më'ë raosi'quë ba'iyete si'a
recoyo ro'taja'bë caguë ujayë yë'ë.
22 Më'ëbi yua më'ë ta'yejeiye ba'iyete yë'ëna jo'caguëna, yë'ë'ga më'ë
ta'yejeiye ba'iyete bacuana jo'cahuë. Mai ba'iye'ru recoyo te'e ba'ija'bë
caguë, ja'nca jo'cahuë yë'ë.
23 Yë'ë yua bacua naconi recoyo te'e ba'iguëna, më'ëbi yë'ë naconi recoyo
te'e ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, bacua yua mai te'e ruiñe ba'iye'ru recoyo te'e
ba'ija'bë cayë. Ja'nca ba'ijënna, si'a bainbi bacua ba'iyete ëñani, yë'ë yua
më'ë raosi'quë ba'iye, ja'anre masija'bë cayë. Më'ë yua yë'ëni ai yëguë,

bacuare'ga güina'ru ai yëguë ba'iyë më'ë. Si'a bainbi bacua ba'iyete ëñani, ja'anre masija'bë cayë.
24 Taita, ru'rureba ba'isirën, ën yijare yuta re'huama'irën, më'ë ta'yejeiye ba'iyete yë'ëna jo'cahuë më'ë. Ja'nca jo'caguëna, yë'ëbi më'ëni ëñere señë: Bacua'ga yë'ë go'ija'runa saiye señë. Sani, yë'ë ta'yejeiye ba'iye, më'ë jo'case'ere ëñani masija'bë cayë.
25 Yë'ë Taita, më'ë se'gabi recoyo re'oye ro'tani conguëna, më'ë ba'iyete masini bojoyë yë'ë. Bacua'ga yë'ë ba'iye, më'ë raosi'quë ba'iye, ja'anre masini bojoyë. Ro ba'icuaca më'ë ba'iyete huesëcua'ë.
26 Më'ëbi yë'ëni ai yëguëna, më'ë bain cuencuesi'cuabi güina'ru yequëcuani ai yëjën ba'ija'bë caguë, më'ë ta'yejeiye ba'iyete bacuani ëñohuë yë'ë. Ja'nca ëñoguë, bacuani quë'rë se'e eñoguë ba'ija'guë'ë yë'ë, ujaguë cani tonbi Jesús.

18

Arrestan a Jesús

1 Ja'nca ujani tonni, baguëre conjën ba'icua naconi huëni, Cedrón casi yorobëte je'enni, jo'ya re'ohuëna ti'anni, baguëre concua naconi bëahuë.
2 Ja'an bëani ba'irute masibi Judas, Jesusre insini senjosi'quë hue'eguë. Jesús yua baguëre concua naconi bëani coca caguë ba'isiru sëani,
3 Judasbi masini, pairi ëjacua, fariseo bain, ja'ancuana sani, soldado jubë, bacua coñete senji'i. Senguëna, baguëni coñe saohuë. Saojënna, majahuëan, sunqui cabëan toa zëinse'e, guerra hua cabëan, ja'anre inni, Judas naconi sani, Jesús ba'iruna ti'anhuë.
4 Ti'anjënna, Jesusbi bacua preso zeanja'ñete masiguë, bacuana tëhuoni senni achabi:
—¿Mësacua gueguëni cu'ejën rate'ne? senni achabi.
5 Senni achaguëna, bacuabi sehuohuë:
—Jesús Nazarenoni cu'ejën raë'ë, sehuohuë.
Senhuojënna:
—Yë'ë'ë, quëabi.
Quëaguëna, Judas hue'eguë, Jesusre insini senjoguëbi bacua naconi tinja nëcaguë ëñabi.
6 Nëcaguë ëñaguëna, Jesusbi, "Yë'ë'ë" caguëna, bacuabi yo'jena go'iye taën'ë.
7 Tantena, Jesús yua bacuani se'e senni achabi:
—¿Mësacua gueguëni cu'ejën rate'ne? senni achabi.
Senni achaguëna,
—Jesús Nazarenoni cu'ejën raë'ë, sehuohuë.
8 Sehuojënna, Jesusbi cabi:
—Yë'ë'ë. Mësacua cu'eguë'ë, cahuë yë'ë. Yë'ëni cu'ejën raitoca, yë'ë bain concuare zeanma'ijë'ën. Bacuabi quëñëja'bë cayë, cabi.
9 Jesús coca ja'anrë case'e: "Më'ë bain yë'ëna raosi'cua, bacua gare huesoye beoye re'huani bahuë" ja'an coca case'e'ru güina'ru ba'ija'guë caguë, Bacuabi quëñëja'bë cabi.
10 Caguëna, ja'nrëbi, Simón Pedro yua guerra hua hua'tire baguëbi yua ja'an hua'tibi rutani, pairi ta'yejeiye ëjaguëre yo'o conguëni huani, baguë jëja ganjorote cue'reni tonbi. Malco hue'ebi ba yo'o conguë.
11 Cue'reni tonguëna, Jesusbi Pedroni cabi:
—Yo'oma'ijë'ën. Më'ë hua'tire hua'ti aya corohuëna jëojë'ën. Yë'ë Taitabi cuencueni guanseguëna, baguë yo'ore ai yo'oguë saiye bayë yë'ë, cabi.

Jesús ante Anás

12 Ja'nrëbi, soldado jubë, bacua ëjaguë, judío ëja bain naconi, bacuabi
Jesusre preso zeanni, güenameanbi huenhuë.
13 Huenni, ru'ru baguëte Anás hue'eguëna sani ëñohuë. Anás yua Caifás
huaguë ba'iguëna, Caifás yua ja'an tëcahuë pairi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë baji'i.
14 Caifás yua judío ëjacuani yihuoguë: "Te'eguë se'gabi bain ro'ire junni
huesëtoca, quë'rë re'oye ba'iye ba'iji" ja'anre ja'anrë yihuosi'quë baji'i baguë.

Pedro niega conocer a Jesús

15 Ja'nrëbi, Simón Pedrobi, yua yequë Jesusre conguë naconi, Jesusre
be'tebi. Be'teguëna, ba yequë conguë yua pairi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë
Caifasre masiguëbi, Caifás huë'ena cacabi. Jesusre be'teguë cacaguë,
16 Pedrote, hue'se ca'nco nëcaguëna, jo'cabi. Ja'nca jo'cani, Caifasbi ba
yequë conguëte masiguë sëani, ba yequë conguëbi anto sa'ro cuirago naconi
coca cani, anto sa'rore anconi, Pedroni caca güesebi.
17 Caca güeseguëna, anto sa'ro cuirago, ba huë'e yo'o congobi Pedroni cago:
—¿Më'ë yua ba bainguë Jesús, baguëte consi'quëma'iguë? senni achago.
Senni achagona, Pedrobi:
—Bañë, sehuobi.
18 Yureca, ai sësëguëna, ba huë'e yo'o concua, soldado ëjacua naconi,
bacuabi neo tëcabi toare zëonni, të'ijeiye nëcajën cuin'ë. Pedro'ga bacua naconi
te'e toa cunji'i.

El sumo sacerdote interroga a Jesús

19 Ja'nrëbi, Jesusre pairi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iruna nëcojënna, pairi
quë'rë ta'yejeiye ëjaguëbi baguëni coca senni achabi. Baguëre concua ba'iye,
baguë coca ye'yoye, ja'anre senni achaguëna,
20 Jesús sehuobi:
—Si'a bainbi yë'ë coca ye'yoyete achani masija'bë caguë, bain ñë'ca
huë'eña, Riusu huë'e judío bain ñë'cani ye'yo coca achajën ba'iruan,
ja'anruanna sani, yë'ë cocare ye'yoguë baë'ë yë'ë. Gare yahueye beoye te'e
ruiñe ye'yoguë baë'ë yë'ë.
21 Ja'nca sëani, ¿mësacua queaca ro'tajën, yë'ëni ja'an coca senni achaye'ne?
Yë'ë achasi'cuana sani, bacuani senni achajë'ën. Bacuabi yë'ë coca
ye'yose'ere masiyë, sehuoguë cabi.
22 Ja'nca caguëna, soldado ëjaguë Jesús ca'ncore nëcaguëbi yua baguë ëntë
abëbi Jesús ziana cueni, baguëni bëinguë cabi:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, pairi quë'rë ta'yejeiye ëjaguëni ja'an cocabi se-
huoguë'ne? cabi.
23 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë yua gu'a cocabi sehuotoca, ¿gue gu'a cocare caye'ne yë'ë? Re'o cocabi
sehuotoca, ¿më'ë queaca ro'taguë, yë'ëni cueguë'ne? sehuoguë cabi.
24 Caguëna, Anasbi Jesusre preso huensi'quëre ta'yejeiye ëjaguë Caifasna
saobi.

Pedro niega otra vez a Jesús

25 Ja'ansirënbi, Pedro yua hue'se ca'ncore cuinguë nëcaguëna, yequëcuabi
baguëni senni achahuë:
—¿Më'ë yua ba bainguë consi'quëma'iguë? senni achahuë.
Senni achajënna, Pedrobi ëñama'iñe caguë:
—Bañë, sehuobi.

26 Sehuoguëna, yequë pairi ta'yejeiye ëjaguëre yo'o conguëbi coca cabi.
Pedro yua yequë bainguë ganjoro cue'reni tonsi'quë, ja'anguë yua ënquë te'e
ba'isi'quë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi Pedroni coca cabi:
—Më'ë yua Jesús naconi jo'ya re'ohuëte baë'ë. Ja'nca ba'iguëna, më'ëni
ëñahuë yë'ë, cabi.
27 Caguëna, Pedrobi se'e Bañë sehuobi. Ja'nca sehuoguëna, ja'ansirën
curabi yuji'i.

Jesús ante Pilato

28 Ja'nrëbi, Jesusre zeanni, zijeirën ba'iguëna, Caifás huë'ebi bain ta'yejeiye
ëjaguë huë'ena sahuë. Bacua yua judío bain sëani, Gu'ana pa'roma'iñu cajën,
bain ta'yejeiye ëjaguëna cacamaë'ë. Bacua pascua aonre aiñe yëcuabi gu'ana
pa'roye poremaë'ë.
29 Ja'nca sëani, bain ta'yejeiye ëjaguë, Pilato hue'eguëbi bacuana etani, coca
senni achabi:
—¿Ënquë gue juchare yo'oguëna, mësacua caye'ne? senni achabi.
30 Senni achaguëna, sehuohuë:
—Gu'aye yo'osi'quë ba'ima'itoca, baguëte më'ëna insima'ire'ahuë yëquëna,
sehuohuë.
31 Sehuojënna, Pilato cabi:
—Mësacua se'gabi baguëte sani, mësacua ira bain coca toyani jo'case'e
caye'ru, baguëni si'nsejë'ën, cabi.
Caguëna, judío bainbi cahuë:
—Yëquëna ira bain coca toyani jo'case'ere ëñato, yua Bainni huani sen-
joma'ijë'ën caguëna, baguëni te'e ruiñe si'nseñe porema'iñë yëquëna, cahuë.
32 Ja'nca cahuë. Jesús coca ja'anrë caguë ba'ise'e, baguë crusu sa'cahuëna
junni huesëja'ye, ja'an coca case'e'ru güina'ru ba'ija'guë caguëna, ja'nca cahuë
bacua.
33 Cajënna, Pilatobi baguë huë'ena go'iye cacani, Jesusre choni, baguëni
coca senni achabi:
—¿Më'ë yua judío bain ta'yejeiye ëjaguë'guë? senni achabi.
34 Senni achaguëna, Jesusbi sehuobi:
—¿Më'ë se'gabi ja'anre ro'tani yë'ëni senni achaguë? ¿yequëcuabi ja'anre
më'ëni quëare? sehuoguë senni achabi.
35 Senni achaguëna, Pilatobi sehuobi:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, ja'an senni achaguë'ne? Yë'ë yua judío bainguë
ba'ima'iñë. Më'ë bain, judío bain pairi ëjacuabi më'ëre preso zeanni, yë'ëna
rani ëncohuë. ¿Më'ë gue gu'aye yo'osi'quëguë'ne? senni achabi.
36 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë yua ta'yejeiye ëjaguëta'an, ën yija bainre guansema'iñë yë'ë. Ja'nca
guanseguë ba'itoca, yë'ëre concuabi yure guerra huajën, judío bain yë'ëre
preso zeañe ënsejën ba'ire'ahuë. Yequë jobo Ëjaguë sëani, yë'ëre concuabi
guerra huama'iñë, sehuoguë quëabi.
37 Quëaguëna, Pilatobi senni achabi:
—Ja'nca ba'itoca, ¿më'ë yua bain ta'yejeiye ëjaguë'guë? senni achabi.
Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Ja'nca ba'iyë yë'ë. Ja'anna të'ya raisi'quë baë'ë yë'ë. Te'e ruiñe ba'i
cocare quëani achoguë raisi'quë'ë ën yijana. Te'e ruiñe ba'iye ye'yeye yëcua,
si'acuabi yë'ë cocare achayë, sehuoguë quëabi.
38 Quëaguëna, Pilatobi:
—¿Te'e ruiñe ba'iyete queaca masiye'ne? senni achabi.

Jesús es sentenciado a muerte

Ja'nca senni achani ja'nrëbi, se'e judío bainna etani, bacuani cabi:
—Baguë yua gu'aye yo'osi'quë ba'iye huanoma'iji yë'ëre.
39 Ja'nca ba'iguëna, mësacua ira bain senni achajën ba'ise'e'ru yure
tëcahuë'ga güina'ru yo'oye ro'tayë yë'ë. Mësacua pascua umuguseña sëani,
¿mësacua jaro bainguë preso zeansi'quëre etoye señe'ne? ¿Ënquë, mësacua
ta'yejeiye ëjaguëte etoye yëye? senni achaguë cabi.
40 Caguëna, bacuabi yua si'a jëja cani achojën baë'ë:
—¡Bañë! ¡Yequë, Barrabás hue'eguë, ja'anguëni etojë'ën! güijën cahuë.
Ja'an Barrabás hue'eguë yua bainre huani jian huati baji'i.

19

1 Ja'nca cajënna, Pilatobi Jesusre sani, baguëte ga'ni za'zabobi si'nseye
guansebi.
2 Ja'nrëbi, soldado hua'nabi miu ma ga'huare baguëte tëonni, baguë sin-
jobëna tëohuë. Ja'nrëbi, bajacu can ëjaguë canre inni, baguëna sayani,
3 ja'nrëbi, baguëna ñë'ca rani jayajën cahuë:
—¡Ai zoe ba'irën huajëni ba'ijë'ën, judío bain ta'yejeiye ëjaguë! cahuë.
Ja'nca cajën, bacua ëntë abëanbi baguëna cuehuë.
4 Ja'nrëbi, Pilato yua se'e etani, judío bainni cabi:
—Ëñajë'ën. Baguëte mësacuani ëñoguë rahuë. Gu'aye yo'osi'quë ba'iye
huanoma'iji yë'ëre. Ja'anre achani masijë'ën, cabi.
5 Caguëna, Jesús yua miu ma ga'hua, bajacu can, ja'anre sayasi'quëbi etani
nëcabi. Etani nëcaguëna, Pilatobi bacuani quëabi:
—Yureca ëñajë'ën. Bainguëbi nëcaji, quëabi.
6 Quëaguëna, pairi ëjacua, soldado ëjacua, bacuabi ëñani, si'a jëja achoye
cahuë:
—¡Crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën! ¡Crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën!
güijën cahuë.
Cajënna, Pilatobi cabi:
—Mësacua se'gabi baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën. Gu'aye
yo'osi'quë ba'iye gare huanoma'iji yë'ëre, cabi.
7 Caguëna, judío bainbi sehuohuë:
—Riusu guanseni jo'case'ere ëñato, Riusuni jayajën cacuare huani sen-
jojë'ën guanseni jo'cabi Riusu. Ja'nca sëani, baguë yua Riusu Zin ba'iye
caguëna, baguëni huani senjoñe bayë, sehuohuë.
8 Ja'nca sehuojënna, Pilatobi achani, quë'rë ai huaji yëguë baji'i.
9 Ja'nrëbi, baguë huë'ena go'iye cacani, Jesusni se'e senni achabi:
—¿Më'ë jarobi raquë'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, Jesusbi ro caye beoye nëcabi.
10 Nëcaguëna, Pilato cabi:
—¿Më'ë guere yo'oguë sehuoma'iguë'ne? Yë'ë yua bain ëjaguë sëani, më'ëni
etoye poreyë yë'ë. Më'ëni crusu sa'cahuëna quenni reoye'ga poreyë yë'ë.
¿Ja'anre masima'iguë më'ë? cabi.
11 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Taita Riusu, guënamë re'oto ba'iguëbi më'ëre bain ëjaguëre
re'huama'itoca, yë'ëre guanseye gare porema'ire'ahuë më'ë. Ja'nca sëani,
yë'ëre preso zeanni më'ëna insisi'quë, ja'anguëbi quë'rë ai ba'iye jucha baji,
sehuobi.
12 Ja'nca sehuoguëna, Pilatobi Jesusre etoye coca caguë baji'i. Ba'iguëna,
judío bainbi si'a jëja güihuë:

—¡Baguëte etotoca, më'ë ta'yejeiye ëjaguëbi bëinji! ¡Bain ta'yejeiye ëjaguë casi'quë sëani, romano bain ta'yejeiye ëjaguëni gu'aye casi'quë ba'iji! güijën cahuë.
13 Ja'nca cajënna, Pilatobi achani, Jesusre huë'ebi etoni, bainni baguëte
ëñobi. Ëñoni ja'nrëbi, baguë jëja ñu'i seihuë, gata pë'npësiru, hebreo cocabi
Gabata casiru, ja'anruna bëani, Justicia yo'oza caguë baji'i.
14 Ja'an umuguse yua judío bain pascua aon ain umuguse ja'anrë ba'i
umuguse ba'iguëna, ja'an aonre re'huaye bahuë. Mëñera së'irën ba'iguëna,
Pilatobi judío bainni cabi:
—¡Yureca, mësacua ta'yejeiye ëjaguëte ëñajë'ën! cabi.
15 Caguëna, bacuabi si'a jëja güihuë:
—¡Baguëni huani senjojë'ën! ¡Baguëni huani senjojë'ën! ¡Baguëte crusu
sa'cahuëna quenni reoni senjojë'ën! güijën cahuë.
Cajënna, Pilatobi coca senni achabi:
—Mësacua ta'yejeiye ëjaguëte sëani, ¿baguëni crusu sa'cahuëna reoye caye?
senni achabi.
Senni achaguëna, pairi ëjacuabi sehuohuë:
—Yëquëna ta'yejeiye ëjaguë beoji baguë. Romano bain ta'yejeiye ëjaguë
se'gabi yëquëna ëjaguëreba ba'iji, sehuohuë.
16 Ja'nca sehuojënna, Pilatobi baguëte crusu sa'cahuëna quenni reoye sol-
dado hua'nana insibi. Insiguëna, Jesusre sahuë.

Jesús es crucificado

17 Ja'nca sajën, crusu sa'cahuëna reoru, sinjo gu'an casiru, hebreo cocabi
Gólgota casiru, ja'anruna Jesusre sahuë. Baguë crusu sa'cahuëte baguëni
cuan güesehuë.
18 Sani ti'anni, baguëte crusu sa'cahuëna reohuë. Yequëcuare'ga, samu-
cuare baguë naconi te'e reohuë. Te'eguëte baguë jëja ca'ncona reohuë.
Te'eguëte baguë ari ca'ncona reohuë. Baguëte yua bacua joborana reohuë.
19 Reojënna, Pilatobi baguë gu'aye yo'ose'ere ro'tani, "Jesús Nazareno, judío
bain ta'yejeiye ëjaguë'bi baji'i" ja'anre toyani, Jesús crusuna sëoye guansebi.
20 Sëoye guanseguëna, judío bain ai ba'i jubëbi ja'an coca toyani sëose'ere
ëñahuë, huë'e jobo cueñe ba'iruna reosi'quëre sëani. Hebreo coca, latín coca,
griego coca, ja'an cocabi toyani sëose'e baji'i.
21 Ba'iguëna, ja'nrëbi, judío bain pairi ëjacuabi Pilatona sani, baguëni coca
cahuë:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, "Judío bain ta'yejeiye ëjaguë'bi ba'iji" toyaguë'ne?
Ja'anre tënoni, "Judío bain ta'yejeiye ëjaguëguëña" ja'anre toyani sëojë'ën,
cahuë.
22 Cajënna, Pilatobi sehuobi:
—Bañë. Yë'ë coca toyani sëose'ere gare tënoñe beoye ba'iyë yë'ë, sehuobi.
23 Ja'nrëbi, soldado hua'nabi baguëte quenni reojën, baguë cañare inni
bahuë. Gajese'gacua sëani, ga soldado hua'guëbi te'e canre babi. Jesús ju'i
can se'gabi jëhuabi. Ta'nësiruan beoguë, ëmëje'en ca'ncobi yijacua ca'nco téca,
si'a can yua te'e jai can ganosi can baji'i.
24 Ja'nca ba'iguëna, soldado hua'nabi sa'ñeña cahuë:
—Ën canre ye'rema'iñu. Te'eguë se'gabi baja'guë cajën, Gata toy-
asira'carëanre senjoni ëñani, can coja'guëte masiñu, cahuë.
Ja'nca yo'ojënna, Riusu coca toyani jo'case'e: "Yë'ë cañate sa'ñeña
huo'huejën, gata toyasira'carëanre senjoni ëñajën cohuë" ja'an coca toyani
jo'case'e'ru güina'ru baji'i. Ja'nca yo'ohuë ba soldado hua'na.

25 Yureca, romi hua'nabi Jesús reosirute ëñajën nëcahuë. Jesús pë'cago, yeco
bago yo'jego, yeco María'ga hue'ego Cleofas rënjo, yeco María Magdalena,
ja'an hue'ecuabi ëñajën nëcahuë.
26 Ja'nca nëcajënna, Jesusbi baguë pë'cagoni ëñani, ja'nrëbi baguëre conguë
ai yësi'quëre'ga ëñani, baguë yua baguë pë'cagoni cabi:
—Mamá, yë'ë conguëte sani, më'ë zinrebare baguëte re'huani bajë'ën, cabi.
27 Cani ja'nrëbi, baguëre conguëni cabi:
—Yë'ë pë'cagote sani, më'ë pë'cagore bagote re'huani bajë'ën, cabi.
Ja'nca caguëna, ja'nrëbi, ba conguëbi Jesús pë'cagote baguë huë'ena sani,
baguë pë'cagore re'huani bani cuiraguë baji'i.

Muerte de Jesús

28 Ja'nrëbi, Jesús yua baguë yo'o yo'oni tëjise'ere masiguë, Riusu coca toyani
jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'guë caguë, ñaca cani achobi:
—Oco ëaji, cani achobi.
29 Cani achoguëna, vino jo'cha sënje jo'cha ba'iguëna, baru ba'icuabi
sayabëbi inni, tëcabëna jëoni, sënje jo'cha ro'rohuëna ayani, baguë yi'obona
mëani rurahuë.
30 Rurajënna, Jesusbi uncuni, ja'nrëbi ñaca cani achobi:
—Yua yë'ë yo'o yo'oni tëjise'e ba'iji.
Cani achoni, ja'nrëbi, baguë sinjobëte meñe reani junni tonbi.

Un soldado abre con su lanza el costado de Jesús

31 Junni tonguëna, judío bain yo'o yo'oma'i umuguse ja'anrë ba'i umuguse
ba'iguëna, judío bainbi ju'insi'cua ga'nihuëanre crusu sa'cahuëanna jo'caye
güehuë. Yo'o yo'oma'i umuguse yua ai ta'yejeiye ba'i umuguse sëani, ja'nca
jo'caye güejën, Pilatona sani, ba reosi'cua guëoñare hua'huani, bacuare sani
tañe sen'ë.
32 Ja'nca senni achajënna, soldado hua'nabi sani, Jesús naconi reosi'cua,
bacua guëoñare ru'ru cueni jë'yehuë.
33 Cueni jë'yeni ja'nrëbi, Jesusre ëñani, yua ju'insi'quëre sëani, baguë
guëoñare cueni jë'yemaë'ë.
34 Cueni je'yema'ijënna, te'e soldado hua'guëbi Jesús coribana baguë cuain
perebëbi totabi. Totaguëna, ja'ansirën zie, oco, ja'anbi etabi.
35 Etaguëna, yë'ë yua ën cocare toyaguëbi ja'anre ëñahuë. Ja'anre ëñasi'quëbi
masini, yua te'e ruiñe quëaye se'ga ba'iyë. Mësacuabi achani, Jesusni si'a
recoyo ro'tajë'ën caguë, ja'anre ëñani, te'e ruiñe toyani jo'cahuë yë'ë.
36 Riusu coca toyani jo'case'e: "Baguë gu'anre gare cueni jë'yeye beoye
ba'ija'cua'ë" ja'an coca toyani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'guë caguë, ja'nca
baji'i.
37 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, yequë quë'ro'ga ñaca caji: "Bacua
totasi'quëni ëñaja'cua'ë" toyani jo'case'e ba'iji.

Jesús es sepultado

38 Ja'nrëbi, Jesusbi junni huesëguëna, yequë Jesusre conguë, José hue'eguë,
Arimatea huë'e jobo bainguë, ja'anguë yua judío ëja bainni huaji yëguë,
Jesusni yahue conguë se'ga baji'i. Ja'nca ba'iguëbi Pilatona sani, Jesús
ga'nihuëte sani tañe senji'i. Senguëna, Pilatobi Jaë'ë cabi. Caguëna, Jesús
ga'nihuëte inni sabi.
39 Saguëna, Nicodemo hue'eguë, ñamibi Jesusni ëñaguë saisi'quë, ja'anguëbi
Joséni conbi. Ja'nca conguë, ma'ña, mirra, áloes, ja'an ma'ña ja'mese'e, treinta
kilo ba'iyete inni rabi.

40 Raguëna, bacuabi Jesús ga'nihuëte ba ma'ña naconi yu'yujën, canbi
ganoni tunahuë. Judío bainbi ja'nca bainre re'huani tañë.
41 Ja'nrëbi, jo'ya re'ohuë yua baguë crusu reosiru cueñe baji'i. Ja'anruna
ëñato, bain tan goje yurera gata të'ntëbana te'ntose'e baji'i. Yuta bain tanma'i
goje baji'i.
42 Ja'nca cueñe ba'iguëna, judío bain yo'o yo'oma'i umuguse yuara ti'añe
sëani, ja'an gojena ayani ta'pini tanhuë.

20

La resurrección de Jesús

1 Ja'nrëbi, semana ja'anrë ba'i umuguse ti'anguëna, María Magdalenabi
ñata ñamibi huëni, Jesús tansiruna saco'ë. Yuta zijei re'oto se'ga baji'i. Sani
ëñato, yua gata ta'pisibë yua tansi gojebi otani saose'e baji'i.
2 Ja'nca ba'iguëna, bagobi huë'huëni saco'ë. Simón Pedro, yequë Jesusre
conguë ai yësi'quë, bacua ba'iruna huë'huëni quëajaco'ë:

—Yequëcuabi mai Ëjaguë tansi gojere otani baguëte samate. Sarena, bacua
sasirute huesëyë mai, quëago.

3 Quëagona, Pedro yua ba yequë conguë naconi, bacuabi ba tansi goje tëca
ëñajën saë'ë.
4 Jëja huë'huëjën saë'ë. Ja'nca saijënna, ba yequë conguëbi Pedro'ru quë'rë
jëja huë'huëni, tan gojena ru'ru ti'anbi.
5 Ti'anni ja'nrëbi, rëanni, sa'nahuëna ëñato, Jesús can ganoni tunase'ebi
unji'i. Ja'anre ëñaguë, sa'nahuëna cacamaji'i.
6 Ja'nrëbi, Simón Pedrobi baguë yo'jena ti'an rani, tansi gojena cacabi.
Cacani ëñato, Jesús can ganoni tunase'ebi unji'i.
7 Baguë sinjo ba'isi can'ga yequë can naconi baji'i. Ja'an can se'gabi re'oye
re'huase'e ba'iguë, yua ca'ncorëte unji'i.
8 Ja'nca ba'iguëna, ba yequë conguë ru'ru ti'ansi'quëbi tan gojena cacani,
ja'anre ëñani, Jesús go'ya raise'ere si'a recoyo ro'tabi.
9 Riusu coca toyani jo'case'e, Jesús go'ya raija'ye, ja'an cocare yuta huesëjën,
yurera Jesús go'ya raise'ere si'a recoyo ro'tahuë.
10 Ja'nrëbi, ja'anre ëñani tëjini, bacua huë'ena goë'ë.

Jesús se aparece a María Magdalena

11 Go'ijënna, María Magdalenabi tansi goje hue'se ca'ncore nëcago oco'ë.
Ja'nca oigobi rëanni, tansi goje sa'nahuëna ëñato,
12 anje sanhuë samucua, pojei caña ju'icuabi yua Jesús ga'nihuë uinsirute
ñuë'ë. Yequëbi guëoña ba'isirute ñuji'i. Yequëbi sinjobë ba'isirute ñuji'i.
13 Ja'nca ñu'icuabi Maríani:

—¿Më'ë guere oigo'ne? senni achahuë.

Senni achajënna, sehuogo:

—Yequëcuabi yë'ë Ëjaguëte sarena, baguë sasirute huesëyë yë'ë, sehuogo.

14 Sehuoni, ja'nrëbi bonëni ëñato, Jesusbi nëcabi. Nëcaguëna, baguëte
huesëgo.
15 Huesëgona, Jesús yua bagoni senni achabi:

—¿Më'ë guere oigo'ne? ¿Neni cu'ego'ne? senni achabi.

Senni achaguëna, bago yua jo'ya re'ohuë cuiraguë ba'iyete ro'tago, baguëni
sehuogo:

—Më'ëbi baguë ga'nihuëte yequëruna sani jo'catoca, baguë jo'casirute
quëajë'ën. Baguëte injaza, cago sehuogo.

16 Sehuogona, ja'nrëbi, Jesusbi:
—¡María! cabi.
Caguëna, bago yua bonëni, hebreo cocabi baguëni:
—¡Rabuni! cago. Bain cocabi, Ye'yoguë, cago.
17 Cagona, Jesús cabi:
—Yë'ëre su'ncama'ijë'ën. Yuta yë'ë Taitare mëni go'imaë'ë yë'ë. Yë'ë bainrebana sani, ñaca quëajë'ën: Yë'ë Taita Riusu yua mësacua Taita Riusu ba'iguëna, baguëna se'e go'iye bayë. Ja'anre bacuani quëajaijë'ën, cabi.
18 Caguëna, María Magdalenabi Jesusre conjën ba'icuana sani, "Mai Ëjaguëni ëñahuë yë'ë" cago quëago. Baguë coca case'ere bacuani quëago.

Jesús se aparece a los discípulos

19 Ja'nrëbi, ja'an umuguse semana ja'anrë umugusebi na'iguëna, Jesusre concuabi, judío ëja bainni huaji yëcua sëani, bacua huë'ere ñë'cani, anto sa'roña ta'pini baë'ë. Ba'ijënna, Jesusbi bacua jobona joë ba'irubi eta rani nëcabi. Nëcani cabi:
—Mësacua bojo recoyo huanoñe ba'ijë'ën, saludaguë cabi.
20 Ja'nca saludani ja'nrëbi, baguë ëntë saraña, baguë coriba, ja'anre bacuani ëñobi. Ëñoguëna, bacua Ëjaguë ba'iyete ëñani, ai bojohuë.
21 Bojojënna, Jesusbi se'e cabi:
—Mësacua bojo recoyo huanoñe ba'ijë'ën. Yë'ë Taitabi yë'ëre cuencueni raoguëna, güina'ru mësacuare cuencueni, bainna saoyë yë'ë, cabi.
22 Ja'nca cani ja'nrëbi, bacuani sëconi saoguë cabi:
—Mësacua yua Riusu Espíritute coni bajë'ën.
23 Yequëcuabi bacua gu'a juchare jo'cani senjotoca, mësacua yua bacua juchare huanë yeye cajë'ën. Catoca, ja'ancuabi yua gu'a jucha beoyë. Yequëcuabi bacua gu'a juchare jo'cani senjoma'itoca, mësacuabi yua bacua juchare huanë yema'iñe cajë'ën. Catoca, ja'ancuabi yua gu'a jucha bayë, caguë quëani saji'i.

Tomás ve al Señor resucitado

24 Yureca, Jesusre conguë Tomás hue'eguë, yequë mami Te'e Jubë Hua'guë casi'quë baji'i, yequë naconi jubë të'ya raisi'quë sëani. Ja'anguëbi, Jesús eta raisirën, bacua naconi beobi.
25 Beoguëna, Jesusre concuabi jë'te baguëni:
—Mai Ëjaguëni yua ëñahuë yëquëna, quëahuë.
Quëajënna, baguë sehuobi:
—Baguë go'ya raise'ere ro'tama'iñë yë'ë. Ru'ru baguë ëntë saraña quensiruanre ëñaza. Baguë ëntë saraña quensiruan, baguë coriba totasiru, ja'anre pa'roye porenica, baguë go'ya raise'ere ro'tayë yë'ë. Pa'roye poremanica, ro'tama'iñë yë'ë, caguë sehuobi.
26 Ja'nrëbi, ocho umuguseña ba'iguëna, Jesusre concua yua Tomás naconi ba huë'ere ñë'casi'cua ba'ijënna, anto sa'roña yua ta'pise'e baji'i. Ja'nrëbi, Jesús yua bacua jobona eta rani nëcani:
—Mësacua bojo recoyo huanoñe ba'ijë'ën, saludaguë cabi.
27 Cani ja'nrëbi, Tomasni cabi:
—Yë'ë ëntë sarañare ëñajë'ën. Më'ë ëntë sara mëoñoare mi'nani, më'ë mëoñobi yë'ë ëntë sarañare pa'rojë'ën. Ja'nrëbi, më'ë ëntë sara mëoñoare mi'nani, yë'ë coriba totasi gojena sa'nsuni ëñajë'ën. Se'e ro'tama'iñe beoye ba'ijë'ën. Yë'ëni si'a recoyo ro'tajë'ën.
28 Caguëna, Tomasbi baguëni ëñani cabi:
—Yë'ë Ëjaguë, yë'ë Riusureba ba'iyë më'ë, caguë quëabi.

29 Quëaguëna, Jesús cabi:
—Më'ë yua yë'ëni ëñani, yë'ëni si'a recoyo ro'tahuë. Yequëcua yë'ëre
ëñama'icuata'an, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, yua ai ta'yejeiye recoyo bojojën
ba'ija'cua'ë, cabi.

El porqué de este libro

30 Yureca, Jesús yua baguëre concua naconi ba'iguë, ai ba'iye ai ta'yejeiye
yo'oni ëñobi. Si'aye ën pëbëna toyani jo'caye carabi.
31 Ën pëbë toyase'e se'gare mësacuana jo'cahuë yë'ë. Mësacua yua Jesús, ba
Cristo ba'iye, Riusu Zin Raosi'quëreba ba'iye, ja'anre recoyo ro'tajë'ën caguë,
ën pëbëte toyani jo'cahuë. Baguëbi conguëna, huajëreba huajëjën ba'ijën
ba'ijë'ën cajën, Jesusni si'a recoyo ro'tajë'ën.

21

Jesús se aparece a siete de sus discípulos

1 Ja'nrëbi jë'te, Jesusre concuabi Tiberio zitara yëruhuate ba'ijënna, Jesusbi
bacuani ñaca'ru ëñobi.
2 Simón Pedro, yequë Tomás, Te'e Ju Hua'guë casi'quë, yequë Nataniel,
Caná huë'e jobo Galilea yija huë'e jobo bainguë, yequëcua Zebedeo ma-
macua, yequëcua samucua, ja'ancua yua ñë'cani baë'ë.
3 Ba'ijënna, Simón Pedrobi:
—Hua'ire yojaza, cabi.
Caguëna, ba yequëcuabi:
—Yëquëna'ga më'ë naconi te'e saiyë, cahuë.
Ja'nrëbi, yogubi cacani sani, hua'ire yojën ñatajaicuata'an, hua'i tinjama'icua
baë'ë.
4 Ja'nrëbi, ñata bi'raguëna, Jesusbi zitara yëruhuate nëcaguëna, baguëre
concuabi baguëte huesëhuë.
5 Huesëjënna, bacuani caguë senni achabi:
—Mami sanhuë, ¿mësacua hua'i yore? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Banhuë, sehuohuë.
6 Sehuojënna, bacuani cabi:
—Mësacua huanterëte jëja ca'ncona senjojë'ën. Ja'nca senjotoca, hua'i yoyë,
cabi.
Caguëna, ja'nca senjohuë. Senjoni ja'nrëbi, ai ba'iye ai hua'i yojën, huanterë
rëquëguëna mëañe poremaë'ë.
7 Ja'nrëbi, Jesusre conguë ai yësi'quëbi Pedroni:
—Mai Ëjaguëbi querë ba'iji, cabi.
Ja'nca caguëna, Simón Pedrobi achani, baguë cañe yo'o yo'oguë rutase'ere
besa sayani, zitarana chani, yëruhuana yi'huaguë saji'i.
8 Saiguëna, ba yequë concuabi yogute ba'ijën, ba huanterë hua'i bu'isirëte
rërëni sani je'ë. Zitara yëruhua yua so'o ba'imaji'i. Cien metro ba'iye cueñe'ru
baji'i.
9 Jeni, ja'nrëbi ëñato, toa yua neo tëca zëinse'e baji'i. Zëinse'e ba'iguëna, ziaya
hua'i hua'guë te'eguë, aonbëan naconi, ja'anbi boguëna, ëñahuë.
10 Ëñajënna, Jesús cabi:
—Ba hua'i yose'e, samu hua'nare injaijë'ën. Boni aiñu, cabi.
11 Caguëna, Simón Pedrobi yoguna cacani, huanterëte zeanni, yëruhuana
rërëni mëabi. Mëani, ai ba'iye ai ziaya hua'i, jaina ba'ijënna, huanterëte

ai bu'iguëna, cuencueni ëñato, ciento cincuenta y tres baë'ë. Ai ba'iye ai ba'icuata'an, huanterëbi ye'remaji'i.

12 Ja'nrëbi, Jesusbi:

—Raijë'ën. Desayunote aiñu, cabi.

Caguëna, bacuabi yua baguë ba'iyete senni achaye huaji yëhuë. Mai Ëjaguë ba'iyete masihuë.

13 Ja'nrëbi, Jesús yua ba aonbëan bose'ere inni, bacuana huo'hueni insibi. Ziaya hua'ire'ga güina'ru inni insibi.

14 Ja'nca bacuani ëñobi Jesús. Baguë go'ya raisirënbi bacuani ëñoguë, yureca baguë samute viaje eta rani ëñobi.

Jesús habla con Simón Pedro

15 Ja'nrëbi, desayunote anni tëjihuë. Tëjini, Jesús yua Simón Pedroni senni achabi:

—Simón, Juan mamaquë, më'ëbi ëñere ai yëguë, ¿yë'ëni quë'rë yëguë? senni achabi.

Senni achaguëna, sehuobi:

—Aito, Ëjaguë. Më'ëni ai yëguë ba'iyë yë'ë. Ja'anre masiyë më'ë, sehuobi.

Sehuoguëna, Jesusbi baguëni cabi:

—Ja'nca ba'itoca, oveja zin hua'nani aon cuiraye'ru, yë'ë bainni yë'ë cocarebare ye'yoguë ba'ijë'ën, cabi.

16 Cani ja'nrëbi, baguëni samu ba'iye senni achabi:

—Simón, Juan mamaquë, ¿yë'ëni ai yëguë më'ë? senni achabi.

Senni achaguëna, sehuobi:

—Aito, Ëjaguë, Më'ëni ai yëguë ba'iyë yë'ë. Ja'anre masiyë më'ë, sehuobi.

Sehuoguëna, Jesusbi baguëni cabi:

—Ja'nca ba'itoca, jo'ya baguëbi baguë oveja hua'nani cuiraye'ru, më'ë yua yë'ë bainre cuirani conguë ba'ijë'ën, cabi.

17 Cani ja'nrëbi, baguëni samute ba'iye senni achabi:

—Simón, Juan mamaquë, ¿yë'ëni ai yëguë më'ë? senni achabi.

Ja'nca samute ba'iye senni achaguë, "¿yë'ëni ai yëguë më'ë?" senni achaguëna, Pedrobi sa'nti hua'guë runni, baguëni sehuobi:

—Ëjaguë, më'ëbi si'aye masiguë sëani, yë'ë yëguë ba'iyete masiyë më'ë, sehuobi.

Sehuoguëna, Jesusbi baguëni cabi:

—Ja'nca ba'itoca, jo'ya baguëbi baguë oveja hua'nani cuiraye'ru, më'ë yua yë'ë bainre cuirani conguë ba'ijë'ën.

18 Më'ëni ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Më'ë bonsëguë ba'isirënbi më'ëbi më'ë cañate sayani, më'ë yësiruanna saiguë ba'nhuë. Ja'nca ba'iguëta'an, më'ëbi ira hua'guë ruinguëna, yequëbi më'ë ëntë saraña mi'nañe guanseni, më'ë cañate më'ëna sayani, më'ë yëma'iruna më'ëre saja'guë'bi, cabi.

19 Ja'nca caguë, Pedro junni huesëja'yete quëani achobi Cristo. Riusu ta'yejeiye ba'iyete bainni masi güeseguë, ja'nca junni huesëja'guë'bi. Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi Pedroni:

—Më'ë yua yë'ëni te'e conguë raijë'ën, cabi.

El discípulo a quien Jesús quería mucho

20 Caguëna, Pedrobi bonëni ëñato, ba conguë Jesús ai yësi'quëbi be'teguë raji'i. Ja'an raiguëbi yua pascua aon ainsirënbi Jesús ca'ncore te'e ñu'isi'quë baji'i. "Ëjaguë, ¿gueguëbi më'ëre insini senjoja'guë'ne?" ja'anre senni achasi'quë baji'i.

21 Ja'an ba'iguëbi raiguëna, Pedrobi baguëte ëñani, Jesusni senni achabi:
—Ëjaguë, ¿ja'anguë ba'iyete më'ë guere caguë'ne? senni achabi:
22 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë in rai umuguse tëca ba'ija'guë catoca, ja'anre ro'ta ëaye beoye ba'ijë'ën. Më'ë yua yë'ëni te'e conguë raiye ro'taguë yo'ojë'ën, cabi.
23 Ja'nca caguëna, ja'nrëbi, Jesusre conjën ba'i jubëbi, Ja'an conguëbi junni huesëma'ija'guë'bi, sa'ñeña cani achohuë. Jesús yua baguë junni huesëma'ija'ñete camaji'i. "Yë'ë in rai umuguse tëca ba'ija'guë catoca, ja'anre ro'ta ëaye beoye ba'ijë'ën" ja'an se'gare cani jo'cabi Jesús.
24 Ja'an conguë yua yë'ë'ë. Yë'ë yua ën pëbë toyase'ere ëñasi'quë sëani, mësacuani toyani jo'cahuë yë'ë. Te'e ruiñe ba'i coca se'gare toyani jo'cahuë yë'ë. Ja'anre masiyë mai.
25 Jesusbi yeque yo'o ai ba'iye yo'oni ëñoguëna, ën pëbëna toyaye carabi. Si'ayete toyani jo'catoca, ja'an uti pëbëan toyani jo'case'e ai ba'iye sëani, ën yijana jo'caye ti'anma'iji, ro'tayë yë'ë.

Riusu ta'yejeiye yo'o conjën ba'isi'cua, Bacua yo'ojën ba'ise'e

La promesa del Espíritu Santo

1 Yë'ë bainguë Teófilo, yë'ë ja'anrë toyani saose'e, Jesucristo ën yija ba'iguë
yo'ose'e beoru toyani jo'caguë, më'ëni quëahuë yë'ë. Baguë yo'oguë ba'ise'e,
baguë coca ye'yoni jo'case'e, si'aye,
2 baguë güënamë re'oto go'isirën tëca yo'oni jo'case'e më'ëre quëani jo'cahuë
yë'ë, ëjaguë. Ja'nca yo'oni jo'casi'quëbi yuta go'ima'iguë, ru'ru baguëre
ta'yejeiye yo'ore concuani cuencueni jo'caguëña. Cuencueni jo'caguë, Riusu
Espíritubi masi güeseguëna, bacuani yihuo coca quëani jo'caguëña, bacua
yo'ojën ba'ija'ye'te.
3 Quëani jo'cani, ja'nrëbi junni tonni, go'ya rani, bacuani se'e ëñoguëña.
Ëñoni, cuarenta umuguseña bacua naconi te'e ba'iguë, baguë huajë rani
ba'iyete bacuani te'e ruiñe masi güeseguë, Riusu ta'yejeiye ba'i jobore
bacuani quëaguë baquëña.
4 Ja'nca ba'iguëbi baguëre ta'yejeiye yo'o concuani si'a jëja yihuoguë quëani
jo'caguë baquëña:
—Mësacua yua Jerusalén huë'e jobona bëani ba'ijë'ën. Yë'ë Taita Riusu cani
jo'case'e'ru ba'ija'ye tëca ëjojën ba'ijë'ën. Yë'ë'ga mësacuani cani jo'cahuë.
5 Juanbi bainre oco naconi bautizaguë ba'isi'quëta'an, Riusu mame bauti-
zaja'yeta'an te'e jëana ba'ija'guë'bi mësacuare. Yureña ba'i umuguseñabi Riusu
Espíritubi mësacuana gaje meni baja'guë'bi, quëani jo'caguëña Jesucristo.

Jesús asciende al cielo

6 Cani jo'caguëna, ja'nrëbi ba hua'nabi baguë naconi te'e ba'ijën, baguëni
senni achareña:
—Ëjaguë, Israel bain ba'i yija tëani quëñose'e, ¿ja'an yijare bacuana go'ya
güeseye ro'taguë më'ë, yureña? senni achareña.
7 Senni achajënna, sehuoguëña baguë:
—Mai Taita Riusu yo'oja'yete mësacuani gare masi güesema'iji. Baguë se'gabi
baguë yo'oja'rënre masiji.
8 Baguë Espírituca mësacuana gaje meni baguëna, mësacuabi ai
ta'yejeiyereba yo'oye poreja'cua'ë. Ja'nca porecuabi yë'ë ba'iyete si'a bainni
te'e ruiñe quëani achoja'cua'ë. Ru'ru, Jerusalén bain, ja'nrëbi Judea yija
bain, Samaria yija bain, ja'nrëbi si'a ën yija re'oto bain so'o ba'icuani yë'ë
junni tonni go'ya raise'ere te'e ruiñe quëani achojën ba'ija'cua'ë mësacua,
sehuoguëña Jesucristo.
9 Sehuoni tëjini, bacuabi ëñajënna, güënamë re'otona huahua mëiguë, pico
re'otona huesëguëna, ba hua'nabi gue ro'taye beoye ëñareña.
10 Ja'nca mëiñe ëñajën nëcajënna, yequëcua, samucua, pojei canre ju'icuabi
bacuana ti'an rani,
11 bacuani senni achareña:
—Mësacua Galilea yija bain, ¿guere ro'tajën güënamë re'otona ro mëiñe
ëñajën nëcaye'ne? Ja'an mëni saisi'quë, Jesús hue'eguëbi baguë sani
huesëse'e'ru güina'ru se'e gaje meni raija'guë'bi. Mësacua yure ëñase'e'ru
baguëni se'e ëñaja'cua'ë, quëani, ja'nrëbi sateña.

Se escoge a Matías para reemplazar a Judas

12 Satena, ja'nrëbi, Cristore concuabi yua Olivo casi cubëte ba'ijën,
Jerusalén huë'e jobona te'e jëana goteña. Cueñe ba'iruna go'ijën, yo'o yo'oma'i
umuguse ganiñe poreye'ru, te'e kilómetro ba'iye ganini ti'anreña.
13 Ti'anni, bacua ba'i huë'ena cacani, ëmëje'en ba'i sonohuëna mëni bateña.
Ja'nca ba'icuabi ñaca hue'ecua bateña: Pedro, Santiago, Juan, Andrés, Fe-
lipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeo mamaquë Santiago, Simón hue'eguë
cananista jubë ba'iguë, Santiago bainguë Judas hue'eguë, ja'an hue'ecua
bateña.
14 Ja'ancua si'a jubëbi Riusuni ujañu cajën, Jesús yo'jecua, Jesús pë'cago
María, yequëcua romi hua'na, bacua naconi ñë'cani, si'a umuguseña Riusuni
ujajën bateña.
15 Ja'nca ujajën ñë'cajën, ja'an umuguseñabi Pedrobi baguë bainre coca cani
achoza caguë, ja'an jubë ciento veinte ba'icua, bacua jobona nëcani, coca ca
bi'raguëña:
16 —Yo'je sanhuë, Riusu Espíritubi cani jo'ca güeseguëna, mai ira bainguë
ba'isi'quë David hue'eguë ba'isi'quëbi toyani jo'caguëna, yureña Riusu co-
carebana toyani jo'case'e ba'iji. Ja'an coca toyani jo'case'ere ro'tato, Riusubi
yureñabi mai jobona te'e ruiñe yo'o güesebi. Davidbi cani jo'caguëna,
17 mai jubë bainguë ba'isi'quë Judas hue'eguëbi güina'ru yureña yo'obi.
Yequëcuabi Jesusre preso zeanni bañu cajënna, Judasbi Jesús ba'irute bacuare
ëñoni conbi. Mai jubëre ba'iguë, Jesusre yo'o conguë ba'isi'quëta'an, Jesusre
je'o bacuani ro yahue conbi.
18 Conguëna, ba hua'nabi baguëni ro'ijënna, baguë gu'a curi naconi inni,
yijare coni babi. Ja'nca coni baguëbi huajë junni, baguë sinjobëna tonquëna,
baguë guëtabëbi juejueguëna, baguë guëta tu'u beoru runi tonni saji'i.
19 Ja'nca huajë junquëna, si'a Jerusalén bainbi achani, ba yijare bacua
cocabi Acéldama hue'yohuë. Zie yija hue'yosiru baji'i.
20 Judas gu'aye yo'ose'ere quë'rë te'e ruiñe masiye yëtoca, Salmo casi uti
pëbëna ëñani masijë'ën. Ñaca caji:
Baguë huë'e yua bain senjosi huë'e'ru ruinja'guë.
Bain beo huë'e ba'ija'guë.
Se'e yequë quë'rona ëñani, ën cocare masijë'ën:
Yequëbi baguë yo'ore yo'oye cuencuesi'quë ba'ija'guë.
21 Ja'nca toyani jo'case'e sëani, Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru
yo'ona'a. Mai jubë ba'icuare cu'eto, si'a Jesucristo ën yija ba'iguë ba'ise'ere
ëñasi'cua ba'iyë.
22 Juan bautiza güesesirënbi guënamë re'otona mëni saisirën tëca baguë
naconi te'e conjën ba'isi'cuare sëani, te'eguëte cuencueni, mai naconi te'e yo'o
con güeseñu. Jesucristo go'ya rani huahua mëise'ere ëñasi'quëre cuencueni,
ja'an ëñase'ere quëani achoja'guë cajën, mai jubë naconi te'e ba'i güeseñu, cani
tonguëña Pedro.
23 Cani tonguëna, ja'nrëbi si'a jubëre ëñani, samucuare cuencueni nëcoreña.
Te'eguë, José hue'eguë, yequë mami Barsabás hue'eguë, Justo'ga hue'eguë,
ja'anguëte cuencueni nëcoreña. Yequëre'ga Matías hue'eguëre cuencueni
nëcoreña.
24 Ja'nca cuencueni nëconi, Riusuni senni achareña:

—Ëjaguë Riusu, më'ëbi si'a bain recoyo ro'tayete masiguë sëani, ëncua
samucua, yëquëna cuencueni nëcosi'cuare ëñani, ¿Jaroguëni më'ë ta'yejeiye
yo'ore yo'oye re'huani jo'caguë'ne?
25 Judas yo'ore jo'cani senjose'ere ro'taguë, ¿jaroguëni mame re'huani
jo'caja'guë'ne? Judasbi gu'aye yo'oni, baguë gu'a jucha ro'ire junni

tonni, baguë bënni senjoja'runa saosi'quë sëani, yëquëna bain cuencueni
nëcosi'cuare ëñani, te'eguëni ja'an yo'ore yo'o güesejë'ën, Ëjaguë, cajën, Riusuni
senni achareña bacua.
26 Senni achani tëjini, ja'nrëbi yahueni toyasi gatagate uanreña. Uanni
ëñato, Matías yua Riusu ta'yejeiye yo'o cuencuesi'quë baquëña. Yequëcua
oncecua naconi te'e zi'inni baquëña.

2

La venida del Espíritu Santo

1 Ja'nrëbi Riusu jëja umuguse Pentecostés casi umuguse, judío bain ru'ru
tëasi aon umugusebi ti'anguëna, Riusu bain si'acuabi te'eruna ñë'cani bateña.
2 Ba'ijënna, te'e jëana guënamë re'otobi ai jëja achoguëña. Ai jëja tutu raye'ru
achoni, bacua ñu'ijën ba'i huë'e beoru ai achoreba achoguëña.
3 Ja'nca achoguëna, ba hua'nabi mëiñe ëñato, toa zemeñoa ba'iye'ru huahua
meni tonquëña. Ga bainguëna huo'hueni te'e toa zemeño tuaguëña.
4 Tua mequëna, Riusu bain si'acua yua Riusu Espírituni si'a recoyoreba
bani, bojo hua'na re'huani, ja'nrëbi Riusu Espíritubi ca güeseguëna, tin bain
cocare ca bi'rareña.
5 Ja'ansi umuguseñabi judío bain, Riusuni ai yëjën bojocua, si'a ën yija
re'otobi raisi'cuabi yua Jerusalén huë'e jobona ti'an raisi'cua bateña.
6 Ja'nca ba'icuabi Riusu bain tin coca cayete achani, ai jai jubë bainbi
ñë'cani, gue ro'taye beoye achareña. Ga bainguëbi baguë cocare achani, Yë'ë
cocare queaca masiye caye'ne cajën, ai bojojën achareña.
7 Gue ro'taye beoye achajën, sa'ñeña bojojën, sa'ñeña ca bi'rareña:
—Ja'an hua'na si'a hua'na ro Galilea bain ye'yema'isi'cua sëani, ¿queaca yë'ë
cocare caye poreye'ne?
8 Yë'ë yija bain coca ¿queaca caye masiye'ne bacua? sa'ñeña senni achajën,
gue ro'taye beoye nëcareña si'acua.
9 Ja'an bain achacuare ëñato, si'a hua'nabi tin yijañabi raisi'cua bateña.
Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia,
10 Frigia, Panfilia, Egipto, Cirene que ca'ncoña yijaruan, Africa ba'iruan,
ja'anruan bainbi raisi'cua bateña. Romabi rani ba'icua'ga bateña. Yequëcuabi
judío bainreba bateña. Yequëcuabi tin yijañabi rani, judío bain ujayete
ye'yesi'cua bateña.
11 Yequëcua'ga Creta, Arabia, ja'an yijañabi raisi'cua ba'ijën, ga bainguë
baguë yija cocare achato, Riusu bainbi Riusu ta'yejeiye ba'iyete cani achojën
bateña.
12 Ja'nca cani achojënna, ja'an bain ñë'casi'cuabi gue ro'taye beoye achajën,
sa'ñeña senni achajën bateña:
—¿Gue'ne yureca? ¿Queaca maire yo'oguë'ne Riusu? senni achareña.
13 Senni achajënna, yequëcua'ga Jesucristore yo'o concuani ëñajën, bacuare
ro jayajën careña:
—Ro güebe neni, ro coca cayë bacua, careña.

Discurso de Pedro

14 Cajënna, Pedro yua Riusu ta'yejeiye yo'o concua oncecua naconi
ba'iguëbi nëcani, bainni si'a jëja coca ca bi'raguëña:
—Mësacua judío bain, si'a Jerusalén huë'e jobo ba'icua, yë'ëbi coca caguëna,
te'e ruiñe achajë'ën.
15 Ëncua yë'ë bain concuabi güebema'iñë. Ënsëguë yuta zijeirën së'iguë sëani,
mësacua yua huacha ro'tahuë.

16 Riusu yo'oja'yete cani jo'case'e'ru yureña maini yo'oni jo'caji baguë.
Riusu ira bainguë cuencuesi'quë Joel hue'eguëbi toyani jo'caguëna, mësacua
achani masijë'ën:
17 Ën yija carajei umuguseña ti'anguëna, ën yo'ore yo'oja'guë'ë yë'ë, caji Riusu.
Yë'ë Espíritute si'a bainna gacho meni tonguëna, ai recoyo bojojën ba'ija'cua'ë
bacua.
Ja'nca bojojën, mësacua mamacua, ëmëcua, romi zincua, si'acuabi yë'ë cocare
masini cani achoja'cua'ë.
Mësacua bain bonsëcuabi Riusu guënamë toyare ëñani masija'cua'ë.
Mësacua bain iracuabi Riusu ëo cainruna ëñani masija'cua'ë.
18 Ja'an umuguseñabi ti'anguëna, yë'ë Espíritute gacho meni, yë'ë bain yë'ëre
yo'o concuani tonni baja'guë'ë yë'ë.
Ja'nca tonni baguëna, yë'ë ba'iyete bainna quëani achoja'cua'ë bacua.
19 Ja'ansi umuguseñabi yë'ë yua ai ta'yejeiye yo'oni, guënamë re'otona
ëñoja'guë'ë.
Yija re'oto'ga ëñoja'guë'ë yë'ë.
Zie, toa, ai rëiye toa pico, ja'anre ëñoja'guë'ë yë'ë.
20 Ja'an umuguse Riusu ta'yejeiye ba'i umuguse, Jesucristo ti'an rai umuguse
yuta ti'anma'iguëna, ënsëguëbi zijei re'oto na'ini huesëja'guë'bi.
Ñañaguë'ga yua zie'ru majequë ruinja'guë'bi.
21 Ja'nca ba'iguëna, bain hua'nabi Riusu ba'i jobona ti'anni si'arën ba'iye
yënica, Jesucristo ta'yejeiye coñete te'e ruiñe senreba senjë'ën, cani
jo'cabi Riusu.
22 Ja'nca toyani jo'case'e sëani, mësacua Israel bain, yë'ëbi yëhuo cocare
mësacuani quëani achoguëna, te'e ruiñe achani masijë'ën: Riusubi baguë
Zin Jesucristore cuencueni, mësacuana raoguëna, ai ta'yejeiyereba yo'oni
mësacuani ëñoguëna, mësacuabi ëñani, baguë ta'yejeiye ba'iyete masihuë.
23 Ja'nca masicuata'an, mësacua yua Riusu cuencueni jo'case'e'ru yo'ojën,
Jesucristore preso zeanni, gu'a bain naconi crusu sa'cahuëna te'e reoni,
baguëni ro huani senjohuë.
24 Huani senjosi'quëreta'an, Riusubi ai ta'yejeiye Ëjaguë sëani, baguëte go'ya
rai güesebi. Mai ta'yejeiye Ëjaguëre sëani, ju'insi'quëre gare jo'cani senjoñe
poremaji'i.
25 Mai ira Ëjaguë ba'isi'quë David'ga Jesús ba'ija'yete toyani jo'caguëña. Ën
cocare toyani maina jo'caguëña:
Yë'ë ëjaguëbi yë'ë naconi te'e ba'iguëna, gare jo'caye beoye baguëni ëñañe
poreyë yë'ë.
Yë'ë yua ñañaja'runa to'inma'iñe caguë, yë'ë jëja ca'ncona nëcani, yë'ëre baji.
26 Ja'nca sëani, yë'ë yua ai bojo recoyo re'huani baguëni ai bojoreba bojoguë
cani achoyë yë'ë.
Baguëbi yë'ëni masi güeseguëna, yë'ë junni tonja'rën ti'anguëna, yë'ë
ga'nihuëbi gare pu'ncaye beoye ba'ija'guë'bi.
27 Yë'ë recoyote gare jo'cani senjoma'ija'guë sëani, yë'ë yua më'ëre yo'o
con hua'guë ba'iguëna, yë'ë ga'nihuëte gare pu'nca güeseye beoye
ba'ija'guë'ë më'ë.
28 Yë'ë yua se'e go'ya raija'guëre sëani, më'ëbi yë'ëni ja'anre masi güeseguëna,
yë'ëbi më'ëni ëñani, ai ta'yejeiyereba bojoguë ba'ija'guë'ë yë'ë, toyani
jo'caguëña David.
29 Ja'nca sëani, yo'je sanhuë, David coca toyani jo'case'ere ro'tani ye'yejë'ën.
Mai ira ëjaguë ba'isi'quë Davidbi ja'an cocare toyani jo'cani, ja'nrëbi junni
tonguëna, baguë bainbi baguëte tanni jo'careña. Jo'carena, baguë ga'nihuëbi

pu'ncani carajaquëña. Baguë tansiru yuta mai naconi ba'iguëna, ëñani masijë'ën.

30 Ja'nca pu'ncani huesësi'quëta'an, Riusu ta'yejeiye yo'oja'yete quëaguë ba'nquëña. Riusubi ën cocare quëani jo'caguëna, te'e ruiñe ro'taguëña baguë: Te'e ruiñereba quëani jo'cayë yë'ë. Më'ë bainguë jë'te raija'guëre cuencueni raoguëna, më'ë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iye'ru ai ta'yejeiye Ëjaguë ba'ija'guë'bi, quëani jo'caguëña Riusu, baguë Zin Jesucristore.

31 Ja'nca quëani jo'caguëna, mai ira ëjaguë ba'isi'quë Davidbi achani, te'e ruiñe recoyo ro'tani, Cristo raija'yete masiguëña. Masini, Cristo junni tonni go'ya raija'yete toyani jo'caguëña. Yë'ë recoyote gare jo'cani senjoma'ija'guë caguë, Yë'ë ga'nihuëte gare pu'nca güeseye beoye ba'ija'guë caguë, Jesucristo ba'ija'yete toyani jo'caguëña.

32 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, Riusubi baguë Zin raosi'quëre, ja'ansi'quëre go'ya rai güesebi. Go'ya rai güeseguëna, yëquëna hua'nabi ëñasi'cua ba'iyë.

33 Ja'nca go'ya rai güeseni, baguë jëja ca'ncona mëani baji. Ja'nca bani, baguë Espíritute baguëna jo'cani, baguë ta'yejeiyereba conguëte re'huani baji. Riusu ru'ruña quëani jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'obi. Ja'nca yo'oguëna, mësacua'ga yure umuguse Riusu ta'yejeiye yo'ose'ere achani ëñahuë.

34 Ja'nca sëani, Davidbi guënamë re'otona go'ya rani mëimaquëña. Baguëbi ën coca se'gare toyani jo'caguëña:

Riusubi yë'ë Ëjaguëni cabi:
"Yë'ë jëja ca'ncona bëani ba'ijë'ën,
35 më'ë je'o bacuani më'ë guëon na'mina ti'anni carajei güeseye tëca" toyani jo'caguëña David.

36 Ja'nca toyani jo'case'e sëani, Israel bain si'acuabi te'e ruiñereba achani masijë'ën: Mësacuabi ja'an Jesucristorebare crusu sa'cahuëna reoni, huani senjosi'cuata'an, Riusubi ta'yejeiyereba yo'oni, baguëni go'ya rai güeseni, baguë ta'yejeiyereba conguëte re'huani, mai Ëjaguërebare maire ëñobi, cani achoguëña Pedro.

37 Cani achoguëna, bain hua'nabi achani, ai recoyo oijën, Pedroni, yequëcua Riusure ta'yejeiye yo'o concua, si'acuani senni achareña:

—Ja'yë sanhuë, ¿queaca yo'oja'cua'ne yëquëna? senni achareña.

38 Senni acharena, Pedrobi sehuoguëña:

—Mësacua yua Riusuna ti'anni quëajë'ën. Mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e beoru gare jo'cani, Yë'ë gu'a juchare gare se'e ro'tama'ijë'ën cajën, Jesucristo ta'yejeiye ba'iyete si'a recoyo ro'tajën, ocona bautiza güesejën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'onica, Riusubi baguë Espíritute mësacuana gacho meni ton güeseja'guë'bi.

39 Ja'nca cani jo'casi'quë sëani, mësacua, mësacua mamacua raija'cua, so'o yijañare ba'icua, si'acua baguë bain cuencuesi'cuani baguë Espíritute insini, si'acuani baguë bainre re'huani baja'guë'bi Riusu, sehuoguë quëaguëña Pedro.

40 Ja'nca quëani, se'e yeque cocare yihuoguë cani achoguëña:

—Ën yija bain gu'ayereba yo'ojën ba'icuabi gare huesëni carajeija'cua sëani, bacua jobobi gare quëñëni, Riusuni recoyo te'e zi'nzini, baguë bainreba ba'ijë'ën, cani achoguëña.

41 Ja'nca cani achoguëna, bain hua'nabi te'e ruiñe achani, baguë case'e'ru yo'o bi'rareña. Jesucristoni recoyo te'e zi'nzini ocona bautiza güesereña. Ja'nca yo'ojën, ja'ansi umuguse samute mil bainbi Jesucristoni si'a recoyo ro'tareña.

42 Ja'nca ro'tani, Riusure ta'yejeiye yo'o concuabi ye'yojënna, te'e ruiñe
achani, gare jo'caye beoye Riusu yëye'ru yo'ojën bateña. Si'a jubëbi sa'ñeña
recoyo te'e zi'nzini, sa'ñeña bojojën, Riusuni te'e ujajën, Riusu naconi te'e
zi'nzini aon huo'huejën, te'e ainjën bateña.

La vida de los primeros cristianos

43 Ja'nca ba'ijën, Riusure ta'yejeiye yo'o concuabi ai ta'yejeiye yo'ore yo'oni
jo'cajënna, bain hua'nabi te'e ruiñe ëñajën, ai ro'tajën, Riusu yëye'ru te'e ruiñe
yo'oñu cajën yo'o bi'rareña.
44 Si'acua, Jesucristo naconi recoyo te'e zi'nzini ba'icuabi bacua bonsere
inni, sa'ñeña huo'huejën, ro insijën bateña.
45 Bacua jubë ba'icua yequëcuabi ai bonsere bajën, bacua bonsere insini
curi coni, Cristo bain bonse carajën ba'icuana ro insijën bateña.
46 Si'a umuguseña bacuabi Riusu uja huë'ena ñë'cani ujani, ja'nrëbi jurëanbi
bain huë'eñana ñë'cani, Riusu naconi te'e aonre ainjën, Riusuni Surupa cajën,
recoyo te'e bojoreba bojojën bateña.
47 Riusuni cajën, Ai ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iguë'ë më'ë, cajënna, si'a bainbi
bacuani te'e ruiñe ëñajën bateña. Riusu bainbi ja'nca ai bojojën ba'ijënna,
Riusubi se'e yequë bainre si'a umuguseña cuencueni, bacuani mame recoyo
re'huani, baguë bain jubëna ñë'ca güeseguë baquëña.

3

Un cojo es sanado

1 Ja'nrëbi, yequë umuguse, ënsëguëbi a las tres ba'iye'ru së'iguëna, Riusu
bain ujajën ñë'cajairën sëani, Pedro, Juan, bacuabi Riusu uja huë'ena mëi
bi'rareña.
2 Mëi bi'rani ëñato, garasi güeoña baguëbi caca sarote tinja ñuquëña. Ganiñe
porema'i hua'guëre sëani, baguë bainbi si'a umuguseña baguëre cuanni sani,
Re'oyereba caca sa'rona jo'careña. Jo'cajënna, ba hua'guëbi ga bain hua'na
ti'anja'cuani curi ma'carëte senguë ñuquëña.
3 Ja'nca ñu'i hua'guëbi Pedro, Juan, bacuani curi ma'carëte senquëña.
4 Senguëna, bacuabi baguëni ëñareña. Ëñani, Pedrobi baguëni caguëña:
—Yëquënani ëñajë'ën, caguëña.
5 Caguëna, ba hua'guëbi Curi ma'carëte coni baza caguë ëñaguëña.
6 Ëñaguëna, Pedrobi caguëña:
—Yë'ë yua curi ma'carëte gare beo hua'guëta'an, yë'ë bayete më'ëna insini
jo'caye yëyë yë'ë. Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Jesucristo, Nazareno bainguë
ba'isi'quëbi yo'o güeseguëna, nëca mëni ganijë'ën, caguë cayë yë'ë, caguëña.
7 Cani ja'nrëbi, baguë jëja ëntë sarare zeanni huëaguëna, ba hua'guëbi jëja ba
guëoñare re'huani, jëja jëo betogañare'ga re'huani, nëca mëquëña.
8 Ja'nca nëca mëni, jëja cha'cani, ja'nrëbi te'e ruiñe gani bi'raguëña. Gani
bi'rani, bacua naconi Riusu uja huë'ena cacani, Riusuni ai bojoreba bojoguë,
baguë se'gabi cha'caguë ganiguë baquëña.
9 Ja'nca ba'iguëna, si'a bain hua'nabi ëñani, Riusuni bojoreba bojojën
careña.
10 Ja'nca cajën, gue ro'taye beoye ëñajën, ¿Gue'ne yureca? sa'ñeña cajën, ba
bainguëre masicuabi sañeña careña:
—Guëon garaguë ba'isi hua'guëbi Re'oyereba caca sa'rore ñu'iguë, curi
so'corëanre senguë ba'isi'quëta'an, ¿queaca huajë raquë'ne? sa'ñeña senni
achajën, quëquëjën ëñareña.

Discurso de Pedro en el Pórtico de Salomón

11 Yureca güëon garaguë ba'isi'quëbi huajë rani bojoguë, Pedro, Juan,
bacuani su'ncaguë zeanguë ba'iguëna, si'a jubë bainbi bacua ba'iruna
huë'huëjën rateña, huë'e tubëan ba'iru, Salomón casiru.
12 Ja'nca huë'huë raijënna, Pedrobi bainni ëñani, bacuani coca cani acho
bi'raguëña:
—Mësacua Israel bain ¿queaca ro'tajën, ai yo'ojën ëñañe'ne? Yëquëna hua'na
se'gabi güëon garasi'quëni huachomaë'ë. Yequërë mësacuabi ro'tajën, Riusu
bainbi ta'yejeiye yo'oye masini huachomate, o Riusu bainbi Riusuni recoyo
zi'nzini ba'ijën baguëni huachomate cajën, mëscua ai huacha ro'tacua'ë.
Yëquëna hua'nabi ro bain sëani, yëquëna se'gabi ta'yejeiye yo'oye gare
porema'icua'ë.
13 Riusu se'gabi ënquëni ta'yeyeiye yo'oni te'e ruiñe huachobi. Ja'an Riusu
yua mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusureba'bi ba'iji. Mai ira bain ba'isi'cua,
Abraham, Isaac, Jacob, bacuabi mai Ëjaguë Riusuni ai recoyo bojojën bateña.
Ja'an Riusubi baguë Zin Jesucristoni ai bojoguë, baguë ta'yejeiye ba'iyete
bainni masi güeseguëna, mësacuabi baguëre ro preso zean güeseni, ëja bainna
insihuë. Insini, Pilatobi etoye yëguëna, mësacuabi ai ënseye cahuë.
14 Gu'a bain hua'guëre etojë'ën cahuë. Ja'nca cani, Riusu raosi'quëre, maire
re'oye yo'osi'quëre, Riusu ta'yejeiyereba cuencuesi'quëre, ja'anguëre roreba
huani senjo güesehuë mësacua.
15 Maire huajëreba huajë güeseguëni ro jo'cani, baguëni huani senjo
güesesi'cuata'an, Riusubi ai ta'yejeiye yo'oni, baguëni go'ya rai güeseni babi.
Ja'nca go'ya rai güeseguëna, yëquënabi ëñani masihuë.
16 Ja'nca ëñani masini, baguë ta'yejeiye ba'iyete si'a recoyo ro'tani, ënquë
güëoña garasi'quë'ga si'a recoyo ro'tani Cristoni recoyo zi'ínguëna, Cristobi
baguëni huachoni, huajë güëoña baguëre re'huabi, mësacua te'e bainguëre.
Ja'nca sëani, mësacua ëñajë'ën. Ënquëbi Jesucristoni si'a recoyo ro'taguëna,
Jesucristobi baguëni huachoreba huachobi.
17 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacua, mësacua ëja bain gu'aye yo'ose'ere
cato, ro huesë ëaye yo'ojën, Jesucristoni huani senjo güesehuë mësacua. Ja'nca
ro huesë ëaye yo'osi'cuata'an,
18 Riusu ru'rureba ro'taguë yo'oja'yete ro'tani masijë'ën. Baguë ira bain
raosi'cuabi baguë cocare toyani jo'cajënna, mësacua ëñani masijë'ën: Riusu
Raoja'guërebabi ai yo'oguë ba'ija'guë'bi, toyani jo'cajënna, mësacua ëñani
masijë'ën.
19 Ja'anre te'e ruiñe masinica, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare
jo'cani senjoni, Riusuni si'a recoyo te'e zi'nzini bajë'ën. Ja'nca banica,
Riusubi mësacua gu'a juchare gare se'e ro'tama'iguë ba'ija'guë'bi. Ja'nca
ba'iguëbi mësacuare mame recoyo ba'icuare re'huani, mësacuani bojoreba
bojo güeseja'guë'bi.
20 Baguë Zin Jesucristo, baguë ru'rureba raoja'ye ro'tasi'quë, baguëre cuen-
cueni, mësacuana raoguëna, mësacua yua ai bojoreba bojocua ruinja'cua'ë.
21 Ja'nca bojo hua'na ruinja'cua ba'ijënna, yureca Riusu cuencueja'rën
ti'añe tëca Jesucristobi guënamë re'otore ba'iguë ëjoji. Riusu ira bain
raosi'cuabi ja'nca maina toyani jo'careña.
22 Moises'ga mai ira bain ba'isi'cuani toyani jo'caguëna, mësacua ëñani
masijë'ën: "Mai Ëjaguë Riusubi mësacua bain jë'te ba'ija'cuare ëñani,
baguë cocare quëaguëte yo'je cuencueni raoja'guë'bi. Yë'ëre cuencueni
raose'e'ru baguëte cuencueni raoja'guë'bi. Ja'nca raoguëna, baguëbi coca cani
achoguëna, mësacua te'e ruiñe achani, yo'ojën ba'ijë'ën.

23 Te'e ruiñe achani yo'omanica, Riusu bain ba'iye gare porema'ija'cua'ë.
Riusubi mësacuani gare carajei güeseja'guë'bi" toyani jo'cabi Moisés.
24 Si'a Riusu ira bain raosi'cua, Samuel, yequëcua jë'te raisi'cua'ga güina'ru
toyani jo'cajën, Riusu cuencuesi'quërebabi ti'an raija'guë'bi cajënna, yure
umuguseña ti'an raisi'quë baji'i.
25 Riusubi ja'nca toyani jo'ca güeseguë, mësacua, baguë bain ba'ija'cuana
baguë cani jo'case'e'ru yo'oni jo'ca güeseye ro'tabi. Mësacua ba'ija'yete
ro'taguë, mai ira bain ba'isi'cua naconi cani jo'caguë, Taita Abrahamni te'e
ruiñe cani jo'caguëña: "Më'ë yua yë'ë cocare si'a recoyo ro'taguëna, si'a re'oto
bain jubëanni bojo güeseja'guë'ë yë'ë" cani jo'caguëña Riusu.
26 Ja'nca cani jo'casi'quëbi yureña baguë Zinni go'ya rai güeseni, mësacuana
ru'ru raoni ëño güesebi. Mësacuani re'oye yo'oni bojo güeseza caguë, baguë
Zinre mësacuani ëñoguëna, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani
senjoni, baguëna ti'anni, recoyo te'e zi'nzini ba'ijë'ën, caguë yihuoguëña
Pedro.

4

Pedro y Juan ante las autoridades

1 Pedro, Juan, bacuabi yuta bain hua'na naconi ja'nca cajën yihuojënna,
pairi ëja bain, Riusu huë'e ëjaguë, Saduceo bain, ja'ancuabi ti'an rateña.
2 Jesucristo go'ya raise'ere quëani achojën ba'icuare sëani, ja'ancuabi ti'an
rani, bacuani bëinjën,
3 bacuani preso zeanni, na'i si'aye sëani, bacuare ya'o huë'ena guaoni
ta'pini, Miato tëca ba'ija'bë cajën goteña.
4 Ja'nca preso guaosi'cua ba'ijënna, bacua coca achasi'cua ai jai jubëbi
Jesucristoni si'a recoyo ro'tareña. Ja'nca recoyo ro'tajën, ëmëcua se'gare
cuencueto, cinco mil bain ba'iye'ru bateña.
5 Ja'nrëbi yequë umuguse ñataguëna, si'a judío ëja bain, Jerusalén huë'e jobo
ba'icua, bain iracua, ira coca masiye ye'yocua, ja'an si'acuabi ñë'ca rani,
Pedro, Juan, bacuare coca senni achañu cajën, bacua ñë'caruna ti'anreña.
6 Bacua pairi ta'yejeiye ëjaguë Anás hue'eguë, baguë te'e bain hua'na Caifás,
Juan, Alejandro, bacua'ga ti'anni bateña.
7 Ti'anni ba'icuabi guansejën, Pedro, Juan, ja'ancuare rani mai joborana
nëcojë'ën cani, ja'nrëbi rani nëcojënna, bacuani coca senni achareña:

—¿Mësacua guere yo'ojën, ëjacua yo'oye'ru coca cani achojën rate'ne?
¿Gue ëjaguëbi mësacua yo'oyete guanseguë'ne? cajën, bacuani bëinjën senni
achareña.
8 Senni acharena, Pedrobi, Riusu Espíritubi te'e ruiñe ca güeseguëna,
bacuani sehuo bi'raguëña:

—Mësacua Israel ëja bain, judío ira ëja bain, mësacua si'acua achajë'ën.
9 Guëoña garasi'quë huajë raise'e, ja'an re'oye yo'ose'ere yëquënani senni
achatoca, mësacuani te'e ruiñe quëayë yëquëna.
10 Ja'nca quëajënna, mësacua Israel bain si'acuabi achani masijë'ën. Mësacua
yua ënquë, guëoña garasi'quë huajë raisi'quëre ëñajë'ën. Baguëbi Jesucristo
ja'an Nazareno bainguëni si'a recoyo ro'taguëna, Jesucristobi baguëni te'e
ruiñe huajë rai güesebi. Ja'an Jesucristore ro'tajë'ën. Mësacuabi baguëni huani
senjo güesejënna, Riusubi ta'yejeiye yo'oni, baguëni go'ya rai güesebi.
11 Ja'an Jesucristo yua mai ta'yejeiyereba Ëjaguë cuencuesi'quëreta'an,
mësacua Israel ëja bain, Riusu cocare te'e ruiñe ye'yoye cuencuesi'cuabi

baguëte ro gu'a güeni senjohuë. Güeni senjosi'cuata'an, Riusu quë'rë ta'yejeiye Ëja bainguë re'huasi'quë baji'i baguë.

12 Ja'nca re'huasi'quë sëani, baguë se'gabi bainre mame re'huani bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere senjoni, bain recoyo tënoñe poreji baguë. Yequëcua ja'nca tënoñe porecuare cu'eto, gare beoyë. Jesucristo se'gabi maire mame recoyo re'huani Riusu bainre re'huaye poreji, sehuoguë quëaguëña Pedro.

13 Ja'nca quëaguë, gare huaji yëye beoye quëaguëna, judío ëja bainbi gue ro'taye beoye achajën, Ja'an hua'nabi ai masiye sehuoye poreyë careña. Ro uti ye'yema'isi'cuata'an, ¿queaca ta'yejeiye masiye'ne bacua? sa'ñeña senni achareña. Jesucristo bainreba cuencuesi'cua gare ba'iyë bacua careña.

14 Ja'nca cajën, gue ro'taye beoye ëñajën, guëoña garasi'quë huajë raise'ere te'e ruiñe masijën, bacuani gu'aye caye gare poremateña.

15 Ja'nrëbi sa'ñeña se'ga coca senni achajën ba'iñu cajën, ba hua'nare hue'se ca'ncona eto güeseni,

16 bacua ba'ija'yete sa'ñeña coca senni acha bi'rareña:

—¿Mai hua'na queaca bacuani si'nseye'ne? Guëoña garasi'quë huajë raise'ere gu'aye caye porema'iñë mai, Riusu ta'yejeiguë huachose'e sëani.

17 Si'nseye porema'icuata'an, bacua coca yua si'a bain naconi jai-jeima'ija'ñe cajën, ëncuani si'a jëja yihuoñu careña. Mësacua yua Jesucristo ta'yejeiye ba'iyete gare se'e quëani achoma'ijë'ën guanseñu careña. Mësacuabi quëani achotoca, ai jëja si'nseyë yëquëna cañu careña, sa'ñeña.

18 Ja'nca sa'ñeña senni achani tëjini, ba huana etosi'cuare se'e choni, bacuani si'a jëja guansereña:

—Mësacua yua Jesucristo ba'iyete gare se'e quëani achoye beoye ba'ijë'ën careña.

19 Carena, Pedro, Juan, bacuabi sehuoreña:

—Riusubi yëquënani ta'yejeiye guanseni jo'casi'quë ba'iguëna, ¿queaca mësacua guanse cocare achani yo'oye poreye'ne yëquëna? Mësacua se'ga ja'anre ro'tajë'ën.

20 Riusu ta'yejeiye yo'oni jo'case'e, yëquëna te'e ruiñe ëñani masise'e, ja'anre gare jo'caye beoye quëani achoye bayë yëquëna, sehuoreña bacua.

21 Ja'nca sehuorena, judío ëja bainbi ro si'nsejei cocare cajën, bacuare etoni saoreña. Si'a bain hua'nabi ba bainguë huajë raise'ere ëñani, Riusuni ai bojoreba bojojën cajënna, ëja bainbi si'nse güeseye gare poremateña.

22 Guëoña garasi'quëni ëñani, quë'rë cuarenta tëcahuëan baguëte masini, Pedro sanhuëni ro etoni saoreña.

Los creyentes piden confianza y valor

23 Etoni saorena, bacuabi ja'ansirën sani, bacua gaje concuana ti'anni, ëja bain case'ere bacuani quëareña.

24 Quëani tëjijënna, si'a jubëbi te'e ujajën, Riusuni careña:

—Mai Ëjaguë Riusu, më'ëbi si'a ën yija re'oto, si'a guënamë re'oto, si'ayete re'huani jo'cahuë më'ë.

25 Më'ë coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë bain hua'na. Më'ë Espíritubi mai ira bainguë ba'isi'quë Davidni cani jo'ca güeseguëna, Davidbi maini toyani jo'caguëña:

Riusuni ro'tama'icuabi ¿guere yo'ojën, ro bëin coca cajën, ro gu'aye yo'oye se'ga sa'ñeña ro'tajën ba'iye'ne?

26 Ën yija bain ta'yejeiye ëjacuabi huëni, je'o bajën, si'acuabi ñë'cani, Riusuni
gu'a güejën, baguë Cristo raosi'quërebani gu'a güejën, baguë bainreba
cuencuesi'cuani gu'a güejën, ro yo'oyë bacua, toyani jo'caguëña David.
27 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, më'ëbi yureña güina'ru yo'o güesehuë,
Ëjaguë. Herodes, Poncio Pilato, romano bain hua'na, Israel bain hua'nabi
ën huë'e jobore ñë'casi'cua ba'ijën, më'ë Zin Jesucristo te'e ruiñe cuencueni
raosi'quë, ja'anguëni ai gu'aye yo'ohuë bacua.
28 Ja'nca gu'aye yo'ocuabi më'ë ru'rureba ro'tani yo'o güesese'e se'gare
yo'ohuë bacua.
29 Ja'nca yo'osi'cuabi yëquënani yureña gu'aye cajënna, Ëjaguë achajë'ën.
Achani, yëquëna hua'nani conjë'ën. Më'ëre yo'o concuare ëani, gare huaji
yëye beoye ba'i hua'nare re'huani, më'ë cocareba te'e ruiñe quëani achocuare
si'a jëja re'huani yo'o güesejë'ën.
30 Më'ë Zin Jesucristoni te'e ruiñe masija'bë caguë, më'ë ta'yejeiye yo'ore
yo'oni, rau bacuare huachoni bainre ëñojë'ën. Ja'an cocare Riusuni ujajën,
te'e careña.
31 Cani tëjirena, bacua ñë'cani ba'i yijare ëñato, ai jëja ñu'cueguë baquëña.
Ñu'cueguë ba'iguëna, Riusu Espíritubi ja'ansirën gaje meni, si'a baguë bain
baru ba'icuani baguëña. Ja'nca baguëna, bacuabi ai bojo recoyo re'huani,
gare huaji yëye beoye Riusu cocarebare quëani acho bi'rareña.

Todas las cosas eran de todos

32 Ja'nca quëani acho bi'rajënna, ai jai jubë bainbi Jesucristoni si'a recoyo
ro'tani, si'a jubëbi recoyo te'e zi'nzini, sañeña te'e oireba oijën bojojën, bacua
bonsere ëñajën, Yë'ë bonse se'ga beoji cajën, sa'ñeña huo'huejën conjën
bateña.
33 Ja'nca ba'ijënna, Riusure ta'yejeiye yo'o concuabi bainni ai ta'yejeiye
ye'yojën yihuojën bateña. Jesucristobi go'ya raiguëna, te'e ruiñe ëñahuë
yëquëna quëani achojënna, Riusubi baguë bainrebani ai re'oye yo'oguë
baquëña.
34 Ja'nca sa'ñeña bojojën, bonse carajën ba'icua gare beoreña. Bacua jubë
ba'icua yijañare bacua, huë'eñare bacua, ja'ancuabi yequëcuana insini, curire
coni,
35 Riusure ta'yejeiye yo'o concuana ro insireña. Ro insijënna, bacuabi si'a
ba jubë bain carajën ba'icuana huo'hueni insireña.
36 Bacua jubë bainguë José hue'eguëbi ja'nca yo'oguëña. Ja'an hua'guë
yua levita bainguë ba'iguëbi Chipre jubobi raisi'quë ba'iguëna, Riusu
ta'yejeiye yo'o concuabi baguë oireba oiguë conse'ere ëñani, baguëni Bern-
abé hue'yoreña, te'e ruiñe oiguë, bainre conguëre sëani.
37 Ja'anguëbi yijare bani, yequëcuana insini, curire coni, Riusure ta'yejeiye
yo'o concuana ro insiguëña.

5

El pecado de Ananías y Safira

1 Yequëca Ananías hue'eguëbi, baguë rënjo Safira naconi yijare bani, ja'an
yijare insini curi coreña.
2 Ja'nca coni, Jobo se'gare yahue re'huani bañu caguë, jobo ba'iyete Riusure
ta'yejeiye yo'o concuana sani, Mai yija insisi curi si'ayete Riusuna ro insiyë
yëquëna caguë jo'caguëna,
3 Pedrobi sehuoguëña:

—Ai gu'aye ro'taguë yo'ohuë më'ë, Ananías. Zupai huatibi më'ëni ro coquesi'quë sëani, Riusu Espírituni ai coqueguë cahuë më'ë. ¿Më'ë queaca ro'taguë, më'ë yijare insini, curire coni, jobo ba'iyete yahue re'huani bani, ja'nrëbi jobo ba'iyete Riusuna ro insini, Yë'ë curi cose'e si'ayete ro insiyë yë'ë coqueguë quëaguë'ne më'ë?

4 Më'ë yija sëani, më'ë se'gabi insini curi coni, më'ë yëse'e insiye porere'ahuë. Ja'nca poreguëbi ¿guere yo'oguë, ro coqueguë raguë'ne? Bainni ro coqueye ro'taguëta'an, Riusurebani ro coquehuë më'ë, caguë quëaguëña Pedro.

5 Quëaguëna, Ananíasbi achani, ja'ansirën huajë junni tanquëña. Junni tanni, yijana tanquëna, bain hua'nabi achani masini, ai huaji yëjën bateña.

6 Ja'nca junni tainguëna, bonsë hua'nabi ti'an rani, baguë ga'nihuëte canbi reani re'huani sani tanreña.

7 Ja'nrëbi samute hora ba'ini, Safirabi ti'anni, bago ënjë junni tanse'ere huesëgona,

8 Pedrobi bagoni senni achaguëña:

—Më'ë, më'ë ënjë, mësacua yija insini curi cose'e, ën curi ro insise'e ¿mësacua si'aye cose'e ba'iguë? Quëajë'ën yë'ëre, senni achaguëña Pedro.

Senni achaguëna, bagobi sehuogoña:

—Ja'an curi'ë. Si'aye'ë, sehuogoña.

9 Sehuogona, Pedrobi bëinguë caguëña:

—¿Mësacua guere yo'ojën, Riusu Espíritute ro coquejën care'ne? Yureca achajë'ën. Më'ë ënjëre tanjën saisi'cuabi yuara raiyë. Ja'nca raijën, më'ëre'ga tanja'cua'ë, caguëña Pedro.

10 Caguëna, ja'ansirën huajë junni, Pedro ca'ncona tancoña. Tancona, bonsë hua'nabi cacani, ju'insi'coni ëñani, bagote inni, sani, bago ënjë ca'ncona tanreña.

11 Ja'nca ju'insi'cua ba'ijënna, si'a Riusu bainbi masini, ai huaji yëjën bateña.

Muchos milagros y señales

12 Ja'nrëbi, Riusubi conguëna, baguëre ta'yejeiye yo'o concuabi ai ta'yejeiye yo'oni ëñojën, bain gare ëñama'ise'ere yo'oni ëñojën bateña. Ja'nca ba'icuabi, Bain hua'nani coca ye'yoñu cajën, bacuani Riusu huë'ena ti'an güeseni, Salomón casi tubëan ba'iruna ñë'coni Riusu cocare ye'yojën bateña.

13 Ba'ijënna, yequë bainbi so'orëbi ëñajën, bacua jubëna zi'nziye huaji yëjën ba'icuata'an, Riusu bainni ai ruiñe ëñajën bateña.

14 Yequëcua'ga ai jai jubëbi mai Ëjaguëni si'a recoyo ro'tajën, ëmëcua'ga, romicua'ga, Cristo bain runteña.

15 Yequëcua'ga bacua ju'in hua'nare cuanni sani, Pedrobi ti'anni huachoja'guë cajën, bacua camana uanni, huë'e jobo sai ma'ana jo'cani ëjoreña. Yequërë Pedrobi bacua uinruanbi ro saitoca, baguë hue'eguë se'gabi bacuana pa'rotoca, huajëja'bë cajën ëjoreña.

16 Yequëcua'ga tin huë'e joboña cueñe ba'iruanbi ti'an raijën, bacua bain ju'incuare cuanjën, gu'a huatire bacuare rajën, Riusu bainni bacuare ëñoñu cajën, Jerusalén huë'e jobona ti'anjënna, si'a hua'nare huachoreña.

Pedro y Juan perseguidos

17 Ja'nrëbi pairi ta'yejeiye ëjaguë, Saduceo bain'ga baguë naconi ba'icua, ja'ancuabi Riusu bain ta'yejeiye yo'o conse'ere ai ëa ëñani bënteña.

18 Ja'nca bëinjën, Riusure ta'yejeiye yo'o concuani preso zeanni, jai ya'o huë'ena guaoreña.

19 Guaorena, ja'nrëbi Riusu guënamë re'oto yo'o conguëbi ñamibi gaje meni
ti'anni, ya'o huë'e anto sa'rore a'nqueni, bacuare hue'se ca'ncona sani,
bacuani quëaguëña:
20 —Mësacua yua Riusu huë'ena sani cacani, Riusu cocareba, bain recoyo
mame re'hua cocare bain hua'nana gare jo'caye beoye quëani achojën
ba'ijë'ën, quëaguëña.
21 Quëaguëna, Riusu bainbi baguë cocare achani, ñatani, Riusu huë'ena
cacani, bainni ye'yo bi'rareña.
Ye'yo bi'rajënna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi baguë gaje ëjacua, Israel bain ira
ëjacua, ja'ancuare ñë'coni tëjini, ja'nrëbi ya'o huë'ena saoni, Ja'ancuare rani
nëcojë'ën guanseguë caguëña.
22 Guanseguë caguëna, soldado ëjacuabi sani ëñato, preso zeansi'cuabi yua
ya'o huë'e beoreña. Beojënna, pairi ta'yejeiye ëjaguëna go'ini
23 quëareña:
—Ya'o huë'e yua re'oye guaosi huë'e ba'iguëta'an, mai ëñajën cuiracuabi
re'oye ëñajën nëcajën ba'icuata'an, yëquënabi anconi ëñato, preso zeansi'cua
gare beohuë, quëareña.
24 Quëajënna, pairi ta'yejeiye ëjaguë, baguë gaje ëjacua naconi, Riusu huë'e
ëjaguë'ga, si'acuabi ja'an cocare achani, gue ro'taye beoye ba'ijën, sa'ñeña
senni acha bi'rareña:
—¿Gue'ne yureca? ¿Quejeito ta'yejeiye yo'oni tëjiye'ne bacua? sa'ñeña senni
achareña.
25 Ja'nrëbi yequë bainguëbi ti'anni quëaguëña:
—Mësacua preso guaosi'cuabi yua Riusu huë'ere ba'ijën, bain hua'nani
ye'yojën ba'iyë, quëaguëña.
26 Quëaguëna, soldado ëjaguëbi baguë soldado hua'nare choini, Riusu
huë'ena sani, Bacuani preso zeañu cajën, bain hua'nani ai huaji yëjën se'e
zeanreña. Bain hua'nabi yequërë gatare inni, maire senjoni huaima'iñe
cajën, soldado hua'nabi ëñajën, bacuare zeanni rareña.
27 Zeanni rani, ëja bain jubëna nëcojënna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi caguëña:
28 —¿Mësacua queaca ro'tajën, yëquëna ënsesi cocare ro achajën tin
yo'ore'ne? Yëquënabi ënseye cajënna, mësacuabi Jesucristo ba'iyete gare jo'caye
beoye quëani achojën, yëquëna ro'ina junni tonsi'quë'bi cajën, si'a Jerusalén
bain masiye tëca quëani achojën ba'iyë mësacua, caguë bënquëña baguë.
29 Caguë bëinguëna, Pedrobi, baguë gaje concua naconi, baguëni sehuoreña:
—Riusu guansese'e se'gare achani yo'ocua'ë yëquëna. Bainbi tin guanse-
toca, yo'omajën ba'icua'ë yëquëna.
30 Mai Taita Riusu, mai ira bain ba'isi'cuani consi'quë, ja'an Riusubi Jesusre
maina raoguëna, mësacuabi gu'a bainre huani senjoñe'ru baguëni crusu
sa'cahuëna reoni, huani senjohuë. Huani senjorena, Riusubi baguëni go'ya
rai güesebi.
31 Go'ya rai güeseni, baguë quë'rë ta'yejeiyereba conguëte re'huani, baguë
jëja ca'ncona bëa güesebi. Ja'nca re'huasi'quë ba'iguëna, si'a Israel bainbi
baguëna ti'anni, Riusu bainreba re'huasi'cua ba'iye poreyë. Si'a hua'nabi
bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani, baguë ta'yejeiye tënoñete
te'e ruiñe sentoca, bacua gu'a juchare gare se'e ro'tama'iguë, bacuare mame
recoyo tënoni ba'icuare re'huani baja'guë'bi baguë.
32 Ja'an si'ayete te'e ruiñe quëayë yëquëna, baguë ta'yejeiye yo'ose'ere
ëñajën ba'isi'cua sëani. Riusu Espíritu'ga ja'an si'ayete masiguë, baguë cocare
te'e ruiñe achani yo'ocuani gaje meni baji, sehuojën quëareña Pedro sanhuë.

33 Quëajënna, judío ëja bainbi ai bëinreba bëinjën, Bacuani huani senjoñu
cajën ëñareña.
34 Cajën ëñajënna, yequë, bacua jubë ba'iguë, Gamaliel hue'eguëbi baquëña.
Fariseo bainguë, Riusu coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe masiguë ba'iguëna,
bain hua'nabi baguëni ai te'e ruiñe ëñajën bateña. Ja'anguëbi nëcani, Riusure
concuare hue'sena etoni bayete guanseguëña. Guanseni, soldado hua'nabi
etorena,
35 ba hua'guëbi si'a ëja bainni quëaguëña:
—Mësacua Israel bain, achajë'ën. Mësacuabi ëncuani huani senjoñe ro'tajën,
mësacua gu'aye yo'oma'iñe cajën, mësacua ëñajën ro'tajën ba'ijë'ën.
36 Ja'an bainguë ba'isi'quë Teudas yo'oguë ba'ise'ere ro'tajë'ën. Yë'ë yua
ëja bainguë runza caguë, cuatro cientos gajecuare huëoni, ta'yejeiye yo'o
bi'raguëna, ëja bainbi baguëni preso zeanni huani senjojën ba'nhuë. Huani
senjorena, baguë gajecuabi ro gatini sani carajeijën ba'nhuë.
37 Ja'nrëbi jë'te, bainre cuencueni toya umuguseña ba'iguëna, yequë,
Galilea bainguë Judas hue'eguëbi ta'yejeiye yo'oni, ai jai jubë gajecuare
huëoguëna, baguëre'ga huani senjojën ba'nhuë. Huani senjorena, baguë
gajecua'ga gatini sani huesëjën ba'nhuë.
38 Ja'nca carajeisi'cua ba'ijënna, mësacua yua ëncuare gu'aye yo'oma'ijë'ën.
Ba hua'nabi ro bain yo'oye'ru yo'ojën ba'itoca, ja'ansi'cuabi gare cara-
jeija'cua'ë.
39 Riusubi yo'o güesetoca, mësacuabi bacua yo'ore carajei güeseye gare
porema'icua'ë. Ja'nca sëani, mësacua ëñare bajën, bacuani je'o bama'ijë'ën.
Je'o batoca, yequërë Riusu cuencuese'ere gu'aye yo'oma'iñe mësacua, caguë
yihuoguëña Gamaliel.
40 Caguë yihuoguëna, si'a jubëbi achani, Jaë'ë cani yo'o bi'rareña. Riusure
yo'o concuani choini, bacuani ga'ni za'zabobi si'nse güeseni, ja'nrëbi bacuani
guansejën careña:
—Mësacua gare se'e Jesucristo ba'iyete cani achoma'ijë'ën, cani, bacuare
etoreña.
41 Etorena, Riusure ta'yejeiye yo'o concuabi sani, bacua je'o bacuani ai
yo'ojën ba'ise'ere ro'tani bojojën, Riusu ai yo'o güesese'e sëani, ai jëja recoyo
re'huani ba'iñu cajën sateña.
42 Sani, Jesucristo ba'iyete quë'rë ta'yejeiye bainni quëani acho bi'rareña.
Riusu huë'ena cacani, bain huë'eñana cacani, si'a umuguseña gare jo'caye
beoye Jesucristo cocare quëani achojën bateña.

6

Se nombra a siete ayudantes

1 Ja'nca quëani achojën ba'ijënna, Cristo bain jubëbi quë'rë se'e ai jaijei-
jateña. Jaijeijënna, ja'nrëbi bacua jubë ba'icua griego cocare cacuabi yequë
Cristo bain judío cocare cacuani gu'aye ca bi'rareña:
—Yëquëna romi hua'na ira hua'je hua'nabi si'a umuguseña curi insiruna
ti'anni, ëja bainbi huo'huejënna, choa ma'carë se'ga coyë. Mësacua hua'je
hua'naca quë'rë ta'yejeiye coyë, ca bi'rareña.
2 Ca bi'rajënna, Riusure ta'yejeiye yo'o concua, ba docecuabi si'a jubë Cristo
bainre ñë'coni, bacuani quëani achoreña:
—Bainni aon huo'hueye se'gare yo'otoca, ai gu'aye ba'iji yëquënare. Riusu
cocarebare quëani achoye jo'cani, ja'an yo'ore yo'otoca, gu'aji.
3 Ja'nca sëani, yo'je sanhuë, mësacua te'e ruiñe ro'tani, mësacua bainre
te'e ëntë sara samucuare cuencueni rani ëñojë'ën, bonse caracuana

huo'hueja'cuare. Ja'ancuare cuencueto, re'o bain te'e ruiñe ro'tajën yo'ocua se'ga ba'ija'bë. Riusu Espírituni re'oye zi'nzisi'cua ba'ija'bë. Te'e ruiñe masiye concua ba'ija'bë. Ja'nca ba'ijënna, mësacuabi cuencueni rani ëñojë'ën. Ja'an yo'o yo'oja'cuare re'huani jo'caja'cua'ë yëquëna.

4 Ja'nca re'huani jo'cajënna, yëquënabi Riusuni ujajën, Riusu cocarebare quëani achojën, ja'an se'gare te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'cua'ë yëquëna, quëani achoreña.

5 Quëani tëjijënna, si'a hua'nabi achani, Jaë'ë, ja'nca yo'oñu cajën sehuoreña. Cajën sehuoni, ja'nrëbi bacua jubë bainre ëñani, te'e ëntë sara samucuani cuencueni rareña. Ru'ru, Estebanre cuencuereña. Riusu Espírituni re'oye zi'insi'quëbi Cristoni si'a recoyoreba ro'taguëña. Ja'nrëbi Felipe, ja'nrëbi Prócoro, ja'nrëbi Nicanor, ja'nrëbi Timón, ja'nrëbi Parmenas, ja'nrëbi Nicolás Antioquía bainguë judío bain ujayete ye'yesi'quë,

6 ja'ancuare cuencueni, Riusure ta'yejeiye yo'o concuana sani ëñoreña. Ëñorena, Riusure concuabi Riusuni ujani tëjini, bacua ëntë sarañare ja'an cuencuesi'cuana pa'roni, Mësacua yua Riusure yo'o concua cuencuesi'cua'ë, cani jo'careña.

7 Cani jo'carena, si'a hua'na Cristo bainbi baguë cocarebare si'a Jerusalén bainna quëani achojënna, quë'rë ai jai jubë bainbi achani, Cristona recoyo te'e zi'nzini, quë'rë se'e jaijeijateña. Judío bain pairi hua'na'ga te'e hua'nabi Cristo cocare achani, Cristo bain runteña.

Arrestan a Esteban

8 Ja'nca jaijeijënna, bacua cuencuesi'quë Esteban hue'eguëbi Riusu Espírituna te'e ruiñe zi'insi'quë yua ai ta'yejeiyereba yo'oni ëñoni, bain hua'nani ai re'oye conreba conguë baquëña.

9 Ja'nca yo'oni, bainre conguëna, yequëcua judío bain ujaye ye'yesi'cuabi ai je'o bareña. Bacua uja huë'ere cato, Mai yëse'e se'gare yo'ocua'ë, ja'an hue'ecua bateña. Yequëcua'ga Cirene bain, yequëcua Alejandría bain, yequëcua Cilicia bain Asia yija ba'icua, ja'ancuabi Estebanna ti'anni, baguëni bëin coca cajën, Ai huacha cayë më'ë, ca bi'rareña.

10 Ja'nca ca bi'racuareta'an, Estebanbi Riusu Espíritubi masiye sehuo güeseguëna, bacua caye'ru quë'rë ta'yejeiye ai masiye sehuoguëña. Ja'nca sehuoguëna, bacuabi se'e caye beoye achacua bateña.

11 Ja'nca ba'icuabi ro bonëni sani, bacua gu'a gajecuana ti'anni, bacuani yahue ro'ijën careña. Carena, bacuabi Esteban ba'iyete coquejën quëareña:

—Baguëbi coca cato, Moisés coca toyani jo'case'ere ai gu'aye caji. Riusure'ga ai gu'aye caji, coquejën quëareña.

12 Ja'nca coquejën quëajën, bain hua'na, judío bain ëjacua, ja'ancuani gue'rireña. Gue'rirena, bacuabi Estebanni ai bëinjën, baguëni preso zeanni, bacua ëja bain jubëna rërëni sani nëcoreña.

13 Nëcorena, ja'an coquejën cacuabi nëcani quëareña:

—Ba hua'guëbi Riusu huë'e, Riusu coca toyani jo'case'e, ja'anre gare jo'caye beoye gu'aye cani achoguë ba'i'te.

14 Baguë ñaca cani achoguëna, yëquënabi achahuë: Ba Nazareno bainguë Jesusbi te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ti'anni, Riusu huë'ere gare carajei güeseni, Moisés coca ye'yoguë ba'ise'ere senjoni huesoja'guë'bi, cani achoguë ba'i'te baguë, quëareña bacua.

15 Quëajënna, si'a jubë ëja bainbi achani, Estebanni jëja zia ëñañe'ru ëñato, baguë zia yua guënamë re'oto yo'o conguë zia'ru baquëña. Bojo recoyo baguë'ru ëñoguëña.

7

Defensa de Esteban

1 Ja'nrëbi pairi ta'yejeiye ëjaguëbi Estebanni senni achaguëña:
—Më'ëbi bacua quëase'ere achaguëna, ¿te'e ruiñe caye bacua? senni achaguëña.
2 Senni achaguëna, Estebanbi sehuoguëña:
—Yë'ë bain hua'na, yë'ë ja'yë sanhuë, si'a hua'na achajë'ën. Mai ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'ere quëaguë, mësacuani sehuoyë yë'ë. Mai ta'yejeiyereba Riusubi mai ira bainguë ba'isi'quë Abraham Harán yijana yuta saima'iguë Mesopotamia yijare ba'iguëna,
3 baguëni ëñoni, guanseguë caguëña Riusu: "Yua huëijë'ën. Më'ë yijare, më'ë bain ba'irute gare jo'cani raijë'ën. Yequë yijare, më'ë ba'ijai yijare më'ëni ëñoja'guë'ë yë'ë. Ja'an yijana bëani gare ba'ijë'ën" caguëña Riusu.
4 Caguëna, baguë yija, Caldea bain ba'i yijare gare jo'cani, Siria yijana ti'anni, Harán huë'e jobona bëani, baguë taita junni toñe tëca baquëña. Ba'iguëna, Riusubi baguëni se'e choiguëna, ën yija Israel bain yijana ti'anni baquëña.
5 Ja'nca bëani ba'iguëreta'an, Riusubi baguëni quëaguëña: "Ën yijare më'ëna insija'guë'ë yë'ëbi. Më'ë yija ba'ija'guë'bi. Më'ë bain yo'je ba'ija'cua'ga ën yijare baja'cua'ë. Yureña gare insiye beoguëbi jë'te insini jo'caja'guë'ë yë'ë" quëaguëña Riusu. Abraham yuta zin beo hua'guë ba'iguëreta'an, Riusubi ja'nca cani jo'caguëña.
6 Cani jo'cani, ja'nrëbi Abrahamni se'e yeque coca quëaguëña: "Më'ë bain yo'je ba'ija'cuabi tin yijana sani, tin bain naconi bëani ba'ijënna, ja'an bainbi bacuani preso zeanni bacua yo'ore ai jëja yo'o güesejën ba'ija'cua'ë, cuatro cientos tëcahuëan ba'iye tëca.
7 Ja'nca ba'ijënna, ja'an tin bainni ai jëja si'nseguë ba'ija'guë'ë yë'ë. Si'nseni, ja'nrëbi më'ë bain ba'ija'cuabi bacua yijabi etani, yë'ëbi raguëna, ën yijana ti'anni, yë'ëni te'e ruiñe yo'o conjën ba'ija'cua'ë ënjo'onre" quëaguë, Abrahamni cani jo'caguëña Riusu, quëaguëña Esteban.
8 Cani jo'cani, Riusubi guanseni, Abraham bain go neño ga'nire tëyoni senjoñe guanseni jo'caguëña. "Yë'ë bainbi yë'ë yo'oni insija'yete gare jo'caye beoye ro'tajën ba'ija'bë" caguë, ja'an yo'oyete guanseni jo'caguëña Riusu. Ja'nca guanseni jo'caguëna, Abrahambi baguë zin Isaac hue'eguëni bani, te'e ëntë sara samute umuguseña baguëna, baguë go neño ga'nire tëyoni senjoguëña. Ja'nrëbi jë'te, Isaacbi irani baguë zin Jacobni bani, baguëre'ga baguë go neño ga'nire tëyoni senjoguëña. Jacob'ga güina'ru baguë zincua si'a sara samucua, mai ira taita ba'isi'cua, bacua go neño ga'nire tëyoni senjoguëña.
9 Ja'an si'a sara samucua, Israel bain jubëan quë'rë ta'yejeiye ëjacua, ja'ancuabi bacua yo'jeguë José re'oye ba'iyete ëa ëñani gu'a güejën, baguëni ai bëinjën, baguëni zeanni tin bainna insini curi coni, baguëre senjorena, Egipto yijana sani yequëcuana insireña. Insirena, Riusubi ai ta'yejeiye conguë,
10 José ai zoe ai yo'oguëna, Riusubi baguëte etoni, baguëte ëjaguë Faraonni ëñoni, baguëni José ba'iyete bojo güeseguëña Riusu. Bojo güeseguëna, Faraonbi José masiye yo'oyete ëñani, baguë yija Egipto yija, baguë baye, si'ayete Josena jo'cani, Si'aye bani guansecaijë'ën cani jo'caguëña.
11 Jo'caguëna, ja'nrëbi jë'te, si'a Egipto yija, si'a Israel bain yija Canaan hue'e yija, si'a re'otore cato, ai aon gu'ana ju'in bi'rareña bain hua'na. Ju'in bi'rajënna, mai ira taita ba'isi'cuabi ai yo'ojën, aon beo hua'na bateña.

12 Aon beo hua'na ba'ijënna, so'o bainbi ti'an rani, Trigo aon ba'iji Egipto
yijare, quëajënna, taita Jacobi baguë mamacuare guanseni, Aon cojaijë'ën
caguë saoguëña.
13 Saoguëna, bacuabi sani coni rani ba'ijënna, ja'nrëbi jë'te, se'e bacuare
saoguëña. Saoguëna, Egipto yijana se'e ti'anni aon senni achajënna, Josebi
baguë ma'yë hua'nani "Yë'ëbi Jose'ë. Mësacua yo'jeguë'ë yë'ë" quëaguë
ëñoguëña. Quëaguë ëñoni, bacuare Faraonna sani ëñoguëña.
14 Ëñoni, ja'nrëbi baguë taita Jacobni coca saoni choquëña: "Më'ë, më'ë bain
si'acua naconi gare raijë'ën. Ën yijana gare bëani ba'ijë'ën" caguë choquëña.
Choquëna, si'a jubë Israel bain setenta y cinco ba'icuabi
15 Egipto yijana ti'anni, gare bëani bateña. Bëani ba'ini, Jacobi junni
tonguëna,
16 baguëre sani, Abraham tansi yijana tanreña. Abraham yija, Hamor
bainna cosi yija, Siquiem casi yija, ja'anruna sani baguëre tanreña. Jë'te,
mai ira bain ba'isi'cua'ga, ja'an si'a sara samucuabi junni tonjënna, bacuare
güina'ru sani tanreña.
17 Ja'nrëbi, mai ira bain ba'isi'cuabi Egipto yijare ba'icuabi quë'rë se'e
jaijeijënna, Riusu cani jo'case'e'ru yo'oja'ye yuara ti'anja'ñeta'an baquëña,
Abrahamni cani jo'case'e'ru.
18 Ba'ijënna, ja'nrëbi yequë ëjaguë Faraón, Joseni ëñama'isi'quëbi Egipto
yijare guanse bi'raguëña.
19 Guanse bi'rani, mai ira bain ba'isi'cuani je'o bani, bacuani ai coqueguë
gu'aye yo'oguë baquëña. Se'e jaijeima'ija'bë caguë, bacua ëmë zin hua'na
chuchu hua'nare hue'sena jo'cani senjo güeseguëña.
20 Ja'nca senjo güeseguëna, ja'an umuguseñabi mai ira bainguë ba'isi'quë
Moisés hue'eguëbi të'ya raisi'quë baquëña. Riusubi ëñaguëna, ai zin re'o
hua'guë baquëña. Ba'iguëna, baguë pë'caguë sanhuëbi samute ñañaguë hua'i
bacua huë'ere baguëni bani cuirani,
21 ja'nrëbi se'e yahue baye poremajën, baguëre hue'sena jo'cajënna, Faraón
romi zingobi baguëte inni bani, bago zinre'ru cuirago irogoña.
22 Ja'nca irogona, Egipto bain masiye yo'oye'ru ai masiye ye'yeni, ai
ta'yejeiye yo'oni coca caguë runquëña Moisés.
23 Ja'nca runni ba'iguëbi cuarenta tëcahuëanre baguë, Yë'ë bain Israel jubë
hue'ecuani ëñajaza caguë saquëña.
24 Sani ëñato, Egipto bainguëbi baguë bainguë te'eguëni ro hui'ya huaiguë
baquëña. Huaiguë ba'iguëna, Moisesbi baguë bainguëni oiguë, Egipto bain-
guëni zeanni ja'ansirën baguëni huani senjoguëña.
25 Huani senjoguë, ja'ansi'quë ro'taguëña: "Yë'ë bain hua'na Israel jubë
hue'ecuabi yë'ë huani senjoguë conse'ere ëñani, Riusu cuencueni raosi'quëbi
maire tëani etoguë raisi'quë ba'iji, yë'ëre cama'iñe bacua" ro'taguëña. Ja'nca
ro'taguëreta'an, baguë bainbi baguë cuencueni raose'ere ro'tamateña.
26 Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, Moisesbi se'e ëñaguë saiguë, Israel
bain samucuabi sa'ñeña huajën bateña. Huajën ba'ijënna, bacuana ti'anni
caguëña: "Mësacua ¿guere yo'ojën, sa'ñeña huaye'ne? Te'e bain sëani, hua-
majën ba'ijë'ën" caguëña.
27 Caguëna, gu'aye yo'oguëbi yua Moisesre ca'ncona jëjoni saoni, baguëni
bëinguë caguëña: "Më'ë ¿guere yo'oguë, yëquëna jubë Israel bainni
guanseguë'ne? ¿Nebi më'ëre raoni, yëquëna ëjaguëte re'huare'ne?
28 Më'ë yua Egipto bainguëte na'itë huani senjose'e'ru yë'ëre'ga güina'ru
huani senjoñe ro'taguë më'ë?" bëinguë senquëña.

29 Ja'nca senquëna, Moisesbi huaji yëguë, yua Egipto yijabi etani, Madián
yijana gatini saquëña. Baru bain naconi tinguë'ru baquëña. Bacua quë'ro
bain romi zingoni huejani, samu zin hua'na ëmëcuani baguëña.
30 Ja'nca ba'iguëbi se'e cuarenta tëcahuëan barure ba'ini, beo re'oto cueñe
ba'iruna saisi'quëbi Sinai cubëna ti'anni ëñato, ja'anru ba'i sahua yua toa
zëinse'e baquëña.
31 Ba'iguëna, Moisesbi gue ro'taye beoye ëñaguë, Quë'rë se'e cueonni ëñaza
caguë cueonguëna, Riusu guënamë re'otobi raosi'quëbi Riusu cocare cani
achoguëña:
32 "Yë'ë yua Riusureba ba'iyë. Më'ë ira bain ba'isi'cua Abraham, Isaac,
Jacob, bacuabi yë'ëre yo'o concua ba'iyë" cani achoguëña. Cani achoguëna,
Moisesbi ai quëquëguë to'ntoguë, Riusuni ëñañe ti'anma'iguë'ë yë'ë caguë,
baguë ñacore ta'piguëña.
33 Ta'pini ëñama'iguëna, Riusubi baguëni guanseguë caguëña: "Më'ë nëcaru
yua yë'ë ba'irureba sëani, më'ë guëon ju'i co'rore ru'tejë'ën" caguëña.
34 "Yureca achajë'ën, Yë'ë bain Israel hue'ecua yua Egipto yijare ba'ijën,
ai yo'ojën, ai oijën yë'ëni senni achajënna, achahuë yë'ë. Yurera bacuare
etoni sani baza caguë, më'ëni ëñaguë raë'ë. Yureca raijë'ën. Egipto yijana
saiñu. Yë'ë bainre etoja'guëre më'ëre re'huayë yë'ë" caguëña Riusu, Estebanbi
quëaguëña, judío ëja bain jubëni.
35 —Yureca, mësacua yua Israel bain bëinjën case'ere ro'tajë'ën. Moisesni
bëinjën, baguëni je'o bajën, baguëni careña: "¿Më'ë guere yo'oguë, yëquëna
jubë Israel bainni guanseguë'ne? ¿Nebi më'ëre raoni, yëquëna ëjaguëte
re'huare'ne?" careña. Casi'cuareta'an, Riusubi bacua etoja'guëre baguëte
re'huani raoguëña. Baguë guënamë re'otobi raosi'quë naconi zëinsi sahua
cocare cani jo'caguëna, Israel bain ta'yejeiye ëjaguë runquëña Moisés.
36 Ja'nca ruinsi'quëbi Israel bainre tëani, Egipto yijabi etoni, bacuare
Riusuni ëñoguëña. Riusubi ta'yejeiye conguëna, Moisesbi ai ta'yejeiye yo'oni
Egipto bainni ëñoni, Ma Zitara je'encuani ëñoni, beo re'oto ba'i tëcahuëan
cuarenta tëcahuëan ba'icuani ta'yejeiye yo'oni ëñoguëña. Ja'nca yo'oni
ëñosi'quë sëani, Riusu ta'yejeiye cuencueni raosi'quëreba baguëña.
37 Ja'anguëbi Riusu coca cani jo'case'ere Israel bainni quëaguëña: "Riusubi
mësacua te'e bain jubë ba'iguë te'eguëte cuencueni, yë'ëre cuencueni
raose'e'ru mësacuana raoja'guë'bi. Ja'nca raoguëna, baguë cocare te'e ruiñe
achani, yo'ojën ba'ijë'ën" quëaguëña Moisés.
38 Ja'nca coca quëani jo'casi'quëbi yua Israel bain naconi ba'iguë, beo
re'otore conguë ba'isi'que baquëña. Riusu guënamë re'otobi raosi'quëbi Sinai
cubëna gaje rani, mai ira bain ba'isi'cua beo re'otore ba'icuana gaje rani,
Riusu cocare cani jo'caguëna, ja'an Moisés hue'eguëbi Riusu coca, bain recoyo
huajë güese cocare achani, maina toyani jo'caguëña.
39 Ja'nca ba'iguëreta'an, mai ira bain ba'isi'cuabi baguëni achaye güereña.
"Egipto yijana goñu" cajën, baguëte gu'a güejën senjoreña.
40 Ja'nca gu'a güejën senjoni, Aaronni careña: "Ja'an Moisés hue'eguë,
maire Egipto yijabi etosi'quë, ja'anguëbi ro sani huesësi'quëre ro ëjoni
jëhuahuë yëquëna. Ja'nca sëani, yequë riusu hua'na mai ma'are ëño hua'nare
re'huacaijë'ën. Ja'an riusu hua'nabi maire sajënna, Egipto yijana goñu"
careña.
41 Cani ja'nrëbi, zoa curi riusu huacha riusure re'huareña. Toro bonsëguë
ba'iye'ru re'huani rëonni, bacua jo'ya hua'nare huani, Mai toro riusuna ëoni
insiñu cajën, sa'ñeña bojojën yo'o bi'rareña.

42 Yo'o bi'rarena, Riusubi ëñani, bacuare gare jo'cani senjoguëña. Ro bacua
huacha riusu hua'i, ma'choco hua'ire'ga ujajën ba'ija'bë caguë, bacuare gare
jo'cani senjoguëña Riusu. Bacua gu'aye yo'ose'ere ro'tato, Riusu coca cani
achocua uti pëbëre'ga ëñani masijë'ën. Ñaca toyani jo'case'e ba'iji:
Mësacua, Israel bain, yë'ëre ai gu'aye yo'ohuë.
Mësacua yua cuarenta tëcahuëan beo re'otore ba'ijën, jo'ya hua'nare huaijën,
picore mëojën, Riusuni bojojën conñu cajën ba'icuata'an, yë'ëre coñe
gare ro'taye beoye baë'ë mësacua.
43 Tin riusu hua'i se'gare coñe ro'tahuë mësacua.
Moloc hue'eguë, ja'an huacha riusuni zi'nzini, baguë yo'o se'gare ro yo'o
conjën baë'ë mësacua.
Ro baguë uja huë'ere beo re'otobi sacaë'ë mësacua.
Mësacua huacha riusu Renfán hue'eguëre'ga conjën baë'ë mësacua.
Baguë ma'choco te'ntose'e se'gare baguëte ro sacaë'ë mësacua.
Ja'an huacha riusu hua'i ro mësacua te'ntoni nëcose'e se'ga ba'iguëna,
mësacuabi ro bani ujajën baë'ë.
Ja'nca ujajën concuare sëani, mësacua yijare etoni, mësacuare so'o yijana,
Babilonia que ca'ncona saoni senjoja'guë'ë yë'ë, toyani jo'case'e ba'iji.
44 Riusu uja huë'e, beo re'oto ba'icuani re'hua güesese'ere cato, mai ira
bain ba'isi'cuabi bajën, Riusuni ujajën bateña. Riusubi baguë guanse cocare
gata tontoñana toyani jo'caguëna, bacuabi ba uja huë'ena re'huani bareña.
Ja'an huë'ere yo'o bi'rajën, Riusu guanseni jo'case'e'ru, Moisesna guanseni
jo'case'e'ru, ja'an ba'iye masi güesese'e'ru Israel bain hua'nabi güinareba'ru
Riusu uja huë'ere yo'oreña.
45 Ja'an huë'e yua Riusu insini jo'casi huë'ere sëani, mai ira bain ba'isi'cuabi
rë'rëni sajën, Riusu insijai yijana ti'anjën, Josué naconi tin bain jubëanni
guerra huajën, Riusubi ja'an tin bainre etoni senjoguëna, mai ira bain
ba'isi'cuabi ja'an yijana ti'anni bëani bateña. Bëani ba'ijën, Riusu uja huë'ere
bajën, mai ira taita David guanserën tëca bateña.
46 Ja'nca ba'ijënna, Davidbi ai re'oye yo'oguë, Riusubi bojoguë ëñaguëna,
Riusu ba'i huë'e quë'rë re'o huë'ere yo'ocaza caguëreta'an, Riusubi ënseguëña.
47 Ënseguëna, David mamaquë Salomón guanserën ti'anguëna, Salomonbi
Riusu huë'ere yo'ocaquëña, caguëña Esteban.
48 —Ja'nca yo'ocaisi'quëta'an, mësacua ën cocare achani ro'tajën ba'ijë'ën.
Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi ¿queaca bain yo'osi huë'e se'gare
ba'iguë'ne? Riusu ira bainguë raosi'quëbi Riusu cocare toyani jo'caguëna,
mësacua ro'tajë'ën:
49-50 Yë'ëbi yua guënamë re'oto, yija re'oto, si'ayete re'huani jo'casi'quë sëani,
mësacua yo'osi huë'e se'gare ¿queaca bëani ba'iye'ne yë'ë?
Si'a guënamë re'oto, si'a yija re'oto, si'aruanre caraye beoye ba'iguëre sëani,
yë'ë ba'i huë'ere ¿queaca re'huacaiye ro'taye'ne mësacua? toyani
jo'caguëña.
Ja'nca cani achoguë sehuoguëña Esteban, judío ëja bainni.
51 Ja'nca sehuoni tëjini, si'a jubëni bëinguë caguëña:
—Mësacua yua ja'an cocare achani ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua ira bain
ba'isi'cuabi Riusuni achaye gu'a güejënna, mësacua'ga yua güina'ru achaye
gu'a güejën ba'icua'ë. Mësacuabi ro ro'tajën, Riusu cocare ro achajën, Riusuni
gare jo'caye beoye gu'a güejën, Riusu Espíritu masi güeseyete ro jo'cani
senjojën, ro tin yo'ojën ba'icua'ë mësacua.
52 Mësacua ira bain ba'isi'cuabi Riusu ira bain cuencuesi'cua cocare ro
achajën, cue'yojën, bacuani jo'caye beoye huani senjoreña. Riusu bainbi

Riusu ta'yejeiye cuencueni raoja'guë ti'anja'ñete quëani achojënna, mësacua
ira bain ba'isi'cuabi ro bëinjën, bacuani ro je'o bajën bateña. Yureñabi Riusu
Raosi'quëbi ti'an raiguëna, mësacuabi ro cue'yoni, baguëni ro huani senjohuë.
53 Ja'nca sëani, Riusu guënamë re'oto yo'o concuabi baguë cocare mësacuana
masi güeseni jo'cajënna, mësacuabi ro achajën, ro jo'cani senjohuë, bëinguë
caguëña Esteban.

Muerte de Esteban

54 Bëinguë caguëna, judío ëja bainbi baguëni ai ëama'iñereba bëinjën, ai je'o
bajën ëñareña.
55 Ëñajënna, Estebanbi Riusu Espíritu naconi ai bojoreba bojoguë, guënamë
re'otona mëiñe ëñato, Riusu ta'yejeiye ba'iguëbi baquëña. Jesucristo yua
Riusu ëja ca'ncore nëcaguë baquëña.
56 Ja'nca ba'iguëna, baguëbi ai bojoguë cani achoguëña:
—Mësacua ëñajë'ën. Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi Riusu jëja ca'ncore
nëcaguë, guënamë re'otore ba'iji, cani achoguëña.
57 Cani achoguëna, ba hua'nabi baguë cocare achaye gu'a güejën, bacua
ganjore guioni, ai jëja güijën, si'a jubëbi Estebanni zeanni bareña.
58 Zeanni bani, baguëre rërëni, huë'e jobo ca'ncona sani, gatabi inni,
Baguëni huani senjoñu cajën, yo'o bi'rareña. Ru'ru, bacua guayoni se canre
rutani, bonsë hua'guë Saulo hue'eguë, baguëna jo'cani, Estebanni huani
senjo bi'rareña.
59 Ja'nca huani senjo bi'rajënna, Estebanbi Riusuni ujaguë caguëña:
—Ëjaguë Jesús, yë'ëbi junni tonguëna, yë'ë recoyore coni bajë'ën, caguëña.
60 Ja'nca cani, ja'nrëbi gugurini rëanni, si'a jëja güiguë caguëña:
—Ëjaguë, bacuabi gu'aye yo'ojën, yë'ëre huani senjojënna, bacuare bënni
senjoma'ijë'ën. Ja'anre gare huanë yeni ro'tama'ijë'ën, senni achaguë
caguëña.
Senni tëjini, junni huesësi'quëta'an, cainsi'quë'ru unquëña.

8

Saulo persigue a la iglesia

1 Junni huesëguëna, Saulobi baguëre huani senjocua naconi te'e conguëña.
Ja'nca te'e conguë, Si'a Cristo bainni je'o baza caguë, baguë gaje jubë jai
jubëre ñë'coguëna, Cristo bainbi ai yo'o bi'rareña. Si'a hua'nabi Judea yija,
Samaria yija, si'a yija ca'ncoñana gatini sani bateña. Riusure ta'yejeiye yo'o
concua se'gabi Jerusalenna bëareña.
2 Ja'nrëbi Cristo bain, baguëni ai yëcuabi Estebanni ai ota oijën, baguëre sani
tanreña.
3 Tanrena, Saulobi Cristo bain jubëni ai je'o bani, Bacuare zeanni ya'o
huë'ena guaoza caguë, bacua huë'eñana cacani, ëmëcua, romicua, si'acuare
zeanni rërëni guao güeseguë baquëña.

Anuncio del evangelio en Samaria

4 Ja'nca ba'iguëna, Cristo bain gatini saisi'cuabi Cristo zi'nzini ba'iyete si'a
bainni quëani achojën sateña.
5 Ja'nca saijën, Felipe'ga Samaria huë'e jobona ti'anni, ja'an bain si'acuani
Cristo ba'iyete quëani achoguëña.
6 Quëani achoguëna, si'a bain hua'nabi Te'e ruiñe achañu cajën ñë'cajënna,
Felipebi ai ta'yejeiye yo'oni bacuani conguëña.

7 Conguëna, ai bain gu'a huati basi'cuabi ti'anni huajë rateña. Felipebi
ta'yejeiye yo'oguëna, gu'a huati hua'ibi ai ëama'iñereba güijën etani sateña.
Yequëcua ga'nihuë garasi'cua, güeon ca'jacua, ja'ancua'ga ti'anni, huajë
rateña si'a hua'na.
8 Ja'nca ta'yejeiye yo'oni huachoguëna, ja'an huë'e jobo bain si'acuabi ai
bojoreba bojojën bateña.
9 Yequë bainguë Simón hue'eguëbi ja'an jobore baquëña. Yai bain-
guë yo'oye'ru yo'oguëbi ja'an bain Samaria yijare ba'icuani ta'yejeiye ai
gue'riguë, ai gu'aye ro'taguë coqueguë, Ai ta'yejeiye pore ëjaguë'ë yë'ë caguë
quëaguë baquëña.
10 Quëaguë ba'iguëna, si'a hua'na ëja bain, ta'yejeiye beo hua'na'ga baguëni
te'e ruiñe achani, Jaë'ë cani yo'oni, sa'ñeña cajën bateña:
—Riusu ta'yejeiye yo'ore ai masiyereba yo'oye poreji baguë, cajën bateña.
11 Ja'nca cajën ba'ijënna, ba hua'guëbi yai bainguë yo'oye'ru si'a bainni
gue'riguë, ai zoe coqueguëna, bain hua'nabi baguëni te'e ruiñe achani yo'ojën
bateña.
12 Ja'nca yo'ojën ba'icuabi Felipe coca quëani achose'e, Riusu bain jubë
re'huaja'ye, Jesucristo ta'yejeiye ba'iye, ja'anre achani, si'a hua'na, ëmë
hua'na, romi hua'na, ja'an huë'e jobo bainbi te'e ruiñe achani recoyo bojojën,
bautiza güesereña.
13 Simon'ga Felipe cocare achani, si'a recoyo ro'tani, bautiza güeseni,
Felipeni zi'inni conni, Felipebi ai ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguëna, Simonbi
gue ro'taye beoye ëñaguë baguëña.
14 Yureca, Samaria bainbi Riusu cocarebare te'e ruiñe achani yo'o
bi'rajënna, Riusu ta'yejeiye yo'ore concua Jerusalenre ba'icuabi achani, Pe-
dro, Juan, bacuare cuencueni, Samariana saoreña.
15 Saorena, bacuabi sani ti'anni, bacuani careña: Mësacua yua Riusu
Espíritute coni bajë'ën cajën, Riusuni senreña.
16 Espíritute yuta coni bama'isi'cuare ëani, ja'nca senreña. Jesucristoni si'a
recoyo ro'tani, bautiza güeseye se'ga bateña.
17 Pedro, Juan, bacuabi bacua ëntë sarañare ja'an bainna pa'roni, Riusuni
senni achajënna, bain hua'nabi ja'ansirën Riusu Espíritute coni, recoyona
re'huani bareña.
18 Coni bajënna, Simonbi Riusu bain ta'yejeiye yo'o concua pa'roni
sense'ere ëñani, Espíritu gaje meni base'ere ëñani, Riusure concuana ti'anni,
curire ro'iguë
19 caguëña:
—Yë'ë'ga yë'ë ëntë sarañare bain hua'nana pa'roni, Riusu Espíritute gaje me
güeseza caguë, Riusu ta'yejeiye yo'oye poreguëte yë'ëre re'huajë'ën. Curire
ro'iyë yë'ë, caguëña.
20 Caguëna, Pedrobi sehuoguëña:
—Bañë. Më'ë curi yua më'ë naconi gare huesëni carajeija'guë. Më'ëbi Riusu
insise'ere curi naconi coni baye ro'taguë, ai gu'aye ro'tahuë më'ë.
21 Riusubi ëñaguëna, më'ë recoyo yua gu'a recoyore baguëbi yëquëna yo'ore
coñe gare porema'iñë më'ë.
22 Ja'nca sëani, më'ë gu'a recoyo ro'tayete gare jo'cani senjoni, Riusu mame
re'huayete senjë'ën. Te'e ruiñe sentoca, yequërë Riusubi më'ë gu'a recoyote
mame tënoni, më'ë gu'a juchare gare se'e ro'tama'ija'guë.
23 Më'ë yua gu'a recoyote baye ëñoguëna, ëñani masihuë yë'ë. Më'ëbi ai gu'a
juchareba zemosi'quë ba'iguëna, më'ë gu'aye ro'taguë ba'iyete ëñani masihuë
yë'ë. Ja'nca sëani, yë'ë yure yihuose'ere yo'oguë ba'ijë'ën, caguë sehuoguëña
Pedro.

24 Caguë sehuoguëna, Simonbi bacuani senni achaguë caguëña:
—Mësacua yure case'e yë'ëna gare ti'añe beoye ba'ija'guë cajën, yë'ë ba'iyete
Riusuni sencaijë'ën, senni achaguë caguëña.
25 Ja'nrëbi, Riusu ta'yejeiye yo'ore concuabi Jesucristo naconi ba'ijën
ëñase'ere quëajën, Riusu cocarebare quëani achojën, Jerusalenna go'iñu cajën
sai bi'rareña. Ja'nca go'ijën, yequë huë'e jo'borëanna ti'anni, ja'an bainre'ga
Riusu bain mame recoyo re'huayete quëani achojën goteña.

Felipe y el funcionario etiope

26 Gotena, ja'nrëbi Felipebi yuta Samariate ba'iguëna, Riusu guënamë re'oto
yo'o conguëbi gaje meni baguëni guanseguëña:
—Achajë'ën. Yurera'rë huëni, sëribë ca'nco ba'i ma'abi saijë'ën. Jerusalenbi
saiguë, Gaza ma'a, beo re'oto ba'i ma'a, ja'an ma'abi saijë'ën, guanseguëña.
27 Guanseguëna, Felipebi ja'ansirën huëni saguëña. Sani beo re'otona
ti'anni ëñato, Etiopía ëja bainguëbi baguë yijana go'iguë baquëña. Baguë
yija yogute ñu'iguë, caballo hua'nabi rërëni sajënna, go'iguë baquëña. Baguë
ta'yejeiye ëjago Candace hue'egobi baguëte cuencueni re'huagona, si'a bago
curi re'hua ëjaguë baquëña. Ja'nca ba'iguëbi Riusuni bojoguë ujaza caguë,
28 Jerusalenna saisi'quëbi baguë yijana go'iguë, yua Riusu ira coca, Isaías
toyani jo'casi pëbëte ëñaguë, baguë yija yogute go'iguë ñuquëña.
29 Ja'nca ñu'iguëna, Riusu Espíritubi Felipeni guanseguë caguëña:
—Ja'an bainguë yija yoguna ti'anjaijë'ën, caguëña.
30 Caguëna, Felipebi ja'ansirën huë'huëni ti'anjani achato, ëjaguëbi Isaías uti
pëbëte ëñani, cani achoguë ñuquëña. Ja'nca ñu'iguëna, Felipebi baguëni senni
achaguëña:
—Më'ë cocare cani achoguë, ¿te'e ruiñe ro'taguë achaguë më'ë? senni
achaguëña.
31 Senni achaguëna, ëjaguëbi sehuoguëña:
—Te'e ruiñe achama'iguë'ë yë'ë. Yequëbi ye'yoma'itoca, ¿queaca achani
masiye'ne yë'ë? sehuoni, ja'nrëbi Felipeni baguë ca'ncona mëni bëaye
choquëña. Choiguëna, mëni bëaguëña.
32 Mëni bëani, baguë coca cani achoyete achani, ën cocare masiguëña:
Riusu Raoja'guërebare huani senjoñu cajën, oveja bonsëguëni huaiye'ru
baguëni huani senjojën saja'cua'ë.
Oveja bonsëguëni raña të'cajën sajënna, oveja bonsëguëbi gare oiye beoye
ba'iji. Baguë'ga junni tonguë saiguëbi gare caye beoye nëcaja'guë'bi.
33 Ta'yejeiye ëjaguë ba'iguëreta'an, bain hua'nabi baguëni te'e ruiñe ëñamajën,
baguëni gu'aye yo'oja'cua'ë.
Baguëni ro coquejën huani senjo güeseja'cua'ë.
Junni tonja'guëre sëani, baguë bain yo'je ba'ija'cuare cu'eto, gare beoja'cua'ë.
34 Ja'an cocare cani achoni, Felipeni senni achaguëña baguë:
—Riusu ira bainguë cuencueni raosi'quë yua ¿jaroguëni caguë'ne?
¿Ja'ansi'quëni caguë, o yequëni caguë? senni achaguëña.
35 Senni achaguëna, Felipe yua ja'ansi coca toyani jo'case'ere baguëni ye'yo
bi'rani, si'a Jeruscristo ba'iyete masi güeseguëña.
36 Ja'nrëbi oco ba'iruna ti'anni, ba ëjaguëbi caguëña:
—Oco ba'irute ëñajë'ën. ¿Yurera'rë bautiza güeseye poreye yë'ë? senni
achaguë caguëña.
37 Caguëna, Felipebi sehuoguëña:
—Më'ë yua Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca, bautiza güeseye poreyë më'ë,
sehuoguëña.

Sehuoguëna,
—Jesucristo yua Riusu Zinreba'bi ba'iji ro'tayë yë'ë, sehuoguëña ëja bainguë.
38 Sehuoni, ja'nrëbi yija yogu nëcajaiye guanseguëna, bacuabi gajeni, oco
ba'iruna cacani ba'ijënna, Felipebi baguëni bautizaguëña.
39 Bautizani tëjiguëna, oco ba'irubi etani mëijënna, Riusu Espíritubi Felipete
in rani, Espíritu se'gabi baguëni na'oni saguëña. Saguëna, ëja bainguëbi
baguëte gare se'e ëñamaquëña. Ja'nca ëñama'iguëbi baguë yija yoguna cacani,
se'e baguë go'i ma'aja'an baguë yijana goquëña. Go'iguë, Riusu Espíritu
naconi te'e zi'inni ba'iguëbi ai bojoreba bojoguëña.
40 Ja'nca bojoguëna, Felipe yua ja'ansirën Azoto yijare nëcaguë ëñoguëña.
Si'a ba yija ba'i huë'e joboñana sani, Riusu cocarebare quëani achoguë,
Cesarea huë'e jobona ti'añe tëca Riusu cocare caguëña.

9

Conversión de Saulo

1 Yureca Saulobi Cristo bainni yuta je'o baguë, Bacuare huani senjoza
caguë, ai gu'aye ro'taguë baquëña. Ja'nca ba'iguëbi pairi ta'yejeiye ëjaguëna
sani,
2 Damasco huë'e jobo pairi bainna utire toyacaijë'ën yë'ëre, caguë sen-
quëña. Jesucristo cocare ye'yesi'cuare, ëmëcuare, romicuare, si'acuare
cu'ejani rani, ya'o huë'ena guaojaza caguë senquëña. Ja'nca senni, pairi
ta'yejeiye ëjaguëbi toyacani insiguëna, Saulobi coni saquëña.
3 Sani, Damasco huë'e jobona yuta ti'anmaquëna, mia re'oto ñatani saoye'ru
guënamë re'otobi ai ma'ñoñereba miaguë, Saulona gaje meguëña,
4 Ja'nca gaje meguëna, ba hua'guëbi yua yijana tanni umeguëña. Tanni
umeguëna, guënamë re'otobi baguëni coca cani achoguëña:
—Saulo, Saulo, ¿Më'ë queaca ro'taguë je'o baguë yë'ëre be'teguë'ne?
guënamë re'otobi cani achoguëña.
5 Achoguëna, Saulobi:
—¿Queguëbi yë'ëni caguë'ne më'ë, Ëjaguë? senni achaguëña.
Senni achaguëna:
—Yë'ëbi Jesus'ë. Më'ëbi ai je'o baguë, yë'ëre ai hui'ya yo'oguë be'teyë më'ë,
sehuoguëña.
6 Sehuoguëna, Saulobi ai huaji yëguë to'ntoguë, baguëni caguëña:
—Yë'ë Ëjaguë, ja'nca ba'ito, ¿queaca yo'oja'guë'ne yë'ë? senni achaguëña.
Senni achaguëna, Ëjaguëbi caguëña:
—Yua huëijë'ën. Ba huë'e jobona saijë'ën. Sani ti'anguëna, më'ë yo'oja'yete
quëa güeseja'guë'ë yë'ë, caguëña.
7 Caguëna, yequëcua Saulo naconi raicuabi ro caye beoye achani quëquëjën
bateña. Coca cayete achacuata'an, ba coca caguëte ëñañe gare poremateña.
8 Ja'nrëbi, Saulobi huëni, baguë sai ma'are ëña ëaye ba'iguëreta'an ñaco gare
ëñomaquëña. Gare ëñoma'iguëna, baguë gaje bainbi baguë ëntë sarana zeanni,
Damasco huë'e jobona sareña.
9 Sani ti'anrena, yua samute umuguseña ba'iguë, gare ñaco ëñama'iguë, gare
aon ainmaquë, gare oco re'corë'ga uncumaquë baquëña.
10 Ja'nca ba'iguëna, yequë bainguë Ananías hue'eguëbi Damasco huë'e
jobore baquëña. Jesucristoni recoyo te'e zi'inni ba'iguë baquëña. Ja'nca
ba'iguëna, Ëjaguë Jesucristo yua guënamë toyare baguëna ëñoni, baguëni
caguëña:

—¡Ananías! caguë choquëña.
Choiguëna:
—Yë'ëbi ba'iyë, Ëjaguë, sehuoguëña.
11 Sehuoguëna, Ëjaguë Jesucristobi caguëña:
—Achajë'ën. Yurera'rë ja'an Te'e Ruiñe hue'e ma'ana sani, Judas hue'eguë, baguë huë'ena cacajë'ën. Cacani, Tarso bainguë Saulo hue'eguëte senjë'ën. Baguë yua yë'ë naconi coca ujaguë senji.
12 Ja'nca senni achaguëbi më'ëre, Ananías hue'eguëte guënamë toyana ëñaji baguë. Më'ëbi baguëna cacajani, baguë ñaco ëñaja'guë caguë, më'ë ëntë sarañare baguëna pa'roni ujaja'guë'ë më'ë. Ja'anre yua guëname toyana ëñaji baguë, caguëña Jesucristo.
13 Caguëna, Ananíasbi sehuoguëña:
—Ëjaguë, ai bainbi Saulote quëajënna, baguë ba'iyete masiyë yë'ë. Më'ë bain Jerusalenre ba'icuani ai gu'aye yo'oguë ba'isi'quë'bi.
14 Yureña pairi ëjacuabi baguëre ën huë'e jobona raojënna, Jesucristoni si'a recoyo ro'tacuare preso zeanni, Jerusalenna rërëni sani, ya'o huë'ena guaoye ro'taguë ba'iji. Bacua uti ja'o toyani guansese'e'ru yo'oguë raisi'quë ba'iji baguë, caguë sehuoguëña Ananías.
15 Caguë sehuoguëna, Ëjaguë Jesucristobi caguëña:
—Yë'ë quëase'ere sani yo'ojë'ën. Baguë yua yë'ë bainguë cuencuesi'quë'bi ba'iji. Baguë yua si'a ën yija bain, yequë bain jubëan yë'ëre ye'yema'isi'cuana sani, bain ëjacuana sani, Israel bainre'ga, si'acuani yë'ë ta'yejeiye ba'iyete quëani achoja'guë'bi baguë.
16 Ja'nca ba'ija'guëbi yë'ë guansese'ere yo'oguë, ai ja'siyereba ai yo'oguë ba'ija'guë'bi. Ja'an ba'ija'yete baguëni masi güeseja'guë'ë yë'ë, caguëña.
17 Caguëna, Ananíasbi huëni, Saulo ba'i huë'ena ti'anni, cacani, baguë ëntë sarañare Saulona pa'roni, baguëni caguëña:
—Yë'ë yo'jeguë Saulo, mai Ëjaguë Jesucristobi yë'ëre raoguëna, më'ëna ti'an rani, baguë cocare më'ëni quëayë yë'ë. Më'ëbi ënjo'ona ti'an raiguëna, Jesucristobi guënamë re'otobi ëñoguëña. Ja'nca ëñoguëbi yë'ëni coca guanseguëna, baguë case'e'ru yo'oguë raë'ë yë'ë. Më'ë yua ñaco se'e ëñani, Riusu Espírituni recoyo te'e zi'inreba zi'inni ba'ijë'ën caguë, Cristo case'ere yo'oguë raë'ë yë'ë, caguëña Ananías.
18 Caguëna, ja'ansirën hua'i so'co ba'iye'ru yua baguë ñacobi otoni to'inguëna, Saulo yua ñaco ëñaguëña. Ñaco ëñani, ja'nrëbi huëni, bautiza güeseguëña.
19 Ja'nrëbi aon anni, huajë rani baquëña. Ja'nca ba'iguëbi se'e yequë umuguseña Cristo bain Damascore ba'icua naconi baquëña.

Saulo predica en Damasco

20 Ja'nca ba'iguë, judío bain ñë'ca huë'eñana cacani, ja'anru bainni ye'yoguë, Jesucristo ba'iyete te'e ruiñe quëani acho bi'raguëña. Riusu Zinreba ba'iji quëani achoguëna,
21 ja'an bain si'acuabi achani, gue ro'taye beoye achajën, sa'ñeña ca bi'rareña:
—¿Gue'ne yureca? ¿Cristo bainni je'o baguë ba'ima'iguë baguë? ¿Cristo bain Jerusalenre ba'icuani je'o bani, ja'nrëbi ënjo'on ba'icua Cristo bainre preso zeanguë raisi'quëma'iguë baguë? Bacuare preso zeanni pairi ëjacuana rërëni saza caguë ba'isi'quëta'an, ¿yureca queaca ro'taguë Cristo cocare si'a jëja quëani achoguë'ne? sa'ñeña careña bacua.

22 Ja'nca cacuareta'an, Saulobi quë'rë se'e jëja recoyo re'huani, quë'rë se'e
Cristo ba'iyete quëani achoguë baquëña. Riusu Raosi'quëreba maina ti'an
raji'i baguë, caguëna, judío bain Damascore ba'icuabi gue ro'taye beoye
ba'ijën, baguëni sehuoye beoye bateña.

Saulo escapa de los judíos

23 Ja'nca ba'icuabi se'e yequë umuguseña ba'ijën achajën, Sauloni bëinjën,
Baguëni huani senjoñu cajën yo'o bi'rajënna,
24 Saulobi masini gatiguëña. Ja'nrëbi bacuabi ja'an huë'e jobo anto
sa'roñare jo'caye beoye ëjojën nëcajën, Eta bi'ratoca, baguëni huani senjoñu
cajën ëjocuareta'an, Saulobi ëñomaquëña.
25 ¿Queaca yahue saiye'ne yë'ë? caguëna, Riusu bainbi jai jë'ebi inni, Saulote
ayani ta'pini, ñamibi huë'e jobo tu'ahuë hue'se ca'ncona gachoreña. Ja'nca
gachorena, gatini saquëña baguë.

Saulo en Jerusalén

26 Ja'nca sani, ja'nrëbi Jerusalenna ti'anni, Cristo bain ënjo'on ba'icua
naconi te'e zi'inni baza caguë yo'o bi'raguëreta'an, baguëni ai huaji yëjën,
baguëte coye yëmateña. Gu'a bainguë'bi cajën, baguëni güereña.
27 Ja'nca güejënna, Bernabebi baguëte tëhuoni, Riusure ta'yejeiye yo'o con-
cuana sani, baguëte ëñoguë quëaguëña:
—Ënquë yua Jesucristo bainguë ruinsi'quë ba'iji. Baguë yua ma'abi
saiguëna, Jesucristobi baguëni tëhuo rani, baguëni ta'yejeiye coca caguëna,
mame recoyo re'huasi'quë baquëña. Re'huasi'quë ba'iguëna, baguë yua
Damascona ti'anni, jëja recoyo re'huani, Jesucristo ba'iyete si'a Damasco
bainni quëani achoguë baquëña, quëaguëña Bernabé.
28 Quëaguëna, bacuabi se'e ro'tani, baguëte bojoni, bacua jobona coreña.
Corena, bacua naconi te'e ba'iguë, Riusu yo'ore conguë,
29 Jesucristo ba'iyete jo'caye beoye si'a bainni quëani achoguë, judío
bain griego coca cacua naconi ai ta'yejeiye cani achoguë baquëña. Ja'nca
ba'iguëna, bacuabi ai bëinjën, baguëni huani senjo ëaye bateña.
30 Ja'nca ba'ijënna, Cristo bainbi masini, Saulote inni, baguëte yahue
sareña. Sani, Cesarea huë'e jobona ti'anni, baguëte Tarso huë'e jobona
saoreña. Saorena, ja'anruna gatini sani baquëña.
31 Ja'nrëbi Cristo bain jubëan si'a ca'ncoña ba'icuabi, judío bain je'o base'e
beoguëna, gare se'e ai yo'omajën bateña. Judea yijare ba'icua, Galilea yijare
ba'icua, Samaria yijare ba'icua, si'acuabi se'e jëja recoyo re'huani, Cristoni
quë'rë se'e ye'yeñu cajën, Riusu Espíritubi ta'yejeiye conguëna, bacua jubëan
yua quë'rë se'e jaijeijateña.

Curación de Eneas

32 Ja'nrëbi, jaijeijën ba'ijënna, Pedrobi si'a huë'e joboña Cristo bainre ëñaguë
saiguë ganiguë, yua Lida huë'e jobo ba'icuana ti'anguëña.
33 Ti'anni ëñato, bacua jubë bainguë Eneas hue'eguëbi ju'in hua'guë un-
quëña. Guë'nguë rauna ju'inguëbi te'e ëntë sara samute tëcahuëan cama
se'gare uinguë baquëña.
34 Ja'nca ba'iguëna, Pedrobi caguëña:
—Ëneas, Jesucristobi më'ëre yurera huachoja'guëbi. Huachoguëna, më'ë
yua huëni, më'ë camate re'huani jo'cajë'ën, caguëña.
Caguëna, Eneasbi ja'ansi'quë huajë rani huëquëña.
35 Ja'nca huëquëna, Lida huë'e jobo bain, Sarón huë'e jobo bain, si'acuabi
baguëni ëñani, Riusuni bojoreña. Ja'nca bojoni, bacua ja'anrë ro'tajën ba'ise'e
beoru gare jo'cani, Jesucristoni si'a recoyo te'e zi'nzini bateña.

Resurrección de Dorcas

36 Ja'nrëbi yequë huë'e jobo Jope huë'e jobore yeco Cristo baingo bacoña.
Tabita hue'ego yua bago mamire griego cocare cato, Dorcas hue'ego bacoña.
Ai re'oye se'gare yo'ogo, bain carajën ba'iyete jo'caye beoye congo bacoña.
37 Ja'nca ba'igobi ja'an umuguseña rau neni juncoña. Ju'insi'co ba'igona,
bago bainbi bago ga'nihuëte zoani, ëmëje'en ba'i sonohuëna uanreña.
38 Ja'nca uanni, Pedro yua Lida huë'e jobo cueñe ba'i jobore ba'iguëna,
Baguëni choijañu cajën, bacua bain ëmëcua samucuare cuencueni, bacua
naconi Pedroni coca saoreña:
—Besa con raijë'ën, cajën saoreña.
39 Saorena, ja'nrëbi Pedrobi baguëna ti'ansi'cua naconi Jopena raquëña.
Rani, bago ga'nihuë uinruna mëani ëñojënna, ba hua'guëbi cacani ëñato, si'a
hua'je hua'na bago consi hua'nabi baguëna ti'an raijën oijën bateña. Bacua
canrëan, Dorcas ta'nëcani ro insise'ere ëñojën, Bago huajë ba'isi umuguseña
yo'oni insise'e'ë cajën oteña.
40 Ja'nca oijënna, Pedro yua si'a hua'nani hue'sena etoni, ja'nrëbi Riusuna
gugurini rëanni, ujaguë senquëña. Senni tëjini, ju'insi hua'goni ëñani, bagoni
caguëña:
—Tabita, huëijë'ën, caguëña.
Caguëna, bago yua ñaco sëtani, Pedroni ëñani, ja'nrëbi huëni bëagoña.
41 Bëagona, Pedro yua bago ëntë sarare zeanni, bagote huëani nëcoguëña.
Huëani nëconi, ja'nrëbi si'a Cristo bain, hua'je hua'nare'ga choini, huajë
hua'gore bacuani ëñoguëña.
42 Ëñoguëna, si'a Jope huë'e jobo bainbi bago go'ya raise'ere masini, ai jai
jubëbi Jesucristoni si'a recoyo ro'tani, baguëni recoyo te'e zi'inni bateña.
43 Ba'ijënna, Pedro yua bacua naconi se'e yequë umuguseña bëani baquëña.
Simón hue'eguë ga'ni coro re'huaye masiguë, ja'anguë huë'ena bëani
baquëña.

10

Pedro y Cornelio

1 Ja'nrëbi yequë bainguë Cornelio hue'eguëbi baquëña. Cesarea huë'e jobo,
cueñe ba'i jobore ba'iguëbi soldado jubë ëjaguë baquëña. Italiano casi jubë,
romano ta'yejeiye ëjaguë ba'i jubë, ja'an jubëre guanseguë baguëña baguë.
2 Ja'nca ba'iguëbi baguë te'e huë'e bain naconi Riusuni ai yëguë, Riusu
yo'ore te'e ruiñe conguë baza caguë, Riusuni jo'caye beoye conguë baquëña.
Judío bain bonse carajën ba'icuani ai curi insini conguë, Riusuni jo'caye
beoye ujaguë baquëña.
3 Ja'nca ba'iguëbi yequë umuguse, ënsëguëbi a las tres ba'iye'ru së'iguëna,
baguë yua Riusuni ujaguë ba'iguë, Riusu guënamë toyare te'e ruiñe ëñaguëña.
Riusu guënamë re'oto yo'o conguëbi baguëna gaje meni caguëña:
—¡Cornelio! caguë choquëña.
4 Choiguëna, Corneliobi gue ro'taye beoye quëquëni ëñaguëña. Ja'nca
ëñaguë, baguëni senni achaguëña:
—¿Më'ë guere yë'ëni caguë'ne, Ëjaguë? senni achaguëña.
Senni achaguëna, Riusure yo'o conguëbi sehuoguëña:
—Më'ëbi Riusuni jo'caye beoye ujaguë, bonse carajën ba'icuana ro insini
conguë ba'iguëna, Riusubi më'ëni bojoguë ëñaji.
5 Ja'nca sëani, më'ëni re'oye yo'oye ro'taji. Yureca më'ë bainre cuencueni,
Jope huë'e jobona saoni, yë'ë bainguë Simón Pedroni choijë'ën.

6 Yequë Simón hue'eguë naconi, jai ziaya ca'ncoreba, baguë huë'ere ba'iji.
Ja'nca ba'iguëbi rani, më'ë yo'oja'yete quëaja'guë'bi, Cornelioni sehuoguë
quëaguëña.
7 Quëani tëjini saquëña. Saquëna, Cornelio yua baguë huë'ere ba'ijën
baguëre yo'o concuani choquëña. Yequëre'ga, soldado hua'guë Riusuni te'e
ruiñe ro'taguë re'oye yo'oguë, ja'anguëre'ga choni,
8 Riusu masi güesese'e si'ayete bacuana quëani, ja'nrëbi bacuare Jope huë'e
jobona saoguëña, Simón Pedroni choija'yete.
9 Saoguëna, bacuabi sani, ja'nrëbi yequë umuguse Jopena ti'an bi'rajënna,
mëñera së'irën ba'iguëna, Pedro yua baguë ba'i huë'e ëmëje'en ca'nco bëani
huajëruna mëni, Riusuni uja bi'raguëña.
10 Ujaguë ba'iguëna, ai ta'yejeiye ai aon gu'aguëña. Ja'nrëbi aonre
guanseni, baguëre cua'cucaijënna, baguë yua se'e ujaguë, Riusu guënamë
toyare ëñaguëña.
11 Guënamë re'otona ëñato, Riusu can jai can yua yijana gachose'e baquëña.
Ba can gajese'ga na'miñoa ta'nëni ziunsi can ba'iguë, guënamë re'otobi Pedro
ba'iruna gaje mequëña.
12 Gaje meguëna, can sa'nahuëna ëñato, si'a airu hua'i hua'na, añe hua'na,
ca hua'i hua'na, ja'an bateña.
13 Ba'ijënna, guënamë re'otobi coca cani achoguëña:
—Pedro, huëijë'ën. Hua'ire huani ainjë'ën, cani achoguëña.
14 Cani achoguëna, Pedro sehuoguëña:
—Bañë, Ëjaguë. Si'si hua'i hua'na banica, gu'a hua'i sëani, ro chiani aiñe
beoye ba'iguë'ë yë'ë, sehuoguëña.
15 Sehuoguëna, guënamëbi se'e cani achoguëña:
—Yureca Riusubi ja'an hua'ire tënoni, Aiñe re'oye'ë canica, ja'an hua'ire
gu'aye cama'ijë'ën, cani achoguëña.
16 Cani achoguë, samute ba'iye gachoni, ja'an cocare cani achoni, ja'nrëbi
ja'an canre se'e guënamë re'otona mëoguëna, Pedro yua toyare ëñani tëjiguëña.
17 Ëñani tëjini, ¿Riusu guere yë'ëni quëaguë'ne? caguë ro'taguëna, Cornelio
bainbi ti'an rani, Simón huë'e ba'irute senni achajën rateña.
18 Rani, ja'nrëbi Simón huë'ena ti'anni, Simón Pedro ba'iyete senni achajën,
baguëte choteña.
19 Choijënna, Pedro yua Riusu toya ëñase'ere yuta ro'taguë ñu'iguëna, Riusu
Espíritubi Pedroni quëaguëña:
—Ëñajë'ën. Samutecuabi më'ëni choijën raë'ë.
20 Yë'ë raosi'cuare sëani, bacuana gajeni, gue huaji yëye beoye bacua
naconi saijë'ën, quëaguëña.
21 Quëaguëna, Pedro yua bacuana gajeni tëhuoni caguëña:
—Mësacuabi yë'ëni cu'eto, ba'iyë yë'ë. ¿Mësacua gue rate'ne? caguëña.
22 Caguëna, bacua sehuoreña:
—Yëquëna hua'na yua ëjaguë Cornelio bain raosi'cua'ë. Baguë yua soldado
ëjaguë te'e ruiñe re'oye yo'oguë ba'iguë'bi. Riusuni ai yëguë, baguë yo'ore
jo'caye beoye yo'oguëna, si'a judío bainbi baguëte ai te'e ruiñe ëñajën, baguëni
ai yëjën ba'iyë. Yureca baguë yua baguë huë'ere ba'iguëna, Riusu guënamë
re'oto yo'o conguëbi baguëna gaje meni quëaguëña: Pedroni choijani rajë'ën.
Baguë coca cani achoguëna, achajë'ën, quëaguëña baguë. Ja'nca quëaguëna,
Corneliobi yëquënare cuencueni, më'ëre choijaijë'ën caguë raobi, quëareña
bacua.

23 Quëajënna, Pedrobi bacuani: Cacani, bëani huajëjë'ën cani, ja'nrëbi
yequë umuguse ñatani, bacua naconi Corneliona saquëña. Cristo bain Jope
ba'icua'ga rëño jubëbi baguëni te'e conjën sateña.
24 Sani, ganijën ba'ijën, yequë umuguse Cesarea huë'e jobona ti'anreña.
Ti'anni ëñato, Cornelio yua baguë te'e bain, baguë gaje hua'na choni
ñë'cosi'quë baquëña.
25 Pedroni ëjojën ba'icuabi baguë ti'an raise'ere ëñani bojoreña. Bojojënna,
Corneliobi baguëni tëhuojani, baguëni ai ta'yejeiye ai te'e ruiñe ëñaguë,
baguëna gugurini rëanguëña.
26 Gugurini rëanguëna, Pedro yua baguëni huëani caguëña:
—Huëni nëcajë'ën. Riusu beoguë'ë yë'ë. Më'ë'ru te'e bainguë'ë yë'ë,
caguëña.
27 Cani, baguëre saludani tëjini, baguë huë'ena cacani ëñato, ai jai jubë bain
ñë'casi'cua bateña.
28 Ba'ijënna, Pedrobi bacuani caguëña:
—Yë'ëbi judío bainguë sëani, tin bainna ti'anni, bacua naconi te'e ñë'cani
ba'iye gare porema'iguë'ë yë'ë, judío ira bain guanseni jo'case'e'ru yo'otoca.
Mësacuabi ja'anre re'oye masiyë. Ja'nca yo'oye ënsese'e ba'iguëna, Riusubi
yureña yë'ëni tin masi güesebi. Si'a jubëan bainre te'e ëñani, bacuare gu'a coca
caye beoye ba'ijë'ën, yë'ëre cani jo'cabi Riusu.
29 Ja'nca cani jo'caguëna, mësacuabi choijënna, gare güeye beoye raë'ë
yë'ë. Ja'nca raisi'quëbi mësacuani ëñaguë, ¿Queacara ro'tajën, yë'ëre chote'ne?
mësacuani senni achaguë ba'iyë yë'ë, caguëña Pedro.
30 Caguëna, Corneliobi sehuoguëña:
—Yua gajese'ga umuguseña ba'iguë, yë'ëbi, na'ito ujarën ba'iguëna, yë'ë
huë'ere ñu'iguë, Riusuni ujaguë baë'ë yë'ë. Aonre aiñe jo'cani, Riusuni ujaguë,
ja'nrëbi mëiñe ëñato, ai go'sijei caña ju'iguëbi yë'ëna gaje meni nëcabi.
31 Nëcani, yë'ëni coca cabi: “Cornelio, më'ëbi jo'caye beoye ujani, bonse
caracuani conguëna, Riusubi ai bojoguë ëñaji.
32 Ja'nca sëani, më'ë bainre cuencueni, Jope huë'e jobona saoni, Pe-
droni choijaijë'ën. Yequë Simón hue'eguë, jai ziaya ca'ncoreba ba'iguë,
ja'anguë huë'ere ba'iji Pedro. Ja'nca ba'iguëbi më'ëna ti'an rani, yë'ë cocare
quëaja'guë'bi” cabi baguë.
33 Caguëna, yë'ë yua ja'ansirën më'ëni choijaiguëna, më'ëbi ai re'oye yo'oguë
ti'anhuë. Ti'anguëna, Riusubi mai naconi te'e ba'iguëna, yëquëna hua'na
si'acuabi Baguë cani jo'case'ere achañu cajën, më'ë coca Riusu cocare achaye
ëjojën ba'iyë, caguë sehuoguëña Cornelio.

Discurso de Pedro en casa de Cornelio

34 Ja'nca sehuoguëna, Pedrobi bacuani coca ca bi'raguëña:
—Yureca ro'tani yo'oyete se'e ye'yehuë yë'ë. Si'a bain jubëanre ëñaguë,
Si'acua yua te'e ba'icua'ë caji Riusu. Quë'rë ta'yejeiye jubëan beoyë caji.
35 Si'a jubëan bainre ëñaguë, baguëni ai yëjën te'e ruiñe yo'ojën ba'icua
ba'itoca, ja'ancuare baguë bainrebare re'huani baji Riusu.
36 Baguë ira bain cuencueni raosi'cuani coca cani jo'caguë, Jesucristo
mame recoñoa re'huaja'yete ru'ru quëaguëna, baguë bainbi toyani, Israel
bainna jo'careña. Ja'an Jesucristobi yua bainna ti'an rani ëñoguë, si'a bain
ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iji.
37 Mësacua yua Jesucristo ën yijana rani ba'ise'ere masiyë. Ja'anguëbi
Galilea yijana ti'an rani, Juan yua Riusu cocare quëani achoni, bainre
bautizasi'quë ba'iguëna,

38 Riusu yua baguë Espíritute raoni, Jesús Nazarenoni zi'in güeseguëna,
baguë yua si'a judío bain ba'iruanna sani, bainre re'oye yo'oni, zupai huati
zemosi'cuare huachoni, ta'yejeiye yo'oguë baji'i, Riusubi conguëna.
39 Ja'nca yo'oguëna, yëquëna hua'na baguëre yo'o concuabi ëñahuë. Baguë
naconi te'e saijën, Judea yija ca'ncoña, Jerusalén huë'e jobo, ja'anruanna
ti'anni bainre conguëna, yëquënabi ëñahuë. Ja'nrëbi judío bainbi baguëni
preso zeanni, crusu sa'cahuëna quenni reo güeseni, baguëni huani senjohuë.
40 Huani senjojënna, samute umuguseña ba'ini, Riusubi baguëni go'ya rai
güesebi. Go'ya rai güeseni, baguëte yëquënani ëñobi.
41 Yëquëna jubë se'gani ëñoguëna, si'a bainbi baguëni ëñamaë'ë. Baguë
cocare quëani achoye cuencuesi'cuare sëani, baguëte yëquënani ëñobi Riusu.
Ëñoguëna, yëquënabi baguë naconi te'e ba'ijën, baguë naconi aon ainjën, gono
uncujën baë'ë, go'ya rani ëñosi'quëre.
42 Ja'nca ba'ijënna, baguëbi yëquënani guanseni jo'cabi: Yë'ë ba'iyete
ëñasi'cua sëani, si'a bainna sani, yë'ë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyete quëani achojën
ba'ijë'ën. Si'a bain huajëjën ba'icua, junni tonsi'cua si'acua gu'a jucha yo'ojën
ba'ise'ere masini, bacua si'arën ba'ija'yete caja'guë'bi ba'iyë yë'ë. Riusubi
yë'ëre ja'anna cuencueni re'huabi. Ja'an cocare bainna quëani achojën
ba'ijë'ën, guanseni jo'cabi yëquënani.
43 Riusu ira bain cuencueni raosi'cuabi güina'ru toyani jo'cajënna, mësacua
ëñani masijë'ën. Riusu Raoja'guërebabi ti'an raiguëna, baguëni si'a recoyo
ro'tajë'ën. Ja'nca ro'tatoca, Riusubi mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare
tënoni, gare se'e ro'tama'ija'guë'bi, cani jo'careña Riusu ira bain raosi'cua,
caguëña Pedro.

Los no judíos reciben el Espíritu Santo

44 Yuta coca cani tëjima'iguëna, Riusu Espíritubi gaje meni, si'acua Pedro
cocare achacuani recoyo te'e zi'nzini baguëña.
45 Ja'nca ba'iguëna, judío bain Cristoni ro'tacua, Pedro naconi raisi'cua,
bacuabi yua gue ro'taye beoye ëñareña. ¿Riusu Espíritu queaca tin bainna
ti'anni bacua recoyona zi'nziguë'ne? cajën, ro huesë ëaye ëñareña.
46 Espíritubi gaje meni, ja'an bainni baguëna, bacuabi tin bain coca gare
ye'yema'isi cocare cani achojën, Riusu ta'yejeiye ba'iyete ai bojojën cajënna,
ja'an judío bainbi gue ro'taye beoye achareña.
47 Ja'nrëbi Pedro se'e ca bi'raguëña:

—Ëncuabi, yëquëna Espíritu zi'nzise'e'ru güina'ru zi'nzisi'cuare sëani, ocona
bautiza güesenica, ¿jarocuabi ënseye'ne? caguëña.
48 Ja'nca cani, Cristo bain mame re'huasi'cuare ëñani, Cristo ta'yejeiye
ba'iyete te'e ruiñe masi güeseni, bacuani bautiza güeseguëña. Ja'nrëbi, ja'anru
bain hua'nabi Pedroni se'e choni, Quë'rë se'e yequë umuguseña yëquëna
naconi bëani ba'ijë'ën cajën choijënna, ba hua'guë bëani baquëña.

11

Informe de Pedro a la iglesia de Jerusalén

1 Ja'nrëbi, Riusure ta'yejeiye yo'o concua, si'a Cristo bain Jerusalén huë'e
jobore ba'icuabi Cesarea cocare achani, Judío bain jubë ba'ima'icuabi Riusu
cocare achani Cristoni recoyo te'e zi'nzini ba'iyë, ja'an cocare achani masini,
Pedro raiyete ëjoreña.
2 Ëjoni, Pedrobi ti'an raiguëna, judío bain Cristoni recoyo ro'tacuabi
baguëni tëhuoni,

3 baguëni si'a jëja ca bi'rareña:

—¿Më'ë guere yo'oguë, judío bain ba'ima'icua naconi te'e ñë'cani bacua naconi te'e aon anquë'ne? senni achajën bënteña.

4 Senni achajënna, Pedrobi Riusu yo'ose'e si'ayete bacuani te'e ruiñe quëani achoguëña:

5 —Yë'ëbi Jope huë'e jobore ba'iguë, Riusuni ujaguë, Riusu guënamë toyare ëñahuë yë'ë. Riusu can jai canbi yë'ëna gaje raji'i. Gajese'ga na'miñoabi ta'nëni ziunsi can ba'iguëna,

6 ja'an can sa'nahuëna ëñato, si'a airu hua'i hua'na, añа hua'na, ca hua'i hua'na, ja'an baë'ë.

7 Ba'ijënna, ja'nrëbi yë'ëni guënamë re'otobi coca cani achobi: "Pedro, huëni, hua'ire huani ainjë'ën" cani achobi.

8 Cani achoguëna, sehuohuë yë'ë: "Bañë, Ëjaguë. Si'si hua'i hua'na banica, gu'a hua'i sëani, ro chiani aiñe beoye ba'iguë'ë yë'ë" sehuohuë.

9 Sehuoguëna, guënamë re'otobi yë'ëni se'e cani achobi: "Yureca Riusubi ja'an hua'ire tënoni, aiñe re'oye'ë canica, ja'an hua'ire gu'aye cama'ijë'ën" cani,

10 samute ba'iye gachoni, ja'an cocare cani achoni, ja'nrëbi si'a can yua guënamë re'otona mëase'e baji'i.

11 Ja'an toyare ëñani ro'taguëna, ja'ansirën samute baincua ëmëcua Cesarea huë'e jobobi raosi'cuabi yë'ë ba'i huë'ena ti'an rani, yë'ëre choë'ë.

12 Choijënna, Riusu Espíritubi yë'ëni caguë: "Bacua naconi gare huaji yëye beoye saijë'ën" caguë guanseguëna, saë'ë. Ëncua'ga Cristo bain te'e ëntë sara te'e ba'icua yë'ë naconi saë'ë. Sani, ja'an bainguë huë'ena ti'anni, baguë cocare achahuë.

13 "Riusu guënamë re'oto yo'o conguëbi yë'ë huë'ena gaje meni, yë'ëni ëñoguë nëcaguë cabi: Më'ë bainre Jope huë'e jobona saoni, Simón Pedroni choijaijë'ën.

14 Baguëbi rani, më'ëni Riusu mame recoyo re'huani bayete quëani, më'ë te'e huë'e bainre'ga ja'an cocare quëani achoja'guë'bi, nëcaguë cabi baguë" quëaguëna, achahuë yë'ë.

15 Ja'nca achani, baguë bain ñë'casi'cuani cocare quëani acho bi'raguëna, Riusu Espíritubi gaje meni, maini ru'rureba yo'ose'e'ru bacuani güina'ru te'e zi'nzini babi.

16 Ja'nca baguëna, ja'nrëbi mai Ëjaguë Jesús cani jo'casi cocare ro'tahuë yë'ë: "Juan yua oco se'ga naconi bainre bautizasi'quë ba'iguëna, Riusubi baguë Espíritu naconi mësacuani recoyo tënoni baja'guë'bi" ja'an cocare ro'tahuë yë'ë.

17 Ja'nca ro'taguë, Riusu Espíritu gaje meni bacuani zi'nzini base'ere ëñaguë, ja'ansi'quë ro'tahuë yë'ë: Mai hua'na Jesucristoni si'a recoyo ro'tacuani zi'nzini, ja'nrëbi bacuani güina'ru zi'nziguëna, ¿yë'ë hua'guë queaca Riusuni ënseye'ne? bacuani quëaguë sehuoguëña Pedro.

18 Ja'nca sehuoguëna, Cristo bain Jerusalén huë'e jobore ba'icuabi gare se'e caye beoye nëcajën, Riusuni bojojën careña:

—Riusubi ai ta'yejeiye masiye yo'obi. Tin bain jubëanre'ga choni, baguë bainre re'huani baji. Bacua gu'a juchare gare jo'cani, Cristoni recoyo te'e zi'inni ba'itoca, gare carajeiye beoye Riusu naconi te'e ba'ija'cua'ë, cajën bojohuë bacua.

La iglesia de Antioquía

19 Yureca Estebanni huani senjorën ba'iguëna, Cristo bainni je'o bani
gu'aye yo'ojënna, Cristo bain Jerusalén ba'icuabi so'o yijaña tin yijañana gatini
sateña. Sani, yequëcuabi Fenicia, yequëcuabi Chipre, yequëcuabi Antioquía,
ja'an yijañana gatini sateña. Ja'nca gatini sani, ja'anruan bain judío bain
se'gani Riusu cocarebare quëani achojën bateña. Tin bainni quëani acho-
mateña.
20 Ja'nrëbi, yequëcua Cristoni recoyo zi'nzini ba'icua, Chipre, Cirene, ja'an
yijaña ba'icuabi Antioquía huë'e jobona ti'anni, si'a bain, judío bain jubë
ba'ima'icuare'ga Cristo cocarebare quëani achoreña: Jesucristoni si'a recoyo
ro'tani, mësacua gu'a juchare mame tëno güesejë'ën, cani achojënna,
21 Cristobi ai ta'yejeiyereba conguëna, ai bainbi bacua ira coca ye'yese'ere
gare jo'cani, Cristoni recoyo te'e zi'nzini bateña.
22 Ja'nca ba'ijënna, Cristo bain jubë Jerusalén huë'e jobo ba'icuabi bacua
yo'ose'ere masini, Bernabere cuencueni, baguëte Antioquíana saoreña.
23 Saorena, baguëbi ti'anni ëñato, Riusubi ai ta'yejeiye bacuani bojo
güesesi'quë baguëña. Ja'nca ëñani, ai bojoguëbi ja'an bainni re'oye yihuoguë
bëaguëña. "Mësacua yua quë'rë jëja recoyo re'huani, Cristoni gare jo'caye
beoye yo'o conjën ba'ijë'ën" caguë, bacuani bojora'rë yihuoguë baquëña.
24 Ja'an Bernabé ba'iyete cato, ai re'o hua'guë, Riusu Espírituni ai ta'yejeiye
zi'inni ba'iguëbi Riusu yo'oja'yete si'a recoyoreba ro'taguë baquëña. Ja'nca
ba'iguëna, bain hua'nabi baguëni ëñajën, baguë cocare achajën, ai jai jubëbi
Cristo bain runteña.
25 Ja'nrëbi jë'te, Bernabebi Tarso huë'e jobona sani, Sauloni cu'ejani, tin-
jani, Antioquíana raguëña.
26 Raguëna, baguë naconi ye'yoguë conguëna, ja'an huë'e jobo bain ai jai
jubë ba'ijënna, ba hua'nabi te'e tëcahuë bacuare ye'yoni yihuojën bateña.
Ja'nca ba'ijënna, Antioquía jubë ba'icua yua Cristo bain ru'rureba hue'ecua
bateña.
27 Ja'nrëbi, Riusu yo'oja'ye masiye quëacua, Riusu cocare masiye quëacua,
Jerusalenre ba'icuabi Antioquía huë'e jobona sani, coca quëajën bateña.
28 Ja'an quëacua jubë ba'iguë te'eguë, Agabo hue'eguëbi Antioquíana
ti'anni ba'iguë, Riusu Espíritubi coca masi güeseguëna, Cristo bain jobona
nëcani, Riusu yo'oja'yete quëani achoguëña: Si'a yija bainbi ai aon gu'ana
ju'inja'cua'ë, quëani achoguëna, yequë tëcahuëan ba'ini, bain ta'yejeiye
ëjaguë Claudio guanseguë ba'irën ti'anguëna, Agabo coca quëani achose'e'ru
baquëña.
29 Ja'nca quëani achoguëna, Cristo bain Antioquía jubë ba'icuabi bacua gaje
concua Judea yijare ba'icuani oijën, Bacuare coñu cajën, ga bainguëbi baguë
porese'e'ru curire insini si'a curire re'huani Judea bainna saoreña.
30 Bernabé, Saulo, bacuare cuencueni, bacua curi sacaicuare re'huani,
Judea yija Cristo bain jubëan bainna saojën, ba samucua naconi ja'an curire
ro insini saoreña.

12

Muerte de Santiago y encarcelamiento de Pedro

1 Ja'nrëbi, ja'an umuguseña ba'iguëna, bain ta'yejeiye ëjaguë Herodes
hue'eguëbi Cristo bain jubë ba'icua te'ecuani je'o ba bi'raguëña.
2 Ru'ru Santiago hue'eguë, Juan ma'yë ba'iguëni guerra hua hua'ti naconi
huani senjoguëña.
3 Ja'nca huani senjoni, judío bainbi ai bojojënna, Pedrore'ga preso zeanni,
ya'o huë'ena guaoguëña. Judío bain aon huo'coma'ise'e ain umuguseña sëani,

4 Herodesbi ro'taguë, Ja'an umuguseña pascua umuguseña si'aguëna, Pedrote judío ëja bain ba'iruna nëcoza caguë ëjoguëña. Ja'nca ëjoguëbi Pedrote guaoni, soldado jurëan gajese'ga jurëan baguëre sa'ñejën ëñacuare re'huani, baguë guaosiruna jo'caguëña.
5 Jo'caguëna, soldado hua'nabi baguëte re'oye ëñajën, gare etaye beoye ba'ija'guë cajën bateña. Ja'nca guaosi'quë ba'iguëna, Cristo bain jubë ba'icuabi Riusuni si'a jëja ujajën, Riusuni jo'caye beoye senni achajën bateña.

Dios libra de la carcel a Pedro

6 Ja'nrëbi, Herodes nëcojai umuguse ja'anrë ba'i umuguse si'ani, ñami ba'iguëna, Pedro yua ya'o huë'ere ba'iguë, samu soldado hua'na baguëre cuiracua joborare cainguë unquëña. Samu guënameñabi, cadenameñabi preso tayosi'quë baquëña. Ja'nca ba'iguëna, ya'o huë'e cuiracuabi yua anto sa'rore ba'ijën, hue'se ca'ncona ëñajën nëcareña.
7 Ëñajën nëcajënna, Riusu guënamë re'oto yo'o conguëbi te'e jëana gaje meni, preso zeansi'quëna ti'anni, ya'o huë'e sa'nahuë yua ai go'sijeiguëra miaguë ëñoguëña. Ëñoni, ja'nrëbi Pedroni baguë ca'ncona puni sëtoni caguëña:
—Besa huëijë'ën, caguëña.
Caguëna, guënameña'ga ja'anse'ebi ro tijini, baguë ëntë sarañabi tonquëña.
8 To'inguëna, Riusure yo'o conguëbi Pedroni guanseguëña:
—Më'ë tëinmete tëanni, më'ë guëon ju'iyete sa'yeni gueonjë'ën, caguëña.
Caguëna, Pedrobi ja'nca yo'oguëña. Yo'oguëna, Riusu yo'o conguëbi:
—Më'ë canre seoni, yë'ë naconi raijë'ën. Saiñu, caguëña.
9 Caguëna, Pedro yua baguëni be'teguë saquëña. Sani, etani, ro huesëguë ganiguë, ja'ansi'quë ro'taguëña: "Ëoru ëñañe se'ga huanoji yë'ëre" ro'taguëña.
10 Ja'nrëbi, soldado nëcaruan samuruanre tayojeiye sani, soldado hua'nabi ënsema'ijënna, ja'nrëbi guëna anto sa'ro ta'pisiru, huë'e jobona etaru, ja'anruna ti'anreña. Ti'anni ëñato, guëna anto sa'ro yua ja'anse'e anconi saoguëña. Anconi saoguëna, hue'sena etareña. Etani ja'nrëbi, huë'e jobo ma'a te'e ma'abi saijënna, Riusu yo'o con hua'guëbi Pedrote jo'cani, huesëni saquëña.
11 Huesëni saquëna, Pedro yua sëta rani, ja'ansi'quë caguëña:
—Aito, Riusubi ai ta'yejeiyereba yo'obi. Baguë yo'o con hua'guëre raoni, yë'ëre, ya'o huë'ena guaosi'quëre eto güesebi. Yë'ë hua'guë yua Herodes preso zeansi'quëreta'an, judío ëja bain huani senjoja'guëreta'an, Riusubi ta'yejeiye yo'oni, yë'ëre tëani etobi, caguë ro'taguëña.
12 Ja'nca ro'tani, ja'nrëbi, María hue'ego, Juan Marcos pë'cago, bago huë'ena saquëña. Sani ti'anni ëñato, ai jai jubë bain sa'nahuëre ba'ijën, Riusuni ujajën bateña.
13 Ujajën ba'icuani je'njuni achoguëna, romi zingo Rode hue'egobi anto sa'rona rani, ¿Gueguëguë'ne më'ë? senni achani, Pedrobi sehuoguëna, baguëni masigoña.
14 Masigo, yua ai bojo hua'goreba huë'huëni, anto sa'rore ancoma'igo, bago bain sa'nahuë ba'icuana huë'huëni quëagoña:
—Pedro'bi. Anto sa'rona rani nëcaji baguë, quëagoña.
15 Quëagona, bain hua'nabi careña:
—Banji. Më'ëbi ro hue'nhue hua'go'ru ro ro'tago cayë, careña.
Cajënna, bagoca:
—Aito. Baguëreba'bi, sehuogoña.
Sehuogona:
—Baguë recoyo se'ga raimaquë, careña.

16 Ja'nca cajënna, Pedro yuta anto sa'rore je'njuguë nëcaguëña. Je'njuguë
nëcaguëna, ba hua'nabi anconi, Pedroni gue ro'taye beoye ëñareña.
17 Ja'nca ëñajënna, Pedro yua baguë ëntë sarabi huëani rëonni, Caye beoye
ba'ijë'ën caguë, ja'nrëbi baguë ya'o huë'ebi etoni raose'e, Riusu ta'yejeiye
yo'oni conse'e, si'aye quëani achoguëña. Quëani achoni tëjini, bacuani
caguëña:
—Ja'an coca si'ayete mai jubë bain hua'na, Santiago sanhuë, ja'ancuani
quëajaijë'ën, caguëña.
Cani ja'nrëbi bacuare jo'cani, yequëruna gatini saquëña.
18 Ja'nrëbi ñataguëna, soldado hua'nabi gue ro'taye beoye ba'ijën, sa'ñeña
senni achajën, ¿Jarona saquë'ne baguë? cajën, si'aruan huë'huëni ganojën,
baguëni cu'e ganojën, ai yo'ojën bateña.
19 Herodes'ga bacuani ai bëinguë, Yureca baguëni cu'ejaijë'ën guanseni,
baguëte tinjamajënna, ja'nrëbi ya'o huë'e cuiracuare choini, bacuani si'a
jëja senni achaguëña. Senni achani, re'oye sehuomajënna, bacuare huani
senjoñe guanseguëña. Ja'nca guanseni tëjini, ja'nrëbi Judea yijabi sani,
Cesarea huë'e jobona ti'anni baquëña Herodes.

La muerte de Herodes

20 Ti'anni ba'iguë, yua Tiro bain, Sidón bain, bacuani ai bëinguë, bacuani
te'e ruiñe ëñama'iguë baquëña. Ja'nca ba'iguëna, bacuabi sa'ñeña senni
achajën, Maire je'o bama'ija'guë cajën, baguë huë'e ëjaguë Blasto hue'eguëni
re'oye senni achani, baguëni bojo güesereña. Bojo güeseni, Herodesna ti'anni,
Je'o beoye ba'ina'a, baguëni senni achareña. Herodes yija aonre coni aincua
sëani, ja'nca senni achareña.
21 Senni achani, Herodesbi bain ñë'cajai umuguse caguëna, bacuabi baguë
ëja guëna seihuëna ti'anreña. Ti'anjënna, Herodes yua baguë ëjaguë cañare
sayani, bacuana etani bëani, Ja'an bainni bojo güeseza caguë, bacuani zoe
coca ca bi'raguëña.
22 Caguë ba'iguëna, si'a jubë bainbi ai bojojën güireña:
—Ai ta'yejeiyereba cayë më'ë, Riusureba'ru ba'iguë sëani. Ro bain ëjaguë
caye'ru quë'rë ta'yejeiyereba cayë më'ë, te'e cajën güireña.
23 Cajën güijënna, ja'nrëbi pecobi baguëni anni hueanjënna, pecosi'quëbi
junquëña baguë, Riusuni te'e ruiñe yëma'isi'quëre sëani.
24 Ja'nrëbi, Riusu bainbi baguë cocarebare quë'rë ta'yejeiye quëani
achojënna, si'aruan bainbi achani ro'ta bi'rareña.
25 Ja'nrëbi, Bernabé, Saulo, bacuabi Jerusalén huë'e jobore ba'ijën, bacua
curire insini tëjini, yua Antioquíana go'ijën, Juan Marcos hue'eguëte sani
goteña.

13

Bernabé y Saulo comienzan su trabajo misionero

1 Yureca Cristo bain jubë Antioquía huë'e jobore ba'icuare ëñato, Riusu
coca masiye quëacua, bainre ye'yocua bateña. Bacua mami hue'ejën
ba'ise'ere cato, yequë Bernabé, yequë Simón Zijequë. yequë Cirene bainguë
Lucio, yequë Manaén baguë zinrënbi Galilea ëjaguë Herodes naconi te'e
irasi'quë, yequë Saulo, ja'ancuabi bain ye'yocua bateña.
2 Ja'nca ba'icuabi yequë umuguse te'e jubë zi'nzini, Riusu yo'ore te'e conjën,
aon aiñe jo'ca umuguseña ba'iguëna, Riusu Espíritubi bacuani guanseguëña:
—Yureca Bernabé, Saulo, bacuare choini, yë'ë yo'o cani jo'case'ere
yo'oja'cuare saojë'ën, guanseguë caguëña.

3 Caguëna, ja'nrëbi si'a jubëbi ñë'cani, Riusuni ujajën, aonre aiñe jo'cajën
ba'ijën, ja'nrëbi bacua ëntë sarañare ba samucuana pa'roni, Riusu yo'o
yo'oja'cuare cuencueni, bacuare saoreña.

Los apóstoles en Chipre

4 Ja'nca saojënna, Riusu Espíritubi bacuare cuencueni saguëna, ba hua'nabi
Seleucia huë'e jobona sani, jai yoguna cacani, Chipre jubona je'enni
ti'anreña.
5 Ti'anni, Salamina huë'e jobona ti'anni, ja'nrëbi judío bain ñë'ca huë'eñana
cacani, Riusu cocarebare quëani acho bi'rareña. Ja'nca quëani achojën, Juan
Marcos'ga bacuare te'e yo'o conguë baquëña.
6 Ja'nca quëani achojën, si'a jubo yija ca'ncoñana ganini, ja'nrëbi Pafos huë'e
jobona ti'anreña. Ti'anni, judío yai bainguë Barjesús hue'eguëte tëhuoreña.
Ba hua'guë yua ro coqueguë, Riusu coca masi güesese'ere quëani achoguë'ë
yë'ë, caguëña baguë.
7 Ja'nca caguëbi yua yequë bainguë, ja'an yija bain ëjaguë, baguë naconi
baquëña, Sergio Paulo hue'eguë naconi. Ja'an Sergio Paulobi ai masi
ëjaguë ba'iguëbi, Riusu cocarebare achaza caguë, Bernabé, Saulo, bacuare
choquëña.
8 Choiguëna, ba samucuabi Sergio Paulona ti'anjënna, ja'an yai bainguë,
Elimas'ga hue'eguëbi, Ëjaguëbi ja'an cocare achani ro'tama'ija'guë caguë,
bacua quëani achoyete ënse ëaye yo'oguëña.
9 Ja'nca ënse ëaye yo'oguëna, Saulo, Pablo'ga hue'eguëbi Riusu Espírituni ai
ta'yejeiye zi'inni ba'iguë, yai bainguëni si'a jëja ëñaguë,
10 baguëni bëinguë caguëña:
—Më'ë yua ro coque huati sëani, ai gu'aye yo'oguë, si'a re'oye yo'ocuani
je'o bayë më'ë. Riusu coca ye'yoni jo'case'ere gare caraye beoye huacha ca
güeseguë'ë më'ë.
11 Ja'nca yo'oguëre sëani, yureca Riusubi më'ëbi ai yo'o güeseza caguë, më'ë
ñacore pa'roji. Pa'roguëna, zoe ba'irënbi ñaco ëñama'iguë, ënsëguë miañete
ëñañe beoye ba'iyë më'ë, cani jo'caguëña Pablo.
Cani jo'caguëna, ja'ansirën yua zijei picobi baguë ñacona na'oguëna, ba
hua'guë yua ro rënni ganoguë, baguë ëntë sarare zeanni saguëte cu'eguëña.
12 Ja'nca cu'eguëna, bain ëjaguëbi si'aye ëñani, Jesucristo ba'iye ye'yose'ere
ai bojoguë achani, Jesucristoni si'a recoyo ro'taguëña.

Pablo y Bernabé en Antioquía de Pisidia

13 Ja'nrëbi Pablo sanhuëbi Panfilia yija huë'e jobo Perge huë'e jobona saiñu
cajën, Pafos yo sa'rona gajeni, jai yoguna cacani sateña. Sani ti'anni, Juan
Marcosbi Pablo sanhuë naconi se'e conguë saimaquëña. Bacuare jo'cani,
Jerusalén huë'e jobona goquëña.
14 Go'iguëna, ja'nrëbi Pablo, Bernabé, bacuabi Perge huë'e jobobi saijën, An-
tioquía huë'e jobo Pisidia yijare ba'iguëna, ja'anruna sani ti'anreña. Ti'anni,
judío bain yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, bacua ñë'ca huë'ena cacani
bëareña.
15 Bëani achajënna, ñë'ca huë'e bainbi Riusu coca Moisés toyani jo'case'e,
Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'e, ja'an cocare ëñani cani achoreña.
Cani achoni tëjini, ñë'ca huë'e ëjacuabi Pablo sanhuëna quëani saoni choteña:
—Mësacua yua yihuo cocare bain hua'nani quëani achoye ro'tanica, rani
quëani achojë'ën, cajën choteña.
16 Choijënna, Pablobi nëcani, baguë ëntë sarabi huëani rëonni, bain achayete
ëjoni, bacuani coca quëa bi'raguëña:

—Mësacua Israel bain, Israel bain coca ye'yeni Riusuni yo'o concua, mësacua si'acua yë'ë cocare achajë'ën.
17 Mai ta'yejeiye Riusubi baguë bain Israel bainre conni cuirase'ere achajë'ën. Mai ira bain ba'isi'cuabi Egipto yijare ba'ijën, tin yijabi rani ba'isi'cua ba'ijën, Riusubi conguëna, ai jai jubë jaijeijateña. Jaijeijatena, ja'nrëbi Riusubi ai ta'yejeiye yo'oguë, bacuare Egipto yijabi etoni sani baguëña.
18 Ja'nca sani baguëbi cuarenta tëcahuëan beo re'otore bacuare cuiraguë, bacua cue'yoni gu'aye yo'ojën ba'ise'ere oiguë ëñaguë, bacuani conguë saguëña.
19 Sani, Canaan yijare ba'icua te'e ëntë sara samu jubëan bain, ja'an gu'aye yo'ojën ba'icuani saoni senjoni, bacua yijare mai ira bain ba'isi'cuana insini jo'caguëña Riusu.
20 Insini jo'cani, ja'nrëbi se'e cuatro cientos cincuenta tëcahuëan bacuani conni cuiraguë, bacua ëja bainre cuencueni bainre guanse güeseguëna, baguë cuencueni jo'casi'quë Samuel hue'eguë ba'irën tëca ja'an bain ëjacuabi guansejën bateña.
21 Ja'nrëbi bain hua'nabi Riusuni senni achajën, Bain ta'yejeiye ëjaguëte re'huani, yëquënani guanseni cuira güesejë'ën cajën cue'yojën senni achajënna, Riusubi Benjamín jubë bainre ëñani, Cis mamaquë Saúl hue'eguëte cuencueni, Israel bain ta'yejeiye ëjaguëre re'huani jo'caguëna, cuarenta tëcahuëan bainre guanseguë baquëña baguë.
22 Ja'nca guanseguë ba'iguëna, Riusubi baguëte quëñoni saoni, ja'nrëbi yequë bainguë David hue'eguëte cuencueni, Israel bain ta'yejeiye ëjaguëte re'huani jo'caguë caguëña: "Ënquë, David hue'eguë, Isaí mamaquë, baguëni ai te'e ruiñe ëñaguë ba'iyë yë'ë. Baguë yua si'aye yë'ë yëyete jo'caye beoye yo'oguë ba'ija'guë'bi" cani jo'caguëña Riusu.
23 Ja'nca cani jo'casi'quëbi yua zoe ba'irën ëjoni, yua David bainguë yo'je ba'irën ba'isi'quë, Jesucristo hue'eguë, ja'anguëte cuencueni, maina raoni, Israel bain gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e beoru gare tënoni, Yë'ë bainre mame re'huani baza caguë, mai ta'yejeiye ëjaguëte re'huani jo'caguëña Riusu. Aito. Riusu zoe cani jo'case'e'ru güina'ru yo'obi yure.
24 Jesucristobi yuta raimaquëna, Juan Bautizaguëbi ti'an rani, si'a Israel bainni quëani acho bi'raguëña: "Mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani, mame recoyo re'huani, ocona bautiza güesejë'ën" quëani achoguë baquëña.
25 Ja'nca ba'iguëbi, baguë junni ton umuguseña ti'an bi'raguëna, bain hua'nani caguëña: "Mësacuabi yë'ë ba'iyete ro'tajën, Riusu ta'yejeiye conni cuiraguëte yë'ëre ro'tajënna, ja'anguë beoyë yë'ë. Yequë raoja'guë, yë'ë'ru quë'rë ai ta'yejeiye ëjaguë, ja'anguëbi yuara ti'an raija'guëta'an ba'iji. Baguëni yo'o coñe gare ti'anma'iguë'ë yë'ë, ta'yejeiye beo hua'guë sëani" caguëña Juan.
26 Yureca, yë'ë bain sanhuë, Juan yua Riusu ta'yejeiye raoja'guëre quëaguëna, ja'an ta'yejeiyereba raosi'quëbi maina ti'anbi. Mai gu'a juchare tënoni, baguë bainrebare maire re'huani baza caguë, junni tonguë raji'i. Ja'nca raisi'quëre si'a recoyo ro'tajë'ën, yë'ë bain sanhuë. Mësacua yua judío bainreba, taita Abraham bain yo'je raisi'cua, yequëcua, judío bain ujayete ye'yesi'cua, mësacua si'acua Jesucristo conguë raise'ere ro'tajën ba'ijë'ën.
27 Ja'nca raisi'quë ba'iguëreta'an, si'a judío bain Jerusalén ba'icua, bacua ëja bain naconi, bacuabi baguëte ëñani, Riusu raosi'quë ba'iguëte gare huesëhuë. Riusu cocare achajën, si'a yo'o yo'oma'i umuguseña bacua ñë'ca huë'eñana sani, Riusu ira coca cani jo'case'ere achajën ba'icuata'an, Jesucristobi ti'an

raiguëna, baguëni ro huesëjën ëñahuë. Ja'nca ba'icuabi Jesusni huani senjo güeseni, Riusu ira bain raosi'cua cani jo'case'e'ru güinareba'ru yo'ohuë.
28 Gare gu'aye yo'oye beoye ba'isi'quëreta'an, baguë gu'aye yo'ose'ere ro tinja quëani, romano ëjaguë Pilatona sani, baguëre huani senjoñete sen'ë.
29 Ja'nca senni achajënna, Pilatobi baguëni huani senjo güeseguëna, Riusu coca cani jo'case'e, Jesús ba'ija'yete toyani jo'case'e si'aye'ru güina'ru yo'ose'e baji'i. Ja'nca ba'iguëna, crusu sa'cahuëna junni tonguëna, baguë ga'nihuëte gachoni, baguëre tanhuë.
30 Ja'nca junni tonsi'quëreta'an, Riusubi baguëte se'e go'ya rai güesebi.
31 Go'ya rai güeseguëna, Jesusbi se'e baguë bain concuani ëñoni, zoe ba'i umuguseña bacua naconi baji'i. Baguë bain concua yua baguë naconi Galileabi raijën, Jerusalenna ti'anjën, ja'an ba'isi'cua baë'ë. Ja'nca ba'icuabi yureca Jesús ta'yejeiye ba'iyete si'a bainni quëani achojën ganiñë.
32 Yëquëna hua'na'ga güina'ru mësacuani baguë ba'iyete quëani achojën ba'iyë. Riusubi mai ira bain ba'isi'cuani cani jo'caguë, baguë raoja'guë maina ti'an raija'yete cani jo'caguëna, yëquëna hua'nabi ja'an cocare, baguë ti'an raisi cocare mësacuani quëani achojën ba'iyë.
33 Baguë ira bain ba'isi'cuani ja'nca cani jo'caguë, mai hua'nare'ga, bacua bain yo'je ba'icuare güina'ru cani jo'cani, güina'ru yo'obi Riusu. Jesucristo go'ya raisi cocare zoe toyani jo'cabi Riusu. Salmo coca, samu ba'i coca, ja'an cocare ëñani masijë'ën: "Më'ë yua yë'ë zinreba ba'iyë. Yure umuguse më'ëre yë'ë zin ba'iguëte re'huani, më'ëni ai te'e ruiñe ëñañë yë'ë" cani jo'caguëña Riusu.
34 Ja'nrëbi Riusubi se'e baguë cani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oye ro'taguë, Jesús ga'nihuëbi pu'ncaye beoye ba'ija'guë caguë, baguëni go'ya rai güeseja'yete cani jo'caguëña. Ën cocare ëñani masijë'ën: "Yë'ë bainguë Davidni cani jo'case'e'ru mësacuani güina'ru yo'oja'guë'ë" cani jo'caguëña Riusu.
35 Ja'nrëbi yequë quë'ro Salmo cocare ëñajë'ën: "Më'ë bainguë ai yësi'quëni oiguë, baguë ga'nihuëte gare pu'nca güeseye beoye ba'ija'guë'ë më'ë" cani jo'caguëña Riusu.
36 Ja'nca cani jo'casi'quëbi David ba'ise'ere camaquëña. Ja'an bainguë Davidbi baguë junni huesëye tëca, Riusu case'e'ru güina'ru yo'oni, ja'nrëbi junni tonni, baguë ira bain ba'isi'cua naconi tanrena, baguë ga'nihuëbi pu'ncani si'aguëña.
37 Ja'nca pu'ncani si'aguëna, Riusu Raosi'quërebabi maina ti'an rani, junni tonguëna, baguë ga'nihuë yua gare pu'ncaye beoye baji'i, Riusu go'ya rai güesesi'quë sëani.
38 Ja'nca ta'yejeiye yo'ose'e sëani, mësacua te'e ruiñe achani ro'tajën ba'ijë'ën. Jesús junni tonni go'ya raisi'quëre sëani, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere baguëni gare quëajë'ën. Quëani, baguëni sentoca, mësacua recoyore gare tënoni, baguë bainrebare mësacuare re'huaja'guë'bi Jesús.
39 Ja'anguëni si'a recoyo ro'tajënna, mësacua gu'a juchare gare se'e ro'tama'ija'guë'bi. Moisés ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni Riusu bain ruiñu cacuata'an, Riusu bain ruiñe gare ti'anma'icua ba'iyë mësacua.
40 Mësacua yua ëñare bajën, Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'ere te'e ruiñe ro'tajën, Riusu bënni senjoja'ñe cani jo'case'ere jëañu cajën, baguë yo'oja'yete gare güeye beoye ba'ijë'ën. Ën coca toyani jo'case'ere ëñajë'ën:
41 Mësacua yua yë'ëni ro jayani gu'a güecua ba'ijën, yë'ë cocare achani ro'tajën ba'ijë'ën.
Yë'ëbi mësacuani bënni senjoguëna, mësacuabi gare carajeijën ba'ija'cua'ë.

Yë'ë yua Riusu sëani, mësacua ën yija ba'i umuguseñabi ai ta'yejeiyereba yo'ore yo'oni mësacuani ëñoja'guë'ë.
Ëñoguëna, mësacuabi ai ëama'iñereba ëñacuata'an yë'ë yo'oja'yete gare ro'tama'ija'cua'ë.
Yequëcuabi ru'ru quëani achocuareta'an, yë'ë yo'oja'yete gare ro'tama'ija'cua'ë mësacua.
Ja'an cocare mai ira bain ba'isi'cuani cani jo'caguëña Riusu, judío bain ñë'ca huë'e ba'icuani quëani achoguëña Pablo.
42 Quëani achoni tëjini, bacua naconi etani sai bi'raguëna, judío bain jubë ba'ima'icua ja'anru ñë'casi'cuabi Pablo sanhuëni senni achareña:
—Mësacua yua se'e yequë yo'o yo'oma'i umuguse se'e rani, ja'an cocare maini se'e yihuoni ye'yojë'ën, senni achajën choteña.
43 Choijënna, Pablo sanhuëbi sai bi'rajënna, ai jai jubë bain judío bain, yequëcua judío bain jubë ba'ima'icua, judío ujaye ye'yesi'cua, ai bainbi bacuani te'e conjën, te'e zi'nzini ba'ijënna, Pablo, Bernabé, bacuabi bacuani si'a jëja yihuojën, Riusubi mësacuani ai yëguëre sëani, baguëni gare jo'caye beoye recoyo te'e zi'nzini ba'ijë'ën yihuojën careña.
44 Ja'nrëbi yequë yo'o yo'oma'i umuguse ti'anguëna, si'a huë'e jobo bainbi Riusu cocarebare achañu cajën, bacua ñë'ca huë'ena ti'an rateña.
45 Ti'an raijënna, judío bainbi ëñani, Mai ye'yoye'ru quë'rë ta'yejeiye ye'yoji baguë cajën, Pabloni bëinjën, baguëni jayajën, baguë coca quëani achose'ere gu'aye ca bi'rareña.
46 Ja'nca gu'aye cajënna, Pablo, Bernabé, bacuabi jëja recoyo re'huani, bacuani si'a jëja careña:
—Mësacua yua judío bain Riusu cuencuesi'cuare sëani, mësacuani baguë cocarebare ru'ru quëani achohuë. Quëani achocuareta'an, mësacuabi ro gu'a güejën senjoni, Riusu naconi carajeiye beoye si'arën ba'iye gare yëma'icua ba'iyë mësacua. Ja'nca yëma'icuare sëani, mësacuare jo'cani senjoni, judío bain jubë ba'ima'icua se'gani Riusu cocare quëani achoja'cua'ë yëquëna.
47 Riusu guanseni jo'case'ere sëani, ja'nca yo'oja'cua'ë yëquëna. Baguë coca toyani jo'case'ere achajë'ën:
Më'ëre cuecueni raoguëna, si'a ën yijaña bainna sani, yë'ë tëani baja'yete te'e ruiñe quëani, mia re'oto ëñoñe'ru bacuani masi güesejë'ën.
Si'a bain, judío jubë ba'ima'icuana quëani achoguë, si'a ën yija ca'ncoñana saijë'ën.
Ja'an coca toyani jo'case'ere achani ro'tajë'ën, careña Pablo sanhuë.
48 Cajënna, judío bain jubë ba'ima'icuabi achani, ai bojo recoyo re'huani, Riusu cocareba ai re'oye achoye cayë mësacua cajën, Riusu cuencuesi'cua ja'an jubë ba'icuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani, Cristo naconi gare carajeiye beoye ba'ija'cuabi ai bojoreba bojoreña.
49 Ja'nca bojojën, Riusu coca Jesucristo go'ya raisi cocare yequëcuani quëani achojaiñu cajën, ja'nca yo'o bi'rajënna, ja'an yija bain si'acuabi achareña.
50 Ja'nca yo'ose'e ba'iguëna, judío bainbi quë'rë se'e bëinjën, bacua ëja romi hua'na Riusu bain casi'cua, yequëcua ja'an huë'e jobo ëjacua, bacuana sani, Pablo sanhuëni saoni senjoñu cajën, si'a jubëbi Pablo, Bernabé, bacuani ai je'o bajën, bacua yijabi etoni saoreña.
51 Etoni saojënna, Pablo sanhuëbi Bacua gu'a juchare bacuani masi güeseñu cajën, bacua güeoña ba'i ya'ore bacuana cue'nconi tonreña. Cue'nconi tonni, ja'nrëbi bacua huë'e jobore jo'cani, Iconio huë'e jobona sateña.
52 Saijënna, Antioquía huë'e jobo bain Cristo bainbi bëani, Riusu Espírituni recoyo te'e zi'nzicua sëani, ai bojoreba bojojën bateña.

14

Pablo y Bernabé en Iconio

1 Iconio huë'e jobona sani ti'anni, ja'nrëbi judío bain ñë'ca huë'ena cacani,
Riusu cocarebare bain hua'nani ai ta'yejeiye quëani achojënna, ai jai jubë
bain judío bain, tin bain'ga Jesucristoni si'a recoyo ro'tareña.
2 Ja'nca ro'tajënna, yequëcua judío bain Cristoni ro'tama'icuabi bëinjën,
yequë bain tin bainna sani, Ja'an raisi'cuabi ai gu'aye cacua'ë cajën, je'o ba
güesereña.
3 Je'o ba güesejënna, Pablo sanhuëbi ja'anruna quë'rë zoe bëani ba'ijën,
quë'rë jëja recoyo re'huani, Cristobi maire jo'caye beoye conre baji cajën,
Cristo ba'iyete jo'caye beoye quëani achojën bateña. Ja'nca ba'ijën, Riusu
oiguë coñete bainni masi güesejënna, Riusubi ai ta'yejeiye yo'oni, bacuani
conguë, bacua cocare te'e ruiñe ba'i cocare ba'iye bainni masi güeseguëña.
Ja'nca masi güeseguëbi Pablo sanhuëni conguëna, bacuabi yua ai ta'yejeiye
yo'o yo'ojën bainni ëama'iñereba ëñojën bateña.
4 Ja'nca ba'ijën yihuocuareta'an, ja'an huë'e jobo bainbi te'e ro'tamateña.
Jobo ba'icuabi judío bain naconi te'e ro'tajën, Riusu cocare achaye güereña.
Jobo ba'icua'ga yua Riusure ta'yejeiye yo'o concua naconi te'e ro'tajën, bacua
cocare achajën, Riusu cocareba'ë cajën bojojën bateña.
5 Ja'nca ba'ijënna, ja'an ro'taye güecua judío bain, tin bain naconi,
ja'ancuabi huë'e jobo ëja bainna sani, Pablo sanhuëre zeanjani, gatabi inni,
Bacuani huani senjoñu cajënna, ëja bainbi bacuare conjën yo'o bi'rareña.
6 Ja'nca yo'o bi'rajënna, Pablo, Bernabé, bacuabi bacua yo'oja'yete masini,
Licaonia yija ba'i joboñana gatini sateña. Ru'ru Listra, ja'nrëbi Derbe, ja'an
huë'e joboñana gatini sateña.
7 Gatini sani, ja'an bainre'ga Cristo tëani ba cocare quëani achoreña.

Apedrean a Pablo en Listra

8 Listra huë'e jobona ti'anni ëñato, ja'anru bainguë guëon guë'nguësi'quë
baquëña. Baguë të'ya raisi umugusebi guëon guë'nguësi'quëbi gare ganiñe
beoye ba'isi'quëbi yua ja'anrute ñuquëña.
9 Ja'nca ñu'iguëbi Pablo cocare te'e ruiñe achaguëna, Pablobi baguëni ëñani,
baguë recoyo ro'tayete masini, Cristobi baguëni huachoja'guë caguë,
10 ja'an bainguëni si'a jëja guanseguëña:
—Yua huëni nëcajë'ën, guanseguëña.
Ja'nca guanseguëna, ba bainguëbi ja'ansirën nëca mëni, cha'cani,
ja'ansi'quë gani bi'raguëña.
11 Gani bi'raguëna, bain hua'nabi Pablo huachose'ere ëñajën, bacua coca
Licaonia coca cajën, si'a jëja güi bi'rareña:
—Mai riusu hua'nabi bain hua'na runni, maina gaje meni ëñohuë, cajën güi
bi'rareña.
12 Ja'nca cajën, Bernabeni ëñajën, bacua riusu Júpiter baguë mamire
hue'yoreña. Ja'nrëbi Pabloni ëñani, coca quëani achoguëre sëani, bacua riusu
mami Mercurio hue'yoreña.
13 Ja'nca hue'yoni, bacua pairi hua'guë, Júpiter uja huë'e ëjaguëbi Mai riusu
hua'nani ro'tajën, jo'ya hua'nare huani hua'ire ëojaiñu caguëña. Baguë uja
huë'e yua huë'e jobo anto sa'ro ca'ncore ba'iguëna, baguë yua toro hua'na
jo'ya coro ga'huaña, ja'anre inni rani, si'a bain naconi Pablo sanhuëna
gugurini rëanni, bacua toro jo'ya hua'nani huai bi'rareña.

14 Ja'nca yo'o bi'rarena, Riusure ta'yejeiye yo'o concua, Pablo, Bernabé,
bacuabi ëñani, Ja'nca gu'aye yo'oma'ija'bë cajën, bacua cañare ye'rejën oijën,
bain jobona güijën careña:
15 —Mësacua ja'anre yo'oye beoye ba'ijë'ën. Yëquënabi bain hua'na mësacua
ba'iye'ru ba'i hua'na se'ga ba'ijën, yëquënani ja'nca yo'omajën ba'ijë'ën. Riusu
cocarebare quëani achocua se'ga ba'iyë yëquëna. Mësacuana ti'anni, Mësacua
huacha riusu hua'ire ro'tajën yo'oyete gare jo'cani senjojë'ën cajën, mai
ta'yejeiyereba Riusu ba'iyete, baguë cocarebare, ja'anre mësacuani quëani
achojën raë'ë yëquëna. Ja'an ta'yejeiye Ëjaguë Riusubi guënamë re'oto, yija
re'oto, jai ziaya re'oto, si'aye ja'anruan ba'iyete re'huani jo'casi'quëre sëani,
ja'anguëni recoyo te'e zi'nzini ba'ijë'ën.
16 Ja'an Riusubi si'a bainre ëñani, bacuabi cue'yojënna, Ro bacua yëse'e se'ga
yo'ojën ba'ija'bë caguë, bacuani oiguë ëñaguëta'an,
17 Yë'ë re'oye ba'iyete masija'bë caguë, bacuani gare jo'caye beoye re'oye
yo'oni, bainna jo'caguë ba'iji Riusu. Ba hua'guëbi maina oco güeseni, mai
aonre ira güeseni, mai aonre caraye beoye maina ro insini jo'caguëna, bojo
recoyo re'huani ba'iyë mai, bain hua'nani si'a jëja careña Pablo sanhuë.
18 Ja'nca cajën, bain hua'nabi jo'ya hua'nare huani, bacuana insini bojoñu
cajën ba'icuareta'an, Pablo sanhuëbi ai yo'ojën, bacuani ai ënse cocare zoe
cajënna, bacua yo'oja'yete jo'cama'ire'ahuë.
19 Ja'nrëbi, bacua huacha yo'oja'yete jo'cajënna, judío bainbi ti'an rateña.
Antioquía huë'e jobo, Iconio huë'e jobo, ja'anruanbi rani, Listra bainni
gue'rini, Pablo sanhuëni huani senjoñu cajënna, ba hua'nabi gatabi inni,
Pablona senjoni, Yua junji'i baguë cajën, baguëte rërëni, huë'e jobo ca'ncona
sani jo'cani uanreña.
20 Uanrena, ja'an huë'e jobo bain Cristoni zi'nzini ba'icuabi Pablona
ti'anni, baguëre të'ijeiye nëcani, baguë ba'iyete ujajënna, baguë yua huajë
hua'guë nëcani, ja'nrëbi se'e ba huë'e jobona cacani baquëña. Ba'iguë, yequë
umuguse ñataguëna, Bernabé naconi Dérbena saquëña.
21 Sani, Dérbena ti'anni, ja'anru bainni Cristo tëani ba cocare quëani
achojënna, ai bainbi Cristoni si'a recoyo ro'tani te'e zi'nzini ba'ijënna, Pablo
sanhuëbi se'e Listra huë'e jobona goteña. Goni, ja'nrëbi Iconio, ja'nrëbi
Antioquía, ja'anruanna se'e saijën,
22 Cristoni recoyo zi'nzini ba'icuani se'e yihuojën, bacuani si'a jëja
quëareña:
—Cristo yëye se'gare si'a recoyo ro'tajën yo'ojën ba'ijë'ën. Gare jo'caye
beoye baguë yo'ore conjën ba'ijë'ën. Riusu guënamë re'oto bain ba'iye yënica,
gare caraye beoye ai yo'ojën ba'iyë mai, quëareña.
23 Quëani, ja'nrëbi bacua jubëan ëja bainre cuencueni re'huani jo'careña.
Ja'nca yo'oni tëjini, bacua naconi aoñre aiñe jo'cajën Riusuni ujajën, Mësacua
yua Cristoni te'e zi'nzisi'cua sëani, baguë cocare te'e ruiñe achani yo'ojën
ba'ijë'ën cani, bacuare jo'cani goteña.

Pablo y Bernabé vuelven a Antioquía de Siria

24 Ja'nca go'ijën, Pisidia yijabi saijën, ja'nrëbi Panfilia yijana ti'anreña.
25 Ti'anni, Perge huë'e jobona cacani, Riusu cocarebare quëani achoni,
ja'nrëbi Ataliana sateña.
26 Sani, ja'an huë'e jobo yo sa'rona gajeni, yoguna cacani, bacua huë'e jobo
Antioquía huë'e jobona go'ini ti'anreña. Bacua cuencuesi yo'ore yo'oni tëjini,
Riusubi oiguë conguë cuiraguëna, bacua bain saosi'cuana ti'anni,
27 si'a Riusu bain jubëre ñë'coni, Riusu conni cuiraguë ta'yejeiye yo'oguë
ba'ise'e beorure bacuani quëani achoreña: Riusubi baguë bain ba'ija'cua

judío bain jubë ba'ima'icua, bacuare yëquënani ëñoni, Cristoni si'a recoyo ro'tani baguëni zi'nzini ba'ija'bë caguë, yëquënani conguë, bacuani baguë cocare quëani acho güesebi.
28 Ja'nca quëani, ja'nrëbi ja'an jubë bain Cristo bain naconi ai zoe bateña.

15

La reunión en Jerusalén

1 Ja'nrëbi yequëcua Riusu bain cacua, judío bainbi Judea yijabi sani, Antioquía huë'e jobona ti'anni, Cristo bain ja'anru ba'icuani coca ye'yoni yihuo bi'rareña:
—Mësacua go neño ga'nire tëyoni senjoma'itoca, Riusu guënamë re'otona ti'añe gare porema'iñë. Ja'nca sëani, Moisés guanseni jo'case'e'ru yo'ojën ba'ijë'ën, yihuojën bateña bacua.
2 Ja'nca yihuojënna, Pablo, Bernabé, bacuabi si'a jëja cajën, Mësacuabi huacha cacua'ë cajën, ënse cocare ai zoe cani jëhuareña. Cani jëhuarena, Cristo bain Antioquía ba'icuabi, Jerusalén ëja bain naconi ja'an cocare cani acho güeseñu cajën, Pablo, Bernabé, ja'an bainre cuencueni, Jerusalenna saoreña.
3 Ja'nca saojënna, bacuabi Fenicia, Samaria, ja'an yijañabi sani, ja'an bainre quëareña:
—Judío bain jubë ba'ima'icuabi bacua ja'anrë ro'tajën ba'ise'ere gare jo'cani, Riusuni recoyo te'e zi'nzini ba'iyë, quëajënna, si'a Cristo bainbi achani, ai bojo recoyo re'huareña.
4 Ja'nrëbi, Pablo, Bernabé, bacuabi Jerusalenna ti'anni, si'a Cristo bain jubë, Riusure ta'yejeiye yo'o concua, Cristo bain ira ëjacua, ja'ancuana ti'anni saludajënna, bacuabi ai bojojën saludareña. Saludajënna, ja'nrëbi Riusu yo'o yo'ose'e, Riusure conjën ba'ise'e beoru bacuani quëareña.
5 Quëajënna, ja'anru ba'icua fariseo bain ba'isi'cua Jesucristoni si'a recoyo ro'tani te'e zi'nzisi'cua, bacuabi nëcani, si'a jëja careña:
—Judío bain jubë ba'ima'icuabi Cristoni si'a recoyo ro'tajënna, bacua go neño ga'nire tëyo güeseni, Moisés coca cani jo'case'e'ru bacuani yo'o güeseye bayë mai, careña.
6 Carena, ja'nrëbi Riusure ta'yejeiye yo'o concuabi Cristo bain jubë ira ëjacua naconi ñë'cani, Ja'an case'ere ëñani ro'tani masiñu cajën,
7 sa'ñeña ai zoe senni achajën, si'a jëja cajën bateña. Ja'nca cani, ja'nrëbi Pedrobi huëni, bacuani caguëña:
—Yo'je sanhuë, Riusubi yë'ëre cuencueni, judío bain jubë ba'ima'icuana saoguëna, yë'ëbi ja'an cocare quëaguëna, achajë'ën. Judío bain jubë ba'ima'icuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani baguëni zi'nzini ba'ija'bë caguë, yë'ëre cuencueni, bacuana saoguëna, baguë cocare quëani achohuë yë'ë.
8 Quëani achoguëna, bacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani zi'nzijënna, Riusubi bacuani ai bojoguë ëñani, baguë Espíritute bacuana gaje meni ba güesebi, si'a bain recoyote te'e ruiñe masiguë sëani. Maini ru'ru gaje meni base'e'ru bacuani güina'ru zi'nzini babi.
9 Riusubi mai hua'nare ëñaguë, ba hua'nare'ga ëñaguë, Si'a jubë yua te'e bain ba'icua'ë caguë, bacuabi si'a recoyo ro'tajënna, bacuani ënseye beoye bacua recoyore mame re'huani tënoni, bacuani babi.
10 Ja'nca sëani, Riusu yo'ose'e sëani, ¿mësacua queaca ro'tajën, Riusu ta'yejeiye yo'ose'ere ro'tama'iñe'ne? Mësacua yua ja'an Cristo bainni ai yo'o güesema'ijë'ën. Mai ira bain ba'isi'cua'ga Moisés guanseni jo'case'ere yo'oye poremajën, mai hua'na'ga güina'ru yo'oye porema'icua'ë.

11 Ja'nca porema'icuabi Jesucristona ti'anni, baguëni recoyo zi'nzini ban-
ica, 12 ai yo'o güeseye beoye baguë bainreba re'huasi'cua ba'iyë mai. Ja'nca
ba'ijënna, Riusubi bacuare'ga güina'ru baguë bain mame re'huasi'cuare baji,
Pedrobi caguëña.
12 Caguëna, si'a jubëbi caye beoye ba'ijën, Bernabé, Pablo, bacua cocare'ga
achareña. Ba hua'nabi quëajën, Riusu ta'yejeiyereba yo'oni judío bain jubë
ba'ima'icuana saose'ere quëareña.
13 Quëani tëjijënna, Santiagobi caguëña:
—Yë'ë bain sanhuë, achajë'ën.
14 Mësacua yua Simón Pedro coca quëase'ere achahuë. Riusubi judío jubë
bain ba'ima'icuani bojoguë ëñani, baguë bainreba ru'ru ba'icuare bacua jubë
ba'icuare cuencueni re'huani babi quëabi Pedro.
15 Ja'nca quëaguëna, Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'ere ëñato,
güina'ru cani jo'careña bacua:
16 Yë'ë cani jo'case'e'ru ba'iye yo'oja'guë'ë yë'ë.
Yë'ë ira bainguë ba'isi'quë Davidre cuencueni, yë'ë bain ta'yeje ëjaguëre
re'huani jo'caguëna, baguë bain yo'je raisi'cuabi yë'ë bainre guanse
bi'rajënna, zoe ba'irën carajei bi'rahuë.
Ja'nca carajei bi'rajënna, yë'ë bainre se'e mame re'huani baja'guë'ë yë'ë.
17 Si'a bainbi yë'ëre cu'eni, yë'ëni recoyo zi'nzini ba'ija'bë caguë, bacua jubëre
se'e mame re'huaja'guë'ë.
Ja'nca re'huani, si'a bain, judío bain jubë ba'ima'icua'ga yë'ë ta'yejeiye
ba'iyete masini, yë'ëni cu'eni baja'bë.
18 Ja'nca cani jo'cabi mai Ëjaguë Riusu.
Baguë yo'oja'yete ru'rureba ba'isirën ro'tani, gare tin yo'oma'iguë ba'iji.
Ja'nca ba'iguëbi baguë yo'oja'yete maini masi güeseji.
Ja'an cocare toyani jo'ca güesebi Riusu.
19 Ja'nca toyani jo'case'e sëani, judío bain jubë ba'ima'icuani ai yo'o güeseye
beoye Cristoni zi'nzini ba'iyete yihuojën bañuni. Bacua ja'anrë ro'tajën
ba'ise'ere gare jo'cani senjoni, Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icuare sëani,
20 ën yihuo coca se'gare bacuani toyani saoñu: "Mësacua bainbi jo'ya
hua'nare huani huacha riusu hua'ina insini jo'catoca, ja'an hua'ire aiñe
beoye ba'ijë'ën. Mësacua bain yo'ojën ba'iye'ru tin romigoni, tin ëmëguëni
gare yahue bama'ijë'ën. Huejasi'cua se'gabi te'e ba'ijë'ën. Mësacua bainbi
jo'ya hua'nare ñajemona guioni huaitoca, ba hua'ire ainmajën ba'ijë'ën. Ba
zie'ga uncumajën ba'ijë'ën." Ja'an coca se'gare bacuani yihuoni saoñu.
21 Si'a bain huë'e joboñana cu'eto, judío bain ñë'ca huë'eña ba'iji. Si'a yo'o
yo'oma'i umuguseña ja'an huë'eñana cacani achato, Moisés guanseni jo'casi
cocare ëñani cani achoyë. Ja'nca ai zoe cani achose'e ba'iguëna, Cristo bain
si'aruan ba'icuabi cacani achaye poreyë. Ja'nca sëani, yë'ë casi coca se'gare
bacuani yihuoni saoñu, Santiagobi cani yihuoguëña.

La carta a los no judíos

22 Ja'nca yihuoguëna, Riusure ta'yejeiye yo'o concua, Cristo jubë ëjacua,
si'a jubë naconi, sa'ñeña senni achani, mai jubë bain samucuare cuencueni,
Pablo, Bernabé, bacua naconi, Antioquíana saoñu. Saojënna, mai cocare
ja'an bainna quëaja'cua'ë, sa'ñeña careña. Ja'nca cani, bacua bainguë Judas
Barsabás, yequëre'ga Silas, bacuare cuencueni, Cristo bain jubë ai yësi'cuare
sëani, Antioquíana saoreña.
23 Saojën, ën cocare toyani, bacua naconi saoreña:

"Yëquëna hua'na Riusu ta'yejeiye yo'ore concua, Cristo bain jubë ira ëjacua,
si'a Cristo bain naconi, mësacuani bojojën saludayë yëquëna. Mësacua yua
judío bain jubë ba'ima'icua, Antioquía, Siria, Cilicia, ja'anruanre ba'ijënna,
mësacuani yihuo cocare toyani saoyë yëquëna.
24 Yequëcua ënjo'on ba'icuabi, yëquënabi cuencuema'ijënna, mësacuana sani,
mësacuani ai yo'o güesejën, yihuoni ye'yojën, tin ro'ta güesejënna, yëquënabi
achahuë. Moisés guanseni jo'casi cocare jo'caye beoye yo'ojën, Mësacua go
neño ga'nire tëyo güesejë'ën cajën yihuojënna, yëquënabi bacuare saomaë'ë.
25 Ja'nca saoma'icuabi yureña sa'ñeña senni achani, te'e ro'tajën, mësacuani
te'e ruiñe quëani saoñu cajën, yëquëna bain cuencuesi'cua naconi coca saoyë
yëquëna. Mai gajecua ai yësi'cua Bernabé, Pablo, bacua naconi saija'bë cajën,
26-27 yëquëna bain hua'na Judas, Silas, ja'an hue'ecuare mësacuana saoyë
yëquëna. Ja'ancuabi mai Ëjaguë Jesucristoni ai re'oye yo'o conjën ba'icuabi
huajë ju'inre'ahuë. Ja'nca ba'icuabi mësacuana sani, yëquëna coca yihuoni
saoyete si'ayete mësacuani re'oye quëaja'cua'ë.
28 Yureca Riusu Espíritubi yëquënani ro'ta güeseguëna, yëquënabi te'e ruiñe
ro'tajën, mësacuani ai yo'o güeseye beoye guansejën, ën coca se'gare mësacuani
guanseni jo'cayë yëquëna:
29 Mësacua bainbi jo'ya hua'nare huani huacha riusu hua'ini insini
jo'catoca, ja'an hua'ire aiñe beoye ba'ijë'ën. Mësacuabi jo'ya hua'ire huani
ainto, ba ziere gare uncumajën ba'ijë'ën. Mësacua bainbi jo'ya hua'nare
ñajemona guioni huaitoca, ja'an hua'ire ainma'ijë'ën. Mësacua bain yo'ojën
ba'iye'ru tin romigoni, tin ëmëguëni gare yahue bamajën ba'ijë'ën. Hue-
jasi'cua se'gabi te'e zi'inni ba'ijë'ën. Ja'an coca guanseni jo'case'ere te'e ruiñe
yo'ojën banica, ai re'oye ba'ija'guë'bi mësacuare. Riusubi mësacuani conja'guë.
Gañañe'ë." Ja'an cocare yihuojën, Antioquía jubë bainna saoreña.
30 Ja'nca saojënna, si'a jubë bain cuencuesi'cuabi Antioquíana sateña. Sani,
ti'anni, si'a Cristo bain jubëre ñë'coni, ëja bain yihuoni toyasi cocare bacuana
insireña.
31 Insijënna, bacuabi ëñani cani achoni tëjini, Riusubi maire ai re'oye recoyo
huano güesebi cajën, ai bojoreba bojoreña.
32 Bojojënna, Judas, Silas, bacuabi Riusu cocare ai masiye quëani achoye
cuencuesi'cua ba'ijën, ja'anru Cristo bainni Riusu cocare quëani achojën,
bacua recoyo ai re'o huano güesejënna, quë'rë se'e jëja recoyo re'huani bateña.
33 Ja'nca ba'ijënna, Riusu bain raosi'cuabi bacua naconi zoe ba'irën bëani
ba'ijën, ja'nrëbi, Jerusalenna goñu cajën, Antioquía jubë bainni ai bojo güese
cocare cani jo'cani goteña.
34-35 Go'ijënna, Pablo, Bernabé bacuabi Antioquía huë'e jobona bëani,
yequëcua naconi bainre ye'yojën, Riusu cocarebare quëani achojën bateña.

Pablo comienza su segundo viaje misionero

36 Riusu yo'ore ja'nca yo'ojën ba'ijën, jë'te, Pablobi Bernabeni caguëña:
—Mai ru'ru bain ëñasi hua'nani ëñajaiñu. Bacuani Riusu cocarebare quëani
achoni rani, yureca se'e sani, bacua yo'ojën ba'iyete ëñajaiñu, caguëña.
37 Caguëna, Bernabebi sehuoguëña:
—Ja'nca ba'ito, ja'nca ëñajaiñu. Juan Marcosre'ga sañu. Maire conja'guë,
sehuoguëña.
38 Ja'nca sehuoguëna, Pablobi ro'tani, Maire jo'cani senjosi'quë, Panfilia
huë'e jobobi saisi'quë, maire se'e yo'o conma'isi'quëre sëani, baguëte se'e
choima'ina'a caguëña.

39 Ja'nca sa'ñeña coca cajën, te'e ro'tamajën, sa'ñeña conjën saimateña.
Bernabé se'gabi Juan Marcosre cuencueni, Chipre jubona saiñu cajën, jai
ziaya yoguna cacani sateña.
40 Saijënna, Pablo'ga Silas hue'eguëte choini, Siria, Cilicia, ja'an yijañana
saiñu caguëna, si'a Cristo bain jubëbi bacuare saojën, Riusubi mësacuani
ta'yejeiye oiguë conguë ba'ija'guë cajën, bacuani bojojën saoreña.
41 Saorena, ba hua'nabi ja'an yijañana saijën, ja'anruan bain Cristo bain
jubëanna ti'anni, bacuani quë'rë bojo recoyo ba hua'nare re'huajën, yihuojën
bateña.

16

Timoteo acompaña a Pablo y a Silas

1 Ja'nca ba'icuabi Derbe, Listra, ja'an huë'e joboñana ti'anreña. Ti'anni,
ja'anru bainguë Timoteo hue'eguëni tëhuoreña. Cristo bainguë ba'iguëna,
baguë pë'cago yua judía baingo Cristoni te'e zi'inni ba'igo bacoña. Baguë
pë'caguëca griego bainguë baquëña.
2 Ja'an Timoteo hue'eguëte tëhuoni, baguë ba'iyete achato, Listra, Iconio,
ja'an huë'e jobo bain Cristoni ro'tacuabi baguëte ai re'oye cacua bateña.
3 Ja'nca ba'ijënna, Pablobi baguëni ai re'oye ëñaguë, Yëquënani te'e conni
raijë'ën. Saiñu caguë choquëña. Choni, ja'nrëbi baguë go neño ga'nire tëyo
güeseguëña. Ënjo'on bain judío bainbi baguë taita griego hua'guëre masicua
sëani, yë'ëni gu'aye ro'tama'ija'bë caguë, Timoteoni go neño ga'nire tëyo
güeseni, baguëte saguëña.
4 Sani, bacuabi yequë huë'e joboñana ti'anni, si'a bain Riusu cocareba
achasi'cua, ja'ancuare ñë'coni, Jerusalén ëja bain yihuo cocare guanseni
toyani jo'case'ere bacuani cani achoreña.
5 Cani achoguëna, Cristo bain jubëan, si'aruan ba'icuabi achani, quë'rë se'e
jëja recoyo re'huani, Cristoni quë'rë se'e jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën, si'a
umuguseña quë'rë jai jubë jaijeijën bateña.

La visíon que Pablo tuvo de un hombre de Macedonia

6 Ja'nrëbi, Pablo sanhuëbi se'e sani, Riusu Espíritubi ai ta'yejeiye conguëna,
Asia yijabi saijën, Riusu cocarebare quëani achoreña. Ja'nrëbi se'e saijën,
Frigia, Galacia, ja'an yijañabi je'ñajën ganini saijën,
7 Misia ca'ncona ti'anreña. Ja'anruna ti'anni, Bitinia yijana saiñu
cacuareta'an, Jesuscristo Espíritubi ënseguëña.
8 Ënseguëna, Misia yijabi te'e ruiñe saijën, Troas huë'e jobona ti'anreña.
9 Ti'anni, Pablobi ñamibi umeni cainguë, ëo cainruna ëñato, Macedonia yija
bainguëbi coca güiguë nëcaguëña: “Macedonia yijana raijë'ën. Yëquënani con
raijë'ën” güiguë choquëña.
10 Ja'nca ëo cainruna ëñani sëtani, yëquëna hua'nani quëaguëna, si'a
hua'nabi achani, Riusubi maire ja'an yijana choiji. Baguë cocarebare ja'an
bainni yurera'rë quëani achojën saiñu te'e cahuë yëquëna. Cani, ja'ansirën
huëni, re'huani saë'ë.

Pablo y Silas en Filipos

11 Sani, Troas yo sa'rona gajeni, jai yoguna cacani, Samotracia jobona
je'enni saë'ë. Sani ti'anni, yequë umuguse ñataguëna, Neápolis huë'e jobona
ti'anhuë.

12 Ti'anni, ja'nrëbi Filipos huë'e jobona ti'anhuë. Romano bain huë'e jobo
mame re'huasi jobo yua ja'an Macedonia yija quë'rë ta'yejeiye huë'e jobo
baji'i. Ja'anruna ti'anni, zoe baë'ë yëquëna.
13 Ja'nca ba'icuabi yo'o yo'oma'i umugusebi Riusu bain naconi ujajaiñu
cajën, huë'e jobo ca'ncorëna sani, ziaya yëruhuana ti'anni, Riusu bain naconi
bëahuë. Bëani, romi hua'nabi ñë'cani ba'ijënna, Riusu cocarebare bacuani
quëani achohuë.
14 Quëani achojënna, te'ego Lidia hue'egobi achago ñuco'ë. Tiatira huë'e
jobo baingobi bago re'o can bajacu canre insini curi cogo raisi'co baco'ë.
Ja'an baingobi Riusuni ai ro'tago, Ai ta'yejeiguë ba'iji cago ba'igobi Pablo
cocare te'e ruiñe achago ñuco'ë. Achago ñu'igona, Riusubi baguë ba'iyete
bagoni quë'rë te'e ruiñe recoyo masi güeseguëna, Riusu cocare achani te'e
ruiñe yo'oza cago,
15 bago te'e huë'e bain si'acua naconi bautiza güesehuë. Bautiza güeseni
tëjini, yëquëna hua'nani si'a jëja choigo cago:

—Mësacua yua yë'ëre ëñajën, Cristo baingo ba'iyete te'e ruiñe ro'tanica,
yë'ë huë'ena bëani ba'ijë'ën cago, si'a jëja choigona, bago huë'ena bëani baë'ë
yëquëna.
16 Ja'nrëbi, yequë umuguse, Riusuni ujaruna sai bi'rajën, yeco romi zingoni
tëhuohuë yëquëna. Huati bago sëani, bago ñacobi ëñani, bain yo'oja'yete masini
quëaye porego. Ja'nca poregona, bago bainbi bagoni preso zeanni bani, bago
masini quëase'ere bainni ai ro'iye senni achajën, ai curi coni bahuë.
17 Ja'nca coni bajënna, ba hua'gobi yëquëna yo'je be'tego, bainni ai jëja güigo
raco'ë:

—Ja'ancuabi yua ta'yejeiye Ëjaguë Riusu bain baguëni yo'o conjën
raisi'cua'ë. Riusuni recoyo zi'nzini ba'iyete mësacuani quëani achojën
raisi'cua'ë, güigo raco'ë.
18 Ja'nca güigo raigo, si'a umuguseña jo'caye beoye güigona, Pablobi achani
ya'jani, bagona bonëni, bago huatini cabi:

—Jesucristobi ta'yejeiye yo'oguëna, ba hua'gore gare jo'cani etani saijë'ën,
huati, guanseguë cayë yë'ë, si'a jëja cabi baguë.

Caguëna, huatibi ja'ansirën bagote gare jo'cani etani saji'i.

19 Etani saquëna, bago ëjacuabi ëñani, ¿Queaca se'e curi coni baye'ne mai?
cajën, Pablo, Silas, bacuare zeanni, rërëni, bacua huë'e jobo ëja bain ba'iruna
sani nëconi,
20 ëja bainni cahuë:

—Ëncua, judío bainbi mai huë'e jobona ti'anni, ai hui'ya cajën ba'iyë.
21 Mai hua'na romano bain hua'na ba'ijën, mai ye'yese'ere yo'ojënna, ba
hua'nabi tin ye'yojën, ai gu'aye yo'oyë maire. Bacua ye'yoye'ru yo'oye
porema'icua'ë mai, cahuë.
22 Cajënna, si'a huë'e jobo bainbi achani, Pablo sanhuëni je'o bajën gu'a
güejënna, ëja bainbi bacuana bonëni, bacua cañare rutani, ja'nrëbi soldado
hua'nani, Mësacua si'nseñoabi inni, bacuani si'nsejë'ën cajën guansejënna,
23 zoe si'nsehuë. Si'nseni tëjini, ya'o huë'ena guaoni, ya'o huë'e ëjaguëni,
Bacuare ai re'oye ëñaguë re'huani bajë'ën cani jo'cahuë.
24 Ja'nca jo'cani saijënna, ja'an ëjaguëbi bacuare zeanni, sa'nahuëreba ba'i
sonohuëna sani, sepu tontoñabi bacua güeoñare jëoni tayo güeseguëña.
25 Jëoni tayosi'cuabi yua ñami jobo ba'irënbi Riusuni ujajën, baguëni
ta'yejeiye gantajënna, yequëcua preso zeansi'cuabi achareña.

26 Achajënna, ja'nrëbi yijabi te'e jëana ñu'cue bi'raguëña. Si'a ya'o huë'e cato,
ñu'cueye se'ga ba'iguëna, ya'o huë'e anto sa'roña beoru a'nqueni saoguëña.
Preso zeansi'cua guënameña gueonse'e gare ti'jini tonquëña.
27 Riusubi ja'nca ta'yejeiye yo'oguëna, ya'o huë'e ëjaguë cainsi'quëbi sëtani
rani, anto sa'roña a'nquese'ere ëñani, Preso zeansi'cuabi yua'ne gatini sai-
mate caguë, baguë hua'tibi rutani, Yë'ë ja'ansi'quë juani junza caguë yo'o
bi'raguëna,
28 Pablobi baguëni güiguë caguëña:

—Gare yo'oma'iguë ba'ijë'ën. Yëquëna hua'na si'a hua'na ënjo'onre ba'iyë,
güiguë caguëña.
29 Caguëna, ba ëjaguëbi majahuë zëonni raye guanseni, Pablo, Silas, bacua
ba'iruna huë'huëni cacajani, ai huati guaonguë to'ntoguë, bacua guëon
na'mina gugurini rëanguëña.
30 Ja'nrëbi, bacuare sani, hue'sena ti'anni, bacuani caguëña:

—Mësacua yua yë'ëni quëajë'ën. Yë'ë gu'aye ba'iyete jo'cani Riusu bainguë
runza canica, ¿queaca yo'oye'ne yë'ë? senni achaguë caguëña.
31 Caguëna, bacuabi sehuoreña:

—Ëjaguë Jesucristoni si'a recoyo ro'tani zi'innica, më'ë, më'ë te'e huë'e
bain naconi, si'a jubëbi yua Riusu bain runni, gare carajeiye beoye bojojën
ba'ija'cua'ë, sehuoreña.
32 Ja'nca sehuoni, Cristo cocarebare quëani achojënna, baguë, baguë te'e
huë'e bain, si'acuabi achareña.
33 Achani, bojo recoyo re'huani, yuta ñami ba'iguëna, ya'o huë'e ëjaguëbi
bacua ja'si nesiruanre zoani, si'a baguë bain naconi bautiza güesereña.
34 Ja'nrëbi bacuare sani, baguë huë'ena caca güeseni, bacuani aon
aonguëña. Si'a baguë bainbi yua baguë naconi Riusuni si'a recoyo ro'tasi'cua
sëani, ai recoyo bojoreba bojojën bateña.
35 Ja'nrëbi ñataguëna, huë'e jobo ëja bainbi soldado hua'na naconi Pablo
sanhuëre etojë'ën cajën raoreña.
36 Ja'nca raoni quëajënna, ya'o huë'e ëjaguëbi Pabloni quëaguëña:

—Ëja bainbi guanseni raojënna, mësacuare etoni saoye poreyë yë'ë. Ja'nca
sëani, bojo hua'na saijë'ën, quëaguëña.
37 Quëaguëna, Pablo yua ja'an soldado hua'nani choini, quëaguëña:

—Mësacua ¿queaca ro'tajën, yëquëna hua'nare ro yahue etoye'ne? Mësacua
ëja bainbi yëquënare zeanni, bacua si'nseñoabi si'nse güeseni, ja'nrëbi ya'o
huë'ena guaohuë. Yëquëna hua'na romano bain ba'ijënna, mësacua gu'aye
yo'ojën, te'e ruiñe yo'omaë'ë. Ja'nca sëani, ëja bain se'gabi rani, yëquënate
etoja'yete quëaja'bë, quëaguëña Pablo.
38 Quëaguëna, soldado hua'nabi bacua ëja bainni quëajateña. Quëajatena,
bacuabi ai quëquëjën, Romano baincua'ne, cayë cajën,
39 ja'ansi'cua huëni, Pablo sanhuëna sani senreña: Yëquënabi ai gu'aye
yo'ose'ere ro'tama'ijë'ën senjën, bacuare etoni sani quëareña: Mësacua yua ën
huë'e jobobi gare saijë'ën cajën, huaji yëjën, bacuare saoreña.
40 Saojënna, bacuabi Lidia huë'ena sani, Cristo bain jubëte ëñani, Mësacua
yua Cristoni gare jo'caye beoye yo'o conjën ba'ijë'ën cajën, bacuare yihuoni
tëjini, bacuare jo'cani sateña.

17

El alboroto en Tesalónica

1 Ja'nca sani, Pablo, Silas, bacuabi Anfípolis, Apolonia, ja'an huë'e joboña
tayojani, ja'nrëbi Tesalónica huë'e jobona ti'anreña. Judío bain ñë'ca huë'e yua
ja'anrute ba'iguëna,
2 Pablo yo'oguë ba'ise'e'ru yo'oguë, ja'an huë'ena yo'o yo'oma'i umuguse
cacani, ja'an bain naconi coca cani, senni achaguë samute semana baquëña.
3 Ja'nca ba'iguëbi Riusu coca toyani jo'case'ere bacuani masi güeseguë,
bacuani quëani achoguë caguëña:
—Riusu Raosi'quë Cristo hue'eguëbi ai yo'oye babi. Ai yo'oni, junni tonni,
ja'nrëbi samute umuguseñabi go'ya raji'i. Riusu Raosi'quëre sëani, mësacuani
te'e ruiñe quëani achohuë yë'ë. Ja'an raosi'quë yua Jesús hue'eji baguë,
caguëña Pablo.
4 Caguëna, ja'nrëbi judío bain hua'na rëño jubëbi Cristoni si'a recoyo
ro'tani, Pablo sanhuëni te'e zi'inni bateña. Griego hua'na'ga Riusuni ujaye
ye'yesi'cuabi, romi hua'na'ga ta'yeyeiye ba'icuabi, ja'ancuabi Cristoni si'a
recoyo ro'tani te'e zi'nzireña.
5 Judío bain hua'na yequëcuaca Cristoni ro'tamateña. Ro'tama'icuabi Pablo
sanhuë yo'o güesese'ere ëa ëñani bëinjën, huë'e jobo ma'aña ba'icua gu'a bainre
choteña. Choni, Mësacua yua Pablo sanhuëni je'o bajën, bacuare gu'aye
cajë'ën, cani saoreña. Saojënna, ja'an gu'a bainbi si'a huë'e jobobi ganini,
gu'a cocare güini, Pablo, Silas, bacuare zeanni ëja bain ba'iruna nëcoñu cajën
cu'ecuata'an, Pablo sahuëre tinjamateña.
6 Jasón huë'ena cacani, bacuare tinjamajën, Jasón, baguë Cristo bain,
bacuare rërëni sani, ëja bain ba'iruna nëconi, bacuani güijën careña:
—Ëñajë'ën. Ëncuabi si'a re'oto bainni je'o bani gu'aye ro'ta güeseni, ja'nrëbi
ënjo'ona ro gu'aye yo'ojën raë'ë.
7 Raijënna, Jasonbi bacuare choiguë, baguë huë'ena bëa güesebi. Ja'nca
yo'ocuabi mai ta'yejeiye Ëjaguë Cesarni je'o bajën, baguë coca guanseni
jo'case'ere achamajën, tin ye'yojën ba'iyë. Yequë ta'yejeiye ëjaguë Jesucristo
hue'eguëbi maina ti'anbi cajën, mai hua'na romano bainni ai je'o bayë bacua,
cajën güireña bacua.
8 Ja'nca cajën güijënna, si'a huë'e jobo bain, bacua ëja bain naconi, ja'an
cocare achani, ai bëinreba bëinjën, ai hui'ya güi bi'rareña.
9 Ja'nrëbi ëja bainbi Jasón sanhuëni ai curi ro'iye senni, ja'nrëbi ro'ijënna,
bacuare etoni saoreña.

Pablo y Silas en Berea

10 Saorena, Cristo bain hua'na ja'anru ba'icuabi Pablo, Silas, bacuare
tëhuoni, ja'ansirën, ñami ba'iguëna, Berea huë'e jobona saoreña. Saorena,
bacuabi sani ti'anni, judío bain ñë'ca huë'ena te'e ruiñe sateña.
11 Sani, ja'an judío bain naconi ba'ijën yihuojënna, ai re'oye achareña.
Yequë judío bain Tesalónica ba'icua'ru quë'rë te'e ruiñe achani ye'ye
bi'rareña. Si'a umuguseña Pablo coca quëani achose'ere achani, Te'e ruiñe
cama'iguë baguë cajën, Riusu coca toyani jo'casi pëbëna cu'ejani, baguë coca
case'ere tinjani, te'e ruiñe masireña.
12 Ja'nca cu'ejani masicua sëani, ai jai jubë bain, judío bain, griego
bain, bacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani te'e zi'nzireña. Ëmëcua se'gabi
ba'imateña. Romi hua'na'ga ai ta'yejeiye ba'i hua'na'ga Cristoni si'a recoyo
ro'tani zi'nzireña.
13 Ro'tani zi'nzijënna, judío bain Tesalónica huë'e jobo ba'icuabi achani
masini, Berea huë'e jobona sani, ja'an bainre'ga Pablo sanhuëni je'o ba
güesereña.

14 Ja'nca yo'ojënna, Cristo bain hua'na ja'anru ba'icuabi Pabloni tëhuoni,
Yurera'rë jai ziaya ca'ncona gatini saijë'ën cajën saojënna, Silas, Timoteo,
bacuabi Bereana bëareña.
15 Bëajënna, Pablobi sani, baguëre concuabi baguë ma'are ëñojënna, Ate-
nas huë'e jobona ti'anguëña. Ti'anni ja'nrëbi, Silas, Timoteo, bacuani co-
care saoguë, baguëre conjën raisi'cua naconi coca cani saoguëña: Mësacua
porese'e'ru besa raijë'ën guanseni saoguëna, ba hua'nabi Bereana goteña.

Pablo en Atenas

16 Go'ijënna, Pablo yua baguë bainre ëjoguë, Atenas huë'e jobore ba'iguë,
ganini ëñato, huacha riusu hua'i te'ntoni nëcose'e ai ba'iye ai baquëña. Ja'nca
ba'iguëna, Pablobi ai oiguë ëñaguë baquëña.
17 Ja'nca oiguë ëñaguëbi ja'an huë'e jobo bain naconi Riusu cocarebare
ai cani achoguë baquëña. Judío bain ñë'ca huë'ena ti'anni, judío bain,
yequëcua Riusuni ai yëcua, bacua naconi coca cani, ja'nrëbi si'a umuguseña
aon insiruna sani, baguëte tëhuocuani coca caguëña.
18 Caguëna, ja'nrëbi yequëcua, epicúreo bain quëase'ere ye'yesi'cua,
yequëcua estoico bain quëase'ere ye'yesi'cua, bain ba'iyete ai ro'tajën ba'icua,
ja'ancuabi Pablote tëhuoni, baguë ye'yoyete ai senni achareña. Senni achani,
te'ecuabi sa'ñeña cajën:
—¿Ba hua'guë yua gue cocare ro'tani, huesë hua'guë'ru ye'yoguë'ne? sa'ñeña
senni achajën careña.
Senni achajënna, yequëcuabi sehuojën:
—Tin riusu hua'i ba'iyete quëani acho'te baguë, ro'tayë mai, sehuoreña.
Pablo yua Jesucristo ba'iyete quëani achoguë, baguë go'ya raise'ere quëani
achosi'quë sëani, bacuabi ro ro'tajën, sa'ñeña senni achajën sehuoreña.
19 Ja'nca senni achajën ba'icuabi Pablote choijën, bacua ëja bain ñë'caru
Areópago casiruna sareña. Sani ti'anni, baguëni senni achareña:
—Më'ë coca ye'yoguë ba'iyete quë'rë te'e ruiñe quëani achojë'ën. Gare
achama'isi'cua sëani, më'ëbi quëaguëna, achaza cayë yëquëna.
20 Tin cocare caguëna, achani masiñu cayë, senni achareña.
21 Si'a Atenas bain, so'o yijabi raisi'cua'ga baru ba'icua naconi, si'acuabi
yua gue gu'a mame ye'yose'e se'gare senni achajën, ja'an se'gare caraye
beoye quëajën, senni achajën bateña.
22 Ja'nca baguëre senni achajënna, Pablo yua Areópago huë'ere ba'iguë,
bacua jobona nëcani, coca ca bi'raguëña:
—Mësacua Atenas baincua, mësacua riusu hua'nani ai ro'tacua ba'iye yë'ëre
ëñoñë.
23 Yë'ë yua mësacua huë'e jobo ca'ncoñare ganiguë, mësacua riusu hua'na
te'ntoni nëcose'ere ëñaguë, te'e te'ntoni nëcosirute ëñato, ñaca toyani jo'case'e
baji'i: "Ën riusuni gare huesëcuata'an, baguë ba'iyete te'ntoni nëcohuë
yëquëna" toyani jo'case'e ba'iguëna, ja'an Riusu ba'iyete mësacuani quëani
achoja'guë'ë yë'ë yureña.
24 Ja'an Riusu yua mai ta'yejeiyereba Riusu sëani, si'a ën yija re'otore,
si'a ënjo'on ba'iyete beoru re'huani jo'casi'quë'bi ba'iji. Ja'nca re'huani
jo'casi'quëbi si'a guënamë re'oto, si'a yija re'oto, ja'anre baji baguë. Ja'nca
baguë sëani, ro bain re'huasi huë'erëanre bëani ba'ima'iguë'bi baguë.
25 Bain hua'na bonse caraye'ru gare caraye beoye ba'iguë'bi. Bain hua'na
carayete si'ayete maina ro insini jo'cabi. Bain huajëjën ba'iyete, bain yi'ejën
ba'iyete, ja'an si'ayete maina ro insini jo'cabi Riusu.
26 Si'a ën re'oto bainre re'huani jo'casi'quëbi si'a jubëan bain tin ba'icua
re'huasi'cuareta'an, si'a hua'na yua te'e bain yo'je raisi'cua ba'iyë. Re'huani
jo'cani, ja'nrëbi, Si'a ën yija re'otona sani bëani jaijeijën ba'ijë'ën caguë, ga

jubëte cuencueni saoni, bacua ba'iruan, bacua umuguseña ba'iye, ja'an
si'ayete cuencueni jo'cabi Riusu.
27 Ja'nca re'huani jo'caguë, Si'a bainbi yë'ë ba'iyete te'e ruiñe ye'yeni
masijë'ën cani jo'caguëna, baguëni gare guaja beoye cu'eni tinjani baye
poreyë mai, maire te'e ba'iguëre sëani.
28 Mai recoyorebana gaje meni baja'guë canica, maina ti'anni, mai recoy-
ona te'e zi'nzireba zi'nzini, si'a mai ba'iyete mame re'huani, maini bojoreba
bojo güeseji Riusu. Mësacua ira bain ba'ísi'cuabi yihuo cocare masiye ro'tani
toyani jo'cajën, te'eguëbi toyani jo'caguë: "Mai hua'na yua Riusu te'e huë'e
bainreba'ru ba'icua'ë" toyani jo'caguëña baguë.
29 Ja'nca toyani jo'caguëna, ja'an cocare ro'tajën ba'ijë'ën. Riusu te'e huë'e
bainreba'ru ba'icua sëani, Riusu ta'yejeiye ba'iyete huacha ro'taye beoye
ba'ijë'ën, Mësacua yua zoa curi, plata, gata, ja'anbi inni, ro mësacua ro'tase'ere
cuencueni, te'ntoni, Yë'ë riusureba'ë cajën nëconi banica, ai huacha yo'oyë
mësacua.
30 Mai ta'yejeiyereba Riusubi bain cue'yoni yo'ose'e, ja'anrë yo'ojën
ba'ise'ere ëñani, Chao hua'nabi ro huesë ëaye yo'ojën, yë'ë ba'iyete yuta
ye'yema'icuare sëani, bacuani bënni senjoma'iñë yë'ë caguë ba'isi'quëta'an,
yureñabi si'a ën yija bainni quëani acho bi'raji Riusu: "Mësacua ja'anrë gu'a
jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani mësacua mame recoyo tëno güesejë'ën"
cani acho bi'raji yureña.
31 Ja'nca cani acho bi'raguë, baguë cuencuesi umuguse yuara
ti'anja'ñeta'an ba'iji. Baguë bainguë cuencuesi'quërebabi yuara maina ti'an
raija'guëta'an ba'iji. Ti'an raiguëna, si'a bain yo'ojën ba'ise'ere ëñani, re'oye
yo'ojën ba'isi'cuare tëani baja'guë'bi. Gu'aye yo'ojën ba'isi'cuare gare bënni
senjoja'guë'bi. Baguë bainguë cuencueni raoguëna, maina ti'anni, mai ro'ire
junni tonni, ja'nrëbi go'ya raji'i baguë. Ja'nca go'ya raisi'quëre sëani, baguë
umuguse ti'anja'ñete te'e ruiñe masiyë mai, Atenas bainni quëani achoguëña
Pablo.
32 "Junni tonni go'ya raji'i baguë" caguëna, ja'an bain jubë jobo ba'icuabi ro
jayareña. Yequëcuaca baguëni careña:
—Më'ëbi se'e yequë umuguse ja'an cocare quëani achoguë raijë'ën. Achañu,
careña.
33 Carena, Pablobi bacuare jo'ca bi'raguëna,
34 bacua jubë ba'icua te'ecuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani, baguëni te'e
zi'nzireña. Dionisio hue'eguë, Areópago ñë'ca huë'e ëjaguë, romi hua'go
Dámaris hue'ego, yequëcua, ja'an ba'icuabi Pabloni te'e zi'nzini bateña.

18

Pablo en Corinto

1 Ba'ijënna, ja'nrëbi jë'te, Pablobi Atenas huë'e jobore jo'cani sani, Corinto
huë'e jobona ti'anni baquëña.
2 Ti'anni ba'iguëbi ja'an judío bain Riusu bainre tëhuoni, bacuani te'e
zi'inni baquëña. Ba judío bainguë Aquila hue'eguë, baguë rënjo Priscila
naconi, ja'ancuare tëhuoni zi'inni baquëña. Italia yijabi raisi'cua bateña.
Bain ta'yejeiye ëjaguë Claudio hue'eguëbi si'a judío bainre ëñaguë, Roma bain
yijabi gare saijë'ën caguë guanseguëna, ba samucuabi Corinto huë'e jobona
ti'anni bateña. Ti'anni ba'ijënna,
3 Pablobi bacuani tëhuoni, bacua ba'iyete masini, bacua naconi te'e ba'iguë,
te'e yo'o conguë baquëña, si'acua yua jo'ya hua'na ga'nibi huë'eña yo'oye
masicua sëani.

4 Ja'nca te'e yo'o conguë yo'o yo'oma'i umuguse ti'anguëna, judío bain ñë'ca
huë'ena cacani, Riusu cocarebare quëani achoguë ba'iguëna, judío bain, tin
bain, ja'an ñë'casi'cua jobo ba'icuabi te'e ruiñe achani, Cristoni si'a recoyo
ro'tani recoyo te'e zi'inni bateña.
5 Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi Silas, Timoteo, bacuabi Macedonia yijabi ti'anni
Pablo yo'ore con bi'rajënna, Pablobi se'e ro'taguë, Yë'ë yo'o, jo'ya hua'na
ga'nibi huë'eñare yo'oye ja'anre jo'cani, Riusu cocare quëani achoye se'gare
yo'oza caguë, si'a judío bainni te'e ruiñe quëani achoguë, "Jesucristo yua
Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi maina ti'an raji'i. Baguëre zoe ëjojën ba'icuani
ti'an rani, maini coñe yëji baguë" quëani achoguëña.
6 Quëani achoguëna, judío bainbi cue'yoni, Pabloni je'o bani, ai gu'a coca
ca bi'rareña. Ja'nca ca bi'rajënna, Pablo yua baguë caña ba'i ya'ore cue'nconi
tonni, bacuani caguëña:
—Mësacuabi cue'yoni, Cristore ro gu'a güeni senjojënna, Riusubi mësacuani
ai bënni senjoguë ba'ija'guë'bi. Bënni senjoguëna, mësacua carajeija'yete
ro'tajë'ën. Ro mësacua cue'yoni carajei güesese'e sëani, Riusuni jucha beo
hua'guëbi te'e ruiñe baguëni sehuoguë ba'ija'guë'ë yë'ë. Yureca judío bain
jubë ba'ima'icuana bonëni, Riusu cocarebare ja'ancuani quëani achoyë yë'ë,
cani, bacuare jo'cani saquëña Pablo.
7 Sani, yequë bainguë Justo hue'eguë, Riusuni ai yëguë, ja'anguë huë'ena
ti'anni, bainre coca quëani acho bi'raguëña. Baguë huë'e yua judío bain ñë'ca
huë'e ca'ncorë baquëña.
8 Quëani acho bi'raguëna, yequë bainguë Crispo hue'eguë, judío bain ñë'ca
huë'e ëjaguëbi achani, Cristoni si'a recoyo ro'tani te'e zi'inni baquëña, baguë
te'e huë'e bain si'a jubë naconi. Yequëcua'ga Corinto bain hua'na'ga Riusu
cocarebare achani, si'a recoyo ro'tani, Cristoni recoyo te'e zi'inni bateña.
Ja'nca ba'icuabi ocona bautiza güesereña.
9 Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi yequë umugusebi na'ijaquëna, Pablobi umeni
cainguë, ëo canni ëñaguëna, Cristobi baguëni ëñoni, baguëni bojo güeseguë
quëaguëña:
—Gare huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Yë'ë cocarebare gare jo'caye beoye quëani
achoguë ba'ijë'ën.
10 Më'ë naconi te'e zi'inni ba'iguëre sëani, yë'ë yo'ore yo'o conguë ba'ijë'ën.
Ja'nca ba'iguëna, je'o bacuabi më'ëni ënseye gare porema'ija'cua'ë. Ën huë'e
jobo bain ai jai jubëbi yë'ë bainreba ruinja'cuare sëani, yë'ë cocarebare te'e
ruiñe quëani achoguë ba'ijë'ën, cani jo'caguëña Cristo.
11 Ja'nca cani jo'caguëna, Pablobi ja'anre ëo canni ëñasi'quë, Corinto huë'e
jobona bëani ba'iguë, te'e tëcahuë jobo ba'iguë, Riusu cocarebare bain
hua'nani quëani achoguë baquëña.
12 Ja'nca ba'iguëna, ja'nrëbi Galión hue'eguëbi Acaya bain ta'yejeiye ëjaguë
runni ba'iguëna, judío bainbi sa'ñeña cajën, Pabloni preso zeanjaiñu cajën,
baguëre zeanreña. Ja'nca zeanni, baguëte rërëni sani, bain ëjaguë ba'iruna
nëconi,
13 baguëni careña:
—Ënquëbi Riusu ba'iyete ye'yoguë, yëquëna ira bain guanseni jo'case'e'ru
tin ye'yoguëna, baguë ye'yoye'ru yo'oye porema'iñë yëquëna, cajën, Pabloni
bëinjën bateña.
14 Ja'nca cajënna, Pablobi bacuani sehuo ëaye yo'oguëta'an, ëjaguë Galionbi
ja'an judío bainni sehuoguë caguëña:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, ro bëinjën caye'ne? Ënquëbi gu'aye yo'otoca, o
bainni je'o batoca, mësacua judío bainni te'e ruiñe achani conre'ahuë yë'ë.

15 Mësacua ira bain ba'isi'cua coca cani jo'case'e'ru tin yo'osi'quëre sëani,
baguëni si'nseye porema'iguë'ë yë'ë. Mësacua se'gabi baguëni senni achani,
baguëni si'nseja'yete ro'tani si'nsejë'ën, caguë sehuoguëña.
16 Ja'nca sehuoni, bacuare bi'rani saoguëña.
17 Ja'nrëbi yequëcua, griego bainbi judío bain ñë'ca huë'e ëjaguë Sóstenes
hue'eguëni zeanni, Galión ba'iruna ti'anni, Sóstenesni ai jëja huateña,
bain ëjaguëbi ëñaguëna. Ja'nca huaijënna, Galionbi bacua huaise'ere ro
ëñama'iguë'ru baquëña.

Pablo vuelve a Antioquía y comienza su tercer viaje misionero

18 Ja'nrëbi Pablobi yuta zoe ba'i umuguseña Corinto huë'e jobona bëani
baquëña. Ja'nrëbi jë'te, Priscila, Aquila, bacuani choni, Yoguna cacani saiñu
cani, ja'nrëbi Cristo bain jubëte su'ncani jo'cani, ziayabi sani, Siria yija tëca
sai bi'rareña. Sai bi'rani, ru'ru, Cencrea huë'e jobore yuta ba'iguëbi baguë
sinjo rañare quëroguë, Yë'ë yua Riusuni cani jo'case'e sëani, baguë yëye'ru te'e
ruiñe yo'oza caguë quëroguëña.
19 Quëroni sani, Efeso huë'e jobona ti'anni, Priscila, Aquila, bacuare
ja'anruna jo'caza caguë, ja'anru judío bain ñë'ca huë'ena cacani, bain
ñë'casi'cuani Riusu cocare quëani achoguëña.
20 Quëani achoguëna, ba hua'nabi achani bojojën, Yëquëna naconi quë'rë
zoe bëani ba'ijë'ën cajën choicuareta'an, bëamaquëña.
21 Ja'nca bëama'iguëbi bacuare jo'ca bi'raguë, bacuani sai cocare caguëña:
—Riusu bojo umuguseña yurera ti'anja'ñeta'an ba'iguëna, Jerusalenna ru'ru
ti'anjaza cayë yë'ë. Jë'te, mësacuani se'e ëñaguë raiyë yë'ë, Riusubi contoca,
cani, bacuare jo'cani saquëña.
Efeso yo sa'rona gajeni, jai ziaya yoguna cacani saquëña.
22 Sani, ja'nrëbi Cesarea huë'e jobona jeni, Jerusalén huë'e jobona sani,
Cristo bain jubë ba'icuani saludaguëña. Saludani ba'ini, ja'nrëbi Antioquía
huë'e jobona saquëña.
23 Sani ti'anni, ja'anru bain naconi zoe ba'ini, ja'nrëbi se'e sani, Galacia,
Frigia, ja'an yijañana ti'anni, Cristo bainni yihuoguë, bacuani quë'rë se'e jëja
recoyo ba hua'nare re'huani jo'caguëña.

Apolos predica en Efeso

24 Yureca ja'ansi umuguseña yequë judío bainguë Apolos hue'eguëbi Efes-
ona ti'anni baquëña. Alejandría huë'e jobobi raisi'quë yua Riusu coca toyani
jo'case'ere ai ta'yejeiye ye'yeni, bainni te'e ruiñe quëani achoye masiguë
baquëña.
25 Jesucristo ye'yose'ere ai masiye yihuoguë, ai bojoreba bojoguë ye'yoguë,
Jesús ba'ise'ere te'e ruiñe quëaguëca, Juan bautizaye, ocona bautizaye, ja'an
se'gare masiguë, bainre ye'yoguë baquëña. Riusu Espíritu gaje meni bayete
huesëguëña.
26 Ja'nca ba'iguëbi Efesona ti'anni, judío bain ñë'ca huë'ena cacani, jëja
recoyo re'huani, bainni ye'yoguëna, Priscila, Aquila, bacuabi achani, Huacha
ro'tama'ija'guë cajën, baguëte ca'ncona sani, Riusu ye'yoguë ba'ise'ere quë'rë
te'e ruiñereba'ru baguëni cani achojën, yihuojën bateña.
27 Yihuoni tëjijënna, Apolosbi Acaya yijana saiza caguë sai bi'raguëna,
Cristo bain ja'anru ba'icuabi baguëni bojojën, bacua bain Acaya yijare
ba'icua, ja'ancuani utire toyani, Apolos te'e ruiñe conguë ba'iyete quëani,
baguë naconi saoreña. Saojënna, baguëbi sani ti'anni, Riusubi ta'yejeiye
yo'oni conguëna, ai jai jubëan bainbi Apolos cocare achani Cristoni si'a
recoyo ro'tajënna, bacuani ai bojoguë conguëña baguë.

28 Judío bainbi huacha ye'yojënna, Apolosbi quë'rë ta'yejeiye masiye
ye'yoguëna, judío bainbi ro sehuoye beoye achareña. Riusu coca toyani
jo'case'ere ëñani ye'yejë'ën caguë, Riusu Raoja'guë ba'iyete te'e ruiñe bacuani
masi güeseguë baquëña. Ja'anguëbi Jesús hue'eguë, mësacua zoe ëñajën ëjojën
ba'ijënna, mësacuana ti'an raji'i baguë caguë, bacuani te'e ruiñe masi güeseguë
baquëña.

19

Pablo en Efeso

1 Ja'nrëbi, Apolosbi Corinto huë'e jobona saisi'quë ba'iguëna, Pablobi yequë
ca'ncobi raiguë, cu re'oto huë'e joboñabi raiguë, ja'nrëbi Efeso huë'e jobona
ti'anguëña. Ti'anni ëñato, Cristo bain jubë ba'icua bateña.
2 Ja'nca ba'ijënna, bacuani senni achaguëña:
—Mësacua yua Cristoni si'a recoyo ro'tajën, ¿Riusu Espírituni recoyo te'e
zi'inni bate? senni achaguëña.
Senni achaguëna, bacua sehuoreña:
—Banhuë. Riusu Espíritu ba'iyete gare huesëyë yëquëna, sehuoreña.
3 Sehuorena, Pablobi senni achaguëña:
—Ja'nca ba'ito, ¿mësacua bautiza güesejën, guena bautizare'ne?
Ja'nca senni achaguëna, bacuabi:
—Juan bautizani ye'yose'e se'ga'ru ocona bautiza güesehuë yëquëna, se-
huoreña.
4 Ja'nca sehuorena, Pablobi bacuani yihuoguë quëaguëña:
—Juan Bautizaguëbi bainre bautiza bi'raguë, bacuani ñaca yihuoguë
baquëña: "Mësacua yo'ojën ba'ise'e si'aye gare jo'cani, mame recoyo re'huani,
ocona bautiza güesejë'ën. Ja'nca bautiza güesejën, Jesucristo ba'ija'yete si'a
recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'anguëbi yuara yë'ë yo'je raija'guëta'an ba'iji,
Riusu ta'yejeiye raoja'guëreba sëani" yihuoguë baquëña Juan, quëaguëña
Pablo.
5 Quëaguëna, bacuabi te'e ruiñe achani, Jesucristoni si'a recoyo ro'tani
zi'inni, te'e ruiñe bautiza güesereña.
6 Bautiza güesejënna, Pablobi baguë ëntë sarañare bacuana pa'roni
ujaguëna, Riusu Espíritubi gaje meni bacuana zi'inni baguëna, bacuabi
ta'yejeiye coca cajën, tin coca ye'yema'ise'ebi Riusu cocarebare quëani acho
bi'rareña.
7 Ja'an quëani achocua yua si'a sara samucua ba'icua'ru bateña.
8 Ja'nrëbi Pablo yua Efeso huë'e jobona bëani, se'e samute ñañaguë hua'i
ba'iguë, judío bain ñë'ca huë'ena cacani, Riusu cocarebare quëani achoguë,
jëja recoyo re'huani, Riusu bainreba mame re'huani bayete si'a jëja yihuoguë
quëani achoguë baquëña.
9 Ja'nca quëani achoguë ba'iguëna, judío bain jobo ba'icuabi cue'yoni, Riusu
cocare achaye güejën, ro gu'a cocare bain hua'nani careña. Ja'nca cajënna,
Pablobi ja'anru Cristo bainre choiguë, Gu'a bainre gare jo'cani saiñu caguë,
bacuare saguëña. Sani Tirano hue'eguë, baguë uti ye'ye huë'ena ti'anni,
cacani, Cristo bainre ñë'coni, si'a umuguseña bacuare ye'yoguë baquëña.
10 Ja'nca ba'iguë, samu tëcahuëan bainre ye'yoguë ba'iguëna, si'a Asia
ca'ncoña bainbi Riusu cocarebare achajën, Jesucristo ba'iyete ye'yereña.
Judío bain, tin bain'ga, si'acuabi Cristo ba'iyete ye'yereña.
11 Ye'yejënna, Pablobi ai ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguëna,

12 bain hua'nabi ai bojojën, baguë caña ja'su yajise'ere inni, bacua rauna
ju'incuana uanreña. Ja'nca uanrena, ja'ansirën huajë rateña. Gu'a huati
hua'i'ga bacuare jo'cani gare sateña.
13 Ja'nrëbi yequëcua, judío yai bain si'a ca'ncoña ganini, Gu'a huati hua'ire
etoni saoza cajën, Cristo bain ta'yejeiye yo'ojën ba'ise'ere ëñani, ja'nrëbi huati
bacuana sani, Jesucristo mamire juinja cajën, huati hua'ire etoni saoza cajën
yo'o bi'rareña:
—Jesucristo mami, Pablobi quëani achoguëna, ja'an ro'ina cani tonguëna,
mësacua huati hua'i gare etani saijë'ën, juinja careña.
14 Ja'nca juinja cajën, bacua jubë ba'iguë Esceva hue'eguë'ga güina'ru juinja
ca bi'raguëña. Ja'an hua'guë yua judío bain ta'yejeiye yai bainguë casi'quëbi
baguë mamacua te'e ëntë sara samucua naconi sani, yequë bainguë huati
basi'quëni ai juinja ca bi'rareña.
15 Juinja ca bi'rajënna, ja'an gu'a huatibi sehuoguëña:
—Mësacuabi juinja cajën, Jesucristo, Pablo, ja'ancuare juinja cajënna,
bacuare masiyë yë'ë. Mësacuaca ¿gue ta'yejeiye bain ba'icua'ne? huatibi
senni achaguëña.
16 Senni achaguë, ja'an huatibi baguë bainguëni ta'yejeiye yo'o güeseguëna,
ba hua'guë yua chani huëni, ja'an judío yai bain si'a jubëre zeanni, ai jëja
huaiguëna, bacua yua gatini saiñu cajën, ai yo'ojën, ai ja'si nesi'cuabi ro can
beohuëan etani hue'sena huë'huëreña.
17 Ja'nca ai yo'ojënna, si'a Efeso bain judío bain, tin bain, si'acuabi achani
masini, ai quëquëreba quëquëjën, mai ëjaguë Jesucristo ba'iyete ai ta'yejeiye
cani achojën, Ai jaiguë'bi ba'iji Jesucristo, cajën bateña.
18 Ja'nrëbi Cristo bain ba'iye cacua ai jai jubë juinja cajën ba'isi'cuabi
ti'anni, bacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere bainni quëajën, Riusuni oijën bateña.
19 Yequëcua'ga judío yai bain juinja cajën ba'isi'cuabi bacua uti pëbëan,
bacua ëco uan pëbëan, ja'an si'ayete huë'e joborebana sani bëyoni, si'a bainbi
ëñajënna, toare zëonni, beoru ëoni senjoreña. Ja'an uti pëbëan ro'ise'ere
cuencueto, cincuenta mil so'coña ai ro'i so'coña baquëña.
20-21 Ja'nca ëoni senjoni, mame recoyo tëno güeseni Riusu bain re'huasi'cua
ba'ijënna, Pablo yua Yequë huë'e joboña bainni ëñajaza caguë, baguë ma'a
saija'yete ro'taguëña. Macedonia, Acaya, ja'an yijaña bainre ëñani, ja'nrëbi
Jerusalén huë'e jobona se'e saija'guë'ë yë'ë. Sani, ja'anru bainre ëñani tëjini,
ja'nrëbi Roma huë'e jobona saija'guë'ë yë'ë, ro'taguë baquëña.
22 Ja'nca saiye ro'taguëbi baguëre concua samucua, Timoteo, Erasto,
bacuare Macedonia yijana ru'ru saoguëña. Ja'nca saoni, ja'nrëbi se'e rëño
ñësebë Asia yijana yuta bëani baquëña.

Alboroto en Efeso

23 Bëani ba'iguëna, ja'an umuguseña ba'iguëna, yequëcuabi Cristo bainni ai
bëinjën, ai je'o bajën, si'a huë'e jobona cu'e ganojën güi bi'rareña.
24 Bacua ëjaguë Demetrio hue'eguëbi si'a jëja coca yihuoguëna, ai yo'ojën
güi bi'rareña. Ja'an bainguë yua plata guëna re'huaye masiguë, ja'an plata
guënabi yo'oni, ja'an bain huacha riusu hua'go Diana hue'ego, bago uja
huë'erëanre re'huani, bainna insini, baguë, baguë gaje concua naconi, yua
ai a'ta curi coni bareña.
25 Ja'anguëbi baguë gaje concua si'acuare choini, bacuani quëaguëña:
—Yë'ë bain sanhuë, mësacuabi mai yo'o yo'ojën ba'iyete ro'tajë'ën. Ja'nca
yo'ojën, bain hua'nabi ai re'oye ro'ijënna, ai sanjeiñe ba'ijën, bonse gare
caraye beoye ba'icua'ë mai.

26 Ja'nca ba'icuabi ja'an Pablo hue'eguë, baguë gu'a cocare achajë'ën. Si'a
Efeso huë'e jobobi ganini, quëani achoguë, mai Diana uja huë'erëan yo'ose'ere
caguë, Ro bain riusu hua'i te'ntoni nëcose'e yua huacha riusu hua'i se'ga
ba'iyë caji baguë. Ja'nca caguëna, ai jai jubë bainbi achani, si'a Asia bain'ga
achani, mai riusu hua'go Dianani ro'taye gare jo'cani senjo bi'rahuë.
27 Ba hua'gore ja'nca jo'cani senjotoca, mai curi ¿jarona coni baye'ne mai?
Ba hua'go yua ai ta'yejeiye ba'i hua'go sëani, gare carajeiye beoye ba'ija'go
cajën, Pablo bainni ënseñu cayë yë'ë. Ënsema'itoca, yequërë si'a Asia bain, si'a
ën yija bain ta'yejeiye riusu hua'gore gare gu'aye yo'oni, bagote ro jo'cani
senjoma'iñe. Ja'nca sëani, Pablo bainni ënsejaiñu, caguëña Demetrio.
28 Ja'nca caguëna, bain hua'na si'a jubëbi ai bëinreba bëinjën, ai jëja güi
bi'rareña:
—Mai riusu hua'go Diana hue'egobi si'a Efeso bainni ai ta'yejeiye conreba
congo ba'igo, güi bi'rareña.
29 Ja'nca güi bi'rajën, si'a huë'e jobobi ganijën, quë'rë jai jubë bainre
huëojën, Pablore yo'o concua Cayo, Aristarco, ja'ancua Macedonia baincuare
zeanni, rërëni sani, bacua huë'e jobo ñë'ca huë'ena cacani bateña.
30 Ja'nca ba'ijënna, Pablobi masini, Ja'an bainni coca cajaza caguëreta'an,
Cristo bainbi ënsereña.
31 Pablo gajecua'ga, Asia yija ëja bainbi Pabloni coca yihuojën raoreña:
Ja'an bain ñë'caruna gare cacaye beoye ba'ijë'ën. Ai huaji yaru'ë cajën
raoreña.
32 Ja'nrëbi bain hua'na ñë'casi'cuabi ai jëja güijën, te'e ro'tama'icuabi tin
güijën, ro huesë ëaye yo'ojën, ro ro'tajën, ro güijën bateña.
33 Ja'nca ba'ijënna, judío bainbi bacua bainguë Alejandro hue'eguëni cuen-
cueni, bain jobonaëncojënna, ba hua'guë yua ëncani, Bainre cuao güeseza
caguë, baguë ëntë sarare huëani rëonni ca ëaye yo'oguëna,
34 bain hua'nabi baguëni ëñajën, Gu'a judío bainguë'bi cajën, quë'rë se'e
samu hora ba'iye gare jo'caye beoye güijën bateña:
—Mai riusu hua'go Diana hue'egobi si'a Efeso bainni ai ta'yejeiye conreba
congo ba'igo, güijën bateña si'a jubë.
35 Güijën ba'ijënna, yequë, ja'an huë'e jobo ëjaguëbi nëcani, bain hua'nabi
ja'an güiye jo'cajënna, bacuani caguëña:
—Mësacua Efeso bain, mai ta'yejeiye riusu hua'go Diana, bago ba'i huë'e
yua ënjo'on Efeso bain cuirasi huë'e ba'iguëna, si'a ën yija bainbi masiyë.
Bago ba'iye cuencuese'e yua guënamë re'otobi gaje meni to'inse'ere sëani, si'a
bainbi masiyë.
36 Ja'nca ba'iguëna, bain hua'nabi bagore gare gu'aye caye porema'icua
sëani, mësacua yua bëiñe beoye ba'ijë'ën. Gare hui'ya yo'omajën, te'e ruiñe
ro'tajën ba'ijë'ën.
37 Ëncua, mësacua rërëni rasi'cua, bacuabi mai riusu hua'goni gare gu'aye
yo'omateña. Bago huë'ere gare gu'aye caye beoye bateña bacua.
38 Ja'nca sëani, Demetrio, baguë gaje yo'o concua, bacuabi gu'aye caye
banica, ëja bainna sani, te'e ruiñe ca güeseye bacuani senja'bë.
39 Senni, ja'nrëbi quë'rë se'e ta'yejeiye yo'oye señe yënica, ëja bain ñë'ca
umuguse tëca ëjoni, si'a jubëni senja'bë.
40 Yure umuguse mësacuabi ai hui'ya güijën ro rënni ganojën, ro guaja
yo'ohuë. Ja'nca yo'ojënna, romano ëja bainbi achatoca, mai si'acuani ai jëja
senni achare'ahuë bacua. Senni achatoca, ¿queaca sehuoye'ne mai? huë'e
jobo ëjaguëbi caguëña.
41 Ja'nca cani tëjini, bain hua'na ñë'casi'cuare bacua huë'ena go'i güeseguëña.

20

Viaje de Pablo a Macedonia y a Grecia

1 Bain hua'nabi bacua güiyete jo'cani saijënna, Pablobi Cristo bain jubëte
choini, bacuani yihuo coca cani, ja'nrëbi Saiyë cani, ba hua'nani su'ncani,
bacuare jo'cani, Macedonia yijana saquëña.
2 Sani ti'anni, ja'an yija bain Cristo bain jubëanre ëñajani, bacuani yihuoni
bojo güeseni, bacuani jëja recoyo ba hua'nare re'huani, Grecia yijana ti'añe
tëca bain jubëanre ëñaguë saiguë baquëña.
3 Greciana ti'anni, samute ñañaguë hua'i ja'anru bain Cristo bain jubëan
naconi ba'ini, ja'nrëbi Siria yijana goza caguë, jai ziaya yoguna cacani go'iye
ro'taguëna, judío bainbi Pabloni huani senjoñu cajën, gatini ëjoreña. Gatini
ëjojënna, Pablobi masini, se'e ro'tani, yija ma'abi goza caguë, Macedonia
yijabi go'i bi'raguëña.
4 Ja'nca saiguëna, baguëre concua rëño jubëbi ru'ru saë'ë. Sópater Berea
bainguë, yequë Aristarco, yequë Segundo, Tesalónica bain ba'icua, yequë
Cayo Derbe bainguë, yequë Timoteo, yequë Tíquico, yequë Trófimo, Asia bain
ba'icua, ja'an ba'icuabi
5 ru'ru sani, Troas huë'e jobo tëca sani, bëani, yëquënare ëjojën baë'ë.
6 Ëjojën ba'ijënna, yëquëna hua'nabi judío bain ta'yejeiye umuguseña, bacua
huo'coma'ise'e aon ain umuguseña Riusuni bojojën, sa'ñeña conjën, Riusuni
te'e ruiñe yo'oni tëjini, Felipos huë'e jobo yo sa'rona gajeni, jai ziaya yoguna
cacani, sani, ja'nrëbi te'e ëntë sara ba'i umuguseña Troas huë'e jobona
ti'anhuë. Ti'anni ja'nrëbi, se'e te'e ëntë sara samu umuguseña ja'anrute baë'ë
yëquëna.

Visita de Pablo a Troas

7 Ja'nca ba'icuabi semana ja'anrë umuguse, Cristo bain yo'o yo'oma'i
umuguse si'a jubë Cristo bainbi ñë'cani, Mai jo'jo aonre sa'ñeña huo'hueni
aiñu cajën yo'o bi'rajën, sa'ñeña recoyo te'e zi'nzini bojojënna, Pablobi Riusu
cocarebare ye'yobi. Ja'nca ye'yoguë, ñatani saiza caguë, yua ñami jobo ba'iye
tëca, coca quëani achoguë baji'i.
8 Ai ëmë ba'i huë'ere ñë'casi'cuabi majahuëan ai ba'iye zë'nquese'e ba'ijën,
Pablo cocare achajën ñu'ijën,
9 bacua jubë bainguë Eutico hue'eguë bonsë hua'guëbi yua ati gojere
achaguë ñuji'i. Ja'nca ñu'iguë, Pablo yua quë'rë zoe cani achoguëna, bonsë
hua'guëte ëo cainguëna, cainsi hua'guëbi hue'se ca'ncona samute sonohuëan
ba'irubi yijana bonëni tonji'i. To'inguëna, bain hua'nabi gajeni ëñato,
ju'insi'quë unji'i.
10 Ja'nrëbi Pablo'ga gajeni, baguëna rëanni su'ncani achani, ja'nrëbi bain
hua'nani quëabi:
—Mësacua huaji yëye beoye ëñajë'ën. Huajëji baguë, quëabi.
11 Quëani, ja'nrëbi bacua sonohuëna se'e mëni, bacua jo'jo aonbëanre jë'yeni,
bainna huo'hueni, si'a hua'nabi sa'ñeña bojojën ainjënna, ja'nrëbi Pablobi se'e
yihuo bi'rani, Riusu cocare quëani achoguë ñatajaji'i.
12 Ja'nrëbi Euticobi se'e huajë raiguëna, si'a hua'nabi baguëni ëñani, ai
bojoreba bojo recoyo re'huani saë'ë.

Viaje desde Troas a Mileto

13 Saijënna, Pablo'ga te'e hua'guëbi yija ma'aja'an saji'i. Saiguëna, yëquëna
hua'nabi jai ziaya yoguna cacani saijën, Asón tëca saijën, Pablo case'e'ru
baguëni tëhuoni guaoñu cajën saijën,

14 ja'nrëbi Asón huë'e jobona ti'anni, Pabloni tëhuoni guaohuë. Guaoni,
ja'nrëbi se'e sani, ja'nrëbi Mitilene huë'e jobona ti'anhuë.
15 Ti'anni, se'e sani, yequë umuguse Quío je'eñerabi tayojeiye sani, yequë
umuguse Samosna ti'anni je'ë. Jeni, ja'nrëbi se'e sani, Trogiliona ti'anni,
ja'anruna bëani huajëni, ja'nrëbi yequë umuguse Mileto huë'e jobona sani
ti'anhuë.
16 Pablo yua Asia yijana ro guaja jema'iñu caguë, Efeso huë'e jobore
ro tayojeiye sani, Mileto huë'e jobona je'ë. Pablo yua besa sani ti'añu.
Porenica, Pentecostés umugusebi Jerusalén huë'e jobona ti'anni ba'ija'guë'ë
yë'ë caguëna, Efesona jemaë'ë yëquëna.

Discurso de Pablo a los ancianos de Efeso

17 Mileto huë'e jobona jeni, Pablo yua Cristo bain Efeso huë'e jobore
ba'icua, bacua ira ëja bainre choijani rajë'ën caguë, ma'aja'an saoguëna,
18 bacuabi ti'an raë'ë. Ti'an raijënna, Pablobi bacuani yihuoguë cabi:
—Mësacua yua yë'ë yo'oguë ba'ise'ere ëñajën, si'a yë'ë Asia yijare ba'iguë
yo'ose'ere te'e ruiñe masiyë mësacua.
19 Ja'nca masijënna, mësacua naconi ba'iguëbi yë'ë Ëjaguë Jesucristoni gare
ya'jaye beoye baguë yo'ore conguë baë'ë yë'ë. Ro yë'ë ba'iyete ro'tama'iguë,
yë'ë yua ro ta'yejeiye beo hua'guë'ë caguë, yë'ë Ëjaguëni yo'o conguë, judío
bainbi ai je'o bajënna, ai yo'oguë, Bain hua'nani conni cuiraza caguë, ai oiguë
conguë baë'ë yë'ë.
20 Mësacua naconi te'e ba'iguë, Riusu cocarebare mësacuani gare jo'caye
beoye quëani achoni, Mësacua yua re'oye jaijeijën ba'ijë'ën caguë, mësacua si'a
jubëni ye'yoguë, mësacua huë'eñana ti'anni yihuoguë baë'ë yë'ë.
21 Si'a hua'nani yihuoguë, judío bain, tin bain, si'a hua'nani si'a jëja caguë,
gare jo'caye beoye quëani achoguë baë'ë yë'ë: Mësacua yua, Riusubi ëñaguëna,
ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani, mai Ëjaguë
Jesucristoni si'a recoyo ro'tani recoyo te'e zi'inni ba'ijë'ën, quëani achoguë
baë'ë yë'ë.
22 Yureca, Riusu Espíritubi yë'ëre saguëna, Jerusalén huë'e jobona saiyë yë'ë.
Ja'nca saiguëbi ¿Ja'an huë'e jobo bainbi guere yë'ëni yo'oja'ye'ne? ro'taguë,
23 yë'ë ai yo'oguë ba'ija'ye se'gare masiyë. Yë'ëbi yureña si'a huë'e joboñabi
saiguëna, Riusu Espíritubi yë'ëni masi güeseji. Jerusalén bainbi yë'ëre preso
zeanni, yë'ëni ai yo'o güeseja'cua'ë caguë, yë'ëni masi güeseguëna,
24 gare huaji yëye beo hua'guëbi ja'an jobona saiyë yë'ë. Yë'ë Ëjaguë
Jesucristobi yë'ëni guanseguëna, yë'ë huajëguë ba'iyete gare ro'tama'iguë'ë
yë'ë. Baguëni ai bojoreba bojoguë, baguë yo'o guanseni jo'case'e se'gare te'e
ruiñe yo'oni, Si'aye tëjiye tëca gare jo'caye beoye baguëni re'oye yo'o conza
caguë ba'iyë yë'ë. Si'a bainni quëani achoguë, Riusubi mësacuani ai yëguë,
baguë oiguë conse'ere mësacuani masi güesebi, caguë ba'iyë yë'ë.
25 Mësacuare'ga ja'an cocare quëani achoguëna, yureñabi yë'ëre gare se'e
ëñama'ija'cua'ë. Ja'nca te'e ruiñe caguë, mësacuani jo'cayë.
26 Riusu cocarebare mësacuana te'e ruiñe quëani achosi'quë sëani, mësacua
yua Riusu yëye beoru masiyë.
27 Riusu ta'yejeiye yo'oni jo'case'ere gare yahueye beoye mësacuani
ye'yosi'quëre sëani, Riusubi yë'ëni gare bënni senjoñe beoye ba'ija'guë'bi.
28 Ja'nca te'e ruiñe ye'yesi'cua sëani, mësacua yua ëñare bajën, mësacua
ba'iyete ro'tajën, gare huacha yo'oye beoye ba'ijë'ën. Riusu Espíritubi Cristo
bain jubëanre mësacuana jo'caguëna, mësacua yua ëñare bajën, bacuare re'oye

yo'ore conni cuirajën, bacuani te'e ruiñe ye'yojën yihuojën ba'ijë'ën. Jesucristobi ja'an bain ro'ire junni tonguëna, mësacua yua bacua ëjacua ruinsi'cua sëani, bacuare re'oye ëñajën conjën ba'ijë'ën.

29 Yureca yë'ëbi gare saiguëna, yequëcua gu'aye yo'ocuabi mësacua jubëanna ti'anni, airu yai hua'na saoni senjoñe'ru mësacua jubëan bainre saoni senjo ëaye yo'oja'cua'ë.

30 Mësacua jubëan bain'ga güina'ru yo'ojën, bainni ro coquejën, Yë'ë coca ye'yoyete te'e ruiñe ro'tani yë'ëni conjë'ën cajën, te'e ruiñe camajën ba'ija'cua'ë.

31 Ja'nca ba'ija'cuare sëani, mësacua ëñare bajën, te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën. Yë'ëbi mësacua naconi samute tëcahuëan ba'iguë, gare jo'caye beoye mësacuani ye'yoguë, mësacuani ai oire baguë, Cristo ba'iyete te'e ruiñe quëani achoguë yihuoguë baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, mësacua gare huanë yeye beoye ba'ijë'ën.

32 Yureca, yë'ë yo'je sanhuë, mësacuare ai ro'taguë, Riusuni senreba señë yë'ë. Mësacuare ai oire baguë conjë'ën caguë señë yë'ë. Ja'nca senni achaguëna, mësacua'ga baguë cocareba cani jo'case'ere gare jo'caye beoye te'e ruiñe ro'tajën, baguë oiguë coñete gare huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi mësacuani ai jëja recoyo bacuare re'huani baye masiji. Ja'nca masiguëbi mësacuare cuencueni sani, baguë bainreba jubë naconi, baguë baye si'ayete mësacuana insini jo'caja'guë'bi.

33 Yë'ë'ga mësacua naconi ba'iguë, Riusu yo'ore conguë, mësacua curi, mësacua caña, ja'an bonsere mësacuani gare senmaquë baë'ë yë'ë.

34 Yë'ëbi yo'ore yo'oni, curire coni, yë'ë bonse, yë'ë gaje concua bonse, ja'anre coni huo'hueguë baë'ë yë'ë. Mësacuabi ja'anre ëñani, yë'ë ba'iyete ye'yehuë.

35 Ja'nca ye'yeni, mësacua'ga yo'o yo'oni, curi coni, bonse carajën ba'icuani jo'caye beoye ro insini jo'ca bi'rahuë. Mai Ëjaguë Jesucristo'ga güina'ru ye'yoni jo'caguëna, baguë cocare te'e ruiñe ro'tani yo'oye ye'yehuë mësacua: "Mësacuabi bonsere coni baye ro'tanica, ru'ru yequëcuana ro insijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, quë'rë ta'yejeiye ai bojojën ba'ija'cua'ë mësacua." Ja'an coca ye'yese'ere quë'rë se'e ro'tajën ba'ijë'ën, yihuoguë cabi Pablo.

36 Ja'nca yihuoni tëjini, si'a jubë naconi gugurini rëanni, Riusuni coca senni, bacua ba'iyete ujaguë baji'i.

37 Ujani tëjiguëna, si'a hua'nabi Pabloni ai oijën, baguëni su'ncareba su'ncajën, baguëte saohuë.

38 Yë'ëre gare se'e ëñama'ija'cua'ë casi'quëre sëani, bacuabi ai sa'ntijën oire bajën baë'ë. Ja'nca ba'icuabi baguë naconi yo sa'ro tëca sani, baguëre gare ëñani tëjini saohuë.

21

Viaje de Pablo a Jerusalén

1 Ja'nca saojënna, yëquëna hua'nabi yoguna cacani, Cos huë'e jobona te'e ruiñe sani ti'anhuë. Ti'anni, ja'nrëbi ñataguëna, se'e sani, Rodasna ti'anni, ja'nrëbi se'e sani, Pátarana ti'anhuë.

2 Pátarana ti'anni, yequë yogubi Feniciana sai bi'raguëna, ja'anguna cacani saë'ë.

3 Sani, ja'nrëbi Chipre jubote ëñani, sëribë ca'ncoja'an tayojeiye sani, ja'nrëbi Siria yija ca'ncona ti'anhuë. Ti'anni, ja'an yogu ayase'ere Tiro huë'e jobona jo'caja'ye sëani, ja'an jobona jeni baë'ë yequëna.

4 Ja'nca ba'icuabi Cristo bain hua'nare tëhuoni, bacua naconi bëani,
te'e ëntë sara samu umuguseña baë'ë. Ja'nca ba'ijënna, Riusu Espíritubi
masi güeseguëna, bacuabi Pabloni quëahuë. Jerusalén huë'e jobona gare
ti'anma'ijë'ën quëahuë.
5 Ja'nrëbi ja'an umuguseña si'aguëna, yëquënabi saë'ë. Ja'nca saijën, ja'anru
Cristo bainbi conjën, huë'e jobobi etani, romi hua'na, zin hua'na, si'acuabi
conjën, yo sa'rona ti'anni, si'a jubëbi gugurini rëanni, Riusuni senni achajën
ujajën baë'ë.
6 Ujani tëjini, sa'ñeña oijën, su'ncajën sai bi'rahuë. Yëquëna hua'nabi yoguna
cacajënna, ba hua'na yua bacua huë'ena goë'ë.
7 Ja'nrëbi Tirote jo'cani, Tolemaida huë'e jobona ti'anni, ja'an jobo bain
Cristo bainre tëhuoni, bacuani bojojën saludani, te'e umuguse bëani ba'ijën
ñatani saë'ë.
8 Ñatani sani, Pablo naconi Cesarea huë'e jobona ti'anhuë. Ti'anni, Felipe
hue'eguë naconi te'e bëani baë'ë. Ja'anguë yua ru'ru aon huo'hueni insisi'cua
te'e ëntë sara samucua, bacua naconi cuencuesi'quëbi yureca Riusu cocare-
bare quëani achoguë baji'i.
9 Ja'nca ba'iguëbi romi zincua gajese'gacuani baguëna, bacuabi Riusu
yo'oja'yete te'e ruiñe masini bainni quëacua baë'ë. Gare huejama'icua baë'ë.
10 Ja'an huë'ere ba'ijën, yequë umuguseña ba'ijënna, yequë bainguë Agabo
hue'eguëbi Judea yijabi ti'an raji'i. Riusu yo'oja'yete te'e ruiñe masini bainni
quëaguë'bi baji'i.
11 Mësacuani ëñaguë raë'ë yë'ë caguë, ja'nrëbi Pablo tëinmebi jo'chini,
ja'ansi'quëre huenni, baguë guëoña, baguë ëntë saraña, ja'anre huenni,
ja'nrëbi yëquënate quëabi:
—Riusu Espíritubi coca caguëna, mësacua achajë'ën. Judío bain Jerusalén
ba'icuabi ën tëinme baguëte zeanni, preso sani, ja'nrëbi yequë bainna
baguëre insini jo'caja'cua'ë caji Riusu, quëabi Agabo.
12 Quëaguëna, yëquëna hua'na, yua Cesarea jubë bain naconi Pabloni ai
senreba senni achajën, Jerusalenna gare saiye ro'tama'ijë'ën cajënna,
13 baguë sehuobi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ëre oijën, yë'ëni ro sa'nti güeseye'ne? Riusu
cuencuese'e sëani, yë'ëre ënsema'ijë'ën. Yë'ëre preso zeanni huenja'ñeta'an,
Jerusalenna saiyë yë'ë. Yë'ëre huani senjoja'ñeta'an, Jesucristoni te'e yo'o
conguë saiyë yë'ë, caguë sehuobi baguë.
14 Ja'nca sehuoguëna, gare ënseye poremajën, sa'ñeña cahuë:
—Mai Ëjaguë Riusubi baguë yëye'ru yo'oja'guë, cani, se'e camaë'ë.
15 Ja'nrëbi, yëquëna bonsere re'huani, hue'oni, Jerusalén huë'e jobona saë'ë.
16 Ja'nca saijën Cristo bain Cesarea ba'icuabi conhuë. Bacua jubë ba'iguë,
Mnasón hue'eguë'ga conguë saji'i. Chipre bainguëbi ai zoe Cristoni recoyo
te'e zi'inni baji'i. Ja'anguë naconi baguë huë'ena bëani ba'ija'cua baë'ë
yëquëna.

Pablo visita a Santiago

17 Ja'nca sani, Jerusalenna ti'anni, Cristo bainre tëhuojënna, yëquënani ai
bojoreba bojojën, bacua jubëna te'e zi'in güesehuë.
18 Ja'nca bojo hua'na ba'ijën, yequë umuguse ba'iguëna, Pablo yua Santiag-
oni ëñajaiñu caguëna, si'a jubëbi conjën saë'ë. Sani ti'anni Santiagoni tëhuoni,
si'a Cristo bain ira ëjacuare'ga ëñani saludahuë.
19 Saludani tëjini, Pablobi Riusure ta'yejeiye yo'o conguë ba'ise'e si'aye
bacuani quëabi. Riusubi ai ta'yejeiyereba conguëna, judío bain jubë

ba'ima'icuana sani, ai ta'yejeiye yo'o conguëna, ai bainbi Cristoni si'a recoyo
ro'tani te'e zi'inni baë'ë quëabi baguë.
20 Quëani tëjiguëna, bacuabi achani, Riusuni ai bojojën, baguëni ai ta'yejeiye
cocare cajën baë'ë. Ja'nrëbi Pabloni quëahuë:
—Ai re'oye quëahuë më'ë. Quëaguëna, yëquënabi bojoyë. Yureca ën cocare
achani ro'tajë'ën. Ai jai jubë judío bainbi Cristoni recoyo te'e zi'inni ba'ijën,
bainni si'a jëja yihuojën, Moisés coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'ojën
ba'ijë'ën cayë bacua.
21 Ja'nca cacuabi më'ëni bëinjën, më'ë yo'oguë ba'ise'ere achani më'ë
ba'iyete ñaca quëayë bacua: Pablobi ai huacha ye'yoji cahuë. Judío bain
hua'na yequë yijañare ba'icua, ja'ancuani ye'yoguë, Moisés coca toyani
jo'case'ere yo'omajën ba'ijë'ën cayë më'ë, quëahuë bacua. Mësacua zin hua'na
go neño ga'nire tëyo güesema'ijë'ën cayë më'ë, quëahuë. Mai ira bain ba'isi'cua
yo'ojën ba'ise'e'ru yo'omajën ba'ijë'ën cayë më'ë, cajën quëahuë bacua.
22 Ja'nca quëacuabi më'ë ti'an raise'ere achani, si'a jubëbi më'ëni ai bëinjën,
më'ëni yo'oja'yete sa'ñeña senni achañu cajën ñë'caja'cua'ë.
23 Ja'nca sëani, yë'ëbi coca yihuoguëna, achani güina'ru yo'ojë'ën:
Gajese'gacuabi Riusuni cani jo'case'e'ru Riusuni te'e ruiñe yo'o bi'rajën,
mai naconi ba'iyë yureña.
24 Ja'nca ba'ijënna, më'ë yua bacuare sani, bacua naconi Riusu huë'ena
ti'anni, bacua naconi te'e mame tëno güesejë'ën. Tëno güeseni tëjini,
bacua ro'ija'yete ro'ijë'ën. Ja'nrëbi bacuabi bacua rañare quëro güeseye
poreyë. Ja'nca yo'oguëna, si'a bainbi masini, më'ëre bëin coca case'ere
ro'tama'ija'cua'ë. Gare huacha yo'oma'iji baguë, më'ëre cajën, më'ë te'e ruiñe
Riusuni yo'o conguë ba'iyete ro'tajën, më'ëni te'e ruiñe ëñajën ba'ija'cua'ë
bain hua'na.
25 Yëquëna hua'nabi më'ë ro'taye'ru ro'tajën, judío bain jubë ba'ima'icua
Cristoni recoyo zi'inni ba'icuani yihuojën, Moisés cocare ta'yejeiye
yo'oma'ijë'ën bacuani toyani saohuë yëquëna. Ëñe se'gare te'e ruiñe yo'ojën
ba'ijë'ën: Mësacua bainbi jo'ya hua'nare huani huacha riusu hua'ina insini
jo'catoca, ja'an hua'ire aiñe beoye ba'ijë'ën. Mësacuabi jo'ya hua'nare huani
ainto, ba ziere gare uncumajën ba'ijë'ën. Mësacua bainbi jo'ya hua'guëre
ñajemona guioni huaitoca, ba hua'ire ainma'ijë'ën. Mësacua bain yo'ojën
ba'iye'ru tin romigoni, tin ëmëguëni gare yahue bama'ijë'ën. Huejasi'cua
se'gabi te'e ba'ijë'ën. Ja'an coca se'gare yihuojën bacuana saohuë yëquëna,
quëabi Santiago.

Arrestan a Pablo en el templo

26 Ja'nca quëaguëna, Pablobi Jaë'ë cani, ba gajese'gacuare sani, yequë
umuguse bacua naconi Riusu huë'ena ti'anni, Mame tënoñu cajën, ba huë'e
ëjacuani bacua tënoni tëjijai umugusere quëareña, bacua jo'ya hua'nare huani
insijai umugusere.
27 Quëani ja'nrëbi, te'e ëntë sara samu umuguseña ba'ijën, mame tëno
güeseni tëji bi'rajënna, yequëcua judío bainbi ti'anni Pabloni ëñareña. Asia
yijabi rani, Pabloni ëñani, bain jubëte choini, Pabloni zeanni,
28 ai jëja güijën careña:
—Israel bain, yëquënani con raijë'ën. Ënquë ai gu'aye ye'yosi'quëre sëani,
yureta zeanre bañu. Si'a bain jubëanna saiguë, Moisés coca, ën huë'e Riusu
uja huë'e, si'ayete ai gu'aye ca ganosi'quë'bi. Griego bainre'ga ënjo'ona rani, ën
huë'ena caca güeseni, gu'a huë'e re'hua güesebi, Riusu ta'yejeiye ba'i huë'ere,
güijën, ai bëinjën careña bacua.

29 Trófimo, ja'an Efeso bainguë yua Pablo naconi huë'e jobore ba'iguëna,
bacuabi ëñani, Pablote ro'tajën, Riusu uja huë'ena guaomaquë, baguëre cajën,
yureca bacua bëin cocare güireña.
30 Ja'nca ai hui'ya güijënna, si'a huë'e jobo bainbi rënni ganojën, Riusu
huë'ena huë'huëjën raë'ë. Ja'nrëbi Pabloni zeanni, hue'se ca'ncona rërëni
sani, ja'nrëbi Riusu huë'e anto sa'roñare ta'pini, Pabloni huai bi'rareña.
31 Baguëni huani senjoñu cajën huaijënna, soldado jubë ëjaguëbi achani, Ai
yo'oye'ne bain hua'na caguë,
32 baguë soldado hua'na jai jubëte choini, Riusu huë'ena huë'huëni
ti'anjënna, judío bainbi ëñani, Pabloni huaiye jo'careña.
33 Jo'cajënna, soldado ëjaguëbi ti'anni, Pabloni preso zeanni, Samu
güenameñabi baguëte huenjë'ën caguë, ja'nrëbi baguë ba'iyete, baguë gu'aye
yo'ose'ere ja'anre bainni senni achaguëña.
34 Senni achaguëna, bain hua'nabi baguëni te'e ro'tamajën sehuoreña.
Yequëcuabi yeque cocare quëareña. Yequëcuabi se'e yeque cocare baguëni
quëareña. Ja'nca quëajën, ai jëja güijën ba'ijënna, soldado ëjaguëbi baguë
gu'aye yo'ose'e, bain güijën ba'iyete te'e ruiñe masiye gare poremaquëña.
Ja'nca porema'iguëbi Mai jai huë'ena sani baguëre guaoni bajë'ën guanseguë
caguëña.
35 Ja'nca caguëna, soldado hua'nabi baguëte sani, bacua jai huë'e mëi
se'nquehuëna ti'anni, bain hua'nabi baguëre ai je'o ëñajën güijën zean ëaye
yo'ojënna, baguëre cuanni sani mëa bi'rareña.
36 Ja'nca mëa bi'rajënna, bain jubëbi güireña:
—Ja'anguëte huani senjojë'ën cajën güireña.

Pablo se defiende delante de la gente

37 Ja'nrëbi Pablote mëani, bacua jai huë'ena guao bi'rajënna, Pablobi bacua
ëjaguëni senni achaguëña:
—¿Më'ëre coca caye poreye yë'ë? senni achaguëña.
Senni achaguëna, ëjaguëbi sehuoguëña:
—¿Më'ë yua griego cocare caye masiguë?
38 ¿Gue'ne yureca? ¿Më'ë yua ja'an egipcio bainguë gu'aye yo'osi'quë
ba'iguëma'iguë? ¿Zoe ba'irën ai je'o baguë coca casi'quë ba'iguëma'iguë?
cuatro mil gu'a gaje concuare huëoni, beo re'otona gatini sani, ëja bainre
huani senjoñu cajën ëjojën bateña. ¿Ja'an yo'osi'quëma'iguë më'ë? senni
achaguëña.
39 Senni achaguëna, Pablobi quëaguëña:
—Bañë. Judío bainguë'ë yë'ë. Tarso huë'e jobo, ta'yejeiye ba'i jobobi
raisi'quë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëre sëani, bain jubëni coca caye jo'cajë'ën yë'ëre,
quëaguë, senni achaguëña.
40 Ja'nca senni achaguëna, soldado ëjaguëbi Jaë'ë caguëna, Pablobi bonëni,
mëi se'nquehuë ëmë ca'ncona nëcani, baguë ëntë sarare huëani rëonni coca
caza caguë, bain cuaoyete ëjoguëña. Ëjoni, ja'nrëbi güiye jo'cajënna, Pablobi
hebreo coca, ja'an yua bacua cocare ca bi'raguëña:

22

1 —Yë'ë bain hua'na, mësacuani ai te'e ruiñe ëñaguë, mësacuani coca sehuoye
yëyë yë'ë, caguëña.
2 Caguëna, bacua cocare achani, bacuabi caye beoye nëcani acha bi'rareña.
Acha bi'rajënna, Pablobi coca caguëña:

3 —Yë'ë yua judío bainguë'ë. Tarso huë'e jobo, Cilicia yija huë'e jobo, ja'an
jobobi bonsëni rani, ënjo'ona ti'anni, Gamalielbi ye'yoguëna, mai ira bain
ba'isi'cua coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe ye'yeguë ba'nhuë yë'ë. Riusuni
si'a recoyo ro'taguë, Baguë yëye se'gare yo'ojaza caguë, mësacua yureña
yo'ojën ba'iye'ru yë'ë'ga güina'ru yo'o bi'raguë ba'nhuë.
4 Ja'nca ba'iguëbi Cristo bainni ai je'o bani, Bacuani huani senjoza caguë
yo'oni, bacua bain ëmëcua, romicua, ai bainre preso zeanni, ya'o huë'ena
guaoguë ba'nhuë yë'ë.
5 Ja'nca yo'oguëna, mai pairi ta'yejeiye ëjaguë, si'a judío bain ira ëjacua
naconi, bacuabi yë'ë yo'oguë ba'ise'ere ëñani, yureña tëca masiyë bacua.
Ja'nca masicuabi utire toyani, Mai jubë bain Damasco huë'e jobo ba'icuana
saoñu cajën, yë'ë naconi saojën ba'nhuë bacua. Ja'nca saojënna, yë'ëbi bacua
uti toyase'ere sani, Ja'an jobo ba'icua Cristo bainre zeanni rani si'nse güeseza
caguë, Damasco ëja bainna sani bacua uti toyase'ere insiye ro'taguë ba'nhuë
yë'ë.

Pablo cuenta su conversión

6 Ja'nca ro'taguë, Damasco ma'aja'an saiguë, mëñera ba'iguëna, Damascona
ti'an bi'raguëna, joë ba'irënbi mia re'oto ñatani saoye'ru ai ma'ñoñereba mi-
aguë, yë'ë ië'ijeiye ba'iruna gaje meguë ba'nji.
7 Ja'nca ba'iguëna, yijana tainguë ba'nhuë yë'ë. Tainguëna, guënamë
re'otobi yë'ëni cani achoguë ba'nji: "Saulo, Saulo, ¿më'ë queaca ro'taguë,
yë'ëre je'o baguë be'teguë'ne?" cani achoguë ba'nji.
8 Cani achoguëna, senni achaguë ba'nhuë yë'ë: "¿Gueguëbi yë'ëni senni ach-
aguë'ne, Ëjaguë?" senni achaguëna, "Yë'ë yua Jesucristo Nazareno hue'eguë'ë.
Yë'ëni ai je'o bayë më'ë" sehuoguë ba'nji.
9 Ja'nca sehuoguëna, yë'ë gaje concuabi miañe ëñose'ere ëñani
quëquëcuata'an, yë'ëni coca caguëte achamajën ba'nhuë.
10 Ja'nrëbi yë'ë Ëjaguëni se'e senni achaguë ba'nhuë yë'ë: "Ëjaguë, ¿guere
yo'oja'guë'ne yë'ë?" senni achaguëna, Ëjaguëbi sehuoguë ba'nji: "Huëni,
Damasco huë'e jobona saijë'ën. Sani ti'anni ba'iguëna, yequëcuabi më'ë
yo'oja'yete quëaja'cua'ë" sehuoguë ba'nji baguë.
11 Sehuoguëna, ja'an ma'ñose'ebi ñaco ëñañe gare porema'iguë ba'nhuë yë'ë.
Ja'nca porema'iguëna, yë'ë gaje bainbi yë'ë ëntë sarare zeanni sajën, Damasco
huë'e jobona ti'anjën ba'nhuë.
12 Ti'anni ba'iguëna, yequë bainguë Ananías hue'eguëbi ba'iguë ba'nji.
Moisés coca guanseni jo'case'ere te'e ruiñe yo'oguëna, judío bain Damascore
ba'icuabi baguëni ai te'e ruiñe ëñajën, baguëte re'oye cajën ba'nhuë.
13 Ja'an Ananías hue'eguëbi yë'ëni ëñaguë rani, yë'ëni caguë ba'nji: "Yë'ë
bainguë Saulo, ñaco sëtani ëñajë'ën" caguë ba'nji baguë. Caguëna, ja'ansi'quë
ñaco sëtani ëñaguë ba'nhuë yë'ë.
14 Ja'nca ëñañe poreguëna, baguëbi yë'ëni se'e caguë ba'nji: "Mai
ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu, mai ira bain ba'isi'cuani conni cuiraguë
ba'iguë, ja'anguëbi më'ëre cuencueni, baguëre yo'o conguëte re'huabi. Baguë
cuencueyete ai zoe ro'taguëbi yureña më'ëna coca raoguëna, quëayë yë'ë.
Më'ë yua Riusu yëyete te'e ruiñe masija'guë'ë. Baguë bainguë cuencueni
raosi'quëreba ba'iguëte ëñani masija'guë'ë më'ë. Baguëbi coca caguëna,
më'ëbi achaja'guë'ë.
15 Ja'nca baguëni masini, ja'nrëbi si'a bainna sani, baguë ëñose'e, baguë
quëani achose'e, si'ayete bainni quëani achoja'guë'ë më'ë.

16 Ja'nca ba'ija'guë sëani, yureca huëijë'ën. Besa hua'guë sani, bautiza
güesejë'ën. Mai Ëjaguëni si'a recoyo ro'tani te'e zi'inni ba'iguë sëani, më'ë
gu'a jucha yo'oguë ba'ise'ere gare jo'cani senjoni, më'ë recoyo mame tëno
güesejë'ën" yë'ëre caguë ba'nji Ananías. Ja'nca caguëna, güina'ru yo'oguë
ba'nhuë yë'ë.

Pablo cuenta cómo fue enviado a los no judíos

17 Ja'nca yo'oni, ja'nrëbi Jerusalenna rani, Riusu uja huë'ena cacani uja
bi'raguë, Riusu guënamë toyare ëñaguë ba'nhuë yë'ë.
18 Ja'nca ëñaguëna, Ëjaguë Jesucristobi gaje meni, yë'ëni coca quëaguë ba'nji:
"Yureca besa hua'guë Jerusalén huë'e jobore gare jo'cani saijë'ën. Yë'ë
ba'iyete ënjo'on bainni quëani achoguëna, bacuabi ro cue'yoni, yë'ë cocare ro
gu'a güeni senjoja'cua'ë" quëaguë ba'nji.
19 Quëaguëna, sehuoguë ba'nhuë yë'ë: "Ëjaguë, yë'ë yo'oguë ba'ise'e, më'ë
bainni je'o base'e, ja'anre masiyë bacua. Yë'ë yua si'a bain ñë'ca huë'eñana
sani, ja'an bainre preso zeanni, ya'o huë'ena guaoni, ai jëja huai güeseguë
ba'nhuë yë'ë.
20 Më'ë bainguë Estebanre'ga ro'tajë'ën. Më'ëni yo'o conguëbi më'ë cocare-
bare te'e ruiñe quëani achoguëna, judío ëja bainbi baguëni huani senjohuë.
Huani senjojënna, yë'ë'ga bacua naconi te'e ëñaguë nëcaguë ba'nhuë yë'ë.
Bacua guayoni se canre rutani jo'cajënna, yë'ë'ga ëñaguë cuiraguë ba'nhuë
yë'ë. Ja'nca sëani, më'ë cocare bacuani quëani achoza" caguë ba'nhuë yë'ë.
21 Caguëna, yë'ë Ëjaguëbi sehuoguë ba'nji: "Ja'nca quëani achoma'ijë'ën.
Ën huë'e jobore gare jo'cani saijë'ën. Më'ëre saoguëna, judío bain jubë
ba'ima'icuana sani, yë'ë cocare ye'yojë'ën" caguë sehuoguë ba'nji,
quëaguëña, Pablo.

Pablo en manos del comandante

22 Quëaguëna, judío bain jubëbi ja'an coca caye tëca achareña. Achani, ja'an
tin bainre caguëna, bacuabi quë'rë se'e bëinjën coca güi bi'rareña:
—Ja'an hua'guëni huani senjojë'ën. Gu'a bainguëre sëani, ju'insi'quë
ba'ija'guë, güi bi'rareña.
23 Ja'nca güijën, bacua cañare ye'rejën, ya'o picore huëojën, ëmëna senjoni
tonjën, ai yo'oreña bacua.
24 Ja'nca yo'ojënna, soldado ëjaguëbi Pablote guaoni huenjë'ën caguë
guanseguëña. Bain hua'nabi baguëni je'o bajën güijënna, Baguë gu'aye
yo'ose'ere masiza caguë, Baguëni ga'ni za'zabobi si'nseye guanseguëña.
Ja'nca si'nsetoca, yequërë maini quëama'iguë baguë, ro'taguëña ëjaguë.
25 Ja'nca guanseguëna, bacuabi huenni, za'zabobi inni, Baguëni huañu
cajënna, yequë ëjaguëbi nëcaguë ëñaguëna, Pablobi baguëni caguëña:
—Yë'ë yua romano bainguëre sëani, ¿mësacua queaca ro'tajën, yë'ëni re'oye
senni achamajën, yë'ëre si'nseye'ne? caguëña.
26 Caguëna, ja'an ëjaguëbi gue ro'taye beoye achani, soldado ta'yejeiye
ëjaguëna sani quëaguëña:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, ja'an bainguëni huenni si'nseguë'ne? Romano
bainguëre sëani, yo'oma'ijë'ën, quëaguëña.
27 Quëaguëna, ba hua'guë yua Pablona ti'anni, baguëni senni achaguëña:
—Te'e ruiñe quëajë'ën. ¿Më'ë yua romano bainguë'guë? senni achaguëña.
Senni achaguëna,
—Jaë'ë, sehuoguëña.
28 Sehuoguëna, baguë caguëña:

—Yë'ë'ga ai curire ro'ini, romano bainguë ruën'ë yë'ë, caguëña.
Caguëna, Pablobi:
—Yë'ë të'ya raisirënbi romano bainguë ba'iguë'ë yë'ë, caguëña.
29 Ja'nca caguëna, ga'ni za'zabobi si'nseye ro'tacuabi ai quëquëni, gatini sateña. Soldado ta'yejeiye ëjaguë'ga ai huaji yëguë, baguëni huense'ere ro'taguë, Yë'ëre yequërë si'nse güesema'ija'guë caguë, romano bainguëni ja'nca yo'omazani caguë ro'taguëña.

Pablo ante la Junta Suprema de los judíos

30 Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, soldado ta'yejeiye ëjaguëbi Pablo gu'aye yo'ose'ere te'e ruiñe masiza caguë, baguë guënameña huense'ere ti'jeni, Judío ëja bain jubëre ñë'ca güesejë'ën caguë, ja'nrëbi Pablote bacua ñë'casiruna sani nëcoguëña.

23

1 Ti'anni ëñato, pairi ëjacua, si'a judío ëja bain jubë bateña. Ba'ijënna, Pablobi ba jubëni ëñani, bacuani caguëña:
—Yë'ë bain sanhuë Riusubi ëñaguëna, yë'ëbi te'e ruiñereba ro'taguë, si'a yë'ë ba'i umuguseña re'oye yo'oguë ba'iyë yë'ë, caguëña.
2 Caguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguë Ananías hue'eguëbi yua Pablo ca'ncore nëcacuani, Baguë yi'obona ëntë abëbi huaijë'ën guanseguëña.
3 Guanseguëna, baguëni huaijënna, Pablobi sehuoguëña:
—Më'ë yua ro re'o bainguë'ru ëmëje'en ca'nco se'gare ëñoguëta'an, ro coqueguë, yë'ëni huaiye guansehuë më'ë. Ja'nca sëani, Riusubi më'ëre huani tonja'guë'bi. Më'ë yua Moisés coca toyani jo'case'ere ëñaguë, yë'ëre si'nseja'yete guanseza caguë ba'iyë më'ë. Ja'nca ba'iguëna, Moisés coca yua ja'anre yo'oma'iñe caguëta'an, ¿më'ë queaca ro'taguë, yë'ëre huaiye guanseguë'ne? caguëña.
4 Ja'nca caguëna, ja'anru nëcacuabi baguëni bëinjën, baguëni senni achareña:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, Riusu pairi ëjaguëni gu'aye sehuoguë'ne? senni achareña.
5 Senni achajënna, Pablo sehuoguëña:
—Baguë pairi ëjaguë ba'iyete huesëhuë yë'ë. Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, Mësacua ëja bainni gu'aye cama'ijë'ën toyani jo'case'e sëani, huacha yo'ohuë yë'ë, sehuoguëña.
6 Sehuoni, ja'nrëbi si'a ëja bain jubëre ëñato, jobo ba'icuabi saduceo bain bateña. Jobo ba'icuabi fariseo bain bateña. Ja'nca ba'ijënna, Pablobi si'a jëja güiguë caguëña:
—Yë'ë bain sanhuë, yë'ëbi fariseo bainguë'ë. Yë'ë pë'caguë sanhuë'ga fariseo bain baë'ë. Riusubi bain ju'insi'cuare ëñani, bacuare go'ya rai güeseja'guë'bi. Ja'nca yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëna, mësacuabi yë'ëre gu'a bainguëre'ru ëñajën, yë'ëre ënjo'ona senni achajën choë'ë, caguëña.
7 Ja'nca caguëna, fariseo bain, saduceo bain, ja'anru ba'icuabi sa'ñeña bëin coca cajën, te'e ro'tamateña.
8 Saduceo bainbi cajën, ju'insi'cuabi go'ya raima'icua ba'iyë. Riusu guënamë re'oto yo'o concua beoyë. Huati hua'i'ga beoyë. Ja'anre cacuata'an, fariseo bainbi tin cacua ba'iyeña.
9 Ja'nca bëin coca cajën, sa'ñeña güijën, bacua jubë ba'icua Riusu ira coca masiye ye'yocua, bacuabi fariseo bain ro'taye'ru ro'tajën, bain jobona nëcani careña:

—Ënquë Pablo hue'eguë gare gu'aye yo'omaquë ba'iji. Yequërë Riusu Espíritubi baguëni coca casi'quë ba'ima'iguë. Yequërë Riusu guënamë re'oto yo'o concuabi baguëna gaje meni coca casi'cua ba'ima'iñe. Ja'nca ba'itoca, Riusu cani jo'case'e'ru tin cama'ina'a, careña bacua.

10 Ja'nca sa'ñeña cajën, quë'rë ta'yejeiye bëinjën, Pabloni ai yo'o güesejënna, soldado ëjaguëbi ëñani, Pablobi ja'si huahuoma'ija'guë caguë, baguë soldado hua'nana bonëni, Baguëte zeanni, mai jai huë'ena sani guaoni bajë'ën caguë guanseguëna, bacuabi ja'nca yo'oreña.

11 Yo'orena, ja'nrëbi na'i si'aguëna, Pablobi umeni cainguë, ëoruna ëñato, Ëjaguë Jesucristobi baguëni coca caguë baquëña:

—Bojo recoyo re'huani ba'ijë'ën, Pablo. Yë'ë ta'yejeiye ba'iyete Jerusalén bainni te'e ruiñe quëani achosi'quë sëani, më'ë'ga Roma huë'e jobona sani, yë'ë ba'iyete güina'ru quëani achoja'guë'ë, caguëña.

Planes para matar a Pablo

12 Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, yequëcua judío bainbi sa'ñeña cajën, Pabloni huani senjoñu cajën, bacua coca cani jo'careña: "Maibi baguëni huani senjoñe tëca gare aon ainmajën, oco re'co uncumajën ba'ina'a. Baguëni huani senjoma'itoca, Riusubi maire huani senjoja'guë" sa'ñeña coca cani jo'careña.

13 Ja'nca cani jo'cajën, bacua jubë ba'icuare cuencueto, quë'rë cuarenta ëmëcua ba'iye'ru bateña.

14 Ja'nca ba'icuabi pairi ëjacua, judío ira ëja bain, bacuana sani quëareña:

—Yëquëna hua'nabi sa'ñeña coca cani jo'cahuë. Yëquënabi Pabloni huani senjoma'itoca, Riusubi güina'ru yëquënani huani senjoja'guë cani jo'cahuë yëquëna. Baguëni huani senjoñe tëca, gare aon ainmajën ba'ija'cua'ë yëquëna.

15 Ja'nca yo'oja'cua sëani, mësacua ëja bainni coca señë yëquëna. Soldado ta'yejeiye ëjaguëni coca saoni senjë'ën: "Baguë yo'oguë ba'ise'ere quë'rë se'e te'e ruiñe senni achani masiñu cajën, më'ë yua miato baguëte sani, yëquëna jobona nëcojë'ën." Ja'an cocare ba ëjaguëna saoni senjë'ën. Ja'nca saoni senjënna, baguëte ra bi'raguëna, yëquëna hua'nabi ma'a ca'ncore gatini ëjojën ba'ija'cua'ë, quëareña bacua.

16 Ja'nca quëajënna, Pablo jontaguëbi achani masini, soldado jai huë'ena sani, Pabloni quëajaquëña.

17 Quëani tëjiguëna, Pablo yua soldado ëjaguë ja'anrute ba'iguëni choini quëaguëña:

—Ën hua'guëre soldado ta'yejeiye ëjaguëna sani ëñojë'ën. Baguëni coca quëaja'guë'bi, quëaguëña Pablo.

18 Quëaguëna, soldado ëjaguëbi baguëte sani, ta'yejeiye ëjaguëni quëaguëña:

—Ja'an preso zeansi'quë Pablo hue'eguëbi yë'ëni quëabi. Ën hua'guëre më'ëna sajë'ën, më'ëni coca caja'guëre, quëaguëña.

19 Quëaguëna, ta'yejeiye ëjaguëbi bonsë hua'guëre ca'ncorëna sani, baguëni senni achaguëña:

—¿Më'ë guere quëaguë'ne? caguë senni achaguëña.

20 Senni achaguëna, bonsë hua'guëbi sehuoguëña:

—Judío bainbi sa'ñeña coca cajën, Pabloni quë'rë se'e te'e ruiñe senni achani baguë yo'ose'ere masiñu cajën, bacua jubëna miato sani nëcoyete më'ëni señë.

21 Ja'nca sencuareta'an baguëre saoma'ijë'ën. Bacua jubë ba'icua quë'rë cuarenta ëmëcua ba'iye'ru ba'icuabi, Baguëni huani senjoñu cajën, baguë sai ma'a ca'ncona gatini ëjoja'cua'ë. Ja'ancuabi sa'ñeña coca cani jo'careña. Pabloni huani senjoma'itoca, Riusubi güina'ru maini huani senjoja'guë cani

jo'careña. Baguëni huani senjoñe tëca gare aon ainmajën, gare oco re'co uncumajën ba'ija'cua'ë mai, cani jo'careña. Ja'nca cani jo'cacuabi më'ëni coca senjënna, më'ë sehuoja'yete ëjoyë bacua, bonsë hua'guëbi quëaguëña.

22 Quëaguëna, soldado ta'yejeiye ëjaguëbi bonsë hua'guëni caguë, Yë'ëni quëase'ere yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën caguë, baguëte yihuoni saoguëña.

Envían a Pablo ante Félix el gobernador

23 Ja'nca saoni, ja'nrëbi baguë yo'je ëjacua samucuani choini guanseguë caguëña:

—Soldado hua'na samu cien hua'na, caballona tuicua setentacua, hui pere sacua samu cien hua'na, ja'an hua'nare re'huajë'ën. Yure ñami a las nueve ba'iye'ru Cesarea huë'e jobona saija'cua'ë.

24 Yequë caballo hua'nare'ga Pablo tuaja'cuare re'huajë'ën. Baguëte Cesarea huë'e jobona sani, re'oye ëñare bajën re'huajën, baguëte bain ta'yejeiye ëjaguë Félixna jo'cajaijë'ën, guanseguë caguëña baguë.

25 Cani ja'nrëbi, Uti ja'ore toyani bacua naconi saoza caguë, ñaca toyaguëña:

26 "Yë'ë yua Claudio Lisias hue'eguëbi yë'ë ta'yejeiye ëjaguë Félixni uti ja'ore toyani, më'ëni saoni saludayë yë'ë.

27 Judío bainbi ën hua'guëni preso zeanni, huani senjo bi'rajënna, yë'ëbi achani, baguë romano bainguë ba'iyete masini, yë'ë soldado hua'na naconi sani tëhuoni, baguëte etohuë.

28 Etoni, Baguë ba'iyete ¿guere gu'aye caye'ne? caguë, bacua ëja bain jubëna sani nëcohuë yë'ë.

29 Nëconi achato, ro bacua ira coca guanseni jo'case'e se'gare ëñajën, Riusuni ai gu'aye yo'ohuë më'ë cajën, baguëni huani senjoñe ro'tahuë. Ja'nca ro'tacuareta'an, ja'nca baguëni yo'o güeseye porema'iñë yë'ë. Baguëni preso zeanni baye'ga porema'iñë yë'ë.

30 Ja'nca porema'iguëbi judío bain yo'oja'yete achahuë. Ba hua'nabi gatini baguëni huani senjoñe ëjojënna, yureña baguëte më'ëna saohuë yë'ë. Saoguë, baguë gu'aye yo'ose'e cacuani quëahuë: Ëjaguë Félixna sani, Pablo ba'iyete quëajë'ën, bacuani quëahuë yë'ë. Gañañe quëahuë yë'ë. Ëñaguë ba'ijë'ën." Ja'an utire toyani saoguëña.

31 Saoguëna, soldado hua'nabi bacua ëjaguë guansese'e'ru yo'oni, Pablote inni, ñamibi etoni sani, Antípatris huë'e jobona ti'anni ñatajateña.

32 Ti'anni ñatani soldado hua'na guëoña ganicua se'gabi bacua jai huë'ena goteña. Go'ijënna, caballore tuicuabi Pablote se'e sani, Cesareana ti'anreña.

33 Ti'anni, bacua uti ja'o toyani raose'ere bain ta'yejeiye ëjaguëna insini, Pablote baguëni ëñoreña.

34 Ëñorena, ba ëjaguëbi uti ja'ore ëñani tëjini, ¿Jaro yija bainguëguë'ne baguë? senni achaguëna, Cilicia yija bainguë'bi sehuoreña.

35 Sehuojënna, ëjaguëbi Pablona bonëni quëaguëña:

—Më'ëre gu'aye cacuabi ti'an raijënna, më'ë coca sehuoja'yete te'e ruiñe achani masija'guë'ë yë'ë, quëaguëña.

Ja'nca quëani, Herodes ta'yejeiye ba'isi huë'ena sani, baguëte guaoni, baguëni ëñare bajën re'huani bajë'ën guanseni jo'caguëña.

24

Defensa de Pablo ante Félix

1 Ja'nrëbi, te'e ëntë sara ba'i umuguseñabi judío ëja bainbi ti'an rateña.
Ananías hue'eguë, pairi ta'yejeiye ëjaguë, judío bain ira ëja bain hua'na
naconi ti'an rateña. Yequëre'ga bacua coca cani achocaiguë Tértulo hue'eguë,
ja'anguëre'ga rani bareña. Ja'ancuabi bain ta'yejeiye ëjaguëna ti'anni, Pablo
gu'aye yo'ose'ere quëajën raë'ë careña.
2 Cani, ja'nrëbi Pablote rani nëcorena, Tértulobi Pablote gu'aye caguë, Félixni
quëa bi'raguëña:
—Më'ë yua ai ta'yejeiye ëjaguëreba ba'iguë, ai re'oye yo'o conguëna, guerra
huaye beoye ba'iji maire. Si'a gu'aye yo'oye yua gare carajeise'e ba'iji mai
yijare.
3 Ja'nca sëani, yëquënabi si'a ca'ncoña ganini ëñato, ai bojojën ba'ijën, më'ëni
recoyo ro'tajën, Surupa cajën, më'ë ta'yejeiyereba ëjaguë ba'iyete bojojën
ro'tajën ba'iyë yëquëna.
4 Yureca më'ëni zoe guaja güesema'iñe caguë, yë'ë samu coca ma'carëan
se'gare caguëna, re'oye ro'taguë achajë'ën.
5 Ënquë Pablo hue'eguë, baguë yo'ose'e, baguë ba'iyete cato, gare jo'caye
beoye gu'ayereba yo'oguë'bi ba'iji. Si'a judío bain ba'iruanna sani, je'o coca
se'gare cani, bainni sa'ñeña bëin güeseji baguë. Nazareno jubë ëjaguë ba'iguë,
ja'an gu'a gajecuare ñë'coni, bacuani gu'aye yo'oye guanseji baguë.
6 Ja'nca gu'aye yo'oguëbi Riusu uja huë'ena cacani, Gu'a huë'ere re'huaza
caguë yo'o bi'raguëna, yëquëna hua'nabi baguëte preso zeanni, yëquëna ira
bain ba'isi'cua guanseni jo'case'ere ëñani, baguë gu'aye yo'ose'ere masini,
ja'an coca cani jo'case'e'ru baguëni si'nseye ro'tahuë.
7 Si'nseye ro'tacuareta'an, ja'an soldado ta'yejeiye ëjaguë Lisias hue'eguëbi
ti'anni, ro jëjoni saoni, yëquëna preso zeansi'quëre ro tëani sabi.
8 Sani, baguëte më'ëna raoni, ja'nrëbi yëquënani quëabi: "Pabloni si'nseye
señe yëtoca, Félixna sani senjë'ën" cabi baguë. Yureca baguë gu'aye
yo'ose'ere baguëni senni achani ro'tajë'ën më'ë'ga. Yëquëna te'e ruiñe case'ere
masija'guë'ë më'ë, caguë quëabi Tértulo.
9 Quëaguëna, judío bainbi achani, "Ja'nca raë'ë. Te'e ruiñera quëahuë më'ë"
careña.
10 Cajënna, ja'nrëbi bain ëjaguë Félixbi Pablona bonëni, baguë ëntë sarabi
baguëni ba'boguë, Më'ë coca caguë sehuojë'ën caguëna, Pablobi coca ca
bi'raguëña:
—Më'ëbi ën yija bainre zoe tëcahuëan guanseye masiguëre sëani, më'ëni
bojoguë, yë'ë cocare më'ëni sehuoguë quëayë yë'ë, ëjaguë.
11 Yureca yë'ë Jerusalén huë'e jobona saise'e, Riusuni ujaguë saise'e ja'anre
cato, si'a sara samu umuguseña se'ga baji'i yë'ë ja'an jobona ti'anni ba'ise'e.
Ja'nca ba'iguëna, më'ëbi te'e ruiñe masiye poreyë.
12 Ja'nca sani, Riusu huë'ena ti'anni ba'iguë, judío bainbi ëñajënna, gu'a
cocare gare camaquë baë'ë yë'ë. Gare je'o baye beoye baë'ë yë'ë. Yë'ë'ga
bain ñë'ca huë'eñare ba'iguë, judío bainbi ëñajënna, bacua yure case'e'ru gare
gu'aye yo'omaquë baë'ë yë'ë.
13 Yureca, ëncuabi yë'ë ba'iyete gu'aye cajën, më'ëni te'e ruiñe masi güeseye
gare porema'iñë.
14 Yë'ë ba'iyete cato, ën cocare më'ëni te'e ruiñe quëayë yë'ë. Jesucristo
bain zi'nzicua naconi te'e yo'o conguë ba'iyë yë'ë. Ëncuabi ja'an bain jubëte
ëñajën, Gu'a jubë'ë cacuata'an, ja'an bain jubë naconi recoyo te'e zi'nzini,
yë'ë ta'yejeiye Riusu, yë'ë ira bain ba'isi'cuani yo'o consi'quë, ja'an Riusuni
gare jo'caye beoye yo'o conguë ba'iyë yë'ë. Yë'ë ira bain coca guanseni

jo'case'e, Moisés coca, Riusu ira bain raosi'cua coca, ja'an cocare ëñaguë, si'aye güina'ru te'e ruiñe yo'oguë ba'iyë yë'ë.

15 Ja'nca ba'iguëbi Riusu ta'yejeiyeye yo'o conja'ñete jo'caye beoye ëñaguë ëjoguë ba'iguëna, ëncua'ga güina'ru ëñajën ëjojën ba'iyë. Riusu ta'yejeiye umugusebi ti'anguëna, bain junni tonsi'cua, re'oye yo'ojën ba'isi'cua, gu'aye yo'ojën ba'isi'cua, si'acuabi go'ya raija'cua'ë.

16 Ja'nca go'ya raija'cua sëani, yë'ë'ga yë'ë porese'e'ru yo'oguë, gare huacha yo'oye beoye ba'iguë, re'oye recoyo ro'taye se'ga ba'iye yëyë yë'ë. Riusubi ëñaguëna, bain'ga ëñajënna, gare gu'aye yo'oye beoye ba'iguë, gare jo'caye beoye re'oye yo'oye se'gare yëyë yë'ë.

17 Yureña ba'i tëcahuëan so'o yijañana saisi'quëbi yure umuguseña yë'ë yijana go'iguë, yë'ë bainre oiguë, yë'ë curi cose'ere bacuana ro insini jo'caza caguë, ja'nca yo'oguë baë'ë yë'ë. Ja'nca yo'oni, Riusu uja huë'ena cacani, Riusuni bojoguë insiye ro'tahuë yë'ë.

18 Ja'nca yo'oye ro'taguëna, yequëcua judío bainbi Asia yijabi ti'an rani, yë'ëre tëhuohuë. Ja'nca tëhuojënna, yë'ë ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru recoyo tëno güeseni tëjihuë yë'ë. Yë'ë gaje bain naconi rëño jubë se'ga ba'ijënna, ja'nca yo'ohuë yë'ë. Bain naconi gare je'o bamaë'ë yë'ë. Gue hui'ya güiye beoye baë'ë yë'ë.

19 Ja'an judío bainbi ënjo'ona rani, bacua ëñase'ere më'ëni quëare'ahuë. Yë'ë gu'aye yo'ose'ere ëñama'isi'cua sëani, raimaë'ë.

20 Ëncua'ga yë'ë yo'oguë ba'ise'ere ëñasi'cua ba'ijën, ¿gue gu'aye yo'ose'ere te'e ruiñe quëaye poreye'ne? Yë'ë yua judío ëja bain jubë naconi ba'iguë, gare gu'aye caye beoye baë'ë yë'ë.

21 Ën coca se'gare si'a jëja cani achohuë yë'ë: "Bain junni tonsi'cuabi go'ya raija'cua sëani, Riusu ta'yejeiye yo'oja'yete si'a recoyo ro'tayë yë'ë" cani achohuë yë'ë, quëaguëña Pablo.

22 Ja'nca quëaguëna, ëjaguë Félix yua Cristo bain yo'ojën ba'iyete te'e ruiñe masiguë sëani, Pablore gu'aye case'ere yuta sehuoye yëmaquëña. Ja'nca yëma'iguëbi si'a hua'na ñë'casi'cuani caguëña:

—Re'oji. Soldado ta'yejeiye ëjaguë Lisiasbi ti'an raiguëna, baguëni quë'rë se'e senni achani, ja'nrëbi mësacua sense'ere ro'tani sehuoja'guë'ë yë'ë, caguë sehuoguëña.

23 Ja'nca sehuoni, baguë soldado ëjaguëte choini guanseguëña:

—Baguëte se'e guaoni bani, baguëni ai yo'o güesemajën, baguë bain rani cuirato, ënsema'ijë'ën, guanseguë caguëña.

24 Ja'nca cani jo'cani, ja'nrëbi se'e yequë umuguseña ba'iguëna, Félix yua baguë rënjo Drusila naconi Pabloni ëñaguë saquëña. Judía baingo bacoña baguë rënjo. Ja'nca ëñaguë saiguë, Pabloni senni achaguë, Jesucristoni recoyo zi'inni ba'iyete quëajë'ën caguëna,

25 Pablobi sehuoguë, te'e ruiñe yo'oguë ba'iye, jëja ba recoyo re'huaye, Riusu bënni senjoja'ñe, ja'an cocare baguëni quëani achoguëña. Ja'nca quëani achoguëna, Félixbi achani, ai quëquëni, baguëni caguëña:

—Yua më'ë soldado hua'na ëñacuana go'ijë'ën. Jë'te, më'ëni se'e senni achaye yënica, më'ëni se'e choija'guë'ë yë'ë, cani saoguëña.

26 Ja'nca saoguëbi ja'ansi'quë ro'taguëña: "Baguëte eto curire yë'ëna insija'guë" ro'taguë, baguëni quë'rë se'e choni senni achaguë baquëña.

27 Ja'nrëbi, samu tëcahuëan ba'ini, Félixbi baguë ëjaguë ba'iyete gare jo'cani saiguëna, yequë Porcio Festo hue'eguëbi bëani guanse bi'raguëña. Félixbi

ja'nca jo'cani saiguë, Judío bainni re'oye ro'ta güeseza caguë, Pablote preso zeansi'quëre jo'caguëña.

25

Pablo delante de Festo

1 Ja'nrëbi Festo hue'eguëbi bain ëjaguë runni, Cesareana ti'anni, bëani, ja'nrëbi samute umuguseña ba'ini, Jerusalén huë'e jobona saquëña.
2 Sani ti'anguëna, pairi ta'yejeiye ëjacua, si'a judío ëja bain naconi, baguëni tëhuoni, Pabloni bënni senjoñe senreña:
3 —Baguëte ënjo'ona raoye guansejë'ën. Baguë yo'oguë ba'ise'ere te'e ruiñe senni achañu, senreña.
Ja'nca senjën, ro coquereña. Ma'aja'an raija'guëni huani senjoñe ro'tareña.
4 Ja'nca senjënna, Festobi sehuoguëña:
—Yua Cesarea huë'e jobore guaosi'quëre sëani, ja'anruna sani, baguë gu'aye yo'ose'ere quëajë'ën. Yë'ë'ga yure umuguseña saiguëna,
5 mësacua ëja bainbi yë'ëre conjën saijë'ën. Sani ti'anni, baguë gu'aye yo'oguë ba'ise'ere ro'tani, ja'anruna quëajë'ën, caguë sehuoguëña.
6 Ja'nca sehuoni, ja'nrëbi se'e si'a sara ba'i umuguseñabi judío ëja bain naconi Cesarea huë'e jobona sateña. Sani ti'anni, ñatani, Pablo rayete guanseguëña.
7 Guanseguëna, Pablobi caca raiguëna, ja'an judío bain Jerusalenbi raisi'cuabi Pablo ba'iyete ai gu'aye cajën quëacuata'an, bacua quëase'ere te'e ruiñe masi güeseye gare poremateña.
8 Ja'nca gu'aye cajënna, Pablobi nëcani bacuani sehuo bi'raguëña:
—Yë'ë ba'iyete gu'aye cajënna, gare te'e ruiñe se'ga yo'oguë ba'iyë yë'ë. Judío bain ira coca toyani jo'case'e'ru gare tin yo'oma'iguë'ë yë'ë. Riusu uja huë'ere gare si'si yo'omaquë ba'iguë'ë yë'ë. Romano bain ta'yejeiye ëjaguëni gare gu'aye yo'oma'iguë'ë yë'ë, sehuoguëña.
9 Sehuoguëna, Festobi ro'taguë, Judío bainni re'oye achoye caza caguë, Pabloni senni achaguëña:
—¿Më'ë yure sehuoye'ru Jerusalenna sani güina'ru yë'ëni sehuoye yëguë më'ë? senni achaguëña.
10 Senni achaguëna, Pablobi sehuoguëña:
—Bañë. Romano ëja bainbi yë'ë ba'ise'ere cani jo'caja'bë. Judío bainni gare gu'aye yo'oma'isi'quëre masiyë më'ë. Ja'nca masiguë, yë'ë ba'ija'yete cajë'ën.
11 Bainni ai gu'aye yo'oguë ba'isi'quë banica, junni tonni jo'cama'ire'ahuë yë'ë. Ba hua'na'ga yë'ëre gu'aye cajën, te'e ruiñe masi güeseye gare porema'iñë. Ja'nca sëani, si'a ëja bainbi yë'ëre bacuana insiye porema'iñë. Ja'nca sëani, më'ëni yure señë. Romano bain ta'yejeiye ëjaguëna yë'ëre saojë'ën. Baguë yua yë'ë yo'oguë ba'ise'ere masini caja'guë, caguë sehuoguëña Pablo.
12 Ja'nca sehuoguëna, Festobi baguë gaje concuani yihuo cocare senni, yihuoni tëjijënna, Pabloni quëaguëña:
—Më'ë yua romano bain ta'yejeiye ëjaguë masini caja'yete senguëna, më'ëre baguëna saoja'guë'ë yë'ë, quëani jo'caguëña.

Pablo ante el rey Agripa

13 Ja'nrëbi yequë umuguseña ba'iguëna ja'an yija bain ta'yejeiye ëjaguë Agripa hue'eguëbi Festoni bojoguë saludajaza caguë, baguë yo'jego Berenice naconi ti'anni bateña.
14 Ja'nca ba'ijënna, coca cajën ba'ijënna, Festobi quëaguëña:

—Félix preso guaoni jo'casi'quë Pablo hue'eguëbi ënjo'onre ba'iguëna, baguë
ba'iyete achajë'ën.
15 Yë'ëbi yureña Jerusalén huë'e jobore ba'iguëna, judío ëja bainbi yë'ëni
tëhuo rani, Pabloni huani senjoñe sen'ë.
16 Ja'nca senjënna, yë'ë'ga sehuohuë: "Romano ëja bainbi gu'aye casi'quëni
huani senjoñe senjënna, ro yo'oye beoye ba'icua'ë. Ru'ru, baguëni gu'aye
cacuabi quëajënna, ja'nrëbi baguëbi sehuoye poreji" sehuohuë yë'ë.
17 Ja'nca sehuoguëna, bacuabi ti'an raë'ë. Ti'an raijënna, te'e jëana yë'ë ëja
guëna seihuëna bëani, baguëte choini, nëconi, baguë sehuo cocare achahuë.
18 Si'a bacua gu'a cocare quëajën, yë'ë ro'taguë ba'ise'e'ru baguëni camaë'ë.
19 Ro bacua uja coca pëbëre ëñani, baguë huacha ye'yose'e se'gare baguëni
gu'aye cahuë bacua. Ja'an Jesucristo hue'eguëte cajën, Junni tonsi'quë'bi
cajënna, Pablobi Banji. Go'ya raji'i baguë, sehuobi.
20 Ja'an se'gare sa'ñeña cajënna, yë'ë'ga ¿queaca senni achani caye'ne yë'ë?
caguë, ro huesë ëaye ro'taguë ñuë'ë. Ja'nca ñu'iguë, yureca Pabloni coca senni
achahuë yë'ë: "¿Jerusalenna sani güina'ru yë'ëni sehuoye yëguë më'ë?" senni
achahuë yë'ë.
21 Ja'nca senni achaguëna, baguë sehuobi: "Bañë. Romano bain ta'yejeiye
ëjaguëbi yë'ë yo'oguë ba'ise'ere masini caja'guë" sehuobi baguë. Sehuoguëna,
mai ta'yejeiye ëjaguë Augustona saoye tëca baguëni guaoni bahuë yë'ë,
quëaguëña Festo.
22 Quëaguëna, Agripabi caguëña:
—Yë'ë'ga baguë sehuo cocare achaza caguëña.
Caguëna, Festobi:
—Miato baguëni achaye bayë më'ë, sehuoguëña.
23 Ja'nca sehuoni, soldado ëjacua, ja'an huë'e jobo ëja bain, jai jubëte
choiguëna, yequë umuguse ti'an rani ñë'careña. Ja'nca ñë'cajënna, bain
ta'yejeiye ëjaguë Agripa, baguë yo'jego Berenice naconi ai re'o mare tuijën,
ai re'oye ëñojën, ja'an ëja bain huë'ena ti'anreña. Ti'anni ba'ijënna, ja'nrëbi
Festobi Pablote choini, nëconi,
24 ja'nrëbi coca ca bi'raguëña:
—Yë'ë ta'yejeiye ëjaguë Agripa, si'a ëja bain ñë'casi'cua, mësacua yua ënquëni
ëñajë'ën. Judío ëja bainbi Jerusalén huë'e jobore ba'ijën, ja'nrëbi ënjo'ona
raijën, baguë ba'iyete yë'ëni ai gu'aye cajën, Baguëni huani senjojë'ën cajën,
gare jo'caye beoye yë'ëni senjën ba'iyë bacua.
25 Ja'nca sencuata'an, yë'ëbi achato, gu'aye yo'oma'iguë ëñoji baguë.
Baguëni huani senjoñe porema'iñë. Baguë gu'aye cacuani re'oye sehuoguë,
mai ta'yejeiye ëjaguë Augusto masini caja'yete sensi'quëre sëani, baguëte
Augustona saoye ro'tayë yë'ë.
26 Ja'nca ro'taguë, yë'ë ta'yejeiye ëjaguëna saoto, ¿Pablo ba'iyete queaca coca
quëani saoye'ne yë'ë? caguë, ro huesë ëaye ba'iji yë'ëre. Ja'nca ba'iguëbi
baguëte choini nëconi, mësacuani ëñohuë yë'ë. Ëñoguëna, më'ëbi baguëni senni
achani, yë'ë ëjaguëni toyajai cocare masini yihuojë'ën, yë'ë ëjaguë Agripa.
27 Preso zeansi'quëre saoni, baguë gu'aye yo'ose'ere te'e ruiñe quëama'itoca,
ai huacha yo'ore'ahuë ro'tayë yë'ë, caguëña Festo.

26

Pablo presenta su caso ante el rey Agripa

1 Caguëna, ja'nrëbi ëjaguë Agripabi Pabloni coca caguëña:
—Yureca më'ë sehuo cocare caye poreyë më'ë, caguëña.

Caguëna, Pablobi nëcani, baguë ëntë sarabi huëani rëonni, bainbi acha
bi'rajënna, sehuo cocare ca bi'raguëña:
2 —Yë'ë ta'yejeiye ëjaguë Agripa, yë'ë sehuo cocare më'ëni bojoguë quëayë
yë'ë. Judío bainbi yë'ëre ai gu'aye cajënna, te'e ruiñe sehuoguë bojoyë yë'ë.
3 aMë'ëbi judío bain yo'ojën ba'iye, judío bain coca sa'ñeña cajën ba'iye,
ja'an si'ayete te'e ruiñe masiguëre sëani, më'ëni te'e ruiñe sehuoguëna, bo-
jora'rë achani ro'taguë ba'ijë'ën.

La vida de Pablo antes de su conversión

4 Yë'ë yua judío bainguë sëani, si'a judío bain yijare ba'iguë, Jerusalén
huë'e jobo tëca saisi'quë ba'iguë, judío bain yo'ojën ba'iye'ru güina'ru yo'oguë
ba'nhuë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, judío bain si'acuabi yë'ë zinrënbi yë'ëni ëñani
masijën ba'iyë.
5 Ja'nca ba'iguëbi bonsë hua'guë runni, fariseo bain yo'ojën ba'iyete
ye'yeni, te'e yo'o zi'inni ba'iguë ba'nhuë yë'ë. Fariseo bain ba'iyete cato,
si'a judío bain jubëan yo'oye'ru Riusu ira cocare quë'rë te'e ruiñereba ëñajën
yo'ojën ba'icua'ë. Ja'nca ba'iguëna, si'a judío bainbi yë'ë yo'oguë ba'ise'ere
masini, yureña quëaye yënica, te'e ruiñe quëaye poreyë.
6 Yureca, fariseo bain ro'taye'ru ro'taguë, bain junni tonsi'cuabi go'ya rani
Riusu naconi ba'ija'cua'ë. Riusubi ja'an cocare yëquëna ira bain ba'isi'cuani
cani jo'caguëna, yë'ë yua si'a recoyo ro'tani, yë'ë go'ya raija'yete ëñaguë ëjoguë
ba'iyë yë'ë. Ja'nca ro'taguë ba'iguëna, judío bainbi yë'ëni bëinjën, yë'ëni preso
zean güesehuë.
7 Si'a judío bain jubëan, si'a sara samu jubëanbi Riusu coca cani jo'case'ere
ro'tajën, Junni tonsi'cuabi go'ya raija'cua'ë mai cajën, Riusu yo'oja'yete ëñajën
ëjojën, baguëni gare jo'caye beoye yo'o conjën ba'iyë. Yë'ë'ga güina'ru ëñaguë
ëjoguë ba'iguëna, judío bain hua'nabi yë'ëni bëinjën, yë'ë ba'iyete gu'aye cajën
ba'iyë, ëjaguë.
8 ¿Mësacua'ga guere recoyo ro'taye'ne? ¿Bain go'ya raija'yete si'a recoyo
ro'taye mësacua?

Pablo cuenta cómo perseguía a los cristianos

9 Yë'ë yua fariseo bain yo'ojën ba'iye ye'yesi'quë sëani, Cristo bainni je'o
baye ro'taguë ba'nhuë. Jesús Nazareno bainguëni ai gu'a güeguë, baguë bain
concuani ai yo'o güeseguë ba'nhuë yë'ë.
10 Ja'nca yo'oguë, ja'an jubë bain Jerusalenre ba'ijënna, bacuani je'o
bani, pairi ëja bainbi conjënna, bacuare preso zeanni, ya'o huë'ena guaoni,
yequëcuani huani senjo güeseguë ba'nhuë yë'ë.
11 Yequëcuare'ga zeanni, Jesucristoni zi'inni ba'iye gare jo'cani senjojë'ën
caguë, bacuani ai jëja huaiguë ba'nhuë yë'ë. Ja'nca huaiguë, si'a judío bain
ñë'ca huë'eñana cacani, bacuani ai je'o bani, Cristo bainre zeanni rërëni ai
yo'o güeseni, so'o huë'e joboña tëca Cristo bainni be'teni tuni zeanjaë'ë yë'ë.

Pablo cuenta otra vez su conversión

12 Ja'nca tuni zeañe ro'taguë, pairi ëja bainbi utire toyani yë'ëna insijënna,
Damasco huë'e jobona sani, Cristo bainre zeanni guaoza caguë saiguë
ba'nhuë yë'ë.
13 Ja'nca saiguë, mëñera së'irën ba'iguëna, ai ta'yejeiye ma'ñoñereba mi-
aguëna, ëñaguë ba'nhuë yë'ë. Ënsëguë miañe'ru quë'rë ta'yejeiye miani, yë'ë
të'ijeiye ba'iruan si'aruanna ma'ñoñe gaje meguë ba'nji.
14 Ja'nca ma'ñoguëna, yë'ë, yë'ë gaje concua naconi si'acuabi yijana tanni
umejën ba'nhuë. Ja'nca umejën ba'ijënna, guënamë re'otobi hebreo coca ai

jëja cani achoguëna, achahuë yë'ë: “Saulo, Saulo, ¿më'ë queaca ro'taguë yë'ëni
je'o baguë be'teguë'ne? Yë'ë yëyete gare yo'oye güeguë sëani, më'ëbi ai ja'siye
ai yo'oguë ba'iyë më'ë cani achoguë ba'nji.
15 Cani achoguëna, sehuoguë senguë ba'nhuë yë'ë: “¿Gueguëbi yë'ëni
caguë'ne më'ë, Ëjaguë?” senni achaguëna, Ëjaguëbi: “Yë'ë yua Jesucristo'ë”
sehuoguë ba'nji. “Yë'ëni ai je'o baguë, ai yo'oyë më'ë.
16 Yureca huëni nëcajë'ën. Më'ëre yë'ë bainguë conguëte re'huani baza
caguë, më'ëna gaje meni ëñohuë yë'ë. Yë'ëre ja'nca yo'o conguë, yë'ë ba'iyete
ëñani masini, si'a bainna sani quëani achoguë ba'ijë'ën.
17 Judío bainbi më'ëni je'o bajënna, judío bain jubë ba'ima'icua'ga më'ëni
je'o bajënna, yë'ëbi më'ëni conguë, më'ëni etoni baja'guë'ë yë'ë. Ja'nca etoni
baguëna, ja'ansi hua'nana sani yë'ë cocarebare te'e ruiñe masi güesejë'ën.
18 Bacuana sani, ro huesë ëaye ba'i hua'nani yë'ë conguë ba'iyete masi
güesejë'ën. Bacua yua zijei re'oto ba'iye'ru ba'ijënna, yë'ë mia re'otore
bacuani ëñojë'ën. Zupai huatibi bacuani ai ta'yejeiye zeanni baguëna,
bacuare etoni, Riusu ba'iyete ye'yoni, Riusuni recoyo te'e zi'in güesejë'ën.
Yë'ëni si'a recoyo ro'tayete masi güesejë'ën. Ja'nca si'a recoyo ro'tajën ban-
ica, yë'ëbi bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare se'e ro'tama'iguë, Riusu
bainrebare bacuare re'huani baguë, yë'ë bayete carajeiye beoye bacuana
ro insini jo'caja'guë'ë yë'ë.” Ja'an cocare cani achoguëna, yë'ëbi achani,
Jesucristo ba'iyete te'e ruiñe masiguë ba'nhuë yë'ë.

Pablo obedece la visión

19 Yureca, yë'ë ëjaguë, guënamë re'otobi coca guanseni jo'caguëna, yë'ë yua
gare güeye beoye te'e ruiñe achani yo'ohuë.
20 Damasco huë'e jobona sani, ja'an bainni Cristo cocarebare ru'ru
quëani achohuë yë'ë. Ja'nrëbi Jerusalenna sani, ja'nrëbi si'a Judea yijana
sani, ja'nrëbi judío bain jubë ba'ima'icuana sani, Cristo cocarebare quëani
achoguë baë'ë yë'ë. “Mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani,
Riusuna bonëni, baguëni recoyo te'e zi'nzini ba'ijën, baguë yëye se'gare te'e
ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën” quëani achoguë ganiguë baë'ë yë'ë.
21 Ja'nca yo'oguë ba'iguëna, judío bainbi yë'ëni bëinjën, Riusu uja huë'ena
cacani yë'ëre zeanni, yë'ëre huani senjo ëaye yo'ohuë.
22 Ja'nca yo'oye ro'tacuareta'an, Riusubi yë'ëre conni tëaguëna, yureña tëca
huajë hua'guë ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi baguë cocarebare si'a bain,
ta'yejeiye beo hua'na, ta'yejeiye ëja hua'na, si'acuani quëani achoguë ba'iyë
yë'ë. Moisés coca toyani jo'case'ere ëñaguë, Riusu ira bain raosi'cua toy-
ani jo'case'e'ga ëñaguë, ja'an coca cani jo'case'e'ru ba'iye, Riusu yo'oja'yete
masini quëani achoguë ba'iyë yë'ë.
23 Riusu Raosi'quëbi ai yo'oye ba'ija'guë'bi cani jo'caguëna, ja'an cocare
quëani achoyë yë'ë. Mai ro'ire ai yo'oni, ja'nrëbi junni tonni, go'ya rani,
ru'rureba go'ya raisi'quë ba'ija'guë'bi. Ja'nca ba'ija'guëbi si'a judío bain, si'a
judío bain jubë ba'ima'icuare'ga baguë ba'iyete te'e ruiñe masi güeseja'guë'bi
baguë. Ja'an coca yua Riusu coca toyani jo'case'e sëani, si'a bainni quëani
achoguë ba'iyë yë'ë, sehuoguë caguëña Pablo.

Pablo trata de convencer a Agripa de que se haga cristiano

24 Ja'nca sehuo coca caguëna, Festobi ai jëja güiguë caguëña:
—Pablo, më'ë yua ai coca baguë ruën'ë. Ai ta'yejeiye uti ye'yeni, loco
hua'guë ruën'ë më'ë, güiguë caguëña.
25 Caguëna, Pablo sehuoguëña:

—Bañë. Loco hua'guë ruinmaë'ë yë'ë, ta'yejeiye ëjaguë Festo. Te'e ruiñe se'ga cayë yë'ë. Bainni re'oye ye'yoni, te'e ruiñe masi güeseza caguë ba'iyë yë'ë.

26 Mai ta'yejeiye ëjaguë Agripabi ënjo'on ba'iguëbi ja'an si'ayete masiji. Ja'nca masiguëre sëani, yë'ë recoyo ro'taguë ba'iyete gare huaji yëye beoye baguëni quëani achoyë yë'ë. Aito. Baguëbi si'aye yë'ë case'ere achani, te'e ruiñe ro'taji, si'a bainbi Riusu ba'iyete masicua sëani.

27 Ja'nca sëani, yë'ë ta'yejeiye ëjaguë, ¿Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'ere si'a recoyo ro'taguë më'ë? Aito. Më'ëbi si'ayete achani, si'a recoyo ro'tayë më'ë, caguë sehuoguëña Pablo.

28 Sehuoguë caguëna, Agripabi sehuoguëña:

—Më'ëbi se'e choa ma'carë yë'ëni coca yihuoguë, ¿yë'ëre Cristo bainguëte re'huaye ro'taguë më'ë? senni achaguëña.

29 Senni achaguëna, Pablo sehuoguëña:

—Choa ma'carë se'ga yihuoguë, o ai zoe coca yihuoguëna, më'ë, si'a hua'na ënjo'on ba'icua naconi, si'a jubëbi yë'ë ba'iye'ru te'e ba'ija'bë cayë yë'ë. Yë'ë'ru guënamea huense'e'ru beoja'bë. Ja'anre Riusuni senreba señë yë'ë, caguë sehuoguëña.

30 Ja'nca caguëna, ta'yejeiye ëjaguë Agripabi huëni nëcani etaguëña. Etaguëna, ëjaguë Festo, Berenice, bacua conjën ñu'icua, si'acuabi etareña.

31 Etani, bacua se'gabi sa'ñeña coca senni achajën bateña:

—Gare gu'aye yo'oma'isi'quëre sëani, baguëni huani senjoñe porema'iñë mai, careña.

32 Cajënna, Agripabi yua Festoni caguëña:

—Baguë yua mai ta'yejeiye ëjaguë Augusto cani jo'caja'yete senma'itoca, baguëte etoni saoye porere'ahuë mai, caguëña.

27

Pablo enviado a Roma

1 Ja'nrëbi, ëja bainbi ro'tani guanserena, Italia yijana sai bi'rahuë yëquëna. Soldado hua'nabi Pablote, yequëcua preso zeansi'cuare, bacuare ñë'coni, soldado jubë ëjaguë Julio hue'e hua'guëna sani te'e jai jubëre insihuë. Julio yua soldado jubë ëjaguë Augusto hue'e jubë baji'i baguë.

2 Ja'nca insini jo'carena, Saiñu cajënna, jai ziaya yogu, Adramitio yijabi ti'anni jeguëna, ja'an yoguna cacahuë. Yëquëna bain jubë ba'iguë Aristarco hue'eguë, Tesalónica huë'e jobo, Macedonia yija huë'e jobobi raisi'quë yua yëquëna naconi te'e saiguë baji'i. Ja'nrëbi jo'chini saijën, Asia ca'nco huë'e joboñana jejën saija'cua baë'ë.

3 Sani, ja'nrëbi ñatani, Sidón yo sa'rona ti'anhuë. Ti'anni, ëjaguë Juliobi Pabloni ai re'oye yo'oguë cabi: "Më'ë gaje bain ënjo'on ba'icuana sani, bacua naconi bëani huajëni raijë'ën" caguëna, Pablo ja'nca yo'obi.

4 Ja'nrëbi se'e sani, Chipre jubona ti'anni, tutu tëhuo ca'ncobi saë'ë, go'iye tutuye sëani.

5 Sani, jai ziayare je'enni, ja'nrëbi Cilicia, Panfilia, ja'an yijañare tayojeiye sani, ja'nrëbi Mira huë'e jobo, Licia yija huë'e jobo, ja'anruna je'ë.

6 Jejënna, soldado ëjaguë Juliobi se'e yequë yogute cu'ejani tinjani, yëquënate sani guaobi. Alejandría yogu yua Italia yijana saiguë baji'i.

7 Guaoguëna, ja'nrëbi se'e sani, zoe ba'i umuguseña bojora'rë ganini, yo'ojën ba'ijën Gnido yija ca'ncona ti'anhuë. Go'iye tutuye sëani, ja'an ca'ncona se'e saiye poremajën, ari ca'ncona bonëni, Creta jubo tëca saë'ë.

Sani ti'anni, ja'nrëbi Salmón na'miñote tayojeiye sani, tutu tëhuo ca'ncobi bojora'rë ganihuë.
8 Ja'nca ganijën ba'ijën, zoe ba'i umuguseña Re'o Yo Sa'ro hue'eruna saijën ba'ijën ti'anhuë. Lasea huë'e jobo yua cueñe baji'i.

9 Besa ganima'isi'cua sëani, ocorën ti'anguëna, se'e ganiñe ai huaji yëjën baë'ë. Ja'nca ba'iguëna, Pablobi ai jëja yihuoguë,
10 yogu ëja bainni quëabi:

—Se'e sanica, ai yo'ojën ba'ija'cua'ë mai. Aireba bonsere huesoni si'aja'cua'ë mai. Yogu ayase'ere huesoni mai jubë ba'icua'ga te'e hua'nabi carajeija'cua'ë, yihuoguë cabi.

11 Caguëna, soldado ëjaguëbi ta'yejeiye ro'tamaji'i. Ro'tama'iguë, yogu ba ëjaguë, baguë tayo ëjaguë, bacuabi Saiñu cajënna, bacua caye'ru yo'oñu caguë ro'tabi.
12 Ja'nrëbi, si'a jubëbi sa'ñeña cajën, jobo ba'icuabi cahuë: "Gu'a yo sa'ro sëani, quë'rë se'e saiñu. Si'a ocorën ënjo'ona bëani banica, ai ya'jayë mai. Porenica, Fenice yo sa'rona ti'añu. Creta jubo tutu tëhuo ca'ncoreba ba'iguëna, ocorën bëani ëjojën, re'oye ba'ija'cua'ë mai" cahuë bacua.

La tempestad en el mar

13 Cajënna, ja'nrëbi re'o tutu raiguëna, yo'je ca'ncobi raiguëna, bain hua'nabi Saiñu cajën, jo'chini saijën, jubo yëruhuaja'an sai bi'rahuë.
14 Saijën ba'ijënna, ja'nrëbi jubo ca'ncobi Noroeste hue'e tutubi ai jëja rani, yogute ai jëja sa bi'rabi.
15 Ja'nca saguëna, yëquëna hua'nabi ai yo'ojën, tayoye'ga poremajën, ro guaja yo'ojënna, tutu se'gabi yëquëna yogute jaiya ca'ncona ai jëja sabi.
16 Saguëna, yequë jubo, Clauda jubo, rëño jubo ba'iguëna, Ja'an jubo que ca'ncona gatiñu cajën yo'ojënna, tutubi yëquënare ta'yejeiye seamaji'i. Ja'nrëbi si'a hua'nabi ai jëja yo'o yo'ojën, yo'je reosi yora'curëte mëani ayahuë.
17 Ayani tëjini, ja'nrëbi guënameabi inni, jai yogu guërëbëna bonëjeiñe huenhuë. Ja'nrëbi, Sirte yëruhuana tuama'iñe cajën, ëmëje'en ba'i tutu zean cañare gachohuë. Gachoni, ja'nrëbi ro tutu saoruja'an saë'ë.
18 Sani ñatani, tutubi yuta ai jëja seaguëna, yogu ayase'e si'ayete ziayana senjohuë.
19 Senjoni, ja'nrëbi samute ba'i umugusebi tutubi quë'rë se'e jëja seaguëna, si'a yogu ba'i ma'carëan guëna ma'carëan, tutu can huëa ma'carëan, si'ayete ziayana senjohuë.
20 Senjoni, zoe ba'i umuguseña ro huahuajën, ai jëja tutuguëna, zijei picobëbi ënsëguë, ma'choco hua'i, ja'anre gare ëñamajën, huajë hua'na etaye, ja'anre ro'taye gare jo'cahuë.

21 Gare aon ainmajën ba'ijënna, Pablobi nëcani, cabi:

—¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ë yihuoguë case'ere achamate'ne? Creta jubobi etama'itoca, yure ai yo'ojën ba'iye bonse carajeise'e, gare ëñama'ire'ahuë.
22 Ja'nca ai yo'ojën ba'icuareta'an, yë'ë yihuo cocare achajë'ën. Mësacua yua jëja recoyo re'huani, huajë hua'na ba'ija'yete ro'tajë'ën. Yogu se'gabi carajeija'guëna, mësacua si'acuabi huajë hua'na etaja'cua'ë.
23 Riusu masi güesese'e sëani, yure achani bojojën ba'ijë'ën. Yure ñami Riusu guënamë re'oto yo'o conguëbi yë'ëna gaje meni quëaguëna, masihuë yë'ë. Yë'ë yua Riusure yo'o conguëre sëani,

24 Riusubi yë'ëni ën cocare raobi: “Gare huaji yëye beoye ba'ijë'ën, Pablo.
Më'ë yua romano bain ta'yejeiye ëjaguëna sani sehuoja'guë sëani, më'ë gaje
concua si'acuare huajë hua'nare re'huaja'guë'ë yë'ë” caguë raobi Riusu.
25 Ja'nca caguëna, yë'ë gajecua, mësacua yua bojo recoyo re'huani jëja
bajë'ën. Riusubi cani jo'caguëna, baguë yo'oja'yete si'a recoyo ro'tareba
ro'tayë yë'ë. Riusubi maini cani jo'casi'quë sëani, güina'ru yo'oguë ba'ija'guë'bi
baguë.
26 Ja'nca yo'oja'guëbi mai yogute tutu naconi saguëna, jubo yëruhuana
tuaja'cua'ë mai, cabi baguë.
27 Ja'nrëbi, catorce ba'i umuguse ti'anguëna, ja'an ñami Adria ziayare
ba'ijën, tutubi ai jëja ju'a raiguëna, ñami jobo ba'irënbi yogu yo'o concuabi
“¿Gue yijana ti'anja'cua'ne mai?” cajën,
28 ziaya rëirure cu'ejënna, veinte abrazada rëji'i. Ja'nrëbi, se'e rëño zoe
huahuajën, se'e rëirure cu'ejënna, quince abrazada se'ga rëji'i.
29 Ja'nca rëiguëna, Gata yëruhuana tuama'iñe cajën, ancla guëna
se'nquehuëan gajese'gahuëanre sëri seihuëbi gachoni tonni, ja'nrëbi ñataye
tëca ëjohuë.
30 Ja'nca ëjojën ñu'ijënna, yogu yo'o concuabi sa'ñeña yahue coca cajën, Mai
hua'na se'gabi etani saiñu cajën, yëquënani quëahuë:
—Se'e yequë ancla guëna se'nquehuëanre cohuëbi gachoni toñe bayë
yëquëna, cani, yo'o bi'rahuë.
31 Yo'o bi'rani, rëño yora'curëte paëhuabi gachoni ziayana ton bi'rahuë.
Ton bi'rajënna, Pablobi soldado ëjaguë Julio baguë soldado hua'na, bacuani
quëabi:
—Yogu yo'o concuabi jai yoguna bëama'itoca, mësacuabi huajë hua'na etaye
gare porema'iñë quëabi.
32 Ja'nca quëaguëana, soldado hua'nabi yora'curë yëimea gueonni gachome-
are tëyojënna, yora'curëbi ziayana tonni meani huesëbi.
33 Ja'nrëbi ñata bi'raguëna, Pablobi si'a bainni yihuoguë cabi:
—Mësacua si'acua ainjë'ën. Catorce umuguseñabi mësacuabi gare cain-
majën, gare aon ainmajën ba'icua sëani,
34 yurera'rë mësacua aon inni ainjë'ën. Ainma'itoca, ¿queaca jëja bani huajë
hua'na etaye'ne? Mai hua'na si'a hua'nabi gare ja'si neñe beoye huajë hua'na
etaja'cua'ë, yihuoguë cabi Pablo.
35 Ja'nca cani, jo'jo aonra'përëte inni, Riusuni Surupa cani, si'acuabi
ëñajënna, ja'nrëbi aonbëte jë'yeni, anji'i baguë.
36 Ja'nca ainguëna, si'a hua'nabi bojo recoyo re'huani, güina'ru aonre inni
aën'ë.
37 Si'a jubëre cuencueto, doscientos setenta y seis bain hua'na baë'ë
yëquëna.
38 Ja'nrëbi aonre anni yajini, Yogubi quë'rë huëijeija'guë cajën, mai trigo
aon, bultoña ayase'e'ga hue'oni ziayana senjohuë.

Se hunde el barco

39 Ja'nrëbi ñatani tëjiguëna, yogu yo'o concuabi ¿Gue jubo'ne? cajën, huesë
ëaye ëñajën, gue meja yëruhua re'o huahuë ba'iguëna, Ja'anruna jeni tuajaiñu
cajën yo'o bi'rahuë.
40 Ancla guëna se'nquehuëanre tijoni, ziayana tonni senjohuë. Ja'nrëbi,
yogu tayo hua'tiña gueonsimere tijoni, cohuë ba'i tutu zean canre huëani,
yëruhua tëca sai bi'rahuë.

41 Sai bi'rajënna, ja'nrëbi sao ziaya ba'iruan samuruan ba'iguëna, bean-
runa tuajaë'ë. Cohuë se'gabi jëja tuaguëna, sëri seihuëbi huahuabi. Ja'nca
huahuani, ziaya të'a yua yo sëri seihuë ai jëja cue raquëna, sëri seihuëbi
hua'huani si'abi.
42 Hua'huani si'aguëna, soldado hua'nabi quëquëjën, Preso zeansi hua'nabi
gatini saima'iñe cajën, bacuare huani senjoñe ro'tahuë.
43 Ja'nca ro'tacuareta'an, bacua ëjaguë Juliobi ënsebi. Pabloni huajë
hua'guëre re'huaye yëbi. Ja'nca yëguëbi si'acuani cabi:
—Mësacuabi yi'huaye masitoca, ziayana chani yëruhuana ru'ru saijë'ën,
caguëna, jobo ba'icuabi ja'nca yo'ohuë.
44 Ja'nca yo'ojënna, yequëcuabi ba yogu tontoña hua'huase'ere zeanni,
huahuajën saë'ë. Ja'nca saijën, si'a hua'na yua huajë hua'nabi jubo yëruhuana
ti'anhuë.

28

Pablo en la isla de Malta

1 Ja'nca ti'anni ba'ijën, ja'an jubo mami hue'eyete senni achato, Malta jubo
baji'i.
2 Ba'iguëna, ja'anru bainbi yëquënani conjën, ai sësëye ocoguëna, toare
suacaë'ë. Suacani, Mësacua cuin raijë'ën choijënna, ja'nca yo'ohuë.
3 Ja'nca cuinjën ba'ijën, Pablo yua enca cuenese'ere chiani, toana uanguëna,
aña hua'guëbi, guëojeiguëna, huajëni, Pablo ëntë sarana cunni reabi.
4 Cunni reaguëna, ja'an jubo bain hua'nabi ëñani, sa'ñeña cahuë:
—Ëñajë'ën. Bainre huani senjoguëbi maina ti'anbi. Ziaya tutu sease'ebi
huajëguë etasi'quëreta'an, mai ëjago riusubi aña hua'guëre raoni, baguëni
huani senjogo, sa'ñeña cahuë.
5 Ja'nca cacuata'an, Pablobi aña hua'guëre cue'nconi, toana tonni, gare ja'si
achaye beoye baji'i.
6 Ba'iguëna, ja'an bainbi baguëni zoe ëñajën, ¿Queaca yo'oguë
ri'rima'iguë'ne? ¿Queaca yo'oguë huajë junni tainma'iguë'ne? cajën ëjojën
ëñacuata'an, huajë hua'guë se'ga nëcaguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, bacuabi se'e
ro'tani, riusu hua'guë'bi ba'iji baguë, ca bi'rahuë.
7 Ja'nrëbi toana cuinjën, ja'an bainni senni achato, ja'an jubo ta'yejeiye
ëjaguë, baguë yija yua cueñe baji'i. Publio hue'eguëna, baguëni ëñajën
saijënna, baguë yua yëquëna hua'nare bojoguë, re'oye conni cuiraguë, samute
umuguseña baguë huë'ena bëa güeseni babi.
8 Ja'nca yo'oguëna, Publio pë'caguëni ëñato, rau jayoguë, guëtaro neni
ju'inguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, Pablo yua baguëna cacani, Riusuni senni,
ja'nrëbi baguëntë saraña ju'in hua'guëna pa'anaroni, baguëre huachobi.
9 Huachoguëna, ja'an jubo bain rauna ju'incua si'acuabi Pablona ti'an rani,
gare huajë hua'na goë'ë.
10 Ja'nca huajë rani, yëquënani ai bojojën, re'oye ëñajën, ai re'oye yo'o
conjën cuirahuë. Bacua bonsere yëquënana ro insijën, yëquëna se'e saye yëse'e
si'ayete yëquëna mame yoguna ayacaë'ë.

Pablo llega a Roma

11 Samute ñañaguë hua'i ja'an jubote ëjojën baë'ë yëquëna. Ja'nca ba'ini,
ja'nrëbi yequë yoguna cacani sai bi'rahuë. Ja'an yogu yua Alejandría huë'e
jobobi ti'an rani, oco ñañaguë hua'i si'aye tëca jeni gueonni baji'i. Samu riusu
hua'na, Cástor, Pólux hue'ecua, jubë të'ya raisi'cua, bacua sinjobëanre yogu
cohuëna te'ntoni bahuë ja'an yogu bain.

12 Ja'an yoguna cacani, sani, Siracusa yo sa'rona ru'ru ti'anhuë. Ti'anni,
samute umuguseña ba'ini,
13 ja'nrëbi se'e sani, yequë yijana ti'anni, yëruhua ca'ncoja'an sani, ja'nrëbi
Regio huë'e jobona ti'anhuë. Ti'anni, ñatani, sëribë ca'ncobi ai re'oye tu-
tuguëna, se'e sani, ja'nrëbi yequë umuguse Puteoli huë'e jobona ti'anhuë.
14 Ti'anni ëñato, Cristo bain hua'na baë'ë. Ja'nca ba'icuabi yëquënare
choijënna, bacua naconi bëani, te'e ëntë sara samu umuguseña baë'ë. Ba'ini,
ja'nrëbi se'e sani, Roma ma'abi ganijën saë'ë.
15 Saijënna, Cristo bain hua'na Roma huë'e jobore ba'icuabi yëquëna
ti'anja'ñete masini, yëquënani tinja raë'ë. Te'e jubëbi Apio Foro tëca tinja raë'ë.
Yequë jubëbi Samute Huë'eña tëca tinja raë'ë. Ja'nca tinja raijënna, Pablobi
bacuani ai bojoguë ëñani, ai bojo recoyo re'huani, Riusuni ai Surupa caguë
baji'i.
16 Ja'nrëbi, Roma huë'e jobona ti'anjënna, mai soldado ëjaguëbi preso
zeansi'cua si'acuare sani, ja'anru soldado ëjaguëna jo'cabi. Jo'caguëna, Pablo
se'gare ca'ncona sani, yequë huë'ena guaoni, te'e soldado hua'guëbi baguëni
ëñaguë baguëna, te'e hua'guë bëani baji'i.

Pablo en Roma

17 Bëani ba'iguë, samute umuguseña bëani huajëni, ja'nrëbi judío ëja bain
Romare ba'ijënna, Bacuare choijë'ën caguëna, bacuabi ti'an raë'ë. Ti'an
raijënna, Pablobi bacuani coca quëabi:
—Yë'ë ënjo'ona raise'ere quëaguëna, achajë'ën. Mai ira bain ba'isi'cua
yo'ojën ba'ise'e'ru te'e ruiñe yo'oguë ba'iyë yë'ë. Judío bain Jerusalén huë'e jo-
bore ba'icuani gare gu'aye yo'oma'isi'quëreta'an, yë'ëre preso zeanni, romano
ëja bainna jo'cani, yë'ëni huani senjoja'ñete sen'ë.
18 Senjënna, romano ëja bainbi yë'ëni zoe senni achani, sa'ñeña cahuë:
“Pablo yua gare gu'aye yo'oma'isi'quëre sëani, baguëte gare huani senjo-
majën, baguëte etoni saoñu” cahuë.
19 Ja'nca cajënna, judío bainbi ai bëinjën, ai je'o bajën, yë'ëre huani senjo
güese ëaye yo'ojënna, yë'ë'ga ëjaguëni senhuë: “Romano bain ta'yejeiyereba
ëjaguëna yë'ëre saojë'ën. Baguë yua yë'ë yo'oguë ba'ise'ere te'e ruiñe masini,
yë'ë ba'ija'yete coca quëani jo'caja'guë” caguë sen'ë yë'ë. Yë'ë bain jubë judío
bainni gare gu'aye caye beoguëta'an, ja'nca sen'ë yë'ë.
20 Ja'nca senguëna, romano ëja bainbi yë'ëre preso zeansi'quëre ënjo'ona
raohuë. Ja'nca raojënna, Rómana ti'anni ba'iyë yë'ë. Judío bain bënni senjose'e
ro'ina ti'an raisi'quë sëani, mësacuani ëñani coca caza caguë choë'ë yë'ë. Mai
hua'na si'a Israel bainbi Riusu yo'oja'ye cani jo'case'ere te'e ruiñe masini,
baguë cuencueni raoja'guërebare ëñajën ëjojën ba'ijënna, yë'ë'ga baguë ti'an
rani ëñose'ere ëñasi'quëre sëani, yë'ëre preso huenni raohuë, quëabi Pablo.
21 Quëaguëna, bacuabi sehuohuë:
—Yëquënabi më'ë ti'an raija'yete gare huesëhuë. Judío bain Judea yijare
ba'icuabi më'ë ba'iyete gare toyani raomaë'ë. Yëquëna jubë judío bain ja'an
yijabi raisi'cua'ga më'ë ba'iyete gare gu'aye camaë'ë.
22 Si'a yijaña bainbi Cristo bain jubëte ai gu'aye cani achojënna, achahuë
yëquëna. Ja'an se'gare achajënna, më'ë'ga ja'an bain yo'ojën ba'iyete quëajë'ën.
Achani masiye yëyë yëquëna, sehuoni, baguëni senni achahuë.
23 Senni achajënna, baguë quëa umuguse cuencueni cajënna, ai jai jubë
bainbi baguë ba'i huë'ena ti'an raë'ë. Ti'an raijënna, Pablobi Riusu bainreba
mame re'huani bayete quëani achoguë na'ijaji'i. Moisés coca, Riusu ira bain
raosi'cua coca, ja'an coca cani jo'case'ere quëaguë, Riusu Raoja'guëreba ti'an

raija'yete quëani achoguë, Jesucristo ti'an raise'ere quëaguë, Ja'anguë yua
mai gu'a juchare recoyo tënoguë raji'i baguë, caguë quëaguëna,
24 judío bain jubë jobo ba'icuabi si'a recoyo ro'tani Cristoni te'e zi'inhuë.
Yequëcuaca banhuë.
25 Pablo cocare achajën, sa'ñeña te'e ro'tamajën, te'e bëinjën bonëni saë'ë.
Ja'nca sai bi'rajënna, Pablobi bacuani si'a jëja cabi:
—Mai ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguëbi Riusu coca toyani jo'caguëna,
achajë'ën. Riusu Espíritubi Isaíasni coca ca güeseguëna, mai ira bain
ba'isi'cuani re'oye quëaguë ba'nquëña:
26 Ja'an bainna sani quëajaijë'ën:
Mësacua yua ganjo bacuata'an, yë'ë cocare achaye güeja'cua'ë.
Mësacua yua ñaco bacuata'an, yë'ë yo'oja'yete ëñajën ro'tama'ija'cua'ë.
27 Bacuabi yë'ë ro'taye'ru ro'taye güecua sëani, ja'an cocare bacuani
quëajaijë'ën.
Yë'ë cocare te'e ruiñe achaye güecua sëani, bacua ganjo gui'ise'e'ru ba'iyë.
Yë'ë yo'oja'yete ëñani recoyo ro'taye güecua sëani, bacua ñaco ëñama'icua
ruën'ë.
Ja'nca ruinsi'cuabi Riusu ba'iyete ëñani masiza cajën,
Riusu cocare achani ye'yeza cajën ba'icuata'an, bacua yua yë'ë ba'iyete
masiye porema'ija'cua'ë. Bacua gu'a juchare yë'ëni tëno güeseye gare
porema'ija'cua'ë.
28 Riusubi ja'an cocare cani jo'casi'quëre sëani, mësacua yua te'e ruiñe
achani ro'tani masijë'ën. Mësacuabi Jesucristo recoyo tënoni mame
re'huayete ro gu'a güeni senjojënna, Riusubi yequë bain judío jubë
ba'ima'icuana bonëni, bacuare baguë bainreba ba'iye choiji. Choiguëna,
bacuabi te'e ruiñe achani, baguëni recoyo te'e zi'inni ba'ija'cua'ë, cabi Pablo.
29 Ja'nca caguëna, si'a judío bainbi sa'ñeña senni achajën, Pablo coca
case'ere cajën saë'ë.
30 Yureca Pablobi ja'nca quëani achoguë baji'i. Samu tëcahuëan baguë
huë'ere ba'iguë ro'iguëna, ai bain hua'nabi baguëni ëñajën raë'ë. Ëñajën
raijënna, bacuani bojoguë,
31 Riusu cocarebare gare jo'caye beoye quëani achoguë baji'i. Bainbi
baguëni gare ënsema'ijënna, Riusu bainreba mame re'huani baye, mai Ëjaguë
Jesucristo recoyo tënoñe, ja'an si'ayete bainni te'e ruiñe ye'yoguë, Riusu
cocarebare gare jo'caye beoye quëani achoguë baji'i.

San Pablobi
ROMANO
Bainni utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo, Jesucristo ta'yejeiye yo'o conguë, Riusu cuencueni raosi'quë
sëani, Riusu cocarebare quëani achoguë ba'iyë yë'ë.
2 Riusu ira bain cuencueni ai ba'irëña raosi'cuabi baguë te'e ruiñe ba'i
cocarebare toyani jo'cajën,
3 Riusu Zin, mai Ëjaguë Jesucristo, baguë raija'yete quëani jo'cajën ba'nhuë.
Baguë bainguë'ru ba'iye cato, mai ira taita ba'isi'quë David hue'eguë, baguë
bainguë yo'je raija'guë baji'i.
4 Ja'nca ba'iguëta'an, Riusubi si'a jëja baguë ta'yejeiyete yo'oni ëñoguë,
baguë Zinrebare baguëte re'huani go'ya rai güeseni, maire ëñobi.
5 Ja'nca ëñoguë, maire conreba conguë, baguë cocareba quëani achocuare
maire re'huani raobi. Si'a bainbi achani, Cristoni si'a recoyo ro'taja'bë caguë,
Cristo ba'iyete quëani achocuare maire raobi.
6 Ja'nca raoguë, güina'ru mësacuare'ga Jesucristo bainre cuencueni re'huaye
ro'taji Riusu.
7 Ja'nca sëani, mësacua Roma huë'e jobo ba'icua, Riusu yësi'cua, Cristo
bain te'e ruiñe ba'icua'ru cuencueni re'huasi'cua, mësacuani ën cocare toyani
saoyë yë'ë. Mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo naconi, bacuabi mësacuani
ai ta'yejeiye conreba conja'bë, cayë. Mësacuani bojo recoñoa huanoñe
ba'icuare re'huaja'bë cayë. Mësacua recoyo bojojën ba'ijë'ën, cayë.

Pablo quiere visitar Roma

8 Ru'ru, ëñere quëayë yë'ë. Si'a ën yija bainbi mësacua Jesucristoni recoyo
ro'tayete achajënna, mësacua si'acuare oiye ro'taguë, yë'ë Taita Riusuni ai
bojoguë, mësacua ba'iyete Riusuni Surupa cayë yë'ë, Jesucristobi yë'ëre
quëaguëna.
9 Te'e ruiñe cayë yë'ë. Ja'nca caguëna, Riusubi ja'anre güina'ru masi güeseye
poreji. Ja'anguëni si'a recoyobi si'a jëja conguë ba'iyë yë'ë, baguë Espíritubi
conguëna. Ja'nca conguë, baguë Zin ba'iye, baguë cocareba ja'anre si'a bainni
quëani achoyë yë'ë. Quëani achoguë, mësacua ba'iyete Riusuni sencaiguëna,
Riusubi yë'ë ujayete achaji.
10 Ja'nca ujaguë yurera mësacuana ëñaguë saiyete yë'ëre re'huacaijë'ën,
Riusuni señë yë'ë. Baguë yëye'ru yo'oja'guë cayë.
11 Mësacuani ai ba'iye ai cu'e ëaji. Mësacuani ëñani, Quë'rë jëja recoñoa
re'huasi'cua'ru ruinjë'ën caguë, Riusu Espíritu yë'ëna insise'ere mësacuana
insireba insiye ro'tayë yë'ë.
12 Mai recoyo ro'tajën ba'iyete sa'ñeña bojojën, sa'ñeña quë'rë jëja recoñoa
re'huajën bañuni cayë yë'ë.
13 Yë'ë bain ai yësi'cua, ëñere mësacuani quëani achoye yëyë yë'ë. Ai ba'iye
mësacuana ëñaguë saza caguëta'an, poremai'huë yë'ë. Mësacua jubëna sani, si'a
ën yija yo'oguë ba'ise'e'ru, Riusu yo'ore yo'oni bojoza caguë, ba saiyete ëjoyë.
14 Riusu cuencuesi'quë sëani, si'a bain judío jubë ba'ima'icuana sani,
Riusu cocarebare quëani achoye bayë yë'ë. Uti ye'yesi'cua, yequëcua airu
ye'yesi'cua, yequëcua masijën cacua, yequëcua ro ro'tajën cacua, si'a bainna
saiye bayë yë'ë.

15 Ja'nca sëani, mësacua Roma bainre'ga cu'e ëaguëna, Cristo cocarebare
mësacuani quëani achoye yëyë yë'ë.

El poder del evangelio

16 Yë'ë'ga yua gare huaji yëye beoye Riusu cocarebare quëani achoyë, Riusu
ta'yejeiyereba ba'i cocare sëani. Si'a bainbi ba cocare si'a recoyo ro'tajën
ba'itoca, Riusubi ai ta'yejeiyereba yo'oni, bacuare tëani re'huani baji. Ru'ru,
judío bain, ja'nrëbi judío bain jubë ba'ima'icua, si'acuani baguë tëani re'huani
bayete masi güeseji.
17 Riusu cocarebare ëñato, Riusu re'oye ba'iyete masiye poreyë mai. Maibi
Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi maini ëñani, re'o bain ba'iye maire
caji. Ja'nca caji Riusu coca toyani jo'case'e: "Cristoni si'a recoyo ro'taguë,
ja'anguë yua Riusu re'o bainguë case'e ba'iguëbi te'e ruiñera huajë recoyore
baguë, si'arën ba'ija'guë'bi" toyani jo'case'e ba'iji.

La culpa de la humanidad

18 Yureca, Riusubi bain gu'aye yo'oye, Riusuni gu'a güeye, ja'an si'ayete
bëinguë ro'taguë ëñaji. Baguë bënni senjoja'ñete guënamë re'otobi masi
güeseji. Baguë te'e ruiñe ba'i cocare cani achoguëna, bacuabi ba coca
ye'yo'cuare ënsejën, gu'aye yo'ojën ba'iyë.
19 Gu'aye yo'ojën ba'ijënna, Riusubi bacuani bënni senjoji, baguë ba'iye yua
te'e ruiñe masi güesese'e sëani.
20 Bain ñacobi baguë ba'iyete ëñama'icuata'an, Riusu ën re'oto re'huani
jo'case'ere ëñajën, baguë ba'iye, baguë ta'yejeiye carajeima'iñe, ja'anre te'e
ruiñe masiye poreyë. Ja'nca masiye porecuabi baguë ën re'oto re'huani
jo'case'ere ëñani, Riusu ba'iyete ye'yeye poreyë. Ja'nca porecuabi Riusuni tin
ro'taye porema'iñë.
21 Riusu ba'iyete masicuata'an, baguëni te'e ruiñe ëñamajën ba'iyë bacua.
Baguëni Surupa caye beoye ba'ijën, baguëni bojoma'iñë. Ja'nca yo'ojën, ro
bacua ëase'e se'gare ro ro'tajën, ro quë'rë gu'aye yo'ojën ro'tajën ba'iyë. Zijei
re'otore ganijën ba'iye'ru ba'iyë.
22 "Te'e ruiñe ye'yesi'quë'ë yë'ë" cacuata'an, ro ro'tajën ba'icua ruën'ë.
23 Mai Riusu carajeima'iguëte ro jo'cani senjoni, bain carajeicua, ca hua'i
hua'na, yequë hua'i hua'na, aña hua'na, ja'ancua ba'iye'ru imageña ro
te'ntoni nëconi, ja'anna ro gugurijën bojohuë.
24 Te'e ruiñe ro'tamajën ba'icua ruinsi'cua sëani, Riusubi caji: "Ro mësacua
gu'a ëase'e se'gare ro'tani, ja'anna bonëni saijë'ën" caguë, bacuare jo'cani
senjoji. Gu'aye se'ga yo'ojën, sa'ñeña si'si ro'tajën, bacua gu'a ga'nihuëanbi
sa'ñeña ro a'ta yo'ojën, sa'ñeña gue ëase'e yo'ojën ba'iyë.
25 Ja'nca ba'icuabi Riusu cocarebare ëñani, Gu'a coca'ë cajën, ro coqueye
se'gare ro'tajën bojoyë. Riusu re'huani jo'case'ere ëñani, ja'an se'gare bojojën
cuirajën, ja'an se'gana gugurijën ba'iyë. Riusurebare ro'tamajën, baguëte
senjoñë. Senjocuata'an, ja'anguëni caraye beoye bojo cocare quëani achojën
ba'ire'ahuë. Ja'nca raë'ë.
26 Riusure jo'cani senjocua sëani, Riusubi bacua a'ta yo'oyete ëñaguë, Siso
gu'aji caguë, ro bacua gue gu'a ëase'ena jo'cani senjoji. Romi hua'na'ga bacua
gu'a ga'nihuëanbi sa'ñeña a'ta yo'ojën, sa'ñeña gu'aye së'ajën, Riusu re'huani
jo'case'ere ro'taye beoye ba'ijën, ro bacua si'si ëase'e se'gare cu'ejën ba'iyë.
27 Güina'ru, ëmëcuabi Riusu re'huani jo'case'ere ro'taye beoye ba'ijën,
romire cu'eyete güejën, sa'ñeña ro gu'aye së'ajën, ja'ncara'ru ro bojojën ba'iyë.
Ja'nca yo'ojënna, Riusure siso gu'aguëna, bacua se'ga Riusu bënni senjosi'cua
ba'ija'cua'ë.

28 Riusu te'e ruiñe ba'iyete ye'yeye güejënna, Riusubi ro gu'aye yo'ojën
ba'ija'bë caguë, bacuare si'si recoñoa ro'tacuare senjobi.
29 Bacua'ga si'a gu'ayete caraye beoye yo'oreba yo'oyë. Sa'ñeña ro a'ta
së'ajën ba'iyë. Bonse ba ëaye rëinji. Bacua se'ga ba'iye'ru huanoñe ba'iyë. Gue
ëase'e se'gare cu'ereba cu'ejën ba'iyë. Bainre huani senjoñë. Sa'ñeña huayë.
Ro coqueyë. Gu'a coca cayë. Yequëcua ba'iyete hui'ya achoyë.
30 Sa'ñeña gu'aye cayë. Riusuni je'o bayë. Yequëcuabi coca yihuojënna,
achaye güeyë. Ro bacua ba'iye se'gare re'oye cayë. Gu'aye yo'oyete caraye
beoye ro'tayë. Pë'caguë sanhuëbi guansejënna, ro achajën, tin yo'oyë.
31 Re'oye yo'oye gare huesëyë. Bacuani fiatoca, ro'ima'iñë. Recoyo re'o
huanoñe beoyë. Yequëcuani oijën conma'iñë.
32 Riusubi yihuoni jo'caguëna, bacuabi ba cocare masiyë. "Ja'ncara'ru
yo'otoca, huesëni si'aye ba'iji" yihuoni jo'caguëna, bacua gu'ayete yua gue
jo'caye beoye yo'ojën ba'iyë. Yequëcua güina'ru yo'ojën ba'icuare'ga te'e ruiñe
ëñajën bojoyë.

2

Dios juzga conforme a la verdad

1 Yureca si'a bainni coca yihuoguëna, achajën ba'ijë'ën. Mësacuabi yequëcua
yo'ojën ba'iyete si'nse ëaye ëñatoca, Riusubi mësacuare'ga si'nseye caji. Mësacua
güina'ru yo'ojën ba'ise'ere mësacuani ro'ta güeseguëna, sehuoye beoye ba'iyë
mësacua.
2 Riusubi ja'anrë gu'aye yo'ojën ba'icuare si'nseguë, te'e ruiñe ro'taguë
yo'oji. Ja'anre masiyë mai.
3 Ja'nca yo'oguëna, yë'ë bain ai yësi'cua, mësacua'ga güina'ru gu'aye yo'ojën
ba'iyë. Yequëcua yo'ojën ba'iyete si'nse ëaye ëñatoca, Riusu bënni senjoja'rën
ti'anguëna, ¿mësacua jarona jëaja'cua'ne?
4 Riusubi ai ta'yejeiye conguë ba'iguë, bain sehuoyete bojora'rë ëjoguë,
baguë bënni senjoja'ñete yuta cama'iguëna, ¿mësacua guere yo'ojën te'e ruiñe
ro'tama'iñe'ne? Riusubi mësacuare ai conguë, mësacua gu'a jucha senjoñete
mësacuani masi güeseguë, baguë yëyete masi güeseguëna, ¿guere yo'ojën te'e
ruiñe ro'tama'iñe'ne mësacua?
5 Riusubi baguë yëyete masi güeseguëna, mësacuare acha ëama'iji, recoyo
ro'tajën ba'ima'icuare sëani. Ja'nca sëani, Riusu bënni senjo umuguse, baguë
te'e ruiñe ba'iyete ëño umuguse, ja'an umugusebi ti'anguëna, mësacua se'gabi
mësacuare bënni senjoguë ba'ija'yete quë'rë ai ta'yejeiye bënni senjosi'cua
ba'ija'cua'ë mësacua.
6 Si'acuani bacua yo'ojën ba'ise'ere ëñani, bacua bënni senjoja'ñete re'huani
insiji Riusu.
7 Yureca, yequëcuabi jo'caye beoye re'oye yo'ojën, Riusu ta'yejeiye ba'iyete
baguë carajeiye beoye ba'iyete, ja'anre ai ta'yejeiye cu'e ëaye ba'ijënna,
Riusubi bacuare tëani re'huani baguë, si'arën ba'ija'yete bacuana insireba
insiji.
8 Yequëcuabi bacua se'ga ba'iye'ru huanoñe ba'ijën, Riusu te'e ruiñe ba'iyete
gu'a güejën, gu'aye yo'oyete ro'tajënna, Riusubi bacuani ai bëinreba bëinguë,
bacuani bënni senjoreba senjoji.
9 Gu'aye yo'ocuare cato, si'acuabi ai ja'siye ba'ijën, caraye beoye ai yo'oreba
yo'oyë. Riusubi ru'ru judío bainni bënni senjoji. Ja'nrëbi yo'je, judío jubë
ba'ima'icuare'ga bënni senjoji.

10 Ja'nca ba'iguëna, re'oye yo'ocuare cato, Riusu ta'yejeiye ba'iyete, bojo
recoyo huanoñe, ja'anre coreba coyë, Riusubi insiguëna. Ru'ru, judío bainna
insini, ja'nrëbi yo'je, judío bain jubë ba'ima'icuana insiji Riusu.
11 Riusubi si'a bainre te'e ëñaguë sëani, yequëcuare quë'rë re'oye ëñama'iji.
12 Moisés coca toyani jo'case'ere beocuabi gu'aye yo'ojënna, Riusubi bacua
gu'aye yo'ose'ere ëñani, Moisés coca toyani jo'case'ere ëñoma'iguëbi baguë
bënni senjoñete caji. Moisés coca toyani jo'case'ere bacuabi yua ba cocare
ye'yejënna, Riusubi bacua tin yo'ojën ba'ise'ere bacuani masi güeseni, bacua
bënni senjoja'ñete insiji.
13 Bainbi Moisés coca toyani jo'case'ere achani yo'oma'itoca, ba'icuabi te'e
ruin recoyo ba'iye ti'anma'iñë. Ba cocare achani yo'ojën ba'icua ja'ancuani
Riusubi ëñani, re'o bain ba'iyë caji.
14 Judío bain jubë ba'ima'icuabi yua Moisés coca toyani jo'case'ere beoyë.
Ja'nca beojënna, Riusubi bacua recoyo ro'tajën yo'o yo'oyete ëñani, Moisés
coca toyani jo'case'ere'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë bacua, caji.
15 Ja'nca yo'ojën, Moisés coca cani jo'case'e'ru, güina'ru yo'ojën, bacua
recoñoareba ja'nca ro'tajën ba'icuare ëñoñë. Riusu re'huani jo'case'e sëani,
bacuabi gu'aye ro'tato, sa'nti recoyo huanoji. Re'oye ro'tato, recoyo re'o
huanoji.
16 Ja'nca ba'ijën, Riusu bënni senjo umuguse ti'anguëna, güina'ru recoyo
huanoñe ba'iyë. Ja'an umugusebi Riusubi yua Jesucristote ëñoni, si'a bain
yahue ro'tajën ba'ise'ere ëñani, ja'anre cuencueni, bacua bënni senjoñete
huo'hueni insiji. Yë'ëbi Riusu cani jo'casi cocare quëani achoguëna, güina'ru
ba'ija'guë'bi.

Los judíos y la ley de Moisés

17 Mësacuabi ja'ansi'cua cajën, "Yë'ë yua judío bainguë sëani, re'o bainguë'ë
yë'ë. Moisés coca toyani jo'case'ere ye'yesi'quëbi yua Riusu bainguë'ë yë'ë.
18 Moisés coca ye'yesi'quë sëani, Riusu yëyete masiguë, ai re'oye yo'oye
masiguë ba'iyë yë'ë" cayë mësacua.
19 Ja'nca cajën, "Yequëcua ba coca huesëcuani ye'yoye masiyë yë'ë" cayë.
"Ñaco ëñama'icua'ru ba'ijënna, bacua gani ma'are ëñoñe masiyë yë'ë" cayë.
"Zijei re'oto'ru ba'ijënna, bacuani miañe ëñoñe masiyë yë'ë" cayë mësacua.
20 "Te'e ruiñe ro'tamajënna, te'e ruiñe ye'yoye masiyë yë'ë. Zin hua'na
ba'icua'ru ba'ijënna, te'e ruiñe yihuoye masiyë yë'ë. Moisés coca ye'yesi'quë
sëani, te'e ruiñe ba'iyete ai masireba masiyë yë'ë" ja'anre cajën ba'iyë
mësacua.
21 Ja'nca cajën, ro huacha ro'tajën ba'iyë mësacua. Yequëcuani ye'yoye
ro'tajën, ¿mësacua guere yo'ojën, mësacua ye'yojën ba'iye'ru yo'oma'iñe'ne?
"Bonse jianma'ijë'ën" cajën, ¿mësacua guere yo'ojën, bonse jiañe'ne?
22 "Tin romigoni yahue bama'ijë'ën" cajën, ¿mësacua guere yo'ojën, tin
romigoni yahue baye'ne? Huacha riusu hua'i te'ntoni nëcose'ere güeyereba
güeye cacuata'an, ¿mësacua guere yo'ojën, ba uja huë'eñare jian cacaye'ne?
23 "Riusu coca ye'yesi'quë'ë yë'ë" cajën, ¿mësacua guere yo'ojën, baguë cani
jo'case'ere yo'oma'iñe'ne? Ja'nca yo'omajën, baguëte ro jayaye'ru yo'oyë
mësacua.
24 Riusu coca uti pëbëna ëñato, "Judío bain jubë ba'ima'icuabi mësacua judío
bain ro'ina Riusu ba'iyete gu'aye cayë" caji. Ja'nca case'e sëani, mësacua
ba'iyete ro'tajën ba'ijë'ën.
25 Mësacua go neño ga'nihuë tëyose'ere ro'tato, re'oye ba'iji, Moisés coca
guanseni jo'case'e'ru yo'otoca. Yo'oma'itoca, ja'nca tëyosi'cua ba'ijën, ro
ba'iyë. Riusubi ja'anre ëñama'iji.

26 Judío bain jubë ba'ima'iguë, go neño ga'nihuë tëyoma'isi'quë, ja'anguëbi
Moisés coca guansese'e'ru yo'otoca, Riusubi re'oye yo'oguë ba'iguëre'ru
baguëte ëñaji. "Go neño ga'nihuë tëyosi'quë'ru te'e ba'iji" caji Riusu.
27 Ja'nca ba'iguëna, judío bain jubë ba'ima'icuabi yua mësacua judío bain
gu'aye yo'ojën ba'ise'ere ëñani, mësacuani gu'aye cani jo'cayë. Mësacuaca yua
Moisés coca toyani jo'case'ere bajën, go neño ga'nihuëte tëyo güesesi'cuata'an,
Riusu coca guansese'ere ro ro'tajën, tin yo'ojën ba'iyë. Judío bain jubë
ba'ima'icuaca yua go neño ga'nihuëte tëyo güesema'isi'cuata'an, Riusu coca
guansese'e'ru yo'ojën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, mësacuabi bacua re'oye yo'ojën
ba'iyete ëñani, mësacua gu'a juchare masiyë.
28 Yureca, Riusu bainreba ba'icuare cu'eto ¿jarocua'ne? ¿Judío bain go neño
ga'nihuë tëyosi'cua se'ga ba'iye'ne? Bañë.
29 Riusuni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuabi yua Riusu bainreba
ba'iyë. Riusu coca ye'yese'e se'gabi Riusuni recoyo ro'taye ti'anma'iñë. Riusu
Espíritubi ro'ta güeseguëna, te'e ruiñe Riusuni si'a recoyo ro'tajën ba'iyë.
Ja'nca ba'ijën, "Bainbi yë'ëre re'oye ëñajën ba'ija'bë" ro'taye beoye ba'iyë.
Riusu re'oye ëñañe se'gare ëjojën ba'iyë bacua.

3

1 Ja'nca ba'iguëna, judío bain bacua bani'ga, ¿gue re'oye ba'iye'ne?
2 Ai ba'iye ai re'oye ba'iji. Ru'ru cato, Riusubi baguë coca cani jo'case'ere
judío bainna insini jo'cabi.
3 Yequëcua bacua jubë ba'icuabi recoyo te'e ruiñe ro'tama'isi'cuata'an,
Riusubi baguë cani jo'case'e'ru tin yo'oma'iji.
4 Gare banji. Riusu yua te'e ruiñereba yo'oguë ba'iji. Si'a bainbi ro coquejën
ba'ito'ga, te'e ruiñe se'ga ba'iji Riusu. Baguë coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca
caji:
Yequëcuabi më'ëre gu'aye cajënna, bacua justicia yo'oye carajën ba'ija'bë
caguë, te'e ruin cocabi re'oye sehuoni, bacua'ru quë'rë ta'yejeiye
caguë ba'ijë'ën.
5 Yureca gu'a bain hua'na yequëcuabi ñaca sehuojën cayë: "Maibi gu'aye
yo'ojënna, bainbi Riusu re'oye yo'oyete quë'rë te'e ruiñe masiye poreyë.
Ja'nca porejënna, Riusubi maini bënni senjotoca, ai gu'aye yo'oji" cajën ba'iyë
bacua.
6 Ja'nca cajën, ai huacha cacua ba'iyë. Bacua caye yua te'e ruiñe ba'itoca,
bain gu'a jucha yo'ocuani bënni senjoñe huacha yo'oguë ba'ire'abi Riusu.
7 Ja'nca sehuoguëta'an, ba gu'a bainbi achamajën, maini cayë: "Yureca,
maibi ro coquejën ba'ijënna, bainbi Riusu te'e ruiñe ba'iyete quë'rë ai re'oye
masini, baguëni ai ba'iye ai ta'yejeiye cocare cayë. Ja'nca yo'otoca, Riusubi
mai gu'aye yo'oyete ëñani, maini bënni senjoñe beoye gare ba'ire'abi" cayë
bacua.
8 Ja'nca cajën, maini jayaye yëjën, yequëcuabi ja'nca cajën ba'iyë. Yë'ë ye'yo
cocare'ga cajën, Güina'ru ye'yoguë cayë yë'ë cajënna, ja'nca ye'yoye beoye
gare ba'iyë yë'ë. Te'e ruiñe gare caye beoye ba'iyë bacua. Riusubi ai re'oye
yo'oguë, bacuani bënni senjoñe caji.

Todos somos culpables

9 Yureca, mai hua'na judío bain ba'ijën, ¿yequëcua'ru quë'rë re'oye ba'iye?
Gare bañë. Si'a bain, judío bain, tin bain, si'acuabi gu'a juchana zemosi'cua
ba'iyë.
10 Yë'ë case'e'ru Riusu cocabi güina'ru quëaji:
Re'o bain te'e ruiñe ba'icuare cu'eto, gue tinjañe beoye ba'iji.

11 Riusu ba'iyete ye'yesi'cua, Riusure cu'ejën ba'icua, ja'ancuare cu'etoca,
gare beoyë.
12 Si'a bain beoru yua tin ma'ana bonëni ganijaijën ba'iyë.
Riusure jo'cani senjojën, gu'aye se'ga yo'ojën ba'iyë.
Re'oye yo'oye beoye ba'iyë.
Re'oye yo'ocuare cu'eto, gue tinjañe beoye ba'iji.
13 Bacua yi'oboanre ancoto, bain tansi gojeña otase'e'ru ba'iyë.
Bacua yi'o case'e yua ro coqueye se'ga ba'iji.
Aña hua'na eo baye'ru ba'iyë.
14 Bacua yi'obobi ai gu'aye careba cani jo'cayë.
Si'si se'gare cayë.
15 Bainni je'o bajën, huani senjoñu cajën, ja'anre te'e jëana yo'o ëaye ba'iyë.
16 Ai gu'aye yo'ojën, huesoni si'ajën, ja'anre ai yo'oreba yo'ojën ganiñë.
17 Recoyo bojo huanoñete gare huesëjën ba'iyë.
18 Riusuni te'e ruiñe ëñañe, ja'anre ye'yeye aireba caraji bacuare.

19 Yureca, Riusu ira coca toyani jo'case'ere bacuabi yua Riusu guansese'e'ru güina'ru yo'oye bayë. Si'a bainbi bacua gu'a juchare ëñani masija'bë caguëna, bain gu'aye yo'ose'ere ro'tajën, Riusuni sehuoye beoye ba'iyë. Riusubi bënni senjoguëna, gare jëaye beoji.

20 Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñani, güina'ru yo'otoca, ja'an yo'oye se'gabi bain re'ojeiye ti'anma'iñë mai. Ja'an cocare ëñani, mai gu'a jucha ba'iyete te'e ruiñera masiyë mai.

La salvación es por medio de la fe

21 Bain hua'nabi Riusu re'o bain ba'iñu cajën, Moisés ira coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'o ëaye ba'isi'cuata'an, ja'an yo'oye ti'anmaë'ë. Ti'anmatena, yurereba Riusubi tin yo'oye bainni masi güeseji. Moisés, Riusu ira bain raosi'cua, bacuabi ja'an yo'oye ru'ru quëani masi güesejënna, Riusubi yurereba bainni quëani masi güeseji.

22 Riusu re'o bain ba'iye yëtoca, Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, si'acuare ëñani, Riusubi bacuare re'o bain ba'iyë caguë, baguë bainrebare re'huani baja'guë'bi. Ja'an yo'oye si'a bainni te'e masi güeseji Riusu.

23 Si'a bain yua gu'aye yo'ojën ba'icuare sëani, Riusu ta'yejei re'otona ti'añe caraji si'acuare.

24 Ja'nca carayeta'an, Cristo Jesusbi mai jucha ro'ire junni tonguëna, Riusubi maire conreba conguë, baguë re'o bainre maire re'huaji. Re'o bain ba'iye'ru maire ëñaji. Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca, Riusu bain ruiñë mai.

25 Riusubi bain gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere ëñaguë, Yuta bënni senjoma'iñë caguë, yure tëca ëjoguë baji'i. Ëjoni ja'nrëbi, yurereba, Si'a bain ëñaja'bë caguë, Cristote ëñoni, bainre junni tonja'güete re'huani, maina jo'cabi. Ja'nca jo'cani, mai gu'a jucha ro'ire junni tonguëna, maibi Cristoni si'a recoyo ro'tatoca, mai gu'a juchare huanë yeni, maire mame recoyo re'huani baji.

26 Yurereba Riusubi baguë re'oye ba'iyete bainni masi güeseguë, baguë tëani re'huani bayete bacuani masi güeseji. Masi güeseguë, Jesusni si'a recoyo ro'tacua, si'acuani ëñani, Re'o bain'ë caguë, bacuare baguë bainre re'huani baji.

27 "Yë'ë yo'o yo'ose'e se'gabi re'ojani ba'iyë yë'ë" catoca, Riusuna ti'añe beoye ba'iyë. Bain yo'o yo'oyete ëñama'iji Riusu. Cristoni si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi conreba conguë, maire re'o bainre re'huani baji.

28 Ja'nca sëani, Moisés coca toyani jo'case'e ye'yeye se'gabi Riusu bain ruiñe beoye ba'iyë. Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën, ja'an se'ga yo'ojënna, Riusubi baguë bainrebare maire re'huani baji.

29 ¿Mësacua guere ro'taye'ne? ¿Judío bain se'gabi Riusu bain ba'iye ro'taye?
Bañë. Tin bain'ga Riusu bain ba'iye poreyë,
30 gañaguë Riusu ba'iye sëani. Ja'nca sëani, judío bain go neño ga'nihuë
tëyosi'cua ba'ijën, bacua ye'yese'ebi Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi
baguë bainre bacuare re'huani baji. Tin bain'ga go neño ga'nihuë
tëyoma'isi'cua ba'ijën, Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca, güina'ru baguë bainre
bacuare re'huani baji Riusu.
31 Ja'nca si'a recoyo ro'tajënna, ¿Riusu ira cocabi carajeija'guëguë? Banji.
Quë'rë ta'yejeiye te'e ruin coca'ru ba'iji.

4

El ejemplo de Abraham

1 Yureca, mai ira taita Abraham ba'iguë ba'ise'ere ro'tani, baguë re'oye
ba'iguë ba'ise'ere ye'yejë'ën,
2 Baguë re'oye yo'o yo'ose'ebi judío bain ro'taye'ru re'ojeisi'quë ba'itoca,
"Yë'ëta'an re'oye yo'oguë ba'iyë yë'ë" caye porere'abi. Ja'nca cato'ga, Riusubi,
Guaye ro'taji, caguë ëñare'abi.
3 Abraham ba'iguë ba'ise'ere masiye yënica, Riusu ira coca toyani
jo'case'ere ëñani masijë'ën. Ñaca caji: "Abrahambi Riusuni si'a recoyo
ro'taguëna, Riusubi baguëni ëñani, Re'o bainguë ba'iji" caguë, baguë bain-
guëre baguëre re'huani babi. Ja'nca caji Riusu coca.
4 Yureca, mësacua ëñere'ga masiyë. Yo'o yo'oguëbi baguë yo'ore yo'oni tëjini,
baguë sueldo curire coji. Ro insise'e beoji. Baguë yo'o yo'ose'ebi coni baji.
5 Ja'nca ba'iyeta'an, Riusubi bain ba'iyete ëñani, bacua re'oye yo'ose'e
ro'ire bacua premiote insima'iguë ba'iji. Ro gu'a bain ba'icuareta'an, baguë
premiote bacuana ro insiye yëji Riusu. Baguëni si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi
bacuani ëñani, baguë bainrebare bacuare re'huani, Re'o bain ba'iyë caguë,
bacuare re'huani baji.
6 Mai ira taita David ba'isi'quë'ga güina'ru bain ba'iyete quëabi. Riusubi
bacua yo'o yo'ojën ba'ise'ere ro'tama'iguë, baguë se'gabi bainre re'huaguëna,
ai ta'yejeiye bojoreba bojoyë. Ja'anre ro'taguë,
7 ñaca cani jo'cabi David:
Riusubi bacua gu'a juchare huanë yeni, baguë bainre re'huatoca, ai bojojën
ba'ija'bë.
8 Riusubi bacua gu'a juchare se'e ro'tama'itoca, ai bojojën ba'ija'bë.
Ja'an cocare cani jo'cabi David.
9 Ja'nca cani jo'caguëna, judío bainbi, "Yëquëna se'gabi, go neño ga'nihuë
tëyosi'cua sëani, Riusu bain ba'iyë" cacuata'an, ai huacha cayë. Tin bain'ga, go
neño ga'nihuë tëyoma'isi'cuareta'an, Riusubi baguë bainre re'huani, bacuani
bojo güeseji. Mai case'e'ru ba'iji: "Abrahambi Riusuni si'a recoyo ro'taguëna,
Riusubi baguëni ëñani, re'o bainguë ba'iji" caguë, baguë bainguëre baguëre
re'huani babi.
10 Ja'anre yo'oguë, ¿queaca baguëre re'huani baguë'ne Riusu? Abrahambi go
neño ga'nihuë tëyoni tëjiguëna, ¿ja'nrëbi yo'je, baguë re'o bainguëte re'huani
baguë? Banbi. Riusubi ru'ru re'huani babi.
11 Ru'ru, Abrahambi Riusuni si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi baguë re'o
bainguëte re'huani babi. Bani, ja'nrëbi yo'je, go neño gañihuë tëyoye guanseni
jo'cabi, si'a recoyo ro'tasi'quëre sëani. Ja'nca ba'iguëna, si'a bain, Riusuni si'a
recoyo ro'tacua go neño ga'nihuë tëyoma'isi'cuata'an, Riusu bainreba ruiñë,
Abraham ba'ise'e'ru baguë re'o bainre bacuare re'huani baji Riusu, baguëni
si'a recoyo ro'tajën ba'icuare sëani.

12 Ja'nca ba'iguëna, Abraham mamacuare cuencueto, go neño ga'nihuë
tëyosi'cua ba'icuata'an, si'acua yua taita Abraham si'a recoyo ro'taguë
ba'ise'e'ru güina'ru ro'tatoca, bacuabi Riusu bainreba ruiñë. Abraham
ba'ise'e'ru güina'ru ba'iyë bacua.

La promesa se cumple por medio de la fe

13 Riusubi yua Abraham, baguë bain ba'ija'cua, bacuare insijai cocare cani
jo'caguë, "Si'a ën yija re'otore baja'guë'ë më'ë" cabi. Ja'nca caguë, Moisés
coca case'e'ru yo'ojë'ën camaji'i. Abraham, baguë bain ba'ija'cua, bacuabi
yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, bacuare yë'ë bainre re'huani, yë'ë bayete
bacuana insija'guë'ë, cabi Riusu.
14 Moisés coca bacua se'gabi Riusu insija'yete cotoca, ¿guere si'a recoyo
ro'taye'ne? Ja'nca ba'itoca, Riusubi ro coqueji.
15 Banji. Moisés cocare ye'yetoca, Riusu bënni jo'caja'yete ye'yeyë. Ja'an
coca beotoca, ¿gue gu'aye yo'oye ba'iye'ne?
16 Ja'nca sëani, Riusubi bain recoyo ro'taye se'gare ëñaguë, baguë insijai
cocare cani jo'cabi, ro insija'ye ro'taguëbi. Ja'nca cani jo'caguë, Moisés cocare
bacua se'gana insiye ro'tamaji'i. Si'a bain, yë'ëni si'a recoyo ro'tacua, Abra-
ham ro'taye'ru ro'tajën ba'icua, Abraham bain ba'ija'cua sëani, ja'ancuana
ro insini jo'caye ro'tabi Riusu. Ja'nca sëani, mai hua'na si'acuabi Abraham
recoyo ro'taguë ba'ise'e'ru te'e ro'tajën bañuni.
17 Riusu ira cocare ëñato, "Më'ë'ga ai jai jubë, si'a yijaña bain ba'ija'cua,
bacua taitare më'ëre re'huahuë" Abrahamni cabi Riusu. Ja'nca re'huaguëna,
Abraham'ga baguëni si'a recoyo ro'tabi. Ja'an Riusu, ju'insi'cuare huajëcuare
re'huaguë, coca guansese'e se'gabi si'a ën yija re'otore re'huani jo'caguë,
ja'anguëni si'a recoyo ro'tabi Abraham.
18 Ja'nca ro'taguëbi Riusu insija'yete ëñaguë ëjobi. Ro bain ñaco se'gabi ëñato,
gare ëjoye beoye ba'ire'abi. Riusu re'huaye poreyete recoyo ro'taguë sëani, "ai
jai jubëan bain taita" runji'i. Riusu coca cani jo'case'e'ru güinareba'ru baji'i.
"Më'ë bain ba'ija'cuabi ai jai jubë jaijeija'cua'ë" caguëna, ja'nca baë'ë.
19 Abraham yua cien tëcahuëan ba'iye'ru ba'iguë, Riusu insija'yete caraye
beoye ëjoguë baji'i. Baguë pa'npo ëaguëna, Sarabi zin të'ya raima'igo
garasi'co ba'igona, ja'anre ro'tamaji'i. Baguë ga'nihuë gare jëja beo ga'nihuë
ba'iguëta'an,
20 jëja recoyo huajëguëbi Riusu case'ere jo'caye beoye ro'tabi. Si'a jëja
recoyo ro'taguëbi Riusuni ai ta'yejeiye cocare cani bojoguë ëjobi.
21 "Riusu cani jo'case'e sëani, caraye beoye te'e ruiñe yo'oreba yo'oja'guë'bi"
ro'tabi Abraham.
22 Ja'nca si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi baguëni ëñani, Re'o bainguë ba'iji
caguë, baguë bainguëre baguëte re'huani babi.
23 Ja'nca re'huani baguë, Abraham se'gare ëñamaji'i.
24 Maire'ga ëñani, ja'an cocare toyani, maina jo'cabi. Riusubi mai Ëjaguë
Jesús ju'insi'quëni huajëguëre go'ya rai güesebi. Ja'anguëni si'a recoyo
ro'tatoca, maire baguë re'o bainre re'huani baji.
25 Ja'nca yo'obi Riusu. Baguë Zinre mai gu'a jucha ro'ina insibi. Jucha beo
hua'na ba'ija'bë caguë, mai ro'ire junni tonbi. Yë'ë re'o bain ba'ija'bë caguë,
baguë go'ya raise'ebi maini masi güesebi.

5

Libres de culpa

1 Yureca, Riusubi maire mame recoyo re'huaguëna, recoyo bojocua ba'ijën,
Riusuni je'o bamajën ba'iyë mai. Mai Ëjaguë Jesucristobi mai ro'ire junni
tonguëna, ja'nca ba'iyë mai, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca.
2 Ja'nca junni tonguë, maire Riusu ba'iruna nëcoguëna, Riusubi maire ai
conreba conji. Ja'nca conguëna, aireba bojojën, Riusu naconi bojoñu cajën,
Riusu ta'yejeiye ëño umugusere ëñajën ëjoyë mai.
3 Ja'nca bojojën, ai yo'ojën ba'icuata'an, quë'rë ta'yejeiye ai bojoyë. Ai
yo'ojën ba'itoca, quë'rë jëja recoyo bacua ruiñë. Ja'anre masiyë mai.
4 Jëja recoyo batoca, Riusuni ye'yesi'cuareba, ja'nji recoyo beocuareba
ruiñë mai. Ja'nca ruintoca mai'ga quë'rë bojojën, Cristo ëñojai umuguse
quë'rë ai ba'iye ëñajën ëjojën ba'iyë mai.
5 Gare jo'caye beoye Cristo raiyete ëñajën ëjojën, baguëni si'a recoyo
ro'tayete senjoñe beoye ba'iyë mai, Riusu Espíritubi conguëna. Riusubi baguë
ai yëguë ba'iyete maini masi güeseye yëguë, baguë Espíritute mai recoyona ai
insini jo'cabi.
6 Mai hua'nabi ro porema'icua ba'ijënna, Cristo cuencuesirën ti'anguëna,
Cristobi gu'a bainre oiguë, bacua ro'ina junni tonbi.
7 Mësacuaca, Re'o bainguëni tëaza cajën ¿baguë ro'ina junni tonja'cua'ye
mësacua? Ai re'o bainguë ba'itoca, yequëcua samucua se'gabi baguë ro'ina
junni tonma'iñe.
8 Ja'nca ba'iyeta'an, Riusubi baguë ai ta'yejeiye yëguë ba'iyete maini masi
güesebi. Yuta maibi gu'a bain se'ga ba'ijënna, Cristobi mai ro'ina junni tonbi.
9 Ja'nca junni tonguëna, mai gu'a jucha yua tënoni senjose'e ba'iji. Riusubi
Cristo zie tonse'ebi baguë re'o bainre maire re'huani baji. Ja'nca re'huani
baguëna, Riusu bënni senjo umuguse ti'anguëna, quë'rë se'e Cristo ro'ina jëaye
poreyë mai.
10 Maibi Riusuni je'o bajën ba'isi'cuareta'an, baguë Zin junni tonse'ebi
ro'iguë, Riusu bainrebare maire re'huani babi. Re'huani bani, ja'anrëbi go'ya
raiguë, quë'rë se'e ai conni cuiraji maire. Riusu bënni senjorën ti'anguëna,
maire bënni senjoñe beoye ba'iguë'bi.
11 Ja'nca ba'iguëna, mai hua'na recoyo huanoñe cato, mai Ëjaguë Jesucristo
yo'oni conse'ere ro'tajën, quë'rë ta'yejeiye bojojën, Riusuni ai bojoreba bo-
jojën ba'iyë mai.

Adán y Cristo

12 Yureca, Adanbi gu'a jucha yo'oguë, baguë gu'a juchare si'a bainna
jo'cabi. Ja'nca jo'cani, junni huesëguëna, si'a bainbi güina'ru junni huesëyë,
bacua gu'a jucha yo'ose'e sëani.
13 Ru'ru, bain gu'a jucha ën re'otore ba'iguëna, ja'nrëbi, Moisés coca
guanseni jo'case'e baji'i. Ja'an coca beotoca, bain gu'a juchare maini masi
güesema'ire'abi Riusu.
14 Ja'nca masi güesema'iguëta'an, Adán ba'isirënbi Moisés raisirën tëca, bain
gu'a jucha yo'ose'ebi junni huesëjën ba'nhuë. Adán se'gabi Riusu guans-
ese'ere ro achani, tin yo'oguëna, yequë bain yo'je raisi'cuabi güina'ru gu'aye
yo'omajën, Adán ju'iñe'ru junni huesëjën ba'nhuë. Adán ba'iyete ëñato, Riusu
cuencueni raoja'guë, ba Cristo raija'ye baguë ba'iyete ye'yeye poreyë mai.
15 Ye'yeye porecuata'an, ba samucuabi tincua ba'iyë. Adanbi gu'aye
yo'oguëna, ai bainbi Adán ro'ina junni huesëhuë. Junni huesëcuata'an,
Riusubi ai bainre conguë, Jesucristote raoguë, baguë go'ya raiyete quë'rë
ta'yejeiye ba'iye'ru maina ro insireba insiji.

16 Ja'nca insini, gu'a jucha yo'oguë ba'isi'quë'ru yo'omaji'i. Adán se'gabi te'e
gu'a jucha se'gare yo'oguëna, si'a re'oto bainna junni huesëyete jo'cabi Riusu.
Jo'caguëna, Riusubi si'a bain gu'a jucha yo'ose'ere oiguë ëñani, Jesucristote
raoni, junni ton güeseni, ja'an ro'ina maire baguë re'o bainre re'huani baji.
17 Bainbi Adán gu'aye yo'ose'e ro'ina junni huesëtoca, güina'ru Jesucristo
junni tonse'e ro'ina yua Riusu re'o bain ruiñë. Riusubi mai gu'a juchare
tënoni senjoguëna, Jesucristo naconi Riusu ëja bain ba'ijën, baguë naconi
si'arën ta'yejeiye ba'icua ba'ija'cua'ë mai.
18 Ja'nca sëani, Riusubi te'e bainguë Adán hue'eguë, baguë gu'a jucha
yo'ose'e se'gare ëñani, si'a bainna bënni senjoñe cani jo'catoca, güina'ru te'e
bainguë Jesucristo hue'eguë, baguë re'oye yo'ose'e se'gare ëñani, si'a bain
jëayete masireba masi güeseji Riusu.
19 Adán se'gabi Riusu guansese'ere ro achani yo'oma'iguëna, ai bainbi
gu'ajaë'ë. Güina'ru Jesucristo se'gabi te'e ruiñe achani yo'oguëna, ai bain
Riusu re'o bainre re'huasi'cua ba'ija'cua'ë.
20 Riusubi baguë ira coca Moisés naconi jo'caguëna, bain gu'a jucha quë'rë
masi güesese'e baji'i. Ja'nca ba'iguëta'an, bainre quë'rë ta'yejeiye ai conji
Riusu.
21 Bainbi gu'a jucha yo'oni gare junni huesëjënna, yureca, Riusubi maire
conza caguë, mai Ëjaguë Jesucristo junni tonse'e ro'ina baguë re'o bainre
maire re'huani baguëna, gare carajeiye beoye huajëjën ba'ija'cua'ë mai.

6

Muertos respecto al pecado pero vivos en Cristo

1 Ja'nca ba'ija'cua ba'itoca, yequëcuabi huacha cajën, Riusubi maire quë'rë
conja'guë cajën, mai gu'a juchare senjoñe beoye yo'oñuni cayë.
2 Ja'nca cajën, ai huacha cayë. Maibi gu'a jucha jo'cani senjosi'cua sëani,
gare se'e gu'aye yo'oye porema'icua ruën'ë mai.
3 Mësacuabi ëñere ye'yemanica, ye'yejë'ën. Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën
bautiza güesejën, baguë ai yo'oni junni tonse'ere ro'tajën, mai ja'anrë yo'ojën
ba'ise'ere gare jo'cajën, baguë yëye se'gare yo'ojën bañuni cayë.
4 Ja'nca sëani, mai ja'anrë yo'ojën ba'ise'e'ru gare se'e yo'omajën, Cristo
junni tonse'ere ro'tajën, ro mai yëyete gare se'e yo'omajën ba'iyë mai. Mai
Taita Riusubi baguë ta'yejeiye ba'iyete masi güeseguë, Cristo ju'insi'quëre
huajëguëte go'ya rai güesebi. Go'ya rai güeseguëna, mai'ga mame recoyo
re'huasi'cua ba'ijën, Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icuabi mai ja'anrë yo'ojën
ba'ise'ere gare jo'cani senjoni, Cristo naconi jucha beocua te'e zi'inni ba'ijën,
baguë yëye'ru te'e yo'ojën bañuni.
5 Ja'nca sëani baguë junni tonse'ere ro'tajën, mai ja'anrë ba'ise'ere gare
jo'cani senjoñu cajën ba'iyë mai. Ja'nca ba'ijën baguë go'ya raise'e'ru mame
go'ya raijën, baguë naconi te'e zi'inni ba'ijën, mame recoyo re'huasi'cua
ba'iyë mai.
6 Baguë crusu sa'cahuëna ju'inguë, mai gu'aye yo'ojën ba'ise'ere'ga tonni
senjobi. Mai ja'anrë yo'ojën ba'ise'e'ru gare se'e yo'oye beoye bañuni cajën,
Cristo naconi te'e zi'inni ba'iyë. Mai gu'a jucha yo'o ëayete yua gare se'e
huanoñe beoye ba'iyë mai.
7 Bainguëbi junni huesëtoca, baguë gu'a jucha yua se'e yo'oye beoye ba'iji.
8 Güina'ru maibi Cristo naconi te'e zi'inni ba'ijën, gu'a jucha beocua
ba'itoca, te'e ju'insi'cua'ru ba'itoca, baguë naconi te'e go'ya raija'cua'ë,
ro'tayë mai.

9 Cristo go'ya raisi'quëbi yua gare se'e junni toñe beoye ba'iji. Huajëguë
se'gabi gare carajeiye beoye ba'iji.
10 Bain jucha ro'ire junni tonguë, gare se'e junni toñe beoye ba'iji. Go'ya
raisi'quëbi Riusuni cu'eguë, Riusu naconi si'arën huajëguë ba'iji.
11 Ja'nca yo'osi'quë sëani, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'isi'cuabi gare
se'e yo'oye beoye ba'icua'ë. Gare se'e gu'aye yo'oye ro'tama'icua ba'iyë.
Ja'nca ba'icuabi mai Ëjaguë Cristo Jesusre ro'tajën, mame recoyo re'huasi'cua
ba'ijën, Riusu ta'yejeiye ba'iyete senjën, baguë yëye se'gare yo'ojën, gare
huajë hua'na'ru ba'iyë mai.
12 Gu'a jucha zemoni yo'ojën ba'ise'ere se'e ro'taye beoye ba'ijë'ën. Gue
ëase'ere yo'oye beoye bañuni cajën, gu'aye yo'oye gare se'e ro'tama'ijë'ën.
13 Mësacua ga'nihuëan gu'a jucha yo'oye beoye cuencuesi'cua sëani, gu'aye
yo'oye gare se'e ro'taye beoye ba'ijë'ën. Mësacua yua si'a jëja Riusuni ro'tajën
ba'ijë'ën, mame recoyo re'huasi'cua sëani. Mësacua ba'iye si'aye beoru
Riusuna cuencueni jo'cajë'ën. Mësacua ga'nihuëanbi Riusu yo'o coñe se'ga
yo'ojën ba'ijë'ën, re'oye ba'iye sëani.
14 Gu'a jucha zemomajën ba'icua sëani, ira coca guansese'ere sehuoma'icua
ba'iyë mësacua. Riusu coñete ye'yeni ba'iyë mësacua.

Un ejemplo tomado de la esclavitud

15 Ira coca guansese'ere sehuoma'icua, Riusu coñete ye'yecua, ja'an ba'icua
sëani, ¿gu'a juchare yo'oñu cacuaye mai? Gare bañë.
16 Ëjaguëni yo'o concua ruintoca, ba ëjaguë yëse'e se'gare yo'oye bayë
mësacua. Baguëbi guanseguëna, güina'ru yo'oye bayë mësacua. Gu'a jucha yo'o
contoca, gu'a juchana junni huesëyë. Te'e ruiñe achajën, Riusu yo'o contoca,
Riusubi mësacuare re'oye ëñani, baguë re'o bainre re'huani baji.
17 Riusuni bojojën, baguëni surupa cajën bañuni, cayë. Mësacua gu'a jucha
yo'o conjën ba'isi'cuata'an, yurera Riusu cocarebare achani, si'a recoyo
ye'yejën, te'e ruiñe ba'i coca case'e'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë mësacua.
18 Riusubi mësacua gu'a jucha yo'o conjën ba'isi'cuare tëani, baguë yo'o
conjën, yua te'e ruiñe yo'ojën ba'icuare re'huabi.
19 Yureca, mësacua ro bain hua'nabi Riusu ba'iyete ye'yeye carajënna, ro
bain ganjo achaye, ja'an coca se'gabi mësacuani yihuoyë yë'ë. Mësacua gu'a
jucha ba'ijën, si'si recoyobi ro'tajën, ro yo'ojën ba'nhuë. Yureta'an, Riusu
te'e ruiñe yo'o concua ruinjë'ën. Baguë yo'o se'gare conjën, mame recoyo
re'huasi'cua ba'ijën, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
20 Mësacua gu'a jucha zemojën ba'isi'cua ba'ijën, Riusu re'oye ba'iye, baguë
bain ba'iye, ja'anre gare ro'taye beoye baë'ë.
21 Ja'nca ba'ijën, mësacua gu'aye yo'ojën, ¿guere core'ne? Gu'ana sëani, mai
gati ëaye sëani, junni huesëye se'ga core'ahuë mësacua.
22 Yureta'an, Riusubi mësacua gu'a jucha zemosi'cuare tëani, baguë bain
concuare mësacuare re'huani baji. Ja'nca baguëna, baguë yo'ore si'a jëja
yo'ojën, si'a recoyo bojojën, gare jucha beocuare re'huasi'cuabi Riusu naconi
te'e zi'inni ba'ija'cua'ë. Ba'ijënna, Riusu insi umuguse ti'anguëna, si'arën
ba'iyete mësacuana ro insiji.
23 Gu'a jucha yo'o conjën ba'itoca, junni huesëye se'ga ba'iji. Riusu bain
re'huasi'cua, mai Ëjaguë Jesucristo naconi te'e zi'inni ba'itoca, Riusubi maire
gare carajeiye beoye ba'i hua'nare re'hua güeseji.

7

Un ejemplo tomado del matrimonio

1 Yureca, yë'ë bain ai yësi'cua ëñere quëaguëna, mësacuabi re'oye achayë,
Riusu ira coca ye'yesi'cua sëani. Ja'an coca guanseni jo'case'e yua ën yija ba'i
umuguseña se'gabi achaye bayë.
2 Güina'ru, romigobi bago ënjë ba'i umuguseña se'gabi yequëni huejaye
porema'igo. Baguëbi junni huesëtoca, yequëni huejaye porego.
3 Bago ënjë ba'iguëna, yequë naconi ba'itoca, gu'a romigo casi'co ba'igo.
Bago ënjëbi junni huesëguëna, ënjëni sehuoma'igobi yequëni huejatoca,
gu'aye yo'oma'igo ba'igo. Ru'ru basi'quëni hueansi'co sëani, yequëni huejaye
porego.
4 Yë'ë bain ai yësi'cua, mësacua'ga güina'ru Cristo naconi te'e recoyo ba'iyë.
Mësacua yua ira coca ye'yesi'cuabi yua ja'an cocana se'e sehuoye beoye ba'iyë.
Cristobi junni tonni go'ya raiguëna, mësacuabi ira coca guansese'ere yo'oye
gare jo'cani, baguëna ti'anhuë. Ja'nca ti'anjën, Riusu bain ruinjën, baguë yo'o
yo'ojën, baguëni te'e conjën ba'iyë.
5 Ru'ru, mai ba'iye se'gare ro'tajën, ira coca guansese'ere ëñajën, gu'a jucha
yo'oyete quë'rë se'e ro'tajën baë'ë, ba coca ëñose'e sëani. Ja'nca ro'tajën,
gue ëase'ere yo'oñu cajën, ga'nihuëan gu'ajani, recoyo ju'in hua'na ba'iye'ru
ruën'ë.
6 Yureta'an, ba coca guansese'ena sehuoye beoye ba'iyë mai. Riusubi
maire tëani baguë sëani, ju'insi'cua sehuoma'iñe'ru ba coca guansese'ena se'e
sehuoye beoye ba'iyë mai. Mai ja'anrë ba'ise'ebi ba coca te'e ruiñe yo'oye
se'ga yo'ocuata'an, yurera se'e yo'oma'iñë. Mame re'huasi'cua sëani, Riusu
Espíritubi conguëna, Espíritu naconi ganini, Riusuni bojojën conjën ba'iyë
mai.

El pecado que está en mí

7 Ja'nca sëani, ¿guere caye'ne mai? ¿Ira coca guansese'ebi gu'aji cacuaye
mai? Gare bañë. Ba coca guanseni toyase'ere ëñani, gu'a jucha ba'iyete
masihuë yë'ë. Ba cocare ëñato, "Yequëcua bonsere ba ëayete ro'tama'ijë'ën"
caguëna, ba gu'ayete masihuë yë'ë. Ba ira cocabi quëama'itoca, huesëre'ahuë
yë'ë.
8 Ja'nca masiguëna, gu'a jucha yo'oye si'a recoyo huanobi yë'ëre. Yequëcua
bonsere ëa ëñañe bani ai ro'tahuë. Ira coca guansese'ere masimanica, gu'a
jucha huanoñe beoye ba'ire'ahuë.
9 Ira coca yuta ye'yema'iguëna, huajë recoyo huanoñe baji'i yë'ëre.
Ba'iguëna, ja'nrëbi, ba cocare ye'yeni, gu'a jucha yo'oguë ba'ise'ere masini,
Ro baë'ë yë'ë, caguë ro'tahuë.
10 Riusu bënni senjoñe se'ga ba'iji yë'ëre. Ba cocabi re'o ma'a ganiñete
ëñose'eta'an, yë'ë huesësi recoyo baye huanoñe masihuë.
11 Ira coca guansese'ebi gu'a juchare ëñoguëna, masihuë yë'ë. Masini, gu'a
juchare yo'oza caguë, coque güeseguëna, Riusu bënni senjoñete jëama'ire'ahuë
yë'ë.
12 Ira coca guansese'e se'gare ëñato, re'o coca ba'iji. Riusu jo'case'e sëani,
gu'aye yo'oye gare ënseguë, te'e ruiñe ba'iye se'gare ye'yoji.
13 Re'o coca ba'itoca, ¿queaca yë'ë bënni senjoja'ñete caguë'ne? Ba coca
se'gabi yo'omaji'i. Gu'a jucha se'gare ro'tani yo'oguë, yë'ë bënni senjoja'ñete
ro'tahuë. Re'o cocare ëñani masini, ba gu'a jucha yo'oye ro'ta bi'rahuë. Ja'nca
ba'iguëbi bënni senjosi'quë ruën'ë yë'ë. Ja'nca ruinguëbi, Riusuni gu'a güeyete
ye'yeni, yë'ë ai gu'aye yo'oguë ba'ise'ere masihuë.
14 Ira coca guansese'e yua Riusu insise'e sëani, Riusu yëye'ru mai yo'ojën
ba'iyete maini ye'yoji. Ja'anre masiyë mai. Ja'nca ye'yoguë ba'iguëta'an, yë'ë
yua ro bainguë ba'iguëbi gu'a jucha yo'oye se'gare ye'yesi'quë ba'iyë.

15 Yë'ë yo'oguë ba'iye ¿queaca ba'iguë'ne? Huesë ëaji yë'ëre. Yë'ëbi re'oye
yo'oye ro'taguëta'an, ja'nca yo'oye yëma'iñe, gu'aye yo'oye caguë, ja'an se'ga
yo'oguë ba'iyë yë'ë.
16 Yë'ë yo'oye yëma'iñete yo'oguë, ira coca guansese'e, yua ja'an re'oye
ba'iyete ro'tani, ira coca guansese'ere yo'oja'ma cayë.
17 Ja'nca sëani, yë'ë se'gabi gu'aye yo'oma'iñë. Gu'a jucha yë'ë recoyo ba'iye,
ja'anbi yë'ëni gu'aye yo'o güeseji.
18 Yë'ë recoyo ba'iyete ro'tato, re'o recoyo baye huanoma'iji yë'ëre, ro bain
hua'guëre sëani. Re'oye yo'oye ba'ija'ma ro'taguëta'an, re'oye yo'oye gare
porema'iñë yë'ë.
19 Re'oye yo'oye yëguëta'an, re'oye yo'oma'iguë'ë yë'ë. Gu'aye yo'oye
yëma'iguëta'an, ja'an se'gare yo'oguë ba'iyë yë'ë.
20 Yë'ë yo'oye güeyete yo'otoca, yë'ë se'gabi yo'oma'iñë. Gu'a jucha yo'oye
ye'yesi'quë sëani, gu'aye yo'oye gare jo'caye porema'iñë.
21 Ja'nca ba'iguëna, gu'aye se'ga ba'iji yë'ëre. Re'oye yo'oye yëto'ga, gu'aye
yo'oye se'ga ba'iji yë'ëre.
22 Yë'ë recoyobi ro'tato, Riusu coca guanseni jo'case'ere achani bojoreba
bojoyë yë'ë.
23 Bojoguëta'an, yë'ë ga'nihuëte huanoto, tin ba'iji. Gu'a jucha yo'o ëaye se'ga
huanoguëna, re'oye yo'oye yëguëta'an, gu'a jucha zemosi'quë'ru ba'iyë yë'ë.
24 Ja'nca ba'iguëna, ¡ai bënni senjose'e ba'iji yë'ëre! Yë'ë gu'a ga'nihuë junni
huesëja'ye ba'iguëna, ¿queaca jëaye'ne yë'ë?
25 Mai Ëjaguë Jesucristo se'gabi tëani re'huani baguëna, Riusuni surupa
caguë bojoyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, yë'ëbi recoyo ro'taguë, Riusu coca
guansese'ere yo'oza caguë ba'iyë. Ja'nca caguëta'an, yë'ë se'gabi Riusu coca
guansese'ere yo'oye gare porema'iñë. Gu'aye se'gare yo'o ëaye ba'iji.

8

La vida conforme al Espíritu de Dios

1 Yureca Cristo Jesús naconi te'e zi'inni ba'icua, baguëni si'a recoyo ro'tajën
ba'icua, bacuare cato, Riusubi bacuani gare bënni senjoñe beoye ba'iji.
2 Yë'ë'ga Cristo Jesús naconi te'e zi'inni ba'iguë, Espíritu ba'iyete ye'yehuë.
Ye'yeguë, gu'a jucha ba'iye, junni huesëye ba'iye, ja'anre zi'iñe beoye gare
jo'cani senjohuë, Espíritubi conguëna.
3 Mai ga'nihuëbi jëja beoguëna, maibi ira coca guansese'e'ru yo'oye
poremajën, mai se'gabi Riusu bënni senjoja'ñete jëaye poremaë'ë.
Porema'icuareta'an, Riusubi maire tëani re'huani bayete masi güesebi.
Baguë Zinreba ba'iguëte maina raoguëna, ro bain ga'nihuë baguëbi maina
ti'anni masi güesebi. Ja'nca masi güeseni, bain gu'a jucha senjoñete masi
güesebi.
4 "Ira coca cani jo'case'e'ru ba'iye, Riusu ba'iye'ru re'oye ba'ijë'ën" caguë,
ja'nca maini masi güesebi. Espíritu ba'iyete yëjën banica, gu'a ga'nihuë yo'o
ëaye beoye banica, Riusu re'o bainre re'huasi'cua ba'iyë mai.
5 Gu'a ga'nihuë yo'o ëaye se'gare ba'itoca, gu'a ga'nihuë ba'iye se'gare
ro'tajën ba'iyë. Espíritu yëye se'gare ba'itoca, Espíritu ba'iye se'gare ro'tajën
ba'iyë.
6 Ro bain gu'a ga'nihuë yo'o ëayete ro'tatoca, junni huesëye se'ga ba'iyë.
Espíritu yëyete ro'tatoca, junni huesëye beoye ba'iyë. Bojo recoyo huanoñe,
huajëjën ba'iye, ja'an se'ga ba'iji maire.

7 Gu'a ga'nihuë yo'o ëayete ro'tatoca, Riusuni si'arën je'o baye'ru ba'iyë.
Ja'nca ba'itoca, yua Riusu guanseni jo'case'ere yo'oye yëma'iñë. Riusu yëye'ru
yo'oye porema'iñë.
8 Gu'a ga'nihuë yo'o ëaye ba'icuabi Riusuni bojo güeseye yëcuata'an, ja'anre
yo'oye gare porema'iñë.
9 Mësacuaca gu'a ga'nihuë re'huani baye ro'tamajën ba'iyë. Espíritu yëye
se'gare ro'tajën ba'iyë, Riusu Espíritu recoyo bacua sëani. Ja'an Espíritu
beocuabi Cristo bain beoyë.
10 Cristobi mësacua recoyote ba'itoca, mësacua gu'a ga'nihuëbi jucha ro'ina
junni huesëye ba'ija'yeta'an, mësacua yua Riusu re'o bain re'huasi'cua sëani,
huajë recoyo ba'iyë mësacua.
11 Riusu Espíritubi Cristo Jesús junni tonsi'quëre huajëguëte go'ya rai
güeseguë, ja'anguëbi mësacua recoyote ba'iguëna, mësacua gu'a ga'nihuë
ba'isi'cuareta'an, mësacuare huajë recoyo ba'icuare re'huaji, baguë Espíritu
yua mësacua recoyo ba'iguë sëani.
12 Yureca, yë'ë bain sanhuë, maibi Riusu Espíritu ba'iye'ru te'e zi'inni
bañuni. Gu'a ëase'ere cato, gue zi'iñe beoye bañuni.
13 Mësacua gu'a ëase'ere te'e zi'inni ba'itoca, junni huesëye se'ga ba'iyë.
Mësacuabi Riusu Espíritu naconi te'e zi'inni, gu'a ga'nihuë yo'o ëayete senjoni
si'atoca, huajë recoyo se'ga ba'iyë.
14 Ja'nca ba'ijën, Riusu Espíritu ye'yoyete achajën concua, si'acuabi Riusu
mamacua'ru ba'iyë.
15 Mësacuabi Riusu Espíritute coni bajën, ru'rureba ai huaji yëjën ba'isi'cuabi
yureña gare se'e huaji yëye beoye ba'iyë. Huaji yëyete jo'cani senjoni, Riusu
mamacua runni, Riusuni bojojën, "¡Taita, yë'ë Taita!" bojojën güiyë.
16 Ja'nca bojojën güijënna, Riusu Espíritu ja'ansi'quëbi mai recoyona ti'anni,
Riusu mamacua ba'iyete maini te'e ruiñe quëani achoji.
17 Maibi baguë mamacua ba'itoca, baguë bainna insija'yete coni baja'cua'ë
mai. Cristo naconi te'e coni baja'cua'ë mai. Cristo ai ja'si yo'ose'e'ru ai yo'ojën,
baguë naconi te'e jaya güesesi'cua bani'ga, Cristo ta'yejeiyete baguë naconi
te'e coni baja'cua'ë mai.

La gloria que ha de venir

18 Riusubi maini masi güeseguëna, carajeiye beoye ta'yejei re'otore
ba'ija'cua'ë mai. Ja'nca sëani, yurera ën yija re'oto ja'si yo'oyete cuencueto,
rëño ñësebë se'ga ba'iye ba'iji maire ënjo'on.
19 Ën yija re'oto Riusu re'huani jo'case'ere ba'ijën, maibi Riusu mamacua
ba'icua'ga ai guajajën, Baguë ti'an raiye besa ti'anja'guë cajën ëjojën ba'iyë
mai. Ja'anrën ti'anguëna, mai yua te'e ruiñe re'oye ba'icuare re'huasi'cua
ba'ija'cua'ë mai.
20 Riusubi bënni jo'caguëna, ën re'otobi ai ja'siye yo'o güese re'oto'ë.
Ja'anse'ebi ai ja'siye yo'o güeseye beoji. Riusubi bënni jo'caguëna, ai ja'siye
yo'o güeseji. Ai ja'siye yo'o güeseguëta'an, Riusu mame re'huaja'yete yuta
ëjojën ba'iyë.
21 Ro pu'ncani si'aye se'ga ba'iguëreta'an, Riusubi ën re'otore mame
re'huaye ro'taji. Mame re'huaguëna, ta'yejeiye re'oto ruinguë, Riusu bain-
cuabi bojojënna, gare se'e ai ja'siye yo'o güeseye beoye ba'ija'guë'ë.
22 Yure tëca si'a ën re'otobi zin të'ya raiye ai ja'si yo'oye'ru ja'anse'ebi ai
ja'siye ai yo'o güeseji maire.
23 Ai yo'o güeseguëna, mai hua'na'ga Espíritute ja'anrë coni bajën, Riusu
ta'yejeiye ba'iye'ru re'huasi'cua ba'ija'cuata'an, mai ga'nihuëanbi ai yo'oyë.

Riusubi mai ga'nihuëanre mame re'huaye ro'taguëna, yureta'an ai yo'ojën,
baguë mame re'huaja'yete ro'tajën ëjoyë.
24 Ja'nca ro'tajën ëjojënna, Riusubi maire tëani re'huani baji. Mai ñacobi
ëñani masitoca, Riusu yo'oja'yete ro'tajën ëjoma'ire'ahuë. Ñacobi ëñatoca, ¿mai
queaca ro'tajën ëjoye'ne?
25 Ro mai ñacobi ëñamajën ba'icuata'an, Riusu yo'oja'yete jo'caye beoye
rotajën ëjojën ba'iyë mai.
26 Ja'nca ba'ijënna, Riusu Espíritubi maire ai oiguë conji. Maire pa'npo
ëaguëna, Espíritubi conji. Maibi ro'tajën, "Riusuni ujaye huesëyë" cajënna,
Riusu Espíritubi mai ujase'ere achani, Riusuni ai oiguë, mai ro'taye porema'i
ëayete Riusuni quëacaiji.
27 Quëacaiguëna, Riusubi bain recoñoa ro'tayete ëñaguë, Espíritu ro'tayete
masiji. Masiguëna, Espíritubi Riusu yëye se'ga'ru baguë bain ujayete Riusuni
ai oiguë sencaiji.

Más que victoriosos

28 Yureca ëñere masiyë mai: Riusubi si'a ën re'oto ba'iyete cuencueguë,
"Yë'ë bain yësi'cuabi bojoja'bë" caguë, si'ayete re'oye re'huani jo'caguë ba'iji.
Riusuni ai yëjën, maibi Riusu naconi ta'yejeiye ba'icua te'e ba'iyë. Ja'an
se'gare ro'taguë, ja'nca jo'caguë ba'iji Riusu.
29 Riusu bain cuencuesi'cuare cato, Riusubi si'acuani ru'rureba ro'tani,
baguë Zin ba'iye'ru bacuare re'huani, bacuani baye ro'tabi. Yë'ë Zinbi si'a
yë'ë bain cuencuesi'cua bacua ma'yëreba ba'ija'guë caguë, ja'nca bacuare
re'huabi Riusu.
30 Riusubi, Yë'ë re'o bainni baza caguë, maire choji'i. Ja'an choisi'cuare yua
quë'rë ru'ru masini cuencuebi. Baguë re'o bainrebare maire re'huani babi.
Re'huani bani, baguë ta'yejeiye ba'i jobona ñë'coni, baguë ëjacuare maire
re'huani baja'guë'bi.
31 Ja'nca maire re'huaguëna, ¿guere caye'ne mai? Riusubi maini contoca,
yequëcuabi maini je'o baye gare porema'iñë.
32 Riusubi baguë Zin gaña hua'guëni junni toñete ënsemaji'i. Ro mai gu'a
jucha ro'ire baguëte insini jo'cabi. Ja'nca insiguë, maire'ga ro'tani, si'aye
maina insireba insiyete ro'taji.
33 Yequëcuabi Riusu bain cuencuesi'cuare gu'aye catoca, Riusu re'o bain
re'huasi'cuare sëani, maini conguë, maini je'o bacuare gare ënseji.
34 Yequëcuabi maire si'nsejeiruna senjoñe yëtoca, bacuabi porema'iñë.
Cristobi mai jucha ro'ire junni tonguë, mai gu'a juchare senjobi. Senjoni,
go'ya rani, Riusu jëja ca'ncore nëcaji. Ja'nca nëcaguëbi mai ba'iyete Riusuni
ujacaiguë ba'iji.
35 Ja'nca ba'iguë, maini ai yëreba yëguë ba'iji. Yëguë ba'iguëna, ¿gue-
cuabi maire tëani senjoñe poreye'ne? Maire tëani senjocua beoyë. Ai
yo'ojën ba'icuareta'an, huaji yejën ba'icuareta'an, je'o bajënna ai yo'ojën
ba'icuareta'an, aon gu'a ju'iñe ba'icuareta'an, guëojei caña beocuareta'an,
carajeijën ba'icuareta'an, junni huesëjën ba'icuareta'an, Cristobi maini gare
jo'caye beoye ai yëguë, maini gare senjoñe beoye ba'iguë, baguë bainre
re'huani maini baji.
36 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca quëaji:

Më'ëni yo'o conjën ba'icuare sëani, yequëcuabi jo'caye beoye maire huani
senjo ëaye ba'iyë.
Maire ëñajën, "Oveja hua'na huaiye'ru huani senjoñu" maire ai ba'iye careba
cayë,

toyani jo'case'e ba'iji.
37 Ja'nca maini yo'ocuata'an, maire tëani senjoñe gare porema'iñë.
Cristobi maini ai yëguë, maire senjo güesema'iji. Ja'nca sëani, jëja recoyo
re'huasi'cuareba ba'ijën ba'iyë mai.
38 Aito. Cristobi maini ai yëguëna, maire tëani senjocua gare beoyë. Maibi
junni huesëcuata'an, huajëjën ba'icuata'an, Riusu anje sanhuë, huati hua'i,
ja'ancuabi ënse ëaye yo'ocuata'an, yureña ba'iye, yuta ti'anma'ija'ñe, ja'an
ba'iyebi ai yo'oye jo'cacuata'an, guënamë re'oto ba'icuabi jëja ënsecuata'an,
39 ëmëreba ba'icua, ruirureba ba'icua, ja'ancuabi ënsecuata'an, si'a ën re'oto
re'huasiru ba'icuabi maire tëani senjo ëaye yo'ocuata'an, Riusubi maini
jo'caye beoye ai yëguë baji. Mai Ëjaguë Cristo Jesusbi mai ro'ire junni
tonsi'quë sëani, maini tëani senjoñe yëcuabi ro yo'ojën, maini pa'roye gare
porema'icua ba'iyë.

9

Dios ha escogido a Israel

1 Yureca, yë'ëbi Cristoni recoyo te'e ro'taguë, te'e ruiñe ba'i cocare quëaguë,
ro coquema'iñë. Riusu Espíritubi masi güeseguëna, yë'ë bain jubë Israel jubë
casi'cua, bacuare ro'taguë,
2 bacuare recoyo ai ba'iye ai oiguë, ai sa'ntiguë, ai yo'oguë ba'iyë yë'ë.
3 Yë'ë bain yësi'cuare Riusuni ujaguë, bacuare ai oiguë señë yë'ë. Cristo
bain runni ba'ija'bë caguë, Riusuni señë. Poretoca, yë'ë'ga Cristo bainguë
ba'iguëta'an, bacua mame recoyo re'huani ba'ija'ye ro'ire bënni senjosi'quë
runni ba'ija'ma, cayë yë'ë.
4 Yë'ë bain jubë, Israel jubë hue'ecuare ro'tato, Riusubi baguë bainrebare
bacuare cuencueguë ba'nji. Baguë ta'yejeiyereba ba'iyete bacuani masi
güeseguë ba'nji. Baguë ira jia'noni case'e, Moisés coca guansese'e, Riusu huë'e
yo'o coñe, baguë cani jo'case'e're yo'oja'ye, ja'anre bacuana jo'caguë ba'nji
Riusu.
5 Riusubi bacua ira ëja taita sanhuëte cuencueguë, baguë bainrebare
jaijeiye re'huaguëna, yure ba'iyë. Ba'ijënna, Riusu Raosi'quëreba, Cristo
hue'eguë'ga bacua bain ru'rubi ti'anbi. Si'a re'oto Ëjaguëbi ti'anguëna, Riusuni
ai bojojën, caraye beoye baguëte re'oyereba cajën bañuni, cayë.
6 Ja'nca ba'iguëna, Israel bainbi Cristoni gu'a güecuata'an, Riusu ira coca
cani jo'case'ebi ñu'ñujeima'iji. Israel bainre ëñato, si'acuabi Riusu bainreba
ruinmaë'ë.
7 Abraham mamacuare ëñato, Riusubi si'acuani cuencueni baguë bainre
re'huama'iguë ba'iji. "Isaac mamacua se'gare yë'ë bainre re'huahuë"
caguëña Riusu.
8 Ja'nca caguëna, ro bain se'gabi Riusu mamacua ruiñe beoye ba'iyë. Riusu
case'e'ru cuencueni jo'casi'cua se'gabi baguë mamacua ruiñë.
9 Riusu case'ere ro'tato, Abrahamni ñaca cani jo'caguëña Riusu; "Yë'ë se'e
raiye ti'anguëna, Sarabi zin hua'guëre të'ya raija'go" caguë jo'caguëña.
10 Ja'nca jo'caguë, Rebeca mamacuare'ga coca cani jo'caguëña. Mai ira taita
Isaac naconi ba'igo, zin nëcago.
11-12 Yuta të'ya raima'igona, Riusubi ba samucua, ju ba'icuare ëñani, bagoni
quëani achoguëña: "Ba yo'jeguëbi baguë ma'yëni guanseni, quë'rë ta'yejeiye
ëjaguë'ru ba'ija'guëbi" caguë cuencueni jo'caguëña. Yuta re'oye yo'oye o
gu'aye yo'oye beoye ba'icuareta'an, Riusubi cuencueni jo'caguëña. Ja'nca
jo'caguëbi baguë yëye se'ga'ru baguë bainrebare cuencueni baji. Bacua

yo'o yo'oni re'ojeiyete ëñama'iji. Baguë se'gabi cuencueni, baguë bainrebare re'huani baji.

13 Riusu coca toyase'ere ëñani, yequë quë'rore'ga ëñato, ëñere toyani jo'case'e ba'iji: "Jacobni ai yëreba yëguë, ja'nrëbi Esaúni güeguë senjohuë yë'ë" cani jo'cabi Riusu.

14 Ja'nca cani jo'caguëna, ¿mai queaca caye'ne? ¿Riusubi huacha ro'taguë, baguë bainre re'oye cuencuema'iji cacuaye? Gare bañë.

15 Riusubi Moisés naconi coca cani jo'caguë, ñaca cani jo'caguëña: "Yë'ë bainni oiguë conguë, yë'ë bainni yëreba yëguë, yë'ë se'gabi bacuani cuencueni bayë" cani jo'caguëña.

16 Ja'nca sëani, ro bain yo'o yo'oni re'ojeiyete ëñama'iji Riusu. Baguë bainrebare cuencueguë, baguë se'gabi bacuare oiguë conni, bacuare re'huani baji.

17 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, Faraonni ñaca quëaguëña: "Yë'ë ta'yejeiye ba'iyete bainni masi güeseni, yë'ë ba'iyete si'a re'otona masi güeseza caguë, ja'an se'gare ro'taguë, gu'a ta'yejeiye ëjaguëre më'ëre re'huahuë yë'ë" quëaguëña Riusu.

18 Ja'nca sëani, Riusubi yequëni oiguë bani coñe yënica, ja'nca conji. Yequëre recoyo güeguëre re'huaye yënica, ja'nca baguëte re'huani jo'caji. Baguë yëye se'gare yo'oji.

19 Yureca, yequëbi yequërë ñaca senni achama'iguë: "Ja'nca ba'itoca, ¿Riusu queaca ro'taguë, bain juchare cu'eni masi güeseguë'ne? Yë'ë yëye'ru yo'oza caguëna, bainbi gare jëamajën ba'iyë" senni achama'iguë.

20 Ja'nca senni achatoca, yë'ëbi sehuoyë: Më'ëbi Riusuni ro gu'aye ro'taguë cayë. Ro bainguë sëani, ja'anre caye beoye ba'ijë'ën. Soto re'huaguëbi sotoro re'huayete ro'tani ye'yejë'ën. Sotorote re'huaguëna, ja'an sotoro ja'anse'ebi ba ëjaguëni: "Yë'ëre ai gu'aye re'huahuë më'ë" gare cama'iji.

21 Soto re'huaguëbi yënica, te'e sotobëte inni, samu sotoroanre re'huaye poreji. Te'e sotoro re'o ma'carëan ayayete re'huani, yequë sotoro si'si hui'ya ayayete re'huaji. Ja'nca yo'oguëna, Riusuni gu'aye sehuoye beoye ba'ijë'ën.

22 Riusu ba'iyete ëñato, ¿guere caye'ne mai? Yequëcuabi gu'aye yo'ojënna, baguë ta'yejeiye jëja bayete te'e jëana masi güeseni bënni senjoñe yëguëta'an, ja'anre yuta yo'omaji'i.

23 Ru'ru baguë bainreba ba'ija'cua zoe cuencuesi'cuare ro'taguë, baguë ta'yejeiye ba'iyete, baguë yëguë ba'iyete bacuani masi güeseye tëca zoe ëjoji. Ja'nca masi güeseni tëjini, gu'aye yo'ocuare bënni senjoni tonji.

24 Ja'nca ba'iguëbi maini cuencueni choji'i. Judío bain jubë ba'icuare, judío bain jubë ba'ima'icuare, si'a bain ba'icuare choji'i.

25 Baguë ira bainguë raosi'quë Oseas hue'esi'quë, baguë toyani jo'case'e'ru ba'iji. Ñaca toyani jo'caguëña:

Riusu coca case'e'ë.

Yequëcua yë'ë bainreba beocua case'eta'an, yë'ë bainrebare bacuare re'huaja'guë'ë yë'ë.

Yequëcua jo'cani senjosi'cua ba'icuareta'an, ja'ancuare tëani, yë'ë yësi'cuare re'huani baja'guë'ë yë'ë, caguë ba'nji.

26 Mësacua yua Riusu bainreba beoyë case'eta'an, ja'ansiruna ti'anni, mësacuare yë'ë mamacuare re'huani baja'guë'ë yë'ë, gare carajeima'iguë sëani, toyani jo'caguëña Riusu.

27 Israel bainre cato, Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguë, baguëbi ñaca yihuoreba yihuoni jo'caguëña: "Ziaya yëruhuana sani mejara'carëanre cuencueni masiye poretoca, Israel bainbi quë'rë ai jai jubë bain jaijeija'cuareta'an, rëño jurë se'gare tëani baja'guë'bi Riusu.

28 Riusubi yua baguë coca cani jo'case'e'ru güina'ru te'e jëana te'e ruiñe
yo'oguë ba'ija'guë'bi.”
29 Isaías'ga yequë quë'rore'ga ñaca toyani jo'caguëña:

Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi mai hua'na ba'i jubëte huesoni si'aguë,
mai zin hua'na rëño jurëte jo'cama'itoca, Sodoma bain, Gomorra
bain, ja'ancua'ru huesëni carajeisi'cua ruinre'ahuë mai hua'na, toyani
jo'caguëña.

Los judíos y el evangelio

30 Ja'nca ba'iguëna, ¿Mai guere caye'ne? Judío bain jubë ba'ima'icuabi Riusu
bain ba'iye ro'tama'icuareta'an, Riusubi bacuare baguë re'o bainre re'huabi,
Cristoni si'a recoyo ro'tacuare sëani.
31 Ja'nca re'huaguëta'an, Israel bainbi Riusu re'o bain bañuni cajën, Moisés
ira coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'o ëaye ba'icuata'an, Riusu bain ba'iye
ti'anmaë'ë.
32 Ro bacua yo'o yo'oye se'gabi Riusu bain ba'iye ro'tacuata'an, poremaë'ë.
Riusuni si'a recoyo ro'tayete yëma'icua sëani, Riusu re'o bain ba'iye ti'anmaë'ë.
Ja'nca ti'anmajën, Riusu Raosi'quëreba, ba Cristo hue'eguëni ëñani, gatabëna
gurujaiye'ru Cristoni recoyo ro'taye yëma'icuabi ro tin ma'ana saë'ë.
33 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji:

Yureca yë'ë cuencuesi'quëre re'huani, judío bain jobona saoja'guë'ë yë'ë.
Jesucristo hue'eji.
Ja'anguëte saoguëna, bainbi baguëni ëñani, ro tin ma'ana quëñëhuë.
Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca, jëja recoyo re'huajënna, baguë bënni sen-
jorën ti'anguëna, gare gati ëaye beoye huanoja'guë'bi maire.

10

1 Yureca, yë'ë bain ai yësi'cua, Israel bainre si'a recoyo oiguë, bacuare
Riusuni ujaye se'ga yo'oyë. Riusu bain re'huasi'cua ba'ija'bë caguë, bacuare
si'a jëja Riusuni oiguë señë yë'ë.
2 Bacuabi Riusuni coñu cajën, ai re'oye yo'o yo'ojën bañuni cajën
ba'icuata'an, Riusuni te'e ruiñe ro'tama'icua ba'iyë bacua.
3 Riusu re'o bain ba'iye huesëjën, bacuabi ro ro'tajën, Mai se'gabi si'a jëja
yo'o yo'ojën re'ojeiñu cajën ba'iyë. Riusubi baguë Raosi'quëreba ba'iguëte
bacuani ëñoguëna, baguëna te'e zi'iñe gu'a güejën baë'ë bacua.
4 Yurera Riusubi Cristote maina raoni ëñobi. Ëñoguëna, Cristoni si'a recoyo
ro'tatoca, Riusu re'o bain re'huasi'cua ba'iyë mai. Moisés ira coca cani
jo'case'ere yo'oni re'ojeiñu gare se'e caye beoye ba'ijë'ën cabi Riusu.
5 Moisés coca toyani jo'case'ere eñato, ñaca caji: “Riusu coca toyani jo'case'e
si'ayete te'e ruiñe yo'ojën ba'itoca, Riusu naconi si'arën ba'ija'cua'ë” caji.
6 Ja'nca caguëna, yureña quë'rë ta'yejeiye ba'i cocare maina cani jo'cabi
Riusu: “Riusuni si'a recoyo ro'tatoca, baguë se'gabi maini re'oye yo'oye
ro'taguë, mai gu'a juchare gare ënoni senjoja'guë'bi” yureña cani jo'cabi
Riusu. Bain hua'nabi yuta baguë quë'rë ta'yejeiye ba'i cocare ye'yema'icua
ba'ijën, ñaca cajën baë'ë: “Si'arën ba'iye gare ti'añe porema'iñë mai. ¿Jaroguëbi
guënamë re'otona saiye poreguë'ne?
7 ¿Jaroguëbi bain junni huesësi'cua ba'iruna sani huajë raiye poreguë'ne?
Saiye porecuabi beoyë” cajën baë'ë. Ja'nca cajën ba'icuata'an, Cristobi
ën yijana ëñaguë rani, bacua yo'oye porema'iñe case'e'ru ta'yejeiye yo'oni
güina'ru yo'obi baguë. Ja'nca ta'yejeiye yo'osi'quë sëani, mësacua yua si'arën
ba'iye porema'iñe gare caye beoye ba'ijë'ën.

8 Riusu coca toyani jo'case'e, yequë quë'rore'ga ëñani, ëñere ye'yeni
masijë'ën: "Riusu naconi si'arën ba'iye yënica, guaja beoye ti'añe poreyë
mësacua. Te'e ruiñe recoyo ro'tajën, mësacua yi'oboanbi Riusu Raosi'quërebani
si'a recoyo ro'ta cocare cajë'ën." Ja'an cocare mësacuani quëani achoyë
yëquëna.
9 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ën cocare cajën, Jesusbi yë'ë Ëjaguëreba
ba'iji cajën, si'a bainni quëajën ba'ijë'ën. Jesús junni tonsi'quëre huajëguëte
go'ya rai güesebi Riusu, ja'anre si'a recoyo ro'tajë'ën. Ja'anre cani, si'a recoyo
ro'tatoca, Riusubi mësacuare tëani, baguë bainre mësacuare re'huani baji.
10 Maibi Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën, Riusu re'o bainre re'huasi'cua
ba'iyë. Mai yi'obobi Jesucristo ba'iyete yequëcuani quëani achojënna, Riusubi
maire tëani re'huani baji.
11 Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, ñaca caji maire: "Riusu Raosi'quëni
si'a recoyo ro'tatoca, baguë bënni senjoñe ti'anguëna, gare gati ëaye beoye
huanoji maire" caji.
12 Riusubi si'a bainre te'e ëñaguë ba'iji. Judío bainbi judío jubë
ba'ima'icua'ru quë'rë re'o bain beoyë. Si'a bain te'e Ëjaguë ba'iguë'bi Riusu.
Baguë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyete ro'tacua, si'acuani ënseye beoye baguë
ba'iruna te'e choiji.
13 Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Cristo ta'yejeiye ba'iyete
ro'tacua, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuare tëani, baguë bainre
re'huani baji Riusu" caji Riusu coca.
14 Ja'nca caguëna, Cristoni si'a recoyo ro'tama'icua ba'itoca, ¿Queaca baguë
ba'iyete ro'taye'ne? Baguë ba'iyete achama'icua ba'itoca, ¿Queaca baguëni si'a
recoyo ro'taye'ne? Riusu coca quëani achoguëbi bacuana saima'itoca, ¿Queaca
baguë ba'iyete achaye'ne?
15 Riusubi baguë bain quëani achocuare cuencueni saoma'itoca, ¿queaca
baguë cocare quëani achoye'ne? Riusubi baguë bain quëani achocuare
cuencueni saoye masiji. Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Riusu
re'o coca quëani achocuabi ti'anjënna, bainbi bacuani ai bojojën saludayë"
caji.
16 Ja'nca ba'iyeta'an, yequëcuabi Riusu bojo coca quëase'ere achaye yëmaë'ë.
Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguë, baguë cani jo'case'e'ru ba'iyë.
Ñaca cani jo'caguëña: "Ëjaguë, yë'ëbi më'ë cocare quëani achoguëna, ba bainbi
ro achajën, më'ëre recoyo ro'tama'iñë" cani jo'caguëña.
17 Ja'nca sëani, Cristo ba'iyete quëani achose'e ba'itoca, bainbi achaye
poreyë. Achatoca, Cristoni si'a recoyo ro'taye poreyë.
18 Ja'nca ba'iyeta'an, yeque cocare señe bayë yë'ë: ¿Israel bain yequërë
Riusu coca achama'imate? Aito. Achahuë. Riusu coca cani jo'case'e'ru ba'iji:
Riusu bainbi quëani achoreba achojënna, si'a re'oto bainbi achani masihuë,
caji.
19 Ja'nca case'e ba'iyeta'an, se'e yeque cocare señe bayë yë'ë. ¿Israel
bainbi Riusu cocare achacuata'an, yequërë te'e ruiñe ye'yema'imate? Aito.
Ye'yehuë. Ye'yecuata'an, recoyo ro'taye yëmaë'ë. Ja'nca yëmajënna, Riusubi
tin bainre cu'eni, Ja'ancuare yë'ë bainre re'huani baza cabi. Moisés coca cani
jo'case'ere ëñato, ñaca caji:
Yë'ëbi yequë bain, gu'a bain cacuare cu'eni, yë'ë bainrebare bacuare
re'huayë.
Ro huesë hua'na ëñocuare cu'eni yë'ë bainre re'huaguëna, mësacua Israel
bainbi bacuani ëñani, bacuani bëinjën ba'iyë, caji.

20 Caguëna, Isaías'ga jëja recoyo re'huani, judío bain jubë ba'ima'icuare
ro'taguë, Riusubi quëaguëna, ñaca cani jo'caguëña:
Yequëcuabi yë'ëre cu'eye beoye ba'icuata'an, yë'ëna ti'anni masihuë.
Yë'ëre choima'icuareta'an, yë'ëbi yë'ë ba'iyete bacuani masi güesehuë cani
jo'caguëña.
21 Ja'nca cani jo'caguëta'an, Israel bainre ro'taguë, Riusubi quëaguëna,
Isaíasbi ñaca quëani jo'caguëña: "Ja'an bainre oiguë, yë'ëna raijë'ën choireba
choiguëna, bacuabi ro achajën, ro gu'a coca cajën, yë'ëna raiye yëmaë'ë"
quëani jo'caguëña Isaías.

11

El Israel escogido

1 Yureca, se'e yeque cocare señe bayë yë'ë: ¿Riusubi yequërë baguë bain
Israel hue'ecuare jo'cani senjoma'imaquë? Banbi. Yë'ë'ga Israel bainguë
ba'iyë. Abrahamre cato, yë'ë ira taita ba'isi'quë baji'i. Benjamín jubë
bainguë'ë yë'ë.
2 Riusubi ai ba'irën ro'tani, Abrahamni quëaguë: Yë'ë bain Israel
hue'ecuare yë'ë bainrebare re'huani baza caguë, yurera bacuare jo'cani
senjomaji'i. Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, baguë ira raosi'quë Elías
hue'eguë, baguë coca caguë ba'ise'ere ro'tajë'ën mësacua. Riusuni ai oiguë
ujaguë, Israel bainre gu'aye quëaguëña:
3 "Ëjaguë, më'ë coca quëani achocuare huani senjohuë bacua. Më'ë bain
misabë ba'iruanre taonni senjohuë bacua. Riusuni se'e ro'taye beoye bañu
cajën, ja'nca yo'ohuë. Ja'nca yo'ojënna, yë'ë se'gabi më'ëni yo'o conguë ba'iyë.
Ba'iguëna, yë'ëre'ga huani senjo ëaye huanoguëña bacuare" quëaguëña Elías.
4 Quëaguëna, Riusubi baguëni re'oye sehuoguëña: "Oiye beoye ba'ijë'ën.
Yequëcua yë'ë bain re'huasi'cuare cuencueto, yuta siete mil bainre bayë yë'ë.
Ja'ancuabi huacha riusu Baal caguë, ja'an huacha riusu te'ntoni nëcose'ere
gare ro'taye beoye ba'iyë bacua" sehuoguëña Riusu.
5 Ja'nca ba'iguëna, yure'ga Israel bain rëño jurëbi Riusuni si'a recoyo
ro'tacua ba'iyë. Riusubi oiguë ëñaguë, baguë yësi'cua se'gare cuencueni,
baguë bainre re'huani baji.
6 Ja'nca re'huani baguëbi, bacua yo'o yo'ojën re'ojeiyete ëñamaji'i Riusu.
Bainbi yo'o yo'ojën re'ojeiñu cacuareta'an, Riusubi ëñamaji'i. Bacua yo'o
yo'ojën re'ojeiyete ëñani bojotoca, bacuare re'huani bama'ire'abi. Bacua yo'o
yo'oye se'gabi re'ojeire'ahuë.
7 Ja'nca ba'iguëna, ëñere achajën ba'ijë'ën. Israel bain jubëbi yo'o yo'ojën
re'ojeiñu cacuata'an, Riusubi baguë bainre bacuare re'huamaji'i. Riusu
cuencuesi'cua ja'ancua se'gare baguë bainre re'huani babi. Yequëcuare
banbi, baguë cocare achaye yëma'icuare sëani.
8 Ja'nca yëmajënna, Riusu coca cani jo'case'e'ru güina'ru baë'ë. Ñaca caji:
"Ja'nca achaye yëmajën, Riusubi re'huaguëna, ëo caiñe huanoñe ba'icuabi
saë'ë. Ja'nca saijën, bacua ñaco bacuata'an, te'e ruiñe ëñañe yëma'icua baë'ë.
Bacua ganjo bacuata'an, te'e ruiñe achaye yëma'icua baë'ë. Yure tëca ja'nca
ba'iyë bacua" caji Riusu coca.
9 Ira taita ba'isi'quë David hue'eguë'ga ñaca cani jo'caguëña:
Bacuabi re'o aon re'huani Riusuni cuencuejën, Riusubi ëñani bojoja'guë
cajën, ro yo'oyë bacua.
Riusu bënni senjoñe se'gabi bacuana te'e jëana tonguëna, gare jëaye beoye
ba'iji bacuare.

Airu hua'i hua'nabi yija gojena tonni zemo güeseye'ru, Riusubi ba bainni
güina'ru te'e jëana zeanni bënni senjoja'guëbi.
10 Bacua ñaco ëñamajën, zijei re'oto ba'icua ruinja'bë, te'e ruiñe ëñani masiye
yëma'icua sëani.
Bacua gu'a juchare jo'cani senjoñe yëma'icua sëani, bacua guërëbë gan gu'rurë
ba'icua ruinjën, te'e ruiñe nëcani ganiñe beoye ba'ija'bë.
Riusubi bacua gu'a juchare gare huanë yema'ija'guë cayë yë'ë, cani
jo'caguëña David.

La salvación de los no judíos

11 Yureca, se'e yequë cocare quëaye bayë yë'ë. Israel bainbi ba Cristoni
recoyo ro'taye yëma'icuareta'an, Riusubi gare jo'cani senjoñe beoji. Ja'nca
ro'taye yëmajënna, Riusubi tin bainre cu'eni, baguë bainre re'huani baguëna,
yequërë Israel bainbi bacua bojoyete ëñani, Riusuni se'e ro'tama'iñe.
12 Yureca, Israel bainbi Cristoni recoyo ro'taye yëmajënna, tin bainbi Cristo
ba'iyete ye'yeni, Riusu bainrebare re'huasi'cua baë'ë. Ja'nca re'huasi'cua
ba'ijënna, judío bainbi Riusuni se'e ro'tani, se'e baguë bainre re'huasi'cua
banica, si'a re'oto bainbi bacuare aireba bojojën ba'ija'cua'ë.
13 Yureca, mësacua judío bain jubë ba'ima'icua, mësacuani coca yihuoguë
quëayë yë'ë. Riusubi yë'ëre cuencueni, judío bain jubë ba'ima'icuana
raosi'quë sëani, mësacuana ti'anni, Riusu cocarebare mësacuana quëani
achoguë ai ta'yejeiye ba'i yo'ore yo'oguë, Riusuni conguë ba'iyë yë'ë.
14 Ja'nca yo'oguë, yë'ë bain judío jubë ba'icua yua Riusuni se'e recoyo
ro'taja'bë cayë. Tin bainbi Riusu naconi te'e bojojën ba'ijënna, Israel bainbi
Riusuni se'e ro'tani baguë bainre re'huasi'cua ba'ija'bë, cayë yë'ë.
15 Yureca, Israel bain jo'cani senjosi'cua ba'ijënna, yequë bainbi Riusu
yësi'cuare re'huasi'cua ba'iyë. Ja'nca ba'iyeta'an, Riusubi se'e Israel bainre
baguë bainre re'huaguë, ja'anrën ti'anguëna, ju'insi'cua go'ya rani huajë
hua'nare bacuare mame recoyo bacuare re'huani baja'guë'bi Riusu.
16 Israel bain ira taita hua'na ba'isi'cua yua Riusu bainreba re'huasi'cua
sëani, Israel bain yo'je raicuabi Riusu bainreba ba'i jubë ba'iyë. Harinabë
ba'iyete Riusuna insija'yete ro'tani, ye'yeye poreyë mai. Ru'ru tëyoni insisi
macabi re'o maca ba'itoca, si'abëbi re'oye ba'iji, caji Riusu. Olivo sunquiñë
ba'iyere'ga ro'tani Israel bain jubë ba'iyete ye'yeye poreyë mai. Sunquiñë
sitabi re'oye ba'itoca, si'a sunquiñë'ga re'oye ba'iji, caji Riusu.
17 Ja'nca ba'iyë Israel bain jubë. Bacua jubë ba'icua yequëcuabi gu'ajeijënna,
Riusubi quëñoni senjobi. Gu'a sunqui cabëan tëyoni senjosi'cua'ru baë'ë.
Ba'ijënna, mësacua tin bain ba'icua yua ro airu sunqui cabëan ba'iye'ru
ba'ijën, Cristoni si'a recoyo ro'tajën, ba tëyosi parobëanna sëoni mame
sacasi'cua ruën'ë mësacua. Re'o sunqui cabëan mame re'huase'e ba'iye'ru
Riusubi mësacuare baguë bainre mame re'huani, baguë ba'i jobo ba'iyete
mësacuana insiguë baji'i.
18 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ëñare bajën, Israel bain quëñoni sen-
josi'cua'ru quë'rë re'o bain'ë mai, caye beoye ba'ijë'ën. Yëquëna se'gabi re'o
bain ba'iyë ca ëaye ba'itoca, ñaca ro'tani ye'yejë'ën: Sunqui cabëan se'gabi
huajë cabëan ba'iye porema'iñë. Sunqui sitabi huajë sita ba'iguëna, sunqui
cabëan'ga huajëji.
19 Ja'anre ro'tajën, mësacuabi yequërë ñaca yë'ëni sehuoma'iñe: "Më'ëbi
te'e ruiñe caguëta'an, Riusubi tin bainre baza caguë, Cristoni recoyo ro'taye
yëma'icuare quë'ñeni senjobi. Tin cabëanre mame sëoye ro'taguë, gu'a
cabëanre tëyoni senjoñe'ru yo'obi Riusu. Ja'nca yo'oguëna yëquëna se'gabi re'o
bain ba'iyë."

20 Ja'anre catoca, mësacuabi te'e ruiñe quëahuë. Israel bainbi Cristoni
recoyo ro'taye yëma'icuare sëani, Riusubi bacuare quë'ñeni, gu'a cabëan tëyoni
senjose'e'ru bacuare senjobi. Quë'ñeni senjosi'cua ba'iyeta'an, mësacua yua
Cristoni jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën, ja'an se'ga'ru ba'ijë'ën. Riusu
yo'ose'ere ro'tani, Yëquëna se'gabi re'o bain ba'iyë caye beoye ba'ijën, ëñare
bajë'ën.
21 Riusu bain ru'ru ba'isi'cuare quë'ñeni senjose'e sëani, mësacuabi Cristoni
recoyo ro'tama'itoca, mësacuare'ga quë'ñeni senjoji Riusu.
22 Yureca, Riusu ba'iyete ro'tani ye'yejë'ën. Yequëcuare ëñaguë, ai bojoguë
coñe poreji. Yequëcua Cristoni recoyo ro'taye yëma'icuare ai jëja bënni senjoñe
poreji Riusu. Israel bainbi Cristoni recoyo ro'taye yëmajënna, bacuare ai
jëja bënni senjoji. Bënni senjoni, mësacuare ëñaguë, mësacuare cuencueni
consi'quë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, mësacua'ga Cristoni recoyo ro'taye gare
jo'cama'ijë'ën. Ja'nca jo'catoca, Riusubi mësacuare'ga quë'ñeni senjoji. Gu'a
cabëan tëyoni senjose'e'ru, mësacuare'ga quë'ñeni senjoji.
23 Ja'nrëbi, Israel bain Cristoni recoyo ro'taye yëma'icuabi yequërë se'e
bonëni, Cristoni si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi se'e baguë bainre bacuare
mame re'huani baji. Gu'a cabëan tëyoni senjose'ere inni, mame sëoni, mame
saca güeseye'ru güina'ru baguë bain senjosi'cuare se'e mame re'huani baye
poreji, ai pore Ëjaguë sëani.
24 Ja'nca ba'iguëna, mësacua judío bain jubë ba'ima'icua yua ëñere ro'tani
ye'yejë'ën. Mësacua yua tin jubë bain ba'ijënna, Riusubi mësacuare baguë
bainreba ba'icuare re'huani baji. Ja'nca re'huani baye poreguëta'an, judío
bain Riusu bain ru'ru ba'isi'cua quë'ñeni senjosi'cua ba'ijën, ja'nrëbi Cristoni
si'a recoyo ro'tatoca, bacuare'ga quë'rë ta'yejeiye'ru baguë bainrebare se'e
mame re'huani baye poreji Riusu. Airu sunqui cabëanre jo'ya sunquiñëna
saca güesetoca, jo'ya sunqui cabëan tëyose'ere quë'rë ta'yejeiye ja'ansi sun-
quiñëna saca güeseye masiji Riusu.

La salvación final de los de Israel

25 Mësacua Ai ye'yesi'cua'ë yëquëna, ro'tamajën ba'ijë'ën caguë, ëñere, bain
ja'anrën huesëse'ere, mësacuani yihuoni jo'cayë yë'ë. Israel bain jubë jobo
ba'icuabi Cristoni recoyo ro'taye yëmajën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, Riusubi
judío bain jubë ba'ima'icuani choini, baguë jai jubë bainrebare bacuare
re'huani baye ro'taji.
26 Ja'ancuare re'huani tëjiguëna, ja'nrëbi Israel bainbi Cristoni si'a recoyo
ro'taja'cua'ë. Ja'nca ro'tajënna, Riusubi baguë bainrebare bacuare tëani,
mame re'huani baja'guë'bi. Ira coca toyani jo'case'ere ëñani, ja'an ba'ija'yete
masiye poreyë mai:

Judío bain jubë Israel hue'ejën ba'icuare ba'iguë, te'eguë, Riusu cuencueni
raoja'guë, ja'anguëbi ti'anni, bacuare tëani baja'guë'bi.

27 Riusu ru'ru ba'isirën cani jo'case'e'ru yo'oguë, bacua gu'a juchare gare
senjoni, bacuare tëani baja'guë'bi.

Ja'an cocare cani jo'cabi Riusu.

28 Ja'nca cani jo'caguëna, yureta'an, Israel bainbi Riusu cocarebare achaye
yëmajën, Cristoni je'o bajën ba'iyë. Ja'nca ba'icuare sëani, Riusubi bacuani
ëñaguë, baguë bain ba'iye ënseji. Ënseguëna, mësacua judío bain jubë
ba'ima'icua yua Cristoni si'a recoyo ro'tani, Riusu bain ba'iye poreyë. Israel
bain yua Riusu bain ba'iye ënsesi'cuareta'an, Riusubi bacuare ai yëji. Bacua ira
bain ba'isi'cuani: Mësacua yua yë'ë bainreba ba'i jubë'ë cani jo'casi'quë sëani,
Riusubi baguë cuencuesi'cuare ai yëguë, bacuani tëani baja'ye gare huanë
yema'iji.

29 Riusubi baguë bainre cuencueni choini, baguë naconi si'arën baye cani
jo'casi'quëbi gare tin yo'oye beoye ba'iji.
30 Quë'rë ru'ru ba'isirën ba'iguëna, Riusubi judío bainre cuencueni, baguë
bainre bacuare re'huani baguëna, mësacua tin bainbi Riusu coca quëani
achose'ere ro huesëjën, baguëni recoyo ro'tamaë'ë. Yureta'an, judío bainbi
Riusu cocare ro'taye gu'a güecua sëani, Riusubi mësacuani oiguë ëñani, baguë
bainre mësacuare re'huabi.
31 Ja'nca re'huaguëna, judío bainbi ëñani, mësacuani oiguë coñete ëñani,
bacuabi se'e ro'tani, Riusu cocare si'a recoyo ro'taja'cua'ë. Ja'nca ro'tajënna,
Riusubi baguë bainre bacuare re'huani baja'guë'bi.
32 Yureca, Riusubi si'a bainni bacua ro achajën ba'iyete masi güeseji. Ja'nca
masi güeseguëna, bacuabi, "Ai gu'aye yo'ohuë yë'ë. Riusu coca guanseni
jo'case'ere achani yo'oye yëma'isi'quëbi yure yo'oza" catoca, Riusubi bacuani
oiguë ëñani, baguë naconi te'e zi'inni bacuare baji.
33 Yureca, mai Taita Riusu yua maire ai ro'taguë, baguë bayete maina ai
ba'iye ai insireba insiji. Ai ba'iye ai masireba masiguë'bi ba'iji baguë. Baguë
ñacobi ëñani, si'aye beoru masiji. Yureca maibi baguë ro'tani cuencuese'ere,
baguë yo'o yo'ose'ere, ja'anre ëñani, mai gare ro'taye porema'icuata'an,
baguë se'gabi ta'yejeiye re'huani, re'oye ro'tani yo'obi cayë mai.
34 Baguë coca cani jo'case'e'ru ba'iye güina'ru ba'iji baguëre. Baguë recoyo
ro'tayete masiye yëtoca, ro mai ñacobi ëñani masiye ai caraji maire. Baguëni
yihuocuare cu'etoca, gare tinjama'iñë.
35 Bainbi bacua bayete Riusuna ro insini, ja'nrëbi coca cajën, "Riusuna ro
insiguëna, baguë yua yë'ëna go'iye ro'iye baji" ja'anre catoca, ai huacha cajën
ba'icua'ë bacua.
36 Yureca, ën re'oto si'a re'otore ëñato, Riusubi si'aye re'huani jo'cabi.
Baguë se'gabi coca guanseguëna, si'a ën re'oto re'huani jo'case'e ba'iji. Baguë
se'gabi si'ayete caraye beoye baji. Baguë yërën ti'anguëna, baguë se'gabi
si'aye ñu'ñujei güeseye masiji. Ja'nca sëani, baguëni re'o coca cajën, "Riusu yua
ai ta'yejeiyereba ba'iguë'bi ba'iji, maire" ja'anre jo'caye beoye cajën bañuni.
Ja'nca raë'ë.

12

La vida consagrada a Dios

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani ñaca yihuoreba yihuoyë yë'ë. Riusubi
mësacuani ai oiguë conni, baguë re'o bainre mësacuare re'huani baji. Ja'nca
baguëna, mësacua'ga mësacua ba'iye si'ayete Riusuna insini jo'cajë'ën. Ja'nca
insini jo'cajën, Riusu yëye'ru baguëni jo'caye beoye ai yëjën, baguëre yo'o
concua gare ba'ijë'ën.
2 Ja'nca ba'ijën, ro ën yija bain yo'ojën ba'iye'ru gare yo'oye beoye ba'ijë'ën.
Riusu bainre mame re'huasi'cua sëani, Riusu yëye se'gare ro'tani, ja'an
se'gare te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijën, Riusu yëye yua re'oye se'ga
ba'iguëna, Riusubi mësacua yo'o coñete re'oye ëñaguë, mësacuani bojoji.
3 Ja'nrëbi, Riusubi baguë yo'ore yë'ëna oiguë ëñoguëna, mësacuare yihuo
cocare quëani achoyë yë'ë. Si'acuabi ro mësacua ba'iyete ro'tajën, Yë'ë se'gabi
ai re'oye yo'ohuë yë'ë, ro'taye beoye ba'ijë'ën. Mësacua yo'o case'ere te'e ruiñe
masini re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Riusubi mësacua recoyo ro'tayete masini,
baguë yo'o yo'oyete ëñotoca, ja'anre te'e ruiñe ro'tani, Riusubi yë'ëni, re'oye
guanseguë ba'iji cajën, Riusuni conjën ba'ijë'ën.
4 Yureca, mai ga'nihuëbi, mai ëntë sara, güëon, ñaco, ganjo, ja'anre bajën, ga
bayebi tin yo'o yo'ojën ba'iyë.

5 Mai hua'na'ga ai jai jubë bain ba'ijën, Cristo naconi te'e ba'ijën, baguë
yo'o yo'ojën, ga bainguëbi tin yo'o yo'ojën, Cristona zi'injën, si'a jubëbi sa'ñeña
conjën, te'e yo'o yo'ojën ba'iyë mai.
6 Ja'nca ba'ijënna, Riusubi baguë bayete maina ro insiguë, ga bainguëte tin
yo'o yo'oye porecuare re'huaguëna, baguë re'huase'e'ru ba'iye baguë yo'ore
conjën bañuni. Baguë coca masi güesese'e quëacua'ru re'huasi'cua banica,
mësacua Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'iye'ru baguë coca quëani achose'ere
masini quëajën ba'ijë'ën.
7 Yequëcuani yo'o concua re'huasi'cua banica, bainre yo'o conjën, re'oye
yo'ojën ba'ijë'ën. Bainre ye'yocua re'huasi'cua banica, te'e ruiñe yo'o yo'ojën,
bainre ye'yojën ba'ijë'ën.
8 Bainre bojoye yihuocua re'huasi'cua banica, re'oye yihuojën, Cristoni
quë'rë re'oye masijë'ën cajën, bacuani bojo güesejën ba'ijë'ën. Yequëcuani
bonsere ro insicua re'huasi'cua banica, bonsere ëa ëñañe beoye ba'ijën,
bainna ro insijën ba'ijë'ën. Bain ëjacua re'huasi'cua banica, te'e ruiñe ëñajën
re'oye guansejën ba'ijë'ën. Bain ai yo'ojën ba'icuare concua re'huasi'cua
banica, güeye beoye bojojën, bacuare conjën ba'ijë'ën.

Deberes de la vida cristiana

9 Si'a jubëbi te'e ruiñe ba'i recoyobi sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Si'a
gu'ayete güereba güejën ba'ijë'ën. Re'oye ba'iyete ro'tani, ja'anre jo'caye beoye
bojojën ba'ijë'ën.
10 Mësacua te'e bainre yëreba yëye'ru sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'ijë'ën.
Ja'ansi'cua ba'iyete ro'tamajën, yequëcuani quë'rë ta'yejeiye te'e ruiñe ëñajën,
re'oye cajën ba'ijë'ën.
11 Riusubi yo'o caguëna, si'a jëja yo'o yo'ojën, ñame ro'tamajën, mësacua yo'o
conjën ba'ijë'ën. Riusu Espíritu bacua sëani, si'a recoyobi yo'o yo'ojën, Riusure
conreba conjën ba'ijë'ën.
12 Cristo in rai umuguse ti'anja'ñete ro'tajën ëjojën, bojojën ba'ijë'ën. Ai
yo'ojën ba'icuata'an, jo'caye beoye Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën.
Riusu naconi coca cajën, caraye beoye baguëni ujajën ba'ijë'ën.
13 Cristo bain bonse carajën ba'itoca, bacuare conjën, mësacua bonsere
ro insijën ba'ijë'ën. Mësacua huë'ena ti'ancuare bojojën, re'oye saludajën,
bacuare re'oye cuirareba cuirajën ba'ijë'ën.
14 Yequëcuabi mësacuare gu'aye yo'otoca, bacuare re'oye cajën ba'ijë'ën.
Bacuani gu'aye caye beoye ba'ijën, bacuare re'oye coñe Riusuni ujajën
ba'ijë'ën.
15 Bojojën ba'icua ba'itoca, bacua naconi te'e bojojën ba'ijë'ën. Ai yo'ojën
oicua ba'itoca, bacua naconi te'e oijën ba'ijë'ën.
16 Mësacua sa'ñeña bojojën, sa'ñeña coca cajën, te'e recoyo ro'tajën bojojën
ba'ijë'ën. Yë'ë se'gabi më'ë masiye'ru quë'rë masiyë, ja'anre caye beoye
ba'ijë'ën. Ro yo'o con hua'na naconi ba'ijën, bacuani bojojën, bacuani coñe
gare güeye beoye ba'ijë'ën.
17 Yequëcuabi mësacuani gu'aye yo'otoca, bacua gu'aye yo'ose'ere'ru
bacuana se'e gu'aye yo'oma'ijë'ën. Si'a bainre te'e ruiñe conjën, sa'ñeña
re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
18 Si'a bain naconi te'e bojojën bañuni cajën, mësacua porese'e'ru bacuani
re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
19 Yë'ë bain ai yësi'cua, yequëcuabi mësacuani gu'aye yo'ojënna, bacuare'ga
güina'ru gu'aye yo'omajën ba'ijë'ën. Riusu bënni senjoja'ñete ro'tajën bacuani
gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën. Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji:
"Yë'ë se'gabi bain gu'aye yo'ocuani bënni senjoñë" caguë yihuobi Riusu.

20 Yequë quë'rore ëñato, ñaca caji: “Më'ë je'oguëte aon gu'ana ju'intoca, baguëni aon cuiraguë ba'ijë'ën. Oco ëatoca baguëni ocore uncuajë'ën. Ja'nca re'oye yo'otoca, baguëbi ai huaji yëguë, baguë gu'aye yo'ose'ere ro'tani, gati ëaye ro'taguë ba'iji” caguë yihuobi Riusu.
21 Ja'nca sëani, mësacuabi gu'aye yo'o ëaye ro'tatoca, gu'aye yo'oma'ijë'ën. Re'oye yo'oye se'ga ba'ijë'ën. Ja'nca ta'yejeiye ba'ijënna, mësacua je'ocuabi ro jëja beojën quëñëni saiyë.

13

1 Bain ëjacuabi guansejënna, si'acuabi achani, Jaë'ë cajën, bacua case'e'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Riusu cuencueni re'huasi'cuare sëani, ja'nca yo'ojën ba'ijë'ën. Ëja bain si'acuare cato, Riusu se'gabi bacuare cuencueni re'huani jo'cabi.
2 Ja'nca jo'caguëna, mësacuabi ëja bain guansese'ere yo'oye yëma'itoca, Riusu cuencueni jo'case'ere gu'aye sehuoyë. Ja'nca yo'otoca, mësacuare bëiñe se'ga ba'iji.
3 Re'oye yo'ocuare si'nseyete ëja bainre re'huamaji'i Riusu. Gu'aye yo'ocuare si'nseyete bacuare re'huani jo'cabi. Ja'nca sëani, mësacuabi re'oye yo'otoca, ëja bainbi mësacuare te'e ruiñe ëñajën, mësacuare si'nsemajën ba'iyë.
4 Riusure concua sëani, mësacuare'ga coñe poreyë. Ja'nca ba'ijënna, mësacuabi gu'aye yo'otoca, bacuare huaji yëjën ba'ijë'ën. Mësacuani si'nseye poreyë. Riusu cuencueni re'huasi'cua sëani, gu'aye yo'ocua si'acuare si'nseye bayë.
5 Ja'nca re'huani jo'case'e sëani, ëja bain guansese'ere achani yo'ojën ba'ijë'ën. Riusubi yë'ëre bënni senjoja'ñe ja'an se'gare ro'tama'ijë'ën. Mësacua quë'rë se'e recoyo te'e ruiñe ro'tajën, re'oye yo'oye ro'tajën ba'ijë'ën
6 Güina'ru, ëja bainbi impuesto curire senni achajënna, mësacua ro'ijën ba'ijë'ën. Impuesto ëjacuabi yua Riusuni conjën, impuesto curi ro'iyete guanseye bayë.
7 Ëja bain impuesto curire ro'iye guansejënna, mësacua ro'ijën ba'ijë'ën. Yequë ëjacuabi yequë curire ro'iye guansejënna, mësacua ro'ijën ba'ijë'ën. Bacua guansese'e si'aye achani, re'oye sehuojën ba'ijë'ën. Bacuani te'e ruiñe ëñajën, bacuani re'oye coca cajën ba'ijë'ën.
8 Yequëcuani gare debeye beoye ba'ijë'ën. Sa'ñeña ai yëjën, sa'ñeña ai conreba conjën ba'ijë'ën. Mësacuabi yequëcuani ai yëreba yëjën ba'itoca, Riusu guanseni jo'case'e si'aye yo'osi'cua ba'iyë mësacua.
9 Riusu guanseni jo'ca cocare ro'tato, ñaca ba'iji: “Yequëre, yecore yahue yëye beoye ba'ijë'ën. Bainre huani senjoñe beoye ba'ijë'ën. Gue jiañe beoye ba'ijë'ën. Yequë bainguë yo'ose'ere ro coqueguë camaquë ba'ijë'ën. Yequë bainguë bayete ro ëa ëñañe beoye ba'ijë'ën.” Ja'an coca guanseni jo'case'ere ro'tato, se'e yequë coca guanseni jo'case'e “Ja'ansi'quë yëguë ba'iye'ru, yequë bainre güina'ru ai yëguë ai oire bajë'ën” ja'an cocare achani yo'otoca, si'a guansesi coca yo'oye'ru quë'rë te'e ruiñe yo'ojën ba'iyë mësacua.
10 Mësacuabi yequë bainni ai yëjën, ai oijën ba'itoca, bacuani gu'aye yo'oye beoye ba'iyë. Ja'nca sëani, mësacua bainni te'e ruiñe yëjën ba'icuabi Riusu coca guanseni jo'case'ere te'e ruiñe achani yo'ojën ba'iyë.

11 Yureca, canni sëtaye'ru ëñani ro'tajën ba'ijë'ën. Ñame ëama'iñe bañuni. Riusu yo'o guansese'ere quë'rë ta'yejeiye yo'ojën bañuni. Maire in rai umugusebi ai besa ti'anja'ñeta'an ba'iji. Cristoni si'a recoyo ro'tasi umugusere

ro'tato, baguë in raiyete ta'yejeiye ro'tamatena, yureta'an zoe ëjoye beoye
ba'iyë mai.
12 Baguë bain ëjojën ba'icuare yuara in raiji. Ja'nca sëani, mai ja'anrë
ba'isi yo'o, gu'aye yo'ose'e cato, ja'anre gare jo'cani senjojën bañuni. Baguë
bainreba yo'ojën ba'iye'ru ba'ijën, Cristo ba'iyete si'a bainni masi güesejën,
re'oye yo'ojën bañuni.
13 Ja'nca ba'ijën, baguë ta'yejeiye ba'iye'ru ba'ijën, re'oye yo'ojën, gu'a
juchare gare yo'oye beoye bañuni. Ro a'ta fiesta yo'oni jo'chana güebeye,
yequëni yeconi yahue yëni a'ta yo'oye, sa'ñeña gu'aye yo'oye, sa'ñeña bëinjën
huaiye, yequëcua ba'iyete ëa ëñani bacua'ru quë'rë ta'yejeiye ba'iye yëye,
ja'anre gare yo'oye beoye bañuni.
14 Mai Ëjaguë Jesucristo naconi te'e zi'inni, baguë ta'yejeiye ba'iyebi jëja
recoyo re'huani ba'ijë'ën. Maibi Riusu bainreba sëani, gu'a ëaye yo'oye'ru
ro'taye beoye ba'ijën, ja'anna bojo ëaye beoye bañuni, cayë yë'ë.

14

No critiques a tu hermano

1 Ja'nrëbi, yequëcua, Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icuabi yua Cristo bain-
reba mame re'huasi'cua ba'ijën, Cristo ye'yose'e'ru te'e ruiñe ye'yeye carajën
banica, mësacuabi bacuare bojojën, mësacua jubëna choijën ba'ijë'ën. Ja'nca
yo'ojën, bacua yo'ojën ba'iye, bacua ro'tajën ba'iye, yua tin ba'itoca, mësacua
yua bacuare hui'ya senni achaye beoye ba'ijë'ën.
2 Yequëcuabi ro'tajën, si'a aon, si'a hua'i, ja'anre aiñe poreyë cajënna,
yequëcuabi, Ja'an hua'ire gare ainma'iguë'ë yë'ë cayë. Yequëcua'ne huacha
riusu hua'ina insini jo'casi'cua sëani, yurera hua'ire güejën, hua'ire
ainma'icua ba'iyë.
3 Ja'nca cajënna, si'a aon aincuabi yua ja'an ro'tacuare "Riusu bain
ro'taye'ru tin ro'tayë mësacua" catoca, ai huacha cayë mësacua. Hua'ire
ainma'icua'ga yua si'a aon aincuani gu'aye caye beoye ba'ijë'ën. Riusu mame
re'huase'ere ro'tajë'ën. Si'acua Cristoni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuare
baguë bainrebare re'huani baji Riusu.
4 Ja'nca sëani, Cristo bainbi mësacua ro'tajën yo'oye'ru tin yo'ojënna, bacuani
gu'aye caye beoye ba'ijë'ën. Riusu se'gabi baguë bain bëiñete caye poreji.
Baguëbi ga bainguëni ëñani, Re'o bainguë ba'iji canica, ¿mësacua queaca tin
caye masiye'ne? Mai Ëjaguëbi baguëte re'o bainguëte re'huani baguë, baguëte
gare senjoñe beoye ba'ija'guë'bi.
5 Ja'nrëbi, yequëcua Cristoni si'a recoyo ro'tacuabi "Yequë umuguseña
Riusu quë'rë jëja umuguseña'ë" cayë. Yequëcua tin ro'tacuabi "Si'a umu-
guseña te'e ba'iji" cayë. Cristo bain jubë ba'icuabi tin ro'tajën, jëja umuguseña
ba'iyete tin catoca, sa'ñeña gu'aye caye beoye ba'ijë'ën. Ga bainguë se'gabi
Riusu yëyete ro'tani, masini yo'ojën ba'ijë'ën.
6 Yequëcuabi, Te'e umuguseña Riusu jëja umuguseña'ë cajën, ja'an umu-
guseña ba'iyete bojojën ro'tayë, Riusuni ai yëreba yëcua sëani. Yequëcuabi
ja'nca ro'tamajën, Si'a umuguseña yua te'e re'oye ba'iji ro'tayë. Bacua'ga
Riusuni ai yëreba yëcua ba'iyë. Yequëcua si'a aon aincuabi Riusuni te'e ruiñe
ro'tajën, bacua hua'ire ainjën bojoyë, Riusuni Surupa cacua sëani. Yequëcua
hua'ire ainma'icuabi Riusuni ai yëreba yëjën, bacua aonre bojoyë, Riusuni
Surupa cacua sëani.
7 Yureca, si'a bain Cristoni si'a recoyo ro'tacua yua Riusu bain
re'huasi'cuare sëani, yë'ë yua mësacuani ja'nca yihuoguë cayë yë'ë. Mai
ba'iyete ro'tato, Ro mai yëse'e se'gare yo'ojën bañuni caye beoye ba'iyë. Mai

junni huesëyete ro'tato, Ro mai yëse'e se'ga'ru junni huesëye poreyë mai caye beoye ba'iyë.

8 Mai Ëjaguë cuencueni re'huase'e sëani, baguë se'gabi mai ba'iyete baji. Maibi huajëjën ba'ijënna, mai Ëjaguë yëye yo'oyete maini baji. Mai junni tonrën ti'anguëna, mai Ëjaguë cuencueni re'huase'e ba'iji. Ja'nca sëani, huajëjën ba'itoca, mai Ëjaguëbi maini baji. Junni tontoca, mai Ëjaguëbi maini baji. Ja'nca sëani, ro mai yëse'ere gare yo'oye beoye bañuni.

9 Cristobi ja'an ro'ire junni tonni, ja'nrëbi go'ya raji'i. Huajëjën ba'icua, junni tonsi'cua, si'acua Cristoni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuani baguë bainre re'huani baye ro'taguë, ja'nca yo'obi.

10 Ja'nca ba'iguëna, mësacuabi mësacua bain Cristoni ro'tacuani gu'aye caye beoye ba'ijë'ën. Mësacuabi ën cocare cajën, "Bacuabi tin yo'oye ro'tajën, re'oye yo'oye ti'anma'iñë. Yë'ë se'gabi re'oye yo'oyë" ja'anre gare caye beoye ba'ijë'ën. Ën yija carajeirën ti'anguëna, mai si'acuabi mai yo'ojën ba'ise'e, gu'aye yo'ose'e, re'oye yo'ose'e, si'ayete ro'tani, Riusuni sehuoye bayë.

11 Riusu coca toyani jo'case'e, ñaca ro'tajën ba'ijë'ën:

Mësacuani te'e ruiñereba caguë quëayë, caji Riusu.

Si'a bainbi yë'ëna rani, yë'ëna gugurini rëañe bayë.

Si'a bainbi yë'ëni cajën, "Quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyë më'ë" yë'ëni te'e caja'cua'ë.

12 Ja'nca toyani jo'case'e sëani, mai si'acuabi te'ena, te'ena, Riusuna ti'anni, mai ro'tajën ba'ise'e, mai yo'ojën ba'ise'e, Riusubi ro'ta güeseguëna, si'ayete Riusuni sehuoye bayë.

No hagas tropezar a tu hermano

13 Ja'nca sëani, yureña, se'e sa'ñeña gu'aye caye beoye bañuni. Riusu bainrebani Cristote jo'ca güesema'iñe cajën, "Ja'ancuabi re'oye yo'oye ti'anma'iñë" caye beoye bañuni.

14 Mai Ëjaguë Jesús masi güesese'e sëani, si'a aon aiñe re'oye ba'iji. Ja'nca masiguëta'an, yequëbi "Huacha riusuna insisi hua'ire aiñe gu'aji" catoca, aiñe beoye ba'ija'guë.

15 Ja'nca caguëbi më'ë hua'i aiñete ëñani, recoyo gu'ajeitoca, më'ëbi baguëni oiye beoye ba'iyë. Më'ë ai yëguë ba'iyete baguëni ëñoma'iñë më'ë. Cristobi baguë gu'a jucha ro'ire junni tonsi'quë sëani, më'ë hua'i aiñete ro'tani, baguëbi ëñani gu'aye ro'tatoca, aiñe beoye ba'ijë'ën.

16 Yë'ë ta'yejeiye ba'iyete gu'aye cama'ija'guë cajën, mësacua ëñajën ba'ijën, re'oye yo'oye se'ga ba'ijë'ën.

17 Riusubi baguë bain cuencuesi'cua naconi te'e ba'iguëna, maibi aon aiñe, gono uncuye, ja'anre ta'yejeiye ro'tama'iñë. Te'e ruiñe ba'i recoyo ro'taye, sa'ñeña bojojën ba'iye, Riusu Espíritu naconi te'e ba'iye, ja'anre ai ta'yejeiye ro'tajën ba'iyë mai.

18 Cristo yo'o guansese'ere ja'nca yo'ojën, Cristo bain mai naconi te'e ba'icuare ro'tajën bañuni. Bacuabi mai ba'iyete ëñani, Cristoni quë'rë re'oye ye'yeja'bë cajën, ëñajën ba'ijën, re'oye yo'ojën bañuni. Ja'nca ba'itoca, Riusubi maire bojoji. Bain'ga maire te'e ruiñe ëñajën ba'iyë.

19 Sa'ñeña te'e bojojën bañuni cajën, Cristo ba'iyete quë'rë ye'yeni quë'rë jëja recoyo re'huaye, ja'anre sa'ñeña conjën bañuni cayë.

20 Ja'nca sëani, mësacua yëse'ere yo'ojën, yequëcua mësacuare ëñacuani huacha yo'o güesetoca, ai gu'aye yo'oyë mësacua. Si'a hua'i yua aiñe re'oye

ba'iyeta'an, yequëcuabi mësacua hua'i aiñete ëñani, Huacha riusu hua'ini insisi hua'ire aiñe re'oji ro'tatoca, mësacuabi ro gu'aye yo'oyë.
21 Mësacua hua'i aiñe, jo'cha uncuye, ja'ncara'ru yo'oni, mësacua bainni Cristote recoyo ro'taye jo'ca güesetoca, ja'anre ainmajën uncumajën ba'ijë'ën.
22 Mësacua Cristoni si'a recoyo ro'tacuabi yequëcua Cristo bainni cajën, "Si'a hua'ire ainjë'ën" hui'ya caye beoye ba'ijë'ën. Mësacua hua'ire aiñe re'oji masijën ba'icuata'an, mësacua ëñajën ba'ijën, Riusuni yo'o conjën, baguë naconi te'e bojojën ba'ijë'ën.
23 Yequëcuabi cajën, "Huacha riusuna insisi hua'ire aintoca gu'aji" cani, ja'nrëbi ja'an hua'ire aintoca, gu'aye yo'ohuë bacua, caji Riusu. Mai hua'na, Cristo bainbi ja'ansi'cuabi ro'tajën, "Ën hua'ire aintoca, gu'aye yo'oyë yë'ë" ro'tani, ja'anrëbi ja'an hua'ire aintoca, Riusubi mai ba'iyete ëñani, Gu'aye yo'ohuë më'ë caji.

15

Agrada a tu prójimo, no a ti mismo

1 Yureca, maibi Cristo naconi ta'yejeiye ye'yesi'cuabi yua yequëcua Cristo naconi ta'yejeiye ye'yema'icuani oijën, Cristoni quë'rë jëja recoyo ro'tayete bacuare conjën bañuni, cayë. Ro mai yëse'e se'gare yo'oye beoye bañuni, cayë.
2 Ja'an ye'yema'icuare ro'tani, Cristoni quë'rë re'oye conjën ba'ija'bë cajën, Cristo naconi ta'yejeiye yo'oye bacuani ye'yojën bañuni.
3 Cristote ro'tato, ro baguë yëse'e se'gare yo'oye beoye baji'i. Riusu yëse'e se'gare yo'oguë, ai ja'siye ai yo'oye babi. Riusu coca toyani jo'case'e'ru ñaca baji'i: "Bainbi më'ëni je'o coca cani jëhuajën, güina'ru yë'ëre'ga je'o cani jëhuahuë" toyani jo'case'e sëani, ja'nca baji'i.
4 Riusu ira coca toyani jo'case'ere masiye poreyë mai. Riusu bain ja'anrë ba'isi'cuabi ai yo'ojënna, Riusubi bacuani ai conguë baji'i. Ja'nca conguë ba'iguëna, mai'ga ai yo'ocuata'an, quë'rë jëja recoñoa re'huayë. Riusu conja'ñete jo'caye beoye ëjojën, baguë naconi si'arën ba'ija'ye bojojën ro'tayë mai.
5 Aito. Mai Ëjaguë Riusubi maini ai ta'yejeiye coñe masiji. Ai jëja recoñoa bacuare maire re'huaji. Ja'nca re'huaguëbi mësacuare'ga conguë, quë'rë jëja recoñoa bacuare mësacuare re'huaja'guë. Sa'ñeña te'e recoyo ai bojo huanoñe ba'icuare mësacuare re'huaja'guë. Mai Ëjaguë Cristo Jesús masi güeseguë ba'ise'e'ru güina'ru sa'ñeña recoyo te'e bojojën ba'ijë'ën.
6 Ja'nca ba'ijën, mai Taita Riusuni cajën, "Ai ta'yejeiguë'bi ba'iyë më'ë" jo'caye beoye jëja cani achojën ba'ijë'ën. Mai ta'yejeiye Ëjaguë Jesucristo, baguë Taitare sëani, ja'nca cani achojën ba'ijë'ën.

El evangelio es anunciado a los no judíos

7 Ja'nca ba'ijën, sa'ñeña te'e recoyo bojojën, mësacua si'a Cristo bain ba'i jubëna ñë'cani ba'ijë'ën. Cristobi mësacuare ñë'coni baye'ru, mësacua güina'ru sa'ñeña ñë'cani ba'ijë'ën. Ja'nca ñë'cani ba'ijën, Riusu ta'yejeiyete aireba masi güeseyë mësacua.
8 Cristo ba'iyete cato, ëñere mësacuani quëayë yë'ë. Judío bainna ti'anni, Riusu jia'noni case'e bacua ira ëja taita sanhuë ba'isi'cuani cani jo'case'e, ja'an cani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'guë caguë baji'i. Riusubi guanseguëna, Cristobi achani, judío bainni ai re'oye yo'obi.
9 Ja'nca yo'oguë, judío bain jubë ba'ima'icua'ga Riusu oiguë coñete ye'yeni Riusuni bojojën, Riusu ta'yejeiyete masi güesejën ba'ija'bë caguë, judío

bainna ti'anbi Jesucristo. Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru baji'i Jesusre.
Ëñere ëñani masijë'ën:

Yureca, më'ë ba'iyete judío bain jubë ba'ima'icuani masi güeseni, më'ë ta'yejeiyete bojoguë, bacuani quëani achoguë gantayë yë'ë.

10 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, yequë quë'rona ëñato, Riusubi ñaca cani jo'caguëña:

Mësacua judío bain jubë ba'ima'icua yua Riusu bainreba naconi ñë'cani, baguë ba'iyete te'e bojojën ba'ijë'ën.

11 Ja'nca cani jo'caguë, se'e ñaca cani jo'case'e ba'iji:

Mësacua judío bain jubë ba'ima'icua yua mësacua Ëjaguërebare bojojën, baguë ta'yejeiyete quëani achojën ba'ijë'ën.

Si'a bainbi baguëte güina'ru quëani achojën bojojën ba'ija'bë, cani jo'case'e ba'iji.

12 Ja'nrëbi, se'e Isaías toyasi pëbëna ëñato, ñaca caji:

Mai ta'yejeiye Ëjaguë ira taita ba'isi'quë Isaí hue'eguë baguë mamaquë yo'je raija'guëbi maina ti'anja'guë'bi.

Ti'anni si'a re'otoña bain Ëjaguë ruinguëna, judío bain jubë ba'ima'icuabi baguëni si'a recoyo ro'tani, baguë tëani bayete ëjojën ba'ija'cua'ë, caji Riusu coca.

13 Yureca mai Taita Riusuën.

Si'a bainbi baguëte güina'ru quëani achojën bojojëbi maire, se'e ju'iñe beoye ba'icuare, baguë naconi te'e ba'icuare maire re'huaja'guëre sëani, jo'caye beoye ëjoye poreyë mai. Mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi mësacuare güina'ru re'huaja'ye caguë, caraye beoye recoyo bojojën ba'icuare mësacuare re'huani baja'guë. Ja'nca re'huani baguëna, baguë Espíritu ta'yejeiye ba'iyete bajën, baguë re'oye yo'oja'ye cani jo'case'ere bojojën ëjoye poreyë mësacua.

14 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacua jëja recoyo bayete ro'taguë, mësacua te'e ruiñe ro'tajën ruinjaë'ë cayë. Ai masiye ye'yesi'cuabi yua sa'ñeña ye'yoni yihuoye poreyë.

15 Ja'nca ba'ijënna, yë'ëbi yua Mësacua huanë yeye beoye ba'ijë'ën caguë, yë'ë yihuo coca ma'carëanre mësacuana te'e ruiñereba toyani saohuë. Riusubi yë'ëni ai ba'iye ai conguëna, ja'nca yo'ohuë yë'ë.

16 Judío bain jubë ba'ima'icuana saiguëna, Jesucristobi yo'o caguë, bacuare conguë ba'ijë'ën caguë, Yë'ë cocarebare bacuana quëani achoguë ba'ijë'ën caguë, yë'ëre cuencueni re'huabi. Re'huaguëna, Riusu tëani bayete judío bain jubë ba'ima'icuani quëani achoguë ba'iyë yë'ë. Riusubi, Bacuani bani bojoza caguë, baguë Espíritute bacuana meni tonni, baguë bainrebare bacuare re'huaye ro'taji.

17 Riusubi yë'ëre cuencuesi'quë sëani, yë'ëbi Jesucristoni yo'ore conguë, Ai re'o yo'o ba'iji caguë, baguë yo'ore yo'oguë bojoyë yë'ë.

18 Cristo se'gabi ai ta'yejeiye yo'oguëna, baguë yo'ore yo'oye porehuë yë'ë. Cristobi yo'o caguëna, ja'anre yo'oni, judío bain jubë ba'ima'icuabi Riusuni achani, Cristoni si'a recoyo ro'taja'bë caguë, baguë cocarebare quëani achoyë yë'ë. Ja'nca quëani achoguë, Cristo yo'ore yo'oguë,

19 Riusu Espíritubi ta'yejeiye conguëna, Riusu ta'yejeiye yo'ore si'a jëja yo'oni, bainni masi güesehuë yë'ë. Masi güeseguë, Te'e ruiñe ba'i coca'ë caguë, Jerusalenbi sani, Ilírico ba'i re'otona ti'añe tëca, Cristo mame re'huani baja'ye, ja'an cocare quëani achoni tëjihuë yë'ë.

20 Ja'nca quëani achoguëna, Cristo ba'iyete achama'isi'cuabi Cristo mame
re'huani bayete achajën baë'ë. Yequëcua yua Riusu cocarebare ru'ru quëani
achojën ba'itoca, yë'ëbi ja'anruanna güina'ru quëani achoma'iñe caguë baë'ë.
21 Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'ye ba'iji. Tin bainbi baguë
cocarebare achani masija'cua'ë caji. Ja'nca sëani, ën cocare achani ro'tajë'ën:
Baguë ba'iyete huesëcuabi yurera achani, baguëte ye'yeni, baguëte te'e ruiñe
masija'cua'ë, toyani jo'cabi Riusu.

Pablo piensa ir a Roma

22 Ja'nca quëani achoguë ganiguë, yua mësacuani ëñaguë saza casi'quëta'an,
porema'iguë baë'ë. Saiye yësi'quëta'an, yurera tëca saiye poremaë'ë yë'ë.
23 Yureca, ënjo'on ba'i re'otona ganiguë, Riusu yo'ore yo'oni tëjihuë yë'ë.
Ja'nca ba'iguëbi mësacuare ëñajaza zoe tëcahuëan ba'iye casi'quë mësacuana
yureca saiye ro'tayë yë'ë.
24 España yijana saiguë, ja'an ma'abi ganiguë, mësacuana yureca ti'anni
ëñaguë bojoja'guë'ë. Ëñaguë bojoguëna, yequërë mësacuabi yë'ëre, Españana
saiguëte bojojën, baruna conjën saoma'iñe.
25 Ru'ru, yë'ëbi Cristo bain jubë Jerusalén ba'icuana bonsere sani insijaza
caguë ba'iyë.
26 Macedonia, Acaya, ja'an Cristo bainbi judío bain jubë ba'ima'icua, Cristo
bain bonse beo hua'na Jerusalén ba'icuare coñu cajën, bacua bain bonsere
bëyoni, ja'anruna saoye ro'tahuë. Ja'an bonsere sani insija'guë'ë yë'ë.
27 Judío jubë bain ba'ima'icuabi bacuare coñe yëtoca, re'oye ba'iji ro'tahuë
bacua. Judío bain Cristoni si'a recoyo ro'tacuabi yua Cristo ta'yejeiye ba'iyete
bacuani bojojën masi güesejënna, bacuabi bacua bonsere bëyoni, bacuana
go'iye insiye'ru ro insiye bayë.
28 Ja'an bonsere yuara inni, Jerusalenna sani, insicaiyë yë'ë. Ja'nca yo'oni
tëjini, ja'nrëbi Españana saiguëbi mësacua naconi choa ma'carë bëani huajëni
bojoguë, se'e España yijana ganiguë saiyë.
29 Ja'nca ti'anni bëaguë, Cristo cocarebare mësacuani quëani achoguëna,
Cristobi ta'yejeiye conguëna, maibi sa'ñeña te'e bojojën, sa'ñeña quë'rë jëja
recoñoa re'huajën ba'ija'cua'ë.
30 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacua yua mai Ëjaguë Jesucristo bain
re'huasi'cuabi sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'iyë. Riusu Espíritute bacua sëani,
sa'ñeña recoyo te'e bojojën, yë'ëre Riusu cocarebare si'aruanna quëani
achoguë ganiguëte ro'tajën, mësacua si'a jëja Riusuni yë'ëre ujajën ba'ijë'ën.
31 Judea bain Cristoni recoyo ro'tama'icuabi yë'ëre gu'aye yo'oma'ija'bë
cajën, Riusuni ujajën ba'ijë'ën. Ja'nrëbi, Jerusalén ba'icua Cristo bainreba,
bacuare'ga ujajën ba'ijë'ën. Yë'ë bonse sani insija'yete ai bojojën coja'bë
cajën, Riusuni ujajën ba'ijë'ën.
32 Riusubi ja'nca contoca, mësacuana re'oye ti'anni bojoye poreyë yë'ë.
Ja'nca ti'anni, mësacua jubë naconi te'e recoyo ba'iguë, Huajë recoyo ba'iguë
runza caguë ëjoyë yë'ë.
33 Yureca, mai Taita Riusubi mësacua naconi ba'iguë, yua mësacua recoyo
re'o huanoñe ba'icuare re'huani baja'guë, caguë ujayë yë'ë. Ja'nca yo'oja'guë.

16

Saludos personales

1 Yureca yëquëna jubë baingo Febe hue'egote mësacuana saoguëna, bagoni
bojojën, bagote conjën ba'ijë'ën. Cristo bain Cencrea huë'e jobo ba'icuare ai
re'oye consi'core sëani,

2 bagoni bojojën, bagote re'oye cuirajën bajë'ën. Mësacua yua Riusu bainreba ba'ijën, bagoni te'e bojojën te'e ruiñe conjën ba'ijë'ën. Ai jai jubë bainre congo, yë'ëre'ga congo ba'isi'cobi yequërë bonse caratoca, bagore carayete bagona ro insijën, bagoni bojojën ba'ijë'ën.

3 Prisca, Aquila, ja'an hua'nabi yë'ë naconi Cristo yo'o conjënna, bacuare saludajë'ën.

4 Ba samucuabi yë'ëre oijën ba'ijën, yequëcuabi yë'ëre huani senjoma'iñe cajën, yë'ë ro'ina huani senjosi'cua'ru ba'ire'ahuë. Yë'ëbi bacuare ro'taguë, Riusuni Surupa caguëna, judío jubë bain ba'ima'icua, si'a Cristo bain ba'i jubë ba'icua'ga ba samucuare ro'tajën, ai bojojën, Riusuni Surupa cajën ba'iyë.

5 Ba samucua ba'i huë'e ñë'cajën ba'icua, Cristoni ujajën gantajën ñë'casi'cua, ja'ancuare'ga saludajë'ën. Yë'ë bainguë ai yësi'quë Epeneto hue'eguëre'ga saludajë'ën. Asia yija bainguëbi Cristoni si'a recoyo ru'rureba ro'taguë ba'isi'quëbi ba'iji.

6 María hue'egore'ga saludajë'ën. Mësacua naconi ba'igobi ai re'oye te'e yo'o consi'co ba'igo.

7 Andrónico, Junias, bacuare'ga saludajë'ën. Yë'ë te'e jubë bain ba'ijën, yë'ë naconi te'e ya'o huë'e ñu'isi'cua baë'ë. Cristo cuencueni raosi'cua ba'i jubëbi bacuare quëato, ai re'oye yo'o conjën ba'iyë, quëayë. Yë'ëbi Cristoni recoyo ro'taguë ba'isirënre ro'tato, bacuabi ru'ru Cristoni si'a recoyo ro'tahuë.

8 Ampliato hue'eguëre'ga saludajë'ën, yë'ë naconi mai Ëjaguëni te'e bojoguë ba'iguëre.

9 Urbano hue'eguëre'ga saludajë'ën. Mai naconi te'e jubë ba'iguë, Cristoni te'e conguë ba'iji. Mai bainguë ai yësi'quë Estaquis hue'eguëre'ga saludajë'ën.

10 Apelesre'ga saludajë'ën. Si'acuabi baguëni ëñajën, Cristo yo'ore te'e ruiñereba conguë'bi ba'iji cayë. Aristóbulo hue'eguë, baguë te'e huë'e bainre'ga saludajë'ën.

11 Yë'ë bainguë Herodión hue'eguëte saludajë'ën. Narciso hue'eguë, baguë te'e huë'e bain, mai Ëjaguëni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, bacuare saludajë'ën.

12 Mai Ëjaguëre yo'o concua, Trifena, Trifosa, ja'ancuare saludajë'ën. Mai baingo ai yësi'co Pérsida hue'egore'ga saludajë'ën. Mai Ëjaguë yo'ore congobi ai jëja yo'o yo'ogo ba'igo.

13 Rufo hue'eguë, mai Ëjaguëni si'a recoyo te'e ruiñe ro'taguë, ja'anguëre'ga saludajë'ën. Baguë pë'cagore'ga saludajë'ën. Yë'ë'ga bagote ro'taguë, bagoni Mamá cayë.

14 Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas, Hermes, bacuare saludani, mai jubë bain Cristoni si'a recoyo ro'tacua, bacua naconi ba'icuare'ga saludajë'ën.

15 Filólogo, Julia, Nereo, Nereo yo'jego, Olimpas, bacua jubë Cristo bain ba'icuare'ga saludajë'ën.

16 Mësacua yua sa'ñeña te'e bojojën, sa'ñeña su'ncajën saludajën ba'ijë'ën. Cristo bain jubëan si'a re'otoña ba'icuabi mësacuare saludaye cahuë.

17 Yureca, yë'ë bain sanhuë, yequëcuabi mësacua jubëna ti'anni, Bëin cocare bëyoñu cajën, Riusu ma'a ganíñete ënse bi'ratoca, bacuare masini, bacuare zi'iñe beoye ba'ijë'ën. Bacuabi mësacua Cristo coca te'e ruiñe ye'yese'ere yëma'ijën, tin ye'yojën ba'icua sëani, ja'nca te'e zi'inmajën ba'ijë'ën.

18 Mai Ëjaguë Jesucristo yo'ore coñe beoye ba'iyë bacua. Ro bacua gue ëaye yo'oye se'gare ro'tajën ba'iyë. Curire tëani bañu cajën, te'e ruiñe sehuoye huesëcuana sani, Bacuani re'oye achoye cañu cajën, bojora'rë coqueyë.

19 Yureca, mësacua ba'iyete cato, mësacuabi Riusu cocare te'e ruiñe achani
yo'ojën ba'iyë. Si'a bainbi ja'anre masiyë. Ja'nca sëani, mësacuare ai bojoye
ro'taguë, mësacuani ñaca yihuoyë yë'ë. Re'oye yo'oyete ai masiye ye'yejën
ba'ijë'ën. Gu'aye yo'oyete ëñanica, gare coque güesema'ijë'ën. Gue gu'aye
yo'oye beoye ba'ijë'ën.
20 Ja'nca ba'iguëna, zupai huatibi mësacua jobona yo'o yo'oguëna, mai
ta'yejeiye Riusu bojo recoñoa re'huaguëbi zupai yo'ore ënseni quë'rë
ta'yejeiye yo'oja'guë'bi. Baguë cocare añani cani jo'caguëna, ro'tani cayë yë'ë:
"Eva mamaquë yo'je raija'guëbi ta'yejeiye yo'oni më'ë sinjobëna quëonni
si'aja'guë'bi, baguë guëonbi" cani jo'caguëña Riusu.
21 Yureca, Timoteo hue'eguë, yë'ë naconi Cristo yo'ore conguë, baguëbi
mësacuare saludaye saoji. Yequëcua yë'ë baincua, Lucio, Jasón, Sosípater,
bacua'ga mësacuare saludajë'ën cahuë.
22 Yë'ë'ga Tercio hue'eguë Pablo cocare toyacaiguëbi mai Ëjaguëni si'a
recoyo ro'taguë, mësacuare saludayë yë'ë.
23 Cayo hue'eguë'ga mësacuare saludaye cabi. Baguë huë'ere ba'iyë yë'ë,
Cristo bain ñë'ca huë'ere. Bacuabi ënjo'ona rani, si'a jubëbi Riusuni ujajën
gantajën bojoyë yëquëna. Erasto hue'eguë, ën huë'e jobo curi re'hua ëjaguë,
baguë'ga mësacuare saludaye saoji. Cuarto hue'eguë, mai jubë bainguë yua
mësacuare saludajë'ën cabi.
24 Mai Ëjaguë Jesucristobi mësacua jubë si'acuare ai ta'yejeiye conguë
ba'ija'guë. Baguë bayete mësacuana caraye beoye ro insireba insiguë
ba'ija'guë. Ja'nca ba'ija'guë, cayë.

Alabanza final

25 Yureca, mai Ta'yejeiye Ëjaguë Riusuni bojojën, ta'yejeiye baguëni caraye
beoye cajën bañuni cayë. Baguë se'gabi mësacuare quë'rë jëja recoyo
ro'tacuare re'huaye masiji. Bainre tëani re'huani baye, Jesucristo ba'iyete
ye'yose'e, yë'ë coca quëani achose'e, ja'anre ro'tani, Riusu coñete mësacua
masiyë. Riusubi ru'rureba ba'isirënbi ja'anre ro'tani, bainni zoe te'e ruiñe
masi güesema'iguë baji'i.
26 Ja'nca ba'iguëbi baguë ira bain raosi'cuabi baguë cocare toyani
jo'cajënna, baguë tëani re'huani bayete maini yurera quëani achoni jo'cabi.
Carajeiye beoye ba'iguë sëani, mai Taita Riusubi ja'anre guanseguëna, maina
jo'case'e baji'i. Baguëbi ru'ru ba cocare te'e ruiñe achoma'iguë, yurera si'a
re'otoña bainni baguë cocarebare te'e ruiñereba quëani achobi. Yë'ë cocare
te'e ruiñe achani, Cristoni si'a recoñoa ro'tajën ba'ijë'ën caguë, si'a jubë
bainni masi güesebi.
27 Mai ta'yejeiye Ëjaguë Riusu se'gabi si'aye te'e ruiñe masiji. Jesucristobi
baguë ba'iyete maini masi güeseguë raiguëna, baguëna bojojën, baguëni
ta'yejeiye cocare caraye beoye careba cajën bañuni. Ja'nca ba'ija'guë.

San Pablobi
CORINTO
Bainni utire toyaguë, ru'ru ba'i cocare Toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo hue'eguëbi yua Riusu raoni jo'casi'quë'ë. Riusubi yë'ëni ëñani,
Yë'ë coca quëacaiguëre baguëte re'huani jo'caza caguë, Jesucristo ba'iyete
quëani achoguëte yë'ëre re'huani raobi. Ja'nca raoguëna, yë'ë yua mai te'e
bainguë Sóstenes hue'eguë naconi ba'iguëbi
2 utire toyani, mësacua, Riusu bainreba, Corinto huë'e jobore ba'ijënna,
utire toyani saoyë yë'ë. Mësacua yua Riusu bainreba ba'ijën, si'a Ruisu bain
naconi te'e recoyo ba'ijën, si'a jubë si'aruan ba'icuabi Jesucristoni bojojën,
si'acuabi Ëjaguë baguëni cajën ba'iyë mai.
3 Ja'nca ba'ijënna, mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo naconi mësacuani
caraye beoye bojo recoñoa re'huajën, conreba conjën ba'ija'bë cayë yë'ë.

Bendiciones por medio de Cristo

4 Mësacuabi Cristo Jesús naconi te'e ba'ijënna, Riusubi caraye beoye
mësacuani cuirani conguë ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, mësacua ba'iyete si'arën
ro'taguë, Taita Riusuni caraye beoye surupa caguë bojoguë ba'iyë yë'ë.
5 Riusubi mësacuani ja'nca cuirani conguë, baguë caye si'aye mësacuana in-
sireba insiji. Insiguëna, mësacuabi baguë cuirani conse'ere masireba masini,
si'a bainni quëani achoye poreyë.
6 Quëani achojënna, yequëcuabi Jesucristo te'e ruiñe yo'ose'ere achani
masiyë. Jesucristo cuirani consi'cuare sëani,
7 Riusubi baguë ta'yejeiye baye si'ayete mësacuana ro insini jo'cabi. Ja'nca
jo'caguëna, mësacuabi Riusu insise'ere gare caraye beoye ba'ijën, mai Ëjaguë
Jesucristo ti'an raija'yete ro'tajën ëjojën ba'iyë.
8 Ja'anrën ba'ija'ye tëca, Jesucristobi conguëna, mësacuabi gare jëja recoñoa
bajën, gare jucha beocua re'huasi'cua ba'ija'cua'ë.
9 Riusubi cuencueni jo'caguëna, mësacua yua baguë Zin Jesucristo naconi
te'e recoyo re'huasi'cua ba'iyë. Ja'nca re'huasi'cua ba'ijënna, Riusubi tin
re'huaye gare beoye ba'ija'guë'bi.

Divisiones en la iglesia

10 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuabi sa'ñeña je'o bajën ja'nca yo'oye
beoye gare ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë Jesucristo caye'ru te'e caguë, mësacuani si'a
jëja guanseyë yë'ë. Mësacua je'o baye gare jo'cani, te'e recoyo ro'tajën, te'e
recoyoreba bojojën ba'iye re'huani ba'ijë'ën. Mësacua te'e ruin yo'o yo'ojën,
te'e cajën ba'ijë'ën.
11 Cloé bainbi yë'ëni quëajënna, mësacua je'o bajën ba'iyete masihuë yë'ë.
12 Mësacua jubë ba'icua yequëcuabi, Pabloni yo'o conguë'ë yë'ë cayë.
Yequëcuabi, Apolosni yo'o conguë'ë yë'ë cayë. Yequëcuabi, Pedroni yo'o
conguë'ë yë'ë cayë. Yequëcuabi, Cristoni yo'o conguë'ë yë'ë caye.
13 Ja'nca cajën ba'itoca, ¿mësacua yua Cristo bain jubëan tin jubëan ba'iye
ro'taye? ¿Pablo hue'eguëbi mësacua jucha ro'ire crusu sa'cahuëna junni
tonsi'quë ro'taye? ¿Yequërë Pabloni si'a recoyo ro'tani bautiza güesere
mësacua? ¡Banhuë!

14 Mësacua jubë ba'icuare cato, Crispo, Cayo, bacua se'gare bautizahuë yë'ë.
Yequëcuani gare bautizamaë'ë yë'ë. Ja'nca bautizama'isi'quë sëani, Riusuni
surupa cayë yë'ë.
15 Mësacuabi Pabloni si'a recoyo ro'tahuë caye beoye ba'ija'bë caguë,
mësacuani bautizaye beoye baë'ë yë'ë.
16 Estéfanas te'e huë'e bain ja'ancuare'ga bautizahuë. Yequëcua yë'ë bauti-
zasi'cuare ro'taye porema'iñë.
17 Cristobi yë'ëre cuencueni raoguë, bain bautizaye yë'ëre guansemaji'i.
Baguë cocarebare quëani achoye se'ga yë'ëre raobi. Ja'nca cuencueni raoguë
ai masi ëja bain cani achoye'ru yë'ë cocarebare cani achoma'ijë'ën caguë
raobi. Ja'nca quëani achotoca, Cristo junni tonsi cocare ta'yejeiye beoye
quëani achotoca, ja'an cocare ro huesoni si'are'abi.

Cristo, poder y sabiduría de Dios

18 Cristo junni tonsi cocare cato, ro bain huesëni carajeicuabi achani, ro
huesë ëaye cayë cajën, ro jayajën sehuocua ba'iyë. Riusu bain cuencueni
tëaja'cuaca achani, Riusu ta'yejeiyereba coca'ë cajën ro'tajën ba'iyë mai.
19 Ën coca baguë toyani jo'casi coca ñaca caji.
Ro ën yija ba'iye ye'yesi'cua, bacua masini cayete ñu'ñu güeseni senjoja'guë'ë
yë'ë.
Bacua masiye ye'yese'ere ëñani, Ro ye'yehuë bacua, caguë senjoja'guë'ë yë'ë,
cani jo'cabi Riusu.
20 Yureca ën yija ba'iye masiye ye'yesi'cua, ira coca ye'yocua, masiye coca
cajën sehuocua, ja'ancuare cu'eto, gare tinjañe beoye ba'iyë. Ro ën yija bainbi
masi coca caye ro'tacuareta'an, Riusubi ro huesë ëaye case'e'ë caji, Riusubi
ta'nhueji.
21 Riusubi si'aye masiye re'huani jo'caguëna, ro ën yija ba'iye ye'yesi'cuabi
ëñani, ro bacua masiye porejën, Riusu ba'iyete gare ye'yemaë'ë. Ja'nca
ye'yemajënna, Riusubi mai hua'na baguë bainrebare cuencueni raoguë,
baguë quëani achoye guanseguëna, ro ën yija ba'iye ye'yesi'cuabi achani,
ro huesë ëaye caji cajën, ro jayaye sehuojën ba'iyë. Ja'nca ba'icuata'an,
yequëcuabi achani Jesucristoni si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi bacuana bo-
joguë, bacuare tëani re'huani baji.
22 Yureca judío bainbi Riusu ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñojë'ën cajën ëjoyë.
Griego bain'ga bain ba'iye si'a masiye ye'yeñu cajën ëjoyë.
23 Ja'nca ëjocuata'an, yëquënabi Cristo ba'iye se'gare, quëani achojën ba'iyë.
Riusu Raosi'quërebabi crusu sa'cahuëna junni tonbi cajën quëani achojën
ba'iyë. Ja'nca quëani achojënna, judío bainbi achani, Gu'a coca se'gare cayë
cajën ro bëinjën carajeiyë. Judío bain jubë ba'ima'icuabi achani, Ro huesë
ëaye cayë cajën, yëquënani ro jayajën sehuoyë.
24 Ja'nca sehuocuata'an, Riusu bain choisi'cua judío bain ba'itoca judío bain
beotoca, bacuabi Cristo ba'iyete achani Riusu ta'yejeiyereba ba'i coca'ë cajën,
Riusu coca masireba case'e'ë cajën, bojojën ba'iyë.
25 Ro ën yija ba'iye ye'yesi'cuabi mai Ëjaguë Jesucristo junni tonsi cocare
achani, Jëja beocuabi ro huesë ëaye cayë cajën jayacuata'an, Riusubi ai ba'iye
ai masiguëbi ai ta'yejeiyereba yo'oni ëñoñe poreguëbi ba'iji.
26 Yureca yë'ë bain sanhuë, Riusubi mësacuare cuencueni re'huaguëna,
ja'anre ro'tajë'ën. Bainbi mësacuare ëñato, bain masiye'ru masicua, jëja
bacua, quë'rë ta'yejeiye ëja bain ba'icua, ja'ancua'ru beohuë mësacua. Choa
jubë se'gabi ja'nca baë'ë.

27 Ja'nca ba'icuabi ro huesë ëaye ba'ijënna, Riusubi ëñani bain masicuani
jayaza caguë, mësacuare cuencueni re'huani baji. Jëja beocuani ëñani, bain
jëja bacuani jayaza caguë, mësacuare cuencueni re'huani baji.
28 Riusubi bonse beo hua'na, etoni senjosi hua'na ja'ancuare ëñani, ëja bain
re'oye achoye cacuani jayaza caguë, bacuare cuencueni re'huani baji.
29 Bainbi ën cocare cajënna, bacuare ënseji: "Yë'ë se'gabi yë'ë ba'iyete
re'huaye poreyë" Ja'an cocare cama'iñe caguë, baguë bain cuencuesi'cuare
jëja ba hua'nare re'huani, bainni ëñoji Riusu.
30 Yureca, mësacuabi Jesucristo naconi te'e recoyo ba'ijënna, Riusu se'gabi
ja'an ba'iyete re'huacaji'i. Riusubi re'huani jo'caguëna, Jesucristobi mai gu'a
jucha ro'ire junni tonguë, maire masicuare re'huabi. Baguë ba'iye'ru gu'aye
beo hua'nare maire re'huabi. Gare carajeima'icuare maire re'huabi baguë.
31 Ja'nca re'huaguëna, baguë coca cani jo'case'e'ru yo'ojën bañuni. Ën Coca:
"Yo'oye pore coca caye yëtoca, mai Ëjaguë Riusu se'gabi yë'ë ba'iyete re'huaye
poreji, cajën bañuni" cani jo'case'e ba'iji.

2

El mensaje de Cristo crucificado

1 Yë'ë'ga Riusu cocarebare quëani achoguëbi mësacua jubëna ti'anhuë, yo'je
sanhuë. Ja'nca ti'anguëbi ëja bain masi cocabi mësacuani yihuomaë'ë yë'ë.
2 Jesucristo ba'iye, baguë crusu sa'cahuëna junni tonse'e, ja'an se'gare
quëani achoza caguë, mësacuana ti'anhuë yë'ë.
3 Ja'nca ti'anni, mësacua naconi ba'iguë, yë'ë se'gabi ro ëja beo hua'guë
baë'ë. Riusu yo'o guansese'ere huacha yo'oma'iñe caguë, ai huaji yëhuë yë'ë.
4 Ja'nca ba'iguëbi ëja bain masi coca caye'ru mësacuani coca camaë'ë
yë'ë. Riusu Espíritubi ta'yejeiye yo'o güeseguëna, Riusu cocarebare
mësacuani quëani achohuë yë'ë. Ja'nca quëani achoguëna, mësacuabi Riusu
ta'yejeiyereba ba'iyete masihuë.
5 Riusu cocarebare quëani achoguë, ën yija ba'iyete ye'yesi'cua masiye
caye'ru catoca, mësacuabi Cristoni si'a recoyo te'e ruiñe ro'tama'ire'ahuë.
Ja'nca sëani, mësacua yua Cristoni te'e ruiñe si'a recoyo ro'taja'bë caguë, Riusu
ta'yejeiyereba ba'iye'ru baguë cocarebare mësacuani quëani achohuë yë'ë.

Dios se da a conocer por medio de su Espíritu

6 Yureca masi cocare ye'yoye yëtoca, Cristo ba'iyete ye'yesi'cuani quëayë
mai. Ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cua masiye caye'ru cama'iñë. Ëja bain masiye
cayere'ga quëama'iñë. Ja'ancuabi carajeija'cua ba'iyë.
7 Mai masi cocare cato, tin ba'iji. Riusubi ru'rureba ba'ija'yete ro'tani,
yequëcuani zoe quëama'iguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi yureña se'ga maini quëaji
Riusu.
8 Yureña bain ëjacuaca ja'anre gare masimaë'ë. Masitoca, mai
ta'yejeiyereba Ëjaguëte crusu sa'cahuëna huani senjoma'ire'ahuë.
9 Ja'nca ba'iguëna, mai masi cocare cajën, Riusu coca toyani jo'case'e'ru
cayë mai:
Riusubi baguë bain concua, baguëni ai yëjën bojocua, ja'ancuani ro'tani, ai
ta'yejeiyereba ba'ija'yete bacuare re'huacaji'i.
Baguë ai ta'yejeiyereba ba'ija'yete cato, masiye gare porema'iñë.
Bain ñacobi ëñato, bain ganjobi achato, bain recoyobi ro'tato, ja'anre masiye
gare porema'icua'ë bain hua'na, toyani jo'case'e ba'iji.

10 Ja'an cocare toyani jo'casi'quëbi mai ta'yejeiyereba ba'ija'ye re'huase'ere
maini masi güesebi. Baguë Espíritubi maina gaje meni bani, maini masi
güesebi. Riusu Espíritute cato, si'aye masiji. Riusu ta'yejeiyereba yahue
masise'e si'aye masiji.
11 Bain hua'na'ga yahue ro'tajënna, yequëcuabi bacua yahue ro'tase'ere
masiye gare porema'iñë. Ba ro'tacua se'gabi masiyë. Güina'ru Riusubi yahue
ro'taguëna, yequëcuabi baguë yahue ro'tase'ere masiye gare porema'iñë.
Riusu Espíritu se'gabi masiye poreji.
12 Ja'nca masiye poreguëbi maina gaje meni, maini baji. Ën yija ba'iyete
ye'yesi'cuabi masi güesese'ere ye'yemaë'ë mai. Riusu Espíritu masi güesese'ere
ye'yehuë. Ja'nca ye'yejënna, Riusubi baguë ta'yejeiye baye si'ayete maina ro
insini jo'caji.
13 Insini jo'caguëna, maibi Riusu Espíritu masi cocare ye'yeni, bainre
quëajën ye'yoyë. Ën yija ba'iye ye'yesi'cua masi cocare ye'yeni quëama'iñë.
Riusu Espíritu masi coca se'gare ye'yeni quëajën, Riusu Espíritu bacua se'gani
ye'yoyë mai, Riusu Espíritu se'ga masise'ere sëani.
14 Riusu Espíritu beocuare cato, Riusu ta'yejeiye bayete coni baye gare
porema'iñë. Riusu Espíritu se'ga masise'ere sëani, Riusu Espíritu beocuabi
ye'yeye gare porema'iñë. Bacuani quëatoca, bacuabi ro achajën, ro jayaye
sehuojën ba'iyë.
15 Riusu Espíritu bacuaca si'a bain ye'yose'ere te'e ruiñe masiye poreyë.
Ja'nca porejënna, yequëcuabi bacua ba'iyete masini, bacuani ye'yoye gare
porema'iñë.
16 Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru ba'iji. Ën coca: "Riusu ro'tayete
cato, yequëcuabi masiye gare porema'iñë. Mai Ëjaguëni coca ye'yoye gare
porema'iñë." Ja'an coca toyani jo'case'e ba'iguëna, yëquëna hua'naca Jesu-
cristo naconi te'e recoyo zi'inni ba'icuabi baguë ro'taye'ru te'e ro'tajën ba'iyë.

3

Compañeros de trabajo al servicio de Dios

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani coca ye'yoto, Riusu Espíritu beocuani
ye'yoye'ru ye'yoye bahuë yë'ë. Ro bain ro'taye'ru ro'tajën baë'ë mësacua.
Cristoni ye'yeye ai carabi mësacuare.
2-3 Ja'nca ba'ijënna, mësacuani ta'yejeiye ye'yomaë'ë. Zin hua'na chuchu-
cuabi jëja aonre aiñe porema'iñe'ru mësacua baë'ë. Ja'nca porema'icua'ru
ba'ijën, Riusu ta'yejeiye masi cocare ye'yeye poremaë'ë mësacua. Yuta
ye'yeye carabi mësacuare. Ja'nca ba'ijën, yure'ga ro bain ro'taye'ru ro'tajënna,
ye'yeye caraji mësacuare. Mësacuabi sa'ñeña ba'iyete ro ëa ëñañe ba'ijën,
sa'ñeña ro je'o bajën, ro bain ro'tajën yo'oye'ru ro yo'ojën ba'iyë mësacua.
4 Ja'nca yo'ojën, yequëcuabi Pabloni yo'o conguë'ë yë'ë cayë. Yequëcuabi
Apolosni yo'o conguë'ë yë'ë, cayë. Ja'nca cajën ba'icuabi ro bain ro'taye'ru
ro'tajën, cue'yojën yo'oyë mësacua.
5 Yureca, mësacuabi Apolos ba'iye, Pablo ba'iye, ja'anre te'e ruiñe
ye'yemaë'ë. Mai Ëjaguë guansesi yo'o concua se'ga ba'iyë yëquëna. Ja'nca
ba'icuabi Riusu cocarebare quëani achojënna, mësacuabi Jesucristoni si'a
recoyo ro'tahuë. Riusubi baguë bainre ëñani, ga bainguëni baguë yo'ore
caguëna, yëquëna se'gabi ba yo'ore yo'oyë. Ja'nca yo'ojën, mësacuani Riusu
cocarebare quëani achojën yihuohuë.
6 Ja'nca yo'o yo'ojën, yë'ëbi aon tañe'ru Riusu cocarebare mësacua recoñoana
jo'cahuë. Apoloca oco jañuñe'ru mësacuani recoyo ro'taye conguë baji'i.

Ja'nca yo'o yo'ocuata'an, Riusu se'ga si'a aon iroye masiguëbi quë'rë jëja recoyo bacuare mësacuare re'huabi.

7 Ja'nca sëani, Riusu bain concua, aon tancua, oco jañucua, ja'ancuabi Riusu guansesi yo'o se'ga yo'ojën ba'iyë. Ta'yejeiye masicua beoyë. Riusu se'ga aon iroye masiguëbi quë'rë jëja recoyo bacuare baguë bainre re'huaye masiji.

8 Aon tancua, oco jañucua, ja'ancuabi te'e yo'o yo'ojën, Riusuni te'e yo'o conjën ba'iyë. Ba'ijënna, Riusubi ëñani, maire ro'iji.

9 Yëquënabi ja'nca yo'o yo'ojën, Riusure yo'o concua se'ga ba'iyë. Riusubi guanseguëna, baguë yo'ore te'e yo'ojën concua se'ga ba'ijën, baguë cocarebare mësacuani te'e ruiñe ye'yojën ba'iyë.

Ja'nca ba'ijënna, Riusubi mësacua jubëni ëñaguë, "Yë'ë bainreba'ë" mësacuare caji. "Yë'ë cocarebare te'e ruiñe ye'ye bi'rajën, yë'ë ba'iye'ru bojora'rë ruin bi'rayë" mësacuare caguë bojoji Riusu.

10-11 Yureca, Riusubi yë'ëre guanseni conguëna, mësacua jubëna ru'ru ti'anni, baguë cocarebare mësacuani te'e ruiñe ye'yoni masi güeseguë baë'ë yë'ë. "Jesucristo yua Riusu Raosi'quërebare sëani, baguëni si'a recoyo ro'tani, Riusu bain ba'iye poreyë" caguë, baguë cocarebare mësacuani ye'yoguë baë'ë yë'ë. Tin ye'yotoca, Riusu bain ba'iye gare porema'iñë. Ja'nca te'e ruiñe ye'yoguëna, yequëcua'ga Riusu cocare mësacuani ye'yojën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, te'e ruiñe ëñajën ye'yoja'bë caguë yihuoyë yë'ë.

12 Te'e ruiñe ëñajën, Riusu cocarebare te'e ruiñe ye'yojën ba'itoca, bacua yo'o yo'ose'e yua gare carajeiye beoye ba'iji. Te'e ruiñe ëñamajën, Riusu cocarebare huacha ye'yojën ba'itoca, bacua yo'o yo'ose'e yua gare carajeiji.

13-14 Ën yija carajei umuguse ti'anguëna, Riusu toare zëonni, si'a ën yija ba'iyete ëoni si'ani, ba ye'yocua yo'o yo'ose'ere ëñani, te'e ruiñe ye'yose'e ba'itoca, gare carajeiye beoye ba'iguëna, Riusu bayete ba ye'yocuana re'oye insija'guë'bi. Jesucristo ba'iyete te'e ruiñe ye'yoni jo'casi'cua sëani, Riusu insija'yete coni baja'cua'ë.

15 Yequëcua, Riusu cocarebare te'e ruiñe ëñamajën, huacha ye'yojën ba'itoca, bacua yo'o yo'ose'e yua gare carajeiguëna, Riusubi baguë bayete bacuana ta'yejeiye insima'ija'guë'bi. Baguë bainre bacuare re'huani baja'guëta'an, Riusu toabi jëaye cato, bacuabi jëaye porema'ijënna, Riusubi bacuare bojora'rë tëani baja'guë'bi.

16 Yureca, yë'ëbi ye'yo coca caguëna, mësacua achajë'ën. Mësacua jubë yua Riusu ba'iru'ë caguëna, Riusu Espíritubi mësacua jubërebare ba'iguë ba'iji. ¿Mësacua guere yo'ojën, ja'anre ye'yemate'ne?

17 Riusu ba'iru cuencuesi'cuare sëani, yequëcuabi ti'anni, bacua si'si ye'yoyebi huesoni si'ama'ija'bë. Huesoni si'atoca, Riusu'ga bacuare'ga huesoni si'aja'guë'bi. Riusu ba'irute cato, mësacua recoñoa jucha beoye ba'iji.

18 Yureca, mësacua ba'iyete gare huacha ro'taye beoye ba'ijë'ën. Mësacua jubë ba'icua, yequëcuabi, Bain masiye'ru quë'rë masi ëjaguë'ë yë'ë ro'tajën ba'itoca, ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cua masiyete jo'cani senjojë'ën. Ro huesë hua'nara'ru ruinjë'ën. Ja'nca ruintoca, Riusubi mësacuare te'e ruiñe masi ëjacuare re'huaji.

19 Riusubi ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cua masiyete cato, gare huesë hua'na se'ga ba'iyë. Baguë coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cua, masi ëjacuabi ro coquejën, si'aye ba ëaye ro'tato'ga, Riusubi baguë ñacobi ëñani, bacuare ënseji" toyani jo'case'e ba'iji.

20 Yeque coca'ga toyani jo'case'e ba'iji: "Ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cua masi ëjacuabi ëa ëñani ro'tajënna, Riusubi masini, Ro ro'tajën, ro yo'oyë bacua, caji."

21 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, ro bain hua'na masi ëjacua ba'iye
catoca, bacua masiyete ta'yejeiye caye beoye ba'ijë'ën. Riusubi baguë coca
ye'yocuare cuencueni, mësacuana saoguëna, mësacuabi Riusu ba'iyete quë'rë
ye'yejën ba'ijë'ën.
22 Yë'ë, Pablo hue'eguë, Apolos, Pedro, yëquënabi ëja bain ba'iye ëñocuata'an,
mësacuani yo'o conjën raisi'cua se'ga ba'iyë yëquëna. Ja'nca ba'ijënna, mësacua
yua yëquënani coni bajë'ën. Si'a ën yija re'otore'ga, mësacua ba'i umuguseña,
mësacua junni tanjairën, yurera, jë'te raija'rën, si'aye Riusubi re'huacani
jo'caguëna, mësacua coni bajë'ën.
23 Coni bajënna, Cristobi mësacuani coni baji. Coni baguëna, Riusu'ga
Cristoni coni baguë sëani, mësacua yua gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë.

4

El trabajo de los apóstoles

1 Yureca, yëquëna hua'na ba'iyete cato, Cristore yo'o concua se'ga ba'iyë
yëquëna. Riusubi baguë cocarebare yëquënani masi güeseguëna, baguë bain-
rebani güina'ru masi güesejën, Riusure conjën ba'iyë.
2 Riusure yo'o concua ba'ijën, baguë yëye'ru jo'caye beoye yo'ojën ba'iye
bayë.
3 Yë'ë'ga ja'nca yo'oguë ba'iguëna, yequëcuabi yë'ë yo'oguë ba'iyete ëñani,
Huacha yo'oji catoca, ja'an cayete ta'yejeiye ro'tama'iñë yë'ë. Mësacua,
yequëcua Justicia yo'oñu cacua, si'a bainbi yë'ëre cajën, Huacha yo'oji cajën
ba'ito'ga, ja'an case'ere gare ro'tama'iñë yë'ë. Yë'ë'ga ja'ansi'quëre ro'taguë,
ja'anre caye ro'tama'iñë.
4 Yë'ë ba'iyete ëñato, gare gu'aye caye porema'iñë yë'ë'ga. Ja'nca caye
porema'iguëta'an, re'o bainguë ba'iye caye porema'iñë. Yë'ë Ëjaguë Jesucristo
se'gabi yë'ë ba'iyete ëñani masiji.
5 Ja'nca masiguëna, bain ba'iyete ëñani, te'e jëana gu'aye caye beoye
ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë ëñojai umuguse ti'anguëna, si'a bain yahuereba
ro'tajën ba'iyete ëñani, si'acuani masi güeseja'guë'bi. Baguë ñacobi ëñani,
si'acua ba'iyete masini ëñaguëna, ga bainguëbi ti'anni, Riusu ro'ija'yete coni
baja'guë'bi.
6 Yureca, yë'ë bain sanhuë, ja'an cocare yihuoguë, yë'ë ba'iyete, Apolos
ba'iyete quëaguëna, mësacua yua yequëcua, Riusu cocareba te'e ruiñe ma-
sicua, bacua ba'iyete güina'ru ëñajën ba'ijë'ën. Riusu coca toyani jo'case'ere
ëñani ye'yeni, yëquëna ba'iyete ro'tani, Riusu coca case'ere ye'yeni, güina'ru
yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'ijën, Ja'an ëjaguë coca se'gare achani
ye'yeza, caye beoye ba'ijën, sa'ñeña ro coca huëoye beoye ba'ijë'ën.
7 Mësacua jubë ba'icua, ga bainguëni si'a jëja yihuoguë cayë yë'ë: ¿Më'ë
guere ro'taguë, ëja bainguë runza caguë'ne? Riusubi më'ëre ëja bainguëre
re'huama'itoca, ro ro'taguë cayë më'ë. Riusubi ja'nca re'huatoca, ro më'ë ëja
bainguë ba'iyete ta'yejeiye beoye ba'ijë'ën.
8 Yureca, mësacuabi ro yo'ojën ba'iyë. Ai re'oye ye'yesi'cua'ë cajën, Riusu
ba'iyete aireba masicua'ë ro'tajën, ro yo'ojën ba'iyë. Ëja bain ruñu cajën,
ro mësacua ba'iye se'gare ro ro'tajën, yëquëna coñete roga bainguëni si'a
jëja yihuoguë cayë yë'ë: ¿Më'ë guere ro'taguë, ëja bainguë runza caguë'ne?
Riusubi më'ëre ëja bainguëre re'huama'itoca, ro ro'taguë cayë më'ë. Riusubi
ja'nca re'huatoca, ro më'ë ëja bainguë ba'iyete ta'yejeiye jo'cani senjojën
ba'iyë. Mësacua yua ëja bain ba'itoca, ai bojojën ba'iyë yëquëna. Mësacua yua
ëja bain ba'itoca, yëquënabi mësacua naconi te'e conjën ba'ire'ahuë.

9 Ja'nca ba'imajën ba'ito'ga, Riusu yo'o coñe cuencuesi'cuareba ba'iyë
yëquëna. Riusubi yëquënate cuencueni jo'caguë, ën yija bainni yëquënate
ëñoguë, yequërë quë'rë ta'yejeiye beo hua'nare yëquënate re'huani jo'cabi,
ro'tayë yë'ë. Ja'nca re'huani jo'caguëna, ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cuabi
yëquënani ëñani, Gu'a bain sëani, bacuare huani senjo güeseñu cayë. Si'a ën
yija bain, si'a tin re'oto ba'icua, si'acuabi yëquënani ëñani, yëquënani ro jaya
ëaye ëñajën ba'iyë bacua.
10 Yëquënabi Cristo ba'iyete quëani achojënna, bacuabi yëquënani ëñani, Ro
huesëjën cayë bacua, cayë. Mësacuaca, Ai masi ëjacua ba'iyë yëquëna, cajënna,
bainbi jaya coca mësacuare cama'iñë. Ja'ancuabi yëquënani ëñani, Ro porema'i
hua'na'ë, cajënna, mësacuaca, Ai re'oye yo'oye porecua'ë yëquëna, cayë. Ja'nca
cacua ba'ijënna, si'a bainbi re'oye achajën, mësacuani bojojën, Ai masi ëjacua'ë
mësacuare cajën, mësacuani gugurini rëanjën ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi yëquënani
te'e ruiñe ëñamajën, Ro gu'a hua'na'ë, yëquënate cajën, yëquënani ro jayajën
senjoñë.
11 Ja'nca yo'ojënna, yëquënabi gare yure tëca aon gu'ana ju'incua ba'iyë. Oco
ëana ai yo'oyë. Caña carajeicua'ga ba'iyë. Bainbi yëquënani ëñani, ro gu'aye
cani, yëquënate ro saoni senjoñë. Huë'e beocua'ë yëquëna.
12 Ai jëja yo'o yo'oye'ru, ai guajaye tëca yo'o yo'ojën ba'iyë. Yequëcuabi
yëquënani gu'aye cajën jayatoca, yëquëna'ga bacuani güina'ru gu'aye cajën
jayama'iñë. Bacuani re'oye yo'oyë. Yequëcuabi yëquënani je'o batoca,
yëquënabi bëiñe beoye ba'ijën, ai yo'ojën, gu'aye sehuomajën ba'iyë.
13 Yequëcuabi yëquënani si'si coca gu'aye catoca, bacuani güina'ru si'si
sehuoma'iñë. Bojo coca se'ga cajën, bacuani re'oye sehuoyë yëquëna. Si'a ën
yija bainbi yëquënani ëñani, yëquënani ro hui'ya jayajën, yëquënani ro saoni
senjojën, yure tëca ja'nca yo'ojën ba'iyë.

14 Yureca, yë'ë bain sanhuë, ën cocare mësacuani toyani saoguë, mësacuani
ro bëiñe caye ro'tama'iñë yë'ë. Yë'ë mami sanhuë ai yësi'cuare sëani, mësacuani
si'a jëja yihuoguë caye ro'tayë yë'ë.
15 Ai jai jubë bainbi mësacuani conjën, Cristo cocare bojora'rë yihuocu-
ata'an, yë'ë se'gabi mësacua taita'ru ba'iyë. Jesucristo cocarebare quëani
achoguë ye'yoguëna, mësacuabi achani Jesucristoni si'a recoyo ro'tahuë
mësacua. Ja'nca ro'tajën, mame të'ya raisi'cua ruinjën, Riusu recoyo ro'taye'ru
te'e ro'tajën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, mësacua taita ruën'ë yë'ë.
16 Ja'nca ruinsi'quëbi mësacuani si'a jëja yihuoguë cayë yë'ë. Yë'ë ba'iyete
ëñani, güina'ru ba'ijë'ën.

17 Mësacuabi ja'nca ba'ija'ye caguë, yë'ë te'e bainguë Timoteore mësacuana
saohuë. Yë'ë mami ai yësi'quë, mai Ëjaguëni si'a recoyo ro'taguë, ja'anguëte
cuencueni, Yë'ë Cristo bainguë ba'iyete mësacuani se'e quëajë'ën caguë,
baguëte mësacuana saohuë yë'ë. Yë'ë ye'yoye'ru ye'yoguë, si'a Cristo bain
jubëanna ye'yoguë ganiñe'ru, güina'ru mësacuani ye'yoguë ba'ija'guë caguë,
baguëte mësacuana saohuë yë'ë.
18 Ja'nca saoguëna, mësacua jubë ba'icua, yequëcua, Ëja bain ruñu cajën
ba'icuabi ro coca huëojën, Pablobi raima'iji cajën ba'iyeña.
19 Cajën ba'icuareta'an, yurera mësacuana ëñaguë saiyë yë'ë, Riusubi yëtoca.
Ja'nca saiguëbi ba ëja bain cacuare masija'guë'ë yë'ë. Bacua coca cayete
achani, ja'nrëbi quë'rë se'e, Bacua caye'ru yo'oja'bë caguë ëñaja'guë'ë yë'ë.
20 Riusubi baguë bain naconi ba'iguë, coca caye se'ga yo'oma'iji. Baguë
coca case'e'ru si'a jëja poreguëbi güina'ru yo'oji, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë
sëani.

21 ¿Yureca, mësacua guere yëye'ne? Mësacuana ëñaguë saiguë, ¿mësacuani
si'nseyete yëye? o ¿mësacuani si'a recoyo ai yëguë, bojora'rë coñete yëye?

5

Juicio sobre un caso de inmoralidad

1 Yequëcuabi te'e ruiñe quëajënna, mësacua gu'aye yo'oyete achani masihuë
yë'ë. Ro gu'a bain'ga ja'nca gu'aye yo'oma'ijënna, mësacua gu'aye yo'oyete
jo'camajën ba'iyë. Mësacua jubë ba'iguëbi baguë taita samu ba'i rënjoni ro
yahue baguëna, mësacuabi ënsema'iñë.
2 Ja'nca ënsema'icuabi baguë gu'aye yo'oyete ëñamajën, Re'o bain ba'iyë mai
cajën, ro ro'tajën yo'ojën ba'iyë mësacua. ¡Ja'nca yo'oma'ijë'ën! ¡Mësacua jubë
ba'iguëbi ja'nca gu'aye yo'oguëna, etoni senjojë'ën! ¡Baguëte ota oijën, mësacua
jubëbi etoni saojë'ën!
3 Yë'ë'ga mësacua naconi beoguëta'an, mësacua naconi ba'iye'ru ba'iguëbi ba
gu'aye yo'oguëte yuara justiciate ro'tahuë yë'ë.
4 Ja'nca sëani, mësacua yua jubë ñë'cajën, mai Ëjaguë Jesucristo ba'iyete
ro'tajë'ën. Yë'ë'ga mësacua jubë naconi ba'iye'ru ba'iguëna, yë'ë ro'taye'ru
ro'tajën, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Jesús coñete ro'tajën, ba gu'aye yo'oguëte
baguë si'nseyete cajë'ën.
5 Mësacua jubëbi baguëte etoni saojë'ën. Ja'nca etoni saojënna, zupai huatibi
baguëni baja'guë. Ja'nca baguëbi ba bainguëni ai jëja ai yo'o güeseguëna,
mai Ëjaguë Jesús rai umugusebi ti'anguë, yequërë ba bainguë mame recoyo
re'huaguëna, Riusubi baguë recoyote tëani re'huani baja'guë'bi.
6 Mësacuabi Re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, gu'aye ro'tajën ba'iyë. Te'e
bainguë gu'aye yo'oye se'gare ëñama'icua sëani, si'a jubëbi ro gu'ajeijën ba'iyë
mësacua. ¿Mësacua guere yo'ojën, ën coca, ira bain masi cocare ro'tamate'ne?
"Aon huo'co maca choa ma'carë se'gare harinabëna ayatoca, si'a harinabëte
huo'coji."
7 Ja'an cocare ro'tama'icua sëani, mësacua ira yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani
senjojë'ën. Si'a jubëbi mame re'huani tënosi'cua'ru ba'ijën, gu'a jucha beocua
gare ba'ijë'ën. Cristo yua oveja huani insise'e'ru mai gu'a jucha ro'ire huani
senjosi'quë sëani, mësacua gu'ayete gare jo'cani senjojë'ën.
8 Ja'nca jo'cani senjocuabi Cristo yëye'ru jo'caye beoye yo'ojën, mai gu'aye
ro'tajën jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjojën, gare recoyo tënosi
hua'na ro'tajën bojojën bañuni. Israel bain ira ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e, aon
huo'co maca gare quëñoni senjose'e'ru mai gu'a juchare gare jo'cani senjoñu.
Gare coqueye beoye ba'ijën, te'e ruiñe coca cajën bañuni.
9 Yë'ë yequë utire toyani mësacuana saoguë, mësacuani ñaca yihuohuë yë'ë:
Gu'a bain naconi te'e coñe beoye ba'ijë'ën cahuë yë'ë.
10 Ro gu'a bain si'a ën yija ba'icuare camaë'ë yë'ë. Ja'ancua, bonse ëa ëñajën
ba'icua, bonse jiancua, huacha riusu hua'ina gugurini rëancua, si'a gu'aye
yo'ocuare catoca, bacua ba'irute quëñëñe gare porema'iñë.
11 Cristo bain ro coquejën cacua, ja'ancuare cahuë yë'ë. Cristo bainguë
ba'iyë yë'ë, cani, ja'nrëbi romigoni yahue baguë, bonsere ëa ëñaguë, huacha
riusu hua'ina gugurini rëanguë, yequëcuani gu'aye caguë, jo'chana güebeguë,
bonsere jianguë, ja'anre yo'oguë ba'itoca, baguëte quëñëni saijën, baguë
naconi gare ba'ima'ijë'ën.
12 Cristo bain jubë ba'ima'icuare cato, bacua gu'aye yo'oyete gare cama'iñë
yë'ë. Mësacua jubë ba'icua, Cristo bain ba'iye cacua, ja'ancua gu'aye yo'oyete
cani, mësacua jubëbi etoni saojë'ën, cayë yë'ë.

13 Riusu se'gabi Cristo bain jubë ba'ima'icua, bacua gu'aye yo'oyete bëiñe
ëñani caji. Ja'nca sëani, yë'ë case'e'ru yo'ojë'ën: Mësacua jubë ba'iguë, gu'aye
yo'oguë ba'iguë, ja'anguëte mësacua jubëbi gare etoni saojë'ën, cayë yë'ë.

6

Pleitos ante jueces no creyentes

1 Yureca, mësacuani se'e gu'aye caye bayë yë'ë. Mësacua jubë bainguë gu'aye
yo'ose'ere bëinjën, ¿mësacua guere yo'ojën, baguëte sani, ëja bainguë Cristoni
huesëguë, ja'anguëni si'nseye caye señe'ne? Cristo bain jubë ba'icuani
si'nseye caye senjë'ën.
2 Cristo bain jubë ba'icua, bacua si'nseye caja'yete ro'tajë'ën. Si'a ën yija
bain si'nseyete guansejën ba'ija'cua'ë. Ja'anre masiyë mësacua. Mësacuabi
ja'nca guansejën ba'ija'cua sëani, ¿mësacua guere yo'ojën, mësacua bain
masiye porema'iñe caye'ne?
3 Mësacua si'a ën yija bainni guansejën ba'ija'rënbi Riusu anje hua'nare'ga
güina'ru guansejën ba'ija'cua'ë. ¿Ja'nca ba'ija'cuabi guere yo'ojën, ro ën yija
juma jucha se'gare masiye porema'iñë caye'ne?
4 Mësacua bainbi choa ma'carë gu'aye yo'otoca, ¿mësacua guere yo'ojën
mësacua jubë ba'icua, ta'yejeiye beocua, ja'ancuani si'nseye caye señe'ne?
5 Mësacuani ai bëiñe cayë yë'ë. ¿Mësacua jubë ba'icuare cu'eto, masi ëjaguëbi
mësacuani justicia caja'guë, te'eguë se'gare tinjañe porema'iñe?
6 Mësacuabi beoyë cajën, ro bain justicia cacuare cu'ejën, Cristo bain
ba'ima'icuabi ëñajënna, mësacua bain gu'aye yo'ose'ere quëajën, baguë
si'nseyete señë.
7 Mësacua bain gu'aye yo'ose'ere quëani, bacua si'nseye sentoca, ro guaja
yo'ojën, ro gu'ajeijën ba'iyë. Mësacua bain gu'aye yo'ose'ere ro'tama'itoca,
quë'rë re'oye ba'iji. Gare justicia yo'oma'ise'e ba'itoca, quë'rë re'oye ba'iji.
8 Mësacua te'e jubë bain Cristoni ro'tacua ba'icuata'an, bacuani go'iye
gu'aye yo'ojën bacua bonsere jianjën, ai gu'aye yo'ojën ba'iyë mësacua.
9 Gu'a bainbi Riusu ba'i jobona ti'añe gare porema'icua sëani, bacua gu'aye
yo'oye'ru gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën. Gare huacha ro'taye beoye ba'ijë'ën.
Romi hua'nani yahue bajën gu'aye yo'ocua, huacha riusu hua'ina gugurini
rëancua, yequëcua rënjo hua'nani yahue bajën gu'aye yo'ocua, gaje ëmëcua
sa'ñeña yahue ba'ijën gu'aye yo'ocua,
10 bonse jiancua, bonsere ba ëaye ëñacua, jo'chana güebecua, yequëcuani
gu'aye cacua, yequëcua bonsere tëtejën huaicua, ja'ancuabi Riusu ba'i jobona
gare ti'añe beoye ba'iyë.
11 Mësacua jubë ba'icua yequëcua'ga ja'nca ba'isi'cuareta'an, Riusubi
mësacua gu'a juchare senjoni, mësacua recoñoa mame tënoni, baguë bain-
rebare re'huani, mësacuare re'o bain ba'iye cabi. Mai Ëjaguë Jesús ba'iyete
ro'tani, baguë Espíritute ta'yejeiyereba mësacuana insini jo'cabi Riusu.

La santidad del cuerpo

12 Yureca, mësacuabi ën coca cajën: "Riusubi ënsema'itoca, huacha yo'oye
beoye ba'iguëbi si'aye yo'oye poreyë yë'ë" cajën, te'e ruiñe cayë mësacua. Te'e
ruiñe cacuata'an, yequë yo'ore yo'otoca, re'oye yo'oma'iñë. "Si'aye yo'oye
poreyë yë'ë" cacuata'an, ro yë'ë ro'taguë yo'oyete jo'caye porema'itoca,
gu'aji. Riusu yëye se'gare yo'oguë baza cayë.
13 Yequëcuabi ën coca: "Aon aiñebi re'oji. Guëtabëte re'o huanoji" ja'an
cocare cacuareta'an, yë'ë'ga ñaca sehuoyë: Bain aon, bain guëtabë, ja'anbi
si'arën ba'ima'iji. Riusubi huesoni si'aja'guë'bi. Riusubi bain ga'nihuëte

re'huani jo'caguë, ëmëcua, romicua, sa'ñeña yahue baye beoye gare ba'ijë'ën cabi. Bainbi bacua ga'nihuëbi yo'o yo'ojën, Riusuni coñe bayë. Riusu'ga mai ga'nihuëna gaje meni baguëna, mai recoyote re'o huanoji.

14 Riusu yua mai aon aiñe, mai guëtabë, ja'anre huesoni si'aja'guëta'an, mai Ëjaguë junni tonsi'quëre huajëguëte go'ya rai güesebi. Ja'nca go'ya rai güesesi'quëbi maire'ga junni tansi'cuareta'an, ai ta'yejeiyereba pore Ëjaguëbi maire huajëcuare go'ya rai güeseja'guë'bi.

15 ¿Yureca, mësacua guere ën cocare ye'yemate'ne? Mësacua yua Cristo bain te'e jubëreba ba'icuabi mësacua ga'nihuëbi Cristoni si'a jëja yo'o conjën ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi mësacua ga'nihuëbi gu'a romigo naconi gu'aye yo'otoca, ai gu'aye yo'oyë. Ja'anre gare yo'oye beoye ba'ijë'ën.

16 ¿Mësacua guere ën cocare ye'yemate'ne? Mësacua yua Cristo bain te'e jubëreba ba'icuabi mëscare ye'yemate'ne? Gu'a romigona zi'intoca, bago naconi te'e ga'nihuë ba'iye'ru ba'iji. Riusubi ën cocare toyani jo'caguë: "Ba samucuabi te'e bainguë ba'iye'ru ba'iyë" caguëna, gu'a romigona zi'iñe beoye gare ba'ijë'ën.

17 Ja'nca ba'iguëbi mai Ëjaguë naconi te'e zi'inni, baguë naconi te'e recoyo ba'iye'ru ba'iji.

18 Yureca, mësacuabi romigoni yahue baye ro'tatoca, gare yo'oye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca ro'taye beoye gare ba'ijë'ën. Bain gu'a jucha yo'oye ro'tato, romigoni yahue baye, ja'anre yo'otoca, baguë ga'nihuë Riusu re'huani jo'case'ere gu'aye yo'oji. Yequë gu'a jucha yo'otoca, banji. Ro gu'aye yo'oji. Ja'nca sëani, romigoni yahue baye beoye gare ba'ijë'ën.

19 ¿Mësacua guere ën cocare ye'yemate'ne? ¿Mësacua ga'nihuë yua Riusu Espíritu ba'i huë'e ba'iye ro'tamate? Riusu Espíritu yua mësacuana gaje meni baguëbi mësacua recoyote ba'iji. Ro mësacua yëye se'gare yo'oye porema'iñëoye gare ba'ijë'ën. Bain gu'a jucha yo'oye ro'tato, romigoni.

20 Jesucristobi mësacua ba'iyete baguë zie jañuni tonse'ebi ro'iguëna, mësacua yua Riusu bainreba ruën'ë. Ja'nca sëani, mësacuabi yo'o yo'ojën, mësacua ga'nihuëbi gu'a jucha gare yo'oye beoye ba'ijën, Riusuni bojojën, Riusu ba'iyete si'a bainni masi güesejën ba'ijë'ën.

7

Consejos sobre el matrimonio

1 Yureca, mësacuabi yë'ëni coca senni achajën toyajënna, mësacuani yihuoguë sehuoyë yë'ë. Mësacuabi romigoni baza cajënna, ñaca yihuoguë cayë yë'ë. Romigoni zi'inma'iñe ba'itoca, quë'rë re'oye ba'iji.

2 Ja'nca ba'iguëta'an, gu'a jucha yo'o ëaye ba'itoca, ga bainguëbi baguë rënjoni baja'guë. Ga romigo'ga bago ënjëni baja'go.

3 Romigobi bago ënjë ga'nihuëte te'e zi'iñe yëgona, ënseye beoye ba'ija'guë. Ëmëguë'ga baguë rënjo ga'nihuëte te'e zi'iñe yëguëna, ënseye beoye ba'ija'go.

4 Ënjë hua'na, rënjo hua'na, bacuabi cajën, "Yë'ë ga'nihuëte pa'roma'ijë'ën" bacua huejasi'cuani caye beoye ba'ijë'ën.

5 Ja'nca ba'ijën, mësacuabi sa'ñeña cajën, "Zoe ba'i umuguseña Riusuni ujaye se'ga yo'oñu" cajën ba'itoca, sa'ñeña cu'eye jo'cajë'ën. Ja'nca jo'cajën, ja'nrëbi ujani tëjini, se'e sa'ñeña te'e cu'ejën ba'ijë'ën. Sa'ñeña zoe ënsetoca, mësacuabi sa'ñeña jo'caye jëja beojënna, yequërë zupai huatibi mësacuani gu'a juchare yo'o güesema'iguë.

6 Mësacuani ja'an cocare yihuoguë, Mësacua huejajën ba'ijë'ën caguë, gare
guanseye beoye ba'iyë yë'ë. Mësacuabi yëtoca, huejaye poreyë. Ja'an se'ga
cayë yë'ë.
7 Yë'ë yëyete cato, si'a bainbi yë'ë ba'iye'ru ba'iye poretoca, romi beocua
ba'itoca, ai re'oye ba'iji. Ja'nca yëto'ga, Riusubi bainre re'huani jo'caguë,
ga bainguëte tin yo'oye poreguëte re'huabi. Yequëcuabi yequë yo'o yo'oye
porecua ba'iyë. Yequëcuabi yequë yo'o yo'oye porecua ba'iyë.
8 Yureca, huejama'isi'cua, o hua'jecua ba'ijënna, ja'ancuani yihuoguë, yë'ë
ba'iye'ru ba'ijën gare huejama'itoca, ai re'oye ba'iji, cayë yë'ë.
9 Ja'nca caguëta'an, bacuabi romi huëiye, o ëmë huëiye, ja'anre jo'caye
jëja beotoca, huejajë'ën cayë, bacuani. Bacua ëase'ere jo'caye porema'itoca,
huejajë'ën cayë. Bacua ëase'ena zemosi'cua ba'itoca, gu'aji. Ja'ancuabi
huejatoca, quë'rë re'oye ba'iji.
10-11 Yureca, Cristo bainrebabi huejasi'cua ba'ijënna, yë'ë yihuo coca
se'gare cama'iñë. Mai Ëjaguë Jesucristo guanseni jo'casi cocare quëayë.
Romicuabi bacua ënjë sanhuëni jo'cani senjoñe beoye ba'ijë'ën. Ëmëcua'ga
bacua rënjo sanhuëni jo'cani senjoñe beoye ba'ijë'ën, quëayë yë'ë. Ja'nca
quëaguëta'an, jo'cani senjotoca, yequëni yeconi huejama'ijë'ën. Senjosi'quë
naconi se'e te'e ba'iye porema'itoca, yequëni gare huejaye beoye ba'ijë'ën.
12 Yureca, yequëcua huejasi'cua ba'ijënna, yë'ë se'gabi bacuare yihuoyë.
Mai Ëjaguëbi guansema'iguëna, bacuani ñaca yihuoyë yë'ë. Cristo bainguëbi
yua Cristoni ro'tama'igoni batoca, “Maibi bañuni” cagona, bagote jo'cani
senjoñe beoye ba'ijë'ën.
13 Güina'ru, Cristo baingobi yua Cristoni ro'tama'iguëni batoca, “Maibi
bañuni” caguëna, baguëte jo'cani senjoñe beoye ba'ijë'ën.
14 Cristoni ro'tama'icuani huejasi'cua ba'itoca, Cristoni si'a recoyo
ro'tacuabi bacua ënjë sanhuë o bacua rënjo sanhuë ba'iyete ëñato, Cristo
bainni huejasi'cua ba'ijën, Cristo bain mame tënose'ebi mame tënosi'cua'ru
ba'iyë. Ja'nca ba'ima'itoca, bacua zin hua'na yua jucha bacua ba'ire'ahuë.
Cristoni ro'tama'icuabi ja'nca tënosi'cua ba'ijënna, bacua zin hua'nabi güina'ru
tënosi'cua ba'iyë.
15 Yureca, Cristoni ro'tama'icuabi bacua ënjëre o bacua rënjore jo'cani
senjoñe yëtoca, Cristo bainbi bacua rënjore o bacua ënjëre ënsema'ijë'ën.
Ja'nca jo'cani senjotoca, Cristo bainbi bacua ënjë o bacua rënjo, Cristoni
ro'tama'icua, bacua ba'iyete Riusuni sehuoma'icua ba'iyë. Cristo bain
ba'iyete cato, recoyo bojojën ba'ijën, jo'cani senjocuare ro guaja sa'ntiye
beoye ba'ijë'ën.
16 Ja'nca ba'ijën, mësacua ënjëbi, o mësacua rënjobi Cristoni recoyo
ro'tama'iguëna, mësacuabi bacuare Cristo bainre re'huaye concuata'an,
bacua recoyo ro'taja'yete gare huesëyë mësacua. Ja'nca sëani, bacua ba'iyete
sa'ntiye beoye ba'ijën, Cristoni recoyo bojoye se'ga ba'ijë'ën.
17 Cristo bain si'acuani ñaca yihuoguë cayë yë'ë. Cristobi mësacuare baguë
bainre re'huani baguëna, mësacua ba'iyete ro'tani, baguë re'huani cuen-
cuese'e ba'iye'ru ba'ijë'ën. Tin ba'iye'ru ro'taye beoye ba'ijë'ën. Cristo bain
jubëan si'aruan ba'icuani ja'nca guanseguë cayë yë'ë.
18 Yequëcuabi Go neño ga'nihuë tëyosi'cua ba'ijën, ja'nrëbi Cristo bainre
re'huasi'cua ba'ijën, go neño ga'nihuë tëyoma'isi'quë ba'ija'ma ro'taye beoye
ba'ijë'ën. Yequëcuabi go neño ga'nihuë tëyoma'isi'cua ba'ijën, Cristo bainre
re'huasi'cua ba'ijën, mësacua go neño ga'nihuëte tëyo güeseye ro'tamajën
ba'ijë'ën.

19 Mësacua go neño ga'nihuë tëyoye o tëyoma'iñe, ja'anre ro'tama'ijë'ën.
Riusubi baguë bainni coca guanseni jo'caguëna, ja'an cocare ro'tajën, ja'an
se'gare yo'ojën ba'ijë'ën.
20 Cristobi mësacuare baguë bainre cuencueguëna, ja'anrën ba'iye'ru
ba'ijë'ën. Tin ba'iye'ru ba'iye ro'tama'ijë'ën. Cristo re'huani cuencuese'e
ba'iye'ru ro'tajën, mësacua tin ba'iye'ru ba'iye ro'tama'ijë'ën.
21 Yequëcua, yo'o concua zeansi'cua banica, tin ba'iye ro'tama'ijë'ën.
Mësacua ëjacuabi etoye yëtoca, etani saijën, bacua yo'o yo'ocua zeansi'cua
ba'iye jo'cajë'ën.
22 Yureca, yo'o concua zeansi'cuabi Cristo bainre re'huasi'cua ba'itoca,
yequëcua yo'o concua ba'icuata'an, Cristo naconi te'e ba'ijën, ro guaja beoye
ba'ijën, bacua ëjacuani rëquëye beoye yo'o conjën ba'iyë, Cristoni concua
sëani. Yequëcua, yo'o concua zeanma'isi'cua banica, mësacua ñaca ro'tajë'ën.
Yureca, Cristo bain re'huasi'cua ba'ijën, baguëre yo'o concua zeansi'cua
mësacua ruën'ë. Ro mësacua yëye se'gare yo'oye porema'iñë.
23 Cristo yua mësacua ro'ire junni tonsi'quëbi baguë bainre mësacuare
re'huani baji. Ja'nca sëani, Cristona te'e zi'inni, bain ëjacua gu'aye guans-
eye'ru yo'oye gare ro'tamajën, gu'a juchana gare zemo güesema'ijë'ën.
24 Ja'nca sëani, Riusu re'huani cuencuese'e ba'iye'ru ro'tajën, ja'an ba'iye'ru
Riusu naconi te'e zi'inni ba'ijën, Riusuni bojojën, baguëni conjën ba'ijë'ën.
25 Yureca, Cristo bain huejama'isi'cua ba'ijënna, Cristo guansesi coca
beoguëbi mësacuabi yë'ë ro'tasi cocare yihuoguë cayë yë'ë. Mai Ëjaguëbi
conguëna, mësacuani re'oye yihuoguë ro'tayë yë'ë.
26 Yureca, je'o bacuabi Cristo bainni ai gu'aye yo'ojënna, mësacua ja'anre
ro'tajën, romi huejaye ro'tama'ijë'ën.
27 Huejasi'cua banica, bagote jo'cani senjoñe ro'tama'ijë'ën. Romi beocua
banica, romini huejaye ro'tama'ijë'ën.
28 Ja'nca yihuoguëta'an, mësacuabi huejatoca, gu'aye yo'oma'iñë. Yureña
huejato, ai guaja yo'ojën, ai yo'ojën ba'ija'cua'ë. Ja'an mësacuare ba'ima'ija'guë
cayë yë'ë.
29 Yë'ë bain sanhuë, mësacuani ñaca yihuoguë quëayë. Mai ën yija ba'i
umuguseña te'e jëana carajeija'yeta'an ba'iguëna, mësacua yure rënjo bacuabi
rënjo beojën ba'ija'yete ro'tajë'ën.
30 Mësacua yure ota oicuabi ota oima'ija'ñete ro'tajë'ën. Mësacua yure
bojojën ba'icuabi bojoma'ija'ñete ro'tajë'ën. Mësacua yure bonse coni bacuabi
bonse beoja'yete ro'tajë'ën.
31 Ja'nca ro'tajën, ën yija ba'iyebi gare carajeija'guë sëani, mësacua ën yija
ba'i ma'carëan yure bajën, ja'anre beoja'yete ro'tajë'ën. Riusu ba'i re'oto
ba'ija'yete ro'tajën ba'ijë'ën.
32 Mësacua yua ën yija ba'iyete ai guaja ro'tamajën ba'ijë'ën caguë, ja'nca
mësacuani yihuoguë cayë yë'ë. Ja'nca caguëbi bain huejacua ba'iyete quëayë.
Cristo bainbi huejama'itoca, Cristo yo'o yo'ojën coñe se'gare ro'tajën, Cristo
yëye'ru yo'oza cajën ba'iyë.
33 Romini huejatoca, ën yija ba'iyete ai ro'tajën, Yë'ë rënjo yëyete ro'taguë,
bagote conza cajën ba'iyë.
34 Romi hua'na'ga güina'ru ba'iyë. Romi zincua, ëmë beocua ba'ijën, Cristo
yo'o yo'ojën coñe se'gare yëjën, bacua ga'nihuëanre, bacua recoñoare ro'tajën,
Cristo baingo sëani, Gare jucha yo'oye beoye baza cajën, Cristote cu'ejën
ba'iyë. Romi huejasi'cuaca ën yija ba'iyete ai ro'tajën, Yë'ë ënjë yëyete ro'tago,
baguëte conza cajën ba'iyë.

35 Mësacuani ja'nca yihuoguë, mësacuani huejaye ënseye yëma'iñë. Mësacua
yua Cristo bain cuencuesi'cua sëani, mai Ëjaguëni jo'caye beoye conjën, te'e
ruiñe yo'ojën, re'oye ba'ijë'ën, cayë yë'ë.
36 Yequëcua, taita sanhuëbi romi zingoni bajën, bago huejarën tayojeiguëna,
bago huejaye yëyete se'e ënsema'iñë catoca, bagoni gu'aye yo'oye yëma'iñë.
Ja'nca huejaye yëtoca, mësacua yëse'e yo'ojë'ën. Bago huejaja'guëna insinica,
gu'aye yo'oma'iñë.
37 Yequëcua, romi zingoni bacuabi bagote yequëna insiye yëma'itoca,
bacua'ga gu'aye yo'oma'iñë. Te'e ruiñe ro'tajën, Bagote yequëna insima'iñë
cajën ba'itoca, re'oye yo'oyë.
38 Ja'nca sëani, mësacua romi zingote huejaja'guëna insinica, re'oye yo'oyë.
Insimanica, quë'rë re'oye yo'oyë.
39 Yureca, romi huejasi'cuabi si'a bacua ënjë ba'i umuguseña baguëni yo'o
coñe bayë. Ënjëbi junni huesëguëna, ja'nrëbi yequëni, mai Ëjaguë bainguëreba
se'gani bacua yëye'ru huejaye poreyë.
40 Ja'nca porecua ba'ito'ga, yë'ëbi ro'taguë, romi hua'jecuani ñaca yihuoyë.
Se'e huejama'itoca, quë'rë bojocua ba'iyë. Ja'nca yihuoguë, Riusu Espírituni
baguë sëani, yequëcuabi tin ro'tacuata'an, mësacuani te'e ruiñe yihuoye
masiyë yë'ë.

8

Los alimentos consagrados a los ídolos

1 Yureca, bainbi huacha riusuñana aonre insini jo'cajënna, mësacuabi ja'an
gu'ayete ro'tajën, yë'ëni senni achajënna, mësacuani yihuo cocare cayë yë'ë.
Mësacua si'acuabi ja'an aon ba'iyete ro'tajën, ga bainguëbi cajën, Yë'ë se'gabi
ja'an aon ba'iyete bainni yihuoye masiyë cayë. Ja'nca catoca, ro mësacua
masiye huanoñe se'gare ro quëayë. Bainni te'e ruiñe yëjën ba'itoca, bacuani
re'oye yihuoye poreyë mësacua. Ja'nca yihuotoca, Cristo bainbi recoyo
jaijeiyë.
2 Ro mësacua masiyete ro'tatoca, mësacuabi ta'yejeiye masima'iñë. Ai caraji
mësacuare.
3 Ru'ru, Riusuni te'e ruiñe yëjën ba'ijë'ën. Riusubi baguëni te'e ruiñe yëjën
ba'icuani ëñaguë, baguë bainreba ba'iyete bojoji.
4 Yureca, huacha riusuñana insisi aonre yë'ëni senni achayë mësacua.
Ja'nca senni achajën, Huacha riusu yua riusu beoji cajën, Mai Ëjaguë yua gaña
Riusu'bi ba'iji cajën, te'e ruiñe cayë mësacua.
5 Ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cuabi guënamë re'oto, yija re'oto, si'aruanna
ëñajën, ai ba'i jubë riusu hua'na ba'iye ro ro'tajën cayë.
6 Ja'nca cacuata'an, maibi mai gañaguë Riusure ro'tajën, Taita baguëni
cayë. Si'a ën re'oto ba'iyete re'huaye guansesi'quëbi maini baji. Mai Ëjaguë
Jesucristo'ga si'a ën re'oto ba'iyete re'huani jo'casi'quëbi maire tëani mame
re'huani baji. Yequë tëani baye poreguëte cu'eto, gare beoji. Ja'anre te'e ruiñe
masiyë mai.
7 Ja'nca masijënna, yequëcua, huacha riusuñare ye'yejën ba'isi'cuabi mai
masiye'ru ta'yejeiye masima'iñë. Cristo bainre re'huasi'cua ba'icuata'an,
huacha riusuna insisi aonre ëñani, Aintoca gu'aji, cajën ba'iyë. Ja'nca
ba'icuabi mësacua aiñete ëñani, güina'ru anni, ja'nrëbi, Gu'aye yo'ohuë yë'ë
cajën, Cristo coñe'ru ta'yejeiye masimajën, recoyo gu'ajeiyë.
8 Maibi ja'an aonre aintoca, Riusubi maini quë'rë re'oye ëñama'iji.
Ainma'itoca, maini güina'ru ëñaji. Mai aon aiñebi Riusuni bojo güesema'iñë.

9 Ja'nca sëani, mësacua si'a aon aiñe porecuabi ro mësacua yëye'ru ëñajën
ainjën ba'ijë'ën. Cristo bain ta'yejeiye masima'icuabi mësacua aonre aiñete
ëñani, yequërë Cristoni ro'taye jo'cani gu'ajeima'iñe.
10 Mësacua yua Cristo bain ta'yejeiye masicuabi huacha riusu huë'ena
cacani, ba aon huacha riusuna insini jo'case'ere ainguëna, yequëbi mësacua
aiñete ëñatoca, baguë yequërë, Yë'ë'ga ja'an hua'ire anza cama'iguë.
11 Ja'nca ainguëbi Cristoni ta'yejeiye ye'yema'isi'quë ba'itoca, yequërë
Cristoni recoyo ro'taye jo'cani senjoma'iguë. Ja'nca senjotoca, mësacua Cristo
te'e bainguëni ro gu'ajei güeseyë. Cristobi baguë ro'ina junni tonguëna,
12 mësacuabi ro yo'ojën, ro mësacua yëye se'gare'ru aon ainjën, mësacua
te'e bainni huacha ro'ta güesejën, ai gu'aye yo'oyë. Cristoni ta'yejeiye
masima'icuabi ja'nca Cristoni recoyo ro'taye jo'cani senjotoca, mësacuabi
Cristoni ai gu'aye yo'oyë.
13 Bainbi ja'nca jo'cani senjoni gu'ajeitoca, ja'an aon huacha riusuñana
insini jo'case'ere gare se'e aiñe beoye bañuni. Yë'ë te'e bain, Cristo bainbi yë'ë
aon, huacha aonre ainguëna, ëñani, Cristoni recoyo ro'taye jo'cani senjotoca,
ja'an aonre gare se'e ainma'ija'guë'ë yë'ë.

9

Los derechos de un apóstol

1 Yureca, yë'ë yëye'ru yo'oye poreguëna, yequëcuabi yë'ë ba'iyete gu'aye
cajën ba'iyë. Cristobi yë'ëre cuencueni raomaji'i cacuata'an, mësacuabi
yë'ë cuencueni raose'ere masiyë. Mai Ëjaguë Jesucristoni ëñasi'quë sëani,
baguë cuencueni raose'ere te'e ruiñereba masiyë yë'ë. Ja'nca yë'ëre cuen-
cueni raoguëna, mësacuani Cristo cocarebare quëani achoguë, jo'caye beoye
mësacuani yo'o conguëna, mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tajën, Cristo bainre
re'huasi'cua baë'ë.
2 Yequëcuabi cajën, Cristobi yë'ëre cuencueni raomaji'i cacuata'an,
mësacuabi yë'ëre cuencueni raose'ere te'e ruiñe masijën, yë'ëni re'oye ëñajën
ba'iyë. Mësacua yua Cristo bainre re'huasi'cua ba'ijënna, yequëcuabi ëñani,
yë'ëre cuencueni raose'ere masiye poreyë.
3 Yë'ë cuencueni raose'ere ro'tama'icua, ja'ancuabi gu'aye senni achajënna,
ën cocare sehuoyë yë'ë.
4 Cristo bain cuencueni raosi'cuabi Cristo bain jubëanna sani, bacua aon,
bacua gono, ja'anre señe poreyë yëquëna.
5 Yëquëna yua Cristo baingo, rënjo hua'goni batoca, bagore'ga sani, bago
aonre güina'ru señe poreyë yëquëna. Yequë Cristo bain cuencueni raosi'cuabi
ja'nca yo'oyë. Mai Ëjaguë Jesucristo yo'jecua, Pedro hue'eguë, bacua'ga ja'nca
yo'oyë.
6 Cristo bain jubëanna ganijani, Riusu cocare bacuani ye'yojën, bacua
aonre ainjënna, mësacua yua yë'ë, yë'ë bainguë Bernabé, ¿yëquënate ro'tajën,
yëquëna se'gana aonre ro insiye beoye ro'taye? ¿Bacua yua yo'o yo'ojën, bacua
curibi aon ro'ija'bë, yëquënate cama'iñe? Bañë. Yëquënabi yëtoca, Cristo bain
aonre ro coni aiñe poreyë.
7 Ën cocare'ga ro'tani ye'yejë'ën: Soldado hua'nabi servicio prestajën,
bacua aonre gare ro'ima'iñë. Zio ëjacuabi aonre tanjën, ba aon tëase'ere aiñe
yëto, ¿jarocuabi ënseye'ne? Yequëcuabi jo'ya hua'nare cuirajën, ba ojere uncuye
yëto, ¿jarocuabi ënseye'ne? Yëquëna'ga mësacuani Riusu cocare quëani achojën
ye'yojën ba'icuabi mësacua aon cuirayete ro coye poreyë.
8 Ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cua ro'taye'ru gare ro'tani cama'iñë yë'ë. Riusu
cocare ëñato, yë'ë case'e'ru güina'ru cani jo'case'e ba'iji.

9 Moisés coca toyani jo'case'ere achani ye'yejë'ën: “Toro hua'guëni aon
yo'ore yo'o güesejën, baguë yi'obote gueonma'ijë'ën. Ja'an aonre ainja'guë”
toyani jo'case'e ba'iji. Riusubi ja'an cocare cani jo'caguë, toro hua'na se'gare
oiye ro'tamaji'i.
10 Cristo bain cuencueni raosi'cuare oiye ro'taguë, yëquënani cuiraye,
ja'anre ro'taguë, ja'an cocare cani jo'cabi Riusu. Aito. Riusubi zio yo'ocua,
aon tëaja'cua, ja'ancuare ëñaguë, aon tëaja'yete ainjën bojojë'ën, cani jo'cabi.
Ja'nca cani jo'caguëbi güina'ru baguëre yo'o concua cuencuesi'cuare ëñaguë,
Yë'ë cocareba quëani achocua, yë'ë bain ba'iye yihuojën cacua, ja'ancua'ga
bacua aon, bacua bonse, ba bainna coni bajë'ën cani jo'cabi Riusu.
11 Yëquëna'ga mësacuana ti'anni, Riusu cocarebare mësacuani quëani
achojën, Riusure yo'o conjën baë'ë. Ja'nca ba'icuabi yëquëna bonse, ja'anre
mësacuani sentoca, mësacua yua bojo recoyo re'huani, yëquënani cuirani
conjën, Ta'yejeiye ro'ima'iji maire cajën, ya'jaye beoye cuirani conjën
ba'ire'ahuë mësacua.
12 Yequëcuabi mësacuana sani, ja'an insiyete sentoca, yëquëna'ga quë'rë
ta'yejeiye mësacuana señe poreyë.
Ja'nca porecuata'an, ja'an bonse carayete bainni gare senma'isi'cua baë'ë
yëquëna. Riusu cocarebare quëani achojën ganijën, Cristo bainre re'huayete
quëñëni senjoma'iñe cajën, yëquëna carayete ba bainni gare senma'isi'cua
baë'ë.
13 Riusu uja huë'e yo'o concua ba'iyere'ga ro'tani ye'yejë'ën. Ja'an huë'e
yo'o ma'careanre yo'o conjën, Riusuna insisi aonre coni aiñë. Misabëre
cuiracua'ga Riusuna insisi aonre coni aiñë.
14 Ja'nca coni ainjënna, mai Ëjaguëbi baguë coca quëani achocuare ëñani,
ba coca achani bojocuabi bacua bonse carayete bacuana insini cuiraja'bë,
guanseguë cabi.
15 Ja'nca guanseguë caguëna, yë'ë yua yë'ë aon, yë'ë bonse, ja'anre
carato'ga, Cristo bainni gare señe beoye ba'iyë. Ën cocare toyani mësacuana
saoguë, ja'an bonsere gare señe beoye toyayë yë'ë. Yë'ë se'gabi yë'ë aon
ro'iyete cani achoguëna, yequëcuabi yë'ëre gu'aye caye porema'iñë. Mësacuani
aon señe, bonse señe, ja'anre señe gare yëma'iguë'ë yë'ë. Aon gu'ana ju'iñëa
coca achani bojocuabi bacua bonse carayete bacuana insini cuiraja'bë,
guanseguë cabi, ru'ru.
16 Riusu cocarebare quëani achoguëbi “Ai re'oye yo'ohuë yë'ë” catoca, ro
care'ahuë yë'ë. Riusubi yë'ëre cuencueni raoguëna, ja'nca quëani achoye
bayë yë'ë. Baguë cocarebare quëani achoma'itoca, yë'ëre ai gu'aye cani
jo'case'e ba'ire'abi.
17 Ja'an cocarebare quëani achojaijë'ën caguëna, yë'ë yua Jaë'ë. Bojoguë
yo'oza sehuotoca, Riusubi baguë bayete caraye beoye yë'ëna insija'guë'bi.
Ja'nca bojoguë sehuoma'itoca, Riusu guansese'ere jo'caye beoye yo'oye bayë
yë'ë.
18 Yureca, Riusu insija'yete cato, ñaca ba'iji. Riusu cocarebare quëani
achoguë, mësacua ro'iyete gare señe beoye ba'iyë yë'ë. Yë'ë bonse carayete
mësacuani señe poreguë, yë'ë se'gabi ro'iguë, Riusu cocarebare mësacuani
quëani achoguë bojoyë yë'ë.
19 Ja'nca senma'iguëbi Riusu cocarebare bain ro'ire quëani achoma'iñë.
Si'a bainni te'e ruiñe yo'o coñe poreyë. Quë'rë jai jubë bainbi Riusu bainre
re'huasi'cua ba'ija'bë caguë, si'a bainni ja'nca coñë yë'ë.
20 Judío bain jobona sani, judío bain yo'ojën ba'iye'ru te'e yo'oguë ba'iyë
yë'ë. Riusu bainreba re'huasi'cua ba'ija'bë caguë, ja'nca yo'oguë ba'iyë
yë'ë. Bacua ira coca guanseni jo'case'ere ëñaguë, bacua yo'ojën ba'iye'ru

te'e yo'oguë ba'iyë yë'ë. Bacua ira coca guanseni jo'case'e'ru Riusuni se-
huoma'iguëbi bacuani ëñaguë, Riusu bainrebare re'huasi'cua ba'ija'bë caguë,
bacua ira coca guanseni jo'case'e'ru bacuani te'e oiguë coñë yë'ë.
21 Judío bain jubë ba'ima'icua, ira coca guanseni jo'case'e beocuana sani,
Jesucristo yo'o conguëbi Riusu yëyete cu'eguë, ba bain yo'ojën ba'iye'ru
te'e yo'oguë ba'iyë yë'ë. Ira coca guanseni jo'case'e'ru tin yo'ocuabi Riusu
bainrebare re'huasi'cua ba'ija'bë caguë, bacua yo'ojën ba'iye'ru bacuani te'e
oiguë coñë yë'ë.
22 Cristo bain Cristoni ta'yejeiye ye'yema'icua, bacua naconi ba'itoca,
bacua ba'iyete ëñaguë, bacuani oiguë coñë yë'ë. Cristoni quë'rë ta'yejeiye
ye'yeni, quë'rë jëja ba recoñoa re'huani ba'ija'bë caguë, bacuani oiguë,
bacuani bojora'rë yihuoguë coñë yë'ë. Yë'ë porese'e'ru yo'oguë, si'a bainni
oiguë, bacuana sani, Cristo bain ruiñe coñë yë'ë. Ja'nca yo'oguë, Riusubi
ta'yejeiye conguëna, yequëcuabi Riusu bainre re'huasi'cua ba'iyë.
23 Ja'nca re'huasi'cua ba'ijënna, yë'ë yua ai bojoguëbi Riusu cocarebare
quë'rë ta'yejeiye quëani achoguë ba'iyë yë'ë.
24 Mësacua'ga Cristoni quë'rë ta'yejeiye ye'yejën, baguëni quë'rë ta'yejeiye
yo'o conjën ba'ijë'ën. Carrera huë'huëcua si'a jëja huë'huëye'ru Cristoni
ye'yejën, baguëni conjën ba'ijë'ën. Ai jai jubëbi huë'huëjën ba'ijënna, te'eguë
se'gabi ba premiote coji. Mësacua'ga Riusu insija'yete coza cajën, si'a jëja
Cristoni ye'yejën, baguëni conjën ba'ijë'ën.
25 Ba carrera huë'huëcuabi ba premiote coza cajën, bacua porese'e'ru si'a
jëja yo'ojën, ba carrera huë'huëyete te'e ruiñereba ye'yeyë. Ja'nca ye'yecuabi
ba premiote coto, premio yua sunqui ja'obi re'huase'e ba'iguë, rëño ñëserë
se'ga ba'ini, ja'nrëbi ro huenni si'aji. Riusu premio insija'ye yua gare
carajeiye beoye ba'iguëna, maibi bojojën coyë.
26-27 Yë'ë'ga Riusu premio insija'yete coni baza caguë, ro yë'ë gu'a ga'nihuë
ëase'ere gare jo'cani senjoñe ro'tayë yë'ë. Riusu yëye se'gare yo'oye ro'tayë
yë'ë. Ja'nca sëani, Cristo ba'iyete ta'yejeiyereba ye'yeye ro'tayë. Si'a jëja yo'o
yo'oguë, Cristo yo'ore quë'rë ta'yejeiyereba coñe yëyë yë'ë. Ro yo'oye beoye
ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi Riusu cocarebare bainni quëani achoguë, huacha
yo'oma'iñe caguë, quëani achoyë. Huacha yo'otoca, Riusu ba'i jobo insija'yete
yequërë coma'iñë yë'ë.

10

Consejos contra la idolatría

1 Mësacua'ga huacha yo'oma'ijë'ën caguë, ira Israel bain ba'isi'cua ganijën
ba'ise'ere ro'tani ye'yejë'ën. Si'a jubëbi Riusu ba'i picobëte ëñajën be'tejënna,
Riusubi Ma Ziayate tëhuoni bacuare je'eñe sani, bacuani baguëña.
2 Riusu bainguë cuencuesi'quë Moisés hue'eguëbi guanseguëna, si'a jubë
bainbi ba picobëte, ba ziayate ba'ijën, bacua ëjaguë Moisés guanseye'ru te'e
yo'oñu cajën, ba beo re'otobi te'e ganijën sateña.
3 Ja'nca sani, Riusubi ta'yejeiye yo'oguëna, Riusu aon insini jo'case'ere te'e
ainjën bateña.
4 Riusu oco insini jo'case'ere'ga te'e uncujën bateña. Riusubi ta'yejeiye
yo'oni, gata peñababi ziaya etoguëna, si'a jubëbi bain huajë ocore uncujën
bateña. Ba gata peñabare cato, mai ta'yejeiye Ëjaguë Jesucristo ba'iyete ro'tayë
mai. Israel bain naconi te'e saiguëbi bain recoyo huajëyete cacuani masi
güeseguë baquëña.

5 Ja'nca ganijën ba'icuata'an, bacua jubë ba'icua, ai jai jubëbi cue'yoni
gu'aye yo'ojënna, Riusubi bënni, bacuani huani senjoni, bacua ga'nihuëanre
beo re'otona ro jo'caguëña.
6 Ja'nca bënni senjoguë, Si'a bain raija'cuabi ye'yejë'ën caguë, gu'aye
yo'oyete yëye beoye ba'ijë'ën, maina cani jo'cabi Riusu.
7 Bacua yua huacha riusuña cu'ecua ba'ijënna, mësacua güina'ru yo'oye
beoye ba'ijë'ën. Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani, bacua huacha riusu yëjën
ba'ise'ere masijë'ën: "Riusu bainbi fiestare yo'ojën, aonre ainjën, jo'chare un-
cujën, pairajën, bacua huacha riusuni gue güihuara bojohuë" toyani jo'case'e
ba'iji.
8 Bacuabi romini ro yahue bani a'ta yo'ojënna, ja'anre'ga ro'tani, bacua
yo'ose'e'ru mësacua yo'oma'ijë'ën. Ja'nca gu'aye yo'ojën, veintitres mil
ba'icuabi ja'ansi umuguse rau neni te'e junni huesëreña.
9 Bacua jubë ba'icua yequëcua'ga Riusu bëiñete ro ro'tamajën, Riusu
cuirayete ro ëjoni jëhuahuë yë'ë cajënna, aña hua'nabi si'a jubëni cuncujën
rateña. Cuncujënna, junni huesëreña. Ja'nca sëani, mësacua'ga Riusu ba'iyete
gu'aye ro'taye beoye ba'ijë'ën.
10 Bacua jubë ba'icua yequëcua'ga bacua ëja bainre bëiñe cajënna, Riusubi
baguë anje, bain huani senjoguë, ja'an hue'eguëte raoguëna, bacuabi te'e
junni huesëreña. Mësacua'ga mësacua ëja bainre bëiñe caye beoye ba'ijë'ën.
11 Ja'nca gu'aye yo'ojënna, Riusubi baguë bënni senjoñete masi güesebi.
Ja'nca masi güeseguëbi bacua ba'ise'ere toyani jo'caguëna, maibi ëñani ye'yeye
poreyë. Riusu ëñoja'rënbi yurera ti'anja'ñeta'an ba'iguëna, maibi bacua
yo'ojën ba'ise'e'ru yo'oye beoye bañuni cajën,
12 mësacua ba'iyete ëñajën ro'tajën, coque güesema'ijë'ën. "Gu'aye
yo'oma'iguë'ë yë'ë" cajën ba'itoca, Riusubi yequërë mësacua gu'a juchare
mësacuani ëñoni, mësacuani si'nseni senjoma'iguë.
13 Mësacuabi gue gu'a ëase'ere yo'oye yëmajën, "Ai jëjaji. Jo'caye porema'iñë"
cajën ba'itoca, Riusu coñete senjë'ën. Riusu cani jo'case'e'ru mësacuare
te'e ruiñe conji. Bainre re'huani jo'casi'quë sëani, bain gu'a ëayete jo'caye
porema'iñete masiji. Mësacua poreye'ru quë'rë ai yo'o güesema'iji. Quë'rë
jëja recoyo bajë'ën caguë, gu'aye yo'oma'iñe porecuare mësacuare re'huani,
mësacua jëayete ëñoji.
14 Yureca, yë'ë bain sanhuë, yë'ë yua mësacuani ja'nca yihuoguëna, huacha
riusuñani gare yëye beoye ba'ijë'ën. Huacha riusuñani fiestate yo'ojënna,
mësacua gare coñe beoye ba'ijë'ën.
15 Mësacua yua re'oye ro'taye masicua ba'ijën, yë'ë yihuo cocare achani,
re'oye yo'oyete masini, mësacua yo'ojën ba'ijë'ën.
16 Maibi Cristo junni tonse'ere ro'tajën, jubë ñë'cani, ba bisi ëye jo'chare
te'e uncujën, Riusuni surupa te'e cajën ba'iyë. Ja'nca te'e ba'ijën, Cristo zie
jañuni tonse'ere te'e ro'tajën, Cristo bain gu'a jucha senjosi'cuabi baguëni te'e
ro'tajën, sa'ñeña bojojën ba'iyë. Mësacua yua ja'anre te'e ruiñe masiyë. Ba jo'jo
aonbëre'ga sa'ñeña huo'huejën, te'e ainjën, Cristo junni tonni go'ya raise'ere
te'e ro'tajën, Cristo naconi te'e jubë ba'iyë cajën, sa'ñeña te'e bojojën ba'iyë
mai.
17 Te'e jo'jo aonbë ba'iguëna, mai hua'na'ga ai ba'i jubë bain ba'icuabi
Cristo naconi te'e jubë ñë'casi'cua ba'ijën, te'e jo'jo aonbëte ainjën, sa'ñeña te'e
bojojën ba'iyë mai.
18 Israel bain jubë ba'iyere'ga ro'tani, bacua sa'ñeña te'e ba'iyete masijë'ën.
Riusuni bojoñu cajën, bacua aonre misabëna sani, Riusuna insini, ja'nrëbi
sa'ñeña te'e ainjën bojoyë.

19 Yureca, ja'nca yihuoguëbi huacha riusuña, huacha riusuñana aon in-
sise'e, ¿ja'anre ai ta'yejeiye ro'tajë'ën caguë?
20 Bañë. Ëñe se'gare cayë yë'ë. Riusuni ro'tama'icuabi bacua aonre sani,
Mai riusuna insini bojoñu cajën, ro ro'tajën yo'oyë. Huati hua'i se'gana
bojojën yo'oyë bacua. Ja'nca yo'ojënna, mësacua yua huati hua'i naconi te'e
bojoye beoye ba'ijë'ën.
21 Huati hua'i naconi te'e bojojën, bacua gonore uncutoca, mai Ëjaguë
bainna ñë'cani ba ëye gonore uncuni, mai Ëjaguë jubë naconi te'e bojoye gare
porema'iñë mësacua. Huati hua'i bain naconi bacua aonre anni te'e bojotoca,
mai Ëjaguë bain jubë naconi ñë'cani ba jo'jo aonbëte anni, bacua naconi te'e
bojoye gare porema'iñë mësacua. Mësacua yua Cristo bain ba'itoca, huati
hua'ini recoyo ro'taye gare porema'iñë.
22 Ja'nca yo'otoca, Riusubi ai ba'iye ai bëinji. Ja'nca bëinguëna, maibi jëaye
gare porema'iñë. Riusubi ta'yejeiye ba'iguëna, jëja beoyë mai.

La libertad y el amor cristiano

23 Cristo bainbi cajën, Riusubi ënsema'itoca, yë'ë yëye'ru yo'oye poreyë yë'ë
cacuata'an, yequë yo'ore yo'ojën, bainni conma'iñë. Yequë yo'o yo'ojënna,
bainbi quë'rë jëja ba recoyo re'huama'iñë.
24 Ja'nca sëani, mësacua Cristo bainbi yo'o yo'ojën, ro mësacua yëye se'gare
ro'tama'ijë'ën. Yequë bainni conjën, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
25 Mësacuabi aonre ain bi'rajën, si'a hua'i bendiese'ere ainjën, gare gu'aye
ro'taye beoye ba'ijë'ën. Mësacua aon insisicuani huacha hua'i ba'iyete senni
achama'ijë'ën.
26 Riusu coca cani jo'case'ere ro'tani masijë'ën: "Si'a ën yija re'oto, si'a ën
yija ba'iye yua mai Ëjaguë Riusu re'huani jo'case'e'ë" ja'anre ro'tani masijë'ën.
27 Yureca, Cristoni recoyo ro'tama'iguëbi mësacuani aon aiñe choiguëna,
mësacuabi saiye yëtoca, baguë aon aonse'e si'aye anni bojojë'ën. Huacha hua'i
ba'iyete gare senni achaye beoye ainjë'ën. Senni achatoca, huacha hua'i
ba'ise'ebi recoyo gu'a huanoji.
28 Ja'nca ain bi'raguëna, yequëbi cato, "Huacha riusuna insisi hua'i'ë"
quëatoca, ba hua'ire ainma'ijë'ën. Ba coca quëasi'quëni oiye bani, baguë
recoyo huanoñete ëñajën ba'ijën,
29 baguëni gu'aye yo'oma'ijë'ën.
Mësacua jubë ba'icua yequëcuabi ja'an hua'ire aiñe yëjën, baru bain recoyo
gu'a huanoñete ro'tama'ijën, "Yë'ë yua Cristo bainguë sëani, yequëbi yë'ë hua'i
aiñete bëiñe catoca, gu'aji" ja'anre ro'taye beoye ba'ijë'ën.
30 Yequëcuabi cajën, "Riusuni Surupa cani, ja'nrëbi ba hua'ire ainguë,
gu'aye yo'oma'iñë yë'ë. Ja'nca sëani, yë'ëre bëiñe cacuabi ro gu'aye cayë"
ja'anre ro'taye beoye ba'ijë'ën.
31 Mësacuabi aon ainjën, gonore uncujën, si'a mësacua yo'o yo'ojën ba'iye
caguë, Riusu ta'yejeiye ba'iye se'gare bainni masi güesejën, mësacua yo'o
yo'ojën ba'ijë'ën.
32 Judío bain, tin bain, ja'ancuabi mësacua yo'o yo'ojën ba'iyete ëñani,
Cristona zi'iñe yëma'itoca, ai gu'aji. Cristo bain'ga mësacua yo'o yo'ojën
ba'iyete ëñani, Cristona zi'iñe jo'cani senjotoca, ai gu'aji.
33 Si'a bainbi Cristona zi'inni ba'ija'bë cajën, ro mësacua yëye'ru yo'oye
ro'taye beoye ba'ijë'ën. Yequëcua recoyo huanoñete ro'tajën, mësacua yo'o
yo'ojën, bain recoyo re'o huanoñe conjën ba'ijë'ën. Yë'ë yo'o yo'oguë ba'iye'ru
yo'o yo'ojën ba'ijë'ën.

11

1 Yë'ë yua Cristo ba'iye'ru ba'iye yëguëna, mësacua'ga güina'ru baguë ba'iyete
yëjën ba'ijë'ën.

Las mujeres en el culto

2 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuabi yë'ë ba'iyete ro'tajën, yë'ë coca cani
jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'ojënna, mësacuabi ai re'oye yo'ohuë, cayë yë'ë.
3 Ëñe se'gare mësacuani ro'ta güeseye bayë. Si'a ëmëcuabi Cristoni ëñajën,
Ëjaguë, baguëni caye bayë. Romicua'ga bacua ënjë sanhuëni ëñajën, Ëjaguë,
bacuani caye bayë. Taita Riusu'ga Cristo Ëjaguë'bi ba'iji. Ja'anre ro'tani, te'e
ruiñe masijë'ën.
4 Ja'nca ba'iguëna, romicua se'gabi bacua sinjobëte canbi ta'piye bayë.
Ëmëcuaca bañë. Ëmëcuabi Riusuni ujato, Riusu cocare masini quëani achoto,
bacua sinjobëte ta'piye beoye ba'ijë'ën. Ëmëguëbi ta'pitoca, gu'aye yo'oji.
Baguë rënjoni re'oye guansema'iñe ëñoji.
5 Romicua'ga Riusuni ujato, Riusu cocare masini quëani achoto, bacua
sinjobëte canbi ta'pijë'ën. Romigobi ta'pima'itoca, gu'aye yo'ogo. Bago ënjë
ëjaguë ba'iyete güeye ëñogo. Ja'nca yo'otoca, bago ënjëni re'oye sehuoma'igo
sëani, bago raña gare beañe tëasi'co'ru ba'ija'co.
6 Ja'nca tëasi'co'ru ba'itoca, ai gu'aye ëñogo. Gu'aye ëñogota'an, bago sin-
jobëte ta'piye yëma'itoca, bago rañare beañe tëani si'ajë'ën. Ja'nca sëani, bago
sinjobëte canbi ta'pija'go.
7 Ëmëcuabi Riusu ta'yejeiye ba'iye'ru re'huasi'cua ba'ijën, bacua sinjobëte
gare ta'piye beoye ba'iyë. Romicuaca bacua ënjë ta'yejeiye ba'iyete ëñocua
ba'ijën, bacua sinjobëte canbi ta'pini ba'iyë.
8 Ëñere'ga ro'tajë'ën. Riusubi bainre re'huani jo'ca bi'raguë, ëmëguëte
quë'rë ta'yejeiguëte re'huani, ja'nrëbi romigote re'huaguë, ëmëguë coriyobi
re'huabi.
9 Ëmëguëbi guanseguëna, romigobi achani baguëni conni ba'ija'go cani
jo'cabi Riusu. Romigote quë'rë ta'yejeigote re'huamaji'i Riusu.
10 Ja'nca re'huasi'cobi Riusuni ujato, Riusu cocare masini quëani achoto,
bago sinjobëte canbi ta'pini, bago ënjë ta'yejeiye ba'iyete ëñoñe ba'igo.
Ba'igona, Riusu anje sanhuëbi ëñani, bago re'oye yo'oyete masiyë.
11-12 Ja'nca ba'iguëta'an, ëñere'ga ro'tani masijë'ën. Ëmëcuabi romicuani
gu'aye ëñañe beoye ba'ijë'ën. Romigo yua ëmëguë coriyo re'huasi'cobi
ëmëguëni re'oye sehuoye ba'igota'an, bago'ga ëmëguëni të'ya raigo ba'igo.
Riusubi re'huani jo'caguëna, ëmëcua, romicua, bacuabi te'e ba'ijën, mai Ëjaguë
Cristoni te'e conjën ba'iyë.
13 Yureca, mësacua se'gabi masini, Riusu yëye'ru yo'ojë'ën. Romigobi
Riusuni ujato, ¿bago sinjobëte ta'pima'itoca, gu'aye ba'igo?
14 Riusu re'huani jo'case'ere ëñani masijë'ën. Ëmëguëbi zoa rañabate setoca,
baguë ta'yejeiye beoyete ëñoguë, gu'aye yo'oji.
15 Romigoca zoa rañabate setoca, bago ënjë ta'yejeiyete ëñogo, ai re'oye
yo'ogo bojogo. Bago zoa rañaba yua sinjo ta'pi can'ru ba'iji.
16 Mësacua jubë ba'icua, yequëcuabi yë'ë yure case'e'ru yo'oye yëma'itoca,
ëñere achani masijë'ën: Cristo bain jubë ba'icuabi tin yo'otoca, yë'ëbi bacuani
ëñama'iguë ba'iyë. Cristo bain jubëan si'aruan ba'icuabi güina'ru cayë.

Abusos en la Cena del Señor

17 Yureca, mësacuabi jubë ñë'cajën, re'oye yo'oma'iñë. Gu'aye se'ga ba'iji
mësacuare, cayë yë'ë.
18 Yequëcuabi quëajënna, mësacuabi jubë ñë'cajën, Cristoni bojojën ro'tayete
ëñoñu cajën, ro bëin cocare sa'ñeña cayë. Ja'nca quëajënna, choa ma'carë te'e
ruiñe cayë, ro'tayë yë'ë.
19 ¿Cristoni te'e ruiñe ro'tacuabi quë'rë ta'yejeiye ba'iñu cajën, sa'ñeña bëiñe
ro'taye mësacua? Ja'nca ro'tatoca, gu'aye ba'iji mësacuare.
20 Ja'nca bëiñe cajën, mai Ëjaguëni ro'tajën, Ba aonre aiñu cajën ñë'cajën,
mësacua yua mai Ëjaguëni gare ro'tamajën ba'iyë.
21 Mësacua jubë ba'icua, yequëcuabi a'ta aonre inni aiñë. Ja'nca aincuabi
yequëcua ainja'cuare ro'tama'ijënna, yequëcuabi aonre comajën, ro aon gu'a
hua'na ba'iyë. Yequëcua'ga a'ta jo'chare uncuni güebeyë.
22 Ja'nca yo'ojën, ai gu'aye yo'oyë mësacua. Cristo bain jubëte ro gu'aye
ro'tajën, aon beocuani ro sa'nti güesejën, ro mësacua huanoñe se'gare ro'tajën,
Cristo aonre gu'aye aiñë. Mësacua huë'eñare ba'ijën, mësacua aonre anni,
mësacua gonore uncuni, ja'nrëbi Cristo bain ba'iruna ñë'cani, bacua naconi
Cristo aonre te'e ainjë'ën. Mësacuabi ja'nca gu'aye yo'ojënna, mësacuani ai
bëinguë cayë yë'ë.

La Cena del Señor

23 Yureca, mai Ëjaguëbi yë'ëni quëaguëna, yë'ë'ga güina'ru mësacuani quëani
achohuë. Mai Ëjaguë Jesús insini senjorën ti'anguëna, ja'an ñami baguë yua
baguë bainre ñë'coni, baguë aonre huo'huebi.
24 Ba jo'jo aonbëte jë'yeni, baguë bainni cabi: "Mësacua coni ainjë'ën. Yë'ë
ga'nihuë'ë. Junni tonguëna, mësacua jucha senjose'e'ë. Yë'ëre ro'tajën, jo'caye
beoye güina'ru ainjën ba'ijë'ën" cabi.
25 Ja'nrëbi, bacua aonre anni tëjini, Jesús yua ba uncu ro'rohuëte inni,
güina'ru yo'obi. Ja'nca yo'oni, baguë bainni cabi: "Mësacua coni uncujë'ën.
Yë'ë zie meoni tonse'e'ë. Bainni mame cocare jia'noni jo'caza caguë, bain
jucha zemosi'cuare tëani re'huani bayë yë'ë. Mësacua yua yë'ëre ro'tajën,
jo'caye beoye güina'ru uncujën ba'ijë'ën" cabi Jesucristo.
26 Ja'nca cani jo'caguëna, mësacua yua sa'ñeña te'e ba'ijën, ba aonre güina'ru
ainjën, ba gonore güina'ru uncujën ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë in rairën ti'añe tëca
ja'nca yo'ojën, mai Ëjaguë junni tonse'ere si'a bainni masi güesejën ba'ijë'ën.

Cómo se debe tomar la Cena del Señor

27 Mai Ëjaguëbi ja'nca cani jo'caguëna, baguë aon, baguë gono, ja'anre
gu'aye ro'taye beoye ainjën ba'ijë'ën. Gu'aye aintoca, mai Ëjaguë junni
tonse'e, baguë ga'nihuë, baguë zie, ja'anre'ga gu'aye ro'tayë. Gu'aye
ro'tajënna, Riusubi bënni senjoja'guë'bi.
28 Ja'nca sëani, mësacuabi Cristo bain naconi baguë aonre te'e aiñe ro'tato,
ru'ru mësacua ba'iye, mësacua recoyo ro'taye si'ayete ro'tani, si'si beoye
banica, Cristo aonre te'e ainjën, Cristo gonore te'e uncujën, baguëni te'e
bojojën ba'ijë'ën.
29 Si'si banica, Cristo bain naconi anni uncuma'ijë'ën. Ja'nca aintoca,
Riusubi baguë bëiñete ëñoja'guë'bi.
30 Ja'nca ëñoja'guëbi mësacua jubë ba'icua yequëcuana pa'npo raure yuara
jo'cabi. Yequëcuani bëinguë yo'oguëna, yua junni huesëhuë.
31 Ja'nca sëani, mai ba'iye, mai recoyo ro'taye si'ayete ro'tani, si'si ba'iyete
te'e ruiñe masiñu. Ja'nca masitoca, mai Ëjaguë aonre te'e ainjën baguëni
bojoyë. Maini bëinma'iji.

32 Maibi te'e ruiñe ro'tama'itoca, mai Ëjaguëbi mai ba'iyete ëñani,
Yë'ë ba'iye'ru te'e ba'ijë'ën caguë, maini si'nseji. Si'nsema'itoca, maibi
ye'yema'ijën, gu'a bain naconi bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
33 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuabi Cristo aonre ainjën ñë'cato, si'a
jubëbi ñë'caye tëca ëjojën, si'a jubëbi te'e ainjë'ën.
34 Aon gu'aye beoye ba'iñu cajën, mësacua huë'eñana ru'ru guëta aonre
ainjë'ën. Ro guëta aonre ro'tacuabi ñë'ca raitoca, ro si'si ro'tajënna, Riusu
si'nseye se'ga ba'iji mësacuare. Yureca, mësacua yeque cocare senjënna, yë'ëbi
mësacuana ti'anni, yihuo cocare caja'guë'ë.

12

Los dones espirituales

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani coca quëaguëna, achajë'ën. Riusu
Espíritubi ta'yejeiye conguëna, Cristo bainbi tin yo'o conjën, ta'yejeiye yo'oye
poreyë.
2 Mësacua ja'anrë ba'ise'e, gu'a bain ba'ijën ba'ise'ere ro'tajë'ën. Ja'nca
ba'ijën, zupai huatibi coqueguë ëñoguëna, ro huacha riusuña bainre coñe
porema'i riusuña, ja'an riusuñana ro mësacua yëse'e'ru cu'e ganojën ba'nhuë.
3 Ja'an ba'ise'ere ro'tani, ën coca yihuoguëna, mësacua achani masijë'ën.
Riusu Espíritu bacuabi coca cajën, "Jesusbi gu'aguë'bi" gare caye beoye ba'iyë.
Riusu Espíritu beocua'ga coca cajën, "Jesusbi yë'ë ta'yejeiye Ëjaguë'bi ba'iji"
ja'anre caye gare porema'iñë.
4 Yureca, Riusu Espíritubi ta'yejeiye conguë, Cristo bain jubë ba'icua, ga
bainguë yua tin yo'o coñe porecuare re'huani jo'caji. Si'a bainbi tin yo'o coñe
porejënna, Espíritu se'gabi si'acuani ja'nca re'huani jo'caji.
5 Ja'nca re'huani jo'caguëna, si'a bainbi Espíritu re'huase'e'ru sa'ñeña tin
conjën ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, si'acuabi gaña Ëjaguëni yo'o coñë.
6 Si'a bainbi mai Ëjaguë yo'ore ta'yejeiye yo'ojën, tin conjënna, mai Ëjaguë
se'gabi mai si'acuani yo'o yo'o güeseji.
7 Ja'nca yo'o güeseguë, Yë'ë bainreba ba'i jubëbi quë'rë jëja recoyo re'huani,
quë'rë re'ojeija'bë caguë, si'acuana baguë Espíritute insini, ga bainguë yo'o
coñe poreguëte re'huaji.
8 Espíritubi ta'yejeiye conguëna, yequëbi Riusu yahue masiyete masini,
bainni quëani achoye poreji. Espíritubi güina'ru conguëna, yequëbi Riusu
ta'yejeiye ba'iyete masini, bainni quëani achoye poreji.
9 Ja'an Espíritubi güina'ru conguëna, yequëbi Riusu yo'oye poreyete te'e
ruiñereba si'a recoyo ro'taye poreji. Yequëbi bain raure huachoye poreji.
10 Yequëbi Riusu ta'yejeiye yo'o yo'oye poreji. Yequëbi Riusu cocare
masiye quëaguëna, bainbi Riusu mame re'huayete quë'rë te'e ruiñe masiyë.
Yequëbi si'a bain ta'yejeiye poreyete ëñani, huati coqueguë conse'e banica,
o Riusu Espíritu re'oye conse'e banica, ja'anre masiye poreyë. Espíritubi ca
güeseguëna, yequëbi tin coca caye poreji. Yequëbi ba tin coca case'ere masini
quëaye poreji.
11 Ja'nca ta'yejeiye yo'oye porejënna, Riusu Espíritu se'gabi ga bainguëni
ta'yejeiye conni, baguë yëye'ru ga bainguëni ta'yejeiye yo'o güeseji.

Todos pertenecemos a un solo cuerpo

12 Ga bainguëbi tin yo'ore ta'yejeiye yo'oguëna, si'a jubë Cristo bainbi te'e
conjën, te'e zi'nzini ba'iyë. Mai ga'nihuëte ëñani, ja'anre masijë'ën. Maibi
ñaco, ganjo, ëntë sara, mëoñoa, ja'anre ai ba'iye bajën, ba ba'iyebi tin yo'o

yo'ojën, si'a ga'nihuëna zi'inse'e ba'iguëna, te'e ga'nihuëte bayë mai. Cristo
bain jubë'ga güina'ru te'e zi'inni ba'iyë mai.
13 Mai ja'anrë ba'ise'ere cato, yequëcuabi judío bain baë'ë. Yequëcuabi
judío bain jubë ba'ima'icua baë'ë. Yequëcuabi yo'o yo'oye zemosi'cua baë'ë.
Yequëcuabi mai yëse'e'ru yo'o yo'ojën baë'ë. Ja'nca ba'ijën, Cristoni si'a recoyo
ro'tajën, bautiza güesejënna, Riusu Espíritubi mai recoyona gaje meni babi.
Gaje meni baguëna, maibi sa'ñeña recoyo te'e zi'inni, te'e jubë ba'ijën, bain
huajë oco uncuye'ru te'e Espíritu huanoñete coni bayë mai.
14 Ja'nca sëani, mësacua yua sa'ñeña te'e jubë zi'inni ba'ijën, ga bainguëbi
tin yo'ore ta'yejeiye yo'oye poreguë, yua mësacua gaje bain yo'oye poreyete
ëa ëñani, güina'ru yo'oye poreye ro'tama'ijë'ën. Mësacua ta'yejeiye yo'oye
poreyete ro'tajën, ja'an yo'ore ta'yejeiye yo'oye ro'tajën, bain jubë ba'icuare
conjën bojojën ba'ijë'ën. Mai ga'nihuë ba'iyete ro'tajë'ën. Ñaco, ganjo, ëntë
sara, guëon, ja'anre ai bajënna, te'e ga'nihuëna zi'inse'e ba'iji. Ga bainguë'ga
Cristo bain jubëna te'e zi'inni ba'iyë mai.
15 Guëon se'gabi bëin coca catoca, "Yë'ë yua ëntë sara ba'ima'iguë sëani, bain
ga'nihuëna zi'inma'iñë" catoca, ga'nihuëte jo'caye gare porema'iji.
16 Ganjoro se'gabi bëin coca catoca, "Yë'ë yua ñacoga ba'ima'iguë sëani, bain
ga'nihuëna zi'inma'iñë" catoca, ga'nihuëte jo'caye gare porema'iji.
17 Si'a ga'nihuë yua ñacoga se'ga ba'itoca, ¿queaca achaye poreguë'ne? Si'a
ga'nihuë yua ganjoro se'ga ba'itoca, ¿queaca yi'eye poreguë'ne?
18 Riusu se'gabi bain ga'nihuëte re'huani jo'caguë, ñaco, ganjo, ëntë sara,
guëon, ga ba'iyete re'huani, baguë yëse'e'ru bain ga'nihuëna zi'in güeseni
jo'cabi.
19 Te'e ba'iye se'gare re'huani jo'catoca, si'a ga'nihuë gare beoguë ba'ire'abi.
20 Ja'nca ai ba'iye re'huasi'quëbi te'e ga'nihuëna zi'in güeseni jo'cabi Riusu.
Güina'ru ai ba'i jubë bainbi tin yo'o yo'oye porecuata'an, si'a jubëbi Cristona
te'e zi'inni ba'iyë mai.
21 Mai gaje bainbi tin yo'o yo'oye porejënna, mësacuabi bacua yo'je poreyete
gare ëñama'iñe beoye ba'ijë'ën. Ñacoga se'gabi ëntë sarana bëiñe catoca, "Më'ë
yo'o coñete yëma'iñë yë'ë" catoca, ai huacha caguë ba'ire'abi. Sinjobë se'gabi
guëoñana bëiñe catoca, "Mësacua yo'o coñete yëma'iñë yë'ë" catoca, ai huacha
caguë ba'ire'abi.
22 Bañë. Yo'je porecuabi ta'yejeiye ba'iye ëñoma'icuata'an, quë'rë yësi'cua
ba'iye re'huani jo'cabi Riusu.
23 Mai ga'nihuë zi'inse'e ba'iyete ëñato, Yequëruanre yahueye bañu cajën,
canbi ta'piyë mai. Ta'pima'itoca, gu'aye ëñoji ro'tayë mai. Yequëruanca
re'oruan'ë cajën,
24 canbi ta'piye ro'tama'iñë. Ja'nca ro'tacuata'an, Riusubi baguë zi'inni,
mai ga'nihuëna jo'case'ere ëñani, ja'nca ro'tama'iji. Maibi yahueni ta'pitoca,
Riusubi caguë, Quë'rë yo'je ba'iru case'eta'an, quë'rë ta'yejeiye ba'iru'ë cayë
yë'ë caji. Ja'nca caguëbi Cristo bain jubëte ëñani, quë'rë yo'je ba'iguë casi'quë
ba'itoca, quë'rë ta'yejeiye ba'iguëte ëñaji Riusu.
25 Ja'nca ëñaguëbi bain jubë ba'icua sa'ñeña je'o cayete yëma'iji. Si'acuabi
sa'ñeña te'e ëñajën, sa'ñeña te'e conjën ba'ijë'ën caji Riusu.
26 Mai ga'nihuëte ro'tato, te'e ja'si nesiru ba'itoca, si'a ga'nihuëbi ja'siji.
Güina'ru, te'e bainguë se'gabi ai yo'oguë ba'itoca, si'a jubë bainbi baguë
naconi ai yo'ojën, baguëni te'e conjë'ën. Yequëbi ta'yejeiye ëñoguë ba'itoca,
si'a jubë bainbi baguë naconi te'e bojojën ba'ijë'ën.
27 Yureca, mësacua si'a jubë yua Cristo jubë ba'ijën, ga bainguëbi Cristoni
bajën, baguëni te'e zi'inni ba'iyë mësacua.

28 Ja'nca zi'inni ba'ijënna, Riusubi baguë bainreba jubëte re'huani, ru'ru
baguë cuencueni raosi'cua quë'rë ta'yejeiye ba'icuare re'huani jo'cabi.
Ja'nrëbi, baguë coca masini quëacaicuare re'huabi. Ja'nrëbi, bainni yihuoni
ye'yocua, ja'nrëbi, ta'yejeiye yo'o yo'oye porecua, ja'nrëbi rau huachocua,
ja'nrëbi bain carayete concua, ja'nrëbi bain jubë ëjacua, ja'nrëbi tin coca caye
porecua, si'acua tin yo'o yo'oye porecuare re'huani jo'cabi Riusu.
29 Te'e yo'o yo'oye porecuare gare re'huamaji'i. Si'acuare baguë quë'rë
ta'yejeiye yo'o yo'oye porecuare cuencueni raomaji'i. Si'acuare baguë coca
masini quëacaicuare re'huamaji'i. Si'acuabi bainni ye'yoma'iñë. Si'acuabi
Riusu ta'yejeiye yo'o yo'oye porema'iñë.
30 Si'acuabi bain raure huachoye porema'iñë. Si'acuabi tin coca caye
porema'iñë. Si'acuabi ba tin coca case'ere masini quëaye porema'iñë.
31 Ja'nca porema'icuata'an, mësacua yua si'a jëja yo'ojën, Cristo bain jubëte
ta'yejeiye coñe, ja'anre ro'tajën yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijënna, yë'ëbi yequë
ma'a, quë'rë ta'yejeiye ba'i ma'are mësacuani yurera yihuoguë, mësacuani
masi güeseyë yë'ë.

13

El amor

1 Bainni ta'yejeiye ai yëjën ba'ijë'ën caguë, ja'an ma'are mësacuani masi
güeseguë, mësacuani yihuoyë yë'ë. Bain coca, Riusu anje sanhuë coca, ja'an tin
coca quë'rë ta'yejeiye caye poreguëbi bainni ta'yejeiye yëma'itoca, ro guëna
macana huaiye'ru, ro hui'ya achoye tin coca caguë ba'iyë yë'ë.
2 Ja'nrëbi, Riusu cocare ta'yejeiye masini quëaye poreguë, si'a Riusu yahue
masiyete ta'yejeiye masiye poreguë, Riusu yo'oye poreyete te'e ruiñereba
si'a recoyo ro'tani jai cubëanre quëñoñe'ru ta'yejeiye yo'oye poreguë, ja'an
poreguëreba poreguëbi bainni ta'yejeiye yëma'itoca, ro yo'oyë yë'ë.
3 Yë'ë bonse si'ayete carajën ba'icuani ro huo'hueni insiguë, Riusu yo'ore
conza caguë, yë'ë ga'nihuëre'ga ëoni si'a güeseguë, ja'an yo'oguëbi bainni
ta'yejeiye yëma'itoca, yë'ëre re'oye gare beoji.
4 Bainni ta'yejeiye yëjën ba'icuabi gu'aye yo'ocuani bëiñe beoye ba'ijën,
bainni re'oye conjën ba'iyë. Yequëcua ba'iyete ëa ëñañe beoye ba'iyë. Quë'rë
ta'yejeiguë'ë, gare caye beoye ba'iyë.
5 Bacua se'gare'ru huanoñe beoye ba'iyë. Yequëcuani hui'ya yo'oma'iñë.
Yë'ë se'gabi re'oye yo'oye poreyë cama'iñë. Yequëcuabi gu'aye yo'ojënna,
bëinma'iñë. Yequëcua gu'aye yo'ose'ere ro'tama'iñë.
6 Gu'aye yo'ose'ere ëñani bojoye beoye ba'iyë. Re'oye yo'ose'ere ëñani
bojoyë.
7 Bainni ta'yejeiye yëjën, bacua porema'iñete ro'tamajën, quë'rë ta'yejeicua
ruiñë cajën, bacua re'ojeiyete jo'caye beoye ëñajën ëjojën ba'iyë. Ai yo'ojën
ba'ito'ga, jëja recoyo re'huajë'ën cajën, bacuani bojora'rë conjën ba'iyë.
8 Ën yija re'otobi carajeiguëta'an, bainni ta'yejeiye yëjën ba'icuabi bainni
yëye gare jo'cama'iñë. Riusu coca masini quëase'eta'an, bainbi huanë
yeja'cua'ë. Tin coca case'eta'an, bainbi jë'te cama'ija'cua'ë. Bain ta'yejeiye
masise'eta'an, jë'te ro'taye beoye ba'ija'cua'ë.
9 Riusu coca masini quëayete cato, Riusu masiye'ru ta'yejeiye masiye
porema'iñë mai. Riusu quëaye'ru ta'yejeiye quëaye porema'iñë mai.
10 Ja'nca porema'icuata'an, Riusubi ta'yejeiye porecuare maire
re'huaja'guë'bi. Ja'nca re'huaguëna, mai yure masini quëayete gare jo'cani
senjoja'cua'ë.

11 Zin hua'na ba'iye'ru yureña ba'iyë mai. Yë'ë zinrën ba'iguëbi zin caye'ru
coca caguë ba'nhuë. Zin ro'taye'ru ro'taguë ba'nhuë. Zin ta'yejeiye yo'oye
ro'taye'ru ro'taguë ba'nhuë. Ja'nrëbi, irani tëjini, ëmëguë ba'iguëbi yë'ë zin
ba'ise'ere jo'cani senjohuë yë'ë.
12 Yureñabi, Riusu masiye'ru ta'yejeiye masija'ma cajën, te'e ruiñe masiye
porema'iñë. Si'si ëña re'ahuana ëñañe'ru ba'iyë mai. Riusu ba'iyete yureña
te'e ruiñe ëñañe caraguëta'an, baguë ëñorën ti'anguëna, Riusu ba'iyete te'e
ruiñe masiye poreja'cua'ë. Yureña, Riusu ba'iyete ta'yejeiye masima'iguëbi,
ja'anrën ti'anguëna, baguë ba'iyete te'e ruiñerebara masija'guë'ë yë'ë. Riusubi
yë'ëre masiguë'ru güina'ru baguëni te'e ruiñe masija'guë'ë yë'ë.
13 Ja'nca ba'iguëna, maibi ën re'otore ba'ijën, Riusu ëñoja'ñete jo'caye beoye
si'a recoyo ro'tajën bañuni. Riusu naconi te'e ba'ija'yete jo'caye beoye ëñajën
ëjojën bañuni. Bainni ta'yejeiye ai yëjën bañuni. Ën yija gare carajeija'guëta'an,
maibi si'arën ja'nca yo'ojën ba'ija'cua'ë. Si'a yequë yo'o yo'ojën ba'iyete gare
jo'cani senjoja'cua'ë. Ja'nrëbi, Riusu naconi gare ju'iñe beoye ba'ijën, maibi
quë'rë ta'yejeiye bainni ai yëreba yëjën ba'ija'cua'ë.

14

El hablar en lenguas

1 Ja'nca ba'ija'cua sëani, ru'ru bainni ta'yejeiye yëye ro'tajën ba'ijë'ën.
Ja'nrëbi yo'je, Riusu Espíritubi ta'yejeiye conguëna, ën re'oto ta'yejeiye yo'o
yo'oye poreyete ro'tajën ba'ijë'ën. Riusu coca masini quëaye poreyete quë'rë
senjën ba'ijë'ën. Ja'nca masini quëaye porecuabi Cristo bain jubëte re'oye
yihuojënna, bacuabi quë'rë jëja recoñoa re'huani quë'rë se'e jaijeijën ba'iyë.
2 Tin coca caye porecuaca bainre yihuoma'iñë. Tin coca sëani, bainbi
achama'iñë. Riusu se'gabi achaguëna, Espíritu yahue masise'ere bojojën
cayë.
3 Ja'nca sëani, Riusu coca masini quëaye quë'rë senjën ba'ijë'ën. Ja'nca
quëajënna, Cristo bain jubëbi achani Cristo ba'iyete quë'rë masini, ai yo'ojën
ba'icuata'an, Cristo coñete ro'tajën bojoyë.
4 Tin coca cacuabi Espíritu naconi cajën, bacua se'gabi quë'rë ta'yejeiye
jëja recoyo re'huayë. Riusu coca masini quëacuaca si'a Cristo jubë bainni
yihuojënna, si'a jubëbi quë'rë ta'yejeiye jëja recoyo re'huayë.
5 Yureca, mësacua si'acuabi tin coca caye poreyete sentoca, mësacuabi re'oye
señë, cayë yë'ë. Ja'nca caguëca Riusu coca masini quëaye poreyete quë'rë
senjën ba'ijë'ën, cayë. Riusu coca masini quëacuabi tin coca cacua'ru Cristo
bainni quë'rë re'oye coñë. Tin cocabi Cristo bainni catoca, Cristo bainbi
quë'rë ta'yejeiye jëja recoyo re'huaja'bë cajën, ba tin coca case'ere masini
quëaguëte cu'ejë'ën.
6 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacua achani ye'yejë'ën. Yë'ë yua mësacuana
ye'yoguë saiguëbi tin cocabi catoca, mësacuabi ro achajën ñu'iñë. Riusubi
yahue masiyete masini quëani yihuotoca, ja'nrëbi mësacuabi achani, quë'rë
re'oye ye'yeye poreyë.
7 Tin coca case'ere huesëtoca, ro gue gu'a achose'e se'ga ba'iji. Jurihuë, arpa,
ja'an músicabëanre te'e ruiñe huaima'itoca, ba achacuabi ba músicate huesëyë.
8 Soldado hua'na'ga guerra huaiye ëjojënna, trompeta juiguëbi huacha
juitoca, soldado hua'nabi ro achajën, jubëan ñë'cama'iñë.
9 Mësacua'ga güina'ru ba'iyë. Mësacuabi tin coca, bain huesë cocare quëani
achotoca, ¿ba achacuabi queaca achani ye'yeye poreye'ne? Ja'nca quëani
achocuabi ro cajënna, bainbi ro achajën ñu'iñë.

10 Si'a ën re'oto bainbi tin coca cacua ai ba'iye tin cajënna, mësacua masiyë.
Ja'nca tin cajënna, si'a coca achacuabi bacua coca case'ere masiyë.
11 Ja'nca masijënna, yë'ëca ba cocare huesëtoca, ba tin coca caguëte ro
achayë yë'ë. Baguë'ga yë'ëni ro caji.
12 Mësacua'ga güina'ru ba'iyë. Riusu Espíritu ta'yejeiye coñete senjën, Baguë
ta'yejeiye yo'o yo'oye porecua bañu cajën ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, Cristo bain
jubëte quë'rë ta'yejeiye recoyo ro'tacuare re'huayë mësacua.

13 Ja'nca re'huaye yëjën, tin cocare caye porecuabi Riusuni senjën, ba
cocare masiye yë'ëre conjë'ën. Bainni quëani achoza cajën, ja'an poreyete
senjën ba'ijë'ën.
14 Yë'ë'ga Riusuni tin cocabi ujaguë, yë'ë recoyobi bojoguë, Riusuni yë'ë
yi'obobi caguëta'an, ba cocare ro huesëguë, yë'ë case'ere ro'taye porema'iñë
yë'ë.
15 Ja'nca porema'iguëbi ¿yë'ë guere yo'oguë'ne? Riusuni ujato, yë'ë tin
cocare masini ujazaniñë yë'ë. Riusuni gantato, yë'ë tin cocare masini
gantazaniñë yë'ë. Mësacua'ga güina'ru yo'oye senjën ba'ijë'ën. Yequëcuabi
mësacua ujani gantayete achani bojoja'bë.
16 Mësacuabi tin coca cajën, Riusuni ta'yejei coca ujajën, Surupa cajën bo-
jocuata'an, yequëcua tin coca achaye huesëcuabi ti'anjën, mësacua tin cocare
ro achajën, mësacuani ujaye coñe gare porema'iñë.
17 Mësacuabi Riusuni tin cocabi te'e ruiñe ujacuata'an, yequë bainbi ro
achajën, Huesë ëaji cajën, quë'rë ta'yejeiye recoyo ro'tacua re'huama'iñë
bacua.
18 Mësacua si'acuabi tin coca caye porejënna, yë'ëca tin cocare quë'rë
ta'yejeiye caye poreyë. Ja'nca poreguëbi Riusuni surupa caguë bojoyë.
19 Ja'nca ba'iguëta'an, Cristo bain jubëna ñë'cani, bacuani yihuoni, quë'rë
ta'yejeiye ye'yesi'cuare re'huaye ai yëyë yë'ë. Ja'nca sëani, tin cocare ro cani
jëhuatoca, gu'aji. Choa ma'carë se'gare te'e ruiñe achoye catoca, ai re'oye
ba'iji.

20 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani tin coca cayete yihuoguë, ro mësacua
bojo huanoñete ro'taye beoye ba'ijë'ën, cayë yë'ë. Ja'nca ba'itoca, ro zin
hua'na ye'yema'isi'cua'ru ye'yema'isi'cua ba'iyë mësacua. Gu'aye yo'oye
se'gare ye'yema'isi'cua ba'ijë'ën. Mësacua tin coca cayete yihuoguë, te'e ruiñe
ro'taye ye'yesi'cua ba'ijë'ën, cayë yë'ë.
21 Riusu ira coca toyani jo'case'ere'ga ëñani, tin coca caye ba'iyete
ye'yejë'ën: "Yureca, tin bainre cuencueni, Israel bainna saoja'guë'ë yë'ë.
Bacuabi tin cocare cani achojënna, Israel bainbi yë'ë cocare achaye gare
güeja'cua'ë, cabi mai Ëjaguë" toyani jo'case'e ba'iji.
22 Ja'nca cani jo'case'e ba'iguëna, Riusubi tin coca caye ba'iyete maini masi
güeseji. Tin coca cacuabi Riusu cocare quëani achojënna, Cristoni recoyo
ro'taye yëma'icua se'gabi bëiñë. Si'a recoyo ro'tacuaca bañë. Riusu cocare
masini quëacuabi quëani achojënna, Cristoni si'a recoyo ro'tacua se'gabi
bojojën achayë. Ro'taye yëma'icuaca bañë. Riusu cocare masiye porema'iñë.
23 Ja'nca sëani, Cristo bain jubëbi ñë'cani, si'acuabi tin cocare catoca, ja'nrëbi
yequëcua Cristoni recoyo ro'tama'icuabi ti'anni achato, Ro güebe neni cayë,
mësacuare cayë bacua.
24 Pero Cristo bainbi ñë'cani, si'acuabi Riusu cocare masini quëatoca, yequë
bainguë Cristoni recoyo ro'tama'iguëbi ti'anni achato, Riusu cocareba ba'iye
yë'ëre huanoji caguë, baguë gu'a jucha yo'oguë ba'ise'e si'ayete ro'tani,
Riusuni, Ai gu'aye yo'osi'quë'ë yë'ë caguë,

25 baguë recoyo yahue ro'taguë ba'ise'e si'ayete gare jo'cani, Riusu Ëjaguë
ba'iyete te'e ruiñe masini, ja'nrëbi Riusuni gugurini umeni, Riusu yua
ta'yejeiyereba Ëjaguë'bi ba'iji caguë, Riusuni ai ta'yejeiye yëguëbi ba'iji. Ja'nca
ba'iguëbi mësacua jubëte caguë, Riusubi mësacua naconi gare te'e ba'iguëreba
ba'iji caguë ba'iji baguë.

Háganlo todo decentemente y con orden

26 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuabi ñë'cajën, Riusu cocare quëani achoye
yëjën, ñaca quëani achojën ba'ijë'ën. Mësacua jubë ba'icuabi Riusu Espíritubi
conguëna, Riusu cocare masijën, yequëcuabi Riusu ta'yejeiye ba'iyete gan-
tajën bojoñu cajën, yequëcuabi Riusu coca ën cocare ye'yoñu cajën, yequëcuabi
Riusubi guënamë toya ëñoguëna, quëani achoñu cajën, yequëcuabi tin cocabi
Riusu ba'iyete quëañu cajën, yequëcuabi Ba tin cocare masini quëaye poreyë
yëquëna cajën ba'iyë. Ja'nca caye yëcuabi ru'ru Cristo bain quë'rë ta'yejeiye
recoyo ro'taja'yete cu'ejën ba'ijë'ën.

27 Ja'nca cu'ejën ba'icuabi ñaca yo'ojën ba'ijë'ën. Tin coca cacua banica,
samucuabi caja'bë. Samutecuabi catoca, yequëcuabi se'e cama'ija'bë. Tin
coca cacuabi te'ena, te'ena bainni coca cajënna, yequëbi ba cocare masini te'e
ruiñe quëani achoja'guë.

28 Tin coca masini quëaguëbi beotoca, tin coca cacuabi Riusu bain jubëni
caye beoye ba'ija'bë. Bacua se'gabi Riusu se'ga naconi te'e cajën ba'ija'bë.

29 Ja'nrëbi, Riusu coca masini quëacua, samucua o samutecuabi Riusu co-
carebare quëani achojënna, yequëcuabi achani, bacua coca te'e ruiñe ba'iyete,
o huacha ba'iyete masini caja'bë.

30 Te'eguë se'gabi Riusu cocarebare masini quëani achoguëna, Riusu
Espíritubi baguë masi cocare yequëni masi güesetoca, ru'ru quëaguëbi cani
tëjija'guë. Cani tëjiguëna, yequëbi baguë cocare quëani achoja'guë.

31 Yureca, mësacuabi Riusu Espíritu coca masi güesese'ere quëani achoye
yëjën, si'acua yua te'ena, te'ena, bainni quëani achojë'ën. Ja'nca quëani
achojënna, si'a bainbi achani, re'oye ye'yeni, quë'rë ta'yejeiye recoyo ro'tacua
ruiñe.

32 Riusu Espíritubi baguë cocare masi güeseguëna, Riusu bain masini
quëacuabi Espíritu yëye'ru yo'ojën, ro bacua ca ëayete gare jo'cayë.

33 Riusubi ro huesë ëaye beoye yo'oguëbi baguë bain jubë coca quëani
achoyete re'oye cuencueye masiji.

Yureca, Cristo bain jubëan, si'aruan ba'icua yo'oye'ru mësacua'ga ëñere
güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën.

34 Cristo bainbi ñë'cajënna, romicuabi nëcani masi coca caye yëtoca, bacuare
ënsejë'ën. Riusu ira coca cani jo'case'ere ëñani, güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën.
Bacua ënjëbi guanseguëna, baguëni te'e ruiñe achani yo'oye ba'ijën, Cristo
bain jubëni masi coca caye beoye ba'iyë.

35 Yequëcua casi cocare huesëtoca, bacua huë'ena ti'anni bacua ënjëni senni
achaja'bë. Cristo bain ñë'casi'cuani senni achama'ija'bë. Romicuabi nëcani
Cristo bain ñë'casi'cuani catoca, ai huacha yo'oyë.

36 Mësacuabi yequëcua Cristo bain jubëan yo'oye'ru güina'ru yo'oye
yëma'itoca, mësacuani ëñama'ija'guë'ë yë'ë. Mësacuabi cajën, Riusu cocarebare
masicua gañacua'ë yëquëna cajënna, mësacuani ai bëiñe cayë yë'ë.

37 Mësacua Riusu Espíritu cocare masini quëacua ba'iye, ja'anre ro'tajën, yë'ë
coca yure toyani guanseguëna, te'e ruiñe achani güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën.
Mai Ëjaguëbi guanseguëna, mësacuani güina'ru toyani guansehuë yë'ë.

38 Te'e ruiñe achani yo'oye yëma'icua banica, bacuani ëñamajën ba'ijë'ën.

39 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani ñaca yihuoni tëjiyë yë'ë. Riusu
cocare masini quëaye ru'ru senjën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuabi tin coca caye
yëcuare ënsema'ijë'ën.
40 Cristo bainbi ñë'cani, Riusu Espíritubi baguë cocare masi güeseguëna,
ba masicuabi te'ena, te'ena, quëani achojën ba'ijë'ën. Ro huesë ëaye beoye
yo'ojën ba'ijë'ën.

15

La resurrección de Cristo

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, yë'ëbi Cristo cocarebare mësacuani quëani
achoguë ba'iguëna, mësacua ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacuabi ja'an cocare achani,
si'a recoyo ro'tahuë. Ja'nca ro'tani, yureña ba coca caye'ru güina'ru yo'ojën,
quë'rë ta'yejeiye ba'icua ruinjën,
2 Riusu ba'i jobona ti'anja'cuare re'huasi'cua ba'iyë mësacua. Ja'an cocare
quë'rë se'e achajën, gare jo'caye beoye yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacuabi yequërë
ba cocare ro achajën ba'isi'cua ba'itoca, ba coca caye'ru te'e ruiñe yo'oye
mësacuare huanoma'iji.
3 Yë'ë yua ba cocare mësacuani quëani achoguë, yë'ë ye'yese'e'ru
güinareba'ru mësacuani quëani achoni yihuoguë baë'ë. Ën coca yua quë'rë
ta'yejeiye ba'i coca'ë: Riusu coca toyani jo'case'e'ru ba'iguëna, Cristobi mai
gu'a jucha ro'ina güina'ru junni tonbi.
4 Ja'nca junni tonguëna, baguë bainbi baguëte tanhuë. Tanjënna, ja'nrëbi
samute ba'i umugusebi go'ya raji'i. Riusu coca toyani jo'case'e'ru güinareba'ru
go'ya raji'i baguë.
5 Ja'nca go'ya rani, ja'nrëbi, Pedroni ëñobi. Ja'anguëni ëñoni, ja'nrëbi baguë
bain concua si'a jubë docecuani ëñobi.
6 Ja'nca ëñoni, ja'nrëbi yequëcua baguë bainni ëñobi. Ëñoguëna, quë'rë
quinientos ba'i jubëbi te'erute ba'ijën, baguëni ëñahuë. Ja'anre ëñasi'cua
yequëcuabi yureña junni tonsi'cua ba'iyë. Yequëcua quë'rë jobo ba'icuabi
yuta huajëyë.
7 Ja'nca ëñajënna, ja'nrëbi Cristobi Santiagoni ëñobi. Ëñoni, ja'nrëbi baguë
ëja bain cuencuesi'cua si'acuani ëñobi.
8 Ja'nrëbi, yo'jereba ba'irën ti'anguëna, yë'ëni ëñobi. Yequëcuabi yë'ëre cajën,
Riusu cue'yosi'quë'bi ba'iji, yë'ëre cahuë.
9 Yë'ë yua si'a Cristo ëja bain cuencuesi'cuare ëñato, yë'ë yua bacua'ru
quë'rë yo'jereba ba'iguë'bi ba'iyë, Riusu bain jubëni je'o basi'quë sëani.
10 Ja'nca ba'isi'quëreta'an, Riusubi yë'ëni re'oye ëñaguë, yë'ëni conguë, yë'ë
yure ba'iye'ru yë'ëre re'huani jo'cabi. Ja'nca re'huani jo'caguëbi ro guaja
yo'omaji'i. Yë'ëre ja'nca re'huani jo'caguëna, baguë ëja bain cuencuesi'cua
yo'o conse'e'ru quë'rë si'a jëja Riusuni yo'o conguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca
ba'iguëbi ro yë'ë se'gabi yo'omaë'ë. Riusubi yë'ëni re'oye ëñani, yë'ëni
conguëna, ja'nca si'a jëja baguëni yo'o coñe poreguë ba'iyë yë'ë.
11 Ja'nca sëani, Cristo cocarebare achani si'a recoyo ro'tahuë mësacua. Yë'ëbi
quëani achoguëna, yequëcua Riusu ëja bain cuencuesi'cuabi quëani achojën,
te'e quëani achohuë bacua. Quëani achojënna, mësacuabi achani si'a recoyo
ro'tahuë.

La resurrección de los muertos

12 Ja'an cocare quëani achojënna, ¿guere caye'ne? Ën coca: Cristobi junni
tonsi'quëbi go'ya raji'i, cani achojën si'a jubë Riusu bainbi cayë. Ja'nca

cajënna, mësacua jubë ba'icua yequëcuabi cajën, Junni huesësi'cuabi gare go'ya raiye beoye ba'iyë cajën, ai huachareba cayë bacua.

13 Mësacuabi te'e ruiñe cajën ba'itoca, yëquënabi Cristo go'ya raise'ere quëajën, ro coquejën ba'ire'ahuë.

14 Cristobi go'ya raima'isi'quë ba'itoca, Riusu cocareba si'aye ro coquejën ro quëani achojën ba'ire'ahuë. Mësacua'ga achajën, si'a recoyo ro'tajën, ro guaja yo'ojën ba'ire'ahuë.

15 Yëquënabi baguë cocare quëani achojën, Cristobi go'ya raji'i cajën, te'e ruiñe cayë cajën, ro coquejën ba'ire'ahuë.

16 Bain junni huesësi'cuabi go'ya raiye beoye ba'itoca, Cristobi go'ya raisi'quë ba'ima'ire'abi.

17 Ja'nca ba'ima'iguë ba'itoca, mësacuabi baguëni si'a recoyo ro'tajën, ro yo'ojën ba'ire'ahuë. Mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e gare jo'cani senjoma'ise'e ba'ire'ahuë.

18 Jesucristoni si'a recoyo ro'tani, ja'nrëbi junni huesëni, gare carajeisi'cua ba'ire'ahuë. Ba toarona gare sani huesësi'cua ba'ire'ahuë.

19 Mësacuabi cajën, Cristoni recoyo ro'tacuabi yure ba'i umuguseña se'ga Riusu insiyete coye poreyë cajën, mësacuabi te'e ruiñe cajën ba'itoca, mai jubë Cristo bainbi si'a ën yija bain'ru quë'rë gu'ajani senjosi'cua ba'ire'ahuë.

20 Ja'nca ba'iyeta'an, mësacuabi ro huacha cajën ba'iyë. Cristobi junni tonsi'quëbi gare go'ya raisi'quë ba'iji. Baguë yua ru'ru go'ya rani, ja'nrëbi si'a baguë bain junni huesësi'cuabi baguë go'ya raise'e'ru güina'ru go'ya raijën ba'ija'cua'ë.

21-22 Adán ba'ise'ere ro'tani ye'yejë'ën. Riusu guanseni jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'oma'isi'quëbi junni huesëguëna, si'a bain yo'je raicuabi güina'ru junni huesëye bahuë. Cristoca Riusu guanseni jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'osi'quëbi yua junni tonni go'ya raji'i. Ja'nca sëani, si'a bain Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuabi junni huesëni, gare go'ya rani, si'arën ba'ija'cua'ë.

23 Ja'ncareba go'ya raijën ba'ija'cua'ë. Riusu cuencuese'e'ru güina'ru ba'ija'cua'ë. Cristobi ru'ru go'ya raji'i. Ja'nrëbi yo'je, maire in rai umuguse ti'anguëna, si'a baguë bain, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'icuabi güina'ru go'ya rani, baguë naconi si'arën te'e ba'ijën ba'ija'cua'ë.

24 Ja'nrëbi, yo'jereba ba'irën, baguë cuencuese'e si'aye yo'oni tëjini, Cristo yua baguë Taita Riusuni quëaja'guë'bi: "Taita, zupai huatini gare ñu'ñujei güesesi'quëbi më'ë ta'yejeiye ba'i re'otore më'ëna jo'cayë yë'ë. Ja'nca jo'caguëna, si'aye coni bajë'ën" quëaja'guë'bi Jesucristo. Ja'nca quëaja'guëta'an, baguë cuencuese'ere yuta yo'oye caraji. Ru'ru, baguëre je'o bacua si'acuare huesoni si'aja'guë'bi. Bacuabi yuta cue'yoni ta'yejeiye guansejënna, bainbi Jaë'ë cajën, bacua ta'yejeiye ëjacuare'ru ëñajën, bacuani sehuojën ba'iyë.

25 Ja'nca ba'ijënna, Cristore je'o bacua si'acuani gare huesoni si'aye tëca, Cristobi si'aye guanseguë ba'ija'guë'bi.

26 Ja'nca huesoni si'ani, ja'nrëbi yo'je, zupai huatini gare huesoni si'aja'guë'bi. Ba huati yua bainni junni huesë güeseguëbi gare huesoni si'asi'quë ba'ija'guëna, bainbi gare se'e junni huesëye beoye ba'ija'cua'ë.

27 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Cristobi si'ayereba guanse Ëjaguë ba'ija'guë'bi." Ja'nca caguëta'an, Taita Riusuni guansema'ija'guë'bi, Riusu yua Cristoni guanse güeseguë sëani.

28 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, Riusu Zin Jesucristobi si'ayereba guanse Ëjaguë ba'ija'guë ba'ini, ja'nrëbi baguë Taita Riusuna bonëni caja'guë'bi: "Taita, më'ëbi yë'ëre si'ayereba guanse Ëjaguëre re'huaguëna,

si'ayerebare më'ë guëon na'mina jo'cayë yë'ë. Yë'ëre'ga bani guanseguë ba'ijë'ën" caja'guë'bi. Ja'nca caguëna, si'a re'oto bainbi Riusuni ëñani, Baguë se'gabi si'ayereba ta'yejeiyereba Ëjaguë'bi ba'iji cajën ba'ija'cua'ë.

29 Yureca, bain junni huesësi'cuabi gare go'ya raiye beoye ba'itoca, Cristo bainbi ro huesë ëaye yo'ojën ba'ire'ahuë. Yë'ë bain junni huesësi'cuani se'e ëñajaza cajën, bautiza güesejën, ro huesë ëaye yo'ojën ba'ire'ahuë.

30 Yëquëna'ga Cristoni yo'o conjën, jo'caye beoye ai yo'ojën, yequërë junni huesëyena ñañani tonjën, Cristoni yo'o conjën, ro huesë ëaye yo'ojën ba'ire'ahuë.

31 Mësacuani ai yëreba yëguë ba'iyë yë'ë. Mësacua naconi Cristoni te'e zi'inguëbi mësacuani ai yëguë, yë'ë je'o bacua yë'ëre huani senjoñete gare ro'tama'iguëbi mësacuani conguë ba'iyë yë'ë.

32 Ënjo'on, Efeso huë'e jobore ba'iguëbi yë'ë je'o bacuani ai huaji yaye ëñaguëna, airu hua'i hua'na yë'ëre coca neni huani senjoñe'ru ba'iyë bacua. Ja'nca ba'ijënna, bainbi go'ya raiye beoye ba'itoca, ro huesë ëaye yo'o conguë ba'ire'ahuë yë'ë. Ira bain coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'oguë ba'ire'ahuë mai: "Miato junni huesëja'cua sëani, yure umuguse aon anni, jo'cha uncuni, sa'ñeña bojojën bañuni" cani jo'cajënna, güina'ru yo'ojën ba'ire'ahuë mai.

33 Ja'nca yihuojën yo'ocuata'an, mësacuabi achaye beoye ba'ijën, ro coque güesema'ijë'ën. Mësacuabi gu'a bain naconi te'e ganijën ba'itoca, mësacuabi re'oye yo'oyete jo'cani, gu'ajeijën, ñañani toñë.

34 Ja'nca sëani, mësacua yua te'e ruiñe ëñajën ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua gu'aye yo'ojën ba'iyete gare jo'cani, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua jubë ba'icua yequëcuabi Riusuni gare huesëjën, gu'aye yo'ojënna, ¿mësacua guere yo'ojën bacuani cuencueni etoni saoma'iñe'ne? Mësacua yua huaji yëjën ba'ire'ahuë.

Cómo resucitarán los muertos

35 Yureca, yequëcuabi senni achajën, "¿Junni huesësi'cua queaca go'ya raiye'ne? ¿Queaca ëñoñe'ne?" ja'an cocare cajën,

36 ro huesë ëaye ro'tajën, ja'anre senni achayë. Aito. Tin ga'nihuëanre bajën go'ya raija'cua'ë. Aonra'carëan yijana tanse'ere ëñani ye'yejë'ën. Aon sahuabi ticuto, ru'ru aonra'carëbi ju'inji.

37 Ju'inguëna, ba aon ticu'ga tinreba ëñoji. Aonra'carë'ru gare ba'ima'iji. Ro trigora'carë ba'iguë, o yequëra'carë, ja'an se'ga ba'iji.

38 Ja'nca ba'iguëbi, Riusu cuencueni jo'case'e'ru ba'iye gue sahuabi ticuni iraji. Tinra'carë ba'itoca, tin sahuabi ticuni iraji.

39 Huajë gani hua'na'ga Riusu re'huani jo'casi hua'na yua tin ëñocua ba'iyë. Bain hua'na, airu hua'i hua'na, ca hua'i hua'na, ziaya hua'i hua'na, si'a hua'na yua tin ëñocua ba'iyë.

40 Ja'nrëbi, guënamë re'otona ëñato, Riusu re'huani jo'casi ma'carëanbi re'oye ëñoguë, tin ëñoguë ba'iji.

41 Ënsëguë, ñañaguë, ma'choco hua'i, ja'anbi tin go'sijeiye ba'iye, ga ma'choco ba'iye yua tin go'sijeiye ba'iji.

42 Ja'nca ba'iguëna, bain ju'insi'cua go'ya raiye ba'ija'yete ye'yejë'ën. Bacua ru'ru ba'i ga'nihuë'ru tin ga'nihuë bayë. Bacua ru'ru ba'isi ga'nihuëbi junni huesëguë ba'iguëta'an, bacua go'ya rairën ti'anguëna, tin ga'nihuë bacuabi gare ju'iñe beoye ba'ija'cua'ë.

43 Ru'ru ba'i ga'nihuë, carajei ga'nihuë ba'iguëna, go'ya raisi ga'nihuë aireba re'o ga'nihuë ba'iji. Ru'ru ba'i ga'nihuë ro pa'npo ëaguëna, go'ya raisi ga'nihuë ai ta'yejeiyereba ba'i ga'nihuë ba'ija'guë'bi.

44 Ro ën yija ga'nihuëbi si'aguëna, Riusu ba'i re'oto ga'nihuë tin ga'nihuëre
baja'cua'ë mai. Ja'an ga'nihuëre bajën, Riusu naconi si'arën ba'ijën, gare
carajeiye beoye ba'ija'cua'ë mai.
45 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani, Adán ba'ise'ere masijë'ën: "Ru'rureba
raisi'quë yua bain ga'nihuëte baguëbi huajëguë nëcabi." Ja'nca toyani jo'case'e
ba'iguëna, Jesucristobi jë'te raiguë, ai ta'yejeiyereba Ëjaguë, bain recoyo huajë
güese Ëjaguë baji'i.
46 Ja'nca ba'iguëbi ru'rureba raimaji'i. Bain ga'nihuë baguëbi ru'ru
raiguëna, bain recoyo huajë güeseguëbi yo'je raji'i.
47 Ru'rureba raisi'quë ya'obi re'huasi'quëbi carajeija'guë se'ga baji'i. Yo'je
raisi'quëca Riusu ba'i jobobi raisi'quëbi gare carajeiye beoye ba'iji.
48-49 Ja'nca ba'iguëna, maibi yureca ën yijare ba'ijën, mai ga'nihuë yua Adán
ga'nihuëre'ru bajën, ya'obi re'huasi'cua ba'iyë. Ja'nca ba'icuata'an, maibi
Riusu ba'i re'otona ti'anni ba'ijën, tin ga'nihuëte baja'cua'ë. Jesucristo go'ya
raisi ga'nihuëre'ru baja'cua'ë mai.
50 Ja'nca ba'ijënna, yë'ë bain sanhuë, mësacuani yihuoreba yihuoyë yë'ë.
Riusu ba'i re'otona ti'anto, ro ën yija ga'nihuë gare beocua ba'ija'cua'ë. Ja'an
ga'nihuë carajeija'guë sëani, ja'an ga'nihuë naconi Riusu ba'i jobo, si'arën ba'i
jobona ti'añe gare porema'iñë.
51 Yë'ë yua mësacuani yihuoguë, mësacuani ñaca yahue quëayë yë'ë. Mai
hua'na si'a jubëbi junni huesëma'iñë. Mai jubë ba'icua yequëcuabi huajë mëni,
Riusuna saija'cua'ë. Ja'nca ba'ijënna, Riusubi mai si'acuani mai ga'nihuëte
mame re'huaja'guë'bi.
52 Te'e jëana mame re'huaguë ba'ija'guë'bi. Mai ñacoga ma'niñe'ru quë'rë
te'e jëana ja'nca yo'oguë, coneta juiye quë'rë yo'jereba jui güeseguë, ba
mame re'huayete masi güeseji. Ja'nca jui güeseguëbi baguë bainreba junni
huesësi'cuani go'ya raiye choija'guë'bi. Ja'nca choiguë, mai hua'na si'acua,
junni huesësi'cua o huajëjën ba'icua, si'acuani tin ga'nihuë bacuare maire
mame re'huaja'guë'bi.
53 Ja'nca mame re'huaguëna, mai yure ba'i ga'nihuë jëja beo ga'nihuë
gare carajeise'e ba'ija'cua'ë. Ba'ijën, tin ga'nihuë gare carajeiye beoye ba'i
ga'nihuëte coni baja'cua'ë mai. Ja'nca ba'icuabi gare se'e junni huesëye beoye
ba'ija'cua'ë mai.
54 Ja'nca mame re'huasi'cua ba'ijënna, Riusu coca toyani jo'case'e'ru
güina'ru ba'ija'guë'bi: "Riusubi yua zupai huatini ñu'ñu güeseni si'aja'guë'bi.
Ja'nca yo'oguëna, baguë bainbi gare se'e ju'iñe beoye ba'ija'cua'ë.
55 Zupai huati ñu'ñujeisi'quë ba'iguëna, maibi gare se'e ju'iñe beoye
ba'ija'cua'ë. Jai buni hua'guë totayo rutase'e ba'iguë'ru ba'iji. Maini ja'si
yo'oye gare porema'iji." Ja'nca caji Riusu coca toyani jo'case'e.
56 Ja'an totayote cato, bain gu'a jucha yo'ojën ba'iyete caji. Bain hua'nabi
Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'oye porema'icua sëani, bacuabi gu'a
juchare bayë. Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'oza cacuata'an, bain
hua'nabi yo'oye porema'icuabi Riusu bënni senjoja'ñete ja'ansi'cua jëaye gare
porema'icua ba'iyë.
57 Ja'nca yo'oye porema'icuata'an, mai Ëjaguë Jesucristoni si'a recoyo
ro'tacua ja'ancuabi Riusu bënni senjoja'ñete jëaye ba'iyë. Jëaye ba'ijën, si'arën
huajë hua'na ba'ijën ba'ija'cua'ë mai.
58 Ja'nca sëani, yë'ë bain sanhuë, jëja recoyo bacua ba'ijë'ën. Si'a coca
bain tin yihuoni ye'yoyete ro'taye beoye ba'ijë'ën. Riusu yihuoni ye'yoye
se'gare ro'tajën ba'ijë'ën. Riusu in rairën ti'anja'ñete jo'caye beoye ëñajën
ëjojën ba'ijë'ën. Maire in raija'guëbi maini tin ga'nihuë mame re'huani, maini

baguë ba'i jobona bëa güeseja'guë'bi. Ja'nca sëani, mësacuabi ja'an ba'ija'yete
ëñajën ëjojën, si'a mai Ëjaguë yo'o cayete si'a jëja quë'rë re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
Riusu yo'o cayete yo'ojën banica, gare guaja yo'oye beoye ba'ija'cua'ë. Si'a
baguë yo'o guanseguëna, ai ta'yejeiye ba'iye baguëni yo'oye conjën ba'iyë
mai.

16

La colecta para los hermanos

1 Yureca, mësacuabi Riusu bain bonse caracua, Jerusalén huë'e jobo
ba'icuare ro'tajën, Curire huëoni bacuana ro insini saoñu cajënna, mësacuani
ñaca yihuoguë quëayë yë'ë. Riusu bain jubëan Galacia yija ba'icuani guans-
ese'e'ru güina'ru yo'ojë'ën mësacua.
2 Si'a semana, Riusu ta'yejeiye ba'i umuguse ba'iguëna, mësacua curi
coni baye, Riusu insise'e caguë, ja'anre cuencueni, mësacua insiye por-
eye'ru ca'ncona re'huani, yë'ë ti'añe tëca bani ëjojë'ën. Ja'nca bani ëjotoca,
mësacua curi insija'yete ja'ansirën saoye poreja'cua'ë. Ja'an curire huëoni
re'huama'itoca, yë'ëbi ti'anguëna, si'a curire te'e jëana huëoye ai jëjaji.
3 Ja'nca sëani, mësacuabi ba curire bojora'rë huëoni re'huajënna, yë'ëbi
ti'anni, ba curire mësacua bain cuencuesi'cuana jo'cani, Jerusalenna sao-
caija'guë'ë. Mësacuabi cajënna, Jerusalén bainni utire toyani insiguëna,
bacuare saocaija'guë'ë yë'ë.
4 Ja'an curire insini saojën, yë'ëre'ga saoye yëtoca, yë'ë'ga mësacua bain
saija'cua naconi te'e saija'guë'ë yë'ë.

Planes de viaje de Pablo

5 Yureca, mësacuani ëñaguë saija'yete cato, ru'ru Macedonia yijana gani-
jani, ja'nrëbi yo'je, mësacuani ëñaguë saija'guë'ë yë'ë.
6 Ja'nca ëñaguë saiguëbi porenica mësacua naconi zoe ba'iye yëyë. Yequërë
ocorën carajeiye tëca mësacua naconi ba'ija'guë'ë yë'ë. Ba'ini, ja'nrëbi se'e sai
bi'raguëna, mësacuabi yë'ëre bojojën, yë'ëre re'oye despidiejën saojë'ën.
7 Yurera, choa umuguseña se'ga mësacua naconi ba'iye yëma'iguëbi yureña
mësacuana ëñaguë saima'iñë. Quë'rë zoe ba'iye yëguëbi jë'te saiyë, Riusubi
ënsema'itoca.
8 Yureca, Efeso huë'e jobore ba'iguë, Pentecostés fiesta umuguseña tëca
ba'ija'guë'ë yë'ë.
9 Riusu yo'ore ai re'oye yo'oye poreguëbi yureña yo'oni tëjiza caguë, ënjo'ona
bëayë. Riusu yo'ore yo'oguëna, ai bainbi yë'ëni je'o bani, yë'ëre ënse ëaye
yo'ojën ba'iyë.
10 Ja'nca bëaguëna, yë'ë gajeguë Timoteobi mësacuana ti'antoca, baguëni
bojojën, baguëni re'oye cuirajën ba'ijë'ën. Baguë yua yë'ë yo'oye'ru Riusu
yo'ore güina'ru yo'oguë ba'iji.
11 Ja'nca sëani, mësacua jubë ba'icuabi baguëni ëñama'iñe ëñotoca, bacuare
bëiñe yihuojë'ën. Mësacua si'acuabi baguëte re'oye conjën, baguë ganija'ñete
ro'ijën, baguëni bojojën, yë'ëna go'yaye baguëte raojë'ën. Baguë, baguë
gajecua naconi raiye ëjoguëbi mësacuani ja'nca raoye señë yë'ë.
12 Mai te'e gajeguë Apolos hue'eguëte cato, baguëni coca cahuë yë'ë. Më'ë,
më'ë gajecua naconi Corinto bainni ëñaguë saijë'ën caguëta'an, mësacuani
ëñaguë saiye yureña gare poremaji'i. Riusubi yequë yo'ore guanseguëna,
ja'an yo'ore yo'oye baji. Ja'nca baguëbi baguë poreye'ru mësacuani jë'te
ëñaguë saiyë, cabi baguë.

Saludos finales

13 Yureca, maini je'o baguë Satanás hue'eguëbi maini ai gu'aye yo'oye
ro'taguëna, mësacua ëñajën ba'ijë'ën. Cristoni quë'rë si'a jëja recoyo ro'tajën,
baguë tëani baja'ye cani jo'case'ere gare huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Quë'rë
jëja recoyo re'huajën, Cristo coñete ro'tajën, zupai huati saoni senjoñe pore-
cua ba'ijë'ën.
14 Si'a mësacua yo'o ma'carëan yo'oto, yequëcuani oijën coñe se'gare ro'tajën,
mësacua yo'o ma'carëanre yo'ojën ba'ijë'ën.
15 Yureca, yë'ë bain sanhuë, Estéfanas hue'eguëte cato, baguë, baguë te'e
bain naconi Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën, si'a Acaya yija bain ro'taye'ru
quë'rë ja'anrë ro'tajën baë'ë. Ja'nca si'a recoyo ro'tajën, Cristo bainreba
ba'icuani yo'o coñe se'gare baza cajën, ja'nca jo'caye beoye yo'o conjën ba'iyë
bacua.
16 Ja'nca ba'ijën, Estéfanas, yequëcua Jesucristoni yo'o coñe'ru ba'icua,
ja'ancuabi yo'o cajënna, mësacua'ga Jaë'ë cajën, bacua caye'ru güina'ru yo'o
conjën ba'ijë'ën.
17 Yureca, Estéfanas, Fortunato, Acaico, bacuabi yë'ëni ëñajën raijënna,
ai bojoguë ba'iyë yë'ë. Yë'ë yua mësacuani zoe ëñama'iguëbi bacuani ëñani
bojoguë, mësacuani cu'e ëayete se'e oimaë'ë yë'ë.
18 Bacua yua mësacuani recoyo bojo güeseye'ru yë'ëre'ga ai recoyo bojo
güesejën raë'ë. Mësacua yua ja'ancuani, yequëcua güina'ru ba'icuani re'oye
ëñajën ba'ijë'ën.
19 Yureca, Cristo bainreba jubëan Asia yijare ba'ijën, mësacuani saludaye
cahuë. Aquila, Prisca, ba Cristo bainreba jubë, bacua huë'ena ñë'cacua,
si'acuabi mësacuani saludajën, mai Ëjaguëni te'e bojojën ba'ijë'ën cani,
mësacuana saoyë bacua.
20 Jesucristo bainreba ba'icua si'acuabi mësacuani te'e saludaye cahuë.
Ja'nca sëani, mësacua yua Jesucristoni te'e recoyo ro'tajën, sañeña su'ncajën
saludajën ba'ijë'ën.
21 Yë'ë, Pablo hue'eguëbi mësacuani utire toyaguë, yë'ë saludayete te'e ruiñe
toyani saoyë yë'ë.
22 Bain hua'nabi mai Ëjaguëni yëye beoye ba'itoca, Riusu bënni senjosi'cua
ba'ija'bë. Yureca, mai Ëjaguë te'e jëana ti'anja'guë cayë.
23 Mai Ëjaguë Jesucristobi mësacuani re'oye ëñani, conreba conja'guë cayë.
24 Mësacua si'acuani bojoguë ro'taguë, mësacuani ai yëreba yëguë ba'iyë yë'ë
caguë, mësacuani coca cani saoyë yë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

San Pablobi
CORINTO
Bainni utire toyaguë, samu ba'i cocare Toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo hue'eguëbi yua Riusu raoni jo'casi'quë'ë. Riusubi yë'ëni ëñani,
Yë'ë coca quëacaiguëte baguëte re'huani jo'caza caguë, Jesucristo ba'iyete
quëani achoye yë'ëre re'huani raobi. Ja'nca raoguëna, yë'ë yua mai te'e
bainguë Timoteo hue'eguë naconi ba'iguëbi utire toyani, mësacua Riusu
bainreba Corinto huë'e jobore ba'ijënna, utire toyani saoyë yë'ë. Ja'nca toyani
saoguë, si'a Riusu bainreba baguë bain mame re'huasi'cua si'a Acaya yijare
ba'ijënna, ja'ancuare'ga utire toyani saoyë yë'ë.
2 Yë'ë bain sanhuë, Riusu conreba coñete mësacua naconi caraye beoye
ba'ija'guë cayë. Mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo, bacuabi mësacuani
re'oye cuirajënna, recoyo re'o huanoñe se'ga ba'ijë'ën.

Sufrimientos de Pablo

3 Yureca, mai Taita Riusure ro'tato, mai Ëjaguë Jesucristo Ja'quë ba'iguëna,
baguë ta'yejeiyereba ba'iyete bojoreba bojojën cañuni. Maini ai oireba oiye
baji baguë. Maibi ai yo'ojën ba'icuata'an, mai recoyo re'o huano güeseye
masiji mai Taita Riusu.
4 Mai recoyo ai sa'ntijën ai yo'ojën ba'ijënna, mai Ëjaguëbi maini oire bani,
sa'ntiye beoye ba'icuare maire re'huaji. Ja'nca re'huaguë, maini bojora'rë
yihuoguë caji: Mësacuabi yë'ë oiguë coñete ye'yejën, recoyo re'o huanoñe
ba'ijën, yequëcua, recoyo sa'nticuare'ga güina'ru oire bani, bojo recoyo huano
güesejën ba'ijë'ën. Ja'nca re'huaguëna, yequëcuani oire bani coñe porecua
ruiñë mai.
5 Ja'nca ba'iji maire. Cristo ai yo'oguë ba'ise'e'ru güina'ru ai yo'ojën ba'ijën,
baguë oire bani coñere'ga ye'yejën, recoyo jëja bajën, recoyo bojo huanoñe
ba'icuare re'huasi'cua ba'iyë mai.
6 Yureca, yë'ë bain sanhuë, yëquënabi recoyo ai sa'ntiye ai yo'ojën ba'itoca,
mësacuani bojo recoyo huano güeseye poreyë yëquëna. Ja'nca bojo re-
coyo huanoñe ba'ijën, mësacua yua Riusu tëani bani coñete ye'yeye poreyë.
Yëquëna'ga Riusu oiyereba coñete ye'yejën, mësacuare'ga oire bani, recoyo
bojo huano güeseye poreyë. Mësacua'ga yëquëna ai yo'oye'ru ai yo'ojënna,
Riusubi mësacuare jëja recoyo bacuare re'huaji. Re'huaguëna, Riusu oiyereba
coñete ye'yereba ye'yejën recoyo bojo huanoñe ba'icua ruiñë mësacua.
7 Aito. Mësacua ja'nca ba'icua ruinja'cua'ë. Riusu re'huayete masiyë
yëquëna. Mësacuabi yëquëna recoyo ai rëquëye ai yo'ojën ba'iye'ru ai yo'ojën,
Riusu oiyereba coñere'ga güina'ru ye'yejën, güina'ru recoyo bojo huanoñe
ba'icua ruiñë mësacua.
8 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuabi ja'an cocare quë'rë re'oye ye'yejë'ën
cajën, yëquëna yure Asia yijare ba'ijën, yëquëna ai ba'iye ai yo'ojën ba'ise'ere
mësacuani quëaye yëyë. Ai ta'yejeiye ai yo'ojën, jëja beo hua'na ba'ijën, Junni
huesëye se'ga ba'iji maire cajën baë'ë.
9 Preso zeansi'cuani huani senjoja'ñe huanoñe baji'i yëquënare. Ja'nca
ba'icuareta'an, Riusubi yëquënani conguë baji'i. Ro yëquëna jëja bani poreyete
ro'tamaë'ë. Riusu coñe se'gare ro'taye bahuë. Ju'insi'cua go'ya rai güeseye
poreguë sëani, baguë coñe se'gare ro'tajënna,

10 yëquënani ai re'oye conbi baguë. Junni huesëja'ye se'ga ba'ijën, ai huaji
yëjën ba'ijënna, Riusubi yëquënani tëani, huajë hua'nare babi. Yëquënani gare
jo'cani senjoma'isi'quëbi gare se'e yëquëna jo'cani senjoma'ija'guë'bi ba'iji.
Ja'anre ai masiyë yëquëna.
11 Ja'nca ba'iguëna, mësacua'ga yëquëna ba'iyete ujajën, Riusu coñete jo'caye
beoye senreba senni achajën ba'ijë'ën. Ja'nca senni achajën, ai jai jubë Riusu
bainbi senni achajënna, Riusubi achani, yëquënani ai re'oye conreba conji.
Ja'nca conguëna, ai jai jubë bainbi Riusu ta'yejeiye ba'iyete careba cajën
bojoja'cua'ë.

Por qué no fue Pablo a Corinto

12 Yureca, ëñere mësacuani quëajën, masiyereba masijën quëaye poreyë
yëquëna. Yëquëna re'oye yo'oyete cato, si'a bainbi ëñajën, mësacua'ga ëñajënna,
ro yëquëna yëyete gare yo'oye beoye baë'ë. Ro bain masiye ro'tayete gare
ro'taye beoye baë'ë. Riusu yëye se'gare yo'oñu cajën, Riusu coñe se'gare
yo'oye ro'tajën ba'iyë yëquëna.
13 Ja'nca ba'ijën, mësacuani utire toyani saojën, Riusu cani jo'case'e'ru
gare tin toyamaë'ë yëquëna. Te'e ruiñe se'gare coca toyani, mësacuani sao-
huë yëquëna. Ja'nca sëani, yëquëna coca toyani saoyete te'e ruiñe ye'yeni
masijë'ën.
14 Yureca, mësacuabi yëquënani re'oye masima'ijënna, mësacuani ñaca masi
güeseye yëyë yë'ë: Mai Ëjaguë Jesucristo in rairën ti'anguëna, mësacuabi
yëquënate ai bojojën ba'iye poreja'cua'ë.

15 Ja'anre te'e ruiñe masiguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca masiguëbi mësacuani samu
viaje ëñaguë saijaza caguë, mësacua naconi te'e bojoye ro'tahuë yë'ë.
16 Ja'nca ro'taguëbi Macedonia yijana saiguë, mësacua naconi bëaye
ro'tahuë. Ja'nrëbi, Macedoniana sani rani, se'e mësacua naconi bëaye ro'tahuë
yë'ë. Ja'nca bëani, ja'nrëbi, Judea yijana sai bi'raguëna, mësacuabi yë'ëre re'oye
saoye poreye ro'tahuë yë'ë.
17 Ja'nca ro'taguëta'an, mësacuani ëñaguë saiye porema'iguëbi mësacuani
quëahuë yë'ë. Quëaguëna, yequërë mësacuabi yë'ëre ro'tajën, Ro cue'yoni
raima'iji ro'tamate. Banhuë. Ro bain ro'tani yo'oye'ru yo'omaë'ë yë'ë. Ro yë'ë
ba'iyete ro'tama'iguë baë'ë yë'ë. Ro cue'yoni yë'ë case'e'ru tin yo'oye beoye
gare ba'iguë'ë yë'ë.
18 Riusubi cani jo'cani te'e ruiñe yo'oguëbi cue'yo cocare gare yëquënani ca
güesema'iji.
19 Mai Ëjaguë Jesucristo, Riusu Zin ba'iguë, ja'anguë ba'iyete cato, Sil-
vano, Timoteo, yë'ë, yëquënabi mësacuani quëani achojënna, mësacuabi baguë
ba'iyete masihuë. Gare cue'yoye beoye ba'iguëbi baguë cani jo'case'e'ru te'e
ruiñe yo'oye se'ga ba'iji baguëre.
20 Si'a Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, Jesucristo yo'oja'ye se'ga
ba'ija'guë'bi. Ja'nca sëani, maibi Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete ro'tajën,
baguë cani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'guë cajën, Amén cani achocua ba'iyë
mai.
21 Mai Ëjaguë Riusubi yëquënate cuencueguë, baguë coca quëacuare
re'huani, mësacuana saobi. Ja'nca sëani, mësacua naconi Jesucristoni te'e
zi'nzini, gare te'e ruiñe caye re'huasi'cua'ë yëquëna.
22 Ja'nca re'huasi'cuabi Riusu Espíritute coni bajënna, yëquënabi baguë
ba'iyete te'e ruiñe quëani acho ëjacua ruën'ë.

23 Yureca, Riusubi yë'ë recoyo ro'tayete masiguëbi yë'ë te'e ruiñe cayete
mësacuani masi güeseja'guë. Mësacuani bëiñereba cama'ija'guë caguë, Corinto
huë'e jobona saimaë'ë yë'ë.
24 Mësacuani bojo güeseye se'gare yo'oye ro'tayë. Mësacua yua Riusuni si'a
recoyo ro'taye ye'yesi'cuare sëani, mësacua recoyo ro'taye gare guanseye
yëma'iñë yëquëna.

2

1 Ja'nca sëani, mësacuani bëin coca caye se'gare ro'tatoca, mësacuani ëñaguë
saiye banguë baë'ë yë'ë.
2 Bëin coca se'gare caguë saitoca, mësacua naconi ba'iguëbi bojo huanoñe
beoye ba'ire'ahuë yë'ë. Yë'ë bëin coca casi'quë'ga ai sa'ntiguëna, ¿queaca
bojoye'ne yë'ë?
3 Bëin coca se'ga ba'iguë, mësacuani ëñaguë saiye yëmaë'ë yë'ë. Mësacuani
ëñaguë saito, mësacua naconi bojoye se'ga ba'iye yëyë yë'ë. Yë'ë yua recoyo ai
bojoguëbi mësacuani güina'ru bojo güeseye ro'tahuë yë'ë.
4 Ja'nca sëani, mësacuani ja'an utire toyani saoguë, recoyo ai yo'ohuë yë'ë.
Mësacuani ai bëiñe cama'ija'ma caguë, mësacuani ai jëja oiguë, mësacuani bëin
coca toyani saohuë yë'ë. Mësacuani sa'ntiye oi güeseye yëmaë'ë. Mësacuani ai
yëreba yëyete masi güeseye ai ro'tahuë yë'ë.

Perdón para el que había ofendido a Pablo

5 Yureca mësacua jubë ba'iguëbi gu'a jucha yo'oguëna, yë'ë se'gabi sa'ntiguë
oimaë'ë. Mësacua si'acuabi baguë gu'a juchare ro'tajën, ai sa'ntijën oë'ë.
Ja'nca sëani, mësacua si'acuani ai bëin coca caye yëma'iñë yë'ë.
6 Sa'ntijën oicuabi ñë'cani bainguë si'nseyete ro'tani yo'ojënna, se'e
si'nsema'ijë'ën cayë yë'ë.
7 Ai si'nsesi'quë ba'iguëna, yureca mësacua baguë gu'a jucha yo'oguë
ba'ise'ere huanë yeye cajë'ën. Baguë sa'ntise'ebi ai oireba oima'ija'guë cajën,
baguëni oire bani conjën, baguëni recoyo bojo huanoñe ba'i güesejë'ën.
8 Ja'nca sëani, mësacuani si'a jëja señë yë'ë. Baguëni bëin coca caye jo'cani,
baguëni ai yëreba yëyete se'e ëñojën ba'ijë'ën.
9 Mësacuani ja'anrë toyani saoguë, mësacua achani te'e ruiñe yo'oyete
masiza caguë, mësacuani coca guanseguë toyahuë yë'ë.
10 Mësacuabi bainguë gu'a jucha yo'oguë ba'ise'ere huanë yeye catoca,
yë'ë'ga baguë yo'oguë ba'ise'ere huanë yeye cayë. Mësacua masini cayete
ro'tato, mësacua te'e ruiñe masicua'ë cayë yë'ë. Ja'nca sëani, yë'ë yua bainguë
gu'a jucha yo'oguë ba'ise'ere huanë yeye caguë, Cristo huanë yeye cayere'ga
señë. Cristobi huanë yeye caguë, mësacua jubë si'acuani re'oye conguë
ba'ija'guë cayë yë'ë.
11 Gu'a jucha yo'oguë ba'isi'quëni huanë yeye cama'itoca, baguë yua baguë
sa'ntise'ebi ai oireba oiguëna, zupai huatibi mësacua jubëni ta'yejeiye gu'aye
yo'oye poreji. Zupai coqueguë yo'oyete masicuabi baguë yo'oyete ëñare bajën
bañuni.

Intranquilidad de Pablo en Troas

12 Yureca, Troas huë'e jobona sani, Cristo mame recoyo re'hua cocare
quëani achoguëna, mai Ëjaguëbi ai jai jubë achacuare yë'ëni ëñobi.
13 Ja'nca ëñoguëta'an, yë'ë bainguë Tito hue'eguëbi ti'anmaquëna, yë'ë re-
coyo ai gu'a huanoñe baë'ë. Ja'nca ba'iguëbi baru bain achacuani despidieni,
ja'ansirën Macedonia yijana sani, Titoni cu'ejaë'ë yë'ë.

Victoriosos en Cristo

14 Ja'nca recoyo gu'a huanoñe ba'isi'quëta'an, mai Ëjaguë Riusubi caraye
beoye ta'yejeiye yo'ocuare maire re'huaji. Ja'nca sëani, baguëni bojojën,
jo'caye beoye surupa cajën bañuni. Cristobi conguëna, maire si'aruanna
sani, si'a bainni mai ba'iyete ëñoji. Ëñoguëna, bainbi maini ëñani, Cristoni
masicuabi ai re'oye yo'ojën bojoyë cajën ba'iyë.
15 Maibi Cristo naconi te'e ba'ijën, baguë ba'iye'ru ba'ijënna, Riusubi ëñani
maini bojoji. Maibi ja'nca ba'ijënna, bainbi ëñajën,
16 yequëcuabi ai re'oye ro'tajën, bojojën, Cristo bainguë runza cajënna,
Cristo yua baguë bainre bacuare re'huani si'arën baji. Yequëcuabi gu'aye
ro'tajën, maire gu'a güeni senjojënna, Riusu bënni senjoja'ñe se'gare
ba'iji bacuare. Ro mai hua'na se'gabi Cristo re'oye ba'iyete ëñoñe gare
porema'icua ba'iyë.
17 Riusubi maire cuencueni raoguëna, ja'an ba'iyete ëñoñe poreyë.
Yequëcuabi bonsere ganañu cajën, Riusu cocare quëani achocua'ru ro co-
quejën ëñojënna, ja'ancua'ru ba'ima'iñë yëquëna. Yëquënabi te'e ruiñe cajën,
Cristo mame recoyo re'huayete quëani achojën, Riusu cuirani coñete ëñani
masiyë yëquëna.

3

El mensaje del nuevo pacto

1 Yureca, yëquënabi mësacuana ti'anjën, yequëcua yo'oye'ru, yëquëna ëja bain
ba'iye gare ëñomajën ba'iyë. Yequëcuabi Riusu coca quëani achocua'ru ro
coquejën ëñocuabi bain re'oye cani toyasi cocare sani, mësacuani ëñoni, bacua
re'oye ba'iyete mësacuani ro'ta güeseyë. Ja'nrëbi, se'e sai bi'rajën, mësacua uti
toyayete, bacua re'oye ba'iyete mësacuani señë. Ja'nca yo'ojënna, yëquënabi
ja'anre gare señe beoye ba'iyë.
2 Bain hua'nabi yëquëna re'oye ba'iyete masiye yëtoca, mësacua Cristo bain
re'huasi'cuare ëñani, yëquëna re'oye yo'ose'ere masiye poreyë si'a hua'na.
3 Cristobi conni raoguëna, yëquënabi mësacua jobona ti'anni, Cristo mame
recoyo re'huayete mësacuani quëani achojënna, mësacuabi Cristoni bojojën,
baguëni si'a recoyo ro'tahuë. Ja'nca ro'tajënna, Riusu Espíritubi mësacuana
gaje meni bani, recoyo huajë hua'nare mësacuare mame re'huabi. Ja'nca
re'huaguëna, si'a bainbi mësacua re'oye ba'iyete ëñani, yëquëna te'e ruiñe
yo'oni conse'ere masiye poreyë. Ja'nca sëani, bain re'oye cani toyasi cocare
senma'iñë yëquëna.
4 Riusu se'gabi maire cuencueni raoguëna, Cristobi conguëna, baguë yo'o
guansese'ere te'e ruiñe yo'oye porecua ba'iyë yëquëna.
5 Yëquëna se'gabi ja'an yo'oye gare porema'iñë. Riusubi yo'oye porecuare
yëquënate re'huaguëna, yëquëna yo'oye poreyete quëayë.
6 Ja'nca re'huaguëbi baguë bainreba re'huaye concuare maire cuen-
cueni re'huabi. Cristoni si'a recoyo ro'tacuabi yë'ë bainreba re'huasi'cua
ba'ija'cua'ë caguë, yëquënate choini, baguë re'huaye concuare yëquënate
re'huabi. Moisés coca cani jo'case'e'ru yo'oni, yë'ë bain bajë'ën camaji'i
Riusu. Ja'an cocare ëñani, bain bënni senjoñe se'gare masiyë. Riusubi baguë
Espíritute raoguëna, bainbi coni, recoyo huajëreba huajëcua ba'iyë.
7 Moisés coca toyani jo'case'ere cato, Riusubi Moisesni quëani achoguë,
gata tontoñana toyani jo'caguë, baguë ta'yejeiye ba'iyete Israel bainni ai
ba'iye ai ëñoguëña. Ëñoguëna, Moisés zia ai go'sijei zia ma'ñoguëna, Israel
bainbi baguë ziare ëñañe gare poremateña.

8 Ja'nca poremajënna, baguë zia go'sijeiye carajeija'ye ba'iguëta'an, Riusu
Espíritu raorën yureña ti'anguëna, Riusu ta'yejeiye ba'iye yua quë'rë ai ba'iye
maini ëñoguë ba'iji.
9 Moisés coca toyani jo'case'e, bainni bënni senjoñe cani achose'e, ja'anre
ta'yejeiye masi güesesi'quëbi baguë yureña bain recoyo mame re'huani
baguë, quë'rë ai ba'iye maini ta'yejeiye masi güeseji Riusu.
10-11 Ja'nca quë'rë ai ta'yejeiye masi güeseguëna, Moisés coca toyani jo'case'e
yua ja'anrë ai ta'yejeiye beoye ba'iji. Carajeija'ye ba'ise'e sëani, ta'yejeiye
beoye ba'iguëna, Riusu yureña mame ëñoni jo'case'e yua quë'rë ai ba'iye ai
ta'yejeiye ëñoni, maini masi güeseni, gare ñu'ñojeiñe beoye ba'iji.
12 Ja'nca masi güeseguëna, Riusu yo'oja'yete jo'caye beoye ëñajën ëjojën
ba'iyë mai. Ja'nca ëjojën ba'ijën, si'a jëja recoyo bani, Riusu yo'oja'yete quëani
achojën ba'iyë.
13 Moisés yo'oguë ba'ise'e'ru gare yo'oma'icua ba'iyë. Israel bainbi yë'ë zia
go'sijeiye carajeiguëna, ëñani masima'ija'bë caguë, baguë ziare canbi reani
yahueguë baji'i.
14 Mai hua'na yua Riusu ba'iyete yahueye beoye quëani achocuata'an,
Israel bainbi Riusu ba'iyete te'e ruiñe masiye beoye baë'ë. Ja'nca ba'icuabi
yureña tëca Moisés coca toyani jo'case'ere ëñajën, Riusu ba'iyete te'e
ruiñe masiye gare porema'icua ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, Cristo yua Riusu
Raosi'quëreba ba'iji cani si'a recoyo ro'tatoca, ja'nrëbi ba cocare ëñani, Riusu
ba'iyete te'e ruiñe masiye poreyë bacua.
15 Ja'nca porecuabi Cristoni si'a recoyo ro'tamajën ba'iyë. Moisés coca
toyani jo'case'ere achajën, te'e ruiñe masiye beoye ba'icuabi ro achajën
ba'iyë.
16 Ja'nca ba'icuata'an, bainbi Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca, ba coca gare
yahueye beoye ba'iguëna, Riusu ba'iyete te'e ruiñe masiye poreyë.
17 Mai Ëjaguë ba'iyete cato, baguë Espíritute mai recoyo huanoñe ba'ijën,
baguë ba'iyete masiye poreyë mai.
18 Moisés yo'oguë ba'ise'e'ru mai ziare gare yahueye beoye ba'ijën, mai
si'acuabi Riusu ta'yejeiye ba'iyete te'e ruiñe ëñani masijën, mai Ëjaguë
Espíritubi conguëna, Riusu ta'yejeiye ba'iye'ru ai ba'iye ai ta'yejeiye ba'icua
re'huasi'cua ba'iyë mai.

4

1 Yureca, Riusubi yëquënani oire bani ëñaguë, baguë yo'ore yëquënani
guanseguëna, baguëni te'e zi'inni bojocua sëani, baguë yo'ore jo'caye beoye
si'a jëja yo'ojën ba'iyë yëquëna.
2 Ja'nca ba'icuabi bain ro coquejën yahue yo'oye'ru gare yo'oye beoye
ba'ijën, gu'aye yo'oye beoye bañuni cajën, ja'anre gare quë'ñeñë yëquëna.
Yequëcuabi Riusu cocare yahuera'rë sa'ñejën bañu cajënna, gare yo'oye beoye
güejën sehuoyë yëquëna. Riusubi yëquëna ba'iyete ëñaguëna, yëquënabi Riusu
cocare te'e ruiñe se'ga quëani achojën, si'a bainni te'e ruiñe yo'ojën ba'icua
ëñojën ba'iyë yëquëna.
3 Ja'nca quëani achojënna, yequëcua Riusu bënni senjosi'cua ba'ija'cua
se'gabi te'e ruiñe achaye yëmajën, ro ñu'ñujeiñe se'ga ba'ija'cua'ë.
4 Zupai huatibi bain recoyo ro'tayete ënseza caguë, ën yija ba'iye se'gare
bacuani ëñoji. Ja'nca ëñoguëna, bacuabi ñaco beocua'ru ba'ijën, Riusu co-
careba te'e ruiñe achaye poremajën, Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete, Riusu
ba'iye'ru ba'iyete gare masiye beoye ba'icua ba'iyë.

5 Yëquëna hua'nabi Riusu cocarebare quëani achojën, ro yëquëna ba'iyete
camajën, Jesucristo ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iye se'gare quëani achojën ba'iyë.
Yëquëna ba'iyete cato, Jesusre yo'o concua se'ga ba'ijën mësacuani coñe se'ga
yëyë yëquëna.
6 Mai Taita Riusubi ru'rureba ba'isirën ën yija zijei re'otore ëñani, guanse
coca se'ga caguë, Miaja'guë caguëna, mia re'oto runji'i. Ja'nca ruin güeseguëbi
mai ba'iyete ëñani, yë'ë ba'iyete te'e ruiñe masijë'ën caguë, maibi baguë
ta'yejeiye ba'iye te'e ruiñe masihuë. Ja'nrëbi Jesucristo ta'yejeiye ba'iyete
ru'ru ëñani masini, ja'nrëbi Riusu ta'yejeiye ba'iyete te'e ruiñe masiye pore-
huë mai.

El vivir por la fe

7 Ja'nca masiye porecuabi ro ya'o se'gabi re'huasi'cua ba'icuata'an, ai
ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñoñe poreyë mai. Ja'nca porejënna, yequëcuabi ëñani,
¿queaca yo'oye poreye'ne? cato, Riusu ta'yejeiyereba conguëna, yo'oye poreye
masija'bë. Riusu se'gabi ta'yejeiye yo'oye pore ëjaguë'bi ba'iji cajën, bainni
quëani achojën ba'iyë mai.
8-10 Ja'nca quëani achojën ba'ijën, Jesucristo ai yo'oguë junni tonse'e'ru
güina'ru maire ba'iguëna, ba ai yo'oye jëayete ro'tama'iñu cayë. Maibi ai
ba'iye ai yo'ojën ba'icuata'an, Riusu yo'o yo'oye yuta poreyë. Gue yo'oye
ro'taye beoye ba'icuata'an, gare huesë hua'na ruiñe beoye ba'iyë. Yequëcuabi
maini ai je'o bacuata'an, Riusubi maire gare jo'cani senjoñe beoye ba'iji.
Mai je'o bacuabi maire huani senjoni tëjiñu cacuareta'an, Riusubi ënseji.
Jesucristoni gu'aye yo'ose'e'ru maini güina'ru yo'ojënna, yequërë huani sen-
josi'cua ba'icuabi Cristo yure huajëguë ba'iyete bainni ëñojënna, mai ba'iyete
ëñani, ja'anre masiye poreyë bacua.
11 Yureca maibi ën yijare ba'ijën, Jesucristoni yo'o conjënna, maire je'o
bacuabi Jesucristoni huani senjoñe yëse'e'ru güina'ru maire huani senjoñe
yëyë. Ja'nca yëjënna, maibi ai yo'ojën, Jesucristo ta'yejeiye ba'iyete bacuani
masi güeseyë.
12 Yureca yëquëna hua'nabi Riusu yo'o yo'oye ro'ire junni tónto'ga,
mësacuabi Cristo ba'iyete ye'yeni, recoyo huajëcua ruiñë.
13 Riusu Espíritubi conguëna, maibi Cristoni si'a recoyo ro'taye poreyë.
Riusu ira bainguë raosi'quë cani jo'case'e'ru güina'ru cayë mai. "Riusuni
si'a recoyo ro'tasi'quë sëani, baguë ba'iyete yequëcuani quëani achoye poreyë
yë'ë" caguëna, mai'ga güina'ru recoyo ro'tani quëani achoyë.
14 Ja'nca quëani achocuabi ëñere masiyë: Mai Ëjaguë Riusubi Jesucristo
junni tonsi'quëni go'ya rai güeseja'guë'bi. Güeseguëna, yëquënabi Jesucristo
naconi te'e ba'ijën, mësacua naconi te'e casi'cua ba'ija'cua'ë.
15 Ja'nca ba'ija'cuabi yureña ai yo'ojën ba'ito'ga, mësacua Cristo bain jubë
quë'rë jaijeicua ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, quë'rë jai jubë bainbi Cristo oire bani
coñete masijën, quë'rë ai jai jubë bainbi Riusuni bojojën surupa cajën, baguë
ta'yejeiyereba ba'iyete quë'rë se'e masi güeseye poreyë.
16 Ja'nca ba'iguëna, maibi ai yo'ojën ba'ito'ga, Cristoni yo'o coñete gare
jo'caye beoye ba'iyë. Mai ën yija ba'i ga'nihuëbi ñu'ñujeiguëta'an, Riusubi mai
recoyote mame re'huaguë, si'a umuguseña quë'rë jëja ba recoyo ba'icuare
maire re'huaji.
17 Maibi rëño ñësebë se'ga ai yo'ojënna, Riusubi baguë naconi si'arën
ba'ija'yete maini re'huani, baguë ta'yejeiyereba ba'iyete maini ai masi
güeseye ro'taji.

18 Ja'nca sëani, ro ën yija ba'iyete gare ro'taye beoye ba'iyë mai. Ro ën yija
ba'iyete ro'tatoca, carajeiye se'ga ba'iji. Riusu jobo ba'iyete ro'tatoca, gare
carajeiye beoye ba'iji.

5

1 Ja'nca sëani, Riusu naconi si'arën te'e ba'ija'cua ba'iye masiyë mai. Ro
ën yija ba'i ga'nihuëbi gare carajeiguëta'an, Riusubi baguë naconi ba'ija'rute
maire re'huani baji. Ja'anruna ti'anni, gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë mai.
2 Yureca, ën yijare ba'ijën, ai yo'ojën cuarujënna, mai ba'ija'runa ti'añe ai
cu'e ëaji maire.
3 Ja'anruna ti'anto, Cristobi maire re'oye ëñaguëna, gare jucha beocua
ba'ija'cua'ë mai.
4 Yureca, ën yija ga'nihuë gu'a huanoñe ba'ijën, Ai guaja'ë cajën, ya'jajën
ba'iyë. Junni huesëye ro'tama'iñë mai. Quë'rë ai ba'iye ai huajëjën ba'ija'ye,
ja'anre ro'tajën ba'iyë mai. Ja'nca ro'tacuabi Riusu re'huacaisiruna ti'anni
ta'yejeiye si'arën ba'ijën, gare se'e ai yo'oye beoye ba'ijën gare carajeiye beoye
ba'ija'cua'ë mai.
5 Riusurebabi maire ja'nca re'huaja'ye ro'taguë, yua yë'ë cani jo'case'e'ru
güina'ru ba'ija'yete masijë'ën caguë, baguë Espíritute maina raoguëna, mai
recoyote ba'iguë maire conji.
6 Ja'nca sëani, maibi jëja recoyo re'huani, Riusuni jo'caye beoye bojojën
ba'iyë. Ën yija ga'nihuëte yuta bajën, Riusu naconi ba'ija'yete so'obi ëñajën,
te'e ruiñereba masiye porema'icuata'an, baruna ti'anja'ñete masiyë mai.
7 Ro mai ñaco se'gabi ëñato, barute ëñañe porema'iñë. Riusu cani jo'case'ere
si'a recoyo ro'tato, barute masiye poreyë.
8 Ja'nca sëani, maibi jëja recoyo re'huani, Riusu naconi jo'caye beoye
bojojën ba'iyë. Ën yija ga'nihuëte gare jo'cañu cajën, Riusu jobore ba'iye
ro'tajën ba'iyë mai.
9 Ja'nca ro'tacuabi ën yijare yuta ba'ijën, mai Ëjaguë yëye'ru yo'oye yëyë mai.
Baguë jobona sani ba'ijën, baguë yëyere'ga yo'oye yëjën ba'ija'cua'ë mai.
10 Yureca mai jubë ba'icua si'acuabi Cristo jëja güena seihuë ba'iruna nëcaye
baja'cua'ë. Ja'nca nëcajënna, Cristobi mai ën yija ba'ijën yo'ose'e si'ayete ëñani
masiji. Re'oye yo'ose'e ba'itoca, maire insija'yete coja'cua'ë. Gu'aye yo'ose'e
ba'itoca, maire si'nseja'yete coja'cua'ë.

El mensaje de la paz

11 Ja'nca coja'cuabi mai Ëjaguë si'nseja'yete huaji yëjën, re'oye yo'oye
se'gare ro'tajën, bain hua'nare ai jëja yihuojën ganiñë yëquëna. Ja'nca
ganijënna, Riusubi yëquëna ba'iyete ëñaguë, yëquëna te'e ruiñe ganijën
ba'iyete masiji. Yequëcuabi yëquënani gu'aye cacuata'an, mësacua yua yëquëna
te'e ruiñe ganijën ba'iyete masijë'ën.
12 Ro bain caye'ru yëquëna re'oye yo'ojën ba'iyete mësacuani quëani
achoma'iñë yëquëna. Yëquënabi Riusu yo'o coñe yëcua se'ga ba'iyë cajën,
mësacuani quëani achoyë. Ja'nca quëani achojënna, mësacuabi yëquëna ba'iyete
bojoye ro'tajën, ro bain ro'taye'ru ro'tacuani masiye sehuoye poreyë. Ja'an
ro'tacuabi bain re'oye ëñañe se'gare yëyë. Recoyo mame re'huaye gare güeye
ba'iyë.
13 Yëquënabi Riusu cocarebare ai jëja quëani achojënna, yequëcuabi Ro güebe
coca cajën ba'iyë, yëquënate cayë. Ja'nca cacuata'an, Riusu ta'yejeiye ba'iyete
masi güeseyë yëquëna. Yëquënabi te'e ruiñe caye ëñojënna, mësacuabi Riusu
ba'iyete quë'rë re'oye masiye poreyë.

14 Yëquëna yo'ojën ba'iye si'ayete cato, Cristo ai oire bani coñete ro'tani,
yëquëna yo'ore yo'oyë. Ëñere te'e ruiñe masiyë yëquëna. Cristobi si'a baguë
bainni oire bani junni tonguëna, si'acuabi ro bacua ba'iyete ro'taye beoye
ba'ijën, baguë yëye yo'oye se'gare ro'taye bayë.
15 Cristo junni tonsi'quëbi mai ba'iyete ëñaguë, Mësacua yëye se'gare ro'taye
beoye ba'ijën, yë'ë yëyete yo'oye ro'tajën ba'ijë'ën, maini caji. Ja'nca sëani,
mai Ëjaguë Jesucristobi mai ro'ire junni tonni go'ya raiguëna, baguë ba'iyete
jo'caye beoye ro'tajën bañuni.
16 Ja'nca sëani, si'a bainni ëñajën, ro bain ro'taye'ru bacua ba'iyete ro'taye
beoye ba'ijë'ën. Ja'anrë maibi Cristote ja'nca ro'tajën ba'isi'cuata'an, gare
se'e baguëte ja'nca ro'taye beoye ba'iyë mai. Riusu ro'taye'ru Cristo ba'iyete
ro'tajën ba'iyë mai.
17 Ja'nca sëani, bainbi Cristoni te'e zi'inni batoca, mame recoyo re'huasi'cua
ba'iyë. Bacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare se'e yo'oma'icua ba'iyë. Tin
ba'iye'ru ba'ijën, mame recoyo re'huasi'cua ba'iyë.
18 Riusubi maire ja'nca mame re'huaye ro'taguë, baguë Zin Jesucristo junni
tonse'ebi mai gu'a juchare quë'ñeni, Yë'ëni gare se'e je'o bama'ijë'ën caguë,
baguë bainreba be baguëte ja'nca ro'taye beoye ba'iyë mai. Riusu ro'taye'ru
Cristo ba'iyete ro'tajëna'iye maire choiji. Ja'nca choiguë, maire cuencueni,
baguë mame recoyo re'hua coca quëani achocuare maire re'huani, bainna
saoji.
19 Baguë Zin Jesucristobi maina raiguëna, Riusubi baguë naconi te'e
zi'insi'quë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi si'a bain gu'a juchare gare se'e ro'tama'iñe
yëguë, mësacua je'o bayete gare jo'cani, Yë'ëna te'e zi'injën raijë'ën caguë
choiji. Ja'nca choiguëbi yëquënate cuencueni, ja'an cocare quëani achocuare
yëquënate reye'ru Cristo ba'iyete ro'tajën'huabi.
20 Ja'nca re'huaguëna, yëquënabi Cristo coca quëacuabi mësacuana ti'añë.
Ti'anni quëajën, Riusu case'e'ru güina'ru mësacuani Cristo cocare quëani
achoyë. Riusuni je'o bayete gare jo'cani, baguëni te'e zi'iñe ro'tajën ba'ijë'ën
cayë.
21 Riusubi baguë Zin jucha beoguëte cuencueni, mai gu'a jucha ro'ina
baguëni junni ton güesebi. Ja'nca junni tonguëna, yureca maibi Riusuna
ti'anni, baguë re'o bain ba'iye poreyë. Ja'nca ti'anni yo'otoca, Riusubi maini
bani, mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare se'e ro'tama'iguë ba'iji.

6

1 Yureca, yëquënabi Riusu yo'ore baguë naconi te'e conjën ba'ijën, mësacuani
si'a jëja yihuojën cayë: Riusubi mësacuani ai yëreba yëguë, baguë naconi te'e
zi'iñete choiji. Ja'nca choiguëna, mësacua yua ro güeye beoye Riusuni jaë'ë
cajën sehuojë'ën.
2 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji Riusu:
Re'oye ba'irën ti'anguëna, më'ëni achayë yë'ë.
Yë'ë tëani ba umuguse ti'anguëna, më'ëni oire bani coñë yë'ë, cani jo'cabi
Riusu.
Cani jo'caguëna, yurera baguë re'oye ba'irën ti'anbi.
Yure umuguse yua Riusu maire tëani ba umuguse ti'anse'e ba'iji.
3 Ja'nca ti'anse'e ba'iguëna, yëquëna hua'nabi Riusure yo'o concua ba'ijën,
Riusuna ti'an ma'are bainni gare huacha ëñoñe beoye ba'iñu cajën, mësacuani
Riusu bainreba ba'iye yurera choiyë. Huacha ëñoma'itoca, yequëcuabi
yëquënate gu'aye caye gare porema'iñë.
4 Gu'aye cacuata'an, yëquënabi mësacuana ti'anjën, Riusure yo'o concua
ba'iye mësacuani ëñoreba ëñojën, ñaca ba'icua ba'iyë: Ai jëja yo'o yo'oye

bacuata'an, Riusuni yo'o coñe gare jo'cama'iñë. Ai ba'iye ai yo'ojën, yëquëna yo'oye porema'iñe tëca Riusuni conjën, huesëni si'aye'ru ba'ijën, Riusu yo'o conjën ba'iyë.
5 Yequëcuabi hui'ya huaijën, yëquënani preso zeanjën, ai je'o ëñajënna, Riusu coñete ai yëjën ba'iyë. Yëquëna aireba guajaye tëca yo'o yo'ojën, na'ijaijën ñatajeijën ba'ijën, aon gu'ana ju'in hua'na'ru ba'iyë.
6 Gu'a jucha yo'oye beoye ba'ijën, Riusu ba'iyete quë'rë ta'yejeiye ye'yejën, yequëcuani bëinma'iñe cajën, bacuani re'oye yo'o conjën, Riusu Espíritubi conguëna, si'a bainni ai oire bani ai yëjën ba'iyë.
7 Bainni te'e ruiñe se'ga cajën, Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete ëñojën, yëquëna re'oye yo'ojën ba'iyebi zupai huatini te'e jëana senjoñe poreyë.
8 Yequëcuabi yëquënate re'oye ëñajënna, yequëcuabi yëquënate ai hui'ya jayayë. Yequëcuabi yëquënate ai re'oye cajënna, yequëcuabi yëquënate ai gu'aye cayë. Yequëcuabi yëquënate cajën, ro coqueye se'ga yo'ojën ba'iyë cajënna, te'e ruiñe yo'oye se'ga ba'iyë yëquëna.
9 Yequëcuabi yëquënani ëñani, Ro gu'a bain ba'ijënna, bacuare huesëyë mai cayë. Yequëcuaca yëquënani ëñani, Te'e ruiñe yo'ojënna, si'aruan bainbi bacuare masiyë cayë. Yequëcuabi yëquënani huani senjoñe yëcuata'an, yuta huajë hua'na ba'iyë yëquëna. Yëquënabi ai jëja si'nsesi'cua ba'icuata'an, huani senjosi'cua beoye ba'iyë yëquëna.
10 Ai oijën sa'nticua ba'icuata'an, Cristoni caraye beoye bojojën ba'iyë yëquëna. Bonse beocua se'ga ba'icuata'an, Riusu caraye beoye insija'yete ai jai jubë bainni ba güeseyë yëquëna. Gare bonse beo hua'na ba'icuata'an, Riusu insiyete gare caraye beoye coni bayë yëquëna.
11 Yë'ë bain sanhuë, Corinto huë'e jobo ba'icua, mësacuani coca cajën, gare yahueye beoye te'e ruiñe cani tonhuë yëquëna. Mësacuani ai bojojën, mësacuani ai ta'yejeiye yëreba yëyë yëquëna.
12 Mësacuani ai yëreba yëye jo'cama'iñë yëquëna. Mësacuaca yëquënani yëye jo'caye ëñoñë.
13 Yë'ëbi mësacuani yihuoguë caguë, taita hua'guë baguë zin hua'nani yihuoye'ru mësacuani yihuoyë yë'ë. Yëquënare'ga ai ba'iye ai bojojën, ai yëreba yëjën ba'ijë'ën.

Somos templo del Dios viviente

14 Mësacua yua Cristoni recoyo ro'taye gu'a güecuani te'e zi'iñe beoye ba'ijë'ën. Riusu re'o bain te'e ruiñe yo'ojën ba'icuabi gu'a bain naconi te'e bojoye gare porema'iñë. Riusu miañete ganicuabi zijei re'oto ganicua naconi te'e ganiñe gare porema'iñë.
15 Cristo'ga zupai huati naconi gare te'e ro'taye beoye ba'iji. Tin ba'icua sëani, Cristoni si'a recoyo ro'tacuabi baguëni ro'taye gu'a güecua naconi sa'ñeña te'e conni ba'iye gare beoyë.
16 Huacha riusu hua'ire Riusu huë'ena jo'catoca, ai gu'aye ba'ire'abi. Riusu huë'ere cato, mai recoyore ba'iji mai ta'yejeiye huajëguë ba'i Riusu. Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, ñaca caji:
Yë'ë ba'i huë'ere cato, yë'ë bainreba recoyore ba'ija'guë'ë yë'ë.
Bacua naconi te'e ganiguëbi bacua Riusureba ba'iguëna, bacua yua yë'ë bainreba jubë hue'eja'cua'ë.
17 Ja'nca sëani, mai Ëjaguëbi ëñere'ga caji: Gu'a bain ba'irute gare jo'cani, gare quëñëni ba'ijë'ën.
Bacua si'si ma'carëanre gare pa'roye beoye ba'ijë'ën.
Ja'nca ba'ijënna, mësacuani yë'ë jobona coni bojoni, mësacua taita ba'ija'guë'ë yë'ë.

18 Ja'nca ba'iguëbi yë'ë ëmë zin hua'nare, yë'ë romi zin hua'nare mësacuare
re'huani baja'guë'ë yë'ë.
Ja'an cocare cani jo'cabi mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu.

7

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, Riusubi maini ja'nca cani jo'caguëna, gu'a jucha
beoye gare ba'ijën bañuni. Mai ga'nihuë, mai yacahuë, mai recoyo, si'aye gare
tënosi'cua ba'ijën bañuni. Riusu tënoreba tënoñete senni achajën, Riusu yo'o
guanseye se'gare te'e ruiñe yo'ojën bañuni.

La conversión de los corintios

2 Yureca, ¿mësacua guere yëquënani ai ba'iye ai bojomajën, yëquënani
ai yëreba yëjën ba'ima'iñe'ne? Yëquëna hua'nabi mësacuani gare gu'aye
yo'omajën, gare si'si yo'omajën, gare coqueye beoye baë'ë.
3 Yë'ëbi ja'an cocare mësacuani caguë, mësacuani gu'aye caye ro'tama'iñë.
Yë'ë ja'anrë case'e'ru güina'ru ñaca cayë: Mësacuani ai yëreba yëguë, mësacua
naconi jo'caye beoye si'arën bojoguë ba'iyë yë'ë.
4 Ja'nca bojoguë, mësacuani huaji yëye beoye si'a jëja coca caye poreyë yë'ë.
Mësacua ba'iyete yequëcuani bojoguë caye poreyë yë'ë. Ai sa'nti hua'guë
ba'isi'quëbi ba'iguëna, yureca Riusubi yë'ëni oire bani conguë, sa'ntiye beoye
ba'iguëre yë'ëre re'huabi. Ai guajaye ai yo'oguë ba'isi'quëta'an, yureca ai
ba'iye mësacuare ai bojoreba bojoyë yë'ë.
5 Yëquëna hua'na Macedonia huë'e jobona saise'ere cato, ai guajasi
hua'na ti'anjën, ai yo'oye se'ga ba'ijën, bëani huajëye gare poremajën baë'ë.
Yequëcuabi yë'ëni je'o bajën yëquënare huaiye yëjënna, yequëcuabi Cristoni
jo'cani senjoñe yëjënna, ai yo'ohuë yëquëna.
6 Ja'nca ai yo'ojënna, mai Ëjaguë Riusubi ai re'oye conbi. Si'a bain se'e yo'oye
porema'icuani ai coñe masiguëbi yëquënani conguë, Titote yëquënana raobi.
7 Ja'nca raoguëna, Titobi mësacua yë'ëre cu'e ëaye, mësacua oire baye, yë'ëre
ai yëreba yëye, ja'anre yë'ëni quëaguëna, yë'ëbi gare se'e recoyo sa'ntiye beoye
ba'iguëbi mësacuani quë'rë ai ba'iye bojo recoyo re'huahuë.
8 Yë'ë yua mësacuani bëin cocare toyani saosi'quëbi ai sa'ntiguë baë'ë. Ja'nca
ba'isi'quëbi yureca sa'ntima'iñë yë'ë. Mësacuabi yë'ë bëin cocare ëñani ro'tani,
recoyo ai oijën, rëño ñësebë se'ga sa'nti hua'na baë'ë.
9 Ja'nca ba'ijën, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere ro'tani, mai gu'ayete
jo'cani senjoñu cajën, Riusu coñete senni achajën oijënna, yë'ëbi masini
bojohuë. Mësacua quë'rë re'o recoyo re'huajënna, ai bojohuë yë'ë.
10 Bainbi Riusu coñete senni achajën, ai yo'ojën ai oitoca, Riusubi bacua
recoyote mame re'huani, bacuani sa'ntiye beo hua'na ba'i güeseji. Bainbi
Riusu coñete senmajën, ai yo'ojën ai oitoca, quë'rë sa'nti hua'na ruinjën,
recoyo gu'ajeiyë. Ja'nca gu'ajeijënna, Riusu bënni senjoñe se'ga ba'ija'guë'bi
bacuare.
11 Mësacua ai sa'ntijën ba'ise'ere cato, Riusubi conguëna, quë'rë ai ba'iye
recoyo jëja ba hua'na mësacua ruën'ë. Mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere
ro'tajën, mai gu'ayete oijën, te'e jëana jo'cani senjoñu cajën, Riusu coñete
aireba ëjojën baë'ë mësacua. Riusuni gu'aye yo'ojën, Pablore'ga gu'aye yo'ojën
baë'ë yëquëna cajën, ai oireba oijën, mësacua jubë ba'iguë gu'aye yo'osi'quëni
si'nse coca cajën, gare jo'caye beoye re'oye yo'oye se'gare ro'tajën baë'ë
mësacua.
12 Yureca, yë'ëbi mësacuani bëin cocare ja'anrë toyani saoguë, gu'aye
yo'osi'quëni si'nseye ro'tamaë'ë. Yequë, gu'aye yo'ose'ere ai sa'ntiye ai
yo'osi'quëni coñe ro'tamaë'ë. Mësacuani ro'tahuë yë'ë. Riusubi yo'o

güeseguëna, yëquënani se'e ai bojojën, yëquënani ai yëreba yëja'bë caguë, mësacuani bëin cocare toyani saohuë yë'ë.
13 Ja'nca toyani saoguë, mësacua recoyo bojoyete achani, yureca yëquëna'ga
ai ba'iye ai bojo recoyo re'huani, se'e sa'ntiye beoye ba'iyë.
Mësacua bojojën ba'iyete Titoni quëani achojënna, baguë'ga bojo re-
coyo re'huani, yëquënani quëaguëna, yëquëna'ga quë'rë se'e ai bojo recoyo
re'huahuë.
14 Quë'rë ja'anrë mësacua ba'iyete Titoni re'oye cahuë yë'ë. Ja'nca caguëna,
Titobi mësacua ba'iruna ti'anni, mësacua re'oye ba'iyete ëñani bojobi. Ja'nca
sëani, mësacua ba'iyete Titoni gare huacha caye beoye baë'ë yë'ë. Te'e ruiñe
caye se'ga baë'ë yë'ë. Mësacuani coca cajën, Titoni coca cajën ba'ijënna,
Riusubi yë'ë ja'an case'ere te'e ruin coca ba'i güesebi.
15 Titobi mësacua ba'iyete ro'taguë, mësacuani ai bojoguë, mësacuani quë'rë
ai ba'iye ai yëreba yëji. Mësacuabi te'e ruiñe yo'ojën, baguëni ai oire bani
conjënna, baguëbi ja'anre ro'tani quëaguë, ai bojoji.
16 Bojoguëna, yë'ë'ga mësacua te'e ruiñereba yo'oyete ro'tani bojoyë.

8

Generosidad en las ofrendas

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, Riusubi baguë bainreba Macedonia yija ba'i
jubëanni ai ba'iye ai conguëna, mësacuani quëaye yëyë yë'ë.
2 Bacuare ai bonse caraguëna, bacua porema'iñe tëca ai yo'ojën
ba'icuata'an, Riusuni ai ba'iye ai bojoreba bojojën, Riusu bain bonse
caracuani coñu cajën, bacua bonserëanre cuencuehuë.
3 Ja'nca cuencueni, bacua porese'e'ru insiye yëjën, quë'rë ai ba'iye ai
insijënna, yë'ëbi ëñani masihuë.
4 Yëquënabi bacua curire tëaye yëmajënna, bacuabi yëquënani quë'rë ai ba'iye
ai senni achajën, Riusu bainreba bonse caracuana ro insini coñe yëyë cajën,
5 yëquëna ro'tama'ise'e'ru ai ba'iye ai curire bëyoni ro insihuë. Ru'ru, Riusu
bainguë'ë yë'ë cajën, Riusuna insini jo'cahuë. Ja'nrëbi, Riusu yëye'ru yo'ojën,
yëquënana insini jo'cahuë.
6 Ja'nca insini jo'cajënna, Titoni cahuë yëquëna: Më'ëbi ën yo'o Riusu yo'o
conse'ere ënjo'ona yo'o bi'rasi'quëbi yureca Corinto bainna sani, güina'ru
Riusuni yo'o conguë ba'ijë'ën cahuë.
7 Ja'nca cajënna, baguë yua mësacua jobona saiguëna, mësacuani ñaca yi-
huoguë cayë yë'ë. Mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tajën, baguë cocarebare
ai re'oye masijën, yequëcuani ai re'oye quëani achojën, si'a jëja yo'o conjën,
yëquënani ai ba'iye ai yëreba yëjën, ja'an ba'icua sëani, mësacua yua Riusu
bainreba bonse caracuana ro insiyere'ga güina'ru ai ba'iye ai bojojën, Riusubi
conguëna, ja'an yo'ore yo'ojën ba'ijë'ën.
8 Ja'an yo'ore yo'oye mësacuani guansema'iñë yë'ë. Mësacuani yihuoye se'ga
ba'iyë. Mësacuabi coñe yëtoca, Riusu coñete ro'tajën, Macedonia bain bojojën
yo'ose'e'ru güina'ru yo'o conjën ba'ijë'ën. Riusu bainreba caracuani ai yëreba
yëjën ba'itoca, mësacua yo'oyete ëñani masiyë.
9 Mai Ëjaguë Jesucristo yo'o conguë ba'ise'ere ro'tani ye'yejë'ën. Taita Riusu
naconi ba'iguë, ai ba'iye caraye beoye baguëta'an, mësacua ba'iyete ro'tani,
mësacuani oireba oiguë, bonse beo hua'guë runji'i. Mësacuabi güina'ru Taita
Riusu naconi ba'ijën, yë'ë caraye beoye base'e'ru coni bajë'ën caguë, ja'nca
bonse beo hua'guë runji'i baguë.

10 Yureca, ën cocare mësacuani yihuoguë cayë yë'ë. Mësacua yequë tëcahuë
yo'oye yëse'e, mësacua curi insiye ro'tase'ere caguë, ja'an yo'ore yureña yo'oni
tëjitoca, mësacuare re'oye ba'iji.
11 Mësacua yo'o coñe yëse'e'ru güina'ru yo'ojën, mësacua bonse bayete cuen-
cueni, ja'anbi inni, Riusu bainreba caracuana ro insini saojë'ën cayë yë'ë.
12 Riusubi baguë bain bonse insiye yëyete ëñaguë, ja'anre bojoji. Bacua
insiye poreyete masiguë, bacua insiye porema'iñete senma'iji Riusu.
13 Ja'nca sëani, mësacua bonse carajeiye tëca insiye senma'iñë yë'ë.
Yequëcuana insini jëhuani, ja'nrëbi mësacua carase'ebi ai yo'ojën ba'itoca,
gu'aji.
14 Mësacua yureña ai bonsere bajën, bonse caracuana insiye bayë. Jë'te
yequërë mësacuabi bonse caracua ba'ijënna, bacua'ga güina'ru mësacuana ro
insiye poreyë. Ja'nca ba'iguëna, Riusu bainrebabi sa'ñeña te'e yo'o conjën
ba'iyë.
15 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani ye'yejë'ën: "Riusu insini jo'case'e
chiani bacuare cato, ai ba'iye chiasi'cuabi huo'hueni tëjini, jëhuaye beoye
bateña. Choa ma'carë chiasi'cuabi yequëcua huo'huese'ere coni, gare caraye
beoye bateña." Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, si'a Riusu bainbi bacua
bonsere sa'ñeña huo'hueni insiye bayë.

Tito y sus compañeros

16 Yureca, Riusubi Titore choini, mësacuana saoguëna, ai bojoyë yë'ë. Yë'ë
yua mësacuani ai ba'iye ai oire bani conja'ma caguëna, Tito'ga yë'ë ro'taye'ru
güina'ru mësacua ba'iyete ro'taguëna,
17 yëquëna sense'e, mësacuani conguë saijë'ën cajën senni achajënna, baguë
yua jaë'ë cani, baguë sani coñe yëse'e'ru mësacuana te'e jëana sani conji.
18 Ja'nca saiguëna, yequë Cristo bainguë, Riusu cocarebare quëani achoye
ai re'oye masiguë, ja'anguëte Tito naconi mësacuana saoyë yëquëna. Baguë
yua Cristo bain jubëan ai jai jubëanna sani quëani achoguëna, si'a bainbi
achani, baguë quëani achoye poreyete bojojën,
19 Yëquëna naconi yo'o yo'oguë ganijë'ën baguëni cahuë. Cajënna, yëquëna
naconi ganiguëbi Riusu bain bonse caracuana insini conjë'ën, si'acuani
quëani achoguë, yëquënani re'oye conguë ganiji baguë. Riusu ta'yejeiyereba
ba'iyete, yëquëna re'oye yo'oye yëyete bainni masi güeseñu cajënna, baguë yua
yëquënani conguë ganiji.
20 Conguë ganiguëna, yëquënabi ai ba'iye ai curire huëoni, Riusu bainreba
caracuana ro insijën, yequëcua yëquëna yo'oyete gu'aye cama'iñe cajën, Riusu
ta'yejeiye ba'iye ëñoñe se'gare ro'tajën yo'oyë.
21 Ja'nca yo'ojën, gare coqueye beoye re'oye se'gare yo'ojën ba'iyë. Riusubi
ëñato, bain'ga ëñato, re'oye se'ga yo'oye ro'tayë yëquëna.
22 Yureca, ba bainre mësacuana saoguë, yequë Cristo bainguëre'ga bacua
naconi saoyë yë'ë. Baguë yua ai te'e ruiñe yo'oye masiguë, mësacua te'e ruiñe
yo'ojën ba'ise'ere ëñani, mësacuani quë'rë ai ba'iye mësacuani coñe yëji.
23 Tito ba'iyete cato, yë'ë gajeguëreba'bi. Yë'ë naconi recoyo te'e zi'insi'quëbi
yë'ë yo'o coñe'ru mësacuani yo'o conguë saiji. Yequë Cristo bain mësacuani
yo'o conja'cuare cato, si'a Cristo bain jubëanbi bacuare cuencueni saojënna,
bacuabi Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete bainni masi güeseye yëjën, mësacuani
yo'o conjën saiyë.
24 Ja'nca sani ti'anjënna, bacuani ai bojoreba bojojën, mësacua jubëna coni,
bacuani recoyo te'e zi'injën ba'ijë'ën. Yëquënabi mësacua ja'nca yo'oja'yete
Cristo bain jubëanni quëajënna, bacua'ga mësacua bainni ai yëreba yëyete
masiyë.

9

La colecta para los hermanos

1 Yure Riusu bain bonse caracuana curi insiyete toyato, mësacuani ai re'oye
yihuoni tëjihuë yë'ë.
2 Mësacua ja'an curire yuara huëoni tëjini, te'e jëana insiye poreyë ro'tayë
yë'ë. Ja'nca ro'taguëbi Cristo bain Macedonia yijare ba'ijënna, bacuana
sani ñaca quëahuë: Acaya bainbi bacua insi curire huëoni tëjini, te'e tëcahuë
bani ëjoyë quëahuë. Ja'nca quëaguëna, bacuabi cajën, Acaya bainbi re'oye
yo'ojënna, mai'ga bacua yo'ose'e'ru quë'rë ai ba'iye Riusuni yo'o conjën, mai
porese'e'ru curire huëoni ro insiñu cahuë.
3 Yureca, mësacua case'e'ru güina'ru yo'ojë'ën cajën, Cristo bainre mësacuana
saoyë. Mësacua re'oye yo'ose'ere quëasi'cuabi mësacua curi huëose'ere masiñu
cajën, Cristo bainni mësacuana saoni ëñañe guansehuë. Mësacua curi
huëose'ere ëñama'itoca, ro guaja re'oye quëaguë ba'ire'ahuë yë'ë.
4 Yë'ë'ga Macedonia bain naconi yo'je sani, yequërë mësacua case'e'ru
curire huëoma'itoca, Macedonia bainbi mësacuare gu'aye ro'tama'iñe.
Yëquëna, mësacua, si'a jubëbi gue ro'taye beoye ro nëcajën sa'ñeña ëñajën
ba'ire'ahuë.
5 Ja'anre ro'taguë sëani, Cristo bainre mësacuana ru'ru saoyë yë'ë. Ja'nca
saoguë, bacuani cahuë: Bacua curi insija'yete huëojënna, bacua yë'ëni
case'e'ru huëoye conjën ba'ijë'ën cahuë yë'ë. Ja'nca cani, ja'nrëbi mësacuana
yo'je sani ëñato, mësacua curi insija'ye yua huëoni bani ëjoyë. Ja'nca ëjojën, ro
yë'ë guansese'e'ru huëoni bama'iñe caguë, mësacua bojojën, caracuani coñe
se'ga ro'tajën curire huëojë'ën cayë yë'ë.
6 Yureca, mësacuabi ja'an curire huëoni insiye ro'tajën, ën cocare ro'tani
ye'yejë'ën: Zio yo'oguëbi ai aonra'carëanre tanma'itoca, ai aonre tëaye
porema'iji. Ai ba'iye ai aonra'carëanre tantoca, ai ba'iye ai aonre tëani
baja'guë'bi.
7 Ja'an cocare achani, mësacua curi huëoni insija'yete ro'tajë'ën. Si'a
bain bacua curi insiye ro'tase'e'ru güina'ru yo'oye bayë. Yequëcuabi ai jëja
guansejënna, curi insiye ta'yejeiye yëma'itoca, Riusubi bojoma'iji. Bainbi yë'ë
curire bojoguë insiza cajën yo'ojënna, Riusubi ëñani, bacuani ai bojoji.
8 Ja'nca bojojën insijënna, Riusubi mësacuani quë'rë se'e ai conreba coñe
masiji. Ja'nca conguëbi si'aye quë'rë ai ba'iye mësacuana go'yaguëna,
mësacuabi bonsere bani jëhuajën, si'a Riusure re'o yo'o concuana ai ba'iye ro
insiye poreyë.
9 Mësacuabi ja'nca yo'ojën ba'itoca, ñaca toyani jo'case'e'ru ba'iyë mësacua:
Bonse beo hua'nana jo'caye beoye ai ba'iye ai bonsere ro insiguë ganitoca,
mësacua re'oye yo'ojën conse'ere gare huanë yeye beoye ba'iji Riusu.
10 Riusubi ja'nca cani jo'caguë, yua aon tanra'carëanre zio yo'ocuana insiye
masiguë, bain aon aiñete caraye beoye jo'caye masiguë, ja'anguëbi quë'rë ai
ta'yejeiye mësacuana insiguëna, mësacua ta'yejeiye bajën, quë'rë se'e bonse
caracuana ai ta'yejeiye ro huo'hueni insijën, Riusuni re'oye yo'o coñe poreyë.
11 Ja'nca jo'caye beoye ai ta'yejeiye ro huo'hueni insijënna, Riusubi quë'rë ai
ta'yejeiye ba ëjacuare mësacuare re'huaji. Ja'nca re'huaguëna, yëquënabi Riusu
oire bani conse'ere ro'tajën, mësacua ta'yejeiye bojojën huo'hueni insiyete
ëñajën, Riusuni quë'rë ai ba'iye ai bojojën, surupa cajën ba'iyë.
12 Mësacua yua Riusu bain bonse caracuana ro insini contoca, bacuabi bacua
bonse carase'ere se'e bajënna, ai jai jubë Riusu bainbi Riusuni ai ba'iye ai
ta'yejeiye bojojën, jo'caye beoye Riusuni surupa cajën ba'iyë.

13 Mësacuabi mësacua yo'oja'ye case'e'ru ai re'oye yo'ojën, mësacua curire
huëoni, Riusu bain bonse caracuana ro insitoca, Riusu bainbi ëñani, Cristo
cocarebare ai re'oye achani yo'oyë bacua cajën, mësacua ai curire ta'yejeiye
huëojën, bacuana ai bojojën ro insijënna, bacuabi ja'anre ro'tajën, Riusuni ai
ta'yejeiye ai bojoye cajën ba'iyë.
14 Ja'nca ba'icuabi mësacuani bojojën, mësacuare cu'e ëaye ba'ijën, mësacua
ba'iyete Riusuni ujajën ba'iyë. Riusubi mësacuani ai ta'yejeiyereba conguëna,
mësacuani ja'nca bojojën ba'iyë.
15 Yureca, Riusubi baguë Zin gañaguëte cuencueni maina ro insiguë
raoguëna, Riusuni ai ba'iye ai bojojën surupa cajën bañuni.

10

La autoridad de Pablo como apóstol

1 Yureca, yë'ë, Pablo hue'eguëbi, mësacuani bëiñe beoye ba'iguë, mësacuani
conza caguë, Cristo yihuoye'ru mësacuani coca yihuoreba yihuoyë. Yequëcua
mësacua ba'iru ba'icuabi yë'ëre coca cajën, "Huaji yëguë sëani, mai naconi
ba'iguëbi maini si'a jëja coca yihuoma'i'te baguë. Baguë uti toyani raoguë
ba'irëan se'ga maini si'a jëja coca yihuoguë toya'te." Ja'an cocare cajënna,
2 mësacuani si'a jëja te'e ruiñe cayë yë'ë: Yë'ëbi mësacua jubëna ti'anguëna,
ja'an coca caye'ru yë'ëre gare caye beoye ba'ijë'ën. Catoca, yë'ë si'a jëja coca
yihuoye poreguëte mësacuani ëñoñë yë'ë. Mësacua jubë ba'icuabi yë'ëre cajën,
"Ro ëja beoye ba'iguëbi ro ën yija bain caye'ru ca'te" cajënna,
3 mësacuani si'a jëja ñaca sehuoyë yë'ë: "Yëquënabi ën yija bain naconi
ba'icuata'an, ro ën yija bain ro'tani sehuoye'ru yëquënare je'o bacuani se-
huoma'iñë.
4 Ro ën yija bainbi ro bacua ba'iye se'gare ro'tajën, je'o bacuani sehuojën, ro
bacua poreye'ru guerra huani jëhuajën ba'iyë. Yëquënabi ja'nca sehuomajën,
Riusu ta'yejeiyereba poreyete ëjojën, Riusubi conguëna, bain ai ba'iye masiye
ro'taye gu'aye ro'tayete ëñoni ñu'ñojeiñë.
5 Riusuni ujajën, Riusu masiyete senjën, Riusu ba'iyete ro'taye gu'a güecuani
ta'yejeiye beoye ba'i güesejën, Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete masi güesejën,
Cristoni si'a recoyo ro'tajë'ën cayë yëquëna.
6 Mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani, jaë'ë cajën ba'ijënna, mësacua jubë
ba'icua Cristoni te'e ruiñe achaye gu'a güecuani saoni senjoñe ro'tayë yë'ë.
7 Yëquënate gu'aye cacua ba'iyete re'oye ro'tani, re'oye masijë'ën. Bacuabi
cajën, Cristo ëja bain re'huani raosi'cua'ë yëquëna cajënna, yë'ë yua bacuani
ñaca yihuoguë cayë: Mësacua yua Cristo ëja bain re'huasi'cua ba'iyë cajënna,
yëquënabi güina'ru Cristo ëja bain re'huasi'cua ba'iyë cayë yë'ë.
8 Ja'an ba'iyete ai cato'ga, mai Ëjaguëbi yë'ëre re'huani raoguëna, yë'ë
caye'ru güina'ru yo'oye poreyë. Riusure yo'o conguë re'huasi'quëbi mësacuare
ta'yejeiye jëja recoyo bacuare re'huaye coñë yë'ë. Mësacuare ta'yejeiye
beocuare re'huama'iñë yë'ë. Ja'nca re'huaguë, yequëcuabi yë'ëre gu'aye
cajënna, gare huaji yëye beoye ba'ija'guë'ë yë'ë.
9 Mësacuani si'a jëja coca toyani saoguëta'an, mësacua ba'iru ba'icua caye'ru
mësacuani quëcoye ro'tama'iñë yë'ë.
10 Bacuabi yë'ëre ñaca cajën ba'iyë: "Pablobi utire toyani raoguë, si'a
jëja coca ai bëiñe caguë toyaji. Ja'nca toyaguëta'an, mai naconi ba'iguë, ro
ta'yejeiye beoye ba'iguë, yihuo coca te'e ruiñe caye porema'i'te baguë" yë'ëre
cajën ba'iyë.

11 Ja'nca cacuani ñaca cayë yë'ë: Yëquënabi mësacua jubëna ti'anni cocare
cato, yëquëna utire toyani saoye'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë yëquëna.
12 Mësacua jubë ba'icua ro coquecuabi ja'ancua ba'iyete re'oye cajën,
Ja'ancua ba'iye'ru quë'rë re'oye ba'iyë mai cajën, ro huesë hua'na cajën
ba'iyë. Yëquënabi ja'nca caye'ru gare caye beoye ba'ijën,
13 Riusu yo'o guanseni conguëna, ja'an yo'o re'oye yo'ose'e se'gare re'oye
cajën ba'iyë yëquëna. Riusubi baguë yo'ore guanseni conguëna, yëquënabi
mësacuana sani, Riusu bainre mësacuare re'huaye conjën, ja'an yo'o yo'ose'ere
re'oye cajën ba'iyë yëquëna.
14 Mësacua jubëre ba'ijën ja'an yo'ore yo'ojën, Riusu yo'o guanseni jo'case'e
se'gare yo'ohuë. Yequëcua Riusu yo'o yo'oye concuare etoni saomaë'ë.
Yëquënabi mësacuana ti'anni, yequëcua Riusure yo'o concua beojënna, Cristo
cocarebare mësacuani quëani achohuë.
15 Yequëcuabi ba'itoca, bacuare gare etoni saomajën ba'iyë. Yëquëna se'gabi
ja'an yo'o yo'ohuë camajën ba'iyë. Yëquëna se'gabi mësacua naconi ba'ijën,
Cristo cocarebare quëani achojënna, mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tahuë.
Ja'nca ro'tajënna, mësacua quë'rë ta'yejeiye jëja recoyo re'huaja'yete conjën
ëjoyë. Mësacua yua ta'yejeiye jëja recoyo re'oye re'huani, ja'nrëbi yëquënani
quë'rë re'oye conjënna,
16 yequë bain joboanna sani güina'ru quëani achoni conja'cua'ë. Yequëcua
Riusure yo'o yo'oye concua ba'itoca, bacua yo'o yo'ose'ere ëñani, Yëquëna
se'gabi ja'an yo'ore yo'ohuë, gare camajën ba'iyë.
17 Bainbi bacua yo'o yo'ose'ere re'oye caye yëtoca, Riusu coca toyani
jo'case'e'ru güina'ru cajën, mai Ëjaguë Riusu ta'yejeiye yo'ose'e'ë cajë'ën.
18 Ja'nca sëani, bainbi ja'ansi'cua yo'o yo'ose'ere re'oye cajënna, Riusubi
bacua ba'iyete re'oye ëñama'iji. Riusubi baguë bain ba'iyete re'oye ëñaguëna,
ja'ancua se'gabi re'oye yo'o yo'ocua ba'iyë.

11

Pablo y los falsos apóstoles

1 Mësacua jubë ba'icuabi yë'ëre cajën, Ro huesë ëaye se'ga coca yihuo'te
baguë cajën, ja'nca yë'ëre cacuata'an, yë'ëbi coca yihuoguëna, mësacua güeye
beoye achajë'ën.
2 Mësacua huacha riusure recoyo ro'tama'iñe caguë, Riusu oire baye'ru
mësacuani ai oire bayë yë'ë. Yë'ë yua Cristo bainre mësacuare re'huaye
conguë, mësacuare Cristoni te'e zi'inhuë.
3 Ja'nca zi'inguëta'an, yureca mësacua ba'iyete ai oiguë, huacha riusu
hua'ire recoyo ro'tama'iñe caguë, mësacuani yureca coca yihuoyë yë'ë.
Ira baingo ba'isi'co Eva hue'egobi aña re'o coca case'ebi coque güesegona,
yequërë mësacuabi coquejën cacuani achani, güina'ru yo'oni, Cristoni te'e
ruiñe recoyo ro'taye jo'cama'iñe.
4 Yëquënabi mësacuani Cristo cocarebare quëani achojën, Jesucristo ba'iyete
mësacuani masi güesejënna, mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani, Riusu
Espíritute coni bahuë. Ja'nca yo'ocuata'an, yequëcuabi yëquëna ye'yose'e'ru
tin ye'yojën, Riusu yo'o yo'oye ta'yejeiye concua ba'iye ro coquejën ëñojën,
coqueye se'ga cajënna, mësacuabi te'e jëana achani bojojën, yëquëna quëani
achose'ere ro'taye jo'cahuë.
5 Ja'an ro coqueye ye'yocuabi mësacua jobona ti'anni, Riusu yo'o
ta'yejequënabi mësacuani Cristo cocarebare quëani achojën, Jesucristo
ba'iyete mësacuani masi güesejënna, mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani,
Riusu Espíritute coni bahuë. Ja'nca yo'ocuata'an, yequëcuabi yëquëna

ye'yose'e'ru tin ye'yojën, Riuiye conjën ba'iye ro coquejën cajën, yë'ë ba'iyete gu'aye cajënna, bacua ba'iye'ru quë'rë ta'yejeiye Riusuni yo'o conguë ba'iyë yë'ë.

6 Bacuabi yë'ëre cajën, Coca quëani achoye porema'iguëbi gu'aye achoye ca'te cajënna, bacua yequërë te'e ruiñe cayë. Te'e ruiñe cato'ga, yë'ë yua Cristo ba'iyete ai masiguë, bacua masiye'ru quë'rë ai ba'iye masiguë, mësacuani te'e ruiñe ye'yojën, si'a Cristo cocarebare mësacuani ai re'oye masi güesehye'yose'e'ru tin ye'yojën, Riuuë yë'ë.

7 Ja'nca masi güeseguëbi Riusu cocarebare mësacuani quëani achoguë, mësacuani curi ro'iye senma'iguë, ro bonse beo hua'guë'ru ëñoguëna, mësacua yua yë'ëre gu'aye yo'oguë ba'iye ro'taye?

8 Banhuë. Mësacuani re'oye yo'o conza caguë, Cristo bain yequë jubëan ba'icua, bacua curire coni, mësacua naconi baë'ë yë'ë.

9 Ja'nrëbi yo'je, mësacua naconi ba'iguë, bonse carajeiguëna, mësacuani curire gare senmaë'ë. Senma'iguëna, Cristo bain Macedoniabi raisi'cuabi yë'ë caraguë ba'ise'ere ëñani, yë'ëna ro insini conhuë. Riusubi ja'nca yë'ëre conguëna, mësacuani curi señe gare ro'taye beoye ba'iyë yë'ë.

10 Mësacuani te'e ruiñereba coca caguë ba'iyë yë'ë. Jesucristo cocarebare quëani achoguë, yë'ëre achacuani curi ro'iye gare señe beoye ba'iyë yë'ë cayë. Ja'nca caguë, si'a Acaya yijare ganiguë caguëna, yequëcuabi yë'ëre ënseye gare porema'iñë.

11 Mësacuani yure caye'ru caguëna, ¿Mësacuabi yequërë yë'ëre ro'tajën, Maire gare yëma'iji baguë cajën ba'ima'iñe? Bañë. Mësacuani ai ba'iye ai yëreba yëguëna, Riusubi masiji.

12 Yureca, yë'ë yure yo'oguë ba'iye'ru gare jo'caye beoye yo'oguë ba'ija'guë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, ba bain, Riusure yo'o concua ba'iye ro coquejën ëñocuabi mësacuana ti'anni, yë'ë curi coye'ru güina'ru cojën Riusu yo'ore yo'oyë cajën, ja'an caye gare porema'iñë.

13 Bacuabi mësacuana ti'anni, Riusubi yëquënate cuencueni raobi cajën, ro coquejën, ro bacua yëye'ru yo'o yo'ojën, Cristore yo'o concua ba'iye'ru ro coquejën ëñoñë.

14 Zupai huati yo'oye'ru yo'oye masiyë bacua. Zijei re'oto ba'iguëbi Riusu bainna ti'anni, mia re'otona masiye ganiguë ba'iye'ru ëñoni, Riusu bainre coqueye masiji.

15 Ja'nca masiguëna, zupaire concua'ga Riusu bain re'oye yo'ocua ba'iye'ru ëñojën, maina ti'añë. Ja'nca ti'anjënna, bacua yo'oye masiyete gue ro'taye beoye ëñama'ijë'ën. Riusu bënni senjojei umuguse ti'anguëna, Riusubi bacua ro ëmëje'en ba'iyete ëñama'iji. Bacua yo'o yo'ose'e se'gare ëñani, bacua bënni senjoja'ñete bacuana jo'caji.

Sufrimientos de Pablo como apóstol

16 Yureca mësacuani se'e coca yihuoguë cayë yë'ë. Yequëcuabi yë'ë ba'iyete cajën, Ro huesë ëaye se'ga coca yihuo'te baguë, cajënna, mësacua yua bacua ro'taye'ru ro'tama'ijë'ën. Mësacuabi bacua ro'taye'ru ro'taye yëcuata'an, yë'ë coca yihuoyete achajë'ën. Yë'ë ba'iyete choa ma'carë cani achoye yëyë yë'ë.

17 Ja'nca cani achoguëbi ro bain re'oye cayete ëjoma'iñë yë'ë. Mai Ëjaguë Riusubi ro bain re'oye cayete ëjoma'iguëna, yë'ë'ga ja'nca ëjoma'iñë yë'ë. Ja'nca sëani, yë'ë yua ro huesë ëaye se'ga coca yihuoye ëñoto'ga, yë'ë cocare achajë'ën.

18 Ba bain hua'na mësacuana coquejën ti'ansi'cuabi ro bacua gu'a ëayete ro'tajën, bacua ba'iyete re'oye cani achoyë. Ja'nca cani achojënna, yë'ë yua

yë'ë ba'iyete re'oye cani achoguë, Riusu ta'yejeiye ba'iye se'gare ro'tayë yë'ë. Mësacuabi ja'anre re'oye masiyë.

19 Ba coquecuabi bacua re'oye ba'iyete cajën, ro huesë ëaye se'ga cani achojënna, mësacuabi Bacua cocare te'e ruiñe ye'yeñu cajën, bacua cocare bojojën achayë. Ja'nca achacuabi yë'ë coca yihuoyere'ga achajë'ën.

20 Bacuabi re'o coca cani achojënna, mësacuabi achani, Cristo ba'iyete jo'cani, zupai huati zemosi'cua te'e jëana ruiñë. Bacuabi re'o coca cani achoni, ja'nrëbi mësacua curire tëani bayë. Mësacuare'ga tëani bani, bacua gu'a concuare mësacuare re'huayë. Riusu coca quëani acho ëjacua ba'iyë yëquëna cajën, mësacuani huaijën si'nseyë. Ja'nca gu'aye yo'ojënna, mësacuabi gare ënsemajën, bacuare gare gu'aye caye beoye ba'iyë.

21 Mësacua coquejën ye'yocuabi ai re'oye guanseye masiyë, cayë mësacua. Ja'nca cacuata'an, yë'ëca bacua guanseye'ru guanseye porema'iñë. Bacua yo'oye'ru yo'oye ti'anma'iñë yë'ë, cayë bacua.

Ja'nca cacuata'an, bacua ba'iye'ru quë'rë re'o ëjaguë ba'iyë yë'ë. Yë'ëbi, Ja'ansi'cua ba'iyete caye'ru catoca, ñaca cani achoye poreyë yë'ë.

22 Bacuabi ja'ansi'cua ba'iyete cajën, Yë'ë yua hebreo bainguë sëani, Riusu bainguë'ë yë'ë. Yua Israel bainguë sëani, Riusu te'e bainguë'ë. Yë'ë yua Taita Abraham bainguë sëani, Riusu te'e bainguëreba'ë yë'ë, ja'anre cajënna, yë'ë'ga güina'ru ba'iguë, Riusu te'e bainguëreba ba'iguë'ë.

23 Bacua'ga cajën, Yë'ë yua Cristore yo'o conguë'ë cajënna, yë'ëbi Cristoni quë'rë re'oye conguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi yë'ë ba'iyete cani achoguëna, bacuabi achani, yequërë yë'ëre cajën, Ro güebe coca ca'te baguë cajën ba'ima'iñe. Ja'nca cajën ba'icuata'an, yë'ë quë'rë jëja recoyo re'huani, ñaca cani achoyë yë'ë: Bacua yo'o coñe'ru quë'rë ai guajaye tëca ai yo'o conguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca yo'o conguë ba'iguëna, yë'ë je'o bacuabi yë'ëni ai ba'iye preso zeanjën, yë'ëni tëcabëbi ai ba'iye huaijënna, junni huesë ëaye baji'i yë'ëre.

24 Judío ëja bain'ga yë'ëre cinco viaje zeanni, ga'ni za'zabobi treinta y nueve huaise'ebi yë'ëre si'nsehuë.

25 Romano ëja bain'ga samute viaje yë'ëre zeanni, bacua huaiñoabi yë'ëre huaë'ë. Yequëcua'ga te'e viaje gatabi yë'ëni senjojën huaë'ë. Samute viaje jai ziaya yogubi saiguë, yogubi rucaguëna, ai yo'ohuë yë'ë. Jai ziayate na'ijani ñatajani huahuaguëna, ruca ëaye baji'i yë'ëre.

26 Cristobi yo'ore caguëna, si'a re'otoñana ai ba'iye ganiguëbi ai huaji yëguë saë'ë yë'ë. Ziayañabi co'jeguëna, tonni rucare'ahuë yë'ë. Jiancua'ga yë'ëre zeanre'ahuë. Yë'ë bain jubë ba'icua judío bain cacua, ja'ancua'ga yë'ëni ai je'o bani, yë'ëni ai gu'aye yo'ohuë. Yë'ë yua huë'e joboñabi ganiguëna, baru bainbi yë'ëni je'o bahuë. Bain beo re'otoñabi ganiguëna, airu hua'i hua'nabi yë'ëre zeanni ainre'ahuë. Jai ziayabi ganiguëna, yë'ë ai huaji yëguë baë'ë.

27 Ja'nca ba'iguë baji'i yë'ëre. Cristo yo'ore yo'oguë, ai guajaye tëca ai yo'ohuë. Ja'an yo'ore yo'oguë na'ijani ñatajaiguë, ai baë'ë. Aon gu'ana ju'inguë, oco ëana ju'inguë, caña caraguëbi sësëna ju'inguë, aon aiñe jo'cani Riusuni ujaguë ai baë'ë yë'ë.

28 Ja'nca ai yo'oguëbi quë'rë se'e ai yo'oguë baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, Cristo bain jubëan'ga yë'ë coñete ëjojën, si'a umuguseña yë'ë cuirayete ai senni achajënna, ai yo'oguë, bacuani coñe bayë yë'ë.

29 Cristo bainbi recoyo jëja beojën gu'a juchana to'injënna, yë'ë'ga bacua jëja beoyete ro'taguë, bacua ba'iyete ai oiyë yë'ë. Gu'a jucha yo'ocuabi coquejënna, Cristo bain gu'a juchana to'injënna, yë'ëbi bacuani ai oire baguë, bacua gu'a juchare quë'ñeni senjoja'ma caguë, bacua ba'iyete ai oiyë yë'ë.

30 Yureca, ja'an coquecuabi mësacua jubëna ti'anni, bacua ba'iyete re'o coca
cani achojënna, yë'ëca yë'ë ba'iyete cani achoto, yë'ë ai yo'oguë ba'iguë, yë'ë
porema'iguë ba'iguëna, Riusubi yë'ëre conguë baji'i. Ja'an se'gare cani achoyë
yë'ë.
31 Ja'nca cani achoguëbi gare coqueye beoye ba'iyë. Mai Ëjaguë Riusu, mai
Ëjaguë Jesucristo Taita ba'iguëbi yë'ë ba'iyete ëñani, yë'ë te'e ruiñe cayete
masiji.
32 Yë'ë'ga Damasco huë'e jobore ba'isirën ai yo'ohuë. Ba bain ëjaguë, Rey
Aretas hue'eguëbi ba huë'e jobo ëjaguëni guanseguëna, soldado hua'nabi
yë'ëni preso zeañe ro'tajën, ba tu'ahuë anto sa'roñare ëñajën, yë'ëre ëjohuë.
33 Ja'nca ëjocuata'an, yë'ë gajecuabi yë'ëre jai jë'ena ayani, tu'ahuë gojebi
etoni, hue'se ca'ncona gachohuë. Gachojënna, yë'ëni preso zeañe poremaë'ë.

12

Visiones y revelaciones

1 Yë'ë ba'iyete ja'nca cani achoguë, yequëcuabi yë'ëre re'oye
ro'tama'icuata'an, se'e yeque cocare mësacuani cani achoyë yë'ë. Mai Ëjaguëbi
yë'ëni guënamë toya ëñoguë ba'ise'ere quëayë.
2-3 Ja'an toya ëñosirënbi cuencueto, catorce tëcahuëan baë'ë. Yë'ë yua
Cristoni te'e zi'inni ba'iguëna, Riusu Espíritubi yë'ëre te'e jëana guënamë
re'otona sani ëñobi. Yë'ë recoyo se'gabi sani ëñato, huesëyë yë'ë. Yë'ë
ga'nihuëre'ga sani ëñato, huesëyë yë'ë. Riusubi masiji. Ëñe se'gare te'e ruiñe
masiyë yë'ë. Riusu ba'i joborebana ti'anni baë'ë yë'ë. Ai re'orureba ba'iguëbi
baji'i.
4 Ja'nca ti'anni ba'iguëna, Riusubi baguë ta'yejeiye ba'iyete yahue quëani
achoguëna, achahuë yë'ë. Ja'nca achaguë, uëan baë'ë. Yë'ë yua Cristoni te'e
zi'inni ba'iguëna, Riubainni quëaye gare porema'iñë yë'ë.
5 Riusu toyare ja'nca ëñaguë, Riusu yahue cocare ja'nca achaguë ba'iguëna,
mësacuabi yë'ë ba'iyete ai re'oye cajën bojojën ba'iye poreyë. Yë'ëca Riusu
ta'yejeiyereba yo'oguë ba'ise'e se'gare cani achoguë, ro yë'ë re'oye ba'iyete
gare cani achoma'iguë'ë yë'ë. Yë'ë ba'iyete cani achoto, yë'ë jëja beoye ba'iye
se'gare cani achoyë yë'ë.
6 Yureca yë'ëbi ba coquecua, bacua ba'iye cani achoye'ru yoni te'e zi'inni
ba'iguëna, Riuë'ë ba'iyete cani achoto'ga, bacuabi yë'ëre cajën, Ro güebe coca
se'gare ca'te cajën, ai huacha cayë. Te'e ruiñereba caye se'ga ba'iyë yë'ë. Ja'nca
ba'iguëta'an, yë'ë ba'iyete se'e cani achoma'iñë yë'ë. Bainbi yë'ëre ëñajën, Ai
ta'yejeiye ëjaguë ba'iji camajën ba'ija'bë caguë, yë'ë te'e ruiñe ganiñe, yë'ë te'e
ruiñe coca quëani achoye, ja'an se'gare ro'tajën ba'ija'bë cayë.
7 Ja'nrëbi, Riusubi yë'ë ba'iyete ëñani, Yequërë baguë guënamë toya ëñase'ebi
baguë se'gare'ru ai huanoma'iguë caguë, zupai huatibi yë'ë ga'nihuëte ja'si
yo'oguëna, Riusubi ënsemaji'i. Ja'nca ja'si yo'oguëna, gare cuaoma'iji.
8 Ja'nca cuaoma'iguëna, samute viaje Riusuni senni achaguë, ba ja'si
yo'oyete cuaojë'ën caguë sen'ë.
9 Senguëna, yë'ëni caguë sehuobi Riusu: "Bañë. Yë'ë Espíritu coñe se'ga ba'iji
më'ëre. Bainbi yë'ëni cajën, Gare jëja beoyë yë'ë cajënna, yë'ë ta'yejeiyereba
yo'oye poreyete masi güeseguë, jëja beo hua'nani re'oye coñë yë'ë" yë'ëni
sehuoni jo'cabi Riusu. Ja'nca sehuoni jo'caguëna, yë'ë jëja beoyete quë'rë
se'e cani achoguë, bojoyë yë'ë. Ja'nca caguëna, Cristobi yë'ëni caraye beoye
ta'yejeiye yo'o güeseji.

10 Ja'nca sëani, yë'ë hua'guëbi ro jëja beoguë ba'itoca, ai bojoyë yë'ë.
Yequëcuabi yë'ë, Cristore yo'o conguëte ëñajën, yë'ëre jayajën, je'o bajënna,
quë'rë bojo recoyo re'huaguë ba'iyë. Yë'ë guajaye tëca ai jëja yo'oguë, gare
porema'iñe tëca Cristoni conguë bojoyë yë'ë. Ro jëja beo hua'guë ba'itoca,
Cristobi yë'ëni jëja ba güeseji.

Preocupación de Pablo por la iglesia de Corinto

11 Yureca, yë'ëbi ja'an cocare cani achoguëna, yequëcuabi yë'ëre cajën,
Ro güebe coca se'gare ca'te caye poreyë. Mësacuabi yë'ë ba'iyete re'oye
cama'ijënna, ja'an cocare cani achoye bahuë yë'ë. Mësacuabi yë'ë ba'iyete
re'oye casi'cua ba'itoca, ja'an cocare cani achoye banre'ahuë yë'ë. Ja'nca
sama'ijënna, ba coquecuabi mësacuana ti'anni, bacua ba'iyete re'oye cani
achojën, Cristo bain cuencuesi'cua'ë yëquëna. Baguëre quë'rë ta'yejeiye
concua'ë cajënna, yë'ë yua ro jëja beo hua'guë ba'iguëta'an, ba coquecua yo'o
coñe'ru quë'rë ta'yejeiye Cristoni conguë'ë yë'ë.
12 Yë'ë yua mësacua naconi ba'iguë, mësacuani jo'caye beoye yo'o conguëna,
Riusubi baguë ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguë, yë'ëni ta'yejeiye yo'ore yo'o
güeseni, yë'ë yua Riusure yo'o conguë ba'iyete mësacuani masi güesebi.
13 Riusubi yë'ëre ja'nca conguë, si'a Cristo bain jubëan coñe'ru mësacuani
quë'rë ai re'oye conguë baji'i. Ëñe se'gare mësacuani re'oye yo'o güesemaë'ë
yë'ë. Yë'ë bonse carase'ere mësacuani ro'i güesemaë'ë. Ja'nca ro'i
güesema'isi'quëbi mësacuani gu'aye yo'otoca, yë'ë gu'aye yo'ose'ere se'e
ro'tama'ijë'ën.
14 Yureca mësacuani ëñaguë sai bi'raguë, samute ëñaguë saiye ba'iyë.
Mësacuana sani ti'anni, yë'ë carayete ro'iye mësacuani gare senma'iñë yë'ë.
Mësacua bonsere cu'ema'iñë. Mësacua yua Cristoni si'a recoyo ro'tani bojoye,
ja'an se'gare cu'eyë yë'ë. Yë'ë yua mësacua taita'ru ba'iguëbi yë'ë mamacua
bonsere ro tëani baye beoye ba'iguë'ë yë'ë. Zin hua'nabi bacua taita sanhuëni
cuirani iroma'iñë. Taita sanhuëbi bacua zin hua'nani cuirani iroye bayë.
15 Ja'nca sëani, mësacuani Cristona recoyo te'e zi'in güeseye ro'taguë, yë'ë
baye si'ayete ro'iguë, yë'ë poreye'ru si'a jëja yo'o yo'oguë, mësacuani cuirani
conni bojoza caguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi mësacuani quë'rë recoyo ai
yëreba yëto'ga, mësacuabi yë'ëni ta'yejeiye yëma'iñë.
16 Yë'ë carayete ro'iye mësacuani gare senma'iguëna, ¿mësacuabi yequërë
yë'ë ba'iyete ro'tajën, Coque huati sëani, mai bayete yahuera'rë ro coqueguë
tëabi'te cama'iñe?
17 Gare banhuë. Yë'ë gaje bain mësacuana saosi'cuabi mësacua bayete gare
tëamaë'ë. Ja'anre yë'ëna gare raomaë'ë.
18 Yë'ë gaje bainguë Titoni guanseni mësacuana saoguë, yequë yë'ë bain-
guëte baguë naconi saohuë. Saoguëna, bacuabi mësacuana ti'anni, mësacua
bayete gare tëaye beoye baë'ë. Tito yua yë'ë naconi recoyo te'e zi'insi'quëbi
yë'ë yo'o coñe'ru mësacuani güina'ru yo'o conguë baji'i.
19 Yureca mësacuabi yë'ë toyani saosi cocare ëñajën, yëquëna ba'iyete
ro'tajën, ¿Gu'aye yo'osi'cuabi bacua ba'iyete cani achojën, maini ro re'o cocare
cayë cama'iñe mësacua? Banhuë. Riusubi achaguëna, yëquënabi mësacuani
coñe se'ga ro'tajën, yure toyasi cocare mësacuana saoyë. Yë'ë bain sanhuë ai
yësi'cua, mësacua recoyo jëja baye se'gare ro'tajën, mësacuani yure yihuojën
coca toyani saoyë yëquëna.
20 Ja'nca toyani saoguëta'an, yequërë mësacuana sani ëñato, mësacuabi
gu'aye yo'ojën ba'ima'iñe. Ja'nca ba'itoca, yë'ëbi mësacuani ai bëiñe ëñaguëna,
¿mësacuabi bojoma'iñe? ¿Yequërë mësacuabi sa'ñeña bëinjën cajën ba'ima'iñe?
¿Sa'ñeña coca cu'ejën ba'ima'iñe? ¿Mësacua ba'iye se'gare'ru huanoma'iguë?

¿Sa'ñeña ro yi'o coca cajën ba'ima'iñe? ¿Sa'ñeña gu'a coca cajën ba'ima'iñe? ¿Ro mësacua ba'iye se'gare re'oye cani achojën ba'ima'iñe? ¿Yequërë mësacua jubë yua sa'ñeña huajën gu'ajeijën ba'ima'iñe?

21 Yë'ë yua mësacuana se'e sani ëñaguë, yequërë mësacuabi yë'ë re'oye ro'tase'e'ru te'e ruiñe yo'oma'ijënna, mësacua ba'iyete sa'ntiguë ruinguë, mësacua jubë ba'icua jobo ba'icuabi gu'a jucha yo'ojënna, ¿mësacuare ai ba'iye ai oiguë ba'ima'iñe yë'ë? Ja'nca sëani, mësacua ai ba'irën cue'yoni, sa'ñeña ro a'ta yo'ojën, sa'ñeña ro yahue bajën, si'si yo'ojën ba'itoca, te'e jëana mësacua gu'a juchare gare jo'cani gare se'e yo'omajën, Cristo ba'iyete cu'ejën ba'ijë'ën.

13

Advertencias y saludos finales

1 Yureca, mësacuani ëñaguë sai bi'raguë, samute ëñaguë saiye ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi si'nse cocare caye batoca, ba si'nseja'guëte yë'ëna rani, samutecua baguë gu'aye yo'ose'ere ëñasi'cuare'ga rajë'ën. Bacuabi ba bainguë gu'aye yo'ose'ere te'e catoca, si'nse güeseyë. Te'e cama'itoca, bañë. Riusu cani jo'case'e'ru güina'ru yo'oyë.

2 Yë'ë samu ëñaguë saise'e ba'iguëna, mësacua jubë ba'icua yequëcuabi gu'a jucha yo'ojënna, bacuani ënse cocare ganreba caguë yihuohuë yë'ë. Yureña'ga, mësacua naconi beoguëbi si'acuani güina'ru yihuoyë yë'ë. Mësacuana se'e ëñaguë saiguë, bacua gu'a juchare gare jo'cajën ba'ima'itoca, bacuani ai jëja si'nse güeseyë yë'ë. Gare jëaye beoye ba'iji bacuare, cayë.

3 Mësacuabi yua Cristo coca quëacaiguë ba'iyete yë'ëre ro'taye güejënna, mësacuani ai jëja si'nse güeseyë yë'ë. Cristo ba'iyete cato, ro jëja beoji catoca, ai huacha cayë mësacua. Ta'yejeiyereba ba'iguëbi mësacuani si'nseye masiji. Baguë ta'yejeiyereba yo'oguë ba'ise'e, mësacua jobo yo'oguë ba'ise'ere ro'tani, baguë poreyete masijë'ën.

4 Baguë crusu sa'cahuëna quense'ere ro'tato, ro jëja beo hua'guë'ru ëñoni, ja'anrën junni tonbi baguë. Ja'nca junni tonguëna, Riusubi ta'yejeiyereba jëja yo'oni, baguëte huajëguëte re'huaguëna, yureca ai jëja baguëbi huajëguë ba'iji. Yëquëna'ga Cristoni te'e zi'inni ba'ijën, ro jëja beo hua'na'ru ëñocuata'an, mësacuana ti'anni, Riusu caye'ru mësacua naconi yo'ojën, Riusubi ta'yejeiyereba yëquënani te'e conguëna, ai jëja ba hua'na'ru ëñoñë yëquëna.

5 Yureca, mësacua ja'ansi'cua ba'iyete te'e ruiñe ëñani, Cristoni si'a recoyo ro'taye yë'ëre carama'iguë cajën, mësacua ba'iyete te'e ruiñe ro'tani masijë'ën. Yequërë Cristo te'e zi'iñete huesëma'iñe mësacua. Baguë ta'yejeiye yo'oni coñete jo'cani senjotoca, yureca Cristo recoyo zi'iñete huesëcua'ë mësacua.

6 Yureca, mësacua ba'iyete te'e ruiñe masijën ba'itoca, yëquëna Cristo ëja bain ba'iyere'ga masija'cua'ë. Ja'an masija'yete yëyë yë'ë.

7 Yëquëna hua'nabi Riusuni ujajën, mësacua ba'iyete senni achajën, ñaca cayë: Gu'aye yo'oye beoye gare ba'ija'bë mësacuare cajën, Riusuni señë yëquëna. Yëquënabi Cristo ëja bain ba'iyete te'e ruiñe ëñoñe ro'tama'iñë. Yequëcuabi yëquëna ba'iyete ro gu'aye ëñacuata'an, mësacua te'e ruiñe yo'ojën ba'iyete yëyë yëquëna.

8 Riusu te'e ruiñe ba'i cocare'ru tin yo'oye gare porema'iñë yëquëna. Yequëcuabi te'e ruiñe yo'oma'itoca, Riusu te'e ruiñe ba'i cocare re'oye masi güeseye bayë yëquëna.

9 Mësacuabi te'e ruiñe yo'ojën, jëja ba recoyo re'huajën ba'itoca, bojoyë yëquëna. Yëquënabi jëja bani mësacuani si'nse cocare caye porema'iñë. Yëquënabi Riusuni ujajën, mësacua quë'rë te'e ruiñe re'huani ba'iyete senni achajën ba'iyë.

10 Yureca, mësacuana yuta saima'iguëbi mësacuani si'a jëja yihuoguë toyahuë yë'ë. Yë'ëbi mësacuana ti'anni, mësacuani bënni si'nseye yëma'iguë sëani, mësaujajën, mësacua ba'iyete sennicuani ja'nca toyani ru'ru saoyë. Mai Ëjaguë Jesucristobi baguë coca quëani acho ëjaguëre yë'ëre re'huani, mësacuana saoguëna, mësacuani si'nseye caye poreyë yë'ë. Ja'nca caye poreguëta'an, mësacuani carajei güeseye yëma'iñë. Que'rë te'e ruiñe ba'icuare mësacuare re'huaye yëyë yë'ë.

11 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani coca toyani tëjini, mësacuani despidieyë yë'ë. Te'e ruiñe yo'oye se'ga bajë'ën. Yë'ë yihuoreba yihuoni toyase'ere te'e ruiñe ro'tani yo'ojën ba'ijë'ën. Sa'ñeña te'e recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Sa'ñeña huamajën, bojoye se'ga ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, mai Ëjaguë Riusubi maini sa'ñeña oire bani bojo güeseguë, ja'anguëbi mësacua naconi recoyo te'e ba'iji.

12 Mësacuabi sa'ñeña ñë'cato, sa'ñeña su'ncajën saludajë'ën.

13 Si'a Cristo bainreba ënjo'on ba'icua'ga mësacuani saludaye guansehuë.

14 Yureca, mësacuani despidieguë, mai Ejaguë Jesucristo ta'yejeiyereba coñe, mai Taita Riusu oire bani yëye, Riusu Espíritu recoyo te'e ba'iye, ja'an yua mësacua si'acua naconi ba'ija'guë cayë yë'ë.

San Pablobi
GALACIA
Bainni utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo hue'eguëbi Riusu ta'yejeiye yo'o conguë ba'iguë'ë. Ja'nca
ba'iguëna, bainbi yë'ëre gare cuencueni raomaë'ë. Bainbi yë'ëni coca gare
ye'yomaë'ë. Mai Ëjaguë Jesucristo, mai Taita Riusu, bacuabi yë'ëre cuencueni
raoni, yë'ëni coca ye'yohuë. Jesucristobi junni tonguëna, Taita Riusubi
baguëte huajëguëte re'huabi. Ja'nca re'huaguëbi yë'ëre cuencueni raoni,
baguë ta'yejeiye yo'o conguëre yë'ëre re'huabi.

2 Yureca, yë'ë, yë'ë gaje bain Cristo bain naconi, yëquënabi ënjo'onre ba'ijën,
mësacua Cristo bain Galacia yijare ba'i jubëan si'acuani utire toyani saoyë
yëquëna.

3 Mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristobi mësacuani ai oire bani conjën,
mësacuani ai recoyo bojo güeseye masiyë.

4 Mai Taita Riusubi cuencueni raoguëna, Jesucristobi mai gu'a jucha
zemosi'ajëguëte re'huabi. Ja'nca re'huaguëbi yë'ëre cuencueni raocuana
ti'anni, Riusubi si'nsema'ija'guë caguë, mai jëayete ëñobi. Mai gu'a jucha
ro'ire junni tonguëna, Riusu bainreba si'arën ba'iye poreyë mai.

5 Ja'an ta'yejeiye Ëjaguë Riusu ba'iyete gare caraye beoye bojo cocare cajën
bañuni.

No hay otro mensaje de salvación

6 Riusubi mësacuani ai oire baguë conza caguë, Cristo ba'iyete mësacuani
ëñoni, Cristo bain ba'iye mësacuare choiguëna, mësacuabi achahuë. Ja'nca
achani ba'icuabi yureca teuaguëbi yë'ëre cuencueni rao'e jëana baguëte
jo'cani senjojënna, gue ro'taye beoye sa'ntiyë yë'ë. Yequëcuabi tin ma'are ro
coquejën ëñojënna, mësacuabi ja'an ma'aja'an ganini, Riusu bain ruiñu cajën,
bacua coca quëani achose'ere te'e jëana achani yo'ohuë.

7 Riusu bain ba'iye yëtoca, tin ma'abi sani ti'añe gare porema'iñë. Cristoni
si'a recoyo ro'taye se'gabi Riusu bain ba'iye poreyë mai. Yequëcuabi
mësacuana ti'anni, tin cocare ro hui'ya yihuojën, tin ma'are ëñojën, ro coqueye
se'ga ba'iyë bacua.

8 Yëquënabi mësacuana ti'anni, Riusu cocarebare mësacuani quëani achojën,
Riusu bain ba'iye te'e ruiñe cani achohuë. Yequëcuabi mësacuana ti'anni,
Yëquëna jubë bain ba'iye cajën, o Riusu coca cacua ba'iye cajën, tin quëani
achotoca, Riusu bënni senjoñe se'ga ba'iji bacuare.

9 Ganreba caguë, ai bëiñe si'a jëja yihuoguë, mësacuani se'e quëayë yë'ë.
Yequëcuabi mësacuana ti'anni, yëquëna quëani achose'e'ru tin cocare quëani
achotoca, Riusu bënni senjoñe se'ga ba'ija'guë bacuare, cayë yë'ë.

10 Ja'nca caguëbi yequëcua case'e'ru yo'oma'iguë, ro bain re'oye ëñañe gare
ro'taye beoye ba'iyë yë'ë. Riusu re'oye ëñañe se'gare ëjoguë, baguë yo'o
case'ere yo'oguë ba'iyë yë'ë. Ro bain re'oye ëñañete ro'tatoca, Cristoni yo'o
conguë gare beore'ahuë yë'ë.

Cómo llegó Pablo a ser apóstol

11 Yureca, yë'ë bain sanhuë, ën cocare mësacuani quëani achoguëna,
mësacua achani ye'yejë'ën. Yë'ë yua Riusu cocarebare quëani acho bi'raguëna,
ro bain ye'yose'e gare beobi.

12 Ja'an cocare ye'yeto, ro bain yihuoni ye'yoyete gare senmaë'ë yë'ë.
Riusu ye'yoye se'gare senguëna, Jesucristobi baguë cocarebare yë'ëni masi
güeseguë, guënamëbi na'oni yë'ëni cuencueni ëñobi.
13 Yë'ë ja'anrë yo'oguë ba'ise'e, judío bain naconi bacua Riusu cocare
ye'yeguë ba'iguëna, mësacua masiyë. Cristo bain jubëanre gare huesoni si'aza
caguë, bacua ñë'casiruanna ti'anni, ai coca neni, bacuani ai je'o baguë ba'nhuë
yë'ë.
14 Judío ira bain ba'isi cocare ye'yeni masito, yë'ë gaje bain ye'yeye'ru
quë'rë ai ba'iye ye'yeni masiguë ba'nhuë yë'ë. Yë'ë ira bain ba'isi'cua yo'ojën
ba'ise'e'ru te'e ruiñereba yo'oza caguë, ba cocare ai ye'yeni masiguë ba'nhuë
yë'ë.
15 Ja'nca ba'iguëreta'an, Riusubi yë'ë të'ya raisirën quë'rë ja'anrën yë'ëre
cuencueni, yë'ëni ai yëreba yëguë, baguë yo'o conguë ba'ija'guëre yë'ëre
re'huabi.
16 Ja'nca re'huani, ba'iguë ba'iguë, baguë Zin Jesucristote yë'ëni bojoguë
ëñobi. Judío bain jubë ba'ima'icuana sani, Cristo ba'iyete bacuana quëani
achojë'ën caguë, Jesucristote yë'ëni ëñobi. Ja'nca ëñoguëna, bain masicuani
yihuo cocare senmaë'ë yë'ë.
17 Cristo ta'yejeiye yo'ore concua, yë'ë re'huase'e'ru quë'rë ja'anrë
re'huasi'cua, Jerusalén huë'e jobo ba'icua, ja'ancuana yihuo cocare senni
achaguë saimaë'ë yë'ë. Ja'nca saima'iguëbi Arabia yija re'otona sani,
ja'anruna bëani, Riusu naconi te'e caguë baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguë, ja'nrëbi
jë'te, Damasco huë'e jobona se'e goë'ë yë'ë.
18 Goni, ja'nrëbi samute tëcahuëan bani, Jerusalenna sani, Pedroni ëñajaë'ë.
Ëñajani, baguë naconi quince umuguseña se'ga bëani baë'ë.
19 Ja'nca ba'iguë, Pedro, yequë Santiago, mai Ëjaguë Jesucristo yo'jeguë,
ja'an samucua se'gani ëñahuë yë'ë. Yequëcua Cristore ta'yejeiye yo'o con-
cuani ëñamaë'ë yë'ë.
20 Riusubi yë'ë recoyote ëñaguëna, mësacuani gare coquema'iñë yë'ë. Te'e
ruiñe se'gare mësacuani toyani saoyë.
21 Bacuare ëñani tëjini, ja'nrëbi Siria, Cilicia, ja'an yija re'otoñana saë'ë yë'ë.
22 Cristo bain Judea yijare ba'ijën, yuta yë'ëre huesëjën baë'ë. Yë'ë ba'iyete
achaye se'ga ba'ijën baë'ë.
23 Yequëcuabi yë'ëre quëajën: "Ja'anguëbi maini ai je'o bani, Cristoni recoyo
ro'taye gare jo'cani senjojë'ën casi'quë, ja'anguëbi yureña Cristoni si'a recoyo
ro'ta cocare bainni quëani achoguë ganiji" ja'anre quëajënna,
24 Cristo bain Judea yija ba'icuabi yë'ë ba'iye mame re'huase'ere ro'tajën,
Riusu ta'yejeiye ba'iguëni ai bojojën cahuë.

2

Los otros apóstoles aceptan a Pablo

1 Cristore ta'yejeiye yo'o concuani ëñani tëjini, ja'nrëbi catorce tëcahuëan
bani, Jerusalén huë'e jobona se'e saë'ë. Bernabé naconi saiguë, Titore'ga
sahuë yë'ë.
2 Riusubi yë'ëre saiye guanseguëna, Jerusalenna saë'ë yë'ë. Sani ti'anni,
ru'ru Cristo bain ëjacua naconi yahuera'rë ñë'cani, Riusu cocareba quëani
achoye, ja'anre bacuani te'e ruiñe quëahuë yë'ë. Yequërë bacuabi yë'ë quëani
achoguë ganise'ere gu'aye ro'tatoca, yë'ëbi judío bain jubë ba'ima'icuani
Riusu cocarebare quëani achoguëna, yë'ëni ënsema'iñe caguë, ja'an ganiguë
quëani achoguë ba'iyete ëja bainni te'e ruiñe quëahuë yë'ë.

3 Ja'nca quëaguëna, bacuabi yë'ë yo'o yo'oguë ganiñete re'oye ëñani bojohuë.
Bacuabi Titore ëñajën, baguë griego bainguë ba'iyete masicuata'an, baguëni
go neño ga'nire tëyoye guansemaë'ë.
4 Ja'an se'gare guansetoca, gare güeye beoye yo'ore'ahuë. Yequëcuaca
yëquëna ñë'casirute ba'ijën, go neño ga'nire tëyoye guansejën, si'a Moisés
coca toyani jo'case'ere'ga bacua yo'oye'ru güina'ru yo'oye guansehuë. Ja'nca
guansejënna, Titoni go neño ga'ni tëyoye gare yo'omaë'ë yëquëna. Ja'an
guansecuabi ro coquejën ro yahue cacasi'cua baë'ë. Mësacua ro'taye'ru
Cristoni si'a recoyo ro'tayë yëquëna cajën, yëquëna jubëna ti'anhuë. Ti'anni,
maibi Cristoni recoyo te'e zi'inni bojojënna, bacuabi ro ëña rani, ¿Queaca
Moisés coca toyani jo'case'ere bacuani yo'o güeseye'ne? cajën, maini ai
rëquëye yo'o güeseyete ro'tahuë.
5 Ja'nca ro'tajënna, bacua guansese'ere gare yo'oye beoye baë'ë yëquëna.
Yo'otoca, mësacua'ga ba coca guanseye'ru güina'ru yo'oye ba'ire'ahuë.
Yëquënabi mësacuana sani, Cristo ba'iyete quëani achojën, Cristoni si'a recoyo
ro'tani Cristo bain ba'ijë'ën quëani achojën ba'isi'cuabi mësacua tin yo'oye
gare yëmaë'ë yëquëna.
6 Bacua guansese'ere yo'omajënna, Cristo bain ëjacua cuencuesi'cuabi
achani, yëquëna yo'oye yëse'e'ru tin yo'oye guansemaë'ë. Guansetoca, bainbi
bacuani re'oye ëñani yo'ore'ahuë, Cristo bain ëjacua sëani. Cristo bain ëjacuabi
Riusu yëye'ru tin guansetoca, yë'ë'ga re'oye ëñama'ire'ahuë, Riusubi ro bain
ta'yejeiye ba'iyete ëñama'iguë sëani.
7 Bacua yua yëquëna case'ere achajën, yëquënani tin yo'oye guansemaë'ë.
Bacuabi yë'ë ba'iyete ëñajën, yë'ë yo'o yo'oyete re'oye cahuë: "Riusubi më'ëni
cuencueni re'huaguëna, judío bain jubëna sani Cristo ba'iyete quëani achoye
guanseni saobi" cahuë.
8 Ja'nca saoguë, mai ta'yejeiyereba Riusubi Pedroni ta'yejeiye yo'o güeseye
masiguë, yë'ëre'ga re'huani, judío bain jubë ba'ima'icuana saoni, yë'ëre'ga
güina'ru ta'yejeiye yo'o güeseye masiji.
9 Ja'nca masiguëbi yë'ëni ai ta'yejeiye conni, yë'ëni ai re'oye yo'o güeseguëna,
Cristo bain ëjacua casi'cua, Santiago, Pedro, Juan hue'ecua, ja'ancuabi
yë'ëre ëñani, Riusu cuencuese'ere masini, yë'ëni recoyo te'e bojojën, yë'ëni
re'oye cahuë: "Maibi yua Cristoni te'e conjën ba'icua'ë. Më'ëbi judío bain
jubë ba'ima'icuana sani conguëna, yëquënabi judío bainna sani conjënna,
maibi Cristoni te'e conjën ba'icua'ë" cajën, yë'ëre, Bernabëre re'oye ëñajën,
yëquënani recoyo te'e bojohuë.
10 Ja'nca cani tonni, ñaca'ga yihuohuë: "Si'a Cristo bain bonse beo hua'na
ba'ijënna, bacuani conreba conjën ba'ijë'ën" cahuë bacua. Ja'nca cajën
yihuojënna, yë'ëbi Jaë'ë. Ja'nca jo'caye beoye yo'ojën bañuni caguë sehuohuë
yë'ë.

Pablo reprende a Pedro en Antioquía

11 Ja'nca te'e bojojën ba'icuata'an, jë'te, Pedrobi Antioquía huë'e jobona
ti'an rani gu'aye yo'oguëna, baguëni bëin coca caye bahuë yë'ë.
12 Judío bain jubë ba'ima'icuana ti'an rani, bacua naconi te'e ainguë ñu'iguë
baji'i baguë. Ja'nca ba'iguëbi, ja'nrëbi Santiagore concuabi Jerusalenbi
raijënna, Pedro yua judío bain jubë ba'ima'icua naconi aon aiñe jo'cani,
bacua ainruna se'e ñë'camaji'i. Judío bain ëñani yë'ëni bëinma'iñe caguë, ja'nca
yo'obi Pedro.
13 Ja'nca yo'oguëna, yequëcua judío bain baru ba'icuabi Pedro yo'ose'ere
ëñani, güina'ru Santiagore concuani huaji yëjën, Pedro yo'ose'e'ru güina'ru

quëñëhuë. Ja'nca huaji yëjën yo'ojënna, Bernabe'ga güina'ru huaji yë ëaye
baji'i.
14 Ja'nca yo'ojënna, yë'ëbi ti'an rani ëñato, Cristo cocareba ye'yese'e'ru te'e
ruiñe yo'omajën baë'ë bacua. Ja'nca ba'ijënna, yë'ë yua Pedrona bonëni,
si'acua achajënna, bëin coca baguëni cahuë yë'ë: "Më'ë yua judío bainguë
ba'iguëbi judío bain yo'ojën ba'ise'ere jo'cani, tin bain yo'ojën ba'iye'ru yo'oni,
ja'nrëbi te'e jëana bonëni bacua yo'oye'ru yo'oye jo'cani, judío bain yo'oye'ru
se'e yo'o bi'rahuë më'ë. Ja'nca bonëni yo'oguë, gu'aye yo'ohuë më'ë. Ja'nca
yo'oguëna, judío bain jubë ba'ima'icuabi më'ë yo'ose'ere ëñani, judío bain
yo'oye'ru yo'o bi'ratoca, coque güeseyë bacua" Pedroni caguë bën'ë yë'ë.

Los judíos y los no judíos alcanzan la salvación por la fe

15 Yureca, mai jubë bain judío bainreba cacuabi Riusu bain ba'iye yëjën, tin
bainre ëñani, Gu'a bain'ë bacuare cajën ba'iyë.
16 Ja'nca cajën ba'icuabi ëñere masiyë: Moisés ira coca toyani jo'case'e'ru
te'e ruiñe yo'ojën, Riusu bain ruiñe gare porema'iñë mai. Jesucristoni si'a
recoyo ro'taye, ja'an se'gabi Riusu bainre re'huasi'cua ba'iye poreyë mai.
Mai'ga Jesucristoni si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi mai ba'iyete ëñani, mai gu'a
juchare saoni senjoni, mai recoyo mame re'huani, baguë re'o bainrebare
maire re'huani baji. Mai hua'na se'gabi Moisés ira coca toyani jo'case'e'ru
yo'oni Riusu bain ruiñe gare porema'icua ba'iyë. Si'a bainre cato, bacuabi
si'a Moisés guansesi cocare te'e ruiñe yo'oni, Riusu bain ba'iye yëtoca, ai
caraji bacuare.
17 Yureca, mai hua'nabi yua Jesucristoni si'a recoyo ro'tani, Riusu bain
re'huasi'cua ba'iye yëjën, ¿yequërë judío bain jubë ba'ima'icua ba'iye'ru gu'a
bain ba'ima'iñe mai? Ja'nca ba'itoca, yequëcuabi mai ba'iyete ëñani, Cristobi
bacuare gu'aye yo'o güesemaquë cama'iñe bacua. Ja'nca cacuata'an, gare
gu'aye yo'o güesema'iji baguë.
18 Yureca, yë'ë yua judío bain yo'ojën ba'ise'ere jo'cani senjosi'quëbi se'e
yo'oye ro'tatoca, si'a bainbi yë'ëre ëñani, yë'ë gu'aye yo'oguë ba'ise'ere
masiyë.
19 Ja'an yo'oguë ba'ise'ere gare jo'cani senjohuë yë'ë. Moisés ira coca toyani
jo'case'e'ru yo'oni, Riusu naconi si'arën ba'iye ro'taguë ba'isi'quëbi ja'nca'ru
gare se'e ro'tama'iguë ba'iyë yë'ë. Riusu yëyete te'e ruiñe yo'oza caguë, Moisés
ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oye gare jo'cani senjohuë yë'ë.
20 Yë'ë yua Cristo ba'iyete ëñato, baguë yëyete gare jo'caguëbi mai jucha
ro'ire junni tonguë raji'i. Yë'ë'ga yë'ë yëye se'gare gare jo'cani senjoni, Cristo
yëye'ru yo'oye se'gare yo'oza caguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, Cristobi yë'ë
naconi te'e ba'iguë, yë'ëre ta'yejeiye conguë ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, yë'ë yua
si'a ën yija ba'i umuguseña Riusu Zin Jesucristoni si'a recoyo ro'taguë, baguë
yo'o se'gare yo'oyë yë'ë. Yë'ëre ai yëguëbi yë'ë gu'a jucha ro'ire junni tonguëna,
ta'yejeiye ai recoyo huajëguë, baguëni te'e conguë ba'iyë yë'ë cayë.
21 Ja'nca ba'iguëbi Moisés ira coca toyani jo'case'ere yo'oni Riusu bainguë
runza caye gare yëma'iñë yë'ë. Ja'nca cani yo'otoca, Riusu caraye beoye
coñete jo'cani senjoñë. Moisés ira coca toyani jo'case'ere yo'oni Riusu bain
ruiñe poretoca, Cristo junni tonse'ebi mai gu'a jucha ro'iye beoye ba'iji.

3

La ley o la fe

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, Galacia huë'e jobore ba'icua, ai huesë ëaye
ba'icuareba ba'iyë mësacua. Yëquënabi mësacuana sani Riusu cocarebare

quëani achojën, Jesucristo junni tonse'ere te'e ruiñereba mësacuani ye'yojënna, mësacuabi achani, re'oye ye'yehuë. Ja'nca ye'yesi'cua ba'ijën, ¿queaca coque güesere'ne? Yequëcuabi mësacuana ti'anni, zupai huatibi coqueguëna, ¿mësacuani tin ro'ta güesere?

2 Mësacua yua Riusu Espíritute coni basi'cuabi ¿mësacua Cristoni si'a recoyo ro'taye gare huanë yere? Huanë yema'itoca, ¿queaca ro'tajën, Moisés ira coca toyani jo'case'ere yo'oni Riusu bain ruiñu cajën ro'tare'ne?

3 ¡Aireba huesë ëaye ba'icua ba'iyë mësacua! Riusu Espíritubi mësacuana gaje meni baguëna, mësacuabi Riusu coñete te'e ruiñe masihuë. Ja'nca masicuata'an, ¿Mësacua queaca ro'tajën, ro ën yija ba'iyete ye'yeye se'e bonëni zi'inre'ne?

4 Riusu Espíritu conguë ba'ise'ere ro'tajë'ën. Mësacuabi ai yo'ojën, Riusu Espíritubi mësacuani ai ta'yejeiye coñereba conguëna, ¿mësacua guere yo'ojën baguë coñete ro jo'cani senjoni, tin ye'yose'ere zi'inre'ne? ¿Riusu Espíritu conse'ere ro ye'yere? Ja'anre ro'taye yëma'iñë yë'ë.

5 Mai Ëjaguë Riusubi mësacua jubëna ti'anni, baguë Espíritute mësacuana jo'cani, mësacuani ai ta'yejeiyereba yo'oni ëñobi. Ja'nca ëñosi'quëbi, mësacua ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'ojënna, ¿mësacuani bojoguë conguë baquë baguë? Banbi. Mësacuabi Jesucristoni si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi mësacuani bojoguë conguë baji'i.

6 Riusuni si'a recoyo ro'taye masiye yëtoca, ira taita ba'isi'quë Abraham ro'taguë ba'ise'ere ro'tani ye'yejë'ën. Riusubi baguëni coca cani jo'caguëna, Riusu te'e ruiñe yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëña. Ja'nca ro'taguëna, Riusubi baguë ba'iyete ëñani, baguë re'o bainguëte re'huani baguëña.

7 Ja'nca baguëna, si'a bainbi Riusu re'o bain ba'iye poreyë. Riusubi coca cani jo'caguëna, Riusu te'e ruiñe yo'oja'yete si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi baguë re'o bainre bacuare re'huani baguëna, Abraham ba'iye'ru güina'ru ba'iye poreyë.

8 Riusubi Abraham naconi coca caguë, baguë yureña yo'oja'yete ro'tani, Abrahamni quëaguëña: "Më'ë yua yë'ë cocare si'a recoyo ro'taguëna, si'a ën yija bain jubëanni bojo güeseja'guë'ë yë'ë" caguë quëaguëña.

9 Ja'nca quëani jo'caguëna, yureña bain Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuabi Riusu re'o bain ba'iyë. Riusubi taita Abrahamni re'oye yo'oni bojo güeseguë, yureña bainre'ga güina'ru re'oye yo'oni, bacuani bojo güeseji.

10 Yureca Moisés ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni Riusu re'o bain ruiñe ro'tatoca, Riusubi maini bojoguë coñe beoye gare ba'iji. Maini bënni senjoñe se'ga ba'iji. Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Moisés ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oza catoca, ba coca guansese'e si'ayereba te'e ruiñe achani yo'oye bayë bain hua'na. Te'e ruiñe yo'oma'itoca, Riusubi bacuani bënni senjoji."

11 Ja'nca cani jo'case'e ba'iguëna, bainbi ba ira cocare te'e ruiñe yo'oni Riusu re'o bain ruiñe ro'tatoca, Riusubi bacuani re'oye ëñañe beoye ba'iji. Riusubi ñaca'ga cani jo'cabi: "Yë'ë case'e'ru te'e ruiñe yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, yë'ëbi mësacuare yë'ë re'o bainre re'huani bani, mësacuani si'arën ba'i güeseyë." Ja'nca cani jo'casi'quëbi güina'ru yo'oja'guë'bi.

12 Yequëcuabi Moisés ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oza cajënna, yequëcuabi Riusu yua baguë case'e'ru te'e ruiñe yo'oja'guë'bi cajënna, gare te'e caye beoye ba'iyë bacua. Moisés coca toyani jo'case'e, ja'ansi cocare ëñato, ñaca caji: "Bainbi Moisés coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni Riusu re'o bain ruiñe ro'tatoca, ba coca guansese'e si'ayereba te'e ruiñe yo'oye bayë bacua" caji.

13 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, maibi ja'an cocare ëñani, Riusu bënni
senjoja'ñete masiye poreyë. Ja'nca masiye porecuabi Cristo junni tonse'ere
ro'tani, mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e ro'ire junni tonguëna, mai jëayete
masiye poreyë. Ja'nca junni tonsi'quëbi mai gu'a jucha ro'ire bënni sen-
josi'cua ba'ima'ija'bë caguë, mai jëayete re'huabi. Moisés ira coca toyani
jo'case'e'ru güina'ru yo'obi Jesús: "Si'acua gu'a jucha ro'ire crusu sa'cahuëna
reoni senjosi'cua, ja'ancua yua Riusu bënni senjosi'cua ba'iyë" toyani
jo'case'e ba'iji.
14 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, Riusu yua bain jucha ro'ire bacuani
bënni senjoñe ro'taguëbi si'a bain jëayete masi güesebi. Judío bain, judío
bain jubë ba'ima'icua, si'acuabi Cristo junni tonse'ere ro'tani, yë'ë bënni
senjoja'ñete jëani, yë'ë naconi gare ju'iñe beoye ba'ija'bë caguë, Cristoni junni
toñe maina raobi. Baguë re'oye yo'ojai coca Abrahamni cani jo'case'e'ru,
Riusu Espíritute coni baye poreyë mai.

La ley y la promesa

15 Yureca, yë'ë bain sanhuë, Riusu coca Abrahamni cani jo'case'ere te'e
ruiñe masiye yëtoca, bonse ëja bain yo'ojën ba'iyete ro'tani ye'yejë'ën. "Yë'ëbi
junni huesëja'yete ro'taguë, yë'ë bonsere coni baja'cuare cani jo'caza" caguë,
ba cocare te'e ruiñe toyani, bain ëjaguëna jo'cayë bacua. Ja'nca cani jo'cani,
ja'nrëbi junni huesëguëna, bain ëjaguëbi baguë coca toyani jo'case'ere'ru
güina'ru yo'o güeseji. Tin yo'oye yëcua ba'itoca, bacuare ënseji. Ba ëjaguë toyani
jo'case'e'ru tin yo'oye gare porema'iñë caguë ënseji.
16 Riusu yua Abrahamni re'oye yo'ojai cocare cani jo'caguëna, yequëcuabi
tin yo'oye gare porema'iñë. "Më'ë bainguë zoe raija'guëbi si'a ën yija bain
jubëanre choini, yë'ë bainre bacuare re'huaja'yete masi güeseja'guë'bi" Abra-
hamni cani jo'cabi Riusu. Ja'nca cani jo'casi'quëbi "Më'ë bain zoe raija'cua"
camaji'i. "Më'ë bainguë zoe raija'guë" cabi. Ja'nca cato, te'eguë se'gare cabi
Riusu. Ja'nca cani jo'caguëbi baguë Raoja'guëreba Cristo hue'eguëte cabi.
17 Ja'nca cani jo'caguëna, ahamni re'oye yo'ojai cocare cani jo'caguëna,
yequëcuabi tin yo'oye gare porema'iñë. "Më'ë bainguë zoe raija'guëbi si'a ën
yija bain jubëanre choini, yë'ë bainre bacuare re'hua Moisés ira coca toy-
ani jo'case'e cuatrocientos treinta tëcahuëan jë'te toyani jo'case'e ba'iguëna,
yequëcuabi ja'an cocare ëñani, Riusu cani jo'case'e'ru tin cocare re'huaye
gare poremaë'ë. Riusu yua baguë coca yo'oja'yete cani jo'casi'quëbi gare tin
yo'oma'iguë, baguë cani jo'case'ere'ru güinareba'ru te'e ruiñe yo'oja'ye baji'i.
18 Ja'nca ba'iguëna, yequëcuabi bainre yihuojën, "Moisés coca ira toy-
ani jo'case'ere te'e ruiñe yo'ojën ba'itoca, Riusu re'o bain ruiñe poreyë
mai" cajën, yua Riusu coca cani jo'case'ere'ru tin yihuocua ba'iyë. Ja'nca
yihuocuabi "Riusu coca yo'oja'ye cani jo'casi'quëbi gare yo'oma'iji" cajën
ba'iyë. Ja'nca cajën ba'icuata'an, te'e ruiñe cama'iñë bacua. Riusubi baguë
bain re'huaja'yete Abrahamni cani jo'casi'quë sëani, maibi Riusu re'o bain
re'huasi'cua ba'iye ti'añë mai.
19 Yureca, yë'ëbi Moisés ira coca toyani jo'case'ere mësacuani yihuoguë,
gu'a coca ba'iye gare cama'iñë yë'ë. Re'o coca ba'iji. Riusubi ja'an co-
care Moisesni cani jo'caguë, bain gu'a jucha yo'ojën ba'iyete bacuani masi
güeseza caguë, ja'an cocare Moisesni cani jo'cabi Riusu. "Yë'ë Raoja'guëreba
ba'iguëte Abrahamni cani jo'casi'quë, ja'an bainguë zoe raija'guëbi ti'añe tëca,
Moisés ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën" cani, ba cocare
Moisesna jo'cabi. Ja'nca jo'caguë, bainni quëani achomaji'i. Ru'ru, baguë
anje concuani quëani achoguëna, ja'nrëbi bacua yua Moisesni quëani achoni
jo'cahuë. Ja'nca jo'cajënna, Moisés yua Riusu bainguë cuencuesi'quëbi bainre
ñë'coni, Riusu coca guanseni jo'case'ere bacuani quëani achoguë baji'i.

20 Ja'nca ba'iguëna, Riusubi baguë guanse cocare cani jo'cato, ai jai jubë
concuabi quëani achohuë. Ja'nca quëani achorena, Riusu coca yo'oja'yete
ja'nca'ru jo'camaji'i. Baguë se'gabi baguë bainguë Abrahamni cani jo'cabi.

El próposito de la ley

21 Yureca, yë'ëbi Moisés ira coca toyani jo'case'ere mësacuani quëaguë, Riusu
coca yo'oja'ye cani jo'case'e'ru tin guansema'iji cayë yë'ë. Riusubi yëtoca,
yeque cocare maini guanseye poreji. Guanseguëna, maibi achani te'e ruiñe
yo'oni, gare junni huesëye beoye ba'ire'ahuë. Ja'nca ba'itoca, Riusubi mai te'e
ruiñe yo'ojën ba'iyete ëñani, maini bojoni, maire baguë re'o bainre re'huani
baye poreji.

22 Ja'nca ro'taguëta'an, Riusubi maire ja'nca ëñama'iji. Baguë coca toyani
jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Si'a bainbi gu'a jucha yo'ojënna, bacuani bënni
senjoñe bayë yë'ë" cabi. Ja'nca cani jo'casi'quëbi baguë coca yo'oja'yere'ga
ro'tani, güina'ru yo'oza caguë ëjoji. Si'a bain Jesucristoni si'a recoyo ro'tacua,
ja'ancuare baguë re'o bainre re'huani baji.

23 Ja'nca re'huani baye ro'taguëbi Jesucristote yuta maina raoma'iguë
ba'isi'quëbi maini ëñaguë, Moisés ira coca toyani jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'ojën
ba'ijë'ën guanseguë baji'i. Yë'ë Raoja'guë ti'añe tëca ba guanse cocare yo'ojën
ba'ija'bë caguë, maire ja'nca guanseguë baji'i.

24 Ja'nca guanseguë ba'iguëna, maibi ba cocare achani te'e ruiñe yo'ojën,
Riusu yëye'ru yo'oye ye'yejën baë'ë. Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi baguë Raoja'guë
Cristo hue'eguëbi maina ti'anni, yequë ma'are maini ëñobi. Yë'ë Cristo
hue'eguëni si'a recoyo ro'tatoca, mësacua gu'a juchare saoni senjoni, Riusu
re'o bainre mësacuare re'huani bayë caguë, maini mame coca masi güesebi.

25 Ja'nca masi güeseguëbi yuara maina ti'ansi'quë ba'iguëna, baguëni si'a
recoyo ro'taye poreyë mai. Ja'nca ro'tatoca, ba guanse coca Moisesna
jo'caguëna, maibi ja'an cocare gare se'e guaja yo'oye beoye ba'iyë.

26 Yureca, Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, Jesucristoni te'e zi'inni
ba'ijën, Riusu mamacuareba re'huasi'cua ba'iyë mësacua.

27 Jesucristoni recoyo te'e zi'inni, bautiza güeseni, baguë yëye se'gare
yo'ojën ba'itoca, baguë ba'iye'ru te'e ba'ijën, Riusu bainreba re'huasi'cua
ba'iyë mai.

28 Ja'nca ba'ijën, tin yija bain ba'iyete, ëmëcua, romicua ba'iyete, ta'yejeiye
ëja bain, ta'yejeiye beoye ba'icua ba'iyete, ja'an ba'iyete gare ëñañe beoye
ba'icua'ë mai. Si'a jubë bain Jesucristoni si'a recoyo ro'tani Jesucristoni te'e
zi'inni ba'ijënna, Riusubi maini ëñani, si'acuabi te'e ba'iyë caji.

29 Mësacuabi Cristoni ja'nca te'e zi'inni ba'ijën, Abraham bain raija'cua cani
jo'case'e'ru ba'ijën, Riusu mamacua re'huasi'cua ba'iyë. Riusu coca yo'oja'ye
cani jo'case'e'ru mësacua yua Jesucristo naconi te'e zi'inni Riusu bainreba
ba'iyë.

4

1-2 Yureca, Riusu ye'yoyete quë'rë se'e ye'yeni masijë'ën caguë, ën cocare'ga
mësacuani quëayë yë'ë. Bonse ëjaguëbi baguë junni huesëja'yete ro'tani, Yë'ë
bonse si'ayete yë'ë zinna jo'caza caguë, ba jo'cajai cocare toyani, ba uti
toyase'ere baguë bainna insibi. Insini, ja'nrëbi jë'te junni huesëguëna, baguë
mamaquë yuta irani tëjima'iguëbi baguë taita bonsere coni baye porema'iji.
Baguë irani tëjiye tëca ëjoguëna, yequëcuabi ba bonsere re'huacaijën, taita
guanseni jo'case'e'ru yo'ojën, ba zin hua'guëni guansejën yo'o con hua'guë'ru
baguëte ëñajën cuirajën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi irani tëjini, baguë
taita bonse si'ayete coni baye poreji.

3 Riusu'ga maire güina'ru ëñaguë baji'i. Ru'ru, Moisés ira cocare maina
jo'cani, Te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën guanseni, ën yija bain ëjacuare cuencueni,
maini guansecaicuare re'huani jo'cabi. Zin hua'na te'e ruiñe yo'oye carajën
ba'icuare maire ëñani, maire ja'nca guanse güesebi Riusu.
4 Ja'nca guanse güeseguë, ja'nrëbi baguë cuencuesirën ti'anguëna, baguë Zin
Jesucristote maina raobi. Mai ba'iye'ru ba'ija'guë caguë raoguëna, ën yija
baingobi baguëte të'ya raigona, baguë yua mai yo'ojën ba'ise'e'ru Moisés ira
coca guanseni jo'case'ere achani yo'oguë baji'i.
5 Ja'nca yo'oguë ba'iguëbi maire ëñabi. Ba guanse cocare gare se'e guaja
yo'oye beoye ba'ija'bë caguë, mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e ro'ina junni
tonbi. Ja'nca junni tonguëna, yureca maibi baguë naconi te'e zi'inni ba'ijën,
baguë naconi Riusu mamacuareba re'huasi'cua ba'iyë.
6 Ja'nca re'huasi'cua ba'ijënna, Riusubi baguë Espíritute maina raobi.
Raoguëna, baguë Zin Espíritubi mai recoñoa gaje meni baguë, yua maire
bojo recoyo huanoñe re'huani, maini bojoreba güi güeseji: "Taita, yë'ë Taita"
güijën bojoyë mai.
7 Riusu Espíritu bacuabi ja'nca bojojën ba'ijënna, Riusubi ba guanse cocare
maini gare se'e guaja yo'oye guansema'iji. Baguë mamacuare maire re'huani
bani, si'a baguë bayete maina ro insini jo'caji.

Pablo se preocupa por los creyentes

8 Yureca, mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere ro'tajë'ën. Mësacua yuta
Riusu ba'iyete huesëcua ba'ijën, mësacua huacha riusuñana gugurini rëinjën,
mësacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru ba huacha riusuñana ro guaja
yo'o conjën ba'nhuë.
9 Ja'nca ba'isi'cuabi yureña Riusu ba'iyete te'e ruiñe ye'yeni masihuë.
Riusubi baguë ba'iyete mësacuani ëñoguëna, mësacuabi baguë ba'iyete masi-
huë. Ja'nca masicuabi ¿guere yo'ojën, mai Taita Riusure ro jo'cani senjoni,
mësacua huacha riusuñani se'e gugurini rëiñe ro'taye'ne? Mësacua ira bain
ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru se'e guaja yo'oye yëjën, mësacuabi ro yo'oyë.
Ja'nca yo'otoca, ba huacha riusuñabi mësacuani cuirani coñe gare porema'iji.
Mësacuabi quë'rë se'e ai guaja yo'ocua ruiñë.
10 Ja'nca ruinjën, mësacua ira bain ba'isi'cua fiesta umuguseña yo'ojën
ba'ise'e'ru ba ti'an umuguseña, si'a tëcahuëan jo'caye beoye yo'oñu cayë
mësacua. Ja'nca yo'oma'itoca, mësacua yequërë huaji yëjën, Riusubi conma'iji
cajën, ai guaja yo'ojën ba'iyë.
11 Ja'nca ba'ijënna, mësacuare ai oiguë ro'tayë yë'ë. Mësacuani Cristo ba'iyete
quëani achoni consi'quëbi yequërë ro guaja yo'ohuë yë'ë.
12 Yë'ë bain sanhuë, mësacuani senreba señë yë'ë. Yë'ë ba'iyete ëñani, yë'ë
ba'iye'ru güina'ru ba'ijë'ën. Bojo recoyo re'huani, guaja yo'oye beoye ba'ijën,
Cristoni te'e zi'inni ba'ijë'ën. Yë'ë yua Moisés ira coca guansese'ere guaja
yo'oye gare jo'cani, mësacua naconi te'e ba'iguë ti'ansi'quë sëani, yë'ë ba'iye'ru
güina'ru ba'ijë'ën. Ja'nca mësacuana ti'anni ba'iguëna, mësacuabi yë'ëni bojoni,
gare güeye beoye baë'ë.
13 Yë'ë mësacuana ru'ru ti'anni ba'ise'ere ro'tajë'ën. Rau neni ju'in hua'guë
ba'isi'quëbi mësacuana ti'añe bahuë yë'ë. Ti'anni ba'iguë, mësacuani Cristo
cocarebare quëani achoguëna,
14 mësacuabi yë'ë rau base'ere ëñañe porema'icua'ru ba'isi'cuata'an,
mësacuabi yë'ëre gu'aye ëñamaë'ë. Yë'ëre saoni senjomaë'ë. Banhuë.
Mësacuabi yë'ëre bojojën ëñani, mësacua ba'iruna ti'an güeseni, Riusu anjeni
re'oye ëñañe'ru yë'ëni re'oye ëñani bojojën, yë'ëre cuirahuë mësacua. Cristo
ba'iye'ru ba'iye yë'ëre ëñani, yë'ëni bojojën cuirahuë mësacua.

15 Yë'ëre ja'nca re'oye yo'osi'cuata'an, yureña mësacuabi yë'ëre re'oye yo'oye
ro'tama'ijënna, ai oiyë yë'ë. Yë'ë ru'ru ti'anni ba'ise'ere ro'tato, mësacuabi
yë'ëni ai bojojën baë'ë. Yë'ëbi sentoca, mësacua baye si'ayete yë'ëna ro
insire'ahuë. Poretoca, mësacuabi mësacua ñacore rutani, yë'ëna ro insire'ahuë.
16 Ja'nca ba'isi'cuareta'an, yureña mësacuani ëñato, yë'ëni je'o bacua'ru
ëñoñë mësacua. Mësacuani te'e ruiñe ba'i cocare quëani achoguëna, yë'ëni gare
se'e yëma'icua'ru ëñoñë mësacua.
17 Ja'nca ëñojënna, mësacuani coqueye ye'yocuare caye bayë yë'ë. Bacuabi
mësacua jubëna ti'anni, mësacuani ro re'o cocare cani achojën, mësacuani
re'oye yo'oye gare ro'tama'iñë. Ro re'o cocare mësacuani cani achojën,
mësacua re'o cocare bacuani sa'ñeña caye ro'tajën, yë'ëre gu'aye cajën, yë'ëre
jo'cani senjojë'ën, mësacuani yihuoyë bacua.
18 Mësacuani re'oye yo'oye ro'tacuabi mësacuani re'o coca catoca, bojoyë
yë'ë. Yë'ëbi mësacua naconi beoguëbi ja'anre achatoca, bojoyë yë'ë.
19 Ja'nca bojoguë ba'ito, yureña yë'ë bain sanhuë, ja'ancua, mësacuani co-
quejën cajënna, mësacua ba'iyete ai oiguë ëñañë yë'ë. Cristoni si'a recoyoreba
ro'tajën, baguë yëye se'gare te'e ruiñe yo'oye ro'tajën, Cristo ba'iye'ru güina'ru
ba'iye ëjojën ba'ijë'ën caguë, mësacua ba'iyete ai oireba oiguë ëñañë yë'ë.
20 Mësacuabi yë'ë ye'yose'e'ru tin yo'ojënna, yë'ë yua mësacuani cocare
toyaguëbi mësacua naconi ba'ija'ma caguë, yë'ë yua gue ro'taye beoye cagu
ë ba'iyë yë'ë. Mësacua naconi ba'iye poretoca, mësacuani quë'rë te'e ruiñe
yihuoguë care'ahuë yë'ë.

El ejemplo de Agar y Sara

21 Yureca, mësacuabi Moisés ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni
Riusu bain ruiñe yëjënna, mësacuani ñaca senreba senni achayë yë'ë: ¿Ba ira
coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe achani masiye mësacua?
22 Ja'an cocare ëñajën, Abraham yo'oguë ba'ise'ere masiyë mësacua. Samu
zin hua'nani baguëña baguë. Ja'nca baguëbi ru'ru ba'iguëni ba yo'o con
hua'go Agar hue'ego naconi baguëña. Yo'je raisi'quëni baguë rënjoreba Sara
hue'ego naconi baguëña.
23 Ja'nca baguë, ru'ru raisi'quë, Ismael hue'eguëte cu'eto, Abraham se'gabi
yo'oguë, Riusu coca cani jo'case'ere ro'tama'iguë, Zinni baza caguë, ba yo'o
con hua'go naconi zin cu'ejaquëña. Yo'je raisi'quëca, Isaac hue'eguëte cu'eto,
Riusu coca yo'oja'yete cani jo'case'ere ro'taguë, baguë rënjoreba naconi zin
cu'ejaquëna, Riusu coca cani jo'case'e'ru ti'an raquëña baguë.
24 Ja'an cocare achani ro'tato, Riusubi maini ñaca ye'yoye yëji: Ja'an romi
hua'na tin ba'ijënna, Riusubi güina'ru samu coca tin cocare baguë bainni cani
jo'cabi. Yeque cocare cani jo'cato, Sinai casi cubëte ba'iguë, ba ira cocare
Moisesna cani, maina si'a jëja guanseye jo'cabi. Ja'an cocare ro'tato, Agar
hue'ego ba'isi'co'ru ba'iji. Ai guaja yo'o consi'co ba'igona, bain hua'nabi ba
ira guanse cocare te'e ruiñe yo'oye yëtoca, ro guaja yo'oye bayë.
25 Bago mami Agare ro'tato, Arabe bain cocabi Sinai cubëte ro'tayë. Ai
guaja yo'o consi'co ba'igona, judío bain yureña Jerusalén huë'e jobona sani,
Riusuna gugurini rëinjën, bago ba'ise'e'ru güina'ru ba'iyë. Bago ro guaja yo'o
congo ba'ise'e'ru ro guaja yo'ojën, Moisés ira guanseni jo'casi cocare yo'oye
yëyë.
26 Yeque coca cani jo'case'ere ro'tato, Riusu coca yo'oja'yete Abrahamni
cani jo'case'e ba'iji. Ja'an cocare si'a recoyo ro'tacuabi yua Abraham
rënjoreba Sara hue'ego ba'isi'co'ru güina'ru ba'iyë. Bainni ro guaja yo'o
coñe beoye bacoña. Riusu bainreba casi'cua güina'ru ba'iyë. Baguë coca
yo'oja'yete cani jo'case'ere si'a recoyo ro'tajën ba'icua sëani, Riusuni te'e

zi'inni ba'ijën, baguë naconi baguë guënamë re'oto ba'i jobote si'arën ba'ijën, baguë mamacua casi'cua ba'ijën, gare carajeiye beoye ba'ija'cua ba'iyë mai.
27 Riusu cocare ëñajën, yeque quë'rore'ga ñaca masini, yë'ë yure case'ere ro'tajë'ën:
Yë'ë baingo garasi'co, zinre të'ya raiye porema'igo, gare ja'siye ai yo'oma'isi'co ba'igona, më'ëni ai ta'yejeiye bojo güeseja'guë'ë yë'ë.
Ja'nca bojogo ba'ija'co sëani, si'a bainni quëani achogo bojogo ba'ijë'ën.
Më'ë të'ya raiye porema'ise'ebi yureña jo'cani senjosi'co ba'igota'an, jë'te ai jai jubë zin hua'nani bani ba'ija'go'co.
Ënjëni bojogo ba'igo'ru quë'rë jai jubëni bani ba'ija'go'co, cani jo'case'e ba'iji.
28 Ja'an cocare ro'tajën ba'ijë'ën, yë'ë bain sanhuë. Mai hua'na yua Riusu bainreba ba'icuabi baguë coca yo'oja'yete si'a recoyo ba'ijën, Riusu mamacua re'huasi'cua ba'iyë mai. Maire ja'nca re'huaguë, baguë coca yo'oja'yete cani jo'case'e'ru güinareba'ru yo'oji baguë. Abrahamni cocare cani jo'caguë, Më'ë yua zin hua'guëni baja'guë'ë cani jo'caguë, baguë coca case'e'ru güina'ru yo'oguë, Isaac hue'eguëte baguëna, insini jo'cabi. Ja'nca insini jo'caguë, maire'ga güina'ru baguë bayete insini jo'caji Riusu.
29 Yureca yeque cocare ro'tani ye'yejë'ën. Abraham se'gabi zinni baza caguë, Ismael hue'eguëni baguëna, ja'nrëbi yo'je, Isaacbi ti'anguëna, Ismaelbi yua Isaacni ai je'o baguëña. Riusu Espíritu conguë jo'casi'quëni ai hui'ya yo'oguëña. Ja'nca yo'oguëna, yureña bain Moisés ira coca yo'oye ro'tacua, ja'ancua'ga maini güina'ru je'o bayë.
30 Ja'nca bajënna, Riusu coca Abrahamni cani jo'case'ere ro'tani ye'yejë'ën. Ñaca cani jo'cabi: "Ba hua'go Agar hue'ego, bago mamaquë Ismael, bacuare gare saoni senjojë'ën. Yo'o congo sëani, bago mamaquëbi më'ë bayete coni baye gare porema'iji. Më'ë rënjoreba mamaquë ba'iguë, yë'ë insija'ye ba'iguë, Isaac hue'eguë, ja'anguë se'gabi më'ë bayete coni baja'guë'bi." Ja'an coca toyani jo'case'ere ro'tani, coquejën ye'yocuabi mësacuana ti'anjën, Moisés ira guanse cocare te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën cajënna, mësacua yua gare coque güeseye beoye ba'ijë'ën.
31 Yureca, yë'ë bain sanhuë, ja'an cocare mësacuani yihuohuë yë'ë. Ja'nca yihuoguëna, ñaca te'e ruiñe ye'yejën ba'ijë'ën: Riusu re'o bain ba'iye yëtoca, Moisés ira coca guanseni jo'case'ere yo'oye beoye gare ba'iyë mai. Riusu Raosi'quëreba Jesucristo hue'eguëni si'a recoyo ro'tasi'cuare sëani, Riusubi yua baguë re'o bainrebare maire re'huani maini baji. Ja'nca sëani, Cristo yëyete jo'caye beoye yo'ojën, bojojën ba'ijë'ën.

5

Firmes en la libertad

1 Ja'nca baguëni si'a recoyo ro'tajënna, Cristobi gare se'e maini ro guaja yo'o güesema'iji. Baguë yëyete jo'caye beoye yo'ojën bojocua se'ga ba'iyë mai. Ja'nca ba'icua sëani, yequëcuabi ba cocare yo'oye guansetoca, gare se'e ro guaja yo'omajën ba'ijë'ën.
2 Yureca, ñaca te'e ruiñereba achani ye'yejë'ën. Yequëcuabi mësacuani cajën, Moisés ira coca cani jo'case'ere yo'oñu cajën, mësacua go neño ga'nire tëyoye guansetoca, gare tëyo güeseye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca tëyo güesetoca, Cristobi mësacuani gare coñe beoye ba'iji.
3 Yë'ëbi yihuoguëna, te'e ruiñe achani ye'yejë'ën. Mësacuabi mësacua go neño ga'nire tëyo güesetoca, ja'nrëbi Moisés ira coca guanseni jo'case'e si'ayerebare te'e ruiñe yo'oye bayë.

4 Riusu re'o bain ruiñu cajën, ba ira cocare yo'o bi'ratoca, Cristo junni
tonse'ebi mame re'huasi'cua ba'iye gare porema'iñë. Riusubi mësacuani
ëñani, baguë re'o bainre mësacuare gare re'huama'iji.
5 Ja'nca ba'iyeta'an, maibi Riusu Espíritute bacua sëani, Riusu re'o bain
re'huasi'cua ba'iyë mai. Ja'nca re'huasi'cuabi Riusu coca yo'oja'yete cani
jo'case'ere si'a recoyo ro'tajën, Riusu in rai umuguse ti'añete jo'caye beoye
ëjojën ba'iyë. Aito. Baguë naconi si'arën ba'ijën ba'ija'cua'ë mai, cajën ëjoyë.
6 Cristobi maire mame re'huani baguëna, Riusubi maire ëñani, baguë re'o
bainre maire re'huani, maini baji. Ja'nca sëani, bain go neño ga'ni tëyose'ere
ëñama'iji Riusu. Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën, baguë naconi sa'ñeña te'e
yëreba yëjën ba'ijë'ën. Riusubi ja'anre ëñani, maini ai bojoji.
7 Yureca, mësacuani si'a jëja senni achaye bayë yë'ë. Mësacuabi Cristo naconi
te'e zi'inni ba'icuabi re'oye yo'ojën ba'isi'cuata'an, mësacua ¿queaca ro'tajën,
tin cocare achajën, ba te'e ruiñe ba'i cocare ro jo'cani senjore'ne?
8 Riusu yua mësacuani cuencueni, Cristo bain ba'iye choisi'quëbi tin cocare
achani yo'oye gare guanseye beoye baji'i.
9 Ën cocare achani gare huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Riusu cocareba
case'e'ru choa ma'carë se'ga tin yo'o bi'ratoca, si'a jubëbi te'e jëana Cristoni
ro'taye gare jo'cani senjoñë.
10 Mësacuabi ja'nca jo'cani senjoñe ro'tacuareta'an, mësacua te'e ruiñe
yo'ojën ba'ija'yete Riusuni señë yë'ë. Senguëna, mësacua tin coca yo'oyete
mësacuani jo'cani senjo güeseji. Yë'ë yua baguë cocarebare mësacuani te'e
ruiñe quëani achosi'quëbi mësacua te'e ruiñe achani yo'oyete jo'caye beoye
ëjoyë yë'ë. Yequëcuabi mësacuani tin ye'yojënna, Riusubi bacuani ëñani, ëja
bain ba'icuareta'an, bacuani bënni senjoñe se'ga ba'ija'guë'bi.
11 Yureca, yequëcuabi yë'ë ye'yoyete cajën, mësacua go neño ga'nire tëyo
güesejë'ën caji, yë'ëre cajën ba'iyë. Ja'nca cajën ba'icuabi ro coqueyë. Bacua
cayete gare achaye beoye ba'ijë'ën. Yë'ë yua ja'nca ye'yotoca, judío bainbi
yë'ëni je'o bama'ire'ahuë. Ja'nca ye'yotoca, Cristo junni tonsi coca ye'yoye'ru
tin ye'yore'ahuë yë'ë. Ja'nca tin ye'yotoca, judío bainbi yë'ëni bëinjën
ëñama'ire'ahuë.
12 Ja'nca coquejën, mësacuani tin ye'yojën ti'ansi'cuabi cajën, mësacua go
neño ga'nire tëyo güesema'itoca, Riusubi bëinji, ja'anre hui'ya cajën ba'ijënna,
Riusubi te'e jëana bacuani bënni senjoja'guë cayë yë'ë.
13 Ja'nca ye'yocuareta'an, gare achaye beoye ba'ijë'ën, yë'ë bain sanhuë.
Riusubi mësacuani choiguëna, mësacuabi baguë bainreba ba'iye porejën,
Cristo cocareba case'e'ru ro guaja yo'oye beoye te'e ruiñe yo'ojën, baguë
naconi te'e ba'ijën bojoyë. Ja'nca ba'icuabi mësacua ëñare bajën, yë'ë yëye'ru
si'aye yo'oza caye beoye ba'ijë'ën. Mësacua gu'a ëase'ere yo'oye yëtoca, gu'aji.
Mësacua yëyete yo'oto, ru'ru sa'ñeña oire bajën, sa'ñeña yo'o conjën ba'ijë'ën.
14 Moisés ira coca toyani jo'case'ere ro'ta beoye ba'ijë'ën, yë'ë bainni
ye'yejë'ën. Riusubi ja'an cocare baguë bainna jo'caguë, ñaca se'gare ro'taguë
jo'cabi: “Mësacua ba'iyete ro'tajën ba'iye'ru sa'ñeña oire bani ro'tajën
ba'ijë'ën” cani jo'cabi.
15 Baguë cani jo'case'e'ru güina'ru yo'oma'itoca, ro mësacua yëse'e se'gare
yo'oye ro'tajën, airu hua'i hua'na yo'oye'ru, sa'ñeña huajën ba'iyë. Ja'nca
sëani, mësacua ëñare bajën, sa'ñeña oire bani conjën ba'ijë'ën. Ja'nca
ba'ima'itoca, mësacua yua Cristo beoye ba'ijë'ën, yë'ë bain naconi te'e zi'inni
ba'iyete gare jo'cajën carajeiyë.

Los deseos humanos y la vida por el Espíritu

16 Mësacuani ja'nca yihuo cocare caguë, ën cocare quë'rë ta'yejeiye yi-
huoguë ba'iyë yë'ë. Mësacua yo'ojën ba'iyete cato, Riusu Espíritu caye se'gare
yo'ojën ba'ijë'ën. Ro mësacua ro'tayete yo'oye beoye ba'ijë'ën.
17 Ro mësacua yëse'ere yo'oye ro'tajën, Riusu Espíritu caye'ru gare tin
ro'tacua ba'iyë mësacua. Ën yija bain ro'tayete cato, Riusu Espíritu ro'taye'ru
gare te'e ro'taye beoye ba'iyë. Ja'nca sëani, mësacua ba'iyete ro'tajën, ro
yë'ë yëse'ere yo'oye beoye ba'iye cajën, Riusu Espíritu caye se'gare'ru yo'oye
ro'tajën ba'ijë'ën.
18 Ja'nca yo'oye ro'tajën, Riusu Espíritubi mësacuani yo'o güesetoca, Moisés
ira coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'oyete gare se'e ro'tani yo'oye yëma'iñë
mësacua.
19 Ën yija bain yo'oye ro'tayete cato, mësacuabi ja'anre re'oye masiyë. Ñaca
yo'oye ro'tajën ba'iyë: Huejama'icuata'an, sa'ñeña yahue bajën a'ta yo'oyë.
Bacua gu'a ga'nihuëbi ja'nca yo'ojën, Riusu cuencueni jo'case'e'ru tin yo'oye
ro'tajën, Riusuni gu'aye yo'oyë. Ja'nca yo'ocuabi bacua gu'a ëase'ere yo'oye
jo'caye gare porema'iñë.
20 Riusu ba'iyete güejën, huacha riusu, ro bacua yëse'e se'ga, ja'anre yëjën
ba'iyë. Te'e ruiñe masiza cajën, huati hua'i naconi coca senni achaye yëjën
ba'iyë. Ën yija bain'ga sa'ñeña je'o baye yëjën, bëin cocare sa'ñeña cajën,
Yë'ë yua quë'rë ta'yejeiguë ba'iyë cajën, bacua bainre quë'rë yo'je ba'icuare
re'huani saoyë. Bacua huanoñe se'gare'ru yo'oye ro'tajën, sa'ñeña yo'o coñete
gare jo'ca güeseyë.
21 Yequëcua ba'iyete ai gu'aye cajën, bainre huani senjojën ba'iyë. Jo'cha
ëaji cajën, jo'chana güebejën, gue güihuara bojojën, bacua güebe gajecua
naconi ganijën, ro bacua yëse'e'ru ja'nca yo'ojën gu'ajeiyë. Mësacuani ja'nca
yo'oma'iñe yihuosi'quëbi yure mësacuani se'e yihuoguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca
gu'aye yo'ojën ba'itoca, Riusu ta'yejeiye ba'iyete baguë bain naconi te'e baza
cacuareta'an, Riusubi gare ënseji.
22 Mësacua yua ja'nca yo'oye beoye ba'ijën, Riusu Espíritu yo'o güeseyete
yo'oye ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, yequëcua ba'iyete quë'rë
ro'tajën, bacuani oire bani coñe yëjën, Riusu yo'ore conjën ta'yejeiye bo-
jojën, recoyo re'o huanoñe te'e ruiñe masijën ba'iyë. Mësacua yo'oye yëyete
ro'tamajën, yequëcua ba'iyete quë'rë ro'tajën, bacuani re'oye yo'oye conjën,
mësacua bayete bacuana ro insijën, mësacua yo'oja'ye case'ere te'e ruiñe
yo'ojën ba'iyë.
23 Yequëcuabi mësacuani gu'aye yo'ocuareta'an, bacuani re'oye yo'ojën, ro
mësacua yëse'ere yo'oye jo'cajën ba'iyë. Riusu Espíritubi yo'o güeseguëna,
mësacuabi ja'nca yo'ojën, Moisés ira coca toyani jo'case'e yo'oye'ru quë'rë te'e
ruiñe yo'ojën ba'iyë mësacua.
24 Jesucristoni si'a recoyo ro'tani baguë yo'ore te'e ruiñe coñe ro'tatoca, ro
ën yija ba'iyete gare se'e ro'taye beoye ba'ijën, ro mësacua yëse'ere yo'oye gare
se'e yëye beoye ba'iyë.
25 Yureca, mai yua Riusu Espíritu cayete te'e ruiñe yo'ojën, Espíritu yo'o
güeseyete si'a bainni masi güeseñu cayë.
26 Ro mai yëse'ere gare ro'taye beoye ba'ijën, ro mai ba'iyete ta'yejeiye
ëñoñe beoye ba'ijën, sa'ñeña gu'aye caye beoye ba'ijën, yequëcua quë'rë re'oye
ba'iyete ro ëa ëñañe beoye bañuni.

6

Ayúdense unos a otros

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacua bain jubë ba'icuare ba'iguëbi Riusuni
gu'aye yo'otoca, mësacua Riusu Espírituni ye'yesi'cua yua ja'an bainguëni
bojora'rë yihuojën, re'oye yo'oye baguëni bëiñe beoye masi güesejë'ën. Ja'nca
masi güesejën, mësacua'ga ëñare bajën, güina'ru gu'aye yo'oma'iñe cajën
ba'ijë'ën.
2 Sa'ñeña ba'iyete jo'caye beoye ro'tajën, sa'ñeña conjën, gu'aye yo'oma'iñete
si'a jëja yihuojën ba'ijë'ën. Ja'nca conjën ba'itoca, Cristo yëye'ru te'e ruiñe
yo'ojën ba'iyë.
3 Yequëcuabi ja'ansi'cua ba'iyete ro'tajën, Riusuni gare gu'aye yo'oma'iguë'ë
yë'ë cajënna, mësacua yua ja'nca ta'yejeiye camajën ba'ijë'ën. Ja'nca catoca,
te'e ruiñe cama'iñë.
4 Mësacua yo'ojën ba'iyete ëñajën, Riusu cocareba cani jo'case'ere te'e ruiñe
ro'tajën, Riusu ëñañe'ru mësacua ba'iyete ëñajën ba'ijë'ën. Ja'nca ëñajën,
mësacuabi re'oye yo'ojën ba'itoca, Riusuni surupa cajën bojojën ba'ijë'ën.
Mësacua bain yo'oye'ru quë'rë re'oye yo'ojën ba'itoca, ta'yejeiye camajën
ba'ijë'ën.
5 Riusu se'gabi mësacua yo'ojën ba'ise'ere ëñani bojotoca, re'oye ro'tajën bo-
jojë'ën. Riusubi ëñani bojoma'itoca, mësacua se'gabi mësacua recoyo yo'oyete
baguëni te'e ruiñe senni achajën, baguë coñe se'gare ro'tajë'ën.
6 Mësacuabi Riusu cocarebare ye'yejën, yequëbi masiye ye'yoguëna, ba
ye'yoguëni re'oye ro'ijën, baguëni re'oye bojo güesejë'ën.
7 Yureca, gare coque güeseye beoye ba'ijë'ën. Riusu yëye'ru tin yo'otoca,
baguë bënni senjoja'ñete jëaye gare porema'iñë. Riusubi si'a bain yo'ojën
ba'iyete ëñani, ga bainguëni yo'oja'yete cuencueni re'huacaiji.
8 Mësacuabi yua ro mësacua yëse'e se'gare yo'ojën ba'itoca, mësacuabi ro
sa'ntijën, bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë. Mësacuabi Riusu Espíritu yëye se'gare
yo'ojën ba'itoca, mësacua ai bojoreba bojo recoyo huanoñe ba'ijën, Riusu
naconi si'arën ba'ijën, gare junni huesëye beoye ba'ija'cua'ë.
9 Ja'nca ba'ija'cua sëani, ai yo'ojën ba'ito'ga, Riusu Espíritu yo'o caye se'gare
jo'caye beoye te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'an yo'ore jo'caye beoye yo'ojën
ba'itoca, Riusu cuencuesirën ti'anguëna, Riusubi maini ai ta'yejeiyereba bojo
güeseja'guë'bi.
10 Ja'nca sëani, mai porese'e'ru si'a bainni re'oye yo'ojën bañuni. Cristo
bainreba, mai jubëre concua, ja'ancuare quë'rë ta'yejeiye re'oye yo'ojën
bañuni cayë yë'ë.

Advertencias y saludos finales

11 Yureca, mësacuani despidie bi'raguë, yë'ë se'gabi mësacuani cocare yi-
huoguë toyayë. Yë'ë jai letra toyase'ere ëñani, yë'ë toyase'ere masijë'ën.
12 Ba coquejën ye'yocuabi mësacuana ti'anjën, bainbi maire re'oye ëñajën
ba'ija'bë cajën, mësacuani go neño ga'nire tëyo güeseye ro'tayë. Cristo junni
tonse'ebi tëani baja'yete quëani achocuareta'an, judío ëja bainbi bacuani je'o
bama'iñe cajën, mësacua go neño ga'nire tëyo güeseye ro'tayë.
13 Bainni ja'nca tëyo güeseye ro'tacuabi Moisés ira coca toyani jo'case'ere
yo'oye ro'tama'iñë. Mësacua tëyo güeseja'yete ëñajën, Mësacuani ai re'oye yo'o
conhuë cajën, ja'anre ai ta'yejeiye cani achoye ro'tajën ba'iyë bacua.
14 Ja'nca ta'yejeiye cani achocuata'an, yë'ëca Jesucristo yo'oguë ba'ise'e
se'gare ta'yejeiye cani achoye ro'taguë ba'iyë yë'ë. Baguëbi crusu sa'cahuëna
junni tonguëna, Riusu bainreba ba'iye poreyë mai. Ja'nca cani achoye
ro'taguë sëani, ën yija ba'iyete ye'yesi'cua yo'ojën ba'iye'ru gare yo'oye
yëma'iguë ba'iyë yë'ë. Bacua yëse'e'ru yo'oye, bacua se'gare'ru huanoñe
ba'iye, ja'anre gare yëma'iguë ba'iyë yë'ë.

15 Ja'nca ba'iguëbi bain go neño ga'ni tëyose'ere cato, ëmëje'en yo'ose'e se'ga
ba'iguëna, ta'yejeiye ro'tama'iñë yë'ë. Bain recoyo mame re'huase'ere cato,
sa'nahuë yo'ose'e ba'iguëna, ai ta'yejeiye ro'tayë yë'ë.
16 Riusubi mame recoyo re'huaguëna, bacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare
jo'cani, Espíritu yëye'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'icuare cu'eguë, baguë bainre
bacuare re'huani baguë, bacuare ai re'oye conguë, bacuani ai bojo güeseji.
Yequëcua, Espíritu yëye'ru yo'oye güecuabi, Israel bainguë sëani Riusu re'o
bainguë'ë yë'ë cajën ba'icua, ja'ancuare cu'ema'iji Riusu.
17 Yureca, yë'ë yihuo cocare cani tëjihuë yë'ë. Yequëcuabi yë'ëre cajën, Cristo
cuencuesi'quë beoji baguë, yë'ëre cajënna, bacuabi rani, yë'ë ja'si nesiruanre
ëñaja'bë. Jesucristo yo'ore conguëna, yequëcuabi yë'ëni huaë'ë. Ja'nca sëani,
Jesucristoni te'e ruiñe yo'o conguë ba'iyë yë'ë.
18 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mai Ëjaguë Jesucristoni mësacuare senni ach-
aguë, mësacuani recoyo te'e zi'inni ba'iguë, mësacuani bojo güeseja'guë cayë
yë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

San Pablobi
EFESO
Bainni utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo hue'eguëbi, Riusubi yë'ëre cuencueni re'huaguëna, baguëre
ta'yejeiye yo'o conguë ba'iguë'ë. Jesucristobi yë'ëre choini re'huaguëna,
baguë yo'ore yo'oguë ba'iyë. Ja'nca ba'iguëbi, mësacua Cristo bain baguëni si'a
recoyo ro'tajën ba'ijënna, mësacua Cristo bainreba Efeso huë'e jobore ba'icua,
ja'ancuani utire toyani saoyë yë'ë.

2 Mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristobi mësacuani ai oijën conjën,
mësacuani ai recoyo bojo güeseja'bë cayë yë'ë.

Bendiciones espirituales en Cristo

3 Yureca, mai Taita Riusure ro'tato, mai Ëjaguë Jesucristo Ja'quë ba'iguëna,
baguë ta'yejeiyereba ba'iyete bojoreba bojojën cañuni. Baguëbi maire ëñani,
Yë'ë bain Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icuare ta'yejeiyereba re'oye conza
caguë, baguë guënamë re'oto bayete caraye beoye maina jo'cabi.

4 Ën yijare re'huani jo'casirën quë'rë ja'anrë mai ba'ija'yete ro'tani, baguë
bainreba ba'ija'yete cuencueni, Jesucristo tëani baja'yete re'huani tonbi.
"Yë'ë bainreba ba'ija'cuabi gare recoyo tënoreba tënosi'cua ba'ijën, gu'a jucha
gare senjosi'cua ba'ija'bë" caguë,

5 mai ba'ija'yete ro'tani, maini ai yëreba yëguë baji'i. Ja'nca yëguë sëani, Je-
sucristobi mai gu'a jucha ro'ire junni tonja'ñete ro'tani, mai ba'ija'ye, baguë
bainreba ba'ija'yete cuencueni, Yë'ë re'o zin hua'nare bacuare re'huani baza
caguë, baguë yo'oguë ba'ija'yete bojoguë ro'tani, cuencueni tonbi Riusu.

6 Ja'nca cuencueni tonguëna, maibi yureca baguë ta'yejeiyereba ba'iyete
jo'caye beoye bojoreba bojojën cañuni. Baguë güënamë re'oto bayete maini
ai ba'iye ai re'oye jo'caguë ba'iji. Baguë Zin ai yësi'quë naconi te'e zi'inni
ba'icuabi baguë bayete ai coreba cojën, ai bojoyë mai cajën, baguë ta'yejeiye
ba'iyete jo'caye beoye cajën bañuni.

7 Riusubi maini, gu'a jucha yo'ojën ba'isi'cuani ai oiguë basi'quë sëani,
baguë Zin Jesucristobi crusu sa'cahuëna junni tonguëna, baguë zie jañuni
tonse'ebi Riusu bainrebare re'huasi'cua ba'iyë mai. Mai gu'a jucha yo'ojën
ba'ise'ere gare se'e ro'tama'iguë ba'iji Riusu.

8 Maini ja'nca ai yëreba ai yëguëbi baguë ba'iyete ta'yejeiyereba maini masi
güeseji.

9 Baguë ai ba'irën cuencueni re'huase'ere, baguë yurerën tëca yahue ma-
sise'ere yurera maini te'e ruiñe masi güeseji. Baguë Zin Jesucristo raoja'yete
zoe ro'tani, maini yureña masi güesebi.

10 "Baguë raoja'rën ti'anguëna, si'aye yë'ë re'huani jo'case'e, yija re'oto,
güënamë re'oto re'huani jo'case'e beoru ñë'coni baguëna jo'caza" caguë yo'obi
Riusu.

11 Ja'nca yo'oguëbi maire'ga cuencueguëna, maibi baguë naconi te'e zi'inni
baë'ë. Baguë ai ba'irën ba'ise'e'ru yurera maire ja'nca zi'inni ba'iji. Ai
ta'yejeiye yo'oye pore Ëjaguë sëani, maire choini baguëna, baguë bayete te'e
coni bayë mai.

12 Ja'nca sëani, mai hua'nabi Cristoni si'a recoyo ro'tajën, yequëcua'ru quë'rë
ja'anrë ro'tajën ba'icuabi baguë ta'yejeiyereba ba'iyete bojojën cañuni. Baguë
ba'iyete ai ba'iye quëani achoñuni.

13 Mësacua'ga baguë te'e ruiñe ba'i cocarebare achani, Cristo tëani bayete
masini, mësacuabi ai bojojën, Cristoni si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi baguë
coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'oguë, baguë Espíritute mësacuana raoni
jo'cani, baguë bainrebare mësacuare re'huani babi.
14 Ja'nca re'huani baguëna, mësacuabi baguë Espíritute bajën, baguë
guënamë re'oto bayete coja'rën ti'añe tëca bajën, mësacua coni baja'yete te'e
ruiñe masiyë. Ja'nca masijën, baguëni bojojën, baguë ta'yejeiyereba pore
Ëjaguë ba'iyete ai ba'iye quëani achojën, si'a bainni masi güesejën bañuni.

Pablo pide a Dios que dé sabiduría a los creyentes

15 Riusubi maina ja'nca insini jo'caguëna, yë'ë'ga mësacua si'a recoyo
ro'tase'ere achani, ai bojohuë. Mësacuabi mai Ëjaguë Jesusni si'a recoyo
ro'tani, si'a baguë bainni ai recoyo oijën conjënna, yë'ë'ga ja'anre achani,
16 ai bojo recoyo re'huani, Riusuni jo'caye beoye mësacuare surupa caguë,
mësacua ba'iyete Riusuni si'arën senni achaguë ba'iyë yë'ë.
17 Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo Ja'què, ja'anguëni
senni achaguë, baguë ta'yejeiye masiyete mësacuani te'e ruiñe masi güesejë'ën
señë. Baguë ba'iyete re'oye ye'yeni, baguëni què'rë se'e ai re'oye masi
güesejë'ën, señë yë'ë.
18 Ja'nca masi güeseguëna, mësacuabi Riusu ba'iyete gare huesësi'cua ba'ijën,
mësacua yua baguë ta'yejeiye ba'iyete ai ëama'iñereba masija'cua'ë. Baguë
guënamë re'oto bayete mësacua gare carajeiye beoye coni baja'yete masini,
yë'ëre choisi'què sëani, baguë naconi si'arën ba'ija'yete conni bazaniñë cajën,
si'a baguë bain naconi ai ta'yejeiye bojojën ñë'caja'yete gare jo'caye beoye
ëjojën ba'ija'cua'ë.
19 Baguë ta'yejeiyereba pore Ëjaguë ba'iyere'ga masija'cua'ë mësacua. Mai
gare ëñama'ise'e ba'iye'ru què'rë ai ta'yejeiye yo'oye poreguëbi baguë bainre,
Cristoni si'a recoyo ro'tacuare sëani, maire ai ta'yejeiye ai re'oye conni
cuiraji. Ja'nca ai ta'yejeiye yo'oye poreguëna, maibi yuara masiyë,
20 Cristo junni tonsi'quëni huajë güesesi'què sëani. Maina Raosi'quëreba
ba'iguëbi junni tonguëna, mai pore Ëjaguë Riusubi baguëni huajëreba huajë
güeseni, si'a guënamë re'oto ba'icua'ru què'rë ta'yejeiye Ëjaguëre baguëte
re'huani, baguë jëja ca'ncona bëa güesebi.
21 Ja'nca bëa güeseguë, si'a guënamë re'oto ëjacua, si'a ën yija re'oto ëjacua,
si'a ëjacua ba'ijën ba'isi'cua, si'acua'ru què'rë ai ta'yejeiye Ëjaguëre ba Cristore
re'huani baguëni guanse güesebi Riusu.
22 Ja'nca guanse güeseguëbi ba je'ocua si'acuare ta'yejeiye ënseni,
bacua, baguë bayere'ga si'ayete yë'ë bayete jo'cani, Yë'ë bayete si'aye
bajë'ën më'ë'ga, caji. Yë'ë bainreba jubë si'a jubëte ñë'coni, bacua què'rë
ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'ijë'ën, caji.
23 Ja'nca cani jo'caguëna, mai yua Cristo bain jubëreba ba'ijën, Cristoni
te'e zi'inni ba'icua ba'ijën, baguëre yo'o concua re'huasi'cua ba'iyë mai.
Ja'nca re'huasi'cua ba'ijënna, baguë bayete cato, gare carajeiye beoye maina
si'arënreba ro insireba insini jo'caguë, maina ai re'oyereba ai re'oye cuiraji
Cristo.

2

Salvos por el amor de Dios

1 Yureca, mësacua ja'anrë ba'ijën ba'ise'ere ro'tato, mësacua gu'a jucha
yo'ojën ba'ise'e ro'ire gare bënni senjoja'cua se'ga ba'ijën ba'nhuë. Riusuni
gare huesëcua ba'ijën,
2 ro ën yija bain yo'ojën ba'iye'ru gu'aye yo'ojën, zupai huati ëñoñe
se'gare'ru yo'ojën ba'ijën ba'nhuë mësacua. Ai gu'a huati sëani, si'a bainni co-
queza caguë, Riusu yëye'ru maini tin yo'o güeseji. Riusu guanseni jo'case'e'ru
si'a bainni gare tin yo'o güeseji baguë.
3 Ja'nca yo'o güeseguëna, mai si'acua'ga zupai huati yëye'ru yequërëña
yo'ojën ba'ijën ba'nhuë. Ro mai gu'a ëase'e se'gare ro'tajën, gu'aye yo'oye
se'gare ro'tajën, yo'o bi'rajën ba'nhuë mai. Si'a ën yija bain yo'oye'ru güina'ru
yo'ojën, Riusu yëye'ru gare yo'oye güejën, Riusu bënni senjoja'cua se'ga ba'ijën
ba'nhuë mai.
4 Ja'nca ba'isi'cuareta'an, Mai Ëjaguë Riusu, yua si'a bainni oire bani
caraye beoye coñe yëguëbi maire ai ta'yejeiye ai yëguë, maini bënni senjoñe
ro'tama'iguë baji'i.
5 Maire bënni senjoja'ñe ba'ise'ere ro'tato, ro gu'aye yo'ojën ba'isi'cua, mai
se'gabi mame recoyo re'huaye gare porema'icua ba'ijën ba'nhuë. Ja'nca
ba'isi'cua ba'ijënna, Riusubi maire ai ba'iye ai yëguëbi mame recoyo ba'icuare
maire re'huani, baguë re'o bainre re'huani, Cristo naconi maire babi. Ja'nca
sëani, Riusu se'gabi re'oye yo'oye yëguë, mësacuare tëani, mësacuani baji.
6 Ja'nca tëani baguëbi, baguë ba'i re'otore maire masi güeseni, Cristo Jesús
huajë güesesi'quë naconi maini te'e bëa güeseji. Baguë naconi carajeiye beoye
si'arën ba'i güeseji maire.
7 Ja'nca güeseguëbi bacuani ai ba'iye ai oire baguë, baguë ba'i re'oto
ba'ija'rën ba'ijënna, si'a baru ba'icuani maire ëñoñe ro'taji. "Ëñajë'ën. Ro gu'a
jucha yo'ojën ba'isi'cuabi yë'ë yëye'ru yo'oye gare poremajënna, bacuani ai
ba'iye ai oire baguë, mame recoyo bacuare re'huani, yë'ë ba'i re'otona tëani
bahuë. Cristo Jesús naconi yë'ë bayete te'e coni bacua ba'iyë bacua" maire
caja'guë'bi Riusu.
8 Ja'nca sëani, Riusu tëani base'ere cato, baguë se'gabi mësacuani oire bani,
mësacuare tëani babi. Ro mësacua yo'ojën ba'ise'ebi baguë ba'iruna ti'añe gare
porema'icua baë'ë. Mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tajënna, baguë se'gabi
mësacuare tëani babi baguë.
9 Mësacua se'gabi baruna ti'añe ro'tajën, Re'oye yo'oni ti'anza cajën
ba'icuata'an, ti'añe gare porema'iñë. Yë'ë se'gabi re'oguë sëani, Riusu bainguë
ruën'ë yë'ë catoca, Riusubi yëma'iji. Ja'nca sëani, Riusu se'gabi maini oire
bani, maire tëani baji.
10 Riusubi maire re'huani jo'ca bi'raguë, re'oye yo'oye se'gare ro'taja'bë
caguë, maire Cristo Jesusna te'e zi'in güeseye ro'tani, maire tëani re'huani
jo'cabi baguë.

La paz que tenemos por medio de Cristo

11 Ja'nca sëani, mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere ro'tani, mësacua Cristo
naconi yure mame re'huase'ere bojojën ba'ijë'ën. Mësacua yua judío bain
jubë ba'ima'icua ba'ijënna, judío bainbi mësacuani ëñani, mësacuare cajën,
Gu'ana'ë. Si'si yo'o bain'ë. Go neño ga'ni tëyoma'isi'cua'ë, mësacuare cajën
baë'ë. Ja'nca ba'icuabi Riusu re'o bain, go neño tëyosi'cua cajën ba'icuata'an,
mësacua ba'ise'e'ru quë'rë re'o bain beohuë, ro ën yija bain ro'tajën yo'osi'cua
sëani.
12 Mësacuare ja'nca gu'aye cajën ba'icuata'an, mësacua yua Cristoni gare
huesëcua ba'ijën ba'nhuë. Ja'nca ba'ijën, judío bain jubë naconi te'e ba'iye
poremajën ba'nhuë. Judío bainbi Riusu ira coca toyani jo'case'e, baguë

yo'oja'yete ro'tajënna, mësacuabi bacua naconi te'e ro'taye yëjën ba'icuata'an,
Riusu bain mame re'huasi'cua ba'iye poremai'huë. Riusu coñete cato,
mësacuare gare beoguë ba'nji.
13 Ja'nca ba'ise'eta'an, yureca Riusu te'e jubë bainreba re'huasi'cua ba'iyë
mësacua. Cristo Jesusni huesëcua ba'isi'cuareta'an, yureca Cristobi mësacua
gu'a jucha ro'ire junni tonguëna, baguë naconi Riusu te'e bain re'huasi'cua
ba'iyë.
14 Ja'nca junni tonni, mai si'acuare te'e zi'in güeseni, maini sa'ñeña bojo
güeseni, maini baji. Yëquëna hua'na judío bainbi yua mësacua judío bain jubë
ba'ima'icua naconi sa'ñeña ai je'o bajën ba'isi'cua ba'ijënna, yureca maire
sa'ñeña bojocuare re'huabi.
15 Cristo yua crusu sa'cahuëna junni tonguëna, judío bain ira coca guanseni
jo'case'ere ro guaja yo'oye gare se'e ro'tamajën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna,
Riusubi ba samu bain jubëan sa'ñeña je'o basi'cuare ëñaguë, ba samu jubëan
ba'icua yequëcuare choini, baguë te'e jubë bainrebare re'huani, sa'ñeña
bojojën ba'i güesebi Riusu.
16 Gare se'e je'o bama'ija'bë caguë, baguë Zin Jesucristote ën yijana raoni
crusu sa'cahuëna junni ton güesebi Riusu. Ja'nca junni tonguëna, mai
si'acuabi te'e jubëna zi'inni, sa'ñeña recoyo te'e bojojën ba'iye poreyë. Riusu
bainreba te'e ba'iye poreyë mai.
17 Cristobi ën yijana rani, si'a jubëan bainni baguë bojo güese cocare
quëani achoguë, mësacua judío bain jubë ba'ima'icua, Riusuni huesëcuani,
yëquënare'ga Riusuni masicuani, si'acuani te'e cocare quëani achoguë raji'i.
Riusu coca zoe cani jo'case'e'ru yo'oguë raji'i.
18 Ja'nca raisi'quëbi quëani achoguë, Si'a bain jubëan ba'icua, judío bain,
judío bain jubë ba'ima'icua, si'acuabi Riusu Raosi'quëreba ba'iguëni si'a
recoyo ro'tatoca, Riusubi baguë Espíritute maina raoguëna, mai si'acuabi
Taita Riusuna te'e ti'añe poreyë.
19 Ja'nca quëani achosi'quë sëani, yua tin bain gu'aye yo'ocua mësacuare gare
se'e caye beoye ba'iji. Riusubi mësacuare choini, baguë te'e jubë bainreba
ba'icuare re'huani baji. Ja'nca re'huani baguë, baguë naconi te'e zi'in güeseni,
baguë re'o bain jubëre mësacuare re'huani baji.
20 Riusure ta'yejeiye yo'o concua, baguë cocareba quëani achocua,
ja'ancuabi cajën ye'yojënna, güina'ru ba'iji mësacuare. Jesucristoni si'a recoyo
ro'tareba ro'tajën, baguë naconi te'e zi'inni ba'ijën, Riusu bain jubëre cara-
jeiye beoye re'huasi'cua ba'iyë.
21 Ja'nca re'huasi'cua ba'ijën, Cristona recoyo te'e zi'inni ba'ijën, baguë
yo'o se'gare re'oye yo'o conjën, ën yija gu'a ëase'ere gare se'e ro'taye beoye
ba'ijënna, Cristobi baguë re'o bainrebare mësacuare quë'rë re'oye re'huani
bají.
22 Re'huani baguëna, mësacuabi baguë yo'o cuencuese'e se'gare yo'ojën,
Riusu Espíritubi mësacua naconi te'e ba'iguëna, mësacua yua Riusu naconi
quë'rë te'e ruiñe'ru recoyo zi'inni ba'ija'cua'ë.

3

Pablo encargado de llevar el evangelio a los no judíos

1 Yureca yë'ë yua Cristo Jesusni yo'o conguë ba'iguëbi baguë cocarebare
mësacua judío bain jubë ba'ima'icuani quëani achoguëna, yequëcuabi yë'ëre
preso zeanni, yë'ëni bayë ënjo'on. Ja'nca preso zeansi'quëbi mësacua ba'iyete
Riusuni senguë ba'iyë yë'ë.

2 Riusubi mësacuani ta'yejeiye re'oye coñe ro'taguëna, mësacua yua achahuë.
Mësacua yua judío bain jubë ba'ima'icuareta'an, Riusubi yë'ëre cuencueni,
mësacuani ta'yejeiye yo'o coñe guanseni saobi.
3 Ja'nca guanseni saoguëna, yë'ë'ga mësacuana coca toyani saoguë, baguë
guansese'ere quëahuë. Baguë se'gabi mësacuani ta'yejeiye conza caguëna,
mësacuana sani, baguë coñete mësacuana yo'oye ro'tayë yë'ë.
4 Ja'nca yo'oye ro'taguëna, mësacuabi yë'ë uti toyase'ere coni, ëñani, ja'nrëbi,
Riusu ta'yejeiye coñe, Cristo raose'ere caguë, ja'anre te'e ruiñe masija'cua'ë.
5 Baguëre ta'yejeiye coñete cato, ja'anrë ba'isi'cuani gare quëani
achoma'iguë baji'i. Baguë se'gabi yahue masini, yurera baguëre ta'yejeiye
yo'o concua, baguë cocarebare quëani achocua, ja'ancuani yurera masi
güesebi Riusu. Baguë Espíritute raoni, baguë cuencuesi'cua se'gani masi
güesebi.
6 Ja'nca masi güeseguëna, yurera baguë ta'yejeiye yo'o coñete masiyë mai.
Judío bain se'ga baguë bainreba cuencuesi'cua ba'ijënna, yurera si'a bain,
judío bain jubë ba'ima'icuare'ga cuencueni baza caguë yo'o bi'raji Riusu.
Si'a bain baguë Zin Jesucristoni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuabi baguë te'e
jubë bainreba re'huasi'cua ba'ija'cua'ë. Ja'nca re'huasi'cua ba'ijën, si'a Riusu
bayete judío bain naconi te'e coni baja'cua'ë. Bacua naconi te'e bojojën,
Jesucristoni te'e zi'inni ba'ija'cua'ë. Riusu yua ja'anrë cani jo'casi'quëbi
yurera ja'nca yo'oji.
7 Ja'an cocarebare mësacuani quëani achoguë ba'iyë yë'ë. Riusubi yë'ëre
cuencueni, baguë ta'yejeiye coñete yë'ëni masi güeseguë, yë'ëre ai re'oye
yo'obi. Ja'nca yo'oguë, baguë ta'yejeiyereba yo'oye poreguëbi baguëre
ta'yejeiye yo'o conguëre yë'ëre re'huani, mësacuana yë'ëre saobi.
8 Riusu bain jubë ba'icua'ru quë'rë yo'jereba ba'iguëreta'an, Riusubi yë'ëre
cuencueni, mësacua judío bain jubë ba'ima'icuana yë'ëre saobi. Ja'nca
saoguëna, baguë cocarebare mësacuana quëani achoguë ba'iyë yë'ë. Cristoni
si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, baguë ta'yejeiye bayete ai ëama'iñereba carajeiye
beoye mësacuana ro insini jo'caguë ba'ija'guë'bi.
9 Yeque cocare'ga si'a bainni masi güeseye yë'ëre guansebi Riusu. Si'aye
re'huani jo'casi'quëbi yë'ëre guanseguëna, baguë yurera yo'oja'yete si'a
bainni masi güeseyë yë'ë. Baguë yua ai ba'irën yo'oye ro'taguë, yurerën tëca
bainni masi güeseye beoguëbi yurera baguë cuencueni ro'tase'ere yo'o bi'raji
Riusu.
10-11 Ja'anre si'a ën yija bain, si'a guënamë re'oto quë'rë ta'yejeiye ëjacuare'ga,
si'acuani masi güesejë'ën cabi. Yë'ë bainreba jubëni ëñani, yë'ë masireba
masini yo'ose'ere ye'yejë'ën caji. Si'a bain, judío bain jubë ba'icua, judío
bain jubë ba'ima'icua, si'acuabi Cristo Jesusni si'a recoyo ro'tani baguë yëye
se'ga yo'ojën ba'icua, ja'ancuare yë'ë bainreba jubëre re'huani bayë yë'ë,
caji. Ja'nca re'huani baguëna, mësacua ëñani, yë'ë masireba masiye re'huani
jo'case'ere ye'yejë'ën. Ja'anre si'arën yo'oye ro'tahuë yë'ë, caji.
12 Ja'nca caguë, baguë bainre maire re'huaguëna, yureca baguëni gare
huaji yëye beoye ba'iye poreyë mai, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'icua sëani.
Mai yëye ba'irën baguëna ti'anni coca senni achajënna, bëinma'iji. Maire gare
etoni saoye beoye ba'iji Riusu.
13 Ja'nca sëani, yë'ëbi mësacuani oire bani conza caguë, ai yo'oguëna,
ja'nji recoyo bacuare re'huaye beoye ba'ijë'ën. Quë'rë jëja recoyo re'huani
ba'ijë'ën. Yë'ëbi ai yo'oguë ba'iguëta'an, mësacua yua quë'rë ta'yejeiye ba'icua
ba'ija'cua'ë.

El amor de Cristo

14 Ja'nca sëani, mai Taita Riusuni si'a recoyobi senreba senguë ba'iyë yë'ë.
15 Si'a ën yija bain, si'a güenamë re'oto ba'icuare'ga, si'acua baguë bainrebare re'huani basi'cua, ja'ancuare senreba senguë ba'iyë yë'ë.
16 Si'ayete baguëre sëani, baguëni senreba senguë, baguë Espíritu bacuare mësacuare re'huajë'ën, cayë yë'ë. Ja'nca re'huani, mësacua huaji yëye beoye ba'icuare re'huaji. Jëja recoyoreba bacuare re'huaji mësacuare.
17 Mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani ba'ijën, Cristo yua mësacua naconi te'e ba'iguë, yua baguë ba'iyete quë'rë ai ba'iye mësacuani masi güeseji. Baguë yua mësacuani ai yëreba yëguëna, mësacua yua baguë ba'iyete quë'rë te'e ruiñe masini, baguëni quë'rë se'e recoyo zi'inni ba'iyë.
18 Ja'anre Riusuni senreba senguë, mësacua Cristoni zi'inni ba'iye, ja'anre mësacuani quë'rë ai ba'iye masi güesejë'ën señë. Si'a Riusu bainreba jubë naconi Cristoni te'e zi'inni ba'iye cato, ai ta'yejeiyereba ai re'oye ba'iji maire. Ai ëama'iñereba ro'tajën ba'icuareta'an, Riusubi ja'an re'oye ba'iyete mësacuani masi güeseye poreji. Ja'an yo'oyete Riusuni senguë ba'iyë yë'ë.
19 Riusubi mësacuani ai ba'iye ai carajeiye beoye ai yëreba yëguë, ja'an ai yëyete mësacuani masi güesejë'ën señë yë'ë. Baguë ta'yejeiyereba ba'iyete mësacuani te'e ruiñe masi güesejë'ën señë yë'ë.
20-21 Mai Taita Riusu yua ai ta'yejeiyereba pore Ëjaguëte sëani, baguëni ai bojoreba bojojën cañuni. Baguë yo'oye poreyete cato, re'oye masiye caraji maire. Baguë cuencueni ro'tase'ere yo'oto, baguë bainreba jubë Jesucristo naconi te'e ba'ijënna, baguë yëye'ru ai ta'yejeiyereba mai jubë si'acuani yo'o güeseye poreji Riusu. Ja'nca yo'o güeseye poreguëna, baguëni gare jo'caye beoye ai ba'iye ai ta'yejeiye bojojën cañuni. Amén.

4

Unidos por el Espíritu

1 Riusubi mësacuani ja'nca ta'yejeiye yo'o güeseye yëguë sëani, yë'ë yua preso zeansi'quëta'an, Riusu yo'o coñe ba'iguëbi mësacuani si'a jëja yihuoguë ba'iyë. Mësacua yua Riusu te'e bainreba re'huasi'cua sëani, baguë yëye se'gare te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
2 Yequëcua naconi ba'ijën, bacua ba'iye'ru quë'rë yo'je hua'na'ru ëñojën, bacuani re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Bacuabi huacha yo'otoca, bacuani bëinmajën, bacua yëyete ro'tajën, bacuani oire bajën conjë'ën.
3 Riusu bainreba jubë ba'icua, si'acuani conjën, bojo güeseye ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua si'acua yua Riusu Espírituna te'e zi'inni ba'icua sëani, Riusubi ja'nca yëji.
4 Riusu bainreba ba'i jubë yua te'e jubë ba'icua'ë mai. Ba'ijënna, Riusu Espíritubi mai si'acuani gaje meni baji. Mai si'acua Jesucristo choisi'cua ba'ijën, baguëni recoyo te'e zi'inni ba'icuabi baguë naconi carajeiye beoye ba'ija'cua ba'ijën, te'e ëñajën ëjojën ba'iyë mai.
5 Mai si'acuabi mai Ëjaguëreba se'gani recoyo te'e ro'tajënna, baguë Espíritubi maina gaje meni baguë, mai recoyore tënoto, gare te'e tënosi'cua ba'iyë mai.
6 Ja'nca te'e tënosi'cua ba'ijënna, mai Taita Riusubi baguë mamacuare maire te'e re'huani baji. Ja'nca baguëbi mai ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iji. Si'aruan ba'iguëbi mai si'acua naconi gare jo'caye beoye te'e ba'iji.
7 Mai naconi ja'nca te'e ba'iguëbi baguë bainreba jubë ba'icua, ga bainguëni tin yo'o coñe, maini ta'yejeiye yo'o güeseji. Cristobi yo'o güeseguëna,

ga bainguëbi tin yo'ore yo'oye poreguëna, si'a jubëbi sa'ñeña te'e conjën
ta'yejeiye yo'ojën ba'iyë.
8 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji:
Baguë yua guënamë re'otona mëiguë saiguë, ai ta'yejeiye yo'oguë, baguëre je'o
bacuani ñu'ñojeija'guëbi.
Ja'nca yo'oguëbi baguë bainni ta'yejeiye yo'o yo'oye porecuare re'huaguëna,
ga bainguëbi tin yo'o yo'oye poreja'guë'bi, toyani jo'case'e ba'iji.
9 Yureca mëiguë saija'guë'bi caguëna, mësacua yua ja'an cocare ro'tani
ye'yejë'ën. Ru'ru, ën yijareba tëca gajeye babi baguë.
10 Ja'nca gajeni ba'ini, ja'nrëbi se'e guënamë re'otona mëji'i. Ja'nca mëisi'quëbi
yua guënamë re'oto si'a re'otoreba quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë re'huasi'quë baji'i.
Ja'nca ba'iguëbi, baguë cani jo'case'e'ru yo'oguë, si'a baguë bainre ta'yejeiye
yo'o yo'oye porecuare re'huabi.
11 Ja'nca re'huaguëna, yequëcuabi baguëre ta'yejeiye yo'o conjën, baguë bain-
reba jubë si'a jubëte ëñajën cuirajën ba'iyë. Yequëcuabi baguë cocarebare
bainni masi güesejën ba'iyë. Yequëcuabi si'a huë'e joboñana ganijën baguë
cocarebare quëani achojën ba'iyë. Yequëcuabi te'e huë'e jobo bain jubëte
ëñajën, Riusu cocarebare ye'yojën ba'iyë.
12 Ja'nca ta'yejeiye yo'o güesebi Cristo. Yë'ë bainreba ba'icuabi yë'ë ba'iyete
re'oye ye'yejën, sa'ñeña re'oye conni cuiraye masijën, si'a jubëbi quë'rë jëja
recoyo re'huani jaijeija'bë caguë, baguë bainni ta'yejeiye yo'o güesebi.
13 Ja'nca sa'ñeña conni cuirajën, si'a jubëbi Riusu Zin Cristoni si'a recoyoreba
te'e ruiñe ro'tajën ba'ija'cua'ë. Cristobi ru'ru maini re'oye yo'o conguëna,
mai si'a jubëbi güina'ru yo'ojën, baguë yo'ore ta'yejeiyereba yo'o conjën
ba'ija'cua'ë.
14 Ja'nca ba'ijën, baguë ba'iyete ye'yema'isi'cua'ru gare se'e ba'ima'iñe cajën
ba'iyë. Baguë ba'iyete huesëjën ba'itoca, yequëcuabi tin yihuojënna, ro huesë
ëaye recoyo te'e ruiñe ro'taye porema'iñë. Yogu tayoye huesëjën ba'itoca, sao
ziayabi bacuare ro memoji. Ja'nca huesëcua'ru huesëjën, si'a bain ro re'o coca
cacuani achajën, ro coque güesejën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, ba coquecuabi
bacua bayete ro tëani bayë. Ja'nca coque güesejën ba'itoca, Riusubi yëma'iji.
15 Mai yo'o yo'oye cato, ñaca yëji Cristo. Baguë cocareba cani jo'case'ere
te'e ruiñe cajën, sa'ñeña oijën conjën, baguë masiye'ru re'oye masijën, baguë
ba'iye'ru güina'ru ba'ijë'ën, caji Cristo. Baguëbi caguëna, te'e ruiñe achani,
Jaë'ë cajën, güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Baguë yua mai ta'yejeiyereba Ëjaguëre
sëani, baguë ba'iye'ru te'e ba'ijë'ën.
16 Ja'nca ba'itoca, baguë bainreba jubë si'a jubëbi baguë naconi quë'rë se'e
te'e zi'inni ba'ijën, quë'rë jëja recoyo bacua re'huajën ba'ija'cua'ë. Baguë
yëye'ru te'e yo'ojën, baguë ta'yejeiye yo'o conjën, sa'ñeña oire bajën cuirajën,
recoyo quë'rë re'oye te'e zi'inni ba'ija'cua'ë mai.

La nueva vida en Cristo

17 Yureca, mai Ëjaguë yihuoye'ru, mësacuani si'a jëjareba yihuoguë ba'iyë
yë'ë. Gu'a bain, Riusure huesëcua, ja'ancua yo'ojën ba'iye'ru gare se'e yo'oye
beoye ba'ijë'ën. Bacua yo'o yo'oye ro'tayete cato, ro ro'tajën, ro yo'ojën ba'iyë.
18 Riusu yëyete gare ro'taye beoye ba'ijën, baguëre yo'o coñe gare yo'omajën
ba'iyë. Ja'nca sëani, baguë ba'iyete huesëjën, baguëni te'e zi'iñe beoye ba'ijën,
zijei re'oto se'gare ro rënni ganojën ba'iyë.
19 Re'oye yo'oyete cato, bacua yua yo'oye gare huesëcua'ru ruincua se'ga
ba'ijën, si'a bacua gu'a ëase'e se'gare yo'oñu cajën, gare jo'caye beoye
gu'ajeijën ba'iyë bacua.

20 Mësacuaca Cristo ba'iyete ja'nca ye'yemaë'ë.
21 Mësacua yua Cristo cocarebare te'e ruiñe achajën, baguë ba'iyete te'e
ruiñe ye'yejën ba'itoca, gu'a bain yo'oye'ru gare yo'oye beoye ba'iyë mësacua.
22 Ja'nca sëani, mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjojë'ën.
Ja'nca yo'ojën ba'isi'cuabi Riusu bënni senjoja'cua se'ga ba'ijën ba'nhuë.
Mësacua yua ro ro'tajën, gu'aye yo'oye se'gare yo'ojën ba'nhuë.
23 Ja'nca yo'ojën ba'isi'cuabi yureca mame recoyo re'hua güesejë'ën. Mame
re'hua güeseni, ja'nrëbi mësacua ba'iye si'aye Riusu ba'iye'ru te'ereba ba'iyë.
24 Ja'nca ba'icuabi Riusu cuencueni re'huani jo'case'ere ye'yejën, baguë
ru'rureba yëse'ere ye'yejën, baguë yëye'ru re'oye yo'ojën, baguë bainreba
yo'oye cuencuese'ere te'e ruiñe yo'oye se'ga ro'tajën ba'ijë'ën.
25 Ja'nca ba'icua sëani, gare se'e coquemajën ba'ijën, si'a bainni te'e ruiñe
se'ga cajën ba'ijë'ën. Mai jubë si'acua yua Cristoni recoyo te'e zi'inni ba'icua
sëani, ja'nca yo'ojën ba'ijë'ën.
26 Yequëni bëintoca, baguëni gu'aye yo'oye beoye gare ba'ijë'ën. Baguëni
bëiñe ja'ansi umuguse jo'cani se'e ro'tama'ijë'ën.
27 Ja'nca yo'oma'itoca, zupai huatibi mësacuani zeanni toñe poreji. Ja'nca
sëani, baguë coqueyete jëani, mësacua bëinjën ba'iyete jo'cani se'e ro-
tama'ijë'ën.
28 Bonsere jianjën ba'isi'cua banica, gare se'e jiañe beoye ba'ijë'ën. Re'o yo'o
yua si'a jëja te'e ruiñe yo'ojën, mësacua curi te'e ruiñe cojën ba'ijë'ën. Coni,
ja'nrëbi bonse caracuana ro insiye poreja'cua'ë.
29 Gu'a coca caye beoye ba'ijë'ën. Yequëcuani cocare cato, re'o coca se'gare
cajën ba'ijë'ën. Bacuani bojo güeseza cajën, bacuani re'oreba coca se'gare
cajën ba'ijë'ën. Ja'nca cajën ba'itoca, Riusubi bacuani quë'rë re'ojei güeseni,
bacuani quë'rë re'oye coñe poreji.
30 Ja'nca sëani, gu'a cocare caye beoye ba'ijën, Riusu Espírituni sa'nti güeseye
beoye ba'ijë'ën. Mësacua yua Riusu Espírituni te'e zi'inni ba'icuabi Riusu bain
tëani baja'yete te'e ruiñe masijën ba'iyë. Ja'nca sëani, Espírituni sa'nti güeseye
beoye ba'ijë'ën.
31 Gare gu'aye yo'oye senjoni ba'ijë'ën. Yequëcuani gu'aye yo'omajën
ba'ijë'ën. Yequëcuani sa'nti güeseye beoye ba'ijë'ën. Yequëcuani bëiñe beoye
ba'ijë'ën. Yequëcuani gu'aye caye beoye ba'ijë'ën. Yequëcuani je'o cocare caye
beoye ba'ijën, bacua gu'aye yo'ose'ere je'o caye beoye ba'ijë'ën.
32 Ja'nca caye beoye ba'icuabi re'o coca se'gare cajën ba'ijë'ën. Yequëcuani
oire bajën bojo güeseye cajë'ën. Bacua gu'aye yo'ose'ere gare se'e
ro'tama'iguë'ë yë'ë, bacuani cajë'ën. Mësacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere cato,
Cristobi ja'an ro'ire junni tonguëna, Riusubi gare se'e ro'tama'iguë ba'iji.

5

Cómo deben vivir los hijos de Dios

1 Mësacua yua Riusu mamacua ai yësi'cua sëani, Riusu ba'iye'ru ba'iye
ro'tajën ba'ijë'ën.
2 Ja'nca ba'ijën, yequëcuani jo'caye beoye oire bajën conjën, bacuani ai yëjën
ba'ijë'ën. Cristobi maini oire baguë conse'e'ru yequëcuani güina'ru yo'ojën
ba'ijë'ën. Baguë yëyete yo'oza cama'iguëta'an, mai ro'ire crusu sa'cahuëna
junni senjosi'quë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, Riusubi ëñani, Cristo ai yëguë
yo'ose'ere re'oye ro'tani, baguë ai bojobi.
3 Mësacua yua Riusu bainreba re'huasi'cua sëani, ëmëcua romicua sa'ñeña
yahue bani a'ta yo'oye, ja'anre yëni yo'oye, si'a gu'a ëase'ere cato, gare ro'taye

beoye ba'ijë'ën. Riusu bainreba ba'icuabi ja'anre sa'ñeña coca caye beoye
gare ba'ijë'ën, gu'ana sëani.
4 Güina'ru sa'ñeña gu'a coca caye beoye ba'ijën, ro caye beoye ba'ijën, ro
huere cocabi yequëcuani sa'nti güeseye beoye ba'ijë'ën. Yequëcua ba'iyete
coca cato, re'o coca se'gare cajën, bacuare Riusuni surupa cajën ba'ijë'ën.
5 Ën coca yua te'e ruiñe ba'i cocare sëani, gare huanë yeye beoye ba'ijë'ën.
Ëmëcua romicua sa'ñeña yahue bani a'ta yo'ojën ba'icua, ja'an yo'oye
ro'tacua, bacua ro gu'a ëase'e se'gare ro'tajën ba'icua, ja'an si'acuabi Riusu
ba'i jobona gare ti'añe beoye ba'ija'cua'ë. Bonse ba ëaye ba'icua'ga gare ti'añe
beoye ba'ija'cua'ë. Ja'ancua yua Riusuni gu'a güecua ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi
Riusu bainreba jubë, Cristo naconi te'e ba'icua, gare carajeiye beoye ba'icua,
ja'ancuana gare ñë'caye porema'iñë.
6 Ja'nca sëani, mësacua yua ëñare bajën, bain coquecuani achamajën
ba'ijë'ën. Re'oye achoye cacuata'an, ro coqueye se'gare yo'ojën ba'iyë. Ja'nca
gu'aye yo'ojën, Riusuni ro achajën, zupai huatire concua se'ga ba'iyë. Ja'nca
ba'ijënna, Riusubi bacua si'acuani ai bënni senjoja'guë'bi.
7 Ja'nca bënni senjoja'guë ba'iguëna, mësacua ëñare bajën, bacuana gare
zi'iñe beoye ba'ijë'ën.
8 Mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere cato, bacua yo'ojën ba'iye'ru güina'ru
yo'ojën ba'nhuë. Ro zijei re'otore rënni ganojën ba'nhuë. Riusure gare
huesëcua ba'ijën ba'nhuë. Ja'nca ba'isi'cuabi yureta'an Cristoni si'a recoyo
ro'tajën ba'icuabi Riusuni masini si'ani, mia re'oto se'gare ganijën ba'iyë
mësacua. Ja'nca ba'icuabi yequëcuani ja'an mia re'oto ganiñete masi güeseza
cajën, Riusu yo'oguë ba'iye'ru re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
9 Ja'nca yo'ojën ba'ijën, Riusu bainreba ba'iyete masi güesejënna, si'acuabi
ëñani, mësacua te'e ruiñe yo'ojën ba'iye, mësacua re'oye yo'ojën ba'iye, Riusu
yëye'ru yo'ojën ba'iye, ja'anre ëñani masiyë.
10 Ja'nca sëani, mësacua yo'ojën ba'iyete cato, mai Ëjaguë yëyete ro'tajën,
jo'caye beoye te'e ruiñe yo'ojën ba'ijënna, baguë yua mësacuani ëñani bojoji.
11 Gu'a bain zijei re'otona ro rënni ganoñete cato, bacua ro yo'ojën ba'iye'ru
gare yo'oye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuabi bacua ro gu'aye yo'ojën ba'iyete
bacuani masi güesejën ba'ijë'ën.
12 Bacua gu'aye yo'ojën, bacua yahue yo'ojën ba'iyete ro'tato, sa'ñeña cani
achoye beoye ba'ijë'ën, gu'ana sëani.
13 Yureca, mai hua'na Riusu bainreba ba'icuabi baguë yëyete yo'ojën, Riusu
ba'iyete yequëcuani ai miañe ëñojën, bacua zijei re'oto rënni ganojën gu'aye
yo'oyete bacuani masi güeseyë mai.
14 Mësacua yua ën coca cani jo'case'ere ro'tajën, ja'anre te'e ruiñe masijë'ën:
Cainsi hua'guë sëta raiye'ru, ju'insi hua'guë go'ya raiye'ru, ja'an'ru ba'iguëbi
zijei re'otobi sani, mia re'otona eta raijë'ën.
Ja'nca raiguëna, Cristobi mia re'otore më'ëni te'e ruiñe gani güeseji.
Baguë ba'iyete më'ëni te'e ruiñe masi güeseji.
Ja'nca cani jo'case'e ba'iguëna, mësacua yua Riusu ba'iyete yequëcuani ai
miañe ëñojën, bacuani masi güesejën ba'ijë'ën.
15 Ja'nca sëani, mësacua ëñare bajën, Riusuni masicua yo'ojën ba'iye'ru
caraye beoye yo'ojën ba'ijë'ën. Riusuni huesëcua yo'ojën ba'iye'ru gare yo'oye
beoye ba'ijë'ën.
16 Ën yija bainbi jo'caye beoye gu'aye yo'ojën ba'icua sëani, mësacua
porese'e'ru si'arën re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
17 Ja'nca sëani, mësacua yua ro ro'tani yo'oye beoye ba'ijë'ën. Riusu yëyete
jo'caye beoye masiye ro'tajën, baguë yo'o se'gare yo'ojën ba'ijë'ën.

18 Mësacua yua jo'chana gare güebeye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca güebetoca, si'arën gu'aye se'gare yo'o bi'rayë. Riusu Espíritu gaje meni bañu cajën, ja'an se'gare ro'tajën ba'ijën, baguë bojo güeseye'ru bojojën ba'ijë'ën.

19 Ja'nca bojojën, yequëcuani bojo güesejën ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë ba'iyete bacuani bojoye yihuojën, si'a ganta cocabi baguë ta'yejeiye ba'iyete bojoreba bojojën cani achojën, bojo recoñoa sa'ñeña te'ereba re'huani ba'ijë'ën.

20 Ja'nca bojojën ba'ijën, mësacua yua si'aye mai Taita Riusu ro insini jo'case'ere ro'tajën, gare jo'caye beoye baguëni surupa cajën ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë Jesucristo maire oireba oiguë conguë ba'ise'ere ro'tajën, ja'nca bojojën, Riusuni surupa cajën ba'ijë'ën.

La vida familiar del cristiano

21 Yureca mësacua yua Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete ro'tajën, baguëni caraye beoye achani baguë yo'ore yo'ojën, güina'ru sa'ñeña ba'iyete ro'tajën, mësacua bain'ru quë'rë yo'je ba'icua'ru bacuani ëñojën, bacuani re'oye ëñajën ba'ijë'ën.

22 Romicua, mësacua yua Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete ëñajën, baguë cayete achani Jaë'ë cajën, güina'ru mësacua ënjë ta'yejeiye ba'iyete ëñajën, baguë cayete achajën Jaë'ë cajën, baguëni yo'o conjën ba'ijë'ën.

23 Mësacua ënjë yua mësacua ëjaguëre sëani, baguëni ja'nca yo'o conjën ba'ijë'ën. Cristo ba'iyete cato, baguë yua güina'ru si'a baguë bainreba jubë Ëjaguëbi ba'iji, bacuani tëani baguë sëani.

24 Riusu bainreba jubë si'acuabi Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete ëñajën, baguë cayete achajën, te'e ruiñe yo'ojënna, güina'ru mësacua romicua yua mësacua ënjë ta'yejeiye ba'iyete ëñajën, baguë cayete achajën, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.

25 Ëmëcua, mësacua yua mësacua rënjoni ai oire bajën conjën, bagoni ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Cristobi baguë bainreba jubëte ai oire baguë, Bacuare tëani baza caguë, bacua ro'ire junni toñe tëca bacuani ai yëreba yëguë baji'i. Ja'nca ai yëreba yëguëna, mësacua rënjore'ga güina'ru ai yëreba yëjën ba'ijë'ën.

26 Cristobi baguë bainrebare ëñaguë, Gare gu'a jucha beocuare bacuare re'huani baza caguë, baguë cocarebare maini masi güeseguë, mai recoñoare tënoreba tënoguë baji'i.

27 Ja'nca maire tënoguë, Yë'ë bainreba jubë yua ai re'oye ba'icuare re'huani, gare si'si recoñoa beocuare bacuare ta'yejeiyereba re'huani baza caguë, maini ai oireba oiguë, maini ai yëreba yëguë, mai ro'ire junni tonbi baguë.

28 Cristobi ja'nca maini ai yëreba yëguëna, mësacua ëmëcua'ga güina'ru mësacua rënjoni ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Mësacua carajën ba'iyete ro'tani, mësacua ja'ansi'cua ja'an ba'iyete baye ro'tajën, mësacua rënjo carago ba'iyete güina'ru ro'tani, bagoni cuirajën ba'ijë'ën. Bago yua mësacua naconi te'e zi'inni ba'igore sëani, bago carago ba'iyete re'oye ro'tani, bagoni cuirajën ba'ijë'ën.

29 Bago yua mësacua naconi te'e zi'inni ba'igona, bago aon, bago caña, si'aye bagoni cuirajën ba'ijë'ën. Mësacua ja'ansi'cua aon, caña, ja'anre carato, mësacuabi cu'eye güema'icua'ë. Güina'ru mësacua rënjo carago ba'iyete te'e ruiñe cu'ejën ba'ijë'ën. Cristobi baguë bainreba carajën ba'iyete te'e ruiñe cuiraye'ru, mësacua güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën.

30 Si'a jubë yua Cristoni te'ereba zi'inni ba'icua sëani, maini ai re'oye cuirani conji.

31-32 Ja'an te'e zi'inni ba'iyete cato, mësacua yua ja'anre re'oye ye'yeye
ti'anma'itoca, Riusubi si'a bainni ja'anre masi güesema'iji. Baguë coca cani
jo'case'ere achani ro'tajë'ën: "Yureca, ëmëcuabi bacua pë'caguëte pë'cagote
gare jo'cani, bacua rënjoni te'e zi'inni ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijënna, ba samucuabi
te'e bainguë ba'iye'ru ba'iyë." Ja'an coca cani jo'case'ere ro'tani, Cristo
re'huase'ere ye'yejë'ën. Cristobi baguë bainreba jubëte maire re'huani,
maini te'e zi'inni, baguëre yo'o concuare maire re'huani baji.
33 Mësacuani ja'nca cani achoguë, ñaca'ga mësacuani yihuoguë cayë yë'ë.
Mësacua ëmëcua yua ja'ansi'cua ba'iyete ro'tani cuiraye'ru mësacua rënjoni
güina'ru ro'tani, bagoni ai ba'iye ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Mësacua romicua
yua mësacua ënjë ta'yejeiye ba'iyete ëñajën, baguë cayete achajën, Jaë'ë cajën,
yo'ojën ba'ijë'ën.

6

1 Mësacua zin hua'na yua Cristo ta'yejeiye ba'iyete ëñajën, baguë cayete
achajën, te'e ruiñe yo'ojën, güina'ru mësacua pë'caguë sanhuë cayete achajën,
te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Riusubi ja'an yo'oyete mësacuani guanseni jo'cabi.
2-3 Ën cocare ro'tani masijë'ën: "Mësacua pë'caguëni pë'cagoni te'e ruiñe
ëñajën ba'ijë'ën. Ja'nca ëñajën ba'itoca, mësacua ën yija ba'i umuguseña yua
ai zoe ba'ijën, ai bojojën ba'iyë" guanseni jo'cabi Riusu. Ja'nca cani jo'caguë,
ai ta'yejeiye ba'i coca sëani, baguë bainni guanseni, baguë bojo güeseja'yere'ga
quëabi. Ja'nca sëani, ja'an coca guanseni jo'case'ere ro'tajën, mësacua pë'caguë
sanhuëni re'oye achajën ba'ijë'ën.
4 Mësacua ëmëcua yua mësacua zin hua'nani hui'ya yo'omajën, bacuani bëin
güeseye beoye ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë yëye se'gare yo'ojën, bacuani ai oire bajën
ye'yoni yihuojën, bacuani bojora'rë si'nsejën irojën ba'ijë'ën.
5 Yureca, mësacua ëja bainni yo'o conjën, bacuabi yo'o cajënna, mësacua
ëñare bajën, bacua cayete achajën, te'e ruiñereba re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
Cristo cayete achani yo'oye'ru güina'ru mësacua ëja bain cayete te'e ruiñe
achani, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
6 Mësacua ëjaguëbi ëñaguëna, ja'anrën se'gabi baguë yo'ore re'oye yo'otoca,
mësacua yua gu'aye yo'oyë, bainguë ëñani bojoye se'gare ro'tacua sëani.
Mësacua ëjaguë yo'ore conjën, gare jo'caye beoye si'a recoyobi re'oye yo'o
yo'ojën ba'ijë'ën. Cristo yo'o coñe'ru güina'ru bain ëjaguë yo'o conjën ba'ijë'ën.
Ja'nca yo'ojën ba'itoca, Riusubi mësacuani ëñani bojoji.
7 Mësacua ëjaguëni re'oye yo'o conjën, Cristoni bojojën ba'ijë'ën. Bain
ëñani bojoyete gare ro'taye beoye ba'ijën, Cristo ëñani bojoye se'gare ro'tajën
ba'ijë'ën.
8 Mai Ëjaguë Riusubi si'a bainni ëñani, bacua ta'yejeiye ba'iyete
ro'tama'iguë, bacua re'oye yo'o yo'ose'ere masini, ga bainguëni re'oye
ro'ija'guë'bi, bacua re'oye yo'ose'e'ru ba'iye.
9 Mësacua yua ëja bain ba'ijën, yo'o concuare bajën, bacuani re'oye yo'ojën
ba'ijë'ën. Yua mai ta'yejeiye Ëjaguë Cristo guënamë re'otore ba'iguë, baguë
yua mësacua ba'iyete ëñaguë, mësacua yo'o concua'ru quë'rë ta'yejeiye beoyë
mësacua caji. Ja'nca sëani, mësacua yo'o concuare guanseto, bacuani gu'aye
caye beoye bajën, bacuani je'o coca caye beoye ba'ijë'ën.

Las armas espirituales del cristiano

10-11 Yureca, mësacuani ñaca yihuoni tëjiyë yë'ë. Riusubi zupai huatini
guerra huaguëna, mësacua yua Riusure yo'o concua cuencuesi'cua ba'iyë.

Ja'nca sëani, jëja recoyo re'huaye re'oye ye'yejë'ën. Riusubi ta'yejeiye yo'oye porecuare mësacuare re'huaye poreguëna, Riusu yo'oye pore güeseyete si'a jëja ro'tajën ba'ijë'ën. Zupai huatibi ai masiye coqueguëna, mësacua yua Riusu ta'yejeiye poreyete ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tama'itoca, zupaini ta'yejeiye ënseye gare porema'iñë mësacua.

12 Ñaca'ga ro'tani masijë'ën. Gu'a bain hua'na ga'nihuëan bacuani huama'iñë mai. Zupai huati, baguëre yo'o concua si'acua, ja'ancuani, guerra huajën ba'iyë mai. Bacua yua si'aruanre ganijën, maini coque ëaye yo'ojën ba'iyë. Ën yijare ba'ijën, ma'tëmë re'otore ba'ijën, bain recoñoare'ga ba'ijën, gu'aye guansejën ba'iyë si'a huati jubëan.

13 Zupaire concua yua ai jai jubë ba'ijënna, zupaibi bacuani ta'yejeiye guanseguë ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi Riusu bainni huani tëjiza caguë, baguë yua Riusu, Riusu bainreba ba'icua, si'a jubëni ai ta'yejeiye je'o bani huaja'guë'bi. Ja'nca huaguëna, Riusubi mësacuani ta'yejeiye yo'o güeseguëna, mësacua yua jëja recoñoa re'huaye te'e ruiñe ye'yejë'ën. Ja'nca ye'yetoca, zupai huatibi mësacuani tëani senjoñe porema'iji. Mësacua yua Riusu yo'oye porecua'ru re'huasi'cuabi si'a jëja huajën, zupai concua'ru quë'rë ta'yejeiye ba'ija'cua'ë.

14 Ja'nca jëja bajën, zupai jubëni guerra hua bi'rajën, Riusu cocareba case'e'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, mësacua yua si'a jëja yo'oye porejën, zupai jubëni huaji yëye beoye ba'iyë. Riusu yëye'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ijënna, zupaibi mësacuare gu'a coca caye gare porema'iji.

15 Riusu cocarebare si'a bainna jo'caye beoye quëani achojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, ai jai jubë bainbi Riusuni huaye jo'cajën, Riusuni te'e zi'inni ba'iyë.

16 Ja'nca re'oye yo'ojën, Cristoni si'a recoyo ro'taye gare jo'caye beoye ba'ijë'ën. Zupai huesoni senjoñete jëaye ba'icua sëani, baguë toa ya'rire mësacuana cha'coni saoye gare porema'iji. Mësacuare ai gu'a coca caguëta'an, mësacuani huesoni senjoñe gare porema'iji.

17 Mësacua yua Riusu bain tëani bacua sëani, Riusu tëani base'ere huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, zupai huatibi mësacuani tëani baye gare porema'iji. Riusu cocarebare'ga quë'rë ai ba'iye ye'yejën, Riusu Espíritubi conguëna, quë'rë se'e ba cocarebare quëani achojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, zupaibi mësacuani tëani baza caguëta'an, gare jëja baguë yo'oye porema'iji.

18 Mësacuabi ja'nca jëja bajën, Riusu Espíritubi mësacuani sen güeseye'ru Riusuni si'a jëja jo'caye beoye senjën ujajën ba'ijë'ën. Riusu bain jubë si'a jubëbi sa'ñeña ujajën, Riusuni senreba senjën, zupai jubëni huajën ba'iyë. Ja'nca ba'icua sëani, mësacua yua gare jo'caye beoye Riusuni senjën ba'ijë'ën.

19 Yë'ëre'ga si'a jëja senreba senjën ba'ijë'ën. Yequëcuani Riusu cocarebare quëani achoye poreto, huaji yëye beoye quëani achoguë, Riusu cocare masiye caye te'e ruiñe poreye yëyë yë'ë. Ja'anre ro'tajën, Espíritu coñete senjën, Riusuni yë'ë ba'iyete ujajën ba'ijë'ën.

20 Yë'ë yua ya'o huë'ena preso zeansi'quë ba'iguëta'an, Riusure yo'o conguëbi ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi si'a ën yija bain ta'yejeiye ëjacuani Riusu cocarebare quëani achoye bayë yë'ë. Ja'nca sëani, Riusu cuencuese'e'ru ba'iye, baguë cocare si'a jëja te'e ruiñe cani achoye yëyë yë'ë.

Saludos finales

21 Yureca, yë'ë ba'iyete, yë'ë yo'o yo'oyete, ja'anre mësacuani quëaye yëguëbi mai te'e bainguë ai yësi'quë Tíquico hue'eguëte mësacuana saoyë. Cristo yo'ore te'e ruiñe conguë'bi ba'iji baguë. Ja'nca ba'iguëbi yë'ë ba'iye si'ayete mësacuani quëaja'guë'bi.

22 Ja'nca quëaguëna, mësacua yua baguë cocare achani, yëquëna ba'iyete te'e
ruiñe masini, jëja recoyo re'huaye poreja'cua'ë mësacua.
23 Yureca, mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo, bacua recoyo re'o huano
güeseyete señë yë'ë. Mësacuani ja'nca re'o huano güesejën, mësacuani ai
ba'iye ai carajeiye beoye re'oye yo'ojën ba'ija'bë. Mësacua yua Riusu bain ai
yësi'cuabi baguëni si'a recoyo ro'tajën, baguëni ai yëreba yëjën ba'ijë'ën.
24 Mai Ëjaguë Jesucristoni jo'caye beoye ai yëreba yëjën ba'icua, si'acuabi
Riusu bayete carajeiye beoye ro coni bajën ba'ijë'ën. Ja'nca raë'ë. Amén.

San Pablobi
FILIPOS
Bainni utire toyani saobi

Saludo

1 Yureca, yë'ë, Pablo hue'eguë, yë'ë te'e bainguë Timoteo naconi, Jesucristore yo'o conjën ba'icuabi utire toyani, mësacua Riusu bainreba Cristoni recoyo zi'inni ba'icua si'acua, Filipos huë'e jobore ba'icuana saojën, mësacua ëja bain, bacua concuare'ga utire toyani saojën ba'iyë yëquëna.

2 Ja'nca toyani saojën, mai Ja'quë Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo, bacua yua mësacuani oireba oijën conja'bë. Mësacuani ai recoyo bojo güeseja'bë, senjën ba'iyë mësacuare.

Oración de Pablo por los creyentes

3 Yureca, mësacua ba'iyete ro'tato, gare jo'caye beoye mësacuare ujaguë, Riusuni surupa caguë ba'iyë yë'ë.

4 Mësacua si'acuare Riusuni ujaguë, ai bojoreba bojoguë, Riusuni senguë ba'iyë yë'ë.

5 Mësacua yua ru'rureba tëhuojën, yureña tëca yë'ëni jo'caye beoye conjën, Riusu cocarebare quëani achoye te'e yo'o conjënna, yë'ë yua mësacua ba'iyete Riusuni ai ba'iye ai surupa caguë ba'iyë yë'ë.

6 Ëñere te'e ruiñe ro'taguë ba'iyë yë'ë. Riusubi mësacuani cuencueguë, baguë re'o yo'o cuencuese'ere mësacuani yo'o güese bi'raguë, baguë yua gare jo'caye beoye quë'rë re'o yo'ore mësacuani yo'o güeseguë ba'iji. Jesucristo in raiye tëca, baguë ba'iye'ru te'e ba'ija'ye tëca ja'nca mësacuani re'oye yo'o güeseguë ba'iji.

7 Yë'ë yua mësacuani ai recoyo bojoguë sëani, mësacuare ja'nca te'e ruiñe ro'taguë ba'iyë yë'ë. Riusubi yë'ëre cuencueni, baguëre ta'yejeiye yo'o conguëre yë'ëre re'huaguëna, mësacua yua ja'an yo'ona yë'ëre te'e conjën bojojën ba'iyë. Yë'ë yua preso zeansi'quë ba'iguëna, mësacua yurera yë'ëre conjën ba'iyë. Jë'te, yë'ë yua ëja bainna coca sehuoni, Riusu cocarebare te'e ruiñe masi güeseguëna, mësacua'ga yë'ëre te'e conjën ba'ija'cua'ë.

8 Ja'nca sëani, Riusubi achaguëna, mësacuani si'a recoyo bojoguë, mësacuani ñaca caguë quëayë yë'ë. Jesucristo oire bani coñe'ru mësacuani ai oire baguë, mësacuani ai cu'e ëaye ba'iji yë'ëre.

9 Ja'nca ba'iguëna, mësacuare ujaguë, Riusuni ñaca señë yë'ë: "Sa'ñeña quë'rë ai ba'iye ai yëreba yëye conjë'ën. Yequëcua carayete quë'rë re'oye masiye con güesejë'ën" Riusuni señë yë'ë.

10 Ja'nca te'e ruiñe masicua ba'ijën, Riusu yo'o cuencuese'ere quë'rë re'oye masini yo'oja'cua'ë mësacua. Ja'nca masiye yo'ojën, quë'rë re'oye concua ba'ijënna, Jesucristobi mësacuare in rani ëñato, mësacua yua gare jucha beoreba beo hua'na ba'ija'cua'ë.

11 Ja'nca re'oye yo'ojën, Jesucristo yo'ore caraye beoye conjën ba'ijënna, yequëcuabi mësacua ba'iyete ëñani, Riusuni ai ta'yejeiye ai bojojën, baguëni coca cajën: Jesucristobi yo'o güeseguëna, baguëni ai re'oye yo'o conjën ba'iyë bacua, mësacuare cajën, Riusu ta'yejeiye ba'iyete ai cani achojën ba'ija'cua'ë.

Para mí la vida es Cristo

12 Yureca, yë'ë bain sanhuë, yë'ëbi coca quëaguëna, achajë'ën. Ëja bainbi
yë'ëni preso zeanni, ya'o huë'ena guaorena, Riusu cocarebare yequëcuani
quë'rë ta'yejeiye ai masi güeseye poreyë yë'ë.
13 Ja'nca poreguëna, yureca Romano bain ta'yejeiye ëjaguë, baguë soldado
hua'na si'acuabi yë'ëre preso zeanse'ere masiyë. Yë'ë yua Cristo yo'o yo'oye
ro'ire yë'ëre preso zeanni guaojënna, ja'anre masihuë bacua.
14 Ja'nca preso zeansi'quë ba'iguëna, Riusu bain ai jai jubëbi yë'ë ba'iyete
ëñani, Riusubi yë'ëre'ga ai conguë ba'ija'guë'bi cajën, quë'rë jëja recoyo
re'huani, gare huaji yëye beoye Riusu cocarebare quë'rë ta'yejeiye quëani
achojën ba'iyë.

15-17 Ënjo'on bainbi ja'nca quëani achojën, yequëcuabi yë'ë ai re'oye quëani
achoyete ro'tajën, yë'ëre bëinjën, Pablo quëani achoye'ru quë'rë re'oye quëani
achoza cajën, yë'ëni gu'aye yo'o ëaye ro'tayë. Bainbi yë'ë cocare achajën,
Mai quëani achocua'ru quë'rë masiye quëani achoji cajënna, bacua yua yë'ëre
gu'aye ro'tajën, yë'ëre sa'nti güesejën, yë'ëre ya'o huë'e guaosi'quëni quë'rë
ai yo'o güeseyë bacua. Ja'nca ai yo'o güesejënna, yequëcuabi yë'ëre te'e ruiñe
conjën, Cristo cocarebare quëani achojën ba'iyë. Yë'ëre re'oye ëñajën, yë'ëni
ai oijën conjën, yë'ëre cajën, Cristo yo'o cuencuese'ere yo'o conguë yua preso
zeansi'quë ba'iji cajën, yë'ëre ai re'oye conjën, Cristo cocarebare quëani
achojën ba'iyë.
18 Yequëcua'ga yë'ëre gu'aye ro'tajën, Riusu cocarebare quëani
achocuareta'an, bëinma'iñë yë'ë. Huacha ro'tajën yo'ocuata'an, bain
hua'nabi Cristo ba'iyete quë'rë ta'yejeiye ye'yejënna, ai bojoyë yë'ë.
Yequëcua'ga re'oye ro'tajën, Cristo cocare quëani achojënna, ai bojoyë yë'ë.

19 Mësacua'ga yua yë'ë ba'iyete Riusuni senjënna, yua Jesucristo Espíritubi
yë'ëni ai re'oye conguëna, yë'ëre quë'rë ai re'oye ba'ija'guë'bi. Ja'nca ba'iguëna,
quë'rë se'e ai bojo recoyo re'huani bayë yë'ë.
20 Ëñere te'e ruiñe masiyë yë'ë. Riusu yo'ore yo'oguë, gare huacha yo'oye
yëma'iguë ba'ija'guë'ë yë'ë. Baguë yëyete te'e ruiñe quëani achoguë, gare
huaji yëye beoye jëja recoyo re'huani, Cristo ba'iyete re'oye cani achoguë
ba'ija'guë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, bainbi yë'ë ba'iyete masini, bain ja'anrë
masijën ba'ise'e'ru yure'ga Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete te'e ruiñe masijën
ba'ija'cua'ë. Yë'ëre huajëguëte etotoca, o yë'ëre huani senjotoca, ja'nca
masijën ba'ija'cua'ë.
21 Yë'ë yua huajëguë ba'itoca, Cristo ba'iyete quë'rë ta'yejeiye bainni masi
güeseza caguë ba'iyë yë'ë. Yë'ë yua junni huesëtoca, yua quë'rë ai re'oye
ba'ija'guë'bi yë'ëre.
22-23 Ja'nca sëani, junni huesëni Cristo naconi si'arën ba'iyete ro'tato, yë'ëre
ai re'oye ba'ire'abi. Ën yijana bëani huajëguë ba'iyete ro'tato, Cristo cocare-
bare quë'rë se'e bainni masi güeseye poreyë yë'ë. Yë'ë se'gabi cato, junni
huesëye, o ën yijana bëaye, yë'ë se'gabi caye porema'iñë.
24 Ja'nca ro'taguëta'an, ën yijana bëaza caguë ba'iyë yë'ë. Mësacuani yuta
coñe bayë yë'ë. Riusubi ja'anre yë'ëni masi güesebi.
25 Ja'nca sëani, mësacua naconi bëani, mësacua quë'rë jëja recoñoa bacuare
re'huaye conguë, mësacuani quë'rë se'e ai bojo güeseye poreja'guë'ë yë'ë,
Cristo naconi quë'rë se'e te'e zi'inni ba'ija'cuare sëani.
26 Ja'nca mësacuani coñe ro'taguëbi mësacuana ti'anni ëñaguëna, mësacua'ga
yua Cristo yë'ëre conni cuirase'ere masijën, yë'ëre bojoreba bojojën, Cristo
ta'yejeiyete ai cani achojën ba'ija'cua'ë mësacua.

27 Yureca, yë'ëre ëjojën, Riusu cocareba cani jo'case'e'ru Cristo yëyete te'e
ruiñe yo'o yo'ojën ba'ijë'ën. Yë'ë yua mësacuana ëñaguë saitoca, o saima'itoca,
mësacua yo'ojën ba'iyete masiye yëyë yë'ë. Quë'rë jëja recoñoa re'huani,
Cristoni recoyo quë'rë si'a jëja ro'tajën, si'a jubëbi te'e zi'inni ba'ijën, Riusu
Espíritubi si'acuani te'e yo'o güeseguëna, mësacua yua si'a jëja yo'ojën, Cristo
ba'iyete si'aruan bainni masi güesejën ba'ijë'ën.
28 Ja'nca yo'ojënna, mësacuani tëhuoni, mësacuani huaji yë güeseye gare
porema'ija'cua'ë. Mësacuabi ja'nca huaji yëye beoye ba'ijënna, Riusubi yua
bacua carajeirën ba'ija'yete bacuani te'e ruiñe masi güeseji. Mësacua tëani
baja'yete mësacuani masi güeseji.
29 Ja'nca masi güeseguëna, baguëre yo'o concuare mësacuare re'huaguëna,
baguëni si'a recoyo ro'taye se'ga yo'otoca, aireba caraji mësacuare. Baguë
yo'ore yo'ojën, ai yo'oye ba'iji mësacuare.
30 Yë'ë ai yo'oguë ba'iye'ru ai yo'ojën ba'iye ba'iji mësacuare. Mësacua
yua yë'ë ai yo'oguë ba'ise'ere ëñani, yë'ë yure ai yo'oguë ba'iyete achahuë
mësacua.

2

La humillación y la grandeza de Cristo

1 Yureca, Cristobi baguë bainrebani ai oiguë conguë, maini sa'ñeña ai
yëreba yë güeseguë, Riusu Espíritu naconi maini te'e zi'inni, maini sa'ñeña ai
oijën con güeseguë ba'iji.
2 Ja'nca con güeseguë ba'iguëna, mësacua si'acua sa'ñeña ai yëreba yëjën,
sa'ñeña gare recoyo te'e ro'tajën, sa'ñeña te'e yo'o conjën, bojojën ba'ijë'ën.
Ja'nca ba'itoca, mësacuare ai bojo recoyo re'huayë yë'ë.
3 Gare coca huaye beoye bajën, Yë'ë ro'taye se'gare'ru yo'o yo'oñu caye
beoye ba'ijë'ën. Yequëcua ba'iyete ro'tato, yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye ba'iyë
cajën, mësacua yo'jereba ba'iyete ro'tajën ba'ijë'ën.
4 Ro mësacua bojoye se'gare ro'taye beoye ba'ijën, yequëcuani bojo güesejën
ba'ijë'ën.
5 Cristo Jesusbi ja'nca ro'taguë ba'isi'quë sëani, mësacua yua yequëcuani
güina'ru ro'tajën ba'ijë'ën.
6 Baguë yua ai ta'yejeiyereba pore Ëjaguë, Riusu naconi te'e ba'iguë, Gare
jo'caye beoye ta'yejeiye ëjaguë ba'iza cama'iguë baji'i baguë.
7 Ja'nca cama'iguëbi baguë ta'yejeiye ba'iyete jo'cani, gare ta'yejeiye beoy-
ereba ba'i hua'guë runji'i. Bainguë runni, baingobi baguëte të'ya raigona,
8 Yequëcua'ru quë'rë ta'yejeiye beoyë yë'ë caguë, Riusubi guanseguëna,
junni tonbi Cristo. Gu'a bain junni huesëye'ru crusu sa'cahuëna junni tonbi.
9 Ja'nca junni tonni, gare ta'yejeiye beoyereba ba'i hua'guë ruinguëna,
Riusubi baguëni go'ya rai güeseni, quë'rë ta'yejeiyereba ba'iguëre baguëte
re'huabi. Quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëre baguëte re'huabi.
10 Ja'nca re'huani, si'a guënamë re'oto ba'icua, si'a ën yija re'oto ba'icua,
si'aruan ba'icuani bacua ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyete ëñoja'guë'bi.
11 Ëñoguëna, si'a jubëbi Cristona gugurini rëanni, baguëni caja'cua'ë: “Më'ë
yua yëquëna ta'yejeiye Ëjaguëreba ba'iguë'ë. Më'ë yua Jesucristo, Riusu
Raosi'quëreba ba'iguë'ë” cajën, Mai Ja'quë Riusu ai ba'iye ai jaiguë'bi ba'iji
cayë.

Los cristianos son como luces en el mundo

12 Yureca, yë'ë bain sanhuë ai yësi'cua, yë'ë yua mësacua naconi te'e
ba'isi'quëbi mësacuani yihuoguëna, mësacua yua jo'caye beoye Riusu cocare
achani güina'ru yo'ojën baë'ë. Ba'ijënna, yurera yë'ë yua mësacua naconi
beoguëna, mësacua yua Riusu ba'iyete te'e ruiñe ëñajën, Riusu cocare quë'rë
ai re'oye achani yo'ojën, baguë yëyete quë'rë si'a jëja yo'ojën, jo'caye beoye
baguëni bojo güesejën ba'ijë'ën.
13 Riusubi mësacua jubëni ja'nca yo'o güeseguë ba'iguëna, mësacua yua si'a
jëja yo'ojën, baguëni bojo güeseye se'ga yo'oye ro'tajën ba'ijë'ën.
14 Riusuni ja'nca yo'o conjën, gu'a coca gare caye beoye ba'ijën, sa'ñeña coca
huaye beoye ba'ijë'ën.
15 Mësacua yo'o cuencuese'e si'aye re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën
ba'ijënna, ën yija bain gu'aye ba'icuabi mësacuani ëñani, mësacua gare gu'aye
yo'oye beoye ba'icuare masini, mësacuare gu'aye caye gare porema'iñë.
Mësacuabi te'e ruiñe yo'ojën, bacua gu'aye yo'oyete bacuani ro'ta güeseni,
Riusu yëye'ru yo'oye bacuani masi güeseyë.
16 Ja'nca masi güesejën, Riusu te'e ruiñe ba'i cocare bacuani jo'caye beoye
quëani achojënna, Riusu yëye'ru yo'oye masiyë bacua. Ja'nca masi güesejënna,
ja'nrëbi Cristo ëña rai umuguse ti'anguëna, yë'ë yua mësacua ba'iyete ëñani,
yë'ë yua mësacua naconi ai jëja yo'o yo'oguë ba'ise'ere ro'tani, gare guaja
yo'oye beoye baë'ë yë'ë caguë, mësacuare ai bojoreba bojoguë ba'ija'guë'ë
yë'ë.
17 Mësacua yua Cristoni si'a recoyo ro'tajën, Riusu yëye'ru te'e ruiñe yo'ojën
ba'ijënna, Riusubi mësacuani ëñani, ai bojoji. Ja'nca sëani, yë'ë'ga mësacuare
bojoguë, mësacuani Riusu coca quëani achose'e ro'ire junni tónto'ga, mësacuare
ai ta'yejeiye ai bojoguë ba'iyë yë'ë. Riusu'ga ja'an junni toñete ëñani, ai bojoji.
18 Ja'nca sëani, mësacua'ga yë'ë yure ba'iyete ro'tani, yë'ë naconi te'ereba
bojojën ba'ijë'ën.

Timoteo y Epafrodito

19 Yureca, mai Ëjaguë Jesusbi yëtoca, Timoteore mësacuana saoyë yë'ë.
Ja'nca saoguëna, baguë yua mësacuana sani, ëñani, rani, ja'nrëbi mësacua
re'oye ba'iyete quëatoca, mësacuare ai bojoguë ba'ija'guë'ë yë'ë.
20 Yë'ëre concua jubë ënjo'on ba'icuare ëñaguë, Jaroguëte mësacuana
saoye'ne caguë, Timoteo se'gare mësacuana saoye poreyë yë'ë. Baguë se'gabi
yë'ë oiguë coñe'ru mësacuani ai oiguë coñe yëji.
21 Yequëcuaca ro bacua ba'iye se'gare ro'tajën, Cristo yëyete yo'oye
ro'tamajën ba'iyë bacua.
22 Ja'nca ba'ijënna, Timoteo'ga banji. Baguë te'e ruiñe yo'oni coñete masiyë
mësacua. Yë'ë naconi te'e ganijani, Riusu cocarebare quëani achoguë, yë'ëre
ai re'oye conji baguë. Zin hua'guë yua baguë taitani te'e ruiñe coñe'ru yë'ëni
ai re'oye conguë ba'iji baguë.
23 Ja'nca sëani, Romano bain ëjacua yë'ëni yo'oja'yete masiza caguë ëjoni,
ja'nrëbi Timoteore mësacuana saoyë yë'ë.
24 Ja'nca saoye ro'taguë, ñaca'ga ro'taguë ba'iyë yë'ë. Mai Ëjaguëbi yë'ëre
conni etotoca, yë'ë'ga mësacuana sani ëñaja'guë'ë yë'ë.
25 Ja'nca yo'oye ro'taguë, yurera'rë Epafrodito hue'eguëte yihuoguë,
Mësacuana go'ijë'ën caguë ba'iyë yë'ë. Ja'anguë yua mësacua insise'ere yë'ëna
rani jo'cani, ja'nrëbi yë'ëni ai re'oye conguë baji'i. Yë'ëni ai oiguë conguë,
yëquëna naconi si'a jëja yo'oguë, Riusu cocarebare ai quëani achoguë conji
baguë.

26 Conguëna, mësacuani ai cu'e ëaguëña baguëre. Mësacuabi baguë ju'inguë
ba'ise'ere achajënna, baguë yua mësacua achase'ere masini, ai sa'ntiguë baji'i.
27 Aito. Ai ju'in hua'guë baji'i baguë. Junni huesëre'abi. Riusubi baguëni
oiguë conguëna, re'huerë go'ya raji'i baguë. Junni huesëtoca, yë'ë'ga quë'rë
se'e ai oiguë ba'ire'ahuë yë'ë.
28 Ja'nca sëani, baguëte mësacuana go'ijë'ën caguë saoyë yë'ë. Saoguëna,
baguëbi mësacuana ti'anguëna, mësacuabi ai bojo hua'na ba'iyë, ro'tayë yë'ë.
Ja'nca ro'taguë, yë'ë yua baguëte sa'ntiye beoye mësacuana saoyë.
29 Saoguëna, ja'nrëbi ti'anguëna, mësacua jubëna baguëni re'oye bojojën
cojë'ën. Cristo bainguërebare sëani, baguëte te'e ruiñe ëñajën ba'ijë'ën.
Yequëcua'ga baguë ba'iye'ru ba'ijënna, bacuare'ga güina'ru te'e ruiñe ëñajën
ba'ijë'ën.
30 Baguë yua Cristo yëye se'gare yo'oza caguë, yë'ëni conguë raji'i. Mësacua
ja'ansi'cuabi rani yë'ëre coñe poremajënna, baguëte raohuë. Raojënna,
mësacua case'e'ru yë'ëni concaiguëbi yua ai yo'oguë junni huesëre'abi baguë.

3

Lo verdaderamente valioso

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani ñaca yihuoreba yihuoguë ba'iyë
yë'ë. Mësacua yua mai Ëjaguëni recoyo te'e zi'inni ba'icua sëani, jo'caye beoye
bojoreba bojojën ba'ijë'ën. Ja'anre yihuoguë, gare ya'jaye beoye quë'rë se'e
cani achoguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca cani achoguë, mësacuani re'oye yo'oguë
ba'iyë yë'ë.
2 Ja'an judío bain gu'aye yo'ocuare cato, bacuare ëñare bajë'ën. Bacuabi
gare jo'caye beoye gu'aye yo'ojën, mësacuana ti'anni, Riusu coca caye'ru tin
ye'yojën, mësacua go neño ga'nire tëyo güeseni, Riusu bain ruinjë'ën cajën,
Riusu bain gare beocua'ë bacua.
3 Mai se'gabi Riusu bainreba jubë ba'icua'ë. Mai se'gabi Riusuni te'e ruiñe
ro'tajën, baguëni te'e ruiñe bojo güeseyë mai. Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën,
baguë ta'yejeiyereba ba'iyete cani achojën, Riusu Espíritute coni bayë mai.
Ro ën yija bain ro'tajën maire cajën, Riusuni bojo güese ëayete gare yo'oye
yëma'icua'ë, maire cajën ba'iyë, bacua ro cuencueni guansese'e se'ga sëani.
4 Bacua yo'ojën ba'iyete cato, ro ëmëje'en se'gare yo'ojën ba'iyë. Bacua
re'oye yo'oye poreye'ru quë'rë re'oye yo'oye poreyë yë'ë. Yë'ë yua judío
bainguë ai re'oye yo'oguë ba'isi'quë ba'nhuë yë'ë.
5 Yë'ë zinrënna Israel bainguëreba të'ya raisi'quë ba'iguë ba'nhuë yë'ë.
Israel bain jubëan ba'iye'ru ai re'o jubë bainguë, Benjamín casi jubë ba'iguë
ba'nhuë yë'ë. Yë'ëre të'ya rani, ja'nrëbi ocho umuguseña ba'ini, yë'ë go neño
ga'nire tëyomate. Tëyorena, hebreo bainguëreba re'huasi'quë ba'iguë ba'nhuë
yë'ë, yë'ë ira bain ba'isi'cua si'acua yua hebreo bain sëani. Ja'nrëbi irani,
Riusu coca guanseni jo'case'e si'ayete te'e ruiñe yo'oye ye'yeguë, fariseo
bainguë re'huasi'quë ba'iguë ba'nhuë yë'ë.
6 Judío bain yo'ojën ba'iye'ru Riusuni güinareba'ru gugurini rëanguë baza
caguë, Cristo bainbi tin yo'ojënna, bacuani je'o ëñaguë be'teguë, bacuani ja'si
yo'oguë ba'nhuë yë'ë. Riusubi yë'ëni re'oye ëñaja'guë caguë, baguë guanse
coca Moisesna jo'case'e si'ayereba jo'caye beoye yo'oguë ba'nhuë yë'ë.
7-8 Ja'an si'aye yo'otoca, re'oye ba'iji yë'ëre ro'taguë ba'nhuë yë'ë. Ja'nca
ro'tasi'quëbi yureta'an yë'ë Ëjaguë Jesucristoni masini, baguëni te'e yo'o
conguë ba'iyë yë'ë. Yë'ë ja'anrë yo'oguë ba'ise'ere cato, ro yo'oguë ba'nhuë

yë'ë. Cristoni recoyo te'e zi'inni baza caguë, yë'ë ja'anrë yo'oguë ba'ise'e gare jo'cani senjoreba senjohuë.

9 Riusu guansesi coca Moisesna jo'case'ere'ru güina'ru yo'oni, Riusu bainguë quë'rë re'ojeiguë baza ro'tasi'quëta'an, ja'an ro'taye gare jo'cani senjosi'quë'ë yë'ë. Jo'cani senjoni, Jesucristoni si'a recoyo ro'tahuë yë'ë. Ja'nca ro'taguëbi yureca Riusu re'o bainguë ba'iye ti'anhuë yë'ë. Aito. Baguë bainguërebare yë'ëre re'huaguëna, ba ira coca guanseni jo'case'ere gare se'e yo'o ëaye beoye ba'iyë yë'ë. Ai guaja sëani, te'e ruiñe yo'oye gare porema'iguë ba'nhuë yë'ë.

10 Yureca, Jesucristoni si'a recoyo ro'taguë sëani, baguëni te'e ruiñereba masiye poreyë yë'ë. Baguëbi junni tonni, ta'yejeiye yo'oni, go'ya raiguëna, ja'an ta'yejeiye poreyete masiye poreyë yë'ë. Ro yë'ë yëye se'gare jo'cani, baguë ai yo'oguë ba'ise'e'ru ai yo'oto'ga, baguë yëye se'gare yo'oye poreyë yë'ë. Ja'nca yo'oye yëguëna, baguë yua yë'ë ba'iyete gare mame re'huaji.

11 Baguë yo'oye poreyete ro'taguë, yë'ë poreye'ru yo'oguë, baguë yure ba'iye'ru go'ya rani, guënamë re'otona ti'anni, baguë naconi carajeiye beoye huajëguë ba'ija'guë'ë yë'ë.

La lucha por llegar a la meta

12 Ja'nca ba'ija'guë ba'iye ro'taguëta'an, yuta ai caraji yë'ëre. Gu'a jucha ro'ina Cristo ba'iye'ru ba'iye caraji yë'ëre. Caraguëna, baguë ba'iye'ru te'e ba'iye ai yëyë yë'ë. Cristobi baguë bainguërebare yë'ëre re'huani baguëna, baguë ba'iye'ru ba'iye ai yëyë yë'ë.

13 Yë'ë bain sanhuë, yë'ëbi coca yihuoguëna, achajë'ën. Riusubi yë'ë ba'iyete ëñani, yuta ai ba'iye yë'ëre re'huaye ro'taguëna, baguë yo'o cuencuese'e se'gare ro'taguë ba'iyë yë'ë. Yë'ë ja'anrë re'oye yo'oguë ba'ise'ere gare ro'tama'iguëbi Riusu yua yë'ëre re'huaye ba'ija'yete jo'caye beoye ro'taza caguë, baguë yo'o cuencuese'e se'gare yo'oye ro'taguë ba'iyë yë'ë.

14 Riusubi yë'ë ba'iyete te'e ruiñe mame re'huaguëna, baguë yëye se'gare te'e ruiñereba yo'oguë baza caguë, ja'nrëbi guënamë re'otona ti'anni, Cristo naconi te'e ba'iguë, baguë insija'yete coni baja'guë'ë yë'ë. Mai si'acuani ja'anna yure choiguë ba'iji Riusu.

15 Cristoni baguë yo'ore coñe yënica, baguëni ja'nca te'e ruiñe yo'o conjën ba'ijë'ën. Cristoni ja'nca yo'o coñe yëmanica, Riusubi mësacua carayete mësacuani masi güeseji.

16 Masi güeseguëna, Cristo ye'yose'ere te'e ruiñe yo'ojën, Cristo yo'o cuencueni jo'case'ere jo'caye beoye yo'ojën ba'ijë'ën.

17 Yë'ë bain sanhuë, yë'ëbi Cristo ba'iye'ru ba'iye yëguëna, mësacua'ga yë'ë naconi te'e zi'inni ba'ijën, güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Yequëcuabi ja'nca yo'ojën ba'ijënna, mësacua yua bacua yo'ojën ba'iye'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.

18 Yequëcua yo'ojën ba'iyere'ga masiyë mësacua. Bacua yo'ojën ba'iyete quëaguë, ai sa'ntiguë ba'iyë yë'ë. Bacua yua Cristo bain ba'iyë yëquëna, cajën ba'icuata'an, baguë yo'o cuencuese'ere'ru ro tin yo'ojën ba'iyë. Cristo junni tonse'ere yequëcuani quëani achoye güeyë.

19 Gu'a bain, carajeija'cua ba'iye'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë. Riusuni yëye beoye ba'iyë. Ro bacua gu'a ëase'e se'gare yëyë. Bacuabi gu'aye yo'oni, ja'nrëbi yequëcuani quëajën bojoyë. Ro ën yija bain yo'o ëaye ba'iyete, ja'an si'ayete ai yëyë bacua.

20 Ja'nca yëjënna, maica bañë. Riusu naconi guënamë re'otona si'arën ba'ija'cua sëani, baguë yëye se'gare yo'oye ro'tacua'ë. Mai Ëjaguë Jesucristo in raija'yete te'e ruiñe masicuabi baguë tëani baja'yete ëñajën ëjojën ba'iyë.

21 Maire in rani, mai pa'npo ëaye ba'i ga'nihuëte mame ga'nihuë
re'huaja'guë'bi. Ën yijare ba'ijën ai yo'ojën ba'icuareta'an, baguë jëja
ba ga'nihuëre'ru mai ga'nihuë re'huaguëna, ai re'oyereba ba'ija'guë'bi
maire. Baguë yua si'aye ba Ëjaguë sëani, maini ja'nca mame re'huaye ai
ta'yejeiyereba poreguë'bi ba'iji.

4

Alégrense siempre en el Señor

1 Ja'nca ba'ija'cua sëani, yë'ë bain hua'na, mësacua si'a jëja yo'ojën, mai
Ëjaguëni jo'caye beoye te'e zi'inni ba'ijë'ën. Riusubi mësacuare choini, baguë
te'e bainre mësacuare re'huani baguëna, mësacuani ai bojoreba bojoguë ba'iyë
yë'ë, yë'ë bain hua'na. Mësacuare ai cu'e ëaji yë'ëre.
2 Mësacua bain jubë ba'icua Evodia, Síntique, ja'an romi hua'nani si'a jëja
yihuoguë cayë yë'ë. Sa'ñeña coca huaye beoye ba'ijën, recoyo te'e ruiñe
ro'tajën ba'ijë'ën, mai Ëjaguëni te'e zi'inni ba'icua sëani.
3 Ja'nrëbi, yë'ëre yo'o conguë, mai Ëjaguë naconi yë'ëre te'e ruiñe yo'o
conguë, më'ëre'ga yihuoguë quëayë yë'ë. Ja'an romi hua'nani re'oye conguë
ba'ijë'ën. Bacua yua Clemente naconi, yequëcua, yë'ë naconi te'e yo'o conjën
baë'ë. Si'a jubëte cato, Riusu bainreba ba'ijënna, Riusubi ga bainguë mamire
masini, baguë carajeima'icua naconi te'e uti pëbëna toyani baji.
4 Mai si'acua yua mai Ëjaguë naconi recoyo te'e zi'inni ba'icua sëani, ai
bojoreba bojojën ba'ijë'ën. Ja'nca mësacuani si'a jëja yihuoguëbi mësacuani se'e
cayë: Ai bojoreba bojojën ba'ijë'ën.
5 Cristo yua joë ba'irën ti'anja'guëta'an ba'iji cajën, jo'caye beoye re'oye
yo'ojën, baguë bainrebare te'e yo'o conjën ba'ijë'ën.
6 Mësacua yequërë ai yo'ojën, bonsere carajën ba'itoca, gare oiye beoye
ba'ijë'ën. Mësacua carayete, mësacua ai yo'oyete Riusu se'gani cajën, baguë
coñete senreba senjën, baguë yo'ore yo'oye se'ga yëyete ro'tajën ba'ijë'ën.
Ja'nca senjën, baguë sehuoni conja'ñete surupa cajën ba'ijë'ën.
7 Riusuni ja'nca cajënna, mësacuani recoyo ai ëama'iñereba re'o huano
güeseja'guë'bi. Mësacua yua Cristo Jesús naconi recoyo te'e zi'inni ba'ijën,
mësacua ba'iyete gare se'e oiye beoye ro'tajën, baguë cuirani coñete te'e ruiñe
masijën ba'ija'cua'ë.

Piensen en todo lo que es bueno

8 Yureca, yë'ë bain hua'na, yë'ëbi coca yihuoguëna, achajë'ën. Riusuni
bojo güeseye, Riusu ta'yejeiye ba'iyete cani achoye, ja'anre gare jo'caye
beoye ro'tajën ba'ijë'ën. Te'e ruiñe yo'ojën, bainni te'e ruiñe ëñajën, re'oye
yo'ojën, gare gu'a jucha yo'oye beoye ba'ijën, bainni bojo güesejën, re'oye
yo'oye se'gare ro'tajën, ja'an yo'oye jo'caye beoye ro'tajën, bainni yo'o conjën
ba'ijë'ën.
9 Yë'ë yo'oye'ru güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacuabi yë'ë ba'iyete ëñani,
yë'ë yo'oyete achani, yë'ë ye'yose'ere ye'yeni, güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Gare
jo'caye beoye ja'nca yo'ojën ba'itoca, Riusubi mësacua naconi te'e ba'iguë,
mësacuani ai bojo recoyo huano güeseji.

Ofrendas de los filipenses para Pablo

10 Yureca, mësacuabi yë'ëni ta'yejeiye ai oijën conjën, mësacua bayete yë'ëna
ai re'oye ro insini raojënna, yë'ëbi ai bojoreba bojoguë, Riusuni ai ba'iye ai
surupa caguë ba'iyë yë'ë. Mësacua quë'rë ja'anrë raoye porema'isi'cua ba'ijën,
sa'ntiye beoye ba'ijë'ën.

11 Ja'an bonsere gare cu'e ëaye beoye baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi ai yo'oguë
ba'iguëta'an, yë'ë caraguë ba'ise'ere ro'tamaë'ë. Riusubi ye'yoguëna, si'arën
bojoguë ba'iye poreyë yë'ë.
12 Ai ba'iye ai bonse caraguë ba'itoca, bojo recoyo re'huaye masiyë yë'ë. Ai
ba'iye ai bonse bani jëhuatoca, Riusu se'gani bojoye yua ye'yeni ba'iyë yë'ë.
Ja'nca sëani, aon gu'ana junni'ga, Riusuni bojoyë yë'ë. Aon anni yajini'ga,
Riusuni bojoyë yë'ë. Riusu se'gani jo'caye beoye bojoguë ba'iyë yë'ë.
13 Cristo yua yë'ë naconi te'e ba'iguëbi yë'ëni jëja recoyo ba güeseguëna,
si'ayete te'e ruiñereba yo'oye poreyë yë'ë.
14 Ja'nca poreguëna, mësacua yua yë'ëre ai yo'oguë ba'iyete ro'tani, yë'ëni
recoyo oijën, yë'ëre ai re'oye conni cuirahuë. Surupa.
15 Yureca, mësacuani ru'rureba ëñaguë saise'ere ro'tayë yë'ë. Mësacuani
Riusu cocarebare quëani achoni, ja'nrëbi jë'te, Macedonia yijabi saë'ë yë'ë.
Ja'nca saiguëna, mësacuabi yë'ë bonse carase'ere ro'tani, mësacua bayete
yë'ëna ro insini raohuë. Yequëcuabi raomajënna, mësacua se'gabi mësacua
mame re'huase'ere ro'tajën, yë'ëna bonsere raojën, Riusu yo'o cuencuese'ere
yë'ë naconi te'e yo'o conjën baë'ë.
16 Yë'ë yua Tesalónica huë'e jobore yuta ba'iguëna, mësacuabi yë'ëre caraguë
ba'ise'ere ro'tani, mësacua bayete yë'ëna te'e jëana quë'rë se'e raohuë.
17 Mësacuabi ja'nca raojënna, mësacua bonse se'gare baye gare ro'taye beoye
ba'iyë yë'ë. Mësacuabi ai re'oye cuirani coñe yëjënna, Riusu bojo güeseyete
mësacuana jo'caye beoye ba'ija'guë caguë ujayë yë'ë.
18 Mësacua bonse yure ro insini raose'e, Epafrodito naconi raose'ere coni,
si'a yë'ë caraguë ba'ise'ere roë'ë yë'ë. Ro'iguëna, yuta bonse ba'iji yë'ëre.
Mësacuabi yë'ëni ai yëreba yëjën, Riusu yëyete yo'oñu cajën, baguë yo'ore coñe
yëjën, mësacuabi yë'ëna ro insini raohuë. Ja'nca raojënna, Riusubi mësacua re'o
recoñoare ëñani, ai ta'yejeiye bojoji.
19 Ja'nca bojoguëbi mësacuani ro insi güesesi'quë'ga yua mësacua carajën
ba'iyere'ga ai masiguë, mësacuana ro insireba insiye poreji. Baguë bayete
cato, ai ta'yejeiye ai baji. Baguë bainreba Cristo Jesús naconi te'e zi'inni
ba'icuana ro insini huo'hueye ai yëji Riusu.
20 Ja'nca sëani, mai Taita Riusuni ai bojojën, baguë ta'yejeiye conni cuiraguë
ba'iyete ai ta'yejeiye ai jo'caye beoye cani achojën bañuni.

Saludos finales

21 Yureca, Jesucristo bainreba ba'icua si'a jubëni yë'ë saludayete quëajë'ën.
Cristo bain ënjo'on ba'icua'ga mësacuani güina'ru saludayë.
22 Riusu bainreba ba'icua ënjo'on ba'icua, Romano bain ëjaguëre concua,
baguë ta'yejei huë'e ba'icua'ga, si'acuabi mësacuani saluda coca saoyë.
23 Yureca, mësacua jubë ba'icua, ga bainguë ba'iyete ro'taguë, Riusu re'oye
yo'oni coñete mësacuare senguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

San Pablobi
COLOSAS
Bainni utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo hue'eguëbi, Riusubi yë'ëre cuencueni re'huaguëna, baguë
ta'yejeiye yo'ore conguë ba'iguë'ë. Jesucristobi yë'ëre choini re'huaguëna,
baguë yo'ore yo'oguë ba'iyë. Timoteo, Jesucristo bainguë, ja'anguë naconi
te'e ba'iguëbi
2 mësacuani utire toyani saoyë yë'ë. Mësacua yua Riusu bainreba jubë
Colosas huë'e jobore ba'icuani utire toyani saoyë yë'ë. Mësacuabi Jesucristoni
si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi mësacuare tëani, baguë bainrebare mësacuare
re'huani baji. Ja'nca sëani, mai Taita Riusubi mësacuani ai re'oye conni
cuirani, mësacuani ai recoyo bojo güeseja'guë, cayë yë'ë.

La oración de Pablo por los creyentes

3 Yureca, yëquënabi mësacua ba'iyete Riusuni senjën, mësacuani oireba oiguë
consi'quë sëani, mai Ëjaguë Jesucristo Ja'quëni surupa cajën, baguëni jo'caye
beoye bojojën ba'iyë.
4 Mësacuabi Jesucristoni si'a recoyo ro'tani, si'a Riusu bainni oijën conjënna,
yëquënabi achani, Riusuni ai bojojën ba'iyë.
5-6 Baguë bainbi Riusu cocarebare quëani achojënna, si'a re'otoña achani,
mame recoyo re'huani ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi yequëcuani quëani achojën, ba
coca caye'ru te'e ruiñe yo'o bi'rayë. Mësacua'ga güina'ru achani yo'o bi'rahuë.
Achani, Riusu yo'oye yëyete te'e ruiñe masihuë mësacua. Si'a bain Jesucristoni
si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuani baguë naconi gare carajeiye beoye ba'i güeseji
Riusu. Ja'anre masini, yurera mësacua yua guënamë re'otona sani, Jesucristo
naconi si'arën bañuni cajën, jëja ba recoyo re'huani, te'e ruiñe ro'tajën ba'iyë.
7 Epafras hue'eguëbi Riusu cocarebare mësacuani quëani achoguëna,
mësacuabi achani, ja'nca yo'ohuë. Epafras ba'iyete cato, yëquëna naconi
te'e ba'iguëbi Cristoni ai re'oye yo'o conguë ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, baguëte
cuencueni guansehuë: "Colosas bainna sani, Cristo cocarebare bacuani
quëani achojë'ën" cajën, mësacuana saohuë yëquëna.
8 Ja'nca saojënna, baguë yua sani, rani, quëabi: "Colosas bainbi Cristo
cocarebare achani, si'a recoyo ro'tahuë. Ja'nca ro'tani, Riusu Espíritubi
ye'yoguëna, bacuabi yua si'a Riusu bainni ai oijën conjën, re'oye yo'o
bi'rahuë" mësacua ba'iyete yë'ëni quëabi baguë.
9 Ja'nca quëaguëna, yëquënabi yua ja'an umugusebi mësacuare ai bojojën,
Riusuni jo'caye beoye mësacuare ujajën ba'iyë. Ja'nca ujajën, Riusuni ñaca
senjën ba'iyë: "Colosas bainni conjë'ën, Taita. Më'ë yëye'ru te'e ruiñe yo'ojën
ba'iye, ja'anre bacuani masi güesejë'ën. Masi güeseguëna, bacuabi masini,
më'ë Espíritu yihuoyete te'e ruiñe masini, më'ë yëye se'gare jo'caye beoye
yo'ojën ba'ija'bë" mësacuare senjën ba'iyë yëquëna.
10 Ja'nca ujajën, Riusuni senjënna, Riusu bainreba yo'ojën ba'iye'ru te'e
ruiñereba yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën, Riusuni ai re'oye yo'o conjën, baguë
cocarebare yequëcuani quëani achojën, Riusu ba'iyete quë'rë se'e te'e ruiñe
ye'yeni masijën, ja'nca yo'ojën ba'itoca, Riusubi mësacuani ëñani, mësacuani ai
bojoguë ba'iji.
11 Ja'nca mësacuare ro'tajën, Riusuni ñaca senreba senjën ba'iyë yëquëna:
"Taita, më'ë ta'yejeiye yo'oye poreguë sëani, Colosas bainre ta'yejeiye yo'oye

porecuare re'huajë'ën. Re'huani, më'ë yo'o cuencuese'ere te'e ruiñe yo'ojën,
bojoreba bojojën ba'icuare re'huajë'ën." Re'huaguëna, mësacua yua ai yo'ojën
ba'ito'ga, gare ya'jaye beoye ba'ijën, Riusu yo'o coñe gare jo'caye beoye
bojojën, yo'o yo'ojën ba'ijë'ën.
12 Ja'nca ba'ijën, ëñere'ga ro'tajën, mai Taita Riusuni ujajën, baguëni su-
rupa cajën ba'ijë'ën. Maina ñaca cani jo'cabi Riusu: "Yë'ë bainreba jubë
naconi recoyo te'e zi'inni ba'ijën, yë'ë naconi gare carajeiye beoye ba'ijën,
yë'ë guënamë re'oto mia re'otoreba ja'anruna ti'anni, si'arën ba'ijë'ën" cani
jo'cabi.
13-14 Ja'nca cani jo'caguëbi, zupai huatibi maini zemoni bani, ba zijei
re'otona re'huani, gu'a juchare yo'o güeseguëna, Riusubi maini ëñani, maini ai
oireba oiguë conbi. Gare ñu'ñuñe beoye ba'ija'bë caguë, baguë Zin ai yësi'quë
Jesucristore raoni, baguëni junni ton güeseguëna, maibi baguë naconi gare
carajeiye beoye ba'iye poreyë. Riusubi maire tëani bani, mai gu'a juchare
gare se'e ro'taye beoye ba'iji.

La paz con Dios por medio de la muerte de Cristo

15 Mai Ëjaguë Jesucristo, Riusu Zin Raosi'quëreba, baguë ba'iyete cato, Taita
Riusu ba'iye'ru te'e ba'iji. Maibi Taita Riusuni ëñañe porema'icuata'an,
baguë Zin ba'iyete masiye poreyë mai. Baguë ba'iyete cato, si'a Riusu
re'huani jo'case'e beorure baji baguë, Riusu naconi ru'rureba ba'isi'quë
sëani.
16 Riusubi si'ayete re'huani jo'ca bi'raguë, baguë Zin baja'yete ro'taguë,
si'aye re'huani, baguëna jo'cabi. Yija re'oto ba'iye, guënamë re'oto
ba'iye, si'ayete re'huani, baguëna jo'cabi. Mai ëñañe poreye, mai ëñañe
porema'iñere'ga, si'ayete re'huani jo'cabi. Si'a re'otoña ba'i hua'nare'ga
re'huani jo'cabi. Guënamë re'oto ba'i hua'na, yequëcua, ma'tëmë re'oto ba'i
hua'na, yequëcua, baguë guënamë re'oto yo'ore con hua'na, yequëcua, zupai
huati, baguë huati concua naconi, si'a hua'nare re'huani, Yë'ë Zinbi bacuare
bani guanseja'guë caguë, si'a hua'nare re'huani jo'cabi Riusu.
17 Riusubi yuta re'huani jo'cama'iguëna, baguë Zinbi baguë naconi si'arën
ba'iguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi baguë Taita re'huani jo'case'e si'aye beorure
bani, ba yo'o yo'oja'ye si'aye cuencuebi.
18 Ja'nca cuencueguë, yua si'a Riusu bainreba jubë, baguë yo'ore
conjën ba'icua, si'acuare bani, bacua quë'rë ta'yejeiyereba Ëjaguë'bi
ba'iji. Ru'rureba junni go'ya raisi'quëre sëani, si'a bain baguëni si'a recoyo
ro'tacuabi, ja'nrëbi junni huesëjënna, bacuani go'ya rai güeseji baguë. Ja'nca
go'ya raisi'quëbi si'a re'otoña ba'iyete bani, quë'rë ta'yejeiyereba Ëjaguë'bi
ba'iji.
19 Ja'nca ba'iguë sëani, Riusu ta'yejeiyereba ba'iye'ru te'ereba ba'iguëna,
Riusubi baguë ba'iyete ëñani, baguë naconi te'e ba'iguë bojoji.
20 Ja'nca ba'iguë, ja'ansi'quëbi cabi: "Si'a re'oto bain, yija re'oto guënamë
re'oto ba'icua, si'acuabi yë'ëni je'o bama'iñe" caguë, baguë Zinre maina
raoni, crusu sa'cahuëna junni ton güesebi. Mai gu'a jucha ro'ire junni
tonguëna, si'acua baguëni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuare baguë bainrebare
re'huani baji. Ja'nca baguëna, bacua yua gare se'e je'o baye beoye ba'icua'ë.
21 Mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere ro'tajë'ën. Gu'aye yo'ojën ba'isi'cua
sëani, Riusu bain ba'iye gare poremajën ba'nhuë. Riusure je'o bajën sen-
joja'cua se'ga ba'ijën ba'nhuë. Ja'nca ba'isi'cuata'an, yurera Riusu bain ba'iye
poreyë mësacua.
22 Yë'ë se'gabi si'a gu'a bain je'o bajën senjoja'ñete coza caguë, mësacua
gu'a jucha ro'ire rani, bainguë runni, ja'nrëbi crusu sa'cahuëna junni tonbi

baguë. Junni tonni, ja'nrëbi mësacua ba'iyete Riusuni ëñoni, Riusuni caji: "Ëñajë'ën. Ëncua yua gu'a jucha tënosi'cua ba'iyë. Ja'nca sëani, bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare se'e ro'taye beoye bañuni. Mai bainrebare re'huasi'cua ba'ijënna, yequëcuabi bacuare gu'aye caye gare porema'iñë" Riusuni caji mai Ëjaguë.

23 Ja'nca mame re'huasi'cua ba'iye yëtoca, Jesucristoni jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën, baguë yëyete yo'oye gare ya'jaye beoye ba'ijë'ën. Mësacua si'arën ba'ija'yete si'a jëja recoyo ro'tajën, Riusu masi güesese'ere te'e ruiñe masini, gare huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Mësacua yua Riusu cocarebare achani, ja'an si'aye masiyë. Ja'nca achani masijënna, ën yija bain si'acuarebabi ja'an cocare achahuë. Riusubi yë'ëre cuencueguëna, ja'an cocarebare quëani achoguë ba'iyë yë'ë.

Pablo encargado de servir a la iglesia

24 Ja'nca ba'iguëbi, mësacuabi Jesucristoni si'a recoyo ro'tani, Riusu bainrebare re'huasi'cua ba'ijënna, ai bojoreba bojoguë ba'iyë yë'ë. Riusu cocarebare quëani achoguëna, quë'rë jai jubë bainbi achani, Riusu bain ruinjënna, yë'ë ai yo'oyete ro'tama'iguëbi ai bojoreba bojoyë yë'ë. Cristobi baguë bainre tëani baza caguë, ai yo'oguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, yë'ë'ga baguë cocarebare quëani achoguë, Cristoni si'a recoyo ro'tani quë'rë jai jubë ba'ija'bë caguë, yë'ë'ga baguë bainreba jubë ro'ire ai yo'oyë.

25 Ja'nca sëani, Riusubi yë'ëre cuencueni, baguë yo'ore guanseguëna, baguë cocarebare si'a bainni quëani achoguë ba'iyë yë'ë.

26 Yure tëca Cristo raoja'yete gare quëamaji'i Riusu. Ja'nca quëama'iguë, yurera baguë bain Jesucristoni si'a recoyo ro'taja'cua, ja'ancuani Cristo tëani baja'yete masi güeseji Riusu.

27 Judío bain, judío bain jubë ba'ima'icuare'ga, si'acuani Cristo tëani baja'yete masi güeseji Riusu. Si'a bainni ñaca quëani acho güeseji. Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca, baguë bainrebare mësacuare re'huani, baguë naconi guënamë re'otore ba'ijën, gare carajeiye beoye ba'iyë. Ja'an ba'ija'yete mësacuabi masijën, Cristobi mësacuani recoyo te'e zi'inni ba'iguë sëani, baguë guënamë re'oto insija'yete coni bañu cajën, gare jo'caye beoye ëñajën, ja'anre ëjojën ba'iyë.

28 Ja'nca sëani, yëquënabi si'a bainni Cristo ba'iyete quëani achojën ba'iyë. Si'acuani yëquëna masiyete ye'yojën, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën cajën, si'acuani yihuojën ba'iyë. Ja'nca ye'yoni yihuojën, Cristo bainreba ba'iye, te'e ruiñereba yo'ojën ba'iye, ja'anre masi güesejën ba'iyë yëquëna.

29 Ja'anna si'a jëja yo'o yo'oguë, Cristobi ta'yejeiyereba yë'ëni yo'o güeseguëna, gare jo'caye beoye Cristo yo'ore conguë ba'iyë yë'ë.

2

1 Yureca, yë'ëbi ñaca caguëna, mësacua achajë'ën. Mësacua, Colosas bain, Cristo bain Laodicea huë'e jobo ba'icua'ga si'a bain yë'ëre ëñama'isi'cua'ga si'a jubëre oijën ro'tajën, Riusuni senreba senjën ba'iyë yëquëna.

2 Riusubi mësacuani quë'rë ai ba'iye sa'ñeña recoyo te'e zi'inni ba'i güeseja'guë caguë, sa'ñeña ai yëreba yë güeseja'guë caguëna, mësacua yua quë'rë jëja ba recoñoa re'huani ba'ijë'ën. Riusubi mësacuani quë'rë ta'yejeiye ai re'oye yo'o güeseguëna, bojoreba bojojën ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë Jesucristo, baguë raosi'quëre mësacuani quë'rë ai ba'iye masi güeseji Riusu. Ja'anrë baguë bainni ja'nca masi güesemaji'i.

3 Cristoni ja'nca masitoca, mësacua yo'ojën ba'iyete cato, te'e ruiñereba yo'ojën ba'iye masiyë. Se'e masiye yëma'iñë mësacua.

4 Ja'anre mësacuani yihuoguë cayë yë'ë. Yequëcuabi mësacuani re'oye achoye
cajën, ro coquema'iñe caguë, mësacuani ja'an cocare yihuoyë yë'ë.
5 Yë'ë yua mësacua naconi ba'ija'ma caguëta'an, mësacua naconi ba'iye
porema'iñë yë'ë. Ja'nca porema'iguëna, mësacua yua yë'ë coca yure toy-
ase'ere te'e ruiñe ro'tani, yë'ë te'e ba'iguë yihuoyere'ru achani, te'e ruiñe
yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua naconi te'e ba'itoca, mësacua yo'ojën ba'iyete ëñani,
ai bojoguë ba'ire'ahuë yë'ë. Mësacua yua Cristoni ta'yejeiye ai recoyo ro'tajën,
baguëni ai re'oye yo'o conjën bañuni cajënna, mësacuani ëñani, ai bojoguë
ba'iye yëyë yë'ë.

La nueva vida en Cristo

6 Ja'nca si'a recoyo ro'tajën ba'icua sëani, mai Ëjaguë Jesucristo yëye'ru gare
jo'caye beoye yo'ojën ba'ijë'ën.
7 Baguë naconi recoyo te'e zi'inreba zi'inni ba'ijë'ën. Baguë yo'o cuen-
cuese'ere gare ya'jaye beoye yo'o conjën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuabi baguë
ba'iyete quë'rë se'e masijën, baguë ba'iye'ru quë'rë re'oye ba'iyë mësacua.
Baguëni ja'nca si'a recoyo ro'tajën, mësacua yua quë'rë se'e jëja recoyo
re'huani ba'ijën, quë'rë se'e Riusuni surupa cajën, baguëni bojojën, Epafras
yihuose'e'ru güina'ru jo'caye beoye yo'ojën ba'ijë'ën.
8 Yureca, yequëcuabi huacha yihuojënna, mësacua ëñare bajën, bacua cocare
achamajën, gare ro'tamajën ba'ijë'ën. Ro'tatoca, Cristoni recoyo ro'taye
jo'cani senjoñë mësacua. Bacuabi ai re'o cocare ye'yeni masijë'ën cajën,
ro coqueye se'gare cayë. Zupai huatibi bacuani yihuoguëna, ën yija bain
ro'tajën yo'ojën ba'iye'ru güina'ru yo'ojën, mai ro'taye'ru Riusuni gugurini
rëanni bañuni cajën, ro bacua yëye se'gare yo'ojën, Cristoni coñe beoye ba'iyë
bacua.
9 Cristo ba'iyete cato, Riusu ta'yejeiyereba ba'iye'ru te'e ba'iguëna, baguë
ba'iyete te'e ruiñe masiye poreyë mai.
10 Mësacua yua baguë naconi te'e zi'inni ba'icua sëani, baguë masi güeseye'ru
te'e ruiñe masini, baguë ba'iye se'ga'ru ba'iye ro'tajë'ën. Baguë yua si'a
re'otoña quë'rë ta'yejeiyereba Ëjaguë sëani, yequëcua ye'yoni yihuoyete
achamajën ba'ijë'ën.
11 Mësacua yua Riusu bainreba re'huase'ere cato, judío bain go neño
ga'nire tëyose'ebi Riusu bain gare ruinmaë'ë mësacua. Mësacua ja'anre yo'ojën
ba'ise'ere gare jo'cani, mësacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere jo'cani senjoni,
Cristoni si'a recoyo ro'tajënna, ja'anre yo'ojënna, Cristobi mësacuare tëani,
mame recoyo re'huani, mësacuani bani, baguë ba'iye'ru mësacuani te'e ba'i
güeseji.
12 Ja'nrëbi, mësacuabi bautiza güesejën, mësacua Cristo ba'iye'ru ba'iye
bainni masi güesehuë. Cristobi yë'ë gu'a jucha ro'ina junni tonni, yë'ë juchare
gare senjoguëna, yë'ë ja'anrë yo'oguë ba'ise'e'ru gare se'e yo'oma'iguë ba'iyë
yë'ë cajën, mësacua ba'iyete bainni masi güesehuë. Riusubi Jesucristo junni
tonsi'quëni go'ya rai güeseguëna, mësacuabi baguë ta'yejeiye yo'oye poreyete
si'a recoyo ro'tahuë. Ja'nca ro'tani, mësacua mame re'huani ba'iye, baguë
ba'iye'ru ba'i güeseyere'ga si'a recoyo ro'tahuë.
13 Mësacuabi Cristoni yuta huesëjën ba'ijënna, Riusubi mësacuani gare
ëñama'iguë ba'iguë ba'nji. Ro mësacua gu'a ëase'e se'gare yo'ojën ba'nhuë.
Judío bainbi mësacua ye'yeye ënsecua sëani, Riusu guanseni jo'case'ere achani
yo'oye gare poremajën ba'nhuë. Ja'nrëbi jë'te, Cristoni si'a recoyo ro'tajënna,
Riusubi mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare se'e ro'tama'iguë baji'i.
Ja'nca ba'iguëbi mësacuare baguë naconi te'e zi'inni ba'i güeseni, baguë bain-
rebare mësacuare re'huani babi.

14 Mësacua yua Riusu ira guanseni jo'casi cocare, Moisesna jo'casi cocare
gare achamajën, te'e ruiñe yo'oye beoye ba'ijënna, yurera Riusubi mësacuani
si'nsema'iji. Yurera Jesucristobi junni tonni, mësacua gu'a jucha yo'ojën
ba'ise'ere gare se'e ro'tama'iguëna, ja'anre si'a recoyo ro'tani, Riusu bainre
re'huasi'cua ba'iyë mësacua.
15 Yureca, Cristobi mësacua jucha ro'ina junni tonni, ja'nrëbi go'ya rani,
ai ba'iye ai ta'yejeiyereba pore Ëjaguë'bi ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, Zupai
huati yequëcua huati ëjacua naconi, bacuabi mësacua ba'iyete ëñani, gu'aye
ca ëaye ba'icuareta'an, Cristobi bacuare ënsebi. Yë'ë bainrebani baye gare
porema'iñë mësacua caguë, bacuare ënseni, bacuare saoni senjobi, si'a re'oto
ba'icuabi ëñajënna.

Busquen las cosas del cielo

16 Mësacua yua Cristoni ja'nca te'e zi'inni ba'icua sëani, ba judío bain
guanseyete gare achaye beoye ba'ijë'ën. Bacua aon ainma'i coca, bacua
gono uncuma'i coca, ja'an cocare achamajën ba'ijë'ën. Bacua fiesta yo'oni
Riusuni bojoñu cajënna, bacua yo'oye'ru yo'omajën ba'ijë'ën. Si'a tëcahuëan
fiesta yo'ojënna, carajeisi ñañaguë ba'iguëna, yo'o yo'oma'i umuguse sábado
umuguse ba'iguëna, ja'anna choijënna, bacuani coñe beoye ba'ijë'ën.
17 Judío bain yo'ojën ba'iyete mësacuani yo'oye guansejënna, mësacua
yo'omajën ba'ijë'ën. Ro yo'ojën ba'iyë bacua. Riusubi ba ira guanse cocare
bacuana jo'caguë, Cristo raiye tëca yo'ojën ba'ijë'ën caguë jo'cabi Riusu.
Ja'nca jo'caguëna, yurera Cristobi raiguëna, baguë masi güeseye se'gare
ro'tani yo'ojën ba'ijë'ën caji.
18 Yequëcuabi bacua yo'jereba ba'iye'ru ba'iye guansejënna, mësacua
achamajën ba'ijë'ën. Bacua yua ro gugurini rëanjën, anje hua'nani ujañu
cajënna, mësacua achamajën ba'ijë'ën. Mësacua yua Riusu naconi te'e
ba'ija'cua sëani, bacuare achamajën, mësacua baja'yete jo'cani senjomajën
ba'ijë'ën. Bacuabi yihuojën, Guënamë toyana ëñasi'cua sëani, te'e ruiñe cayë
yë'ë cacuata'an, bacuare achamajën ba'ijë'ën. Yëquëna se'gabi masiyë cacu-
ata'an, ro ro'tajën, ro ën yija bain ro'tani yihuoye'ru yihuojën ba'iyë bacua.
19 Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Jesucristoni gare zi'iñe beoye ba'iyë. Mai
Ëjaguë coñete cato, yëquëna hua'na, baguë bainreba ba'icuani sa'ñeña ai
yëreba yë güeseji. Maini sa'ñeña yo'o con güeseji. Baguë yo'ore quë'rë re'oye
yo'o concuare maire re'huani baji. Ja'nca baguëbi ba Cristo ba'iye'ru ba'icua
quë'rë re'oye ba'icuare maire re'huaji Riusu.
20 Yureca, Cristobi mësacua jucha ro'ire junni tonni, mësacua ja'anrë yo'ojën
ba'ise'ere gare jo'cani senjo güeseguëna, ro ën yija bain Cristoni huesëcua,
bacua cani achoyete yo'omajën ba'ijë'ën. Ja'nca mame recoyo re'huasi'cua
ba'ijën, ¿mësacua guere yo'ojën, bacua cani achoyete yo'oye'ne? Ro yo'ojën
ba'iyë.
21 Bacuabi cani achojën: "Gu'ana sëani, ja'an aonre ainma'ijë'ën. Ja'an
gonore uncuma'ijë'ën. Ja'an macare pa'roma'ijë'ën" cajën,
22 ro ën yija bain ro'tani guanseye se'ga ba'iyë. Ja'an macañare cato, bainbi
bajënna, carajeiji.
23 Ro ën yija bain Cristoni huesëcuabi ro'tato, "Ja'an guanse cocare te'e ruiñe
yo'otoca, re'oye ba'iji maire. Maibi ja'nca yo'otoca, quë'rë masiye ye'yeyë
mai. Riusuni quë'rë re'oye gugurini rëañe poreyë mai. Quë'rë re'oye yo'oye
ye'yeyë mai. Quë'rë yo'jereba ba'i hua'na ruiñë mai. Mai ga'nihuë quë'rë jëja
ba hua'na ruiñë mai." Ja'anre ro'tani yo'ojën, ro yo'ojën ba'iyë bacua. Ja'nca
yo'ocuata'an, bacua gu'a ga'nihuë ëase'ere jo'caye porema'iñë bacua.

3

1 Yureca, mësacua yua Cristoni recoyo te'e zi'inni ba'ijën, baguë yëyete te'e
ruiñe yo'ojën, Cristo bainreba mame re'huasi'cua ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, baguë
guënamë re'oto insija'yete ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'anruna ti'anni, Cristo naconi
si'arën ba'iyë. Cristo ba'iyete cato, Riusu jëja ca'ncore ñu'iguë, baguë naconi
ta'yejeiyereba Ëjaguë te'e ba'iji.
2 Cristo insija'ye se'gare ro'tajën ba'ijë'ën. Ro ën yija gu'ayete ëa ëñañe beoye
ba'ijë'ën.
3 Mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjosi'cua sëani, Jesucristo
naconi gare te'e zi'inni, baguë bain re'huasi'cua ba'iyë. Baguë'ga yua Taita
Riusuni te'e zi'inni ba'iguëna, Riusu yua maire huajë hua'nare re'huani baji.
4 Ja'nca te'e zi'inni ba'ijënna, maire in raija'guë'bi baguë. In raiguëna,
baguë naconi gare carajeiye beoye ba'ijën, baguë ba'iye'ru ba'ijën, baguë
ta'yejeiyereba ba'iyete ëñajën bojojën ba'ija'cua'ë mai.

La vida antigua y la vida nueva

5 Ja'nca ba'ija'cua sëani, ro ën yija bain Cristoni huesëcua, bacua ëa ëñañe'ru
gare ëa ëñañe beoye ba'ijë'ën. Ëmëcua romicua sa'ñeña yahue bani a'ta
yo'ojën ba'iye gare jo'cani ba'ijë'ën. Sa'ñeña gu'a ëayete gare ro'taye beoye
ba'ijën, si'a gu'a jucha yo'oyete gare jo'cajë'ën. Bonsere ba ëaye gare jo'cajë'ën.
Ja'an bonsere ba ëaye ro'tato, Riusubi, Gu'aye yo'oyë më'ë caji. Huacha
riusuña, imageña, ja'anna gugurini rëañe'ru yo'oyë caji Riusu.
6 Ja'nca yo'ojën ba'icuabi Riusu cocare ro achajën, baguë yëyete
yo'oma'ijënna, Riusubi bacuani ai bënni senjoja'guë'bi.
7 Cristobi yuta mësacuani mame re'huama'iguëna, mësacua'ga ja'nca gu'aye
yo'ojën ba'nhuë.
8 Ja'nca ba'isi'cuaca yureca, ja'an yo'oyete gare jo'cani senjojën ba'ijë'ën.
Yequëcuani je'o baye beoye ba'ijë'ën. Je'o ba cocare huëoye beoye ba'ijë'ën.
Yequëcua ba'iyete ro gu'a coca gare bëyoni caye beoye ba'ijën, si'a gu'a cocare
caye gare jo'cajë'ën.
9 Sa'ñeña gare coquemajën ba'ijë'ën. Mësacua yua mësacua ja'anrë yo'ojën
ba'ise'ere gare jo'cani senjosi'cua sëani, te'e ruiñe se'gare sa'ñeña cajën
ba'ijë'ën.
10 Mësacua yureca mame recoyo re'huasi'cuabi Cristo yëye se'gare yo'ojën
ba'ijën, baguë ba'iye'ru ba'iye ti'an bi'rajën, baguëte masiyereba masijën
ba'iyë, baguëni recoyo te'e zi'inni ba'icua sëani.
11 Ja'nca ba'icuabi bain ba'iyete ëñajën, Cristoni huesëcua ëñañe'ru bain
ba'iyete ëñañe beoye ba'iyë mai. Cristo ëñañe'ru bain ba'iyete ëñañë mai. Si'a
jubëanre ëñani, judío bain, griego bain, yua te'e ba'iyë. Cuya bain, airu bain,
ja'ancuare gare gu'aye caye beoye ba'iyë. Yo'o concua, bacua ëjacua, bacua
ba'iyete cato, te'e ba'iyë. Si'a jubëan bain ba'icuabi Cristoni recoyo te'e zi'inni
ba'ijën, baguëni te'e yo'o conjën ba'ijënna, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Cristobi
si'a jubëte ëñani, si'a jubëbi te'e ba'iyë caji.
12 Ja'nca sëani, Riusubi mësacuare cuencueni, mësacuani ai yëreba yëguë,
mësacua gu'a juchare senjoni mame re'huani, baguë bainrebare mësacuare
re'huani baji. Ja'nca baguëna, baguë yëye se'gare yo'ojën ba'ijë'ën. Sa'ñeña
ai oijën conjën ba'ijë'ën. Sa'ñeña re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Yequëcuani
ëñajën, yë'ë'ru què'rë ta'yejeiye ba'iyë cajën, bacua ba'iyete, bacua carayete
ru'ru ro'tani cuirajën ba'ijë'ën. Yequëcuabi gu'aye yo'o bi'ratoca, bacuani
bëinma'ijë'ën.

13 Bëinmajën, bacuani bojoye se'ga ba'ijë'ën. Yequëbi mësacuani gu'aye
yo'otoca, baguë gu'aye yo'ose'ere huanë yeye cajë'ën. Mai Ëjaguëbi mësacua
gu'a juchare gare se'e ro'tama'iguë sëani, mësacua'ga yequë bainni bacua
gu'aye yo'ose'ere huanë yeye cajë'ën.
14 Yequëcuani ja'nca re'oye yo'ojën, ëñere'ga quë'rë ai ba'iye yo'ojën ba'ijë'ën.
Sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijën, mësacua si'acuabi recoyoreba
te'e zi'inni ba'ijën, sa'ñeña bojojënna, Riusu'ga mësacuani ëñani bojoji.
15 Baguë bainreba jubë te'e zi'inni ba'icua sëani, Cristobi bojoreba bojo
recoyo bacuare mësacuare re'huaye masiji. Ja'nca masiguëna, ja'an mame
re'huayete baguëni senjë'ën. Senni, re'hua güeseni, gare se'e sa'ntiye beoye
ba'ijë'ën. Yequëcuare gare se'e je'o baye beoye ba'ijë'ën. Bojoye se'ga ba'ijën,
Riusu mame re'huase'ere ro'tajën, baguëni surupa cajën ba'ijë'ën.
16 Ja'nca ba'ijën, Cristo cocarebare jo'caye beoye achani, si'a recoyo ro'tani,
Cristo cani jo'case'ere te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Riusubi ja'an cocare
mësacuani quë'rë re'oye masi güeseguëna, mësacua yua yequëcuare'ga ba co-
care güina'ru ye'yojën yihuojën ba'ijë'ën. Gare gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën,
bacuani cajën ba'ijë'ën. Ja'nca cajën, bacuani bojo recoyo re'hua güesejë'ën.
Sa'ñeña ganta cocare cajën, si'aye bojojën gantajën, Riusu ta'yejeiyereba
ba'iyete si'a jëja cani achojën, baguëni caraye beoye surupa cajën ba'ijë'ën.
17 Mësacua yo'ojën ba'iye, mësacua coca cajën ba'iye, ja'anre yo'oto, mai
Ëjaguë Jesucristo yëye se'gare yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua yua baguë bainreba
sëani, ja'nca yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua yua Riusu insise'ere ro'tani, baguëni
surupa cato, ñaca ro'tajën ba'ijë'ën. Jesucristobi mësacua naconi te'e ba'iguë
sëani, mësacua yua Riusuna ti'anni, baguë naconi coca caye poreyë.

Deberes sociales del cristiano

18 Yureca, mësacua romicua, ën cocare achajë'ën. Mësacua ënjë ta'yejeiye
ba'iyete ëñajën, baguë coca cayete achani Jaë'ë cajën, güina'ru yo'ojën
ba'ijë'ën. Mësacua yua mai Ëjaguë bainreba sëani, ja'nca yo'ojën ba'ijë'ën.
19 Mësacua ëmëcua, ën cocare achajë'ën. Mësacua rënjoni ai oijën conjën,
bagoni ai yëyereba yëjën ba'ijë'ën. Bagoni bëiñe caye beoye ba'ijë'ën.
20 Mësacua zin hua'na, ën cocare achajë'ën. Mësacua pë'caguë sanhuëbi coca
cajënna, mësacua achani, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'otoca, mai
Ëjaguëbi ëñani, mësacuani ai bojoji.
21 Mësacua pë'caguë sanhuë, ën cocare achajë'ën. Mësacua zin hua'nani
hui'ya bëinjën bama'ijë'ën. Ja'nca bëintoca, zin hua'nabi ai sa'nti recoyo
re'huani, ro achani yo'oma'icua ruiñë.
22 Mësacua yua bain ëjacuani yo'o contoca, bacuabi yo'o guansejënna, si'aye
te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Bacuabi ëñajënna, ja'anrën se'ga re'oye yo'otoca,
gu'aye yo'oyë mësacua. Bainni re'oye ro'ta güeseye se'gare coquejën ro'tayë
mësacua. Cristoni yo'o coñe'ru ba'iye ro'tajën, gare jo'caye beoye te'e ruiñe
yo'ojën ba'ijë'ën, baguëbi ëñani masiguë sëani.
23 Mësacua yua si'a yo'o yo'ojën, mësacua porese'e'ru si'a jëja te'e ruiñe
yo'ojën ba'ijë'ën. Bain ëjacuabi yë'ëni ëñani, yë'ëre re'oye ro'taja'bë caye beoye
ba'ijë'ën. Mësacua yua mai Ëjaguëre yo'o concua cuencuesi'cua sëani, baguë
ëñani bojoye se'gare ro'tajën, baguëni re'oye yo'o conjën ba'ijë'ën.
24 Baguë guënamë re'oto bayete ro'tajë'ën. Mësacuana si'aye ro insireba
insiye ro'taguëna, mai Ëjaguë Jesucristo cuencuesi yo'ore te'e ruiñe yo'o
conjën, bain ëjacua guanseyete re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.

25 Mai Ëjaguë yëye'ru re'oye yo'oma'itoca, Riusubi mësacuani si'nseja'guë'bi.
Mësacuabi gu'aye yo'ojën, Yë'ëre si'nsema'iji Riusu, ro'tatoca, gare jëaye beoye
ba'ija'guë'bi mësacuare. Riusubi si'a bainre ëñani, te'e ba'iyë caji.

4

1 Mësacua ëja bain, ën cocare achajë'ën. Mësacua yo'o concuani re'oye
yo'ojën, bacuani te'ereba cuirajën ba'ijë'ën. Ëñare bajën, mësacua Ëjaguë
guënamë re'oto ba'iguëte ro'tajë'ën. Mësacua yo'oye si'ayete ëñani masiji
baguë.
2 Mësacua si'acua gare ñame ëaye beoye ba'ijën, Riusuni jo'caye beoye ujajën
ba'ijë'ën. Mësacua ujajën ba'iyete achani yo'oguëna, baguëni surupa cajën
bojojën ba'ijë'ën.
3 Yëquënare'ga ënjo'on ba'icuare'ga ro'tajën, Riusuni senjën ba'ijë'ën. Baguë
cocareba, Cristo junni tonsi cocare, ja'anre si'aruan bainni quëani achoñu
cajënna, ja'an yo'oye poreyete Riusuni senjën ba'ijë'ën. Ja'an cocarebare te'e
ruiñe quëani achoguëna, ëja bainbi yë'ëre preso zeanni, ya'o huë'ena guaohuë.
4 Ja'an cocare bainni te'e ruiñe masi güeseye poreyete Riusuni senjën
ba'ijë'ën. Ja'an se'gare yo'oye yëyë yë'ë.
5 Cristoni recoyo ro'tama'icua ba'itoca, mësacua ëñare bajën, ai masiye
re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua porese'e'ru Cristo ba'iyete jo'caye beoye
bacuani masi güesejën ba'ijë'ën.
6 Bacuani coca cajën, re'oye ro'tani, bacuani re'oye achoye te'e ruiñe cajën
ba'ijë'ën. Bacuabi coca senni achajënna, bacuani ai masiye sehuojën ba'ijë'ën.

Saludos finales

7 Yureca, yë'ë te'e bainguë Tíquico hue'eguëte mësacuana saoguëna, yë'ë
yo'oguë ba'iyete mësacuani quëaja'guë'bi. Cristo bainguëbi yëquënani ai re'oye
yo'o conguë ba'iji. Cristo yo'o cuencuese'e sëani, baguë yua si'a jëja yo'o
conguë ba'iji.
8 Yëquëna yo'ojën ba'iyete mësacuani quëani, mësacuani bojo recoyo ba
güeseye ro'taji. Ja'anna baguëte saoyë yë'ë.
9 Onésimo'ga, mësacua jubë bainguë, baguë'ga conguë saiji. Cristoni si'a re-
coyo ro'taguëbi ai re'oguë'bi ba'iji. Ba sanhuëbi si'a ënjo'on ba'iyete mësacuani
quëaja'cua'ë.
10 Aristarco hue'eguë, yë'ë naconi ya'o huë'ena guaosi'quë, yë'ëre te'e conni
ñu'iguëbi, ja'anguëbi mësacuani saludaji. Marcos hue'eguë, Bernabé ba bain-
guë, ja'anguë'ga mësacuani saludaye caji. Yequëcuabi baguë ba'iyete mësacuani
yuara quëamate. Mësacua jubëna ti'anguëna, baguëni mësacua huë'ena guaoni,
re'oye bojojën cojë'ën.
11 Jesús Justo hue'eguë'ga mësacuani saludaji. Ja'an samutecua yë'ë naconi
ba'ijën, Riusu yo'ore te'e conjën, judío bain ënjo'on ba'icua Cristoni si'a recoyo
ro'tajën ba'icua, gañacua'ë. Bacuabi yë'ë naconi yo'o conjënna, ai bojo recoyo
re'huani ba'iyë yë'ë.
12 Epafras hue'eguë'ga mësacuani saludaji. Mësacua jubëbi raisi'quëbi Cristo
yo'ore ai re'oye yo'o conguë ba'iji. Baguë yua mësacua ba'iyete ro'taguë, gare
jo'caye beoye si'a jëja Riusuni senguë ba'iji: "Riusu, më'ë yëyete te'e ruiñe
masiye yo'ojën ba'ija'bë. Më'ë ba'iye'ru ba'iye quë'rë re'oye ti'anni ba'ija'bë."
Ja'anre ujaguë, mësacuare senguë ba'iji baguë.
13 Yë'ë'ga baguë yo'o yo'oyete mësacuani te'e ruiñe quëayë. Mësacua ba'iye,
Cristo bain Laodicea huë'e jobo ba'icua, Hierápolis huë'e jobo ba'icua, ja'an

jubëan Cristo bainre ro'taguë, mësacuani conza caguë, si'a jëja yo'o yo'oguë ba'iji baguë.
14 Lucas hue'eguë, ëco uañe masiguë, mai ai yësi'quë, ja'anguë, Demas hue'eguë naconi mësacuani saludaye cahuë.
15 Cristo bainreba Laodicea huë'e jobo ba'icuare saludacaijë'ën. Ninfas hue'eguëre'ga saludacaijë'ën. Baguë huë'ena ti'anjën Cristoni ujacua, ja'ancuare'ga te'e saludajë'ën.
16 Ja'nrëbi, mësacuabi ën coca toyase'ere ëñani, achani tëjini, ja'nrëbi Cristo bain Laodicea ba'icuani ñë'coni, ën cocare acho güesejë'ën. Yeque yë'ë coca, Laodicea bainna toyani saose'ere'ga mësacua ëñani achani masijë'ën.
17 Arquipo caguëni ñaca quëajë'ën: "Riusubi më'ëni ja'anru yo'o caguëna, si'aye te'e ruiñereba yo'oguë, baru bainni re'oye conni cuiraguë ba'ijë'ën." Ja'an cocare baguëni quëajë'ën.
18 Yureca, yë'ë, Pablo hue'eguëbi ja'ansi'quë yua mësacuani saluda cocare toyani saoyë yë'ë. Yë'ë yua preso zeansi'quë, guënameñabi huensi'quë ba'iguëna, yë'ëre ro'tajën, Riusuni senjën ba'ijë'ën. Yureca, Riusubi mësacuani ai ta'yejeiye re'oye conni cuiraja'guë, cayë yë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

San Pablobi
TESALONICA
Bainni utire toyaguë, ru'ru ba'i cocare Toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo, yë'ë gajecua Silvano, Timoteo, bacua naconi, yëquënabi utire
toyani saoyë mësacuare, Riusu bainreba Tesalónica huë'e jobo ba'icuare.
Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo, bacuabi mësacuani bajën, mësacuare ëñajën
cuirajënna, mësacua recoyo bojo huanoñe ba'ijë'ën, cayë.

El ejemplo de fe que daban los de Tesalónica

2 Yëquënabi Riusu naconi ujajën, mësacua ba'iyete bojojën, Riusuni
mësacuare senni achajën, jo'caye beoye cayë yëquëna.
3 Mai Taita Riusu naconi coca cajën, mësacua yo'oyete ro'tajën ba'iyë.
Mësacuabi Riusu cocarebare achani, recoyo ro'tajën, si'aye yo'oyë. Yequëcuani
ai oire bajën, bacuani bojo güesejën, mësacuabi ai jëja yo'o yo'ojën ba'iyë. Mai
Ëjaguë Jesucristo se'e raija'yete jo'caye beoye ëñajën ëjoyë mësacua.
4 Yo'je sanhuë, Riusubi mësacuani ai bojoguë, baguë bainrebare mësacuare
re'huaguëna, yëquënabi masiyë.
5 Yëquënabi Riusu cocarebare mësacuana quëajën saë'ë. Quëajën saisi'cuabi
ro yëquëna coca se'gare ro'tamajën quëahuë. Riusu cocareba sëani, Riusubi ai
ta'yejeiye yo'oguë, baguë, baguë Espíritubi yëquëna jëja recoyo re'huaguëna,
te'e ruiñereba cajën, coqueye beoye mësacuani quëahuë yëquëna. Ja'nca
quëajën, mësacua naconi re'oye yo'ojën, mësacua ba'iye se'gare ro'tajën,
mësacuare conjën ba'ijënna, mësacua masiyë.
6 Yëquëna hua'nabi ja'nca ba'ijënna, mësacuabi yëquëna yo'ojën ba'ise'e,
Ëjaguë Jesucristo yo'oguë ba'ise'e, ja'anre ëñajën, mësacuabi güina'ru yo'ojën
baë'ë. Riusu cocarebare bojojën achajën, mësacua recoyona ro'tajënna,
yequëcuabi mësacuani ai gu'aye yo'ohuë. Gu'aye yo'ocuareta'an, mësacuabi
bojoye se'ga baë'ë, Riusu Espíritubi bojo güeseguë sëani.
7 Ja'nca bojojënna, Macedonia yija bain, Acaya yija bain Jesucristoni recoyo
ro'tacua si'acuabi mësacua yo'oye'ru güina'ru yo'oye yëjën baë'ë.
8 Ba'ijënna, mësacuabi baruan bain hua'nani mai Ëjaguë cocarebare caraye
beoye quëani achojënna, quë'rë so'oña ba'i re'oto bain'ga mësacua recoyo
ro'tayete achahuë. Ja'nca achajënna, yëquëna hua'nabi se'e quëaye gare
beoyë.
9 Mësacua ba'iyete ëñacuabi yëquënana rani, mësacua yo'o yo'ojën ba'iyete
yëquënani quëayë. Yëquënabi mësacuana ëñajën saijënna, mësacua jobona
bojojën cohuë, cayë ba hua'na. Mësacua ro imageña te'ntose'ena gugurini
rëansi'cuabi ja'an yo'oye gare jo'cani senjohuë, cayë. Riusurebare ro'tajën, te'e
ruiñe ba'i Riusuni bojojën conñu cajën, mësacua ja'nca yo'ohuë cayë.
10 Riusu Zinbi guënamë re'otobi raiyete mësacua ëjojën ba'iyë cayë. Riusubi
yua Jesucristo hue'eguë, ju'insi'quëre go'ya rai güeseguëna, maini oiguë,
bënni senjoñe beoye ba'ija'bë caguë, maire tëani saji, Riusu bënni senjoja'rën
ti'anguëna.

2

El trabajo de Pablo en Tesalónica

1 Yo'je hua'na, yëquënabi mësacuana ëñajën saijën, ro guaja saimajën baë'ë.
Mësacuabi ja'anre masiyë.
2 Ru'ru, Filipos huë'e jobore ba'ijënna, baru ba'icuabi yëquënani ai gu'aye
yo'ojën, ro je'o bajënna, mësacua masiyë. Yëquënani ai je'o bacuata'an, mai
Riusubi ai re'oye conni, jëja recoñoa re'hua güeseguëna, mësacuana sani,
huaji yëye beoye Riusu cocarebare quëani achohuë, yequëcuabi ro ënse ëaye
yo'ojënna.
3 Mësacuani quëani achojën, ro huacha ye'yoma'iñë yëquëna. Ro yëquëna
yëse'e se'ga mësacuani ye'yoma'iñë. Ro coqueye beoye ba'ijën,
4 Riusu yëye se'gare'ru güinareba'ru baguë cocarebare quëani achoyë
yëquëna. Riusubi yëquënate te'e ruiñe ëñaguë sëani, baguë cocareba bainre
quëani achocuare maire re'huabi Riusu. Ja'nca sëani, ro bain yëye'ru quëani
achoma'iñë. Riusu ro'taye'ru quëani achoyë yëquëna. Baguë ñacobi ëñani,
yëquëna recoyo ro'tayete masiji.
5 Ja'nca sëani, yëquëna hua'nabi mësacuana sani, mësacuani re'o coca coque-
eye beoye cahuë. Mësacua bonse bayete tëani bañu, caye beoye baë'ë yëquëna.
Riusubi ja'anre masiji.
6 Yëquëna re'oye yo'o yo'ojën, ro bainbi yëquëna yo'ore re'oye caja'bë, gare
caye beoye baë'ë yëquëna. Mësacua te'e ruiñe ëñañe, yequëcua te'e ruiñe
ëñañe, ja'anre ro'taye beoye baë'ë yëquëna. Cristo raosi'cua ba'ijën, mësacuani
jëja guanseye porecuata'an, ja'anre yo'omaë'ë.
7 Mësacua jubëte ba'ijën, mësacuani jëja guanseye beoye baë'ë. Pë'cagobi bago
zin hua'nani bojora'rë ëñago cuiraye'ru mësacuani bojora'rë ëñajën cuirajën
baë'ë yëquëna.
8 Mësacuani ai bojojën, Riusu cocarebare quëani jo'cajën, yëquëna si'a jëja
mësacuani oijën, mësacuani conjën baë'ë. Yua yëquëna ai yësi'cua ruën'ë
mësacua.
9 Yëquëna ai jëja yo'o yo'ojën ba'ise'ere ro'tayë mësacua, yo'je sanhuë.
Yëquënani cuiraye mësacuani senma'iñe cajën, yëquënabi yo'o yo'ojën na'ijaë'ë.
Ja'nca yo'ojën, Riusu bojo cocarebare mësacuani cani achojën baë'ë.

10 Mësacuabi Riusu naconi ëñajënna, yëquëna recoyo ro'tase'e, mësacua
naconi ganijën ba'ise'e, ja'anre cato, gare jucha beo hua'nabi gare te'e ruiñe
yo'o hua'na se'ga baë'ë. Yequëcuabi yëquënate gu'aye caye poremaë'ë.
11 Yëquëna yihuojën case'ere mësacua masiyë. Pë'caguë yua baguë zin
hua'nani bojora'rë yihuoye'ru mësacuani bojora'rë yihuojën baë'ë yëquëna.
12 Jëja recoyo re'huaye, huaji yëye beoye ba'iye, ja'anre cajën, mësacuani
bojora'rë yihuojën baë'ë yëquëna. Gu'aye yo'oye beoye ba'ijën, Riusu yëye'ru
jo'caye beoye yo'ojë'ën, cajën yihuojën baë'ë yëquëna. Riusu cuencuesi'cua
sëani, Riusu ba'i jobo, baguë go'sijei re'otona sani ba'ija'cua'ë mësacua.

13 Yëquëna hua'nabi mësacua jubëna sani, Riusu cocarebare quëani
achojënna, mësacuabi te'e ruiñe achajën, mësacua recoyona re'huahuë. Ro
bain ro'taye se'ga banbi. Riusu cocareba ba'iji cajën, mësacuabi achajën,
recoyona re'huahuë. Ja'nca re'huajënna, Riusubi baguë yo'ore mësacua
jubëna yo'oni ëñoji. Ja'nca sëani, yëquënabi ai bojojën, Riusuni surupa cajën,
si'arën ba'iyë.
14 Mësacua yua Riusu bainreba re'huasi'cua ba'ijënna, mësacua yija bainbi
mësacuani je'o bajën, ro huaijën, gu'aye yo'ohuë, yo'je sanhuë. Riusu bain
jubëan Jesucristoni recoyo ro'tacua Judea yijare ba'icua, bacua'ga judío bain
si'nsesi'cua ba'ijënna, yurera güina'ru baji'i mësacuare.

15 Judío bain yua Riusu ira bain raosi'cua, Ëjaguë Jesús, ja'ancuare huani
senjosi'cua ba'ijën, yëquënare'ga je'o bajën, ro gu'aye huaë'ë. Ja'nca huaijën,
Riusuni bojo güeseye beoye ba'ijën, si'a bainni gu'a güejën ba'iyë bacua.
16 Yëquënabi judío bain jubë ba'ima'icuana sani, Riusu ba'i jobona tëani
sayete, ja'an cocarebare bacuani quëani achojënna, judío bainbi yëquënate
ënse ëaye yo'ohuë. Ja'nca yo'ojën, bacua gu'a jucha si'arën yo'oni re'huase'e,
ja'an naconi yua ai jucha bëyoni quë'rë ta'yejeiye jucha yo'ohuë. Yo'ojënna,
Riusubi bacuani bëinguë, baguë bënni senjoja'ñete yurera bacuana quëñoñe
beoye jo'cabi.

Pablo desea visitar otra vez a los de Tesalónica

17 Ja'nrëbi, yo'je sanhuë, yëquënabi mësacuare jo'cani, zoe saima'iñe cajën,
jo'cani saë'ë. Sani, ai recoyo oijën, ai cu'e ëabi. Mësacuana se'e go'ija'ma cajën,
jo'caye beoye mësacuare ro'tahuë yëquëna.
18 Mësacuana goñu cajënna, yë'ë'ga, Pablo hue'eguë, ai se'e go'iye yëhuë.
Go'iye yëcuareta'an, zupai huatibi yëquënate tëhuobi.
19 Mësacuani ai ba'iye ai bojoye huanoji yëquënare. Mai Ëjaguë Jesús in rairën
ti'anguëna, mësacua naconi te'e ñë'cani bojoyë. Aito. Mësacuare mai Ëjaguëni
ëñoni, mësacuare aireba bojojën ba'iyë. Ja'anrën yo'oja'ye ai ëjoyë yëquëna.
20 Mësacua ba'iyete ro'tajën, Riusuni ëñajën, baguë naconi te'e bojojën
ba'ija'cua'ë mai, ro'tajën, ai bojoyë yëquëna, Riusubi maire te'e ruiñereba
ëñaja'guëre sëani.

3

1 Ja'nrëbi, mësacuana go'iye porema'icuabi yua Atenas huë'e jobona te'e
hua'na bëaye ro'tajën, Guere yo'oye'ne mai cajën,
2 Timoteore mësacuana saohuë. Yëquëna naconi Riusu yo'o conguëreba
ba'iji baguë. Riusu cocareba Cristo ba'iyete quëani achoye masiji. Ja'nca
masiguëna, baguëte mësacuana saohuë. Mësacua quë'rë ai ba'iye Jesucristoni
recoyo ro'tajë'ën cajën, mësacua quë'rë jëja recoñoa re'huajë'ën cajën, quë'rë
bojo hua'na ruinjë'ën cajën, Timoteore mësacuare yihuoni re'huaguëte sao-
huë.
3 Yequëcuabi mësacuare ai gu'aye yo'ojënna, mësacua jubë ba'icua te'ecuabi
yequërë jëja beojën, gu'a ma'ana go'ima'iñe cajën, baguëte saohuë.
Yequëcuabi yëquënani gu'aye yo'ocuata'an, Riusubi ja'anna ai yo'o güeseji
maire.
4 Yëquënabi mësacua naconi yuta ba'ijën, yëquëna ai yo'ojën ba'ija'yete
quëajën ba'nhuë. Quëajënna, ja'nrëbi, yequëcuabi yëquëna quëase'e'ru
yëquënani gu'aye yo'ojën ba'nhuë. Ja'anre mësacua masiyë.
5 Ja'nrëbi, mësacua yuta Jesucristoni recoyo ro'taye'ne caguë, Timoteore
mësacuana saohuë. Yequërë zupai huatibi mësacuare coqueni tëama'iguë
caguë, yë'ë'ga huaji yëguë, mësacuana saoni senni achahuë. Coqueni tëatoca,
yëquëna quëani achose'ere mësacuani ro guaja yo'ore'ahuë, ro'tahuë yëquëna.
6 Ja'nca ro'tani, Timoteore saojënna, mësacuana saisi'quëbi yua raji'i. Rani,
mësacua bojojën ba'iyete quëaguëna, bojohuë yëquëna. Mësacua yua Jesu-
cristoni te'e ruiñe recoyo ro'taye, mësacua yequëcuani ai oire baye, ja'anre
quëabi. Yëquënani jo'caye beoye ro'tani, yëquënani cu'e ëaye ba'ijënna, baguëbi
yëquënare quëabi. Yëquëna yua mësacuani cu'e ëaye ba'iye'ru mësacuare güina'ru
cu'e ëaji, cabi.

7 Ja'nca rani quëaguëna, yëquënabi mësacuare bojojën ba'iyë, yo'je sanhuë.
Yëquëna hua'nabi yequëcua je'o base'e ro'ire ai yo'ojën, mësacuare ro'tani, jëja
recoñoa re'huayë, Jesucristoni jo'caye beoye ro'tacuare sëani.
8 Mësacuabi mai Ëjaguëni ai ba'iye bojojën, baguë yo'o coñe se'ga yo'ojënna,
yëquënabi yua mësacuani bojojën ro'tayë.
9 Riusuni ujajën, mësacuare quëajën, mësacuani aireba bojojën ba'iyete cajën,
yëquëna recoyo bojo huanoñe ba'iye beorure quëaye ti'añe porema'iñë.
10 Mësacua yua quë'rë se'e ai jëja recoñoa baja'bë cajën, Riusuni jo'caye
beoye ujajën, yequërë mësacua yua Cristoni recoyo ro'taye carajën ba'itoca,
mësacua recoyo ro'tayete coñu cajën, mësacuana sani ëñaja'ñete Riusuni señë
yëquëna.
11 Mai Taita Riusu, yua baguë Zin, mai Ëjaguë Jesús naconi, bacuabi yëquëna
saiyete re'huaja'bë cayë, mësacuani ëñaja'ñete.
12 Yurera mësacuare coñete Riusuni senni achayë yëquëna. Yequëcuare oire
bani si'a bainni yëreba yëye, mësacuani yo'o güesejë'ën señë. Mësacua recoyo
ro'taye quë'rë jëja bayete re'huajë'ën señë.
13 Ja'nca re'huaguëna, mai Ëjaguë Jesús inguë raija'rën ti'anguëna, mësacua
yua jucha gare tënosi hua'nabi jëja recoyo te'e ruiñereba re'huani tëjisi'cuabi
yua mai Taita Riusu ba'iruna nëcaye poreyë mësacua. Baguë bainreba si'acua
naconi raiguëna, ja'nca ba'iyë.

4

La vida que agrada a Dios

1 Yureca, mësacuani jëja yihuoni, mai Ëjaguë Jesús guansese'e'ru te'e
quëajën, mësacuani coca yihuoyë yëquëna, yo'je sanhuë. Yëquëna ye'yose'e'ru
güina'ru re'o ma'ana ganijën ba'ijë'ën. Riusubi ëñani bojoja'guë cajën, quë'rë
se'e re'oye yo'ojën, re'oye ganijën ba'ijë'ën.
2 Yëquëna hua'nabi mësacuare yihuo cocare cajën, mai Ëjaguë Jesús caye'ru
yihuojënna, mësacua masiyë.
3 Jëja recoyo te'e ruiñereba re'huasi'cua ba'ijë'ën cajën, gare gu'aye yo'oye
beoye ba'ijë'ën, Riusu yëye'ru ba'iye. Yequëcua naconi ro a'ta yo'oyete gare
senjoni huanë yeni bajën, ja'anre gare yo'oye beoye ba'ijë'ën.
4 Ëmëcua si'acua, romi cu'ecuabi te'e ruiñe yo'ojën, Riusu yëye'ru bagoni
re'oye huejani bajë'ën.
5 Bagoni ro ëa ëñañe beoye ba'ijë'ën. Gu'a bain yo'oye'ru romigoni baye
yo'oma'ijë'ën.
6 Ja'nca gu'aye yo'otoca, mësacua bain ba'icuare gu'aye yo'oyë. Ja'anre
yo'oye beoye ba'ijë'ën. Riusubi ja'anre yo'ocuani ai jëja bënni senjoñe ba'iji.
Yëquëna ja'anrë yihuose'ere ro'tajën, ëñajën ba'ijën, re'oye yo'ojë'ën.
7 Riusubi maire cuencueguë, a'ta yo'oyete jo'caye, gare ro'taye beoye baji'i.
Gu'aye yo'oye beoye ba'icuare maire cuencueni re'huabi Riusu.
8 Ja'nca sëani, bainbi yëquëna ye'yose'ere ro achajën, Ro bain ye'yose'e sëani
güeyë yë'ë catoca, Riusu coca ye'yose'ere ro achani senjoñë.
9 Riusu bain jubë ba'icuare ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Bacuare conjën
ba'ijë'ën, caye ro'taguëta'an, ja'an cocare mësacuani yihuoye banre'ahuë
yëquëna. Mësacua yua Riusu ye'yosi'cuarebare sëani, mësacua jubë ba'icuare
ai yëreba yëjën ba'ijënna, ja'anre masiyë.
10 Si'a Riusu bain Macedonia yija ba'icuare'ga ai yëreba yëjën ba'ijën,
bacuare ai ba'iye jo'caye beoye coñë mësacua. Ja'nca yo'ojënna, yëquëna

hua'nabi mësacuani se'e yihuoyë. Quë'rë ai ba'iye si'a hua'nani quë'rë
ta'yejeiye ai yëjën ba'ijën, bacuare conjën ba'ijë'ën cayë.
11 Yequëcua yo'o yo'oyete ëñajën, ro'taye beoye ba'ijën, mësacua yo'o
se'gare yo'ojën, bojojën ba'ijë'ën. Yëquëna yihuojën ba'ise'e'ru mësacua yo'o
ma'carëanre jo'caye beoye yo'ojën ba'ijë'ën.
12 Ja'nca yo'otoca, yequëcua Cristoni ro'tamajën ba'icuabi mësacuani te'e
ruiñe ëñajënna, yequëcua ro insiyete coye ro'tama'iñë mësacua.

El regreso del Señor

13 Yo'je sanhuë, bain ju'insi'cua, gare cainsi'cua'ru ba'iye, bacua ba'iyete
te'e ruiñe quëayë yëquëna. Yequëcua Cristoni huesëjën ba'icua, bacua ota oijën
ba'iye'ru mësacua oima'ijë'ën. Bacua yua Cristo ba'iyete huesëcua, se'e go'ya
raiye ro'tama'icuabi bacua ju'insi'cuare ai sa'ntijën ai ota oiyë.
14 Mai hua'nata'an, Jesús junni tonni se'e go'ya raiguëna, maibi ja'anre
recoyo ro'tajën, Jesusni bojoyë. Ja'nca sëani, Jesusni recoyo ro'tajën gare
cainsi'cua'ru ba'ijënna, Riusubi bacuare Jesús naconi huajë hua'nare go'ya
rai güeseja'guë'bi.
15 Ja'nca sëani, yëquënabi mai Ëjaguë ñaca yihuoye'ru mësacuani yihuojën
quëayë. Mai Ëjaguë in rai umuguse ti'anguëna, mai hua'na huajë hua'na
ba'icuabi yua ju'insi'cuabi Cristona mëni ti'añe, ru'ru ti'anma'iñë.
16 Ru'ru, guënamë re'otobi guanseye ai jëja achoguëna, anje jubë ëjaguëbi
caguëna, Riusu coneta juiye achoguëna, mai Ëjaguëbi te'e jëana gaje meguëna,
maibi ëñañë. Ru'ru, Cristoni recoyo ro'tajën gare cainsi'cuare huajëcuare
mëani baji baguë.
17 Ja'nrëbi yo'je, mai hua'na huajëjën ba'icuabi guënamë re'otona mëijën
saiyë. Bacua naconi ñë'cani, mai Ëjaguëni pico re'otona tëhuoni, baguëni
bojojën, pico re'otore huahuajën, baguë naconi si'arën ba'iyë.
18 Ja'nca sëani, mësacua ja'an coca yihuose'ere ro'tajën, sa'ñeña ñaca cajën
ba'ijë'ën: Jëja recoñoa re'huani ba'ijë'ën, cajën ba'ijë'ën.

5

1 Yua mai Ëjaguë in raiye, baguë tëcahuë raiye, baguë umuguse raiye,
¿quejeito raiguë'ne? catoca, ja'anre si'a hua'nabi huesëcua sëani, mësacuani
yihuoni toyaye se'e yo'oma'iñë yëquëna, yo'je sanhuë.
2 Mai Ëjaguë rai umuguse, yua bain ro'ta ëama'iñe ba'iguëna, yuareba te'e
jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji. Jiancua ñamibi ti'añe'ru te'e jëanareba ëñoñe ba'iji.
3 Bain hua'nabi sa'ñeña: "Re'oye ba'iji maire. Huaji yëye beoye ba'ina'a"
cajënna, yua ja'ansirën Riusubi bacuare huesoni si'ayete bacuana jo'caye
ba'iji. Romigo zin të'ya rairën guëtabë ja'si ju'iñe'ru ba'iguëna, gare jëaye beoye
ba'iji bacuare.
4 Ja'nca ba'icuareta'an, mësacua yua zijei re'oto ganima'icua'ë, yo'je sanhuë.
Mai Ëjaguë in rai umugusere ëñajën ëjocuabi ba umuguse ti'añete quëquëye
beoye ba'iyë. Jiancua ñami ti'añe'ru mësacuana te'e jëana ti'anma'iji ba umu-
guse, yo'je sanhuë.
5 Mësacua si'acuabi mia re'otona ganijën, Cristo ba'iye insise'ere ye'yeni
bayë. Mai hua'nabi zijei re'otona ganiñe beoye ba'iyë. Cristo ba'iyete huesëye
beoye ba'iyë mai.
6 Yequëcua ro cainsi hua'na'ru ba'iye, ro ro'tajën ba'icua'ru ba'iye, mai
hua'nabi ja'ancua'ru ba'iye beoye, te'e ruiñe ëñajën ëjojën ba'iñu, cayë.

7 Bainbi yua ñami se'ga caiñë. Bainbi jo'chana güebeye yëtoca, ñami se'ga
güebeyë.
8 Ja'nca ba'icuata'an, mai hua'nabi ñatani saoye'ru ye'yesi'cua sëani, te'e
ruiñe yo'ojën, Cristoni si'a recoyo ro'tajën bañuni. Ja'nca sëani, Jesucristoni
recoyo ro'tajën, yequëcuani yëreba yëjën, gare caraye beoye te'e ruiñe yo'ojën,
bañuni. Jesucristo naconi carajeiye beoye ba'ijën, baguëni bojojën ba'ija'cua
sëani, baguë in raija'yete jo'caye beoye ëjojën bañuni.
9 Riusubi maire cuencueni, maini bënni senjoñe ro'tama'iji. Mai Ëjaguë
Jesucristobi maire cuencueguëna, Riusu ba'i jobona tëani saji maire.
10 Jesucristobi yë'ë bainrebare tëani baza caguë, maire ro'taguë, yua junni
tonbi. Ja'nca junni tonguëna, maibi baguë naconi huajë hua'na ba'ija'cua'ë.
Baguë in rai umuguse ti'anguëna, mai hua'nabi ju'insi hua'na ba'itoca, o
huajë hua'na ba'itoca, huajë rani, baguëna ñë'cani ba'ija'cua'ë mai.
11 Ja'nca sëani, mësacuabi sa'ñeña yihuojën, sa'ñeña jëja recoñoa re'hua
güesejën ba'ijë'ën. Mësacua yure yo'oye'ru sa'ñeña yo'ojën ba'ijë'ën.

Pablo aconseja a los hermanos

12 Ja'nrëbi, mësacuani yeque cocare yihuojën cayë yëquëna. Mësacua na-
coni ba'icua, mai Ëjaguë yo'o case'ere yo'ocua, mësacuani yihuojën concua,
bacuare te'e ruinreba ëñajën ba'ijë'ën, yo'je sanhuë.
13 Bacuare re'oye conjën, bacuani bojojën, te'e ruiñe sehuojën ba'ijë'ën,
mësacua yihuojën concuare sëani. Ja'nca ba'ijën, mësacua'ga sa'ñeña bojojën
ba'ijë'ën.
14 Ja'nrëbi, yo'o yo'oye güecuabi mësacua jubëre ba'itoca, bacuani jëja
cani achojë'ën. Yequëcuabi ñame ëaye ba'icua ba'itoca, bacuani te'e ruiñe
cani achojë'ën. Ja'nji recoyo ba hua'na ba'itoca, bacuare jëja recoyo ba
güesejë'ën. Si'acua mësacua jubë ba'icuare bojora'rë yihuojën, bacua jëja
recoñoa re'huaye tëca jo'caye beoye conjën ba'ijë'ën.
15 Yequëbi mësacua jubë ba'icua te'eguëni gu'aye yo'otoca, baguë yo'ose'e'ru
se'e go'yaye beoye gu'aye yo'oma'ijë'ën. Re'oye yo'oye se'ga ro'tajën, ja'an
se'gare mësacua naconi ba'icuani, si'a bainni jo'caye beoye yo'ojën ba'ijë'ën.
16 Si'arën bojo hua'na se'ga ba'ijë'ën.
17 Riusuni senni achajën, jo'caye beoye ujajën ba'ijë'ën.
18 Mësacua ba'iye, mësacua ma'a ganiñebi yua guaja ganiñe ba'ito'ga,
Riusuni bojojën, Surupa cajën ba'ijë'ën. Riusu yëse'e sëani, mësacua Jesucristo
bainreba ba'icuabi ja'nca bojojën ba'ijë'ën.
19 Riusu Espíritubi yo'o yo'oye raotoca, güeye beoye ba'ijë'ën.
20 Riusu cocareba raose'e ba'itoca, ja'anre gu'aye cama'ijë'ën.
21 Si'a coca case'ere achajën, te'e ruiñe ba'iyete masiñu cajën, re'oye ro'tajën
ba'ijë'ën. Re'oye case'e ba'itoca, bojojën ba'ijën, recoñoa re'huani bajë'ën.
22 Gu'aye ba'itoca, beoru quëñoni senjojën, achaye beoye ba'ijë'ën.
23 Riusu yua si'a baguë bain bojocuare re'huaguë, mësacua ba'iye, si'a
yacahuëte, si'a recoyote, si'a ga'nihuëte, si'aye beoru baguë yëse'e'ru mame
re'huaja'guë. Mësacua jucha si'aye quëñoni senjoguë, mai Ëjaguë Jesucristo
se'e raiye tëca, mësacuani bojoguë, jucha beo hua'nare re'huani baja'guë, cayë
yequëna.
24 Mësacuare choisi'quëbi yua baguë cani jo'case'e'ru güina'ru yo'oja'guë'bi,
tin yo'oye ro'tama'iguë sëani.

Saludos y benedición final

25 Yëquëna hua'nare'ga ujajën, Riusuni senni achajën ba'ijë'ën, yo'je sanhuë.

26 Si'a jubë bainre'ga saludacaijë'ën. Riusuni bojojën, bacuare su'ncajën
ba'ijë'ën.
27 Si'a jubë bainre ñë'coni, yëquëna coca yure toyani saose'ere ëñani,
bacuare quëani achojë'ën. Mai Ëjaguë masi güesesi coca sëani, ja'nca mësacuani
guanseni jo'cayë yëquëna.
28 Mai Ëjaguë Jesucristobi mësacuani bojoguë, baguë ba'iyete mësacuani
caraye beoye ëñoñereba ëñoja'guë, cayë yëquëna. Ja'nca raë'ë.

San Pablobi
TESALONICA
Bainni utire toyaguë, samu ba'i cocare Toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo, yë'ë gajecua Silvano, Timoteo, bacua naconi, yëquënabi utire
toyani saoyë mësacuare, Riusu bainreba Tesalónica huë'e jobo ba'icuare. Mai
Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo, bacuabi mësacuani bajën,
2 mësacuare ëñajën cuirajënna, mësacua recoyo bojo huanoñe ba'ijë'ën, cayë.

Dios juzgará a los pecadores cuando Cristo vuelva

3 Yo'je sanhuë, mësacuare ro'tajën, Riusuni jo'caye beoye surupa cajën
bojoñuni, cayë yëquëna. Mësacuabi Riusu bain quë'rë te'e ruiñe ruincuare
sëani, ja'nca cayë yëquëna. Mësacuabi Jesucristoni quë'rë ai ba'iye recoyo
ro'tajën, sa'ñeña quë'rë ai yëreba yëyë mësacua.
4 Yëquënabi ja'anre ro'tajën, yequëcua Cristo bain jubëan ba'icuana sani,
mësacua ba'iyete ai bojojën quëayë yëquëna. Mësacuabi Jesucristoni recoyo
ai ro'tajën, jëja recoñoa si'arën bayë, quëayë yëquëna. Yequëcuabi je'o bajën,
mësacuani ai si'a jëja huacuata'an, mësacuabi yua quë'rë jëja recoñoa re'huajën,
Jesucristoni jo'caye beoye si'a recoyo ro'tayë.
5 Mësacuabi ja'nca yo'ojën ba'ijënna, gu'a bainbi mësacua ba'iyete ëñani,
Riusu bënni senjoñete te'e ruiñe masiyë. Ai gu'aye yo'ojënna, Riusubi
mësacuani te'e ruiñe ëñani, baguë ta'yejeiye jëja ba'iyete mësacuani ëñoji.
6 Aito. Riusubi ai re'oye yo'oye ro'taji. Mësacuare gu'aye yo'ocuani ai yo'o
güeseye ro'taji.
7 Ja'nca ro'taguëbi yua mësacua gu'aye huasi'cuare sëani, mësacua ai yo'oyete
quëñoni, mësacua bojo huanoñete re'huaji. Yëquënare'ga güina'ru re'huaye
ro'taji Riusu. Mai Ëjaguë Jesús in rai umuguse ti'anguëna, ja'anre yo'oji maire.
Jesucristobi si'a baguë anje jubë ta'yejeiye ba'icua naconi guënamë re'otobi
toa re'otobi gaje raija'guë'bi.
8 Rani, Riusure huesëcua, Jesucristo bojo güese coca quëani achose'ere gu'a
güecua, ja'ancuani ai ba'iye ai bënni senjoni jo'caji.
9 Ja'nca jo'caguëna, bacuabi si'arën ai yo'ojën carajeiyë. Mai Ëjaguë
ta'yejeiye ba'iye, baguë go'sijeiyete ëñajën, ba Ëjaguë naconi ba'ija'ma cajën
ro'tajënna, Riusubi bacuare saoni senjoji.
10 Mai Ëjaguëbi ja'an umugusera rani, baguë bainrebani ëñoguëna, bacuabi,
yua baguëni si'a recoyo ro'tacua sëani, baguëni ai ruiñe ëñajën, baguë
ta'yejeiye ba'iyete bojoreba bojojën ro'tayë. Mësacua'ga bacua naconi
ba'ija'cua'ë, yëquëna cocareba quëase'ere si'a recoyo ro'tasi'cua sëani.
11 Ba'ijënna, yëquënabi Riusuni ujajën, mësacuare caraye beoye senni
achayë. Mësacuare te'e ruiñe ba'icuare re'huajë'ën, mësacua cuencuesi ma'a
ganicuare, Riusuni ujayë. Mësacua'ga, Ai re'oye yo'oñu cajën, Cristoni te'e
ruiñereba recoyo ro'tajën, Mai yo'o yo'oñu cajën ba'ijënna, Riusubi mësacuare
ai ta'yejeiye conreba conguë ba'ija'guë, cayë yëquëna.
12 Ja'nca ba'iguëna, mësacuabi Ëjaguë Jesucristo ba'iyete, baguë go'sijeiyete
yequëcuani te'e ruiñe masi güeseyë. Masi güesejënna, baguë'ga mësacuare te'e
ruiñe ba'icuare yequëcuani ëñoji. Ëñoguëna, mai Taita Riusu, mai Ëjaguë

Jesucristo, bacuabi ja'nca maire aireba conjën, maire bojo recoyo re'huajën, bacua ba'iyete ai insireba insijën ba'iyë.

2

Aclaraciones sobre el regreso del Señor

1 Yureca, yo'je sanhuë, mai Ëjaguë Jesucristo gaje rai umuguse, maire baguë naconi ñë'ca umuguse, ja'anre mësacuani yihuoguë, quëani achoyë yë'ë.

2 Yequëcuabi mësacuani huacha quëajën, Mai Ëjaguë in rai umuguse ti'anbi cajën, Baguë bainre ñë'coni tëjibi, cayë. Yequërë bacuabi Riusu ëñose'e'ë. Pablo sanhuëbi utire toyani quëahuë cajën, Riusu cocareba ba'iye'ru ro coquejën quëani achojënna, mësacua huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Bacua quëayete te'e jëana ro'tama'ijë'ën.

3 Yequëcua coquejën cacua banica, gare achaye beoye ba'ijë'ën bacuare. Jesús in rai umuguse yuta ti'anma'iji. Ru'ru, gu'aye yo'ocuabi Riusuni ai je'o bajën ba'ija'cua'ë. Ba gu'aguëreba ba'i ëjaguë'ga, rëi toa gojena huesëni si'aja'guë, ja'anguëbi rani,

4 Riusu ba'iyete, si'a bain bojojën guguriyete, ja'anre beoru ai gu'ayereba gu'aye caji. Si'a bain ta'yejeiye ëjaguë'ë yë'ë caguë, Riusu huë'ena cacani, Riusu jëja guëna seihuëna bëaye'ru bëani, Riusureba'ë yë'ë caguë, si'a jëja quëaguë ba'ija'guë'bi baguë.

5 Yë'ëbi mësacua naconi ba'iguë, ja'anre quëahuë yë'ë. ¿Ja'anre ro'tama'iñe mësacua?

6 Gu'a ëjaguë yuta rani ëñoñe porema'iji. Riusu cuencuesirën ti'anguëna, ja'nrëbi, gu'a ëjaguëbi ëñoñe poreji. Mësacua yua baguëte yure ënsese'ere masiyë.

7 Gu'ayebi yua yahuera'rë ai ta'yejeiye ai huëiji yureña. Ja'nca huëiguëna, ba gu'aguëreba ënseni quëñorën ti'añe tëca ta'yejeiye gu'aye yo'oye porema'ija'guë'bi.

8 Gu'aye ënseguëte quëñorena, ja'nrëbi, ba gu'a ëjaguëbi ëñoji. Ëñoguëna, mai Ëjaguë Jesucristobi rani, baguë saiye sëcoyebi gu'a ëjaguëna huani senjoji. Baguë go'sijeiyebi huesoni si'aji.

9 Gu'a ëjaguëbi ti'anni, zupai huatibi conguëna, ai ba'iye ai ta'yejeiye yo'oni ëñoguë, bain gare ëñama'ise'ere ëñoguë, ai ba'iye ai coque ëayete yo'oji.

10 Yo'oni, ba huesëni carajeicuani ai coqueyereba ai gu'aye coqueji. Coqueguëna, bacuabi huesëni carajeiyë. Te'e ruiñe ba'i cocare achani bojoye gu'a güecua sëani, jëaye beoye ba'iji bacuare.

11 Riusubi yua coqueye se'gare ro'tajën ba'ija'bë caguë, coque huatina jo'caji bacuare.

12 Si'a hua'na'ga Riusu te'e ruiñereba ba'i cocare achaye güeni, gu'aye se'gana bojo ëaye ba'ijënna, Riusubi bacuani bënni senjoguë ba'ija'guë'bi.

Escogidos para ser salvados

13 Mësacuare cato, Riusuni surupa cajën, mësacuare jo'caye beoye bojoye bayë yëquëna, yo'je sanhuë. Mai Ëjaguëbi mësacuani ai yëreba yëguë, ru'rureba ba'isirënbi mësacuare tëani baye ro'tabi. Baguë Espíritute raoni, mësacua carajeima'iñe caguë, mësacuare tëani baji, mësacuabi baguë te'e ruiñereba ba'i cocare si'a recoyo ro'tajënna.

14 Yëquëna hua'nabi Riusu cocarebare mësacuani quëani achojënna, Riusubi
baguë ba'iyete mësacuani ëñoni, mësacuani choini, mai Ëjaguë Jesucristo
go'sijeiyete mësacuana insireba insiji.
15 Ja'nca sëani, yo'je sanhuë, yëquëna te'e ruiñe ye'yose'e, mësacua naconi
ba'ijën yihuose'e, yëquëna uti toyani saose'e, ja'anre ro'tajën, jëja recoñoa
re'huani, jo'caye beoye yo'ojën ba'ijë'ën.
16 Mai Ëjaguëreba Jesucristo, mai Taita Riusu, ja'ancuabi maini ai yëjën,
maire ai conreba conjën, maini si'arën jëja ba recoñoare re'huajënna, maibi
Cristoni si'a recoyo ro'tajën, ro guaja yo'oye beoye ba'iyë, maini te'e ruiñe
yihuoni achosi'cua sëani.
17 Mësacuare'ga güina'ru jëja recoñoa re'huani jo'caye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca
jëja recoñoa bani, mësacua yo'o yo'oye, mësacua coca caye, re'oye se'ga
ba'ijë'ën.

3

Oren por nosotros

1 Yureca, yo'je sanhuë, yëquënate ujajën ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë cocarebare
besa quëani achoñu cayë. Mësacua achani bojose'e'ru, Riusu ba'iyete te'e
ruiñe ëñose'e'ru, yequëcua joboanbi achani güina'ru ba'ija'bë cayë. Ja'anre
ujajën ba'ijë'ën.
2 Gu'a bain si'si yo'ocua'ga yëquënani je'o bajënna, yëquëna jëayete Riusuni
ujajën ba'ijë'ën, ai jai jubë bainbi Riusu cocarebare ro'tama'icua sëani.
3 Ja'nca ba'icuata'an, mai Ëjaguëbi te'e ruiñe yo'oye masiji. Mësacuani yua
jëja recoñoare re'huani, gu'a ëjaguë hui'ya huaiyete mësacua jëaye conre baji.
4 Conni, yëquënabi mësacua ba'iyete ro'tajënna, mai Ëjaguëbi yëquënani
huaji yëye beoye ro'ta güeseji. Aito. Mësacuabi yëquëna yihuoni jo'case'e'ru
güinareba'ru jo'caye beoye yo'oyë.
5 Ja'nca yo'ojënna, Riusubi baguë yëreba yëyete quë'rë ta'yejeiye mësacuani
masi güeseguë ba'ija'guë, caguë ujayë yë'ë. Cristo jëja baye'ru bañu cajën, jëja
recoñoa re'huani ba'ijë'ën, cayë.

El deber de trabajar

6 Ja'nrëbi, yëquënabi se'e mai Ëjaguë Jesucristo yihuoye'ru mësacuani yi-
huojën ba'iyë, yo'je sanhuë. Yequëcua Cristo bain cacuabi ñame hua'na
ba'itoca, bacua naconi zi'inni ba'ima'ijë'ën. Yëquëna yihuojën case'ere
yo'oma'iñë bacua.
7 Yëquëna hua'na'ga mësacua naconi ba'isirënbi yua yo'o yo'oye güemaë'ë.
Ja'anre mësacuabi masiyë. Ja'nca masijën, yëquëna yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru
yo'ojën ba'ijë'ën.
8 Mësacuabi yëquëna aon insijënna, yëquënabi ro'ijën ba'nhuë. Mësacuani ai
guaja yo'o güesema'iñe cajën, yëquënabi yo'o yo'ojën na'ijaijën ba'nhuë.
9 Mësacuani aon señe poresi'cuata'an, mësacuani senmaë'ë yëquëna. Mësacua
yua yëquëna yo'oye'ru güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën cajën, yëquëna hua'nabi yo'o
yo'ojën baë'ë.
10 Mësacua naconi ba'isirënbi yeque cocare'ga mësacuani cahuë yëquëna:
Ñame hua'na ba'itoca, aon insiye beoye ba'ijë'ën, cahuë.
11 Mësacua jubë ba'icua te'ecuabi ñame hua'na'ë yëquënani quëase'e baji'i.
Bacuabi yo'o yo'omajën, yequëcua ba'iyete ro hui'ya senni achani ganoñë.
Ja'nca quëase'e sëani, mësacuani coca yihuoni saoyë yëquëna.

12 Mai Ëjaguë Jesucristo yihuoye'ru yihuojën, yo'o yo'oye güecua banica,
bacuani ai jëja yihuoni guanseyë yëquëna. Mësacua caye beoye ba'ijën,
mësacua yo'o yo'ojën, aon ro'iyete coni bajë'ën, cayë yëquëna.
13 Re'oye yo'oye cato, mësacua ya'jaye beoye, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën, yo'je
sanhuë.
14 Mësacua jubë ba'icuabi yëquëna yure yihuoni saoyete achaye güecua
ba'itoca, bacuare masini, bacuare quë'ñeni jo'cajë'ën. Quë'ñeni jo'catoca,
yequërë bacua gu'a juchare ro'tani, Se'e yo'oma'ina'a cayë.
15 Je'o ëñañe'ru bacuani ëñama'ijë'ën. Mësacua te'e bain ba'icua'ru ëñajën,
bacuani ai oire bajën, coca yihuojën ba'ijë'ën.

Bendición final

16 Yureca, mai Ëjaguëreba ja'ansi'quëbi bojo recoñoa huanoñete mësacuani
si'arën jo'caye beoye insireba insija'guë, si'a bainni bojo güeseye masiguë
sëani. Mai Ëjaguëbi mësacua si'a jubë naconi ba'ija'guë.
17 Yë'ë, Pablo, yua yë'ë se'gabi mësacuani uti toyani, saludaguë saoyë. Si'a
utire ja'nca cuencueni toyani jo'cayë yë'ë.
18 Mai Ëjaguë Jesucristobi mësacua si'acuani ai conreba conja'guë, caguë
toyahuë yë'ë. Ja'nca raë'ë.

San Pablobi
TIMOTEONI
Ru'ru ba'i cocare toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo, Jesucristo raoni jo'casi'quë'ë yë'ë. Mai Taita Riusu maire tëani
baguëbi, mai Ëjaguë Jesucristo maire recoyo bojo güeseguëbi, bacuabi yua
yë'ëre cuencueni, yë'ëre raoni jo'cahuë.
2 Raoni jo'cajënna, më'ë, Timoteo hue'eguëna, utire toyani saoyë yë'ë.
Më'ëbi Jesucristoni si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi baguë Espíritute më'ëna
insini, yë'ë mamaquëre më'ëre re'huabi. Mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Cristo
Jesús, bacuabi më'ëni caraye beoye conreba conja'bë. Më'ëni ai ba'iye ai
yëreba yëjën ba'ija'bë. Më'ëni recoyo re'o huanoñete jo'caja'bë cayë yë'ë.

Advertencia contra enseñanzas falsas

3 Yurera Efeso huë'e jobona bëani ba'ijë'ën. Yë'ëbi Macedonia yijana
saiguë ba'isirën yihuose'e'ru, yure'ga güina'ru më'ëni yihuoyë. Yequëcua baru
ba'icuabi Riusu coca quëani jo'case'e'ru tin ye'yojënna, bacuare ënsejë'ën.
4 Bacuabi yua bacua ira bain ba'isi'cua coca quëani jo'case'ere ëñajën,
bacua ira taita huati sanhuë ai jai jubë ba'isi'cua bacua mamiñare cuencueni
re'huajën, ja'anre quëani achojënna, ja'anre yo'oma'iñe guansejë'ën. Ja'nca
quëani achojën, ro guaja ye'yojën ba'iyë bacua. Bainni sa'ñeña bëiñe senni
acha güeseyë. Riusu quëani jo'case'ere, Riusuni si'a recoyo ro'tayete, ja'anre
ye'yojën ba'ija'bë.
5 Bacuani ja'an cocare guansejë'ën. Guanseguëna, te'e ruiñe recoyo
ro'tajën, sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'ija'bë cayë yë'ë. Gu'aye ro'taye beoye
ba'ijën, te'e ruiñe Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën bojoja'bë cayë.
6 Yequëcuabi tin ro'tajën, bain naconi ro guaja senni achajën, ro ro'tajën,
yi'o coca se'ga cani achojën ba'iyë.
7 Bacuabi Riusu ira coca jo'case'ere ye'yoye yëcuata'an, bacua coca
ye'yoyete huesë hua'na ba'iyë. Bacuabi ro jëja quëani achojën, ro huesëjën
cayë.
8 Bainbi Riusu ira coca jo'case'ere te'e ruiñe quëani achonica, re'oye ba'iji
ba coca. Ja'anre masiyë mai.
9 Ja'nca ba'iyeta'an, si'a coca guanseni jo'case'ebi re'o bainni ënseye beoye
ba'iji. Gu'a bain se'gani ënseye caji. Ëja bainbi guansejënna, gu'a bainbi tin
yo'ocua'ë. Ro bacua yëse'e'ru ai hui'ya huaiyë. Riusu yëye'ru yo'oye güejën,
baguë ba'iyete senjojën ba'iyë bacua. Bacuabi bacua pë'caguë sanhuëni,
yequë bacua bainni huani senjoñë bacua.
10 Romi huëani, ëmë huëani, sa'ñeña yahue bacua ba'iyë. Gaje ëmëcuabi
sa'ñeña ro a'ta yo'ojën ba'iyë. Bainre zeanni, jianni sajën ba'iyë. Ro coquejën
cacua ba'iyë. Yequëcua yo'ose'ere ëñajën, ro coquejën yi'o coca cayë. Te'e
ruiñe ye'yoni jo'case'e'ru, ai ba'iye ai tin yo'ocua ba'iyë bacua. Ja'an yo'oye
ba'iguëna, Riusu ira coca jo'case'ebi ënseye ba'iji.
11 Te'e ruiñe ye'yoni jo'case'ere cato, Riusu cocareba quëani jo'case'e ba'iji.
Ja'an coca, mai Ta'yejeiye Ëjaguë bojo güese coca, ja'an cocarebare yë'ëna
jo'cabi Riusu, bainni quëani achoyete.

Gratitud por la misericordia de Dios

12 Yë'ë'ga mai Ëjaguë Jesucristoni ai bojoguë, baguëni surupa cayë yë'ë.
Yë'ëre re'oye ëñani, baguë caye'ru te'e ruiñe yo'oguëte yë'ëre yua baguë yo'o
conguëre cuencueni re'huaguëna, ai bojoyë yë'ë.
13 Yë'ë hua'guë ja'anrë ba'isi'quëbi Cristoni gu'aye cani, baguëni je'o
basi'quëreta'an, Riusubi yë'ëni ai yëreba yëguë baji'i, Cristoni ro'tama'iguë ro
huesëguë yo'osi'quëre.
14 Ja'nca ba'isi'quëreta'an, Riusubi yë'ëni ai ta'yejeiye ai caraye beoye
conreba conbi. Ja'nca conguëbi yë'ëni Jesucristote si'a recoyo ro'ta güesebi.
Bainni ai yëguëte yë'ëre re'huabi. Jesucristona ñë'cani zi'intoca, ja'nca maire
yo'oji Riusu.
15 Ën coca te'e ruiñe ba'i coca'ë. Si'a bainbi ro'tani ba'ire'ahuë: Cristo
Jesusbi ën yijana raiguë, gu'a bain si'si recoñoa bacuare mame re'huani baye
ro'tabi. Si'a gu'a bainre ëñato, yë'ëbi quë'rë gu'aguëreba ba'iyë.
16 Ja'nca ba'iguëreta'an, Riusubi yë'ëni ai oiguë conreba conbi. Ro gu'a
recoyo basi'quëreta'an, yë'ëre mame recoyo re'huani, baguë bojora'rë ëjoni
re'huayete masi güesebi. Yequëcua baguë naconi si'arën ba'ija'cua, ja'ancuabi
yë'ë ba'iyete ëñani, baguë te'e ruiñe yo'ose'ere masini, Jesucristoni si'a recoyo
ro'taja'bë caguë, ja'nca yë'ëre mame re'huabi Riusu.
17 Yureca mai Ta'yejeiyereba Ëjaguë carajeima'iguë, bain ñacobi gare
ëñama'iñe ba'iguë, gaña hua'guë, ja'an Riusuni si'arën jo'caye beoye te'e ruiñe
ëñajën bañuni. Si'a bainbi baguë ta'yejeiye ba'iyete masija'bë. Ja'nca raë'ë.
18 Yë'ë mami Timoteo, yë'ëbi coca guanseni, më'ëna jo'cayë. Cristo bainbi
më'ëre ëñajën, Riusuni conja'ñete masijën, më'ëre quëani jo'cahuë. Bacua
quëani jo'case'e'ru güina'ru më'ëni yure quëani jo'cayë yë'ë. Ja'an coca quëani
jo'case'ere ro'tani, jëja recoyo re'huani, Cristoni jo'caye beoye te'e ruiñe
conguë ba'ijë'ën. Jesucristobi më'ë recoyo mame re'huaguëna, më'ë recoyo
ro'tayete gare jo'cama'ijë'ën. Te'e ruiñe yo'oguë, huacha yo'oye beoguë
ba'ijë'ën, më'ëni cani yihuoyë yë'ë.
19 Yequëcuabi Jesucristoni recoyo ro'tani, ja'nrëbi, Riusu ba'iyete güejën, ro
huacha yo'ojën, Riusu ba'iye go'iye ro'tani ro jo'cani senjohuë.
20 Ja'ancuare cato, Himeneo, Alejandro, ja'an hue'ecuabi ja'nca yo'ojën,
Riusu ba'iyete ro jo'cani senjohuë. Riusu ba'iyete gu'aye cama'iñe ye'yeja'bë
caguë, bacuare zupai huatina jo'cahuë yë'ë.

2

Instrucciones sobre la oración

1 Yureca, ru'ru, Riusuni senni achaye, Riusuni ujaye cato, si'a bainre
ro'taguë, jo'caye beoye ujaguë, bacuare Riusuni surupa cajë'ën.
2 Bain ta'yejeiye ëja hua'nare'ga, si'a ëja bainre ro'taguë, si'a jëja Riusuni
ujajën ba'ijë'ën. Ja'nca ujajën, caraye beoye bojojën, recoyo re'o huanoñe
ba'iyë mai. Riusu guanseni jo'case'e'ru te'e ruiñereba yo'ojën ba'iyë mai,
ja'nca ujajën ba'itoca.
3 Mai Riusu maire tëani baguëbi mai te'e ruiñe yo'oyete ëñani, maini bojoji.
4 Baguë yua si'a bainre ro'taguë, bacuani tëani baye ai yëji. Te'e ruiñe ba'i
cocare recoyo masija'bë caji.
5 Mai Taita Riusu yua gañaguë'bi Riusu ba'iji. Maibi gu'aye yo'ojënna,
Jesucristo Raosi'quë se'gabi Taita Riusuna ti'anni, baguëni senni achacaiye
poreji maire.
6 Si'a bain gu'a jucha zemosi'cua yua guënamë re'otona tëani ba'ija'bë caguë,
mai jucha ro'ire junni tonbi. Ja'nca junni tonguëna, Riusu yësirën ti'anguëna,

Riusubi si'a bainre güënamë re'otona tëani baza caguë, Jesucristote maini
ëñobi.
7 Ja'nca ëñoguë, Riusubi yë'ëre cuencueni, baguë cocareba quëani
achoguëte yë'ëre re'huabi. "Judío bain jubë ba'ima'icuana sani, yë'ë te'e
ruiñe ba'i cocare ye'yojaijë'ën" caguë, yë'ëre bacuana raobi Riusu, bacua
recoñoa ro'taye masi güeseguëte. Ro coquema'iñë yë'ë. Te'e ruiñe cayë.
8 Ja'nca sëani, Riusuni te'e ruiñe recoñoa ro'tacua, si'aruan ba'icua yua
sa'ñeña bëiñe beoye Riusuni ujajën ba'ija'bë cayë yë'ë.
9 Romi hua'nare'ga yihuoguë cayë yë'ë. Bacua cañare re'oye ëñoñe ju'ijën,
ai ro'i cañare ju'imajën ba'ija'bë cayë. Raña ye'ani, ai ro'i pë'npëbëan
yo'oma'ija'bë. Me'najei sinjobëan ye'ani tonja'bë. Ganjo reye, güëna
yi'yo ñejën ba'iye, ja'anre ai ro'iye beoye zoa curibi perlara'carëan, ja'anbi
re'huaye beoye ba'ija'bë. Ai ro'iye ba'i cañare ju'imajën ba'ija'bë.
10 Re'oye yo'oye, bainre coñe, ja'an se'gare ro'tajën ba'ija'bë, Riusu bain
casi'cua ba'itoca.
11 Romi hua'na'ga ye'yo cocare achani Jaë'ë cajën ba'ija'bë. Gue caye beoye
ye'yeni ba'ija'bë cayë.
12 Romi hua'nabi bainni ye'yoye yëtoca, ëmëcuani guanseye yëtoca, bacuare
ënsejë'ën. Caye beoye ba'ija'bë cayë.
13 Riusubi bainre re'huani jo'caguë, ru'ru Adanre re'huaguëña. Ja'nrëbi
yo'je, Evate re'huaguëña.
14 Zupai huatibi coqueguëna, Adanbi gu'aye yo'omaquëna, Eva se'gabi
coque güesego bacoña. Riusu guanseni jo'case'ere achama'igobi gu'a juchana
zemosi'co bacoña.
15 Ba'isi'coreta'an, romigobi zin hua'nare të'ya rani, Riusuni congo
ba'igona, Riusubi bagoni tëani baja'guë'bi. Jesucristoni si'a recoyo ro'taye,
bainni ai yëye, te'e ruiñe ro'taye, gu'aye yo'oye beoye ba'iye, ja'ncara'ru jëja
recoyo caraye beoye yo'otoca, Riusubi bagoni tëani baja'guë'bi.

3

Cómo deben ser los dirigentes

1 Ën coca te'e ruin coca ba'iji: Bainguëbi Cristo bainreba jubë ëjaguë ba'iye
yëtoca, ai re'oye ro'taguë ba'iji baguë.
2 Cristo bainreba jubë ëjaguëbi yua gu'aye yo'oye beoye ba'ija'guë. Te'e
rënjo hua'goni huejasi'quë ba'ija'guë. Te'e ruiñe ba'i ma'a se'gana ganija'guë.
Te'e ruiñe ro'taguëbi gu'anare pa'roma'ija'guë. Te'e ruiñereba yo'ore yo'oguë
ba'ija'guë. Baguë huë'ena raicuani ai bojoguë saludani, ai re'oye cuiraguë
ba'ija'guë. Yihuo coca ye'yoye poreguë ba'ija'guë.
3 Jo'cha güebemaquë ba'ija'guë. Bain be'rumaquë ba'ija'guë. Bojora'rë
yihuoguë, bainni bojo güeseguë se'ga ba'ija'guë. Curi ba ëayete ro'tamaquë
ba'ija'guë.
4 Baguë te'e bainre te'e ruiñe cuiraguë ba'ija'guë. Baguë zin hua'nani
guanseto, Jaë'ë cani te'e ruiñe yo'o yo'ojën ba'ija'bë.
5 Baguë te'e bainre te'e ruiñe cuiraye huesëguë ba'itoca, ¿queaca Riusu bain
cuiraye poreguë'ne?
6 Rëño ñë'serë se'ga mame recoyo re'huasi'quë ba'ima'ija'guë. Yequërë
baguë se'gare'ru huanoguëna, zupai huati bënni senjoja'ñe'ru baguëni bënni
senjoji Riusu. Ja'nca sëani, zoe ba'iye mame recoyo re'huasi'quë ba'ija'guë.
7 Yequëcua Cristo bain jubë ba'ima'icuabi baguëni re'o bainguëre'ru ëñajën
ba'itoca, re'oji. Ja'nca ba'itoca, baguëte Gu'a bainguë ba'iye cama'iñë. Zupai
huatibi coqueguëna, baguëte gu'a bainguë'bi caye porema'iñë.

Cómo deben ser los diáconos

8 Cristo bain jubë concuare cato, te'e ruiñe yo'ocua ba'ijën, coqueye beoye
ba'ija'bë. Jo'cha güebemajën ba'ija'bë. Yequëcua bayete ëa ëñañe beoye
ba'ija'bë.
9 Riusu te'e ruiñe ba'i cocare quëani achojën, jo'caye beoye te'e ruiñe recoyo
ro'tajën ba'ija'bë.
10 Ru'ru, bacua yo'o yo'oyete bojora'rë ëñani masijë'ën. Re'oye yo'otoca,
re'oji. Cristo bain jubëre concua ba'ija'bë.
11 Bacua rënjo sanhuëre cato, te'e ruiñe recoyo ro'tajën ba'ija'bë. Ro yi'o
cocare quëani achomajën ba'ija'bë. Re'oye sehuoni te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'bë.
Te'e ruiñe yo'ocua si'arën ba'ija'bë bacua rënjo sanhuë.
12 Cristo bain jubëre conguëbi te'e rënjo se'gani huejasi'quë ba'ija'guë.
Baguë te'e bainre te'e ruiñe ro'taguë cuiraja'guë. Baguë zin hua'nani
guanseto, Jaë'ë cani te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'bë.
13 Re'oye yo'o yo'ocuabi quë'rë ëja bain ruinjënna, yequëcuabi bacuare ai
ruiñe ëñañë. Ëñajënna, si'a jëja Jesucristoni si'a recoyo ro'tayete yua huaji
yëye beoye caye poreyë.

La verdad revelada de nuestra religión

14 Yureca, mami, më'ëni utire toyani saoguëta'an, besa më'ëni ëñaguë saiye
ro'tayë yë'ë.
15 Ja'nca ro'taguëbi yua besa saima'itoca, yure yihuoni toyase'ere ëñani,
mai ba'iye, Riusu bainreba jubë naconi yo'ojën ba'iye, ja'anre masini
yo'ojë'ën. Mai Taita Riusu te'e bain, ba jubëte cayë yë'ë. Riusubi bacuare
re'huani jo'caguë, baguë te'e ruiñe ba'i coca quëani achoja'cuare cuencueni
re'huabi. Gare huacha cocare sa'ñeñe caye beoye ba'ija'bë caguë, baguë
bainreba ba'i jubëte re'huani jo'cabi.
16 Mai hua'nabi Riusu te'e bain ba'ijën, baguë ta'yejeiyereba yo'oni
jo'case'ere si'a recoyo ro'tajënna, yequëcuabi gu'aye caye porema'iñë. Ja'an
yo'oni jo'case'e ñaca ba'iji:
Riusubi yua bain ga'nihuë baguëbi maini ëñobi.
Ëñoguëna, Riusu Espíritubi baguë te'e ruiñe ba'iyete quëani achobi.
Quëani achoguëna, guënamë re'oto yo'o concuabi baguë, Cristo hue'eguëni
ëñahuë.
Ëñajënna, Riusu cuencueni raosi'cuabi si'a bain joboanna sani, baguë
ba'iyete quëani achohuë.
Quëani achojënna, si'a yija ba'icuabi baguëni si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi
yua guënamë re'otona baguëte mëani baji.

4

Los que se apartarán de la fe

1 Riusu Espíritubi ën cocarebare maini te'e ruiñe yihuoni jo'cabi. Jë'te,
yequëcua Cristoni si'a recoyo ro'tasi'cuabi yua zupai huatini yo'o conjën
ba'ija'cua'ë. Coquecua, gu'a huati hua'i, ja'ancuabi rani, coqueye ye'yojënna,
bacuabi achani, bacuani be'teni conjën saiyë.
2 Coque huati sëani, bain coquecuabi ye'yoyë. Bacua yua re'oye yo'oye gare
huesëcua'ë. Gu'a jucha yo'oye gare huanoñe beoye ba'iyë bacua recoñoare.
3 Ja'nca ba'ijën, bainbi huejaye yëjënna, ënseyë. Te'e aon macaña aiñe
gu'aji cayë. Cacuata'an, Riusubi si'a aon aiñete re'huani jo'cabi. Baguë bain
Jesucristoni si'a recoyo ro'tacua te'e ruiñe ba'i coca ye'yesi'cua, bacuabi ru'ru
surupa cajën bojojën, ja'nrëbi, aon re'huani jo'case'ere aiñe bayë.

4-5 Si'aye Riusu re'huani jo'case'e sëani, aiñe re'oye ba'iji. Gu'aye cama'iñe
ba'iji. Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, aiñe re'oji caji. Ja'nca sëani, Riusu
bainbi Riusuni surupa cajënna, aiñe re'oye ba'iji.

Un buen siervo de Jesucristo

6 Më'ë yua te'e ruiñe ba'i coca se'gare ro'taguë ba'iyë. Riusu coca cani
jo'case'ere ëñaguë, te'e ruiñe ye'yesi'quë ba'iyë më'ë. Ja'nca ye'yesi'quëbi yua
Cristo bain ba'icua, mai yo'je sanhuë caguë, ja'ancuani yë'ë coca yihuose'ere
quëani achotoca, mai Ëjaguë Cristo Jesusni ai ruiñe conguë ba'iyë më'ë.
7 Ja'nca yo'oni, ro bain ira cocare quëani achojënna, achaye beoye ba'ijë'ën.
Riusu ba'iye'ru ba'iguë, si'a jëja jo'caye beoye Riusu yihuoguë ba'ise'ere
yo'ojën ba'ijë'ën.
8 Mai yo'o yo'oyebi jëja ga'nihuë re'huajënna, re'oye ba'iji. Ba'iguëta'an,
Riusu naconi jo'caye beoye coñe, ja'an yo'oyebi jëja recoyo re'huajënna,
quë'rë ai ba'iye ai re'oye ba'iji maire. Ja'nca ba'itoca, yurera ba'iye, Riusu
ba'i jobo insija'ye, ja'anbi yua maire caraye beoye ba'iji.
9 Te'e ruiñera case'e ba'iji. Si'acuabi achani, si'a recoyo ro'tajën ba'ija'bë.
10 Te'e ruiñe case'e ba'iguëna, jo'caye beoye jëja yo'o yo'ojën, Riusuni conjën
ba'iyë. Mai Taita Riusubi huajëguë ba'iguëna, baguëni si'a jëja recoyo ro'tajën,
baguë naconi si'arën ba'ija'yete jo'caye beoye ëjojën ba'iyë mai. Si'a bainbi
gu'a juchana zemosi'cua ba'ijënna, Riusubi baguë ba'i jobona tëani baye yëji.
Baguëni si'a recoyo ro'tatoca, bainre ai bojoguë, bacuare tëani baji.
11 Ja'an coca yihuose'ere yequëcuani ye'yoye guansejë'ën.
12 Më'ë yua bonsëguë se'gabi yihuoguëna, yequëcuabi më'ëni te'e ruiñe
ro'tajën ëñama'iñë. Ja'nca ëñama'ijënna, bacuani ëja bainguë sehuoye'ru
re'oye sehuojë'ën. Më'ë coca caye, më'ë re'o ma'a ganiñe, yequëcuani ai yëreba
yëye, më'ë recoyo ro'taye, më'ë te'e ruiñe ba'iye, ja'anre si'a Cristo bainni
ëñoguë ba'ijë'ën. Bacuabi ëñani, më'ë ba'iye'ru güina'ru ba'ija'bë cayë yë'ë.
13 Riusu cocareba toyase'ere ëñani, bain jubëanni cani achoguë ba'ijë'ën.
Riusu cocarebare bainni yihuoni, bainni ye'yoguë ba'ijë'ën. Yë'ë ti'añe tëca
ja'nca yo'oguë ba'ijë'ën.
14 Më'ë yo'o yo'oye, Cristo bain ëjaguë ba'iye, ja'anna Riusubi më'ë masiye
yo'oguëte te'e ruiñe re'huabi. Baguëte coca quëacuabi ja'anre më'ëni quëani
masi güesejënna, Cristo bain ira ëjacuabi bacua ëntë sarañate më'ëna pa'roni
ujajënna, Riusubi më'ëre cuencueni re'huabi. Ja'nca re'huasi'quë sëani, gare
te'e ruiñe yo'oye se'ga ba'ijë'ën.
15 Më'ë cuencuesi yo'ore yua si'a jëja jo'caye beoye yo'oguë ba'ijë'ën. Ja'nca
yo'oguëna, si'acuabi më'ëni ëñani, më'ë re'oye yo'oguë ba'iyete masiyë.
16 Më'ë ba'iyete, më'ë re'o ma'a ganiñete re'oye ëñaguë ba'ijë'ën. Më'ë coca
ye'yoye'ga re'oye ëñaguë ba'ijë'ën. Ja'nca yo'otoca, Riusubi më'ëre, më'ë bain
achacuare baguë ba'i jobona tëani baji.

5

Cómo portarse con los creyentes

1 Iracuare bëinjën cama'iguë ba'ijë'ën. Më'ë pë'caguë sanhuë ëñañe'ru
ba'iguë, bacuani yihuo coca quëani achoguë ba'ijë'ën. Bonsëcuare cato, më'ë
yo'jecuare ëñañe'ru ba'ijë'ën.
2 Romi iracuare cato, më'ë mamá sanhuëre'ru ëñaguë ba'ijë'ën. Romi zin
hua'nare cato, bacuare te'e ruiñe recoyo ro'taguë, më'ë yo'jecuare'ru ëñaguë
ba'ijë'ën.

3 Hua'je romicuabi bonse beo hua'na ba'itoca, bacuare te'e ruiñe ëñaguë
conjë'ën.
4 Hua'je hua'gobi yua zin hua'na o naje hua'na batoca, bacuabi yua
bagoni cuiraye ru'ru ye'yeja'bë, Riusu case'e'ru ba'iye. Bacua te'e bain,
bacua pë'caguë sanhuë, bacua ahuero sanhuë, bacuare cuirajën ba'ija'bë.
Ja'nca yo'otoca, bacua pë'caguë sanhuë insijën ba'ise'ere go'yayë. Go'yajënna,
Riusubi ai re'oye ëñani bojoji.
5 Hua'jego bonse beo hua'go, cuiracua beogo, ja'angobi Riusu cuiraye
se'gare ëjogo ba'igo. Riusu coñete jo'caye beoye senni achago ba'igo bago.
6 Hua'je hua'gobi ro bago yëse'e se'gare ëa ëñani yo'otoca, Riusuni recoyo
ro'taye huanoñe beoye ba'iji bagore.
7 Ja'ango ba'iye'ru ba'icua ba'itoca, te'e ruiñe ba'i ma'a se'gana ganijën
ba'ija'bë caguë, bacuani coca yihuoguë quëajë'ën.
8 Yequëcua bacua bainre cuirama'icua ba'ito, bacua te'e bainre cuiraye
güecua ba'ito, bacuabi yua bacua recoyo ro'tayete jo'cani senjocua ba'iyë.
Cristoni si'a recoyo ro'tama'icua'ru quë'rë gu'aye yo'ocua'ru ba'iyë.
9 Cristo bain bonse insise'ebi hua'je hua'goni cuirani contoca, bago mamire
bacua uti pëbëna toyani batoca, ru'ru sesenta tëcahuëan baye ba'ija'go. Te'e
ënjëni huejasi'co ba'ija'go.
10 Re'oye yo'o yo'osi'co ba'ija'go. Bago zin hua'nare re'oye irosi'co ba'ija'go.
Tincuabi raijënna, bacuare re'oye cuirasi'co ba'ija'go. Riusu bain cuen-
cuesi'cuare cuirani consi'co ba'ija'go. Ai yo'ojën ba'icuani consi'co ba'ija'go.
Ja'an yo'ogo ba'ise'e, yeque yo'ogo ba'ise'ere yo'osi'co ba'itoca, bagote re'oye
ëñani conjë'ën.
11 Romi hua'je hua'na sesenta tëcahuëan ti'anma'icua ba'itoca, Cristo bain
curi insise'ebi cuiraye conma'ijë'ën. Yequërë ëmë huëani huejaza cajën,
Cristote jo'cani senjoma'iñe.
12 Ja'nca yo'otoca, Cristo bain jubëni ru'ru cani jo'case'e, Se'e huejama'iñë
cajën ba'ise'e, ja'anre'ru tin yo'ojën, gu'a juchana go'ijën gu'ajaiyë.
13 Gu'ajani, bain huë'eñana sani, ro hui'ya hue'seña nëca ganocua ruiñë.
Ja'nca ruinjën, quë'rë gu'aye yo'ojën, bain yo'oyete ro hui'ya quëani achojën,
caraye beoye yo'oyë. Bacua besa cocare quëani achoye beoye ba'ire'ahuë.
14 Ja'nca ëani, romi hua'je hua'na irama'icuabi se'e huejatoca, re'oye ba'iji.
Zinre bajën, bacua huë'eñare ëñajën cuirajën ba'ija'bë. Ja'nca yo'otoca, maini
je'o bacuabi maire gu'aye caye porema'iñë.
15 Yequëcua romi hua'je hua'nata'an, yua Cristo ma'a ganiñete ro jo'cani
senjoni, yua zupai huatina be'tejaë'ë.
16 Yureca, Cristoni si'a recoyo ro'tacua, ëmëcua, romicua, bacua te'e bain
romi hua'je hua'na batoca, bacuare cuirani conjën ba'ija'bë. Cristo bain
jubëni cuira güesema'ija'bë cayë. Ja'nca cuirajën contoca, Cristo bain jubëbi
yequëcua romi hua'je hua'na bonse beo hua'na ba'icua, cuiracua beo hua'na,
ja'ancuani cuirani coñe poreyë.
17 Cristo bain jubë ira ëjacua, ai re'oye yihuojën ba'icua, ja'ancuare quë'rë
te'e ruiñe ëñani, bacuare quë'rë re'oye cuirajën, bacuani re'oye ro'ijën
ba'ijë'ën. Riusu cocarebare quëani achojën, bainni te'e ruiñe yihuojën,
gu'ajeiye beoye yo'ojën ba'itoca, ja'nca conjën cuirajën ba'ijë'ën.
18 Riusu coca toyani jo'case'ebi ñaca caji: “Toro hua'guëni aon yo'ore
yo'o güeseguë, baguë yi'obote gueonma'ijë'ën. Ja'an aonre ainja'guë” caji.
Cani, se'e yeque quë'ro toyani jo'case'e ba'iji: “Yo'o conguëbi yo'o yo'oguëna,
baguëna ro'iye bayë mai” caji. Ja'nca cani jo'case'e sëani, Cristo bain jubë
ëjacuare re'oye conjën ba'ijë'ën.

19 Yequëbi ira ëjaguëte gu'aye catoca, ru'ru, samucua o samutecua baguë
gu'aye yo'ose'ere ëñasi'cua, bacuabi baguë gu'aye yo'ose'ere quëani achoja'bë.
Te'eguë se'gabi achotoca, ba gu'aye case'ere achama'ijë'ën.
20 Gu'a jucha yo'ocua ba'itoca, bacua si'acuani, bain jubëbi achajënna, bëiñe
yihuoni cajë'ën. Yequëcuabi güina'ru yo'oma'iñe caguë, ja'nca cajë'ën.
21 Yureca më'ëni se'e yihuoyë yë'ë. Riusu, Cristo Jesús, guënamë re'oto
yo'o concua, bacuabi achajënna, ai yihuoreba më'ëni yihuoyë yë'ë: Yë'ë yure
cani toyase'e si'aye jo'caye beoye yo'oguë ba'ijë'ën. Yequëcuare quë'rë gu'aye
ëñaguë, yequëcuare quë'rë re'oye ëñaguë, bacuare quë'rë ta'yejeiye conni
cuiraye yo'oma'ijë'ën.
22 Bainguëbi Cristo bain ëjaguëre runza catoca, baguëte Cristo bain ëjaguëte
te'e jëana re'huama'ijë'ën. Më'ë ëntë sarañare baguëna te'e jëana pa'roni
re'huama'ijë'ën. Baguë recoyote ëñani masijë'ën ru'ru. Te'e jëana re'huatoca,
yequërë gu'a jucha yo'osi'quëre conguë ba'ima'iguë më'ë.
23 Më'ë guëtabë raure baguë sëani, oco se'gare uncuma'ijë'ën. Jo'cha re'co
choa ma'carë uncuni huajëjë'ën.
24 Yequëcuabi gu'a recoñoare bajënna, bainbi guaja beoye ëñani masiyë.
Riusubi bacua gu'a juchare ëñani, baguë bënni senjo umuguse tëca ëjoji.
Yequëcuabi gu'a recoñoare bajënna, bainbi jë'te se'ga ëñani masiye poreyë.
25 Güina'ru, yequëcuabi re'oye yo'oye ba'ijënna, bainbi guaja beoye ëñani
masiyë, te'e ruiñe masi güesese'e sëani. Yequëcuabi yahuera'rë re'oye
yo'oyeta'an, jë'te masi güeseji. Riusu bainbi te'e ruiñe masiye poreyë.

6

1 Yo'o conjën ba'icuabi bacua ëjacuani ai ruiñe ëñajën, bacua guanseyete
güeye beoye yo'ojën ba'ija'bë. Yequëcuabi Riusu ba'iyete, mai coca ye'yoni
yihuoyete, ja'anre gu'aye cama'iñe cajën, ja'nca yo'ojën ba'ija'bë.
2 Bacua ëjacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, bacuani gu'aye
ëñama'ija'bë, bacua te'e bain sëani. Quë'rë re'oye bacuani yo'o conjën ba'ija'bë.
Ëjacua'ga Cristo bainni ai yëreba yëjën, bacuani insiye conjënna, bacua yo'o
conjën ba'icuabi bacuani quë'rë re'oye yo'o conjën ba'ija'bë. Ja'anre më'ëni
yihuoguëna, më'ë'ga si'acuani ye'yoni, quëani achoguë ba'ijë'ën.

La verdadera riqueza

3 Bainguëbi tin cocare coqueye ye'yoni, mai Ëjaguë Jesucristo te'e ruiñe ba'i
cocare, mai recoyo ro'tajën ye'yoyete ja'anre güeye catoca,
4 ja'anguë yua ro baguë se'gare'ru aireba huanoguëna, ro huesë ëaye
ba'i hua'guëbi caji. Gu'a recoyo baguëbi ro bëin cocare cani achoye yëguë,
yequëcuani je'o ba güeseji baguë. Ja'an cocare cani achoni tonguëna, baguëte
achacuabi mai ba'iyete ro ëa ro'tajën ba'iyë. Gu'aye yo'oyete maire huacha
ro'tajën ba'iyë. Maini ai hui'ya jayajën ba'iyë. Maire gu'a hua'nare'ru ëñañë.
5 Ja'nca coqueye ye'yoji baguë. Ye'yoguëna, yequëcua te'e ruiñe recoyo
ro'taye beocua, ja'ancuabi yua bëin cocare jo'caye beoye quëani achoyë, ro
ro'tajën ba'icua sëani. Ja'ancuabi mai recoyo ro'tayete ëñajën, maire gu'aye
ro'tajën, jaya coca maire quëayë: Bonse baye se'gare recoyo ro'tajën ba'iyë,
maire gu'aye cayë bacua. Ja'anre cacua ba'itoca, quëñëni saijë'ën.
6 Ja'nca ro'tacuata'an, maibi recoyo ro'tajën, bojo recoyo huanoñete bayë
mai. Ja'nca bajën, ai ba'iye ai bojoreba bojoyë mai. Maibi se'e bonsere bañu
cama'itoca, ai bojojën ba'iyë mai.
7 Ën yijana të'ya raisi'cua ba'ijën, ¿gue bonse naconi rate'ne mai? Bañë.

8 Mai aon aiñe, mai cañe ju'iye, ja'an se'gare batoca, maibi bonsere se'e
yëma'iñë.
9 Ja'nca ba'iyeta'an, bainbi bonse, curi, ai ba'iye ai bëyoni baza catoca, ro
coquesi'cua ruiñë bacua. Bacuabi ro ro'tajën, ro ëa ëñajën ba'icua ruinjën, ro
guaja ganijën, bacua gu'a juchana to'iñë. Ro huesëni carajeiyë.
10 Ja'nca sëani, maibi curire ai yëtoca, quë'rë ai ba'iye ai gu'a hua'na'ru
ruiñë mai. Yequëcuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani, ja'nrëbi, curire aireba yëni,
ja'nrëbi jë'te, bacua recoyo ro'tayete jo'cani senjohuë. Ja'nca senjojën, ai ja'si
yo'oye ba'icua ruinjën, recoyo se'gare ai oireba oijën baë'ë.

La buena lucha de la fe

11 Ja'nca ba'ijënna, më'ë'ga, Riusu bainguë sëani, ja'anre baye ro'taye beoye
quëñëjë'ën. Ñaca se'gare si'a recoyo senjën ba'ijë'ën: Te'e ruiñe ba'i recoyo
ro'taye, Riusu ba'iye'ru ba'iye, Cristoni si'a recoyo ro'taye, si'acuani aireba
yëye, jëja recoyo baye, bainre bojoguë coñe ja'anre yëguë, më'ë porese'e'ru
recoyona re'huani bajë'ën.
12 Si'a jëja Cristoni jo'caye beoye si'a recoyo ro'taguë ba'ijë'ën. Si'arën
ba'iye'ru re'huani coni bajë'ën. Riusubi më'ëre ja'anna choji'i. Më'ëbi
Cristoni re'oye sehuoguëna, ai jai jubë bainbi më'ë recoyo ro'ta cocare achani
masihuë.
13 Ja'nca sëani, Riusu, si'aye re'huani huajë güeseguë, Jesucristo, Poncio Pi-
latona re'oye sehuosi'quë, ja'ancuabi yë'ëre achajënna, më'ëni ñaca guanseni
jo'cayë yë'ë.
14 Riusu guanseni jo'case'ere caraye beoye achani yo'oguë ba'ijë'ën. Mai
Ëjaguë Jesucristo in rai umuguse, maini ëñojai umuguse ti'añe tëca, huacha
yo'oye beoye te'e ruiñe yo'oguë ba'ijë'ën.
15 Riusu cuencuesirën ti'anguëna, Jesucristobi maini se'e ëñoñe ba'iji. Mai
Ta'yejeiye Ëjaguë Riusuni ai bojojën, baguëte ai bojojën cayë. Mai quë'rë
ta'yejeiyereba ba'iguëbi si'a ën yija ëjacua'ru quë'rë ta'yejeiye ba'iguë'bi ba'iji.
16 Baguë se'gabi ju'iñe beoye ba'iji. Go'sijeiye ba'iguëbi ai ta'yejeiye miañe
ëñoguëna, ro bain ñacobi baguëni ëñañe ti'anmajën ba'iyë. Baguëni ëñañe
porema'iñë. Ja'nca sëani, si'a bainbi baguëni ai ruiñe ro'tajën ba'ija'bë. Quë'rë
ta'yejeiye Ëjaguëbi si'arën ba'iji, jo'caye beoye cajën ba'ija'bë.
17 Ja'nrëbi, ën yija bonsere ai ba'iye bacuani coca guansejë'ën. Mësacua
se'gare'ru huanoñe beoye ba'ijë'ën. Mësacua bonse coni base'e se'gare bojoye
beoye ba'ijë'ën, te'e jëana ñu'ñujeija'ñete sëani. Riusu se'gani bojojën ba'ijë'ën.
Baguë se'gabi maina si'aye insiyereba insiji. Maini ai bojo huanoñete caraye
beoye maina jo'caji.
18 Ja'anre ai bonse bacuani guanseni jo'cajë'ën. Mësacua bayete yequëcuani
güeye beoye huo'hueni insiye ro'tajë'ën.
19 Ja'nca yo'ojën, mësacua si'arën ba'i re'oto coni baja'yete re'hua bi'rayë.
Ñu'ñujeiñe beoye ba'iyete baja'cua'ë mësacua, cajë'ën bacuare.

Encargo final a Timoteo

20 Yë'ë mami Timoteo, Riusu insise'e, më'ëna insini jo'case'e, ja'anre hue-
soye beoye re'oye re'huani bajë'ën. Yequëcuabi ro bacua masiye ba'i cocare
quëani achojënna, ja'anre ro'taye beoye quëñëjë'ën, huacha quëacuare sëani.
Bacuabi ro ro'tajën, Riusuni huesëjën, baguë coca cani jo'case'e'ru tin cajën,
ba cocare gu'aye caye se'gare ro'tajën ganiñë.
21 Te'e ruiñe masiyë cajën, Cristoni recoyo ro'tayete ro jo'cani senjojaë'ë.

Yureca, Riusubi më'ë, më'ë bain ba'icua, si'acuani ai ta'yejeiye conreba conja'guë.

San Pablobi
TIMOTEONI
Samu ba'i cocare toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo, Riusu cuencueni raosi'quë, Jesucristo coca quëani achoguë,
yë'ëbi si'a bainni ñaca quëani achoyë: Jesucristona te'e zi'inni, baguë go'ya
raise'e'ru go'ya raiye ba'ijë'ën cayë.
2 Ja'nca ba'iguëbi, Timoteo yë'ë mami ai yësi'quëni coca toyani më'ëna
saoyë. Mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo, bacuabi më'ëni caraye beoye
conreba conja'bë. Më'ëni ai ta'yejeiye yëreba yëjën ba'ija'bë. Më'ëni recoyo
re'o huanoñete jo'caja'bë cayë yë'ë.

Dar testimonio de Cristo

3 Yë'ë Taita Riusuni ai bojoguë, caraye beoye baguëni surupa caguë ba'iyë
yë'ë. Baguëni te'e ruiñe recoyo ro'taguë, yë'ë ira bain ba'isi'cua yo'o conjën
ba'ise'e'ru Riusuni surupa caguë, na'ijani ñatajani më'ëre ujaguë ba'iyë yë'ë.
4 Më'ëbi yë'ëni oiguë baguëna, më'ëre gare huanë yeye beoye ba'iyë yë'ë.
Ja'nca ba'iguëbi më'ëni ëñaja'ma caguë, më'ë naconi bojo recoyo re'huani ba'i
ëaye ro'tayë.
5 Më'ëbi Riusuni te'e ruiñe recoyo ro'taguë ba'iguëna, gare huanë yema'iñë
yë'ë. Më'ë ahuera Loida, më'ë mamá Eunice, bacuabi Riusuni te'e ruiñe
ro'tajën ba'ijënna, më'ë'ga güina'ru Riusuni si'a recoyo ro'tayë. Ja'anre ëñani
masihuë yë'ë.
6 Ja'nca sëani, më'ëni cocare yihuoni, më'ëni ro'ta güeseyë yë'ë. Yë'ëbi
yë'ë ëntë sarañabi më'ëna pa'roni Riusuni ujaguëna, Riusubi më'ë yo'ore
cuencueni, ja'anna më'ë masiye yo'oguëte re'huani jo'cabi. Ja'anre ro'tani,
jo'caye beoye quë'rë jëja recoyo re'huani yo'oguë ba'ijë'ën.
7 Mai Taita Riusubi maire re'huani jo'caguë, huaji yëye beocuare maire
re'huabi. Si'a jëja recoñoa ba hua'na, te'e ruiñe Riusu ro'taye'ru ro'tajën ba'i
hua'na, yequëcuani ai yëreba yëjën ba'i hua'na, ja'an hua'na ba'icuare maire
re'huani jo'cabi Riusu.
8 Ja'nca sëani, mai Ëjaguë cocareba jo'case'ere, baguë ba'iyete, ja'anre
ro'tani, bainni huaji yëye beoye quëani achoguë ba'ijë'ën. Yë'ëre'ga, mai
Ëjaguëni yo'o conguë preso guaosi'quëre bainni huaji yëye beoye quëaguë
ba'ijë'ën. Më'ë'ga Cristo bojo güese cocarebare quëani achoguë, baguë ro'ina
ai yo'oguë quëani achoguë ba'ijë'ën, Riusubi më'ëre quë'rë jëja baguëre
re'huaguëna.
9 Ja'nca re'huaguëbi maire, juchana zemojën ba'icuare tëani, baguë bain-
reba gu'a jucha beojën ba'icuare re'huani baji maire. Mai re'oye yo'ojën
ba'ise'e se'gare ro'tama'iji Riusu. Baguë se'gabi baguë yëyete yo'oni, maire
conni, baguë ba'iyete maina ro insini, maini ai yëreba yëji. Ai yëreba yëguëbi
Jesucristote maina raoye ru'rureba ba'isirënbi ro'tani yureña yo'obi.
10 Maini tëani baza caguë, Jesucristote maina raoni, baguë tëani bayete
maina masi güesebi Riusu. Maibi ju'iñe beoye ba'ija'bë caguëna, Jesucristo
ju'insi'quëbi go'ya rani, mai junni huesëyete gare si'a jëja quëñoni senjoni,
baguë bojo cocarebare maina quëani achoni jo'caguë, mai si'arën ba'iye
re'huayete baguë ñatani saoyete maina ëñobi.

11 Ja'an cocare cayë yë'ë. Riusubi cuencueni re'huaguëna, baguë co-
carebare judío bain jubë ba'ima'icuani quëani achoguë, bacuani ye'yoguë
raosi'quë'ë yë'ë.
12 Ja'nca raosi'quë sëani, yequëcuabi yë'ëre ai je'o bajën, yë'ëre huaijënna, ai
yo'oyë yë'ë. Jesucristoni masiyereba masiyë yë'ë. Ai yo'oguëta'an, baguëni
masiyereba masiguëbi gare huaji yëye beoye quëani achoyë. Baguëni si'a
recoyo ro'taguë, jëja recoyo re'huahuë yë'ë. Yë'ë ba'iyete Cristona insini
jo'caguëna, baguë in raijei umuguse ti'añe tëca baguëbi yë'ë ba'iyete re'oye
re'huani baji.
13 Yureca, mami, yë'ëbi te'e ruiñe ba'i cocare më'ëni ye'yoguëna, jo'caye
beoye recoyona re'huani bajë'ën. Jesucristoni si'a recoyoreba ro'tajë'ën.
Si'acuani ai yëreba yëguë ba'ijë'ën. Mai yua Jesucristo bain re'huasi'cuare
sëani, ja'nca yo'oguë ba'ijë'ën.
14 Riusubi baguë te'e ruiñe ba'i cocare më'ëna jo'caguëna, ja'anre, Riusu
Espíritubi ai jëja yo'oni conguëna, gare tin yo'oye beoye bajë'ën.
15 Yureca, Asia yija ba'icua yë'ë naconi ba'isi'cua, si'acuabi Figelo,
Hermógenes, ja'ancuabi bacua naconi ba'ijën, yë'ëre jo'cani senjoni saë'ë.
Ja'anre masiyë më'ë.
16 Ja'nca senjosi'cua ba'ito'ga mai Ëjaguëbi Onesíforo, baguë te'e bainni ai
conreba conja'guë. Ja'anguëbi yë'ëna rani, yë'ëre ai ba'iye bojo hua'guëre
re'huabi. Yë'ëre preso zeanse'ere gu'aye ro'tamaji'i.
17 Baguë yua Roma huë'e jobona ti'anni ja'ansirën yë'ëre tinjañe tëca yë'ëre
cu'ejaji'i.
18 Mai Ëjaguëbi baguë in rai umugusebi baguëte ai conreba conja'guë. Mai
Efeso huë'e jobo ba'isirën baguëbi maire ai re'oye conguëna, më'ëbi masiyë.

2

Un buen soldado de Jesucristo

1 Ja'nrëbi, yë'ë mami, Cristo Jesusbi ai ta'yejeiye insireba insiguëna, jëja
recoyo re'huani bajë'ën. Maibi baguë te'e bainre re'huasi'cuabi baguë
insireba insise'ere ai ba'iye ai coyë.
2 Yë'ëbi Riusu cocarebare si'a bainni quëani achoguëna, më'ë'ga achahuë.
Ja'nca achasi'quëbi yua yequëcua, bainre ye'yoye porecua, Riusuni te'e ruiñe
concua, ja'ancuare cu'eni, bacuani te'e ruiñe yihuoni ye'yojë'ën.
3 Re'o soldado hua'guë te'e ruiñe yo'oye'ru, Jesucristo yo'o cuencuese'ere
te'e ruiñe yo'oguë ba'ijë'ën. Më'ë ai yo'oguë ba'iyete ro'taye beoye ba'iguë,
Cristo yo'o conguë ba'ijë'ën.
4 Soldadobi baguë ëjaguëni re'oye coñe yëtoca, yeque yo'o, soldado jubë
ba'ima'icua yo'o, ja'anre yo'oma'iji. Yë'ë ëjaguë yë'ëre cuencuesi'quë se'gare
conza caguë, baguë yo'o se'gare yo'oji.
5 Güina'ru, carrera jëja huë'huëguëbi premiote ganañe yëtoca, te'e ruin
hua'guëra huacha yo'oye beoye huë'huëye baji.
6 Güina'ru, aon zio yo'oguëbi ai jëja yo'o yo'otoca, aon tëase'ere ru'ru inni sani
añe ba'iji.
7 Yë'ëbi cocare yihuoguëna, re'oye ro'taguë ba'ijë'ën. Mai Ëjaguëbi conguëna,
si'aye masiye poreyë më'ë.
8 Yureca, Jesucristo, ira taita ba'isi'quë David bainguë, baguë yua junni
tonsi'quëbi go'ya raiguëna, baguëte huanë yema'ijë'ën. Ja'nca ba'iguëte te'e
ruiñe quëani achoguë ba'iyë yë'ë.

9 Ja'nca quëani achoguëbi ai yo'oguë, gu'a bainguë'ru preso zeansi'quë
ba'iyë yë'ë. Yë'ëre preso zeanni, Riusu coñete ënseñu cajën yo'ocuata'an,
Riusu cocarebare masi güeseyete ënseye gare porema'icua'ë.
10 Ja'nca sëani, Riusu bain cuencuesi'cuare ro'taguë, mai Ëjaguë Cristo
Jesús tëani basi'cua'ru ruinja'bë caguë, si'arën go'sijeiyete coni baja'bë caguë,
bacuani recoyo oiguë, ai ba'iye ai yo'oyë yë'ë.
11 Yua te'e ruiñe quëani jo'case'e ba'ito, ñaca ba'iji:
Maibi Cristo junni tonse'e'ru junni tontoca, baguë go'ya raise'e'ru go'ya raiyë
mai.
12 Baguë naconi jo'caye beoye yo'o contoca, baguë naconi ëja bain ruiñë mai.
Maibi baguëte güeye catoca, baguëbi maire'ga güeye caji.
13 Maibi baguëni recoyo ro'taye cue'yoni jo'catoca, baguë te'e ruiñe cani
jo'case'ere jo'cani senjoñe beoye ba'iji.
Baguë ba'iyete güeye caye beoye ba'iji.

Un trabajador aprobado

14 Ja'nca quëani jo'case'e ba'iguëna, si'acuare quëani achoguë ba'ijë'ën:
Mësacuabi ro bëin cocare sa'neña cajën, gare se'e caye beoye ba'ijë'ën. Ja'an
cocare bacuani si'a jëja yihuoguë ba'ijë'ën, Riusubi ëñaguëna. Bain cocare ro
cajën ba'itoca, bainbi achani, gu'a recoñoa bacua ruiñë.
15 Riusu yo'o conguë, baguë te'e ruiñe ba'i cocare huacha yo'oye beoye
ye'yoguë ba'ijë'ën. Huaji yëye beoye ba'iguë, Riusu yëye'ru te'e yo'oguë
ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oguëna, Riusubi më'ëni ruiñe ëñani, më'ëni bojoreba
bojoji.
16 Yequëcuabi sa'ñeña coca cajën, ro ya'ja güeseye cajënna, achama'iguë
ba'ijë'ën. Quëñëni saijë'ën. Ja'nca cocare cajënna, bainbi achani, quë'rë
gu'aye ro'tajën ba'icua ruiñë.
17 Ja'an gu'a cocare ye'yojënna, bainbi achani, gu'a recoyo ba'icua ruin
bi'rayë. Mai zijei ga'nihuë junjani ca'nini huesëye'ru ba'iji. Ja'anre ye'yojën
ba'icuare, Himeneo, Fileto, ja'an ba'icuabi ba'iyë.
18 Bacuabi yua, "Cristo go'ya raise'e'ru se'e go'ya raima'iñë mai" cajën, te'e
ruiñe ba'i cocare jo'cani senjohuë. Jo'cani senjojënna, yequëcuabi si'a recoyo
ro'tajën ba'isi'cuabi bacua coca ye'yose'ere achajën, Cristo ba'iyete ro'taye
jo'cani senjohuë.
19 Jo'cani senjocuata'an, Riusu cuencueni jo'case'e te'e ruiñereba re'huani
jo'case'ebi gare ñu'ñujeiñe beoye ba'iji. Baguë coca toyani jo'case'ere ëñani,
jëja recoñoa re'huaye poreyë mai. Ñaca toyani jo'cabi: "Mai Ëjaguëbi baguë
bainreba ba'ija'cuare masiji." Yeque cocare'ga toyani jo'cabi: "Si'acua, Cristo
bain ruiñe yëtoca, gu'aye yo'oyete jo'cani, re'oye yo'oye se'gare jo'caye beoye
yo'ojën ba'iyë" cani jo'cabi Riusu.
20 Ëja bain huë'ena ëñato, guëna re'ahuaña, tasa ro'rohuëan si'aye ba'iji.
Yequë, plata, zoa curi, ja'anbi re'huase'e ba'iji. Yequë, sunqui, soto, ja'anbi
re'huase'e ba'iji. Yequëbi re'o yo'o yo'oye ba'iji. Yequëbi si'si yo'o yo'oye ba'iji.
21 Maibi si'a gu'ayete güejën, jucha beo hua'na ba'itoca, Riusubi baguë re'o
guëna re'ahua'ru maire re'huaji. Ja'nca re'huaguëna, maibi si'si beojën, mai
Ëjaguë re'o yo'ore si'aye yo'oye cuencuesi'cua ba'iyë.
22 Bonsëcuabi ro bacua yëse'e güina'ru gu'aye si'a jëja yo'ojënna, më'ë'ga
yo'omaquë ba'ijë'ën. Te'e ruiñe ba'iye recoyo ro'taye, ai yëreba yëye, bojo
recoyo huanoñe, ja'anre si'a jëja recoyo re'huani ba'ijë'ën. Gu'a jucha
quëñësi'cua, mai Ëjaguë coñete choisi'cua, bacua naconi ñë'cani, si'a jëja re'o
recoyo re'huani ba'ijë'ën.

23 Yequëcuabi ro huesëjën, ro bëin güese cocare quëani achojënna, ja'anre
achamajën ba'ijë'ën. Quëñëni saijë'ën. Ja'anre achatoca, maire bëiñe se'ga
bayë.
24 Mai Ëjaguëre yo'o concuabi bëiñe beoye ba'ija'bë. Si'a bainni bojojën,
re'oye yo'ojën, masiye ye'yojën ba'ijë'ën.
25 Yequëcuabi ai gu'aye sehuojënna, bëiñe beoye bojora'rë te'e ruiñe yi-
huojë'ën. Ja'nca yihuojënna, yequërë Riusubi ja'an bainni ëñoni, bacua
gu'a jucha senjoñe, baguë te'e ruiñe ba'iyete masiye, ja'anre bacuani yo'o
güesema'ija'guë.
26 Ja'nca yo'o güeseguëna, ja'nrëbi, bacuabi te'e ruiñe ro'ta bi'rani, zupai
huati zeanse'ere jo'cani jëaye poreyë. Zupai huati zeanse'ere ba'ijën, zupai
yëye se'gare yo'ojënna, Riusubi bacua jëani ba'iyete masi güeseji.

3

Cómo será la gente en los tiempos últimos

1 Yureca, ën cocare achani huanë yemaquë ba'ijë'ën. Carajei umuguseña
ti'anguëna, bainbi ro guaja yo'ojën, ya'yaye tëca ai yo'ojën ba'ija'cua'ë.
2 Yequëcuabi bacua se'gare'ru huanoñe ba'iyë. Yequëcua bayete ëa ëñajën
ba'iyë. Bacua yo'ose'e se'gare bojojën, ro bacua ba'iyete ro'tajën, yequëcua
ba'iyete gu'a güeyë. Riusuni gu'aye cajën ba'iyë. Pë'caguë sanhuëbi yi-
huojënna, bëinjën yo'oma'iñë. Yequëcua coñete re'oye ro'tama'iñë. Riusu
guanseni jo'case'ere gu'a güejën senjoñë.
3 Bacua bainrebani yëye beoye ba'ijën, Gu'aye yo'ohuë yë'ë caye gu'a
güejën, ro gu'aye cajën coquejën, re'oye yo'oye ro jo'cani senjojën, bëin coca
se'ega cajën, re'oye yo'oye gu'a güejën ba'iyë.
4 Coqueye se'ga ro'tajën, bacua yëse'e se'gare ro a'ta yo'ojën, bacua
se'gare'ru huanoñe ba'iyë. Riusuni ro'taye beoye ba'ijën, ro bacua bojo ëaye
se'gare yëjën ba'iyë.
5 "Riusuni si'a recoyo ro'taguë'ë yë'ë" cacuata'an. Riusu ta'yejeiye yo'oni
jo'case'ere gu'a güeye cayë bacua.
Ja'nca cajënna, bacuare achaye beoye ba'ijë'ën.
6 Bacua jubë ba'icuabi bain huë'eñana ëñajën ganojën, romi hua'na jëja
recoyo beo hua'nare cu'eyë. Ja'an romi hua'nabi ai gu'a jucha bajën, ro bacua
yëse'e se'gare caraye beoye yo'ojën,
7 "Te'e ruiñete ye'yeni yo'oja'ma" ro'tajënna, ja'anre ye'yeye ai caraji
bacuare. Ja'an romi hua'nare cu'eni, bacua ro'tajën ba'iyete ëteni bayë, ba
ye'yocua.
8 Ja'nca yo'ojën, Riusu te'e ruiñe ba'iyete caraye beoye gu'a güeye cayë. Ira
yai bain ba'isi'cua Janes, Jambres, ja'an hue'ecuabi Moisés coca quëase'ere
gu'a güeye cajënna, ja'an ye'yocua'ga güina'ru yureña te'e ruin cocare gu'a
güeyë. Bacuabi ro ro'tajën, Cristoni si'a recoyo ro'tayete senjoni ba'iyë.
9 Ja'nca ba'ijën, quë'rë se'e huacha ye'yoye ti'anma'ija'cua'ë. Bacua ro
ro'tajën ye'yoye, ba ira yai bain ba'isi'cua ye'yojën ba'ise'e'ru ba'iye, ja'anre
si'a bainbi masija'cua'ë. Masini, bacuare achama'ija'cua'ë.

El último encargo de Pablo a Timoteo

10 Më'ëca yë'ë ye'yoguë ba'ise'ere achani te'e ruiñe yo'oguë baë'ë. Yë'ë te'e
ruiñe yo'oye, yë'ë jëja recoyo ro'taye, Cristoni ro'taye, yë'ë bojora'rë coñe, yë'ë
yëreba yëye, yë'ë jëja baye, ja'anre më'ëbi te'e ruiñe ëñani ye'yehuë.
11 Yequëcuabi yë'ëni ai je'o bajënna, ai yo'oguë baë'ë yë'ë. Ai yo'oguëna,
më'ëbi ëñani, Cristo ma'a ganiñete ye'yehuë. Yequëcua, Antioquía, Iconio,

Listra, ja'an huë'e joboña ba'icuabi yë'ëni ai huaijënna, yë'ëbi ai yo'oguë, mai
Ëjaguë yo'ore jo'caye beoye yo'oguë baë'ë. Më'ëbi ja'anre masiyë. Mai Ëjaguëbi
yë'ëni conguë, yë'ëre jëa güesebi.
12 Si'a bainbi Jesucristoni zi'nzijën, baguë yëye se'gare te'e ruin recoyobi
yo'oye yëtoca, yequëcuabi bacuani gu'aye yo'ojën ba'iyë.
13 Ja'nca yo'ojën ba'icuata'an, gu'a bainbi, Yë'ëbi te'e ruiñe cayë coquejën,
ja'anre ye'yoni, yequëcuani coquejën yihuoni, ja'ansi'cuani coque güeseni,
caraye beoye quë'rë gu'ayereba yo'ojën ba'iyë.
14 Më'ëca më'ë te'e ruiñe ye'yese'ere gare jo'cani senjoma'ijë'ën. Si'a jëja
recoyo ro'tani re'huaguë ba'ijë'ën. Më'ëre ye'yojën ba'isi'cuare ro'tajë'ën.
15 Më'ë zinrën ba'ise'ebi Riusu te'e ruiñe ba'i coca toyani jo'case'e, ja'anbi
ye'yesi'quë ba'iyë më'ë. Ja'an ye'yese'ebi Cristo Jesusni si'a recoyo ro'taguëna,
Riusubi më'ëni baguë ba'i jobona tëani baji.
16 Riusubi baguë cocarebare te'e ruiñe quëani acho güeseni, maina insini
jo'cabi. Ja'anre ye'yeni, Riusu te'e ruiñe ba'iyete masini, yequëcuani ye'yoye
poreyë mai. Yequëcuabi huacha ye'yojënna, ja'an cocabi te'e ruiñe yihuoye
poreyë mai. Yequëcuabi gu'aye yo'ojënna, ja'an cocabi te'e ruiñe ba'i ma'are
ëñoñe poreyë mai. Bainni te'e ruiñe ganijën ba'iyete yihuoni masi güeseye
poreyë mai.
17 Ja'nca yihuoni masi güesejënna, Riusure yo'o concuabi quë'rë se'e
ye'yejën, quë'rë te'e ruiñe ba'ijën, Riusu yo'o si'aye re'oye yo'oye porecua
ruiñë.

4

1 Yureca, Riusu, Jesucristo, bacuabi achajënna, më'ëni ai jëja yihuoyë
yë'ë. Jesucristobi si'a bain huajëjën ba'icua, junni huesësi'cua, si'acuani
bacua yo'ojën ba'ise'ere senni achaguëna, sehuojën ba'ija'cua'ë. Baguë in rai
umugusebi baguë ba'i jobore si'a bainni ëñoni, bacua gu'a juchare masini,
bacuare bënni senjoja'ñete huo'hueji. Ja'nca sëani, më'ëni guanseguë cayë
yë'ë:
2 Riusu cocarebare quëani achoguë ba'ijë'ën. Achaye yëma'icuareta'an,
si'acuani jo'caye beoye quëani achoguë ba'ijë'ën. Riusu quëani jo'case'ere
bacuani te'e ruiñe masi güesejë'ën. Gu'aye yo'otoca, bacuani bojora'rë
yihuoguë ba'ijë'ën. Re'oye yo'otoca, bacuani bojoguë conjë'ën. Si'a hua'nani
caraye beoye bojora'rë ye'yoguë ba'ijë'ën.
3 Te'e ruin coca ba'iyeta'an, rëño ñë'serë se'ga bain hua'nabi achaye güejën
ba'ija'cua'ë. Ro bacua yëse'e achañu cajën, ro gu'aye ye'yocuare cu'ejën
ba'ija'cua'ë.
4 Cu'ejën ba'ijënna, te'e ruiñe ba'i cocare senjoni, ira bain ba'isi'cua ro
ro'tani quëase'e se'gare achayë.
5 Ja'nca achajënna, më'ëca te'e ruin recoyo re'huani jo'caye beoye ro'taguë
ba'ijë'ën. Yequëcuabi më'ëni ro je'o batoca, Riusu cocarebare quëani achoguë
ba'ijë'ën. Ai yo'oguë bani'ga, Riusu yo'o conguëreba ba'iguëbi Riusu ye'yose'e
si'ayete gare huanë yeye beoye yo'oguë ba'ijë'ën.
6 Yureca, yë'ë ju'insirënbi ti'anja'ñeta'an ba'iji. Yurera yë'ëre huani senjoñu
cajënna, yë'ë recoyore Riusuna insiyë.
7 Yë'ë'ga yua si'a jëja Riusu yo'o jo'case'ere yo'oni tëjihuë. Carrera
huë'huëguëbi jëja huë'huëye'ru si'a Riusu ëñosi ma'ana huë'huëni ti'anhuë yë'ë.
Cristoni si'a recoyo ro'taguë, baguëni senjoñe beoye yë'ë recoyona re'huani
bayë yë'ë.

8 Ja'nca sëani, Riusu ta'yejeiye insiyete, ba te'e ruiñereba ba'iyete coni
baja'guë'ë yë'ë. Mai Ëjaguë te'e ruiñe justicia yo'oguëbi, baguë in rai umuguse
ti'anguëna, guëna maro tëoye'ru baguë ta'yejeiye bayete yë'ëna ro insiji.
Insini, yequëcuare'ga, si'a hua'na Cristoni yëreba yëjën, baguë in raija'yete
ëjojën ba'icuare'ga, bacuana baguë ta'yejeiye bayete insiji Riusu.

Instrucciones personales

9 Më'ë porese'e'ru besa yë'ëna raijë'ën.

10 Demasbi yë'ëre jo'cani senjobi. Ën yija ba'iyete ro ëa ëñani, Tesalónica
huë'e jobona saquëña. Crescentebi Galatia yijana saji'i. Titobi Dalmaciana
saji'i.

11 Lucas se'gabi yë'ë naconi ba'iji. Marcore cu'ejani rajë'ën. Baguë yua yë'ë
yo'ore coñe poreji.

12 Tíquicote Efeso huë'e jobona saohuë.

13 Yë'ë guayoni se canre, Troas huë'e jobore ba'iguë, Carpo hue'eguë naconi
jo'cahuë. Jo'caguëna, ja'an canre injani racaijë'ën. Yë'ë uti pëbëanre'ga injani
racaijë'ën. Yë'ë toyasi ja'orëanre quë'rë yëyë yë'ë.

14 Alejandro hue'eguë, guëna ma'carëanre re'huaguëbi yë'ëni ai yo'o
güesebi. Ja'nca ai yo'o güeseguëna, mai Ëjaguëbi baguëni justiciate te'e ruiñe
yo'oja'guë'bi.

15 Më'ë'ga baguë je'o bayete ëñani quëñëjë'ën. Maibi Riusu cocare quëani
achojënna, baguëbi ai je'o baji.

16 Yë'ë ru'ru ba'isirën bain ëjacuana nëcani, jëa coca sehuoguëna, yë'ë bainbi
yë'ëre te'e conni nëcamaë'ë. Si'a hua'nabi gatini saë'ë. Ja'nca satena, Riusubi
huanë yeja'guë, cayë.

17 Gatini saisi'cuata'an, yë'ë Ëjaguëbi yë'ë naconi ba'iguë, jëja recoyo
baguëte yë'ëre re'huabi. Ja'nca re'huaguëna, Riusu cocareba si'aye beoru
bacuani quëani achoguëna, judío bain jubë ba'ima'icua si'acuabi achahuë.
Yequëcuabi yë'ëre huani senjoñu casi'cuata'an, Riusubi yë'ë recoyote re'o
huano güeseguë, yë'ëre ai conreba conbi.

18 Ja'nca conguëbi yë'ëre caraye beoye tëani, baguë ba'i jobona yë'ëre re'oye
sani baja'guë'bi. Ja'nca sëani, baguëni caraye beoye go'sijei cocare bojojën
quëani achoñuni.

Saludos y bendición final

19 Yureca, Prisca, Aquila, ja'nrëbi Onesíforo te'e bain, bacuani saluda-
caijë'ën.

20 Erastobi yua Corintona bëabi. Trófimobi rauna ju'inguëna, baguëte
Miletona jo'cahuë yë'ë.

21 Më'ë'ga më'ë porese'e'ru, ocorën ti'anmaquëna, ru'ru raijë'ën. Ja'anrën
ganiñe ai guaja'ë. Eubulo, Prudente, Lino, Claudia, bacuabi si'a mai gajecua
naconi, më'ëna saludajën saoyë.

22 Mai Ëjaguë Jesucristobi më'ë naconi caraye beoye ba'ija'guë. Mai Taita
Riusubi mësacua si'acuani ai ta'yejeiye conreba conja'guë. Ja'nca raë'ë. Amén.

San Pablobi
TITONI
Utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo, Riusure yo'o conguë ba'iyë. Jesucristo cuencueni raosi'quë
ba'iyë yë'ë. Bacuabi yë'ërе cuencueni, Cristo bain ba'iruna yë'ërе raosi'quë
baë'ë. Bacuabi Cristoni si'a recoyo ro'taja'bë cajën, Riusu te'e ruiñe ba'i
cocare masija'bë cajën,
2 si'arën ba'ija'yete ëñajën ëjojën ba'ija'bë cajën, yë'ërе cuencueni raohuë.
Si'arën ba'ija'yete cato, mai Taita Riusu coqueye beoye ba'iguëbi ru'rureba
ba'isirën ja'anre maini quëani jo'cabi.
3 Yure baguë cuencuesi'rën ti'anguëna, Riusubi ja'anre se'e maini masi
güeseye ro'taguë, baguë cocarebare maina quëani jo'cabi, maire tëani baye
ro'taguë sëani. Ja'nca ro'taguëbi baguë cocarebare yë'ëna insini, ba cocare
si'a jëja quëani achojaijë'ën caguë, yë'ërе raobi.
4 Yureca, Tito, yë'ë mamaquë, mai samucuabi Cristo te'e bain ba'ijën,
baguëni si'a recoyo ro'tajënna, yë'ëbi utire toyani, më'ëna saoni saludayë. Mai
Taita Riusubi, mai Ëjaguë Jesucristo maire tëani baguëbi, bacuabi më'ëni ai
ba'iye ai conni, bojo recoyo huanoñete më'ëna insireba insija'guë cayë yë'ë.

El trabajo de Tito en Creta

5 Yuta Creta yo'o yo'oja'ye caraguëna, më'ërе baruna jo'cahuë yë'ë, ba yo'o
yo'oguëte. Cristo bain jubëan si'a huë'e joboanre ba'ijënna, sani bacua ëjacuare
jia'noni re'huani ba'iyë më'ë. Ja'nca yo'oguë, yë'ë coca yihuoni jo'case'ere
ro'tani, huanë yema'iguë ba'ijë'ën.
6 Cristo bain jubë ëjaguërе jia'noni re'huato, huacha yo'oye beoye ba'ija'guë.
Te'e rënjo se'gani huejasi'quë ba'ija'guë. Baguë zincua'ga Cristoni si'a recoyo
ro'tajën ba'ija'bë. Ro rënni ganoñe beoye ba'ija'bë. Iracuabi guansejënna, te'e
ruiñe achani yo'ojën ba'ija'bë.
7 Baguë yua Riusu yo'o cuencuesi'quërе sëani, gu'aye yo'oye beoye
ba'ija'guë. Yequëcuabi coca yihuojënna, ro achaguë ba'ima'ija'guë. Te'e jëana
bënni tonguë ba'ima'ija'guë. Jo'chare uncuni güebeye beoye ba'ija'guë. Bainre
huaiye beoye ba'ija'guë. Bonsere ja'ta ba ëaye ro'tama'iguë ba'ija'guë.
8 Yequëcuabi baguë huë'ena ti'anjënna, bacuani bojoguë saludani, bacuare
re'oye cuiraja'guë. Re'oyete ro'tani, re'oye ëñoñe yo'oguë ba'ija'guë. Si'a
jëja re'o recoyo baja'guë. Te'e ruiñereba ro'taguë ba'ija'guë. Riusu yëse'e'ru
güina'ru yo'oguë ba'iija'guë. Gu'a juchana to'inma'iñe caguë, gu'aye ro'taye
beoye ba'iguë ba'ija'guë.
9 Riusu cocareba te'e ruiñereba ba'i coca, ja'anre achani, güinajeiñe yo'oguë
ba'ija'guë. Riusu coca cani jo'case'e'ru tin ro'taye beoye ba'ija'guë. Ja'nca
ba'iguëbi yequëcuare'ga te'e ruiñe ye'yoni, bacua recoyo ro'tayete coñe poreji.
Yequëcuabi Riusu cocare gu'a güejënna, bacua huacha cayete te'e ruiñe cani
achoye poreji.
10 Ai jai jubë bain, judío bain'ga, bacuabi ro ro'tajën, ro coquejën, ro bacua
cocare ye'yojën, maini ai je'o bayë.
11 Ja'nca sëani, bacuabi te'e huë'e bain, ai bainre coquejën, bacuani tin ro'ta
güesejënna, bacua ye'yojën ba'iyete ënsejë'ën. Curire coni bañu cajën ye'yojën,
ai gu'aye yo'oyë bacua.

12 Ira Creta bainguë ba'isi'quë, masiyereba masiguë, ja'anguëbi baguë bain
ba'iyete quëani jo'caguë ba'nji: “Creta bainbi ro coquejën, ro gu'aye yo'ojën,
airu hua'i hua'na'ru ro ro'tajën, ro ñame hua'na se'gabi ro ta'yejeiye aon
ainjën ba'iyë” cani jo'caguë ba'nji.
13 Ja'nca cani jo'caguëbi te'e ruiñera quëaguë ba'nji. Ja'nca sëani, si'a jëja,
bacuani bëinguë yihuojë'ën. Bacuabi jëja recoyo re'huani, Cristoni te'e ruiñe
ro'tajën ba'ija'bë.
14 Ira judío bain ba'isi'cuabi Riusu te'e ruiñe ba'i cocare senjoni, bacuabi ro
ro'tani, ro quëani jo'cajënna, ja'anre bacua recoñoa ro'taye beoye ba'ija'bë. Ro
gu'a bain guansese'ere sëani, bacua recoñoare re'huaye beoye ba'ija'bë.
15 Te'e ruiñe recoyo ro'tajën ba'itoca, si'aye te'e ruiñe se'ga ba'iji. Si'si recoyo
ro'tajën ba'itoca, si'aye si'si se'ga ba'iji. Si'si recoñoa ro'tacuabi yua Cristoni
ro'tamajën, re'oye yo'oye gare huesëjën ba'iyë, bacua recoñoa ja'nju huesëse'e
sëani.
16 Ja'nca'cuabi Riusu te'e ruiñe ba'i cocare senjoni, bacuabi ro ro'tani,
ro quëani jo'cajënna, ja'anre bacua recoñoa ro ba'icuabi “Riusuni masiyë”
cacuata'an, bacuabi ro gu'aye yo'ojën, Riusure gu'a güejën ba'iyë. Yequëcuabi
re'oye yihuojënna, bacuabi ro bëinjën, ro gu'a güeye sehuojën ba'iyë. Re'oye
yo'oye gare ti'anma'iji bacuare.

2

La sana enseñanza

1 Më'ë'ga Riusu te'e ruiñe ba'i coca quëani jo'case'e'ru güina'ru ye'yoguë
ba'ijë'ën.
2 Iracua ëmëcuani ye'yoguë, bacuani ñaca yihuoguë ba'ijë'ën: Te'e ruiñe
yo'ojën, Riusu ëñañete masijën, ja'nji recoyo beoye ba'ijë'ën. Cristoni si'a
recoyo ro'taye, si'acuani ai yëreba yëye, jëja recoyo baye, ja'anna ye'yesi'cua
ba'ijë'ën, ja'an cocare bacuare yihuojë'ën.
3 Güina'ru ira romi hua'nani re'oye yihuojë'ën. Re'o ma'are ganijën ba'ija'bë.
Yequëcuani ro coqueye quëaye beoye ba'ija'bë. Jo'chare uncuni güebemajën
ba'ija'bë. Te'e ruiñe ye'yojën,
4 bacua romi yo'jecuani ñaca yihuojën ba'ija'bë. “Mësacua ënjë sanhuë,
mësacua zin hua'na, ja'ancuani ai yëreba yëjën, re'oye cuirajën ba'ijë'ën.
5 Te'e ruiñe ro'tajën, gu'aye yo'oye yua ëñoñe beoye ba'ijë'ën. Mësacua te'e
jubë yo'o ba'iye, re'oye yo'oni, yequëcuani bojojën conni, bacua ënjë sanhuëni
te'e ruiñe achani yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, yequëcuabi Riusu
cocarebare gu'aye caye porema'iñë” yihuojën ba'ija'bë.
6 Bonsëcuare'ga yihuo cocare caguë ba'ijë'ën, te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'yere.
7 Ja'nca caguë, më'ë'ga te'e ruiñe re'o yo'o yo'oguë, bacua yo'oye'ru yo'oni
ëñojë'ën. Te'e ruiñereba coca ye'yoguë, huacha yo'oye beoye ba'ijë'ën.
8 Yequëcuabi gu'aye caye porema'iñe caguë, si'si beoye yihuo cocare quëani
achoguë ba'ijë'ën. Bacuabi yequërë gu'aye catoca, ro gu'a bain ëñoñë.
9 Yo'o concuare'ga re'oye yihuoguë ba'ijë'ën. Bacua ëjacuabi guansejënna,
re'oye achani yo'ojën ba'ija'bë. Bëiñe sehuoye beoye ba'ija'bë.
10 Bacua bonsere jiañe beoye ba'ija'bë. Gu'aye yo'oye beojën ba'icuabi te'e
ruiñe yo'ocua se'ga ëñoja'bë. Ja'nca ëñotoca, si'acuabi ëñajën, “Riusu cocareba
ye'yesi'cuabi ai re'o bain ba'iyë” cajën ba'iyë. Riusure cato, maini tëani baguë
ba'iji.
11 Yureca, Riusubi si'a bainre tëani baye yëguë, si'acuani ai conreba conji.
Ja'nca ba'iguë ëñoji Riusu.

12 Ja'nca ëñoguëbi maini bojora'rë yihuoguë, Riusure gu'a güeyete, ro
mai ëa ëñañete, ja'anre jo'cani senjojë'ën, maini caji. Caguë, yua jëja re-
coñoare re'huajën, ja'nji recoñoa baye beoye te'e ruiñereba yo'ojën ba'ijë'ën.
Yequëcuabi mësacuani ëñajënna, ja'nca yo'ojën ba'ijë'ën yureña, yihuoji maire.
Ja'nca yihuoguëna, ja'nca yo'ojën bañuni.
13 Mai Ëjaguë Jesucristo, mai Ta'yejeiyereba Riusu ba'iguëbi maini tëani
baja'guë sëani, baguë rani ëñoja'ñete ëjojën, bojoreba bojojën ëñañu cayë, ai
go'sijeiyereba ba'ija'ye sëani.
14 Ja'anguë Jesucristobi maini ëñaguë, maibi ai gu'a juchare bajënna,
maini tëani ba ëaye ro'taguë, mai gu'a jucha ro'ire junni tonbi. Ja'nca
junni tonsi'quëbi baguë te'e bain yësi'cua te'e ruin recoñoa ba'icuare maire
re'huaye yëji baguë.
15 Ja'an yihuose'e'ru si'acuani yihuoguë ba'ijë'ën. Yequëcuabi më'ëre gu'aye
caye yëjënna, bacuare ënseguë ba'ijë'ën.

3

Deberes de los creyentes

1 Më'ë bainni yeque yihuo cocare'ga quëajë'ën: Bain ëjacua, güenaro hua'na,
si'acuabi guansejënna, më'ë bainbi achani yo'o conjën ba'ija'bë. Re'o yo'o
yo'oye caraye beoye si'aye yo'ojën ba'ija'bë.
2 Yequëcuani gu'aye caye beoye ba'ija'bë. Si'a hua'nani bojojën ba'ijën,
bacuani bojoye conjën ba'ijën, bacua recoñoa re'o huanoñe ba'i güeseja'bë.
3 Mai hua'nare'ga cato, maibi gu'a jucha basi hua'na ba'ijën ba'nhuë.
Maibi ro ro'tajën, Riusuni achaye beoye ba'ijën, ro gu'aye yo'ojën coquesi'cua
ba'ijën ba'nhuë. Ro a'ta yo'ojën, ro mai yëse'e'ru yo'o ëaye ba'ijën, ja'an se'gare
yo'ojën, zupai huatini yo'o conjën ba'nhuë mai. Yequëcuani je'o bajën, sa'ñeña
je'o bajën ba'nhuë mai.
4 Ja'nca ba'icuareta'an, Riusubi maini tëani baye yëguë, maini re'oye conni,
maini ai yëreba yëji.
5 Ja'nca yo'oguëbi maini tëani baguë, ro mai te'e ruiñe yo'ojën ba'ise'ere
ëñama'iji Riusu. Baguë se'gabi maini ai ba'iye ai oiguë conguë, baguë
Espíritute maina raoni, mai recoyote mame tënoni, mai ba'iyete beoru
mamereba re'huani jo'cabi.
6 Jesucristobi mai huacha yo'ose'e ro'ire junni tonguë, mai mame re'huaye,
mai tëani baye, ja'anre maini masi güeseji Riusu. Baguë Espíritute maina
raoni, mai recoyote mame re'huani, baguë bayete ai insireba insiji.
7 Maini ai oiguë ëñani, “Te'e ruin recoñoa ba'i hua'na ba'ija'bë caguë, si'arën
ba'iye re'huayete ëjojën, ja'anre coni baja'bë” caguë, baguë oire bani coñete
maini ai masiyereba masi güeseji Riusu.
8 Yureca, te'e ruiñe quëayë yë'ë. Yë'ë yure yihuoni case'ere re'oye ro'tani,
si'a hua'nani quëani achojë'ën. Riusuni si'a recoyo ro'tacuabi caraye beoye
re'oye conjën re'oye yo'ojën ba'ija'bë caguë, bacuani yihuo coca si'a jëja
quëajë'ën. Quëaguëna, si'a hua'nabi achani, si'a recoñoa bojojën re'huaye
poreyë.
9 Yeque coca ro bëiñe quëani achose'e, ira bain ba'isi'cua mamiña toyani
cuencuese'e, bain sa'ñeña ro bëiñe case'e, Moisés coca toyani jo'case'ere
bëinreba bëinjën yihuose'e, ja'anre gare achaye beoye ba'ijë'ën. Ja'anre quëani
achocuabi ro ro'tajën, ro guaja yo'ojën coca cayë.

10 Yequëcua Cristo bain jubë ba'icuabi bain quëñëni sai cocare bëiñe quëani
achotoca, ja'ancuani samu ba'iye ënseguë yihuojë'ën. Ja'nca yihuoni, më'ëni
achama'itoca, ja'nrëbi, bacua ba'irute quëñëni saijë'ën.
11 Më'ëni achama'icua sëani, gu'a recoñoa se'e bajën, bacua gu'a juchare si'a
bainni te'e ruiñe masi güesejë'ën. Bënni senjoñe se'ga ba'ija'guë'bi bacuare.

Instrucciones personales

12 Yureca Artemasre më'ëna saoye ro'tayë yë'ë. Baguëte saoma'itoca,
Tíquicote saoyë. Saoguëna, më'ë porese'e'ru yë'ëna, Nicópolis huë'e jobona
saija'guëna, ti'anni ëñajë'ën. Ja'anrute oco tëcahuëte bëani ba'ijaza ro'taguë
ba'iyë yë'ë.
13 Ira ëja bain guanseni toyase'ere ye'yesi'quë, Zenas hue'eguë, yequë
Apolos, bacuabi yequëruanna saiye ro'tajënna, më'ë porese'e'ru bacua bonse
carayete bacuana ro insini conjë'ën. Bacua ma'a saijënna, bacuare besa
bojoguë saojë'ën.
14 Cristo bainbi re'oye yo'oye ye'yereba ye'yeja'bë. Yequëcuabi bonsere
carajënna, bacuana ro insini conja'bë. Ja'nca conma'itoca, reoye yo'oma'icua
ba'iyë.

Saludos y bendición

15 Yureca, yë'ë naconi ba'icuabi më'ëna bojojën saludayë. Më'ë naconi
ba'icua, Jesucristoni si'a recoyo ro'tacua, yëquënate yësi'cuare sëani, bacuani
saludacaijë'ën. Riusubi mësacua si'acuani ai ta'yejeiye insini cuiraguë
ba'ija'guë.

San Pablobi
FILEMONNI
Utire toyani saobi

Saludo

1 Yureca, yë'ë, Pablo hue'eguë, ya'o huë'ena preso zeansi'quëta'an, Jesu-
cristoni yo'o conguë ba'iyë yë'ë. Yë'ë, mai te'e bainguë ai yësi'quë Timoteo
naconi, yëquëna te'e yo'o conguë ai yësi'quë Filemón hue'eguëni utire toyani
saoyë.
2 Toyani saojën, yëquëna te'e baingo ai yësi'co Apia hue'egoni ro'tajën,
Arquipore, yëquëna naconi te'e conni ba'iguë, baguëre'ga ro'tajën, Cristo
bainreba si'acua më'ë huë'ena ñë'cajën raicuare'ga, si'acuare recoyo ro'tajën,
uti toyani saoyë yëquëna.
3 Mai Taita Riusu, baguë Zin Jesucristo, bacuabi caraye beoye si'aye coni
bajën, bojo recoyo re'huani ba'ijë'ën cayë.

El amor y la fe de Filemón

4 Më'ë ba'iyete ujato, yë'ë yua jo'caye beoye Riusuni surupa caguë ba'iyë
më'ëre.
5 Më'ëbi Jesucristoni si'a recoyo ro'taguë, baguëni quë'r, yëquëna naconi
te'e conni ba'iguë, baguëre'ga ro'tajën, ë ai ba'iye ai yëreba yëguë, Cristo
bainrebare ai oiguë conguë ba'iguëna, yë'ë'ga achani masihuë.
6 Ja'nca sëani, Riusuni ujato, si'a bain më'ë ba'iyete ëñani, Jesucristoni si'a
recoyo ro'tacua, ja'ancuabi mai jubëna re'oye zi'inni ba'ijën, Jesucristo bojo
güeseyete quë'rë ai re'oye masini, recoyo bojojën ba'ija'bë cayë.
7 Yureca, yë'ë bainguë ai yësi'quë, më'ë oiguë coñete ëñani, ai bojo recoyo
re'huani ba'iyë yë'ë. Jesucristo bainrebabi më'ëna ti'anjënna, yua bacuani
recoyo ai bojo huano güesehuë më'ë. Ja'nca sëani, më'ë oiguë coñete ëñani ai
bojoyë yë'ë.

Pablo pide un favor para el esclavo Onésimo

8-9 Ja'nca bojoguëbi më'ëni señë yë'ë. Më'ëbi porenica yë'ëre conjë'ën señë.
Cristo yo'o cuencuesi'quëbi më'ë yo'oyete guanseye poreguëta'an, më'ëni ai
recoyo yëguëbi më'ë coñe se'gare señë yë'ë. Yë'ë yua Jesucristo bainguë
cuencueni raosi'quëbi baguë ro'ina, preso zeansi'quë ba'iyë yë'ë.
10 Ja'nca ba'iguëbi më'ëni senguë, yë'ë bainguë ai yësi'quë Onésimo
hue'eguëte më'ëni señë yë'ë. Baguë yua yë'ëna preso zeansi'quë ba'iguëna,
yë'ëna ti'anbi. Ti'anguëna, yë'ë yua Riusu cocare baguëni quëani achoguëna,
Cristo bainguë runji'i baguë.
11 Baguë ja'anrë yo'oguë ba'ise'ere cato, më'ëre yo'o conguë gu'a hua'guë
se'gaoñe se'gare señë yë'ë. Yë'ë yua Jesucristo bainguë cuencueni raosi'quëbi
baguë ro'ina, preso zeansi'quë ba'iyë yë' baji'i. Ja'nca ba'isi'quëta'an, yureca
ai re'o bainguë runji'i. Yë'ëni ai re'oye yo'o conguëbi më'ëre'ga ai re'oye yo'o
coñe ba'ija'guë'bi.
12 Ja'nca ba'iguëna, baguëte më'ëna go'yani saoyë yë'ë. Baguëte ai recoyo
yëguëbi baguëte më'ëna saoyë yë'ë.
13 Yë'ë naconi quë'rë se'e bëani, yë'ëni conguë ba'itoca, ai bojoguë
ba'ire'ahuë yë'ë. Yë'ë yua Cristore yo'o conguëna, baguë yua yë'ëni conguë
ba'itoca, më'ë coñete ro'tani bojoguë ba'ire'ahuë yë'ë, preso zeansi'quë sëani.

14 Ja'nca baguëni bëa güeseye yëguë, më'ëbi yuta Jaë'ë cama'iguë sëani,
baguëte më'ëna go'yani saoyë yë'ë. Baguëte ro tëani baye yëma'iñë yë'ë. Më'ë
se'gabi baguëte yë'ëna jo'caye yëtoca, ai re'oye ba'ire'abi.
15 Onésimobi më'ëre jo'cani senjoni, rëño ñësebë se'ga so'o ba'iguëna, yureca
më'ëbi yequërë baguëni si'arën baye poreyë.
16 Baguëni si'arën baguë, ro yo'o con hua'guë se'gare'ru baguëte se'e
ëñama'iñë më'ë. Më'ë te'e bainguë ai yësi'quëre'ru baguëte ëñaguë ba'ija'guë'ë
më'ë. Yë'ë yua baguëni recoyo ai yëguë sëani, më'ëbi baguëni quë'rëreba ai
yëguë ba'ire'ahuë. Më'ë yo'o conguë se'gare gare se'e ro'tama'ijë'ën. Më'ë te'e
bainguë Cristo naconi te'ereba zi'insi'quëre ro'taguë bojojë'ën.
17 Ja'nca sëani, baguëte coni, baguëni bojoguë ba'ijë'ën. Yë'ë yua më'ë na-
coni Cristoni te'e yo'o conguëna, yë'ëre coni bojoye'ru baguëte coni bojoguë
ba'ijë'ën.
18 Baguë yua më'ëni gu'aye yo'osi'quë banica, më'ëni curi debeguë banica,
yë'ëbi si'aye roza caguë ba'iyë yë'ë.
19 Ën cocare toyaguë, më'ëni te'e ruiñe caguë quëayë yë'ë. Baguë debese'e
si'ayete më'ëni ro'iyë yë'ë. Yë'ëbi më'ëni Cristo ba'iyete masi güeseguëna,
quë'rë ai ba'iye ai coni bahuë më'ë. Ja'nca sëani, më'ëbi yë'ëre debeguëna,
më'ë ro'iyete senma'iñë yë'ë.
20 Ja'nca sëani, yë'ë bainguë ai yësi'quë, yë'ë sense'ere concaijë'ën. Jesu-
cristoni recoyo te'ereba ro'taguëbi Onésimote coni bani, baguëni bojoguë
ba'ijë'ën. Ja'nca coni batoca, ai bojo recoyo re'huani ba'iyë yë'ë.
21 Më'ëbi te'e ruiñereba achani yo'oye ye'yesi'quë sëani, më'ëni ën cocare
senguë toyayë yë'ë. Toyaguëna, më'ëbi yë'ë señe'ru quë'rë te'e ruiñereba
yo'oyë. Ja'nca masiyë yë'ë.
22 Baguëte ja'nca coni bojoguë, yë'ë cain sonohuëte re'huacaijë'ën. Mësacua
si'acuabi yë'ë ba'iyete Riusuni senreba senjënna, Riusubi yurera yë'ëre
ënjo'onbi etoguëna, mësacuana te'e jëana ëñaguë saiyë yë'ë.

Saludos y bendición final

23 Yureca, yë'ë bainguë Epafras hue'eguë, yë'ë naconi Cristo yo'ore te'e
conguë, yë'ë naconi preso zeansi'quë, ja'anguëbi mësacuani saludaye caji.
24 Marcos, Aristarco, Demas, Lucas, bacua'ga yë'ë naconi te'e yo'o conjën,
mësacuani saludaye cahuë.
25 Mai Ëjaguë Jesucristobi mësacuani ai ba'iye ai conreba conguë, mësacuani
bojo güeseguë ba'ija'guë, cayë yë'ë. Amén.

HEBREO
Bainni toyani jo'casi coca

Dios ha hablado por medio de su Hijo

1 Ru'rureba, Riusubi mai ira bain ba'isi'cuani coca cani achoye yëto, baguë
bain cuencueni raosi'cuani ai ba'iye tin masi güeseguë, bacuani coca masi
güeseguë ba'nji.
2 Ja'nca masi güeseguëbi yureta'an, yo'jereba ba'irën ba'iguëna, maini
coca quëani achoye yëguë, baguë Zinre cuencueni, maire quëani acho
güesebi. Baguë Zin ba'iyete cato, ai ta'yejeiyereba Ëjaguëre baguëte re'huabi.
Re'huaguë cabi: "Si'a ën yija re'otore re'huani jo'cani, më'ëbi si'aye bajë'ën"
cabi Riusu, baguë Zinni.
3 Riusu ta'yejeiye go'siye'ru ai ta'yejeiye Ëjaguë ba'iji baguë Zin. Baguë
ba'iyete ëñato, Riusu ba'iye'ru te'ereba ba'iji baguë. Baguë ta'yejeiye ba'i coca
se'gare caguëna, si'aye ën yija re'otobi re'oye ba'iji. Mai gu'a jucha yo'ojën
ba'ise'ere tënoni saoni tëjini, ja'nrëbi Riusu ëja guëna seihuë jëja ca'ncona
bëani, baguë naconi guënamë re'otobi te'ereba guanseguë ba'iji.

El Hijo de Dios es superior a los ángeles

4 Riusu Zin ta'yejeiyereba ba'iyete cato, baguë guënamë re'oto yo'o
concua'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iji, Riusu quë'rë re'oye cuencueni
re'huasi'quë sëani.
5 Riusu cani jo'casi cocare ëñato, baguë Zin se'gani ñaca cani achobi. Baguë
anje hua'nani gare ja'nca caye beoye baji'i:
Më'ëbi yë'ë Zin ba'iguë'ë.
Yure umuguse më'ëni ja'nca cuencueni re'huahuë yë'ë.
Yeque cocare'ga baguë Zin ba'iyete caguë, baguë anje hua'nare gare caye
beoye baji'i:
Baguë taita sëani, yë'ë Zinreba ba'iji baguë.
6 Ja'nrëbi baguë Zin gañaguëte ën re'otona raoguë, si'aye ëñoni, baguëni ñaca
cani achobi:
Yë'ëre guënamë re'oto yo'o concua si'acuabi më'ëna gugurini rëañe bayë.
7 Cani, ja'nrëbi Riusubi baguëre guënamë re'oto yo'o con hua'nani cani achobi:
Yë'ëbi guanseguëna, yë'ë yo'o case'ere te'e jëana besa hua'na yo'ojën ba'ijë'ën.
Tutu saoye'ru yo'ojën, toa ëoni si'aye'ru yo'ojën ba'ijë'ën cani achobi Riusu.
8 Baguëre guënamë re'oto yo'o con hua'nani ja'nca cani achoguë, baguë Zinni
coca caguë, quë'rë ta'yejeiye coca cani achobi:
Më'ë ëja guëna seihuëna bëani, gare carajeiye beoye si'aye guanseguë
ba'ijë'ën, Riusu.
Te'e ruiñereba guanseye se'ga ba'iguë'ë më'ë.
9 Te'e ruiñe yo'oye se'gare bojoguë, gu'aye yo'oyete ai gu'a güeguë ba'iyë më'ë.
Ja'nca ba'iguë sëani, më'ë ta'yejeiye Riusubi më'ë gajecuani bojo güeseye'ru
më'ëni quë'rë ai ba'iye bojo güeseguë ba'iji.
10 Cani achoni, ja'nrëbi se'e yeque cocare baguë Zinni cani achobi Riusu:
Ai ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iguë'ë më'ë.
Ru'rureba ba'isirën, ën yija re'otore re'huani jo'caguë, më'ë se'gabi guënamë
re'oto si'ayete re'huani jo'cahuë.
Ja'nca re'huani jo'caguëna, carajeiye se'ga ba'iji.
11 Carajeiguëta'an, më'ë yua gare carajeiye beoye ba'iguë'ë.

Si'a ën re'otobi ira re'oto'ru ruinji.
Ira caña carajeise'e senjoñe'ru si'a re'oto jo'cani senjoja'ñe ba'iji.
12 Gare se'e sayaye beoye ba'iye'ru ën yija re'otore gare jo'cani senjoñe
ba'ija'guë'bi.
Ja'nca ba'ija'guëta'an, si'arën ja'ansi'quë ba'ija'guë'ë më'ë.
Gare ñu'ñujeiñe beoguë ba'iguë'ë më'ë, baguë Zinni cani achobi Riusu.
13 Ja'nca cani achoguëbi baguë Zinni ën cocare'ga cani achobi. Baguëre
guënamë re'oto yo'o con hua'nare ja'nca gare cani achoye beoguë baji'i:
Yë'ë jëja ca'ncona bëani, yë'ë naconi ai ta'yejeiye guanseguë ba'ijë'ën.
Më'ëre je'o bacua carajei ñësebë tëca, yë'ë naconi te'e guanseguë ba'ijë'ën,
cani achobi.
14 Ja'nca cani jo'casi'quë sëani, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'na ba'iyete
masiye poreyë mai. Riusure yo'o concua se'ga'ë. Baguëbi bacuare cuencueni,
baguë bain baguë naconi te'e ba'ija'cuare conni cuiraye raobi.

2

No hay que descuidar la salvación

1 Ja'nca sëani, mai Ëjaguëbi baguë cocarebare quëani achoguëna, maibi
jo'cani senjoma'iñe cajën, baguë cocare quë'rë te'e ruiñereba achani yo'oñu
cayë.
2 Riusu ira coca cani jo'case'ere ro'tajën ba'ijë'ën. Riusu anje hua'nabi cani
jo'cajënna, Riusu bainbi te'e ruiñereba yo'oye bahuë. Yo'oma'itoca, Riusubi ga
gu'aye yo'ose'ere ëñani, ba bainguë si'nseyete cuencueni jo'caguë ba'nji.
3 Ja'nca si'nseguëna, maibi yureña Cristo tëani bayete güetoca, Riusu bënni
senjoñete gare jëaye beoji. Mai Ëjaguë Jesucristobi ru'ru baguë tëani ba cocare
quëani achoguëna, baguëte achasi'cuabi yo'je ba cocare maini masi güesehuë.
4 Masi güesejënna, Riusubi bacua coca cayete te'e ruiñe ba'iye masi güeseza
caguë, baguë bain quëani achocuare conguë, ai ta'yejeiyereba yo'oni ëñoguë,
baguë Espíritute bacuana raobi. Raoguëna, bacuabi ta'yejeiye yo'o yo'oye
porecua ruën'ë, Riusubi ga bainguë yo'o cuencueguëna. Riusubi baguë
mame cocare ja'nca cani jo'caguëna, te'e ruiñereba achajën bañuni.

Jesucristo, hecho como sus hermanos

5 Riusu ba'i re'oto ti'anja'ñete cato, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'nabi
gare guanseye beoye ba'ija'cua'ë, ën re'oto guansese'e'ru.
6 Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, baguë bainbi baguë ba'i re'otore
guansejën ba'ija'cua'ë. Ñaca caji:
Riusu, më'ëbi bain ba'iyete ëñaguë, ta'yejeiye beo hua'nareba ba'icuareta'an,
¿më'ë guere bacuare ai ta'yejeiye ro'taguë ëñaguë'ne?
¿Më'ë guere bacuani ta'yejeiye ba'i güeseguë'ne?
7 Bainre re'huani jo'cani, guënamë re'oto yo'o con hua'na ba'iye'ru rëño
ñësebë quë'rë yo'je ba'ijënna, ja'nrëbi jë'te, bacuare ai ta'yejeiye
ba'icuare re'huaye ro'tayë më'ë.
Bacuare ai ruiñe ëñani bojoja'guë'ë më'ë.
8 Ja'nca ëñani bojoguë, bacuare si'a ën re'oto ba'iyete guansecuare
re'huaja'guë'ë më'ë, cani jo'case'e ba'iji.
Ja'nca cani jo'case'e sëani, baguë bainbi si'ayereba guansejën ba'ija'cua'ë.
Guansejënna, si'a ba'i hua'nabi achani Jaë'ë cajën yo'ojën ba'ija'cua'ë. Ja'nca
ba'ija'cuata'an, yureña baguë bainbi si'aye guanseye cato, yuta caraji
bacuare.
9 Ja'nca ba'icuata'an, maibi yureña Jesucristo ba'iyete masini, baguë
ta'yejeiye ba'iyete ye'yeyë. Riusubi baguëte cuencueni, rëño ñësebë

ba'iguëna, baguëte anje hua'na ba'iye'ru quë'rë yo'je ba'i hua'guëre re'huani,
ja'nrëbi baguëte ai ta'yejeiyereba Ëjaguëre re'huani jo'cabi. Riusubi si'a
bainni ai yëguë, Jesucristote raoni, mai ro'ire junni tonguëre re'huani, maina
raobi. Raoguëna, mai ro'ire ai yo'oni, ja'nrëbi ai ba'iye ai ta'yejeiye Ëjaguë
ruinsi'quëbi Riusu naconi te'e ba'iji.
10 Ja'nca ai yo'oguëna, Riusubi te'e ruiñe ro'tani, Jesusre maina raobi. Si'a
ën re'oto baguë yëse'e'ru re'huani jo'casi'quëbi ai jai jubë bainre tëani baye
ro'taguë, bacua jëayete ëñoguëbi ai re'oye conja'guë caguë, baguëte ai yo'ojai
hua'guëre re'huani raobi.
11 Raoguëna, baguë bain ba'ija'cuare recoyo tënoreba tënoji. Tënoguëna,
maibi baguë naconi recoyo te'e zi'inni ba'ijën, si'acuabi Riusuni Taita cajënna,
baguë'ga maini Yë'ë bainreba'ë maire ai bojoreba bojoguë caji.
12 Riusu coca cani jo'case'e'ru maire caji:
Riusu, më'ë ta'yejeiyereba ba'iyete yë'ë bainreba ba'icuani masi güeseza.
Si'a më'ë bainbi ñë'cajënna, më'ë ba'iyete ai re'oye cani achoja'guë'ë yë'ë, caji
Riusu.
13 Yequëru'ga ëñato, ñaca caji:
Riusu, më'ëni si'a recoyoreba ro'taza caji.
Yequëru'ga:
Riusu, yë'ë, yë'ë bainreba më'ë cuencueni jo'casi'cua, si'acuabi më'ë cayete
achani yo'oye ëjojën ba'iyë, caji.
14 Ja'an bainreba ba'iyete cato, ën yija ba'i hua'na se'ga ba'iyë. Anje hua'na
ba'iye'ru beoyë. Ja'nca ba'icua sëani, Jesusbi ën yija bainre ëñani, yë'ë'ga
güina'ru bainguë runni baza caguë yo'obi. Ja'nca yo'oguë, zupai huati, bainni
junni huesë güeseguë, ja'anguëni huesoni si'aye ro'taguë, mai ro'ire junni
tonbi baguë.
15 Ja'nca junni tonguë, bain hua'na yua junni huesëyete gare se'e huaji yëye
beoye ba'iyë. Zupai huati zoe zemosi'cua ba'ijënna, bacuare tëani etobi Jesús.
16 Ja'nca yo'oguëna, ëñere te'e ruiñe masiyë mai. Anje hua'nani conni
cuiraye ro'tamaji'i. Baguë bainreba, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'icua,
Taita Abraham mamacua casi'cua, ja'ancuani conni cuiraye ro'taguë raji'i.
17 Ja'nca raiguëbi baguë bainreba ba'iye'ru güina'ru te'e ba'iguë'ru runji'i.
Ja'nca ruinguëbi bacuani conni cuiraye te'e ruiñereba yo'oye poreguë baji'i.
Bacua quë'rë ta'yejeiye pairi oiguë coñe'ru bacua recoyo tëno güeseni, te'e
ruiñe conni cuiraguë raji'i. Riusu cuencueni raosi'quë sëani, bain gu'a jucha
yo'ojën ba'ise'ere tëno güeseni saoza caguë, mai ro'ire junni tonguë raji'i.
18 Ja'nca raiguëbi zupai coqueguë choise'ere ai yo'oguë etajeisi'quë sëani,
zupaibi maire'ga coqueguë choiguëna, mai'ga ai yo'ojënna, maini te'e ruiñe
conni etoye pore Ëjaguë'bi ba'iji.

3

Jesús es superior a Moisés

1 Ja'nca yo'oye pore Ëjaguë ba'iguëna, mësacua yua yë'ë bainreba ai
yësi'cua, Riusu ba'i re'otona choisi'cua sëani, yureca mai Ëjaguë Jesucristo
ta'yejeiye ba'iyete ro'tajën ba'ijë'ën. Riusubi baguëte cuencueni raoguëna,
maire recoyo te'e conni tënoguë raji'i. Maini ta'yejeiye pairi oiguë coñe'ru
maini conguë, mai ba'iyete Riusuni sencaiguë ba'iguëna, baguëni si'a recoyo
ro'tajën ba'iyë mai.
2 Riusubi baguëte cuencueni raoguëna, Riusu yëse'e'ru te'e ruiñe yo'oguë
baji'i. Mai ira bainguë ba'isi'quë Moisés hue'eguë ba'isi'quëre'ga ro'tajë'ën.

Riusubi Israel bain ëjaguë ba'iye guanseguë, baguë ba'i huë'ere yo'oye guanseguëna, Riusu yëse'e'ru te'e ruiñe yo'oguë baji'i.
3 Ja'nca yo'oguë ba'isi'quëta'an, Jesusbi yua Moisés ba'ise'e'ru quë'rë ai ta'yejeiye Ëjaguë cuencuesi'quë ba'iji. Jesús yua Riusu bain jubë re'huaye guansesi'quë sëani, Moisés ëjaguë ba'ise'e'ru quë'rë ta'yejeiye ba'iji.
4 Bain hua'nabi huë'e yo'oye masicuata'an, Riusu yua ai ta'yejeiye ba'iguëbi si'aye yo'oni jo'caye te'e ruiñe masiji.
5 Moisés ba'iguë ba'ise'ere cato, Riusu yo'o coñe cuencuesi'quëbi Riusu guansese'ere te'e ruiñe yo'oguë, Riusu ba'i huë'ere re'huani babi. Riusu jë'te caja'yete achani, bain hua'nani quëani achoguë baji'i.
6 Ja'nca yo'o conguë ba'iguëna, Cristo yua Riusu Zin sëani, Moises'ru quë'rë ta'yejeiye ba'iguëbi ba'iji. Moisesbi Riusu ba'i huë'ere yo'osi'quëta'an, maibi yureña Cristo naconi te'e ba'ijën, Riusu ba'iru ba'icua'ë mai. Baguë bainreba re'huasi'cua'ë. Ja'nca sëani, Cristo tëani baja'yete gare jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, baguë bainrebare maire re'huani baji.

Reposo del pueblo de Dios

7 Cristo yua quë'rë ai ta'yejeiyereba Ëjaguëre sëani, Riusu Espíritubi maini ganreba yihuoguë, ñaca caji:
Riusubi mësacuani yihuoyete caguëna, ja'ansi'cua te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
8 Mësacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru yo'oye beoye ba'ijë'ën.
Riusubi bacuare beo re'otona sani, baguë ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguëna, bacuabi ro cue'yoni, baguë yëse'e'ru yo'oye ro gu'a güejën bateña.
9 Yë'ë yua cuarenta tëcahuëan ta'yejeiye yo'o yo'oni bacuani cuiraguë ba'iguëna, bacuabi yë'ë case'ere ro achajën, yo'oye gu'a güejën ba'nhuë.
10 Ja'nca ba'ijënna, yë'ë yua ja'an bainre ëñaguë, bacuani ai bëinreba bën'ë.
Ro bacua gu'a ëase'e se'ga yo'oye ro'tajën ba'icua'ë cahuë.
Yë'ë yëse'ere caguëna, bacua yua ro cue'yoni, tin yo'oye yëcua'ë, ro'taguë ëñahuë yë'ë.
11 Ja'nca yo'oye yëjënna, yë'ë'ga bacuani bëinguë, ganreba cahuë: Yë'ëna rani, yë'ë naconi bëani huajëye yëtoca, bacuare gare ënseguë ba'ija'guë'ë yë'ë cahuë, cani jo'cabi Riusu Espíritu.
12 Ja'nca cani jo'caguëna, yureca yë'ë bain ai yësi'cua, mësacua ëñajën ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua yequërë Riusu case'ere recoyo ro'tama'itoca, ëñajën ro'tare bajë'ën. Gue cue'yoye beoye ba'ijën, mai Taita Riusu yëse'e'ru gare tin yo'oye beoye ba'ijë'ën.
13 Riusubi maini ja'nca ganreba yihuoguëna, mësacua jubë si'acua yua sa'ñeña yihuoreba yihuojën ba'ijë'ën. Riusu bëani huajë güeseye tëca gare gu'a jucha yo'oye beoye ba'ijë'ën. Gare coque güesema'ijë'ën. Riusu yëye'ru tin yo'oye ro'ta bi'ratoca, Riusure jo'cani senjoñë.
14 Ja'nca sëani, Riusure gare jo'cani senjomajën, baguë cani jo'case'ere si'a recoyo ro'tajën, baguë yëse'e'ru gare jo'caye beoye yo'ojën ba'itoca, Cristo naconi te'e zi'inni ba'icua gare ba'iyë mai.
15 Ja'nca sëani, Riusu coca cani yihuose'ere te'e ruiñe achajën ba'ijë'ën:
Riusubi yureña baguë yihuoyete caguëna, ja'ansi'cua yo'ojën ba'ijë'ën.
Mësacua ira bain ba'isi'cuabi Riusuni ro achajën, baguë case'ere yo'oye gu'a güejënna, mësacua yo'oye beoye ba'ijë'ën.
16 Bacua yua Moisés guansese'ere achani, Egipto yijare gare jo'cani saisi'cuata'an, ja'ansi'cuabi cue'yoni, Riusu case'ere ro achajën, tin yo'ojën bateña.

17 Ja'nca yo'ojën, cuarenta tëcahuëan gare jo'caye beoye Riusuni gu'aye
yo'ojënna, ja'ancuani bënni senjobi Riusu. Riusubi bënni senjoguëna, bacua
junni huesëreña. Junni huesësi'cuabi beo re'otona ro senjosi'cua unteña.
18 Riusu yëse'ere yo'oye gu'a güecua sëani, Riusu naconi te'e bëani huajëye gare
poremateña bacua. Ja'anre bacuani si'a jëja cani jo'caguëña Riusu.
19 Bacua yua ja'nca ba'ijënna, mësacua ro'tani ye'yejë'ën. Riusuni recoyo
ro'taye gu'a güecua sëani, Riusu ba'iruna ti'añe gare poremateña bacua.

4

1 Yureca, Riusubi baguë naconi bëani huajë cocare maini cani jo'caguëna,
mësacua achani, ja'anre ro'tare bajë'ën. Yequërë gu'a recoyo re'huani Riusuni
recoyo ro'taye jo'catoca, Riusute ti'añe porema'iñë.
2 Riusubi baguë tëani ba cocare mai ira bain ba'isi'cuani quëani achoni,
ja'nrëbi maire'ga baguë bojo güese cocare quëani acho güesebi. Ja'an
ba'isi'cuabi Riusu cocare ro achani, baguëni recoyo ro'taye gu'a güecua sëani,
Riusu insija'yete gare coye beoye ba'iyë.
3 Riusuni si'a recoyo ro'tajën ba'icuaca Riusuna ti'anni, baguë naconi te'e
bëani huajëye poreja'cua'ë.
Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani ye'yejë'ën:
Yë'ë yua bacuani ai bëinreba bëinguë cani jo'cahuë.
Yë'ëna ti'anni bëani huajëye gare porema'ija'cua'ë mësacua, caguë cahuë yë'ë,
toyani jo'case'e ba'iji.
Ru'rureba ba'isirën, ën yija re'huani jo'casirën ba'iguëna, Riusubi bain bëani
huajëyete re'huaguëña. Re'huasi'quëta'an, ja'ancuani bëinguë, baguë naconi
te'e bëani huajëye gare ënseguëña.
4 Riusu naconi te'e bëani huajëyete cato, baguë coca toyani jo'case'e yequëruna
ëñato, ñaca caji:
Siete ba'i umuguse ti'anguëna, Riusubi baguë yo'ore yo'oni tëjini, ja'an umu-
guse bëani huajëguëña.
5 Bëani huajëyete cani, ja'nrëbi se'e yequëru'ga ñaca cani jo'cabi:
Ja'an bainbi yë'ë naconi te'e bëani huajëye gare porema'ija'cua'ë.
6 Riusubi baguë bain naconi te'e bëani huajëye ro'taguë, ja'ancua baguë
tëani ba cocare recoyo ro'taye gu'a güejënna, baguëna ti'añe ënsebi.
7 Ënseguë, yureña baguë bain ti'añete yuta ëjoji. Mai ira Taita ba'isi'quë
Davidbi jë'te Riusu cocare maini quëani achoguëna, Riusu choiyete masiyë
mai:
Yureña, Riusubi mësacuani yihuoyete caguëna, mësacua gue cue'yoye beoye
achani yo'ojën ba'ijë'ën.
8 Baguë naconi bëani huajëyete cato, mai ira bainguë ba'isi'quë Josué
choise'ere cama'iji Riusu. Josuebi Riusu bainni si'arën bëani huajë güesetoca,
jë'te yeque bëani huajë cocare cama'ire'abi Riusu.
9 Ja'nca cani jo'casi'quë sëani, Riusu bainrebabi baguëna ti'anni, baguë naconi
te'e bëani huajëye poreja'cua'ë.
10 Riusu bëani huajë umuguse, ja'an umugusebi ti'anguëna, Riusu naconi te'e
bëani huajëye yëcuabi bacua yo'ore jo'cani, bëani huajëja'cua'ë. Riusubi ën yija
re'otore re'huani tëjini, ja'nrëbi bëani huajëguëna, baguë bainrebabi baguë
bëani huajëse'e'ru bëani huajëye poreja'cua'ë.
11 Ja'nca sëani, si'a jëja recoyo re'huani, Riusu case'ere jo'caye beoye yo'ojën
bañuni. Gue cue'yoye beoye ba'ijën, Riusu bënni senjoja'ñete jëajën bañuni.

12 Mai Ëjaguë Riusubi ai ta'yejeiye ba'iguëbi si'a mai ba'iyete te'e ruiñe
masiguë'bi ba'iji. Baguë cocarebare maini masi güeseguë, Riusubi maini

ëñani, mai recoyo ro'tayete masi güeseji. Mai ba'iye, mai recoyoreba yahue ro'taye, si'aye beoru ëñani masiji Riusu. Guerra hua hua'ti si'a ca'ncoña ai së'a hua'tibi mai je'o bacuani huani bacua gu'an, bacua gu'an ri'ngarëan tëca yëtoye'ru, mai recoyo ro'taye si'aye masini, mai gu'a ëase'ere maini masi güeseji Riusu.

13 Ja'nca sëani, Riusubi baguë ñacobi maini ëñato, gare gatini jëaye beoye ba'iyë. Si'a bain ba'iye, bacua si'si recoyo ba'iyete masiyereba masiji Riusu. Ja'nca masiguëbi si'a mai gu'aye ro'tase'ere sehuoye senni achaja'guë'bi maire.

Jesús es el gran sumo sacerdote

14 Maire ja'nca masireba masiguë sëani, mai Ëjaguë Jesusni gare jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën bañuni. Baguë yua Riusu ba'i re'otore ba'iguëbi, Riusu Zin gañaguë ba'iguëbi mai ba'iyete Riusuni sencaiguë ba'iji.

15 Mai ira bain ba'isi'cua pairi ta'yejeiye ëjaguë oiguë conse'e'ru maini quë'rë ta'yejeiye oiguë conji. Maibi jëja beojënna, maini conni cuiraye masiji. Zupai huatibi maini gu'aye yo'oye coqueguë choiguëna, Jesusna te'e zi'injënna, maini tëani baye masiji. Zupaibi baguëni quë'rë ai coqueguë choiguëna, baguëbi jëja recoyo re'huani, gu'a jucha yo'oye beoye baji'i.

16 Ja'nca jëja baguëbi maini oiguë coñe pore Ëjaguëbi ba'iguëna, maibi huaji yëye beoye baguë jëja guëna seihuëna ti'anni, baguë ro insini coñete coni bañuni. Maire caraguë ba'iye si'aye maina ro insini coñe ai masiji baguë.

5

1 Mai ira bain ba'isi'cua bacua ta'yejeiye pairi ëjaguëte cuencueni re'huase'ere ro'tani, Cristo ba'iyete ye'yejë'ën. Bacuabi cuencueni re'huani, bacuani cajën ba'iyë: Mai ba'iyete Riusuni ujacaijë'ën. Maibi Riusuni gugurini rëanjënna, mai jo'yare huani Riusuna ëoni insiguë, mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere se'e ro'tama'iñe senjë'ën, cajën ba'iyë. Ja'nca cajënna, bacua ta'yejeiye pairi ëjaguëbi ja'nca yo'ocaiguë ba'iji.

2 Baguë yua bainguë ba'iguëbi jëja beoguë sëani, ro huesë ëaye ba'icuare, te'e ruiñe yo'oye porema'icuare ja'ancuare bojora'rë yihuoye masiji.

3 Ja'nca masiguëbi Riusu misabëna sani, bain jo'yare huani, Riusuna ëoni mëoguë, bain gu'a jucha, baguë gu'a juchare'ga, ja'anre se'e ro'tama'iñe Riusuni senji.

4 Ja'nca yo'oguëbi ro baguë ro'taye se'gare yo'oma'iji. Riusubi baguëte cuencueni, ta'yejeiye pairi ëjaguëre re'huaguëna, bain ba'iyete Riusuni ujacaiguë ba'iji. Mai ira pairi ëjaguë ba'isi'quë Aarón hue'eguë ba'isi'quë, baguë ba'ise'e'ru ba'iye bain ta'yejeiye pairi ëjaguë re'huasi'quë ba'iguëna,

5 Cristo'ga ja'nca ba'iji. Ro baguë ro'taye se'gare yo'omaji'i. Riusubi cuencueni re'huaguëna, mai ta'yejeiye pairi Ëjaguë'bi ba'iji. Mai ba'iyete Riusuni sencaiguë ba'iji. Riusubi baguëte cuencueni re'huaguë, baguëni cabi:

Më'ë yua yë'ë Zinrebabi ba'iyë.
Yure umuguse më'ë Taita ba'iguëbi më'ëni cuencueni, bainna saoyë yë'ë, cani jo'cabi Riusu.

6 Cani jo'cani, ja'nrëbi se'e yeque coca baguëni cabi:

Bain pairi ta'yejeiye Ëjaguëre më'ëre re'huaguëna, gare carajeiye beoye bain ba'iyete yë'ëni ujacaiguë ba'iyë më'ë.
Melquisedecre cuencueni re'huase'e'ru më'ëre'ga cuencueni re'huahuë yë'ë, cani jo'cabi Riusu.

7 Ja'nca cani jo'caguëna, Jesús yua bainguë runni, ën yijare ba'iguëbi Riusu
yëse'ere te'e ruiñereba yo'oguë, si'a jëja oiguë güiguë, Riusuni senreba senguë
baji'i: Taita, yë'ë junni toñe ti'anguëna, më'ëbi yë'ëre tëani baye poreyë,
senguë cabi. Caguëna, Riusubi baguë sense'ere achani conbi.
8 Jesucristo yua Riusu Zin ba'iguëta'an, baguë yua Riusu case'ere achani te'e
ruiñe yo'oguë, ai yo'oye babi.
9 Ja'nca ai yo'oguëna, Riusubi quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëre baguëte re'huabi.
Ja'nca re'huaguëna, si'a bain Cristo cocare te'e ruiñe achani yo'ocua,
ja'ancuare carajeiye beoye tëani baye poreguëbi ba'iji Cristo.
10 Riusu ta'yejeiye pairi Ëjaguëre re'huasi'quë sëani, maire tëani baye poreji.
Melquisedec re'huaguë ba'ise'e'ru re'huasi'quë'bi Cristo.

Peligro de renunciar a la fe

11 Melquisedec re'huaguë ba'ise'e'ru ta'yejeiye pairi Ëjaguëre re'huase'ere
cato, mësacuani yuta ye'yoye caraji. Mësacua yuta ro achajën te'e ruiñe ye'yeye
porema'icua ba'ijënna, yureña ja'an ba'ise'ere ye'yoma'iñë yëquëna.
12 Mësacua yua Cristo bain zoe ruinsi'cuabi yureña Cristo ba'iyete ai
re'oye masijën ba'ire'ahuë. Yequëcuani Cristo ba'iyete te'e ruiñe ye'yojën
ba'ire'ahuë mësacua. Ja'nca ye'yoma'icuabi yuta Cristo ru'ru ye'yose'ere
ye'yeye caraji mësacuare. Ja'nca huesë hua'na sëani, zin hua'na chuchu
hua'na'ru ba'iyë. Jëja beocua sëani, hua'ire aiñe yuta porema'iñë. Mësacua'ga
jëja beo hua'na güina'ru ruinsi'cua ba'iyë.
13 Zin hua'na chuchu hua'na jëja beo hua'na sëani, yuta te'e ruiñe yo'oye
porema'i hua'na ba'iyë. Mësacua'ga güina'ru recoyo jëja beocuabi Cristo
ba'iyete te'e ruiñe masimajën, re'oye yo'oye yuta huesëcua'ë mësacua.
14 Hua'ire aiñe porecua yua jëja bacua ba'ijënna, mësacua yua Cristo ba'iye,
baguë yëye te'e ruiñe yo'oye, ja'anre jo'caye beoye yo'otoca, jëja recoyo bacua
ruiñë mësacua. Re'oye yo'oye, gu'aye yo'oye, te'e ruiñe masiye ti'añë mësacua.

6

1 Ja'nca sëani, Cristo ba'iyete quë'rë te'e ruiñe ye'yejën bañuni. Ja'nca
ye'yeni, recoyo quë'rë jëja bacua runni bañuni. Cristo ru'ru ye'yosi cocare
ye'yeni tëjisi'cua sëani, ja'an se'gare quë'rë se'e achañu caye beoye ba'ijë'ën.
Mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere jo'cani senjoñe, Riusuni si'a recoyo
ro'taye,
2 bautiza güeseye, Riusu Espíritu gaje meni ton güeseye, ju'insi'cua go'ya
raiye, Riusu bënni senjoja'ñe, ja'an coca se'gare quë'rë se'e achañu caye beoye
ba'ijë'ën.
3 Riusubi yëtoca, ja'an cocare ye'yeni tëjisi'cua sëani, Cristo ba'iyete quë'rë
re'oye ye'yejën, recoyo quë'rë jëja bacua runni bañuni, cayë.
4 Ja'nca ruinma'itoca, yequërë Riusuni zi'iñe gare jo'cama'iñe. Gare
jo'catoca, Riusuni se'e recoyo zi'iñe porema'iñë. Mësacuabi Riusu tëani bayete
ye'yeni, Cristo naconi te'e ba'ija'yete masini, Riusu Espíritute coni bani,
5 Riusu cocareba te'e ruiñe cani jo'case'ere bojoni, Cristo ta'yejeiye yo'o
yo'oni conse'ere masini,
6 ja'an si'aye ye'yeni ja'nrëbi Cristoni recoyo ro'taye jo'cani senjotoca, se'e
Cristona ti'anni baguëna recoyo te'e zi'iñe gare porema'iñë. Ja'nca jo'cani
senjocuabi Riusu Zin crusu se'nquehuëna quensi'cua'ru te'e ba'iyë. Gu'a
jucha yo'ocua'ru ba'ijën, Cristoni jayajën, baguëte gu'aye cajën ba'iyë.

7 Mai zio tanse'ere ro'tani ye'yejë'ën. Aonra'carëan re'ora'carëan ba yijana
tanjënna, ja'nrëbi re'oye ocoguë ba'iguëna, ja'an yijana re'o aon quëintoca,
Riusubi ëñani, Ai re'o yija'ë caguë bojoji.
8 Miu, susi, ja'an se'ga huitoca, Gu'a yija'ë caji Riusu. Jo'cani senjoni ëoni
si'añu caji Riusu.

La esperanza que nos mantiene firmes

9 Ja'nca si'a jëja yihuojën cacuata'an, mësacua yua Cristo bain tëani basi'cua
ba'iyete te'e ruiñe masiyë yëquëna.
10 Riusu yua gu'aye yo'oye beoye ba'iguëbi mësacua recoyo ro'tajën re'oye
yo'ojën ba'ise'e, mësacua yua Riusu bainrebare oijën conse'e, mësacua yua
Riusu ro'ire re'oye yo'o conjën ba'ise'e, ja'an si'aye ëñani, baguë insija'yete
mësacuana jo'caye ai ro'taji Riusu.
11 Yëquëna'ga mësacua si'acuare ro'tajën, mësacuani coca yihuojën, Cristo in
raiye tëca gare jo'caye beoye Riusu coca cani jo'case'ere te'e ruiñereba si'a
recoyo ro'tajën, baguëni te'e ruiñe yo'o conjën ba'ijë'ën.
12 Gare ñame ëaye beoye ba'ijë'ën. Riusu bainreba baguë cocareba si'a
recoyo ro'tajën, baguë insija'yete gare jo'caye beoye ëjojën ba'icua, ja'ancua
ba'iye'ru güina'ru ba'ijën, Riusu yo'o case'ere te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
13 Riusu bainreba baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, bacua ba'iyete
masiye yëtoca, Abraham yo'ose'ere ro'tani ye'yejë'ën. Riusubi baguëni jaijei
cocare cani jo'caguë, baguë ta'yejeiye ba'iyete masi güeseguë,
14 baguëni te'e ruiñe cayete cani jo'caguëña: "Më'ëni ai ta'yejeiye conguëbi
më'ë bain raija'cuare re'oye yo'oni, bacuare jaijei güeseyë yë'ë" cani
jo'caguëña.
15 Ja'nca cani jo'caguëna, Abraham yua Riusu case'e ba'ija'ye tëca gare
ya'jaye beoye ëjoguë baquëña. Ja'nca ëjoguë ba'iguëna, Abrahamna insiguëña,
baguë cani jo'case'e'ru.
16 Bain hua'na yua sa'ñeña ro'ija'ye cajën, bacua te'e ruiñe cayete masi
güeseye yëtoca, Riusu ta'yejeiye yo'oye poreyete cani achojën ba'iyë, bacua
yo'oye poreye'ru quë'rë ta'yejeiye yo'oye poreguë sëani.
17 Riusu'ga baguë bainrebani baguë insijai cocare cani jo'cato, baguë te'e
ruiñe yo'oja'yete bacuani masi güeseye yëguë, baguë ta'yejeiyereba yo'oye
poreyete bacuani masi güeseguë baji'i.
18 Ja'nca cani jo'cani, ja'nrëbi baguë ta'yejeiyereba yo'oja'yete masi
güeseguëna, Riusu te'e ruiñe cayete re'oye masiyë mai, Riusubi gare coqueye
beoye ba'iguëre sëani. Ja'nca coquema'iguëna, Riusuna huaji yëye beoye
ti'añe poreyë mai. Maire etoni saoma'iguë sëani, baguë cuirani conni
insija'yete te'e ruiñe coni baja'cua'ë mai. Aito. Te'e ruiñereba cani jo'caguëbi
maire tëani baja'guë'bi.
19-20 Ja'nca maire tëani baja'guë sëani, maire gare jo'cani senjoñe beoye
ba'iji. Maire tëani baja'yete te'e ruiñereba masiyë mai. Jesusbi Riusu
ba'irurebana ti'ansi'quëbi mai ba'iyete sencaiguë ba'iguëna, mai'ga Riusu
ba'irurebana ti'añe poreyë. Mai ira bain ba'isi'cuabi bacua ta'yejeiyereba
pairi ëjaguëte cuencuejënna, baguëbi yua Riusu ba'irureba ba can huë'e
sa'nahuërebana cacani, Riusu bain ba'iyete sencaiguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna,
Jesus'ga Melquisedec ba'ise'e'ru mai ta'yejeiye pairi Ëjaguë runni, mai
ba'iyete Riusuni jo'caye beoye sencaiguë ba'iji.

7

Jesús, sacerdote de la misma clase que Melquisedec

1 Ba Melquisedec ba'iyete ro'tani, Jesús ba'iyere'ga masiye poreyë mai.
Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi Melquisedecre cuencueni raoguëna, Riusu
pairi ëjaguë ta'yejeiye Ëjaguë runquëña. Riusu bain ba'iyete Riusuni
sencaiguë baquëña. Ja'nca ba'iguëna, mai ira Taita ba'isi'quë Abraham
hue'eguë ba'isi'quëbi tin bain ëjacua je'o bajën ba'isi'cuani guerra huani sen-
joguë saisi'quëbi baguë huë'ena go'iguë baquëña. Go'iguëna, Melquisedecbi
baguëni tëhuoni, Riusubi më'ëni re'oye conni insija'guë, cani jo'caguëña.
2 Ja'nca cani jo'caguëna, Abrahambi bojoguë achani, ja'nrëbi baguë
bonse je'ocuani tëani base'e si'ayete cuencueni, décima parte ba'iyete inni,
Melquisedecna ro insiguëña. Melquisedec mamire ro'tato, quë'rë te'e ruiñe
yo'o ëjaguë'bi caji. Baguë'ga Salem huë'e jobo, bojo güese jobo, ja'an jobo
ba'iguëbi bainni sa'ñeña bojo güese ëjaguë'bi baquëña.
3 Pë'caguë sanhuëre cu'eto, gare beoguë baquëña. Gare të'ya raima'isi'quë
baquëña. Gare junni huesëye beoye baquëña. Gare carajeima'iguë sëani,
Riusu Zin ba'iye'ru baquëña. Riusu bain ba'iyete gare jo'caye beoye Riusuni
sencaiguë baquëña.
4 Ja'nca ai ta'yejeiyereba pairi ëjaguë ba'iguëna, mësacua ro'tajën ba'ijë'ën.
Mai ira ëjaguë Abrahambi Melquisedecni ëñaguë, Yë'ë'ru quë'rë ai ta'yejeiye
ëjaguë'bi ba'iji caguë, baguë bonse, je'o bacuani tëase'e décima parte cuen-
cueni baguëna ro insiguëña.
5 Ro insiguëna, Abraham bain jë'te raisi'cua, Leví jubë ba'isi'cuabi Riusu
pairi hua'na cuencuesi'cua bateña. Ba'ijënna, Riusu coca cani jo'caguëna,
bacua bain yequë jubëan ba'icuabi Leví jubëna bonse ro insijën cuirareña.
Bacua bonsere cuencueni décima parte ba'iyete inni, Leví jubëna ro insijën
bateña, Riusu guansese'e sëani. Ja'nca ro insijën ba'isi'cuabi bacua bain
Abraham mamacua yo'je raisi'cua bateña.
6 Melquisedec ba'iyete cato, Abraham bainguë beoguë baquëña. Ja'nca
ba'iguëreta'an, Abrahambi baguë bonse décima parte ba'iye baguëna ro in-
siguëña. Ro insiguëna, Abraham ba'iyete ai re'oye cani jo'caguë, Riusubi
më'ëni re'oye conni insija'guë cani jo'caguëña Melquisedec, Abraham yua ai
ba'iye Riusu coca cani jo'case'ere achasi'quëta'an.
7 Riusu cocare ëñato, ñaca caji: "Ta'yejeiye ëjacuabi yo'je ba'icua se'gani
re'oye coca cani jo'cayë." Ja'anre mai si'acuabi masiyë.
8 Leví jubë ba'icuare cato, ro bain hua'na carajeijën ba'icuabi bacua bain
bonsere ro insise'ere cojën bateña. Melquisedec ba'iyete cato, gare carajeiye
beoguëbi Abraham bonse ro insise'ere coni baguëña.
9-10 Ja'nca sëani, Melquisedecbi Abraham ba'iye'ru quë'rë ai ta'yejeiye
ëjaguë ba'iguë, Abraham bain yo'je raisi'cua ba'iye'ru quë'rë ai ta'yejeiye
ëjaguë baquëña. Abraham yua baguë bonsere cuencueni, décima parte inni,
Melquisedecna ro insiguëbi baguë bain yo'je raisi'cua ro'ire'ga ro insiguëña.
11 Yureca, Leví jubë ba'icuabi Riusu pairi hua'na cuencuesi'cua
ba'icuata'an, carajeiye se'ga ba'iyë bacua. Bacua uja huë'e yo'o coñe'ga
carajeiye baquëña. Bacua'ga Riusu ira coca cani jo'case'ere bain hua'nani
masi güesejënna, bain hua'nabi te'e ruiñe yo'ojën, re'ojeiñu cacuata'an,
gare re'ojeiye poremateña. Ja'nca poretoca, yequë pairi ta'yejeiye
ëjaguë Melquisedec bain yo'je raija'cua cato, carajeiye beoguëte gare
cu'ema'ire'ahuë. Leví bainguë Aarón, baguë bain yo'je raisi'cuabi mai
ba'iyete Riusuni sencaiye porere'ahuë.
12 Ja'nca sëani, Riusubi Leví jubë bain pairi hua'na ba'ise'ere jo'cani sen-
jobi. Ja'nca jo'cani senjoguë, Moisés coca guanseni jo'case'ere te'e ruiñe
yo'oni re'ojeiye, ja'anre'ga jo'cani senjobi Riusu.

13 Jo'cani senjoni, mai Ëjaguë Jesucristore cuencueguëna, maire Riusuni
sencaiguë runji'i. Ja'nca ruinsi'quëbi Leví bain jubë tin jubëbi raisi'quëbi
ba'iji. Ja'an jubë bainbi Riusu huë'e misabë yo'ore gare yo'oni coñe beoye
bateña.
14 Mai Ëjaguë Jesucristobi Judá jubëbi raisi'quë ba'iguëna, mai si'acuabi
masiyë. Moisesbi baguë ira coca cani jo'caguë, Judá bain pairi cuen-
cueja'cuare quëamaquëña.
15 Ja'nca quëama'iguëna, Riusubi maini re'ojei güeseye ro'taguë, yequë pairi
ta'yejeiye Ëjaguëte cuencueni, maina raoguëna, quë'rë te'e ruiñe masiyë mai.
Jesucristote raoguëna, Melquisedec ba'iye'ru carajeiye beoye ba'iguëbi maire
Riusuni sencaiguë ba'iji.
16 Moisés ira coca cani jo'case'e'ru Cristore cuencuemaji'i Riusu, Leví bain
carajeija'cua ba'isi'cuare sëani. Riusubi Cristore cuencueni raoguëna, ai
ta'yejeiyereba ba'iguëbi ti'anni, gare carajeiye beoye ba'iji baguë.
17 Baguë ba'iyete cato, Riusu coca cani jo'case'ere ëñajë'ën. Ñaca caji:
Bain pairi ta'yejeiye Ëjaguëre më'ëre re'huaguëna, gare carajeiye beoye bain
ba'iyete yë'ëni ujacaiguë ba'iyë më'ë.
Melquisedecre cuencueni re'huase'e'ru më'ëre'ga cuencueni re'huahuë yë'ë,
cani jo'cabi Riusu.
18 Ja'nca cani jo'caguëbi Moisés ira coca yo'oni re'ojeiyete ëñani, "Bainbi ja'an
cocare te'e ruiñe yo'oni re'o bain ruinjeiñe gare porema'iñë" cabi. Bainbi
ja'an guanseni jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni ti'anma'iñë. Riusu bain ruiñe gare
porema'iñë, cabi Riusu.
19 Ba cocare te'e ruiñe yo'oye yëcuata'an, bain gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere
recoyo tënoni saoye porema'iñë. Ja'nca poremajënna, Riusubi mai Ëjaguë
Jesucristore cuencueni raoguëna, baguë ta'yejeiye yo'oye poreyete si'a re-
coyo ro'tani, Riusu ba'iruna ti'anni, baguëni recoyo te'e ruiñe zi'inni bojoye
poreyë mai.
20 Ja'nca baguëte cuencueni raoguë, Riusubi baguë ta'yejeiyereba yo'oye
poreyete ai cani achoguë, baguëte cuencueni raobi.
21 Leví bain ba'isi'cuare cuencueni re'huato, Riusu ta'yejeiye yo'oye
poreyete cani achomaji'i. Jesucristoca ta'yejeiye pairi Ëjaguë ruinguëna,
Riusubi baguë ba'iyete ai ta'yejeiye poreyete cani achoguë, ñaca cani jo'cabi:
Mai Ëjaguë Riusubi ta'yejeiye yo'oye poreyete casi'quëbi gare tin yo'oye beoye
ba'iji.
Më'ëre yua yë'ë ta'yejeiye pairi Ëjaguëre re'huaguëna, gare carajeiye beoye
ba'iguë'ë më'ë, cani jo'cabi Riusu.
22 Ja'nca cani jo'casi'quëbi maire tëani ba cocare quë'rë ai re'oye cani achobi,
Jesús yua maini oiguë conguëre re'huasi'quë sëani.
23 Leví jubë bain yua pairi hua'na re'huasi'cua ba'ijën, ai jai jubë bateña. Bain
sëani, carajani, pairi ba'iyete jo'cajënna, yequëcua bacua bainbi mame bëani,
pairi hua'na ruiñe bahuë.
24 Ja'nca carajeicuata'an, Jesusbi gare carajeiye beoye ba'iguë, Riusu bain
ba'iyete jo'caye beoye Riusuni sencaiguë ba'iji.
25 Ja'nca ba'iguëna, baguëni si'a recoyo ro'tacuabi Riusu ba'iruna ti'anni,
Riusuni recoyo te'e zi'inni ba'ijënna, Jesusbi bacuani tëani bani, bacua
ba'iyete Riusuni jo'caye beoye sencaiguë ba'iguëna, bacuabi gare carajeiye
beoye ba'iyë.
26 Riusubi baguëte baguë ta'yejeiye pairi Ëjaguëre re'huani raoguëna, ai
re'oye ba'iji maire. Riusu ba'iye'ru te'e ba'iguëbi gu'a jucha gare yo'oye beoye

ba'iji. Te'e ruiñe ba'iguëbi gu'a bainna te'e zi'iñe beoye ba'iguëna, Riusubi
baguë ba'iru ba'icuare quë'rë ai ta'yejeiyereba Ëjaguëre baguëte re'huani
ëñobi.
27 Leví jubë bain ta'yejeiye ëjacua ba'iyete cato, si'a umuguseña Riusu
huë'e misabëna ti'anni, jo'yare huani ëoni, pico mëoñe bahuë. Ru'ru, bacua
gu'a jucha ro'ire, ja'nrëbi bacua bain gu'a jucha ro'ire sencaijën bateña.
Jesucristoca ja'nca si'a umuguseña yo'oye beobi. Baguë yua te'e viaje se'ga
yo'oni, baguë se'gabi junni tonni, si'a bain gu'a juchare te'e jëana tënoni
senjobi.
28 Moisés ira coca cani jo'case'ere ëñato, bain carajeija'cua yua ta'yejeiye
pairi ëjacuare re'huasi'cua bateña. Ba'ijënna, Riusuca jë'te mame coca cani
jo'caguë, baguë ta'yejeiye yo'oye poreyete si'a jëja caguë, baguë Zinre cuen-
cueni maina raoguëna, gare carajeiye beoye Riusu ba'iye'ru ba'iji.

8

Jesús, mediador de un nuevo pacto

1 Yureca, yëquëna yure case'ere ro'tani, ñaca quë'rë re'oye ye'yejë'ën: Mai
ta'yejeiye pairi Ëjaguëreba ba'iyete cato, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu jëja
ca'ncona bëani, baguë naconi te'e guanseguë ba'iji, guënamë re'oto jëja guëna
seihuëre.
2-3 Ja'an Cristo ba'iguëbi Riusu cuencueni re'huasi'quëbi Riusu
ba'irurebana te'e ruiñe ti'anni, baguë yo'o case'ere re'oyereba yo'oni conguë
ba'iji. Bain ta'yejeiye pairi ëjacua ba'iye'ru beoji. Bain hua'na se'gabi
cuencueni re'huajënna, bain ta'yejeiye pairi ëjacuabi Riusu huë'e ën yija ba'i
huë'ena cacani, jo'ya hua'nare huani, mai jucha ro'ire Riusuna insiñu cajën,
ba misabëna ëoni picore mëojën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, Cristoca mai jucha
ro'ire junni tonni, baguë recoyote Riusuna insibi.
4 Cristo yua ën yija bain pairi hua'na naconi ba'iye gare porema'iji. Moisés
coca cani jo'case'e'ru Riusuna ëoni insijën,
5 ro ën yija misabë yo'o conjën ba'icua'ë. Riusu ba'irureba'ë cajën, Moisés
guanseni jo'case'e'ru yo'ojën ba'icua'ë. Ja'nca yo'ojën ba'icuabi Riusu mame
re'huani jo'caja'yete ëñojënna, maibi masijën ba'iyë. Riusubi baguë yo'ore
Moisesni caguë, "Yë'ë ën yija ba'i huë'ere yo'ocaijë'ën. Më'ë naconi cubëte
ba'iguë case'e'ru güinareba'ru ba huë'ere yo'ocaijë'ën" cani jo'caguëña Riusu.
6 Ja'nca cani jo'caguë, Riusu ira coca cani jo'caguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi
yurera maini mame cocare cani jo'caji. Cristote cuencueni raoguëna, Riusu
yo'o case'ere quë'rë ai re'oye yo'oguë, mai ba'iyete Riusuni sencaiguë ba'iji.
Riusu huë'e ën yija ba'i huë'e yo'o ma'carëan yo'oye'ru yo'oma'iji Cristo.
Yo'oma'iguëbi guënamë re'oto Riusu ba'irurebana ti'anni, Riusu te'e ruiñereba
yo'o conguë ba'iji. Riusubi maini quë'rë re'oye cani jo'casi'quë sëani, Cristobi
mame yo'o conguë, maini quë'rë ai re'oye conni cuiraji baguë.
7 Baguë ira coca cani jo'case'ere masi güeseguëna, bainbi ja'an coca guans-
ese'ere te'e ruiñe yo'oye poremajën baë'ë. Riusu bënni senjoja'ñete jëaye gare
poremajën baë'ë. Poretoca, Riusubi baguë mame cocare cani jo'cama'ire'abi.
8 Baguë ira coca cani jo'case'ere jo'cani senjoni, mame cocare cani jo'caza
caguëna, ën cocare ëñani masijë'ën:

Mai Ëjaguë Riusubi coca caguëna, achajë'ën.
Yë'ë cuencuesi umuguseñabi ti'anguëna, Israel bain, Judá bain, si'a jubëte
ñë'coni, mame cocare bacuana cani jo'caja'guë'ë yë'ë.

9 Bacua ira bain ba'isi'cuani cani jo'case'e'ru cani jo'cama'ija'guë'ë.

Bacuabi Egipto yija bainre yo'o concua zemosi'cua ba'ijënna, bacuare
tëani sani, bacuare conni cuiraguë, yë'ë yo'ojai cocare bacuana cani
jo'caguë ba'nhuë yë'ë.
Cani jo'casi'quëta'an, bacuabi yë'ë coca case'e'ru yo'oye jo'cani, tin yo'ojën
ba'ijën ba'nhuë.
Ja'nca ba'ijënna, bacuare ëñama'iguë baë'ë.
Bacuani conni cuiraye jo'cahuë yë'ë.
10 Yureca, yë'ë bainreba Israel hue'ecuare choini, mame cocare bacuani ñaca
cani jo'caguë ba'ija'guë'ë yë'ë:
Ja'an umuguseña ti'anguëna, yë'ë yo'oye yëyete bacuani te'e ruiñe masi
güeseja'guë'ë.
Masi güeseguëna, bacuabi si'a recoyoreba ro'tani, Riusu yëyete te'e ruiñe
yo'ojën bañuni cajën ba'ija'cua'ë.
Ja'nca ba'ijënna, yë'ë yua bacua Riusureba ba'iguëbi bacuare conreba
conguë, yë'ë bainrebare bacuare re'huani baja'guë'ë yë'ë.
11 Mame cocare ja'nca cani jo'caguëna, yë'ë bainbi yë'ë ba'iyete te'e ruiñe
masiye poreja'cua'ë.
Yë'ë bain hua'nabi sa'ñeña cajën, Riusu ba'iyete te'e ruiñe masijë'ën, yihuoye
beoye ba'ija'cua'ë.
Si'a jubë ba'icua, ta'yejeiye ba'icua, ta'yejeiye beocua, si'acuabi yë'ë ba'iyete
ëñani te'e ruiñe masija'cua'ë.
12 Ja'nca masijënna, yë'ë yua bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere tënoni sen-
joni, gare se'e ro'tama'iguë ba'ija'guë'ë yë'ë, cani jo'cabi Riusu.
13 Ja'an cocare mame cani jo'caguë, baguë ja'anrë cani jo'case'ere se'e
ro'tama'iguë ba'iji, bain yo'o yo'oni re'ojeiye porema'icua sëani.

9

El santuario terrenal y el santuario celestial

1 Ja'nca ba'ijënna, Riusu mame coca cani jo'case'ere quë'rë re'oye masiye
yëtoca, baguë ira coca cani jo'case'ere ro'tani ye'yejë'ën. Riusubi baguë ira
coca guanseni jo'cato, baguë ën yija huë'e ba'iyete, bain gugurini rëañete
guanseguë cabi.
2 Guanseguëna, Moisesbi Riusu ba'i huë'ere yo'oni, ru'ru ba'i sonohuë
Riusu ba'i sonohuëte re'huaguëña. Ja'an sonohuëna ëñato, maja se'nquehuë
baquëña. Riusuna insisi jo'jo aonbëan'ga mesa tontona tuñase'e baquëña.
3 Ja'nrëbi, yequë sonohuë, Riusu ba'irureba casi sonohuë baquëña. Ja'an
reosi canre anconi cacayë.
4 Ja'an sonohuëna cacani ëñato, zoa curi misabë baquëña. Ma'ña sëñere
toa zëonni tëose'e baquëña. Si'a ca'ncoñabi zoa curi re'huasi'cu baquëña.
Sa'nahuëna ëñato, ru'ru maná aon Riusu bainna insisi aon zoa curi guënarote
ayase'e baquëña. Ja'nrëbi, mai ira bainguë ba'isi'quë Aarón hue'eguë
ba'isi'quë Riusu cuencueni re'huasi'quë sëani, baguë jorosi tëcabë baquëña.
Ja'nrëbi, gata tontoña Riusu coca toyani jo'casi tontoña baquëña.
5 Ba gajongu ëmëje'ena ëñato, ta'yejeiye anje hua'na samucua te'ntoni
re'huasi'cuabi tuijën, bacua ganhua cabëanre ba ganjogu tapa ëmëje'enre sa-
roni saosi'cua bateña. Ja'anru ba'iyete cato, bain gu'a jucha tënoni senjoru'ë.
Ja'an yua Riusu ën yija ba'i huë'ere ba'iguëna, yureña ja'anre se'e quëama'iñë
yëquëna.
6 Riusu ën yija huë'e yua ja'nca ba'iguëna, pairi hua'nabi ru'ru ba'i sono-
huëna cacajën, Riusu yo'o ma'carëan guanseni jo'case'ere yo'ojën bateña.
7 Quë'rë sa'nahuë ba'i sonohuëre cato, ta'yejeiye pairi ëjaguë se'gabi cacaye
poreguë baquëña. Baguëbi cacato, te'e tëcahuëre cuencueni, te'e viaje se'ga

cacaguë baquëña. Jo'ya hua'nare huani, bacua ziere sa'nahuërebana saye
baguëña, baguë gu'a jucha, bain gu'a jucha, ja'an ro'ire Riusuna insiyete.
8 Ja'an yo'oguë ba'ise'ere ro'tato, Riusu Espíritubi maini ñaca ye'yoji. Riusu
huë'e ën yija ba'i huë'ebi yuta carajeima'isi huë'e ba'iguëna, bainbi Riusu
ba'iruna ti'añe yuta poremajën bateña.
9 Ja'an huë'ere ro'tato, Riusu mame coca cani jo'casirënre ye'yeye poreyë
mai. Ru'ru, ba pairi hua'nabi bain jucha yo'ojën ba'ise'e ro'ire Riusuna
insicaijënna, bain recoyo tënoni senjoñe gare beoguëña.
10 Ro ëmëje'en ba'iyete tënoñe se'ga baquëña. Moisés ira coca guanseni
jo'case'e'ru yo'ojën, bain aon aiñe poreye, gono uncuye poreye, bain ëntë
abuye, bain ga'nihuë re'huaye, ja'an se'ga yo'ojënna, Riusu mame coca cani
jo'cajairën ti'anguëna, ja'an ira coca cani jo'case'ere se'e yo'oma'iñe baquëña.
11 Ja'nrëbi yo'je, Riusubi baguë ta'yejeiye pairi Ëjaguëte Cristote re'huani
raoguëna, maini re'oye conni cuiraguë raji'i. Ja'nca raiguë, Riusu huë'e
guënamë ba'i huë'ena ti'anni, bain ro'ire Riusuna insini sencaza cabi. Ja'an
guënamë ba'i huë'ere cato, bainbi yo'omaë'ë. Riusu yo'osi huë'e quë'rë re'o
huë'e ba'iji.
12 Ja'an huë'e Riusu ba'i huë'ena cacaguë, te'e viaje se'ga cacani, baguë
zie se'gare mai ro'ire jañuni tonni, mai tëani baja'yete re'huaguë, se'e yequë
tëcahuë yo'oye beoye ba'iji. Gare se'e gu'a juchana zemoñe beoye ba'iyë mai.
Baguë zie se'gare jañuni tonguë, jo'ya hua'na ziere Riusuna samaji'i, ira bain
pairi ëjaguë yo'ose'e'ru.
13 Ja'an pairi ëjaguëbi jo'ya hua'nare huani, bacua ziere sani, gu'a jucha
bacuana cha'juani, bacua ëmëje'en ba'iye se'gare tënoguë baquëña.
14 Ja'nca tënoguëna, Cristobi maina rani, quë'rë ai ba'iye mai recoyorebare
tënoni, mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare tënoni senjoguëbi ba'iji. Riusu
Espíritu carajeima'iguëbi yo'o güeseguëna, Cristobi gu'a jucha yo'oye gare
beoguëbi baguë ziere jañuni tonni, mai recoyore mame re'huaguëna, mai
Ëjaguë Riusu carajeima'iguëni yo'o conjën ba'iye poreyë mai.
15 Ja'nca junni tonni, mai recoyore mame re'huaguë sëani, mai ba'iyete
Riusuni sencaiguë ba'iguëna, Riusubi baguë mame coca cani jo'case'e'ru
baguë bainrebare maire re'huani baji. Ja'nca baguëna, baguë insija'ye cani
jo'case'ere coni, si'arën bani, bojojën ba'iyë mai. Riusu ira coca guanseni
jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni, Riusu bain ruiñe gare poremajën bateña. Gu'a
jucha gare tënoñe poremajën bateña. Ja'nca poremajënna, Cristobi mai ro'ire
junni tonguëna, Riusu mame coca cani jo'case'e'ru recoyo tënosi'cuabi baguë
insija'yete coni baye poreyë mai.
16-17 Ën yija bain yo'ojën ba'iyete ro'tani, Riusu yo'ose'ere ye'yejë'ën. Ëja
bainguëbi baguë bonsere yequëcuana jo'caye yëto, ru'ru ba bonse coja'guëte
cuencueni, utina toyani jo'caji. Jo'caguëna, ba bonse coja'guëbi ëja bain-
guë junni huesëye tëca bonse coye gare porema'iji. Ëja bainguëbi junni
huesëguëna, ja'nrëbi ba bonsere coni baye poreji.
18-19 Ja'nca ba'iguëna, Riusu coca cani jo'case'ere quë'rë re'oye masiye
poreyë mai. Baguë ira cocare Moisesna cani jo'caguëna, Moisesbi jo'ya
hua'nare huani, bacua ziere cha'juani tonguë baquëña. Riusu coca cani
jo'case'ere ja'nca te'e ruiñe masi güeseguë baquëña. Si'a ba coca guanseni
jo'case'ere bain ñë'casi'cuani quëani achoni, ja'nrëbi toro bonsëguë, chivo
bonsëguë, ja'an jo'yare huani, bacua zie jañuse'ere inni, oco naconi ja'meni,
ja'nrëbi oveja raña majei rañare hisopobi cabëna gueonni, ba ziena saënni,
ja'nrëbi zie cha'jua bi'raguëña. Ru'ru, Riusu coca toyani jo'casi pëbëna
cha'juani, ja'nrëbi si'a bain hua'nana zie cha'juaguë caguëña:

20 “Ën zie jañuni tonse'ere ëñani, Riusu coca mësacuani te'e ruiñe cani
jo'case'ere masini bajë'ën” caguëña.
21 Ja'nca caguë, güina'ru yo'oguë, ba Riusu huë'e, si'a baru ba'i ma'carëanna
zie cha'juaguëña.
22 Riusu ira coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'oguë baquëña. Bain hua'nabi
Riusu ba'iruna ti'anni, Baguëni bojoza cajën, si'acuabi tëno güesejën bateña.
Ja'nca tëno güeseto, ba zie jañuse'ebi tëno güesejën bateña. Ziere jañuma'itoca,
bacua gu'a juchare tënoni senjoñe gare poremajën bateña.

El sacrificio de Cristo quita el pecado

23 Ja'nca yo'ojën ba'icuabi ro ën yija ba'i ma'carëanre tëno güesejën bateña.
Ja'nca tënojën, guënamë re'oto ba'iyete masi güesejën bateña. Ëmëje'en se'ga
tënojënna, yurera Cristobi mai ira bain ba'isi'cua tënojën ba'ise'e'ru quë'rë ai
re'oye tënoni senjoni babi.
24 Ba ën yija huë'e Riusu ba'i huë'e bain yo'osi huë'e, ja'anruna cacamaji'i
Cristo, te'e ruiñe ba'i huë'e beoguë sëani. Riusu te'e ruiñe ba'iru, guënamë
re'oto, ja'anruna ti'anni, Riusuna mai ba'iyete sencaiguë ba'iji.
25 Ira bain pairi ëjaguëbi jo'ya hua'na ziere inni, Riusu ba'irureba sono-
huëna cacani, si'a tëcahuëan bain juchare sencaiguë baquëña. Ja'nca
ba'iguëna, Cristobi ja'nca yo'omaji'i.
26 Yo'otoca, ën yija re'huani jo'casirënbi jo'caye beoye ai yo'oguë ba'ire'abi.
Ja'nca yo'oye'ru yo'oma'iguëbi ën yija carajeirën ti'an bi'raguëna, te'e viaje
se'ga Riusu ba'irurebana ti'anni ba'iji. Bain gu'a juchare gare tënoni senjoza
caguë, baguë ba'iyete Riusuna jo'cani, mai ro'ire junni tonni, baguë zie
se'gare jañuni tonbi.
27 Ja'nca yo'oguëna, bain hua'na'ga te'e viaje se'ga junni toñe ba'iyë. Junni
tonni, ja'nrëbi Riusu ba'iruna nëcani, bacua yo'ojën ba'ise'ere Riusuni se-
huojën ba'iyë.
28 Cristo'ga te'e viaje se'ga junni tonni, ai jai jubë bain gu'a jucha ro'ire
ai yo'oguë huani senjosi'quë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi se'e ëñoguë raija'guë'bi.
Ja'nca raiguë, bain gu'a juchare se'e tënoma'ija'guë'bi. Baguëre ëñajën ëjojën
ba'icua, baguëni jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuare inguë
raija'guë'bi. Bacuare inni, baguë carajeima'iruna sani baja'guë'bi.

10

1 Moisés ira coca guanseni jo'case'ere ëñato, Cristo naconi bojojën
ba'ija'yete te'e ruiñe masiye gare poremajën ba'iyë mai. Ro ëmëje'en
se'gare masiye poreyë mai. Ja'an coca guanseni jo'case'e'ru jo'ya hua'na
ziere Riusuna insitoca, si'a tëcahuëan jo'caye beoye insitoca, gare re'ojeiye
porema'iñë mai. Riusu ba'iruna ti'anni, jo'ya hua'na zie insise'ebi recoyo
tëno güeseza cacuata'an, gare re'o bain ba'iye porema'iñë mai.
2 Gare re'ojeiye poretoca, ¿guere ro'tajën si'a tëcahuëan jo'yare huani in-
siye'ne? Riusuni ja'nca gugurini rëanni, ba jo'ya hua'na ziere insini, te'e jëana
recoyo tëno güeseza cacuata'an, ¿queaca yo'oguë, yuta gu'a jucha yo'ose'ere
recoyo huanoguë'ne?
3 Riusuni ja'nca gugurini rëanni, baguëna insijën, maibi si'a tëcahuëan mai
gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere ro'tani masiyë.
4 Ja'an jo'ya hua'na zie, toro zie, chivo zie, ja'an zie jañuse'ebi mai gu'a jucha
tëno güeseye gare porema'iñe sëani, jucha beo recoyo gare huanoma'iji maire.
5 Ja'nca sëani, Cristobi bainguë runni, ën yijana ti'anni, Riusuna cabi:
Bain hua'nabi jo'yare huani, ba zie jañuse'ere më'ëna ro insijënna, më'ëbi
yëma'iñë.

Ja'nca yëma'iguëbi yë'ëre rao bi'raguë, bain ga'nihuë baguëre yë'ëre re'huani
raohuë më'ë.
6 Bain hua'nabi bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere senjoni saoza cajën, bacua
jo'yare huani, më'ë misabëna tëoni, ëo güeseyë. Ja'nca ëo güesejënna,
më'ëbi gare bojoma'iñë.
7 Ja'nca bojoma'iguëna, yë'ë yua më'ë uti pëbë toyani jo'case'ere ëñani, ñaca
caji: "Yureca, Riusu, më'ë yëye'ru yo'oguë raisi'quë'ë yë'ë.
Ja'an coca toyani jo'case'ere ëñani, güina'ru yo'oguë raisi'quë'ë yë'ë" cahuë
yë'ë, Riusuni cabi Cristo.
8 Ja'nca caguë, Moisés ira coca toyani jo'case'e'ru yo'oyete ro'taguë, "Bain gu'a
jucha senjoñete ro'tajën, bacua jo'yare huani Riusuna ro insiye cato, më'ëbi
bojoma'iñë" cabi.
9 Ja'nca cani, ja'nrëbi ñaca cabi: "Më'ë yëyete yo'oguë raisi'quë'ë yë'ë" cabi.
Ja'nca caguëbi bain ja'anrë yo'ojën ba'ise'e, jo'ya hua'na ziere Riusuna insijën
ba'ise'e, ja'anre gare se'e yo'omajën ba'ijë'ën, maini cani jo'cabi. Ja'nca cani
jo'casi'quëbi Riusu mame tënoja'ñete maini yure masi güeseji.
10 Riusu yëyete yo'oguë raisi'quë'ë caguë, bainguë runni, mai gu'a jucha ro'ire
junni tonbi. Te'e junni tonse'e se'gabi baguë ga'nihuëte Riusuna insini, maini
recoyo tënoni jo'cabi. Gare se'e mame tënoñe beoji.
11 Yureca, judío bain pairi hua'nabi Moisés ira coca, ja'anrë guanseni
jo'casi coca caye'ru yo'ojën, Riusu huë'e misabëte nëcajën, bain jo'ya rase'ere
huani, misabëna tëoni, Riusuna ro insini baguëni bojo güeseñu cajën, ja'anre
si'a umuguseña güina'ru yo'ojën, ro yo'oyë bacua. Bain gu'a juchare sen-
joni, bacua recoyo tëno güeseñu cacuata'an, bacua recoyo tëno güeseye gare
porema'iñë.
12 Poremajënna, Cristobi ti'anni, Yë'ë ga'nihuëte Riusuna insiza caguë, mai
jucha ro'ire junni tonbi. Gare se'e junni toñe beoguëbi yureca Riusu jëja
ca'ncona bëani, mai ta'yejeiye Ëjaguëre re'huasi'quë baji'i.
13 Ja'nca ba'iguëbi baguëre je'o bacua ñu'ñojeija'ñete yureca ëjoguë ba'iji.
14 Maire ja'nca mame tënosi'cuare re'huani jo'cabi baguë. Te'e junni tonse'e
se'gabi si'a baguë bainreba, si'arëan ba'ija'cua, si'acuare recoyo mame
tënoreba tëno güeseji.
15 Ja'nca tëno güeseguëna, Riusu Espíritubi maini ja'anre te'e ruiñe masi
güeseji. Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, ñaca caji:
16 Yureca, ja'an umuguseña ba'ija'ye ti'anguëna, ën cocarebare yë'ë bainna
cani jo'caja'guë'ë yë'ë, caji Riusu.
Yë'ë yëye si'ayete bacuani masi güeseja'guë'ë yë'ë.
Ja'anre bacuani si'a recoyoreba ro'ta güeseja'guë'ë yë'ë, caji Riusu.
17 Ja'nrëbi, se'e yequëruna ëñato, ñaca'ga caji:
Bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare se'e ro'tama'iguë ba'ija'guë'ë yë'ë,
cani jo'cabi Riusu.
18 Ja'nca cani jo'casi'quëbi mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare huanë yeye
casi'quë sëani, maibi jo'ya hua'nare huani, misabëna tëoni Riusuna insiye,
ja'anre gare se'e yo'oye beoye ba'icua'ë, mai gu'a jucha tëno güeseyete.

Debemos acercarnos a Dios

19 Yureca, yë'ë bain hua'na, Jesús zie jañuni tonse'ebi recoyoreba tënosi'cua
sëani, Riusu ba'irurebana gare huaji yëye beoye ti'añe porecua ba'iyë mai.
20-21 Riusu huë'e ën yija ba'i huë'ere cama'iñë yë'ë. Ja'an sa'nahuëreba
ba'i sonohuëte cama'iñë. Pairi ëjaguë se'gabi ba reosi canbi cacani, Riusu
ba'irureba casiruna ti'añe, ja'anre cama'iñë. Jesús junni tonse'ebi ti'añe,

ja'an ti'añete cayë. Riusubi yurera mame re'huaguëna, mai Ëjaguë Jesucristo,
mai ta'yejeiyereba pairi Ëjaguë casi'quë, ja'anguë naconi Riusu ba'irurebana
ti'añe poreyë mai. Ti'anni, huajëreba huajë hua'na ba'ijënna, mai ba'iyete
Riusuni sencaiguë ba'iji baguë.
22 Ja'nca ba'iguëna, Riusu ba'irurebana ti'anni bañuni. Jesucristoni si'a
recoyoreba jo'caye beoye ro'tajën, ti'anni bañuni. Mai gu'a jucha senjosi'cua
ba'ijën, recoyo tënoreba tënosi'cua ba'ijën, bain huajë oco naconi mame
zoasi'cua ba'ijën, Riusu ba'irurebana ti'anni bañuni. Bain pairi ëjacuabi bacua
ga'nihuë zoani, tënosi'cua ruinjënna, bacua tënose'e'ru quë'rë ai re'oye recoyo
tënosi'cua ba'iyë mai.
23 Ja'nca ba'ijën, mai Ëjaguë inguë rai cocare cani jo'caguëna, jëja recoyo
re'huani, baguë cani jo'case'ere gare jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën,
yequëcuani Cristo ba'iyete quëani achojën bañuni. Cristo yo'oja'yete cani
jo'casi'quë sëani, gare caraye beoye yo'oja'guë'bi baguë.
24 Ja'nca quëani achojën, sa'ñeña si'a jëja yihuojën bañuni. Yequëcuani oijën
conjën, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën, te'e ruiñe yihuojën bañuni.
25 Mai ñë'cani Riusuni bojo umuguseñare gare huanë yeye beoye bañuni.
Yequëcua Cristo bain huanë yeye'ru huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Te'eruna
ñë'cani, Riusu cocarebare sa'ñeña yihuojën, jëja recoyo re'huajën ba'ijë'ën.
Cristo ëñojai umuguse yuara ti'anja'ñeta'an ba'iguëna, quë'rë se'e ja'nca
yo'ojën ba'ijë'ën.
26 Ja'nca yo'oma'itoca, yequërë gu'a juchana se'e bonëni yo'oma'iñe. Cristo
te'e ruiñe ba'i cocare ye'yeni, ja'nrëbi se'e gu'a juchana bonëni yo'otoca,
Jesucristo junni tonse'ebi se'e recoyo tëno güeseye gare porema'iñë.
27 Riusu bënni senjoja'cua se'ga ba'iyë. Cristote ja'nca jo'cani senjotoca,
Riusubi maini ai bëinreba bënni, baguëre je'o bacua naconi ja'an toabona
jo'cani senjoja'guë'bi.
28 Moisés coca cani jo'case'ere ro'tani ye'yejë'ën. Ba coca guanseni
jo'case'e'ru tin yo'oguëna, samucua o samutecuabi baguë gu'aye yo'ose'ere
ëñani, bain jubëni quëajënna, bacuabi baguëni oiye beoye ba'ijën, baguëni
huani senjoñe bareña.
29 Ja'nca huani senjorena, yureca Riusu Zinni gu'aye yo'oni, baguëre
jo'cani senjotoca, baguë bënni senjoja'ñete ro'tajë'ën. Quë'rë ta'yejeiye bënni
senjosi'quë ba'ija'guë'bi. Jesucristo junni tonni, baguë ziere jañuni tonni,
maire recoyo tënoni, baguë bainrebare mame re'huani baguëna, ja'anguëbi
Cristo yo'ose'ere ro gu'aye ro'tani, Cristote ro jo'cani senjoni, Riusu Espíritu
ai ba'iye ro insise'ere gu'a güeni, ja'nca yo'otoca, Riusubi baguëni ai ba'iye ai
bëinreba bëinguë ba'ija'guë'bi.
30 Mai hua'na Riusuni ye'yesi'cua sëani, baguë coca cani jo'case'ere ro'taye
poreyë mai. "Yë'ë se'gabi bain gu'aye yo'ocuani bënni senjoñë" caguë yi-
huobi Riusu. Ja'nca cani jo'casi'quëbi yequëruna toyani jo'ca güesebi: "Mai
Ëjaguëbi baguë bain gu'a juchare ëñani, baguë bënni senjoñete bacuana
huo'hueja'guë'bi" cani jo'case'e ba'iji.
31 Ja'nca ba'iguëna, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi bain gu'a juchare
ëñani, bënni senjoreba senjoñe masiguëna, baguë bënni senjoja'ñete ro'tani
ai huaji yëjën, gare bënni senjo güeseye beoye bañuni.
32 Mësacua yua Cristoni quë'rë ru'ru ye'yese'ere ro'tajë'ën. Cristo bainreba
runni, ja'nrëbi yequëcuabi je'o bajënna, mësacuabi gare ya'jaye beoye ai ba'iye
ai yo'ojën baë'ë.
33 Bain hua'nabi ëñajënna, mësacuani ai gu'aye cajën, mësacuani ai jëja
huaijënna, mësacuabi ai yo'ohuë. Mësacua bainre'ga güina'ru gu'aye yo'ojënna,

mësacua'ga bacua naconi te'e oijën, bacuare conjën ai yo'ohuë.
34 Mësacua bainre preso zeanni bajënna, mësacuabi bacuani ai oijën conjën,
bacuani ëñajën saë'ë. Mësacuare je'o bacuabi mësacua bonse, mësacua yijaña,
si'ayete ro tëani base'eta'an, mësacua yua ai bojo recoyo re'huahuë. Mësacua
carajeiye beoye baja'yete ro'tani, Quë'rë ai re'oye coni baja'guë'ë yë'ë cajën,
bacua bonse tëase'ere ëñani, ai bojo recoyo re'huahuë mësacua.
35 Ja'nca coni baja'cua sëani, Jesucristote jo'cani senjoñe beoye ba'ijë'ën.
Baguëni jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, Riusubi baguë bayete
mësacuana ai ba'iye ro insireba insija'guë'bi.
36 Ja'nca ba'ija'cua sëani, quë'rë jëja recoyo bayete Riusuni senjë'ën. Ai
yo'ojën ba'itoca, Riusu yëye se'gare yo'oza cajën, güina'ru ya'jaye beoye
yo'ojën ba'ijë'ën. Si'aye yo'oni tëjini, ja'nrëbi Riusu ba'i re'otona ti'anni, baguë
bayete te'e coni baja'cua'ë. Baguë coca cani jo'case'ere ro'tani, jëja recoyo
re'huani bajë'ën:
37 Rëño ñësebë se'ga ëjojën ba'ijë'ën.
Yë'ë Zin cuencuesi'quëbi te'e jëana mësacuana ti'anja'ñeta'an ba'iji.
38 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua yë'ë re'o bainreba cuencuesi'cua sëani, yë'ë
Zinni si'a recoyo ro'tajën ba'ija'cua'ë.
Baguëni si'a recoyo ro'taye ya'jatoca, mësacuare bojoma'iguëbi gare se'e re'oye
ëñama'iñë yë'ë.
39 Ja'an cocare cani jo'caguëna, mai ba'iyete ro'tajë'ën. Riusu bain ba'iyete
gare ya'jaye beoye ba'iyë mai. Yequëcuabi ya'jani, Cristote jo'cani sen-
jojënna, Riusubi bacuani bënni senjoja'guë'bi. Riusubi baguë yo'oja'yete
cani jo'caguëna, mai'ga baguë yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajën, Riusu naconi
carajeiye beoye ba'ijën, Riusu bainreba re'huasi'cua ba'ija'cua'ë mai.

11

La fe

1 Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taye masiye yënica, ën cocare achani
ye'yejë'ën. Riusu yo'ojai cocare si'a recoyo ro'tajën banica, baguë cani
jo'case'ere'ru güina'ru yo'oja'yete masireba masiyë mai. Mai ñaco se'gabi
ëñani masiye porema'icuata'an, mai recoyobi ro'tani, baguë yo'oja'yete
masireba masiyë mai.
2 Mai ira bain ba'isi'cuabi Riusu yo'ojai cocare si'a recoyo ro'tajënna,
Riusubi bacuani re'oye ëñani, bacuani bojobi.
3 Ja'nca si'a recoyo ro'tajën banica, Riusu ën re'oto re'huani jo'case'ere te'e
ruiñe masiyë mai. Riusu se'gabi coca caguë guanseguëna, si'a ën yija re'oto
saji'i. Ja'anre te'e ruiñe masiyë mai. ¿Guebi re'huani jo'caguë'ne? cato'ga,
baguë re'huani jo'casi re'otore ëñani, Riusu yo'ose'ereba'ë cajën, si'a recoyo
ro'tani masiyë mai.
4 Ja'nca sëani, mai ira bain ba'isi'cuabi Riusuni si'a recoyo ro'tajën ba'ise'ere
ro'tani ye'yejë'ën. Abel hue'eguë ba'isi'quëbi Riusuni si'a recoyo ro'taguë
sëani, baguë bayete Riusuna insini jo'caguë, Cain insise'e'ru quë'rë re'oye
Riusuna insini jo'caguëña baguë. Ja'nca insini jo'caguëna, Riusubi Abelni
ëñani bojoguë, baguë insini jo'case'ere coni baguëña. Ja'nca coni baguëna,
Riusu re'oye ëñani bojose'e, Abel yua re'o bainguë ba'ise'e, ja'anre masiyë
mai. Abel yua junni tonsi'quëta'an, baguë si'a recoyo ro'tani yo'ose'ere ëñani,
Riusu re'oye yo'oja'yete masiyë mai.
5 Enoc'ga Riusuni si'a recoyo ro'taguëre sëani, Riusubi baguëni bojoguë
ëñani, Junni huesëye beoye ba'ija'guë caguë, baguëte ro huajë tëani saguëña
Riusu. Saguëna, bainbi baguëte tinjañe gare poremateña. Yureca, Riusu coca

cani jo'case'ere ëñato, Enoc re'oye yo'ose'ere masiyë mai. Si'a Enoc ba'isi umuguseñabi Riusuni bojo güeseguë baquëña.

6 Mai hua'na'ga Riusuni bojo güeseye yënica, Riusuni si'a recoyo ro'taye bayë. Ro'tama'itoca, Riusuni bojo güeseye gare porema'iñë mai. Riusuna ti'anni bojoye yënica, Riusu ba'iyete si'a recoyo ro'taye bayë. Ja'nca si'a recoyo ro'tajën, Riusure cu'ereba cu'enica, baguë ba'iyete maini ëñoni, maini ai bojo güeseji baguë.

7 Noe'ga Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi baguë re'o bainguë ba'iyete ëñani bojoguëña. Riusubi ën re'otore ñu'ñojeija'ñete Noeni quëani, yogute yo'oye guanseguëna, Noebi ro baguë ñacobi ëñani, Riusu yo'oja'yete masiye gare porema'iguëta'an, Riusu guansese'ere achani, te'e ruiñe yo'oni, ba yogute re'huani, baguë te'e bainre huajë hua'na ba'i güeseguëña. Ja'nca si'a recoyo ro'tasi'quëre sëani, Riusu re'o bainguëre re'huasi'quë baquëña. Si'a gu'a bainbi baguë recoyo ro'tani yo'oguë ba'ise'ere ëñani, bacua bënni senjoja'ñete masiye porereña.

8 Abraham'ga Riusuni si'a recoyo ro'taguë, Riusu guansese'ere achani, Jaë'ë cani yo'oguëña. Më'ë yija coni baja'ye, ja'an yijana saijë'ën caguë guanseguëna, Abrahambi sai bi'raguëña. Baguë saija'rute huesëguëta'an, huëni saquëña.

9 Sani, baguë coni bajai yijana ti'anni, tin bain ba'iruta'an, bëani baquëña. Ja'nca ba'iguëbi Riusu insija'yete si'a recoyo ro'taguë, ro jo'ya ga'nihuëan huensi huë'e carajei huë'e se'gare baquëña. Baguë mamacua Isaac, Jacob, ja'ancua naconi te'e ba'iguë, si'acuabi Riusu insija'yete ëñajën ëjojën bateña.

10 Riusu huë'e jobo gare carajeima'i jobo, ja'anruna bëani bazaniñë caguë ëjoguë baquëña Abraham.

11 Sara'ga Riusu yo'ojai cocare si'a recoyo ro'tago bacoña. Ai ira hua'go ba'igota'an, Riusu cani jo'case'e'ru zin hua'guëre të'ya rani bazaniñë cago ëjogoña. Baguë cani jo'case'ere'ru güina'ru yo'oja'guë'bi cagona, Riusubi ta'yejeiyereba yo'oni, bagoni zin ba güeseguëña.

12 Ja'nca sëani, ja'an hua'guë Abraham hue'eguë, ai ira hua'guë zin cu'eye gare porema'isi'quëta'an, zin hua'guëni baguëna, baguë bain yo'je raisi'cuabi ai ba'iye ai jai jubë jaijeijateña. Ma'choco hua'i, ziaya yëruhua mejara'carëan, ja'anre cuencueye poretoca, Abraham bain raisi'cua yua quë'rë jai jubë bateña.

13 Ja'ancuabi Riusu insija'yete yuta comajën, Riusuni jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën, ën yijare jo'cani senjoni junteña. Bacua recoyobi Riusu insija'yete so'obi ëñani bojoreña. Ja'nca bojojën careña: "Riusu bayete coni baja'cua sëani, ro ën yija ba'iyete gare jo'cani senjoñu" careña, ën yijare rëño ñësebë se'ga ba'ija'cua sëani.

14 Ja'nca cacuare achato, ëñere masiyë mai. Bacua si'arën ba'ijai yijare cu'eyë bacua.

15 Bacua etani jo'casi yijare cu'eye ro'tamateña. Ja'anrute ro'tanica, ja'anruna go'iye porere'ahuë.

16 Ja'anruna go'ima'icua sëani, quë'rë ai re'o yija guënamë ba'i yija, ja'anruna sani bañu cajën, ëjojën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, Riusubi baguë huë'e jobore bacuare re'huacaji'i. Re'huacaquëna, bacuabi baruna ti'añe ëjojën, Yë'ë Taita Riusu cajënna, Riusu'ga bacuani ai bojoreba bojoji.

17 Ja'nrëbi jë'te, Riusubi Abraham te'e ruiñe recoyo ro'tayete masiza caguë, Abrahamni coca guanseguëña. "Më'ë zin Isaacre misabëna tëoni, baguëte boni, yë'ëna insijë'ën" caguë guanseguëña. Ja'nca guanseguëna, Abraham yua Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëbi Riusu guansese'ere

yo'o bi'raguëña. Baguë zin gaña hua'guë, Riusu cani jo'case'e'ru baguëna insisi'quëreta'an, baguëte Riusuna go'ya bi'raguëña.

18 Isaac ba'iyete cato, Riusu coca cani jo'case'ere ëñani masiyë: "Isaac se'gabi zin cu'eguëna, më'ë bain yo'je raija'cuabi ai jai jubë jaijeija'cua'ë" cani jo'caguëña Riusu.

19 Ja'nca cani jo'caguëna, Abrahambi Riusu guansese'ere achani, ja'ansi'quë caguëña: "Baguëte Riusuna insitoca, junni huesëtoca, Riusubi baguëte huajë hua'guëre se'e re'huaye masiji" caguëña. Ja'nca cani, ja'nrëbi Riusuna insi bi'raguëna, Riusubi baguëte huajë hua'guëre go'yaguëña. Riusu raoja'guë junni tonni huajë raija'yete masi güeseguëña.

20 Ja'nrëbi jë'te, Isaacbi Riusuni si'a recoyo ro'taguë, baguë mamacua Jacob, Esaú hue'ecuani Riusu re'oye yo'ojai cocare cani jo'caguëña.

21 Ja'nrëbi Jacob yua ai ira hua'guë ju'in bi'raguëbi Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguë, baguë ro'oguë sai tubëna rëanni rohuoni, Riusuni recoyo bojoguë, baguë naje hua'na, José mamacua, ga ba'i hua'guëni Riusu re'oye yo'ojai cocare cani jo'caguëña.

22 Ja'nrëbi jë'te, José junni huesë umuguseña ti'anguëna, José yua Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëbi baguë bainna cani achoguëña: "Israel bainbi Egipto yijabi gare saijënna, yë'ë gu'anre sani, Riusu insijai yijana sani tanjë'ën" cani achoguëña.

23 Ja'nrëbi Moisesre të'ya rani, baguë pë'caguë sanhuëbi baguëte ëñani, Ai re'o hua'guë ba'iji cajën, Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajën, baguëte samute ñañaguë hua'i yahueni bareña. Bain ëjaguëbi zin huaiye guansesi'quëta'an, gare huaji yëye beoye baguëte yahueni bareña.

24 Ja'nrëbi Moisesbi ira hua'guë runni, Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëbi bain ta'yejeiye ëjaguë Faraón mamacote jo'cani senjoguëña. Bago mamaquë ba'iye yëma'iñë yë'ë caguë,

25 yë'ë gaje bain naconi te'e baza caguëña. Faraón huë'ere ba'iguë, gu'a jucha yo'oni rëño ñësebë se'ga bojoguë ba'iye yëmaquëña. Baguë te'e bain naconi ba je'o bacua ro'ire ai yo'oye ru'ru yëguë baquëña.

26 Ai yo'oguë ba'iguëta'an, Riusu Raoja'guëreba ai yo'oja'yete ro'tani, Riusu insija'yete ai bojoguë ro'taguëña. Egipto yija bonse se'gare coni baye yëma'iguëbi Riusu ta'yejeiyereba insija'yete quë'rë bojoguë coza caguëña.

27 Ja'nca cani, Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëbi Egipto yijare jo'cani senjoguëña. Bain ëjaguë Faraonbi ai bëinguëta'an, baguëni huaji yëmaquëña. Riusu ba'iyete bain ñacobi ëñañe porema'iguëta'an, baguë recoyobi ëñani masiguë baquëña. Ja'nca ba'iguëbi ai jëja bani, Faraonni huaji yëmaquë baquëña Moisés.

28 Riusubi guanseguëna, Moisés yua Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëbi Pascua yo'oza caguë, ba oveja bonsëguëte huani, baguë ziere inni, Ba ru'ru të'ya raisi'quëre huani senjoja'guëbi maire huesoma'ija'guë caguë, ba ziere bain huë'e anto sa'ro ca'ncoñana cha'juani jo'caye guanseguëña.

29 Ja'nrëbi, Israel bainbi Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajën, Ma Zitarate je'enjën sateña. Yija ma'aja'an saiye'ru jobo zitara saijën jenteña. Je'enjënna, Egipto bain hua'nabi, Bacuana tuni huaiñu cajën be'tereña. Be'teni huaiye ro'tacuata'an, zitarana rucani huesëreña.

30 Ja'nrëbi jë'te, Riusu bainbi baguë yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajënna, Jericó huë'e jobo gata tu'ahuëbi ñañani tanguëña. Siete umuguseña të'ijeiye ganijënna, ñañani tanguëña.

31 Tainguëna, Rahab hue'ego, ba huë'e jobo baingo, ëmë yësi'cota'an, Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'tago sëani, bago bain Riusuni achama'icua naconi

huesëmacoña. Riusu bain yahue ëñajën raijënna, bagobi bojogo, bacuani caca güeseni congoña. Ja'nca re'oye yo'osi'co sëani, huesëni carajeimacoña.
32 Yequëcua'ga Riusu bain hua'na yo'ojën ba'ise'ere quëaye caraji yë'ëre. Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel, yequëcua Riusu bain raosi'cua, bacua yo'ojën ba'ise'ere quëaye caraji yë'ëre.
33 Bacuabi Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajën, yequëcuabi ai jai jubëan bainni guerra huani zeanreña. Yequëcuabi gu'a bainni justicia yo'oreña. Yequëcuabi Riusu insija'yete ya'jaye beoye ëjoni coreña. Yequëcuabi airu yai ainja'ñete ëñani, airu hua'nani quë'rë jëja bajën ënsereña.
34 Yequëcuabi, ai jai toa uni si'aguëna, yayoreña. Yequëcuabi, bain huani senjocua raijënna, jëajën gatini sateña. Yequëcua jëja beo hua'na ba'icuata'an, ta'yejeiye yo'oni, jëja bacuare saoni senjoreña. Yequëcua guerra huajën saisi'cuabi ta'yejeiye yo'oni, bacuare je'o bacua si'acuani zeanreña. Yequëcuabi, tin yija soldado jubëan raijënna, bacuani bi'rani saoreña.
35 Yequëcua romi hua'na'ga Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajënna, bacua bain junni huesëcuabi go'ya rani bacuana ti'anni bateña.
Yequëcua Riusu bain hua'na'ga ai yo'oreña. Gu'a bainbi ai jëja huaijën si'nsejën, Yëquëna yo'ojën ba'iye'ru te'e yo'ojën ba'itoca, mësacuare huajë hua'nare etoyë careña. Cajënna, Riusu bainbi sehuoreña: "Bañë. Mësacuabi yë'ëre huani senjotoca, Riusu naconi ba'iguë quë'rë re'oye bojoguë ba'ija'guë'ë yë'ë" cajën sehuoreña.
36 Sehuojënna, yequëcua gu'a bainbi yequëcua Riusu bainre ai hui'ya ja-yareña. Yequëcuare ga'ni za'zabobi ai jëja si'nsereña. Yequëcuare preso zeanni guënameñabi huenni ya'o huë'ena guaoni jo'careña.
37-38 Yequëcuare guerra hua hua'tibi huani senjoreña. Yequëcuare ai gu'aye yo'oreña. Beo re'otona saoni senjojënna, Riusu bainbi oveja ga'ni, chivo ga'ni, ja'anbi sayani beo re'otore ba'ijën, aonre cu'e ganojën, ai yo'oreña. Aon gu'ana ju'injën, oco ëayena ju'injën, ja'si neni ai yo'ojën, beo re'oto, cu re'oto, si'a re'otore ba'ijën, aonre cu'e ganojën, yija gojeñana cainjën ai yo'oreña. Ai yo'ojënna, gu'a bainbi careña: "Mësacuabi Riusure jo'cani senjotoca, mësacuare huajë hua'nare etoyë yëquëna" cajënna, bacuabi yëma'iñe sehuoreña. Ja'nca sehuojën, ën yija bainbi bacuani ai gu'aye yo'ojënna, ën yijare gare ba'iye ro'tamajën bateña. Quë'rë re'o hua'na sëani, quë'rë re'orute ba'iye ro'tajën ëjoreña.
39 Ja'nca ëjojën, Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajën, Riusu re'o bain casi'cua ba'icuata'an, Riusu ta'yejeiyereba insija'ye, ja'an cani jo'case'ere yuta comajën, junni tonreña.
40 Riusu ta'yejeiye yo'oja'ye, Cristote raoye yuta caraguëna, Riusu ta'yejeiye insija'yete ëjoye bareña. Ëjoni, ja'nrëbi jë'te, mai naconi Cristoni te'e zi'inni ba'ijën, si'a jubëbi Cristo re'o bainreba runni ba'iye bareña.

12

Fijemos la mirada en Jesús

1 Yureca, mai ira bain ba'isi'cua ai jai jubëbi Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajën, mai yure yo'oja'yete ëñajën ëjoye'ru ba'ijënna, mai'ga Riusu yëyete si'a jëja yo'ojën bañuni. Si'a gu'a jucha guaja beoye yo'ojën ba'iyete gare jo'cani senjoni, gare gu'a recoyo re'huaye beoye bañuni.
2 Jesús ba'iye se'gare ro'tajën, baguëni si'a recoyo ro'tajën, Riusu yëyete si'a recoyo ro'tajën bañuni. Jesucristo si'a jëja yo'oguë ba'ise'ere ro'tani, Riusu bojo güeseja'yete ëjoguë ba'ise'e'ru baji'i. Ga bainbi baguëni ai gu'aye yo'ojën, gu'a bainre huani senjoñe'ru yo'ojën, crusu sa'cahuëna baguëte

quenjën, baguëte huani senjojënna, baguëbi jëaye gare ro'tama'iguë baji'i.
Yë'ë Taita naconi bojoreba bojoguë baza caguë, junni tonbi baguë. Junni
tonni, ja'nrëbi se'e go'ya rani, Riusu jëja ca'ncona bëani, ai ta'yejeiyereba
Ëjaguëre re'huasi'quë baji'i Jesús.
3 Mësacuabi jëja beo recoyo re'huama'iñe cajën, baguë ai yo'oguë ba'ise'ere
ro'tani, gare guajaye beoye Riusu yëyete si'a jëja yo'ojën ba'ijë'ën. Gu'a bainbi
baguëni je'o bani, baguëni gu'ayereba gu'aye yo'ojënna, mësacua ai yo'oyete
oimajën ba'ijë'ën.
4 Mësacuabi gu'a jucha gare yo'oma'iñe cajën, ai yo'ojën ba'icuata'an, Jesús
ai yo'oguë ba'ise'e'ru ai yo'oye caraji mësacuare. Jucha yo'oye beoye ba'iye
cajën, yuta junni tonmaë'ë mësacua.
5 Ja'nca junni tonma'icuabi Riusu yihuo coca cani jo'case'ere huanë
yeye'ru ëñoñë mësacua. Riusubi baguë mamacuani bojora'rë huaiguëna,
baguë yëyete yo'oye ye'yejën ba'ijë'ën. Ën cocare achani ro'tajë'ën:
Riusubi më'ëni bojora'rë huaiguëna, Riusure gu'aye ro'tama'ijë'ën, mami.
Ja'nca huaiguëna, baguë yo'ore ya'jama'ijë'ën.
6 Si'a baguë bain re'huasi'cua, baguë mamacua caguë, ja'ancuani ai yëreba
yëguë sëani, bacua si'acuani bojora'rë huaiguë, bacuani re'oye ye'yoji
baguë.
7 Ja'an cocare achani, Riusu bojora'rë huaiyete ye'yeni masijë'ën. Mësacuani
ja'nca huaitoca, baguë mamacuani yo'oye'ru mësacuani bojora'rë huaiguë
ye'yoji. Pë'caguë sanhuë bojora'rë huaiyete ro'tani ye'yejë'ën. Bacua zin
hua'nani ai yëtoca, bacuani bojora'rë huaijën ye'yoyë.
8 Riusu'ga si'a baguë bainni ai yëguë sëani, si'acuani bojora'rë huaiguë ye'yoji.
Mësacuani bojora'rë huaima'itoca, mësacuani yëma'iji. Ro huacha zin hua'na
ba'icuare'ru mësacuani ëñaji.
9 Mai pë'caguë sanhuë'ga maini bojora'rë huaijënna, bacuani ai re'oye ëñajën,
Jaë'ë cajën ba'nhuë mai. Ja'nca cajën ba'isi'cuabi mai Taita Riusu cara-
jeima'iguëni quë'rë ai re'oye ëñajën Jaë'ë cajën ba'itoca, baguë naconi gare
carajeiye beoye ba'ija'cua'ë.
10 Mai pë'caguë sanhuëbi maini bojora'rë huaito, ro bacua yëye se'gare
yo'ojën, rëño ñësebë se'ga maire huaijën ba'nhuë. Mai Taita Riusu'ga maire
huaito, maini re'oye ye'yoye se'gare ro'tani, baguë jucha yo'oye beoye
ba'iye'ru gare jucha beocuare maire re'huani, maini baji.
11 Maire ja'nca huaiguëna, maibi yurera ai yo'oyë. Gare bojoma'iñe huanoji.
Ai ja'siye ai yo'oguëta'an, Riusu ba'iyete bojora'rë ye'yejën, recoyo re'o
huanoñe ba'icua ruinjën, Riusu re'o bainre re'huasi'cua ba'iyë mai.

El peligro de rechazar la voz de Dios

12 Ja'nca sëani, Riusu bojora'rë huaise'ebi ai yo'otoca, gu'aye ro'taye beoye
ba'ijë'ën. Ro guajaye beoye ya'jamajën ba'ijë'ën. Recoyo pa'npo ëaye beoye
ba'ijën, jëja recoyo re'huani,
13 Riusu yëyete te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua jubë bain ba'icua
yequëcuabi Riusu yëyete te'e ruiñe yo'oye ti'anma'itoca, bacuare ro jo'cani
senjoma'ijë'ën. Bacuare oijën conjën, bojora'rë yo'ojënna, recoyo jëja bacuare
re'huasi'cua ba'ija'cua'ë.
14 Mësacua porese'e'ru yo'ojën, si'acuani recoyo bojo güesejën ba'ijë'ën.
Sa'ñeña coca huamajën ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë Riusu jucha beoyete ro'tajën,
baguë ba'iye'ru ba'iye ro'tajën, mësacua porese'e'ru baguë yëyete yo'ojën
ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oma'itoca, Riusu naconi te'e ba'iye gare porema'iñë.

15 Mësacua te'e jubë bainre ëñajën, si'acuare Cristoni recoyo bojoye
conjë'ën. Yequëcuabi Cristore bojoma'itoca, yequërë sa'nti recoyo re'huani,
bacua bainni gu'aye ro'ta güeseyë. Gu'aye ro'ta güesetoca, ai jai jubë bainbi
güina'ru gu'aye ro'tani, Riusu senjosi'cua ruiñë.
16 Yequëcuabi sa'ñeña yahue bani a'ta yo'oma'iñe cajën, si'a mësacua te'e
jubë bainre ëñajën conjën ba'ijë'ën. Yequëcua'ga mai Ëjaguë yëyete yo'oye
jo'cani senjoma'iñe cajën, si'a jubë bainre ëñajën conjën ba'ijë'ën. Mai
ira bainguë ba'isi'quë Esaú hue'eguë ba'isi'quë, baguë yo'ose'ere ro'tani
ye'yejë'ën. Ëja mami hue'eguë sëani, baguë taita bayete si'aye coni baja'guë
baquëña. Ja'nca ba'iguëbi baguë yo'jeguë aon coni aiñe ro'ire baguë ëja
mamire baguëna insiguëña.
17 Insini, ja'nrëbi jë'te, baguë taita bayete coza caguëna, baguë taitabi
ënseguëña. Baguëna insiye poremaquëña. Esaúbi ai ota oiguë senguëreta'an,
baguë taitabi tin yo'oye gare beoguëña. Mësacua'ga Esaú yo'ose'ere ro'tani,
Cristo yëyete yo'oye gare jo'cani senjomajën ba'ijë'ën.
18 Mësacua yua Riusu ba'iruna ti'anni baguëni bojoto, Israel bain ai ba'irën
ba'isi'cua ti'añe'ru ti'anma'icua'ë. Bacua'ga Riusu cubëna ti'anni ëñato, ai
huaji yëye huanoguëña bacuare. Ai jai toa zënguëña. Zijei re'oto cato, ai
na'isibë baquëña. Ai jëja tutuguëna,
19 ja'nrëbi Riusu coneta juiye achoguëña. Ja'nrëbi ai jëja coca caye
achoguëña. Ja'nca achoguëna, bain hua'nabi achani, Se'e ja'an coca caye
beoye ba'ijë'ën, Riusuni senteña. Ja'nca caguëna, bacuabi ai huaji yëjën,
achaye poremateña.
20 Riusubi coca guanseguë, "Yë'ë ba'i cubëte pa'roma'ijë'ën. Bain hua'na,
jo'ya hua'na'ga pa'rotoca, gatabi, hui perebi huani senjojë'ën" caguë
guanseguëna, bacuabi ai huaji yëjën, Riusu guanse cocare quë'rë se'e achaye
ti'anmateña.
21 Moises'ga Riusu cubëte ëñaguë caguëña: "Ai huaji yaye'ë. Ai huaji yëguë
to'ntoyë yë'ë" caguëña.
22 Mësacuata'an yua Riusu ba'iruna ti'anto, ën yija Jerusalén huë'e jobona
ti'anmaë'ë mësacua. Riusu guënamë re'oto, baguë bainreba ñë'cajairu, baguë
ta'yejeiye huë'e jobo mame re'huasiru, ja'anruna ti'anni, mai ta'yejeiye
Riusuni ëñañe poreyë mësacua. Ja'anruna ti'anni ëñato, Riusu guënamë re'oto
yo'o con hua'na ai jai jubëbi bojoreba bojojën nëcayë.
23 Cristo bainreba ai jai jubë mame recoyo re'huasi'cua bacua ëja mami
hue'ejën ba'icua, ja'ancuabi te'erute ñë'casi'cua ba'iyë. Mai ta'yejeiyereba
Riusu yua baguëre je'o bacuani bënni senjoni tëjisi'quëbi yua ja'anrute ba'iji.
Riusu re'o bain casi'cua, baguë yëyete ya'jaye beoye yo'ojën ba'isi'cua, ja'an
re'o bain ba'iye'ru re'huasi'cuabi ba'iyë.
24 Mai ta'yejeiyereba Jesús hue'eguë'ga ba'iji. Mai ba'iyete Riusuni sen-
caiguëbi mai ro'ire mame coca cani jo'ca güeseza caguë, baguë zie jañuni
tonse'ebi maire recoyo mame re'hua güesebi. Abel zie jañuni tonse'e'ru tin
ba'iji. Abel ziere ro'tato, Cainre bënni senjose'e se'gare ro'tayë. Jesús ziere
ro'tato, mai jucha saoni senjose'e se'gare ro'tayë. Mai mame re'huase'ere
ro'tajën bojoyë.
25 Riusubi yurera mësacuani coca caguëna, mësacua ëñare bajën, baguë
cocare te'e ruiñe achajën, baguëte güeye beoye ba'ijë'ën. Israel bain ru'ru
ba'isi'cuabi, Riusubi ën yijare baguë guanse coca cani jo'caguëna, ro achajën,
baguëte gu'a güereña. Güerena, Riusubi bënni senjoguëna, gare jëaye beoye
bateña. Ja'nca batena, mësacua quë'rë ai ta'yejeiye ëñare bajën, Riusu coca

guënamëbi cani jo'caguëna, te'e ruiñe achajën, baguëte güeye beoye gare ba'ijë'ën. Baguëte güetoca, quë'rë ta'yejeiye ai bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë mai.
26 Riusubi Israel bain ru'ru ba'isi'cuani guanse coca cani jo'caguëna, yijabi ai ñu'cueye baquëña. Baguëna, yurera baguë mame coca cani jo'case'ere achajë'ën: "Yë'ë se'e ñu'cue güeseye yurera ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ën yija re'oto, guënamë re'oto'ga, mai ëñañe poreyete gare ñu'cue güeseni tëjiyë" cani jo'cabi Riusu.
27 Baguë coca "Gare ñu'cue güeseni tëjiyë" ja'an cocare ro'tato, baguë ën re'oto re'huani jo'case'e, mai ëñañe poreyete, ja'anre ñu'cue güeseguëna, si'aye beoru ñañani tainguëna, saoni senjoja'guë'bi baguë. Ja'nca saoni senjoguëna, baguë ba'i re'otobi gare ñañani tainma'iguë sëani, gare si'arën bëani ba'ija'guë'bi ba'iji.
28 Ja'nca ba'iguëna, Riusu carajeima'i re'otore ro'tajën, Riusuni surupa cajën bojojën bañuni. Maibi ja'an re'oto ba'iyete coni baja'cua sëani, Riusuni si'a recoyoreba ai yëjën, baguë ta'yejeiyereba ba'iyete bojojën, baguëni gugurini rëinjën,
29 mai Riusubi toa uni si'aye'ru gu'a bainre bënni senjoguë sëani, baguë ta'yejeiye yëye se'gare te'e ruiñe yo'ojën bañuni.

13

Como agradar a Dios

1 Yureca, mësacua te'e huë'e bainni oijën coñe'ru Cristo bainre'ga ai oijën conjën ba'ijë'ën.
2 Mësacuabi bacuare huesëjën ba'itoca, mësacua huë'ena bacuare choini, bacuare bojojën cuirajën ba'ijë'ën. Gare güeye beoye bacuare cuirajën ba'ijë'ën. Yequëcuabi ja'nca cuirajën, Riusu raosi'cua ba'ijënna, huesëhuë. Bacuare cuirajënna, Riusubi ba bainni quë'rë ai ba'iye re'oye yo'obi.
3 Riusu bain preso zeansi'cuare'ga oijën conjën cuirajën ba'ijë'ën. Bacuare huanë yema'ijë'ën. Bacua ai yo'ojën ba'iyete ro'tajën, bacuani recoyo ai ba'iye ai oijën conjën ba'ijë'ën. Yequëcua, Riusu yo'o coñe ro'ire si'nsesi'cua, ja'ancuare'ga oijën conjën ba'ijë'ën. Mësacua bainreba te'e zi'inni ba'icua sëani, bacuabi ai yo'ojënna, oijën conjën ba'ijë'ën.
4 Mësacua si'acuabi huejasi'cua banica, mësacua sa'ñeña bayete te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën. Yequëcuani yahue baye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca yahue bani a'ta yo'ocua ba'ijënna, Riusubi bacuare ai bënni senjoja'guë'bi.
5 Curire ba ëaye beoye gare ba'ijë'ën. Mësacua baye se'gare ro'tajën, Riusu insise'ere bojojën ba'ijë'ën. Riusu cani jo'case'ere ro'tajën, baguë conni cuirayete masijë'ën: "Mësacua bonse carayete masiyë yë'ë. Mësacuani gare jo'cani senjoma'iguëbi mësacuani re'oye conni cuiraja'guë'ë yë'ë" maini cani jo'cabi Riusu.
6 Ja'nca cuiraguë sëani, maibi jëja recoyo re'huani, bainni bojojën caye poreyë:

Mai Ëjaguë Riusubi yë'ëni conni cuiraye masiji.
Ja'nca masiguëna, bainbi yë'ëni gu'aye yo'oye ro'tatoca, gare huaji yëye beoye ba'iyë yë'ë.
Ja'an cocare cajën, Riusuni bojojën bañuni.

7 Cristo bain ëjacuabi Riusu cocarebare mësacuani quëani achojënna, bacua yo'ojën ba'ise'ere, bacua si'a recoyo ro'tajën ba'ise'ere, bacua ën yija ba'isi umuguseñare, ja'anre ro'tani, bacua yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën.

8 Bacuabi beojënna, Jesucristoca gare carajeiye beoye mai naconi si'arën
ba'iji. Baguë coca cani jo'case'e'ru gare tin yo'oye beoye ba'iji.
9 Ja'nca sëani, yequëcuabi tin cocare ye'yojën raijënna, gare coque
güesema'ijë'ën. Riusubi maire jo'caye beoye conni cuiraguë sëani, baguë
coñe se'gare ro'tani, jëja recoyo re'huani ba'ijë'ën. Judío ëjacuabi ti'anni,
Ja'an aonre ainma'itoca, jëja recoyo re'huani huajëyë, ja'an cocare guanse
bi'ratoca, bacuani achama'ijë'ën. Ja'an guansese'ere achani yo'ocuaca re'oye
ba'ima'iñë.
10 Mai ba'iyete cato, Cristobi mai ro'ire junni tonguëna, Riusubi ai ta'yejeiye
yo'oguëna, baguë bain ruën'ë mai. Ruinjënna, judío bainbi, Riusu bain ruiñu
cajën, Moisés ira coca guanseni jo'case'ere achani te'e ruiñe yo'ojën ba'iyë.
Ja'nca yo'ojën ba'icuabi mai naconi Riusu bain ba'iye gare porema'iñë.
11 Ja'nca ba'iye porema'iñete masiye yëtoca, Moisés ira coca cani jo'case'ere
ëñani ye'yejë'ën. Pairi ta'yejeiye ëjaguëbi jo'ya hua'nare huani, bacua ziere
inni, Riusu Ba'irureba casiruna cacani, bain gu'a juchare saoni senjojë'ën
caguë, Riusuna insiguë baquëña. Insini, ja'nrëbi jo'ya hua'na ga'nihuëanre
huë'e jobo ca'ncona sani ëoguë baquëña. Ja'nca cani jo'case'e'ru yo'ojën
bateña.
12 Ja'nrëbi yo'je, Jesusbi mai gu'a jucha ro'ire crusu sa'cahuëna junni
tonguë, baguë ziere jañuni tonguë, ja'nca yo'oguëbi judío bain huë'e jobo
ca'nco reosi'quë baji'i.
13 Ja'nca sëani, maibi Jesusni si'a recoyo ro'tani, baguë bain ruinto, judío
bain yo'ojën ba'iyete gare jo'cani senjoñe bayë mai. Ja'nca jo'cani senjojën,
Jesús ai yo'oguë ba'ise'e'ru güina'ru ai yo'oye bayë mai, je'o bacuabi maire
gu'aye yo'ojënna.
14 Ën yija bain yo'ojën ba'iye'ru yo'ojën ba'itoca, Riusu bainreba ba'iye
ti'anma'iñë mai, bacua huë'e jobo yua carajeija'ye sëani. Cristo'ga maire tëani
baguë sëani, baguë naconi si'arën ba'ijën ba'ija'cua'ë mai.
15 Ja'nca sëani, judío bain yo'ojën ba'iye'ru jo'ya hua'na ziere Riusuna
insiye beoye bañuni. Riusuni bojoto, Jesucristo zie jañuse'ere ro'tani, Riusuni
bojoreba bojojën, baguë ta'yejeiye ba'iyete si'a jëja cani achojën bañuni.
16 Ja'nrëbi, Riusuni bojojën, yequëcuani re'oyereba yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'an
yo'oye huanë yemajën ba'ijë'ën. Mësacua bonsere bonse beocuana ro insini
huo'huejënna, Riusubi ëñani ai bojoji.
17 Mësacua jubë ëja bainbi guansejënna, Jaë'ë cajën, bacua caye'ru yo'ojë'ën.
Bacua'ga Riusu guanseni jo'case'e'ru mësacua ba'iyete ëñajën, Zupaibi tëteni
bama'iñe cajën, mësacuani coca guanseyë. Bacua guanseyete te'e ruiñe
yo'otoca, Riusuni bojojën sehuoye poreyë. Mësacuabi te'e ruiñe yo'oma'itoca,
bacuabi mësacuare bënni senjoñete ëñani, Riusu bëiñete sa'ntijën ba'ija'cua'ë.
Ja'nca sëani, bacuare achani, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
18 Yureca, yë'ë, yë'ë gajecua, yëquënare ujajën, Riusuni sencaijën ba'ijë'ën.
Gare gu'aye yo'oye beoye ba'ijën, te'e ruiñe yo'oye se'gare ro'tajënna, ja'nca
sencaijën ba'ijë'ën.
19 Ja'nca si'a jëja yo'ojën ba'itoca, Riusubi yë'ëre conguë, yë'ëre quë'rë besa
mësacuana ti'an güeseja'guë'bi.

Bendición y saludos finales

20 Ja'nca yë'ëre sencaijënna, yë'ë'ga mësacuare Riusuni sencaiguë ba'iyë. Mai
ta'yejeiyereba Riusubi maire bojo recoyo bacuare re'huaye masiguëbi mai
Ëjaguë Jesús zie jañuni tonse'ere ëñani, yë'ë coca cani jo'case'e'ru te'e ruiñe
yo'oza caguë, baguë Zin Jesusre go'ya rai güeseni, oveja jo'ya hua'na conni
cuiraye'ru mai ta'yejeiyereba conni cuiraguëte baguëte re'huabi.

21 Ja'nca re'huaguëna, mësacua ba'iyete sencaiguë ba'iyë yëquëna. Mësacua
se'gabi baguë yëyete yo'oye ti'anmajënna, baguë ta'yejeiyereba yo'oni
conja'guë cayë. Baguë yëyete ai re'oye yo'oye porecuare mësacuare
re'huaja'guë cayë. Ja'nca re'huaguëbi yëquënare'ga ja'nca re'huaguëna, baguë
yëye se'gare ro'tajën, Jesucristobi conguëna, baguëni bojo güeseye yo'oye yëyë
yëquëna. Ja'nca yëcuabi Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete gare caraye beoye
bojojën, cani achojën bañuni.
22 Yureca, yë'ë bain sanhuë, yë'ë yihuo coca toyani jo'case'e yua ai coca
toyani jo'cama'isi'quë sëani, ya'jaye beoye achajën ye'yejën ba'ijë'ën.
23 Mai te'e bainguë Timoteore'ga quëayë yë'ë. Preso zeansi'quë ba'iguëna,
baguëte etoreña. Ja'nca etasi'quëbi yë'ëna yureña raitoca, baguëbi conguëna,
mësacuana ëñaguë saiyë yë'ë.
24 Mësacua ëja bain, mësacua gaje bain, si'acua Cristo bain jubëreba ba'icuani
saludacaijë'ën. Cristo bain Italia yijabi raisi'cua'ga mësacuani saludaye cahuë.
25 Mësacua jubë si'acuabi Cristo ta'yejeiye insise'ere coni bani, recoyo
bojojën ba'ijë'ën, cayë yë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

SANTIAGOBI
Utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Santiago hue'eguë, Riusure yo'o conguë, mai Ëjaguë Jesucristore yo'o
con hua'guë, ja'anguëbi ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi utire toyani, mësacua
Israel bain Cristoni te'e zi'inni ba'icua, yequëcuabi je'o bajënna, si'aruanna
gatini saisi'cua ba'ijënna, mësacuani saludaguë saoyë yë'ë.

La sabiduría que viene de Dios

2 Yë'ë bain ai yësi'cua, mësacuabi ai yo'ojën ba'itoca, bojo recoyo re'huani
ba'ijë'ën.
3 Cristoni si'a recoyo ro'taye gare jo'caye beoye bañuni cajën, ai yo'ojën
ba'icuata'an, quë'rë jëja recoyo re'huani, Cristoni quë'rë te'e ruiñe'ru recoyo
ro'tajën ba'iyë mësacua. Ja'anre te'e ruiñe ye'yejën ba'ijë'ën.
4 Quë'rë jëja recoyo re'huañu cajën, Cristo ba'iye bojora'rë ruiñe, ja'anre
jo'caye beoye ro'tani, mësacua ai yo'ojën ba'iyete güeye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca
ba'itoca, mësacuabi Cristo ba'iyete re'oye ye'yesi'cua ruinjën, baguë naconi
te'e zi'inni, gare jo'caye beoye ba'ijë'ën.
5 Mësacuabi ye'yeye caratoca, Riusu coñete senjë'ën. Ja'nca senjënna,
Riusubi gare ënseye beoye baguë masiye yo'oyete mësacuani masi güeseji.
Si'a bain baguëni senjën ba'itoca, baguë masiye yo'oyete caraye beoye masi
güeseji. Gare bëiñe beoye ja'nca te'e ruiñe masi güeseji maire.
6 Baguë masi güeseyete sentoca, baguëni si'a recoyo te'e ruiñe ro'tajën
senjë'ën. Yequërë yë'ëni masi güesema'iguë, ja'anre catoca, Riusubi gare
coñe beoye maini masi güesema'iji. Ja'nca cajën ba'icuabi, Riusuni recoyo
ro'taye caracua sëani, yua jai ziaya të'a tutu saoni senjose'e'ru ba'iyë. Riusu
ye'yose'ere yo'oza cacuata'an, ro tin ro'ta bi'rajën, ro huesëjën ba'iyë.
7-8 Yurebi, Riusuni gue ëase'ere sento, ja'nrëbi ro'tama'i cocare caguë,
Yequërë yë'ëre sehuoma'iguë, ja'anre cama'ijë'ën. Ja'nca cacuabi Riusuna
coye ro'tatoca, gare insiye beoye sehuoma'iji Riusu.
9 Riusu bain bonse beo hua'na, ta'yejeiye beoni'ga, Cristoni si'a recoyo
ro'tajën ba'itoca, bojojën ba'ijë'ën. Riusubi mësacuare ëñaguë, Ta'yejeiye
ba'icua ba'iyë mësacua, caji.
10 Yequëcua Riusu bain ai bonsere batoca, ta'yejeiye beo hua'guë runza
cajën bojojën ba'ijë'ën. Bonse bacua yua jo'ya coro carajeiye'ru besa cara-
jeijën ba'iyë.
11 Ënsëguëbi etani, ja'nrëbi ai ja'suye së'iguëna, jo'ya corobi ja'ansirën
güeanni si'aji. Re'o coro ba'ise'ebi ro besa carajeiji. Bonse ëjacua'ga ja'nca
carajeiye'ru güina'ru, Quë'rë bonsere coni baza cacuata'an, gare carajeijën
ba'iyë.

Pruebas y tentaciones

12 Riusu ma'aja'an gare jo'caye beoye ganijën ba'icua, ai yo'ojën ganitoca,
ja'ancuabi ai bojo hua'na ruiñë. Ai yo'ojën ba'isi hua'na ba'ijënna, Riusubi
bacua coja'yete bacuana ro insiji. Huajëyereba huajëcuare bacuare re'huani,
bacuani si'arën baji. Riusuni ai yësi'cua ba'ijënna, ja'an insija'ye bacuani zoe
quëani jo'cabi Riusu.
13 Yequëbi Riusu ma'aja'an ai yo'oguë ganini, ja'nrëbi quëñëni, gu'a juchana
gurujaitoca, ja'anguëbi, Yequërë Riusubi yë'ëni gurujai güesebi cama'iguë.

Ja'nca catoca, gu'aye ro'taji baguë. Riusu yua gu'a juchana gare guru-
jaima'iguëbi bainni gu'aye yo'oye gare choima'iji.
14 Bain se'gabi ro gu'aye yo'o ëaye ba'ijën, Yë'ë yëse'ere yo'oza cajën ba'iyë.
15 Ja'nca yëcuabi ro ro'tajën, gu'a juchare yo'oyë. Ja'nca yo'ojën, yua quë'rë
gu'ajeijën, gare junni carajeicua ruiñë.
16 Yë'ë gaje bain hua'na, yë'ë ai yësi'cua, mësacua gare huacha ro'taye beoye
ba'ijë'ën.
17 Riusubi maini ro insini conguë, re'oye se'gare maini yo'oguë ba'iji. Mai
Taita Riusubi si'a guënamë re'oto miañe re'huani jo'casi'quë sëani, baguë
ba'iyete maini masi güeseji.
18 Ja'nca ba'iguëbi maire mame re'huaye yëguë, Yë'ë bainrebare re'huani
baza caguë, baguë te'e ruiñe ba'i cocarebare guanseni, maibi achani si'a
recoyo ro'tajënna, yequëcua'ru quë'rë ta'yejeiye ba'icuare maire re'huani,
maini quë'rë bojoguë ba'iji Riusu.

La verdadera religión

19 Ja'nca sëani, yë'ë gaje bain hua'na ai yësi'cua, mësacua yua Riusu
cocarebare re'oye achajën, te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca achajën,
yequëcuabi coca guansejënna, te'e jëana go'iye sehuoma'ijë'ën. Te'e jëana
bëinjën cama'ijë'ën.
20 Bainbi bëinjën catoca, Riusu yëye'ru re'oye yo'oma'iñë.
21 Ja'nca sëani, mësacua gu'a jucha yo'oreba yo'ose'ere jo'cani senjojë'ën.
Senjoni, Riusu cocareba masi güeseni jo'case'ere te'e ruiñe achani, Riusu
case'ere güina'ru yo'oñu cajën ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tajën ba'itoca,
mësacua recoyo mame re'huasi'cua ba'iyë.
22 Ja'nca ba'ijën, Riusu cocareba cani jo'case'e'ru güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën.
Ro achani yo'omajën, Re'o bainguë'ë yë'ë catoca, mësacuabi ai huacha ro'tajën
ba'iyë.
23 Bainbi Riusu cocarebare ro achani yo'omanica, ëña re'ahuana ro
ëñacua'ru ba'iyë.
24 Bacua ba'iyete ro ëñani, ja'nrëbi ëña re'ahuate jo'cani saijën, bacua gu'a
juchare senjomajën, ja'nrëbi bacua ba'iyete huanë yeyë.
25 Riusu cocareba, maini huajëyereba huajë güese coca, ja'anre te'e ruiñe
achani, jo'caye beoye yo'ojën ba'itoca, ai ta'yejeiye bojo hua'na ruiñë. Riusu
cocare ro achani huanë yetoca, bañë. Riusu cocare te'e ruiñe achani yo'ocua
se'gabi bojo hua'na ruiñë.
26 Yequëcuabi Riusu bain ba'iyë yë'ë ro'tajën, ja'nrëbi bainni gu'aye catoca,
Riusu bain beoyë. Ro huacha ro'tajën ba'iyë. Riusu bain ba'iye ro cayë.
Riusubi bacuani re'oye ëñama'iji.
27 Mai Taita Riusubi baguë bainre cato, ñaca yo'ocua se'ga ba'iyë: Yëhui
hua'na, romi hua'je hua'na, si'a bain sa'nticuabi ai yo'ojën ai oijënna, bacuani
oire bajën conjën ba'iyë. Ro ën yija ba'iyete gare yëmajën, gu'a jucha gare
yo'oye beoye ba'iyë. Ja'ancuabi Riusu bainreba ba'iyë.

2

Advertencia contra la descriminación

1 Yë'ë gaje bain hua'na, mësacuabi mai Ëjaguë Jesucristo, Ta'yejeiye ba'iguëte
si'a recoyo ro'tajën, si'a bainre te'e bainre ëñajën, yequëcuani quë'rë re'oye
ëñañe beoye ba'ijë'ën.
2 Samu baincuabi mësacua jubëna ti'an raiyete ro'tani ye'yejë'ën. Yequëbi
bonse ëjaguë, zoa curi sutijei ga'huaña jëosi'quë, ai re'o caña ju'iguë, ja'anguëbi

ti'an raiguëna, ja'nrëbi yequë, bonse beo hua'guëbi ira caña ju'iguë'ga ti'an raiji.

3 Ja'nca ti'an raijënna, ¿mësacua jaroguëni quë'rë re'oye ëñañe'ne? Yequërë bonse ëjaguëni quë'rë re'oye ëñajën, re'o ñu'i seihuëte baguëni bëa güeseni, ja'nrëbi bonse beo hua'guëni re'oye ëñamajën, ya'riba se'gare baguëni bëa güesema'iñe mësacua.

4 Bainre ja'nca ëñatoca, mësacuabi ro gu'aye yo'ojën, ro mësacua ëa ëñañe se'gare ro'tajën, bain ba'iyete ro huacha ro'tayë.

5 Yë'ë bain ai yësi'cua, yë'ë cocare achani ye'yejë'ën. Riusubi baguë bayete bainna insiye ro'taguë, bonse beo hua'na jubë ba'icuare cuencueni, baguë baye coja'cuare bacuare re'huani baji. Baguëni si'a recoyo ro'tajën, baguëni ai yëreba yëjënna, bacuare ja'nca re'huani baji, baguë cani jo'case'e'ru ba'iye.

6 Mësacuaca bonse beo hua'nani gu'aye ëñatoca, ai gu'aye yo'oyë. Bonse ëja bain yo'ojën ba'ise'ere ro'tajë'ën. Bacua yua mësacuani je'o bajën, ëja bain guansecuana rërëni nëconi, mësacuare si'nse güeseyete señë bacua.

7 Ja'ancuabi yua mai ta'yejeiye Ëjaguë Jesucristote gu'aye cajën ba'iyë.

8 Yequërë, mësacuabi Riusu cocareba toyani jo'case'e: "Më'ë ja'ansi'quë ba'iye yëguë ba'iye'ru si'a bainni güina'ru ai yëguë ba'ijë'ën" ja'an cocarebare ro'tajën, te'e ruiñe yo'ojën ba'itoca, re'oye ba'iji mësacuare.

9 Ëja bainguëni quë'rë re'oye ëñatoca, ro gu'aye yo'ojën ba'iyë mësacua. Ja'nca gu'aye yo'ojënna, Riusubi mësacuare bënni senjoja'ñete caguë, Yë'ë cocareba guansese'e si'ayete ro achani tin yo'ocua'ru ba'iyë mësacua caguë, mësacuani bënni senjoñe caji.

10 Bainbi Riusu cocareba guansese'e si'aye te'e ruiñe yo'oni, ja'nrëbi te'e cocarë se'gare ro achani tin yo'otoca, Riusubi bacuare ëñani, Si'a cocareba ro achani tin yo'ocuare'ru ba'ijën, bacuare bënni senjoñe caji.

11 Riusu yua "Ëmëcua, romicua, sa'ñeña yahue bani a'ta yo'oye, ja'anre gare yo'oye beoye ba'ijë'ën" casi'quë yua ën cocare'ga: "Bainni huani senjoma'ijë'ën" guanseni jo'cabi. Mësacua yua yeconi yahue baye yo'oma'icua yua bainni huani senjotoca, mësacua yua Riusu cocareba guanseni jo'case'e si'ayete ro achajën, gu'aye yo'ojën ba'iyë.

12 Yureca, Riusubi baguë cocareba, ba huajëreba huajë güese cocarebare bainni masi güeseguë, bacua achani yo'oyete masiza caguë, bacuabi re'oye yo'oma'itoca, bacuare bënni senjoja'ñete caji. Ja'nca sëani, mësacua yua Riusu coca cani jo'case'e'ru coca cajën, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.

13 Yequëcuani oijën coñe güetoca, Riusubi mësacuani oiye beoye bënni senjoji. Yequëcuani oire bajën contoca, Riusu bënni senjoja'ñete jëaye poreyë.

Hechos y no palabras

14 Yë'ë gaje bain sanhuë, yequëbi Jesucristoni si'a recoyo ro'tayë yë'ë cato'ga, baguë yua bainni re'oye yo'oma'iguë, ja'anguëbi yua ro ro'taguë caji. Baguë recoyo ro'taye se'ga ba'iguë, re'oye yo'oma'iguëna, Riusubi baguëni tëani baye güeji.

15 Yequërë mësacua gaje bainguë o gaje baingobi yua caña ju'iye, aon aiñe, ja'anre caraye ba'itoca, ¿mësacua guere yo'oye'ne?

16 Yequërë ja'an caña, ja'an aon carayete ro insimajën, gaje bainni sehuojën, "Më'ë yua ëñaguë saijë'ën. Re'o caña sayani, aon anni bojoguë saijë'ën" cani saotoca, ro yo'oyë mësacua.

17 Ja'nca sëani, Jesucristo recoyo ro'taye se'ga ba'ijën, bainni re'oye yo'oma'itoca, mësacuare gu'aye ba'iji. Ro mësacua yëye se'gare ro'tajën, ro yo'ojën ba'iyë mësacua.

18 Yequërë yequëbi yë'ëni ñaca cama'iguë: “Më'ëbi Jesusucristoni si'a recoyo
ro'taguëna, yë'ëbi re'oye yo'oyë” cama'iguë. Ja'nca catoca, baguëni sehuoguë
cayë yë'ë: “Yë'ëbi yua re'oye yo'oguë sëani, yë'ë si'a recoyo ro'tayere'ga më'ëni
masi güeseyë yë'ë” sehuoyë yë'ë.
19 Sehuoni ja'nrëbi, ja'anguëni se'e yihuoguë cayë yë'ë: “Më'ëbi mai Ëjaguë
Riusu ba'iyete ro'taguë, Yequë riusu beoji catoca, re'oye cayë më'ë. Ja'an
se'gare catoca, ai caraji më'ëre. Huati hua'i'ga güina'ru ro'tajën, Riusuni ai
huaji yëjën ba'iyë.
20 Yureca, Riusuni ro'taye huesë ëaji më'ëre. Riusu ba'iyete ro'taye se'ga
ba'iguëbi bainni re'oye yo'oma'itoca, gu'aye ba'iji më'ëre. Ro më'ë yëse'e
se'gare ro'taguë, ro yo'oyë më'ë” ja'anguëni cayë yë'ë.
21 Yureca, mai ira taita ba'isi'quë Abraham hue'eguëte ro'tani ye'yejë'ën.
Riusubi guanseguëna, Abrahambi baguë zin Isaacre sani, misabëna baguëte
tëoni, Riusuna insijaza caguëna, Riusubi Abraham yo'ose'ere ëñani, Ai re'o
bainguëbi ba'iji cabi.
22 Yureca, Abrahambi re'oye yo'oguëna, baguë re'oye yo'ose'ere ye'yejë'ën.
Riusuni si'a recoyo ro'taguëbi Riusu guansese'ere re'oye yo'oguëña. Baguë
re'oye yo'ose'ebi baguë recoyo ro'tayete masi güeseguëña.
23 Ja'nca masi güeseguë, Riusu cocareba guanseni jo'case'e'ru güina'ru
yo'oguëña. Riusu coca toyani jo'case'e'ru baquëña: “Abrahambi Riusuni
si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi baguëte re'oye ëñaguë, Re'o bainguë'bi ba'iji,
caguëña Riusu” toyani jo'case'e ba'iji. Riusu te'e gajeguë ba'iguë baji'i,
Abrahamre cajën ba'iyë bain hua'na.
24 Ja'nca sëani, mësacua ñaca achani ye'yejë'ën. Riusuni recoyo ro'taye se'ga
ba'itoca, mësacuare re'o bain ba'iye cama'iji Riusu. Re'oye yo'ojën, Riusuni si'a
recoyo ro'tajën ba'itoca, Riusubi mësacuani ëñani, Yë'ë re'o bain ba'iyë, caji.
25 Yeco, ira baingo ba'isi'co, Rahab hue'ego, bago yo'ogo ba'ise'ere ro'tani
ye'yejë'ën. Ëmë yësi'cota'an, bago re'oye yo'ogoña. Josué bain raosi'cuani
bojogo cuiragobi, Preso zean güesema'ijë'ën cago, bacuare tin ma'abi yahue
saogoña. Ja'nca saogona, Riusubi bago yo'ose'ere ëñani, Re'o baingo'go cabi.
26 Yureca, bainguë ga'nihuë yua recoyo beotoca, ju'insi'quë'bi ba'iji.
Güina'ru, bainguëbi Riusu ba'iyete ro'taye se'ga ba'iguë, re'oye yo'oye beoye
ba'itoca, baguëbi recoyo ro'taye'ru güina'ru yo'oma'iguë ba'iji. Ro baguë
yëse'e se'gare ro'taguë, ro yo'oguë ba'iji.

3

La lengua

1 Yë'ë gaje bain hua'na, mësacua jubë ba'icua yequëcuabi bainni ye'yoye
yëjën, bain ye'yocuare bacuare gare te'e jëana re'huama'ijë'ën. Riusu bënni
senjo umuguse ti'anguëna, Riusubi mësacuani quë'rë jëja senguë, mësacua
ye'yojën ba'ise'ere ro'ta güeseni sehuoye senja'guë'bi.
2 Si'a bainbi mai yi'obobi ai huacha cayë mai. Huacha caye beoye ba'itoca,
ai re'o bain ba'iyë. Mai yi'obobi ja'nca huacha cama'iñe poretoca, mai yo'o
yo'oye si'aye gare huacha yo'oye beoye ba'iyë.
3 Caballo hua'nani tayoyete ro'tani ye'yejë'ën. Maibi yua guënañote caballo
yi'obona jëoni, ja'año se'gabi si'a caballote tayoyë mai. Mai saiye yëye'ru
tayojënna, caballobi ja'anruna saji.
4 Jai ziaya yoguan tayoye'ga ro'tani ye'yejë'ën. Ai jëja tutuguëna, jai yogubi
ai jëja saito'ga, yogu tayoguëbi ai rëño tayo hua'tirë se'gabi ba yogute tayoji.
Baguë saiye yëye'ru tayoguëna, ba yogubi ja'anruna saji.

5 Mai yi'obo'ga rëño yi'obo ba'iyeta'an, ja'anbo se'gabi mai ai ba'iye yo'ojën
ba'ise'ere si'a bainna quëani achoye poreyë. Toa zi'nga ai rëño zi'ngarë
bani'ga, si'a sunqui re'oto cuenese'ere ëoni saoye poreji.
6 Mai yi'obo'ga, ja'anbobi jai toa zëiñe'ru ai gu'aye huesoni si'aye poreyë
mai. Mai yi'obobi ai gu'aye coca cajën, ai ba'iye ai gu'ajeiyë mai. Si'a
bain'ga mai gu'a cocare achani, bacuabi ai ba'iye ai gu'ajeiyë. Zupai huatire
concuabi bacua gu'a toare bain yi'obona zëonse'e'ru ba'ijënna, ai gu'aye cajën,
sa'ñeña je'o bajën ba'icua ruiñë.
7 Si'a hua'i hua'na ba'iyete ro'tajë'ën. Airu hua'i hua'na, ca hua'i hua'na,
aña hua'na, jai ziaya hua'i hua'na, si'a hua'nabi huanë hua'na ba'icuareta'an,
bainbi si'acuare zeanni, jo'ya ye'yoni baye poreyë.
8 Ja'nca porecuata'an, maibi mai yi'obobi gu'a coca caye yëtoca, gare re'oye
ye'yoye porema'iñë. Ja'anbobi gu'aye caye jo'camajën, eo raoye'ru aña
hua'na raoye'ru mai yi'obobi gu'aye cajën ja'si yo'ojën ba'iyë.
9 Mai Taita Riusuni re'oye caye yëtoca, mai yi'obobi baguëni re'oye cayë.
Bain hua'na'ga Riusu ba'iye'ru re'huani jo'casi'cuareta'an, mai yi'obobi
bacuani gu'aye cajën ba'iyë.
10 Ru'ru re'oye cajën, ja'nrëbi gu'aye cajën, ja'ansi yi'obobi cayë mai. Yë'ë
gaje bain hua'na, mësacuabi ja'nca catoca, gu'aye se'ga ba'iyë.
11 Oco yua yija gojebi etaguë, re'o oco, gu'a oco, yua ja'ansi gojebi gare
etama'iji.
12 Higo sunquiñëbi olivo uncuere gare quëiñe beoye ba'iji. Bisi ëyemobi
higo uncuere gare quëiñe beoye ba'iji. Onhua ziaya ba'itoca, re'o ocore eaye
gare porema'iñë. Güina'ru, mai yi'obobi re'o coca, gu'a coca, te'e caye beoye
bañuni. Re'o coca se'ga cajën bañuni.

La verdadera sabiduría

13 Bain masiye yihuocuani mësacua jubëte cu'eto, ¿jarocuare cu'eye'ne?
Bainre masiye yihuoye ro'tatoca, ta'yejeiye beo hua'na ruinjën, re'oye yo'oye
se'ga ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, mësacua masiyete te'e ruiñe masi güeseyë.
14 Yequëcuabi re'o ëjacua ba'ijënna, mësacuabi bëiñë. Yequëcua'ru quë'rë
ta'yejeiye ëjaguë runza catoca, mësacuabi yequëcuani masiye yihuoye gare
porema'iñë. Masiye yihuoguë'ë yë'ë catoca, ro coqueyë.
15 Ja'nca ba'itoca, Riusu masiye yihuoye'ru tin masiyë. Zupai huati yihuoye
se'gare masini, ro ën yija ba'iyete yëcua yihuoye'ru gu'aye yihuoyë.
16 Bainbi yequëcuare gu'aye ro'tajën, bacua'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguë
runza cajën ba'itoca, sa'ñeña je'o bajën, ro huesë ëaye yo'ojën, gu'aye se'gare
yo'ojën ba'iyë.
17 Riusubi baguë masiyete maini ye'yotoca, ru'ru, mai gu'a juchare senjoni,
mai recoyore tënoji. Tënoguëna, ja'nrëbi, maibi yua je'o beoyë. Yequëcuabi
coca yihuojënna, re'oye achani re'oye sehuojën ba'iyë. Yequëcuani ai oijën
conjën ba'iyë. Bacuani gu'aye ro'taye beoye re'oye yo'ojën, ro coqueye beoye
ba'iyë.
18 Yequëcuani je'o beojën ba'itoca, maibi bacuani re'oye se'ga yo'ojën ba'ijën,
maibi te'e ruiñe yo'ocua ruiñë.

4

La amistad con el mundo

1 ¿Mësacua jubë ba'icua yequëcua queaca ro'tajën sa'ñeña je'o bajën, sa'ñeña
huaye'ne? Ro mësacua gu'a ëase'e se'gare huëojën, mësacua recoyo bëinjën,
sa'ñeña huaye ro'tayë.

2 Mësacua gu'a ëase'ere huëojën, gue ëase'ere baza cajën, yequëni huani
senjoñë. Mësacua yëse'ere ro'tajën, coye poremajën, sa'ñeña gu'aye cajën, je'o
bayë. Mësacua yëse'ere Riusuni senma'icua sëani, coye porema'iñë.
3 Ja'nrëbi, Riusuni sentoca, gu'aye ro'tajën sencuare sëani, Riusubi in-
sima'iji.
4 ¡Mësacua yua Riusure ro jo'cani senjocua ba'iyë! Ñaca ro'tani ye'yejë'ën.
Mësacuabi ro ën yija ba'iyete zi'inni ba'iye yënica, Riusuni je'o bacua se'ga
ba'iyë. Ro ën yija ba'iyete zi'inni ba'iye yënica, Riusure ro jo'cani senjoñë
mësacua.
5 Ja'nca yo'ojën ba'itoca, Riusu cocareba toyani jo'case'ere ro ro'tajën ba'iyë
mësacua. Ñaca toyani jo'cabi Riusu: "Mësacua yua gu'aye yo'oma'iñe caguë,
yë'ë Espíritute mësacua recoyona jo'cahuë yë'ë" cani jo'cabi. Ja'an cocare
ro'tani ye'yejë'ën.
6 Ja'nrëbi, Riusubi maini quë'rë ai re'oye conni cuiraguë, yeque cocare
maina toyani jo'cabi: "Yë'ë se'gabi ta'yejeiye ëjaguë runza catoca, Riusubi
gu'a güeji. Ta'yejeiye beoye ba'iguë runza catoca, Riusubi ai re'oye conni
cuiraji" toyani jo'cabi.
7 Ja'nca toyani jo'case'e sëani, mësacua yua ta'yejeiye beo hua'na ruinjën,
Riusuni Jaë'ë cajën, baguë yëye'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Zupai huatibi mësacuare
choitoca, baguëni güeye sehuojë'ën. Ja'nca sehuotoca, zupaibi mësacuani
huaji yëguë quëñëji.
8 Yureca, Riusuni zi'inni bojojën, baguë naconi te'e ba'ijë'ën. Ja'nca zi'inni
ba'itoca, Riusubi mësacuani ai bojoguë, mësacuani zi'inni baji. Mësacua yua
gu'a jucha bacua sëani, mësacua gu'a juchare gare jo'cani senjojë'ën. Mësacua
yua gu'a bainna te'e zi'inni ba'iye yëcua sëani, Riusuna te'e zi'iñe porema'iñë.
Mësacua recoyo gu'aye ba'ise'ere gare tëno güeseni, Riusu se'gana te'e zi'inni
ba'ijë'ën.
9 Ja'nca ba'ijën, mësacua gu'a juchare ai sa'ntijën, Ai gu'aye yo'ohuë yë'ë
cajën, jo'caye beoye oijën ba'ijë'ën. Mësacua ja'anrë bojojën ba'ise'ere gu'a
güejën, recoyo oi hua'na'ru sa'ntijën ba'ijë'ën.
10 Ja'nca ba'ijën, Riusuna ti'anni, ta'yejeiye beo hua'na'ru ëñojën, Ai gu'aye
yo'ohuë yë'ë cajën, recoyo oijën ba'ijë'ën. Ba'ijënna, ja'nrëbi Riusubi mësacuare
baguë ta'yejeiye concuare re'huani baji.

No juzgar al hermano

11 Yureca, yë'ë gaje bain hua'na, mësacua yua sa'ñeña gu'aye cani toñe
beoye ba'ijë'ën. Mësacua bainre gu'aye cani tontoca, bacuani si'nseye catoca,
mësacuabi yua Riusu cocareba guanseni jo'case'ere ro gu'a güecua ëñoñë.
Ja'nca ëñotoca, Riusu cocarebare ro achani, ro yo'oyë. Bainre bënni senjoñe
se'gare ro'tajën cayë mësacua.
12 Te'eguë se'gabi bainni bënni senjoñe ba'iji. Ja'anguë se'gabi baguë bainre
tëani baye ro'taguë, yequëcuani huesoni si'aye cuencuesi'quë'bi. Ja'nca sëani,
¿mësacua queaca ro'tajën, mësacua bainre bënni senjoñe caye'ne? Riusu bënni
senjoja'ñete caye porema'iñë mësacua.

Inseguridad del día de mañana

13 Yureca, mësacua ën cocare cacua, achani ye'yejë'ën: "Yure umuguse,
miato, yua ja'an huë'e jobona sañu. Sani, te'e tëcahuë ba'ijën, bonsere cojën,
bonsere insijën, curire bëyoni bañu" ja'anre catoca, yë'ë coca yihuoguëna,
achani ye'yejë'ën.
14 Mësacua miato ba'ija'yete gare huesëyë. Ja'nca sëani, mësacua ba'iyete
ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua ba'iye yua picora'bërë se'ga'ru ba'iyë. Picora'bërë
yuara huëni, ja'nrëbi te'e jëana querëna sani huesëji.

15 Ja'anra'bërë'ru ba'icua sëani, ñaca cajën bañuni: “Riusubi contoca, maibi
huajë hua'na ba'ijën, mai yo'ore yo'oye poreyë” cajën bañuni mai.
16 Mësacua se'gare'ru huanoñe ba'icuabi yua ro mësacua ta'yejeiye ba'iyete
ro'tajën, mësacua bëyoni baja'yete bojojën cayë. Ja'nca catoca, ai gu'aye se'ga
ba'iyë.
17 Re'oye yo'oye ye'yesi'cuabi re'oye yo'oma'itoca, ja'ancuabi gu'a jucha
bayë.

5

Advertencias a los ricos

1 ¡Yureca, mësacua bonse ëjacua, yë'ë coca yihuoguëna, achani ye'yejë'ën!
Mësacua yua ai ja'siye ai bënni senjoja'ñete ro'tajën, ai sa'nti hua'na ruinjën,
ai jëja recoyo oijën ba'ijë'ën.
2 Mësacua bonse ro a'ta bonsere bëyoni bajënna, yua gu'a bonse se'ga ruinji.
Pu'ncani si'ase'e se'ga ruinji. Mësacua re'o caña yua bu'juni si'aye se'ga ba'iji.
3 Mësacua zoa curi, mësacua plata curi, yua roquë neni si'ase'e se'ga'ru ba'iji.
Ja'nca ba'iguëna, mësacua bonse ro ëa ëñani base'ere ro'tani, mësacua gu'a
jucha yo'ojën ba'ise'ere masiyë. Riusubi ja'anre masi güeseguëna, mësacua
toana uja'yete masijën ba'iyë. Yurera mësacuabi ro yo'ohuë. Mësacua bonsere
ro bëyoni bajënna, ën yija carajei umuguseña ti'anguëna, huesoni si'aye se'ga
ba'iji. Mësacua'ga Riusu bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
4 Yureca, mësacuare yo'o concua recoyo oiyete achajë'ën. Bacuabi mësacua
zioñare tëacaijënna, mësacuabi ro coquejën, bacuani te'e ruiñe ro'imaë'ë.
Ja'nca ro'imatena, bacuabi recoyo oijënna, mai ta'yejeiye Ëjaguë Riusu
guënamë re'otore ba'iguëbi achani, mësacua gu'aye yo'ojën coquese'ere
masiji.
5 Yureca, si'a mësacua ën yija ba'i umuguseñabi mësacua me'najei bonsere
carajeiye beoye bajën, mësacua gu'a ëayete ro bojoreba bojojën ba'iyë. Ja'nca
ba'ijën, toro hua'na aon anni jujuye'ru ba'iyë. Jujuni tëjini, huaiye se'ga ba'iji
bacuare. Riusu bënni senjoja'ñete cayë yë'ë.
6 Mësacua yua re'oye yo'ojën ba'icuare si'nseye cajën, bacuare huani sen-
joñe guansejën, ai gu'aye yo'ohuë mësacua. Ja'nca gu'aye yo'ojënna, bacuabi
mësacuani gu'aye sehuoye poremaë'ë.

La paciencia y la oración

7 Yureca, yë'ë gaje bain hua'na, mai Ëjaguë in raija'yete ro'tajën, jo'caye
beoye ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Aon tëarën ti'añete ëjoye'ru ëñajën ëjojën ba'ijë'ën.
Ocorën si'aguëna, aonre tëani bojoñu cajën, jo'caye beoye ëjocua'ru ba'ijë'ën.
8 Mësacua yua ja'nca ëjoye'ru mai Ëjaguë in rai umugusere jo'caye beoye
ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Ja'an umuguse yuara te'e jëana ti'anja'ñeta'an
ba'iguëna, mësacua jëja recoyo re'huani, gu'aye ro'taye beoye ëñajën ëjojën
ba'ijë'ën.
9 Yë'ë gaje bain hua'na, sa'ñeña gu'aye caye beoye ba'ijë'ën. Sa'ñeña gu'aye
catoca, Riusu bënni senjoñe se'ga ba'ija'guë'bi mësacuare. Ja'an Riusubi yurera
maini ëñoja'ñeta'an ba'iguëna, mësacua sa'ñeña gu'aye cayete jo'cajë'ën.
10 Yë'ë gaje bain hua'na, yequëcuabi a'ta huaitoca, mai Ëjaguëni jo'caye
beoye si'a recoyo ro'tajën, baguëni conjën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'iye ye'yeye
yëtoca, Riusu ira bain raosi'cua yo'ojën ba'ise'ere ro'tajë'ën. Bacua yua Riusu
cocarebare quëani achojën, bainbi bacuani je'o bajënna, ai ja'siye ai yo'ojën
baë'ë.

11 Ai yo'ojën ba'icuata'an, Riusuni jo'caye beoye conza cajën, quë'rë bojojën,
quë'rë jëja recoyo re'huahuë. Ja'nca re'huajënna, maibi bacua bojoreba
bojojën ba'iyete cayë. Riusu ira conguë ba'isi'quë Job hue'eguëbi ja'nca'ru
baquëña. Ja'nca ba'iguëna, Riusubi Jobni re'oye yo'oye ro'taguë, ai ja'siye ai
yo'oye cuencuesi'quëta'an, Jobni ai yëreba yëguë, baguëni ai ta'yejeiye oiguë
conguëña.
12 Yureca, yë'ë bain hua'na, ën cocare quë'rë ta'yejeiye achani ye'yejë'ën.
Mësacua coca quëayete yua te'e ruiñe masi güeseye yënica, Riusure gare
cuencuemajën, coca masi güesejën cajë'ën. Guënamë re'oto, yija re'oto,
si'a re'oto, ja'anre'ga gare cuencuemajën, mësacua cocare quëajën ba'ijë'ën.
Ja'nca cuencuetoca, ai gu'aye cayë mësacua. Riusubi bënni senjoma'ija'guë
cajën, Jaë'ë caye yënica, Jaë'ë caye se'ga ba'ijë'ën. Bañë caye yënica, Bañë caye
se'ga ba'ijë'ën. Ro coqueye beoye te'e ruiñe cajë'ën. Ja'nca cajën, mësacua coca
quëani achojën ba'ijë'ën.
13 Yequërë mësacua jubë ba'icua yequëcuabi ai sa'ntijën ai yo'oma'iñe.
Ai yo'ojën ba'itoca, Riusuni ujaja'bë. Yequëcuabi recoyo bojojën ba'itoca,
Riusuni bojojën gantaja'bë.
14 Yequëcuabi yequërë rauna ju'injën ba'itoca, mësacua jubë ëjacua, Riusu
bainreba ëjacuare choija'bë. Choijënna, bacuabi sani, bacuare ujacaijën, Mai
Ëjaguëbi conja'guë cajën, hui'yabe re'corëbi ju'inguëte so'onjën, ju'inguëte
huachoye senjën ba'ija'bë.
15 Ja'nca senjën ba'icuabi Jesucristobi te'e ruiñe huachoye masiji cajën, Je-
susni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, Jesusbi ju'inguëte huachoji. Huachoguëna,
huajë rani, gu'a jucha yo'osi'quë ba'itoca, Riusubi huanë yeni, se'e ro'tama'iji.
16 Ja'nca sëani, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere sa'ñeña quëajën, Gu'aye
yo'ohuë yë'ë cajën ba'ijë'ën. Riusubi huachoni mame re'huajë'ën cajën,
sa'ñeña sencaijën ba'ijë'ën. Riusu bainreba te'e ruin recoyo bacuabi Riusuni
ujajënna, Riusubi ta'yejeiye ëñoguë sehuoguë conji.
17 Riusu ira raosi'quë Elías hue'eguë, baguë ujaguë ba'ise'ere ro'tani
ye'yejë'ën. Mai'ru ba'iye te'e bainguë se'ga ba'iguëbi Riusuni si'a jëja ujaguë,
Ocoye beoye ba'ija'guë caguë, Riusuni senquëña. Ja'nca senguëna, samute
tëcahuëan jobo gare ocoye beoye baquëña.
18 Ja'nrëbi, Riusuni se'e senguëna, se'e oco ca'niñe raoguëña Riusu.
Raoguëna, se'e ocoguëna, bain aonbi iraguëna, si'a hua'nabi tëani bareña.
19 Yureca, yë'ë gaje bain hua'na, mësacua jubë ba'icua yequëbi Riusu te'e
ruiñe ba'i cocare jo'cani, gu'a ma'ana saitoca, baguëte tinjajani rajë'ën. Riusu
te'e ruiñe ba'i cocare baguëni se'e quëani achoni conjë'ën.
20 Ja'nca quëani achoni conjënna, baguëbi gu'a jucha yo'oye gare jo'catoca,
Riusu yua baguëni gare bënni senjoma'iguëbi baguë re'o bainre re'huani
baja'guë'bi. Si'a baguë gu'a jucha yo'oguë ba'ise'ere senjoñe concua ruiñë
mësacua. Ja'anre ro'tajën, mësacua bainre ëñajën conjën ba'ijë'ën.

SAN PEDROBI
Ru'ru ba'i cocare toyani jo'cabi

Saludo

1 Yë'ë, Pedro hue'eguë, Jesucristore ta'yejeiye yo'o cuencuesi'quëbi mësacua
si'acua Riusu bainreba tinruanna saoni senjosi'cuana toyani, utire saoyë
yë'ë. Mësacua Riusu huë'e jobona ti'anja'cuata'an, mësacua yua rëño ñësebë
se'ga ën yijare ba'ijën, Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, Bitinia, ja'an yijañare
ba'ijën, Riusure yo'o conjën ba'icua'ë.
2 Taita Riusubi mësacuare cuencueni, baguë bainrebare re'huani, baguë
Espíritute insini, baguë yëyete yo'o güesebi. Ja'nca yo'o güeseguëna, Jesuscristo
cayete achani, Jaë'ë cani, baguë bain ruën'ë mësacua. Baguë yua mësacua gu'a
jucha ro'ire junni, baguë ziere jañuni tonni, mësacua recoyote mame tënoni,
mësacuare tëani baguë sëani, baguë bain ruën'ë mësacua. Ja'nca ruinsi'cua
sëani, Riusubi mësacuani ai ta'yejeiye re'oye conni cuirani, mësacuani ai bojo
recoyo bacua ba'i güeseja'guë, cayë yë'ë.

Una vida de esperanza

3 Yureca, mai Ja'quë Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo Taita, ja'anguëbi ai
ta'yejeiyereba Ëjaguëre sëani, ai ba'iye ai bojo coca cajën bañuni. Riusubi
maini ai oire baguë, baguë bainrebare maire re'huani, mame recoyo
bacuare re'huani baji. Jesucristobi mai ro'ina junni tonni go'ya raisi'quë
sëani, maire baguë naconi si'arën ba'ija'cuare re'huani baji.
4 Baguë naconi si'arën ba'ija'yete cato, ai re'oyereba ba'ija'cua'ë mai. Baguë
yua mai ba'ija'rute re'huacaisi'quëbi mai ti'anja'ñete ëjoguëna, gare gu'aye
beoye ba'i re'oto'ë. Gare ñu'ñujeiñe beoye ba'i re'oto'ë. Gu'a re'oto'ru gare
ruiñe beoye ba'ija'guë'bi.
5 Mësacua yua Jesucristoni si'a recoyo ro'tani ba'icua sëani, Riusubi ai
ta'yejeiye yo'oguë, mësacua ti'anja'ñete re'oye re'huaguë, ën yija ñu'ñujeirën
tëca gare ënseye beoye mësacuani baguë re'huacaisi jobona ti'an güeseja'guë'bi.
Ja'anrën ti'anguëna, mësacua ta'yejeiye ba'ija'yete te'e ruiñe ëñoni ti'an
güeseja'guë'bi.
6 Ja'an ba'ija'yete bojo hua'na ro'tajën ba'icuata'an, rëño ñësebë se'ga ën
yijare ba'ijën, yequërë ai ja'siye ai yo'ojën ba'icuama'iñe.
7 Ai yo'ojën ba'ijënna, Riusubi mësacua recoyo ro'tayete masiguë, quë'rë jëja
recoyo ba hua'nare mësacuare re'huani baji. Zoa curi ëoyete ro'tani ye'yejë'ën.
Ai re'oye ba'i curire rutaye yëtoca, ba zoa curi gatare ai ja'suye ëoye bayë.
Riusu'ga mësacua recoyo ro'tayete ëñani, zoa curi ai ro'iye'ru quë'rë ai re'oye
ba'iyë mësacua, caji. Ja'nca sëani, mësacuabi ai ja'siye ai yo'ojënna, mësacuare
quë'rë jëja recoyo ro'tajën bojocuare mësacuare re'huani baji. Ja'nca re'huani
baguë, Jesucristo ëñojei umuguse ti'anguëna, mësacua ta'yejeiye ba'iyete
bojoguë, si'aruanna quëani achoja'guë'bi: Yë'ë re'o bainrebare ëñani, yë'ë
naconi te'e bojojën ba'ijë'ën, cani achoja'ye ba'iji.
8 Mësacua yua Jesucristoni gare ëñamajën ba'isi'cuata'an, baguëni ai bojojën,
ai yëreba yëyë. Baguëni yure ëñama'icua'ga ba'ijën, baguëni si'a recoyo ro'tajën
ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi mësacuabi ai ëama'iñereba recoyo bojoreba bojojën
ba'icua'ë. Mai gare ro'tama'iñe tëca quë'rë ai recoyo bojo hua'na ruinsi'cua
ba'iyë mësacua.

9 Riusubi mësacua recoyo ro'tayete ëñani, mësacuani ai bojoguë tëani
baja'guë'bi. Ja'an ba'ija'yete ro'tajën, ai bojoreba bojo recoyo ba'iyë mësacua.
10 Riusubi ru'rureba mësacuare tëani baja'yete cani acho bi'raguë, baguë
coca quëacuani choa ma'carë quëabi. Quëaguëna, bacuabi ja'an tëani baja'yete
quë'rë re'oye masiye yëjën, Queaca'ne bacua gu'a juchare ro tënoni senjoñe
ro'taguë'ne cajën baë'ë.
11 Riusu Espíritubi bacuani masi güeseguëna, Riusu cuencueni raoja'guëreba
ba'iyete ro'tajën, baguë junni tonja'ñe, baguë ta'yejeiye go'ya raija'yete
ro'tajën, Ba Cristo raija'guë, queaca'ne ba'ija'guëguë'ne, ro'tajën baë'ë bacua.
12 Ja'nca ro'tajën ba'ijënna, Riusubi bacuani, ru'rureba ba'isi'cuani ñaca
masi güesebi. Mësacuabi Cristo raija'yete quëani achojënna, mësacuare baguë
bainre re'huaye se'gare ro'tama'iji. Yë'ë bain yo'je ba'ija'cua bacuare
re'huaja'ye, ja'anre'ga yo'oye ro'taguë ti'anja'guë'bi quëabi. Mësacua yureña
ba'icuare quëabi Riusu. Ja'nca quëani jo'casi'quëbi yureña baguë bainre
cuencueni, baguë Espíritute insini, mësacuani ai bojo güese cocare quëani
achocuare bacuare re'huani raobi. Yë'ë cuencueni raoja'guëte re'huani,
mësacuani tëani bajë'ën caguë, mësacuana raobi Riusu. Ja'nca ai ta'yejeiye
bojo güese cocare maini cani jo'caguëna, baguëre guënamë re'oto yo'o con
hua'na'ga, Ja'an bojoja'yete quë'rë re'oye masija'ma cajën ba'iyë.

Dios nos llama a una vida santa

13 Baguë tëani ba cocare mësacuani quëani achosi'quë sëani, ja'an se'gare
ro'tajën, mësacua ëñare bajën, Riusu yëye'ru tin yo'oye beoye gare ba'ijë'ën.
Jesucristo yua ti'anja'ñeta'an ba'iguëna, Riusubi baguë re'o bainrebare
mësacuare caraye beoye re'huani, baguë ba'i jobona ti'an güeseja'guë'bi. Ja'an
ba'ija'yete si'a recoyo ro'tajën, gare jo'caye beoye ëñajën ëjojën ba'ijë'ën.
14 Ja'nca ba'ijën, baguë cocare yureña te'e ruiñe achajën, zin hua'na Jaë'ë
cajën yo'oye'ru yo'ojën, mësacua ja'anrë gu'aye yo'ojën ba'ise'e, ja'anre gare
se'e yo'oye beoye ba'ijë'ën. Riusuni gare huesëjën ba'isi'cua sëani, ja'nca
yo'ojën ba'nhuë mësacua.
15 Ja'nca yo'oye beoye ba'ijën, baguë choise'ere ro'tajë'ën. Gu'a jucha gare
yo'oye beoye ba'iguëbi mësacuare cuencueni choiguëna, mësacua'ga Riusu
cuencuesi'cua ba'ijën, gare gu'a jucha yo'oye beoye ba'ijë'ën. Si'a mësacua ba'i
umuguseña baguë yëye se'gare yo'ojën ba'ijë'ën.
16 Baguë coca toyani jo'case'ere ro'tani masijë'ën: "Yë'ë yua jucha beoguë
sëani, mësacua'ga gare jucha beo hua'na ba'ijë'ën" toyani jo'case'e ba'iji.
17 Mësacua yua baguë bain ba'icuabi baguëni ujajën, "Yë'ë Taita" cajën,
baguë bënni senjoja'ñete ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacuabi gu'aye yo'otoca, Riusubi
bënni senjoji. Si'a bainre te'e ëñaguëbi mësacua gu'a juchare sehuoye senni
achaja'guë'bi. Ga bainguë yo'oguë ba'ise'ere ëñani, baguëte ro'ija'yete te'e
ruiñe caji. Ja'nca sëani, mësacua yo'ojën ba'iyete te'e ruiñe ëñare bajën, Riusu
yëye se'gare te'e ruiñe yo'ojën, baguëni re'oye ro'tajën ba'ijë'ën, mësacua yua
baguë re'oto ti'anja'ñete ëjojën ba'i umuguseña.
18 Riusubi mësacuare tëani, baguë bainre re'huase'ere te'e ruiñe ro'tajën
ba'ijë'ën. Mësacua ira bain ba'isi'cua ro ro'tajën ye'yese'e'ru ro ro'tajën gu'aye
yo'ojënna, Riusubi ai yo'oguë, mësacuare tëani babi. Ja'an curi carajeiye
naconi ro'ima'iguë, ai yo'obi.
19 Baguë Cristo zie jañuni tonse'ebi tëani, maire re'huani baji. Mai ira bain
ba'isi'cuabi re'o jo'ya hua'guë si'si beoguëte inni, bacua gu'a jucha ro'ire
insijënna, Riusu'ga mai gu'a jucha ro'ire Cristo ziere jañuni ton güesebi. Baguë
ai yo'oguë tëani bayete ro'tato, maibi cuencueye gare porema'iñë.
20 Riusu ën re'oto re'huani jo'casirën quë'rë ja'anrë Cristote cuencueni
raoye jo'case'e baji'i. Ja'nca ba'iguëbi yureña se'ga Cristo raiyete mësacuani

masi güesebi. Ën yija carajeirën yureca ti'an bi'raguëna, mësacuani yua quëabi,
mësacua si'a recoyo ro'taye poreyete.
21 Quëaguëna, mësacuabi Jesucristore masijën, Riusuni si'a recoyo ro'tani
ba'iyë. Jesucristobi junni tonguëna, Riusubi baguëni go'ya rai güesebi. Ja'nca
go'ya raisi'quëbi se'e guënamë re'otona go'ini gare carajeiye beoye si'arën
ta'yejeiye ba'iye huajëguë ba'iji. Ba'iguëna, mësacua'ga baguëni si'a recoyo
ro'tajën, baguë naconi carajeiye beoye ba'ija'yete ai masireba masijën,
ja'anre ëñajën ëjojën ba'iyë mësacua.
22 Mësacuabi baguë te'e ruiñe ba'i cocare achani yo'ocuare sëani, Riusubi
mësacua recoyore mame tënoni re'huabi. Ja'nca mame re'huasi'cuabi Riusu
bainreba si'acuani ai bojojën conjën ba'iyë. Ja'nca conjën ba'icuabi bacuani
quë'rë ai ba'iye te'e ruiñe recoyo ai yëreba yëye ro'tajën ba'ijë'ën.
23 Ja'nca ro'tajën ba'ijën, mësacua mame recoyo tënoni re'huase'ere
te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën. Gare carajeiye beoye ba'icua re'huasi'cua
ba'iyë mësacua. Baguë naconi si'arën ba'icuare mësacuare re'huani baji
baguë. Baguë cocarebare mësacuani quëani achoguëna, mësacuabi si'a recoyo
ro'tahuë. Ja'nca ro'tacuabi gare carajeiye beoye si'arën ba'ija'cua'ë. Baguë
ta'yejeiye ba'i coca'ga gare carajeiye beoye ba'iji.
24 Ën coca cani jo'case'ere ro'tajë'ën:
Si'a ën yija bainbi, Ai ta'yejeiye ba'icua ruñu cajën ba'icuata'an, te'e jëana
carajeija'cua se'ga ba'iyë.
Jo'ya coro sahua carajeiye'ru ba'iyë.
Re'o corobi jorini, ja'anse'e ënsë güeanni junni reaji.
Ba sahua'ga ja'anse'e carajeiji.
Bain hua'na'ga güina'ru ba'iye carajeiyë.
25 Carajeicuata'an, Riusu te'e ruiñe ba'i cocare ro'tato, quë'rë ta'yejeiye ba'iji.
Gare carajeiye beoye ba'iji, cani jo'case'e ba'iji.
Ja'an cocare ëñato, Riusu bainrebare tëani baja'guë'bi caji. Ja'ansi cocare-
bare mësacuana quëani acho güesebi Riusu.

2

1 Riusubi mësacuare ja'nca tëani baguëna, yequëcuani gu'aye yo'oye gare
jo'cani se'e yo'oma'ijë'ën. Mësacuabi yequëcuani gare coquemajën ba'ijë'ën.
Yequëcua ba'iyete ëa achaye beoye ba'ijë'ën. Mësacua'ru quë'rë re'oye ba'iye
ëñotoca, bacuare bëinma'ijë'ën.
2 Ja'nca bëinma'icuabi Riusu yëyete si'a jëja ye'yejën ba'ijë'ën. Baguë yo'ore
caguëna, ya'jaye beoye si'a jëja yo'ojën, Cristoni quë'rë si'a jëja recoyo ro'tajën
ba'ijë'ën. Baguë bain quë'rë re'o bain ruñu cajën, baguë cocarebare masiy-
ereba masiye ye'yejën ba'ijë'ën, zin hua'guë chuchu ëaye'ru.
3 Cristobi mësacuani recoyo ai re'oye huano güeseguëna, ja'nca yo'ojën
ba'ijë'ën.

Cristo, la piedra viva

4-5 Ja'nca ba'ijën, Cristo naconi recoyo te'e zi'inni ba'ijë'ën. Baguë yëye'ru
mësacuani recoyo huajë hua'na ba'i güeseji. Baguë ba'iye'ru jëja recoyo bacua
runni ba'ijë'ën. Baguë ba'iyete ye'yeni ja'nrëbi yequëcuani Cristo yëyete
masi güeseni, baguë ba'iye'ru ba'iye ye'yojë'ën. Baguë yo'ore conjën baguëni
ujajën, baguë yua ai ta'yejeiye ba'iguëre sëani, baguëre re'oye ëñajën baguë
ta'yejeiye ba'iyete yequëcuani masi güeseni, Mësacua yua baguëni recoyo te'e
zi'inni ba'ijën, sa'ñeña recoyo zi'inni, baguëni ai bojojën ba'ijë'ën. Cristobi
maire ja'nca re'huani baye yëguëreta'an, yequëcuabi baguëte gu'a güeni
jo'cajën, Riusubi baguëre raomaji'i cajën ba'iyë. Ja'nca cajën ba'icuata'an,
Riusubi baguëte te'e ruiñe cuencueni, maina raoguë, baguëte cabi: Yë'ë

ta'yejeiyereba ba'iguëte ai yëreba yëguë, baguëte mësacuana saohuë yë'ë, cabi Riusu.
6 Baguë cocare ja'nca cani jo'case'e ba'iji:
Yureca yë'ë bain judío jubë ba'icuare mame re'huani baza caji.
Yë'ë ta'yejeiyereba ba'iguëte, yë'ë ai yësi'quëre cuencueni, bacua Ëjaguëre re'huahuë yë'ë caji.
Re'huani jo'caguëna, baguëni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuabi yë'ë bënni senjoja'ñete jëani, yë'ë bainreba ba'ijën, gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë, cani jo'case'e ba'iji.
7 Ja'nca sëani, mësacua yua baguëni si'a recoyo ro'tajën, mësacua ta'yejeiyereba Ëjaguë ai yësi'quëni bajën bojoyë. Yequëcuabi baguëni recoyo ro'taye gu'a güejënna, Riusubi bacuare ro'taguë, ñaca toyani jo'ca güesebi:
Judío bain ëjacua Riusu bainre ye'yojën ba'icuabi Riusu cuencueni raoja'guëre gu'a güeni jo'caja'cuata'an, Riusubi baguë bain quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëre re'huaja'guë'bi, toyani jo'case'e ba'iji.
8 Yequëru'ga ñaca quëani achoji:
Riusu cuencuesi Ëjaguëre ëñani, baguëre güejën jo'caja'cua'ë.
Ja'nca jo'cajënna, Riusubi baguë bain ba'iye bacuare ënseja'guë'bi, cani jo'case'e ba'iji.
Bacua cuencuese'e'ru yo'ojën, Riusu cocare ro achajën cue'yocuare sëani, Riusubi baguë yo'oja'ye cuencuese'e'ru baguë bain ba'iye bacuare ënseji.
9 Bacuare ënseye'ru mësacuare gare ënsema'iji Riusu. Baguë bainreba ai yësi'cuare mësacuare cuencueni re'huabi. Gu'aye yo'oye ba'icuare re'huamaji'i. Baguë yëye'ru yo'ojën ba'icuare re'huani baji. Baguë bain recoyo tënosi'cua ba'ijën, baguë naconi ta'yejeiye ba'icua te'e ba'ijën, baguë ujayete cuencuesi'cua ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi baguë ta'yejeiye yo'ore, mame recoyo re'huase'ere, ja'are quëani achoye bayë mësacua. Mësacua yua zijei re'otore ro ro'tajën, rënni ganojën, gu'aye yo'ojënna, baguë mia re'otona mësacuani ti'an güesebi Riusu. Ti'an güeseni, baguë bënni senjoja'ñete jëajënna, baguë bainrebare re'huani, baguë naconi carajeiye beoye ba'i güesebi Riusu. Ja'anre quëani achoye bayë mësacua.
10 Mësacua ja'anrë ba'ise'ere cato, gu'a bain se'ga ba'ijën, güejën senjosi'cua ba'ijën ba'nhuë. Ba'isi'cuareta'an, yuara Riusu bainreba re'huasi'cua ba'iyë. Mësacua ja'anrë ba'ise'ere cato, bainbi mësacuani oire baye beoye ba'isi'cuata'an, yureca Riusubi mësacuani oire baguë conji.

Vivan para servir a Dios

11 Yureca, yë'ë bain ai yësi'cua, mësacuani si'a jëja yihuoguë quëayë yë'ë. Mësacua yua Riusu bainrebabi ën yijare rëño ñësebë se'ga ba'ijën, ro ën yija bain ëa ëñajën yo'oye'ru gare gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën. Zupai huatibi jo'caye beoye ja'anna choiguë, Riusu bain ba'iye ënseza caguë, si'a gu'ayete mësacuani ro'ta güeseye yëji.
12 Ja'nca yëguëna, Riusuni huesëcuabi mësacuare ëñajënna, yequëcuani jo'caye beoye re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'ijënna, gu'a bainbi mësacua re'oye yo'ojën ba'iyete ëñani, mësacuani gu'aye catoca, yequërë mame recoyo re'hua güeseni, Riusu ëñojei umuguse ti'anguëna, Riusu ta'yejeiye ba'iyete bojojën, yequërë re'oye cani achojën ba'ima'iñe.
13 Mësacua yureca mai Ëjaguëni yo'o conjën, re'oye yo'ocua ba'ijën, bain ëjacua si'acuani Jaë'ë cajën, bacua cayete te'e ruiñe achani yo'ojën ba'ijë'ën. Bain ta'yejeiyereba ëjaguëbi guanseguëna,

14 baguë yo'je cuencuesi ëjacua'ga guansejënna, mësacua te'e ruiñe achani,
bacua cayete re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Baguë yo'je ëjacuare cuencueguë,
Gu'aye yo'ocuani bënni senjojën, re'oye yo'ocuare re'oye cajën ba'ijë'ën caguë
cuencueji baguë.
15 Ja'nca cuencuesi'cuani achani, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën,
Riusu yëye'ru yo'ojënna, yequëcuabi gu'aye yo'ojën, mësacua ba'iyete ro gu'aye
caye yëtoca, mësacua gu'ayete ro'tani caye gare porema'iñë bacua.
16 Ja'nca re'oye yo'ojën, bojojën ba'ijën, Riusu etojeisi'cua sëani, mësacua
yëye se'ga yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuabi bainni coqueye beoye gare
gu'aye yo'omajën ba'ijë'ën. Riusu yëye se'gare yo'ojën, baguë yo'ore re'oye
yo'o conjën ba'ijë'ën.
17 Si'a bainre re'oye ëñajën bojojën ba'ijë'ën. Riusu bainreba naconi recoyo
te'e zi'inni ba'ijën, bacuani ai yëjën ba'ijë'ën. Riusuni si'a recoyo gugurini
rëinjën, re'oye ëñajën ba'ijë'ën. Bain ta'yejeiye ëjaguëre'ga re'oye ëñajën
bojojën ba'ijë'ën.

El ejemplo del sufrimiento de Cristo

18 Mësacuabi yequëcuani bacua huë'e yo'o conjën ba'ijën, mësacua ëjacuabi
yo'o guansejënna, re'oye achajën, re'oyereba yo'ojën ba'ijë'ën. Re'o bain ëjacua
se'gare re'oye contoca, gu'aji. Gu'a ëjacua, mësacuani ai je'o bajën guansecua,
ja'ancuare'ga re'oye yo'o conjën ba'ijë'ën.
19 Gu'aye yo'ocuabi mësacua re'oye yo'ocuani ai ja'siye huaijën ba'icuata'an,
Riusu ëñañete ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua ai yo'oyete masiguëbi mësacuani ai
re'oye ëñaji.
20 Mësacua ëjaguëbi mësacua gu'aye yo'ose'e ro'ire huaitoca, Riusubi
mësacuare bojoma'iji. Mësacua ëjaguëbi mësacua re'oye yo'ocuani huaitoca,
mësacuabi jëja bajën huai güesejën ba'itoca, Riusubi mësacuare ai ba'iye ai
bojoji.
21 Riusu cuencuese'ere ro'tajë'ën. Yequëcuabi mësacua re'oye yo'ocuani je'o
bajënna, mësacua ai ja'siye ai yo'oye cuencuesi'cua'ë. Cristobi mësacua ro'ire
ai ja'siye ai yo'oguë ba'isi'quë sëani, baguë ai yo'oguë ba'ise'ere ro'tani, jëja
bajën, ai ja'siye ai yo'ojën ba'ijë'ën.
22 Mai Ëjaguëbi gare gu'aye yo'oye beoguë'bi baji'i. Gare coqueye beoye
ba'iguëbi baji'i.
23 Yequëcuabi baguëte ai gu'aye cacuareta'an, baguëbi go'iye gu'aye ca-
maji'i. Yequëcuabi baguëni si'nsecuareta'an, baguëbi si'nsejei cocare caye
beoye baji'i. Ja'nca yo'oma'iguëbi Taita Riusuni si'a recoyo ro'taguë, Taita
Riusu yëye se'gare yo'oye ro'tabi. Riusu se'gabi bainni bënni senjoñe
masiguëbi yë'ëre'ga re'oye coñe poreji caguë baji'i Cristo.
24 Baguë yo'oguë ba'ise'ere cato, mai gu'a jucha ro'ire crusu sa'cahuëna
huani senjo güesebi. Yë'ë se'gabi bain bënni senjoja'ñe ro'ire si'nse güeseguë
ba'ija'guë'ë yë'ë caguë, gu'a bainguë ju'iñe'ru junni tonbi baguë. Ja'nca junni
tonguëna, maibi yureca gu'a jucha yo'oye gare jo'cani, Riusu yëye'ru re'oye
yo'ojën ba'icua ruiñe poreyë. Baguë ai ja'siye ai yo'osi'quëre sëani, si'a recoyo
ro'tajën, mame recoyo re'huasi'cua ba'ijë'ën. Riusubi mësacuani gare bënni
senjoñe beoye ba'ija'guë'bi.
25 Mësacuabi ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere ro'tato, mësacuabi Riusu yëyete
yo'omajën, baguëte ro jo'cani senjojën ba'nhuë. Oveja zin cue'yoni
oveja jubëte jo'cani senjoñe'ru yo'ojën ba'nhuë mësacua. Ja'nca yo'ojën
ba'isi'cuata'an, yureca mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani,
Cristona bonëni, baguëni recoyo te'e zi'inni ba'iyë. Zi'inni ba'ijënna, baguëbi

mësacua recoyo ba'iyete cuirani, jo'ya ëjaguë cuiraye'ru cuirani conreba conguë ba'iji mësacuare.

3

Cómo deben vivir los casados

1-2 Yureca, mësacua romi hua'na, mësacua ënjëbi guanseguëna, te'e ruiñe achani Jaë'ë cajën, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'otoca, baguë yua Cristoni recoyo ro'taza cama'iguë ba'itoca, bago re'oye yo'ogo, Cristoni si'a recoyo yo'o congo ba'igona, baguë yequërë bago re'oye ba'iyete ëñani, Cristoni si'a recoyo ro'taza cama'iguë. Baguëni Cristo cocare cama'igo ba'igoreta'an, bago ujayete, bago Riusuni recoyo bojoyete ëñani, bago gu'aye yo'oma'iñete masini, baguë'ga yequërë Cristoni si'a recoyo ro'tani ba'ima'iguë.

3 Mësacua romi hua'na ja'nca yo'ojën ba'icua sëani, Re'o hua'go'ru ëñoza cajën, ro ëmëje'en se'ga re'oye re'huaye ro'tama'ijë'ën. Rañabare re'oye ye'ani re'oye gueoñe, zoa curi go'sijei ma'carëanre reoye, re'o mare ñeoni ñeñe, ai ro'i cañare ju'iye, ja'anbi re'o hua'na ëñoñe ro'tama'ijë'ën, besa carajeija'ye sëani.

4 Re'o hua'na ëñoñe yënica, re'o recoyo ba'i hua'na re'huani, Riusu yëye se'gare re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, Riusubi mësacuani ai re'oye ëñani, mësacuani ai bojoguë caji: Ëmëje'en se'ga go'sijeiye ba'igo'ru quë'rë ai ba'iye ai re'o hua'go ba'iyë më'ë, caji.

5 Mai ira romi hua'na Riusuni Jaë'ë cajën ba'isi'cua'ga ja'nca yo'ojën bateña. Ai re'o recoyo re'huasi'cuabi bacua ënjëni re'oye ëñajën, baguë guansese'ere achani te'e ruiñe yo'ojën bateña.

6 Mai ira baingo ba'isi'co Sara hue'ego ba'isi'cobi ja'nca yo'ogoña. Bago ënjë Abrahamni sehuoto, baguëni "Yë'ë ëjaguë" cago bacoña. Mësacua'ga yureña bago ba'ise'e'ru Riusu bain ba'icua'ë, bago yo'ogo ba'ise'e'ru re'oye yo'ojën ba'itoca. Ja'nca ba'ijën, ai recoyo huaji yëjën ba'icuata'an, bojo recoyo re'huani re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.

7 Mëscua ëmëcua'ga rënjo hua'gore re'oye ëñajën, bago ba'iyete re'oye ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua rënjo hua'go naconi Cristoni recoyo te'e zi'inni ba'icua sëani, mësacua jëja baye'ru ta'yejeiye jëja bama'igote ro'tajë'ën. Riusubi mame recoyo re'huaguë, mësacua rënjo hua'go naconi te'e re'huasi'quë sëani, baguë carajeiye beoye insija'yete bago naconi te'e coni baja'cua ba'iyë. Ja'nca sëani, mësacua rënjo hua'go naconi Riusuni te'e bojojën ujajën ba'ija'bë caguë, mësacua rënjo hua'go naconi ya'jaye beoye re'oye conjën ba'ijë'ën.

Los que sufren por hacer el bien

8 Yureca, mësacua si'acua yë'ë yihuo cocare te'e ruiñe achajë'ën. Mësacuabi Riusuni recoyo te'e conjën, recoyo te'e zi'inni ba'ijën, te'e yo'o conjën, sa'ñeña ai oire bajën, sa'ñeña ai yëjën, yequëcua ba'iye'ru quë'rë yo'je ba hua'na'ru ëñojën, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.

9 Yequëcuabi mësacuani gu'aye yo'otoca, bacuani güinajeiñe gu'aye yo'oma'ijë'ën. Mësacuare gu'aye catoca, bacuare güinajeiñe gu'aye cama'ijë'ën. Ja'nca yo'oma'icuabi bacuare re'oye cajën, Riusu re'oye yo'oyete bacuare ujajë'ën. Mësacua yua Riusu carajeiye beoye insija'yete coni baja'cua sëani, bacuani re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.

10 Riusu coca toyani jo'case'e'ru caguëna, ja'nca re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
Si'a mësacua ba'i umuguseña bojojën, huajë hua'na ba'iye yëtoca, gu'a cocare coqueye beoye ba'ijën, ja'anre yequëcuani gare caye beoye ba'ijë'ën.

11 Gu'aye yo'oyete gare jo'cani senjojën, re'oye se'gare yo'ojën ba'ijë'ën.
Si'a jëja recoyo re'huaye ro'tajën, yequëcua naconi bojojën ba'iye se'gare
ro'tajën ba'ijë'ën caji.
12 Ën cocare'ga mësacua masiyë:
Riusubi si'a bain re'oye yo'ocuare ëñaguë, baguë yëyete yo'ojënna, bacuare
re'oye conni cuiraye ro'taji.
Bacuabi ujajënna, bacuani te'e ruiñe sehuoye ro'taji.
Gu'aye yo'ocuare'ga ëñaguë, baguë bënni senjoja'ñete re'huaye ro'taji, caji
Riusu coca.
13 Ja'nca sëani, mësacua yua Riusu yëye'ru re'oye yo'oye ro'tajën ba'itoca,
mësacuani gu'aye yo'oye yëcuabi mësacuani ñu'ñujei güeseye gare porema'iñë.
14 Mësacua Cristo bain re'oye yo'ocua ba'ijënna, yequëcuabi ja'an ro'ina
mësacuani ai yo'o güesetoca, bojo recoyo se'ga ba'ijë'ën. Riusubi mësacuani ai
re'oye conja'guë'bi. Ja'nca sëani, bacuabi mësacuani je'o batoca, gare huaji
yëye beoye ba'ijën, sa'nti recoyo re'huamajën ba'ijë'ën.
15 Ja'nca ba'icuabi Cristo naconi recoyo te'e zi'inni ba'ijën, baguëni "Yë'ë
Ëjaguëreba'ë më'ë" cajën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijënna, yequëcua, bain ëjacuabi
mësacua Cristo bain ba'iyete senni achajën, Te'e ruiñe sehuojë'ën guansetoca,
mësacua yua te'e ruiñe ye'yesi'cua ba'ijën, si'aye re'oye cani achojë'ën. Ja'nca
cani achojën, bacuani re'oye ëñajën, bacua ta'yejeiye ba'iyete re'oye ro'tajën
cani achojë'ën.
16 Ja'nca cani achojën, mësacua ba'iyete ro'tajën, Gu'aye yo'osi'quë
ba'ima'iguë'ë yë'ë cajën, te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën. Gu'aye yo'oma'icua
ba'ijënna, yequëcuabi mësacuani gu'aye yo'otoca, mësacua Cristo bain ba'iyete
gu'aye catoca, ja'ansi'cuabi yua bacua gu'aye ro'tajën ba'iyete masini, ro
yo'ojën, ro gatini sai ëaye ba'iyë.
17 Ñaca'ga ro'tajën ba'ijë'ën. Yequëcuabi mësacua gu'aye yo'ose'e ro'ina
si'nsetoca, Riusubi mësacua gu'aye yo'ose'ere ëñani bojoma'iji. Yequëcuabi
mësacua re'oye yo'ose'e ro'ina si'nsetoca, Riusubi ja'anre yëtoca, Riusubi
mësacua re'oye yo'ose'ere ëñani bojoji.
18 Cristo ai yo'oguë ba'ise'ere bojoguë sëani, mësacua ai yo'oye'ga bojoji
Riusu. Si'a mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e ro'ina junni tonbi. Re'o hua'guë
ba'iguëta'an, mai hua'na gu'a hua'na ba'icuare Riusu re'o bainre re'huaye
ro'taguë, mai ro'ina junni tonbi. Bainguë runni, ja'nrëbi baguëte huani
senjojënna, Riusu Espíritubi ta'yejeiye conguëna, go'ya raji'i baguë.
19 Ja'nca go'ya raisi'quëbi gu'a bain ba'isi'cua bacuare re'huaruna sani, zijei
re'oto zemosi'cua ba'ijënna, baguë ta'yejeiye go'ya raise'ere cani achobi Jesús.
20 Gu'a bain ba'isi'cua bacua recoñoa baë'ë. Riusu cocare ro'taye gu'a
güecua baë'ë. Taita Noebi ja'an yogute yo'oguë, Riusu cocare quëani
achoguëna, achaye güereña. Riusubi bacua achani yo'oyete ai zoe ba'irën
ëjoni jëhuaguëna, Riusu ën yija ñu'ñujeija'ñete achaye güereña. Ja'nca achaye
güejënna, ocho baincua Noé bain se'gabi Riusu ñu'ñujeija'ñete si'a recoyo
ro'tajënna, Riusubi bacuare tëani, yogu sa'nahuëna guaoni, huajë hua'nare
huahuoguëña.
21 Mësacuare'ga güina'ru tëani baji Riusu. Tëani baguëna, mësacua yua ocona
bautiza güesejën, Noé bain tëani base'e'ru Riusubi yë'ëre'ga güina'ru tëani baji
cajën, yureña bainni masi güeseyë. Gare carajeiye beocua ba'ijën, ro ëmëje'en
se'gare ocobi tëno güesema'iñë mësacua. Riusuni senni achajën, Yë'ë gu'a
juchare saoni senjoguë mame recoyo ba'iguëte re'huajë'ën cajën, Riusuni
señë mësacua. Ja'nca senni achajënna, mësacua gu'a juchare saoni senjoni,
Mësacuare tëani baza caguë, junni tonni go'ya raji'i.

22 Ja'nca go'ya raisi'quëbi Riusu ba'i re'otona ti'anni, baguë jëja ca'ncona
ti'anni bëani ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi guënamë re'oto yo'o con hua'na, si'a
guënamë re'oto ëjacua, huati hua'i si'acua, ja'ancua ba'iye'ru què'rë ta'yejeiye
Ëjaguëbi guanseguëna, bacuabi Jaë'ë cajën, baguëna gugurini rëanjën ba'iyë.

4

Sirvir según los dones recibidos de Dios

1 Yureca Cristobi bainguë runni ai yo'osi'què sëani, mësacua'ga Riusu yëyete
yo'ojën bañuni cajën, baguë ai yo'oguë ba'ise'e'ru ai yo'ojën ba'itoca, ja'anre ro
jo'cani gatima'ijë'ën. Mësacuabi ai yo'ojën ba'itoca, què'rë jëja recoyo re'huani
gu'a jucha yo'oma'isi'cua ruiñë mësacua.
2 Ja'nca ruinjën, mësacua ën yija ba'i umuguseñabi gare gu'aye yo'o ëaye
beoye ba'ijën, Riusu yëye se'gare yo'ojën ba'iyë.
3 Ja'nca ba'ijën, mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'e, Riusure huesëcua yo'oye'ru
yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjojë'ën. Bacua gu'aye yo'oyete cato, ro a'ta
gu'aye yo'ojën, bacua gu'a ga'nihuë naconi sa'ñeña yahue bani a'ta yo'ojën,
jo'caye beoye güebejën, bacua gu'a gajecua naconi gue güihuara bojojën ro
rënni ganojën, bacua huacha riusu hua'ire bojoñu cajën, ro bacua yëse'ere
gu'aye yo'o ëaye ro'tayë. Ja'nca yo'ojënna, Riusubi ëñani bëinji.
4 Mësacuaca ja'anre yo'oye gare jo'cani senjosi'cua ba'ijën, bacuabi Gue
ëase'e yo'oye conjë'ën, mësacuani choijënna, mësacuabi conma'iñë. Mësacuabi
conma'iñe sehuojënna, bacuabi gue ro'taye beoye achajën, mësacuare gu'aye
ca bi'rayë.
5 Ja'nca yureña cajën ba'icuata'an, Riusu ëñojei umuguse te'e jëana ti'anja'ñe
ba'iguëna, bacuabi ai yo'ojën ba'ija'cua'ë. Riusubi bacua gu'aye yo'ojën
ba'ise'e si'ayete bacuani ro'ta güeseni, bacuare bënni senjoja'ñete cani
jo'caja'guë'bi. Huajë hua'na, ju'insi hua'na, si'a hua'nani güina'ru cani
jo'caja'guë'bi.
6 Yureña ju'insi hua'na yua bacua huajëjën ba'isirënbi Riusu cocarebare
achani masihuë. Ja'nca masijën, si'a bain junni huesëye cuencuesi'cua
ba'icuata'an, Riusu naconi si'arën ba'iyete ro'taye porejën ba'nhuë.
7 Yureca ën yija carajeirën te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iye sëani, mësacua yua
te'e ruiñe ro'tajën, Riusu yëyete si'a jëja yo'ojën, Riusuni ujajën ba'ijë'ën.
8 Ru'rureba, sa'ñeña ai oire bajën, sa'ñeña conjën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca,
yequëcua gu'aye yo'ojën ba'iyete ta'yejeiye ro'tamajën ba'iyë.
9 Yequëcua yua tinrubi raijënna, bacuani gare güeye beoye mësacua huë'ena
choini cuirajën ba'ijë'ën.
10 Riusubi mësacua jubë ba'icuare ëñani, ga bainguëni baguë ta'yejeiye
yo'ore tin yo'o güeseguëna, mësacua ta'yejeiye yo'ore te'e ruiñe yo'ojën, sa'ñeña
conjën, Riusuni yo'o concuare què'rë re'oye re'huajën ba'ijë'ën. Ja'nca
re'huajën ba'icuabi Riusu ta'yejeiye yo'ore tin yo'ore conjën, baguë bainni
bojo güesejën, re'oye conjën ba'iyë.
11 Ja'nca tin yo'o conjën, yequëcuabi Riusu cocarebare te'e ruiñe cani
achojën, baguë yëye'ru re'oye yihuojën, masi güesejën ba'iyë. Yequëcuabi
Riusu bain jubë ba'icuani re'oye yo'o conjën, Riusubi coñe porecuare maire
re'huaguëna, maibi bainre ta'yejeiye conjën ba'iyë. Ja'nca tin yo'o conjën,
Riusu ta'yejeiye yo'ore yo'ojën, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Jesucristo yo'o
güeseyete concua sëani, baguë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyete cani achojën, baguëni
caraye beoye bojojën bañuni. Amén.

Sufrir como cristianos

12 Yureca, yë'ë bain ai yësi'cua, mësacuabi ai ja'siye ai yo'ojën banica, gare
huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Gare sa'ntiye beoye ba'ijë'ën. Riusu re'huani
jo'case'e sëani, Riusubi Yë'ë bainre quë'rë re'o concuare re'huaza caguë,
maini ai yo'o güeseji. Zoa curi rutayete ro'tani ye'yejë'ën. Rutaye yëtoca,
gatare ai ja'suye ëoni, go'chani, hui'ya sëohuëanre senjoni ëñato ai re'o zoa
curi se'ga bëaji. Re'o zoa curibi ai ro'iguëna, Riusubi mësacua ba'iyete ëñani
caji: Zoa curi re'oye'ru yë'ë bainbi quë'rë ta'yejeiye ai re'o hua'na'ë caguë,
mësacuani ai yo'o güeseji.
13 Ja'nca ai yo'o güesetoca, sa'ntiye beoye ba'ijën, Cristo ai yo'oguë ba'ise'ere
ro'tajën, bojo recoyo re'huani, baguë in raija'yete ro'tajë'ën. Cristo ai yo'oguë
ba'ise'e'ru ai yo'ojën ba'icuabi baguë naconi guënamë re'otona carajeiye
beoye ba'ija'cua'ë mai cajën, ai bojoreba bojojën ba'ijë'ën.
14 Yequëcuabi Cristo bain ba'iyete mësacuare ëñajën, gu'a cocare mësacuare
jayajën catoca, Riusu re'oye ëñaguë coñete masijë'ën. Ja'nca re'oye conguëbi
baguë Espíritute mësacuana insiguë, baguë naconi ta'yejeiye bojojën ba'iyete
maini masi güeseji Riusu, mai hua'na yua baguë bainreba cuencuesi'cuare
sëani. Maini gu'aye cacuabi Cristore'ga gu'aye cajënna, mai hua'na yua
Cristore re'oye ro'tajën, baguë ta'yejeiye ba'iyete quëani achojën ba'ijë'ën.
15 Ja'nca ai yo'ojën banica, gu'a bainre bënni senjoñe'ru bënni senjo
güesema'ijë'ën. Bainre huani senjoñe, bonsere jiañe, yequëcuani gu'aye
yo'oye, ro hui'ya guanseye, gu'a bainbi ja'anre yo'ojënna, ëja bainbi bënni
senjoñë. Mësacua'ga ja'nca bënni senjo güesema'ijë'ën.
16 Ja'nca ai yo'oye beoye ba'ijën, Cristo bain ba'iye ja'an ro'ina ai yo'ojën
bani'ga, sa'ntiye beoye ba'ijë'ën. Yequëcuabi mësacuani je'o baye yo'otoca,
gare gati ëaye yo'omajën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuabi si'a jëja cani achojë'ën:
Aito. Yë'ë yua Cristo bainguë'ë. Yë'ë ta'yejeiyereba Ëjaguë'bi ba'iji. Riusubi
baguëte raoguëna, yë'ëre tëani baji, cani achojën ba'ijë'ën.
17 Ja'nca ba'ijën, gu'a bainre bënni senjoja'ñe te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji
ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ti'anguëna, Riusubi ru'ru baguë bainni ai yo'o
güeseguë, mai gu'a juchare maini masi güeseji. Maibi ja'nca ai yo'ojën
ba'itoca, gu'a bain Cristoni recoyo ro'taye güecuabi quë'rë ai ta'yejeiye ai
yo'ojën ba'ija'cua'ë.
18 Baguë coca toyani jo'case'ere ëñani masijë'ën: Riusu bainrebabi baguë
naconi si'arën ba'ito, ru'ru ai yo'oye bayë. Ja'nca ai yo'oye bacuata'an,
Riusuni je'o bacuabi quë'rë ai ba'iye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë, Riusubi bënni
senjoguëna. Ja'an coca toyani jo'case'e ba'iji.
19 Ja'nca ba'ija'ye sëani, Riusubi mësacua baguë bainni ai yo'o güeseto,
baguë yëyete te'e ruiñe yo'ojën, maire re'huani jo'casi'quëni jo'caye beoye
ujajën ba'ijë'ën. Yë'ëre re'o recoyo ba hua'guëre re'huani bajë'ën, cajën senni
achajënna, baguë yua baguë cani jo'case'e'ru te'e ruiñe conguë, maini caraye
beoye re'huani baji baguë.

5

Consejos para los creyentes

1 Yureca, mësacua Cristo bain ëjacua, mësacuani yihuo coca caguëna,
achajë'ën. Yë'ë'ga Cristo bain jubë ëjaguë ba'iguëbi, Cristobi ai yo'oguëna,
ëñahuë yë'ë. Ja'nca ëñaguë, Cristobi baguë ta'yejeiye ba'iyete se'e ëñoguë
raiguëna, baguëni se'e ëñaja'guë'ë yë'ë.
2 Riusubi baguë bain jubë ba'icuare mësacuana jo'caguëna, bacuare re'oye
ëñajën yihuojën conjë'ën. Ja'nca conjën, jo'ya hua'na ëjaguëbi baguë jo'ya
hua'nare cuiraye'ru ja'nca ëñajën conjën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën, sa'ntiye

beoye ba'ijën, bojo recoyo re'huani, Riusu yëye'ru si'a jëja conjën, bacuare
re'oye conjën, ëñajën ba'ijë'ën. Curire ba ëaye ro'taye beoye ba'ijën, Riusu
bainre ëñajën ba'ijë'ën.
3 Bain ëjacua guanseye'ru bacuare bëinjën guansema'ijë'ën. Yë'ë gaje
hua'nabi Riusu yëye'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'bë cajën, mësacua'ga te'e ruiñe
yo'ojën ba'ijë'ën, bacuabi ëñajënna.
4 Ja'nca yo'ojën ba'itoca, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Cristobi maire in
raiguë, mai yo'o conse'ere ëñani, maini bojoguë caja'guë'bi, "Yë'ëre ai re'oye
yo'o consi'cua sëani, raijë'ën. Carajeiye beoye te'e bojojën bañuni" maini
caja'guë'bi.
5 Mësacua ta'yejeiye beoye ba'icua'ga, yë'ë yihuo cocare achajë'ën. Cristo
bain jubë ëjacuare re'oye ëñajën, bacua ta'yejeiye ba'iyete te'e ruiñe ro'tajën,
bacuani Jaë'ë cajën, re'oye yo'o conjën ba'ijë'ën. Si'a hua'na yua sa'ñeña te'e
ruiñe ëñajën, bacua'ru quë'rë yo'je ba'icua'ru ëñojën ba'ijë'ën, Riusu coca cani
jo'case'e'ru ba'iye:

Yequëcuabi cajën, Yë'ë yua ai ta'yejeiye masi ëjaguë ba'iyë cani achojënna,
Riusubi bacuare saoni senjoji.

Yequëcuabi cajën, Yequëcuare te'e ruiñe ëñaguë, bacua'ru quë'rë yo'je
ba'iguë'ru ëñoñe yëyë yë'ë cajënna, Riusubi ai caraye beoye bacuare
ëñaguë conji, cani jo'case'e ba'iji.

6 Ja'nca cani jo'case'e sëani, Riusubi mai ta'yejeiyereba pore Ëjaguë ba'iguëna,
baguëna gugurini ruinjën, baguëni te'e ruiñereba ëñajën, baguë yëye se'gare
yo'oye ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijënna, Riusu cuencuerën ti'anguëna,
mësacua yua ai ta'yejeiye ba'icua ruinja'cua'ë.
7 Mësacuabi ai guaja sa'ntijën bani'ga, baguëna ti'anni, mësacua sa'ntiyete
si'aye quëani achojë'ën, mësacuare coñe masiguëre sëani.
8 Yureca, mësacuabi Riusu yëyete yo'ojën, te'e ruiñe ëñajën ujajën ba'ijë'ën.
Maini je'o baguë, ja'an zupai huati, baguë gu'aye yo'oyete ro'tajën ujajën
ba'ijë'ën. Baguë yua airu yai cu'e ganoguë güiye'ru Riusu bainre zeanni
ñu'ñujei güeseza caguë güi ganoji.
9 Ja'nca sëani, mësacua yua Cristoni jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën, huaji
yëye beoye ba'ijën, zupai huatire si'a jëja gu'a güejën senjojë'ën. Cristo bain-
reba si'a ën yija re'oto ba'icuabi zupai huati ro'ire ai ta'yejeiye ai yo'ojënna,
mësacua'ga bacua naconi te'e oijën, ai yo'oye ba'icua cuencuesi'cua'ë.
10 Rëño ñësebë se'ga ai yo'ojënna, mai Taita Riusu, maini ai yëreba yëguëbi
yequëcua ëñaguë coñe'ru maini quë'rë ta'yejeiye ai caraye beoye ëñaguë
conji. Cristo junni tonse'e ro'ire maire baguë carajeiye beoye ba'irurebana
choisi'quë sëani, baguë yua maire mame recoyo jëja recoyo bacuare
re'huaguëna, mësacuabi Cristoni gare ya'jaye beoye zi'inni ba'ija'cua'ë.
11 Ja'nca sëani, baguë ta'yejeiyereba ba'iyete bojojën, Mai Ëjaguëni carajeiye
beoye si'arën ba'ijë'ën, baguëni ai cani achojën bañuni. Amén.

Saludos finales

12 Yë'ë bainguë Silvano hue'eguëbi yë'ëre re'oye conguëna, Yë'ë yo'jeguë
cayë baguëre. Baguëbi conguëna, ën coca mësacuani choa ma'carë yihuoguë,
toyani tëjihuë yë'ë. Riusu te'e ruiñe ba'i cocare sëani, achani, Riusu caraye
beoye coñete masini, gare jo'caye beoye te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Gare
coqueye beoye ba'iguëbi mësacuani ja'nca yihuoguë toyani, Silvano naconi
saoyë yë'ë.

13 Yureca Cristo bain jubë ën huë'e jobo Babilonia casi jobore ba'icua,
mësacua ba'iye'ru Cristo bain cuencuesi'cuabi mësacuani saludaye cahuë.
Marcore'ga, Mami baguëre cayë yë'ë. Baguëbi mësacuani saludaji.
14 Sa'ñeña saludajën, Riusu yëye'ru sa'ñeña su'ncajën, bojojën ba'ijë'ën.
Mësacua Cristo bain si'acua sa'ñeña te'e bojojën, recoyo re'o huanoñe
ba'ijë'ën.

SAN PEDROBI
Samu ba'i cocare toyani jo'cabi

Saludo

1 Yë'ë, Simón Pedro hue'eguë, yua Jesucristo ta'yejeiye yo'o cuencuesi'quëbi
baguëni Jaë'ë caguë, baguë yo'ore conguë ba'iyë. Ja'nca ba'iguëbi, mësacua
Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën ba'ijënna, mësacuani utire toyani saoyë
yë'ë. Mësacuabi yëquëna cuencuese'e'ru Riusu re'o bainreba cuencuesi'cua
ba'ijënna, Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo, bacuabi mësacuare'ga ëñajën, Ai
re'oyereba ba'i hua'na'ë cajën bojojën ba'iyë, Cristobi tëani bacuare sëani.
2 Mësacuabi mai Taita Riusu ba'iye, mai Ëjaguë Jesús ba'iye, ja'anre quë'rë
re'oye ye'yeni masijën, baguë caraye beoye conni cuiraye, mësacua bojo
recoyo re'o huanoñe, ja'anre quë'rë ai ba'iye masijën ba'ijë'ën.

Cualidades del cristiano

3 Riusubi maire choiguë, baguë ta'yejeiye ba'iyete maini quë'rë ai ba'iye
masi güeseguëna, baguë yëye'ru quë'rë re'oye ba'ijën, baguë ba'iye'ru te'e
ba'ijën, baguë naconi jo'caye beoye te'e bojojën ba'iye poreyë mai.
4 Ja'nca porecuabi baguë re'oyereba yo'oja'ye cani jo'case'ere te'e ruiñe
masijën, baguë caraye beoye insiyete coni, bojo recoyo re'huani, baguë
yëyete quë'rë masi hua'na ruinjën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, ën yija bain
gu'a ëaye ro'ire carajeija'cua ba'ijënna, maibi jëani, Riusu ba'iye'ru te'e ba'iye
poreyë.
5 Ja'nca porecua sëani, mësacua yure Cristoni si'a recoyo ro'tacua ba'ijën,
Riusu yëyete te'e ruiñereba yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijën, quë'rë se'e Riusu
yëyete masireba yo'ojën ba'ijë'ën.
6 Ja'nca masiye yo'ojën, ro mësacua yëse'e se'gare yo'oye beoye ba'ijën, Riusu
yëye se'gare yo'ojën, baguëni bojo güeseye se'gare ro'tajën ba'ijë'ën.
7 Ja'nca bojo güeseye ro'tajën, mësacua bainre ai oire bajën, bacuare conjën
ba'ijë'ën.
8 Ja'an se'gare'ru re'oye ba'ijën, quë'rë se'e recoyo re'ojeijën ba'itoca, mai
Ëjaguë Jesucristoni quë'rë se'e ai ba'iye masini, baguëre re'o yo'o concua
quë'rë se'e ruinjën ba'ija'cua'ë mësacua. Gare gu'aye yo'oye beoye ba'icua
ruinjën ba'ija'cua'ë.
9 Ja'nca ba'ima'itoca, Riusu yëyete ro huesë ëaye ba'icua ba'iyë. Riusuni
yo'o coñete gare ro'tama'icua ba'iyë. Bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e, ja'anrë
tënoni senjose'ere gare huanë yesi'cua ba'iyë.
10 Ja'nca sëani, yë'ë bain hua'na, Riusu cuencuese'e, mësacua mame recoyo
re'huase'e, ja'anre quë'rë se'e ro'tareba ro'tajën, mësacua Cristo bainreba
ba'iye quë'rë se'e masireba masijën ba'ijë'ën. Ja'nca masijën ba'itoca, Riusubi
mësacuare gare senjoni saoye beoye ba'ija'guë'bi.
11 Ja'nca ba'iguëbi mësacuani baguë bayete ai ta'yejeiye caraye beoye in-
sireba insija'guë'bi. Mai Ëjaguë Jesucristo maire tëani baguëbi baguë carajeiye
beoye ba'i jobona ti'an güesaja'guë'bi.
12 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ja'an si'aye masini, yëquëna te'e ruiñe cani
achose'ere re'oye ye'yesi'cuata'an, yë'ë yua jo'caye beoye mësacuani ja'anre
ro'ta güeseye yëyë.
13-14 Yureca mai Ëjaguë Jesucristobi yë'ë junni tonja'ñe yurera ti'anja'ñete
yë'ëni masi güesesi'quë sëani, si'a mësacua naconi ba'i umuguseña mësacuani

ja'an cocare cani achoguë, mësacuani ro'ta güeseye yëguëna, Riusubi re'oye ëñaji.
15 Ja'nca ro'ta güeseguëna, yë'ë ju'insirën ti'anguëna, mësacuabi yë'ë coca
quëani achose'ere jo'caye beoye ro'tani, gare huanë yema'ija'cua ba'iyë.
Ja'nca ba'i güeseye ro'tayë yë'ë, yureña.

Los que vieron la grandeza de Cristo

16 Mësacuani coca cani achose'ere ro'tato, gare coqueye beoye te'e ruiñe
quëahuë yëquëna. Mai Ëjaguë Jesucristobi ai ta'yejeiyereba ti'an raija'guëta'an
ba'iji cajën, yëquëna se'gabi ja'an cocare ro'tamajën baë'ë. Yëquënabi mai
Ëjaguë ta'yejeiyereba ba'iyete ëñani masihuë.
17-18 Yëquënabi baguë naconi ja'an cubë Riusu ba'i cubëna mëni, Riusubi
ai ta'yejeiyereba cani achoguëna, achahuë yëquëna. Mai Ja'quë Riusubi
Jesucristo Ëjaguëreba ba'iyete ai ba'iye ai cani achobi. "Ënquë yua yë'ë
Zinreba ai yësi'quë ba'iji. Baguëni ai bojoguë ëñañë yë'ë" cani achoguë, si'a
guënamë re'otora achoreba achoguëna, achahuë yëquëna.
19 Ja'nca achani masijën, si'a baguë ja'anrë cani achosi cocare ro'tajën,
Riusu coca quëani achojën ba'isi'cuabi toyani jo'cajënna, Ja'an coca si'aye
quë'rë te'e ruiñe ba'i cocareba'ë cajën ba'iyë yëquëna. Ja'nca te'e ruiñe ba'i
coca ba'iguëna, mësacuabi quë'rë ai ta'yejeiye achani yo'ojën ba'itoca, ai
re'oye yo'oyë mësacua. Baguë cocareba cani jo'case'ere re'oye achani yo'ojën
ba'itoca, ën yija bain gu'aye yo'oyete quë'rë te'e ruiñe masijën, gu'a recoyo
ba'icua gare ruiñe beoye ba'iyë mësacua. Ja'an coca ba'iyete cato, majahuë
zëonni zijeiruna mia güesejën, baru si'si ba'iyete te'e ruiñe ëñañe poreyë.
Ja'nca sëani, Cristo in raiye tëca ja'an cocarebare re'oye ro'tani yo'ojën
ba'itoca, baguë ta'yejeiyereba ba'iruna mësacuani ti'an güeseguëna, baguë
coca cani jo'case'e'ru ai bojo recoyo re'o huanoguë ba'ija'guë'bi mësacuare.
20 Yureca, mësacuabi ja'an cocarebare ye'yeni re'oye masijën, quë'rë ai
ba'iye ñaca ro'tajën ba'ijë'ën. Riusu cocareba cani jo'ca güesesi'quë sëani, ro
bain ro'taye'ru ro'tamajën, ja'an cocare gare sa'ñeñe beoye ba'ijë'ën.
21 Ja'an cocare cato, bain ro'tani cani jo'camaë'ë. Riusu se'gabi ja'an cocare
maina cani jo'ca güesebi. Baguë bainre cuencueni raoguëna, Riusu Espíritubi
Riusu cocare bacuani ro'ta güeseguëna, bacuabi Riusu cocare cani achohuë.

2

Los que enseñan mentiras

1 Riusubi baguë coca cani achocuare cuencueni raoguëna, yequëcua'ga ro
coquejën, Riusu cocarebare quëani achoguë'ë yë'ë cajën, Riusu bainni ro co-
queye se'gare ro'tajën bateña. Ja'nca coquejën batena, yureña'ga yequëcuabi
mësacua jubëna ti'anni ro coquejën caja'cua'ë. Riusu cocarebare te'e ruiñe
ye'yoguë'ë yë'ë cajën, gu'aye se'gare yihuojën caja'cua'ë. Ja'nca caja'cua
ba'ijën, mai Ëjaguë ba'iyete ro gu'a güejën caja'cua'ë.
2 Riusubi bacua gu'a juchare senjoni saoye yëguëna, ro cue'yoni, baguë
yëyete yo'oye gu'a güejën, te'e jëana bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë. Ro gu'a ëaye
yo'ojënna, yequëcua'ga Riusu yëyete ro jo'cani senjoni, Riusu te'e ruiñe ba'i
cocare gu'aye cajën ba'ija'cua'ë.
3 Ja'nca ba'icuabi Quë'rë ta'yejeiye ëjacua ruinjën, bonsere bëyoni bañu
cajën, mësacuani yahuera'rë coquejën yihuoja'cua'ë. Re'oye achoye cajën,
Yë'ëna te'e conguë raijë'ën cajën yihuojënna, mësacuani coque ëaye yo'o
bi'rajën ba'ija'cua'ë. Ja'nca ba'ijënna, Riusubi baguë bënni senjoja'ñe zoe

cuencuese'ere bacuana ti'an güeseja'guë'bi. Ja'an bënni senjoja'ñete gare huanë yeye beoye ba'iji Riusu.

4 Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'na yo'ojën ba'ise'ere ro'tajë'ën. Bacua yua re'o hua'na re'huasi'cuata'an, yequëcua yua Riusuni gu'aye yo'ojënna, Riusubi bacuare zeanni, baguë bënni senjojairuna jo'cabi. Ai ta'yejeiye zijei re'otoreba, ba rëi gojeña, ja'anruna senjoni, baguë gare bënni senjoñe tëca bacuare zemosi'cuare re'huaji.

5 Taita Noé ba'isirën ba'icuare'ga ro'tajë'ën. Noebi Riusu yëye'ru re'oye yo'oyete cani achoguëna, ja'an gu'a bainbi ro cue'yoni achaye güejënna, Riusubi Noé, baguë te'e bain naconi, ochocua se'gare huajë hua'nare tëani re'huaguë, si'a gu'a bainre co'jeyabi ñu'ñujani senjobi.

6 Sodoma, Gomorra, ja'an huë'e joboña ba'isi'cuare'ga ro'tajë'ën. Riusubi bacua gu'aye yo'ojën ba'ise'e ro'ire toabi ëoni, bacuare ñu'ñujani senjobi. Ja'nca senjoni, bacua carajeisirute jo'cani, gu'aye yo'oye ro'tajën raija'cuabi ëñani yë'ë bënni senjoñete masija'bë cani jo'cabi.

7-8 Baguë re'o bainguë Lot hue'eguë ba'isi'quë baguëre tëani base'ere'ga ro'tajë'ën. Ja'anguëbi Sodoma, Gomorra ja'an bain naconi ba'iguë, bacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere, bacua a'ta yo'ojën ba'ise'ere si'a umuguseña quë'rë sa'ntiye achani ëñaguë, quë'rë se'e recoyo oi hua'guë ruinguë ai yo'oguëna, Riusubi bacua huë'e joboñare ëoni si'a bi'raguë, Lotre tëani etoni babi.

9 Ja'an cocare ro'tajën, Riusu ta'yejeiye yo'oye poreyete masijë'ën. Mai Ëjaguëbi, baguë bainreba ai yo'ojënna, bacuare tëani baye masiji. Gu'a bain'ga ai gu'aye yo'ojënna, bacua bënni senjoñe ti'añe tëca bacuare preso zemosi'cuare re'huaye masiji Riusu.

10 Ja'nca sëani, Riusu coca guansese'ere ro gu'aye cajën, ro bacua gu'a ëayete yo'ojën, ro rënni ganojën cue'yojënna, Riusubi bacuare gare bënni senjoja'guë'bi ba'iji. Ja'ancua yua ro bacua yëse'e se'gare yo'oni bojoye ro'tajën, yequëcua ba'iyete oiye beoye ba'iyë. Riusu ta'yejeiye yo'je ëjacua re'huani jo'casi'cuareta'an, re'huani jo'case'e ba'iyeta'an, bacuabi gare huaji yëye beoye gu'aye cajën ba'iyë.

11 Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'na'ga ba gu'a bain'ru quë'rë ta'yejeiye ba'icuata'an, guënamë re'oto yo'o con hua'nabi bacua gu'aye yo'ojën ba'iyete gu'aye caye beoye ba'iyë, Riusubi achaguëna.

12 Ja'an gu'a bain ba'iyete cato, airu hua'i hua'na bain tuni juiye se'ga ba'i hua'na'ru ba'iyë. Ro ro'tajën, ro huesë hua'na ba'icuabi ro gu'aye cajën, bacua gu'aye yo'ojën ba'iye ro'ire carajeijën ba'ija'cua'ë.

13 Gu'aye yo'ojën ja'si yo'ojën ba'icuare sëani, bacuare'ga güina'ru ja'si yo'o güesese'e ba'ija'guë'bi. Gatiye beoye ba'ijën, bacua gu'a ëase'ere si'a umuguse'ga yo'ojën ba'iyë. Mësacua naconi te'e ñë'cajën, mësacua aonre ainjën, Riusuni bojojën bañuni cajën ba'icuareta'an, Riusubi ëñani, Gu'a recoyo ba hua'na se'ga'ë, bacuare caji.

14 Yequë bain rënjore ëa ëñani, Bagoni yahue baza cajën, gu'aye yo'oye gare jo'camajën ba'iyë. Yequëcua jëja recoyo beo hua'nare'ga choijën, Yëquëna yo'oyete conjë'ën cayë. Gu'aye yo'oye ai ye'yesi'cua sëani, bacua gu'a ëase'ere ai masiye yo'ojën ba'iyë. Riusubi bacuani ëñaguë, bacua bënni senjoja'ñete yurera cuencueji.

15 Baguë yëyete re'oye yo'oye bacuani masi güeseguëna, bacuabi yo'oye güejën, Riusu yëyete gare jo'cani senjojën, Balaam hue'eguë ba'isi'quë, Beor mamaquë ba'isi'quë ja'anguë gu'aye yo'ose'e'ru güina'ru gu'aye yo'ojën ba'iyë. Curi ba ëaye se'gare ro'taguë ba'isi'quëbi gu'aye yo'oguë baquëña.

16 Ja'nca baquëna, Riusubi baguë gu'ayete baguëni masi güeseguë, baguëte
ëinguë ënsebi. Baguë burrote tuiguë saiguëna, Riusubi baguë burroni bain
coca ca güesebi. Ja'nca coca ca güeseguëna, Balaam, Riusu coca quëani achoguë
casi'quëbi achani quëquëni, gue ro'taye beoye ba'iguë, baguë yo'oja'ye loco
hua'guë yo'oye'ru yo'oja'yete yo'omaquëña.
17 Ja'nca gu'aye yo'oye ro'tacuabi mësacuana ti'anni, Te'e ruiñe ba'i cocare
mësacuani yihuoyë yëquëna cajën ba'icuata'an, ro cajën, mësacuani ro guaja
yo'ojën, te'e ruiñe ye'yoye gare porema'iñë. Ja'nca poremajënna, Riusubi
bacua ai yo'ojën ba'ija'rute re'huaji. Ai rëi goje zijeiyereba ba'irute bacuare
re'huacaiji.
18-19 Bacuabi mësacuana ti'anni, si'a jëja cani achojën ba'iyë: "Raijë'ën.
Yëquëna bojojën yo'oye'ru yo'ojën ba'itoca, mësacua yëye si'aye yo'oye poreyë
mëscua" cajën choijënna, te'e ruiñe yo'oye ye'yema'isi'cuabi bacua gu'a ëaye
yo'ojën ba'ise'ere se'e ro'tani, se'e a'ta yo'o bi'rayë. Si'aye yo'oye poreyë cajën
ba'icuata'an, gu'aye yo'oye se'ga ye'yesi'cua'ë, zupai huati zemosi'cua sëani.
Bain ye'yese'e se'ga yo'oye porecua sëani, tin yo'oye gare porema'iñë.
20 Bain hua'nabi mai Ëjaguë Jesucristona ti'anni, mame recoyo re'huaye
senni, ja'nrëbi se'e bonëni, bacua gu'aye yo'ojën ba'ise'e'ru se'e yo'o bi'ratoca,
bacua yua quë'rë ai ba'iye gu'a recoyo bacua ruiñë.
21 Cristo mame recoyo re'huayete gare huesëtoca, Riusubi bacuare
ta'yejeiye bënni senjoma'ire'abi. Yureca Cristoni masini, ja'nrëbi baguë
naconi re'oye ba'iyete gu'a güeni senjocua sëani, quë'rë ta'yejeiye bënni
senjoja'ñe ba'iji bacuare. Riusu re'o coca cani jo'case'e si'ayete gare jo'cani
senjojënna, Riusubi bacuani ai ba'iye bënni senjoguë ba'ija'guë'bi.
22 Bacua güeni senjose'ere ro'tato, mai ira bain ba'isi'cua cani jo'case'e'ru
ba'iji. "Yai hua'guëbi baguë gu'a aon ainse'ere sisoni, ja'nrëbi se'e bonëni,
baguë gu'a sisose'ere ainji. Cuchi hua'goni abutoca, se'e banabëna tunugo
saigo." Ja'ncara'ru ye'yesi'cuare sëani, bacuare re'o bainre re'huaye
porema'iñë.

El regreso del Señor

3

1 Yureca, yë'ë bain ai yësi'cua, mësacuani ja'anrë toyani saoguë, yure ën
ja'ore toyani saoguë, mësacua re'oye yo'ojën ba'iyete jo'caye beoye yihuoguë
toyahuë yë'ë. Mësacuabi te'e ruiñe yo'oye ro'tajën ba'icuareta'an,
2 Riusu coca masi güeseni jo'case'ere quë'rë se'e cani achoye yëyë
yë'ë. Mësacua ira bain ba'isi'cua Riusu cuencuesi'cuabi Riusu cocare
toyani jo'cajënna, mai Ëjaguë Jesucristobi mame recoyo re'hua cocare'ga
baguëre ta'yejeiye yo'o concua naconi jo'caguëna, ja'an coca cani jo'case'e'ru
ba'ija'yete gare huanë yeye beoye ba'ijë'ën.
3 Ru'ru ën coca ba'ija'yete te'e ruiñe ro'tani masijë'ën. Riusu bënni senjorën
ti'an bi'raguëna, Riusuni ai jayaye cacuabi ru'ru ti'anni, ro bacua gu'a ëase'ere
yo'ojën ba'ija'cua'ë.
4 Ja'nca ba'icuabi ti'anni, ñaca'ru jayaye cajën ba'ija'cua'ë: "Riusu cani
jo'case'e, Cristo gaje raija'yete cani jo'caguëna, ¿guere yo'oguë raima'iguë'ne
baguë? Te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji cani jo'caguëna, mësacua taita sanhuëbi
ro ëjoni jëhuacuareta'an, ti'anma'iji. Bacuabi junni huesëjënna, ru'rureba
re'huani jo'casirën ba'iye'ru güina'ru maire ba'iguë sëani, Riusubi ro coqueji
maire" cajën jayaja'cua'ë.
5 Ja'nca cajën, Riusu te'e ruiñe yo'oguë ba'ise'ere ro'taye gu'a güecua ba'iyë.
Riusubi ën yija re'otore re'huani jo'ca bi'raguë, coca guanseye se'ga caguëna,

guënamë re'oto, yija re'oto ja'anse'e saji'i. Yija re'otobi saiguë, ziaya se'gabi
ja'anse'e etani saji'i.
6 Ja'nrëbi jë'te, Riusubi ën yija gu'a bainre ñu'ñujei bi'raguë, ja'ansi ziayare
co'jeyare re'huani, bacuare ta'pini huesoni senjobi.
7 Baguë guanse coca se'gabi si'a re'otore re'huani jo'caye masiguë sëani,
ën yija re'oto guënamë re'oto, si'ayete ñu'ñujani senjoñe ro'taguë, toabi zëonni
ëoni si'aye guanseguëna, si'a gu'a bain Riusuni gu'a güecuabi ai yo'ojën bënni
senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
8 Mai zoe ëjoyere'ga ya'jaye ro'tamajën ba'ijë'ën, yë'ë bain ai yësi'cua. Riusu
cuencueni jo'cayete ye'yeni masijë'ën. Maibi te'e umugusere cuencueni,
ja'nrëbi mil tëcahuëanre cuencuejënna, Riusubi tin cuencueji. Si'aye yua te'e
ba'iji, baguëbi cuencueto.
9 Ja'nca cuencueguëna, bain hua'nabi Riusu cani jo'case'e yo'oja'yete
ro'tajën, Gare zoe ba'iguëna, Riusu cani jo'case'e'ru yo'oma'iji Riusu cajën,
ai huacha ro'tajën cayë bacua. Mësacua si'a recoyo ro'taja'yete ro'taguë,
mësacuare bojora'rë ëjoguë ba'iji. Bainni huesoni si'ama'iñe caguë, si'a bain
gu'a jucha jo'cani senjoñete ëjoji Riusu. Bacuabi baguëni si'a recoyo ro'tatoca,
bacuani bënni senjoma'iji.
10 Ja'nca ëjoguëbi, yua baguë ëñojai umuguse ti'anguëna, te'e jëana
ti'anja'ñeta'an ba'iji. Huë'ena cacani jianguë ti'añe'ru ba'ija'guë'bi. Bainbi
baguë ti'añete ro'tama'ijënna, te'e jëana ti'an raija'guë'bi. Cristobi ti'an
raiguëna, si'a guënamë re'otobi ai jëja achoye juejueni, toabi zënni uni
si'aja'guëbi. Ën yija'ga si'a ënjo'on ba'iye bain yo'ojën ba'ise'e si'aye yua toa
zënni uni carajeija'guë'bi.
11 Ja'nca te'e ruiñe carajeija'ye sëani, mësacua ba'iyete ro'tajën, Riusu yëye
se'gare ro'tajën, baguë coca masi güesese'e'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
12 Riusu ëñojai umuguse ti'añete jo'caye beoye ëñajën ëjojën, Te'e jëana
ti'anja'ñeta'an ba'iji cajën ba'ijë'ën. Ti'anguëna, si'a guënamë re'oto si'a ën
yija re'oto toa zënni, ai ta'yejeiye ja'sureba ja'suguëna, si'aye yua go'chani
carajeija'guë'bi.
13 Ja'nca carajeija'guë ba'iguëna, ja'anre ro'taye beoye ba'ijë'ën. Riusu
coca cani jo'case'e sëani, mame guënamë re'oto yija re'oto, ja'anre ai mame
re'huani jo'caja'guë'bi Riusu. Re'huani jo'caguëna, baguë re'o bain se'gabi
ba'iye poreyë. Ja'anre bojojën, ëñajën ëjojën ba'iyë mai.
14 Yureca, yë'ë bain ai yësi'cua, ja'an ba'ija'yete ëñajën ëjocua sëani, mësacua
yure ba'i umuguseñabi si'a gu'ayete gare jo'cani senjoni, recoyo tënosi'cua
se'ga ba'ijë'ën. Ba'itoca, Riusu yëye se'ga yo'ojënna, baguëbi mësacua ba'iyete
ëñani, baguë bainrebare mësacuani baguë bojoji.
15 Mësacuabi ja'nca ëñajën ëjojën, Riusu bojora'rë ëjoguë ba'iyete ro'tajë'ën.
Si'a bain mame recoyo re'huaja'yete bojora'rë ëjoji Riusu. Mai te'e bainguë
ai yësi'quë Pablo hue'eguë'ga güinajei cocare mësacuani toyani jo'cabi, Riusubi
baguëni masi güeseguëna.
16 Si'a baguë uti ja'ore toyani saoguë, ja'an cocare caguë yihuoji. Caguë
yihuoguëna, yequëcuabi si'aye te'e ruiñe masiye poremajën, ro huesë ëaye
ëñajën, ro bacua yëse'e'ru ro'tajën, Pablo yihuose'e'ru tin yihuojën coqueyë
bacua. Bacuabi si'a Riusu coca toyani jo'case'ere'ga güina'ru ëñajën, tin
yihuojën coquejënna, Riusubi bacuani ai bënni senjoja'guë'bi.
17 Ja'nca ba'iguëna, yë'ë bain ai yësi'cua, coquecuabi yuta raimajënna,
mësacuani ja'anrë yihuoreba yihuoguë quëayë yë'ë. Ja'an bain, Riusu yëye'ru
yo'oye gu'a güecua, bacua coquejën yihuoyete bacua gu'a coca ye'yoyete

ëñajën yo'omajën ba'ijë'ën. Gare achamajën, coque güesemajën ba'ijë'ën. Bare achatoca, Riusubi mësacuare baguë bainreba ba'iye ënseji.

18 Mai Ëjaguë Jesucristo ba'iye se'gare ro'tajën, quë'rë re'oye ye'yejën, baguë yëye'ru quë'rë te'e ruiñe masiye yo'ojën ba'ijë'ën. Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë, mai gu'a juchare saoni senjoni, baguë ba'iyete maini ta'yejeiye masi güeseguë sëani, baguë ta'yejeiye pore Ëjaguëreba ba'iyete gare jo'caye beoye cani achojën bojojën bañuni. Mai yureña ba'i umuguseña baguë naconi si'arën ba'iye'ga baguëni gare carajeiye beoye bojojën bañuni. Ja'nca raë'ë. Amén.

SAN JUANBI
Ru'ru ba'i cocare toyani saobi

La palabra de vida

1 Recoyo huajë cocareba quëani achosi'quë, ru'rureba ba'isirën ba'isi'quë,
Jesucristo hue'eguëte quëayë yëquëna. Ja'nca quëani achosi'quë ba'iguëna,
yëquënabi achasi'cua'ë. Yëquënarebabi baguëte ëñani masicua'ë.
2 Ja'nca masijënna, mai recoyo huajë güeseguë, ba cocare raoni yëquënani
quëani achoguëna, yëguënabi achahuë. Ja'nca achasi'cuabi mësacuani quëani
achoyë. Recoyo huajë cocareba quëani achose'e'ë. Maibi achani, ba cocare
ye'yeni, recoyo huajë güeseguëni masiyë mai. Taita Riusu naconi si'arën
ba'iguëna, yëquënani ëñose'e baji'i.
3 Ja'nca sëani, yëquëna ëñajën ba'ise'e, yëquëna achajën ba'ise'e, ja'anre
mësacuani güina'ru quëani achoyë. Yëquëna jubë naconi ñë'cani, yëquëna
naconi ñë'cani, yëquëna naconi recoyo te'e zi'inni bojojën ba'ijë'ën cajën,
ja'anre mësacuani quëani achoyë. Yëquënabi Taita Riusu, baguë Zin Jesucristo,
bacua naconi te'e zi'inni ba'icua sëani, maibi sa'ñeña te'e bojojën, recoyo te'e
ro'tajën bañuni cayë.
4 Mësacuabi bojoreba bojojën ba'ijë'ën. Yëquënabi mësacuana ñaca toyani
jo'cani bojoyë.

Dios es luz

5 Jesucristobi quëani achoguëna, yëquënabi achani, mësacuani güina'ru ñaca
quëani achoyë: Riusubi miañe se'ga ëñoji. Zijei re'otobi gare beoji baguëre.
6 Ja'nca sëani, maibi zijei re'oto ganicuabi "Riusu naconi bojojën, te'e
ro'tacua'ë" catoca, ro coquejën ba'iyë.
7 Maibi mia re'otobi ganijën ba'iyë. Maibi baguë miañebi ganiñe'ru gani-
toca, maibi sa'ñeña bojojën, recoyo te'e ro'tajën ba'iyë. Ja'nca ba'itoca, baguë
Zin Jesucristo zie meose'ere ro'tajënna, mai gu'a recoyote tënoreba tënoni,
maire mame re'huaji Riusu.
8 Yureca maibi gu'a jucha beoyë catoca, maibi ja'ansi'cuabi ro coquejën
ba'iyë. Ja'nca catoca, te'e ruiñe ro'taye gare beojën ba'iyë.
9 Maibi mai gu'a juchare cuencueni, si'ayete quëareba quëatoca, baguë yua
caraye beoye te'e ruiñe yo'oguëbi mai gu'a juchare se'e ro'tama'iguë, mai gu'a
recoyote tënoni, maire mame re'huani jo'caji.
10 Maibi gu'a jucha beoyë catoca, Riusure coque huatire'ru ëñoñë. Ja'nca
catoca, baguë cocareba yua mai recoyo re'huase'e gare beoji maire.

2

Cristo, nuestro abogado

1 Ja'nca ba'iguëna, mami sanhuë, gu'a jucha yo'oye beoye ba'ijë'ën caguë,
mësacuani ñaca toyani jo'cayë yë'ë: Gu'a jucha yo'otoca, Taita Riusuni maire
senni achacaiguë ba'iji. Jesucristo hue'eji. Te'e ruiñe yo'oguë ba'iguë'bi ba'iji.
Më'ë bain juchare se'e ro'tamajën ba'ijë'ën. Riusuni sencaiji maire.
2 Baguëbi junni tonguëna, mai gu'a jucha yua huanë yese'e ba'iji. Mai gu'a
juchare, yua si'a bain gu'a juchare'ga ja'an ro'ire junni tonse'e ba'iji.
3 Maibi Riusu guanseni jo'case'ere achani güina'ru yo'otoca, baguëni recoyo
masiye te'e ruiñe masiyë mai.

4 Yequëbi “Cristoni ye'yesi'quë'ë yë'ë” cani, ja'nrëbi, baguë guanseni
jo'case'ere ro achatoca, ja'anguëbi ro coque huati ba'iji. Te'e ruin recoyo gare
beoji baguë.
5 Beoguëna, maica Riusu cocarebare te'e ruiñe achani, güina'ru yo'otoca,
te'e ruiñereba huacha yo'oye beoye Riusuni ai yëreba yëyë mai. Riusu recoyo
ba'iye'ru güina'ru ba'iye masiye yëtoca, ñaca ro'tani masijë'ën:
6 Riusu recoyo ba'iye'ru güina'ru te'e ba'iyë caguëbi yua Jesucristo te'e ruiñe
yo'oguë ba'ise'e'ru güinareba'ru yo'oguë ba'ija'guë.

El nuevo mandamiento

7 Yë'ë bain yësi'cua, mësacuani guanse cocare toyani jo'caguë, mame cocare
cama'iñë yë'ë. Ira jo'casi coca, ru'rureba ba'isirën guanseni jo'case'e, mësacua
yua achani masise'e, ja'anre mësacuani toyani jo'cayë yë'ë.
8 Ja'nca ba'iguëna, yë'ë guanse coca toyani jo'case'e yua mame coca'ru
mësacuabi achayë. Ja'an coca guansese'e te'e ruiñe cani jo'case'e, yua Je-
sucristo ëñose'e baji'i. Ja'nca ba'iguëna, mësacuabi achani, recoyo ro'tani
re'huahuë. Baguë miañebi yuara maina te'e ruiñe'ru ëñoji.
9 Yequëbi, “Riusu miañete ganiguë ba'iyë yë'ë” caguë, yua yequëcuani je'o
batoca, baguë yua yurera zijei re'otore ganiñe se'ga ba'iji.
10 Yequëcuani ai yëreba yëcua se'gabi Riusu miañete ganiñë. Ja'nca gan-
icuabi gu'a juchana gare gurujaiye beoye ba'iyë.
11 Yequëni je'o batoca, zijei re'oto se'gare ba'iyë. Ja'nca ganicuabi bacua
saija'rute huesëyë. Zijei re'oto ganicua, yua ñaco ëñama'icua'ru ba'iyë.
12 Mami sanhuë, Jesucristobi ro'iguëna, Riusubi mësacua gu'a juchare gare
tënoni se'e ro'tama'iguë ba'iji. Ja'nca sëani, mësacuani cocare toyani jo'cayë
yë'ë.
13 Pë'caguë sanhuë, ru'rureba ba'isirën ba'isi'quëni masicuare sëani, ën
cocare toyani jo'cayë yë'ë. Bonsëcua, mësacuabi gu'a huatire ta'yejeiye saoni
senjosi'cua sëani, mësacuani ën coca toyani jo'cayë yë'ë.
Mami sanhuë, Taita Riusuni masicuare sëani, ën cocare toyani jo'cayë yë'ë.
14 Pë'caguë sanhuë, ru'rureba ba'isirën ba'isi'quëni masicuare sëani, ën
cocare toyani jo'cayë yë'ë. Bonsëcua, Riusu cocarebabi mësacua recoñoare
re'huase'e ba'iguëna, mësacuabi jëja bajën, gu'a huatire ta'yejeiye saoni sen-
josi'cuare sëani, ën cocare toyani jo'cayë yë'ë.
15 Ro bain ro'taye, bacua ro ëa ëñañe, ja'anre gare ro'taye beoye ba'ijë'ën.
Ja'anre ro'tatoca, Taita Riusuni gu'a güeye se'ga ba'iji, mësacua recoñoare.
16 Ro bain ro'taye, si'ayete cuencueto, bain gu'aye yëse'e, bain ëa ëñañe,
bain se'gare'ru huanoñe, ja'anre Taita Riusubi maini ëñomaji'i. Ro bain
se'gabi maini ëñohuë.
17 Ro bacua ro'tani ëñose'e, ro bacua gu'a ëase'e, ja'an ba'iguëna, carajeiye
se'ga ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, Riusu yëye'ru yo'ocuabi yua carajeiye beoye
si'arën ba'iyë.

La verdad y la mentira

18 Mami sanhuë, ën yija carajeirënbi yuara ti'anja'ñeta'an rëinji. Ja'nca sëani,
mësacua achase'e'ru, Cristoni ta'yejeiye güeguëbi raiji. Cristore je'o bacua ai
jai jubëbi ru'ru raisi'cua sëani, ën yija carajeiyebi ti'anji. Ja'anre masiyë mai.
19 Baguëre je'o bacuabi mai jubë naconi ñë'cajën ba'isi'cuata'an, mai te'e
bain beohuë bacua. Bacuabi mai te'e bain re'o bain banica, mai naconi
bëani ba'ire'ahuë bacua. Mai te'e bain beocua sëani, mai jubëte quëñëni sani
senjohuë. Ja'nca senjojën, tincua ruiñe ëñohuë.

20 Mësacuaca Riusu Espíritute coni bacua sëani, mësacua si'acuabi te'e ruiñe
ba'iyete masiyë.
21 Ja'nca masicuare sëani, mësacua te'e ruiñe ba'iyete huesëma'icuani coca
toyani jo'cayë yë'ë. Te'e ruiñe ba'iyete masicuare sëani, mësacuani coca
yihuoni toyayë yë'ë. Si'a coquejën ba'icuabi yua te'e ruiñe ba'iye'ru tin ba'iyë.
Ja'anre'ga mësacuabi masiyë.
22 Coque huatibi yua "Jesusbi ba Cristo ba'ima'iji" caji. Ja'an caguëbi coque
huati ba'iji, Riusu Zinni je'o baguë sëani. Ja'nca je'o baguëbi Taita Riusure'ga
je'o baji.
23 Si'acua Riusu Zinni gu'a güecuabi Taita Riusure'ga gu'a güeni senjoñë.
Si'acua Riusu Zinre zi'nzicuabi Taita Riusure zi'nzijën ba'iyë.
24 Mësacua ja'anrë achasi cocare mësacua recoñoana re'huani bajë'ën. Ja'an
cocareba achase'ere te'e ruiñe recoyo re'huani batoca, mësacuabi Taita Riusu,
baguë Zin, bacua recoyo ro'tajën ba'iye'ru recoyo te'e ro'tajën ba'iyë.
25 Jesucristo yua ja'ansi'quëbi maini re'o cocare cani jo'cabi. Carajeiye
beoye si'arën ba'iyë mësacua, maini cani jo'cabi baguë.
26 Yequëcuabi mësacuani coque ëaye ba'ijënna, bacua ba'iyete quëaguë,
mësacuani coca toyani jo'cayë yë'ë:
27 Mësacuaca Riusu Espíritute coni bacua sëani, baguë Espíritu insise'ebi
mësacua recoñoare carajeiye beoye mësacua naconi ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi
mësacuani si'aye ye'yoni masi güeseji. Riusu Espíritu masi güeseguëna,
mësacuabi yequëcua ye'yoni masi güesecuare cu'eye beoye ba'iyë. Espíritu
ye'yoni masi güeseyete achato, si'aye beoru te'e ruiñe se'ga ba'iji. Coqueye
beoye ye'yoji maire. Ja'nca sëani, Espíritu ye'yose'ere jo'caye beoye yo'ojën,
Cristo naconi recoyo te'e ro'tajën ba'ijë'ën.
28 Yureca, mami sanhuë, Cristo naconi recoyo te'e ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca
ba'icuabi, Cristo ëñoguë raija'rën ti'anguëna, maibi huaji yëye beoye jëja
recoyo bajën, gatini saiye beocuabi baguëni bojojën ëñañe poreyë.
29 Jesucristo yua te'e ruiñereba ba'iguëna, ja'anre masiyë üeseyete achato,
si'aye beoru te'e ruiñe se'ga ba'iji. Coqueymësacua. Güina'ru, si'acua te'e ruiñe
yo'ocuabi Riusu mamacua ruinsi'cua ba'iyë. Ja'anre'ga masiyë mësacua.

3

Hijos de Dios

1 Aito. Mai Taita Riusubi maini ai ta'yejeiye ai yëreba yëji. Ja'nca yëguëbi
baguë mamacuare maire caji. Baguë mamacuare maire re'huani baji. Ro
bain ba'icuareta'an banji. Riusuni huesëjën ba'icuabi maire'ga huesëyë cayë.
2 Yë'ë bain ai yësi'cua, maibi yuara Riusu mamacua ba'iyë. Ba'ijënna, mai
ba'ija'yete yuta maini ëñomaji'i baguë. Ëñoma'iñeta'an, ñaca masiyë mai:
Cristo ëñojei umuguse ti'anguëna, Cristo ba'iye'ru te'e ruiñereba ëñajën, baguë
ba'iye'ru güina'ru ba'ija'cua'ë mai'ga.
3 Si'acuabi Cristo ba'ija'yete ëñajën ëjojën ba'itoca, te'e ruin recoyo bacua
ruiñë. Baguë te'e ruin recoyo ba'iye'ru güina'ru ba'ija'cua'ë mai.
4 Si'acua gu'a jucha yo'ojën ba'icuabi yua Riusu guanseni jo'case'ere gu'a
güejën ba'iyë.
5 Cristo yua gu'aye yo'oye beoguëbi bain gu'a juchare quëñoni senjoguë
raisi'quë baji'i. Ja'anre mësacua masiyë.
6 Si'acua Cristo naconi recoyo te'e ro'tajën ba'icuabi yua gu'a ma'ana ganiñe
beoye ba'iyë. Gu'a jucha yo'ojën ba'icuabi Cristoni ëñamajën ba'iyë. Baguëte
gare huesëjën ba'iyë bacua.

7 Mami sanhuë, coque güeseye beoye ba'ijë'ën. Te'e ruiñe yo'ocua se'gabi
re'o bain ba'iyë, Cristo re'oye ba'iye'ru.
8 Gu'a jucha yo'ocuabi zupai huatire concua ba'iyë. Zupaibi ru'rureba
ba'isirënbi gu'a jucha yo'oguë ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, Riusu Zinbi zupai huati
yo'oyete huesoni si'a güeseguë, ja'anna raisi'quë baji'i.
9 Riusu mamacua re'huasi'cuabi gu'a ma'ana ganiñe beoye ba'iyë. Riusubi
baguë ba'iyete bacua recoñoana re'huani jo'caguëna, gu'a juchare yo'oye
porema'iñë. Riusu mamacua re'huasi'cua sëani, gu'a juchare gare yo'oma'iñë
bacua.
10 Ja'nca sëani, Riusu mamacua, zupai huati mamacua, bacuare ëñani,
bacua tin ba'iyete te'e ruiñe masiye poreyë mai. Te'e ruiñe yo'oma'itoca,
yequëcuani ai yëreba yëma'itoca, Riusu mamacua beoyë.

Amémonos unos a otros

11 Riusubi ru'rureba ba'isirënbi maini guanse cocare cani jo'caguëna, maibi
achahuë. Sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'ijë'ën, cani jo'cabi maire.
12 Caín ba'ise'e'ru ba'ima'ijë'ën. Zupai mamaquë ba'isi'quëbi baguë
yo'jeguëni huani senjobi. ¿Guere ro'taguë, baguëte huani senjoguë'ne? Baguë
yo'jeguë yo'oguë ba'ise'ebi re'oye ba'iguëna, baguë yo'oguë ba'ise'ebi gu'aye
baji'i. Ja'nca sëani, baguëni huani senjobi.
13 Yo'je sanhuë, ro ën yija bainbi mësacuani gu'a güejënna, huaji yëye beoye
ba'ijë'ën.
14 Maibi recoyo ju'insi'cua'ru ba'isi'cuata'an, yua huajëjën ba'i recoyo
ba'icua ruën'ë mai. Yequëcuani ai yëreba yëcua sëani, mai recoyo mame
re'huase'ere masiyë mai. Yequëcuani yëma'icua, bacuabi yuta recoyo
ju'insi'cua'ru ba'iyë.
15 Bain huani senjocuabi yua si'arën ba'ija'yete gare huesëyë. Yequëcuani
je'o bacua, bacuabi Riusu naconi si'arën ba'iyete gare beoyë. Ja'anre masiyë
mai.
16 Yequëcuani ai yëreba yëye masitoca, Jesucristo yo'oguë ba'ise'ere ëñani
ye'yeñu. Baguëbi maini ai yëreba yëguë, Maini baza caguë, mai jucha ro'ire
junni tonbi. Ja'nca junni tonguëna, Riusubi guansetoca, maibi ja'ansi hua'na
yëjën ba'iye'ru yequëcuani güina'ru ai yëreba yëjën bañuni.
17 Yequërë ën yija bonsere baguëbi, baguë bainguë carayete ëñani, ja'nrëbi,
ro oiye beoye baguëna insima'itoca, baguë yua Riusu yëreba yëyete gare
huesëji. Baguë recoyobi oiye beoye ba'iji baguë.
18 Ja'nca sëani, mami sanhuë, bainni ai yëreba yëye yëtoca, ro coca quëaye
se'gare cama'ijë'ën. Te'e ruiñe ro'tajën, bainni conjën bañuni.

Confianza delante de Dios

19 Ja'nca conjën ba'icuabi Riusu te'e ruiñe re'huasi'cua ba'iyete masiye
poreyë mai. Ja'nca masijën, mai recoyo bojo huanoñe ba'iyete maina insini
jo'caji baguë.
20 Insini jo'caguëna, maibi recoyo gu'a jucha huanoñe beoye ba'iyë. Recoyo
gu'a jucha huano ëaye ba'itoca, Riusuni quëaye huanë yeye beoye ba'ijë'ën.
Riusubi si'aye masi Ëjaguëbi mai recoñoa bojo huanoñete mame re'huaye
masiji.
21 Ja'nca sëani, yë'ë bain yësi'cua, mai recoyo gu'a jucha huanoñe beoye
banica, Riusu naconi ba'ijën, jëja recoyo bañuni.
22 Ja'nca bajën, mai yëse'e'ru Riusuni señe poreyë. Ja'nca senni achajënna,
Riusubi maina ënseye beoye insireba insiji. Maibi baguë yëye'ru yo'ojën,

baguë guansese'ere achani, güina'ru yo'ojën ba'iyë. Ja'nca sëani, maibi
senjënna, si'aye maina insiji Riusu.
23 Baguë guansese'ere cato, ñaca ba'iji: Baguë Zin Jesucristoni si'a re-
coyo ro'tajë'ën. Sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Ja'nca guanseni jo'case'e
ba'iguëna, ja'nca yo'ojën bañuni.
24 Riusu guanseni jo'case'ere achani yo'ocua si'acuabi Riusu recoyo
ba'iye'ru ba'iyë. Ba'ijënna, güina'ru Riusubi bacua recoñoa ba'iye'ru ba'iji.
Ja'nca ba'iguëbi baguë Espíritute maina insiguëna, mai recoñoare baguë ba'iye
huanoji maire.

4

El Espíritu de Dios y el espíritu del enemigo de Cristo

1 Ja'nca sëani, yë'ë bain yësi'cua, yequëcuabi Riusu Espíritute baye quëacua,
si'acuani te'e jëana ro'tama'ijë'ën. Ru'ru, bacua espíritute masijë'ën. Yequërë
tin espíritu baye'ne cajën ba'ijë'ën. Ai jai jubë bainbi ro coquejën, Riusu
cocare quëani achoguë'ë yë'ë, cajën, si'aruan ganiñë.
2 Bacua espíritute masiye yëtoca, bacua ye'yo cocare achani masijë'ën.
Riusu Espíritute banica, "Jesucristobi bainguë'ru rani, mai naconi baji'i"
quëayë.
3 Ja'anre te'e ruiñe quëani achoma'itoca, Riusu Espíritute beoyë bacua.
Cristoni gu'a güejën raisi'cua ba'iyë bacua. Aito. Cristoni gu'a güe huati hua'i
raiyete achahuë mësacua. Achajënna, yuara si'a re'otona ti'ansi'cua ba'iyë ba
hua'i.
4 Ja'nca ba'iyeta'an, mësacua yua Riusu bainreba re'huasi'cua ba'iyë, mami
sanhuë. Ja'nca ba'ijënna, Cristoni gu'a güe huati hua'ibi mësacua recoñoa
ro'tayete tëteñu cacuata'an, mësacua yua quë'rë ta'yejeiye bacuabi bacuani
ënseni senjohuë. Riusu Espíritu mësacua recoñoare ba'iguëbi yua ën yija
espíritu, coque huati raosi'quë, ja'anguëre'ru quë'rë jëja baji.
5 Bacua yua gu'a huati raosi'cuabi ro bain ro'tajën ba'iye'ru quëani
achojënna, ro bain se'gabi achani yo'ojën ba'iyë.
6 Maica yua Riusu bainreba ruinsi'cua'ë. Ja'nca ba'icuabi cocare quëani
achojënna, yequëcua Riusuni ye'yesi'cua banica, bacuabi maini achani
bojoyë. Riusuni huesëcua banica, bacuabi maini achaye güeyë. Ja'nca
ba'iguëna, te'e ruiñe recoyo ro'tacuare masiye poreyë mai. Güina'ru, recoyo
coquejën quëacuare'ga masiye poreyë mai.

Dios es amor

7 Yë'ë bain yësi'cua, sa'ñeña ai yëjën bañuni, Riusubi maini ai yëreba yë
güeseguë sëani. Si'acua bain yëreba yëcuabi Riusu mamacua ba'ijën, Riusuni
masiyë.
8 Yequëcua, bainre yëma'icuabi yua Riusuni huesëjën ba'iyë. Riusu se'gabi
bain yëreba yë güeseguë sëani, ja'ancuabi baguëni huesëjën ba'iyë.
9 Riusubi maini ai yëreba yëyete maini masi güesebi. Baguë Zin gaña
hua'guëre ën yijana raobi, maini huajëreba huajë güeseguëte.
10 Ja'nca raoguëbi baguë yëreba yëyete maini masi güesebi. Mai hua'na
se'gabi Riusuni ai yëreba yëye ro'tatoca, ro'tani ti'anma'iñë mai. Riusu se'gabi
maini ai yëreba yëguë, baguë Zinre maina raobi. Ja'nca raoguëna, mai gu'a
juchare quëñoni senjoza caguë, baguë junni tonbi.
11 Yë'ë bain yësi'cua, Riusubi ja'ncara'ru maini ai yëreba yëguëna, mai
hua'nabi sa'ñeña güina'ru ai yëreba yëjën bañuni.

12 Ro bain ñacobi Riusuni ëñañe beoye ba'ijën, bain recoyo huanoñe se'gabi
Riusuni masiye poreyë mai. Maibi sa'ñeña ai yëreba yëtoca, Riusubi mai
recoñoa cacani bëani ba'iji. Ja'nca bëani ba'iguëbi baguë te'e ruiñe yëreba
yëyete mai recoñoa caraye beoye re'huani jo'caji.
13 Baguëbi yua mai recoyote ba'iguëna, mai'ga baguë naconi te'e ba'iyë.
Baguë Espíritute maina insiguëna, baguë Espíritute bayë mai. Ja'nca sëani,
Espíritubi mai recoyo huanoguëna, baguë ba'iyete masiyë mai.
14 Yëquëna'ga Jesucristoni ëñasi'cua sëani, yëquënabi bainni ñaca quëani
achojën ba'iyë: Taita Riusubi bainre tëani baza caguë, baguë Zinre ën yija
bainna raobi.
15 Ja'nca sëani, "Riusu Zinreba ba'iji Jesús" ja'anre quëani achocua banica,
Riusubi bacua recoyote te'e zi'inni ba'iji. Ba'iguëna, bacua'ga Riusu naconi
te'e zi'inni ba'iyë.
16 Ja'nca ba'ijën, maibi Riusu ai yëreba yëyete ye'yeni masihuë. Ja'anna
recoyo ro'tajën ba'iyë mai. Riusubi masi güeseguëna, ja'anre bayë mai.
Riusubi bainni ai yëreba yë güeseguëna, si'acua Riusu yëreba yëyete bacuabi
yua Riusu naconi te'e zi'inni ba'iyë. Ba'ijënna, Riusubi bacua recoyote ba'iji.
17 Ja'nca sëani, Riusubi baguë te'e ruiñe yëreba yëyete mai recoñoa caraye
beoye ba'iyete re'huani jo'caji. Re'huani jo'caguëna, Riusu bënni senjojei
umuguse ti'anguëna, maibi huaji yëye beoye ba'ijën, jëja recoñoa bajën,
Riusu ba'irute nëcaye poreyë mai. Mai Ëjaguë Jesucristo ën yijare ganiguë
ba'isi'quëbi Riusu naconi recoyo te'e ro'taguë ba'iguëna, mai'ga güina'ru ën
yijare ganijën, Riusu naconi te'e ro'tajën ba'iyë.
18 Maibi ai yëreba yëjën ba'itoca, huaji yëye gare beoji maire. Riusu masi
güesese'e'ru yëreba yëjën ba'itoca, Riusubi si'a huaji yëyete quëñoni saoni
senjoji. Ja'nca sëani, yequëcuabi huaji yëjën ba'itoca, Riusu te'e ruiñe yëreba
yëye yua re'huaye caraji bacuare. Huaji yëjën banica, Riusu bënni senjoñe
se'gare ro'tajën, ai yo'oyë.
19 Riusubi ru'ru maini ai yëreba yëguë sëani, maibi baguëni ai yëreba yëjën
ba'iyë.
20 Yua bain hua'guëbi baguë gaje bain hua'guëre ëñañe porecuata'an recoyo
yëma'itoca, ¿queaca Riusuni recoyo yëye'ne, baguëni ëñañe porema'icua sëani?
Ja'nca sëani, Riusuni ai yëreba yëyë yë'ë caguë, ja'nrëbi yequëni je'o batoca, ro
coque huati ba'iji baguë.
21 Ja'nca sëani, Riusubi cocare guanseguëna, ñaca achani masiyë mai:
"Riusuni ai yëreba yëcua si'acuabi bacua gaje bainre'ga ai yëreba yëjën
ba'ijë'ën" guanseguë cabi.

5

Nuestra victoria sobre el mundo

1 Mësacua yua recoyo ñaca ro'tajën ba'ijë'ën: "Jesús yua Cristo Raosi'quëreba
ba'iji, Riusu Raosi'quërebare sëani" ja'anre si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, Riusu
mamacuara ba'iyë mai. Ja'nca ba'ijën, Taita Riusuni ai yëreba yëtoca, baguë
mamacuare'ga ai yëreba yëyë, baguëni recoyo ro'tajën ba'icuare.
2 Ja'nca sëani, Riusu mamacuani ai yëreba yëyete masiyë mai. Riusuni
ai yëreba yëjën, baguë coca guanseni jo'case'ere achani yo'otoca, baguë
mamacuare'ga ai yëreba yëyë mai.
3 Riusuni ai yëreba yëye yëtoca, baguë coca guanseni jo'case'ere achani
yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën, gare guaja beoji maire.

4 Ja'nca ba'iguëna, Riusu mamacua si'acuabi ro bain ro'tajën ba'iyete
masini, quë'rë ta'yejeiye jëja bajën, bacuani ënseni senjoñe poreyë. Jesu-
cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, si'a gu'a bain ro'tayete masini, quë'rë
ta'yejeiye jëja bajën, bacuani ënseni senjoñe poreyë mai.
5 "Jesús yua Riusu Zin ba'iji" ja'an coca cacua si'acuabi ja'anre te'e ruiñe
recoñoa ro'tajën ba'itoca, bacua se'gabi ro bain ro'tayete masini, quë'rë
ta'yejeiye jëja bajën, bacuani ënseni senjoñe poreyë.

El testimonio acerca del Hijo de Dios

6 Jesucristo hue'eguëbi maina raisi'quë baji'i. Ja'nca raiguë, oco bautizaye,
zie meoni junni toñe, ja'anbi baguë ba'iyete ëñoni masi güeseguë raji'i. Oco
bautizaye se'gabi ëñomaji'i. Oco bautizayebi, zie meoni junni toñebi, ja'anbi
ëñoguë raji'i. Riusu Espíritubi ja'anre te'e ruiñe maini masi güeseji, te'e ruiñe
ba'iguë sëani.
7-8 Riusubi Espíritu, oco, zie meoni junni toñe, ja'anre maina ëñoguëna,
Jesucristo ba'iyete masiyë mai. Ja'an samute ëñose'e ba'iyeta'an, te'e ëñose'e
ba'iji. Ja'anre masiyë mai.
9 Riusu Zin ba'iyete maini te'e ruiñereba masi güesebi. Ja'nca sëani, bainbi
baguë ba'iyete quëani achojënna, baguëni si'a recoyo ro'tayë mai. Riusubi
quëani achoguëna, quë'rë te'e ruiñe'ru baguëni si'a recoyo ro'taye bayë, Riusu
yua quë'rë ta'yejeiye quëani achoguë sëani.
10 Ja'nca quëani achoguëna, Riusu Zinni si'a recoyo ro'taguëbi yua ja'an
ëñose'ere baguë recoyorebana re'huani baji. Riusu ëñose'ere ro'tama'iguëbi
yua ro coque huatire'ru ba'iji, Riusure caguë ëñoji, Riusu Zin ëñoguë
ba'ise'ere ro'tama'iguë sëani.
11 Yureca Riusu ëñoguë ba'ise'e yua ñaca ba'iji: Riusubi yua gare carajeiye
beoye ba'i hua'nare maire re'huabi. Re'huaguë, baguë Zin se'gabi maire
carajeiye beoye ba'i güeseji.
12 Ja'nca ba'i güeseguëna, baguë Zinre bacuabi baguë naconi ba'ija'cua'ë.
Riusu Zin beocuabi gare carajeijën ba'ija'cua'ë.

Conclusión y consejos finales

13 Yureca, mësacua Riusu Zin ba'iyete recoyo ro'tacuani ñaca yihuoni
toyahuë yë'ë. Mësacua si'arën ba'iyete masijë'ën caguë, ñaca toyani jo'cahuë
yë'ë.
14 Ja'nca ba'iguëna, maibi Riusu naconi ba'ijën, jëja recoyo re'huasi'cua
ba'iyë. Maibi huaji yëye beoye Riusuni ujajën señe poreyë. Baguë yëye'ru
sentoca, baguë yua mai señete caraye beoye achaji.
15 Ja'nca achaguëbi mai senni achajën ba'iye si'ayete güina'ru maire
yo'ocaiji baguë. Ja'anre masiyë mai.
16 Më'ë gaje bainguëbi gu'a jucha recoyo carajei güesema'iñete yo'oguëna,
më'ëbi ëñatoca, Riusuni sencaijë'ën baguëre. Senguëna, Riusubi baguëni
si'arën ba'i güeseji. Baguë gu'a juchabi recoyo carajei güesema'itoca, Riusuni
senjë'ën. Yequë gu'a jucha ba'iji. Bain recoyo carajei güeseji. Ja'anre cama'iñë
yë'ë.
17 Gu'aye yo'oyete cato, si'aye gu'a jucha ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, si'ayebi
bain recoyo carajei güesema'iji.
18 Ñaca masiyë mai. Riusu mamacua te'e ruiñe ba'icuabi gu'a jucha yo'oye
beoye ba'iyë. Riusu Zinbi bacuani bani cuiraguëna, gu'a huati ëjaguëbi
bacuani gu'aye yo'oja'ma caguë, bacuani pa'roye porema'iji.
19 Maibi Riusu bainreba re'huasi'cua ba'ijënna, ën yija ba'iyete ro'tacua
si'acuabi yua gu'a huati ëjaguë zeansi'cua ba'iyë. Ja'anre masiyë mai.

20 Ja'nca ba'iguëna, Riusu Zin yua raisi'quë ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi mai Riusu
te'e ruiñereba ba'iguëte maini masiyereba masi güeseji. Masi güeseguëna, te'e
ruiñe ba'i Riusuni masijën, baguë naconi te'e zi'inni ba'iyë mai. Baguë Zin
Jesucristore'ga baguë naconi te'e zi'inni ba'iyë mai. Ja'anre masiyë mai.
Ja'anguëbi yua mai Riusu te'e ruiñereba ba'iguë'bi. Ja'anguëni bajën, gare
carajeiye beoye si'arën ba'ija'cua'ë mai.
21 Mami sanhuë, tin riusu hua'i, ro bain masi güesejënna, gare gugurini
rëañe beoye ba'ijën, gare pa'roye beoye ba'ijë'ën, gu'ana sëani. Ja'nca raë'ë.
Amén.

SAN JUANBI
Samu ba'i cocare toyani saobi

La verdad y el amor

1 Yë'ë, Cristo bain ira ëjaguë ba'iguëbi më'ëni, Riusu cuencuesi'co ba'igona,
coca toyani saoyë yë'ë. Më'ë mamacuare'ga toyani saludayë. Si'a jubëni te'e
ruiñe ro'taguë, si'acuani ai yëreba yëyë yë'ë. Yequëcua'ga Riusu te'e ruiñe
ba'iyete masicuabi, si'acuabi më'ëni ai yëreba yëyë.
2 Riusu te'e ruiñe recoyo re'huasi'cuabi yua caraye beoye si'arën ja'nca
ba'ijën, mësacuani ai yëreba yëyë.
3 Ja'nca sëani, mai Taita Riusu, baguë Zin mai Ëjaguë Jesucristo, bacuabi te'e
ruiñe maini ai yëreba yëjën, maire ai insini cuirajën, maini oire bani conjën,
maire bojo recoyo huanoñe ba'i güeseyë. Ja'anre jo'caye beoye maire ai re'oye
yo'ojën ba'ija'bë.
4 Yureca, yë'ë mamacuabi Riusu te'e ruiñe ba'i cocare achani yo'ojënna, ai
bojoguë ëñahuë yë'ë, mai Taita Riusu guanseni jo'case'e'ru yo'ojënna.
5 Ja'nca sëani, yë'ë baingo, më'ëni senni achaguë cayë yë'ë. Riusubi
ru'rureba ba'isirën guanseni jo'caguëna, mame cocare guanseni toyama'iñë
yë'ë. Si'a hua'na sa'ñeña ai yëjën bañuni cayë.
6 Ja'nca ai yëye ro'tatoca, Riusu guanseni jo'case'ere achani, güina'ru yo'ojën
bañuni. Ja'nca yo'ojën ba'ijën, sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'iyë, ru'rureba
ba'isirën maire guanseni jo'case'e sëani.

Los engañadores

7 Yureca, coquejën quëani achocua ai jai jubëbi si'a ën yijare ba'ijën,
si'a bainni coquejën cayë. "Jesucristobi raiguë, bainguë'ru raji'i" ja'anre
quëamajën, ro coqueyë bacua. Ja'nca coquejën, Cristoni je'o bajën ganiñë.
8 Ja'nca ba'ijënna, mësacua ëñare bajë'ën. Mësacua yua Riusu yo'o conjën
base'ere huesoma'ijë'ën caguë, mësacua coni baja'yete gare caraye beoye
coni bajë'ën caguë, bacua ro coquejën ye'yoyete gare achamajën bajë'ën,
yihuoguë cayë yë'ë.
9 Yequëcuabi Cristo ye'yoni jo'case'ere ro jo'cani, mame coca tin cocare
achani ye'yojën, bacua yua Riusu naconi ba'iyete gare huesëjën ba'iyë. Cristo
ye'yoni jo'case'ere te'e ruiñe achani, güina'ru ye'yocua, bacuabi yua mai Taita
Riusu, baguë Zin, ba samucuani bayë.
10 Ja'nca sëani, yequëcuabi mësacuana ti'anni, ba te'e ruiñe ba'i cocare
ye'yoma'icuabi tin ye'yotoca, bacuani mësacua huë'ena caca güesema'ijë'ën.
Bacuani saludaye beoye ba'ijë'ën.
11 Bacuani saludatoca, bacua gu'a yo'o yo'oyete conjën ba'iyë.

Palabras finales

12 Yureca, mësacuani ai yihuo ëaye rëinguëna, utire toyaye yëma'iñë.
Mësacuani ëñaguë saiye quë'rë yëyë. Ja'nca ëñaguë saiguë, mësacua naconi
coca cani yihuotoca, quë'rë ai ta'yejeiye sa'ñeña bojojën bañuni cayë.
13 Ja'nrëbi, yë'ë baingo, më'ë yo'jego, Riusu cuencuesi'co'ga ba'igo, bago
mamacua'ga më'ëni saludayë.

SAN JUANBI
Samute ba'i cocare toyani saobi

Alabanzas a Cayo

1 Yë'ë, Cristo bain ira ëjaguë ba'iguëbi më'ëna utire toyani saoyë, yë'ë bainguë ai yësi'quë Cayo hue'eguëni. Te'e ruiñe ba'iye si'a recoyobi më'ëni ai yëreba yëyë yë'ë.
2 Yë'ë bainguë, më'ë ba'iyete ro'taguë, Riusubi më'ëni ai ta'yejeiye conreba conja'guë caguë, yua huajëguë ba'ijë'ën, më'ëre cayë yë'ë. Më'ë recoyo huajëguë ba'iye'ru, si'a ga'nihuë huajëguë ba'ijë'ën.
3 Yequëcua Cristo bainbi yë'ëna rani, më'ë ba'iyete quëahuë. Më'ëbi Riusu te'e ruiñe ba'iyete caraye beoye recoyo ro'tani yo'oguëna, quëani achohuë bacua. Më'ë si'arën yo'oguë ba'ise'e'ru më'ë recoyo ro'tayete quëani achojënna, ai bojoguë achahuë yë'ë.
4 Yë'ë mamacuabi Riusu te'e ruiñe ba'i cocare achani yo'ojënna, yë'ëbi ja'anre achaguë, aireba bojoguë ba'iyë.
5 Yë'ë bainguë ai yësi'quë, Cristo bainre conguë, ai re'oye yo'oguë coñë më'ë, tin bain ba'icuata'an.
6 Ja'nca conguëna, bacuabi Cristo bain ënjo'on ba'i jubëna rani, më'ë ai yëreba yëyete quëani achoyë bacua. Ja'nca quëani achojënna, Jesús coca quëani achocua, so'o ganijën sai hua'nabi bacua bonse caratoca, bacuana insini cuirajë'ën. Riusu yëye'ru insini cuirajë'ën.
7 Bacuabi yua Cristo yo'ore coñu cajën, Cristo cuencuesiruanna ganijaë'ë. Cristoni si'a recoyo ro'tama'icua, ja'ancuani bacua carase'ere señe beoye ba'iyë.
8 Ja'nca ba'ijënna, mai hua'na Cristo bain sëani, ja'ancuare conjën bañuni. Bacua carasi ma'carëanre ro insiñu cayë. Riusu te'e ruiñe ba'i coca quëani achoyete bacuare coñë mai.

La mala conducta de Diótrefes y el buen ejemplo de Demetrio

9 Cristo bain jubë baru ba'icuani yihuo cocare toyani saohuë yë'ë. Saoguëna, Diótrefes hue'eguë, bacua ta'yejeiye ëjaguë ba'iye ai yëguëbi yëquëna cocare achaye güebi.
10 Ja'nca güeguëna, yë'ë baruna sani ti'anni, baguë yo'oguë ba'ise'e beorure si'a hua'nani quëani achoyë yë'ë. Coqueye se'gare yëquënani ai gu'aye huëoguë, yëquëna bain Cristoni si'a recoyo ro'tacuabi baru ba'i jubëna ñë'caye yëjënna, bacuare ënsebi baguë. Baru ba'icua'ga, bacuani coye yëjënna, bacuare ënseguë, baru ba'i jubëbi etoni saoni senjoji.
11 Yë'ë bainguë ai yësi'quë, yequëcuabi gu'aye yo'ojënna, bacua yo'oye'ru yo'oma'iguë ba'ijë'ën. Re'oye yo'ocua yo'ojën ba'iye'ru yo'oguë ba'ijë'ën. Re'oye yo'oguëbi yua Riusu bainguë cuencuesi'quë ba'iji. Gu'aye yo'oguëbi yua Riusuni ëñañe beoye ba'iguë, yua Riusuni huesëji.
12 Huesëguëna, Demetrio ba'iyete cato, si'acuabi baguëte re'oye cajënna, Riusu te'e ruiñe ba'iyete masi güeseguë'bi ba'iji. Yëquëna'ga baguë ba'iyete masijën, baguë re'oye yo'oguë ba'iyete ëñahuë. Yëquënabi te'e ruiñe cajënna, mësacuabi masiyë.

Palabras finales

13 Yë'ëbi më'ëni ai cocare yihuo ëaye rëinguëna, utire toyani saoye yëma'iñë.

14 Jë'te, më'ëna ëñaguë saiye quë'rë yëyë. Ja'nrëbi, maibi sa'ñeña coca cañuni.
15 Ai bojo recoyo huanoñe ba'ijë'ën. Më'ë bain gajecua ënjo'on ba'icuabi
më'ëna saludacaijë'ën, cahuë. Yëquëna gaje bain baru ba'icuare'ga saluda
cocare quëacaijë'ën.

SAN JUDASBI
Utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Judas, Jesucristore yo'o conguë, Santiago yo'jeguë, ja'an ba'iguëbi
utire toyani, mësacua, Taita Riusu bain cuencuesi'cuana saoyë yë'ë. Riusubi
baguë bainreba ai yësi'cuare mësacuare re'huani baguëna, Jesucristo naconi
carajeiye beoye ñë'casi'cua ba'iyë mësacua.
2 Ja'nca ba'ijën, Riusu oire bani coñe, bojo recoyo huanoñe, ai yëreba yëye,
ja'anre caraye beoye ye'yeni ba'ijë'ën.

Los que enseñan mentiras

3 Yë'ë bain yësi'cua, Riusu coca, maire tëani ba coca, ja'anre mësacuani
quëaza caguëna, mësacuani utire toya ëabi yë'ëre. Ja'nca ëaguëna, yureca, Je-
sucristoni si'a recoyo ro'taye, Riusu bainrebana te'erën se'ga insini jo'case'e,
ja'anre ro'taguë, Mësacua jëja recoñoa re'huani, coqueye ye'yocuani si'a jëja
bëinjën sehuojë'ën. Ja'anre ru'ru mësacuani toyaye bayë.
4 Bacua yua Riusuni gu'a güejën ba'icuabi mai jubëna yahuera'rë ñë'cani,
Riusu bain ba'icua'ru ëñojën, bainni ro coquejën, gu'aye se'gare ye'yojën
ba'iyë. Ja'nca ye'yojën, "Riusubi maina ai insireba insiji" cajën, ro ro'tajën,
ro bain ro'tajën ba'iye se'gare'ru ba'iyë bacua. Ja'nca ba'ijën, mai Ta'yejeiye
Ëjaguë Jesucristo gaña ba'iguëte gu'a güejën, baguëni je'o bajën ba'iyë. Ja'nca
ba'ijënna, Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñato, bacuare bënni senjoja'ñe
yua cani jo'case'e ba'iji.
5 Mësacua yua mai Ëjaguë ai ba'irën yo'oguë ba'ise'ere ai achareba
achacuareta'an, ja'anre se'e mësacuani quëani achoyë yë'ë. Mai Ëjaguëbi Israel
bain jubë, bacuare Egipto yijabi tëani sasi'quëta'an, ja'nrëbi yo'je, baguëte
recoyo ro'tama'icuani huesoni si'abi baguë.
6 Yequëcua Riusu guënamë re'oto yo'o conjën ba'isi'cuare ro'tajë'ën. Riusubi
bacua ba'iruanre cuencueni ëñoguëna, ro quëñëni jo'cani senjoni saë'ë.
Saijënna, Riusubi bacuare preso zeanni, baguë guënameñabi huenni, zijeiy-
ereba ba'iruna guaoni, baguë ëñojai umuguse ti'anguëna, bacuare bënni
senjoja'ñete bacuana jo'caja'guë'bi.
7 Sodoma, Gomorra, baru ba'i huë'e joboña, ja'an bain ba'isi'cuare'ga
ro'tajë'ën. Bacuabi yua güinajeiñe gu'aye yo'oni sa'ñeña ai a'ta yo'oreba
yo'ojënna, Riusubi, Si'a bainbi ëñani ye'yejë'ën caguë, ba toa yayaye beoye
ba'iruna jo'cani senjobi bacuare.
8 Ja'nca ba'iguëna, mai jubë coqueye ye'yocua'ga, bacuabi güina'ru gu'aye
yo'ojën ba'iyë. Ro bacua ëo cainse'ere ëñajën, bacua ga'nihuëanbi ro a'ta
yo'ojën, mai Ëjaguë guansese'ere gu'a güeni senjojën, Riusu ta'yejeiye ëjacua
guënamë re'otona re'huani jo'case'ere ro jayajën, ro bëinjën cayë bacua.
9 Riusu ira anje jubë ëjaguë Miguel hue'eguë, baguë yua gu'aye jayamaji'i.
Zupai huatibi Moisés ga'nihuëte baza caguëna, Miguelbi bëinguë, baguëte
ënse ëaye yo'oguë, gu'a cocare zupaini caye beoye baji'i baguë. "Riusubi
më'ëni bëiñe sehuoja'guë" ja'an se'gare zupaini cabi.
10 Mai jubë ba'icuata'an, bacuabi te'e ruiñe ba'iyete huesëjën, ro gu'aye
jayajën cayë. Airu hua'i hua'na'ru ro ro'tajën, ro bacua ëa ëñajën ba'iyete
yëjën, gue ëase'e yo'ojën, ja'anna ro huesëni carajeiyë.

11 ¡Ai ba'iye ai bënni senjoñe se'ga ba'iji bacuare! Caín yo'oguë ba'ise'e'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë. Balaam yo'oguë ba'ise'e'ru ro coquejën ye'yojën, Curi ëaji cajën, ro gu'a ma'ana ganijaë'ë. Bacua ëjacua guanseyete yo'omajën, Coré bëinguë sehuose'e'ru ro bëinjën sehuoyë bacua. Ja'nca sehuojën, Coreni bënni senjose'e'ru huesëni carajeija'cua'ë bacua.

12 Mësacuabi Riusuni bojojën, sa'ñeña yëreba yëjën ñë'cajënna, bacuabi ro be'teni, ro a'ta aon ainjën, gu'aye yo'ojën, mësacua re'o bain jubëte ba'ijën, si'si hua'na'ru ëñoñë. Ro bacuara'ru huanoñe ba'iyë. Bacuabi ro coquejën, ro ba'iyë. Oco picobi tutu naconi ro huahuaguë saiguë, oco ca'niñete ëñoma'iji. Sunquiñëa ju'insiñëa rutani senjosiñëabi ro ba'iguë, uncuere quëinma'iji. Bacuabi ja'ncara'ru ro coquejën, ro ba'iyë. Gare gu'a recoyo bacua'ru ëñoñë bacua.

13 Jai ziayabi të'a saoni, chiri huëoguëna, bacuabi ja'ncara'ru gu'aye yo'oye se'gare ëñoñë. Ma'choco hua'i ro ganiñe'ru gu'ana ganijën ba'iyë bacua. Riusubi zijeiyereba ba'iruna bacuare jo'cani senjoguëna, bacuabi si'arën ba'ija'cua'ë barure.

14 Ira bainguë ba'isi'quë Enoc hue'eguë, siete ba'iguëbi Adán yo'jena raisi'quë, Riusubi baguë cocare ëñaguëna, ba coquejën ye'yocuare caguë, bacua bënni senjoja'ñete quëani achobi: "Ëñajë'ën. Mai Ëjaguëbi baguë ta'yejeiye ba'i jubë guënamë re'oto yo'o con hua'na, mai cuencueye porema'iñe ba'icua, bacua naconi raiji.

15 Si'acua gu'aye yo'ojën ba'icuare ñë'coni, bacua bënni senjoñete huo'hueni insiji. Bacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere cuencueni, Riusuni gu'a güe coca ro gu'aye jayajën case'ere ro'ta güeseni, bacua gu'a juchare ëñoni, bacuani bëinreba bënni senjoja'guë'bi" cani jo'cabi Enoc.

16 Bacuabi ro bëin coca se'gare cajën, yequëcuani gu'aye cajën ba'iyë. Ro bacua yëse'e'ru, ro gu'aye yo'ojën ganiñë. Ro bacua se'gare'ru huanoguëna, ro bacua yo'o yo'oyete ai ta'yejeiye ai quëani achoyë. Yë'ë yëse'ere coni baza cajën, yequëcuani re'o cocare cajën coqueyë.

Amonestaciones a los creyentes

17 Yureca, yë'ë bain yësi'cua, mai Ëjaguë Jesucristo, baguë bain raoni jo'casi'cuabi ja'anrë coca quëani achorena, mësacua ro'tajën ba'ijë'ën.

18 Bacuabi ñaca quëahuë: "Ën yija carajei umuguseña ti'anguëna, yequëcuabi ro bacua yëse'ere gu'aye yo'ojën, Riusuni gu'a güej Ro bacua se'gare'ru huanoguëna, ro bacua yo'o yo'oyete ai ta'yën, mësacuare ai gu'aye jayayë" quëahuë.

19 Ja'nca sëani, ba coquejën ba'icuabi ro bacua yëse'e se'gare yo'ojën, bainni sa'ñeña bëin güeseyë. Ro bain ro'taye'ru ro'tajën ba'iyë. Riusu Espíritu beo hua'na ba'iyë.

20 Yë'ë bain yësi'cua, mësacuaca ja'ansi'cua yua quë'rë se'e Jesucristo naconi jucha beoye ba'ijën, quë'rë jëja recoñoabi baguëni ro'tajën bañuni cajën, Riusu Espíritu naconi te'e ujajën, Riusuni coca cajën ba'ijë'ën.

21 Mësacuabi Riusu naconi ba'ijën, baguë yëreba yëye'ru si'a bainni ai yëreba yëjën, gare senjoñe beoye ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë Jesucristobi maini ai oire baguë conguë, si'arën ba'iyete maina insiguëna, ja'anre bojojën ëñajën ëjojën ba'ijë'ën.

22 Yequëcua Jesucristoni recoyo ro'taye caracua, bacuani ai oire bajën conjën, bojora'rë ye'yojën ba'ijë'ën.

23 Bacuabi ba toana uni si'ama'ija'bë cajën, bacuare tëani bajë'ën. Yequëcua recoyo ro'taye caracua, bacuani huaji yëyera'ru ëñajën conjën ba'ijë'ën. Ja'nca

conjën ba'ijën, bacua gu'a juchare ai güereba güejën ba'ijë'ën. Mësacua yua gu'a ca'nmi rau baguë canre sayaye güeye'ru, bacua gu'a juchare ai güejën ba'ijë'ën. Bacua gu'a jucha güina'ru yo'oma'iñe cajën, mësacua ëñare bajën, bacuare conjën ba'ijë'ën.

Alabanza final

24 Yureca, mai Taita Riusubi mësacuani tëani baguëna, gu'a juchare ro'tani gurujaiye beoye ganiñë mësacua. Ja'nca tëani baguëbi mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e beoru quëñoni senjoguë, mësacuare bojoreba bojo huanoñe ba'icuare re'huani, baguë ba'iru go'sijeiyereba ba'iruna mësacua jucha tënosi'cuare nëconi baji.

25 Mai Riusu gañaguë ba'iguëbi si'aye masiye caraye beoye ba'iguëbi maini tëani baza caguë, mai Ëjaguë Jesucristote maina raobi. Ja'nca raoguëbi baguë go'sijeiye, baguë jai Ëjaguë ba'iye, baguë masiye guanseye, baguë si'a jëja poreye, ja'an ta'yejeiye ba'iguëbi gare ñu'ñujeiñe beoye ba'ija'guë cayë. Yureña ba'iguë'ru si'arën güina'ru ba'ija'guë cayë. Ja'nca raë'ë. Amén.

SAN JUAN
Guënamë toya ëñaguë ba'ise'e

La revelación de Jesucristo

1 Riusubi yurera ba'ija'yete yë'ë bainreba concuani masi güeseza caguë,
Jesuscristoni masi güeseni jo'cabi, baguë bainreba concuani masi güeseyete.
Baguë guënamë re'oto yo'o con hua'guëre choini, yë'ë bainguë Juan
hue'eguëni ëñojaijë'ën caguë, baguëte yë'ëna raoni, yë'ëni Espíritu toya ëñobi.
2 Ëñoguëna, si'aye ëñahuë yë'ë. Riusu cocarebare achaguë, Jesuscristobi
te'e ruiñe quëani achoguëna, Jesucristo ba'iyete ëñasi'quëbi yurera mësacuani
quëareba quëani achoyë yë'ë.
3 Ja'nca quëani achoguëna, Riusu cocareba yure ba'ija'yete quëani jo'case'e
sëani, si'a bain ëñani achocuabi recoyo bojoreba bojojën ba'ija'bë. Si'a bain
achacua'ga recoyo ai bojoreba bojojën ba'ija'bë. Si'a bain ba cocarebare
güina'ru achani yo'ojën ba'icua'ga recoyo ai bojoreba bojojën ba'ija'bë. Ba
coca ba'ija'ye yureca te'e jëana ti'anja'ñeta'an rëinji.

Juan escribe a las siete iglesias

4 Yë'ë, Juan hue'eguëbi yua Riusu bain jubëan te'e ëntë sara samubëan Asia
yijare ba'ijënna, utire toyani mësacuana saoyë. Riusu bayete mësacuana ai
ba'iye ai insireba insija'guë cayë. Mësacua recoñoa ai bojo huanoñe ba'icuare
mësacuare re'huaja'guë cayë. Ja'an Riusu yua ru'rureba ba'isirënbi si'arën
baji'i. Yureña si'arën ba'iji. Gare carajeiye beoye ba'iguëbi yurera maini
ëñoguë raiji. Riusu Espíritu sanhuë baguë jëja guëna seihuë të'ijeiye nëcacua,
bacua'ga mësacuani güina'ru recoyona bojocuare re'huaja'bë.
5 Jesucristo'ga mësacuani güina'ru recoñoa bojocuare re'huaja'guë. Baguë
yua Riusu ba'iyete te'e ruiñe masiguëbi maini gare coqueye beoye te'e ruiñe
quëani achoji. Baguëbi junni tonsi'quëbi quë'rë ta'yejeiyereba go'ya raji'i. Si'a
ën yija bain ta'yejeiye ëjacuani guanseguëna, bacuabi Jaë'ë cani yo'ojën ba'iyë.
Ja'an Cristobi yua maini ai yëguë ba'iguë, mai ro'ire junni tonguë, mai gu'a
juchana zemosi'cuare etobi.
6 Ja'anguëbi baguë yo'je ëjacua, baguë pairi sanhuë, ja'ancuani maire
re'huani maire jo'cabi, baguë Taita Riusu yo'o conjën ba'icuare. Ja'nca maire
re'huani jo'caguëna, baguëni caraye beoye bojojën, baguë ta'yejeiyereba
ba'iyete si'a bainni caraye beoye masi güeseñu cayë. Ja'nca yo'ojën bañuni.
7 Ja'anguëbi yureca pico re'otobi gaje meguëna, si'a bainbi baguëni ëñajën
ba'ija'cua'ë.
Baguëni hui pereñabi totasi'cuabi baguë gaje meñete ëñaja'cua'ë.
Si'a re'oto bain jubëanbi baguëni ëñajën, baguëni ai quëquëjën, ai sa'ntijën
oija'cua'ë.
Aito. Ja'nca ba'ija'guë'bi.
8 Ja'nca raija'guëbi ba'iji mai Ëjaguë Riusu. Quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë sëani,
carajeiye beoye ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi ñaca quëabi: "Ru'rureba ba'isirënbi
si'arën ba'iguë'ë yë'ë. Yureña ba'irënbi si'arën ba'iguë'ë yë'ë. Gare carajeiye
beoye ba'iguë'ë yë'ë" cabi mai Ëjaguë.

Una vision del Cristo glorioso

9 Yë'ë, Juan hue'eguëbi yua mësacuare te'e bainguë'ë. Je'o bacuabi mësacuani
ai gu'aye huaijënna, yë'ë'ga mësacua naconi ai yo'oguë ba'iyë. Maibi ai yo'ojën,

Riusu ba'iye ëñoja'rënre ëjojën, Jesucristoni senjoñe beoye si'a recoyo ro'tajën
bañuni cayë. Yë'ëbi yua Riusu cocareba Jesucristo masi güesese'ere quëani
achoguëna, yequëcuabi yë'ëni preso zeanni, Patmos casi jubona jo'cahuë.
10 Jo'carena, ja'nrëbi, mai Ëjaguë ta'yejeiye ba'i umuguse ba'iguëna, Riusu
Espíritu naconi recoyo te'e baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, yë'ë yo'je ca'ncobi ai
jëja coca cani achose'e baji'i. Coneta juise'e'ru achoguë,
11 yë'ëni cabi:
—Yë'ë yua gare carajeiye beoye ba'iguë'ë yë'ë. Më'ë yure ëñaja'ñete utina
toyani, ba yë'ë bain jubëan te'e ëntë sara samubëanna saojë'ën. Efeso,
Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea, ja'anruan ba'i jubëan
Asia yijare ba'ijënna, toyani saojë'ën, cani achobi.
12 Cani achoguëna, ¿Nebi caguë'ne? cahuë yë'ë. Cani, yua bonëni ëñato,
majahuë se'nquehuëan, zoa curi majahuëan te'e ëntë sara samuhuëan naconi
baji'i.
13 Majahuë se'nquehuëan ba'iruna ëñato, Jesucristo, Bainguë'ru
Raosi'quëreba, ja'anguëbi nëcabi. Baguë ju'i can yua zoa corohuë ju'ise'e,
baguë guëon na'mi tëca ti'anbi. Zoa curi tëinme yua baguë coribate tëansi'quë
baji'i.
14 Baguë rañare cato, yua oveja raña'ru ai pojeiyereba baji'i, po gao mareba
baye'ru. Baguë ñaco yua toa ma'ñoñe'ru re'huasi'quë baji'i.
15 Baguë guëoña'ga yua bronce guëna toana boni jue'nejeiñe'ru go'sijei
guëoñareba re'huasi'quë baji'i. Baguë coca caguë, yua ai sao ziayara
achoye'ru achobi.
16 Baguë jëja ëntë sarana ëñato, ma'chocoan te'e ëntë sara samucoanre
ze'enguë baji'i. Guerra hua hua'ti si'a ca'ncoña re'oye guë'tosi hua'ti yua
baguë yi'obobi huiguë raobi. Baguë ziare ëñato, ënsëguë jëja miañe'ru
ma'ñoguë baji'i.
17 Ja'nca ba'iguëna, baguëni ëñahuë yë'ë. Ëñani, yua baguë guëon na'mina
tanni, ju'insi'quë'ru uën'ë yë'ë. Uinguëna, baguë jëja ëntë sarare yë'ëna
pa'roni, yë'ëni cabi:
—Huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Ru'rureba ba'isirënbi si'arën ba'iguë'ë yë'ë.
Carajeiye beoye ba'iguë'ë yë'ë.
18 Huajëreba huajëguë'ë yë'ë. Junni tonsi'quëta'an, go'ya rani, gare se'e
junni toñe beoye ba'iguë'ë yë'ë. Zupai huati, bainre huani baguë toabona
senjoñe poreye'ru, quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iguë'ë yë'ë.
19 Ja'nca ba'iguëbi yureca më'ëni guënamë toyare ëñoñë yë'ë. Yure ba'iye,
jë'te ba'ija'ye, ja'anre ëñoguëna, më'ë ëñañe'ru güina'ru utina toyani jo'cajë'ën.
20 Yureca ma'chocoan te'e ëntë sara samucoan yë'ë jëja ëntë sarana
zeanse'ere ëñahuë më'ë. Majahuë se'nquehuë zoa curi majahuëan te'e ëntë
sara samuhuëan naconi ba'ise'ere'ga ëñahuë më'ë. Ëñaguëna, ja'an ba'iyete
bain huesë ëaye ëñato'ga, më'ëni quëani masi güeseyë yë'ë. Ba ma'chocoan
te'e ëntë sara samucoan yua yë'ë bain jubëan te'e ëntë sara samubëan, bacua
jubëanni yë'ë coca quëaja'cua'ru ba'iyë. Ba'ijënna, majahuë se'nquehuëan te'e
ëntë sara samuhuëan yua yë'ë bain jubëan te'e ëntë sara samubëan'ru ba'iyë.

2

Mensajes a las siete iglesias: El mensaje a Efeso

1 Ja'nca ba'ijënna, ru'ru ën cocare toyani Efeso jubëre quëaja'guëna saojë'ën:
"Yë'ë yua ba ma'chocoan te'e ëntë sara samucoanre yë'ë jëja ëntë sarare bayë.
Ba majahuë se'nquehuë, zoa curi majahuëan te'e ëntë sara samuhuëan, ja'an

naconi ba'iguë ganiñë yë'ë. Ja'nca ba'iguë sëani, më'ëni coca yihuoza caguë raë'ë yë'ë.
2 Më'ë yo'o yo'oye, më'ë jo'caye beoye jëja recoyo baye, ja'anre ëñani,
si'aye masiyë yë'ë. Gu'a bainre ai gu'a güeguë ba'iyë më'ë. Yequëcua, Riusu
raosi'cua'ë yëquëna, coquejën casi'cua, ja'ancuabi mësacua jobona ti'anjënna,
bacua coquejën ba'ise'ere masini, bacuare saoni senjohuë mësacua.
3 Mësacua yua yë'ë ta'yejeiye ba'iyete ro'tajën, gare jo'caye beoye jëja
recoyo bacuabi yë'ë yo'o cuencuese'ere guajaye beoye yo'ojën ba'iyë mësacua.
Ja'anre masiyë yë'ë.
4 Ën coca se'gare mësacuani gu'aye cayë yë'ë: Mësacuabi ru'rureba yë'ëni ai
yëjën baë'ë. Ba'icuata'an, yurera yë'ëni ta'yejeiye yëma'iñë mësacua.
5 Ja'an juchana to'insi'cua'ë mësacua. Ja'anre ro'tani, mësacua gu'a
juchare senjoni, mësacua ru'rureba yo'o yo'ose'e'ru se'e güina'ru yo'o yo'ojën
ba'ijë'ën. Mësacua gu'a juchare jo'cani, mame recoyo re'huajë'ën. Mësacua
re'huama'itoca, mësacua majahuë se'nquehuëte quëñoni senjoñë yë'ë. Yë'ë
bain ba'iye mësacuare quëñoñë yë'ë.
6 Yeque cocare mësacuani bojoguë cayë yë'ë: Mësacuabi ba Nicolaíta bain
yo'o yua gu'a yo'o'ë cajën, mësacua güeyë. Yë'ë güeye'ru güina'ru güeyë mësacua.
7 Riusu Espíritubi guanseguëna, ën cocare yua baguë bain jubëanna saoyë
yë'ë. Ja'nca saoguëna, si'a bainbi ganjo banica, achani te'e ruiñe ye'yejë'ën.
Yequëcuabi je'o bajënna, quë'rë ta'yejeiye recoyo jëja bajë'ën. Ja'nca batoca,
bain huajë sunquiñë, Riusu jo'ya re'ohuë ba'iguëna, ba uncuere tëani uncue
güeseyë yë'ë." Ja'an cocare Efeso jubë quëaja'guëna toyani saojë'ën.

El mensaje a Esmirna

8 Yureca, yeque cocare toyani, Esmirna bain jubëre quëaja'guëna saojë'ën:
"Yë'ëbi ru'ru ba'isirënbi si'arën ba'iguë'ë. Carajeiye beoye ba'iguë'ë yë'ë.
Junni tonsi'quëbi go'ya raë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi mësacuani coca yihuoza
caguë raë'ë yë'ë.
9 Mësacua yo'o yo'oye si'aye masiyë yë'ë. Yequëcuabi ai je'o bajënna, më'ëbi
ai ja'siye ai yo'oguë, bonse carajeiguë, ja'an ba'iyete masiyë yë'ë. Bonse
carajeito'ga, Riusubi baguë bayete mësacuana ai ba'iye ai insireba insiguë
ba'iji. Yequëcua judío bain cacuabi mësacuani ai gu'aye cajënna, yë'ëbi masiyë.
Judío bain beoyë bacua. Ro zupai huati concua se'ga ba'iyë.
10 Mësacua ai yo'oja'yete ro'tani, huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Yureca, zupai
huatibi mësacua jubë ba'icua yequëcuare zeanni, ya'o huë'ena guao güeseye
ro'taji. Ja'nca guao güeseguëna, mësacuabi ai ja'siye ai yo'oye ye'yeyë. Si'a
sara ba'i umuguseñabi ai yo'oyë mësacua. Ja'nca ba'iguëna, mësacua junni
toncuata'an yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, yë'ëre gare senjoñe beoye ba'ijë'ën.
Ja'nca si'a recoyo ro'tatoca, yë'ë naconi huajëreba huajë güeseyë yë'ë.
11 Riusu Espíritubi conguëna, ën cocare yua baguë bain jubëanna quëani
saoyë yë'ë. Ja'nca saoguëna, si'a bainbi ganjo banica, achani te'e ruiñe
ye'yejë'ën. Yequëcuabi je'o bajënna, quë'rë ta'yejeiye recoyo jëja bajë'ën.
Ja'nca batoca, mësacua toa zitarana huesëye beoyë ba'iyë." Ja'an cocare
Esmirna bain jubëre quëaja'guëna toyani saojë'ën.

El mensaje a Pérgamo

12 Ja'nrëbi, yeque cocare toyani, Pérgamo bain jubëre quëaja'guëna saojë'ën:
"Yë'ëbi yua guerra hua hua'ti si'a ca'ncoña re'oye guë'tosi hua'tire bayë. Ja'nca
baguëbi mësacuani coca yihuoza caguë raë'ë yë'ë.
13 Mësacua yo'o yo'oye si'aye masiyë yë'ë. Mësacua ba'i jobo yua zupai huati
guanseguë ba'i jobo ba'iguëna, yë'ëbi masiyë. Ja'nca ba'iguëta'an, më'ëbi yë'ë

ta'yejeiye ba'iyete te'e ruiñe ro'taguë, yë'ëni si'a recoyo ro'taye gare jo'caye beoye ba'iyë. Zupai huatibi mësacua jobore ba'iguëna, yë'ë bainguë Antipas hue'eguëbi yë'ëni si'a recoyo ro'taguë, yë'ë yo'ore conguë ba'iguëni, ja'an ro'ire huani senjohuë. Ja'nca ba'iyeta'an, mësacua huaji yëye beoye yë'ëni si'a recoyo ro'taye jo'camaë'ë.

14 Jo'cama'icuata'an, ën cocare mësacuani gu'aye cayë yë'ë: Pérgamo ba'i jubë ba'icua yequëcuabi ira bainguë ba'isi'quë Balaam ye'yose'e'ru ye'yojën ba'iyë. Balaam yua Balacni gu'aye yihuoguë ba'nji. Israel bainni gu'aye yo'o güesejë'ën caguë ba'nji. Imageña te'ntoni nëcose'e ja'an ro'ire jo'yare huani ain güesejë'ën. Yeco naconi yahue bani, gu'aye yo'o güesejë'ën caguë ba'nji Balaam.

15 Yequëcua'ga Nicolaíta bain ye'yoye'ru ye'yojën ba'iyë. Ja'an ye'yoyete ai güeyë yë'ë.

16 Ja'nca ye'yojën ba'ijënna, mësacua gu'a juchare jo'cani senjojë'ën. Mame ye'yoye re'oye ye'yojë'ën. Ja'nca yo'oma'itoca, mësacua ba'i jobona yuara sani, yë'ë guerra hua hua'ti yë'ë yi'obore ba'i hua'ti, ja'anbi bacuani ai jëja huaiyë yë'ë.

17 Riusu Espíritubi conguëna, ën cocare baguë bain jubëanna quëani saoyë yë'ë. Ja'nca saoguëna, si'a bainbi ganjo banica achani, te'e ruiñe ye'yejë'ën. Yequëcuabi je'o bajënna, quë'rë ta'yejeiye recoyo jëja bajë'ën. Ja'nca batoca, Riusu maná aon baguë ba'i jobo yahue baye, ja'an aonre bacuani aoñë yë'ë. Ja'nrëbi, ga bainguë mame mami hue'yose'ere pojeibë gatabëna toyani, baguëna insiyë yë'ë. Insiguëna, ba coguë se'gabi ba mamire masiye poreji. Yequëcuaca masiye porema'iñë." Ja'an cocare Pérgamo bain jubëre quëaja'guëna toyani saojë'ën.

El mensaje a Tiatira

18 Ja'nrëbi, yeque cocare toyani, Tiatira bain jubëre quëaja'guëna toyani saojë'ën: "Yë'ë yua Riusu Zin ba'iguë, yë'ë ñaco yua toa ma'ñoñe'ru re'huasi'quë ba'iguëbi, yë'ë guëoña yua bronce guëna jue'nejeiñe'ru go'sijei guëoñareba re'huasi'quë ba'iguë, ja'an ba'iguëbi mësacuani coca yihuoza caguë raë'ë yë'ë.

19 Mësacua yo'o yo'oye si'aye masiyë yë'ë. Mësacuabi si'acuani ai yëjën ba'iyë. Yë'ëni si'a recoyo ai re'oye ro'tayë. Yë'ëni ai re'oye yo'o coñë. Jëja recoyo bacuabi yë'ëre jo'cani senjoñe beoye ba'iyë. Mësacua ru'rureba yo'ojën ba'ise'e'ru yureña yë'ëni quë'rë ta'yejeiye yo'o conjën ba'iyë mësacua.

20 Ja'nca ba'icuata'an, ën cocare mësacuani gu'aye cayë yë'ë. Ba gu'a romigo Jezabel hue'egobi mësacua jobo ba'igona, mësacuabi etoni saoma'iñë. Bagobi yë'ë bainna sani, Riusu cocare quëago raisi'co'ë yë'ë cago, yë'ë bainni ai coquego ye'yogo ba'igo: Yeco naconi yahue bani a'ta yo'ojën ba'ijë'ën cago. Imageña te'ntoni nëcose'e ja'an ro'ire hua'i huani ainjë'ën cago.

21 Ja'nca cagona, bago gu'a jucha senjoñete ëjohuë yë'ë. Ëjoguëna, bago a'ta yo'oye jo'caye gare güego.

22 Ja'nca güegona, yë'ëbi bagoni ai jëja raure jo'cayë. Yequëcuabi bagoni yahue bajën, bago naconi a'ta yo'ojënna, bacuani ai ba'iye ai jëja huani, ai ja'siye ai yo'o hua'nare jo'cayë yë'ë, bacua gu'a juchare senjoma'itoca.

23 Bago mamacuare'ga ai jëja huani senjoñë yë'ë. Ja'nca yo'oguëna, yë'ë bain jubëan ba'icuabi yë'ë ba'iyete ëñani masiye poreyë. Bain masiye, bain recoyo ro'taye, ja'anre te'e ruiñe masiyë yë'ë. Ja'nca masiguëbi ga bainguë yo'oguë ba'iyete cuencueni, baguë si'nseyete huo'hueni insiyë yë'ë.

24 Yequëcuaca Tiatira bain jubë ba'icuabi ja'an baingo ye'yoyete
achama'ijën, zupai huati recoyo ro'taye'ru ro'tama'iñë mësacua. Ja'nca
ro'tama'ijënna, mësacuani se'e yeque yo'o yo'oye senma'iñë yë'ë.
25 Yë'ë ëñojai umuguse ti'añe tëca, mësacua yure yo'o yo'oyete gare jo'caye
beoye yo'ojën ba'ijë'ën.
26 Yequëcuabi je'o bajënna, recoyo quë'rë ta'yejeiye jëja bajë'ën. Ja'nca
batoca, yë'ë yo'o cuencuese'ere gare jo'caye beoye yo'ojën ba'itoca, si'a re'oto
bain ëjacuani mësacuare re'huayë yë'ë.
27 Re'huaguëna, mësacuabi guënañobi huaiye'ru, ba re'oto bainni ai jëja
si'nsejën guansejën ba'iyë. Sotoroan hua'huaye'ru bacuani ai jëja huaijën
guanseyë. Yë'ë Taitabi yë'ëre Ëjaguëre re'huaguëna, yë'ë'ga güina'ru yë'ë bain
concuare yë'ë ëjacuare re'huaye poreyë.
28 Yë'ë go'sijeiye'ru güina'ru go'sijeijën ba'ija'cua'ë. Ba zijeirën ma'choco
miañe'ru quë'rë go'sijeijën ba'ija'cua'ë.
29 Riusu Espíritubi conguëna, ën cocare baguë bain jubëanna quëani saoyë.
Ja'nca saoguëna, si'a bainbi ganjo banica achani, te'e ruiñe ye'yejë'ën cayë."
Ja'an cocare Tiatira bain jubëre quëaja'guëna toyani saojë'ën.

3

El mensaje a Sardis

1 Ja'nrëbi, yeque cocare toyani, Sardis bain jubëre quëaja'guëna saojë'ën:
"Riusu Espíritu sanhuë, te'e ëntë sara samucua, ba te'e ëntë sara samu
ma'chocoan, ja'anre baguëbi yë'ë cocare mësacuani quëani achoyë yë'ë.
Mësacua yo'o yo'oye si'aye masiyë yë'ë. Yequëcuabi mësacua jubë yua huajëjën
ba'i jubë ba'iye ro'tacuata'an, recoyo ju'insi'cua'ru se'ga ba'iyë mësacua.
2 Ja'nca sëani, sëta rani huajë hua'na ruinjë'ën. Jëja recoyo re'huani, recoyo
ju'inse'e'ru ba'iyete mame re'huani, huajë hua'na ruinjë'ën. Yequëcuabi,
Mësacua yua ai re'oye yo'o yo'ojën ba'iye ro'tacuata'an, yë'ë Taita Riusuca
ja'an ro'tama'iji. Mësacua ja'an yo'ojën ba'iyete ëñani masiyë yë'ë.
3 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ru'rureba coca achani recoyo ro'tajën
ba'ise'ere ro'tajë'ën. Ja'an cocare jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën.
Mësacua gu'a jucha yo'ose'ere jo'cani, mame recoyo re'huani ba'ijë'ën.
Mësacua gu'a juchare senjoma'itoca, mame sëtama'itoca, jian hua'guë ñami
jianguë raiye'ru mësacuare te'e jëana si'nseguë raiyë yë'ë, mësacua yua yë'ë
si'nseguë raija'rën huesëcua sëani.
4 Ja'nca ba'iyeta'an, mësacua bain jubë Sardis huë'e jobo ba'icua, yequëcuabi
jucha beocua ba'iyë. Bacua caña yua si'si beoye ba'iguëna, bacua yua yë'ë
naconi pojei canre ju'ijën ganija'cua'ë. Ja'ancuani te'e ruiñe ëñaguë bojoyë
yë'ë.
5 Yequëcuabi je'o ëñajënna, recoyo quë'rë ta'yejeiye jëja bajë'ën. Ja'nca
batoca, mësacua ja'ansi'cua ja'nca'ru pojei canre ju'ijën ba'ija'cua'ë. Mësacua
mami yua Riusu uti pëbëna toyani jo'case'e ba'iguëna, gare tënoñe beoye
ba'iyë, mësacuabi si'arën ba'ija'cua sëani. Taita Riusu, baguë guënamë re'oto
yo'o con jubë, bacuabi achajënna, mësacua mamire ëñoni, Ai re'o bain'ë quëani
achoja'guë'ë yë'ë.
6 Riusu Espíritubi conguëna, ën cocare baguë bain jubëna quëani saoyë yë'ë.
Ja'nca saoguëna, si'a bainbi ganjo banica achani ye'yejë'ën." Ja'an cocare
Sardis bain jubëre quëaja'guëna toyani saojë'ën.

El mensaje a Filadelfia

7 Ja'nrëbi, yeque cocare toyani, Filadelfia bain jubëre quëaja'guëna saojë'ën:
"Yë'ë yua jucha beoguë, ba quë'rë te'e ruin recoyo baguë, ja'anguë'bi ba'iyë

yë'ë. Ira Taita David ba'isi'quë'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyë yë'ë. Baguë huë'e jobo anto sa'roñate ancotoca, yequëcuabi ta'piye porema'iñë. Yë'ëbi ta'pitoca, yequëcuabi ancoye porema'iñë. Ja'nca ba'iguëbi mësacuani coca yihuoza caguë raë'ë yë'ë.

8 Mësacua yo'o yo'oye si'aye masiyë yë'ë. Ja'nca masiguëbi yureca anto sa'rote mësacuana ancoguëna, yequëcuabi ta'piye porema'iñë. Mësacua yua jëja yo'o yo'oye poremajën, yë'ë ta'yejeiye ba'iyete gu'a güeye caye beoye baë'ë. Yë'ë cocarebare achani recoñoa re'huaye, ja'anre yo'ojën baë'ë mësacua.

9 Ja'nca sëani, mësacuani coca quëayë yë'ë. Zupai huati concua, Judío bain ba'iye ro coquejën cacua, ja'ancuani mësacua güëon na'mina gugurini rëan güeseyë yë'ë. Yë'ëbi mësacuani ai yëreba yëguë ba'iguëna, ja'anre bacuani ëñoguë ye'yoyë yë'ë.

10 Mësacuabi yë'ë cocarebare achani, mësacua recoñoa re'huani jo'caye beoye yo'ojën baë'ë. Ja'nca yo'ojën ba'icuare sëani, si'a bain ai ja'siye ai yo'oja'ye'ru mësacuani ai yo'o güesema'iñë yë'ë. Bacua recoyo ro'tayete masiza caguë, si'a ën yija bainni ai yo'o güeseyë yë'ë.

11 Yurera ëñoguë raija'guë'ë yë'ë. Yequëcuabi mësacua premio coja'yete tëani bama'iñe cajën, yë'ë cocareba ye'yese'ere si'a jëja recoñoa re'huajën, ja'anre gare bajën ba'ijë'ën.

12 Yequëcuabi ai je'o ëñajënna, recoyo quë'rë ta'yejeiye jëja bajë'ën. Jëja batoca, yë'ë ëja bainre mësacuare re'huani, yë'ë Riusu ba'i jobona bayë yë'ë. Riusu huë'e tubëan nëcose'e'ru mësacuabi ba'ijën, gare ñu'ñujeiñe beoye ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, yë'ë Taita Riusu mamire mësacuana toyani së'queyë. Baguë huë'e jobo, mame re'huasi jobo Jerusalén hue'eguë, guënamë re'otobi gaje raija'guë, ja'an mamire mësacuana toyani së'queyë. Yë'ë mami yua mame hue'eja'ye ja'anre'ga mësacuana toyani së'queyë.

13 Riusu Espíritubi conguëna, ën cocare baguë bain jubëanna quëani saoyë yë'ë. Ja'nca saoguëna, si'a bainbi ganjo banica achani ye'yejë'ën." Ja'an cocare Filadelfia bain jubëre quëaja'guëna toyani saojë'ën.

El mensaje a Laodicea

14 Ja'nrëbi, yeque cocare toyani, Laodicea bain jubëre quëaja'guëna saojë'ën: "Yë'ë yua Riusu ba'iyete ëñani masiguërebabi bainni te'e ruiñe jo'caye beoye quëani achoguë ba'iyë. Ru'ru ba'isirën Riusu naconi te'e ba'iguë, si'a re'otore re'huani jo'caye conhuë yë'ë.

15 Mësacua yo'o yo'oye si'aye masiyë yë'ë. Sësë re'co ba'iye'ru ba'ima'iñë mësacua. Ja'su re'co ba'iye'ru ba'ima'iñë mësacua. ¡Sësë re'co o ja'su re'co, ja'anre uncutoca, re'oye'ë cayë! Sësë re'co, ja'su re'co ja'an ba'iye'ru mësacua ba'ijë'ën.

16 Mësacuaca yua ro guëojei hua'na se'ga ba'ijën, yua gu'aye ba'icua sëani, yë'ë yi'obobi mësacuare cuisani senjoñë.

17 Mësacuabi ro bojojën ñaca cayë: Yëquëna yua bonse ëjaguëbi ta'yejeiye bonse coreba coguë sëani, ¿gue bonsere caraguë'ne yëquënare? cayë mësacua. Ja'nca cacuata'an, Riusubi mësacuani ëñaguë, ai yo'o hua'na, bonse beo hua'na, ñaco ëñama'i hua'na, can beohuë ba'i hua'na, ja'nca ba'iyë mësacua, caji. Caguëna, mësacua ba'iyete ro huesëjën ba'iyë.

18 Ja'nca ba'icua sëani, mësacuani coca yihuoza caguë raë'ë yë'ë. Ai ba'iye ai baja'ye cajën, yë'ë zoa curi toana go'chani ai re'oye re'huase'e, ja'anre yë'ëna coni bajë'ën. Bainbi mësacua can beohuë ba'iyete ëñama'iñe cajën, yë'ë pojei

canre yë'ëni coni sayajë'ën. Ñaco ëñaja'ñe cajën, yë'ë ñaco ëcore yë'ëna coni, mësacua ñacona ro'queni, ñaco ëñajë'ën.

19 Yë'ë bain ai yësi'cua, ja'ancuani si'a jëja yihuoni si'nseyë yë'ë. Ja'nca sëani, mësacua yua jëja recoyo re'huani, mësacua gu'a juchare tënoni, yë'ëna bonë raijë'ën.

20 Yureca, bain anto sa'rona nëcani, bacuana je'njuni achoyë yë'ë. Je'njuni achoni, yë'ëre achani yë'ëna ancocua ja'ancuana cacayë yë'ë. Cacani, bacua naconi te'e bojoguë, bacua naconi aon ainguë, te'e ba'iyë yë'ë. Bacua'ga yë'ë naconi aon ainjën, yë'ë naconi te'e bojojën ba'iyë.

21 Yequëcuabi je'o ëñajënna, recoyo quë'rë ta'yejeiye jëja bajë'ën. Ja'nca batoca, yë'ëbi bacuare choini, yë'ë naconi yë'ë jëja guëna seihuëna te'e bëani ba'ijë'ën mësacuani cayë. Yë'ë'ga güina'ru recoyo ta'yejeiye jëja bani, yë'ë Taita naconi baguë jëja guëna seihuëna te'e bëahuë yë'ë. Ja'nca te'e bëaguëna, mësacua yua yë'ë naconi yë'ë jëja guëna seihuëna te'e bëajën ba'ija'cua'ë.

22 Riusu Espíritubi conguëna, ën cocare baguë bainreba jubëanna quëani saoyë yë'ë. Ja'nca saoguëna, si'a bainbi ganjo banica achani ye'yejë'ën." Ja'an cocare Laodicea bain jubëre quëaja'guëna toyani saojë'ën, yë'ëre caguë guansebi Jesucristo.

4

La adoración en el cielo

1 Ja'nrëbi, guënamë re'otona ëñato, anto sa'ro anconi saose'e'ru baji'i. Ba'iguëna, coneta juiye'ru achoguë, yë'ë ja'anrë achasi'quë, ja'anguëbi yë'ëni coca cabi:

—Ënjo'onna mëijë'ën. Jë'te ba'ija'yete më'ëni ëñoza, cabi.

2 Caguëna, Riusu Espíritubi yë'ëni guënamë re'otona mëabi. Mëaguëna, ja'nrëbi, queruna ëñato, Riusu jëja guëna seihuë baji'i. Ba'iguëna, Riusubi ja'anrute ñuji'i.

3 Ja'nca ñu'iguëbi ai ba'iye ai go'sijeiguë baji'i. Jaspe, cornalina, ja'an gata go'sijeiye'ru ai go'sijeiguëra baji'i. Ra'ña mequë'ga esmeralda gata go'sijei gan ga'hua'ru Riusu jëja guëna seihuë quëhuijei ga'huara go'sijeiguë baji'i.

4 Yequë jëja guëna seihuëan, veinticuatro guëna seihuëan yua Riusu guëna seihuë të'ijeiye baji'i. Ba'iguëna, veinticuatro ira ëja bain, pojei can ju'icua, zoa curi maroan tuicua, bacuabi ba jëja guëna seihuëanre ñuë'ë.

5 Riusu guëna seihuëna ëñato, mëjo cueye'ru saji'i. Mëjo guruyebi ai jëja achoguë baji'i. Coca caye'ru achoguë baji'i. Majahuëan, te'e ëntë sara samuhuëanbi Riusu guëna seihuë ca'ncorëte zëinse'e baji'i. Ja'anhuëan yua Riusu Espíritu sanhuë te'e ëntë sara samucua ba'iyë.

6 Riusu guëna seihuë ja'anrëna ëñato, guëna zitara baji'i. Cristalino guëna go'sijeiye'ru ai go'sijeira baji'i.

Ja'nrëbi, Riusu guëna seihuë gajese'ga ca'ncoñana ëñato, ta'yejeiye ba'i hua'na gajese'gacua baë'ë. Ja'nca ba'icuabi ja'anrë ca'nco, yo'je ca'nco si'a ca'ncoña, yua aireba ñaco bahuë.

7 Ru'ru ba'iguëbi airu yai ba'iye'ru baji'i. Yequëbi toro ba'iye'ru baji'i. Yequëbi bain zia baguëbi baji'i. Yequëbi bain huihue ganhuaguë ba'iye'ru baji'i.

8 Ga ba'i hua'guë yua ganhua cabëan te'e ëntë sara te'ebëanre bahuë. Ai ba'iye ai ñaco bacuabi si'a ca'ncoña ëñajën baë'ë. Hue'se ca'nco, sa'nahuë ca'nco ñaco bahuë. Bacua yua jo'caye beoye gantajën na'ijaijën ñatajaë'ë:

Riusu, Riusu, Riusu

Mai Ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu, yua carajeiye beoye si'arën ba'iyë më'ë.
Ru'rureba ba'isirënbi si'arën ba'iyë më'ë.
Maire in raija'guëbi si'arën ba'iyë më'ë, gantajën baë'ë.
9 Ja'nca ba'icuabi, Riusu carajeiye beoye ba'iguëbi yua baguë jëja guëna
seihuëte ñu'iguëna, bacua yua baguëni ai ruiñe ëñajën, baguë ta'yejeiyete
go'sijei cocabi gantajën, baguëni bojojën, surupa cajën baë'ë.
10 Ba'ijënna, ga gantajën ba'iyebi ba ira ëja bain veinticuatrocuabi Ëjaguë
Riusuna gugurini rëanhuë. Baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguë, carajeiye beoye
si'arën ba'iguëna, ja'nca gugurini rëanni, bacua maroanre rutani, Riusu guëna
seihuë ja'anrëna uanni, baguëni gantahuë:
11 Mai Ëjaguë Riusu, më'ë se'gabi ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyë.
Më'ë yëse'e se'gare si'aye re'huani jo'caguëna, si'aye ba'iji.
Më'ëni te'e ruiñe ëñajën bañuni.
Më'ëni go'sijei cocare gantajën, më'ë ta'yejeiye poreyete cañuni, gantajën
cahuë bacua.

5

El rollo escrito y el Cordero

1 Ja'nrëbi, Riusubi baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguëna, uti pëbë yua baguë
jëja ëntë sarare ba'iguëna, ëñahuë yë'ë. Sa'nahuë ca'nco, hue'se ca'nco coca
toyase'e baji'i. Te'e ëntë sara samu së'quesiruanbi ta'yese'e baji'i.
2 Ja'nrëbi, guënamë re'oto yo'o con hua'guë ai jëja ba hua'guëbi nëcaguëna,
ëñahuë yë'ë. Ai jëja coca cani achoguë baji'i baguë:
—¿Jaroguëbi ba uti pëbë së'quesiruanre ancoye poreguë'ne? Ai ta'yejeiye
ba'iguëbi ja'anre yo'oye poreji, cabi.
3 Caguëna, guënamë re'oto, yija re'oto, yija sa'nahuë re'oto, si'aruanna
cu'eto, ta'yejeiye ba'iguë, ba uti pëbë së'quesiruanre anconi ëñañe poreguëbi
beoji.
4 Ja'nca beoguëna, ai oë'ë yë'ë. ¿Jaroguëbi ba uti pëbë së'quesiruanre anconi
ëñañe poreguë'ne? caguë oë'ë yë'ë.
5 Oiguëna, ira ëja bainguëbi yë'ëni cabi:
—Oima'ijë'ën. Judá bainguë, airu yai'ru quë'rë ta'yejeiye jëja baguë, baguë
ira taita ba'isi'quë David'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë, ja'anguëbi baguë je'o
ëñacuare senjosi'quë sëani, ba uti pëbë së'quesiruanre ancoye poreji, cabi.
6 Caguëna, ja'nrëbi, Riusu jëja guëna seihuë ca'ncorë, gajese'ga ba'i hua'na
ba'iru, ira ëja bain ba'iru, bacua jobona ëñato, Riusu Mamaquë, Oveja
hua'guë misabëna huani insisi'quë'ru ba'iguë baji'i. Te'e ëntë sara samu
cachoñëa, te'e ëntë sara samu ñacogaña, ja'anre babi. Riusu Espíritu sanhuë
si'a bainna saosi'cua te'e ëntë sara samucua, ja'ancua yua ba cachoñëa, ba
ñacogaña baë'ë.
7 Ja'anguë, Oveja hua'guë huani insisi'quëbi Riusu guëna seihuëna sani, ba
uti pëbë Riusu jëja ëntë sarare ba'iguëna, cobi.
8 Coguëna, ja'nrëbi, ba gajese'ga ba'i hua'na, ba veinticuatro ira ëja bain,
bacuabi Riusu Zin guëon na'mina gugurini rëanhuë. Ja'nca rëanjën, ga
ba'iguëbi arpate huaijën, ma'ña guënje re'co zoa curi ro'rohuëanna bu'iye
bahuë. Ja'an ma'ña guënje re'co yua Riusu bainreba ujajën ba'ise'e baji'i.
9 Ja'anre bajën, bacuabi mame gantaye gantajën baë'ë:
Më'ë yua Ta'yejeiye Ëjaguë sëani, më'ëbi ba uti pëbëte coni, ba së'quesiruanre
ancoye poreyë.

Më'ë yua huani senjosi'quëbi bain jucha ro'ire junni tonni, Riusu bainre bacuare mame re'huahuë.
Si'a bain jubëan, si'a bain coca cacua, si'a bain te'e ba'icua, si'a re'oto bain ba'icua, si'acuare cu'eguë, më'ë yësi'cuare cuencueni Riusu bainre bacuare re'huahuë më'ë.
10 Riusu pairi sanhuë baguëte concua, ai ba'i jubë ba'icuare bacuare re'huani bahuë më'ë.
Ja'ancuabi si'a bain yija ba'icuare guansejën ba'ija'cua'ë, gantajën cahuë.
11 Gantajën cajënna, ja'nrëbi, Riusu jëja guëna seihuë, ta'yejeiye ba'i hua'na ba'iru, ira ëja bain ba'iru, ja'anruna ëñani achato, guënamë re'oto yo'o con hua'na ai ba'i jubë, quë'rë millón ba'icuabi
12 ën cocare si'a jëja achojën, te'e cahuë:
Riusu Zin, Oveja huani misabëna insisi'quë'ru ba'iguëbi, ja'anguëbi mai ta'yejeiye Ëjaguë'bi ba'iji.
Ja'anguëbi Riusu ta'yejeiye ba'iye'ru ba'iye poreji.
Si'aye masiguë ba'ija'guë.
Quë'rë ta'yejeiye recoyo jëja baguë ba'ija'guë.
Si'acuabi baguëni jo'caye beoye te'e ruiñe ëñaja'bë.
Quë'rë ai ba'iye ai go'sijeiye ba'ija'guë.
Si'acuabi baguëni recoyo cajën bojoja'bë, cahuë.
13 Ja'nrëbi, se'e achato, si'a guënamë re'oto ba'icua si'a yija re'oto ba'icua, si'a yija sa'nahuë re'oto ba'icua, si'acuabi ën cocare te'e cajën baë'ë:
Mai Ëjaguë Riusu baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguë, baguë Zin naconi, bacuani re'oye cajën bojojën bañuni.
Bacuani te'e ruiñe ëñajën bañuni.
Bacua go'sijeiye, bacua recoyo jëja baye, ja'anre ai ba'iye ai quëani achojën, caraye beoye si'arën cañuni, cahuë.
14 Cajënna, ba ta'yejeiye ba'i hua'na gajese'gacuabi:
—¡Ja'nca yo'oñu! cahuë.

Cajënna, ba ira ëja bain venticuatrocuabi gugurini rëanni, mai Ëjaguë carajeiye beoye ba'iguëna, baguëni ai bojojën baë'ë.

6

Los siete sellos

1 Ja'nrëbi, Riusu Mamaquë, mai gu'a jucha ro'ire junni tonni go'ya raisi'quëbi së'queni tayosirute te'erute ancoguëna, ëñahuë yë'ë. Ancoguëna, ba gajese'ga ba'i hua'na te'eguëbi:
¡Raijë'ën! cabi.
2 Caguëna, yë'ëbi sani ëñato, caballo hua'guë pojeiguë ba'iguëna, bainguëbi tuiguë, chao perebëte ze'enguë raji'i. Rani, ëja bain marote baguëna insijënna, ai ta'yejeiye ba'iguëbi ba je'ore huaiguë saji'i.
3 Saiguëna, ja'nrëbi, Riusu Mamaquëbi, samu ba'i së'queni tayosirute ancoguëna, ja'anru ba'i hua'guë samu ba'iguëbi:
—¡Raijë'ën! caguëna, achahuë yë'ë.
4 Achani, ja'nrëbi ëñato, yequë caballo hua'guë majeiñereba ba'iguëbi raji'i. Raiguëna, jai guerra hua hua'tire ba tuiguëna insihuë. Insijën, Më'ë yua si'a yija bainna sani bacua yua sa'ñeña huani senjoja'bë caguë, bacuani sa'ñeña je'o ba güesejë'ën, cahuë.
5 Cajënna, ja'nrëbi, Riusu Mamaquëbi samute ba'i së'queni tayosirute ancoguëna, ja'anru ba'i hua'guë samute ba'iguëbi:
—¡Raijë'ën! caguëna, achahuë yë'ë.

Achani, ja'nrëbi, ëñato, yequë caballo hua'guë zijequë ba'iguëbi raji'i. Raiguëna, ba tuiguëbi aon reo macare ze'enguë baji'i.
6 Ja'nca ze'enguëna, yequëbi yua gajese'ga ba'i hua'na jobo ba'iye'ru coca cani achobi:
—Trigo aonre coye yëtoca, te'e kilo yua te'e denario so'core ro'ijë'ën. Cebada aonre coye yëtoca, samute kilo te'e denario so'core ro'ijë'ën. Hui'yabe, bisi ëye jo'cha, ja'anre huesoye beoye ba'ijë'ën, cani achobi, aon gu'ana ju'iñe quëase'e sëani.
7 Cani achoguëna, ja'nrëbi, Riusu Mamaquëbi gajese'ga ba'i së'queni tayosirute ancoguëna, ja'anru ba'i hua'guë gajese'ga ba'iguëbi:
—¡Raijë'ën! caguëna, achahuë yë'ë.
8 Achani, ja'nrëbi ëñato, yequë caballo hua'guë, mini huesësi'quëbi raji'i. Raiguëna, ba tuiguëbi Junni Huesësi'quë hue'ebi. Junni huesësi'cuabi baguë yo'je be'tejën raë'ë. Raijënna, bacuani guansejën cahuë:
—Mësacua yua yija re'otona sani, bain hua'na, gajese'ga parte ba'i jubëni huani senjojë'ën. Guerra hua hua'tibi, aon gu'ayebi, raubi, airu hua'i hua'na naconi, ja'anbi bacuani huani senjojë'ën, guansejën cahuë.
9 Cajënna, ja'nrëbi, Riusu Mamaquëbi te'e ëntë sara ba'i së'queni tayosirute ancoguëna, misabë yijacuana ëñato, Riusu bainreba huani senjosi'cua bacua recoñoa baë'ë. Riusu cocarebare, Riusu ba'iyete, ja'anre quëani achojën ba'isi'cuare sëani, bainbi bacuani huani senjohuë.
10 Ja'nca huani senjorena, bacuabi yua Riusuni si'a jëja senni achahuë:
—Ëjaguë Riusu Ta'yejeiyereba ba'iguë, jucha beoguë, te'e ruiñe ba'iguë, më'ëni coca señë. Ro bainbi yëquënani huani senjorena, ¿më'ë quejeito bacuani bënni senjoguë'ne? ¿Quejei zoe yuta ëjoguë'ne? senni achahuë.
11 Senni achajënna, pojei cañate bacuana insini, ën cocare bacuani quëahuë:
—Yuta rëño ñësebë se'ga oiye beoye ëjojën ba'ijë'ën. Mësacua yua huani senjosi'cua ba'ijënna, yequëcua mësacua bain Riusuni te'e concua, bacuabi güina'ru huani senjosi'cua ba'ija'cua'ë. Bacua ju'inja'ñe yua Riusu cuencuese'e sëani, ja'anrën tëca ëjojën ba'ijë'ën, quëahuë.
12 Quëajënna, Riusu Mamaquëbi te'e ëntë sara te'eyo së'queni tayosirute ancoguëna, queruna ëñato, yija re'otobi ai jëja ñu'cuebi. Ënsëguëbi na'i raoguë, zijei can'ru runji'i. Ñañaguëbi zie can'ru ba'iye majequë runji'i.
13 Ma'chocoan'ga guënamë re'otore së'ijën, yijana tonni carajaë'ë. Juinja higo uncue jëja tutubi tonni senjoñe'ru, tonni carajaë'ë.
14 Guënamë re'oto si'a re'oto yua te'e jëana a'nqueni saoni carajaji'i. Si'a cubëan, si'a juboan, yua quë'ñeni senjose'e baji'i.
15 Ja'nca ba'iguëna, si'a yija re'oto ëja bain, bain ta'yejeiye ëjacua, soldado ta'yejeiye ëjacua, bonse ëjacua, jëja bacua, yo'o yo'oye zeansi'cua, preso etosi'cua, si'acuabi huaji yëjën, cu re'oto gata gojeñana cacani gatihuë.
16 Gatini, gata re'otona coca güijën cahuë:
—Yëquënana tonni ta'pijë'ën. Riusu yua baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguëbi yëquënani ëñama'ija'guë cajën, baguë Mamaquëbi yëquënani bënni senjoma'ija'guë cajën, ja'nca tonni ta'pijë'ën, senni achajën ba'iyë bacua.
17 Bacua si'a jëja bënni senjojei umuguse yuara ti'anse'e sëani, ¿jarocuabi nëcani ënseye poreye'ne? güijën cahuë.

7

Los señalados de las tribus de Israel

1 Ja'nrëbi, yija ca'ncoña, gajese'ga ca'ncoñana ëñato, guënamë re'oto yo'o con hua'na gajese'gacuabi nëcahuë. Gajese'ga ca'ncoñabi tutu ëaye ba'iguëna,

guënamë re'oto yo'o con hua'nabi të'hueni ënsehuë. Yija, jai ziaya, si'a sunqui,
ja'anna tutuye beoye ba'ijë'ën cajën, tuture të'hueni ënsehuë.
2 Ënsejënna, yequë yo'o con hua'guëbi ënsëguë etajei ca'ncobi mëiguëna,
ëñahuë yë'ë. Mai ta'yejeiye Ëjaguë së'que maca, ja'anre babi. Ja'nca baguëbi
yua ba yo'o con hua'na gajese'gacua, yijana, jai ziayana ja'si yo'oye porecua,
3 ja'ancuani si'a jëja guanseguë cabi:
—Mësacua yua yija, jai ziaya, si'a sunqui, ja'anre yuta ja'siye saoma'ijë'ën.
Ru'ru, mai Riusu bainreba baguëre concuani bacua të'ribëanna së'queye ba'iji,
guanseguë cabi.
4 Caguëna, ja'nrëbi, Israel bain jubëan si'a jubëan ba'icuabi cuencueni
së'quesi'cua ba'ijënna, bacua número cuencuese'ere achahuë yë'ë. Ciento
cuarenta y cuatro mil yua së'quesi'cua baë'ë.
5 Judá jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë. Rubén jubë së'quesi'cua yua doce
mil baë'ë. Gad jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë.
6 Aser jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë. Neftalí jubë së'quesi'cua yua doce
mil baë'ë. Manasés jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë.
7 Simeón jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë. Leví jubë së'quesi'cua yua doce
mil baë'ë. Isacar jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë.
8 Zabulón jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë. José jubë së'quesi'cua yua
doce mil baë'ë. Benjamín jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë.

La multitud vestida de blanco

9 Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi, queruna ëñato, yequëcua, ai ba'i jubë bain baë'ë.
Bacua númerote ai ëama'iñereba cuencueye poremaë'ë. Si'a yija re'otoña
ba'icua, si'a bain jubëan ba'icua, si'a re'oto bain tin coca cacua, si'a te'e huë'e
bain ba'icua, ja'an baë'ë. Ja'nca ba'icuabi Riusu jëja guëna seihuë, baguë
Mamaquë ba'iru, ja'anrute nëcajën, pojei cañara ju'ijën, ju'care bajën,
10 si'a jëja te'e cani achohuë:
Mai Ëjaguë Riusu yua baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguë, baguë Mamaquë, mai
gu'a jucha ro'ire junni tonni go'ya raisi'que'ga, bacua se'gabi bainre
tëani baye poreyë, cani achohuë.
11 Cani achojënna, anje hua'na si'acuabi, Riusu jëja guëna seihuë të'ijeiye, ba
ira ëja bain të'ijeiye, ba gajese'ga ba'i hua'na të'ijeiye nëcajën, yua Riusu jëja
guëna seihuë ja'anrëna gugurini rëanni, baguëni bojojën,
12 baguëni cahuë:
¡Ja'nca yo'oye poreyë!
Mai Ëjaguë Riusuni re'oye cajën bojoñu.
Baguë go'sijeiye ba'iye ai ba'iye ai re'oye cañu.
Baguë masiyete ai ro'tajën baguëni bojojën bañu.
¡Ja'nca yo'oñuni! cahuë.
13 Cajënna, ja'nrëbi, ira ëja bain ba'icua te'eguëbi yë'ëni coca senni achabi:
—¿Ja'an bain pojei cañ a ju'icua, gue bain'ne? ¿Jarobi ti'anre'ne? senni
achabi.
14 Senni achaguëna, yë'ëbi:
—Më'ëbi masiyë, ëjaguë, sehuohuë yë'ë.
Sehuoguëna, baguë quëabi:
—Yua si'a re'oto carajeirën ba'iguëna, bainbi ai ba'iye ai ja'siye ai yo'ojënna,
Riusubi ja'ancuani tëani babi. Bacua cañ a yua si'si cañ a ba'iguëna, Riusu
Mamaquë, baguë zie jañuni tonse'ena zoajënna, pojei cañ a re'oye zoasi cañara
runji'i.
15 Ja'nca ba'icuabi Riusu jëja guëna seihuëna ti'ansi'cua ba'iyë.

Riusu huë'ere ba'ijën, Riusu yo'ore jo'caye beoye conjën, na'ijaijën ñatajaijën ba'iyë.

Ba'ijënna, ta'yejeiye Ëjaguë Riusubi bacua naconi jo'caye beoye si'arën ba'iguë, bacuani ai oiguë conguë ba'iji.

16 Ja'nca conguëna, bacua yua se'e aon gu'ana ju'inma'iñë.
Gare se'e oco ëana ju'inma'iñë.
Bacua yua gare se'e gue ënsë uye beoye ba'iyë.
Gare se'e ja'su ju'iñe beoye ba'iyë.

17 Riusu Mamaquëbi Riusu jëja guëna seihuë ba'irute ba'iguëbi yua oveja hua'nani conni cuiraye'ru bacuani re'oye conni cuiraji.

Ja'nca conguëbi bacuare saguë, bain huajëreba huajë oco gojeña, bacua uncuye ba'iruanre bacuani ëñoji.

Ëñoguëna, Riusu'ga bacua oijën zëse'e beoru zoani gare tënoji.

Ja'nca tënoguëna, gare se'e oiye beoye ba'iyë bacua, quëabi ba ira ëja bainguë.

8

El séptimo sello y el incensario de oro

1 Ja'nrëbi, Riusu Mamaquëbi ba te'e ëntë sara samu ba'i së'queni tayosirute ancoguëna, Riusu ba'i jobo si'a jobobi jobo hora ba'iye yua caye beoye baë'ë.

2 Ba'ijënna, ja'nrëbi, anje hua'na te'e ëntë sara samucuabi Riusu jëja guëna seihuë ja'anrëte ba'ijënna, conetahuëan te'e ëntë sara samuhuëanre bacuana insihuë.

3 Ja'nrëbi, yequë anje yua zoa curi ro'rohuëte baguëbi yua misabë ca'ncona nëcani baji'i. Ba'iguëna, ma'ña guënje re'co ai ba'iyete baguëna insihuë, si'a Riusu bainreba ujaye naconi ca'nquese'ere. Insijënna, anjebi bacua ujajën ba'iye naconi ca'nqueni, ba misabë, zoa curi misabë Riusu jëja guëna seihuë ja'anrëte ba'iguëna, ja'anruna tëoni jumubi.

4 Ja'nca jumuguë, ma'ña guënje re'co yua Riusu bainreba ujaye naconi ca'nqueguë, ba picoreëoguëna, Riusubi ëñani bojobi.

5 Bojoguëna, ja'nrëbi, anjebi ba misabë toare inni, ba ro'rohuëna bu'iye ayani, yija re'otona senjoni tonbi. Tonguëna, mëjobi ai guruye ai jëja achobi. Mëjo jue'neñe'ga ai jëja achobi. Yija'ga ai jëja ñu'cuebi.

Las trompetas

6 Ja'nrëbi, te'e ëntë sara samu anje hua'na bacua te'e ëntë sara samu conetahuëanre bajën, bahuëanre jui bi'rahuë.

7 Te'e anje ru'ru juiguëbi baguë conetate juiguëna, ja'nrëbi, oco garase'e, toa, zie, ja'an naconi ca'nquese'e yua oco to'iñe'ru tonji'i. To'inguëna, si'a yija samute macaña ba'iye te'e ru'ru uni si'abi. Si'a sunquiñëa samute macaña ba'iye te'e ru'ru uni si'abi. Si'a tayahuëan beoru uni si'abi.

8 Ja'nrëbi, yequë anje samu ba'iguëbi baguë conetate juiguëna, ja'nrëbi, ai ba'i cubë toa zëinse'e'ru ba'iye yua jai ziayana senjoni rëose'e baji'i.

9 Ja'nca ba'iguëna, si'a ziaya samute macaña ba'iye te'e ru'ru yua zie'ru runji'i. Ziaya hua'i hua'na samute macaña ba'iye te'e ñësebë ba'icuabi junni huesëni carajaë'ë. Jai ziaya yoguan samute macaña ba'iye te'e ñësebë ba'iye yua huesëni carajaji'i.

10 Ja'nrëbi, yequë anje samute ba'iguëbi baguë conetate juiguëna, ja'nrëbi, ma'choco ai ba'ico guënamë së'icobi jai toa tëcabë zëinse'e'ru yijana to'in meji'i. Ziayaña, oco gojeña, samute macaña ba'iye te'e ru'ru ba'iyena to'in meji'i.

11 Ja'an ma'choco yua Bu'jusiñë hue'ebi. Ja'nca hue'eguëna, ziayaña, oco gojeña samute macaña ba'iye te'e ru'ru ba'iye yua bu'ju re'co'ru runji'i. Ruinguëna, ai sënje re'co sëani, ai ba'i jubë bainbi uncuni junni huesëhuë.
12 Ja'nrëbi, yequë anje gajese'ga ba'iguëbi baguë conetate juiguëna, ënsëguë yua samute macaña ba'iye te'e ru'ru ba'iye yua te'e jëana na'i raobi. Ba miañe yua samute macaña ba'iye te'e ru'ru ba'iye'ru ta'yejeiye miamaji'i. Umuguse, ñami, ja'an yua güina'ru ta'yejeiye miamaji'i.
13 Ja'nrëbi, guënamë re'otona ëñato, bain huihuebi jobo re'oto ganhuaguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi ai jëja achoguë cabi:
—¡Yija ba'icuare ai huani jo'caye ba'iji! ¡Yequë anje sanhuë samutecuabi coneta juijënna, gu'aye se'ga, gu'aye se'ga ba'iji bainre! achoguë cabi.

9

1 Ja'nrëbi, yequë anje, te'e ëntë sara ba'iguëbi baguë conetate juiguëna, yuara yequë ma'choco guënamë re'otona së'iguëbi yijana to'in meji'i. To'in meguëna, ba rëi goje anco ëjaguëre ba ma'chocote re'huahuë.
2 Re'huajënna, baguë yua ba rëi gojere ancoguëna, ai ba'i picobëbi huëji'i. Jai toabo huëiye'ru huëni, ënsëguëte na'oni, si'a re'oto pico huëni, na'ini huesëbi.
3 Ja'nca huesëguëna, ja'nrëbi, bu'nsu hua'nabi ba picobi yijana toën'ë. Ja'nca to'inni ba'ijën, buni hua'na totaye'ru bainni totaye porehuë.
4 Porejënna, Riusu anje hua'nabi bacuani coca cajën guansehuë:
—Tayahuëan, juinja sahuaña, sunquiñëa, ja'anre gu'aye yo'oma'ijë'ën. Bain hua'na, Riusu së'quema'isi'cua, të'ribëna së'quema'isi'cua, ja'ancua se'gani ja'si yo'ojaijë'ën, cajën guansehuë.
5 Te'e ëntë sara ñañaguëanbi bainni ja'si yo'oye porehuë. Bainni huani senjomaë'ë. Bacua totayebi bainni ja'si yo'ojën baë'ë. Buni totaye'ru totajën, bainni ai ba'iye ai ja'si yo'ohuë.
6 Ja'nca totajënna, ja'anrën ti'anguëna, bainbi Junni huesëja'ma cacuata'an, junni huesëye beoye ba'ija'cua'ë. Bacua junni huesëyete cu'ecuata'an, junni huesëye gare porema'ija'cua'ë.
7 Ba bu'nsu hua'nare cato, yua caballo hua'na guerra huaye re'huasi'cua ba'iye'ru ëñohuë. Zoa curi maroan ba'iye'ru yua bacua sinjobëanre tuji'i. Bacua zia yua bain zia ba'iye'ru ëñohuë.
8 Bacua raña yua romi hua'na rañaba ba'iye'ru bahuë. Bacua gunjiñëa yua airu yai gunji'ru ba'iye bahuë.
9 Bacua hua'i so'co yua guëna so'co ba'iye'ru bacua coribate bahuë. Bacua ganhua cabëanbi ganhuato, yua ai ba'i jubë caballo hua'na guerra hua yoguan ai besa saye'ru achohuë.
10 Bacua incoñoare cato, buni incoñoa'ru ba'iye bahuë. Bacua inco na'mibi bainre totato, te'e ëntë sara ñañaguëan bainni ja'si yo'oye porehuë.
11 Bacua ta'yejeiye ëjaguë yua ba anje hua'guë, ba rëi goje ëjaguë, ja'anguëbi ba'iji. Hebreo cocabi cato, Abadón hue'eji. Griego cocabi Apolión hue'eji.
12 Yureca, ru'ru huani jo'case'e yua si'ase'e ba'iji. Yuta samu huani jo'caye caraji.
13 Ja'nrëbi, yequë anje te'e ëntë sara te'e ba'iguëbi baguë conetate juiguëna, Riusu zoa curi misabëna achato, ba gajese'ga cachoñëa ba'irubi
14 ba anje te'e ëntë sara te'e ba'iguë, coneta baguë, ja'anguëni coca cani achobi:
—Anje hua'na gajese'gacuabi ba jai ziaya Eufrates casiya, ja'an ziaya yëruhuate preso gueonsi'cua ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, bacuare jo'chini etojë'ën, cani achobi.

15 Ja'nca cani achoguëna, ba anje hua'na yua bacua etojai umuguse, bacua
etojai ñañaguë, bacua etojai tëcahuë, ja'an etojairënre ëjojën ba'icuare sëani,
yurera si'a bain samute macaña ba'iye te'e ru'ru huani senjojë'ën caguë,
bacuare etobi.
16 Etoguëna, bacua soldado hua'na caballo tuicuare cuencuejënna, bacua
númerote achahuë yë'ë. Samu cien millonbi guerra huajën saë'ë.
17 Ja'nca saijënna, yë'ëbi guënamë toya ëñahuë. Ba caballo tuicua yua
guëna canre bacua coribana ta'yesi'cua baë'ë. Bacua guëna canre cato,
toa'ru majeiñe, azurujeiye, së'ñojeiñe, ja'an'ru baji'i. Caballo hua'na'ga bacua
sinjobë yua airu yai sinjobë sa'ñesi'cua ba'ijën, toa, pico, ju'ju sëñe, ja'anre
bacua yi'obobi sëcojën saojën saë'ë.
18 Ja'nca sëcojën, toa, pico, ju'ju sëñe, ja'anbi samute raure bainna uanjën,
samute macaña ba'iye te'e ru'ru bain ru'ru huani senjohuë.
19 Bacua yi'obobi huani senjojën, bacua inco na'mi'ga ja'anbi bainni ai ja'si
yo'ohuë. Bacua incoyore cato, aña hua'na ba'iye'ru baë'ë. Aña sinjo re'huani,
bainni cuncujën, ja'si yo'ohuë. Ja'nca bainre huani senjohuë.
20 Huani senjojënna, bain hua'na huaima'isi'cua, ba rauna ju'inma'isi'cua,
ja'ancuabi bacua gu'a juchare yo'oye gare jo'camaë'ë. Bacua gu'a huati
hua'ini bojoye jo'camaë'ë. Bacua imageña te'ntose'e, zoa curi, plata, bronce,
gata, sunqui, ja'anbi te'ntose'e, ñaco ëñañe, ganjo achaye, güëonbi ganiñe,
ja'an porema'iñereta'an, bacuabi yuta bacua imageñana gugurini rëañe gare
jo'camaë'ë.
21 Bacua gu'a jucha yo'oye, bainre huani senjoñe, ëco toya ëñañe, yai bain
yo'oye'ru yo'oye, ëmëcua romicua sa'ñeña yahue bani a'ta yo'oye, bonsere
jiañe, ja'anre yo'oye gare jo'camaë'ë.

10

El ángel con el rollito escrito

1 Ja'nrëbi, guënamë re'otona ëñato, anje hua'guë ai ta'yejeiye jëja baguëbi
picobëja'an gaje raji'i. Ra'ña mequë yua baguë sinjobë ëmëje'en reji'i. Baguë
zia yua ënsëguë ma'ñoñe'ru miabi. Baguë guëoña yua toa zëinsi guëoña baji'i.
2 Ja'nca ba'iguëbi uti pëbë choa pëbë ancose'ere baguë, gajebi. Gajeni,
baguë jëja guëonbi jai ziayana nëcaguë, baguë ari guëonbi yijana nëcabi.
3 Nëcani ja'nrëbi, airu yai güiye'ru ai jëja cani achobi. Cani achoguëna,
ja'nrëbi mëjo gurucua te'e ëntë sara samucuabi coca guruni achohuë.
4 Ja'nca guruni achojënna, ba te'e ëntë sara samucua coca guruse'ere utina
toya bi'rahuë yë'ë. Toya bi'raguëna, guënamë re'otobi yë'ëni coca cani achobi:
—Mëjo gurucua ba te'e ëntë sara samucua bacua coca guruse'ere
toyama'ijë'ën. Ja'anre yahueñu, cani achobi.
5 Cani achoguëna, ja'nrëbi, ba anje hua'guë jai ziaya, yija nëcaguëbi baguë
jëja ëntë sarare ëmëje'ena huëani,
6 mai ta'yejeiye Ëjaguë Riusu, carajeiye beoye ba'iguë, si'a yija, si'a ziaya,
si'a baruan ba'i hua'na, si'ayete re'huani jo'casi'quë, ja'anguëni si'a jëja
ujaguë cabi:
—Quë'rë zoe ëjoma'iñu.
7 Anje hua'guë te'e ëntë sara samu ba'iguëbi baguë conetate juija'guë.
Juiguëna, më'ë yahue masini cuencuese'e, më'ë ira conjën raosi'cuani ëñoni
jo'case'e, carajeirën ba'ija'ye, ja'anre yurera yo'oni ëñojë'ën, Taita, ujaguë
cabi.
8 Caguëna, ja'nrëbi, guënamë re'otobi yë'ëni se'e cani achobi:

—Ba anje hua'guë jai ziaya, yija nëcaguëna sani, baguë uti pëbë ancose'ere baguëna cojë'ën, cani achobi.
9 Cani achoguëna, yë'ë yua ba anjena sani, baguë uti pëbë insiye sen'ë. Senguëna, baguë yua yë'ëni coca cabi:
—Yë'ë pëbëte coni ainjë'ën. O'a baya hua'i sëñe'ru hua'i sëñeta'an, më'ëbi rëonni tëjiguëna, ai sënjeñe ba'ija'guë'bi, caguë quëabi.
10 Quëaguëna, ba uti pëbëte anjena coni aën'ë. Ainguëna, yë'ë yi'obote ba'iguë, o'a baya hua'i sëñe'ru ai hua'i sënbi. Ja'nrëbi, rëonni tëjini, ai sënje yacahuë baye'ru runji'i.
11 Ruinguëna, ja'nrëbi, anje sanhuëbi yë'ëni ñaca yihuojën cahuë:
—Riusu cocarebare yua se'e bainni quëani achojaijë'ën. Bain jubëan ba'iye, tin bain ba'iye, si'a re'oto coca cacua ba'iye, rey ëjacua ba'iye, ja'ancua ba'iyete ai ba'iye bainni quëani achojaijë'ën, cahuë.

11

Los dos testigos

1 Cani ja'nrëbi, cuencue tëcabëte inni, yë'ëna insini cahuë:
—Huëni, Riusu huë'ena sani, ba huë'ere cuencuejë'ën. Si'a huë'ë, misabë, baru gugurini rëincua, ja'anre cuencuejë'ën.
2 Huë'e hue'se ca'ncore cuencuema'ijë'ën, si'a gu'a bain ba'ija'ru sëani. Bacua yua si'a re'oto bainbi rani, Riusu huë'e jobo Jerusalén casi jobore ai gu'a hui'ya taonni huesoja'cua'ë. Cuarenta y dos ñañaguëanbi ba'ijën, ja'nca yo'oja'cua'ë.
3 Yo'ojënna, yë'ë ëñoñete ëñani quëani achojaicua, samucua, costal caña ju'icua, bacuare cuencueni saoyë. Mil doscientos sesenta umuguseñabi ja'nca ju'ijën, yë'ë cocare quëani achojën ba'ijaë'ë, cahuë.
4 Ja'an samucua yua ba samu olivoñëa, ba samu majahuë se'nquehuëan, ja'an ba'iyë. Mai Ëjaguë Riusu yijare re'huani jo'casi'quë, ja'anguë naconi ba'iyë.
5 Je'o bacuabi bacuani ja'si yo'oye ro'tatoca, toare sëcojën, bacuani ëoni si'ayë. Bacuani ja'si yo'oye ro'tacua yua ja'ncara'ru huani senjosi'cua ba'iyë.
6 Ja'an samucuabi yëtoca, mai quëani achojai umuguseñabi ocoye beoye ba'ija'guë cajën, oco ca'niñete tëhuoni ënseye poreyë. Ziayañare'ga ziere re'huaye poreyë. Si'a raure bacua yëse'e'ru bainni uañe poreyë bacua.
7 Ja'nrëbi, Riusu cocarebare quëani achoni tëjijënna, ba gu'aguëreba, ba rëi gojera ba'iguëbi yua ba gojebi eta mëni, ba samucuani je'o baguë, bacuani huani senjoji.
8 Huani senjoguëna, ju'insi'cuabi ba jai huë'e jobo ma'are uën'ë. Recoyo cocabi cato, Sodoma, Egipto, ja'an casi jobo, mai Ëjaguë crusu sa'cahuëna reosiru, ja'an ba'iji.
9 Ju'insi'cuabi uinjënna, si'a bain jubëan, si'a tin coca cacua si'a re'oto bain, ja'an ba'icuabi samute umuguseña jobo, bacuani quëquësi ñacobi jia'nani ëñañë. Yequëcuabi bacuare tañe ro'tatoca, ënseyë.
10 Ba samucuabi Riusu cocarebare quëani achojënna, si'a yija bainbi recoyo ai sa'ntijën ai oisi'cua baë'ë. Ja'nca sëani, bacua ju'inse'ere bojojën, fiesta yo'ojën, bonsere sa'ñeña ro insijën ba'iyë.
11 Ja'nrëbi, samute umuguseña jobo ba'iguëna, Riusubi bacuana sëconi saoguëna, bacuabi go'ya rani nëcahuë. Ja'nca nëcajënna, si'a bain ëñacuabi ai quëquë huesësi'cua baë'ë.
12 Ba'ijënna, guënamë re'otobi go'ya raisi'cuani ai jëja coca cani achobi:

—Ënjo'onna mëijë'ën, cani achobi.

Cani achoguëna, je'o bacuabi ëñajënna, ba samucuabi pico can naconi guënamë re'otona më'ë.

13 Mëijënna, ja'ansirën yijabi ai jëja ñu'cuebi. Ñu'cueguëna, huë'e jobo décima parte ba'iyebi tantani si'abi. Bain hua'na siete mil ba'icuabi, yija ñu'cueguëna, huajë junni carajaë'ë. Junni carajatena, bain ba'ijën ju'inma'isi'cuabi ai quëquë huesësi'cua, guënamë re'otona ëñani, Riusu ta'yejeiye ëjaguë ba'iye cahuë.

14 Yureca, samu ba'iye huani jo'case'e yure si'ase'e ba'iji. Yuta te'e huani jo'caye caraji.

La séptima trompeta

15 Ja'nrëbi, anje hua'guë, te'e ëntë sara samu ba'iguëbi baguë conetate juiguëna, guënamë re'oto ba'icuabi ai jëja cani achohuë:

Yureca, mai Ëjaguë Riusubi, baguë Raosi'quëreba Ba'iguë, Cristo hue'eguë naconi, bacuabi yua si'a bain ëjacuare quë'ñeni, si'a yijare bajën, carajeiye beoye si'arën guansejën ba'iyë, cani achohuë.

16 Cani achojënna, ira ëja bain venticuatrocua, bacua jëja guëna seihuëanre ñu'icuabi yua Riusu guëon na'mina gugurini rëanni, baguëni bojojën,

17 baguëni cahuë:

Mai quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë Riusu, ru'rureba ba'isirënbi si'arën ba'iguë, gare carajeiye beoye ba'iguëna, më'ëni bojojën, më'ëni surupa cajën ba'iyë.

Yureca, më'ë ta'yejeiye poreguëbi si'a bainni guanse bi'raguëna, yëquënabi bojojën, më'ëni surupa cayë.

18 Si'a re'oto bainbi bëinjën, më'ëni je'o bacuareta'an, më'ëbi bacuare bënni senjoguë raë'ë.

Bain gu'a juchare ëñaguë, ju'insi'cua ba'icuata'an, bacua bënni senjoñete huo'hueni tonguë raë'ë.

Më'ëre yo'o concua, më'ë ira bain raosi'cua, më'ë bainreba si'acuana më'ë premio bayete huo'hueni insiguë raë'ë.

Ëja bain, yo'o yo'oye zeansi'cua, si'acua më'ë ta'yejeiye ba'iyete si'a recoyo ro'tajën bojojën ba'itoca, yureca më'ë premio bayete bacuana huo'hueni insiyë më'ë, cahuë.

19 Cajënna, ja'nrëbi, Riusu huë'e guënamë re'oto ba'i huë'e yua ancosi huë'e baji'i. Ba'iguëna, ja'nrëbi, sa'nahuërebana ëñato, Riusu coca jia'nose'e, baguë guanseni jo'casi coca baji'i. Ba'iguëna, ja'nrëbi, mëjo jue'neñe, mëjo guruye, ja'anbi ai jëja yo'oni ai ba'iye ai achobi. Yija ñu'cueye, oco garase'e ai jëja to'iñe, ja'an'ga baji'i.

12

La mujer y el dragón

1 Ja'nrëbi, mëiñe ëñato, guënamë toya yua yë'ëni ëñose'e baji'i. Romigobi ënsëguë naconi ganosi'co'ru baco'ë. Ñañaguë yua bago tumusi'co baco'ë. Bago maro tuise'e yua si'a sara samu ma'chocoan naconi re'huase'e baji'i.

2 Zinbë ba'igo yua të'ya rai ëaye ba'igore ai ba'iye ai ja'siguëna, ai yo'ogo ai oigo baco'ë.

3 Ja'nrëbi, yequë guënamë toya ja'ansirën yë'ëni ëñobi. Añia pëquë majequë ai jaiguë'bi baji'i. Ba'iguëbi te'e ëntë sara samu sinjobëan, si'a sara cachoñëa, ja'anre babi. Te'e ëntë sara samu guëna maroan yua baguë sinjobëanre tuji'i.

4 Baguë incobabi yoguë, ma'chocoan guënamë re'otore së'icoan, samute
macaña ba'iye te'e ru'ru yijana tonni senjobi. Ja'nca ba'iguëbi ba romigo
ba'irute ba'iguë, Bago zinre të'ya raigona, baguëte anza caguë ëjobi.
5 Ëjoguëna, ëmëguëte të'ya raco'ë. Si'a re'oto bainre ai ba'iye ai bënni
senjoguë guanseja'guë, ja'an ba'ija'guëte të'ya raco'ë. Të'ya raigona, Riusu yua
baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguëbi yua ja'ansirën baguëte tëani, mëani babi.
6 Ja'nca baguëna, ba romigobi yua bain beo re'otona huë'huë sani, Riusu
re'huacaisiruna gatijaco'ë. Mil doscientos sesenta umuguseñabi, Riusubi
cuiraguëna, bago aonre coni aingo baco'ë.
7 Ba'igona, ja'nrëbi, guënamë re'oto ba'icuabi guerra huaye huëohuë.
Guënamë re'oto yo'o concua jubë ëjaguë Miguel hue'eguë, baguë anje sanhuë
concua naconi, bacuabi yua aña pëquëni je'o bajën, baguëni guerra huahuë.
Huajënna, aña pëquë, baguëre concua naconi, bacua'ga te'e huahuë.
8 Huajënna, quë'rë jëja bajën, aña pëquë jubëni huani tonhuë. Tonjënna,
guënamë re'oto ba'iru gare beobi aña pëquë.
9 Ja'nca beoguë, ru'rureba ba'isirënbi ba'iguë, aña casi'quë, si'a bainre
coquesi'quë, Zupai huati, Satanás, ja'an hue'eguëbi ba'iguëna, baguë, baguë
coquejën concua naconi, bacuare yua yijana tonni senjohuë.
10 Senjojënna, ja'nrëbi, guënamë re'otobi ai jëja cani achobi:
Yureca, mai Ta'yejeiye Ëjaguë Riusu, maini tëani baguëbi gare carajeiye beoye
mai Ëjaguë'ru si'arën bëaguë ba'iji.
Baguë Cristo Raosi'quëreba ba'iguë'ga baguë naconi Ëjaguë'ru te'e bëaguë
ba'iji.
Ja'nca ba'ijënna, zupai huatibi Riusuna sani, mai ba'iye, Riusu bainrebare
gu'aye caguë, Gu'aye yo'oye se'ga ba'iyë caguë, jo'caye beoye ro co-
queguë quëaguëna, baguëte gare yijana tonni senjohuë.
11 Ja'nca senjojënna, maibi quë'rë ta'yejeiye recoyo jëja bayë. Riusu Ma-
maquë, mai gu'a jucha ro'ire junni tonni, go'ya raisi'quëbi baguë ziere
jañuni tonguëna, bacuabi baguëni si'a recoyo ro'tani, mai Ëjaguë naconi
te'e junni tonñu cajën, baguë ba'iyete si'a bainni jo'caye beoye quëani
achohuë.
Ja'nca ba'icuabi mai Ëjaguë naconi ta'yejeiye bajën te'e ba'iyë.
12 Ja'nca sëani, guënamë re'oto ba'icua si'acuabi bojojën ba'ijë'ën.
Yija re'oto, jai ziaya re'oto, ja'an ba'icuata'an, mësacuani ai gu'aye cani
jo'case'e ba'iji.
Zupai huatibi baguë yure carajeiyete masiguë sëani, yua ai bëinreba bëinguë,
mësacuana ai je'o baguë saiji, guënamë re'otobi cani achobi.
13 Ja'nrëbi, aña pëquëbi baguëre yijana senjose'ere masini, ba romigo,
ëmëguëte të'ya raisi'co, Ja'angoni zeanza caguë, bi'rabi.
14 Bi'raguëna, yua jai huihue ganhua cabëanre romigona insini, bagoni
cahuë:
—Bain beo re'otona ganhuago sani gatijë'ën. Aña pëquëbi zeanma'iguëna,
Riusu aon insija'yete aingo, samute tëcahuëan jobo barute ba'ijë'ën, cahuë.
15 Cajënna, aña pëquëbi, Bagote ziayana rëoni huesoza caguë, baguë yi'obobi
ai oco cañate güisani saobi. Ai sao ziaya ba'iye'ru saoguë, romigoni rëo ëaye
yo'obi.
16 Yo'oguëna, ba yija ja'anse'ebi a'nqueni, aña pëquë ziaya saose'ere rëonni
si'abi. Rëonni si'aguëna, ba ziayabi ro huesëbi.
17-18 Huesëguëna, aña pëquëbi romigoni bëinguë, Yequëcua bago mamacuani
guerra huaza caguë saji'i. Riusu bainreba concua, baguë cocarebare achani

yo'ocua, Jesús ba'iyete quëani achocua, ja'ancuani huaye ro'taguë, jai ziaya
yëruhuana sani ëjoguë unji'i.

13

Los dos monstruos

1 Uinguëna, ja'nrëbi ëñato, yequë gu'aguërebabi jai ziaya sa'nahuëbi eta
mëji'i. Si'a sara cachoñëa, te'e ëntë sara samu sinjobëanre babi. Ëja bain
maroan si'a sararoanbi baguë cachoñëare tuji'i. Gu'a mamiña toyase'ebi
baguë sinjobëanre baji'i. Riusuni gu'aye case'e baji'i.
2 Ja'an ba'i hua'guëni ëñahuë yë'ë. Airu yai hua'guë'ru ba'iguëbi mie guëon
ba'iye'ru babi. Ma yai yi'obo baye'ru babi. Ja'nca ba'iguëna, aña pëquëbi
baguë ta'yejeiye ëjaguëre baguëte re'huani, baguë jëja guëna seihuëna bëaye
cabi.
3 Te'e sinjobë yua ja'si nesiru ba'iguëna, huachose'e baji'i. Huachomanica,
junni huesëre'abi. Ja'nca huachose'e ba'iguëna, si'a yija bainbi ai ëñajën
rëinjën, gu'aguërebani te'e conjën bañuni cajën, baguëni te'e zi'inhuë.
4 Zi'injën, aña pëquëre'ga bojojën, baguëni gugurini rëanhuë. Aña pëquëbi
ba gu'a hua'guëre baguë ta'yejeiye ëjaguëre re'huasi'quë sëani, si'a bainbi
gu'aguërebani gugurini rëanjën, baguëte bojojën coca cahuë:
—Ja'an hua'guë yua mai ta'yejeiye ëjaguëbi ai jëja baji. ¿Jarocuabi baguëni
huaye poreye'ne? cahuë.
5 Cajënna, ja'nrëbi, gu'aguërebabi, Ta'yejeiye ëjaguëre re'huasi'quë sëani, ai
jaiguë'bi ba'iyë yë'ë caguë, Riusuni gu'aye caye se'ga ba'iguëbi cuarenta y dos
ñañaguëan ëjaguë'ru bëaye poreguë baji'i.
6 Ja'nca yo'oguë baji'i. Riusu, baguë ta'yejeiye ba'iye, guënamë re'oto
ba'icua, baguë bainreba si'acuare gu'aye caza caguë, ja'anre yo'oni jëhuaguë
baji'i.
7 Ja'nca ba'iguëbi Riusu bainreba ba'icuani guerra huayebi huesoni sen-
joñe poreguë baji'i. Si'a bain jubëan, si'a bain tin coca cacua, si'a re'oto bainre
guanseye poreguë baji'i.
8 Ba'iguëna, si'a yija bainbi baguëni gugurini rëanni bojohuë. Bacua
mamiña yua ru'rureba ba'isirën, ja'anrë, ba Riusu Zin, baguë uti pëbë, si'arën
ba'icua quëa pëbë, bacua mami yua ja'anruna toyani jo'cama'ise'e ba'itoca,
bacuabi ba gu'aguërebani gugurini rëanni bojohuë.
9 Ganjo bacuabi ën cocare achani ye'yeja'bë.
10 Preso zeanja'ñe cuencuesi'cuabi preso zeansi'cua ba'ija'cua'ë.
Guerra hua hua'tibi huani senjoja'ñe cuencuesi'cuabi guerra hua hua'tibi
huani senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
Ja'nca ba'ija'cua sëani, Riusu bainrebabi baguëni gare jo'caye beoye si'a
recoyo ro'tajën, baguë tëani baja'yete ëjoye bayë.
11 Ja'nrëbi, se'e eñato, yequë gu'a hua'guëbi yija sa'nahuëbi eta mëji'i. Samu
cachoñëa, oveja zin cachoñëa'ru ba'iye baguë, aña pëquë tërëye'ru tërëguë
cabi.
12 Yequë gu'a hua'guëbi ba'iguëna, baguë ta'yejeiye ëjaguë ba'iye'ru si'a
bainni güina'ru guanseguë baji'i. Ba hua'guë ja'si nesiru huachose'e
sëani, mësacua yua baguëni gugurini rëanni bojojën ba'ijë'ën caguëna, ja'nca
yo'ohuë.
13 Gu'a hua'guë yijabi eta mësi'quëbi ai ta'yejeiye yo'oni ëñoguëna, bainbi ai
ëñajën rën'ë. Toare guënamë re'otobi gachoni ëñoñe'ga yo'obi baguë.
14 Ja'nca yo'oguë, yequë gu'a hua'guëbi ba'iguëna, yija ba'icuani ai co-
queye guenseguë baji'i. Ja'an hua'guë yua guerra hua hua'tibi sinjobëna

huaisi'quëta'an, go'ya raji'i. Ja'nca sëani, mësacua yua baguë ba'iye'ru imagenre te'ntoni nëconi bajë'ën, coqueguë guansebi. Guanseguëna, bacuabi baguë ba'iye'ru imagenre te'ntoni nëcohuë.
15 Nëcojënna, gu'a hua'guë yijabi eta mëisi'quëbi ba imagena sëcoguëna, imagen se'gabi yi'eni coca ca bi'rabi:
—Si'acua yua yë'ëni gugurini rëanni bojojën ba'ijë'ën, guanseguë cabi.
Cani, bainbi gugurini rëanma'itoca, bacuare huani senjoñe guansebi.
16 Ja'nrëbi, si'a bain, jëja bacua, jëja beocua, bonse bacua, bonse beo hua'na, preso zeansi'cua, preso zeanma'isi'cua, si'acuare choini, bacua jëja ëntë sara o bacua të'ribë, ja'anruna baguë toyayete së'queye guansebi.
17 Guanseguëna, bainbi gu'a hua'guë mami o baguë número, ja'anre toyani së'quese'e beotoca, bonse coye, bonse insiye ja'anre yo'oye porema'iñë.
18 Ja'an númerote masiye yëtoca, ai ba'iye ro'tani masiye bayë. Ja'an masicuabi ba gu'a hua'guë númerote cuencueni, baguë ba'iyete masija'bë cayë. Baguë número yua seiscientos sesenta y seis sëani, bainbi cuencueye poreyë.

14

El canto de los 144,000

1 Ja'nrëbi, que cubë, Jerusalén ba'iye, ja'an cubëna ëñato, Riusu Mamaquëbi huajëguë nëcabi. Baguë bainreba, 144,000 ba'icua, baguë mami, baguë Taita mami bacua të'ribëanna toyani së'quesi'cua, bacuabi baguë naconi te'e nëcahuë.
2 Ja'nrëbi, guënamë re'otona achato, arpa huaicuabi ai re'oye achoye arpa huaijën gantahuë. Ai sao ziaya achoye'ru ba'ijën, mëjo jëja cueye'ru achojën, bacua arpate huaijën, re'oye achoye gantajën baë'ë.
3 Riusu jëjauë mami o baguë número, ja'a guëna seihuë, gajese'ga ba'i hua'na ba'iru, ira ëja bain ba'iru, ja'anrute ba'ijën, bacua mame coca gantajën baë'ë. Gantajën ba'ijënna, ba 144.000 ba'icua, yijabi tëani quë'ñeni mame re'huasi'cua sëani, ja'ancua se'gabi ba gantayete ye'yeye porehuë.
4 Ja'ancua yua romi pa'roma'isi'cua, si'si recoyo beocua, gu'a jucha gare yo'oye beoye baë'ë. Ja'nca ba'icuabi Riusu Mamaquë sairuan, si'aruanna te'e conni saiyë. Bacuabi Riusuni, baguë Mamaquëni, bacuani ru'rureba si'a recoyo ro'tajën ba'isi'cua sëani, Riusu ru'ru tëani basi'cua baë'ë.
5 Gare coqueye beoye ba'ijën, gare jucha yo'oye beoye ba'ijën, si'si ëñomajën baë'ë.

Los mensajes de los tres ángeles

6 Ja'nrëbi, guënamë re'otona ëñato, yequë anje hua'guëbi jobo ca'ncore ganhuaguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi Riusu cocareba carajeiye beoye ba'iyete quëani achoguë, si'a bain yijare ba'icua, si'a re'oto bain, si'a bain tin coca cacua, ja'ancuabi te'e ruiñe achaja'bë caguë,
7 si'a jëja coca quëani achobi:
—Riusuni ai ruiñe ëñajën, baguë ta'yejeiye ba'iyete ai bojojën cani achojën ba'ijë'ën, yurera baguë bënni senjorën ti'anse'e sëani. Baguë yua guënamë re'oto, yija re'oto, jai ziaya re'oto, si'a oco etaruan, ja'anre re'huani jo'casi'quëre sëani, baguëni gugurini, baguëni si'a recoyo bojojën ba'ijë'ën, quëani achobi.
8 Quëani achoguëna, ja'nrëbi, yequë anje hua'guë samu ba'iguëbi ganhua rani, coca quëani achobi:

—Ba jai huë'e jobo Babilonia casi jobo yua huesëni carajaji'i. Gare carajaji'i. Ba jobo bainbi bacua jo'cha yua si'a re'oto bainni uncuajën, bacuare güebojën, bacua naconi gu'a juchare a'ta yo'o güesehuë, quëani achobi.

9 Quëani achoguëna, ja'nrëbi, yequë anje hua'guë, samute ba'iguëbi ganhua rani, coca quëani achobi:

—Si'a bain yua ba gu'a hua'guëni gugurini rëancua, baguë imagen te'ntose'ena gugurini rëancua, baguë mamire të'ribë, ëntë sara, ja'anruna së'que güesecua,

10 ja'ancuabi Riusu jo'cha ro'rohuëte coni uncuye bayë. Ja'an jo'cha ro'rohuë yua Riusu ta'yejeiye bënni senjoja'ñe sëani, bacuabi uncujënna, Riusubi bacuani ai jëja bënni senjoji. Jai toabo, ju'ju sën toabobi zëinguëna, Riusubi bacuare ja'anruna senjoguëna, Riusu Mamaquë, Riusu anje sanhuë, bacuabi ëñajënna, ai ba'iye ai ja'siye ai yo'ojën ba'iyë.

11 Caraye beoye ai yo'ojën, bëani huajëye gare beojënna, ba toa yua gare yayaye beoye pico huëoguëna, ai ja'siye ai uyë bacua. Gu'aguëreba, baguë imagen te'ntoni nëcose'e, ja'anna gugurini rëansi'cua sëani, gu'a hua'guë mami së'quesi'cua sëani, ai yo'oyë.

12 Ja'nca ai yo'ojënna, Riusu bainreba, Riusu cocarebare achani yo'ocua, Jesusni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuabi Riusu tëani baja'yete bojora'rë ëjoye bayë. Gare jo'caye beoye baguëni ëjojën ba'ija'bë cayë, quëani achobi.

13 Quëani achoguëna, ja'nrëbi, yequëbi guënamë re'otobi yë'ëni coca quëabi:

—Më'ë utina ñaca toyani bajë'ën: "Yureñabi mai Ëjaguë ro'ire junni tonsi'cuabi ai ba'iye ai bojojën ba'iyë." Riusu Espíritu'ga güina'ru caji: Aito. Ai ba'iye ai bojojën ba'iyë. Re'oye yo'o yo'osi'cuabi junni tonjën, te'e ruiñe bëani huajëye poreyë, bacua re'oye yo'o yo'ose'e yua guënamë re'otona ëñose'e sëani, quëabi.

La cosecha de la tierra

14 Quëaguëna, ja'nrëbi, pico re'otona ëñato, yequë, Bainguë'ru Raosi'quë ba'iguë'ru pojei pico re'ohuëte ñuji'i. Zoa curi maro, ëja bain maro yua baguë sinjobëte tuji'i. Aon tëa hua'ti ga'hua, ai re'oye guë'tosi hua'tire babi.

15 Ja'nca ba'iguëna, yequë anjebi Riusu huë'ebi etani, pico re'ohuë ñu'iguëni ai jëja coca cani achobi:

—Më'ë aon tëa hua'ti ga'huabi eoni, aon tëa tëcahuë sëani, ba aonre tëani bajë'ën. Si'a yija aon yua re'oye ya'jibi, cani achobi.

16 Cani achoguëna, pico re'ohuëte ñu'iguëbi baguë aon tëa hua'ti ga'huabi eoni, yija aonre tëani si'abi.

17 Tëani si'aguëna, yequë anjebi Riusu huë'e guënamë re'oto ba'i huë'ebi etani, aon tëa hua'ti ga'hua re'oye guë'tosi hua'tire babi.

18 Baguëna, yequë anje toa re'hua ëjaguë ba'iguëbi misabë ca'ncobi etani, aon tëa hua'ti ga'hua baguëni ai jëja coca cani achobi:

—Më'ë hua'tibi eoni, bisi ëye si'a yijare ba'iguëna, bisi ëye ya'jirën ti'anse'e sëani, si'aye tëani bajë'ën cani achobi.

19 Ja'nca cani achoguëna, ba anjebi baguë hua'ti ga'huabi yijana eoni, bisi ëye si'ayete tëani, Riusu ëye tumu ro'rohuë jai ro'rohuëna senjoni ayabi. Ayaguëna, Riusubi bëinguë, ai jëja si'nsejën tumuñu caguë,

20 huë'e jobo ca'ncore ba'ijën, ai jëja tumujën, ëye gonore tumujën su'rijën si'nsehuë. Ja'nca si'nsejënna, ziebi yua ba tumu ro'rohuëbi etamaquë. Etani, ai rëiye saoguë, zie ziaya saoye'ru saobi. Caballo hua'na yi'obo gueonsiru tëca ba'iye'ru rëiguë, samute cien kilómetro saoguë baji'i.

15

Los ángeles con las siete últimas calamidades

1 Ja'nrëbi, se'e mëiñe eñato, yequë guëname toya yua yë'ëni ëñose'e baji'i.
Guënamë re'oto yo'o con hua'na te'e ëntë sara samucuabi ai ba'iye ai go'sijeiye
ëñojënna, ai ëñaguë rën'ë yë'ë. Raure bainni jo'cajën raë'ë. Ja'an rau, te'e
ëntë sara samu raure jo'cajënna, Riusu yua ja'anbi bainre ai yo'o güeseni tëjiye
ro'tabi.
2 Ja'nrëbi, guëna zitara ba'iye'ru ëñobi. Toa zëinsira ba'iye'ru ëñoguëna,
Riusu bainreba, ba gu'aguërebani baguë imagen te'ntoni nëcose'ena ja'anna
gugurini rëin güesi'cua, baguë número së'que güesi'cua, bacuabi yua guëna
zitara yëruhuate ba'ijën, Riusu arpa insisi ma'carëanre huaijën nëcahuë.
3 Ja'nca nëcajën, Riusu ira bainguë consi'quë Moisés hue'eguë, Jesucristo
go'ya raisi'quë, bacua ganta cocare gantahuë:
Yëquëna ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu, më'ëbi ai ba'iye ai re'oye yo'oguë, ai
ta'yejeiye yo'oni yëquënani ëñohuë më'ë.
Më'ë te'e ruiñe ba'i ma'are yëquënani ëñoguëna, ja'an ma'aja'an ganiñe ai
re'oye ba'iji, Ëjaguë.
Gare carajeiye beoye ai masiye guanseyë më'ë, si'a re'oto bain ëjaguëreba
ës̈ani.
4 Ja'nca guanseguëna, si'acuabi më'ë ta'yejeiye ba'iyete quëani achojën,
më'ëni gugurini bojojën ba'iyë.
Ja'an yo'oma'icua gare beoyë, Ëjaguë, më'ë se'gabi si'si recoyo beoguë s̈ani.
Më'ë si'nseja'yete yua si'a re'oto bain masi si'ase'e s̈ani, si'a bainbi më'ëni
gugurini rëanjën raiyë, gantajën nëcahuë.
5 Gantajën nëcajënna, ja'nrëbi, Riusu huë'e guënamë re'otore ba'iguëna, ba
sa'nahuëreba ba'i sonohuera, Riusu coca ba'i sonohuera yua anconi ëñoguëna,
ëñahuë yë'ë.
6 Ja'an sonohuerate ancoguëna, ba guënamë re'oto yo'o con hua'na te'e ëntë
sara samucua raure jo'cani si'aja'cua bacuabi etahuë. Go'sijei caña, si'si beo
cañare ju'ijën, zoa curi tëinmeare bacua coribate tën'ë.
7 Etajënna, ja'an ta'yejeiye ba'i hua'na gajese'ga ba'icua te'eguëbi zoa curi
ro'rohuëan te'e ëntë sara samu ro'rohuëan Riusu rau re'co bu'iye ayase'ere
inni, ba anje sanhuë te'e ëntë sara samucuana insibi, bainni ai yo'o güesejën
ba'iyete. Riusu yua gare carajeiye beoye si'arën ba'iguëbi ja'an rau re'core
re'huaguëna, anje sanhuëbi gu'a bainna jo'caye baë'ë.
8 Riusu huë'ere cato, baguë ta'yejeiye yo'oye pore ëjaguë s̈ani, si'a huë'e
yua toa pico ayani ta'pise'e baji'i. Ja'nca ba'iguëna, anje sanhuëbi bacua rau
ro'rohuëan te'e ëntë sara samuhuëanre jañuni tonni tëjiye tëca, maibi Riusu
huë'ena cacaye gare porema'iñë.

16

Las copas del castigo

1 Ja'nrëbi, Riusu huë'e sa'nahuëbi ai jëja coca cani, anje sanhuëni quëabi:
—Yuaraës̈acua rau, Riusu rau re'co ba'i ro'rohuëan te'e ëntë sara
samuhuëanre yijana jañuni tonni, bainni ai yo'o güesejë'ën, quëabi.
2 Quëaguëna, anje hua'guë ru'ru ba'iguëbi sani, baguë ro'rohuëte yijana
jañuni tonbi. Jañuni tonguëna, ba gu'aguëreba, baguë imagen te'ntoni nëcose'e,
ja'anna gugurini rëanjën ba'icua, gu'a hua'guë mami së'que güesesi'cua, ja'an
bainbi ai ca'mi rau ja'si nehuë. Ai gu'a ca'mi rau ai ja'siguëna, ai ba'iye ai bain
yahui s̈ëñe baji'i.

3 Ba'iguëna, ja'nrëbi, yequë anje samu ba'iguëbi sani, baguë ro'rohuëte jai
ziayana jañuni tonbi. Jañuni tonguëna, ju'insi'quë zie jañuni tonse'e'ru runji'i.
Ja'nca ruinguëna, baru ba'i hua'na, si'acuabi junni carajaë'ë.

4 Carajatena, ja'nrëbi, yequë anje samute ba'iguëbi sani, baguë ro'rohuëte
si'a ziayaña, oco eto gojeña, ja'an beoruna jañuni tonbi. Jañuni tonguëna,
beoru zie'ru runji'i.

5 Ja'nca ruinguëna, Riusu anje ziaya re'oto cuiraguëbi coca caguëna,
achahuë yë'ë:

Yureca, Ëjaguë, bainni ai re'oye ai yo'o güesehuë më'ë.

Ru'rureba ba'isirënbi si'arën ba'iguë, si'si recoyo gare beoguë sëani, ai re'oye
yo'ohuë më'ë, Ëjaguë.

6 Gu'a bainbi më'ë bainreba, më'ë cocareba quëani achocuare huani sen-
joni, bacua ziere jañuni tonjënna, më'ëbi yua ziere bacuani bëinguë
uncuayë.

Ja'nca uncuaguëna, ba ziere uncuja'bë, cabi.

7 Caguëna, yequëbi misabëte ba'iguëbi coca caguëna, achahuë yë'ë:

—Aito, Ëjaguë. Më'ëbi ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu sëani, ai masiye ro'tani
bainre bëinguë, ai yo'o güeseguë ba'iyë më'ë, cabi.

8 Caguëna, ja'nrëbi, yequë anje gajese'ga ba'iguëbi baguë ro'rohuëte
ënsëguëna jañuni tonbi. Jañuni tonguëna, ënsëguëbi ai jëja toarebare zënni,
bainre ëo bi'rabi.

9 Ëo bi'raguëna, ai ta'yejeiye ai ja'suye huanoguëna, ba bainbi Riusu ba'iyete
ai gu'aye cahuë. Ba raure jo'casi'quë ba'iguëna, Riusuni ai gu'aye cajën, bacua
gu'a juchare senjoma'ijën, Riusu tënoñete senma'ijën, baguë ba'iyete re'oye
caye beoye gare baë'ë.

10 Ba'ijënna, ja'nrëbi, yequë anje te'e ëntë sara ba'iguëbi baguë ro'rohuëte
ba gu'aguëreba jëja guëna seihuëna jañuni tonbi. Jañuni tonguëna, baru ba'i
re'oto yua zijei re'otora runji'i. Ruinguëna, baru bainbi ai ja'siye ai yo'ojën,
ja'ansicua zemeñoare cuncujën ai oë'ë.

11 Oijën, bacua ja'si nesiruanre ro'tajën, Ëjaguë Riusu guënamë re'otore
ba'iguëna, baguëni ai gu'aye cajën, bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere jo'cani
senjoñe gare güehuë.

12 Ja'nrëbi, yequë anje te'e ëntë sara te'e ba'iguëbi baguë ro'rohuëte ba
jai ziaya Eufrates casiyana jañuni tonbi. Jañuni tonguëna, ziayabi hueani,
cueneni carajaji'i. Ja'nca carajeiguëna, yequë ëja bainbi ënsëguë eta rai
ca'ncobi guerra huajën raiye porehuë.

13 Ja'nrëbi, aña pëquë, gu'aguëreba, Riusu coca coqueye casi'quë, ja'ancua
ba'ijënna, ai gu'a huati hua'i jojo hua'i ba'iye'ru samutecuabi bacua
yi'oboanbi etajënna, ëñahuë.

14 Huati hua'i yua ai gu'ayereba gu'aye yo'ocua, zupai concuabi ai
ta'yejeiye yo'oni ëñoñe porecua baë'ë. Si'a yijana sani, si'a bain ta'yejeiye
ëjacuare choini, Riusuni guerra huañu cajën, bacuare te'eruna ñë'cohuë. Mai
ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu ëñojai umuguse sëani, baguëbi coca cabi:

15 "Yureca, bonse jian hua'guë ti'añe'ru te'e jëana bainni ëñoguë raija'guë'ë
yë'ë. Ëñoguë raiguëna, yë'ë bain ëñajën ëjocuabi ai bojojën ba'ija'cua'ë.
Ja'ancuabi bacua cañate re'oye re'huajën, can beohuëan ba'ima'ijënna,
yequëcuabi ëñani masiye porema'iñë" cabi.

16 Yureca, hebreo cocabi cato, bacua ñë'casiru yua Armagedón hue'ebi.

17 Ja'nrëbi, yequë anje te'e ëntë sara samu ba'iguëbi baguë ro'rohuëte yija
ëmë re'otona jañuni tonbi. Jañuni tonguëna, Riusu jëja guëna seihuëbi Riusu
huë'ere ba'iguëna, ja'anrubi ai jëja coca cani achobi:
—Yua'ë. Rau re'core jañuni tonni tëjihuë, cani achobi.
18 Cani achoguëna, ja'nrëbi, ai jëja mëjo jue'neñereba jue'neñe baji'i. Ai
ba'iye ai ta'yejeiye ai achoguë, mëjo cueyereba cueye baji'i. Yija'ga ai jëja
ñu'cueyereba ñu'cueye baji'i. Bain gare ëñama'ise'e'ru ba'iye ta'yejeiye ai yija
ñu'cueye baji'i.
19 Ba'iguëna, ba jai huë'e jobo si'a jobobi samute ba'iruan jose'e baji'i. Si'a
re'oto bain huë'e joboñabi huesëni carajaë'ë. Riusubi ba ta'yejeiye ba'i jobo,
Babilonia casi jobore ro'taguë, baru bainni ai ta'yejeiye ai yo'o güeseguë
tonbi. Baguë re'co ai bëiñe ca'nquese'ere ro'rohuëna queoni, bacuani
bëinguë, uncuni si'aye guansebi.
20 Ja'nca yo'oguëna, si'a juboanbi huesëni carajaji'i. Cubëanre cu'eto, gue
tinjañe beoye baji'i.
21 Ja'nrëbi, oco garasibëan, ai ba'iye oco to'iñe'ru guënamë re'otobi tonji'i.
Ga garasibë yua te'e bulto rëquëye'ru rëquëguë, bainni ëama'iñereba ja'si
yo'oguëna, bainbi ai huaji yëye ëñajën, Riusure ai gu'aye cajën baë'ë, Riusu
yua rau ba'iye'ru ai yo'o güeseguë tonse'e sëani.

17

Condenación de la gran prostituta

1 Ja'nrëbi, anje sanhuë te'e ëntë sara samu ro'rohuëanre basi'cua, te'eguëbi
yë'ëna rani cabi:
—Yua raijë'ën. Saiñu. Ba gu'a romigo a'ta yo'osi'co, ziaya re'otore ba'igo,
bagote bënni senjoni toñete ëñoñë yë'ë.
2 Si'a ën yija bain ta'yejeiye ëjacuabi bago naconi yahue umejën, a'ta yo'ojën
baë'ë. Ja'nca ba'ijënna, bainbi bago gu'a jo'chana güebejën baë'ë, cabi.
3 Cani, Riusu Espíritubi saguëna, anjebi yë'ëre bain beo re'otona sani,
ba gu'a romigote yë'ëni ëñobi. Ëñoguëna, airu hua'i hua'guë gu'a hua'guë
majequëre tuco'ë. Gu'a hua'guëre cato, si'a gu'a mamiña Riusuni gu'aye case'e
yua baguë ga'nihuëte toyani së'quese'e baji'i. Te'e ëntë sara samu sinjobëan,
si'a sara cachoñëa, ja'anre babi.
4 Gu'a romigote cato, ai re'o caña, bajacu can, majei can, ja'anre sayasi'co
baco'ë. Zoa curi, go'sijei gatara'carëan ai ro'ira'carëan, perlara'carëan, ja'anbi
bago ñajei tëcare ñeco'ë. Zoa curi ro'rohuë gu'a jo'cha ro'rohuëte bago baco'ë.
Bago gu'aye yo'ose'e, bago yahue umeni a'ta yo'oni jëhuase'e yua bago gu'a
jo'cha naconi ja'mese'e baji'i.
5 Bago të'ribëna ëñato, bago mami toyase'e, bain ye'yema'ise'e së'quesi'co
baco'ë: "Ta'yejeiye huë'e jobo Babilonia hue'eyë yë'ë. Si'a gu'a romicua,
bacua ëjagobi si'a ën yija a'ta yo'ogo, ai gu'aye ëñogo ba'iyë yë'ë" toyani
jo'case'e baji'i.
6 Ai gu'aye yo'ogote ëñahuë yë'ë. Riusu bainreba Jesús ro'ire junni
tonsi'cuare jayago, bacua zie jañuni tonse'ena güebesi'co baco'ë. Ba'igona,
bagoni ai ëñaguë rën'ë yë'ë.
7 Ëñaguë rëinguëna, anjebi yë'ëni coca quëabi:
—Bagoni ëñaguë rëiñe beoye ba'ijë'ën. Bago ba'iye, gu'a hua'guë ba'iye,
bainbi masiye porema'icuata'an, më'ëni quëayë yë'ë. Gu'a hua'guëbi te'e ëntë
sara samu sinjobëanre, si'a sara cachoñëare baguë, ba gu'a romigobi tuigona,
saji.

8 Ja'nca ba'ijënna, më'ëbi ëñahuë. Gu'a hua'guëbi ru'rureba ba'isirën baji'i.
Yureña beoji. Jë'te, ba rëi gojerebabi huajëguë eta mëni, ja'nrëbi carajeiye
beoye bënni senjosi'quë ba'ija'guë'bi. Gu'a hua'guëbi ru'rureba ba'isirën
ba'iguë, yureña beoguë, jë'te huajëguë raiguëna, gu'a bain hua'nabi ai ëñajën
rëiñë. Bacua mami yua yija re'oto re'huasirën quë'rë ja'anrë Riusu bain gare
carama'ija'cua uti pëbë, Riusu huajë pëbë, ja'anruna toyani re'huama'ise'e
ba'iguëna, ai ëñajën rëiñë bacua.
9 Yureca, gu'a hua'guë ba'iyete masiye yëtoca, ye'yeye porecuabi masija'bë:
Baguë te'e ëntë sara samu sinjobëan yua te'e ëntë sara samu cubëan ba'iji. Ba
gu'a romigobi ja'anboanre tuigo baco'ë.
10 Ja'anbëan'ga yua te'e ëntë sara samu ta'yejeiye bain ëjacua ba'iyë. Te'e
ëntë saracuabi quë'ñeni senjosi'cua ba'iyë. Te'eguëbi yure ba'iji. Te'eguëbi
jë'te bëaguë raiji. Ja'nca raiguëbi rëño ñëserë se'gara bëaja'guë'bi.
11 Ja'nrëbi, gu'a hua'guë ru'ru ba'isirënbi ba'iguë, yureña beoguë, ja'anguëbi
ta'yejeiye bain ëjaguë te'e ëntë sara samute ba'iguë, yua ba sietecua naconi
ba'isi'quëbi bëajani, ja'nrëbi carajeiye beoye bënni senjosi'quë ba'ija'guë'bi.
12 Yureca, gu'a hua'guë cachoñëa si'a sarahuëanre ëñahuë më'ë. Ja'anhuëan
yua yequë ta'yejeiye bain ëjacua si'a saracua ba'iyë. Yuta bëama'iñë bacua.
Gu'a hua'guëbi bëaguë raiguëna, bacuabi baguë naconi te'e bëajën, te'e hora
se'ga guanseye poreyë.
13 Bacuabi te'e ro'tajën, bacua ba'i joboanre gu'a hua'guëna jo'cajënna,
bacua joboanre guansecaiji.
14 Ja'nca ba'iguëna, si'a jubëbi huëni, Riusu Mamaquë, mai gu'a jucha
ro'ire junni tonni go'ya raisi'quë, ja'anguëni guerra huayë. Huajënna, Riusu
Mamaquëbi bacua'ru quë'rë ta'yejeiye jëja bani, bacuani ñu'ñujei güeseji.
Baguë yua si'a bain ta'yejeiye ëjacua'ru quë'rë ai ba'iye ai ta'yejeiye Ëjaguëbi
ba'iji. Yequëcua quë'rë jëja bacuabi beoyë. Baguëte concua cuencuesi'cua
yua baguë bainreba sëani, baguëni si'a recoyo ro'tajën, baguëni jo'caye beoye
conjën ba'iyë, anjebi yë'ëre quëabi.
15 Quëani, ja'nrëbi yeque cocare yë'ëni quëani achobi:
—Yureca, ba re'otore ëñahuë më'ë. Ba gu'a romigobi ja'anrute tuigo ba'igo.
Ba ziaya re'oto yua si'a re'oto bain jubëan, ai jai jubëan, si'a bain coca cacua
ja'ancua ba'ijënna, gu'a romigobi bacuani guansego ba'igo.
16 Ba cachoñëa si'a sara ta'yejeiye bain ëjacua ba'ijënna, më'ëbi ëñahuë.
Bacua yua gu'a hua'guë naconi te'e guansejën, yua gu'a romigoni bëinjën, ai
je'o bayë. Bagote huesoni ñu'ñu güesejeiyë. Bagote zeanni, bago caña beorura
rutani, bago hua'ire anni, bago ga'nihuëte toana senjoni ëoyë.
17 Riusubi ja'anre bacuani ro'ta güeseguëna, ja'nca yo'oyë. Riusu cuen-
cuese'e sëani, bacuabi te'e ro'tajën, bacua joboanre gu'a hua'guëni guanse
güesehuë. Riusu cani jo'case'e'ru ba'ija'ye tëca, ja'nca yo'oyë.
18 Yureca, ba gu'a romigote ëñahuë më'ë. Ja'angobi yua ba quë'rë ta'yejeiye
huë'e jobo ba'igo. Si'a bain ta'yejeiye ëjacua'ru quë'rë ta'yejeiye ëjago ba'igo,
anjebi yë'ëre quëabi.

18

La caída de Babilonia

1 Ja'nrëbi, guënamë re'otona ëñato, yequë anje, ai ta'yejeiye ëjaguë'ru
ba'iguëbi gaje raji'i. Gaje raiguë, ai ba'iye ai go'sijeiguëbi mia re'oto ñatani
saoye'ru miaguëna, yija re'oto si'a re'oto yua mia re'oto'ru runji'i.
2 Ruinguëna, anjebi si'a jëja coca cani achobi:
Yua gare huesëni carajaji'i.

Gare huesëni carajaji'i.
Ba ta'yejeiye huë'e jobo Babilonia casi jobobi gare huesëni carajaji'i.
Huati hua'i ba'iru se'ga'ru ruinguëna, si'a gu'a huati hua'i, si'a ca hua'i hua'na gu'a je'o ba hua'na, ja'an hua'na se'gabi ba huë'e jobore ëñajën cuirayë.
Ja'an huë'e jobo yua ba gu'a romigo'ru ba'iye baji'i.
3 Bago gu'a jucha a'ta yo'ose'ebi bago jo'cha naconi ca'nquegona, si'a re'oto bain jubëanbi coni uncuni güebehuë.
Si'a ta'yejeiye bain ëjacuabi yua bago naconi ai a'ta yo'ohuë.
A'ta bonsere baza cagona, bonse insicuabi bago yëse'ere bendieni, ai ta'yejeiye curi ëjacua ruën'ë, cani achobi.
4 Cani achoguëna, ja'nrëbi, yë'ëbi achaguëna, yequëbi guënamë re'otobi cani achobi:
Yë'ë bainreba si'acua raijë'ën.
Ba gu'a huë'e jobore gare jo'cani quëñëjë'ën.
Ja'an huë'e jobo yua ba gu'a romigo'ru ba'iye baji'i.
Bago gu'a juchare bago naconi te'e yo'oma'iñe cajën, rau naconi bagoni si'nseja'ye'ru si'nse güesema'iñe cajën, gare quëñëni, yë'ëna raijë'ën.
5 Bago gu'a jucha yo'ose'ere jucha pëbëna toyani bëyotoca, guënamë re'oto tëca ti'anji.
Riusubi ja'anre gare huanë yeye beoye ëñaji.
6 Bagobi gu'aye yo'ogona, ja'anse'ebi bagoni samu viaje bënni senjojë'ën.
Bago gu'a jucha yo'ose'ere bago jo'cha re'co naconi ca'nqueni, bago uncuase'e'ru samu viaje bagoni ai yo'o güeseye uncuajë'ën.
7 Bago yua ta'yejeiye bonse ëjagobi a'ta bonsere ro coni bagona, bago bain junni huesëjënna, ota oija'go cajën, güina'ru bago ai ja'siye ai yo'oye tëca ai jëja si'nseyete bagona jo'cajë'ën.
Ja'ansi'co yua ro bagora'ru huanoguëna, ja'ansi'cobi cago: "Bain quë'rë ta'yejeiye ëjago sëani, hua'jego ba'iyete gare huanoñe beoye ba'iji yë'ëre.
Bojoye se'ga ba'iyë yë'ë" cago.
8 Cagona, ja'ansi umugusebi bagote bënni senjoñe ba'iji.
Rauna ju'iñe, yequë ju'insi'cuare ota oiye, aon gu'ana ju'iñe, toana uni si'aye, ja'an naconi bagoni ai jëja ai yo'o güeseji Riusu, mai quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë sëani, cani achobi.
9 Si'a bain ta'yejeiye ëjacuabi bago naconi yahue umeni ai a'ta gu'aye yo'ojën, bago naconi re'o bonsere ro bajën, ja'ancuabi ëñani, bago uyebi toa pico huëiguëna, bagote ai ba'iye ai jëja ota oijën ba'ija'cua'ë.
10 So'obi ëñajën, bago bënni senjoñete huaji yëye ëñajën, sa'ñeña coca caja'cua'ë:
¡Chao hua'gore! ¡Chao hua'gore!
Babilonia casi jobo quë'rë ta'yejeiye ba'i jobo ba'isi'coreta'an, te'e hora se'gabi më'ëni bënni senjoni tonse'e baji'i, sa'ñeña ota güijën caja'cua'ë.
11 Bonse insicua'ga bago carajeise'ere ëñajën, bagote ai ta'yejeiye ai jëja ota güija'cua'ë. ¿Yureca, mai bonsere nebi coye'ne? cajën,
12 bacua zoa curi, plata, go'sijei gatara'carëan, perlara'carëan, me'najei caña, bajacu caña, majei caña, seda caña, re'o sunqui tontoña, ai ma'ña sën tontoña, elefante gunjibi te'ntosi ma'carëan, ai ro'i sunquibi te'ntosi ma'carëan, guëna ma'carëan, bronce, hierro, mármol, ja'an guëna bonse,
13 canela, aon re'oye sëñe, ma'ña sëñe, incienso, mirra, bisi ëye jo'cha, hui'yabe re'co, harina re'oye toase'e, trigo aon, huaca hua'na, oveja hua'na,

caballo hua'na, yija gani yo, bain yo'o yo'ojën ba'icua, bacua ba'iye, ja'anre
bajën, Bonsere bendieñu cacuata'an, yureca bacuana cocua gare beoja'cua'ë.
14 Ja'nca beoja'cua sëani, ai jëja ota güijën caja'cua'ë:
Më'ë me'najei bonse, re'o aon bonse, ja'anre bani, bojogo ro'tagona, yureca
gare carajaji'i.
Ja'anre cu'etoca, gare tinjañe beoye ba'iji, caja'cua'ë.
15 Ja'an bonse bendiecua, bago cogo ba'ise'ena curi coreba cosi'cua,
ja'ancuabi so'obi ëñajën, bago ai ja'siye ai oiyete ro'tajën, bagote ai jëja achoye
ota oijën
16 güija'cua'ë:
¡Chao hua'gore! ¡Chao hua'gore!
¡Quë'rë ta'yejeiye ba'i jobore!
Më'ë yua ëja romigo sëani, me'najei caña, bajacu caña, majei caña, ja'anre
sa'yesi'co baco'ë.
Zoa curi, go'sijei gatara'carëan, perlara'carëan, ja'nca ñesi'co baco'ë.
17 Ja'nca ba'isi'cota'an, te'e hora se'gara ba'iguëna, më'ë bonse beoru gare
carajaji'i, ota oijën güija'cua'ë.
Ja'nrëbi, yequëcua, jai ziaya yo ëjacua, bacuare yo'o concua, marinero
hua'na, jai ziayabi bonse sani bendiecua, si'acuabi so'obi nëcajën,
18 bago uyebi toa pico huëiguëna, ja'anre ëñajën, ai jëja achoye ota oijën
güija'cua'ë:
—Yequë huë'e jobo quë'rë ta'yejeiye ba'i jobobi beoji, ota güijën caja'cua'ë.
19 Cani, bacua sinjobëanna ya'o pë'npëjën, ai jëja ota güijën, coca caja'cua'ë:
¡Chao hua'gore!
¡Quë'rë ta'yejeiye ba'i jobo ba'isi'core!
Ziaya yo ëjacua si'acuabi bago bonsere sani bendiejën, curi ëjacua ruën'ë.
Yureca, te'e hora se'gara ba'iguëna, gare huesëni carajeisi'co runco'ë, cajën
ota güija'cua'ë.
20 Yureca, Riusu ba'i jobo ba'icua, Riusu bainreba, Riusu bain raosi'cua,
Riusu cocarebare quëani achocua, mësacua bojojën ba'ija'cua'ë.
Mai Ëjaguë Riusubi mësacua ai yo'ojën ba'ise'ere, bago a'ta huaise'ere ro'taguë,
yurera bagoni ai ba'iye ai yo'o güeseji.
Ja'nca sëani, bojojën ba'ija'cua'ë.
21 Ja'nrëbi, anje hua'guë ai jëja baguëbi, ai jai gatabë aon toabë ba'iye'ru
ba'iguëna, huëani, jai ziayana senjoni rëoni, coca quëani achobi:
—Ba ta'yejeiye ba'i jobo Babilonia casi jobo yua güina'ru te'e jëana ai jëja
senjoni tonni rëose'e ba'ija'go'co.
Ja'nca carajeigo ba'ija'go'co.
22 Ba'igona, arpa huaiye, bain gantaye, jurihuë juiye, coneta juiye, ja'an yua
gare se'e barute achoye beoye ba'ija'guë'bi.
Bonse yo'ocua, aon toacua, bacuare baruna cu'etoca, gare se'e tinjañe beoye
ba'iji.
23 Majahuë miañe gare se'e barute ëñoñe beoye ba'iji.
Huejajën ba'icua, bacua bojo coca cayete gare se'e barute achaye beoye ba'iji.
Ba huë'e jobo bonse bendiecua yua si'a yija quë'rë ta'yejeiye ëjacua
ba'isi'cuata'an, yurera carajeija'cua'ë.
Ba gu'a romigobi ëcore uncuni guënamë toyare ëñago, si'a re'oto bain jubëanre
coquego ba'isi'cota'an, yurera carajeisi'co'go.
24 Ba huë'e jobo bainbi Riusu bainreba, baguë cocarebare quëani achocua,
ja'ancuare ro huani senjoni, bacua ziere ro jañuni tongo, Riusu anjebi quëabi.

19

1 Quëaguëna, ja'nrëbi, yë'ëbi achaguëna, ai jai jubë bain, si'a guënamë re'oto
ba'icuabi ai jëja achoye coca gantajën, te'e cahuë:
¡Aleluya! ¡Ai bojojën bañuni!
¡Mai ta'yejeiye Ëjaguë Riusubi ai jaiguë'bi ba'iji!
2 Maire tëani baguëbi si'a bain recoyo ro'tayete masini, bacuani ai yo'o güeseji.
Ba gu'a romigo ta'yejeiye ba'igobi bago ëmëcua naconi yahue umeni, ai a'ta
yo'ogona, si'a re'oto bainbi ëñani, güina'ru bago'ru ruën'ë.
Riusu bainreba baguëte concuani huani senjogona, Riusubi bagoni güina'ru
jo'caye beoye ai bënni senjoji, gantajën cahuë.
3 Cani, ja'nrëbi, bacuabi se'e ai achoye cahuë:
¡Aleluya! ¡Bojojën bañuni!
Bagobi jo'caye beoye ai ugo.
Bago uyebi ba toa picobi jo'caye beoye si'arën huëiji, cahuë.
4 Cajënna, ja'nrëbi, ba ira ëja bain veinticuatrocua, ba gajese'ga ta'yejeiye
ba'i hua'nabi Riusu guëna seihuëna gugurini rëanni, baguëni recoyo bojojën
cahuë:
—¡Amén! ¡Aleluya! ¡Ai re'oye yo'ohuë më'ë, Ëjaguë! cahuë.
5 Cajënna, ja'nrëbi, Riusu guëna seihuë yijacuabi coca ai jëja cani achobi:
Riusu bain baguëre yo'o concua, ta'yejeiye ba'icua, ta'yejeiye beocua,
Riusuni ai ruiñe ëñajën, baguëni Jaë'ë cajën bojocua, mësacua yua
baguëni bojoreba bojojën, baguëni re'o cocare ai jëja achoye cajë'ën,
cani achobi.

La fiesta de las bodas del Cordero

6 Cani achoguëna, ja'nrëbi, ai jai jubë bain coca cajënna, achahuë yë'ë. Ai sao
ziaya achoye, mëjo ai jëja cueni achoye, ja'an ba'iye'ru achojën, coca cahuë:
¡Aleluya!
Mai Quë'rë ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi si'a bainni guanseguë ba'iji.
7 Baguë ta'yejeiye ba'iyete bojojën bañuni.
Baguëni ai re'o coca go'sijei coca cajën bojoñuni.
Baguë Mamaquë, bain jucha ro'ire junni tonni go'ya raisi'quë, baguë hueja
umuguse yuara ti'anbi.
Baguë huejaja'co re'oye re'huasi'co ba'igo.
8 Bago caña Riusu insise'e yua pojei caña gare si'si beo cañara re'o cañabi ai
ba'iye ai go'sijeiji, cahuë.
Bago re'o cañare cajën, Riusu bainreba te'e ruiñe yo'ojën ba'ise'ere ro'tajën
cahuë.
9 Cajënna, ja'nrëbi, Riusu anjebi yë'ëni cabi:
—Ñaca toyani jo'cajë'ën: "Riusu Mamaquë, junni tonni go'ya raisi'quë,
baguë hueja umuguse aon fiesta ja'an fiestana choisi'cua yua ai recoyo
bojojën ba'iyë, cabi.
Cani ja'nrëbi, se'e yë'ëni cabi:
—Ja'an coca yure caguëna, Riusu te'e ruiñereba coca'ë cayë, cabi.
10 Caguëna, ja'nrëbi, yë'ëbi yua ba anjeni ai recoyo bojoza caguë, baguë
guëon na'mina gugurini rëanhuë. Gugurini rëanguëna, baguë yua yë'ëni coca
cabi:
—Yë'ëni gugurini rëañe yo'oma'ijë'ën. Yë'ë yua më'ë, më'ë te'e bain, Jesús
te'e ruiñe ba'iyete quëani achocua naconi, mësacua ba'iye'ru Riusuni te'e yo'o
conguë ba'iyë yë'ë. Riusuni bojoguë, baguë se'gani gugurini rëanjë'ën, cabi.
Jesús te'e ruiñe ba'iyete ëñajën ba'icuabi baguë cocarebare quëani achoye
poreyë.

El jinete del caballo blanco

11 Ja'nrëbi, yë'ëbi ëñaguëna, guënamë re'otobi a'nqueni saoguëna, yua caballo hua'guë ai pojequë, baguë tuiguë naconi ëñahuë. Ja'an tuiguëbi Te'e Ruiñe Ba'iguë, Riusuni si'a recoyo ro'taguë, ja'an hue'eji. Ja'nca hue'eguëbi bain ba'iyete te'e ruiñe masiguë, bacua bënni senjoñete te'e ruiñe tonji. Te'e ruiñe ro'taguëbi baguë je'o bacuani guerra huaye masiji.

12 Baguë ñaco yua toa zëinse'e'ru ba'iji. Ëja bain ma, guëna mare ai ta'yejeiye tuiguë ba'iji. Baguë ta'yejeiye mami toyase'ere baguë, baguë se'ga masiji. Yequëcuabi ja'an mamire huesëyë.

13 Baguë can yua zie ja'ñesi canre ju'iguë, baguë yua Riusu Cocarebare quëani achoguëbi, ja'an hue'eji.

14 Ja'nrëbi, baguëre guerra huaye concua ai jai jubë si'a jubëbi guënamë re'otore ba'ijën, ai pojei can gare si'si beo canra, re'o canre ju'ijën, caballo hua'na pojei hua'nare tuijën, baguëte te'e conjën raë'ë.

15 Baguë guerra hua hua'ti re'oye guë'tosi hua'tire baguë yi'obobi huiguë raoji. Ja'an hua'tibi si'a re'oto bainni huaza caguë, baguë guënañobi bacuani huaiguë guanseji. Bisi ëye tumuni gono su'riye'ru bacuani ai ta'yejeiye ai bënni senjoguë huaji. Riusubi bacuani ai bëinguë, baguë si'nseyete ba gono naconi ca'nqueguëna, bacuani bënni senjoguë uncuaji.

16 Baguë mami yua baguë canre, baguë guënsohuate toyase'e baji'i: "Quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë'ë yë'ë. Si'a bain Ëjaguë gañaguë'ë yë'ë" toyase'e baji'i.

17 Ja'nrëbi, yequë anjere ëñahuë yë'ë. Ënsëguëni nëcaguë baji'i. Ja'nca nëcaguëbi si'a ca hua'i hua'na guënamë re'otore ganhuacuani ai jëja cani achobi:

—Raijë'ën. Riusubi mësacua aon fiestate yo'oguëna, ñë'ca rani to'teni uncuejë'ën.

18 Bain ta'yejeiye ëjacua, soldado ëjacua, jëja bacua, caballo hua'na bacua tuicua naconi, si'a bain ba'icua, yo'o yo'oye zeansi'cua naconi, ta'yejeiye ba'icua, ta'yejeiye beocua, si'a bain ba'icuabi junni huesëjënna, bacuani bënni senjoñe'ru to'tejën, bacua hua'ire uncuejë'ën, cani achobi.

19 Ja'nrëbi, ba gu'aguëreba, si'a bain ta'yejeiye ëjacua, bacuare guerra huaye concua, si'a jubëbi ñë'cani, ba pojei caballo tuiguë, baguëre concua, Bacuani guerra huañu cajën huëahuë.

20 Ja'nca huëajënna, ba gu'aguëbi preso zeansi'quë baji'i. Yequëre'ga, Riusu cocarebare te'e ruiñe quëani achoguë'ë yë'ë caguë, ro coqueguë quëaguë, baguë'ga preso zeansi'quë baji'i. Ja'anguë yua ai ta'yejeiye yo'oni, ba gu'aguë mami së'quesi'cua, baguë imagen te'ntoni nëcose'ena gugurini rëancua, ja'ancuani coqueguë, ai ta'yejeiye yo'oni ëñosi'quë baji'i. Ja'an samucuabi preso zeansi'cua, toa zitara, ju'ju toa zëinsira, ja'anruna huajëcuare bënni senjoni tonsi'cua baë'ë.

21 Tonjënna, pojei caballo tuiguëbi baguë guerra hua hua'tibi yi'obobi huiguë raoguë, si'a jubëte huani senjobi. Huani senjoguëna, si'a ca hua'i hua'nabi bacua hua'ire to'tejën, ai yajiye uncuehuë.

20

Los mil años

1 Ja'nrëbi, yë'ëbi ëñaguëna, yequë anjebi guënamë re'otobi gaje raji'i. Ba rëi gojereba ta'pi ëjaguë baji'i. Jai guënamebi cadenamebi bani,

2 ba añа pëquë ru'rureba ba'isirënbi ba'iguë, Zupai Huati, Satanás ja'an hue'e hua'güëre zeanni, baguëte huenni, Mil tëcahuëan ba'iye tëca huensi'quë ba'ijë'ën caguë,

3 baguëte ba rëi gojerebana senjoni, ta'pini, re'oye pë'npëbi. Mil tëcahuëan
ti'añe tëca ba'ijë'ën caguëna, si'a re'oto bain jubëanre se'e coqueye beoye baji'i.
Mil tëcahuëan ba'iguëna, ja'nrëbi, rëño ñësebë ba'iye baguëte etoye bahuë.

4 Ja'nrëbi, yë'ëbi ëñaguëna, ëja bainbi bacua jëja guëna seihuëanre ñu'ijën,
gu'a bainni bënni senjoñe caye bahuë. Re'o bainni premio ro'iye caye bahuë.
Yequëcuare'ga ëñahuë yë'ë. Jesús ba'iyete quëani achojën ba'isi'cua, Riusu co-
carebare quëani achojën ba'isi'cua, yequëcuabi ja'an ro'ire bacua sinjobëanre
të'yejënna, bacua recoñoare barute ëñahuë yë'ë. Ba gu'aguëreba, baguë
imagen te'ntoni nëcose'e, ja'anna gare guguriye beoye baë'ë. Gu'aguëreba
mamire yua bacua të'ribëanna, bacua ëntë sarañana gare së'que güeseye
beoye baë'ë. Ja'nca ba'isi'cuabi go'ya rani, bacua Cristo Ëjaguë naconi mil
tëcahuëanbi guansejën ba'iyë.

5 Ja'ancua yua ru'ru go'ya raisi'cua ba'iyë. Yequëcua Riusu bainreba junni
huesësi'cuabi yuta go'ya raima'iñë. Mil tëcahuëan ba'iye tëca ëjoye bayë.

6 Ru'ru go'ya raisi'cuabi ai ta'yejeiye bojojën ba'iyë. Bain gare junni
huesëye ba'irën samu ba'irënbi ti'anguëna, ru'ru go'ya raisi'cuabi gare junni
huesëye beoye ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi yua Riusu pairi sanhuë, Cristo pairi
sanhuë, ja'nca ba'icua'ru ba'ijën, Riusu huë'e yo'o ma'carëanre yo'o conjën,
Cristo naconi mil tëcahuëanbi te'e guansejën ba'iyë.

Derrota del diablo

7 Ja'nrëbi, mil tëcahuëan ba'iguëna, Zupai Huati preso zeansi'quëre etoye
bayë.

8 Etoguëna, baguë yua si'a yija bain, si'a re'oto bain jubëanre coqueguë
saiji. Gog, Magog, ja'an hue'ecua si'acuare ñë'coni, Riusu bainni guerra
huañu caguëna, ai ta'yejeiye jubë ba'iyë. Jai ziaya yëruhua mejara'carëanre
cuencueye poretoca, quë'rë ai jai jubë bain ba'iyë.

9 Ja'an ba'icuabi jubë ganijani, Riusu bainreba ba'iru, Riusu huë'e jo-
boreba, baguë jobo ai yëni baye, ja'anruanre të'ijeiye të'huejën raiyë. Ja'nca
raijënna, toabi guënamë re'otobi gaje tonni, bacuare ëoni huesoni si'aji.

10 Huesoni si'aguëna, Zupai Huati bacuare coquesi'quëni zeanni, toa zi-
tara ju'ju toa naconi zëinguëna, ja'anrana senjoni tonë. Ba gu'aguëreba,
yequë, Riusu cocarebare te'e ruiñe quëani achoguë'ë yë'ë caguë coquesi'quë,
bacua'ga toa zitarate te'e ba'iyë. Bacua naconi, ba samutecuabi gare jo'caye
beoye ai ta'yejeiye ai ja'siye ai yo'ojën na'ijaijën ñatajaijën ba'iyë.

El juicio ante el gran trono blanco

11 Ja'nrëbi, yë'ëbi ëñaguëna, mai quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëbi baguë jëja guëna
seihuë, jai seihuë, ai pojei seihuëte ñuji'i. Ja'nca ñu'iguëna, yija re'otobi,
guënamë re'otobi huesëni si'abi. Se'e ëñoñe beoye baji'i.

12 Ja'nrëbi, si'a bain junni huesësi'cuare ëñahuë yë'ë. Ta'yejeiye ba'icua,
ta'yejeiye beocua, si'acuabi ba jëja guëna seihuë ja'anrute nëcajënna, si'a
uti pëbëanre anconi ëñohuë. Yequë uti pëbëre'ga, huajëreba huajëjën ba'icua
mamiña toyasiru, ja'an pëbëre'ga anconi ëñohuë. Si'a uti pëbëanre anconi
ëñoni, ba junni huesësi'cua yo'ojën ba'ise'ere ëñoni, yequëcuani ro bënni
senjohuë. Yequëcuana bacua premio ro'ija'yete ro insihuë.

13 Ja'anrënbi, jai ziayana rëosi'cua, ja'an junni huesësi'cuabi jai ziayabi eta
mëni nëcahuë. Ja'nrëbi, yequëcua junni huesësi'cuabi yija sa'nahuëbi eta mëni
nëcahuë. Si'acuabi eta mëni nëcajënna, bacua yo'ojën ba'ise'ere ëñoni, bacua
bënni senjoñe o bacua premio ro'iye huo'hueni insihuë.

14 Ja'nrëbi, huati hua'i yija sa'nahuëte ba'icua, bainni ju'in güesesi'cua,
ja'ancuabi ba toa zitarana senjoni tonsi'cua baë'ë. Ja'an yua bain gare junni
huesëye ba'irën samu ba'irën, si'arën ai yo'ojën ba'iye ba'iji.
15 Ja'nrëbi ba huajëreba huajëjën ba'icua mami toyasi pëbëna ëñato, si'a bain
mami toyama'isi'cua ba'ijënna, bacuare yua toa zitarana senjoni tonsi'cua
baë'ë.

21

El cielo nuevo y la tierra nueva

1 Ja'nrëbi, mame guënamë, mame yija ba'iguëna, ëñahuë yë'ë. Ru'ru ba'isi
guënamë, ru'ru ba'isi yija yua carajeise'e baji'i. Jai ziaya'ga gare carajeise'e
baji'i.
2 Mame guënamë re'otona ëñato, Riusu huë'e jobo, si'si beoye ba'i jobo,
Jerusalén ba'iye'ru mame re'huasi jobobi guënamë re'otobi gaje raji'i.
Riusubi ba huë'e jobore mame re'huaguë, huejaja'go bago ënjëni tëhuogo
raigo, ja'ango re'oye re'huase'e'ru mame re'huani, maina raobi.
3 Raoguëna, yë'ëbi achaguëna, Riusu jëja guëna seihuëbi ai jëja cani achobi:
—Yureca, Riusu ba'i jobo yua bain recoñoa naconi ba'iji. Bain naconi te'e
ba'iguë, baguë bainrebare bacuare re'huani baji. Ja'ansi'quëbi bacua naconi
te'e ba'iguë,
4 bacua sa'ntijën oni zëse'e beorure tënoni quë'ñeni saoji. Bacua ñaco
zëse'ere tënoni si'aji. Gare se'e ju'iñe beoye ba'iyë bacua. Junni huesëse'ere
se'e ota oiye beoye ba'iyë. Gare se'e ja'siye beoye ba'iyë, cani achobi.
5 Cani achoguëna, Riusu yua baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguëbi:
—Yureca, si'ayete mame re'huani jo'cayë yë'ë, cabi. Cani, ja'nrëbi, se'e cabi:
—Ën coca yua te'e ruiñereba ba'i cocare sëani, utina toyani jo'cajë'ën. Bainbi
achani si'a recoyo ro'tajën ba'ija'bë, cabi.
6 Cani, ën cocare yë'ëni caguëna, ñaca toyani jo'cahuë yë'ë:
—Yua'ë. Yë'ë yua Ru'rureba ba'isi'quë ba'iguëbi gare carajeiye beoye
ba'iguë'ë yë'ë. Oco ëaye ba'icuabi yë'ëna raija'bë. Yë'ë oco eta gojebi eani,
huajëreba huajë ocore caraye beoye bacuani ro uncuaza.
7 Je'o bacuare ta'yejeiye senjosi'cuabi yë'ëna raija'bë. Je'o bacuabi ai
jëja huaijënna, bacuabi quë'rë ta'yejeiye jëja recoyo bacua re'huani ba'iyë.
Ja'ancuabi yë'ëna raija'bë. Yë'ë baye si'aye bacuani caraye beoye ro insiza.
Insini, bacua Ëjaguë Riusureba ba'ija'guë'ë yë'ë. Güina'ru, bacuabi yë'ë
mamacuareba ba'ija'cua'ë.
8 Yequëcuata'an, ro huaji yëjën gaticua, yë'ëni recoyo ro'tama'icua, ëmëcua,
romicua sa'ñeña ro yahue bajën, ro a'ta yo'ocua, yaje uncucua, imagen
te'ntoni ëcose'ere gugurini rëancua, ro coquecua, ja'ancua si'acuabi yë'ëna
raiye gare porema'iñë. Toa zitara ju'ju sën zë'inrana, ja'anruna senjoni toñe
se'ga ba'iji bacuare. Ja'an yua bain gare junni huesëye samu ba'iye ba'iji.
Si'arën ai yo'ojën ba'iye ba'iji, yë'ëni cabi Riusu.

La nueva Jerusalén

9 Caguëna, ja'nrëbi, anje sanhuë te'e ëntë sara samucua, rau ro'rohuëan
jañuni tonsi'cua, bacua jubë ba'icua te'eguëbi yë'ëna rani coca cabi:
—Raijë'ën. Riusu Zin, bain gu'a jucha ro'ire junni tonni go'ya raisi'quë,
baguë huejaja'go, baguë rënjore më'ëni ëñoza, cabi.
10 Cani, Riusu Espíritubi na'oni saguëna, ai ba'iye ai ëmë cubë na'miñona
yë'ëre nëconi, Riusu huë'e jobo, Jerusalén casi jobo mame re'huase'ere yë'ëni

ëñobi. Ja'an huë'e jobo yua mai Ëjaguë huejaja'go'co. Riusubi guënamë re'otobi raoguëna, ba si'si beo jobobi gaje raiguëna, ëñahuë yë'ë.

11 Riusu go'sijeiye'ru ta'yejeiye ai go'sijeiye baji'i. Gatara'carë ai ro'ira'carë go'sijeiye'ru quë'rë ai go'sijeiye baji'i. Jaspe gata go'siye'ru, cristal go'siye'ru quë'rë ta'yejeiye ai go'sijeiye baji'i.

12 Ja'an huë'e jobo bonëjeiñe yua ai ëmë gata tu'ahuë si'a sara samu anto sa'roña naconi baji'i. Riusu anje sanhuë si'a sara samucuabi ba anto sa'roñare nëcahuë. Israel bain jubëan si'a sara samubëan, bacua mamiña te'ntose'ebi yua ba anto sa'roñare sëji'i.

13 Ënsëguë eta rai ca'ncobi samute anto sa'roña baji'i. Go'gohuë ca'ncobi samute anto sa'roña baji'i. Sëribë ca'ncobi samute anto sa'roña baji'i. Ënsëguë ruajai ca'ncobi samute anto sa'roña baji'i.

14 Ba gata tu'ahuëte ëñato, yua ta'yejeiye ze'en gatabëan si'a sara samubëan baji'i. Ba gatabëanre ëñato, Riusu Zin cuencueni raosi'cua si'a sara samucua bacua mamiña te'ntose'ebi sëji'i. Ja'nca gaje raiguëna, ëñahuë yë'ë.

15 Ëñaguëna, ja'nrëbi, Riusu anje yë'ëni coca caguëbi yua cuencue tëcabë zoa curi tëcabëte babi. Ja'an tëcabëbi sani, si'a huë'e jobo, ba anto sa'roña, ba tu'ahuë, beoru cuencuejaji'i.

16 Cuencuejani ëñato, ba huë'e jobobi gajese'ga ca'ncoña te'e ba'i ca'ncoña babi. Ba jobo zoaye, ba jobo huaiñe, ba jobo ëmë ba'iye, si'a ca'ncoña te'e baji'i. Ba cuencue tëcabëbi ba huë'e jobore cuencueni ëñato, dos mil doscientos kilómetro baji'i. Ba jobo zoaye, ba jobo huaiñe, ba jobo ëmë ba'iye, si'a ca'ncoña te'e baji'i.

17 Ba tu'ahuëre'ga cuencueni, bain cuencueye masiye'ru cuencueni ëñato, sesenta y cuatro metro baji'i.

18 Ba tu'ahuë yua jaspe gatabi re'huase'e baji'i. Ba'iguëna, si'a huë'e jobo yua zoa curi se'gabi re'huase'e baji'i. Vidrio guëna go'sijeiye'ru ai go'sijeiyera baji'i.

19 Ba huë'e jobo tu'ahuë ze'en gatabëanre ëñato, si'a go'sijei gatara'carë ai ro'ira'carëbi së'quese'e sëji'i. Ru'ru ba'i gatabëte jaspera'carëan së'quese'e sëji'i. Samu ba'ibëte zafirora'carëan së'quese'e sëji'i. Samute ba'ibëte ágatara'carëan së'quese'e sëji'i. Gajese'ga ba'ibëte esmeraldara'carëan së'quese'e sëji'i.

20 Te'e ëntë sara ba'ibëte ónicera'carëan së'quese'e sëji'i. Te'e ëntë sara te'e ba'ibëte cornalinara'carëan së'quese'e sëji'i. Te'e ëntë sara samu ba'ibëte crisólitora'carëan së'quese'e sëji'i. Te'e ëntë sara samute ba'ibëte berilora'carëan së'quese'e sëji'i. Te'e ëntë sara gajese'ga ba'ibëte topaciora'carëan së'quese'e sëji'i. Si'a sara ba'ibëte crisoprasara'carëan së'quese'e sëji'i. Si'a sara te'e ba'ibëte jacintora'carëan së'quese'e sëji'i. Si'a sara samu ba'ibëte amatistara'carëan së'quese'e sëji'i.

21 Ba anto sa'roña si'a sara samuñare ëñato, perlabi re'huase'e baji'i. Ga anto sa'ro yua te'e perlabëbi re'huase'e baji'i. Huë'e jobo jai ma'are ëñato, zoa curi se'gabi re'huase'e baji'i. Vidrio guëna go'sijeiye'ru ai go'sijeiyera baji'i.

22 Ja'nrëbi, huë'e jobo uja huë'ere cu'eto, gare ëñamaë'ë yë'ë. Beobi. Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu, baguë Mamaquë naconi, ja'ancua se'gani gugurini rëañe ba'iyë.

23 Ënsëguë, ñañaguë, ja'an miañebi ba huë'e jobona ti'anmaji'i. Riusu ta'yejeiye go'sijeiyebi miaguëna, ënsëguë, ñañaguë, ja'an miañe yëmaë'ë.

24 Riusu miañe, baguë Zin miañe, ja'ancuabi miañe ëñojënna, si'a re'oto bain jubëanbi ja'an miañebi ganiñe poreyë. Bain ta'yejeiye ëjacua yijare

ba'icuabi ba mia re'otona ti'anni, bacua baye, bacua re'o premiote, ja'anre uanni jo'cayë.

25 Ba anto sa'roñate cato, gare ta'piye beoye baji'i. Ñami gare beoguëna, si'a umuguse ancose'e se'ga ba'iji.

26 Si'a re'oto bain jubëan, bacua re'o premiote ba huë'e jobona ti'anni uanni jo'cayë. Ai re'oye ëñajën ti'añë.

27 Yequëcuata'an, si'si recoñoa bacua, gu'a jucha ai yo'oni jëhuacua, ro coquejën ba'icua, ja'ancuabi baruna gare ti'añe porema'iñë. Huajëreba huajëjën ba'ija'cua, bacua mamiña Riusu Zin huajë uti pëbëna toyase'e ba'itoca, ja'ancua se'gabi ba huë'e jobona ti'añe poreyë.

22

1 Ja'nrëbi, anjebi ba huë'e jobo ziayate yë'ëni ëñobi. Ja'añana uncuto, huajëreba huajëjën, gare ju'iñe beoye ba'iyë mai. Cristal gata go'sijeiye'ru ai go'sijeiya baji'i. Riusu jëja guëna seihuë, baguë Zin jëja guëna seihuë, ja'anruanbi etani,

2 ba huë'e jobo jai ma'a joborebabi saji'i. Ja'nca saiguëna, ba ziaya samu ca'ncoña të'ntëbañare ëñato, bain huajë sunquiñëbi baji'i. Ba'iguëna, ba uncue yua si'a ñañaguëan ya'jiguë, yua si'a sara samu uncue tin uncue quënji'i. Ba sunqui ja'obi tëani, si'a re'oto bain jubëan, bacua raure huachoye baji'i.

3 Gu'aye yo'oye yua barute ëñoñe beoye baji'i. Riusu, baguë Zin, bacua jëja guëna seihuëanbi ba'iguëna, Riusu yo'o concuabi baguëni bojojën, baguëni gugurini rëanjën ba'iyë.

4 Riusuni ëñajën ba'ijënna, baguë mamire bacua të'ribëna së'quese'e ba'iji.

5 Gare se'e na'iñe beoye ba'iguëna, ñami beoji barute. Majahuë zëoñe, ënsëguë miañe, ja'anre gare se'e yëma'iñë. Mai Ëjaguë Riusubi baguë go'sijeiyebi maire miaguëna, baguë naconi carajeiye beoye ta'yejeiye ëjacua te'e guansejën, si'arën ba'iyë mai.

La venida de Jesucristo está cerca

6 Ja'nrëbi, Riusu anjebi yë'ëni coca cabi:

—Ën coca yua te'e ruiñereba ba'i cocare sëani, bainbi achani si'a recoyo ro'tajën ba'ija'bë. Mai Ëjaguë Riusubi baguë bain cuencueni raosi'cuani baguë cocarebare ro'ta güeseguëbi, Yua yurerën ba'ija'yete yë'ë bain concuani ëñoza caguë, baguë anjere bacuana raobi, cabi.

7 —¡Yureca, yë'ë ëñojairënbi yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji! caji Riusu.

Riusu cocareba, ën pëbëna toyani jo'case'ere achani si'a recoyo te'e ruiñe ro'tajën ba'icuabi ai bojojën ba'iyë.

8 Yë'ë, Juan hue'eguëbi Riusu ëñose'e si'aye achani si'aye ëñani, yua ën pëbëna toyani jo'cahuë. Riusu anjebi si'aye yë'ëni ëñoguëna, ba anje guëon na'mina gugurini rëanhuë.

9 Gugurini rëanguëna, anjebi yë'ëni cabi:

—Yë'ëni gugurini rëanma'ijë'ën. Më'ë'ru Riusu yo'o conguë'ga ba'iyë. Më'ë, Riusu cocareba quëani achocua, ën coca toyani jo'case'ere achani te'e ruiñe yo'ocua, mësacua si'acua'ru te'e ba'iyë yë'ë. Riusu se'gani gugurini rëanjë'ën, cabi.

10 Cani, ja'nrëbi, se'e yë'ëni cabi:

—Ën pëbëna toyase'ere yahue coca ba'iye'ru re'huaye beoye ba'ijë'ën. Si'a re'oto bainni quëani achojën ba'ijë'ën. Ba toyase'e'ru ba'ija'ye yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji.

11 Ja'nca ba'iguëna, gu'a jucha yo'ocua yua quë'rë se'e gu'aye yo'oni
jëhuaja'bë. Si'si recoyo ba'icua yua quë'rë se'e si'si recoyo ba'icua ruinja'bë.
Re'oye yo'ocuaca quë'rë se'e re'ojeijën ba'ija'bë. Riusu bain si'si beoye ba'icua
yua gare si'si beoye ba'ija'bë.
12 —Yureca, yë'ë ëñojairënbi yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji, caji Riusu. Si'a bain
yo'ojën ba'ise'ere ëñani, yë'ë bënni senjoñe, bacua premiote ja'anre ro'taguë,
bacuana huo'hueguë raiyë yë'ë, caji.
13 Yë'ë yua ru'rureba ba'isirën ba'iguëbi carajeiye beoye ba'iyë. Ru'rureba
ba'isirënbi si'arën ba'iguë'ë yë'ë, caji Riusu, anjebi yë'ëni cabi.
14 Si'a bain si'si beo recoyo bacua ruinsi'cua yua caña zoasi'cua'ru ba'icuabi
ai bojojën ba'iyë. Ja'ancua se'gabi ba huajë sunquiñëna tëani uncueni
huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë. Ba jai huë'e jobona ti'anjën, ba anto sa'roñabi
cacaye poreja'cua'ë.
15 Huë'e jobo ca'ncona ëñato, gu'a bain ba'ija'cua'ë. Yaje uncucua, ëmëcua
romicua sa'ñeña yahue bajën ro a'ta yo'ocua, bainre huani senjocua, imagen
te'ntoni nëcose'ena gugurini rëancua, ro coqueye yo'oye yëcua, ja'an si'acuabi
huë'e jobo ca'ncore ba'ijën, ba huë'e jobona cacaye porema'ija'cua'ë.
16 —Yë'ë, Jesús hue'eguëbi yë'ë cocarebare yë'ë bainreba ba'i jubëanna
quëani achojaijë'ën caguë, yë'ë anje quëacaiguë naconi mësacuana saoyë yë'ë.
Ira taita ba'isi'quë David'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguëbi ba'iyë yë'ë. Ba ma'choco
zijeirën miañe'ru quë'rë ta'yejeiye ñatani saoye'ru miaguë ba'iguë'ë yë'ë, cabi
Jesucristo.
17 Riusu Espíritu, baguë Zinni huejaja'go, bacuabi:
—Mësacua raijë'ën, cayë. Ën cocarebare achacuabi:
—Mësacua raijë'ën, caja'bë.
Oco ëaye ba'icuabi rani, bacuabi yëtoca, ba bain huajë ocore ro coni uncuni
huajëreba huajëjën ba'ija'bë.
18 Mësacuabi Riusu cocareba ën pëbëna toyani jo'case'ere achajënna,
mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë: Yeque cocare ën pëbëna toyatoca,
Riusubi baguë rau tonja'ñe, ën pëbëna toyani jo'case'e, ja'anre mësacuani
tonni jo'caji.
19 Mësacuabi ën coca toyani jo'case'e te'e coca se'ga tënoni senjotoca, Riusubi
baguë jai huë'e jobona cacaye, ba bain huajë sunqui uncuere tëaye, ën pëbëna
toyani jo'case'e'ru ba'iye, ja'an yo'oye mësacuani gare ënseji.
20 Si'a bain ën cocare te'e ruiñe quëani achocua, ja'ancuabi:
—Jesusbi yurera ëñoguë ti'anji, cayë.
Ja'nca raë'ë. ¡Yurera raijë'ën, Ëjaguë Jesús!
21 Mai Ëjaguë Jesusbi baguë bainreba si'acua mësacuani conni cuirareba
cuiraja'guë, cayë. Ja'nca raë'ë. Amén.